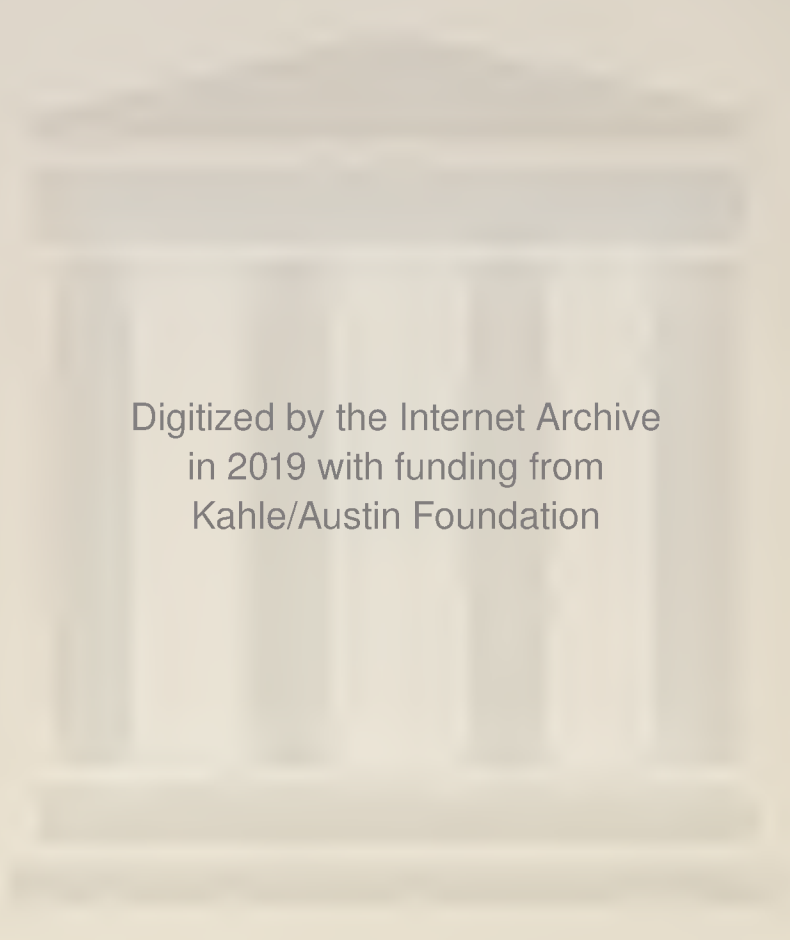

TRENT UNIVERSITY

LIBRARY
OF RELIGION

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS
ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE
VINDOBONENSIS

VOL. V.

PAVLI OROSII HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS LIBRI VII
ACCEDIT EIVSDEM LIBER APOLOGETICVS
EX RECENSIONE C. ZANGEMEISTERI.

VINDOBONAE

APVD C. GEROLDI FILIVM BIBLIOPOLAM ACADEMIAE
MDCCLXXXII.

Reprinted with the permission of the original publishers

JOHNSON REPRINT CORPORATION
111 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10003

JOHNSON REPRINT COMPANY LIMITED
Berkeley Square House, London, W. 1

PAVLI OROSII
HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS

LIBRI VII

ACCEDIT EIVSDEM LIBER APOLOGETICVS

RECENSVIT

ET COMMENTARIO CRITICO INSTRVXIT

CAROLVS ZANGEMEISTER.

VINDOBONAE

APVD C. GEROLDI FILIVM BIBLIOPOLAM ACADEMIAE

MDCCCLXXXII.

Reprinted with the permission of the original publishers

JOHNSON REPRINT CORPORATION
111 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10003

JOHNSON REPRINT COMPANY LIMITED
Berkeley Square House, London, W. 1

LR
BR 60. CG V. 5

First reprinting, 1966, Johnson Reprint Corporation
Printed in the United States of America

GVILELMO ZANGEMEISTER

PATRI · OPTIMO

D · D · L · M

FILIVS PIENTISSIMVS

64044

PRAEFATIO.

Ampliores de contextus Orosiani fati eiusque restituendi ratione commentarii, quales ingens materiae moles requirit, reseruati sunt Prolegomenis seorsum edendis. huic uolumini post trium et quod excurrit annorum operam iam absoluto et, ne diutius in scriniis lateret, soli emisso breuiter praefatus sum, ut qui eo solo utatur, interim summas res, quae ad apparatus criticum intellegendum necessariae sunt, licet breuiter expositas inueniat.

Ex immensa codicum copia, quibus Historiae aduersum paganos (de his enim solis iam agitur) continentur, selecti a me sunt optimi et antiquissimi hi qui sequuntur.

Laurentianus pl. 65, 1 (*L*) litteris uncialibus scriptus sexto *L* ut uidetur saeculo exeunte. cf. praeter Bandinium Reifferscheid *Bibl. Patrum* II 290 ¹⁾ atque Zangemeister et Wattenbach, *Exempla codicum Lat.*, suppl. 1879 t. LV et p. 6. — perierunt codicis partes hae: quaterniones I—III. IIII fol. 1 (usque ad lib. I 17 § 2 *bello per*), quat. VIII 1 (uide ad p. 147, 12), VIII 8 (162, 13), XII 1 (199, 2), XII 8 (212, 7), XVII 1 (275), XXVIII sqq. i. e. liber septimus integer. duo eorum folia (quat. XII 1 et XII 8) a manu ut uid. saeculi XII (*λ*) suppleta sunt: eius lectiones quamquam pro recenti *λ* aetate nullius fere usus sunt, in apparatu tamen omittere nolui, ut has quoque uoluminis celeberrimi paginas descriptas

¹⁾ Vbi p. 291 scribe: *incongruis*; 7 *populatus* (pro *populus*) *cruenta* | *praesentia* ||. hoc *praesentia* sane ab collatore additum uidetur; 22 *uirgilius* (litterae *g* lunula inferior euanida est, unde *uircilius* Anzianus, qui de his mihi rettulit).

haberet lector. — codex antiquissimus ab interpolationibus magis uacuus est quam ceteri omnes, corruptelae eius pertinent maxime ad genera haec. librarius calligraphus cum sententiam minus curaret, immo litteras potius uel etiam uocabula singula carptim repeteret, saepe non solum litteras, uocabula, hic illic integros uersus omisit, uerum etiam uocabulorum ordinem inuertit, uelut in talibus quale est 166, 14, ubi *rectores iudicesque* pro *iudices rectoresque* posuit. quare in his rebus contra ceteros codices optimos Laurentiano fides non est habenda aut certe non sine cautione. aliud mendorum genus non minus late patet: uocabula enim minus uulgaria, praesertim nomina propria ita detorsit (maxime ubi primum apud Orosium occurrunt), ut captui suo accommodarentur, uelut *Cirtam* 310, 4 diffinxit in *cartham*, *Atilium* 234, 2 in *utilium*, *teutodobus* (corruptum ex *Teutobodus*) 316, 16 in *teutodubus*, et quae sunt eius generis alia infinita. itaque ubicumque talis paronomasiae suspicio usu uenit, diffidendum Laurentiano. — librarius non pauca, sed quae parui fere momenti sint, statim inter scribendum ipse emendauit. totum codicem correxit homo coaeuus is, qui post libros I et IIII *contuli*, post sextum *feliciter* subscripsit (L^2). eius manus saepe a prima aegre discernitur, unde quaedam huic antea adscripsi (usus nota 1^b), quae nuperrime codice denuo inspecto mihi persuasi potius secundae tribuenda esse. itaque in paucis iis locis, ubi nota 1^b adiecta est, mutatam uolo in 2, itemque 1^a in 1 (uelut p. 70, 3. 10; 79, 9. 12; 86, 3. 10). corrector (L^2), qui archetypum inspexit, permulta recte emendauit omninoque ei maior auctoritas tribuenda est quam librario ipsi. ab interpolando non prorsus quidem abstinuit sed plerumque in adiaphoris se continuit, rarissime inueniuntur, quae ad grauiora pertineant: uelut 70, 3 *exciuerit* perperam mutari iussit in *exercucrit*; 91, 1 *eiusratio* manus primae (corruptum ex *eiuratio*) in *et iuratio* mutauit; 401, 6 cum librarius in u. praecedentem (*Pompeius Bith. occisus*) aberrans *occisus* scripsisset, corrector *excisus* male coniecit, idem tamen ueram lectionem, scilicet post inspectum archetypum, subiecit hoc modo: *alibi interfectus*.

Nullius fere pretii est manus tertia (L^3): ea neque multa neque fere alia mutauit quam quae aut adiphora sunt (ut 72, 15 *sexcenta* pro *sescenta*) aut facile a quoquam corrigi potuerunt, excepto fortasse 208, 5, ubi *octoginta* in *octingenti* recte emendauit. interpolatione usus est 282, 6 *diaeo* in *diae uno* corrumpendo. prima manu non paullo recentiore esse inde patet quod hic illic litterae *G* lunulam inferiorem, quia euanuerat, restaurauit.

Summaria breuia, quae in margine adscripta sunt a manu omnino coaeva ¹⁾, correctori (L^2) ni fallor potius quam primae manus debentur.

Codicem contulit primus Antonius Maria Biscionius anno 1729 in usum Haverkampii, qui tamen parum plene de eo rettulit. anno 1853 ab Ottone Iahnio rogatus accurate cum Haverkampii editione contulit Conradus Bursian; eius operam Iahnii liberalitate benigne mihi concessam adhibere potui, cum anno 1864 ipse Florentiae codicem integrum excussi. praeterea uti potui collatione quam N. du Rieu bibliothecarius Leidensis ante hos fere uiginti annos sibi fecit et a. 1873 cum uniuersa sua supellectile Orosiana mihi donauit. non nulla postea uel ipse denuo inspexi (annis 1873 et 1877) uel mea causa Anzianius, Castellanius, Schadyus recognouerunt.

Ex Laurentiano nullus superstitum codicum transcriptus uel deriuatus est, eiusdem familiae sunt duo codices qui sequuntur.

Codex Donaueschingensis (*D*) bibliothecae principis DE D FVERSTENBERG n. 18 ²⁾, exaratus est saeculo, ut mihi quidem uidetur, octauo litteris Langobardicis, quibus simillimas exhibent Arndt, *Schrifttafeln* 1874 tab. VI et Societas Palaeographica Londiniensis t. VIII et IX. codicem, qui Orosii opus integrum exhibet, contuli ipse partim Gothae partim Heidelbergae, quo quod missus est tum Barackii tum Riezleri liberalitati summae debeo. — *D* ab eodem archetypo est oriundus,

¹⁾ Ad p. 71, 8 pro *saec. IX* scribe *saec. VI*.

²⁾ Cf. Barack, *die Hss. der Fuerstlich-Fuerstenbergischen Bibl. zu Donaueschingen* 1865 p. 13 et IV.

quo *L.* multas enim lectiones aut ueras aut falsas ¹⁾ cum *L.* communes habet, a multis autem huius mendis, uidelicet huic propriis, liber est; omninoque huius familiae praeter *L.* antiquissimus et optimus, utpote non contaminatus, testis existimandus est. exaratus est ab operario archetypum sine iudicio transcribente, unde est quod uocabula saepe male inter se distinxit et in homoeoteleutis nec non in eius modi locis cuius sunt uelut 583, 13 et 584, 1 omittendo peccauit. raro uerba male repetiuit uelut 317, 4; 387, 3 ²⁾. interpolationes continet paucas et tales quales aliorum ope codicum facile agnosci possint: uelut 243, 2 *pugnauit* (pro *confluxit*); 268, 11 *studio* (pro *causa*); rara exempla sunt talium, quale est 416, 14 *parthum* (pro *pharum*), rarius etiam uocabulum male inseruit, ut 141, 14 *memores*.

Manus secunda (*D*²) paullo recentior quae mutauit, plane nihili sunt; nam fere omnia sine codicis auxilio et perperam intulit (cf. 33, 4; 229, 13; 276, 7). bonum factum quod paucas Orosii partes legit, melius etiam quod a radendo fere abstinuit.

Denique notandum est codicem plenum esse barbarismis eis, qui sermoni illius aetatis uulgari proprii erant, uelut, ut exempla pauca afferam, *uidire, cupiae, scripturis* (pro *scriptores*), *negare* (pro *necare*), *uindigare, lettere, fedes, atte* (pro *actae*), *storia, spania, cento, ad* (pro *a*). quae codicis proprietates cum ad iudicandas eius lectiones saepe magni momenti sit, ad primum saltem librum etiam has minutias adnotauimus omnes, sed inde a secundo non nisi in nominibus propriis et in numeris et ubi in aliis codicibus uel eadem uel talis lectio exstat, quae ex *D* lucem accipere possit.

B Codex Bobiensis (*B*), nunc (inde ab anno 1606) Ambrosianus D. 23. Sup. scriptus litteris Iricis semiuncialibus saeculi octaui ut uidetur initio. cf. Peyron, Cic. pro Scauro p. 168 et Reifferscheid, Bibl. Patr. II p. 66. desiuit in uerba II 13 § 7 *occupauit armatus*.

¹⁾ Velut 182, 7; 216, 1. 8; 423, 9.

²⁾ Illud quoque p. 182, 10 *italorum* post *gallorum* insertum ditto-graphia potius quam interpolatione uidetur natum esse.

Accuratissime collatus est cum ab Nicolao du Rieu tum ab Guilelmo Studemund et Paulo Krueger, ipse postea itineris Italici occasione ad eum inspiciendum uti non neclexi. eiusdem familiae est atque *LD* cumque operis huius initium (I 1—17 med.) in *L* perierit eiusque nullus iam exstet Bobiensi codex antiquior, eum in apparatu meo exhibendum et, ut cum *L* comparari possit, etiam post I 17 med. exhibendum esse duxi. sed magis deprauatus est pluresque quam *D* continet interpolationes, magnam partem cum *R*² consentientes. est tamen quoque, ubi cum *D* (uelut 82, 13) aut cum *PR* (ex. gr. 97, 15) contra *L* uerum exhibeat. — correctus est a manu prima aut coaeva, certe primae simillima, rarius tamen inter lineas (*B*²) quam in margine (*B*^m), ubi uarias lectiones plerumque singulis litteris adscripsit. codice usam esse inde patet, quod uocabula quaedam omissa recte suppleuit (uelut 91, 7; 100, 13), eadem tamen nonnulla coniectura infelici intulit (ex. gr. 6, 3; 16, 8). inter locos XXIII sunt XIII quibus ueram, XI quibus falsam lectionem apposuit. — manus recentior, saeculo decimo a Studemundo tributa, p. 69, 16 orthographiam mutauit.

Codicis saeculo septimo litteris uncialibus scripti, qui fuit *S* 'ecclesie diui remacli in Stabulaus' ¹⁾ duodecim folia uel foliorum partes (*S*):

1. Schedae duae bibliothecae Bruxellensis n. 19609: ex lib. IV 2. 3. 4. 5. utor collatione Du Rieui et exemplo photographo optimo, quod intercedente academia nostra bibliothecae praefectus nobis faciendum curauit.

2. Schedae tres Bruxellis in 'Bibliotheca publica' a. 1826 descriptae a Pertzio (cf. *Archiv* VII, 1839, p. 34), quae ubi nunc exstent ignoratur. apographa Pertziana ex Monumentorum Germaniae tabulario mecum communicauit Georgius Waitz: sunt partes horum I. V 11 et 12; VI 1. 2. 8.

3. Schedae septem musei Britannici Add. n. 24144: continent partes horum V 12. 13. 14. 15. 21; VI 10. 11. 12;

¹⁾ Sic enim schedae Londiniensi primae inscriptum est manu saeculi XV.

VII 37. — descripsi anno 1875; cf. *Sitzungsberichte* 84 p. 49. duas (quintam et sextam quae sunt libri VI 10—12) edidit Polain, *Bulletin de l'acad. de Belg.* 1849 XVI 2 p. 552 sq. addita imagine horum p. 389, 10 *timendi* — 390, 1 *exercitus* uarietatem scripturae in apparatu enotau; in Prolegomenis antiquissimi huius praeter *L* exemplaris fragmenta integra exhibeo. — codex, qui satis accurate et emendate scriptus est, ex communi ceterorum codicum archetypo, auctoris aetate non multo inferiore sed iam deprauato, et ipse fluxit (cf. 216, 9; 355, 3 al.). eiusdem familiae est atque *LD*, huic *D* tamen magis affinis (215, 7 *allegerent* recte fortasse; 354, 10; 356, 8; 376, 5; 389, 7), raro (scilicet contaminatione) cum *PR* potius consentit (381, 18). interpolationes paucissimas nec grauiiores habet, uelut 216, 8 *responderent* (pro *-runt*), 302, 1 *uitiorum corruptiones* (pro *uitium corruptionis*), 375, 17 *succensis* (pro *incensis*); per dittographiam scriptum est 356, 11 *perinuasit* et 538, 1 *radagadaisus*.

P Alterius familiae exemplar optimum est codex Palatinus 829 (*P*), qui olim S. Nazarii Laureshamensis¹⁾ fuit. cf. Wilmanns, musei Rhenani n. s. XXIII p. 393 et Reifferscheid, *Bibl. Patr.* I p. 299. exaratus est saeculo octauo (aut fortasse noni principio) simul a duobus librariis, cuius alter (fol. 1—44) scriptura Carolingica prisca, alter (f. 45—115) Irica q. u. Anglosaxonica usus est. — inter fol. 46 et 47 perierunt quaterniones tres siue folia XXIII, quibus conscripta erant haec IIII 1 § 1 *trucidati* — V 7 § 6 *sed incre.* — prior ille librarius (aut certe coaeuus alter iisdem characteribus usus) totum codicem relegit sed fere se continuit in orthographicis mutandis (*adque, aput*) et uocabulis melius diuidendis (cf. 431, 1, cuius generis non omnia adnotau); longe plurimae et maioris momenti emendationes inlatae sunt a manu secunda (*P*²), quam ex characteribus paullo posteriorem esse olim putau, sed nunc comparato Rehdigerano potius coaeui correctoris archetypo usi esse existimauerim. huic tribuenda rasurarum, quae

¹⁾ In folii eius, quod folio 1 praemisum est, aduersa parte plumbo scriptum est S // Nazario ubi ab initio fuit fort. S [.] aut d[e S.]

in codice insunt, pars pleraque; sed cauendum, ne in iis omnibus reconditus quid quaeratur, nam saepissime in erroribus leuissimis, quales librarii nelegentia commisit permultos, remouendis uersantur, id quod hic illic ex reliquiis litterarum deletarum, tum uero ex *R* intellegi potest. — tertia manus (*P*³) saeculo decimo esse tribuenda uidetur; ea, ut haec afferam, 472, 15 *titulorum* (quae glossa est) adscripsit, 550, 13 *adsumpsere* interpolauit; recte 472, 15 *fiscalium* (pro *fiscali*) correxit, 492, 12 uerba a *P*¹ omissa *Galerio*—*cessit* recte addidit. — quarta manus (*P*⁴) VII 6 sq. antiquam scripturam euanidam restituit (cf. ad p. 448, 11 et 13 sqq.); eam saeculi XI extr. uel XII in. esse Mauius censuit. utrum alia quoque (uelut 505, 4) huic an tertiae tribuenda sint, discerni nequit.

Codicem optimum, qui Du Rieuium latuerat nec ab alio quoquam adhuc adhibitus erat, cum anno 1865 paullo ante quam in Germaniam redirem in bibliotheca Vaticana forte fortuna detexissem, eius ipse quidem conferre potui ad Haverkampii uel (V 9—12) ad Thorunensem editionem has partes: I 1—3 § 2, V 9 § 1 *auctore* — 12 § 9, librum VII integrum; reliqua anno 1873 ad Haverkampianam accuratissime contulit Georgius Kaibel. deinde postquam Rehdigerani quoque mihi copia facta est, illa, de quibus certius etiam constare opus esset, summa cura recognouit Augustus Mau amicus, ab eodemque impetraui, ut primi libri caput alterum anno 1877 a me in Commentatt. Mommsenianis editum denuo in *P* relegeret.

Eiusdem stirpis est codex Rehdigeranus *R* 108 = S. I 5, 30 *R* bibliothecae ciuitatis Vratislauerensis (*R*). exaratus est saeculo nono aut fortasse decimi principio. post Orosii historias inde a f. 148^r sicut in Palatino (ex quo in Corporis huius uol. I edidit Halmius) sequuntur epistulae Seueri, desinentes f. 149^v in uerba *praesentia uisitentur*. deinde eadem manus litteris maiusculis scripsit QVIQ: VIDERIT HEC FONA DICAT DN̄M ROGO EGO RICMARVS INDIG|NVS · PR̄BT THEODGRIMVS EP̄S VT SIT CLARA IN POLO. Theodgrimus episcopus Halberstadtensis erat ab a. 827—840. at subscriptionem non autographam sed ab librario ex archetypo repetitam esse manifestum est, indeque explicatur quod corrupta uel manca est.

codicis notitiam debeo Rudolfo Peiper, qui anno 1873 totum contulit annoque sequenti nonnulla propter Palatini discrepantiam denuo inspexit. annis 1878 et 1879 summa et magistratus Vratislaviensis et H. Markgrafi bibliothecarii liberalitate mihi concessum est, ut dum haec editio inprimitur, Heidelbergae codice uti possem. itaque eum ad paginas nostras 1 — 48 et 289 — 564 ubique relegi, ad medias partes (illae enim plagulae fere omnes Neapoli corrigendae mihi fuerunt) ubi opus esse uisum est, recognoui.

Permulta a diuersis hominibus in *R* correctae uel certe immutatae sunt et difficile potest definiri, quot manus agnoscendae sint, saepe etiam cui singula correctori tribuenda sint in ambiguo relinquuntur. sed ad restituenda Orosii uerba auctoritatem habet sola prima manus, quae fere semper consentit cum *P* aut, ubi ille correctus est, cum *P*². quaecumque haec manus 1 ipsa correxit, pleraque omnia ex archetypo uidetur repetisse, pauca et leuidensia suo Marte intulisse. — manus altera (*R*²) haud dubie coeua docti hominis est, qui satis strenue et fortiter correctoris uices gessit. eum et ipsum idem archetypum adhibuisse inde patet, quod saepius, ubi *R*¹ correctam lectionem archetypi exhibuerat (fere consentientem cum *P*²), priorem (*P*¹) restituit. ceterorum duplex genus est, unum (cuius tamen non ita multa exempla exstant) ita comparatum, ut alterius quoque familiae codicem inspexisse putandus sit, alterum longe frequentius, quod coniecturis meris constat, saepe sagaciter inuentis sed plerumque falsis; nec desunt, quae nisi adhibito alio auctore reperta esse uix possint (cf. 64, 12). ad contextus Orosiani fata cognoscenda haec manus propterea magni momenti est, quod eae emendationes uel interpolationes in plurimos codices transierunt. — *R*³ (saeculi X ut uidetur) nihil fere praeter orthographica mutauit; num alia quaedam huic tribuenda sint, uelut *cū* 288, 23, discerni nequit. — minoris etiam momenti est *R*⁴ (s. XIII uel XIV), quae uelut 288, 3 *dari*, 294, 14 *fertilis* male coniecit. — manus quaedam 'coeua' in libro VII aliquotiens ueram lectionem adscripsit (494, 20; 498, 5), alia suo Marte male intulit (487, 3; 537, 1). — praeterea infinitis locis per totum codicem

orthographica uulgaria mutata sunt a diuersis manibus primae fere coaeuis, sed eas distinguere inter se nil plane refert. in eiusmodi igitur rebus ubi R^1 adnotauit, alteram lectionem non secundae manui sed omnino diuersae alicui a prima manui ($R^{a.}$) tribuendam esse intellegas.

Rehdigerano cum Palatino summam intercedere propinquitatem primo obtutu apparet, sed ipse gradus minus facile definiri potest. de ea re quid sentiam breuissime h. l. dicendum est. R non esse ex P descriptum certum est; sed utrum ex Palatini apographo an ex eodem atque P archetypo repetitus sit, dubitari potest. posterius mihi magis probatur, sed archetypum, ex quo prius P descriptus erat, tum, cum R exarabatur, hic illic interim immutatum erat, nisi forte (quod tamen minus probabile) R ex eius archetypi apographo a P diuerso transcriptus est. Rehdigerani librarius ex archetypo communi modo solam lectionem correctam repetiit (ubi $R = P^2$) modo (et satis mirum quod idem in Palatino factum est) primariam transcripsit sed deinde correxit (cf. uelut 301, 16; 303, 10; 504, 7; 541, 13; 547, 1), quin etiam tam unam quam alteram in ipso textu posuit (uelut 189, 5; 192, 1; 355, 11). quibusdam locis idem uel corrector aequalis, archetypo et ipse usus, deinde primariam restituit ubi R^a (uel R^1) = P^2 et R^b (R^2) = P^1 ; quin etiam est ubi corrector emendationem denuo receperit (cf. 483, 8; 493, 3). — P^2 saepe praestat quam P^1 , sed in multis P^1 uerum ipsum praebet aut certe a uero propius abest quam P^2 . itaque cum R plerumque cum P^2 consentiat¹⁾, in illis meliora praebet, in his fere ueritatem uel ueritatis uestigia oblitterata exhibet. longe rarioribus exemplis R^1 ueritati propior est quam P uel ab huius mendis interpolationibusue immunis. — quae correxit P^3 , ignorat R , uelut 492, 12 *Galerio—cessit* om. P^1R , add. P^3 ; cf. 465, 5 et 472, 15. — omnino autem iis solis correcturis, quae et in P et in R exstant, auctoritas tribuenda est, cum hae solae lectiones ex communi archetypo repetitae sint et antiquitus traditae esse queant. archetypum codicum PR non pendet ex familia LDB

¹⁾ Dissentit uelut 148, 15; 533, 5.

sed alteram familiam repraesentat, quae in multis ueram lectionem uel sola ipsam exhibet uel ab ea propius abest. huius familiae *PR* optima exemplaria esse intellexi; ceterorum enim alia (uelut *T O* Portense $\cdot X_2$) magis interpolata sunt et quae in *PR* ¹⁾ a correctoribus supra scripta sunt, iam in contextu ipso exhibent, alia (ut *V*) etiam magis contaminata sunt. archetypum *PR* iam interpolatum erat triplici fere genere: primum uocabula non intellecta, maxime rariora in alia leuiter mutata sunt, uelut 73, 9 *fabre]* *faber*, 88, 6 *sine more]* *sine mora*, 184, 1 *Morinus]* *marinus*, 387, 3 *Vxellodunum]* *uelut unum*; deinde sed multo rarius uocabula integra inserta sunt uelut 168, 15 *mortes*; postremo sed paucioribus etiam exemplis uocabulum Orosianum in aliud commutatum est, uelut 387, 19 *undique* (pro *ilico*), ut omittam adiaphora, in quibus utrum uerum sit discerni nequit, uelut cum 318, 7 *ac LD, et PR, 333, 1 isdem (hisdem) LD, ipsis PR* exhibent. notabile praeterea est corruptelae genus, quo aliquotiens in nominibus propriis consonantes sedem inter se mutarunt ad haec exempla: 534, 11 *admeredam* (pro *Admederam*), VII 37 quater *ragadaisus* (pro *Radagaisus* ²⁾). — ut paucis comprehendam, in quibus Rehdigerani utilitas posita sit, communis ei cum *P* archetypi optimi testis est licet gemello suo paullo inferior, sed ad III 1 usque V 7, ubi periit *P*, solus; deinde in *P* scriptura primaria nonnumquam erasa est, in *R* autem superstes; denique cum permulta, quae in *R* a diuersis correctoribus inlata sunt, ab aliis codicibus recepta sint, magni est pretii ad contextus Orosiani uicissitudines cognoscendas. quae cum ita sint, huius quoque codicis discrepantiam plenam adnotauit.

Coniunctis horum codicum testimoniis recte usi archetypum resuscitare possumus, quod quamquam corruptelis non carebat³⁾, ab auctoris tamen ut aetate ita scriptura tam prope

¹⁾ Maxime *R*, nam in *P* longe pauciora exstant.

²⁾ Similis menda iam in utriusque familiae archetypo exstabat uelut haec: 316, 16 *teutodobus* (pro *Teutobodus*).

³⁾ Velut corruptelae habentur: 396, 6 (ubi *cum singulis legionibus* in *cum singulas legiones*, deinde in *singulas legiones* abiit); in numeris:

aberat, quam fere nullum alius scriptoris ueteris quod restituere possumus archetypum. itaque ubi consentiunt *LDBSPR* aut, in quibus ceteris praesertim *L* caremus, *DPR*, ab ea lectione non discedere licet nisi cogente summa necessitate et semper cauendum est, ne potius Orosium ipsum quam librariorum corrigamus. in hanc partem Franciscus Fabricius Marcoduranus, alioquin de Orosio bene meritus, maxime peccauit, qui saepissime pro iis, quae Orosiana sunt, fastorum uel historicorum ueterum lectiones intulit. inde factum est, ut, cum praecipuum Orosii pretium in eo positum sit, ut quid ille tunc apud auctorem aliquem scriptum inuenerit doceamur, eam utilitatem plane sustulerit Fabricius eumque secuti editores posteriores. — huc accedunt Orosii errores eiusque sermonis proprietates, in quibus rebus qualia ei tribui possint apud eumque toleranda sint, caute ubique reputandum est. sermonem h. l. mittam ¹⁾, sed leuitatis exempla sunt quaedam subicienda: 384, 3 *dum—geruntur*; 246, 9 *Sarnus* (pro *Arnus*); 167, 9 Philippus pro Iulio Caesare memoratus; 208, 12 numerus interfectorum. — itaque uelut 256, 15 Cesenam pro Sena uocatam intactam reliqui et alia id genus multa. at 290, 9 Metellum pro Lepido (cf. 290, 3) inlatum esse ne in Orosio quidem credi potest, certe alterum plane simile exemplum frustra apud eum quaesui. — non minore cautione opus est in glossematis statuendis, nam difficillimum est de eiusmodi rebus decidere in eo scriptore, qui semet ipse quodammodo interpolare soleat: uelut, dum duos auctores simul compilat, IIII 14 § 7 duas apud Trebiam

241, 21; 243, 17; 355, 12; lacunae: 330, 17; 331, 13; 364, 18; glossema: 418, 6. notabile est corruptelae genus quoddam ex correcturis male intellectis natum: 395, 1 *corfinium*] supra *cornicium* scr. est *fi* sed *ci* non deletis in *LP*, inde *cornificium DR*; 267, 19 *sulcamum* inde explicari puto quod huic *ulcamum* adscripta fuerat *s* sed ante *u* inserta est cum deberet litterae *l* loco poni; uersa uice 326, 9 huic *ternum* cum *a* adscripta esset ut ante *t* adderetur, perperam litteram *r* remouit; item uelut 323, 19 *sereniam*, quod *PR* pro *Aeserniam* (*eserniam*) exhibent, natum est ex *e* altera loco falso inserta.

¹⁾ Hoc solum afferam, Haverkampum ubicumque fere haec *cur* et *quia* ex posterioris illius aetatis usu notissimo ab Orosio adhibita (cf. Indicem nostrum V) perperam immutasse.

pugnans effinxit et III 18 § 6 et § 8 Claudium Marcellum bis interfectum esse narrat; cf. VII 15 § 2. itaque paucissima quae omnino excludenda essent reperi (418, 6; 492, 12, quibus fort. addendum 347, 16), longe plura, licet suspecta, reliqui uelut illa 77, 10—12¹⁾.

Vbi altera familia ab altera dissentit (*LSDB* ab *PR*) et aequa utrimque libra pendet, momentum sumi saepe potest ex sententia aut ex Orosii auctore aut denique ex codicum corrupendi more²⁾, in aliis, quae plerumque pertinent aut ad nomina propria scribenda³⁾ aut ad adiaphora (uelut *ac—et*), res in ambiguo relinquitur.

Vbi utriusque familiae singuli contra ceteros stant, per se id praefendum erit, cui *LP* patrocinantur; ubi unus pugnat cum ceteris, horum lectioni per se maior auctoritas tribuenda est. sed hic maxime non tam testium numerus quam lectionis indoles in rationem uenire debet, nam saepe unus codex uerum seruauit praesertim *L* aut *P*, in iisque locis praeter cetera hoc examinandum est, num ex eius codicis solitarii more suspicio corruptelae uel interpolationis⁴⁾ repeti possit.

Denique uix est quod addam, ubi in plures partes discedunt codices, uelut in has tres *L—D—PR*, quid ab Orosio profectum sit, nisi aliunde accedat momentum, discerni plane non posse; 378, 17 ubi pro *Mandubratio* tradunt *andragio D*, *androgio L*, *androgorio PR* ut aliquid tamen ponerem,

¹⁾ Ea uerba, iam ab Isidoro compilata, absunt ab *G*; sed is descendit ex codice ab homine docto satis uafre correcto et interpolato.

²⁾ Velut 379, 8 et 11 *Aduatuci* scripsi propter *D* 373, 10 et quia *Atuatuti* codicum solita paronomasia (*a tua tuti*) natum esse potest. 385, 6 utique recipiendum erit *Veliocasses* et illud *Veloc.* 372, 9 potius ex hoc corrigendum; 385, 5 non abnuerim, si quis corruptum *Saletos* ipsi Orosio tribuere uolet.

³⁾ In quibus ubi *L* et *P* exstant, parem utraque lectio auctoritatem, ubi *L* et *R* exstant, *P* autem deest, ea quam *L* tuetur paullo maiorem habet.

⁴⁾ De mendorum generibus Laurentiano propriis uide supra p. VIII, ubi in talibus nullam huic contra ceterorum consensum fidem tribuendam esse dixi. raris exemplis ita interpolatus est sicut 331, 8, ubi *siderata* pro *desiderata* exhibet.

cum Nipperdeio scripsi *Mandubragio* (praecedit *cum*); sed etiam *mandragio* aut *andragio* Orosianum esse potest.

In rebus orthographicis, ut consentaneum erat, potissime secutus sum Laurentianum et, ubi eo caremus, potius *D* codicem, in his quoque illi affinem, quam *PR*, quorum scriptura ex diuersa doctrina satis constanter constituta est. ceterum in tanta antiquorum Orosii codicum copia luculento exemplo intellegi potest, quam parua fides codicibus etiam noni decimique saeculi tribuenda sit in his rebus (uulgaria dico, nam rariorum alia est ratio), eosque suum potius usum sequi solere, quam ueterum auctorum quos descripserunt manum conseruare. ut haec tantum afferam, in summa quae Rehdigerano cum *P* intercedit similitudine multa tamen orthographica sunt, quibus ab eo discrepat, uelut *blasphemia R* (*fP*), *ecclesia* (*c*); *solers* (*ll*), *brachium* (*cc*), *conditio* (*c*), itemque *dultia*, *fal-latia*, *internitio*, *Lutius*, *prouintia*, *solatium*, *sotius*, *suspitio*. huc accedit, quod codicis *R* ab uariis manibus coaeuis infinitis locis prima scriptura mutata est, ut is sic correctus uel codex ex eo descriptus in his rebus quantum iam a *P* gemello aut a communi amborum archetypo differat intellegi facile possit. quid quod Pauli, qui octauo saeculo medio Orosium compilauit, exemplaria eodem modo inter se discedere solent quo ipsius Orosii codices illis fere coaeui (uelut 312, 7 *internicionem* B s. IX, *internitionem* A s. X). — quod ad nomina propria attinet, codicum scripturam nisi in paucissimis, quae tritissima sunt, (ut *Euphrates*, *Pyrrhus*, *Sulla*) non mutauit; uelut intacta reliqui *Horodes* (pro *Orodes*), *Palcfatus*, *Afellas* (pro *Ophellas*), quae possunt certe ab Orosio profecta esse. in ea re hoc quoque secutus sum, ut antiquam nominis scripturam, si uno loco tradita est, in ceteris quoque ex eodem fonte haustis reciperem. — ceterum abstinendum utique erat a summa constantia quaerenda, quae ab tali scriptore multo etiam magis abhorret quam ab aliis.

Codicum eorum, quibus subsidiariis usus sum, elenchum infra subieci, quo tamen non comprehensi sunt ii, quos semel iterumue a me memoratos in ipso apparatu satis clare designauit. meliores eorum attuli in iis praesertim partibus, in quibus deficiente *L* (aut *L* cum *P*: V 1 § 1 — § 7 med.

utriusque familiae exemplaria inter se discrepant, ceteros rarissime et tum quidem, si qua lectio quadam de causa memoranda erat. — hic illic codex uel maxime interpolatus uerum solus exhibet etiam in talibus, quae coniecturae suspicionem excludere uideantur, uelut *T* 241, 21: VIII, *O* 355, 12: DCLXII, Vat. 1977 (s. X) 316, 16: *Teutobodus*. ac potest sane fieri, ut horum quaedam meliori alicui archetypo debeantur, sed omnino iis magna cum cautione utendum est et eo quidem maiore, quod constat Orosianos codices ex aliis quoque scriptoribus interpolatos esse, uelut ex Sallustio (311, 1 *DG*), Iustino (182, 7 *V₂V₃ curru*; cf. 72, 16 *R hic*), Claudiano (532, 3 *G* alique), fort. Iordane (64, 12 *R*).

- A* Treuerensis 1096 (= LXXXIX) saec. X. — m. 1 desinit 302, 11 in *quingentos*, coeua continuauit usque 307, 14 *uiderent*. ipse Heidelbergae contuli. affinis est Laurentiano.
- C* Monacensis 6308 (Fris. 108) s. VIII—IX. incipit a p. 3, 3 *-beat totumque*, deficit in 272, 1 *linguae*. totum contulit Du Rieu, haec 3, 3—28, 11 et 69, 12 *recte* — 79, 12 Halmius, illa 57, 12—272, 1 Thomas. — proximus est codici *P*, sed ualde corruptus (licet neclegentia magis quam interpolatione) ac iam hic illic contaminatus.
- E* Laurentianus Gadd. pl. 89 sup. 21 s. XIV. integrum contulit Du Rieu.
- F* Laudunensis 137 s. VIII. partes quasdam contulit Du Rieu. primae familiae est sed barbare corruptus.
- G* Sangallensis 621 s. IX. Orellii collationem a Baitero acquisitam Halmius mecum communicauit; deinde totum codicem ipse et (p. 534 seqq. ed. Hav.) Hugo Hinck amicus optimus Heidelbergae a. 1873 excussimus. — ad primam scripturam (1^a) adiectae sunt stilo (1^b) uel uariae lectiones, plerumque uerae et cum *PR* consentientes, uel summaria a rubricatore pingenda; 1^c: sunt ipsae hae lectiones ab eadem manu deinde inlatae; m. 2^a et 2^b: glossae diuerso atramento sed ab eodem ut uid. homine scriptae; m. 3: Ekkeharti III est, mortui circ. a. 1060. cf. Duemmler in Hauptii *Zeitschrift f. d. Alt. n. F.* II (1869) p. 1 sqq. — prioris familiae est, sed ex archetypo descendit ab homine docto audacter interpolato et contaminato. longo

memorabilior est non solum propter glossas ¹⁾ sed etiam propter Ekkeharti 'assumptis duobus exemplaribus' (Duemmler p. 2) factam recognitionem. qui, ut hoc breuiter moneam, minime codices hos continua opera contulit sed, ut apparet, non fere nisi in iis, ubi quid offensioni esset, inspexit: lacunas certe codici *G* proprias paene numquam suppleuit.

Parisinus 9665 (Cluniacensis) s. IX. contulit Du Rieu, ipse *H* inspexi.

Laurentianus S. Crucis pl. 20 sin. 2, saec. XI ineuntis. *K* totum contulit Du Rieu.

Laurentianus pl. 65, 35 s. X ('Flor. 2' Hav.). totum con- *M* tulit Du Rieu. — *K* et qui paullo integrior *M* in melioribus primae familiae codicibus numerandi sunt. maxime affines sunt codici *S*.

Vaticanus 1974 s. X. totum contulit Du Rieu, partem ego. *N* interpolationibus scatet.

Vaticanus 3339 s. X. partem contuli ego. *N*₁

Bernensis 160 (olim Petri Danielis) s. XI. totum contulit *O* Du Rieu. cf. p. XVI.

Venetus 349 s. XI. partem contulit Du Rieu. conspirat *O*₁ fere cum *O*.

Portensis n. 82 s. XI. collationem edidit Grubitz ²⁾, ex- *Port*. cerpta nobis misit Boehme. familiae secundae exemplar est fere non contaminatum.

Vaticanus Pal. 828 s. XII. ad V 1 princ. contulit Mau. *II* descriptus est non ex *P* ³⁾, sed ex *R* iam a m. 2 interpolato aut ex eius progenie.

Vaticanus Reg. 296 s. X. Mau excerpit. *Q*₁

Bernensis 128 s. X. ego excerpsi Heidelbergae. *Q*₃

¹⁾ Inter quas etiam Enniana quaedam sunt, uelut illud supra uersum p. 221, 13 (-tandos Alexandri actus direxerunt) ab Ekkeharto adnotatum: *Ennius. Qualis consiliis quantumque potasset in armis*; cf. Duemmler p. 11 not. 3. apographa mea Vahleno misi.

²⁾ Ernesti Grubitz Emendationes Orosianae. Numburgi 1835. 4°. (progr. scholae Portensis).

³⁾ Reifferscheid B. P. I p. 301 not.

- T* Monacensis 6380 (Fris. 180) s. X—XI. totum contulit Du Rieu, ipse Heidelbergae adhibui. cf. p. XVI.
- V* Vindobonensis 366 (= Endl. 334) s. IX—X. haec p. 4—84, 284—303, 355—358, 548—556 ed. Hav. Halmio contulit D. Detlefsenus, partes quae desunt in *L* in nostrum usum Carolus Kaplan. male interpolatus et contaminatus.
- V*₂ Vercellensis s. IX. cf. Reifferscheid, B. P. II p. 218. partem contulit Du Rieu; ipse excerpti a. 1873. — meliorum est codicum familiaeque priori potius tribuendus, sed contaminatus est atque haud dubie uiri docti recognitionem exhibet qui etiam ex Iustino interpolauit (uelut 182, 7 *curru* post *quasi* inseruit ex XII 10 § 5); quare lectiones eius non sine cautione magna adbibendae sunt ¹⁾).
- V*₃ Pestinensis bibliothecae musei nationalis Hungarici n. 246 (olim Nicolai Iankovich). cf. Haenel *Iahrb. f. Phil. Suppl.* 5 p. 592. rettulit de eo a nobis rogatus bibliothecae praefectus. paullo post Michael Ring et commentationem de eo scriptam, editam deinde in eph. quadam Hungarica ²⁾), et collationem partis antiquae accuratissimam mihi transmisit. ea pars continet 1) I 15 p. 65, 9 *atque accensae* — V 15, p. 311, 10 *hostes* et 500, 16 *illos* — 501, 9 *interfectus est* (s. IX Haenel, X Ring, XI bibl.), 2) VI in. — VII 28 p. 500, 16 *persecutores* (s. IX H., X sed al. m. R., X bibl.). codex plane gemellus est Vercellensi ³⁾. — principium usque p. 65, 10 *consequuntur* esse a manu s. XII censet H. (XIII R. et bibl.), p. 311, 12 *turbatosque* — l. V extr. a m. s. H. (XI R et bibl.), p. 501, 10 *Herculius* — VII extr. ab ead. m. R. (ab al. m. s. XI bibl.; Haenelius non distinxit).
- W* Treuerensis 1094 (= LXXXVIII) saec. XI. Andreas Weidnerus collationem suam horum I—II 15 benigne mihi con-

¹⁾ cf. ad p. 192, ubi ad l. 5 addendum quod *Itaganor* legit cum *V*₃.

²⁾ cf. *Revue de philol.* 1877, *rev. des revues* p. 166.

³⁾ Non Portensi affinis est, ut Ringio uisum seducto interpolati-
onibus recentissimis ab Haverkampio male receptis, quae non solum a
Portensi (cuius solius notitia accuratior suppetebat Ringio) sed antiqui-
oribus omnibus absunt.

cessit. ipse deinde adhibui codicem Heidelbergae. familiae secundae est sed contaminatus.

Monacensis 10292 (Mannhem.) s. XI. partem contulit Du Rieu; X_1 excerpit hunc ut etiam X_3 X_4 Halmius, deinde ipsos mihi Heidelbergam misit.

Monacensis 22025 s. XI — XII. integer collatus ab Halmio. X_2

Monacensis 13041 s. XII. uide ad X_1 . X_3

Monacensis 26303 (Quatrem.) s. XII. uide ad X_1 . X_4

Lugd. Bat. Voss. Lat. fol. n. 18 s. XIII ex. ('Lugd. 1' Hav.). Y_1

Lugd. Bat. bibl. acad. publ. Lat. n. 110 s. XIV ex. ('Lugd. 2' Hav.). Y_2

Lugd. Bat. bibl. acad. publ. Lat. n. 80 s. XV ('Lugd. 3' Hav.). — descriptum esse ex codice *O* censet Du Rieu. Y_3

Lugd. Bat. Voss. Lat. fol. 13 s. XII ('Lugd. 4' Hav.). Y_4

Londiniensis Musei Brit. Reg. 6. C. VIII s. XIII. ipse excerpit. Y_5

Lugd. Bat. Perizon. fol. 22 s. XIV ('meus' Hav.). Y_6

Lugd. Bat. Periz. fol. 7 anni 1468 ('Periz.' Hav.). — sex Y_7

Lugdunenses descripsit et excerpit Du Rieu; Haverkampii usus testimonio eos memoravi sed rarissime nec nisi ibi, ubi Havercampianae lectionis fons indicandus erat. Y_7 interpolationibus facile omnes exsuperat.

Denique memoranda Alfredi regis interpretatio Anglosaxonica qua Orosius breuiatus et additamentis quibusdam auctus exhibetur. utor editione Bosworthii a. 1859, qui eam expressit ex codicibus Lauderdaliano s. IX extr. et Cottoniano Tib. B. I saec. X. exemplar Orosianum Alfredus adhibuit primariis nostris inferius et uix nono saeculo antiquius; uelut l. I extr. interpolationem chronologicam iam exhibet.

Editionum lectiones raro attuli, ut consentaneum est, nec fere nisi ibi, ubi nosse interest, quid inde ab Haverkampio uel per plura etiam saecula apud Orosium lectum sit; paucissimae alia de causa memorandae fuerunt, uelut siqua forte editoris emendatio recipienda fuit. notis usus sum hisce:

editio Augustana a. 1471 ex X_2 aut gemello codice fide *Z* expressa.

editio Vicentina s. a. (saec. XV), ceterarum omnium fundamentum. Z_1

Col. editio Bolsvingii Coloniensis 1526 fol. et (cum ea conspirans) 1542 in 8°. — capitulum diuisionem, qua utimur, hic editor introduxit.

f editiones Francisci Fabricii Marcodurani Col. 1561 et 1574 et (quam ad l. III—VII plerumque adhibui) 1582.

s editio Andreae Schotti, Moguntiae 1615.

h editio Haverkampii Lugd. Bat. 1738, nouo titulo emissa a. 1767.

v lectio uulgata (i. e. *fsh* consentientes nisi ubi aliud notatur).

De Orosii auctoribus et expilatoribus paucissima h. l. dicenda sunt haec. Moerneri egregiam de Orosii fontibus operam ¹⁾ accurate ad ipsos auctores recognoui ac singulorum locorum elenchum et in apparatu et in Indice II exhibui. ex iis, quae in his ipse obseruauit, duo nunc quidem licet breuissime indicanda sunt.

Chronicis Eusebii, ab Hieronymo Latine redditis auctisque et continuatis, usum esse Orosium certum est, sed usus est Hieronymi exemplari aucto iam et immutato in iis partibus quae descendunt usque ad Christi passionis aut fortasse usque ad Vespasiani tempus. additamenta partim in Fuxensi quoque codice (Vat. Reg. 560) reperiuntur, cum absint et ab Eusebio et Hieronymo ²⁾ aut certe ab Hieronymo ³⁾; partim aliena sunt ab Eusebio et Hieronymo, sed in similem fere modum referuntur apud Syncellum, Panodori Anianique expilatorem ⁴⁾; partim denique ab ceteris absunt, sed ex Africano deducta esse uel ueri simillimum (VII 4 § 13 sq. cf. § 18) uel certum est (VII 4 § 15). deinde immutatus est Hieronymus VII 4 § 15, ubi non ethnici cum illo sed Graeci cum Eusebio memorantur ⁵⁾. — alia discrepantia, quae pertinet ad primorum imp.

¹⁾ Theodorus de Mörner, De Orosii uita eiusque historiarum libris septem aduersus paganos. Berolini 1844. 8°.

²⁾ I 7 § 2. 3; 11 § 1; 13 § 4.

³⁾ I 20 § 1 (Agrigentinos memorant Arm. et Sync.).

⁴⁾ I 4 § 7 I 5 § 1 et § 6 I 7 III 3 § 1, maxime III 7 § 6 sq., de quibus cf. Gelzer, *Africanus* I 1880 p. 117 et Herzogii *Realencycl.* ed. 2 VII p. 198. eorum tria ultima ad Africanum referenda esse constat.

⁵⁾ Hoc sic explicandum uidetur, ut mutationis auctor chronographo usus sit, qui eundem quem Eusebius exscripsit, i. c. Africanum.

Romanorum seriem, utrum ex eodem Hieronymi exemplari sumpta sit an Orosio ipsi debeatur, non discerno. est autem haec:

Hier.: 1 Caesar, 2 Aug., 3 Tib., 4 Gaius, 5 Claud., 6 Nero, 7 Vesp.

Oros.: 1 Aug., 2 Tib., 3 Gaius, 4 Claud., 5 Nero, 6 Galba, 7 Vesp.

Quae cum ita sint, hoc mihi esse probabile uidetur, Orosium exemplar Hieronymi adhibuisse auctum immutatumque ex Aniano uel Panodoro ¹⁾, quale licet minus plenum ad nos peruenit codice Fuxensi. quod si uerum est, Carthagine, ubi a. 417 opus suum perfecit ²⁾ Orosius, iam tum extitisse tale exemplar edocemur et ALFREDI DE GVTSCHMID de Fuxensis recensionis antiquitate iudicium (*Iahrb. f. Philol.* 1867 p. 679) plane comprobatur.

Deinde paucis significandum est, non Liuio ipso usum esse Orosium sed epitoma quadam deperdita ³⁾ et, id quod maioris momenti est, eadem quidem epitoma, ex qua periochae superstites excerptae sunt. nam rerum delectu et ordine, uerbis quoque ipsis saepe inter se consentiunt, dum discrepant a Liuio, quin etiam errores a Liuio alienos (uelut IV 14 § 9 Magonem pro Hannone) communes habent. inde primum consequitur periochas et excerpta Orosiana diuersos quidem testes esse solius archetypi illius, i. e. epitomae deperditae, non tamen Liuii ipsius, deinde origo periocharum nostrarum qualis fuerit iam certo affirmari potest ⁴⁾. iam uero cum eandem atque Orosium epitomam adhibuisse Cassiodorium in Chronicis indicia quaedam probent (cf. uelut IV 11 § 6; V 16 § 1) cumque eodem Liuio quo Cassiodorius usos esse Vopiscum, Victorem De uiris ill.,

¹⁾ Panodorus chronica sua usque ad a. p. Chr. 412 perduxit, cf. Clinton ad h. a.

²⁾ Is annus nunc quidem codicum lectione p. 564, 1 $\bar{\nu}$ DCXVIII demonstrata extra dubitationem positus est.

³⁾ Hoc iam Niebuhrius coniecerat, rer. Rom. III² p. 479. 500 et Lectionum I (Berol. 1846) p. 58.

⁴⁾ Niebuhrii (Lectt. I p. 58) et Ottonis Jahnii (edit. p. VIII sqq.) de hac re sententiam recte nuper impugnauit Woelfflin, Comm. Mommsen. p. 350, argumentis ex sermonis indole petitis usus.

Eutropium, Sex. Rufum, Obsequentem Mommsenus, *Cassiod.* p. 552 et 696 demonstrauerit, totidem eiusdem illius epitomae deperditae testes iam acquisiuimus. — periocharum codicem primarium Nazarianum Palatinum 894 (s. IX) totum denuo contuli, cum in Iahnii editione (Lipsiae 1853) nescio quo fato permulta non recte de eo relata, plures etiam eius lectiones plane omissas esse intellexissem.

Praeterea monenda sunt haec: de Orosii ex Iustino excerptis eorumque pretio critico sagaciter disputauit Ruehlius libello *Die Textesquellen des Iustinus (Jahrb. f. Philol. Suppl. VI 1872)*. — molesto fero, quod editionem eius cuius specimen ¹⁾ nuperrime emisit adhibere nondum potui.

Floro usus sum edito ab Iahnio a. 1852 et Halmio a. 1863. inspexi etiam codices Palatinos Heidelbergenses n. 894 (s. IX) et 1568 (s. XI). Orosius cum his potius quam cum Bambergeni consentit, indeque eius recensionis, nimis opinor huc usque neglectae, uetustas certo asseritur.

Ad Eutropium adhibui Guilelmi Hartelii editionem a. 1872; duas ab Iohanne Droyseno curatas ²⁾ inde a p. 305 nostra inspicere potui. — exemplar Eutropii, quo Orosius usus est, quosdam errores cum familia a Droyseno *B* signata, cuius iam apud Paeanium Eutropio coaeuum uestigia exstant (Droysen 1879 p. XXIII), communes habuit: cf. ad Oros. VII 22 § 10 *genuus*, VII 25 § 9 *gallinicum*, ibid. *duobus iam proeliis (proelium et secundum B)*. sed contaminatum fuit, nam VII 28 § 19 illud *deinde* explicatur uitio solius familiae *A secundo* (pro *secunda* ³⁾).

Descriptionem orbis terrarum quae habetur l. I c. 2, seorsum exhibui in Commentationibus in honorem Mommseni editis a. 1877 p. 715 sqq. eandem ex materia mea recensuit Alexander Riese in *Geographis Lat. min.* a. 1878 p. 56 sqq., cuius opera dum haec editio imprimitur uti potui. — praeter libellos

¹⁾ M. Iunianii Iustini praefatio ex rec. Francisci Ruehl (Ind. lect. Regim. 1881).

²⁾ Berol. 1878. 8°. et (Monum. German. auctt. ant. II) ib. 1879. 4°.

³⁾ Item IV 20 § 30 ex Orosii *subterfugit* concludi fortasse licet eius codicem Eutropianum exhibuisse (ut est in familiis *A C*) *interfugit* corruptum ex *integer fugit*.

suis locis iam allatos cf. E. Schweder, *Beitraege zur Kritik der Chorogr. des Augustus. I. II.* (Kiel 1878) et F. Philippi, *Zur Reconstruction der Weltkarte des Agrippa* (Marburg 1880).

Denique in restituendo Orosii contextu adhibendi erant illi scriptores, qui eius historiis usi sunt inde a quinto ad octauum fere saeculum medium; inferius descendendum non esse duxi, cum ab illo fere tempore Orosii opus ipsius codicibus traditum habeamus. ac profecto posteriores scriptores ad textum Orosii recuperandum longe minoris etiam quam priores sunt usus et si tamen quicquam melioris notae exhibent, id coniecturae loco habendum est ¹⁾. itaque scriptores illos perlustraui, locos eorum Orosianos conquisiui aut ab aliis iam demonstratos recognoui, collectosque et sub textu adscripsi et in Indice III composui. quidam eorum ad hanc rem nunc quidem recte adhiberi nequeunt propterea, quod nondum ad codices recogniti nec cum iusto apparatu critico editi sunt; nam, ut nunc res est, uerendum est, ne et in fontium quaestione et in textus recognitione editionum interpolationibus partim adeo ex uulgato Orosio petitis seducamur. quae cum ita essent, ex editione quidem sumptam lectionem attuli nullam; in nonnullis autem mihi contigit, ut scripturam codicis primarii uel etiam complurium adnotare possem. quamquam per se patet, haec non sufficere ad scriptorum illorum manum certe definiendam. — ceterum quatenus nunc iudicari potest, expilatorum etiam antiquissimorum loci Orosianorum codicum optimorum lectiones potius confirmant quam emendant et menda, quae in hoc opere insunt, aut ab Orosio ipso profecta aut certe antiquissima esse testantur, nec dubium est, quin Orosii recensio nostra longe maiore cum fructu adhibeatur ad restituendos expilatorum libros, quam hi auxilium praestare queant illi.

Chronicis usus sum ab Roncallio compositis. at in his maxime molestum est, quod adhuc caremus editione critica

¹⁾ Velut Freulfus, qui ad Historiam suam inter a. 825 et 827 ut uid. scriptam Orosium compilauit quantum alius nemo (uide Grunauer, de fontibus Frec., Vitoduri 1864), usus est exemplari nostris *PR* affini sed contaminato et fortiter interpolato. eius codicem optimum Sangalensem n. 622 (s. IX—X) Heidelbergae examinaui.

qualem una cum fontium definitione summo desiderio expectamus a Theodoro Mommseno. nunc quidem difficillimum saepe est discernere, utrum chronista Orosium adhibuerit ipsum an eius expilatorem an denique eundem quem Orosius fontem; quare nobis in his afferendis ita uersandum esse uisum est, ut eos locos, qui ipsis uerbis cum Orosianis consentiunt, enotarem, ceterorum eos, quos uerisimile est ex Orosio eiusue fonte esse deriuatos. de Prosperi chronicis ad a. 455 perductis disputauit Holder-Egger, *Neues Archiv* I (1875) p. 87 sq., de eius interpolatore p. 31 sqq., de Marcellino Comite (is a. 543 aut paullo post scripsit) *ibid.* II (1876) p. 49 sqq. — de Isidoro et Beda uide infra.

In excerptis Valesianis ¹⁾ prioribus (§ 20. 29. 33. 34. 35) Orosiana quaedam insunt, id quod olim uiderat Henricus Valesius neque recte nuper negauit H. Iaenicke, *De uitae Hadrianae scriptoribus*. Hal. 1875 p. 49.

Ⓕ Ad Descriptionem totius orbis tripertiti ex Orosii l. I cap. 2 paucis mutatis additisque repetitam adscripsi lectiones integras codicis Vindobonensis 181 s. VIII (Ⓕ), quas mihi enotauit Carolus Kaplan a. 1875, recognouit deinde hic illic Henricus Sedlmayer. mox edita haec *Cosmographia* est ab Al. Riesio in *Geogr. min.* (1878) p. 90—103 ex eodem Vindobonensi et (qui saeculo X tribuitur a Riesio) Laurentiano.

Cassiodorius Senator De institutione diuinarum litterarum 17 inter alios historicos Christianos Orosium commendauit; ad libros XII quos De origine actibusque Getarum scripsit ²⁾, Orosium adhibuit: quaedam inde excerpta apud Iordanem habemus, aliud ex sua ipse historia affert Variarum XII 20 (cf. Oros. VII 39 § 3—6).

Iordanem in Geticis ipsum Orosio usum esse (id quod de Romanis constat) negauerunt uelut Schirren et Bessell ³⁾, at

¹⁾ ed. ab Gardthauseno post Ammianum (Lips. 1875) II p. 280 sqq.

²⁾ Iis Gothorum historiam perduxit ad tempus inter annos 518 et 521 positum: Vsener, anecdoton Holderi Lips. 1877 p. 74.

³⁾ Schirren, de ratione q. inter I. et Cassiod. intercedat. Dorpati 1858; Bessell in Erschii et Gruberi *Enc. s. u. Gothen* 1862 p. 106 col. 2.

certe initium libri a se additum esse ipse testatur¹⁾ ac fieri potest, ut ceteris quoque locis, quibus Orosium laudat (5: I 15; 9: I 16; 24: VII 33), hunc ipse inspexerit. sed de his itemque de iis, quae in ceteris libri partibus ab ipso Iordane aut ab Cassiodorio aut denique ab huius auctore exscripta sint ex Orosio²⁾, diiudicare alienum est a proposito nostro, nam ad Orosium restituendum minimi est momenti, neque totus hic locus seorsum tractari potest sed arte cohaeret cum uniuersa de Iordanis Cassiodoriquae fontibus quaestione; ei autem obtinget cura Mommseni, cuius editionem mox proditura esse in omnium uotis est. — in afferendis Iordanis Geticis adhibui Clossii editionem (Stuttgartiae 1861 = 1866). singulos locos contuli ad codicem Palatinum 921 (§) s. VIII aut IX Iricis § litteris scriptum, quem a. 1880 cum Mommseni collectaneis et suppellectili litteraria uniuersa combustum uoluit fati inuidia.

Alteri quoque Iordanis opusculo, quod De adbreuiatione chronicorum aliterue inscripsit, ex Floro potissimum compilato et anno 552 finito aspersa sunt nonnulla, quae ex Orosio mutuata esse certum est; in aliis quibusdam (quae tamen ad Orosium nullius sunt momenti) res ita comparata est, ut de origine eorum certo affirmari nequeat nisi libro ad fontes suos accurate exacto. ad hunc quoque librum inspexi codicem Palatinum 921 (§); editione usus sum Muratorii, Rerum Ital. § Ser. I p. 222 sqq.

Gregorius Turonensis (mortuus a. 594) sex locis hisce I prol., 6, 37 II prol., 9 V prol. Orosium laudat et ter (I 6 II 9 V prol.) ita laudat quasi ipsa eius uerba exhibuerit, licet sententiam solam expresserit; certe illa V prol. ex memoria rettulisse uidetur, qua deceptus Carthaginenses cum Numantinis confudit. praeterea pauca apud eum ex Orosio repetita exstant: iis, quae Gabriel Monod³⁾ composuit, addidi illa I 10 ex Orosii I 10 § 17 sumpta. — usus sum codice optimo

1) cf. A. de Gutschmid in *Jahrb. f. Philol.* 1862 p. 124 sq.

2) Iis quae ex Iordane adnotaui addenda est Moesiae descriptio cap. 9 ex Orosio I 2 § 55 excerpta (cf. Muellenhoff, *Weltkarte* p. 34).

3) *Etudes crit. sur les sources de l'hist. Mérov.* I (Paris. 1872) p. 73 sqq.

Heidelbergensi (olim S. Nazarii) Pal. 864¹⁾ S. VIII—IX exarato, editione autem Bouquetii, *Recueil des hist.* II, Paris. 1739.

Isidorum, licet Orosii nomen non memoret, certum est eo usum esse. primum in eius De natura rerum libro unum repperi locum (39, 1) ex Orosio (III 4 § 2) excerptum. adhibui editionem Gustavi Becker Berolin. 1857. — pauca deinde Orosiana exstant in Isidori Chronicorum libro ad annum 615/616 perducto. eum bis ab ipso editum esse uidit Hugo Hertzberg²⁾, primum breuiorem excepta aetate, ultima³⁾ nondum uulgatum, mox prolixiorum in edd. solum repetitum. de Orosio adhibito cf. Hertzberg l. l. p. 346 et in elencho fontium. — paulo plura ex Orosio excerpta sunt in Historia Gothorum, Sueborum, Wandalorum. huius quoque duplicem contextum exstare, priorem anno 621 ut uidetur conscriptum et auctiorem alterum quinquennio post editum, idem⁴⁾ rectissime demonstrauit et suos utrique editioni codices adsignauit. illam primus publicauit Pithoeus, Legg. Visig. 1579, hanc uelut Labbaeus Bibl. noua ms. 1657 I p. 61. ad codicum fidem hoc opusculum ut Chronica primum exacta edentur a Mommseno. — in Etymologiarum libris ea, quae ex Orosii chorographia (I 2) excerpit Isidorus, composuerat iam Muellenhoffius, *Weltkarte des Augustus* 1856 p. 28, cetera quoque Henricus Dressel⁵⁾, cuius elencho unum solum locum (cf. ad IV 18 § 10) addendum repperi. cum neque Areuali neque Ottonis editio ad nostrum finem sufficiat⁶⁾, adscripsi discrepantiam Guelferbytani

¹⁾ Monod p. 51 non recte duos codices diuersos esse putat Palatinum et Nazarianum.

²⁾ H. Hertzberg, *Chroniken des I.* in *Forschungen* XV p. 346 et sub finem in fontium elencho.

³⁾ Quam exhibet ex codice Vaticano Vruinate n. 392 s. XV Schelestrate, *Ant. eccl. Rom.* 1692 I p. 582 sqq. et App. 16; ex cod. Caesenatensi lectiones quasdam in adn. memorauit.

⁴⁾ H. Hertzberg, *Die Historien des Isidor.* — Diss. Gotting. 1874.

⁵⁾ H. Dressel, De Isidori Orig. fontibus, diss. Gotting. (ex *Rivista di filol.* repetita) 1874 p. 38.

⁶⁾ Areualus quid traditum sit parum indicauit, quin etiam Isidorum hic illic ex Orosii editione tacite interpolauit; Otto autem optimos quosque codices mire neclixit.

n. 64 saec. VIII (℞) et Monacensis 4541 = Ben. 41 s. IX—X ℞ (℞) et Monacensis 6250 = Fris. 50 saec. IX (℞), quorum consensus signavi ℞. illum ℞ Otto de Heinemanu, Monacenses ℞ Carolus de Halm summa cura mihi excerpserunt, de ℞ quaedam praeterea mecum communicavit Iosephus Klein. ex Vaticano Pal. 281 s. VIII—IX, quem Dresselius, itemque ex Parisinis 13027 s. IX et 13028 s. VIII (= St. Germ. 805 et 806), quos Kleinius contulit, unam alteramue lectionem attuli. ℞ propter librarii socordiam et barbariem mendis scatet inprimisque syllabas et uocabula omisit, sed ab interpolationibus magis uacuis est quam ceteri.

Geographus Rauennas, qui saeculo septimo uidetur tribuendus esse, Paulum Orosium bis laudat (uide ad I 2 § 15 et § 16). adhibui editionem Pinderi et Partheyi, Berol. 1860.

Aldhelmi (mortui 709) locos benigne mihi indicauit Georgius Thilo.

Annales Laureshamenses saeculi VIII initio scripti Orosii I 1 § 5 et § 6 excerpserunt, auctore nominato in hunc modum: *Paulus Orosius prbt in libro primo historiarum aduersum paganos.* locum illum ex codice Augiensi nuper denuo ad Sanctum Paulum Carinthiae (n. XXV. a. 8) reperto Alfredus Holder, qua est erga me obseruantia, transcripsit. apud Orosium I 1 § 6 illi legerunt *uel ab Abraham* ut est post correcturam in *P* (olim Laureshamensi).

Ea, quae in Bedae (mortui 735) Chronicis maioribus ad a. 726 perductis ¹⁾ itemque quae Historia ecclesiastica a. 731 finita continentur ²⁾, ipse quoad potui conquisiui editione usus Gilesii (Lond. 1843 sqq.). codices requirere et conferre nec rationes meae sinebant nec pro excerptorum natura ad nostrum propositum operae pretium fuerit. ad unum locum (I 2 § 82) codicis Cantabrigiensis antiquissimi lectionem mecum communicauit uir reuerendissimus S. S. Lewis amicus, Collegio Corporis Christi a bibliotheca.

¹⁾ De temporum ratione cap. 66—72.

²⁾ Cf. C. Guil. Schoell, De eccl. Britonum Scotorumque hist. fontibus, Berol. 1851 et Car. Werner, *Beda*. Wien 1875.

De 'Epitomae chronicorum Seueri cognomento Sulpicii' a. 733 scriptae fontibus disputauit Holder-Egger, *Ueber die Weltchronik des sog. S. S.*, Goett. 1875. codicem unicum s. XIII Matri nuper denuo repperit Otto Waltz ¹⁾. edita est ab Henrico Florez, *España sagrada* (Madrid 1749) IV p. 430—456 et ed. 2 (ib. 1756) p. 428—454, qua posteriore ego usus sum.

Quae in Pauli Historia Romana, altera octauae saeculi parte conscripta ²⁾ ex Orosio sumpta insunt, diligenter conquisiui ex Eyssenhardtii 'Historia Miscella' (Berol. 1869), qua Paulus una cum Landolfo Sagace eius ampliatore et continuatore comprehensus est, usus libello Gustavi Bauch, *Ueber die Historia Romana des P. Diac.* (Goett. 1873); mox excerpta mea ad accuratissimum Iohannis Droyseni elenchum ³⁾ recognoui. **B** codicem Bambergensem 513 (**B**) s. IX ex Eyssenhardtii editione adhibui, deinde ipsum bibliothecae liberalitate Heidelbergam **Q** transmissum inspicere potui; codicis Monacensis 3516 (**Q**) s. X—XI lectiones Guilelmus Hartel a se enotatas benigne mihi utendas dedit, quasdam recognouit Halmius. sed ex his potiora tantum in apparatus criticum rettuli, nam Paulum Orosii exemplari usum esse intellexi nostris codicibus optimis non meliore, immo magis fere corrupto uel interpolato et contaminato ⁴⁾. nuperime et magna meae operae parte iam typis exscripta Paulus optima recensione editus est ab Iohanne Droyseno in Monumentis Germaniae Eutropio una cum Landolfo insertus ⁵⁾, simulque seorsum recusus ⁶⁾. ea editio, quae princeps dici merito debet, si antea iam prodidisset, et labore illo de quo dixi haud iucundo magna ex parte caruissem et aliquanto etiam parcus Pauli ab Orosii codicibus discrepantiam attulissen.

¹⁾ *Rhein. Museum* 1878 p. 322; cf. nunc Ewald, *Neues Archiv* 1881 p. 323 sqq.

²⁾ Cf. Droysen in Eutropii ed. maiore 1879 p. XXVIII.

³⁾ Vide *Forschungen* XV (1875) p. 167 sqq.

⁴⁾ Quaedam cum *G* communia habet, uelut Oros. p. 517, 5 glossema a *Valente*, 523, 1 *structissimas* pro *instructissimas*.

⁵⁾ Auctores antiquiss., t. II, Berol. 1879. 4°.

⁶⁾ Pauli historia Romana. Berol. 1879. 8°.

in expilatorum autem indice p. 704 sqq. Droyseni quoque paginas et uersus adscripti.

Dicuil, De mensura orbis terrae (ed. Parthey, Berol. 1870) bis citat Orosium (I § 101 et 103) ¹⁾. eius libri quamuis anno demum 825 scripti testimonia commemoranda esse duxi propter necessitudinem, quae ei cum aliis libris geographicis praesertim cum Diuisione orbis intercedit.

Lucani commenta Bernensia, quae Hermannus Vsener Lipsiae a. 1869 ex saeculi X codd. Bernensibus 45 (lib. I—III 286) et 370 edidit, farrago est ex diuersis auctoribus collecta, in quibus sunt Orosius et (saeculo ut uid. sexto tribuendus) Vacca ²⁾. nouam lectionem in Orosianis quae alicuius pretii sit non exhibent, immo hic illic nostris corruptiores sunt; quare eorum discrepantiam fere non adnotaui. — inter scholia e codice Montepessulano H 113 s. IX a Genthio Berol. 1868 edita ad Lucani I 473 adhibitus uidetur Orosius I 2 § 82: *Meuania: insula proxima H[iber]niae* et ad II 70 compilata sunt Orosii V 19 § 5 *Marius Sulla consule — consulares uiros interfecerunt*. quae h. l. commemorare sufficiat: plura ex eiusmodi corporibus, quae incertae saepe antiquitatis scholia continent, hic afferre nullius plane usus foret.

Pag. 565 sqq. historiarum capitula exhibui ex *D* ut antiquissimo codice, in quo eiusmodi summaria exstant. exceptis enim codicis *S* reliquiis a ceteris (*LBPR*) absunt ³⁾ non minus quam capitum numeri. Orosii ea non esse tam haec quam cetera in aliis codicibus aliter concepta manifestum est; originem eorum ab codicis *D* aetate propius abesse puto quam ab Orosiana.

Orosii historias recognoscendi consilium cepi anno 1863. mox postquam Academia Corpus hoc scriptorum ecclesiasticorum

¹⁾ Addit: *in primo Orosii libro et in Orosu libro primo*.

²⁾ Cf. Genthe, *Hermes* VI 221.

³⁾ Nam breuia summaria hic illic in *L* margini adscripta hic in censum uenire non possunt.

condendum decreuisset, Friderico Ritschelio, cuius uiri praeclari non sine grati animi testificatione recordor, suasore factum est, ut mihi uoluminis huic presbytero destinati editio offerretur. libens usus sum hac occasione, licet alterum inde munus mihi prouenire intellegerem hoc, ut etiam Orosii librum apologeticum recensendum susciperem. suscepi tamen hoc quoque munus laboremque absolui ut in terra rudi certe non infructuosum. opusculum primus edidit (una cum 'Hieronymi epistola aduersus Pelagium ad Ctesiphontem') Ioannes Costerius (*c*) Louanii 1558 ¹⁾. eius contextum inde a Fabricio (*f*), qui primus una cum Historiis exhibuit editione Coloniensi a. 1574, omnes repetiuerunt non correctis corruptelis manifestis falsisque interpunctionibus, quae sententiam plane peruerterent, aut si forte quid mutauerunt, nonnumquam ridicule lapsi sunt uelut p. 609, 1, ubi pro *ancistro* (Iob 40, 20) Schottus ed. 1615 (*s*) eiusque pedissequi Haverkampus (*h*) et Gallandius (*g*) *Antichristo* praetulerunt. codicem post Costerium nemo ullum inspexit; soli Benedictini egregii, qui particulam quandam Augustini operibus subiecerunt (uide ad p. 602), meliorem curam adhibuerunt. — codices, quos nancisci mihi contigit quorumque lectiones in apparatu exhibui, sunt hi:

Codex Parisinus Lat. 17349 olim S. Cornelii Compendiensis (Σ), scriptus saeculo VIII uel X, post Cypriani²⁾ epistulas aliaque opuscula a f. 165—203 (quod est ultimum) hunc Orosii libellum exhibet. correctus est ab coeua manu (Σ^2), a prima fortasse non diuersa. intercedente Academia Heidelbergam transmissum a. 1877 ipse contuli.

Codex Parisinus Lat. 1863 (*Y*) scriptus saeculo X, correctus a manu paullo recentiore, fortasse saeculi XI (*Y*²). contulit Hugo Andresen a. 1875.

Codex Vaticanus Reginae 286 (olim 1501) s. X—XI (Φ) a f. 42—95^r continet librum apologeticum; cf. Reifferscheid

¹⁾ Eius libelli exemplar ex thesauris Monacensibus mihi suppeditauit Halmius.

²⁾ Cf. Cyprianus ed. Hartel III p. XXXVII.

B. P. I p. 385. anno 1865 principium (p. 588—608 Hav.) ego, cetera Studemundus contulimus. manus secunda atramento clariore usa uidetur primae coeua esse.

Codex bibliothecae oppidi Troyes n. 1145 ¹⁾, qui saeculo XIII potius quam XII uidetur tribuendus esse, (X) continet inde a f. 1 Hieronymi contra Iouinianum librum, a f. 69^v eiusdem dialogum cum Pelagio, denique a f. 137^r Orosii librum apologeticum. contuli a. 1873 Heidelbergae, quo ut una cum Ψ mitteretur, Academia effecit.

Codex bibliothecae oppidi St. Omer n. 61 ²⁾ saeculi XIV (Ψ), in quo Orosii libellus excipit Hieronymi dialogum contra Pelagium. contuli ut dixi a. 1873. manus prima uel certe coeua saepe quae correctae uoluit in margine scripsit litteris tenuioribus, eaeque lectiones deinde atramento obscuriore in ipsum contextum inlatae sunt (Ψ^2) fortasse ab ipsa manu prima, erasae autem plerumque quae in margine praenotatae fuerant.

Praeterea breuiter inspicere mihi licuit codicem Ashburnhamensem Librianum n. 86 s. XII. in fine ut in aliis Librianis manu saeculum XV simulanti adnotatum habetur: *Est S. Ioannis | in Valle*. haud dubie idem codex est atque Gratianopolitanus ille, quem Haenelius, Catalogi 1830 p. 169 n. 338 descripsit, illinc deinde sublatus. continet 1. Pauli Orosii Historiam contra paganos, 2. eiusdem Librum apologeticum ³⁾, 3. Victoris Vitensis Historiam persecutionis Africanae, 4. Pauli Diaconi Historiam Langobardorum. — principium Apologetici quale hic codex exhibeat, memorauit suo loco; si quando totum excutiendi uenia et occasio data erit, huic quoque operae non deero.

Codices $\Sigma Y \Phi X \Psi$ itemque Costerianus, qui periit aut latet, ex uno archetypo fluxerunt iam in multis corrupto et ex Augustino (uide ad p. 660, 1) interpolato. deinceps autem

¹⁾ Cf. *Catalogue des bibl. des dép.* II p. 472.

²⁾ Cf. *ibid.* III p. 39.

³⁾ Vnicus est quod sciam, qui ambo Orosii opera coniuncta exhibet.

uarias singuli corruptelas atque lacunas ¹⁾ traxerunt, uariasque etiam tam ueras ²⁾ quam falsas emendationes experti sunt. Σ ceteris saepius uerum seruauit, sed cum contextum exhibeat haud dubie ab homine docto recensitum et subinde interpolatum (uelut ex Bibliorum interpretatione q. u. Vulgata), eius lectiones non sine cautione adhibendae sunt. maxime idem cadit in Ψ , quocum consentit fere *c.* — codicum omnium consensus non sine grauissima causa respuendus; ubi $Y\Phi X$ contra $\Sigma\Psi$ aut Σ stant, illis per se maior fides habenda est. X plerumque conspirat cum Φ et, ubi is uarias lectiones exhibet, fere cum Φ^2 , hic illic tamen potius cum emendatione a prima manu inlata. ceterum ii loci, in quibus quid uerum sit lectionibus diuersis accurate ponderatis discerni nequit, fere pertinent ad res minores. — illa, quae ex Augustino in hunc librum illata esse (uide ad p. 660, 1) primus Andreas Schottus intellexit, omnino resecanda sunt, nam Orosio ipsi id furtum tribui minime potest ³⁾. recte iam ab aliis, inprimis Vossio, allata sunt haec argumenta: 34 § 5 legitur *in libris, quos ad Marcellinum scripsi*, qui est Augustinus; 42 § 1 *libri huius quem misistis conditor* i. e. Pelagius, cuius librum Augustino fratres nonnulli miserant, cf. Augustini ep. 169 ad Euhodium; 46 § 1 *fateor dilectioni uestrae* i. e. Iohanni episcopo, cui librum suum a. 416 misit Augustinus: at Orosius in suo libello Beatissimos Sacerdotes adloquitur (1 § 1; 3 § 1; 8 § 4; 48 § 6); 46 § 4 *quo priusquam ueniam* i. e. priusquam de iis, quae in Pelagii libro sequantur, dicam: at de iis Augustinus, minime uero Orosius disserit. uerum enim uero haec si Orosius suo inseruisset libello, sacerdotibus illis, qui libri ad Marcellinum scripti

¹⁾ Lacunarum exempla habentur uelut in $\Sigma\Phi^1$: 29 § 6; in Y et ex parte in Ψ : 21 § 10; in Ψc : p. 666, 19; in *c*: 1 § 6; 8 § 3; 27 § 4; denique in $\Sigma Y\Phi X\Psi$ (non in *c*) 16 § 5; 22 § 2 et in Augustinianis: 673, 17; 668, 6.

²⁾ Quod ab glossemate 16 § 4 facile deprehendendo Ψc abstinerunt, correctori alicui eos debere putauerim.

³⁾ Quae Grubitz, Emendatt. Oros. p. 29 affert, diuersae plane rationis sint.

auctorem bene nossent, risum cornicula mouisset omnemque defensionem suam subuertisset. — sed accedit aliud argumentum a me obseruatum, quod quaestionem plane decidat. his enim omissis Orosii oratio et ratiocinatio optime inter se cohaeret; his autem admissis disputationis ordo prorsus interrumpitur. nam inde ab 30 § 5 secundum ea quae praefatus erat: *tuum* (Pelagii) *primum sensum discutio et meum postea si uidetur explano*, Pelagii sententiam inpugnat; deinde 32 § 1 repetitis iisdem illis uerbis suam sententiam explanare coepit ac primum quidem de infirmitate (p. 660, 1) disputat; ea uero manifestum est continuari iis, quae post interpolata illa capita sequuntur (p. 660, 3 *infirmitatis querella*). atqui insertis illis haec, quae optime inter se cohaerent, discerpuntur atque disputatio denuo ad Pelagii opiniones inpugnandas retruditur. iam uero hoc quoque satis apparere puto, quid interpolatorem ad haec inculcanda seduxerit. nam cum ille pariter atque editores omnes non uidisset uerba illa 32 § 1 *tuum primum — explano* ex 30 § 5 repetita esse ideoque post *explano* enuntiatum clauderet, nunc quidem Pelagii primum sententiam discutiendam esse ratus est eamque lacunam, quam esse credidit, ex Augustini libro suppleuit.

Commonitorium Orosii presbyteri ad S. Augustinum de Priscillianistis et de Origenis errore ¹⁾, cui Augustinus libello 'contra Priscillianistas et Origenistas ad Orosium' inscripto respondit, non recenseri potest nisi ab eo, cui edendus erit Augustini hic libellus, quocum in codicibus coniunctum est. itaque ab hoc uolumine id opusculum excludendum esse uisum est. ultime editum est a Benedictinis in Augustini opp. VIII 607 ed. Paris., quorum operam repetiuerunt Gallandius uol. IX 174 sq. et ex hoc Migne uol. XXXI 1211 sqq.

Indices quinque, quos ipse, adiutus tamen benigna et per-

¹⁾ Ita inscriptum est in codice Parisino 2093 s. XIII, cuius colationem Maximiliano Bonnet debeo. antiquissimus eius opusculi codex quod sciam exstat in bibliotheca Laudunensi n. 330 s. VIII—VIII, de quo tamen nihil compertum habeo nisi quae memorat *Catalogue des bibliothèques des départements* I p. 184. — consultationem appellat Augustinus Retract. II 44.

seueranti patris optimi opera, confeci, utilitatem editionis non parum augere cum alios tum eos experturos fore spero, qui scriptoribus medii aevi ad fontes suos reuocandis operam dant. eorum commodo ut consuleretur, indice ultimo uocabulorum notabiliorum delectus uberior compositus est.

Subieci hoc loco quaedam, quae corrigenda sunt; primum in Orosii uerbis p. 9, 2 *lege*: triquadrum (*i. e. tribus quadris constans*); p. 13 *numeri* 16. 17. 18 *ponendi sunt pone* lin. 2. 4. 7; p. 18, 12 *scribe* Hiberiam, p. 35, 1 Abennae; 43, 7 *post* populos *dele comma*; 64, 16 *scribe* denuntiantibus, 72, 15 nihil, 75, 5 diu late, 154, 13 Maecii, 166, 3 sese, 181, 3 hinc *in* Mandros, 189, 17 etiam militum, 191, 2 Mitylanaeus, 193, 1 fuit regis, 249, 4 dictatorem; 259, 10 *post* quingenti *adde punctum*, 270, 7 *post* putant *comma*; 286, 2 *comma traice ante et*; 348, 9 *ante lin. 9 in mg. adde*: 21; 437, 13 *scribe* gemini; 506, 2 deceptus. — *in Auctorum elencho* p. 104 *post* AVCTORES *adde*: § 8; 111, 3 *pro* § 7 *scribe*: § 7 et § 8; 151, 5 *post* exceptis *adde*: ‘amplissimis—incrementis’ et; 257, 2 *post* Floro *adde* 2, 6 § 53; 257, 4 *pro* 24 *scribe* 29, 24; 357, 1 *scribe* AVCTORES; 457, 3 *pro* § 9 *scribe*: § 8; 457, 4 *dele*: § 9 et *scribe*: sepultura; 465, 5 *pro* 8, 3: 8, 2 et 3. — *in Expilatorum elencho* 273, 2 *pro* 17 *scribe* 274, 1; 295, 1 *hoc* EXPIL. *traiciendum ante* 19 Scipio; 433, 1 *scribe* AVCTORES; 521, 4 sq. *dele*: 4 propag. eccl.; 543, 1 sq. *delc*: Marcellinus Comes ad a. 408 et; 562, 1 sq. *dele* 2 memor—p. 124, 2 sq. — *in Apparatu critico* p. 11, 4 *a fine ante* B \mathfrak{B} *adde*: D²; 14, 9 *ante* sinum *scribe* R (*pro* R¹); 16, 4 *post* B D et *post* R²B *adde*: \mathfrak{B} , *item* 35, 12 *ante* v; 33, 3 *a f. scribe* BDA (*pro* A), 37, 6 coepta, 38, 8 que sardinia paruo fretu, 38, 9 XX, 38, 9 *med.* corsicā, 40, 5 spectat $\mathfrak{B}h$, 46, 2 iordanēs P; 56, 10 *ante* * ζh *adde* B; 80, 1 *a fine adde*: aduentu T || domini nostri om. T; 214, 6 *adde* <cons>titisset S, 215, 3 periur<io> S; 305, 8 *adde* aeger S; 305, 12 ut dixi Orosianum est *pro* inquam uel igitur dictum respicitque *ad lin.* 11 Misenum; 325, 10 *pro* haec L. Sullae et 17 et debentur *scribe*: hoc 17 et debetur; 349, 7 *ante* PR² *adde*: L^b; 368 *extr. scribe et*] L; 396, 7 Freculfus *ponendum lin.* 8 *post*

D; 424, 9 *pro* *suebos PR scribe sueuos L*; 480, 1 *supra P dele* ?; 538, 9 *scribe diis P^b RS*, 561, 3 *ex alia*; 626, 7 *a fine post oculos septem adde*: non ita. — *in Indicibus* p. 681 *s. u.* Petrus *adde*: A 27 § 4 *et* 692 *s. u.* Florus: 1, 5, 15—II 4 § 11; 698 *pro* 2130^{ik} *scribe*: 2130ⁱ. 2131^k, 702 col. 2 *post* lin. 1 *adde*: Isidorus De nat. rer. 39, 1—III 4 § 2; 728 *s. u.* Cremera *pro* § 9 *scribe*: § 8; 734 lin. 1 *adde*: III 5 § 1; 760 *s. u.* porta *in fine adde* § 49; 763 *s. u.* Radagaisus *adde*: § 15.

Postremo restat, ut gratias maximas agam eis amicis, bibliothecariis ceterisque omnibus, qui mihi editionem hanc praeparanti immensamque materiam conquirenti auxilio suo benevolentissime adfuerunt. praeter ceteros autem hic mihi nominandi sunt duoviri CAROLVS DE HALM et NICOLAVS DV RIEV, qui pro se uterque omisso iam Orosii edendi consilio comparata a se subsidia critica mihi concesserunt atque ea liberalitate, grata mihi perpetuo mente recolenda, de hac opera promovenda eximie meriti sunt.

Scripti Heidelbergae mense Iulio a. 1881.

Carolus Zangemeister.

PAVLI OROSII

PRESBYTERI

HISTORiarVM ADVERSVM PAGANOS

LIBRI VII.

L = codex Laurentianus pl. 65, 1 s. VI exeuntis.

λ = eius codicis manus s. XII (u. ad p. 199, 2 et 212, 7).

D = codex Donaueschingensis n. 18 s. VIII.

B = codex Bobiensis Ambrosianus D. 23. Sup. s. VIII.

S = schedae Stabulenses s. VII—VIII.

P = codex Vaticanus Palatinus 829 s. VIII.

R = codex Rehdigeranus S. I 5, 30 s. IX—X.

Ex his solis codicibus integra scripturae discrepantia adscripta est omissis tamen inde a libro II barbarismis uulgaribus codicis *D*.

ε = codicum reliquorum aut singuli aut plures. *ε ubi ex solius *h* testimonio memorantur.

Codicum ceteras itemque editionum notas quaere in Praefatione.

1, 2, 3 (*P*¹, *P*², *P*³) significant quae correctae sunt a m. 1, 2, 3; sicubi m. 1 (*P*¹) sola memorata est, contraria lectio secundae manus est, non tertiae. a prima manu correctae esse aut esse posse intellegas quaecumque certae alicui manus diserte attributa non inueneris.

a, *b* (*P*^a, *P*^b) significant ea quae a m. 1 correctae sunt aut esse possunt. *t*, *m* (*B*^t, *B*^m) uarias textus et marginis lectiones significant.

] subiectum est lectioni a me receptae.

< > uelut *qua*<*ndam*> significat has litteras uelut *ndam* periisse.

** significat litteras erasas fere duas.

() uelut (*O*) in Orosii codicibus significat de lectione uelut codicis *O* non constare nisi ex collatoris silentio, in expilatorum autem codicibus uelut (*ſ*), eam lectionem exstare in iis uelut in (*ſ*), sed alia enuntiati constructione.

-*ubtinuit* (492, 11) et similia significant haec in codice cum praecedentibus coniuncta esse.

PAVLI OROSII

HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS

pag. 1
Hav.

LIBER PRIMVS

Praeceptis tuis parui, beatissime pater Augustine; atque PROL.
 utinam tam efficaciter quam libenter. quamquam ego in utram-
 uis partem parum de explicito mouear, rectene an secus
 egerim. tu enim iam isto iudicio laborasti, utrumne hoc, quod 2
 5 praeciperes, possem: ego autem solius oboedientiae, si tamen
 eam uoluntate conatuque decorauī, testimonio contentus sum.
 nam et in magna magni patrisfamilias domo cum sint multa 3

HAEC INSUNT IN HOC CODICE HISTO (*l. rubris*) | RIARVM PAVLI HOROSII
 PRAESBITERI (*l. nigris*) | ADVERSVM PAGANOS (*l. r.*) | LIBRI NVMERO SEPTEM
 | LEGE FELICITER (*l. r.*) | *m. s. VIII—IX*: Ormista ã (*i. e. ergo*) misera-
 billis · ̄ metiens sonat · | *f. 1^R* PROLOGVS (*l. r.*) | PRAECEPTIS (*hic uersus de-*
sinens in PATER AV l. maiusculis scriptus est) P item (*colore quoque*
uersuum sic alternante) nisi quod IN̄S — PR̄BI — ADVERSV̄ — LIB̄ | *f. 2^R*
 NVMERO SEPTĒ; LEGE | FELICITER · PROLOGVS; | Praeceptis R

PAVLI : OROSII : LIBRVM ^{sic} (*l. r.*) | HISTORIARVM (*l. uirid.*) | *secuntur*
capitula; in eorum fine: HAEC SVNT IN HOC CODICE PAVLL (*sic*) OROSII
 HISTORIAR · LIBRI · VII · | *f. 18^R* INCIPIT : OROSII : LIBRI (*sic*) PRIMVS : (*l. r.*)
 | Praeceptis D

IN NOMINE DI VIVI PROLOGVS OCCIPIT (ĩ cronica Orosii *add. m. saec.*
 xv) | PRECEPTIS B

1 PRECEPTIS *ante corr.* B || beatissimi D || agustine BD || adque B
 2 quanquam R^b 3 de om. B || explicitu D 4 enim om. B ||
 iam s. s. P iam (*punctum a m. 1, sed fortuitum uid.*) D || iudicium D
 5 preceperas *ex* preciperas (*uel -is*) *corr.* R p(raeci)peres B praeci-
 peris D || possum P_{ii}^a possim B 6 ea D || testimonium D
 7 magnam · | magni D || domum D || multa (*u fort. ex o corr.; in*
 marg. u) B

diuersi generis animalia adiumento rei familiaris commoda,
 non est tamen canum cura postrema; quibus solis natura in-
 p. 2 situm est, uoluntarie ad id quod praeparantur lurgueri et
 per ingenitam quandam oboedientiae formulam sola disciplinati
 timoris expectatione suspendi, donec ad peragendi licentiam 5
 4 nutu signoue mittantur. habent enim proprios appetitus, quan-
 tum brutis excellentiores tantum rationabilibus propinquantes,
 5 hoc est discernere amare seruire. nam discernentes inter
 dominos atque extraneos non eos quos insectantur oderunt sed
 iis quos amant zelant, et amantes dominum ac domum non 10
 quasi ex natura apti corporis uigilant, sed ex conscientia
 6 solliciti amoris inuigilant. unde etiam mystico sacramento in
 Euangeliiis, quod edant micas catelli sub mensa dominorum,
 et Chananaea non erubuit dicere et Dominus non fastidiuit au-
 7 dire. beatus etiam Tobias, ducem angelum sequens, canem 15

AVCTORES 2 canum — postrema *Vergil. Georg. 3,404* 13 edant
 — dominorum *euang. Matth. 15, 27* 15 *Tob. 6, 1.*

1 adiumentu *D* || familiaris rei *BDv* 2 po**** | strema *R*
 3 uoluntariae *R^aD* || ad id quod] *PRBDG¹* ad id ad quod *G² uel G³, fh* ||
 preparantur *R* praeparatur *D* || urgeri *R^b* 4 qua(ndam) *B* || for-
 mul(am) *B* || sola | * (a ut uid. er.) *P* sola * (erasa ni fallor littera) *R*
 solam *D* || discipli(nati timori)s *B* disciplinati moris *D* 5 expec-
 tatione *PR* || suspendi (d in s corr. m. 1 ut uid.) *P* || pe(ragend)i *B*
 6 appetitus *D* 7 excellentioris *D* || tantum *om. P^a* || propinquantis
D appropinquantes (ap initio uersus a m. ant. add.; es redintegratae
 m. rec.) *R* 8 se*uire (r ut uid. erasa) *P* seuire (prior e fort. ex e
 radendo facta) *R* || discernentis *D* 9 adque *P¹B* || extrarios *P¹* ||
 **|quos (eras. in) *P* quis (i in o corr. m. 1) *D* 10 hi m. 1 in ras.;
 fuit is *P¹* hiis *B* his *R¹D* prohis *P²* *hos *R²* (supra erasum p esse
 potest) || amantis *D* amantes (a alt. in ras. m. 2) *R* 11 ex natura
 (x in ras.) *P* 12 solliciti *P* solliciti (c in ras. m. 1) *D* || misticu
D || sacramenta *P^a* sacramentu *D* 13 inuangelus *P^a* || qd*edant
 (d̄ ex u corr., deinceps d̄ eras.; a ex ic corr.) *P* || mesa *P^a* || dominorum
 suorum *R²B* (suorum interpol. est ex S. S. interpr. Vulgata) 14 ca-
 nanea *PR* channanea *B* chananea *D* || (non eru)buit *B* non erupuit
D || dominus] dñs**** (ñs in ras., deinde 4 uel 5 litt. erasae) *R*
 15 tubias *D* || agelum *B^a*

comitem habere non spreuit. igitur generali amori tuo spe- 8
ciali amore conexus uoluntati tuae uolens parui. nam cum
subiectio mea praecepto paternitatis tuae factum ^{p. 3} 'debeat totum-
que tuum sit, quod ex te ad te redit, opus meum, hoc solo
5 meo cumulatius reddidi, quod libens feci.

Praeceperas mihi, uti aduersus uaniloquam prauitatem eorum, 9
qui alieni a ciuitate Dei ex locorum agrestium conpitis et
pagis pagani uocantur siue gentiles quia terrena sapiunt, qui
cum futura non quaerant, praeterita autem aut obliuiscantur
10 aut nesciant, praesentia tamen tempora ueluti malis extra
solutum infestatissima ^{p. 4} 'ob hoc solum quod creditur Christus et
colitur Deus, idola autem minus coluntur, infamant: — prae- 10
ceperas ergo, ut ex omnibus qui haberi ad praesens possunt
historiarum atque annalium fastis, quaecumque aut bellis
15 graua aut corrupta morbis aut fame tristia aut terrarum
motibus terribilia aut inundationibus aquarum insolita aut
eruptionibus ignium metuenda aut ictibus fulminum plagisque
grandinum saeua uel etiam parricidiis flagitiisque misera per

EXFILATORES 7 ex locorum — gentiles *cf. Isidor. Orig. 8, 10, 1*

1 habire *D* || spraeuit *B* *praeuit *m. 1 D* || generali amore *D* ||
speciali amore conexus] et speciali conexus **gh* 2 parue (e *in i corr.*
al. m.) *R* 3 factum] pactum *B*^t 4 tuum *om. B* 5 eo *R*
meo *om. BD* || comulatius *P et ante corr. ut uid. R* || quo^d *R* || *Post*
feci (fici *D*) *nigris rubrisque litteris: EXPLICIT PROLOGVS INCIPĒ (INCIPI*
R) PAVLI HOROSI PĒB (HOROSII PĒBĪ R) HISTORIAR. (HISTORIARĒ R) AD-
VERSVM (-sĒ R) PAGANOS LIB. PRIMVS PR 6 Praeceperas — 8 vocant²
litt. maiusculis R || praeciperas *D* || uti] ut scriberem *ex s* („*Lugdd. 1.*
2. 4, Periz., Vlt.“) *h perperam* || <a>duersus *B* || uaniloqua *D*
7 a(lieni a) *B* || <ex lo>corum *B* || conp<itis et pagi>s *B* || conpetis (e
ex i corr. P) PR^t competis *R*^{2D} 8 ter<rena sa>piunt *B*
9 q:rant *D* || obliuiscuntur *B* 10 nesciunt *B* || tamen] tantum **sv* ||
tempora (m *in ras.*) *P* || uelud *B* 11 infes**tissima *R* infesta-
tissima *B* infestissima *fh* 12 a*tem *P* || colantur *PR* || infamant
B 13 qui*(a *eras.*) *P* 14 adque *P*^a*B* || an***nialium (*fuit ani-*
mialium) *R* 15 tristi**a *R* tristicia *D* 17 plaque *P*^a
18 grandin<um sa>eua *B* grandinem (v s. e s. *m. 1*) seu *D* || flagitiis
parricidiisque *B* -que] qu**e R* || missera *B*

transacta retro saecula repperissem, ordinato breuiter uoluminis
 11 textu explicarem. maxime cum reuerentiam tuam perficiendo
 aduersum hos ipsos paganos undecimo libro insistentem —
 quorum iam decem orientes radii mox ut de specula ecclesia-
 12 sticae claritatis elati sunt toto orbe fulserunt — leui opusculo 5
 occupari non oporteret et sanctus filius tuus, Iulianus Cartha-
 giniensis, seruus Dei, satisfieri super hac re petitioni suae
 13 eadem fiducia qua poposcit exigeret: dedi operam et me ipsum
 in primis confusione pressi. cui plerumque reputanti super
 p. 5 modum exaestuauisse praesentium clades temporum uidebantur. 10
 14 nactus sum enim praeteritos dies non solum aequae ut hos
 graues, uerum etiam tanto atrocius miseros quanto longius a
 remedio uerae religionis alienos: ut merito hac scrutatione
 claruerit regnasse mortem auidam sanguinis, dum ignoratur
 religio quae prohiberet a sanguine; ista inlucescente, illam 15

1 secula *B^m* || re^perissem *P* reperisse *B^t* repperisse *B^m*
 3 aduersus *B* || insistentem] *R²B* existent**e* (*una littera erasa et e*
fn. ex parte in ras.; corr. 1 m.) *P* existentem *R¹D* 4 iam (i in
ras.) P || decim *B* || orientis *D* || radii* (s *eras.*) *P* || ut (t in *ras.*
m. 2) *R* || *ecclesiasticae (a *eras.; c m. ut uid. 1)* *P* ecclesiasticę (l in
ras. m. 2) *R* aeclesiasticae *B* ecclisiastici *D* 5 sunt *om. B*
 6 occupare *D* || <et sanctus> *B* || karthaginiensis *P* karthagin^oensis (e
 2) *R* chartaginiensis *B* cartaginiensis *D* 7 seru(us dei satis)ficri
B || pe**titioni* (p *post pe eras.*) *P* petitiones (e *altera in i corr. m. 2)*
R petitionis *B* pitioni (*coniunctum cum re*) *D* 8 eade(m fid)ucia
B || popiscit *D* poposci*st *P²* (*sic*) 9 imprimis *R²* || confussione
B || pr**essi* *R* praesi *B* || supra *v* 10 modo *D* || exēstuabisse
(corr. 1 uel 2 m.) P exaestuabisse (b in u *corr. 2)* *R* || uidebantur (u
eras.) P 11 na**ctus* (*eras. n*) *PR* || enim sum h || enim] autem *B* ||
 praeteritus *D* || deque (d *eras.*) *P* eque *R¹* || hoc^s (*corr. 1 aut 2 m.*) *P*
 12 grauis *R¹* || misseros *B* 13 uere *D* || relegionis *P^a* || scratatione
D 14 regnassæ (a *altera eras.*) *P* || auⁱdam (ui *m. 1 aut 2)* *P*
 pauidam *B^t* || ignorator *D* 15 relēⁱgio *P* || q: *D* || prohiberit *D* ||
 istā a. *ras.* *R* || inlucescente] *B* inlu^escente (*m. 1*) *D* conlucēscēte *P*
 cōnlu^escēte* (e *prima ex i corr.; eras. m*) *R* || illa *D*

constupuisse; illam concludi, cum ista iam praeualet; illam
 penitus nullam futuram, cum haec sola regnabit: exceptis 15
 uidelicet semotisque illis diebus nouissimis sub fine saeculi
 et sub apparitione Antichristi uel etiam sub conclusione iudicii,
 5 quibus futuras angustias, quales ante non fuerint, dominus
 Christus per scripturas sanctas sua etiam contestatione prae-
 dixit, cum secundum ipsum quidem qui et nunc et semper est 16
 modum uerum apertiore ac grauiore discrimine, per intolera-
 biles tribulationes temporum illorum sanctos probatiq, impios
 10 perditio consequetur. ^{p. 6} et quoniam omnes propemodum tam ¹
 apud Graecos quam apud Latinos studiosi ad scribendum uiri,
 qui res gestas regum populorumque ob diuturnam memoriam
 uerbis propagauerunt, initium scribendi a Nino Beli filio, rege
 Assyriorum, fecere — qui cum opinione caeca mundi originem 2
 15 creaturamque hominum sine initio credi uelint, coepisse tamen
 ab hoc regna bellaque definiunt, quasi uero eatenus humanum 3
 genus ritu pecudum uixerit et tunc primum ueluti ad nouam

AVCTORES 6 script. sanctas] *euang. Matth. 24, Marc. 13*
 cap. 1 § 1.2 cf. *Tertullianus de pallio 2*

1 constupuisse P constipuisse R¹B (u supra i priorem erasa in R ||
 illa D || praeuale^{ret} (re 2) Illam R praeualit illam D 2 p(eni)tus B
 paenitus PR¹ || futura D || regnauit B 3 uidelicet D 4 apa-
 ritione P^a || antechristi BD 5 qualis D || fuerunt B 6 scrib-
 turas PB || sancta^s (corr. m. 1 aut 2) P || sua^r (m ut uid. er.) D
 7 cum secuudum (non post cum s. s. 1 aut 2 m.) P || secum^dum B ||
 quide^m (m m. 1 aut 2) P || qui et] qui D || est om. B 8 modum]
 munus D || uerom D || ac] et B^t || intollerabiles (l prima erasa) R
 intolerabilis D 9 tribulationis D || sanctus D || impius D
 10 per<ditio co>nsequatur B || consequetur (quetur paene euanuerunt)
 P consequitur D || prope<modum t>am B propemodo tam D 11 apud
 graecos quam om. D || grecos quam apud in marg. add. m. 1 R || gre-
 cos B || latinus D || stu<diosi a>d B 12 regestas D^a || diuturna D
 13 propagarunt B 14 as^yriorum (corr. m. 1 aut 2) P asyriorum
 B assirorum D || facere R¹ fecire D || ceca B 15 creaturamque
 (fuit creat. ante ras.) P || initiu D || uelint coepisse] uel | incoepisse D ||
 uellint R ante ras., B 16 hac B^m || diffiniunt B || eatinus BD
 17 pecodum BD || uixerit (i ex corr.) P || et nunc R^t et tunc om. B

4 prouidentiam concussum suscitatumque uigilarit —: ego initium
 miseriae hominum ab initio peccati hominis ducere institui,
 p. 7 5 paucis dumtaxat isdemque breuiter delibatis. Sunt autem ab
 Adam primo homine usque ad Ninum 'magnum' ut dicunt
 regem, quando natus est Abraham, anni III·CLXXXIII, 5
 qui ab omnibus historiographis uel omissi uel ignorati sunt.
 6 a Nino autem uel Abraham usque ad Caesarem Augustum id
 est usque ad natiuitatem Christi, quae fuit anno imperii Cae-
 saris quadragésimo secundo, cum facta pace cum Parthis Iani
 portae clausae sunt et bella toto orbe cessarunt, colliguntur 10
 anni II·XV in quibus se inter actores scriptoresque omnium
 7 otia negotiaque triuerunt. quapropter res ipsa exigit ex his
 libris quam breuissime uel pauca contingere, qui originem

AVCTORES 4 magnum cf. *Iustin. 1, 1 § 7* 5 *Hier. chron.*
Eus. II p. 8. 149. 199 (cf. I p. 90) ed. Schoene 7 a Nino — 11
 II·XV *Hier. a. Abr. 2016, cf. Oros. 6, 21. 22; 7, 2* 11 actores
 scriptoresque *Sallust. Cat. 3, 2*

EXPILATORES 3 Sunt autem ab Adam — 6 quattuor, 7 a Nino au-
 tem — 9 secundo, 10 colliguntur — 11 quindecim *laudant Annales Lau-*
reshamenses saec. VIII in. (Monumenta Germ. Scriptores I 20)

1 prudentiam B prudentiã D || suscitatumque (*emend. m. 2*) B ||
 uigilaret RD, euigilauerit *Vallie. R 33 (a. 1464) euigilarit v; h. l.: EXPL*
 PFATIO SEQUENTIS OPERIS G 2 miseriae B || peccati (s. s. primi,
m. 1 ?) R peccantis v || docere B 3 isdemque] PR hiisdemque
 B^t isdemquibus B^m hisdemque D 4 primum hominem D 5 abra-
 haam B || III·CLXXXVIII. *et in mg. litt. rubris tria mil centū octoginta*
quatt m. coeua R tria milia centum octuaginta quattuor D 6 oni-
 bus P^a || historio grafis P istoriografis R hystoriographis B || omisi
 B || sunt *in fine uersus, fort. a m. recentiore B* 7 a nino] Anno
 D || abrahaam B ^aabraham (*corr. m. 1 aut 2*) P ab abraham R ||
 agustum D 9 quadragésimo (*d add. marg.*) B quadragésimo (*er.*
s) D || parthis P (*m. saec. X—XI in marg. not.: in VI libro*) 10 su-
 (nt
 et) B 11 (anni) B || *in mg. duo mil (litt. rubr.) decus quinquies*
 (*nigris*) m. coeua R (I)I·XV B duo milia quindecim D || inter se
 B || auctores R²B || scribtoresque PR^t scribto(resque) B 12 nego-
 tiaq: treuerunt D || exegit D || hiis B 13 breuissimae D || ad-
 tingere h || qui] eorum qui R² || origine D

mundi loquentes praeteritorum fidem adnuntiatione futurorum
 et post subsequa probatione fecerunt: non quo auctoritatem 8
 eorum cuiquam uideamur ingerere, sed quo operae pretium sit
 de opinione uulgata quae nobis cum omnibus communis est p. 8
 5 commonere. primum quia si diuina prouidentia, quae sicut 9
 bona ita et iusta est, agitur mundus et homo, hominem autem,
 qui conuertibilitate naturae et libertate licentiae et infirmus
 et contumax est, sicut. pie gubernari egenum opis oportet ita
 iuste corripi inmoderatum libertatis necesse est, iure ab initio 10
 10 hominis per bona malaque alternantia, exerceri hunc mundum
 sentit quisquis per se atque in se humanum genus uidet;
 deinde cum ab ipso primo homine peccatum punitionemque 11
 peccati coepisse doceamur; porro autem cum etiam isti de
 mediis temporibus inchoantes, quamuis superiorum nusquam
 15 meminerint, nihil nisi bella cladesque descripserint — quae 12
 bella quid aliud dicenda sunt, nisi uergentia in alterutrum
 mala; mala autem huiusmodi quae tunc uerant, sicut et nunc p. 9
 sunt in quantum sunt, sine dubio aut manifesta peccata sunt

1 loquentis *D* linquentes *R*² linquentes *B* || annuntiatione *PR*
 2 sequa *R*¹ || fecerunt *D* || quod *R*² || au^ctoritatem (u e li ut uid. ras.
corr.; c s. s. a m. 1 aut 2) *P* auctoritate *BD* 3 uidiamur *D* ||
 sed (d m. 2 in ras.) *P* || quod (d 2 in ras.; ex t?) *R* || opere *P* (ubi
 fuerat opere), *RBD* || praetium *R* ante ras., *B* praecium *D* || ante De
 interpunctio ut uid. erasa *R* 4 q; *D* 5 Commouere (sic) pri-
 mum *D* || quia si] quasi pa *B* || *prouidentia *R* 6 bona om. *B*, ad
 bona in marg. 1 pia m. ant. *R* || ita] pia ita *B* ita pia *h* || autem om.
B 7 licentiae (æ m. 2 in ras.) *P* licentiae *D* || infirmus *B*
 8 gubernare *D* || aeginum *B* || opis] copiis *P* **opi*s (ex chopiis?) *R* ||
 ita] ita et *R*² 9 corripere *D* || imm. *R*² inmoderate (e m. 2 in ras.)
P moderatum *B* || ab initium *D* 10 bon*a *P* || alternantia *D* ||
 exer(ceri) *P* exercere *D* 11 per (se) *P* || adque *P*¹*B* 13 doceam-
 us *R*²*B*^m || (etiam) *B* || iste *D* || dimediis *R*¹ 14 inchoante(s
 quam)uis *B* || superiorem *D* 15 mimenerunt *D* || (nihil) *B* || di-
 scriberit (sic) *P*¹ descripserint *P*²*B* discripserunt *D* || que (-e 2) *P*¹
 17 autem (au m. 2 in ras.) *P* || huius mundi in huius modi *corr.* *P* ||
 quae**tunc (e et t in ras. m. 2) *P* || et om. *D* || nuc *P*^a 18 quan-
 tum sunt] quantum *D* || dubium *D* || manifesta *D*

- 13 aut occultae punitiones peccatorum —: quid impedimenti est nos eius rei caput pandere, cuius illi corpus expresserint, et priora illa saecula, quae multo numerosiora monstramus, uel tenuissimo testari relatu similes miseras pertulisse?
- 14 Dicturus igitur ab orbe condito usque ad Urbem conditam, dehinc usque ad Caesaris principatum natiuitatemque Christi ex quo sub potestate Urbis orbis mansit imperium, uel etiam usque ad dies nostros, in quantum ad cognitionem uocare suffecero, conflictationes generis humani et ueluti per diuersas partes ardentem malis mundum face cupiditatis incensum e specula ostentaturus necessarium reor, ut primum ipsum terrarum orbem quem inhabitat humanum genus, sicut est a maioribus trifariam distributus deinde regionibus prouinciisque determinatus, expediam; quo facilius, cum locales bellorum morborumque clades ostentabuntur, studiosi quique non solum rerum ac temporum sed etiam locorum scientiam consequantur.

§ 14 cf. Oros. 1, 21 § 20

1 punitionis *D* || inpedimēti *P* inpedimenti *R*¹ impidimenti *D*
 impedimento *B*^t 2 nus *D* || caput (t ex d corr. 2) *R* capud *B* ||
 expreaeserint *B* 3 multo (o ex a corr. 2) *R* || numerosiora *D* || mons-
 trams *P*¹ monstrams *P*² monstramus *R*¹ monstrauimus *R*²*B* mon-
 strabimus *D**v* 4 tenuisimo *P* tenuissimo *B* || relatu (r m. 2) *P* ||
 similis *P* || misserias *B* || Post pertulisse titulus rubris litteris exara-
 tus hic ORMESTAE INCP UOLUMEN PRIUM DE TRIUM PARTIUM TERRAE IN-
 DICIO sequitur in *B* Nouo uersu pergūt *P* (cuius in marg. m. fort. 1:
 usque huc prologus), in marg. Incipit lib primus *R*² 5 orbe] urbe *D* ||
 condito] condita *D* || urbe *D* 6 pri^ancipatum (n m. 2) *P* || natiui-
 tateq; *D* 7 orbis] urbis *D* || permansit *v* 8 uocare] *P*¹*R*¹*D*
 s. s. 1 uacare m. 3 *P* uacare *R*²*B**v* 9 sufficero *P*, *R* ante corr.,
BD || conflictationis *D* || et s. s. *P* 10 mali^s (s m. 2) *P* malis
 om. *B* || m(und)um *B* || e om. *B* 11 (ostent)aturus *B* || primo *B*
 12 orbem] urbem *D* 13 trifaria *D* trifarie *P*^b*R* (an æ?), *B* ||
 distributus] *sv*, distributum *PRBD* 14 determinatus] *sv* deter-
 minatum *PBD* ^aeterminatum *R* 16 tempo*rum (o eras.) *P* || se*d
P || scientia *D*

¹Maiores nostri orbem totius terrae, oceani limbo circumsaep-^{p. 10}
tum, triquetrum statuere eiusque tres partes ASIAM EVROPAM
ET AFRICAM uocauerunt, quamuis aliqui duas hoc est Asiam
ac deinde Africam in Europam accipiendam putarint.

5 ASIA tribus partibus oceano circumcincta per totam trans-²
uersi plagam orientis extenditur. haec occasum uersus a dextra 3
sui sub axe septentrionis incipientem contingit Europam, a

AVCTORES cf. de hac chorographia Muellenhoff, *Weltkarte des Augustus*, Kiel 1856 p. 13 sqq.; *Partsch, die Darstellung Europa's in dem geogr. Werke des Agrippa*, Breslau 1875, p. 10—17

EXPILOTORES *Totum fere capitulum (§ 1 — 105) repetiuit 'Descriptionis orbis tripartiti' ed. in I. Gronouii Mela a. 1696 p. 50—67, cuius usus sum codice Vindob. Lat. 181 (B) 1—4 Maiores—putarint] pro his habet Descriptionis auctor ea quae secuntur: Hanc quadripartitam totius terrae continentiam hii qui dimensi sunt longe citroque maiores nostri tripartitam reputari definierunt inuestigantes uniuersum orbem oceani maris lymbo circumdatum easque tres partes Asiam Europam et Africam reputarunt. Quamuis non defuerunt qui duas partes, sicut diximus, perhiberent Asiam et Europam; Africam uero in Europa adiciendam definierunt, quia et spatio latitudinis eget et caeli male subiaceret clymati, laborans aëribus suis, uenenis fucisque repleta inmanium et incognitarum humano generi innumerabilium bestiarum. Sed ad propositum remeantes, absque ullorum praeiudicio qui hoc omne totum duas partes esse uoluerunt tripartitam diuisionem dicere incipiam B 1 Maiores — 3 uocauerunt compilauit additis ut refert Orosius *Iordanis Get. 1* 7 a sinistra — p. 10, 2 habet uidetur adhibuisse *Isidorus Orig. 14, 3, 1**

1 nulla rubrica in PRBD maiore littera incipiunt PR || maioris D || urbem D || totus P^a tutius D || oceano B^t || circumseptum A circumseptum (t^um R) RBD circumseptem P 2 triquetrum] A tri que drum P^t triquatum S^t triquadrum P²RB^tD²S² tridrum B^m || statuere (eras. a) P statuerunt S || ASIAM] quae huiusmodi characteribus expressi in hoc cap. (exceptis §§ 15—50 ubi ipse suppleui) omnia litteris maiusculis rubris scripta sunt in P || eurupam D 3 affricam B africa D 4 affricam B || in europa adiciendam S || europa R² europa D || accipienda D || putauerint B 5 oceano om. S || circumcincta (fuitne cim-?) D || transuersi] tyrani S 6 plagam corr. ex plagam P || uerba a dextra — p. 10, 1 autem om. S || ad D || dextera BD 7 axe (e in ras.) R || septentrionis] D, R² (en ex ep corr. ? R) septentrionis (prior n euanida sed certa uisa est Mauio) P septentrionis B || contigit (-tin- 3) P^t || eurupā (~ m. 2) D

p. 11 sinistra autem Africam ¹dimittit, sub Aegypto uero et Syria
 mare nostrum quod Magnum generaliter dicimus habet.
 4 EVROPA incipit ut dixi sub plaga septentrionis, a flumine
 Tanai, qua Riphaei montes Sarmatico auersi oceano Tanaim
 5 fluuium fundunt, qui praeteriens aras ac terminos Alexandri
 Magni in Rhobascorum finibus situs Maeotidas auget paludes,
 quarum immensa exundatio iuxta Theodosiam urbem Euxinum
 6 Pontum late ingreditur. inde iuxta Constantinopolim longae
 mittuntur angustiae, donec eas mare hoc quod dicimus Nostrum
 7 accipiat. Europae in Hispania occidentalis oceanus termino est, 10
 maxime ubi apud Gades insulas Herculis columnae uisuntur et
 Tyrrheni maris faucibus oceani aestus inmittitur.

AVCTORES § 4 sq. cf. *Muellenhoff p. 15, Partsch p. 17* § 5 aras. .
 Alex. cf. *Oros. 7, 2*

EXPILOTORES 3 Europa — 6 paludes uidetur adhibuisse *Isidorus*
Orig. 14, 3, 1 10 Europae — 12 inmittitur adhibuit *Isidorus Orig.*
14, 4, 2 11 Herc. — 12 inmittitur compilauit *Isidorus Orig. 14, 6, 7*

1 sinistra B || affricam R ante ras., B || demittit BD || egypto P ||
 nero om. B || syriam | (m eras.) P sina B 2 |mare (m m. 2) P ||
 nostro D || habet om. B 3 Europae incipit initium B || eurupa D ||
 incepit D || ut dixi om. DB || d<ixi su>b B || plaga* (er. s ut uid.) D ||
 septemtrionis (-ē- P) PR¹B septemtrionali B || fluuio B 4 tana(i
 qua ri)ffeī B || rifeī PR riphei (t m. 2) D riphei B || montis ardua
 saromatico aduersu B || ta(nai)m B tanain B 5 infundunt B
 6 magni macedonis B || rhobascorum] PR²D (h expunxit D¹) rhobo-
 schorum (-corum R) R¹B robascorum B; roxolanorum v || situs]
 P¹D situs P²R¹B B situs R² male probatum a *Grubitzio p. 12* ||
 meotidas PRBD B 7 inmensa] PR¹BD B imm- R² || exundatio
 (-utio m. 2) D inundatio B || theosiam P^a theodisiam D || euxenum B
 etsinum B 8 pontus B || ingeditur P || inde] om. B, hinc B ||
 constant inupolim in constanti*nopolim corr. m. 2 P || longe PD B
 *** | longe (e in e) R inde longe B 9 mittuntur] P²R¹D (puncto
 intra n posito, m. 1? R) mittatur P¹ emittuntur R²B mittunt B ||
 doneceas in donec eas corr. m. 2 P 10 europae (a in ras. m. ut
 uid. 2) D cui europae B || oceanos P^a || termino] PR¹BA B terminos
 D terminus R², fh 11 maxime—uisuntur] aput gades insulam
 ubi herculis uisuntur columnae B || maxime ante ras. R Maximae
 D || hercule*s (i ut uid. er.) D || columnę ante ras. R columpnae
 B columnę^{ia} (corr. m. 2) D 12 tyrrae^h (corr. m. 2) P tyrrhēni
 ante ras. R tyrreni D¹ terreni D² || oecania estus (-iā eš- corr. m. 2;
 cetera id genus deinceps non adnotabo) D || oceani P oceani ante ras. R ||
 inmittitur R²

AFRICAE principium est a finibus Aegypti urbisque Ale- 8
 xandriae ubi Parethonio ciuitas sita 'est, super mare hoc p. 12
 Magnum, quod omnes plagas terrasque medias interluit. unde 9
 per loca quae accolae Catabathmon uocant haud procul a
 5 castris Alexandri Magni et super lacum Chalearzum, deinde
 iuxta superiorum fines Auasitarum missa in transuersum per
 Aethiopica deserta meridianum contingit oceanum. termini 10
 Africae ad occidentem idem sunt qui et Europae, id est fauces
 Gaditani freti. ultimus autem finis eius est mons Athlans et 11
 10 insulae quas Fortunatas uocant.

Et quia breuiter generales tripartiti orbis diuisiones dedi, 12

EXPILATORES 1 Africae — Aegypti *compilauit Isidorus Orig. 14,*
 5, 3 6 missa—7 oceanum *adhibuit Isidorus Orig. 14, 5, 3* 9 ultimus
 —Athlans *adhibuit Isidorus Orig. 14, 5, 3* 11 et quia—p. 12, 2 curabo]
 Breuiter trium inter se partium diuisiones diximus. Sed ne quid ad
 plenissimam instructionem desit, ipsarum quoque partium regiones situs
 et prouinciarum terminos demonstrabo, ut absque fastidio uniuersa lector
 agnuscat (*sic*), uel numerum gentium commanentium. Incipit situs Asiae
 prouinciae cum limitibus et populis suis \mathfrak{B}

1 affricae B || aegypti · urbis (i et u m. 2 in ras.) quae (a eras.) P ||
 urbisque] urbis \mathfrak{B} 2 parethonio] $R^1 DA$ paret|honio P^1 pare*|thonio (*sic*
saepe) P^2 *parethoni δ (*ante p eras. f itemque ante s. scriptam h*) R^2
 parethonium B partheno \mathfrak{B} ; *fort. paraetionion scripsit*; paraetionium v ||
 hoc mare $BD\mathfrak{B}$ 3 -que] *ex quae corr. P* || Inde R^2 ; unde *et in marg.*
u, littera cui corrigendae adscripta sit non indicata B 4 per] et per
 D || quae] q : D || acole R^1 , *om. \mathfrak{B} || catabathmon] $R^1 BD\mathfrak{B}$ (catabath
 mon R^1) cathabathmon PR^2 || haut $PR^2 BD$ iam \mathfrak{B} || a castris (a c m.
 2 in ras.) P 5 alexandri (exandri in ras.) P || et] ei \mathfrak{B} || chale-
 arzum] $PRBD$ chalearsum A galearum \mathfrak{B} caleartium h (Κλέαρτος
Ptol. 4, 5, 20) 6 superiorum (um in es m. 1) \mathfrak{B} || finis (*corr. m.*
 2) D || abasitarum R^2 auasitor (*sic*) B || missam (s altera e corr.) B ||
 transuersum (transu in ras.) P 7 æ thi^opica P aethyopica B^m
 aethiopia \mathfrak{B} || occeanum (*er. a*) R || terminus africae ipse est qui et
 europae \mathfrak{B} 8 affricae B || idem] $PRBD$ 9 freti *om. \mathfrak{B}* *ad freti*
adscriptis ti clarius ut uidetur has litteras indicaturus B^m || mon^{is}
 (*is erasa, ns ex corr. m. 2*) P || athlans] P, R (*sed n eras.*), $B\mathfrak{B}$ athans
 D^1 atlans A 10 insulas PR^1 || quas (a ex o corr. m. 2) R ||
 furtunatas $BD^2\mathfrak{B}$ furtunatus D^1 11 et quia—p. 12, 2 curabo] *de \mathfrak{B}*
uide supra || "generalis breuiter (*transposuit m. 2*) D || diuisionis D^1*

ipsarum quoque partium regiones, sicut pollicitus sum, significare curabo.

- 13 ASIA ad mediam frontem orientis habet in oceano Eoo ostia
 p. 13 fluminis Gangis, a sinistra promunturium Caligardamana, cui
 subiacet ad Eurum insula Taprobane, ex qua oceanus Indicus 5
 14 uocari incipit; a dextra habet Imaui montis — ubi Caucasus
 deficit — promunturium Samarae, cui ad aquilonem subiacent
 ostia fluminis Ottorogorae, ex quo oceanus Sericus appellatur.
 15 In his finibus INDIA est, quae habet ab occidente flumen
 Indum, quod Rubro mari accipitur, a septentrione montem 10

EXPILOTORES 9 India — p. 13, 3 plurimis *adhibuit Isidorus Orig.*
 14, 3, 5 10 Indum — accipitur] 'Indus, qui, ut dicit Paulus Orosius,
 in mare Rubrum ingreditur' *Anon. Rauennas p. 50, 16 Parthey*

1 quoquæ (a *eras.*) P || parcium D¹ || regionis D¹ || pullicitus D
 3 a media fronte B || **ad (a *in ras.*; *fuit fort. magna A*) R || fronte
 morientis R¹ (-ē *or- R²) || orientis habet] in oriente h*bet (a *supra*
ras. 1; s. s. respiciendo ad occidentem 2) B || **eoo R eo D¹ || ho-
 stia B² 4 ganges PR¹ gangis R² gantis B || a sinistro PR
 a sinistra B || promunturium] A promuntorium PD promuntorium
 (u *prior in o corr. sed mox radendo restituta*; *item § 14*; et m. 2) R
 promontorium B² || caligardamana] PRB^mD¹ caligardamina B¹ cali-
 gardānaū D² caligardā B 5 subiacit D || qua] quo B || indus
 oceanus B 6 uocitari B || inceptit D || dextram D || imau] PR¹B
 timau R²D (Timau *fluuii fort. memores ex Vergilio*) timani B, Imai
 v; *cf. Lassen, ind. Alt. 1, 17* || montis] PRB^tD, montes B^mv, mon-
 tis iugum B 7 difficit B deficit D || promunturium] PR¹ pro-
 munturium (u *prior ut supra u. 4*) R² promontorium BA promen-
 turium (o *pro e 2*) D ad promontorium B || samare P¹ samarae (i
eras.) R samara P²BD² samaram v || cui ad aq. subi.] quod aquiloni
 subiacet ad B || cui aquilonē (*corr. m. 2, fort. ~ quoque m. 2*) D ||
 aquilonem] i *add. m. 2 in P* 8 hostia B || ottorogorae] P¹ (-æ),
 R² (e), B¹ ottorogorae B^mD¹ ottorogorsæ P² ottorogorse (*uel oct-*)
 R¹ octorogorae D² octocordis B; *cf. Lassen, ind. Alt. 1, 511. 846,*
Müllenhoff, Weltkarte p. 15, Rohde, Griech. Roman p. 218 || syrius
 BD || appellantur D¹ 9 hiis B || india] prouincia india B || quae]
 que D || ab occidente] ab oriente B 10 roburum D || mari* (*er. a*)
 R || excipitur v || septentrione (m *in n radendo corr., itemque § 18*
et 20 PR) PR² || monte D

Caucasum; reliqua ut dixi Eoo et In'dico oceano terminatur. p. 14
haec habet gentes XLIII, absque insula Taprobane, quae habet
decem ciuitates, et absque reliquis insulis habitabilibus plurimis. 16

A flumine Indo, quod est ab oriente; usque ad flumen
5 Tigrim, quod est ad occasum, regiones sunt istae: ARACHOSIA 17
PARTHIA ASSYRIA PERSIDA ET MEDIA, situ terrarum montu-
oso et aspero. hae a septentrione habent montem Caucasum,
a meridie mare Rubrum et sinum Persicum, in medio autem 18
sui flumina praecipua Hydaspem et Arhim. in his sunt gentes
10 XXXII. sed. generaliter Parthia dicitur, quamuis Scripturae 19
Sanctae uniuersam saepe Mediam uocent.

AVCTORES 9 Arhim *cf. Partsch p. 16* 10 Scripturae S.] *Ierem.*
51, 28; 1 *Mac.* 6, 56; 14, 1. 2

EXPLIATORES 2 insula — 3 ciuitates] 'insula quae dicitur Taprobane
ualde splendidissima, in qua decem ciuitates fuisse nominatissimas legi, ut
testatur mihi Paulus Horosius sapientissimus Orientis perscrutator' *Anon.*
Rauennas p. 420, 8—12 Parthey 3 decem ciuitates] *cf. Iordanis 1*
4 A flumine — 10 dicitur *adhibuit Isidorus Orig. 14, 3, 8*

1 caucasum *R*^a || reliqua pars (pars *add. m. 2 in marg.*) *R* reliqua
cius *B* || terminatur (*eras. n supra a*) *R* terminantur (-atur *m. 2*;
deinde in fine pag. duo uersus uacui relictis sunt, nisi quod secundi
principio gent. [es ?] erasum est) *D* terminantur *B* 2 quadragenta
quatuor *D* numero XLIII *B* || insula *D* || tapro ba. neque habet *D* ||
quae habet — 3 plurimis] quae habet [*omissis decem ciuitates et absque*]
reliquis ciuitatibus quae iu aliis habitabilibus insulis illic sunt *B*
3 decim *B* || insolis *D* || quã plurimis *R*² 4 quod] qui *B* || usque
P^a 5 tygrin *B* tygrim et caucasum *B* || quod est ad occasum *om.*
B || ab occasu *BD* || regionis *D* || istae *om.* *B* || aracosia *PD* tara-
cosia *B* aracasia *R* aracusia *MM* 6 parthya *B*^m *om.* *B* || asiria *D*
asyria *B* syria *B* || media et persida *S* || persida] *PRB*² (*item Dimen-*
suratio prouinc. 2 et Excerpta Barbari p. 187, 3 Schoene) perseda *D*
persis *v* (persis *Orosius, ubi ex alio fonte, 3, 2 § 11*) || montuoso] *PRB*²
montusu *D* 7 hae* *R* haec *B* || septentrione *P*¹*R*¹ (*sic m ubique*
B) *B* || habet *B* 8 meridie (*e fin. ex æ ut uid corr. m. 3*) *P* meri-
diae *D* || uerba et sinum usque ad § 20 mesopotamia est in *ras. m.*
1 [fort. potius m. 2 MAV] P 9 sui] sui habet *B* || praecipua] princi-
palia *B* || ydaspem *PRBD* idaspem (-en *R*) *B*² || arhem *D*² caruim
B || hiis *B* || sunt] inhabitant *B* 10 triginta duae *D* .XXX.III.
ante ras. R || parthya *B* || dicitur *L* || quantumuis *v* || ser. s. un.] uni-
uersae scripturae *B* || scripturae *B* 11 sepe *B* || moediam *D* || uocent *B*

- 20 A flumine Tigri usque ad flumen Euphraten MESOPOTAMIA
est, incipiens a septentrione inter montem Taurum et Caucasum.
21 cui ad meridiem succedit Babylonia, deinde Chaldaea, nouissime
Arabia Eudaemon, quae inter sinum Persicum et Arabicum
22 angusto terrae tractu orientem uersus extenditur. in his sunt 5
p. 15 gen^ltes XXVIII.
23 A flumine Euphrate, quod est ab oriente, usque ad mare
Nostrum, quod est ab occasu, deinde a septentrione id est a
ciuitate Dagusa, quae in confinio Cappadociae et Armeniae
sita est haud procul a loco ubi Euphrates nascitur, usque ad 10
24 Aegyptum et extremum sinum Arabicum, qui ad meridiem
longo angustoque sulco saxis insulisque creberrimo a Rubro

EXPILOTORES 1 Mesopotamia — 4 Eudaemon *compilauit Isidorus*
Orig. 14, 3, 13 3 Babylonia, Chaldaea, 11 sinum Arab. *hinc ut uid.*
Dicuñ 2, 6; 2, 4 4 quae inter — 5 extenditur *compilauit Isidorus*
Orig. 14, 3, 15 7 A flumine — 12 angustoque *epitomaui Isidorus*
Orig. 14, 3, 16 (cui illa 12 longo — creberr. ad Syriam spectare uisa sunt)

1 flumene *D* fluuio \mathfrak{B} || tygrin *B* tigris *sed s add. m. 2 R* tigris
D tygris \mathfrak{B} || euphraten *PRBD* euphraten \mathfrak{B} || mesopotania *R*¹ 2 sep-
temtrione *P¹R¹B \mathfrak{B}* septemtrionem \mathfrak{R} 3 cui ad mer. succ.] cuius a
meridie sequitur \mathfrak{S} || a meridie \mathfrak{B} || meridiem (i altera *corr. ex c*, e altera
ex ae) *P* || succidit *D* || babillonia *B* babilonia *D* abaquilone (*praece-*
dente uacuo spatio circ. 10 litt. capaci) \mathfrak{B} || chaldaea *BD* caldea
PR¹B \mathfrak{R} ¹M¹ caldea *R²Q²* || nouissime *B* 4 arabi^a *P* || eudemon
PRBD \mathfrak{B} eudaemon est \mathfrak{R} eodemon \mathfrak{Q} eodem^{on} (on *m. prisca*) \mathfrak{M} || pone
persicum in *mg.* et sinū *m. 2 sed eras. R* || arabicum] *PR¹* sinum
arabicum *BDA \mathfrak{B}* 5 agosto *D¹* angusta \mathfrak{R} || tracto *D* tractatu \mathfrak{R}
tractum \mathfrak{M} || hiis *B* || sunt *om. B^c* 6 XXVIII] *PR* uiginti octo *D*
XXVII. *B* XXXIII \mathfrak{B} 7 a] item a \mathfrak{B} || euphrate *PRBD \mathfrak{S}* euphraten \mathfrak{B} ||
usque *P^a* 8 occasu (u *ut uid. ex ai*) *P* °casu (oc *m. 2*) *R* || de^{inde}
(*corr. m. 2*) *D* || septemtrione *PR¹* a septemtrione et Euphrate \mathfrak{B}
9 dagusa] *PR* dacusa *DA* decusa *B* dacus euphrates \mathfrak{B} || quae] qui \mathfrak{B} ||
cappodociae *B* || et armeniae *om. B* || arminiae *D* armin. \mathfrak{M}^1 10 sita]
situs \mathfrak{B} || aut *corr. m. 2 in* haud *R* haut *B* aut *D* || euphrates *PRBD* ||
usque] quae *PR¹* 11 egyptum *D* || qui] *Grubitz* qui*** (*er. . ē .*) *R^b*
qui est *PR^aBD \mathfrak{B} v* || a meridie \mathfrak{B} (\mathfrak{S}) 12 -que] -quae *ante ras. PR* ||
ins. — p. 15, 1 mari] inclusus usque ad rubrum mare \mathfrak{B} || -que *P^a* ||
creberrimo *B^a*

mari id est ab oceano occasum uersus extenditur, SYRIA generaliter nominatur, habens maximas prouincias Commagenam Phoeniciam et Palaestinam, 'absque Saracenis et Nabathaeis, p. 16 quorum gentes sunt XII.

5 In capite Syriae CAPPADOCIA est, quae habet ab oriente Armeniam, ab occasu Asiam, ab aquilone Themiscyrios campos et mare Cimmericum, a meridie Taurum montem, cui subiacet Cilicia et Isauria usque ad Cilicium sinum, qui spectat contra insulam Cyprum.

10 ASIA REGIO uel, ut proprie dicam, Asia minor absque orientali parte qua ad Cappadociam Syriamque progreditur undi-

EXPILOTORES 2 hab.—3 Nab. *compilauit Isidorus Orig. 14, 3, 17*

5 in capite—9 Cyprum *compilauit Isidorus Orig. 14, 3, 37* 10 Asia minor—p. 16; 2 mari *adhibuit Isidorus Orig. 14, 3, 38*

1 mare *D* || uciano *D* || syria (s in ras. m. 2 ex S) *R* siria *D*, Syria quae sic *h* Syria quae in ed. priore ego, seruato scil. p. 14, 11 est 2 habet autem in se (ipse 1, ipsa 2 *M*) prouincias *S* || habens] *PRA* habet *BD* hinc sunt (sic) *B* (cf. § 58 et 66) et habet *G* habetque *h* || prouincias id est *B* || comagenam *R* commagenam *MM* 3 phoeniciam (o in e, an in oe?, corr. m. 2) *P* phaeniciam *R* phyniciam *B* phiniciam *D* phoeniam *B* pheniciam *R* feniciam *MM* || palaestinam *PRBD* *S* || saracenis *D* *B* sarracenos *S* || nabathaeis *PRB* ^{na}batheis (na m. 2) *D* nauatheis *B* nabatheos *MM* nabat^h eos *S* 4 duodecem *D* numero XII *B* 5 sy·æ (sy æ ex corr., fort. in ras., m. 1) *P* siriae *D* || cappodocia *B* || est] sita *R* est sita *MM* || que *D* || armoeniam *B* arminiam *D* 6 ab occasu asiam om. *B* || occosu *D* || them.—7 cimm.] mare cimmericum et themiscyrios (hemiscyrios *S* imiscyrios *R*) campos *S* themiscyrios *B* themes|cyrios *D* ethemiscyrios *B* 7 cymmericum *B* cynmericum ab occasu asiam (minoren s. s. m. 2 s. XIII—XV) *B* || meridiae *D* || taurum om. *R* 8 cylicia *B* ciliciam *B* *R* || hisauria *MM* || usquae ante ras. *P* || ad] ad* ex acil statim inter scribendum corr. *P* || cilicium] *R* cilicinum *PR* cylicum *B* celicum *D* cilicum *MM*, issicum *v*; cf. § 96 || specat (t m. 2) *P* expectat *MM* exspectat *B* expectant *R* 9 insulã (~ euanidum) *P* insulam *MM* insola *R* || ciprum *B* *MM* 10 ud *B* || propie *P*^a propriae *D*, *R* (a eras.) || asia] *PRD*² *A* om. *BD*¹ || orientale *D* 11 qua] *PRBD* usque *B* quae *h* || cappodociam *B* || siriam que *D* || greditur *R*¹ procreditur *D*¹ protenditur *B* || undiqui *P*^a

que circumdata est mari: a septentrione Ponto Euxino, ab occasu Propontide atque Hellesponto, ad meridiem mari Nostro. ibi est mons Olympus.

- 27 AEGYPTVS inferior ab oriente habet Syriam Palaestinam, ab
 occasu Libyam, a septentrione mare Nostrum, a meridie mon- 5
 tem, qui appellatur Climax, et Aegyptum superiorem fluuium-
 p. 17
 28 que Nilum, qui de litore incipientis maris Ru^lbri uidetur
 emergere in loco, qui dicitur Mossylon emporium, deinde diu
 ad occasum profluens, faciens insulam nomine Meroen in medio
 sui, nouissime ad septentrionem inflexus, tempestiuus auctus 10
 29 incrementis plana Aegypti rigat. hunc aliqui auctores ferunt
 haud procul ab Athlante habere fontem et continuo harenis
 30 mergi, inde interiecto breui spatio uastissimo lacu exundare
 atque hinc oceano tenus orientem uersus per Aethiopica deserta

AUCTORES § 29—33 *cf. Partsch p. 11 sq.*

EXPILOTORES 4 Aegyptus — 5 meridie *cf. Isidorus Orig. 14, 3, 27*

1 septentrione *PR*¹*Q* || eoxina (a *in o corr. m. 1*) *P* eoxino *R*¹ euxeno
B casippino *Q* 2 propontede *D* || adque *B* adque (d *corr. in t m. 1*)
P om. Q hellesponte *P*^a bellisponto *D* || ad meridiem] *PRA* a
 meridie (-ae *D*) *BD* || mare *D* 3 ibi] *PR*¹*DA* ubi *R*²*B* || olim-
 pus *BD* olimphus *PR* 4 inferior *B* || ab oriente habet] qui (*sic*)
 habet ab oriente *Q* || ab] hab *ante ras. P* || siriam *D* || palaestinam
PRBDQ 5 libyam *PRQ* libiam *B* libeam *D* || septentrione
PR^a*Q* || nostrum] tyrrenum *Q* || meridiae *D* 6 elimax *PR*¹ *ē*lmax
 (a s. s. *fort. m. 1*) *R*² clymax *BA* || et *om. Q* || aegyptus *Q* || superior
 est qui habet fluuium nylum *Q* 7 nylum *B*^m 8 quⁱ *P* || morsio-
 loneu porium *D* mons silonporium *Q* || misolon *B*^t moys. [se. *B*^m ||
 deinde *in ras. m. 1 B* 9 occasu *P* || faciens] *PRB* facit *DQ*
 faciensque *v* || insulam *D* 10 nouissime *B* || a septentrione *Q*
 septentrionem *PR* || inflexus *B*^m infestus *Q* || actum *D* actus *Q*
 11 plagam (punctum fortuitum esse potest) *D* || regat *D* || auctoris *D* ||
 ferunt *om. Q* 12 haut *PB* aut *R*¹*D* || atlante] *PRBDQ* atl.
A || habere fontem] monte habere fontem dicunt *Q* || arenis *RB*, terrae
Q 13 inmergi *Q* || interiecto (*ter in ras. m. 1*) *D* || spacio *D* ||
 uastissimo] latissimo *Q* || lacu *D* || enundare *B*^t exundans *Q*
 14 adque *BD* adque *P*¹ || hinc *om. Q* hinc oceano tenus] in oceanum
Q || tinus *B* || aethiopia *P*^a*R*¹ aethyopica *B*^m ethiopica *D*

prolabi rursusque inflexum ad sinistram ad Aegyptum descen-
dere. quod quidem uerum est esse huiusmodi fluuium magnum, 31
qui tali ortu talique cursu sit et re uera omnia Nili monstra
gignat; quem utique prope fontem barbari Dara nominant, p. 18
5 ceteri uero accolae Nuhul uocant; sed hic in regione gentium, 32
quae Libyoaegyptiae uocantur, haud procul ab illo fluuio, quem
a litore maris Rubri prorumpere diximus, inmensu lacu acceptus
absumitur; nisi forte occulto meatu in alueum eius, qui ab 33
oriente descendit, eructat.

10 AEGYPTVS SUPERIOR in orientem per longum extenditur. 34
cui est a septentrione sinus Arabicus, a meridie oceanus. p. 19
nam ab occasu ex inferiore Aegypto incipit, ad orientem Rubro
mari terminatur. ibi sunt gentes XXIII.

Et quoniam meridianam partem uniuersae Asiae descripsi- 35
15 mus, superest ut ab oriente ad septentrionem pars quae restat
expediatur.

MONS CAUCASVS inter Colchos, qui sunt super Cimmericum 36

1 prolabitur \mathfrak{B} || rursus inflexus a sinistra \mathfrak{B} || -quae ante ras. P ||
egyptum D || discendere D descendit \mathfrak{B} 2 est om. \mathfrak{B} || magnum]
manifestum et magnum \mathfrak{B} 3 qui—talique] quid aliud tota lique
 D || et re uera — 4 gignat] ut nilus intellegatur; nam et monstra et
cetera similia gignit \mathfrak{B} 4 gygnat B || quem] qui \mathfrak{B} || utique P^a ||
barbari dara] barbarida \mathfrak{B} || dara (A ex i statim corr.) R || nom.—5 uo-
cant] nominatur nylus sicut ceteri accolae uocant \mathfrak{B} 5 ceteri ante
ras. R || aculae BD || nuhul] $PRBDA$ nuhul Gh || uogant D ||
gentium] $PRBD\mathfrak{B}$ gentis h 6 libyo-] lybio $PDA\mathfrak{B}$ libio RB
libya v ; cf. § 88 || aegyptiae] $PRBD$ aegyptia $\mathfrak{B}v$ || uocantur] $PRBD$
uocatur $\mathfrak{B}v$ || haut PBD aut R^1 7 a litore (it m. 2 in ras.) PR
(e ras. ex \tilde{e} R) || imm. R^2 inmensu D 8 adsumitur B || occ. m.]
in eius meatu occulto \mathfrak{B} occulto P^1 occultu D || alueo \mathfrak{B} 9 discen-
dit P^1 (corr. m. 1 aut 2), $BD\mathfrak{B}$ || eruptat \mathfrak{B} 11 septemtrione $PR\mathfrak{B}$ ||
sinos P^aR^1 || miridiae D || ocianus D 12 inferiore B || inceptit D ||
ab R^a || ab oriente \mathfrak{B} 13 mare D || ibi] $PRBD$ ubi $\mathfrak{B}v$ || sunt]
morantur diuersarum nationum \mathfrak{B} || uiginti quatuor D XXXIII. B nu-
mero XXIII \mathfrak{B} 14 quoniam] quia \mathfrak{B} || a meridiana parte uniuersam
asiam \mathfrak{B} || dicribsimus P describimus R^1 discripsimus D describ-
simus R^2B 15 ab oriente et septemtrione partes quae restant ex-
periantur \mathfrak{B} || septemtrionem PR || quae] que R^1D 17 causasus R^1 ||
inter (ter s. s. m. 1) P || cymmericum B cim merecum D cyrenicum \mathfrak{B}

mare, et inter Albanos, qui sunt ad mare Caspium, primum
 attollitur. cuius quidem usque in ultimum orientem unum
 37 uidetur iugum, sed multa sunt nomina; et multi hoc ipsum
 iugum Tauri montis credi uolunt, quia re uera Parcohatras
 mons Armeniae inter Taurum et Caucasum medius continuare 5
 38 Taurum cum Caucaso putatur; sed hoc ita non esse discer-
 nit fluuius Euphrates, qui, radice Parcohatrae montis effusus,
 tendens in meridiem, ipsum ad sinistram, Taurum excludit ad
 39 dextram. itaque ipse Caucasus inter Colchos et Albanos, ubi
 40 et portas habet, mons Caucasus dicitur; a portis Caspiis usque 10
 ad Armenias pylas uel usque ad fontem Tigridis fluminis
 41 inter Armeniam et Iberiam montes Acrocerauni dicuntur; a
 p. 20 fonte Tigridis usque ad Carras ciuitatem inter Mas'sagetas et
 42 Parthos mons Ariobarzanes; a Carris ciuitate usque ad oppidum
 Cathippi inter Hyrcanos et Bactrianos mons Memarmali, ubi 15
 amomum nascitur; a quo proximum iugum mons Parthau
 43 dicitur; ab oppido Cathippi usque ad uicum Safrim inter Dahas

AVCTORES § 37 *cf. Partsch p. 12 sqq.*

1 et inter *om.* *D* || albanus *D* 2 adtollitur *B* adtollitur dicitur *D*
 3 hoc iugum tauri montem *℥* 4 montes *D* || parcohatras] *PR A*
 parco ha trans *D* parcohatras *B℥v* 5 armoeniae *B* armaeniae *P*
 armæniae (*er. a*) *R* arminiae *D* || cacasum *P^a* 6 taurus *℥* || causo^{en}
P || putatur] existimatur *℥* || *in marg. i, quae ad quam uocem spectet*
non liquet, B || ita non] *PR℥* non ita *BDv* 7 euphrates *PRB* ||
 radice] a radice *℥* de radice *≠h* || parcohatrae] *R²* parcohatre *PR'DA*
 parcohatrae *Bh* parcohadrae *℥* || montes *D* || affusus *PR¹* 8 in meri-
 diem tendens *℥* || meridiaē *D* || sinistram (*in in ras. m. 2*) *P* || a dextra
℥ 9 dexteram *B* || cholchos *PR* || albanus *D* 10 caucasus (*c altera*
ex s corr.) *P om.* *℥* || dicitur *D* || a *om.* *B* || caspis *B* caspi *PR¹* cas-
 pitis *A* || usque ad armenias pylas uel *om.* *℥* 11 arminias *D* ||
 pilas *PRD* || tygridis *℥* 12 arminiam *D* armoeniam *℥* || hiberiam
DA hyberiam *PRB℥* || acrocerauni] *BA℥* acrocerauni *PR* acroce-
 raunii *Dv* 13 tygridis *B℥* || carras] *D^a℥* charras *PR^bBD^bA* charas
R^k; *fort. scrib.* carrhas || masagitas *B* 14 ariobarzanem sa charris
D || charris *PRBA* || usque] usque ciuitatem *℥* 15 cathippi] *DA*
 cathippi *B* catippi *PR¹℥* catippii *R²* || hircanos *PRD* hilcados *℥* ||
 memormali *B* menalius *℥* 16 ammomum *℥* || parthau] pariao *℥*
 17 dicitur *D* || cathippi] *DA* cathippi *B* catippi *PR¹℥* catippii (*sed*
mox i fin. del.) *R²* || safri *℥* saphrim *v*; *cf. tab. Pent. (Riese, geogr. p.*
XLVIII) || dassacauracas *℥* || dahas- (*A ex e 2, -2*) *R* dachas *B*

Sacarau¹cas et Parthyenas mons Oscobares, ubi Ganges fluuius p. 21
 oritur et laser nascitur; a fonte fluminis Gangis usque ad 44
 fontes fluminis Ottorogorrae qui sunt a septentrione, ubi sunt
 montani Paropanisadae, mons Taurus; a fontibus Ottorogorrae 45
 5 usque ad ciuitatem Ottorogorram inter Chunos Scythas et
 Gandaridas mons Caucasus. ultimus autem inter Eoas et 46
 Passyadras mons Imauus, ubi flumen Chrysorhoas et promun-
 turium Samara orientali excipiuntur oceano. igitur a monte 47

EXFILATORES S a . . . p. 20, 1 dextra, 7 oberrantes *adhibuit Isidorus Orig. 14, 3, 31*

1 sacarau¹cas] *PRA* (-cas* ex -cass et in marg.: † in¹ dachas tauri-
 ocas m. 2 *R*) taraucas *BD* ac Araucas *h*; cf. *Strabo 11, 511; Ptolem.*
6, 14 § 4 (ubi Σαραραυκαὶ codices nisi quod Σαγαραυκαὶ cod. Paris.
1402 et Vindob.); *Ritter 7, 696* || parthyenas] *R*² partyenas *PR*¹ parthisinas
B parthienas *DA* parthenasis *℔* || mons osc.] pousos scouaris *℔* ||
 oscabares *P* oscobaris *B* oscubares *D* || gantis *B* 2 et laser nas-
 citur] quem et padum [corrigere phison] dicunt *℔* || laser (s m. 2 [m. 1
 MAV]) *P* las¹er (eras. c) *R* || haec a fonte usque ad 20, 15 ab africo
 usque om., ubi in mg. hic minus habet adnot. m. 1, codex *℔*, ean-
 demque lacunam in omnibus eius cosmographiac codicibus a se excussis
 esse testis mihi est *A. Riese* || fronte *D* || gantis *B* ganges *PRA*

3 ottorogor¹rae (o m. 2) *P* octorogorrae (c in t corr. 2) *R* attorogorre *D* ||
 septē trione *PR* || ubi sunt montani om. *D* 4 paropanisadae]
RBDA paropan¹isadae (una hasta longa erasa antequam scriberetur
 i) *P* paropamisadae *v*; cf. *Meineke ad Stephan. Byz.* || a fontibus
 om. *D* || ottorogor rae *P* octorogorrae (c in t corr. 2) *R* attorogorre *D*
 5 otto goram *P* octo goram *R*¹ ottorogoram *DA*^a || chunos] *B* funos
*PR*¹*A* hunos *R*² hunus *D*; fort. f ex h deprauata et hunos scriben-
 dum; hunnos *v* || scytas *PA* scutas *R*¹ scythasque *B* seithas *D* et
 scythas (-itas *R*) *R*² *ςv* 6 gandaredas *PR* || caucasius *P* caucas¹us
 (altera c ex s. corr. 1; i eras.) *R* || ultimum *B* || eoas] (post eo scrip-
 serat s sed statim corr.) *D* cos (c in ras. et a s. s. a 1 ut uid. m.) *P*
 coas *R*¹ eos. as. *A* 7 passyadras] *PRA* passiadras *D* pasiadras
Bv || imaus] *PRBA* inmaus *D* || crysoroas *PR* chrisrhoas *B*
 chrisurhoas *D* || promuturium (supra infraque m priorem correctura n
 erasa; n m. 3) *P* promunturium (u prima et sec. in o corr. m. 2, sed
 mox u prima restituta et c deleta) *R* promontorium *BA* 8 ociano *D*

- p. 22 Imauo hoc est ab imo Caucaso et dextra orientis parte qua oceanus Sericus tenditur, usque ad promunturium Boreum et flumen Boreum, inde tenus Scythico mari quod est a septentrione, usque ad mare Caspium quod est ab occasu, et usque ad extentum Caucasi iugum quod est ad meridiem, Hyrcanorum et Scytharum gentes sunt XLII, propter terrarum infecundam diffusionem late oberrantes.
- 48 MARE CASPIVM sub Aquilonis plaga ab oceano oritur, cuius utraque circa oceanum litora et loca deserta incultaque habentur. inde meridiem uersus per longas angustias tenditur, donec per magna spatia dilatatum Caucasi montis radicibus terminetur. itaque a mari Caspio quod est ad orientem, per oram oceani septentrionalis usque ad Tanaim fluuium et Maeotidas paludes quae sunt ad occasum, per litus Cimmerici maris quod est ab Africo, usque ad caput et portas Caucasi quae

AUCTORES § 48 cf. *Muellerhoff, Weltkarte p. 46, deutsche Alt. I p. 321*

EXPILOTORES 9 deserta incultaque, 12 ad orientem — 13 Maeotidas paludes *adsciuit Isidorus Orig. 14, 3, 34*

1 imauo] PRDA imai B || orientes D || quo R² 2 oceanus D || sericus] PRD²M¹ siricus Q² styriens B || tenditur P || promunturium] D promuntorium PR promontorium BA || boreum flumen B 3 scyticū mari (~ m. 2 ut uid. [m. 1 MAV]) P scyticum mare (e ex i corr. 2) R || septētrione PR (duob. uocc. fere ubique P) 4 ab occasu] ad occasum R² usque (sic) ad occasum (usque del. m. ant.) Q

5 extensum B || caucasi iugum] occasi M¹ causasi R^a || est s. s. R¹ || a meridie S || meridiē (ē mutat. in em) P miridiē D || hyrcanum (a corr. ex e) P hircano D 6 scytarum R scytorum P || XLII] PRA quadraginta tres D XLIII · B || propter — 7 oberrantes] propter terrarum infecunditatem (-te R) late uagantes (uac- R) S 7 deffusionem B 8 plagam D || ociano D || oretur D 9 utraque (ra in ras.) P 10 meridem P 11 spatia D || caucasi P || montes D 12 a om. B || mare PR 13 ora B || septentrionalis R || meotidas PRBDA meotides Q² (item 14, 4, 3) miotidas R (item 14, 4, 3)

14 quae P que D || cimmerici B cimmerici D 15 affrico R (sed prior f. eras.), B || ad caput] haec et seqq. exhibet S

sunt ad meridiem, gentes sunt xxxiiii. sed generaliter regio 50 proxima Albania, ulterior sub mari et monte Caspio Amazonum nominatur.

Expliciti sunt quam breuissime fines Asiae. nunc EUROPAM 51
 5 in quantum cognitioni hominis conceditur stilo peruagabor. p. 23

Incipit a montibus Riphæis ac flumine Tanai Maeotidisque 52 paludibus quae sunt ad orientem, per litus septentrionalis oceani usque ad Galliam Belgicam et flumen Rhenum quod est ab occasu *descendens*, deinde usque ad Danuuium quem 10 et Histrum uocant, qui est a meridie et ad orientem directus Ponto accipitur; ab oriente Alania est, in medio Dacia ubi et 53

EXPLIATORES 6 a . . . flumine — 9 occasu] *inde Isidorus Orig. 14, 4, 2 excerpit haec: incipit a flumine Tanai, descendens ab occasu (sic) per septentrionalem oceanum* 11 Alania — p. 22, 2 tenent *adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 3*

1 ad meridiem] a meridie (-diae D) BD \mathfrak{B} || sunt] inhabitant \mathfrak{B} || triginta quattuor A tregenta^{IIII} quae (corr. m. 1) D xxxii · B || regio] in regione \mathfrak{B} 2 albania] albanii morantur \mathfrak{B} || ulterior sub mari — 4 asiae] In ulteriore circa mare et montem caspium asiae partis orientis (*proxima pag. i. e. f. 18^b uacua est relicta*) \mathfrak{B} || ante ulterior *interpunxit Riese (item R), post ult. edd.* || amatzonum B 4 explicati (Expl. A) B^tA Explecati D || quem D || finis D || eoropam D 5 cognitione D condicioni \mathfrak{B} || hominu ~ in hominis *corr. m. ut uid. 1 P* humanae \mathfrak{B} || conceditur D || stilo peru.] indicabo in qua nobilis italia reputatur \mathfrak{B} || stylo B || peruacabor D || in marg. EVROPAE REGIONES ET GENTES B 6 Incipit] *addidi \mathfrak{B} et \mathfrak{S} secutus: Orosii librarii lemmatis esse rati omiserunt; Incipit a montibus (supra Incipit m. 2 scr.: europa) \mathfrak{B} ; de \mathfrak{S} uide supra; cum praeced. coniungunt PR* || montibus D || riphæis PRA \mathfrak{B} rifeis B · ipheis D || ac] a \mathfrak{B} || tanaim PR tanais \mathfrak{B} tanai \mathfrak{S} || meotidisque BD, R (*sed e fin. in ras. in qua fuit fort. ae*) meotiisque (d m. 2) P meotique (s m. 1) A meotisque \mathfrak{B} 7 quae] q: D || ad om. D || littus B || septemtrionalis P (*is ex es corr. m. 1*), R \mathfrak{B} 8 oceanusq: (*iu ex us corr. m. 1*) D || ad] in \mathfrak{B} || galleam D *supra galliam scr. m. 2: inclusiuē \mathfrak{B} || belgicam B || rhynum B* 9 descendens] *addidi ex Isidoro || ^{de}inde P || danuuium] DA danuuium B danubium PR* 10 histrum] PRD hystrum B || ad meridiaē D || et ad oriente D; et om. h 11 ponto acc.] Sic ut ponto suscipiatur \mathfrak{B} || accipitnr] PRD accepitur B excipitur h || ab] hinc ab \mathfrak{B} || halania D || datia \mathfrak{B}

Gothia, deinde Germania est ubi plurimam partem Suebi tenent; quorum omnium sunt gentes LIII.

- 54 Nunc quidquid Danuvius a barbarico ad mare Nostrum secludit expeditam.
- 55 MOESIA ab oriente habet ostia fluminis Danuuii, ab euro 5 Thraciam, a meridie Macedoniam, ab Africo Dalmatiam, ab occasu Histriam, a circio Pannoniam, a septentrione Danuuium.
- 56 THRACIA habet ab oriente Propontidis sinum et ciuitatem Constantinopolim quae Byzantium prius dicta est, a septentrione partem Dalmatiae et sinum Euxini ponti, ab occasu et 10 Africo Macedoniam, a meridie Aegaeum mare.

AVCTORES 1 ubi—2 tenent *cf. Tacitus Germ. 38* '(Suebi) maiorem . . Germaniae partem obtinent'

EXPILOTORES 3 Danuuius—7 Histriam *excerpsit Isidorus Orig. 14, 4, 5* 8 Thracia—11 Aegaeum mare *adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 6*

1 *gothia (e *eras.*?) *R* gotia *B* gotia *3B* || germ^hānā¹ corr. 2 ex germinia *R* || est *om.* *3* || suebi] *ante ras.* *M* sueui *A^hR^hM^b* suēui *P* suaēui *R* sueaui *B* su*** (eui uel em *eras.*) *D* (*alibi plerumque suebi PRD*)

2 gentes sunt *3* || quinquaginta (-genta *D*) quattuor *DA* 3 quidquid] *A* quicquid *PRBD* || a barbarico danubii *3* || danuuius] *DA^hR* (*sic ubique R*) *3* danuius *B* danubius *PRM* in *mg. sup.* danubius dounoylbe s. XIII—XIII *R* || ad] usque ad *3* 4 secludit] interrumpit *3*

5 mysia *PA* misia *R¹3* mesia *R²* || hostia *B* || flumen *3* || danuuii] *DA^hM* danui *B* danubii *PR* danubium *3* danuuius *R* || eoro *D*

6 ***|thraciam (*eras. tra*) *A* trahiam *P* trachiam *R* traciam *3* trac. *3* || a *om.* *D* || meridiae *D* || machædoniam (a *altera erasa*) *P* machedoniam *R¹* macedonia *D* || affrico *B* || dalmacia *D* delmatiam *A* (*sed § 56 dalm.*) 7 histriam] *PRA³* hystriam *B* historia *D* histr. *R* istr. *3M* || cirtio *R* || ad] pannoniā s. s. .1. Vngariā manus saec. XIII—XIII *R* || a *om.* *D* || septentrione *PR³* || danuium *B* danubium *PR³* 8 trachia *PR* tracia *A³* trac. *3* || propontedis *D* 9 constantinupolim (u *posterior in o corr. a 1 aut 2 m.*) *P* constanti*^onopolim (i *er.*) *R* constantini *3^b* || byzātiū (aⁿ m. 2) *P* bizantium *3* || est] est quae et antus [*cf. Riese, Hermes XII 144*] *3* || septentrione *PR³*

10 partem dalmatiae] dalmatiam *3* || dalmaciae *D* || et] habet *3* || euxeni *B* || ponte *D* || et *om.* *3* 11 affrico *BD* || machedoniam *PR^b* a meridie — p. 23, 1 mare *om.* *3* || merediae *D* -diē a. *ras.* *R* || egeo (egio *3^a*) mari adheret (adherit *R* aderit *M¹*) *3* || aegaeum *PRBDA*

MACEDONIA habet ab oriente Aegæum mare, a borea Thraciam, ab euro Euboeam et Macedonicum sinum, a meridie Achaïam, a fauonio montes Acrocerauniae in angustiis Hadriatici sinus, qui montes sunt ¹contra Apuliam atque Brundisium, ab ^{p.} 24
5 occasu Dalmatiam, a circio Dardaniam, a septentrione Moesiam.

ACHAIA undique propemodum cincta est mari; nam ab ⁵⁸
oriente habet Myrtoum mare, ab euro mare Creticum, a meridie Ionium mare, ab Africo et occasu Cephaleniam et Cassiopam insulas, a septentrione sinum Corinthium, ab aquilone angustum
10 terrae dorsum, quo Macedoniae coniungitur uel potius Atticae; qui locus Isthmos uocatur, ubi est Corinthus, habens in Attica ad boream non longe Athenas ciuitatem.

EXPILATORES 1 Macedonia — 5 Moesiam *adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 13* 6 Achaia — 11 Corinthus *compilauit Isidorus Orig. 14, 4, 14*

1 machedonia (e R) PR || confinis. . aegeo (egeo ℔) mari § || aegeum P (sic ubique), RBDA || thraciam] A thraceam D tra*chiam (fort. h incohata erasa) P trachiam R traciam ℔ 2 euuoam ℔ || machedonicum (e ex e R) PR || meridiae D 3 achai^am (ai in ras. m. 2, a s. s. m. 2) P achaiam et aegeum mare ℔ || a fauonio (a f in ras. m. 2) P a fauonio (u ex b corr. 2) R a fabonio ℔ || acrocerauniae] BD acrocerauniae PRA acroceraonios ℔ acroceraunios v || ⁿagustiis P || hadriatici] B ^hadrici (h m. 1, ati m. 2) P hadriatici* (s eras.?) R atriatici D 4 sunt] siti*st̄ (sicut st̄ m. 1, dittographia natum) R² || aboli^mam D || adque P¹R¹B || brundissium PA brū^mdissiū (n m. 1, i m. 2) R bryndisium habet ℔ 5 dalmaciae D delmatiam A || cir**tio R || septemtrione PR℔ || moesiam in ras. P othesiam ℔ mis. § 6 achai^a P ach^a.ia R Achaiā D || undi*que (una litt. eras., e ex i corr.) P 7 myrteo mari ℔ mirteum mare ℔M || myrtoum] A myrthoum (c in e corr. m. 2 R) PR myrteum BD mortuum ℔ || creticum] grecum ℔M greco ℔ || ad meridiae D 8 ionium mare] ionium (-iam ℔) ℔℔ || affrico B || cephal. et om. § || cefalliniam PR habet coephaliam ℔ || casiopam B cassiopiam ℔ cassiopas § 9 a s. s. m. 1 D || septemtrione (-em P¹) P²R℔ || corintum B corinthum ℔ || angustū (tū in ras.) R 10 quo] qui R^b quod ℔ || machedoniae P machedonię R || pucius D 11 isthmos] BA isthemos PR isthmos D istmos ℔ || chorinthus B || habens] hinc sunt (cf. § 24 sub finem) ℔ || atticam B attico ℔ 12 boreum D || athenas ciuitates ℔

- 59 DALMATIA habet ab oriente Macedoniam, ab aquilone Dardaniam, a septentrione Moesiam, ab occasu Histriam et sinum Liburnicum et insulas Liburnicas, a meridie Hadriaticum sinum.
- 60 PANNONIA NORICVS ET RAETIA habent ab oriente Moesiam, a meridie Histriam, ab Africo Alpes Poeninas, ab occasu Galliam Belgicam, a circio Danuuii fontem et limitem qui Germaniam a Gallia inter Danuuium Galliamque secernit, a septentrione Danuuium et Germaniam.
- 61 ITALIAE SITVS a circio in eurum tenditur, habens ab Africo Tyrrenum mare, a borea Hadriaticum sinum; cuius ea pars qua continenti terrae communis et contigua est, Alpium obi-

EXPILOTORES 1 Dalmatia—4 sinum *adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 8* 5 Pannonia—8 secernit *compilauit Isidorus Orig. 14, 4, 16* 10 Italiae—p. 25, 1 obstruitur *adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 18*

1 Delmatia *A* dalmacia *D* || machedoniam (*sic e s. s.*) *P* machedoniam *R* 2 septentrione *PRB* || moesiam] est an *B* mis. *M* (*non inspectus*) || histriam] *PRBDA* istr. *M* austr. *R* (*non inspectus*) 3 insulas liburnicas (*o eras.*) *P* insulas xx liburnicas *B* || liburnicū *B* || meridiae *D* || hadriaticum] *PRB* (*ū in ras., ex a ut uid. P*) hatriaticum *D* adriaticum *B* atriat. *R* 5 pannoniae *B* || retia *A* retia *PRB* ritia *D* retiae *B* || habet *B* || ab orientēoesiā *D* || misiam *S* 6 a meridie] ab euro *S* || meridiae (*sic ae ubique*) *D* || histriam] *PRBDA* affrico *B* || alpis *D* || poeninas] *PRBDA* (*i in ras. P*) appenninas *B* apinninas *R* appenninos *M* 7 galleam *D* || bellicam *M* || cirtio *R* || septentrione *S* || frontem danubii *B* || danuuii] *DA* danui *B* danubii *PRM* (*ex dami bii m. ut uid. 2 P*) || et] uel *S* || qui germ.—8 secernit] qui inter gallias et germaniam a danubio dirimit *B* 8 a gallia inter danuuium *om. S* || a *om. D* gallia] galleam *D* || danuuium] *DA* danuium *B* danubium *PRB* || galliamque (*a eras.*) *P* galleam-*quae D* 9 septentrione *P* (*ē*), *R* (*m in n ras. mut.*), *B* || danuuium] *DA* danuium *B* danubium *PR* habet danubium *B* 10 situs] uenerabilis et siugularis situs *B* || a circio in eurum] a circione-urum *D* || cirtio *R* || tenditur *om. B* extenditur *S* || habens] habet *B* || affrico *B* 11 tyrrenum *PRB* (*tyrreno M tyrrenum R tirreno S casu abl.*) || hadriaticum] *P^bRB* hatriaticum *P^aD* atriat. *R* || sinum] mare in sinu *B* || ea pars qua cont. terrae comm. et] continentia terrae *B* 12 qua] quae *AG Port. Z Grubitz* || continenti *B^t* || alpium] ubi alpium *B*

cibus obstruitur. quae a Gallico mari super Ligusticum sinum 62
exsurgentes, primum Narbonensium fines, deinde Galliam p. 25
Raetiamque secludunt, donec in sinu Liburnico defigantur.

GALLIA BELGICA habet ob oriente litem fluminis Rheni 63
5 et Germaniam, ab euro Alpes Poeninas, a meridie prouinciam
Narbonensem, ab occasu prouinciam Lugdunensem, a circio
oceanum Britannicum, a septentrione Britanniam insulam.

GALLIA LVGDVNENSIS, ducta per longum et per angustum 64
inflexa, Aquitanicam prouinciam semicingit. Haec ab oriente 65
10 habet Belgicam, a meridie partem prouinciae Narbonensis, qua
Arelas ciuitas sita est et mari Gallico Rhodani flumen accipitur.

NARBONENSIS PROVINCIA, pars GALLIARVM, habet ab ori- 66
ente Alpes Cottias, ab occidente Hispaniam, a circio Aquitani-

EXPILOTORES §§ 63—66 fortasse adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 25

1 obstruetur *D* cingitur *℞* || quæ gallicū corr. in quæ^a gallico *m. 1*
P quae gallico *B*^t || legusticum *B* || sinum *om.* *℞* 2 exurgentes
(s. s. *m. 2*) *P* exsurgentes (prior s. erasa) *R* exsurgunt *℞* || primum]
hinc incipiunt *℞* || finis *D* || galleam *D* gallia *℞* 3 retiamque *A*
retiamque *PRBD* retiaque *℞* || se cludunt *℞* || donec *om.* *℞* || in sinum
liburnicum (*om.* defigantur) *℞* || sinum *B* || liburnico (i. altera in ras.)
P liburnicum *B* || difigantur *R*¹ 4 orientem *D* || fluminis *D* ||
reni (h. s. s. *m. 1*) *PA* rhyni *B* 5 euro] euro habet *BD* || poe-
ninas] *PRBD* appenninas *℞* || miridiae *D* || prouinciam] s. s. *m. 2*:
errat *℞* -tiam *R*¹ 6 lugdunensem *B* lugdonensem *D om.* *℞* ||
circi*o (*er. n?*) *R* 7 ocianum *D* || britannicum] *B* brittanicum
PR¹DA brittanicum *R*² || septemtrione (ne s. s. *1*) *PR* *℞* || brit-
tanium *PR¹℞* brittanniam *R*² britannicam *B* brittanicam *D* || inso-
lam *D* 8 gallea *D* || lugdonenses *D* || longum] longum est *℞*
9 flexa *D* || aquitacam *P*^a aquit- (i. *℞*, ex a?) *R* || haec] quae *℞*
10 meridi *P*^a || prouin*ciae (n. ras. ex m) *P* || narbonensis (r. ex l. inter
scribendum corr.) *P* narbonenses *D* 11 arilas (r. ex b. *m. 1*) *D*
harelas *PRA* || ciuetas *D* || et mari] *AR²G^{bv}*; ubi mari *V* ubi a mari
℞ in *G* glossa ubi pone et s. s. a manu 2; et ubi *T*; mari *PR¹BDG^a* ||
rhotani *D* rodani *PR²* rodanus *℞* || accipitur] *PRB* *℞* accipitur *D*
excipitur *h* 12 prouintia *P* || partem *℞* || gallearum *D* 13 alpæs
(altera a erasa) *P* alpæs (i. eras., s. 2) *R* || scottias *B* *cottias (ante c
erasa s; supra i erasa c) *R* || hispaniam *B* || circi*o (n. erasa) *R* || aqui-
tanicam] *PR¹BD* *℞* aquitaniam *R²v*

cam, a septentrione Lugdunensem, ab aquilone Belgicam Galliam, a meridie mare Gallicum quod est inter Sardiniam et insulas Baleares, habens in fronte, qua Rhodanus fluuius in mare exit, insulas Stoechadas.

67 AQUITANICA PROVINCIA obliquo cursu Ligeris fluminis, qui 5
68 ex plurima parte terminus eius est, in orbem agitur. haec a circio oceanum qui Aquitanicus sinus dicitur, ab occasu Hispanias habet, a septentrione et oriente Lugdunensem, ab euro et meridie Narbonensem prouinciam contingit.

69 HISPANIA uniuersa terrarum situ trigona est et circumfusione 10
p. 26
70 oceani Tyrrhenique pelagi paene insula efficitur. huius angulus prior, spectans ad orientem, a dextris Aquitanica prouincia, a sinistris Balearico mari coartatus, Narbonensium fini-

AVCTORES § 67 cf. *Partsch p. 32* § 69—74 cf. *Detlefsen in Comment. in hon. Mommseni p. 23 sqq.*

EXPILORES 3 in fronte — 4 Stoechadas *compilauit Isidorus Orig. 14, 6, 38* 5 Aquit. — 6 agitur *compilauit Isidorus Orig. 14, 4, 27* 10 Hisp. — 11 efficitur *adhibuit Isidorus Orig. 14, 4, 28*

1 septentrione *PRB* || lugdunensem *B* lugnensem *D* || aquiloni *D*
2 galliam] gallicam *D* || sardeniam *B* 3 beleaes *P*¹ || habens] hinc sunt (cf. § 24) *B* || qua³ (erasa e?) *R* || rodanus *PRB* 4 exit (sic puncto s. s. 1 m.) *B* || stoechades (stocades *R*) insulae... in frontē (fontem *R*) narbonensis prouinciae qua rodanus fl. i. m. e. *S* || insulas decadas *B* || sthoecadas *P^aR¹A* stychadas *B* sthicadas *P^bR²* sticadas *D*
5 aquitania *B^aR¹M²* || prouintia *PR om. S* || curso *D* || ligeris] *D^aR* ligeri *PRBA²* lgerē¹ *M* || fluminis *D* || qui] *om. R* (non *S^a*)
6 in orbem agitur] eamque paene (pene *R^a*) in orbe cingit *S* || urbem *D* orbe *B* 7 cirtio *R* || oceanum habet *B* || qu¹ *P* || hispanias *B* ispanias *B* 8 habet *om. B* || ab oriente et septentrione *B* || septentrione *R^a* (sic septentrione *P*) || lugdunensem *B* lugdonensem *D*
9 meridiaē *D* || narbonenses prouincias *B* 10 hispania *B om. B* || tritoua *B^m* || est] *add. s* (uelut *TO*) *v, om. PRBDA²* 11 ociani *D* || tyrren*que (eras. e) *P* tyrrenique *R* tyrrini*que *D* terrenique *B* || pylagi *B* || paenē *a. ras. R* pene *D^a* || effecitur *D* || angulos *P^a*
12 propior *B* || expectans *B* || ad *om. B* ab *R^a* || aquitaca *P^a* aquitania *D* aquitanicam *B* || prouinciam *B* 13 sinistra. *D* dextris (sic) *B* || ualearico *PR¹* · Baliarico *D* baleari circo *B* || narbonensium finibus coartatus ingreditur *B* || conaretatus *B* coartatur *PR*

bus inseritur. secundus angulus circium intendit; ubi Brigantia 71
Gallaeciae ciuitas sita altissimam pharum et inter panca me-
morandi operis ad speculam Britanniae erigit. tertius angulus 72
eius est, qua Gades insulae, intentae in Africum, Athlantem
5 montem interiecto sinu oceani prospiciunt.

Hispaniam citeriorem ab oriente incipientem Pyrenaei saltus 73
a parte septentrionis usque ad Cantabros Asturesque deducit,
atque inde per Vaccaeos et Oretanos, quos ab occasu habet,
posita in Nostri maris litore Carthago determinat.

10 Hispania ulterior habet ab oriente Vaccaeos, Celtiberos 74
et Oretanos, a septentrione oceanum, ab occasu oceanum,

AVCTORES § 73 cf. *Partsch p. 23*

EXFILATORES 6 Hisp. — p. 28, 1 fretum *adhibuit Isidorus Orig.*
14, 4, 30

1 circium *om.* \mathfrak{B} || brigancia *D* uingrantia \mathfrak{B} 2 g. c. s.] ciuitas
sita est et galliciae \mathfrak{B} || galleciae *PR*¹ callæciae *A* gallicae *B* galli-
ciae *D*, *R*² || sita sit (*sit m. 2 sed erasum*) *R* || altissimam *B* altissimum
(*u in a statim corr. m. 1 D*) *R*²*D* ad altissimum \mathfrak{B} || farum *P*^b*RBD* \mathfrak{B}
faram *P*^a || memoradi *R*¹ 3 speculum *A* \mathfrak{B} || britanniae] *R*²*B* bri-
tanniae *P*¹ britanniae *P*²*R*¹*D* \mathfrak{B} || eregitur \mathfrak{B} || tercius *D* || a. e.] *PD*
angulus *B* \mathfrak{B} eius (angulus *m. 1 s. s.*, *ante eius ut uid. inserendum*) *R*
e. a. v 4 est *om.* \mathfrak{B} || qua] *R*²*D* qui *PR*¹ quo *BA* \mathfrak{B} || insilae (i
alt. in o corr. m. 1 D) || intente *P*¹ (-tę *P*²), *D* || in africanam (*sic*) intentae
 \mathfrak{B} || in *om.* *B* || affricum *PR*¹*B* africanam (*sic*) \mathfrak{B} || athlantem] *PRB* \mathfrak{B}
athlantē *D* atlantem *A* 5 interiectu *D* || ociani *D* oceanum \mathfrak{B} ||
prospiciunt (*ci s. s. m. 1 D*) 6 hispaniam *B* Ispania \mathfrak{B} || citerorē (*r*
prior in ri, *ē in em mutata a m. 2*) *P* caeteriorem *B* ceterior \mathfrak{B} ||
incipientem] incipit ex \mathfrak{B} || pyrenaei *PR* pyrenaei *BD* pirinei \mathfrak{B} || salti-
bus \mathfrak{B} 7 septentrionis (*i posterior in ras. P*) *PR* septentriones
D septentrionali \mathfrak{B} || cantabros *B*ⁱ cantabras *B*^m || turresque *B*
ad turres \mathfrak{B} || deducit] *PRBD om.* \mathfrak{B} deducunt *v* 8 adque *P*¹*B* ||
inde *om.* \mathfrak{B} || uacceos (*u in b mut. R*) *RBA* uacceos *P* uacceus *D*
uacceos \mathfrak{B} || oretanus *D* orrentanos \mathfrak{B} || quas (*uid. quos fuisse*) *P*²
quas *R*¹ 9 positas *R*¹ poseta *D* post \mathfrak{B} || nostri* *R* || char-
tago *B* carthaco *D* karthago *PR* || terminatur \mathfrak{B} 10 hispania
B Spania (*S in IS corr.*) \mathfrak{B} || uacceos *BD* uacceus *A* uacceos (*u in*
b mut. et ccheos in ras. R) *PR* barceos \mathfrak{B} || caelteberus. *D* celtibe|ros
(*celtibe in ras.*) *R* 11 coretanus *D* orrentanos \mathfrak{B} || septentrione
PR \mathfrak{B} || ocianum *D* || ab occasu *bis scripsit 1, corr. 2 D* || ociano *D*

- p. 27 a meridie Ga¹ditanum oceani fretum; unde mare Nostrum, quod Tyrrenum uocatur, inmittitur.
- 75 Et quoniam oceanus habet insulas, quas Britanniam et Hiberniam uocant, quae in auersa Galliarum parte ad prospectum Hispaniae sitae sunt, breuiter explicabuntur. 5
- 76 BRITANNIA oceani insula per longum in boream extenditur; a meridie Gallias habet. cuius proximum litus transmeantibus ciuitas aperit, quae dicitur Rutupi portus; unde haud procul a Morinis in austro positos Menapos Batauosque prospectat.
- 77 haec insula habet in longo milia passuum DCCC, in lato 10 milia CC.

EXPILOTORES 4 in auersa—5 sitae, 6 Britannia oceani insula compilauit *Isidorus Orig. 14, 6, 2* || 4 auersa Gall. p. uidetur adhibuisse *Beda hist. eccl. 1, 1* 7 a meridie—8 portus *exscripsit Beda hist. eccl. 1, 1* 10 haec insula—p. 29, 1 insulas habet *compilauit Beda hist. eccl. 1, 1*

1 a meridie s. *lin. add. m. 2 P* a meridiae *D* || gadetanum *P, R* (*sed e in i corr.*) || oceane *D* || nostrum *om. B* 2 tyrrenum *PRA B* tirrenum *D* || uocatur (*tur m. 2 in ras. duarum triumue linearum*) *P* uocator *D* || immittitur *R²* *emitt- D* 3 quas *om. B* || britaniam *P¹* brittaniam *P²R¹D B* 4 hiuerniam (*b pro u m. 2*) *P* hyberiam *B* hiberiam *D* iuerniam *A* || uocant *om. B* || aduersa *D B* || gall. parte] parte galliam *B* || gallearum *D* || a prospectu *B* 5 hispaniae *B* spaniae (*s in Is m. 2*) *B* || sitae (*si m. 2 in ras.*) *P* || explecabuntur *D* 6 brittania (*britannia R sed idem brittaniam § 5*) oceani insula (*-ola R*) . . . aduersa galliarum parte ad prospectum hispaniae sita est *B* || brittania *PR¹D B* || oceani (*c eras.*) *P* || spaniae *D¹* 7 habet a meridie gallias *B* || meridiae *D* || galleas *D* 8 aperit quae] aperitque *P* apperitque *D* || rutupi] *B B* rut·ubi *DA* ruthubi *P* ruth·ubi *R*; *cf. Boecking, Not. dign. p. 574** || haut *PBD B* aut in haud *corr. m. 2 R* 9 morynis *RBA* (*y minus clara; quare in marg. y scr. in B*) m̄arynis *P* || positos *B* positus *D* || menapos] *PRBD B* (*menapios 6, 8 § 8 ex Iul. Caesare*) || batauosqu**e* (*a cras.*) *P* battaosque *B* batabosque *B* || pruspectat *D* 10 passum *P* passū̄ (*v al. m. add.*) *R* pasuum *B, om. B* || octingenta *BD* 11 milia] **milia (*eras. cc*) *P* || cc] *PRB B* docenta *D* *ccc Plinius 4 § 102 et Dimens. prou. 30, v. Muellenhoff, Weltkarte p. 22*

A tergo autem unde oceano infinito patet Orcadas insulas 78
habet quarum xx desertae sunt, XIII coluntur.

Deinde insula Thyle, quae per infinitum a ceteris separata, ^{p. 28} 79
circium uersus medio sita oceani, uix paucis nota habetur.

5 HIBERNIA insula inter Britanniam et Hispaniam sita longiore 80
ab Africo in boream spatio porrigitur. huius partes priores 81
intentae Cantabrico oceano Brigantiam Gallaeciae ciuitatem ab
Africo sibi in circium occurrentem spatioso interuallo procul
spectant, ab eo praecipue promunturio, ubi Scenae fluminis

AUCTORES 5 inter—sita eadem habentur apud Tacit. Agr. 24;
cf. Muellenhoff, Weltkarte p. 1

EXPILOTORES 1 orcadadas—2 coluntur adhibuit Iordanis Get. 1,
compilauit Isidorus Orig. 14, 6, 5 5 Hibernia—7 oceano adhibuit
Isidorus Orig. 14, 6, 6

1 a tergo autem] ergo \mathfrak{B} || dergo P^a || patit D || insolas D 2 ui-
ginti DA || sunt erte sunt D^1 || XIII] $BR\mathfrak{B}\mathfrak{R}$, XIII ex XIII mut. P
tredecim (-dicim D) DA 3 deinde om. \mathfrak{B} || thyle] A tyle $P^bR\mathfrak{B}$
tylæ P^a thulæ D thola B^t tholæ B^m || separata—4 sita] patet longius
secreta quae in medio oceani sitam \mathfrak{B} || ceteris (c radendo ex e ut uid.)
 P cēt- ante ras. R 4 circi*um (n eras.) R circum D || seta
 D || ociani D oceano A male || pauca B^t 5 hibernia] $RD\mathfrak{R}$ (sic duo-
bus locis \mathfrak{R}) hiuernia P hybernia B iuernia A || insola D || brita|tanium
 P brit*anium (t er., n in nn 2) R britanium D brittanium \mathfrak{B} || hispani-
am (n radendo ex m) P hispaniam B spaniam (s in ys 2) \mathfrak{B} || sita om.
 \mathfrak{B} || lōgiore (n s. s. m. 1) \mathfrak{B} 6 affrico R^1B || spacio D || porregitur
 $D\mathfrak{B}^a$ || cuius \mathfrak{B} || partis prioris D 7 intentae cant. oc.] cantabricum oce-
anum intendunt (extendunt \mathfrak{R}) $\mathfrak{R}\mathfrak{M}$ (non inspectus \mathfrak{Q}) || briganciam D
bigrantiam \mathfrak{B} || gallaeciae] R gallaetiae (corr. m. 2) P galliciae D
gallicae B galletiae (i s. s. m. 1) \mathfrak{B} || ab africo s. i. c. occ. om. m. 1,
add. 2 in mg. inf. P 8 a*frico (erasa f) R affrico B || circi*um (n
erasa) R || spacio D || inuallo (ter m. 1) P 9 exspectat (sic) \mathfrak{B} ||
ab ex ob m. 2 P || praecipuae (sic) — p. 30, 1 lucenique hic primus in P
folii 6^r uersus scr. est manu s. X (m. 3 ?); m. 1 deleta uidetur, eiusque
fort. adhuc a prior uerbi praecipuae agnoscitur; sed praeterea uestigia
quaedam exstant scripturae etiam manu 1 ut uid. antiquioris MAV ||
precipuae D || promunturio] D promuntorio PR promontorio BA ||
scenae] $RD\mathfrak{B}$ scaenę P scoenae B sęnę A (scene uel ae pro e VCFTON
skene G sene KM); cf. Σήρου [Σ ίρου cod. unus] Ptolem. 2, 2, 4

ostium est et Velabri Lucenique consistunt. haec propior Britanniae, spatio terrarum angustior, sed caeli solique temperie magis utilis, a Scottorum gentibus colitur.

82 Huic etiam Meuania insula proxima est et ipsa spatio non parua, solo commoda. aequae a Scottorum gentibus habitatur. 5

Hi sunt fines totius Europae.

83 AFRICAM ut dixi cum tertiam orbis partem maiores nostri p. 29 accipiendam descripserint, non spatiorum 'mensuras sed diui-

AVCTORES 2 spatio—3 utilis *cf. Tac. Agr. 24*

EXPILOTORES 1 propior—3 colitur *adhibuit Isidorus Orig. 14, 6, 6* 2 caeli—3 utilis *similia habet Beda hist. eccl. 1, 1 p. 34, 13. 14 Giles (ubi meuanias bretonum insulas est uelut in cod. Cantabrig. uniuers. K, k. V 16 saec. VIII)* 7 Africam—8 descripserint] *cf. Iordanis Get. 33 p. 123, 6 Closs*

1 et] ubi \mathfrak{B} || uelabri] uel aburi \mathfrak{B} || lucernae quae *D* || propior *D* et ante ras. *PR* prior \mathfrak{B} || brittaniae *PR'D\mathfrak{B}\mathfrak{R} 2 spatio *D* || sed om. \mathfrak{B} || solique *PR'\mathfrak{B} solisque *BDR^2A*; *cf. Tacit. Agr. 24* || temperiae (a *expunctum*) *P* temperies *D* 3 utelis *D* || a om. *B* ab $\mathfrak{B}\mathfrak{R}\mathfrak{M}$ (non inspectus \mathfrak{L}) || scottorum] *P^bR^2\mathfrak{B}\mathfrak{R} scotthorum (scot in ras. m. 1 litterarum sh ut uid. *P* [scot in ras.? fort. potius in uestigiis antiquioris scripturae deletis ante quam m. 1 in hac parte exararet $\mathfrak{M}\Delta\mathfrak{V}$]) *P^aR'* scuttorum *B* scextorum *D*, guttorum *A* || coletur *D* 4 huic (i radendo ex u) *P* || meuania] *PR'DA* euania (accus. casu \mathfrak{S}) *B\mathfrak{S}, \mathfrak{I} euonia in mg. *R^2*; menauia *Cellarius et Genthe* (schol. *Lucan. 1868 p. 14*) correxerunt; sed meuania *Orosiana et adeo Orosio antiquior scriptura est habenda, praesertim cum (id quod A. Riesii beneficio addere possum) etiam Iulii Honorii codices meuania Veron. s. VI—VII, mebania Salmas. s. VII—VIII, meubania Pal. 973 s. X exhibeant* 5 paruo \mathfrak{B} || solo (o fin. in ras. *P'R^2*; in *P* fuisse uid. a) *PR* || aequae *P* || ab \mathfrak{B} || scottorum] *PR^2D\mathfrak{B} scotthorum *R'* scuttorum *B* scotorum *A* || habetatur *D* 6 hi sunt] in his superioribus \mathfrak{B} || hii *PB* hi* *R* || fuis *D* || tucius *D* || europae (o 2, ex a ?) *R* europae in quibus totius regina mundi caelestis habetur italia singulari uirtute fertilitate potentia toto mundo sacrata \mathfrak{B} 7 affricam *B* afrigam *D* †africam \mathfrak{B} || ut dixi om. \mathfrak{B} || cum] quam in \mathfrak{B} || orbis] totius orbis *B* || maioris *D* || nostri] nostri eius (sic) adsentatores \mathfrak{B} 8 describserint *PB* discipserint *D* aliquanti protulerunt \mathfrak{B} || spaciorem *D* spatio \mathfrak{B} || mensurae \mathfrak{B} || diuisionum—p. 31, 1 magnum] sed circumclusionum ratione sicut suo mari \mathfrak{B}*****

sionum rationes secuti sunt. mare hoc siquidem Magnum, 84
 quod ab occasu ex oceano oritur, in meridiem magis uergens
 angustiolem inter se et oceanum coartatae Africae litem
 fecit. unde etiam aliqui quamuis eam longitudine parem tamen 85
 5 multo angustiolem intellegentes, inuereundum arbitrati ter-
 tiam uocare partem sed potius in Europam Africam deputantes,
 hoc est secundae portionem appellare maluerunt. praeterea 86
 cum multo amplius terrae in Africa ardore solis quam in
 Europa rigore frigoris incultum atque incognitum sit — quippe
 10 cum omnia paene animantia uel germinantia patientius et
 tolerabilius ad summum frigoris quam ad summum caloris
 accedant — ea scilicet causa est, Africam per omnia situ et
 populis minorem uideri: quia et natura sui minus habeat
 spatii et caeli inclementia plus deserti. cuius descriptio per
 15 prouincias et gentes haec est:

EXPLATORES 5 arbitrati — 12 est] ut inuereundum dicerent tan-
 tae angustiae prouinciam tertiam dici partem; sed in Europa eam iudi-
 cauerunt reputandam, hoc est, ut non eam similem duae (*sic*) dicerent,
 sed de duabus uni subiectam quae ardore uenenoque deformis plus habet
 heremi quam montes ☉

1 rationis *D* || sequi *B* || ad uersum |quti — 2 meridiem ma| in
margin. *F* (*i. e.* require) *B* || siquidē (ē in em mut. m. 2) *P* qualia
 multa in *P* habentur uelut 2 meridiem, 5 angustiolem 2 ociano *D* ||
 exoritur ☉ 3 angustiolem — 4 fecit] praefocatur unde africae limes
 coartum (*sic*) et angustiolem claudit heremus ☉ || angustiolem *D* ||
 coartatae (*sic uersu medio, cum alibi m et n hoc ~ non exprimantur*
nisi in uersus fine) *B* coartate *DA* || affricae *B* 4 fecit] *P¹BDA*
 facit *P²Rv* || unde] hinc ☉ || aliqui] qui *B* || longitudine parem] longitudi-
 nem habere existiment ☉ || longitudine] *P* (*sic -em A*) || par*em (*fuisse*
t uid.) *D* 5 intellegentes] intellexerunt ut ☉ || arbitrati sunt — 12 est]
v. supra || arbitrari *A* arbitrati sunt *R²v* 6 europa *BDA* || affricam
B || depotantes *D* 7 hoc est *del. h* || portionis (*-is in ras. 2, ex ē?*)
 portionem *R* portionis *B^c* || malluerunt *BD* || preterea *D* propterea
R¹ 8 affrica *B* 9 adque *P¹B* 10 paenae *R¹D* || animancia
D || germinancia (*prior n statim corr. m. 1, ex o?*) *D* || pacientius *D*
 11 tulerabilius *B* tollerabilius *D* tollerabilius (*l erasa*) *R* || calores *D*
 12 accidant *D* || causa (*u in ras.*) *P* || affricam *B* 13 populus *D* ||
 uidere *D* esse certissimum est ☉ || habet ☉ 14 pati *P^a* spacii *D* ||
 inclementia] inigmadē ☉ || descriptio] *P^aR²* descriptio *P^bR¹B* descriptio
D 15 prouincias *R*

- 87 LIBYA CYRENAICA ET PENTAPOLIS post Aegyptum in parte
 88 Africae prima est. haec incipit a ciuitate Parethonio et
 p. 30 montibus Cata¹bathmon, inde secundo mari usque ad aras
 Philenorum extenditur. post se habet usque ad oceanum meri-
 89 dianum gentes Libyoaethiopum et Garamantum. huic est ab 5
 oriente Aegyptus, a septentrione mare Libycum, ab occasu
 Syrtes maiores et Trogodytae — contra quos insula Calypso est
 — a meridie Aethiopicus oceanus.
- 90 TRIPOLITANA prouincia, quae et Subuentana uel regio Ar-
 zugum dicitur, ubi Leptis magna ciuitas est, quamuis Arzuges 10
 per longum Africae limitem generaliter uocentur, habet ab
 oriente aras Philaenorum inter Syrtes maiores et Trogodytas, a

EXPILOTORES 1 Libya — 2 prima est *excerpsit Isidorus Orig. 14, 5, 4* 5 huic — 8 Aethiopicus *compilauit Isidorus Orig. 14, 5, 4*
 9 Trip. prou., 11 habet — pag. 33, 4 pertingentes *excerpsit Isidorus Orig. 14, 5, 6*

1 lybia *PBA* libia *RD* libiam *R* || cyrinacia *B* cyrenayca (*sic*)
D ad cyrenaica in marg. 1 cirenacia *m.* 2 *R* cyrenensis *M*² cyri-
 nenses *R* cirinensis *Q* crinenses *M*¹ || et pentapolis post] quae *B* || par-
 tes *S* 2 affricae *B* || parethonio] *PR*¹*BDA* pharethonio *R*² parthenio
B 3 montibus *D* om. *B* || cathabatmon (h s. s. m. 2 [an m. 3?
MAV]) *P* chathabathmon *R* catabathmon *B* || inde] in *B* || saecundo *D*
 4 phylinorum *B* || post se habet om. *B* || usque *D* || ocianum *D*
 5 gentes] quae habet gentes *B* || libyo-] lybyo *A* lybio *PR*¹*B* libio
*D**B* lybie *R*² Libyae *h;* cf. § 32 || garamanthum *B* || huic] ubi *B*
 om. *R* 6 aegyptus *R**Q* || septemtrione *PR**B* || lybicum *PRB* libe-
 cum *D* libicum *Q**S* 7 sirtis *D* sertes *R* sirtes *Q**M* || maioris *D* ||
 trogodyte *PR* rogloditae *B* troogodicae *D* trogoditae *A**Q**M* trocho-
 ditae *R* rogoditae *B* || contra — est] quae habent acontra insulam
 calipso *B* || insola *D* || calypso (o ex u m. 1) *D* calypzo *B* 8 meri-
 diae *D* || aethyopus *B* aethiopicum *B* ocianus *D* oceanum *B* 9 tri-
 poli *B* || prouintia *R* prouinciam *B* || quae] quae est *B* || subetanea *B* ||
 re*regio (li eras.) *R* || arguzū *R*¹ arzucū *D* azotum *B* 10 dicitur
D om. *B* || leptis (i ex u corr.) *P* || quamuis] qua *B* || asreuges *B*
 11 longum om. *B* || affricae *B* || uocantur *B* || habent *B* 12 arēs *P* ||
 philenorum (e ex o corr. 2 *R*) *PR**B* phylinorum *B* philinorum *D* || sir-
 tis *D* sirtes *S* || maioris *D* || trogodytas] *PR* rogloditas *B* troglo-
 ditas *D* trogoditas *A**Q**M* trochoditas *R* troditas *B*

septentrione mare Siculum uel potius Hadriaticum et Syrtes minores, ab occasu Byzacium usque ad lacum Salinarum, a meridie barbaros Gaetulos Nathabres et Garamantas usque ad oceanum Aethiopicum pertingentes.

5 BYZACIUM ZEUGIS ET NUMIDIA. Zeugis autem prius non 91 unius conuentus, sed totius prouinciae generale nomen fuisse inuenimus. Byzacium ergo ubi Hadrumetus ciuitas, Zeugis ^{p. 31} 92 ubi Carthago magna, Numidia ubi Hippos regius et Rusicada

EXPILATORES 6 conuentus et q. s.] *his fortasse cum illis Orosii 6, 21 § 2 usus est Isidorus Orig. 14, 5, 21* 7 Zeugis — 8 magna *hinc uidetur exscripsisse Isidorus Orig. 14, 5, 8* 8 Numidia — p. 34, 4 gentes *adhibuit Isidorus Orig. 14, 5, 9*

1 septentrione (*cum rasura unius litt. in fine R*) PR² || ma^{re} (*re m. 1 ut uid.*) P || syculum B || putius D || hadriaticum] PR²R^{re}BD
hariatium R¹ adriaticum ⁿatriaticum R || sirtis D 2 minoris D ||
bizacium D bezacium R bizatium (*n m. poster.*) ⁿtriazantium R
3 meridiae D || barbarus · D || getulos (-us D) PRBDA² || nathabres] BDA nazabres R natabres P natauros ²nothabres fh; *cf. Comment. in hon. Momms. p. 719 (ubi lin. 12 pro -τες bis scribe -τις)* || garaman-
thas BA garamatas (*n m. 1*) D 4 ocianum D || ethyopicum B ethi-
opicum R || pertingentes biza^{nciu} [*pertingen|tes · bizacium*] (*uncis inclusa del. et nciu s. s. m. 2*) D || peringentes' P^a per*tingentes (*fuisse perui— uid.; corr. m. 1*) ²perpendentes ³ 5 BYZ. — NUMIDIA *om. ² spuria esse non recte censet Moerner p. 86* || BYZATIUM R || ZEUGIS P, *om. B^t || zeuges ² || autem om. ² 6 conuentus] loci cognomentum ² || to- cius D || generale -- 7 inuenimus] fuit uelut in hodiernum ita a prudentibus accipitur ² || generaliter B || nomen fuisse] PRBD fuisse nomen h 7 inuinemus D || bazacium P bizacium RD bizantium (*punctum quod supra n litteram exstat Sedlmayero fortuitum esse uisum est*) ² || ergo] est ² || hadrumetus] BA adrumetus (*~ supra u priorem eras. in R*) PR hadrumetas D eius metropolis ciuitas adrumetus ² || ciuitas] sita est ² || zeogis R 8 ubi] est ubi ² || chartago B karthago P kartago R cartago ² cartaco R || magna] ciuitas constituta est ² || numedia B || ubi] uocitatur ubi ² || hippos] chyppus B yppos PR ippus D ippos ² (ipponem ⁿtrippone ² oponi R *casu acc.*); Hippo v || rusicada] A rusicada (*c m. 1 ut uidetur*) P rusicada (*da in dae corr. al. m.*) R rusicade ² (susicadum R susicadam ² rusicadam ² ⁿtrusicadam ² *casu accusat.*)*

ciuitates sunt, habent ab oriente Syrtes minores et lacum Salinarum, a septentrione mare Nostrum quod spectat ad Siciliam et Sardiniam insulas, ab occasu Mauretanium Sitifensem, a meridie montes Vzarae et post eos Aethiopum gentes peruagantes usque ad oceanum Aethiopicum.

93 SITIFENSIS ET CAESARIENSIS MAVRETANIAE habent ab oriente Numidiam, a septentrione mare Nostrum, ab occasu flumen Maluam, a meridie montem Astrixim, qui diuidit inter uiuam terram et harenas iacentes usque oceanum. in quibus oberrant Gangines Aethiopes.

94 TINGITANA MAVRETANIA ultima est Africae. haec habet ab oriente flumen Maluam, a septentrione mare Nostrum usque

EXPLIATORES 6 Sitifensis — 9 oceanum *compilauit Isidorus Orig. 14, 5, 10. 11* 11 Tingitana — pag. 35, 5 contingentes *excerpsit Isidorus Orig. 14, 5, 12*

1 habet *D* || orien^{te} (te *m. 1 ut uid.*) *P* || sirtes *D* 2 septemtrione *PR* || spectat] *exp*spectat ab occasu *S* || syciliam *B* 3 insulas *om.* *S* || occasum *D* occasu habet *S* || mauretanium] *P¹D* *S* *M¹* mauritaniam *P²RBA* *S* *M²* 4 meridia *D* || montem suzare (suggarem *S*) *A* *S* || uzare *PRD* utzare *B* || aethyopum *B* || peruagantes] pergentes *S* 5 ad *om.* *D* 6 sytifensis *R* sitifenses *BD* || et *om.* *PR* (sed *R* spatio in fine uersus relicto) || caesarienses *B* cesariensis *R* cesarienses *M* cesariensis *S* || mauretaniae] mauritaniae *B* mauretania *D* *R* maurenia *P* mauritania (i prior *al. m. ex e corr. R*) *RA* mauretaniae sunt quae *S* || habent] *B* *S* *v* habet *PRDA* 7 numediam *B* || a] ad *D* || septemtrionē *P* septemtrione *R* *S* 8 flunen *D* || maluam] *R²A* *S* *M²* *S* *M²* malbam *PR¹* malua *B* *S* maluum *S* || meridia *D* || montē ** (c *m in ē corr. m. 2*) *R* || astraxim *B* astrixin *R*, sic astrixi *PR* || qui diuidit inter uiuam terram] qui discernit inter fecundas (-am *S*) terras (-am *S*) *S* 9 harenas] harenas heremi *S* || usque oceanum] *RDA* usque o|oceanum *P* usque ad oceanum *B* *S* *h* || quibus] *PRBD* *S*; quibus et *h* (*ex Z₁ et edd. Venetis*) 10 gangines] grantdes *S* || aethyopes *B* aethiopi *S* 11 tingi *S* tingitania *R* || mauretania] *PR²BA* mauritania *R^bD* *S* || ult. est afr] africae ultima est totius *S* || affricae *B* 12 oriente] occidente *R* || maluam] *R²A* *S* *S* *M* *albam* *P* malbam *R¹* || septemtrione *PR* *S* || nostro *D*

ad fretum Gaditanum quod inter Auenae et Calpes duo con-
traria sibi promunturia coartatur, ab occidente Athlantem
montem et oceanum Atlanticum, sub Africo Hesperium mon-
tem, a meridie gentes Autololum, quas ¹nunc Galaules uocant, p. 32
5 usque ad oceanum Hesperium contingentes.

Hic est uniuersae terminus Africae. Nunc insularum, quae 95
in Nostro mari sunt, loca nomina et spatia dimetiar.

INSVLA CYPROS ab oriente mari Syrio, quem Issicum sinum 96
uocant, ab occidente mari Pamphylico, a septentrione Aulone
10 Cilicio, a meridie Syriae et Phoenices pelago cingitur. cuius

EXPILATORES 4 cf. gaulalia ap. *Dicuil* (*Schweder* p. 33)

1 gadetanum *PR* || quod] quod est *B* || auenae] *scripsi* (*in Orosii fonte abyllae fuerit*); hauenae *P^a* hauennae (-nne *R*) *P^bRA* auennae *D* chauennae *B* abaenae \mathfrak{B} Abennem *h* || calpes] *D* calpis *PRBA*
capis \mathfrak{B} ; Calpen *h* || duo contraria sibi prom.] duobus promontoriis *B*
(o in u m. 1 aut ut *Sedlmayero uisum est m. poster.*) \mathfrak{B} 2 pro-
munturia] *PR¹D* promontoria (-uria *R²*) *BR²* || coartatur (*sic medio uersu*) *B*
cohartantur (*h del. m. 2*) *P* co*arta*tur (*h et n eras.*) *R* ||
athlantem] *PRD* athlantem *B¹* atlantem *B²A* habet athlantem \mathfrak{B}
3 ocianum *D* || atlanticum] *PRD \mathfrak{B} \mathfrak{M}* athlaticum \mathfrak{R} atlanticum *B \mathfrak{L}* ||
affrico *B* || hesp.] experium \mathfrak{B} 4 a meridie—uocant] a meridie gaul-
alalum gentes \mathfrak{S} merediae *D* || autololum] *ed. 1542 in marg., cf. Salmasius Exerc. Plin. p. 277 b. C.* autololum *PAC* autolosum *E*, autolum *RBDv* ||
^uqas *P* || galaules] *B* ga*laules (*u eras.*) *P* gaulaules *R* alaules *D*
galaudas \mathfrak{B} galaulas *Ah* 5 hesp.] experium \mathfrak{B} hisperium \mathfrak{R} || con-
tingentes] pererrantes \mathfrak{S} 6 est om. *B* || totius africae terminus \mathfrak{B} ||
uniuersae] *Ah* uniuersus *PRBD* || affricae *B* || insularum *D* 7 in
nostro mari] intro mare \mathfrak{B} || nostro mari] mari nostro *B* || spacia *D* ||
demetiar *B* dimeciar *D* exponam \mathfrak{B} 8 insola *D* Insu^{la} (*la m. 1*)
 \mathfrak{B} || cyprus *B* ciprus *D* || ab] habet ab \mathfrak{B} || mare sirium \mathfrak{B} || sirio *D* ||
quem] quod *BD* que *A* || missicum *A* misicum *B* messicum *D*
histicum \mathfrak{B} || sinum in rasura (*fuisse uocant uidetur*) *P* 9 mare
D \mathfrak{B} || pamphilico *PRBD* pamphylicum \mathfrak{B} || septentrione *PR \mathfrak{B}* ||
aulone \mathfrak{B} 10 cilicio] \mathfrak{B} cylicio *B* cilico (*lico in ras. P*) *PRDA* ||
meridiae *D* || siriae *D* || et phoenic.] finis \mathfrak{B} || phenicis *B* phonices
R¹ phenice (*uel phoenice*) *R²* phuenicis (*e ex correctura inseruit m. 1*)
D || pylago *B* pelaco *D* || cinguntur *PR¹* cingetur *D* || cuiu^s *P*

spatium in longo tenet milia passuum CLXXV, in lato milia passuum CXXV.

- 97 INSVLA CRETA finitur ab oriente Carpathio mari, ab occasu et septentrione mari Cretico, a meridie mari Libyco, quod et Hadriaticum uocant. habet in longo milia passuum CLXXII, 5 in lato L.
- 98 INSVLAE CYCLADES, quarum est ab oriente prima Rhodos, a septentrione Tenedos, a meridie Carpathos, ab occasu Cythera, ab oriente finiuntur litoribus Asiae, ab occidente mari Icario, a septentrione mari Aegaeo, a meridie mari Carpathio. sunt 10
p. 33 autem omnes Cyclades numero LIII. 1 hae tenent a septen-

EXPILOTORES 7 Cyclades — Rhodos *compilauit Isidorus Orig. 14, 6, 22* 8 a sept. Tenedos *adhibuit Isidorus Orig. 14, 6, 23* || a meridie Carp. *adhibuit Isidorus Orig. 14, 6, 24* || ab occ. Cyth. *adhibuit Isidorus Orig. 14, 6, 25* 10 sunt — p. 37, 2 cc *exscripsit Isidorus Orig. 14, 6, 20*

1 spatium *D* || pasuum *B* passum *PR*¹ *om.* \mathfrak{B} || centum septuaginta (-genta *D*) quinque *DA* cxxxu \mathfrak{B} 2 pasuum *B* passum *PR*¹, *om.* \mathfrak{B} || centum uiginti quinque (-quae *D*) *DA* 3 riente *P*^a || carpathio] *D* carpathio *PRBA* carpatio \mathfrak{B} 4 septemtrione *P* septemtrione *R\mathfrak{B} || mare cretico *D\mathfrak{B} || a meridie mari libyco *om.* *D* || lybico *PRB* lydico \mathfrak{B} || et *m.* 2 *in ras. trium quattuorue litt. P* 5 adriaticum *PRB* adriatico *D* || long(itudine milia c)xxuII (*quae inclusi, in ras. scr. sunt m. 1*) \mathfrak{B} || milia] \bar{m} .¹ *B* (*sic m. 1*) || passum *PR*¹ pasuum *B* || centum septuaginta duo *DA* CLXXVII *O; cf. Partsch p. 65 sq.* || latitudine milia \mathfrak{B} || quinquaginta (-genta *D*) *DA* 7 cycladas \mathfrak{B} || est] et \mathfrak{B} || rhodus *BD* rodos (-us \mathfrak{M}) \mathfrak{S} 8 septemtrione *PR\mathfrak{B} || tenedo (*u in marg., quod ad hanc o potius quam ad o in carphatos uid. spectare*) *B* tenetus *D* || carphatos *PRBA* carpatos \mathfrak{B} carpatos \mathfrak{R}^a carpathus \mathfrak{M}^b || cethera *PR* cytera \mathfrak{B} cytherea \mathfrak{M} citerea \mathfrak{R} citerea \mathfrak{S} 9 occidente] oriente *B* oriente¹ (*i s. s. m. 1*) \mathfrak{B} 10 septemtrione *PR\mathfrak{B} || aegaeo *PRDA\mathfrak{B} aegaeo^o *B* || meridae *D* || carpathia^o *P* carpathio *RBA* carpatio \mathfrak{B} 11 autem *om.* \mathfrak{B} || cyclades insulas (*as in ras. m. 1, s. s. e m. 1*) \mathfrak{B} || numero] $\cdot \overset{\text{numero}}{\mathfrak{N}}$ (*mutauit m. 2*) *P* numero *R'D* || LIII] *P^aB\mathfrak{B} LIII (*sic LIII*] *P*) *P^bR\mathfrak{R} quinquaginta (-genta *D*) tres *DAh* || hae tenent] tenentes \mathfrak{S} haecent (t *m. 2*) *M* || hae] hee *P* he** (*he m. 2 corr., ex heae?*) *R* haec *Z* || septentrione] $\mathfrak{R}\mathfrak{R}$ septemtrione *R\mathfrak{B}* septemtrione (*corr. 1 aut 2 m.*) *P* septentrio^o \mathfrak{M}*******

trione in meridiem milia passuum D, ab oriente in occasum milia CC.

SICILIA insula tria habet promunturia, unum quod dicitur 99
Pelorum et aspicit ad aquilonem, cui Messana ciuitas proxima
5 est; secundum quod dicitur Pachynum, sub quo ciuitas Syra-
cusana, respicit ad euronotum; tertium quod appellatur Lily-
baeum, ubi et ciuitas eiusdem nominis sita est, dirigitur in
occasum. haec habet a Peloro in Pachynum milia passuum 100
CLVIII, a Pachyno in Lilybaeum CLXXXVII. haec ab oriente
10 cingitur mari Hadriatico, a meridie mari Africo quod est
contra Subuentanos et Syrtes minores, ab occidente et septen-
trione habet mare Tyrrhenum, a borea usque subsolanum

EXPILATORES 4 *hinc fortasse respiciens ad aquilonem sumpsit Isidorus Orig. 14, 7, 4*

1 meridiem] *B²M^h* meridie *PR²* meridae *D²* || milia] ·m̄· *B* ||
pasuum *B om.* *2* || D] *PR²2* quingenta *DA²* quinginta *2 L B*;
quinquaginta *v* || occasum] casum *R¹* occasu *2* milia CC] *PR²*
·m̄·CC· *B* milia ducenta *DA²2* milia dxc *2* 3 insula sicilia *2* ||
sycilia *B* || insua *B* || promunturia] *DA²* promuntoria *PR¹* promon-
toria *R²B²* || unum] id est *2* 4 pelorum (*prior o 'corrigi coeptum*
erat in nescio quid' MAU) *P* pelorum *2* || aspicit] *PR²2* aspexit *D*
adspicit *D* || mesana *B* || proxima] in proximo *2* 5 quod dicitur]
promontorium *2* || dicitur *D* || pachinum *BD* pacinum *2* || siracusana
D 6 respicit ad eur.] sita est euro notumque respiciens *2* respicit
D || ^ver^honotum (*v m. 1, h m. 2*) *P* ^ver^hunothū (*v m. 2; supra u rasura;*
no in ras., thū pone uersum add. m. 2) *R* euronothum *BA* || tertium
D || appellatur] *PR²BDA* || lilybeum *A* lyllybeum *PR* lili-
bium (*alt. l in b corr. m. 1*) *D* lybeum *B* lilibeum *2* 7 nomenis
D || dirigitur *D* 8 pachinum *BA* pachino *D* pacinum *2* ||
milia] ·m̄· *B* || pasuum *B, om.* *2* 9 CLVIII] *PR²* centum quin-
quaginta nouem *D*, centum quadraginta nouem *A* CXLVIII *2KM* (*errat*
h) CLVII *V* CLI *T*; *cf. Muellenhoff p. 24, Partsch p. 49 sqq.* || pachino
B²D pacino *2* || lilybeum *A* lyllybeum *PR* lybeum *B* libeum *D*
lilibeum habet milia *2* || CLXXXVII] *O, cf. Partsch p. 50; CLXXXVII* *PR²*
centum septuaginta (-enta *D*) septem *DA* CLXXIII *2* 10 cingetur
D || mare *PR¹* || hadriatico] *P^bRB* adriatico *P^aD* || meridae *D* ||
mari *om.* *2* || affrico *B* || subuentanus *R¹D* subentanos *2* 11 sirtis
D || minoris *D* || septemtrione *PR²* 12 habet *om.* *2* || mare (*a ex e*
corr.) *P* mari *D* || tyrrenum *PRA²* || usque ad *B* usque in *2*

fretum Hadriaticum quod diuidit Tauromenitanos Siciliae et Bruttios Italiae.

101 SARDINIA ET CORSICA insulae paruo fretu hoc est milium
XX diuiduntur. ex quibus Sardinia habet a meridie contra
Numidiam Caralitanos, contra Corsicam insulam hoc est sep-
^{p. 34}
102 tentrionem uersus habet Vlbienses. cuius in longo spatium
tenet milia passuum CCXXX, in lato milia LXXX. haec habet
ab oriente et borea Tyrrhenicum mare quod spectat ad portum
urbis Romae, ab occasu mare Sardum, ab Africo insulas
Baleares longe positas, a meridie Numidicum sinum, a sep-
10 tentrione ut dixi Corsicam.

EXPILATORES. 3 Sardinia—4 diuiduntur *excerpsit Isidorus Orig.*
14, 6, 42, *ex Orosio et Isidoro laudat Dicuil* 8, 17

1 hadriaticum] *PRBD* adr. \mathfrak{B} || haec |diuidit inter auromenitanos
sicilię | (*fort. usque ad britios*) *in ras. m. 1* \mathfrak{B} || tauromitanos *B* ||
syciliae *B* 2 bruttios italiae] nobilis italiae britios \mathfrak{B} || brutdias *D*
3 sardinia—4 ex quibus] his finibus sicut supra demonstrauius sicilia
continetur. Insula \mathfrak{B} || insulae *PRB* insolae *D* insula *h* || fretu] *PRB*
(*cf. tamen § 94 et 100*), fretu *DA* || xx milium \mathfrak{S} || miliam *P^a*
4 xx] *PRB* uiginti *DA* || meridia *P^aD* 5 numediam *B* || carali-
tanus *D* || contra—6 uersus] quae sardinia parua fretu spatio milium
uiginti a corsica diuiditur (quam corsica *eras.*) quam corsicam a sep-
temtrione uersus \mathfrak{B} || septentrionem *B^t* septemtrionem *PR* 6 ulbien-
sis *PR¹* ulbinenses \mathfrak{B} || in longo spatium] spatia in longo \mathfrak{B} || spacium
D 7 tenent \mathfrak{B} || milia] \bar{m} *B* || pasuum *B om.* \mathfrak{B} || CCXXX] *P^bRC^a*
ducenta triginta (-enta *D*) *DA* CCLXXX *P^a* CCCXXX *BC^b* || lato] *BA*
latum *PRD* || milia LXXX] *P^bKMF* \mathfrak{B} milia CCLXXX *R¹, P^a* (cc *eras. in*
P) . \bar{m} CCLXXX. *B* milia ducenta octoginta *A* milia centum octoaginta
D milia CCXXX *R²T*; *cf. Partsch p. 45 sqq.* || haec *om. B* || ^h abet
P 8 a post et add. *BDv, om. PRA* \mathfrak{B} || bo*rea (a ex o 2) *R* ||
tyrrhenicum] *B^m* tyrhenicum *B^t* tyrenicum *PRD* tyrenicum \mathfrak{B}
Tyrrhenum *v* || expectat \mathfrak{B} 9 orbis *R¹* aeternae urbis \mathfrak{B} || ad
occasū *R^a* || affrico *B* a*frico (*f. eras.*) *R* || insolas *D* 10 ualeares
PR¹ balleares *D* || longo *PR* || possitas *B* posetas *D* || meridia *D* ||
numedicum *B* nimidicum (*v m. 1*) *D* || a septemtrione *PR* \mathfrak{B} a circione
et a septentrione *B* 11 ut dixi corsicam] corsicam insulam \mathfrak{B}

CORSICA INSVLA multis promunturiis angulosa est. haec 103
habet ab oriente Tyrrhenicum mare et portum Urbis, a meridie
Sardiniam, ab occasu insulas Baleares, a circio et septentrione
Ligusticum sinum. tenet autem in longo milia passuum CLX,
5 in lato milia XXVI.

INSVLAE BALEARES duae sunt, maior et minor, quibus insunt 104
bina oppida, maior Tarraconam Hispaniae ciuitatem, minor
Barcionam septentrionem uersus contra se habent. maiori
subiacet insula Ebusos. deinde ab oriente Sardiniam, ab aqu-

EXPILATORES 1 Corsica—est *compilauit Isidorus Orig. 14, 6, 42*
5 in lato—XXVI] 'Corsicae latitudinem in Orosii libro primo per XXXVI
(sic) mil. passuum dilatari legimus' *Dicuil 8, 17* 6 Insulae—minor
fortasse adhibuit Isidorus Orig. 14, 6, 44; sic maior et minor, non et
maior et minor \mathfrak{M} (\mathfrak{L} non inspectus)

1 insula corsica \mathfrak{B} || insola D || promunturiis] PR^1DA promuntoriis
 B promontoriis $R^2\mathfrak{R}$ promuntoriis \mathfrak{L} promont^{vnc}loriis (vnc *m. rec.*) \mathfrak{M} ||
angulosa D 2^h abet (*h m. 1*) PD || tyrrhenicum] B tyrrenicum
 PA tyrrhnicum (*r s. s. 2; n et ic eras.*) R tyrrenum $\mathfrak{B}h$ || portus (us
in \bar{u} corr. 1 ut uid. m.) P || urbis] aeternae urbis romae \mathfrak{B} || meridiae
 D 3 insolas D || baleares] $R^2BD\mathfrak{B}$ ualeares PR^1 ; baleares longe
positas *cum ς (ex \S 102) interpolauit h* || a circio (*a cir in ras. m. 2*)
 R a circione B || eta B || septentrione $PR\mathfrak{B}$ 4 legusticum B ||
autem *om.* \mathfrak{B} || milia] \bar{m} B || passuum *om.* \mathfrak{B} || CLX] centum sexaginta
 DA numero CLX \mathfrak{B} 5 in] et in D || latum \mathfrak{B} || milia XXVI]
 $PR\mathfrak{B}$ \bar{m} .XXVI. B milia uiginti sex DA ; XXXVI mil. *Dicuil; cf.*
Partsch p. 45 sqq. 6 insulas sunt baleares duae (*corr. 2 m.*) \mathfrak{B} ||
ualeares PR^1 || minor** (*1 aut 2 litt. eras.*) P 7 tarraconam] PD
terraconam RBA tarracona \mathfrak{B} || ciuitas \mathfrak{B} 8 barcionam] PR
barchylonam (-il- A) B^tA barcillonam B^m barchinlonam D barcionam
 \mathfrak{B} || in ante sept. *add. R^2 (s. s.), $BDfh$, Δ add. \mathfrak{B} , *om. PR^1A ||*
septentrionem PR septentrione BD septentrione \mathfrak{B} || habent] $PRBD$
habet *v* || maiores insulas bosos \mathfrak{B} || mari B 9 insule A insula (*a*
in ras. ex ϵ ut uid.) R insola D || ebusos] P busos R^1A ebusus
 R^2BD || sar|sardiniam P*

lone mare Gallicum, a meridie et Africo Mauretanicum pelagus, ab occasu Hibericum pelagus spectant.

105 Hae sunt insulae ab Hellesponto usque ad oceanum per totum Magnum pelagus constitutae, quae et cultu et memoria magis celebres habentur.

p. 35
106 ¹Percensui breuiter ut potui prouincias et insulas orbis uniuersi. nunc locales gentium singularum miserias, sicut ab initio incessabiliter exstiterunt et qualiter quibusque exortae sunt, in quantum suffecero proferam.

3 Cum post fabricam ornatumque mundi huius homo, quem rectum atque immaculatum fecerat Deus, ac perinde humanum genus libidinibus deprauatum peccatis obsorduisset,

AVCTORES § 1—3 (§ 3 ueracissimi scriptores)] *Genesis 6—8, alii S. S. libri, ecclesiae doctores*

EXFILATORES 3 insulae—4 constitutae *compilauit Isidorus Orig. 14, 6, 14* 6 percensui—9 proferam] Et quoniam uniuersa terrarum orbis spatia uel insularum descripsimus, nunc ad maiorem demonstrationis structionem, in quantum uigilantia nostra inuestigare potuit, demonstrabo, ex aeterna urbe Roma initium sumens, quae caput est orbis et domina senatus § *fol. 25^a*

1 gallicus (us *in ñ corr.*) *P* || meridiae *D* || et africo] africae § || affrico *BD* ^africo (a s. s. m. 2) *R* || mauretanicum] *PD* mauritanicum (i *prior in ras. ex e 2, A ex i corr.; supra A rasura*) *R* mauritanicum *B* mauritaniam cui § || pylagus *B* pelacus *D* 2 hibericum] *PRD* § hybericum *B* || pylagus *B* pelacus *D om.* § || spectant] *PRBD*; spectat *h*

3 haec *D* || ^snunt *P* || insolae *D* || ab *om.* § || hellis ponto *D* ellisponto § ellesponto *M* 4 pylagus *B* pe**|lagus (*eras. haud dubie la*) § || constitutae] de famosis § || culto (o *ex u m. 1*) *D* || ^{et} memoria *P* et memoriam] *D* || memoria magis] magnitudine § 5 celebres *a. ras.* *R* 6—9 *de* § *uide supra* || insolas *D* || urbis *D* || uniuersi (i *fin. in ras., ex is ut uid.*) *P* 7 gencium *D* || siugularum] *PR¹A* † insularum s. s. m. 2 *R* insularumque (-ae *D*) *BD* || misserias *B* meserias *D* || si|cut *P¹* sic|*ut *P²* 8 inicio *D* || exstiterunt] *B et ante ras.* *R* extiterunt *PD* || et *om.* *B* || ante quibusque s. *scr.* ab hominibus *m. 2 R* || exorte *D* 9 sunt *om.* *B* || suffecero (*eras.*) *P* sufficero *R¹B* 10 ornatum·quae *D* || huius mundi *B* 11 atque] et *B* adque (t *m. 2*) *P* || in macolatum *D* immaculatum *R²* || ac] hac *D*

continuo iniustam licentiam iusta punitio consecuta est. sen-^{p. 36}
 tentiam creatoris Dei et iudicis peccanti homini ac terrae
 propter hominem destinatae semperque dum homines terram
 habitauerint duraturam omnes inuiti licet aut probamus negando
 5 aut confitendo toleramus, obstinatisque mentibus testis sibi in-
 firmitas sua inurit, quibus fideliter scriptura non suaserit.
 deinde refuso in omnem terram mari inmissoque diluuiio, cum 3
 toto orbe contecto unum spatium caeli esset ac pelagi, deletum
 fuisse uniuersum humanum genus, paucis in arca fidei suae
 10 merito ad substituendam originem reseruatis, euentissime
 ueracissimi scriptores docent. fuisse tamen etiam illi contestati 4
 sunt, qui praeterita quidem tempora ipsumque auctorem tem-
 porum nescientes, tamen ex indicio et coniectura lapidum, quos
 in remotis montibus conchis et ostreis scabros, saepe etiam
 15 cauatos aquis uisere solemus, coniciendo didicerunt. et quam-5

AVCTORES 8 toto—pelagi *cf. Ovid. Met. 1, 6, 291; a. a. 2, 467*
 14 in remotis—15 solemus *cf. Ovid. Met. 15, 264, Mela 1, 6, 2 (1, 32*
Parthey) cum adnot. Tzschuckii; adde: Tertullian. Pall. 2, Solin. 9, 8 sq.,
Euseb. chron. uol. I p. 87 Sch.

EXPILOTORES 7 diluuiio—9 genus *compilauit Isidorus Orig. 13,*
 22, 2 13 indicio—15 solemus *compilauit Isidorus Orig. 13, 22, 2*

1 iusta* punitio *erasa m ut uid. R* || punitio *D* || sententia *B*
 3 destinatum^a *P* destinata *D* destinata *B* || semper que* (*e fin. ex*
ae fort. corr. R || homines (*e m. 1 aut 2 ex i corr. P* 4 habi-
 tauerunt *B* || duratura *BD* || neglegendo *D* 5 confidendo *D* || tuleram-
 us *B* || obstentatisque *D* || infirmitas *B* 6 inuret *D* || fide-
 liter] *PR*¹ fidelis *R*²*BAh* fidelis *D* || scriptura *PB* || non *om. B*
 7 reffuso *B* ^{sub}refuso ^{subnoe}(*corr. 2 R* || inmissoque *B* immissoque *R*²*D* ||
 deluuiio *D* 8 spatium *D* || caeli *esset *P* esset caeli *B* || pelagi *B*
 9 fuisse *B* || genus humanum *B* || fide¹ *P* 10 substituendam (*ā in ras. P*
P || originem] subolem *B*^t || euentissimae *D* 11 ueracissimi *B*
 ueracissime *D* || scriptores *B* doctores | scriptores ^q(*doctores et q. m. 2*
add. R scripturis *D* || aetiam *D* 12 sunt (*t in ras. P* || prete-
 rita *D* 13 nescientis *D* || lapidem^v *P* in lapidibus *ℳ*² in palu-
 dibus *ℳ*¹ 14 montibus *D* || conchis *P* concis *A*³ || hostreis *B*
 *ostreis *R* || scabrus *D* concretos *3* || sepe *B* 15 uisere] *RBD*^ℳ
 uisere (*c eras. P* uidere *ℳ*^{rec.} fieri *ℳ*¹ || dedicerunt *BD*

uis huiusmodi adhuc et relatu digna et fide certa proferri a nobis queant, tamen haec ueluti principalia duo de praeuacatione primi hominis et condemnatione generationis uitaeque eius ac deinde de perditione totius generis humani dicta sufficiant, tantum ut, si qua gentiles historici de nostris aliquo ordine contigerunt, haec plenius cum ceteris ipso quo incurrerint ordine proferantur.

p. 37
4 ¹Anno ante urbem conditam MCCC Ninus rex Assyriorum 'primus' ut ipsi uolunt propagandae dominationis libidine arma foras extulit cruentamque uitam quinquaginta annis per totam 10
2 Asiam bellis egit; a meridie atque a Rubro mari surgens, sub ultimo septentrione Euxinum pontum uastando perdomuit, Scythicamque barbariem, adhuc tunc inbellem et innocentem, torpentem excitare saeuitiam, uires suas nosse, et non lacte

AVCTORES 8 Anno MCCC cf. *Euseb. Hier. II p. 11 ed. Schoene* ||
Ninus—10 extulit *Iustin. 1, 1 § 4. 7. 8* 10 quinquaginta annis item
§ 5; *LII Eus. p. 11, ut Orosius 2, 3* § 2 ignotus (cf. *Iustin. 1, 1 et 2, 2; Augustin. Ciu. d. 4, 6*)

EXPILOSORES 8 ante — MCCC . . Assyriorum . . p. 43, 5 Samiramis
compilauit Seuerus chron. p. 452 || 8 Ninus — 11 egit *adhibuit Isidorus Orig. 18, 1, 1* (cf. *Dressel, de Is. font. p. 35*)

1 huiusmodi (di *add. m. 2*) P || relatum P^a relato D 2 princi-
palia (n *add. m. 2*) P || praeuacationi D 3 condemnatione RB
condemnationis D || generationis D 4 deinde de] PR deinde BDh ||
perditione D || totius om. B totius D 5 gentilis D || histori*ci
(*erasa a ut uid.*) R 6 contegerunt D contigerint R₂B^a || ceteris
D 8 A(nno)·A(nte)·V(rbem)·C(onditam)] *correx*i (cf. *cap. 8 princ.*)
ante annos urbis conditae PRBDv || ·ī·ccc P ·ī·ccc R mille (mille
margo) tracentos B mille trecentos Dh || asyriorum B assir- R asi-
riorum D 9 ipso R^a || propagandae B^m || dominacionis D
10 extollit D || quinquaginta BD L P ·L·R 11 asyam B || me-
ridiae D || adque B || a] ad D 12 septemtrione P septemtrione
R || euxenum B 13 scythicamque (e *ex ē corr.*) P scythicamque
B^m scythiamque B^t || barbariam B || imbellem R² 14 turpentem
D || excitare] excitata B^m || saeuitiam] BP² seuciam (c *euania*) D
saeuitiae (seu- R) P¹R *sed in saeuitia corr. m. 1* P || uiris D || lactē
ante ras. R; cf. Grubitz p. 14

iam pecudum sed sanguinem hominum bibere, ad postremum
 uincere dum uincitur edocuit. 'nouissime Zoroastrem Bactri-^{p. 38}₃
 anorum regem eundemque magicæ ut ferunt artis repertorem
 pugna oppressum interfecit. post ipse, dum deficientem a se
 5 oppugnat urbem, sagitta ictus interiit. huic mortuo Samiramis 4
 uxor successit, uirum animo, habitu filium gerens, audiosque
 iam usu sanguinis populos, per duos et quadraginta annos
 caedibus gentium exercuit. non contenta terminis mulier, quos 5
 a uiro suo tunc solo bellatore in quinquaginta annis adquisitos
 10 susceperat, Aethiopiam bello pressam, sanguine interlitam,
 imperio adiecit. Indis quoque bellum intulit, quo praeter illam
 et Alexandrum Magnum nullus intrauit. quod eo tempore 6
 ideo crudelius grauiusque erat quam nunc est, persequi et
 trucidare populos in pace uiuentes, quia tunc apud illos nec
 15 foris erant ulla incendia bellorum, nec domi tanta exercitia

AVCTORES § 3 *Iustin. 1, 1 § 9 a quo tamen aliena sunt illa dum*
—ictus, cf. Ruehl, Jahrb. f. Philol. Suppl. 6 p. 158 § 4.5 Iustin.
1, 1 § 10; 2 § 1—3. 10. 8. 9 || XLII cf. Eus. 11 et Oros. 2, 3

1 peccu*dum *P* pecodum *BD* || sanguinem] *PR* sanguine *ABDv* ||
 bibere] *PR* uiuere *BDv* quiuere *A* 2 uincitur] *v* uincit** *P*
 uincit *ABD* ui*cit *R* || docuit *B* || nouissime *B* || zoroastrem *P* z*oro
 astrem (*er. i ?*) *R* 3 *regem *R* || *ad uers.* eundemque—repertorem
adscr. p̄ omisso hoc - signo in contextu; uoluisse uid. reppertorem) *B^m* ||
 eundemque *B* || magi*cae (*s eras.*) *P* || ut ferunt] offerunt *D* 4 ob-
 praesum *B* || deficientem *B* 5 oppugnat²bem *R¹* oppugnat^{ur}.bem *R²*
 (*deinde ur in or al. m. mut.*) || urbem] orbem *P²* || sagita *P¹R¹* sagitæ
P²R² || ictu* erasa *s P* *ictu* in fine erasa *s R* || samiramis] *R²D*
 samerames *B* semiramis *PR¹A* 6 successit *B* || filium] *BDAv*
 feminam *PR* (*e ex e R*); cave femina corrigas || gerans *P* 7 po-
 pulus *D, R¹* (*corr. m. 1*) || duos et quadragenta *D* duos et XL *BR^b*
 duo et XL *PR^a* 8 terminis] certe hiis *B* 9 in *om. Ah* || L *PRB* ||
 adquisitos *B* adquesitus *D* 10 susciperat *D* || aethiopiam *B* ||
 pressam] *PR^aD* praesam *B* ^{ob}pressam (*ob 1?*, *deinde in op mut. ead.*
m.) *R* oppressam *v* 11 in tullit *D* || quo* (*corr. m. 1 ut uid.*) *PR*
 quos *BD* || preter *D* 13 crudilius *D* || grauiusque *D* 14 tru-
 cidare *P* || populus *D* || uiuentis *D* 15 exercitia *D*

- p. 39
7 cupiditatum. haec, libidine ardens, sanguinem sitiens, ¹inter
inaccessabilia et stupra et homicidia, cum omnes quos regie
arcessitos, meretricie habitos, concubitu oblectasset occideret,
tandem filio flagitiose concepto impie exposito inceste cognito
8 priuatam ignominiam publico scelere obtexit. praecepit enim, ⁵
ut inter parentes ac filios nulla delata reuerentia naturae de
coniugiis adpetendis ut cuique libitum esset liberum fieret.
- p. 40
5 ¹Anno ante urbem conditam MCLX confinem Arabiae regionem
quae tunc Pentapolis uocabatur arsisse penitus igne caelesti
2 inter alios etiam Cornelius Tacitus refert, qui sic ait: Haud ¹⁰
procul inde campi, quos ferunt olim uberes mag-
nisque urbibus habitatos fulminum iactu arsisse;

AVCTORES § 7.8 *ignotus* (§ 7 occideret: cf. *Africanus p. 160, 3*
sq. Routh; inceste cognito: *uide Iustin. 1, 2, 10*; cf. *Pauly, Realencycl.*
SEMIRAMIS p. 966 init.) 8 confinem Arab. reg. *Tacitus hist. 5, 6*
9 Pentapolis *Sapient. 10, 6* 10 Cornelius Tacitus] *hist. 5, 7*

EXPILOTORES 8 ante—MCLX . . 9 arsisse . . p. 46, 1 Sodoma *com-*
pilauit Seuerus chron. p. 452 11 olim uberes, 45, 5 igne caelesti,
7 exustis, 8 peccatorum noxa, 12 in conf.—Pal., 13 quinque ciu., 46, 11
aeterna, 13 cineris *adhibuit Isidorus Orig. 14, 3, 24*

1 cupiditatum *D* || sanguinèq. (q. *in fine pag. al. m. add.*) *R* || siciens
D || inter inaccessibleia] inter couuiuia^m cessabilia (in s. s. m. 1°) *G q. c. mera*
interpolatio 2 et stupra] *B* et strupa *D* **stupra *sed non et eraso*
P stupra *R* || homicidia *D* || regiae (a *erasa P*) *PRB* 3 arcesitos
B arcesitus *D* || meretriciae *PRBD* || habetus *D* || concubitu *PR¹* ||
oblectassit *D* 4 [tandem (t *al. m. add. ?*) *R* || filios *B* || flagitiose
D || conceptos *B* || impiae *sed a erasa PR* || expositos *B* || incesto
R²B || cognit*o (*erasa i*) *P* 5 **priuatam (*erasae pp*) *P* || publice
D || praecepit *D* 6 filius *D* || dilata *B* 7 co^Niugiis (x *al.*; o *al.*
ex ù) *R* || appetendis *PR* apedendis *D* || cuique] *R²BDh* cui *PR¹* ||
libitum *D* || fierit *D* 8 a. a. u. c.] *correxi* ante annos urbis condi-
tae (conditi *D*) *PRBDv* || \bar{m} . CLX *B* \bar{i} . CLX *P* \bar{i} . CLX *R* mille cen-
tum sexaginta *D* 9 que *D* || pentapolis *D* || uocabatur (o *in ras.*
ex a corr.) *P* || arsisse penitus (sse p *in ras. al. m.*) *R* || paenitus *PB* ||
igni *B* || caeleste *D* 10 alius *D* || refert *B* || sic] sit *D* || haut
PBD Aut *R¹* 11 *ad uers.* olim—12 ful *adscr.* h. (*ad uberes per-*
tinens?) *B^m* || uberis *D* 12 urbibus] *P²R²B* urbebus *D* uiribus
P¹R¹ || habitos *B* habetatos *D* || ictu *B* et post *ras. P*

sed manere uestigia, terramque ipsam, specie solidam, uim frugiferam perdidisse. et cum hoc loco nihil de incensis propter peccata hominum ciuitatibus quasi ignarus expresserit, paulo post uelut oblitus consilii subicit et dicit: Ego sicut inclitas quondam urbes igne caelesti flagrasse concesserim, ita halitu lacus infici terram et corrumpi reor. quo dicto inuitus licet de exustis urbibus, quae procul dubio peccatorum noxa conflagrauerunt, et scisse se et concessisse confessus palam prodidit non sibi cognitionis fidem defuisse sed exprimendae fidei uoluntatem. quod nunc a me plenius proferetur.

In confinio Arabiae et Palaestinae, qua dimissi altrinsecus montes subiectis campis excipiuntur, quinque ciuitates fuere

AVCTORES § 6—10 *Genesis (18.) 19 et ignotus*

1 sed (d ex t corr.) P et Taciti codex || specie P^a **speci*c n̄|
 pone i erasa a; n̄ m. 2 add. R speciae D || solidā (~ fort. ex corr.
 add.) PR soledam D 2 frugiaferam B^t fructiferam B^m || perde-
 disse D 3 quasi (i m. 2 add.) R 4 expraeserit B || uelud B ||
 consilii* (s ut uid. er.) R consiliae D || subicit] D subie*** (cit m. 2)
 P subicit (corr. 2) R subiecit B 5 inclitas (cl ab al. m. retrac-
 tatae ut a d clarius distinguerentur; in marg. † incensas m. 2) R inditas
 PBDA indicas Taciti codex || condam D || urbis D || igni B || celeste
 D 6 conce^sserim P concesserem D consenserim B || alitus B ||
 infici prima i in ras. P imfici B 7 corumpereor P || inuitus licet
 (tus licet in ras.) P || exustis P 8 conflagrauerant B 9 scisse
 se et concessisse] scissepe et D scisse B || confessus] confusus D con-
 fessum B || prudidit (tertia littera perit lacuna; fuisse u uid.) D
 10 non] et non B || cog***nitionis (g in ras.) P cognicionis D || s& P¹
 se (coni. cum sqq.) R¹ || experimendae B ^{ex}primendae (corr. m. 2) P
 depr^oimendae (eras. i et s. s. o 2, deinde s. s. expri; e 2 ex e) R
 11 a me nunc BDh || proferitur D 12 palestinae PRBD || quo
 B || dimissi] Av dimisi* (in fine s crasa) P dimissis RB (s fin. in ras.
 al. m. in R) demisses D || altrinsecus B 13 montes] PR¹Av
 montibus R²B montibus D || subiectis campis R || u. B || ciuitatis D

7 Sodoma Gomorra Adama Seboim et Segor. sed Segor ex his
 parua, illae amplae et magnae, quippe quibus et soli fecun-
 ditas suberat et Iordanes fluuius, per plana diffusus ac perop-
 8 portune diuisus, augmentis ubertatis inpendebatur. huic uni-
 uersae regioni, bcnis male utenti, abundantia rerum causa 5
 p. 42 malorum fuit. ex abundantia enim luxuria, ex luxuria foedae
 libidines adoleuere, adeo ut masculi in masculos operantes
 turpitudinem ne consideratis quidem locis condicionibus aetati-
 9 busque prouerent. itaque iratus Deus pluit super hanc terram
 ignem et sulphur totamque regionem cum populis atque urbi- 10
 bus exustam, testem iudicii sui futuram, aeterna perditione
 10 damnauit, ut nunc quoque adpareat quidem forma regionis
 sed inueniatur regio cineris, mediamque conuallem, quam Ior-
 11 danes inrigauerat, nunc mare superfusum tegat. tantumque

AVCTORES 1 Sodoma—Segor *cf. Genesis 14, 2.8, Africanus ap. Sync. p. 188 Bonn* § 8 *fort. Sapient. 10, 7.8* 9 pluit—10 urbibus *Genesis 19, 24* 13 mediamque—14 mare *Genesis 14, 3*

1 gumurra B gomurra D || adamⁿ P adamae R || seboim B ||
 secor sed secor D 2 fecuditas P faecunditas B 3 iordanes
 P iordanis R²BDv || defusus B || peroportune] sh per oportuna PRB
 peroportuna D 4 impendebatur R²D || uniuersae R 5 regione D ||
 habundantia B ⁿabundantia (corr m. 2) P *abundantia (eras. a) R
 6 habundantia B || luxoria PR¹D luxoriae B || ex luxoria PR¹D
 om. B || foede libidinis D 7 mascoli in masculus D 8 turpi-
 dinem (tu al.) R || nec R²BD || considerantis D || conditionibus
 R || aetatiubusque P 9 prouerint R¹ || iratus est B || pluuit
 B 10 sulphor P || adque P^aB 11 aeterna (a fin. ex e corr.) P ||
 perdicione D 12 dampnauit RB (sed p er. in R) || appereat PRB
 13 post regio cineris aut post damnauit (ut Paris. 4878 s. XIII) aut
 post tegat (ut X₁) addunt haec: illic (illicque X₁) poma uirentia et form-
 matos (-ti X₁) uuarum racemos (-mi X¹ -mus X²), ut (om. X¹) edentibus
 (s. s. al edendi m. 1 aut 2 G) gignaut (generent G generat X₁) cupidi-
 tatem, si carpas, fatiscunt (facescunt X₁) in cinerem fumumque excitant
 quasi adhuc (om. X₂Z) ardeant *interpolata ex Hegesippo 4, 18 s, uelut*
 GX₁ (hic in marg.) X₂, et Z || cyneris B || iordanes P iordanis RBDv
 14 inrigauerat] BD irrigauerat R² inrigauerat (corr. m. 1) P inri-
 guerat R¹ || tegat (t prior in ras.) P

de rebus ut putatur paruis diuinae indignationis accensum est, ut propter hoc, quod illi, male utentes bonis, fructus misericordiarum nutrimenta libidinum fecerant, terra quo¹que ipsa, p. 43 quae has habuerat ciuitates, primum exusta ignibus, post
5 oppressa aquis, in aeternam damnationem communi periret adspectui.

Itaque nunc si placet hi, qui in Christum, quem nos iudicem 6 saeculorum ostendimus, quantum in ipsis est sputa coniciunt, inter Sodomam et Romam discernant causas et conferant poenas; quae a me uel maxime ob hoc retractandae non sunt,
10 quia omnibus notae sunt. et tamen quam libenter sententias 2 eorum acciperem, si illi fideliter ita ut sentiunt faterentur. quamquam quia de temporibus Christianis rari et hoc in an- 3 gulis murmurent, non usque adeo moleste accipiendum putem, cum totius populi Romani consona uoce parique iudicio sensus
15 ac sermo sit cognitus. adeo autem paruo quodam et leui motu 4 haesitasse erga se parumper consuetudinem uoluptatum indubitissime ¹contestatus est, ut libere conclamaret, Si reci- p. 44

AVCTORES § 4 cf. Oros. 1, 21 § 17

1 potatur *D* || diuine *D* || indignationi *B* || accesum *B* 2 prot^{p̃}
(p s. s. al.) *R* || ille *D* || utentis *D* || fructibus *B*^t || misericordiarum] ξ (*Y*₄ teste *h*, *Y*₅) *h* miseriarum *P*²*R*¹*BA* meseriarum *D* miseriam *P*¹*R*¹ 3 nutrimento *PR* || fecerunt *D* || ipsa om. *B* 4 quae] *q*: *D* || ciuitatis (alt. t ex s statim corr. m. 1) *D* 5 oppressa] *PR* obpraesa *B* opressa *D* || dampnationem *BR* (sed p er. in *R*) damnationem *D* || communi in cum omni corr. m. 2 *R* 6 aspectui *P*²*R*^a*D* aspectum *P*¹ aspectu *R*^b*B* (i eras. in *R*) *Sequentia continuantur non inchoato uersu nouo in PRBD* 7 hi] *RD* hii *PBA* 9 penas *D* 10 maximae *D* || non om. m. 1 sed eadem add. *P* 11 note (e in e m. 2) *R* 12 acceperem *P*^a*BD* acciperim (ci in ce al. m.) *R* || ille *D* || ^{ita} *PR* 13 quan*quā (n ex m) *R* || quia] qui* (erasa a non d) *P* quid *R*¹*BDA* quicquid *R*² quod *E*^m*Zh* || de om. *B* 14 murmurent *D* murmurant ξ (uelut *O*) || molestae *D* || accipicndum (e ex u statim corr. m. 1) *D* || putem in putemus corr. m. 2 *R* 15 tocius *D* || ^{ro} mani *P* || ^v idicio *R* 16 par*uo (t eras.) *P* 17 hesitasse (-sse *R*²) *PR*¹ || uoluptatum] *AGv* uoluntatum *PRBD* || indubitantisime *B* 18 contest.^{atus} ξ (corr. m. 1) *P* || receperet *B*

peret circum, nihil esse sibi factum, hoc est, nihil
 egisse Romae Gothorum enses, si concedatur Romanis spectare
 5 circenses. nisi forte, ut se habet apud plerosque hoc prae-
 cipue tempore qui ex longa requie uel paruam obortam solli-
 citudinem intolerabilem laborem putant, hasce clementissimas 5
 admonitiones quibus omnes aliquando perstringimur aliorum
 6 punitionibus auditis lectisque praeponunt. quos saltem de hoc
 ipso exitu Sodomorum et Gomorraeorum moneo, ut discere
 atque intellegere queant, qualiter Deus peccatores punierit,
 qualiter punire possit, qualiter puniturus sit. 10

p. 45 7 Anno ante urbem conditam MLXX Telchises et Caryathii
 p. 46 peruicax proelium aduersus Foroneum, regem Argiuorum, et
 2 Parrhasios ancipiti spe sine fructu uictoriae gesserunt. idem-

AVCTORES cap. 7 § 1 MLXX *cf. Moerner p. 87* || Telch. *sqq. cf. Eus. a. Abr. 230* || § 2 *cf. Eus. 280*

2 romae *om. B* || guthorum *B* || concedantur *B* concidatur *D* ||
 expectare *PR*¹ 3 apud (*d ex t corr.*) *P* ^{̃suetudo} apud (*al. m. s. s.*) *R*
 (consuetudo apud *TVX*₂ fortitudo apud *Z*) || plerisque *D* 4 par-
 uam] parum *D* || *obortam *R* oborta *D* || sollicitudinem *PRD*
 5 into*lerabilem (*er. 1*) *R* intollerabilem *D* intulerabilem *B* || potant
D || hasce] *RD* has** *P* has *Bv* || clementissimas** *P* 6 admoni-
 tionis *D* || perstringimur] *Bv* perstringemur *D* prestringimur *PA* prae-
 stringimur *R* 7 punicionibus *D* || |̃ponunt (̃ *al. m.*) *R* prepo-
 nunt *D* || saltim *PR*¹*BD* 8 sodomū (*or al.*) *R* || gomorreorum
PRB gomurreorum *D* || moneo *B*^m || ut *s. lin. add. m. 1* *P* || discere ^{ner}
 (*ner m. 2*) *R* 9 adque *P*^a*B* || uerba peccatores—10 possit qualiter
om. PR || peccatoris *D* || punieret *D* 10 uerba punire possit qua-
 liter *om. D* 11 a. a. u. c.] *correxi* ante annos urbis (*s in ras.*
duar. circ. litt. P) conditae (-te *D*) *PRBD* || MLXX *B* ·I·LXX *P*
 ·I·LXX· *R* (*sic I ubique PR*) mille septuaginta *D* || thelchises *PR*¹*A*
 telceses *B* thecises *D* || charyathii *A* charsathii *PR*¹*D* charsat hii
*R*² carasathi *B* (καριαται *Sync.*, caryatis *casu dat. Hier. cod. M*;
cf. Scaliger ad Euseb. p. 20, Gutschmid, Jahrb. f. Phil. 95 p. 683)
 12 peruicax (*ui ex ai corr.*) *P* || foroneum] *PR* furuneum *D* furonem
B || argiorum *B* 13 parrhasios] parrhassios *D* parphasios *PA*
 parachasios *B* paphasios *R*; parrasios uel parasios *codd. Hier.*; para-
 pasios *v. item sed parrhasios commendans h* || ancepetis ancipeti spe *D* ||
 uicturiae *D*

que Telchises post paululum bello uicti, patria profugi ignari-
que rerum, creden^tes quia se penitus a congressu totius hu- p. 47
manae habitationis abstraherent, Rhodum insulam quae Offiussa
antea uocabatur quasi tuta possessione ceperunt.

5 Anno ante urbem conditam MXL in Achaia saeuum dilu- 3
uium uastatione plurima totius paene prouinciae fuit. quod
quia Ogygii, qui tunc Eleusinae conditor et rex erat, temporib-
us effusum est, nomen loco ac temporis dedit.

¹Anno ante urbem conditam MVIII fuisse apud Aegyptum 8 p. 48

AVCTORES 1 patria profugi] *ἐκπεσόντες Πελοποννήσου Sync.*,
amisso regno suo *codex Fuxensis (i. e. Vat. Reg. 560; uid. Schoene uol.*
I app. p. 111); ceteri Hieronymi codices omittunt § 3 in Achaia
item cod. Fux. ad a. 260° (de Attica narrant Africanus ed. Routh
p. 158, 3; 161, 8; 163, 11 et Eusebius cum Hier.) || 6 uastatione plurima
cf. Africanus p. 159, 1; 161, 7 Routh || 7 Ogyg.—Eleusinae conditor
Africanus p. 159, 12 et Eus. 260° || rex *cf. Sync. p. 126, 18 Bonn* ||
nomen . . dedit *cf. Africanus p. 158, 17 sq. Routh*

EXPILOTORES 5 in Achaia—8 dedit *excerpsit Isidorus Orig. 13,*
22, 3 9 ante—Aegyptum . . 52, 5 Amasis (amosis svlp.) . . 8 Ioseph
compilauit Seuerus chron. p. 452

1 thelchises PRA thelcises D thalceses B; h. l. -ines Hieronymi co-
dices || post] et carpathii post v || paululum DB^a || profugi in ras. m. 2
et supra gi nonnihil erasum (fu?) P (p. ũ m. 1) 2 -que] -quae
D || quia] PRBD quod h || paenitus PR (sed a er. et deinceps unius
uersus duae partes erasae sunt in R) || congressu B congresso D ||
tocius D || humane D 3 habitacionis D || ^hrodum P rohdum B ||
insulam quae] insolamq: D || offiussa] PR^aA offiussa R^b obfusa B
offiua D 4 antea | * R ante B || tuta sed a in ras. P tuta R tota
BD tutam h || possessione] PRD possessione B possessionem h || coepe-
runt PR Deinceps spatium et nouus u. in P 5 ANTE usque
ACHAIA s litteris maiusc. in R || a. a. u. c.] correxi ante annos urbis
(ubis R) condite (-te R²) PRBDv || mille quadragenta D || saeuum]
seum B || diluũum B 6 uastacione D || pluma D || totius paene
** (eras. ne) P totius p^aene (er. a) R tocius paene **** | (4 uel 5 litt.
er.) D paene totius B 7 ogygii] PRBD ogigi R² oggii R ||
conditur D 8 tempore D 9 anno ante urbem conditam M·VIII
B Anno ab urbē conditā millesimo octauo D ante annos urbis con-
ditae ·ī·VIII· PR ante annos conditae urbis MVIII v || apud D

primum insolitam fastidiendamque ubertatem deinde iugem
 atque intolerabilem famem, cui Ioseph uir iustus et sapiens
 diuina prouisione subuenerit, Pompeius historicus eiusque bre-
 2 uiator Iustinus docet, qui inter cetera sic ait: Minimus
 aetate inter fratres Ioseph fuit; cuius excellens in- 5
 genium fratres ueriti, interceptum peregrinis mer-
 3 catoribus uendiderunt. a quibus deportatus in Ae-
 gyptum, cum magicas ibi artes sollerti ingenio
 percepisset, breui ipsi regi percarus fuit. nam et
 prodigiorum sagacissimus erat et somniorum pri- 10
 mus intellegentiam condidit, nihilque diuini iuris
 4 humanique ei incognitum uidebatur: adeo ut etiam
 agrorum sterilitatem futuram ante multos annos
 prospiciens fruges congregasset: tantaque experi-
 menta eius fuerunt, ut non ab homine, sed a Deo 15
 5 responsa uiderentur. filius Ioseph Moyses fuit,
 p. 49 quem praeter paternae ¹scientiae hereditatem etiam
 formae pulchritudo commendabat. Sed Aegyptii
 cum scabiem et uutiliginem paterentur, responso
 moniti eum cum aegris, ne pestis ad plures serperet, 20
 6 terminis Aegypti pellunt. haec Iustinus. sed quoniam

AVCTORES Pompeius historicus eiusque breuiator Iustinus] § 2—5
ex Iust. 36, 2 § 6—12 || § 4 prospiciens fr. congr. *plura Iustinus*

1 insoletam *D* || ^ubertatem *R* 2 adque *P^aB* || intollerabilem
PRD (*pr. l erasa in R*) intulerabilem *B* 3 subuenerint *P*
 subuinerit *D* || istori*|cus (*i et c al. m., c in ras.; uid. istor|icus fuisse*)
R || breuiatur *D* 4 cetera *D* 5 etate *D* || fuit Ioseph *B*
 6 peregrinationis *B* 7 uendedirunt *D* 8 magnificas *P^aR* || ibi
om. BD || artis *D* || solerti *PR* 9 ^{breui} *R* || carus *BD* 10 pro-
 digiorum (*or in ras.*) *P* 11 condedit *D* 12 -que] que *D* || ei
om. PR^a 13 sterelitatem *R^aD* || multus *D* 14 congregasset]
 conges congregasset *B* || tan^{ta}que (*corr. ex tamque P²R^b*) *PR*
 16 responsa] responsa dari *cum Iustino v* 17 paterna *D* || haeredi-
 tatem *D* 18 set *P^a* 19 scapiē *D* || patirentur *B* 20 pestes
Bⁱ || gesperet *D* 21 hae *R¹*

haec idem Moyses, quem isti sapientem scientemque fuisse
 adtestantur, plenius ueriusque tamquam per se suosque gesta
 conscripsit, primum fide eius atque auctoritate quam etiam
 isti probant horum ignorantia supplenda, dehinc sacerdotum 7
 5 Aegyptiorum fallax malitia confutanda est, qui uel astu, quod
 manifestius est, euidentem iram misericordiamque ueri Dei
 memoriae subtrahere conati sunt, particulatim expositione con-
 fusa, ne in contumeliam idolorum suorum eum colendum me-
 rito ostenderent, cuius consilio adnuntiata haec mala et auxilio
 10 euitata docuissent; uel forte, ut indulgentius accipiamus, obli-
 ti sunt. illius enim nostri Ioseph, qui fuit ueri Dei seruus et 8
 pro creatura domini sui pie intenteque sollicitus, prouisione
 ipsi abundabant frugibus quasi sacerdotes; sed, quia falsi sacer-
 dotes erant, cum ceteris esurientibus non dolebant. enimuero
 15 cui placet, obliuiscitur: cui dolet, meminit. quamquam huius 9
 'temporis argumentum historiis fastisque reticentibus ipsa sibi p. 50

AVCTORES 1 Moyses] § 6-9 secundum Genes. 41-47 15 cui
 placet — meminit Cicero pro Murena 20 § 42

1 moyses om. B || scientemque D 2 attestantur (prima t in
 ras.) R testantur B || ueriusque D 3 conscripsit B || adque
 P^aB 4 isti om. B || probat P^a || hic uersus supplenda est. dehinc
 s. egypt. f. malitia om. sed inferius add. m. 1 R || ignorantiam D || sup-
 plendam D supplenda est R (uide supra), v 5 egyptiorum R || malicia
 D || confudanda D || astu] ast B 6 manifestius D || -que] qui R¹
 quae D || ueri om. B uiri D 7 particulatim D^{ti} || expositione (corr.
 m. 1) R expositione B expositione D 8 contumeliam BD || co-
 lendo D || merito ex meritū m. 1 R 9 adnuntiata D || hae^c (c al.
 m.) R 10 docuissent D || ^{ut} ** (er. in; ut m. 1) R 11 ueri] uiri
 D 12 pi^e (a eras.) PR pi^ae D || intent^eque (a eras.) P intente-
 quae (, et a eras.) R || sollicitus D || prouisione (cuius al. m.) R
 13 ipse D || habundabant RBD (h eras. in R) || sacerdotis D
 14 caeteris B || enimuero D enuero (eiusmodi apex hic et aliquotiens
 alibi quid sibi uelit non liquet) B 15 placit D || obliuiscitur B^m
 obliuiscetur D || quaquā (n m. 1) R quamquam D 16 historiis (ii
 ex corr. et s fin. in ras. al. m.) R hystoriis B || factisque P^aR || rete-
 nentibus D

terra Aegypti testis pronuntiat: quae tunc redacta in pote-
 statem regiam restitutaque cultoribus suis, ex omni fructu suo
 10 usque ad nunc quintae partis incessabile uectigal exsoluit. fuit
 itaque haec fames magna sub rege Aegyptiorum Diopolita, cui
 nomen erat Amosis, quo tempore Baleus Assyrios, Argiuos 5
 11 Apis regebat. fuerunt autem ante annos famis septem prae-
 cedentes alii septem ubertatis anni. quorum affluentiam tanto
 negligentius perituram quanto uberius natam Ioseph noster
 sollertia sua collegit et condidit totamque Aegyptum conser-
 12 uauit. adquisiuit uniuersam Pharaoni pecuniam et Deo gloriam, 10
 reddens dispensatione iustissima cui uectigal, uectigal, cui
 honorem, honorem, omniumque pecora terras censusque col-
 legit; ipsos autem, qui semet cum terris suis accipiendae stipis
 taxatione uendiderant, statuta quintae partis pactione laxauit.
 13 hunc Ioseph, quem constituit Deus Aegyptiis conseruatae 15
 salutis auctorem, quis credat ita in breui eorum excidisse

AVCTORES § 10 non ex *Eus. uel Hier. 290* (sec. quos non fac-
 tum est sub Amosi) || § 11.12 *Genes. 41 et 47, sed u. 11* cui uecti-
 gal — 12 honorem ex *Pauli Ep. ad Rom. 13, 7*

1 pronuntiant *P^a* pronuntiat *D* || redacta (red *in ras.*, ex retr ut
uid.) *P* 2 restituta*que (m *eras.*) *P* || fructo *D* || omnibu *P* ||
 *suo (a *eras.*) *P* aruo^{suo} (r *in ras. ex s.*, io *ex uo* ?; suo s. s. *al. m.*) *R*
 3 incensabile *D* || ue^otigal *R* 4 famis *BD* || diopolita] *PR* deo-
 polita *B* diopoleta *D*, Diapolita *h* 5 erat *om. B* || amosis] *PR*
 amoses *BD*, Amasis *h* || baleus] *PRBDh* (item *edd. apud Augustin.*
Ciu. d. 18, 4; βαλαιός Sync.) || asyrios *B* assirius *D* 6 gēbat *P* ||
 aautem *P^a*; *om. h* || fames (e *in i corr.*) *PR* || vii *B* || praecedentes
R'D 7 alii septem] alii *B* || ubertatēs *P* || affluentiam *PD*
 8 uberius (i *ex c corr.*) *P* 9 solertia *R* solercia *D* || colligit *B* ||
 condedit *D* || aegyptum *om. B* || conseruabit *PR^a* 10 adquisiuit *B*
 adquesiuit *D* || faraoni *BD* || pecuniam] terram *Vulg. Genes. 47, 20*
 11 redens *D* || dispensacione *D* 12 pecorum *B* || colligit *P^aB*
 13 qui semet] quis emit *D* qui semet ipsos *B* || terris] caeteris *B*
 14 uindiderant *D* uendiderunt *BA* || statutae *BD* || paccione *D*
 15 iosep^h *R* || conseruate *D* 16 salūtis (corr. m. 2) *P* || actorem
P || qui] *D* || orum (e *al. m.*) *R* || ita excidisse *B*

memoriae, ut filios eius atque uniuersam cognationem paulo post seruitio addixerint, laboribus adfecerint, internecionibus profligarint? Quamobrem non est mirandum, si nunc quoque aliqui reperiuntur, qui cum a ceruicibus suis independentem gladium praetento Christiano nomine auerterint, ipsum nomen Christi, quo solo salui sunt, aut dissimulent aut infament grauarique se eorum temporibus adserant, quorum meritis liberantur.

Anno DCCCX ante Urbem conditam Amphictyon Athenis tertius a Cecrope regnauit. cuius temporibus aquarum inluuies maiorem partem populorum Thessaliae absumpsit paucis per refugia montium liberatis, maxime in monte Parnaso, in cuius circuitu Deucalion tunc regno potiebatur, qui tunc ad se-rati-

AVCTORES u. 1 ut filios—3 profligarint *sec. Exod. 1, maxime 11. 13; 2, 11* 4 ceruicibus—gladium *Cicero Tuscul. 5, 21 § 62*
 9 Amph.—10 regnauit *Iustin. 2, 6 § 7—9* 10 cuius—p. 54, 2 ferunt *Iustin. 2, 6 § 10. 11*

EXPILATORES 9 Amphict.—10 regnauit *compilauit Isidorus Orig. 13, 22, 4 et 15, 1, 44* 10 cuius—p. 54, 2 ferunt *exscripsit Isidorus Orig. 13, 22, 4*

1 adque P^aBD 2 affecerint PRD adficerint B; affixerint O adfixerint *sh* (affigerent. . oneribus *Vulg. Exod. 1, 11*); item pro addixerint *interpolauit K*, pro profligarint O || uerba internec. proflig. om. B || internecionibus (ne s. s. 1) P internecionibus P²D internecionibus (-net- al. m.) R 3 profligarent D 4 aliqui om. D || repperiuntur B || qui cum] q *in ras. 2 uel 3 litterar. statim scr. D* || impendentem D 6 aut dissimulent] audisse molent D || dissimulent R¹ desimulent B || infament B 7 grauarique P grauariquae D || asserant (s *pr. in ras.*) R 9 octingentesimo decimo D DCCC B || amphiction B amphiction D amphytion PR¹ amphytion R² pamphyction A; amfictioni *casu gen. lib. 13* & amfiction *lib. 15* &
 10 crecroe B || inluies B illuues (1 *pr. in ras.*) R 11 tessaliae PR thessaliae BD& || absumpsit] BD& absumsit R^b adsumpsit &M adsumsit P^aR^a (*in P litterae d pars superior non omnino erasa, sic d*)
 12 refugia montium] refugiunntium (*sic*) D || magimae D || parnaso R^bBD& parnasio PR^a parnasso A 13 circuito D || deucalion] P^bRBD&M deucalio P^a deocalion & || qui] q *in q mutauit R*

bus confugientes susceptos, per gemina Parnasi iuga fouit
aluitque; a quo propterea genus hominum reparatum ferunt.
p. 52
3 tunc etiam in Aethiopia pestes plurimas dirosque morbos
paene usque ad desolationem exaestuauisse Plato testis est.
4 et ne forte diuisa tempora esse credantur irae Dei furorisque 5
bellici, ea tempestate subactam Indiam Liber pater sanguine
madefecit, caedibus oppleuit, libidinibus polluit, gentem utique
nulli umquam hominum obnoxiam, uernacula tantum quiete
contentam.

10 Anno autem ante Urbem conditam DCCCX infanda Aegyptiis 10
mala atque intolerabiles plagas incubuisse Pompeius Corneli-
usque testantur: qui quidem, cum haec ambo de Iudaeis refe-
renda proponant, aliquantulum me pro sui diuersitate mouerunt.
2 ait enim Pompeius siue Iustinus hoc modo: Aegyptii cum
scabiem ac uitiliginem paterentur, responso moniti 15

AVCTORES § 3 eadem *Eus.* 498, cf. 495° 2 Plato (*Timaeo* 22 C)
cum *Eus. laudatus* 6 ea tempestate—9 contentam] *ignotus* (cf. *Eus.*
508. 691. 718) 10 DCCCX cf. *Vnger, Manetho p. 186* 11 Pompe-
ius, 14 Pompeius siue Iustinus] Aegyptii — p. 55, 5 sunt *Iust.* 36, 2
§ 12. 13 11 et p. 55, 5 Cornelius] p. 55, 6 Plurimi — 16 pepulissent
Tacitus Hist. 5, 3

1 susceptus *D* || germana *B* || parnasi] *BXM* parnassii *PR* parnassi
(-sse *D*) *DA* parnaci *R* || iuga] *R* || fouit |luitque *D* 2 propterea *D* ||
hominum] *PRBD* humanum *v* || ferunt (fe in ras, ex fue) *B* 3 aethy-
opia *B* ethiopia *D* || pestis *D* || dirusque morbus *D* 4 paene usque
om. *D* pene post ras. *R* || desolacionem *D* || exaestuabisse (b in u
corr.) *PR* 5 esse credantur] *PR* credantur *BDh* || furorisquae *D*
furoresque *B* 6 belliti *P* || sanguine* (m ut uid. eras. in *P*, m eras.
uersu extr. in R) *PR* 7 |madefecit (m ex corr. add.) *R* madae-
fecit *D* 8 nulli (n statim m. 1 corr. ex litt. incerta) *D* || uerna-
colam *D* 10 autem *om.* *Bv* || ubem *R* || octingentesimo quinto *D*
11 adque *P^aBD* || intollerabilis *D* || cornilius quae *D* 12 cum s. *lin.*
add. m. 1 P || iudeis *D* 13 ali*quantulum (li ex u m. 1 corr. et
t er.) *D* || sui] *PRBD* sua *Zh* || diuersitate cum ras. supra e fin. *P*
deuersitate *D* || mouerunt (m in ras.) *P* 15 scapiem *D* || ac]
PRD et *Bh* cf. § 11 et c. 8 § 5 || uiti*liginem (fuit uitiliginem) *P* ||
patirentur *B* || admoniti *B*

Moysen cum aegris, ne pestis ad plures serperet, terminis Aegypti pellunt. ¹dux igitur exulum fac-^{p. 53} tus sacra Aegyptiorum furto abstulit; quae armis repetentes Aegyptii domum redire tempestatibus ⁵compulsi sunt. at uero Cornelius de eadem re sic ait: ³Plurimi auctores consentiunt orta per Aegyptum tabe, quae corpora foedaret, regem Bocchorim adito Hammonis oraculo remedium petentem purgare regnum et id genus hominum ut inuisum deis alias ¹⁰in terras auerere iussum. sic conquisitum collectumque uulgus postquam uastis locis relictum sit, ceteris per lacrimas torpentibus Moysen, unum exulum, monuisse, ne quam deorum hominum uopem exspectarent sed sibimet duci caelesti ¹⁵derent, primo cuius ¹auxilio praesentes miserias ^{p. 54}pepulissent. Itaque Cornelius dicit, quod ipsis Aegyptiis ⁵cogentibus Iudaei in deserta propulsi sint, et postea subiungit incaute, quia ope Moysi ducis in Aegypto miserias propulissent.

1 mosen *B* || pestis (i *rasura ex e*) *R* pestes *PBt* || serperit
D 2 p̄llunt *P* || exulum *B* 3 sacra *D* || furto *D* || abstu*lit
 (1 *eras.*) *P* obtulit *B* || quae] q: *D* 4 repetentis *D* 5 c̄pulsi
P || ad̄ *P* || cornilius *D* || ait *om.* *B* 6 ^{et} plurimi (et s. s. *m. rec.*)
P plurimi (*p in P mut.*) *R* || auctoris *D* 7 tabae que *D* || foedarat
 (at *ex et*) *R* || bochorim *B* || adito (a *in ras. paullo maiore*) *P* audito
B 8 hammonis] *PRA* (h *ex z A'*) amicionis *D* communis *B* || ora-
 colo *D* || remedium ** petentem *R* || porgare *D* 9 et id *in ras. 3 uel*
4 litt. m. 1 D || d̄is (*corr. m. 2*) *P* diis (i *pr. in ras. R*) *RBD*
 10 terra. sauehere *D* || auere ^{be}*P*^h auere *P*² abiere *R* || iusum *B* || con-
 q̄situm (q̄ *ex q*) *R* conquesitum *D* conquissitum *B* 12 caeteris *B* ||
 lacrimis *D* || turpentibus *D* || moysen *B* 13 exulum *PB* || nequā (ā *in*
 ē *corr.*) *R* nequaquam *B* || hominum *B* 14 expectarent *PRD* ||
 ab utrisque deserti *post* expectarent *ex Tacito (ubi tamen ab deest) inter-*
polata v || sibimet] sibi et *B* || ut *ante* duci *add. v* 15 primo (o *in*
ras.) *P* || credentes *ante* praesentes *add. v* || presentes *D* || misserias
B meserias *D* 16 pepulissent—18 miserias *om.* *B* || cornilius *D* ||
 dicet *D* 17 iudei *D* || sunt *D* 18 quia] *PRD* quod *v* || moyse
D || propulissent] *PRB* populissent *D* pepulissent *v*

quare ostenditur quaedam quae per Moysen strenue acta sunt
 6 fuisse celata. item Iustinus adserit pulsum aequae cum populo
 Moysen sacra Aegyptiorum fuisse furatum, quae Aegyptios
 armis recipere molientes, coactos tempestatibus ac repulsos,
 domum redisse. et hic aliquid amplius etsi non totum pro- 5
 7 didit quod ille celauit. quapropter, quia Moysi magno illi duci
 testimonium ambo dixerunt, ab ipso sicut per eum et gesta
 et dicta sunt proferantur.

p. 55
 8 ¹Cum populum Dei hoc est genus Ioseph Aegyptii, cuius
 ope salui erant, seruitio oppressum labore cruciarent, insuper 10
 etiam ad necandam subolem suam crudeli imperio cogere, et
 dimitti Deus populum suum liberum ad seruiendum sibi per
 9 Moysen nuntium iubet; contemptusque durissimis contumaces
 suppliciis agit: qui decem plagis onerati ac protriti, tandem
 10 quos dimittere noluerant, etiam festinare coegerunt. POST 15
 aquas in sanguinem uersas ardentibus siti grauiora adherentes
 poenarum remedia quam poenas, POST horridos ranarum squa-

AVCTORES § 7 per eum (Moysen) . . dicta (§ 8—16] *Exodus 1—14*
 § 9 decem plagis *cf. Oros. 7, 27*

1 ostenditur *B* ostenduntur *B^m* || quaedam que *D* || mosen *B* || strenue
 (e *in e corr.*) *R* 2 caelata *P* caelata *R* || asserit (s *pr. in ras.*)
R || adque *D* 3 mosen *B* || sacra *D* || furata *B^m* 4 recipere *B* ||
 molientis *D* || coactus *D* conactos *B* || repulsus *D* pulsos *B* 5 hic
P || prodedit *D* 6 moyse *D* || illi *om. B* 7 ipso] eo *D*
 8 proferantur] *P^aR²* proferuntur *R¹D* proferentur *P^bB* 9 ge*nus
 (n *eras.*) *P* 10. seruitio *D* || oppraesum *B* 11 necandum *B*
 negandam *D* || sobolem *P^bR²* || crudili *D* || cogere] *P* cogere] (o
ex corr. ut uid.; eras. n) *R* 12 demitti *B* 13 mosen *B* || nun-
 cium *D* || contemptusque *P* || durissimis] *PRD* dirissimis **sh* || conto-
 maces *P* contumacis *D* 14 supplicis *P* || agit] agi et *B* || decim
B 15 qu*s (i *ut uid. eras.*) *R* || demittere *BD* || noluerunt *D* ||
 cogere] *B* || Post hic et deinceps maiore *P* (nouis uersibus *D*) *scr. et*
in mg. numeri rubro colore I, II, III, IIII, V, VI, VII, VIII (I sic
D), VIII (IIII *D*), X *add. in RD* 16 aquas in *in ras. P* ||
 adherentes (f *pr. in ras.*) *R* 17 horridos *D*

lores per omnia munda inmundaque reptantes, post ignitas
 sciniphes et nusquam, toto aere uibrante, uitabiles, post muscas 11
 caninas etiam per interiora membrorum horridis motibus cursi-
 tantes acerbeque inferentes tam grauia tormenta quam turpia,
 5 POST omnium pecorum et iumentorum repentinam ruinam
 stragemque generalem, post uesicas efferuescentes ulceraque
 manantia et, ut ipsi dicere maluerunt, 'scabiem ac uutiliginem'
 totis corporibus erumpentem, post grandinem cum igne per- 12
 mixtam, passim homines armenta atque arbores proterentem,
 10 POST lucustarum nubes, exhaustis omnibus ipsas quoque radices
 seminum persequentes, post tenebras imaginibus diras, crassitu-
 dine palpabiles, diuturnitate ferales, postremo post uniformem 13
 in tota Aegypto primitiuae subolis necem paremque per uni-
 uersos orbitatum tempestatem — qui iubenti Deo non cesserant
 15 cessere punienti, sed mox pessima paenitentia dimissos perse-
 qui ausi, ultima nefandae peruicaciae expendere supplicia. nam 14

AVCTORES § 11 muscas caninas cf. Augustin. sermo 8 § 5 (uol. 5, 43 Ben.) || scabiem et uit. uid. supra § 2 || § 12 cf. [August.] sermo 20 (uol. 5 app. p. 41 Ben.) crassas et palpabiles . . tenebras

1 immundaque R^b et sic (in in im mut.) plerumque || reptantis D ||
 ignitas] PRB ignetas D ignitos v 2 scinifes R scyncefes D
 sciniphes B scinifes P senifes A ciniphes uel cyniphes v || toto
 (o fin ex corr.) R se toto v || uibrantes B quod minus recte praetulit
 Grubitz || uitabiles] PRBD euitabiles h pene ineuitabiles *5 Z₁
 3 horredis D || motibus R^bBDAv morsibus PR^a (cf. Sapient. 16, 9) ||
 cursitantis D 4 acerueq: D acerueque (e fin. in ras., ex æ?) R ||
 turmenta D || turba P¹ 6 uesicas] R uessicas PD uensicas B ||
 efferuescentis D 7 manancia D || ipsi] ipse P^aD || malluerunt PRB
 (sed 1 pr. er. in R) || ac] et B || uutiliginem D 8 corporibus (p in
 ras.; in marg. adscr.: po) B 9 pasim B || hominis D || adque
 P -que B || arboris D || proterrentem D 10 lucustarum] PR¹BA
 locustarum R²D || ex^hhaustis P ex^hautis R ex^hhaustis D || quoq: (quo in
 ras. m. 1) D 11 imagⁱnibus (corr. m. 2) P || crasitudiⁿe B
 12 palpabilis D || diuturnitaⁿte R || postremum D 13 in in ras.
 P || toto B || soboles D || -que (e in ras.) R quae D || uniuersus D
 14 ^{iv}benti P || cessarant R 15 puniendi D || dimisos B dimissus
 D 16 auxi B || peruicaciae D || expendire D

rex eorum uniuersum Aegypti exercitum curribus atque equi-
 bus instructum in circumerrantes egit, cuius numerum hoc
 solo uel maxime argumento conicere possumus, quod eum
 15 sescenta milia uirorum timuerunt atque fugerunt. sed protector
 depressorum et ultor contumacium Deus diuisit subito Rubrum 5
 mare ac dilatatis utrimque marginibus ridentium undarum in
 montis faciem latera erecta suspendit, ut inoffensi spe limitis
 prouocati, pii uiam desperatae salutis, impii foueam insperatae
 16 mortis intrarent. itaque Hebraeis tuto per sicca gradientibus,
 refusus a tergo aquarum adstantium molibus, obruta est et 10
 interfecta cum rege suo uniuersa Aegypti multitudo, totaque
 prouincia plagis ante cruciata hac postrema interfectione
 17 uacuata est. exstant etiam nunc certissima horum monumenta
 p. 57 gestorum. nam tractus curruum rotarumque orbitae non solum
 in litore sed etiam in profundo, quousque uisus admittitur, 15
 peruidetur et, si forte ad tempus uel casu uel curiositate
 turbantur, continuo diuinitus in pristinam faciem uentis fluc-
 18 tibusque reparantur: ut, quisque non docetur timorem Dei

AVCTORES § 17 haec Orosius uel eius auctor a periegetis uidetur
 edoctus esse

EXPILOSORES 14 tractus — 18 reparantur adhibuit Gregorius
 Turon. 1 10

1 rex] ex *D* || adque *P^aB* || aequitibus *PRBD* (sed a *er.* in *R*)
 2 numerum *D* 3 maxime *D* || conicere (*alterius c superior pars in*
ras.) *R* conicere *D* 4 sescenta] *PD* sexcenta (*x in ras.*) *R* dc *B* ||
 adque *P^aB* 5 depressorum *B* || contumacium *D* || diuisit *D*
 6 delatis *D* || utrisque *B^c* 7 inoff. spe limitis] inoffensis semitis *B* ||
 inoffensa *D* 8 disp. *D* || inspirate] (*pi in pe al. m.*) *R* insperate
D 9 hebraeis *BD* || toto *D* 10 refusus *B* || a ter^{so} *R* || asstan-
 tium (*pr. s in ras.*) *R* || molebus *D* || obruta *P* 11 regi *D*
 12 cruciata hac (*a h in ras. ut uid.*) *R* || postrema] *PRB* postremo
Dv 13 euacuata *R* || extant *PR* || monumenta *P^bR^b* ad uersum
 monumenta—14 curruum *adscr.* 1 (*uoluit fort. monim.*) *B^m* 14 tra-
 ctus *R¹* || orbitae *D* 15 litore *P* 16 curiositate (*uri in ras.*)
P curiositate *culuspia* *R* 17 turbentur *B* 18 ad u. ut q. — dei
adscriptis *R* (*i. e. require*) *B^m* || reparantur] *reprenti* *D* || ut quisque
 ÷ ut quis ÷ non (*sic*) *B* cf. 2, 2 § 9 || quisque] *PRDA* cf. *ad Corp.*
Inscr. Lat. 4 n. 1937 quisquis \leq (*uelut N*) *v* quisque si \leq (*uelut X₂*)
Z || doceatur *B* (*X₂*) || timore** (*eras. m*) *R* timore *D*

propalatae religionis studio, ira eius transactae ultionis terreatur exemplo. his etiam temporibus adeo iugis et grauis aestus 19
incanduit, ut sol per deuia transuectus uniuersum orbem non
calore affecisse sed igne torruisse dicatur, inpressumque feruorem et Aethiops plus solitum et insolitum Scythia non
5 tulerit; ex quo etiam quidam dum non concedunt Deo ineffabilem potentiam suam, inanes ratiunculas conquirentes ridiculam Phaethontis fabulam texuerunt.

Item anno ante Urbem conditam DCCLXXV inter Danai^{p. 58} 11
10 atque Aegypti fratrum filios quinquaginta parricidia una nocte
commissa sunt. ipse deinde tantorum scelerum fabricator
Danaus regno, quod tot flagitiis adquisuerat, pulsus Argos
concessit, ibique indigne persuasis in facinus Argiuis Sthenelan^{p. 59}
lan qui eum profugum egentemque exceperat regno expulit

AUCTORES § 19 *ignotus*; cf. *Euseb.* 459°; *Vnger, Manetho p. 186*
9 inter—p. 59, 1 regnauit *ignotus*; cf. *Eus.* 550° . 530 . 534 . 543
13 persuasis Argiuis] consentientibus Argiuis *Hieronimi solus cod. Flux.*
(*ad a. 543^{cc}*)

1 ppalatae R || religioⁱnis P relegionis B || ira] BD iram PR^a
irae R^bv || transacte D || terr^aatur P terre^atur (a al. m.) R 3 sul
D || diuia BD || urbem D 4 adfcisse B || igni B || turruisse D ||
inpraesumque B inpressoque D || de|feruorem (de *deletum*) P 5 aethy-
ops B || solitum R soledum D || et insolitum om. B || insoletum D ||
scitha D 6 non om. P¹ || cedunt R 7 suam] (suam . P) PR
suas BDh || inanis D || racionculas D || conquirentis D || ridicolam D
ridiculosā (osā in ras. *angustiore al. ut uid. m.*) R 8 faehontis D
fo*~~e~~*tontis (e in ras. m. 2, prior o m. 2 corr. non ex a, prior t m. 2
non autem ex h corr., sed t redintegrata uidetur) P foetontis RBA
9 septingentissimo septuagisimo quinto D 10 adque B || egypti D ||
filius D || quiquagiⁿta R quinquaginta D 11 conmissa B ||
deinde in ras.; fuit uocab. a p litt. incipiens P || scaelerum B om. D ||
fabrigatur D 12 flagiciis D || adquisiuerat] PR adquesierat D
conquissierat B || argus D aregiis B 13 stanelan P st^helana^v
(puncta non ab ea m. ut uid. a qua h et v̄) R stanelam A tenelaum
D tenelauum B stanelum G sthenelum (uel sten.) Sync. et Hier.
sthenelam h 14 susciperat B || expolit D

2 atque ipse regnavit. Busiridis in Aegypto cruentissimi tyranni
 crudelis hospitalitas et crudelior religio tunc fuit; qui innocen-
 tum hospitem sanguinem diis scelerum suorum participibus
 propinabat: quod execrabile sine dubio hominibus uiderim an
 3 ipsis etiam diis execrabile uideretur. tunc etiam Terei Pro- 5
 enae et Philomelae incesto parricidium adiunctum atque exe-
 crabilius utroque conuiuium per infandos cibos additum, cum
 propter sororis pudicitiam ereptam praecisamque linguam filium
 4 paruulum mater occidit, pater comedit. isdem temporibus
 Perseus a Graecia in Asiam transuectus est, ibi barbaras 10
 gentes graui diuturnoque bello domuit et nouissime uictor
 nomen subiectae genti dedit: namque a Perseo Persae sunt
 uocati.

12 At ego nunc cogor fateri, me prospiciendi finis commodo
 de tanta malorum saeculi circumstantia praeterire plurima, 15

AVCTORES § 2 ignotus; cf. Eusebius 558 § 3 ignotus; cf.
 Eus. 645 § 4, ignotus; cf. Eus. 670 (632. 690. 710)

1 adque P^aB || bosiridis B || cruentissimo D 2 crudelis (rude
 in ras.) P || hospetaletas D || crudelior (li in ras.) P crudilior D ||
 tunc religio B || innocentum] PRBD innocentem s (uelut GKN) h
 3 hospitem (i add. m. 2) P hospitem D || sanguinē** (1 uel. 2 litt. eras.,
 ē ex e corr. m. ead.) D || scaelerum B 4 execrabile PR || uiderim
 an] uidere. man D || uiderim^t P uiderim^{potest} (corr. m. s. x) R uideri B
 uiderint h ex *s, alii aliter interpolarunt 5 dies D || execrabile
 P execrabileⁿ (ñ ab ead. m. atque potest s. s.) R exsegrabile D ||
 uideritur D uidetur B^t || therei PR turei B || procnę P prochi|nae
 D prognae B prognę (, al. [?] m.) R 6 et om. B || filomelae PR
 phylomilae B filio melae D || parçidiũ R || adiunctũ ē| (ē al. m. add.)
 R || adque P^aB || execrabilius PR 7 utroq; R || conuiuium (ui m.
 2) B || cybos B || additum] additum est s h 9 paruolum D || mater]
 ater B || hoc cidit D || pater] mater B || comaedit B || hisdem PRBD ||
 tempóribus (erasa o) P 10 grecia RB gratia D || tranuectus (s
 al. m.) R 11 gentes ***** graui (8 uel 9 litt. er.; . . . gentis ?)
 D || -que] quae D || nouissime B nouis . sime D 12 namquac D ||
 perse D || sunt om. BD 13 uocitati] PR uo**cate (c ex t m. 1)
 D uocati Bh 14 pruspiciendi D 15 seculi D || praeterire D ||
 circumstantia R

cuncta breuiare. nequaquam enim tam densam aliquando siluam praetergredi possem, nisi etiam crebris interdum saltibus subuolarem. nam cum regnum Assyriorum per MCLX annos 2 usque ad Sardanapallum per quinquaginta propemodum reges actum sit et numquam paene uel inferendis uel excipiendis p. 61 usque ad id tempus bellis quieuerit, quis finis reperietur, si ea commemorare numerando, ut non dicam describendo, conemur? praesertim cum et Graecorum praetereunda non sint et 3 Romanorum uel maxime recensenda sint. nec mihi nunc enumerare opus est Tantalum et Pelopis facta turpia, fabulas turpiores. quorum Tantalus rex Frygiorum Ganymedem, Troi 4 Dardaniorum regis filium, cum flagitiosissime rapuisset, maiore conserti certaminis foeditate detinuit, sicut Fanocles poeta confirmat, qui maximum bellum excitatum ob hoc fuisse com- 15 memorat: siue quia hunc ipsum Tantalum utpote adseculam 5 deorum uideri uult raptum puerum ad libidinem Iouis familiari

AVCTORES § 2 (cum regnum — actum sit) cf. *Eus.* 1197 || § 4 *Eus.* 657. 660 (unde etiam Phanocles poeta memoratus)

1 braeuiare B || enim om. sed s. lin. add. P¹ || densam (nsa in ras.) P 2 possim BD 3 asyriorum B assiriorum D || ·ī·CLX (sed ·ī· in ras.) P ·ī·CLX· R īCLX B mille centum ·sexagen| (om. ta) D MCCXL secundum *Eus.* — *Hier. et Augustin. Ciu. d. 4, 6 correxit Scaliger Can. isag. 3 p. 321 ed. 1658; possis etiam MCDLX ex Sync.; sed obstat Oros. 2, 3 § 2* 4 sardanapalum B || ·L· B XXXXI *Sync.* XXXVI *Eus. et h. l. et uol. I p. 58* || regis D 5 paene] pene R^b poenae D om. B 6 usquae D || ad] PR in BDAv || repperietur PR 7 commemorare B || numerando] PRBD enumerando *εh || describendo PR¹ 8 presertim D || grecorum RBD 9 sint (t in ras. m. 2) P sint bella *ε 10 et pelopis] ac pylopis B 11 turpioris D || frygiorum] PRD frigiorum B || ganimedè R ganimedem D || troi] PRBDA trois corr. v 12 flagiciosissime D 13 conseruati B || certaminis (is in ras. m. 2) P || detenuit B || fanocles] PDA fanocles R fanucles B 14 commemorat (m. tertia in ras. m. 1) D 15 quia ipse tantalum hunc (tali transponendi signo s. s.) B || utpute B || adseculam] adseculam A ad saecula P asseculā (sseculā in ras.) R assaecolam D speculam (ad ex corr. ante lin. add.; p et m fort. in ras.) B 16 uideri (ri in ras.) P uidere D

lenocinio praeparasse, qui ipsum quoque filium Pelopem epulis
 6 eius non dubitaret inpendere. taedet etiam ipsius Pelopis
 contra Dardanum atque Troianos quamlibet magna referre
 certamina: quae quia in fabulis celebrari solita sunt, negle-
 7 gentius audiuntur. illa quoque praetereo, quae de Perseo 5
 Cadmo Thebanis Spartanisque per inextricabiles alternantium
 8 malorum recursus Palefato scribente referuntur. taceo flagitia
 Lemniadum, praetermitto Pandionis Atheniensium regis flebi-
 lem fugam, Atrei et Thyestis odia stupra et parricidia caelo
 9 quoque inuisa dissimulo. omitto Oedipum interfectorem patris, 10
 matris maritum, filiorum fratrem, uitricum suum. sileri malo
 p. 62 Eteo¹clen atque Polynicen mutuis laborasse concursibus, ne
 10 quis eorum parricida non esset. nolo meminisse Medae, 'amore
 saeuo sauciae' et pignorum paruulorum caede gaudentis, et

AVCTORES § 6—10 *fabulae eodem fere ordine apud Eusebium
 enumerantur (cf. Moerner p. 87): § 6 Eus. 696, § 7 Eus. 690 .711 .696* .
 700 (Palaephatus laudatus apud Eus.), § 8 Eus. 756 .710 .734 .711 .749 .
 756, § 9 Eus. 758 .783, § 10 Eus. 782 || 13 amore saeuo sauciae Ennius
 Medea 213 Ribb.*

1 linocinio B || quia B || quoque D || pelopem B || epulis PR
 2 dubitaret] PRBD dubitarit Av || inpendere (imp. al. m. corr.) R ||
 taedet BD || pelopis B pelopes D 3 adque P^aB || troianos B
 troianus D 4 fabulis D || celebrari R || negligentius R 5 ad-
 iunguntur B || de s. lin. add. m. 1 P 6 cadmo] PR (d m. 1 in
 ras. R) cathmo B catmo D || sparthanisque PR || inextricabilis
 P^aR^aD || alternatium D 7 palefato PRBD (sic palefato hoc
 alio atramento R) palefacto A palaephato corr. v || flagicia D
 8 limniadum B flebelem D 9 athrei PR || thyestis] PR^aB
 thiestis D et post ras. R || caelo (erasa a) P 10 inuisu^a (corr. m. 2)
 P || dissimulo (mulo in ras. m. 2) P dissimolo D || oedippum D
 ydipum A hydippum PR aethyppum B 11 meritum B^t || mallo
 P²R^aB 12 etheoclen D aetheoclen PA aetheoden R theoden B ||
 adque P^aB || polynicen] PR polinicen BD || motuis B 13 memi-
 nisse R || medae] (ae al. atram.) R madae (d in ras.) B || amore saeuo]
 mores aeuo corr. in amore* saeuo m. 2 P amores . aeuo (a pr. in ras.) R
 amoris aeuo D amores B 14 sauciae (s in ras. al. m.) R || pe-
 gnorum B || paruulorum D

quidquid illis temporibus perpetratum: conici datur, qualiter homines sustinuerint quod etiam astra fugisse dicuntur.

Anno ante Urbem conditam DLX atrocissimum inter Cretenses 13 atque Athenienses certamen fuit, ubi populis utrimque infelicititer profligatis cruentiorem uictoriam Cretenses exercuerunt; qui nobilium Atheniensium filios Minotauro, utrum fero homini 2 an humanae bestiae aptius dicam nescio, deuorandos crudeliter addicebant atque informe prodigium effosis Graeciae luminibus saginabant. isdem diebus Lapithae et Thessali famosis 3 nimium certauere conflictibus. 1 sed Thessalos Palefatus in libro ^{p. 63} 4 primo Incredibilium prodit ipsos a Lapithis creditos dictosque fuisse Centauros eo, quod discurrentes in bello equites ueluti unum corpus equorum et hominum uiderentur.

Anno ante Urbem conditam CCCCLXXX Vesozes rex Aegypti 14

AVCTORES 2 astra fug.] *respicit fort. ad Astraeam (cf. Ouid. Met. 1, 150 et imprimis Iuuenal. 6, 19 ubi est: ad superos Astraea recessit hac comite, atque duae pariter fugere sorores)* cap. 13 § 1 (atrociss. sqq.) et § 2 cf. *Eus. 787* || § 3 et § 4 *ignotus; cf. Eus. 776. et Hier. cod. Fux. (ubi etra corr. in etequi)* || 10 Palaephatius in libro I Incred. *laudatus est apud Eus.* || cap. 14 Vesozes sqq.] *Iustin. 2, 3 § 8—16*

EXPILATORES 8 uerba informe — 9 saginabant (*omisso effosis*) adfert *Aldhelmus epist. ad Acirc. p. 291 Giles* || cap. 14 § 1—§ 4, cap. 15 *hinc talia confecit* Ante annum CCCCLXIX primum Amazones *Seuerus chron. p. 452*

1 quicquid PR quicquid B 2 hominis D || sustinuerint BD
3 quingentisimo sexagensimo D DC. et LX. B || atrocissemo D
4 atque athenienses om. B || adque P^a et v || populus D || utri-
que B^t utrisque B^m 6 nubilium D || filius D || minatauro
D 7 inhumanae (in *deletum*) PR || crudeliter D 8 adque P^aB ||
infurme D || eiosis B || greciae RBD || lumi-nibus P 9 hisdem
PRD hiisdem B || laphythae B || thesali B 10 thesalus B the-
salos D || palefatus] PRBA^b palefactus DA^a 11 incredibiliū* (ū ex us
corr.) PR incridebilium D incredibile B || lapitis B || creditus dictus-
que D 12 centaurus D || descurrentes D || in bello (in *add. in*
ras. m. 2) P || *equites R || uelut in unum B 13 aequorum B
cquorum (q in *ras. m. 1, c x r?*) D 14 quadingentesimo octogesimo
D || uesozes] PRBDA (*item GNTF* uesoges KMO uaesores E; *nullus*
ses., itemque infra; uesores v.; uesosis, uesosi, uesosis § *Iordanis Get.*
6 tribus ll.; cf. Gutschmid in Jahrb. f. Phil. Suppl. 2 p. 194)

meridiem et septentrionem, diuisas paene toto caelo ac pelago
 plagas, aut miscere bello aut regno iungere studens, Scythis
 bellum primus indixit missis prius legatis, qui hostibus parendi
 2 leges dicerent. ad quae Scythae legatis respondent, stolide
 opulentissimum regem aduersus inopes sumpsisse bellum, quod 5
 timendum ipsi magis uersa uice fuerit propter incertos belli
 euentus nulla praemia et damna manifesta. porro sibi non
 exspectandum, dum ad se ueniatur, sed ultro praedae obuam
 3 ituros. nec mora, nam dicta factis insequuntur. primum ipsum
 Vesozen territorium refugere in regnum cogunt, destitutum uero 10
 exercitum inuadunt omnemque belli apparatus capessunt,
 uniuersam quoque Aegyptum populauissent, ni paludibus inpe-
 p. 64
 4 diti repellerentur. inde continuo reuersi perdomitam infinitis
 caedibus Asiam uectigalem fecere; ubi per xv annos sine pace
 inmorati tandem uxorū flagitatione reuocantur denuntian- 15
 tium, ni redeant subolem se a finitimis quaesituras.

1 septentrionem PR || p*ene (eras. a) R poenae D || pylago B
 2 stodens D || scithis D 3 primus (imus in ras. angust.) P || hosti-
 *bus (li er.) R hostebus D 4 legis R^aD || adque (t m. 2) P adq;
 in adque^e corr. al. m. R adque B atque (sic -q) D cf. 1, 15 § 4 || scithae
 B || respondent] PR responderunt BDv || stulide D 5 sūsisse (p
 al. m.) R sumpsisse PBD || quo B 6 ipsi R || uersa uice fuerit
 om. B || pp radendo ex pp factum P p̄p R || incertus (C ex t) R
 incertus D 7 euentus D 8 exspectandum] B exp. PRD ||
 praedae D 9 iturōs P iturus (us in os corr.) R iturus D || facta
 B || insequuntur] R² insequuntur B insecuntur PR¹D 10 uesozen]
 PRA uesozen BD || refugire D 11 apparatus] PRBD 12 popu-
 lauissent] PRBD -assent h || ni] PR¹BD nisi v nisi nili R² (inter-
 polatum fort. ex Iordane 6) || impediti RD 13 repellentur PR^a ||
 infinitis R 14 caedib; (ib; in ras.) R || asiam] iam P¹R (i atr.
 obscuriore in R) || uectegalem D uectigabilem B || quindecim B
 quindecim D 15 inmorati D || uxorū] oxoro] D || flagitatione
 D || denuntiantium] Bv denuntiantibus PRA (sed ib; in v̄ corr. et d
 in ras. R) denunciantibus D denuntianti Z 16 sobolem R^bB ||
 se om. AR¹ sed uersu extremo al. m. add. in R || ^a finitimis (a s. s. m.
 2) P |a finitimis (a in ras. al. m.) R; ex finitimis Iustinus

Medio autem tempore apud Scythas duo regii iuuenes Plynos 15
 et Scolopetius, per factionem optimatum domo pulsi, ingentem
 iuuentutem secum traxere et in Cappadociae Ponticae ora
 iuxta amnem Thermodontem consederunt campis Themiscyriis
 5 sibi subiectis; ubi diu proxima quaeque populati conspiratione
 finitimorum per insidias trucidantur. horum uxores exilio ac 2
 uiduitate permotae arma sumunt et, ut omnibus par ex simili
 condicione animus fieret, uiros qui superfuerant interficiunt
 atque accensae in hostem sanguine suo ultionem caesorum p. 65
 10 coniugum finitimorum excidio consequuntur. tunc pace armis 3
 quaesita externos concubitus ineunt, editos mares mox enecant,
 feminas studiose nutriunt inustis infantium dexterioribus mam-

AVCTORES § 1—2 (—sumunt) *Iustin. 2, 4 § 1—4* (medio . . tempore
sic exscripsit temere omissis Iustinianis 2, 3 § 17 sq.) § 2 (et ut
sqq.)—§ 4 *Iustin. 2, 4 § 7—12*

EXPILORES 1 Linus (*sic*) et Scol. . . pulsi . . 3 in Capp.—4 The-
 mis Sciriis (*sic*) *excerpsit Seuerus Chron. p. 453 sq.* 6 *sqq.* de qui-
 bus (quas et m. 1 quibus et m. 2 §) feminis (-as §) bellatricibus (-ces
 §) Orosius in primo uolumine professa uoce testatur *Iordanis Get. 5*
 (*codd. § et Ambros.*) 6 horum uxores . . p. 66, 1 Amazones—2 Lam-
 peto . . 8 cum Marpesia . . 9 trucidantur—Sinope . . p. 67, 3 tunc . . regno
 praeerant . . 4 Orithyia . . 6 sorores—Menalippe . . 7 retentae . . 8 Menal.
 . . 9 reddidit—10 potita est *excerpsit Seuerus Chron. p. 454*

1 aput *P^a* || regi *BD* || iuuenis *D* || plenus *D* plenius *B* 2 scolopetius] *PR'DB* scolopitius *al. m. R* || factionem *D* || optimatum] *P* obtimatiū (*b in p corr.*) *R* optima cium *D* optimatum *Bv*
 3 iuuentutem (*n in ras.*) *P* || ponticae] *PR'BD* pontique *R^h* 4 thermodontem] *PRD* theranodontem *B* || consedirunt *D* || themiscereis *B*
 themis cereis *D* 5 queque *D* 6 exilio] *PRBD* 7 uiduetate
D || eximili (*corr. m. 2 in P*) *PR* 8 condicione *R* 9 adque
P^aB (at)q (at *euandae et incertae*) *D* || sanguinem (. *m. ant.*) *D* ||
 suo] *PRBD* suorum *h* 10 consequuntur *B* consecuntur *PR*
 11 quesita *D* || concubitōs *R* (*paenultima fuisse o et alia m. in u esse*
corr. uid.) *R* || ⁱⁿ eunt (*corr. m. 2*) *P* || mox (*prima hasta ex e statim*
corr. m. 1) *D* || enecant (*e pr. fort. ex corr. add.*) *R* enegant *D*
 12 feminas *P* || studiosae *D* || infantum] *PRD* infantum *B* || dexterioribus] *PRD* cauterio (*sic*) *B^t* dexterio *B^m* || mammillis] *PR^aD* ma-
 millis *R^b* mammellis *B*

millis, ne sagittarum iactus impedirentur; unde Amazones
 4 dictae. harum duae fuere reginae, Marpesia et Lampeto, quae
 agmine diuiso in duas partes uicissim curam belli et domus
 5 custodiam sortiebantur. igitur cum Europam maxima e parte
 domuissent, Asiae uero aliquantis ciuitatibus captis, ipsae autem 5
 Ephesum aliasque urbes condidissent, praecipuam exercitus sui
 partem onustam opulentissima praeda domum reuocant, reliquae
 ad tuendum Asiae imperium relictas cum Marpesia regina
 p. 66 6 concursu hostium trucidantur. huius locum Sinope filia
 capessit, quae singularem uirtutis gloriam perpetua uir- 10
 7 ginitate cumulauit. hac fama excitas gentes tanta admiratio
 et formido inuaserat, ut Hercules quoque cum iussus fuisset
 a domino suo exhibere arma reginae quasi ad ineuitabile peri-
 p. 67 culum destinatus, uniuersam Graeciae lectam ac nobilem

AUCTORES § 5—9 *Iustin.* 2, 4 § 14—25

EXPIلاتORES 1 *uide supra ad cap. 14 princ.*

1 sagittaram *P* sagitarum *B* || iactus] ictu (*sic*) *B* || impedirentur]
PRBD (i *alt. atramento obscuriore nec sine ras. in R*) 2 fuerę reginę
D || marsepia *B* || lapeto *B* || quae] q̄ i. e. quae, cum que *sic* q: notatum
sit in D (q̄ *pro que positum in seqq. non adnotauit*) 3 partis *D* ||
 uicissim *R* uicissem *D* 4 sorciebantur *D* || europam] *PRB* eurobae
D europae *v* || maxima e] maxime *P*¹ maxima e (*x et posterior a in ras.*
et e ex corr. inserta a m. antiqua; deinde e in ex, sic e^{ex}, corr. a m. s.
xiv) *R* ex maxima *P*² maxima *B* maximam *Dv* || parte] *PRB* par-
 tem *Dv* 5 ipsae (-se *D*) autem] *PRBD* ipsae *h* 6 efesum
D || condidissent precipuam *D* 7 onostam *D* || **opulentissima (*o*
in ras.) *R* opulentissimā *D* || preda *D* || reliq; (*ex reliq; ut uid. corr.*)
R reliqui *D* 8 marpetia *R* marsepia *B* 9 truciantur *D* ||
 huius *R* || sinope] sinope *P* Orithya *ex Iustino interpol. multae edd.*
 10 capessit *post locum traiecerunt edd. quaedam uelut Col. 1542 fh* || uir-
 ginitatē *D* 11 admiracio *D* || excitas] *P*²*BD* excita *P*¹*R*^a excita-
 tas *R*^b*B*^m || admiratio et] admiratione *P* admirationet *R* 12 her-
 culis *PR*^a hircolis *D* hyrculis *B* || iusus *B* i^usus *R* || fuissit *D*
 13 ^adomino *R* a domeno *D* || regine *D* || periculum *D* 14 uni-
 uersam (*i in ras.*) *P* || greeciae *RBD* (*greecia electam D*)

iuuentutem contraxerit, nouem longas naues praepararit, nec tamen contentus examine uirium ex inprouiso adgredi et insperatas circumuenire maluerit. duae tunc sorores regno prae-
 8 erant, Antiope et Orithyia. Hercules mari aduectus incautas
 5 inermesque et pacis incuria desides oppressit. inter caesas captasque complurimas duae sorores Antiopae, Melanippe ab
 Hercule, Hippolyte a Theseo retentae. sed Theseus Hippo-
 9 lyten matrimonio adsciuit, Hercules Melanippen sorori red-
 didit et arma reginae pretio redemptionis accepit. post 10
 10 Orithyiam Penthesilea regno potita est, cuius Troiano bello clarissima inter uiros documenta uirtutis accepimus.

^{p. 68}
 1 Pro dolor, pudet erroris humani. mulieres patria profugae **16**
 Europam atque Asiam id est plurimas fortissimasque mundi partes intrauerunt peruagatae sunt deleuerunt, centum paene

AVCTORES § 10 *Iustin. 2, 4 § 31*

EXPILORES § 10 clarissima . . documenta adsciuit *Iordanis Get. 8*

1 contraxit *B*^t || nauis *D* || prepararit *D* 2 inprouiso *B* ||
 adgredi (*alt. d statim corr. m. 1 ex ?*) *D* aggredi *PR* || ad u. di et —
 duae *adscr. 1 (uoluit fort. malluerit) B^m* || inspiratas *R^a* in insperatas
D; in promptu est inopinatas (inopinantes *Iustinus*) uel insperatus (*cf.*
5, 18 § 13) corrigere, sed fort. *Orosianum est*; *cf. Grubitz p. 32*
 3 sororis *D* || preeant *D* 4 anthiope *R* anthiope *P* anthiopae *BD* ||
 orythia *PR* orithyia *D* orithia *B* || herculis *PR^a* hyrculis *B* her-
 coles *D* 5 incuria (a *in ras. m. 2*) *P* || oppraesit *B* || cęssas (*prima*
s erasa) *P* 6 conplurimas *PBD* cūplurimas *R¹* qūplurimas [*i. e.*
cū- in 9- corr.] *R²* || sororis *D* || anthiopae *B* anthiope *PR²* anthiope
R¹ || melanippe] *PR* menalippae *D* minalippae *B* menal. *v cf. Gut-*
schmid Jahrb. f. Phil. Suppl. 2 p. 199 7 hercolae *D* hyrcule *B* ||
 hyppolite *P* 8 hyppolite (& *al. m.*) *R* hyppolitae *BD* || retentae]
 retentae sunt *R^{2v}* || hyppoliten *PBD* yppoliten *R* 8 assciuit (*pr.*
s in ras. al. m.) *R* || herculis *PR^a* hircolis *D* hyrculis *B* || melanippen]
R melanippen *P* menalippen *BDv* || reddit *D* 9 praetio *RB*
 precio *D* || redemptionis *P* redemcionis *D* 10 orythiam *PR* ori-
 thiam *D* orithiam *B* || pentesilea *PR* pentisilea *B* pentesileā *D* ||
 traiano *B* 11 clarisima *B* 12 pudet erroris] deterroris *D* ||
 profuge *D* 13 adque *P^aB* || es^t *B* || plurima^s *R* 14 partis *D* ||
 ·c· *B* || p^aene (*eras. a*) *R*

annis euertendo urbes plurimas atque alias constituendo tenuerunt: nec tamen miseriae hominum pressura temporum deputata est. modo autem Getae illi qui et nunc Gothi, quos Alexander euitandos pronuntiauit, Pyrrhus exhorruit, Caesar etiam declinauit, relictis uacuefactisque sedibus suis ac totis uiribus toti Romanas ingressi prouincias simulque ad terrorem diu ostentati societatem Romani foederis precibus sperant, quam armis uindicare potuissent; exiguae habitationis sedem non ex sua electione sed ex nostro iudicio rogant, quibus subiecta et patente uniuersa terra praesumere, quam esset libitum, liberum fuit; semet ipsos ad tuitionem Romani regni offerunt, quos solos inuicta regna timuerunt. et tamen caeca gentilitas cum haec Romana uirtute gesta non uideat, fide Romanorum inpetrata non credit nec adquiescit, cum intellegat, confiteri, beneficio Christianae religionis — quae cognatam per omnes populos fidem iungit — eos uiros sine proelio sibi esse

AVCTORES § 2 Getae—Gothi *cf. Hieronym. Quaest. hebr. uol. 3, 318 Vall.* || Alexander—declinauit *cf. 7, 34 § 5 ubi Pompeius Corneliusque auctores laudantur* || § 3 sedem—rogant *cf. 7, 38 § 2* || semet ipsos *sqq. cf. 7, 43 § 13*

EXPILOTORES 3 Getae—5 declinauit *compilauit Isidorus Hist. Goth. 2* 3 Getae—Gothi] quos Getas iam superiore (superi §) loco Gothos esse probauimus Orosio Paulo dicente *Iordanis Get. 9*

1 adque *P^aB* || construendo *B* 2 pressura (es *in ras. al. m.*) *R*
 presura *D* praesura *B* || depotata *D* 3 gaetae *P* 4 alexandere-
 uitandos *D* || alexar *B* || euitandos (e *ex ae corr.*) *P* euitando^s (s *al. ut uid. m.*) *R* uitandos *B* || pronunciauit *D* || pyrrus *PRB* pirrus *D*
 5 uacuae factisque *PD* uacuesuis pactisque *B* 6 toti] *PR^aBD* *cf. Sidon. Epist. 9, 14 & tr.,* ^{suis} toti *R^b*; tuti *G³NO* (*probauit Grubitz*)
 tot *₅ *Lautius h* || ingressi *B* 7 foederis *D* || precibus] *PR^b* praecibus *R^aBD* 8 uendicare *B* || potuiss & *D* || fedem *D* 9 elicitione *D*
 10 presumere *D* || esset (t *in ras. m. 2*) *P* 11 tuitionem *D* 12 solus *R^aD* || regna] regⁿa (n *m. 1*) *D* 13 uidiat *D*
 14 inpetrata *PRD* || nec] non *B^t* || adquiescit *D* adquiescit *D* ||
 intelligat (*sic*) *D* || confiteri *D* 15 religionis *P* || cognita *R^bB*
 16 populos (o *altera ex u corr.*) *P* populus *D* || fide *B* || sibi *om. B*
 sibe (b *statim corr., sed non ex u*) *D*

subiectos, quorum feminae maiorem terrarum partem immensis caedibus deleuerunt.

1 At uero ante Urbem conditam ccccxxx anno raptus ^{p. 70} 17
 Helenae, coniuratio Graecorum et concursus mille nauium,
 5 dehinc decennis obsidio ac postremo famosum Troiae excidium
 praedicatur. in quo bello per decem annos cruentissime gesto 2
 quas nationes quantosque populos idem turbo inuoluerit atque
 afflixerit, Homerus poeta in primis clarus luculentissimo car-
 mine palam fecit, nec per ordinem 1 nunc retexere nostrum est, p. 71
 10 quia et operi longum et omnibus notum uidetur. uerumtamen 3
 qui diurnitatem illius obsidionis, euersionis atrocitatem cae-
 dem captiuitatemque didicerunt, uideant, si recte isto qualis-
 cumque est praesentis temporis statu offenduntur quos hostes
 occulta misericordia Dei cum per omnes terras instructis co-
 15 piis bello persequi possint, pacis gratia praetentis obsidibus
 per omnia maria sequuntur; et, ne forte haec quietis amore
 facere credantur, se ipsos ac pericula sua pro Romanorum pace
 aduersum alias gentes offerunt.

AUCTORES cap. 17 cf. Eus. 826^f. 835; Oros. 2, 4 8 Homerus
 poeta Iliade § 3 hostes (Gothi) et q. sq.] cf. Orosius 7, 43 § 11
 et 13

EXPILORES 3 ante—anno . . 5 Troiae excidium *exscripsit Se-
 uerus Chron. p. 452* 9 per ordinem . . retexere *compilauit Isidorus
 Hist. Goth. 2*

1 subiectus *D* || faeminae *P* femine *D* || maiorum *B* 3 quadra-
 gentissimo tricensimo *D* 4 elenae *B* || cōniuratio (~ *eras*, niu *in*
ras.) *R* || grecorum *RBD* || et *om.* *B* || mile *B*^t 6 a uerbis Decem
 annos *incipit L* || decim *B* || cruentissime (e *fin. in ras.*) *R* 7 quas]
 quantas *R^bB* || nacionis *D* || populus *D* || inuoluerit *B* || adque
P^aR^aB 8 afflixerit (f *prior in rasura*) *R* || omerus *D* 9 texere
B 10 uiditur *D* || uirumtamen *D* 12 dedicerunt *BD* || uidi-
 ant *R^a* uedeant *D* || recte *D* 13 presentis *D* || host*es (*er. a*?)
R hostis *D* 15 possent *D* || pretentis *D* 16 sequuntur *B*^t
 se*cuntur (c *al. m.*?) *R* secuntur *B m. rec.* || uerba et ne forte—cre-
 dantur *om. B* 17 seipus *D* seipso *L* || ac *in ad al. m.* *R* || peri-
 cola *D* || pacem *L*

p. 72
18 ¹Paucis praeterea annis interuenientibus, Aeneae Troia profugi aduentus in Italiam quae arma commouerit, qualia per triennium bella exciuerit, quantos populos implicauerit odio excidioque adflixerit, ludi litterarii disciplina nostrae quoque 2 memoriae inustum est. horum praeterea temporum medio 5 interiacent exilia naufragiaque Graecorum, Peloponnensium clades Codro moriente fractorum, ignoti Thraces noua in bella surgentes, et generalis tunc per totam Asiam Graeciamque commotio.

p. 73
19 ¹Anno ante Urbem conditam LXIII nouissimus apud Assy-10 rios regnauit Sardanapallus, uir muliere corruptior: qui inter scortorum greges feminae habitu purpuram colo tractans a p. 74 praefecto suo Arbato, qui tunc ¹Medis praerat, uisus atque exsecrationi habitus, mox etiam excitis Medorum populis ad

AUCTORES § 1 *cf. Eus. 839* || Troia profugi *sec. Vergil. Aen. 1, 1 sq.* || 4 ludi litterarii disciplina § 2 *cf. Eus. 948. 1009 cap. 19 § 1 Anno—Sardanap. cf. Eus. 1197* || nouissimus *sq. Iustin. 1, 3; cf. Oros. 2, 2 et 2, 3*

EXPILESORES 10 anno—Sardanapallas (*sic*) *compilauit Seuerus Chron. p. 452*

1 preterea *D* || aenaeae *P* aenaeae *in aen*e*a corr. R* || troia (*i in ras.*) *R* 2 etaliam *B* || commouerit *B* || quae] *q: D* 3 exciuerit *L^{1a}PR^aBD* exercuerit *in marg. L^{1b} excitauerit R^{bv}* || quantus populus inpleuerit *D* 4 afflixerit *RD* (*f pr. in ras. in R*) || litterarii (*eras. r*) *P* || disciplinae *PR* 5 preterea *D* || media *BD* 6 interiacente. *D* || exilia] *LPRBD* || grecorum *PRB* gregorum *D* || peloponnensium] *LP^a* peloponnensium *P^bRD* pylopentium *B* 7 chodro *PR* || nioriente *B* || fractorum] *LPB* (*sic fr. actorum P*) fractorum *R* factorum *D* fatorum *coniunct. cum seqq. male v; recte Grubitz* || ignoti] *LPRBD*; ignari *v* || thraces (*thra in ras. ampliore*) *P* thraces *R* 8 greciamque *RBD* 9 commotio *D* commotio *B* 10 anno autem ante *B* || LX.mo.quarto *L* sexagesimo quarto *D*; LXVII *corr. Scaliger Can. isag. p. 321 med.* || nouissimus *B* || apud] ante *L^{1a}* apud *L^{1b}P* (*t in d corr. in P*) || asyrios *B* asirius *D* 11 sardanapalus *B* 12 greges] grecis *D* || feminae (*er. a*) *R* femine *D* || habitu *R¹* || collo *P^aB* 13 praefecto *D* || moedis *B* || usus *LB* || adque *P^aB* 14 execrationi *P* et post *ras. R* exsecratione *D* || excitis ad bellum medorum populis prouocatus *L* || excitatis *R^b* || moedorum *B*

bellum prouocatus et uictus ardenti pyrae se iniecit. 'exin^{p. 75}
 regnum Assyriorum in Medos concessit. deinde multis proeliis 2
 undique scatescentibus, quae per ordinem disserere nequaquam
 aptum uidetur, per uarios prouentus ad Scythas Chaldaeosque
 5 et rursus ad Medos parili uia rediit. in qua breuitate pensan-3
 dum est: quantae ruinae cladesque gentium fuere, quanta bella
 fluxerunt ubi totiens tot et talia regna mutata sunt. post haec 4
 Medis Fraortes imperitauit, qui 'creberrimis Assyriorum Per-^{p. 76}
 sarumque bellis xxii regni sui annos consumpsit. post hunc 5
 10 Diocles regnauit, uir armis experientissimus semperque bellis
 immoratus; qui auctum late imperium moriens Astyagi dedit.
 Astyages, uirili prole uacuus, Cyrus nepotem apud Persas 6
 genitum habuit. sed Cyrus mox ut adoleuit congregata Per-
 sarum manu auo certamen indixit. porro Astyages oblitus 7
 15 sceleris sui quod in Harpalum dudum admiserat, cum filium
 eius unicum et paruulum interfecit epulandumque patri adpo-

AVCTORES § 2 et 3 *ignotus* § 4 et 5 *ignotus* (*Pompeius Tro-*
gus ? cf. Ruehl, Jahrb. f. Philol. Suppl. 6 p. 158) § 6 *ignotus* (*cf.*
Iustin. 1, 4 et 5) § 7 Porro — admiserat *Iustin. 1, 6 § 8* || filium
 —adposuit *Iustin. 1, 5 § 6*

1 et uictus *om. D* || uictus *om. B* || ardente *D* || exim *B* · 2 asy-
 riorum *B* assiriorum *D* || moedos *B* 3 scatiscentibus *D* || di-serere
 (*er. s*) *R* disserere *D* 4 uiditur *D* || uarius *D* || schytas *L* ||
 chaldeosque *LR²BD* caldeosque *PR¹* 5 moedos *B* midus *D* ||
 rediit *R* 6 quantae elades- *L* quante *D* || ruine *D* 7 tociens
D || regna *om. B* 8 moedis *B* || fraortes *L* fraortis *D* fraorthes
P frahortes *R* froartes *B* froartes regnauit ann̄ xxii *index marginis*
 (*saec. IX*) *L* || imperitauit (*corr. ipsa m. 1*) *P* || assyriorum persarum-
 que] *L* persarum assyriorumque (*assir. D asyr. B*) *PRBDv* 9 xxii ·
P ·[&]xxii · *R* uiginti et duo *LD* xx et duos *B* || consumpsit *D* || post
in ras. add. m. 2 P 11 inmoratus *PR* || astiagi *B* astiage *D*
 12 astiages *BD* || uacuus *ex uacuius corr. R* || cirum *B* || apud *P^a*
 13 genitum] uagentium *D* || cirus *B* || adolauit *P^a* 14 auo *in ras.*
ampl. P || astiages *BD* astyges *R^a* 15 scelerus *R^a* || harpalum]
PR arpalum *LBD* harpagum *v (item § 8)* || admiserat *B* 16 par-
 uolum *D* || interfecit *B* || adposuit *B* apposuit (*ap ex ad al. m.*) *R*

suit ac, ne quid infelicissimae orbitati felix ignorantia subtra-
 heret, infames epulas ostensis patri cum capite manibus in-
 8 properavit — huius ergo facti immemor, ipsi Harpalo summam
 belli committit, qui acceptum exercitum statim Cyro per pro-
 ditionem tradit. quo conperto Astyages raptis secum copiis 5
 in Persas ipse proficiscitur acriusque certamen instaurat, propo-
 sito suis, metu si quis e proelio cedere moliretur, ferro exci-
 9 peretur. qua necessitate instanter Medis pugnantibus pulsa
 iterum Persarum acies cum paulatim cederet, matres et uxores
 p. 77 eorum obuiam occurrunt, orant in proelium reuertantur; cunc- 10
 tantibus sublata ueste obscena corporis ostendunt quaerentes,
 10 num in uteros matrum uel uxorū uellent refugere. quo facto
 erubescens in proelium redeunt et facta inpressione quos fugie-
 bant fugere compellunt. ibi tunc Astyages capitur, cui Cyrus
 nil aliud quam regnum abstulit, eumque maximae Hyrcanorum 15
 genti praeposuit. in Medos uero reuerti ipse noluit. is finis

AVCTORES § 7 ac ne—inproperavit *ignotus* § 8 *Iustin. 1, 6*
 § 8—10 § 9 et 10 *Iustin. 1, 6* § 12—17

1 infelicissime (-ile- *D*) *RD* || orbitate *D* orbitatis *B* || felex *BD* ||
 subtraherit *D* 2 infamis *D* || aepulas *R* || ostenses *D* || imprope-
 ravit *D* improperabit *P¹R^a* improperabat *P²* 3 immemori *D*
 inmemor *PRB* || ipse *B^m* || harpalo] *LPR* arpalo *BD* 4 conmittit
B || qui *in ras. P* quia *B* || captum *B* coeptum *in ras. P* || cypro *L*
 ciro *B* || pditionem (*p s. s.*) *R* prodicionem *D* 5 tradidit *R²B*
 traditur *R¹* || quod *D* || conperto] *LPR^aB* cō*perto *R^b* comperto *D* ||
 astiages *BD* || copies *D* 6 acriusquae *P^a* || proposito *B* pro-
 poseto *D* 7 post metu *interpungebatur v; correxi ego* || ^v si
 quis *R* || ē *R om. B* || moleretur *D* || exceperetur *D* 9 cederit
D || matris *D* || uxoris *D* 10 in] ut in *R^bB* || proelio *D*
 11 obscena] *LPRD* et obscenas *B* || querentes *D* 12 num] num-
 quid *B* || uterus *D* || uellent refugire (*sic*) quo *bis scripta D* || reffugere
B 13 erubiscentis *D* || proelio *D* || inpraessione *P* iupraessione
B 14 fugire *D* || compellunt] *LPRBD* || astyges ^a *R* astiages
BD || cirus *B* 15 nil] *L¹ et L³* nil *L²* nihil *PRBDv* || abstullit
D || maxime *L^aD* || hircanorum *R* bircanorum *D* 16 preposuit *D*
 praeposuit *B* || ipse reuerti *PR* || his *L² (aut L³)* is (*s. s. † hic*) *R*

imperii Medorum fuit. sed ciuitates, quæ tributariae Medorum 11
erant, a Cyro defecerunt: quæ res Cyro multorum bellorum
causa et origo exstitit.

Ea tempestate Phalaris Siculus Agrigentinos arrepta tyran- 20
5 nide populabatur. qui crudelis mente, commentis crudelior, 2
omnia nefarie in innocentes agens, inuenit aliquando quem
iuste puniret iniustus. nam Perillus quidam aeris opifex ad- 3
fectans tyranni amicitiam, aptum munus crudelitati illius ratus,
taurum aeneum fecit, cui fabre ianuam e latere composuit, p. 78
10 quæ ad contrudendos damnatos receptui foret: ut cum inclusus
ibidem subiectis ignibus torreretur, sonum uocis extortæ capa-
citas concaui aeris augetet pulsuque ferali competens imagini
murmur emitteret, nefarioque spectaculo mugitus pecudis, non

AVCTORES § 11 *Iustin. 1, 7 § 2* cap. 20 § 1 ea temp. cf. *Eus. 1457* || Phalaris—tyrannide cf. *Eus. (1366 . 1393) 1449¹* (= *Armen. 1446*),
ubi Agrigentini non memorantur nisi ab cod. Fux., uers. Armen., Syn-
cello § 3 ignotus 11 subiectis ign. torr. . . 13 mugitus . . p. 74,
1 gemitus cf. *Sil. Ital. 14, 213 sq.*

EXPILATORES 4 Phalaris . . 7 Perillus . . 9 taurum—fecit *compi-*
lauit Seuerus Chron. p. 452

1 moedorum B || ciuitas D || tributariae P || moedorum B || ad
uerba moedorum erant a c. defecerunt q. r. litteras a et gi in marg. cor-
rector adscripsit in B (quarum illa a ad defecerunt uid. spectare)
3 extitit PRD 4 nullo spatio P Ea (E ante lin. posita) R || phalaris
PRBD || agrigentinus (rig in ras. ex entin m. 1) D || tyranni^{do} depopula-
batur R tyranni de populabatur D 5 crudelis D || commentes P
cōmentis R commentis B || crudelior D 6 omni B || nefarie] L nefariae
P nefarię (sed e in e corr.) R nefaria BDh || in om. B || innocentis
D || agens om. D 7 per illos R perillus D perillius B || opi B ||
affectans PRBD (e ex æ corr. R) 8 tyranni (er. r) R tyranni
D || crudelitate D 9 aereum BD || fabre] LR^bB fabri D faber
PR^a fabricae *sh || composuit] LPD cōposuit (er. n) R possuit B
10 contrudendos (u ex corr. et ras.) R || damnatus D || forit D
11 ignebus D || capacetas D 12 augetet D || competens R^bD ||
ymagini B ima ni D 13 ad uersum -mur—mugitus in marg. quæ
quod uid. pertinere ad que B || murmure mitteret D || emitteret R ||
nefarioque q D

- 4 hominis gemitus uideretur. sed Phalaris, factum amplexus factorem exsecratus, et ultioni materiam prae-buit et crudelitati: nam ipsum opificem sua inuentione puniuit.
- 5 Fuerat etiam paulo superiore tempore apud Latinos rex Aremulus, qui per annos XVIII flagitiis impietatibusque cre- 5 scens, ad postremum diuino iudicio fulmine interceptus matura supplicia in matura aetate dissoluit.
- 6 Eligant nunc, si uidetur, Latini et Siculi, utrum in diebus Aremuli et Phalaridis esse maluissent innocuum uitas poenis extorquentium, an his temporibus Christianis, cum imperatores Romani, ipsa in primis religione compositi, post comminutas reipublicae bono tyrannides ne ipsorum quidem iniurias exigunt tyrannorum.

p. 79

21 Anno ante Urbem conditam xxx Peloponnesium Atheni-

AVCTORES § 4 *ignotns* § 5 *cf. Eus. 1142 (ubi sunt XVIII non XVIII)* cap. 21 § 1 *cf. Eus. 931 (947^d)*

1 uideritur *D* || falaris *PRB* fallares *D* 2 factore/// (*ultima perit*) *D* || exsegratus *D* execratus *P* exæcratus (*eras. s*) *R* || ultionē *D* || prebuit *D* || crudelitati (*il in el*) *R* crudilitate *D* 5 aremulus] *P* aremulus *R* remulus *LB* romolus *D* || decim et uiii *B* decem et octo *D* || flagitiis *D* || impietatibusque *L* impietatibus quæ (*æ in e*) *R* imp. *PBD* 6 ad uersum ad postr. d. i. fulgure inter *in marg. o adscripsit corrector B (uoluitne fulgore?)* 7 in matura (*a m. 2*) *L* 8 Eligant (*€ ex e ut uid.*) *R* || nunc nunc (*prior nunc al. m. in ras. et exp.*) *R* || si uidetur *om. B* || siculi (*u in ras.*) *P* siculi *D* 9 aremuli] *P* aremuli *R* remuli *LB* romoli *D* || falaridis *PRB* fallaridis *D* || maluissent] mauissent *uoluisse uid. B^m* || innocentium *B* || poenas *D* 10 hiis *B* || imperatoris *D* 11 compositi *B* compositi; *R* compositi *P* || ^{est} p̄t̄ *R* || communitas *in* comminutas *corr. P et ut uid. R* cumminutas *B* 12 reipublicae *D* || tyrannides *D* 13 exigunt (*u in a corr. al. m.*) *R* || tyrannorum *D* 14 xxx] *PRB* .xxx.mo *L²* trecesimo *D* .ccc.mo *L¹* quod caue reponas, nam aduersantur Orosiani numeri et qui praecedat (*LXIII*) et qui sequitur (*xx*), *uid. Moerner p. 71, 9; cccxxx uoluerat Scaliger ad Eus. p. 59, cccxxxiii Gelzer, Rhein. Mus. 1875 p. 261* || peloponnesium *B* pelopenensium *PR* pelopenensium *D* || atheniensium *om. D*

ensiumque maximum bellum totis uiribus animisque commissum est: in quo mutuis caedibus ad hoc coacti sunt, ut uelut uicti se ab alterutro subtraherent bellumque desererent. tunc etiam 2 Amazonum gentis et Cimmericorum in Asiam repentinus incursus plurimam late diu uastationem stragemque edidit.

Anno xx ante Urbem conditam Lacedaemonii contra Messenios propter spretas uirgines suas in sollemni Messeniorum sacrificio, ¹per annos uiginti indefesso furore bellantes, ruinae ^{p. 80} suae totas Graeciae uires implicuerunt. qui cum se magnis ⁴ exsecrationibus deuouissent sacramentisque obstrinxissent domum nisi Messena expugnata numquam esse redituros, ac per decem annos longa fatigati obsidione nec tamen aliquem uincendi fructum adepti, porro autem ¹et querellis uxorū super longa ^{p. 81} uiduitate et periculo sterilitatis contestantium permoti reuocarentur, consultatione habita ueriti, ne intercepta spe subolis ⁵ sibi magis hac perseuerantia quam Messeniis perditio nutrireretur,

AUCTORES § 2 *item Eusebius 940* § 3 Anno xx ante (!)
v. c. cf. *Eus. 1273* || Lacedaemonii—§ 5 permisere *Iustin. 3, 4 § 1—5*

1 animisque (e ex æ) R armisque B || cōmi^sū (ubi cō est com ut ubique in R) R conmisum B 2 mutiis P^a || ad hoc] adoc P || cōacti (estne conacti? eo compendio alibi non usus est) B || uelud B ueluti D || uicti se] uicisse B 3 alterout B || dissererent B consererent D 4 aumazonum D || gentes L^aR^aD || cimyneriorum R 5 plumam (ri s. s. statim m. 1) D || late diu] L diu late PRBDv || dedit R 6 xx] PRB ·xxmo· L uicissimo D || lacedaemonii PRB || mesennios L 7 spractas B stupratas *Iustinus* || sollempni B || messeⁿorum R messiniorum D 8 xx PRB || indiffesso B || furore D 9 totas om. B || graeciae BD gratiae ex gratiae corr. R 10 exsegrationibus D execrationibus PR^b || -que (e ex æ) R || obstrinxissent B obstrixissent R obtr. D || domuri B 11 messena] LR² messana PR¹D mesana B || redditurus D || x B 12 fati B 13 quaerellis B querelis P^bR || loga (n s. s. m. 2) P 14 diditate D || periculo D || sterelitatatis L sterilitates¹ P || contantium^{tes} R || reuocarentur permoti B 15 consulatione B || habeta B || ueriti ne] uerit sine D || spe (s in ras. m. 2) P || sobolis PR 16 messenis LRBD m^ossenis (erasa i) P || perdio B^t perdicio D

selectos in exercitu eos qui post iusiurandum in supplementum
 militiae uenerant Spartam remittunt, quibus promiscuos om-
 nium feminarum concubitus permisere, infami satis nec tamen
 6 utili licentia. ipsi autem proposito insistentes expugnant fraude
 Messenios, uictos seruitio premunt. at illi, diu cruentam do- 5
 minationem inter uerbera et uincla perpassi, iugum excutiunt,
 p. 82 7 arma sumunt, bellum instaurant. Lacedaemonii Tyrreum,
 Atheniensem poetam, ducem proelio legunt. qui tribus con-
 flictibus fusi, amissum exercitum uocata in libertatem seruorum
 8 manu suppleuerunt. sed cum sic quoque desistendum certa- 10
 mine propter metum periculi arbitrarentur, Tyrrei poetae et
 p. 83 ducis composito carmine et pro contione ¹recitato rursus accensi
 mox in certamen ruunt; tanta autem ui animorum concursus
 est, ut raro umquam cruentius proelium exarserit; ad postre-
 9 mum tamen uictoria Lacedaemoniorum fuit. tertio Messenii 15
 reparauere certamen. nec Lacedaemoniis mora. multas in au-

AUCTORES § 6 expugnant—§ 8 *Iustin.* 3, 5 § 9 *Iustin.* 3, 6
 (illa Athenienses uero—parant *fictane ex Iustin.* 3, 6 § 3—4 ?)

1 selectus *D* electos *B* || supplementum *L* . supplemen^{tu}m *D*
 2 militiae *D* || spartham *PR* || promiscuos (os *in m ut uid. corr.*) *L*
 promiscuū* (*fuit -cuus*) *P* promis*cuos (*er. s*) *R* 3 f*eminarum
R || concubitū* (*fuit -tus*) *P* concupitus *D* || permisere *B* || infami^s (*s*
s. s. m. 2) *P* 4 utilis (*s in ras. add. m.* 2) *P* ⁱⁿ utili *R* inutili
B || insistentis *D* || expognant *D* 5 messenios *R* messenios *B* ||
 uictus seruitio *D* || praemunt *B* || ad ^q *P* || cruentam diu *v* 6 uincla]
LP uinc*la *R* uincola *B* uincola *D* || perpesi *B* 7 lacedemonii
PRB lacedomoni *D* || tyrreum] *PRD* tyrrbeum *L* turreum *B* Tyr-
 taeum *corr. v* 8 atheniensem poetam] *LPRBD* (*en alterum s. lin.*
add. m. 2 in R) p. a. *v* 9 amisum *B* || libertate *L* 10 dissis-
 tendum *D* || certamen* (*fuit -mine*) *P* certamini *R* certamene *D*
 11 propter metam (*er me in ras. m.* 2) *P* || periculi *D* || arbitrentur
R^a || tyrrei] *LPR^bBD* tyrei *R^a* Tyrtaei *corr. v* || poete *D* 12 compo-
 sito *PR* || recitatu *D* 13 certamine *B* || tanta autem] *LPRBD*
 tantaque *v* 14 cruentius *D* || exarsit *B* || postremū* *P* 15 uic-
 toriam] *L* || lacedemoniorum *PRB* || tercio *D* || messeni *BD* messe*nii
 (*n ex m; i alt. fort. al. m.*) *R* 16 repauere *R* reparauire *D* || lacede-
 demoniis *R²BD* lacedemonii *PR¹*

xilium copias utrimque duxerunt. Athenienses uero Lacedae-
 monios alibi intentos e diuerso adgredi parant. nec Lacedae- 10
 monii quieuerunt: nam ipsi in Messenios occupati Peloponnenses
 in miserunt, qui Athenienses proelio exciperent. Athenienses
 5 autem, missa in Aegyptum parua classe in pares uiribus, nauali
 congressu facile uincuntur. dehinc recepta classe, aucti etiam
 militum robore, uictores in proelium uocant. Lacedaemonii 11
 quoque omissis Messeniis in Athenienses arma conuertunt. diu
 uariae et graues pugnae et anceps uictoriae status ac postre-
 10 mum pendente euentu utrimque discessum est. Sciendum ta- 12
 men est maxime, ipsam esse Spartam quam et Lacedaemoniam
 ciuitatem, atque inde Lacedaemonios Spartanos dici. Igitur 13
 inde reuocati Lacedaemonii ad Messeniorum bellum, ne medium
 tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis

AVCTORES § 10 et § 11 *Iustin.* 3, 6 § 5—9 § 13—§ 15 *Iustin.*
 3, 6 § 10—15

EXFILATORES 11 ipsam—12 dici *exscripsit Isidorus Orig.* 15, 1, 47

1 cupias *D* || utriusque *B* || uero (ue *ex uo corr. m. 2*) *P* || lace-
 demonios *PRB* lae·edemonios *D* 2 intentos *R* infestos *B* ||
 aggredi (*ex adgr. fort.*) *R* || lacedemonii *PR* lacedemoni^{fos} *B* 3 que-
 uere *D* || occupati (*fuit -tis*) *P* || meseneos *D* || peloponnenses *R* (*sed*
n prima er.) peloponenses (-sis *D*) *BD* peloponⁿenses *P* 4 immiserunt
D || atheniensis *LD* || exceperent *BD* || a*thenienses *R* atheniensis
D 5 missa *B* missi *L* || egyptum *D* || clase *D* 6 congressu
B || deinc (*h s. s. m. 2*) *P* || clase *B* 7 militum *om. B* || robore *B* ||
 uictoris *D* || proelio *D* || lacedemonii *PRB* 8 omis *B* || messenis
D || atheniensis *D* 9 grauis *D* || uictoriae *D* || ac] *LPRD cf. 2,*
9 § 10 ad BZh Iustini codices || postremo *D* 10 euentum *P^a*
 11 maximae *D* || spartham *PR* partam *B* || quam *om. R* || lacedae-
 moniam] *L* lacedaemoniam *PR* lacedaemoniⁿ *D* lacedaemoniam *BZ* Laceda-
 daemoniam *v* 12 ciuitatem] *LPRBDZ* ciuitatem dicunt *v*
 adque ** (*in eras. ?*) *P* adque *B* || lacedemonios *PRBZ* lacedemonius
D || sparthanos *PR* spartanus *D* partanos *B* 13 lacedemonii
PRB || ad *om. BD* || meseniorum *B* || bello *B* 14 ociosum *D* ||
 thepanis (*corr. m. 2*) *P*

paciscuntur, ut Boeotiorum imperium eis restituerent, quod
 temporibus belli Persici amiserant, si illi Atheniensium bella
 14 susciperent. tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis
 impliciti suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis
 15 suis hostes acquirerent. Athenienses tanta bellorum tempestate 5
 p. 84 ¹permoti duo duces deligunt Periclen spectatae uirtutis uirum
 et Sophoclen scribtozem tragoediarum: qui diuiso exercitu et
 Spartanorum fines late populati sunt et multas Asiae ciuitates
 16 Atheniensium imperio adiecerunt. hinc porro per annos quin-
 quaginta incerta semper uictoria terra marique pugnatum est, 10
 donec Spartani, et opibus inminutis et fide profligata, sociis
 quoque probro fuere.
 17 Sed haec per tot aetatum uolumina incubuisse Graeciae parui
 penditur. nunc autem interpellari interdum uoluptates et im-
 18 pediri parumper libidines non sustinetur. quamquam inter illius 15
 temporis homines atque istius hoc interest, quod illi aequo
 animo haec intoleranda tolerabant, quia in his nati uel enutriti

AUCTORES § 16 *Iustin.* 3, 7 § 12—15 ? § 17 *cf. Oros.* 1, 6 § 4

1 boetiorum *LPRB* boitiorum *D* || eis imperium *B* 2 amiserunt
PRD 3 susceperent *BD* (*ad u. rent tant. f. s. e. u. duobus in marg.*
n B) || sparthanorum *PR* 4 impliciti *D* || susceperere** (*una duaeue*
litt. eras.) *B* suscepere *D* || tercium *D* || recussarent *RB* (*sed s pr. er.;*
alt. s quamquam paullo obscurior m. 1 scr. uid. in R) 5 hostis
D || adquererent *D* 6 permoti *D* || duo] *LPR^aD* duos *R^bBv* ||
 deligunt] *PR* delegunt *D* diligunt *B* Eligunt *in folii princ. L* ||
 periclen] *LPB* (*coni. cum seq. uoc. et n deinde expunctum in P*) periclen*
 (*fort. s er.*) *R* pereclen *D* || spectate *D* || uirium *L* 7 sophoclen]
B sofoclen *LPRD* || scribtozem] *LPR^aB* scriptoem *R^bD* || trigoedi-
 arum *D* || exercito *D* || et *om. PB* 8 sparthanorum *PR* || finis *D* ||
 late *om. D* || populati *B* populati (*u in ras. al. m.*) *R* || ciuitatis *D*
 9 adiecerent *R* || quinquaginta *B L P ·L· R* 10 -que (*e ex ae*)
R 11 sparthani *PR* partani *D* || imminuti *D* 13 tot* (*a*
eras.) *P* || incubuissae *R* incubuisse *D* || greeciae *BD* gratiae (*a in*
ae al. m.) *R* 14 uoluptatis *D* uoluntates *B* || inpediri *PR* impe-
 dire *D* 15 libidinis *D* || quãquã *in quaquã corr. R* 16 hominis
D || adque *P^aB* || iscius *D* 17 intuleranda *B* intolleranda *R^aD* ||
 tulerabant *B* tollerabant *D* || hiis *B* || uel] *LPRBD* et *h* || enutriti]
PB **enutriti (*e al. m.*) *R* nutriti *LD*

erant et meliora non nouerant: isti autem, perpetuo in uita
sua tranquillitatum et deliciarum sereno adsuefacti, ad omne
uel modicum obductae sollicitudinis nubilum commouentur.
atque utinam ipsum depulsores huius uel modicae inquietudinis 19
5 precarentur, cuius munere hanc ignoratam aliis temporibus
iugitatem pacis habuerunt. et quoniam spondisse memini, 20
cum ueluti articulis quibusdam dicendi ordinem definirem, dic-
turum me esse ab orbe condito usque ad Urbem conditam,
huic uolumini quod ab orbe condito explicuimus finis hic sit, 21
10 ut ab Vrbe condita sequens libellus incipiat, qui contextiora
illorum temporum mala, exercitatoribus quippe ad nequitiam
atque eruditioribus hominibus, continebit.

AVCTORES § 20 cf. Oros. 1, 1 § 14

2 et] euo B || diliciarum PR¹BD || adsuefacti] LPB ass. (sed s pr.
in ras.) R adsuaefacti D || adomne corr. ex admone L 3 conmo-
uentur B commuuentur D 4 adque P^a || ipsum om. B || modice
inquietudines D 5 praecarentur BD || ignoratam] ignorantiam
ante ras. L || aliis (sic alt. 1 expuncto) L 6 ha{buerunt} (buerunt
paene euauerunt) L || |et quoniam spond} (haec isse—ueluti in pagi-
nae fine folii particula abscissa perierunt) L || spo*pondisse R || memini]
fsh memeni (corr. m. 1) P me|memini R me memini BD 7 arti-
colis D || dicendi om. B || definirem B 8 ab] ante in ras. minore m.
saeculi ut uid. VIII D || urbe condito D || urbem] orbem L || ***urbe (in
ras. m. ant. duae tresue litt. quae legi non possunt) D 9 uolum,ni (sic
infra add. i) P || quod] B^c quom (sic m non deleta) R² quem LPR¹B^mD ||
ab] ante in ras. minore m. saec. ut uid. VIII D || explicimus B || sit]
L^{1a}R²BDv est L^{1b} (in marg.) PR¹ 10 urbe] D orbe L || qui add.
R² om. LPR¹BD || Contextiora D 11 exercitatoribus D || nequi-
ciam D 12 adque P^aB || eruditioribus D || nominibus B || conte-
nebit D || Post continebit scr. est litt. prope cursiuis a m. 1^b contu-
li in L

PAVLI OROSII ADVERSYM PAGANOS LIBER I EXPLICIT INCIPĒ. LIB. SE-
CVNDVS LEGENTI VITA SCRIBTORI GRATIA L EXPLICIT (EXPLICĒ R) LIBER
PRIMVS INCIPIT ADVERSYM PAGANOS LIBER SECVNDVS PR ORMISTAE EX-
PLICIT · VOLVMEN PRIMVM | DE TRIVM PARTIVM TERRAE INDICIO | INCIPIT
EIVSDEM SECVNDVM | DE MVNDI ERVMPNIS (ad sinistram primi rubrae huius
subscriptiois uersus in marg. m. 1: OR|MES|TAE, ad dextr. in margine
m. 1: OROSII) B EXPLICIT LIBER PRIMVS INCIPIT LIBER SECVNDVS (litt.
rubris) D

Post continebit (aut, ut Q_3 et Paris. 17567 s. XI, post libri II inscriptionem) multi codices (eorum, quos ego novi, LII, quorum quatuor sunt saec. IX—X, sex saec. XI, ceteri iuniores) et Alfredi interpretatio anglosaxonica et ed. Z interpolata exhibent haec, quae subieci secundum Q_1, Q_3, T, V codices: Ab orbe¹⁾ condito usque ad Urbem conditam anni $\overline{\text{III}} \text{ CCC LXXX IIII}$ ²⁾, ab Urbe condita usque ad natiuitatem Christi DCCXV ³⁾ colliguntur, ergo⁴⁾ ab origine mundi in aduentum domini nostri Iesu Christi anni $\overline{\text{V}} \text{ C LXL VIII}$ ⁵⁾.

His usus est addens 'sicut in Orosio legitur' auctor Libri de computo scripti anno p. Chr. 810, ed. a Muratorio Anecdotis (Patauii 1713) tomo 3 p. 150

¹⁾ orbe ex urbe corr. V || ²⁾ LXXXVII pro LXXXIIII Q_3, V ; secundum Orosium debebat esse XXXXVII et sequens numerus DCCLII; cf. 6, 22 § 1; 1, 1 § 5 et 6 || ³⁾ h. l. interpungunt TV || ⁴⁾ ergo] anni. Ergo Q_3 (in quo haec ab Urbe—collig. anni om. sed a m. 1 statim suo loco reposita sunt) enim T || ⁵⁾ $\overline{\text{V}} \text{ CXC VIII T } \overline{\text{V}} \cdot \overset{\text{C}}{\text{XC}} \text{ VIII V}$

PAVLI OROSII

p. 85

HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS

LIBER SECVNDVS

Neminem iam esse hominum arbitror, quem latere pòssit, **1**
quia hominem in hoc mundo Deus fecerit. unde etiam peccante
homine mundus arguitur ac propter nostram intemperantiam
conprimendam terra haec, in qua uiuimus, defectu ceterorum
5 animalium et sterilitate suorum fructuum castigatur. itaque **2**
si creatura Dei, merito et dispensatio Dei sumus; quis enim
magis diligit, quam ille qui fecit? quis autem ordinatius regit,
quam is qui et fecit et diligit? quis uero sapientius et fortius
ordinare et regere facta potest, quam qui et facienda prouidit **p. 86**
10 et prouisa perfecit? quapropter omnem potestatem a Deo esse **3**
omnemque ordinationem, et qui non legerunt sentiunt et qui
legerunt recognoscunt. quod si potestates a Deo sunt, quanto

AVCTORES cap. 1 *cf. Augustinus Ciu. Dei 4, 33 passimque alibi*

1 hominum arbitror (in arbitror *in ras. m. 1*) *L* || posset *B*
2 quia] *LPRBD* (*ex D inde a libro II non adnotauit nisi potiora*)
quod *v* || hominem (^{rectū} *rectū al. m.*) *R* || in hunc mandum *B* || fecerit (it
in ras. m. 1) *R* || rectum post fecerit interpolauit (*ex 1, 3 § 1?*) *h*
4 comprimendam *R*² || haec *corr. ex* habet *L* || defecto *D* **5** stereli-
tate *LR*^a (*non P*) *D* **6** dispensatio^{ne} (*ne add. m. rec.*) *P* || quis
7 ^{enim}magis (*enim add. m. 2*) *P* **7** autem *om. B* || regit (*x m. 2*) *L*
9 ^{is} qui (*is m. 2*) *R* || faciendo *PR* **10** perfecit *B* || |Quapropter *in-*
cipit f. 36^v; ei uersui in mg. m. 2 (s. VIII-X) adscr. est: Quare fre-
muerunt *D* **11** ordinem *B*^m ^{ordinem & ordinationem (s. s. m. 2)} *R*
12 legere. *D* || recognoscunt] *Lh* cognoscunt *Bv* cognuscunt *D*
agnoscunt *PR*

4 magis regna, a quibus reliquae potestates progrediuntur; si
autem regna diuersa, quanto aequius regnum aliquod maximum,
cui reliquorum regnorum potestas uniuersa subicitur, quale a
principio Babylonium et deinde Macedonicum fuit, post etiam
Africanum atque in fine Romanum quod usque ad nunc manet, 5
5 eademque ineffabili ordinatione per quattuor mundi cardines
quattuor regnorum principatus distinctis gradibus eminentes,
ut Babylonium regnum ab oriente, a meridie Carthaginense,
6 a septentrione Macedonicum, ab occidente Romanum: quorum
inter primum ac nouissimum, id est inter Babylonium et Ro- 10
manum, quasi inter patrem senem ac filium paruam, Africanum
ac Macedonicum breuia et media, quasi tutor curatorque uenerunt
potestate temporis non iure hereditatis admissi. quod
utrum ita sit, apertissime expedire curabo.

AVCTORES 6 quattuor — cardines *cf. Oros. 7, 2 et Riese, Geogr. min. p. XXV*

EXPILOTORES 3 a principio — 9 Romanum *haec respicit additis sicut et uir eruditissimus Orosius historicographus posuit auctor libelli De promissionibus et praedictionibus Dei 2, 33 (in opp. Prosperi ed. Paris. 1711, II col. 161 C) qui libellus inter a. 450 et 455 uid. scriptus esse*

1 reliquae] *sic relq; R* 2 aliquod maximum cui reliquorum] aliquorum *D* 3 regnorum] regno: /// | *extrema euauerunt D* || quale ^{uud} (s. s. m. 2) *R* 4 babylonium *BD* || machedonicum *LPR*¹ macedonum *D* 5 africanum (m *linea quoque deletum*) *L* affricanum *D* affricum *B* || adque *LP^aB* 6 ordine *B*^t || III *B* || *uerba mundi cardines quattuor om. P (non om. R)* 7 III *B* || principatus (1 *expuncto*) *B* || fuerunt post principatus interpolauit (*perperam de codd. et edd. testatus nisi quod ab Z abesse recte dicit*) *h* *item* fuerunt et post princ. *Vat. 7318 s. ut uid. XII, ante principatum sed s. s. Patavinus s. XII* 8 babylonium (o *in ras.*) *P* babylonium *B* || carthaginense] *L* karthaginense *PR* chartaginense ÷ affricum ÷ *B* carthaginense *D* 9 septentrione *P* septēptrione *R*¹ || machedonicum *LPR*¹ || romanum (n *ex m corr.*) *P* 10 nouissimum *B* || inter** (*er. ra*) *D* || babylonium *B* 11 ac] et *B* || paruam] *LPRBD* paruulum *h* || affricanum *BD* 12 ac] *LPBD* a^c *R* et *v* || machedonicum *PR*¹ || breui *D* || et] ac *B* 13 potestatem (m *eras.*) *P* || admissi] *BD* ammissi (*prior m eras.*) *P* amissi *L* admissa *Rv* (d *in ras. ex m ut uid.; sa ex corr. al. m. R*)

¹Rex primus apud Assyrios, qui eminere ceteris potuit, Ninus ^{p. 87}₂ fuit. occiso Nino Samiramis uxor eius, totius Asiae regina, Babylonam urbem instaurauit caputque regni Assyrii ut esset instituit. regnum Assyriorum diu inconcussa potentia stetit; ₂ sed cum Arbatus, quem alii Arbacen uocant, praefectus Medorum idemque natione Medus, Sardanapallum regem suum apud Babylonam interfecisset, regni nomen et summam ad Medos transtulit. ita Nini et Babylonis regnum eo anno in Medos ₃ deriuatum est, quo anno apud Latinos Procas, Amuli et Numitoris pater, auus autem Rheae Siluiae, quae mater Romuli fuit, regnare coepit. ut autem omnia haec ineffabilibus mysteriis et profundissimis Dei iudiciis disposita, non aut humanis uiribus aut incertis casibus accidisse perdoceam, omnes historiae antiquae a Nino incipiunt, omnes historiae Romanae a Proca ₅ exoriuntur. deinde a primo anno imperii Nini usque quo Ba-

AVCTORES 1 rex—2 fuit *cf. Oros. 1, 4* || 2 occiso—3 instaurauit *ignotus; cf. Eus. 11, Oros. 2, 6 (et 3!)* || § 2—§ 9 *ignotus* || § 2 *cf. Iust. 1, 3 § 2—6; Eus. 1198^a* || § 3 *cf. Eus. 1198^a*

1 asyrios *B* assirius *D* 2 samiramis] *R²D* symiramis *PR¹*
 semiramis *L* semirames *B* 3 babylonam] *LPR^a* babyllonam *B*
 babillonam *D* babyloniam *R^b* *cf. 1, 2 § 104* || capudque *P^aB* caput
 quae (p *statim ex r*) *D* || assyrii* (*eras. s*) *P* asyrii* (*eras. s*) *R* assyrii
L^v asyrii *B* asirii *D* 4 asyriorum *B* asiriorum *D* || ininconcussa
 (*alterum in add. m. 2*) *P* inconcusa *B* 5 abbatu *D* || arbacei]
LPR¹D sarbacen *B* arbacen *R²* 6 sardanapallum *B*
 7 babylonam] *LP* babyllonam *B* babillonam *D* babyllonam (*pr. l er.*;
n in ni m. 2 ut uid. corr. R || interfecisset *B* || et] *ad P* 8 babylonis
BD 9 deriuatum *PR* || apud latinos (*ud l in ras.*) *P* || prochas
PRB || amuli] *LPR* amulli *B* amulii *D* || numitoris *D*
 10 auus (*1 er.*) *R* || rheae (*r fort. m. 1*) *L* || siluiae] *PRBD* syluiae
L 11 autem] *sic aut R* 12 profundissimis *P* || aut] *PR¹BD*
^ant (*a m. 1 ut uid.*) *L* autem (*sic aut R*) *R²v* 13 cassibus *B* ||
 accedisse *B* || hystoriae *B* storiæ *D* 14 antiq; *R* || || hystoriae
BD || a *in ras. ampl. (ex ap?) P* || procha *PRB* (*a al m. in ras. in R*)
 15 usque *in ras. P* || babyllon *B*

bylon a Samiramide instaurari coepta est, interueniunt anni
 LXIII, et a primo anno Procae, cum regnare coepit, usque
 p. 88 ad conditionem Urbis factam a Romulo intersunt aequae anni
 LXIII. ita regnante Proca futurae Romae sementis iacta est,
 etsi nondum germen apparet. eodem anno regni ipsius Procae 5
 Babylonis regnum defecit, etsi adhuc Babylon ipsa consistit.
 6 discedente autem Arbato in Medos, partem regni penes se
 retinere Chaldaei, qui Babylonam sibi aduersum Medos uindi-
 7 cauerunt. ita Babyloniae potestas apud Medos, proprietas apud
 Chaldaeos fuit: Chaldaei autem propter antiquam regiae urbis 10
 dignitatem non illam suam, sed se illius uocare maluerunt.
 8 unde factum est, ut Nabuchodonossor ceterique post eum usque
 ad Cyrum reges, quamuis Chaldaeorum uiribus potentes et
 Babyloniae nomine clari legantur, in numero tamen et cardine

AVCTORES § 6 Chaldaei *cf. Eus. 1198*

1 samiramide] *LR²D* simiramide *PR¹* semiramide *B* 2 ·LX·
 et quattuor *L* sexaginta | quattuor *D* || procae *PRB* 3 urbem
D || rumulo (ru *in ro al. m.*) *R* romulo *D* || aequae (aequae *L*) anni
LPRBD anni aequae *v* 4 ·LX· quattuor *L* sexaginta | quattuor
D || procha *PRB* (a *in ras. R*) 5 apparet] *LPR^aBD* apparet *R^b*
 adpareret *v* || procae *PRB* 6 || babylonis *B* babillonis *D* || defi-
 cit *B* || babylon *B* babilon *D* 7 discedente] *L* (cuius tamen li-
 brarius pro d altera scripturus erat n), *P* (sed te ex de corr.), *BD*
 discendente *R¹* descendente *R²h* || *penes (p *al. m. ex pae ut uid.*) *R*
 paenes *LPB* paenis *D* 8 retinere *PR¹* || chaldei *PRB* || babylonam]
LPR¹ babylonam *B* babilonam *D* babyloniam *R²* || aduersum] *LD*
 aduersus *PRBv* 9 babiloniae *D* babyloniae *B* || apud *P^a*
 10 chaldeos *LRBD* chaldei^{os} *P* || chaldei *PRB* || p̄p̄ (τ̄ *al. m. s. s.*)
R 11 se *om.* *PR¹* || uocari (i *in ras. al. m.*) *R* || malluerunt *B*
 maluerunt (u *alt. in ras. 1 uel 2 litt. m. 1*) *D* 12 fatum *P* ||
 nabuchodonossor] *L* nabuchodono*sor *P* nabuchodonosor *R* nabocodo-
 nosor *B* nabucudonosor *D* || ceteriquae *R^a* ceterique *D* || reges usque
 ad cyrum *B* 13 chalcedeorum *L* chaldeorum *PRBD* 14 babilo-
 niae *D* babiloniae *D* || tamen *om.* *B* || c̄ardine (corr. *al. m.*) *R*

regum non habentur inlustrum. Babylon itaque eo anno sub 9
 Arbato praefecto dehonora^{ta}, quo Roma sub Proca rege, ut
 proprie dixerim, seminata est. Babylon nouissime eo tempore
 a Cyro rege subuersa, quo primum Roma a Tarquiniorum re-
 5 gum dominatione libera^{ta} est. siquidem sub una eademque 10
 conuenientia temporum illa cecidit, ista surrexit; illa tunc pri-
 mum alienorum per^{pe}ssa domi^{natu}m, haec tunc primum etiam p. 89
 suorum aspernata fastidium, illa tunc quasi moriens dimisit
 hereditatem, haec uero pubescens tunc se agnouit heredem;
 10 tunc Orientis occidit et ortum est Occidentis imperium.

Et ne diutius uerbis morer, committo me dentibus insanien- 11
 tium, sed ueritatis praesidio liberandum.

Regnauit Ninus annis LII. cui successit, ut dixi, uxor sua 3
 Samiramis: quae cum et ipsa XLII annis regnauerit, medio
 15 imperii sui tempore Babylonam caput regni condidit. ita 2
 Babylon post annos MCLX et propemodum quattuor, quam

AUCTORES § 9 Babylon nouissime subuersa *cf. Eus. 1457* || § 9
 Roma—liberata est *cf. Eus. 1504, Oros. 2, 4 § 13 et 2, 6* || 13 LII *item*
Eus. p. 11 || 13 cui—14 regnauerit *Oros. 1, 4 (cf. 7, 2)* || 15 Baby-
 lonam . . condidit *Iustin. 1, 2 § 7, cf. Oros. 2, 2 (et Augustin. Ciu.*
D. 18, 2) || 15 ita—p. 86, 2 est *cf. Oros. 1, 12; 1, 19; 2, 2*

1 habentur] *LPRBDG^a cf. Grubitz p. 41; habeantur G^{bv}* || il-
 lustrum (1 *pr. in ras.*) *R* || babyllon *B* babilon *D* 2 arrato *D* ||
 dehonora^{ta} est *v* || procha *PRB* || haec ut *pr. dix. sem. est bab. om.*
B 3 propriae (a *er.*) *R* || babilon *D* || nouissime] ÷ inchoata ÷
 nouissime *B* 4 ciro *D* || primo *BD* 5 unae *D* 6 con-
 uen^{ien}tia (*corr. al. m.*) *R* || c^ecaidit *R* caecidit *L* cecidit *B* 7 ali-
 enorum] *PRD* alienarum *L* alienorum dominorum *B* alienigenarum
 (-orum *Vat.*) *Vat. 1977 s. ut uid. XII, v* || tunc] *PRBD* tum *L*
 8 aspernata *LPRD* aspernata est *B* || fastigium *R^aD* || demisit *B*
 9 haec] habet ^{haec} (*haec m. 2*) *L* || pubescens (*b ex p*) *R* 11 committo
B 13 LII] *PRB* .L^{et} duobus *L* quinquaginta trib: *D* || dixit (*t linea*
quoque deletum) *L* || sua* *P* 14 samiramis] *R²D* samirames *B*
 simiramis *PR¹* semiramis *L* || XLII] *PR* XLIIbus *B* .XL. et duobus
L quadraginta et duobus *D* || regnauerit] *LPRBD* regnaret *h*
 15 tempori (1 *linea deletum*) *L* || babylonam] *LPR¹* babyllonam *B*
 babillonam *D* babyloniam *R²* || capud *B* || babilon *D* babyllon *B^m*
 babillon *B^t* || .i. CLX *PRB* mille centum sexaginta *LD* || propemodū*
 (dū *ex dus corr.*) *P* || quattuor] *LPR* quatuor *D* IIII *B*

- p. 90 condita erat, a Medis et [ab] Arbato, rege eorum, praefecto autem suo, spoliata opibus et regno atque ipso rege priuata est: ipsa 3 tamen postea aliquamdiu mansit incolumis. similiter et Roma post annos totidem, hoc est MCLX et [fere] quattuor, a Gothis et Alaricho rege eorum, comite autem suo, inrupta et opibus 5 4 spoliata non regno, manet adhuc et regnat incolumis, quamuis in tantum arcanis statutis inter utramque urbem conuenientiae totius ordo seruatus sit, ut et ibi praefectus eius Arbatus regnum inuaserit et hic praefectus huius Attalus regnare temptarit; tametsi apud hanc solam merito Christiani impe- 10 ratoris adtemptatio profana uacuata sit.
- 5 Itaque haec ob hoc praecipue commemoranda credidi, ut tanto arcano ineffabilium iudiciorum Dei ex parte patefacto intellegant hi, qui insipienter utique de temporibus Christianis murmurant, unum Deum disposuisse tempora et in principio Babylonis et 15

AVCTORES § 3 *cf.* 7, 40

EXPILATORES 4 post—6 spoliata *adhibuit Seuerus Chron. p. 435*

1 arbato] *PR¹B (Grubitz p. 19) ab arbato LR²Dh* 2 adque *LF^a adq: D* 3 tamen] autem *L¹ corr. in marg. m. 1^b aut fort. 1^a || aliquamdiu PRB || incolumis B* 4 annos totidem] annos *B tot annis identiniem D || ·I·CLX PRB mille centum sexaginta LD || et] PR et fere LBDv || III B* 5 alaricho] *LPR alarico BD || comitem P || suo om. P¹ || irrupta R^b* 6 regno (*o in ras.*) *P* 7 archanis *R* 8 perfectus *D* 9 inuasserit *B || hiic B || perfectus D || athalus B adtalus D* 10 temptarit] *L¹R temtarit P temptaret B timtaret D temptauerit in marg. m. 1^b aut fort. 1^a L || tamenetsi D || ***apud (rasura est manus I) R || solum (u in a corr. al.) R || xpi B* 11 adtemptatio *D || prophana B || uacuata (ta in ras. m. 1) D* 12 ob (*o in ras. al.*) *R || commemoranda (da in ras.) P conmemoranda BD* 13 arc^hano (*h al.*) *R || pacefacto B^t* 14 hii *PR^aB || utique (e ex e corr.) P (ex quo non omnes id genus emendationes enotatae sunt) utrique D* 15 disposuisse] (*isse in ras.*) *P di^oposuisse R || |temptora (tem m. 1 aut 2 ante uersum add.) P || babylon's L babyloniis B babiloniis D*

in fine Romanis, illius clementiae esse, quod uiuimus, quod
autem misere uiuimus, intemperantiae nostrae. ecce similis 6
Babyloniae ortus et Romae, similis pctentia, similis magnitudo,
similia tempora, similia bona, similia mala; tamen non similis
5 exitus similisue defectus. illa enim regnum amisit, haec retinet;
illa interfectione regis orbata, haec incolumi imperatore secura
est. et hoc quare? quoniam ibi in rege libidinum turpitude 7
punita, hic Christianae religionis continentissima aequitas in
rege seruata est; ibi absque religionis reuerentia auiditatem
10 uo'luptatis licentia furoris impleuit, hic et Christiani fuere, qui p. 91
parcerent, et Christiani, quibus parcerent, et Christiani, propter
quorum memoriam et in quorum memoria parceretur. qua- 8
propter desinant religionem lacerare et lacerare patientiam
Dei propter quam habent, uti et hoc quoque inpunitum habe-
15 ant, si aliquando desistant. recolant sane mecum maiorum 9
suorum tempora, bellis inquietissima, sceleribus execrabilia,
dissensionibus foeda, miseris continuatissima, quae et merito
possunt horrere, quia fuerunt, et necessario debent rogare, ne
sint: eum sane rogare solum Deum, qui et tunc occulta iustitia 10
20 permisit, ut fierent, et nunc aperta misericordia praestat, ut
non sint. quae modo a me plenius ab ipso Urbis exordio,
reuolutis per ordinem historiis, proferentur.

1 clementia^e L 2 autem] sic at̄ P at̄ R || misere B mise-
rae P misere (, er.) R 3 babyloniae] LP babiloniae RD babyl-
loniae B, babylonis h || simili^s (s add. m. 2) P 5 defactus D ||
^{enim}
*** (eras. fort. compendium) P 6 illa **** (rasura m. 1 est) R
7 quare om. B || quoniam (i in rasura) P sic q̄n B 8 hiic B ||
relegionis B 9 serata L || relegionis B 10 uoluntatis LB ||
impleuit] LPR impliuit D inpleuit B || hiic B 11 christianis quibus
D || parcerent^{et} (et m. 1^b) L 12 in s. s. m. 1 R om. D || parcetur
D 14 uti (ti in ras.) P 16 execrabilia PR^b 17 faeda R
18 possint D || rogare debent B 19 eum] cum B 20 per-
mitsit L permisit (t in ras. ampl.) P || fieretⁿ (n m. 1 aut 2) L
fierint PR¹ || praestet PRB prestit D 21 orbis LB^t 22 hy-
storiis B

p. 92
 4 ¹Anno post euersionem Troiae ccccxlvi. olympiade autem
 sexta, quae quinto demum anno quattuor in medio expletis
 apud Elidem Graeciae ciuitatem agone et ludis exerceri solet,
 urbs Roma in Italia a Romulo et Remo geminis auctoribus
 2 condita est. cuius regnum continuo Romulus parricidio imbuat, 5
 parique successu crudelitatis sine more raptas Sabinas, improbis
 nuptiis confoederatas maritorum et parentum cruore dotauit.
 3 itaque Romulus, interfecto primum auo Numitore dehinc Remo
 fratre, arripuit imperium Vrbemque constituit; regnum aui,
 p. 93 4 muros fratris, templum soceri sanguine ¹dedicauit; sceleratorum 10
 4 manum promissa impunitate collegit. primus illi campus ad
 bellum forum Vrbis fuit, mixta simul externa ciuilique bella
 5 numquam defutura significans. Sabinorum, quos foedere ludis-

AVCTORES § 1 anno—ccccxlvi *ignotus*; cf. *Eus.* 835, *Eutrop.* 1, 1,
Oros. 1, 17 || Olympiade . . sexta . . Roma . . condita est *item Eus.* 1264 ||
 2 quae—3 solet *Eus.* 1241 γ (*ubi habes etiam* quattuor annis in medio
 expletis) || § 2 cf. *Augustin.* C. D. 3, 6 || 6 sine—Sabinas *Vergil.*
Aen. 3, 6 || raptas Sab. cf. *Eus.* 1268 || 7 cruore dotauit cf. *Vergil.*
Aen. 7, 318, *Iustin.* 1, 7 § 19 || 8 Numitore (!) cf. *Liu.* 1, 5 || 8 Remo
 cf. *Eus.* 1266 cod. *Fux.* || 10 muros fratris cf. *Liu.* 1, 7 § 2 || tem-
 plum—dedicauit (!) cf. *Liu.* 1, 10 et 11 || sceler. manum cf. *Liu.* 1, 8 ||
 § 5 foedere cf. *Liu.* 1, 9 § 13 || ludis cf. *Liu.* 1, 9 § 6

EXPILATORES 1 *numerum ex Orosio sumpsit Paulus p.* 4, 25
 (*Orosio laudato*) et p. 2, 11 *Eyssenhardt* || 1 Olymp.—3 solet *haec*
quoque fort. praeter Hieronymum adhibuit Isidorus Orig. 5, 37, 1

1 ^ouersionem (*litt. maiusc. rubris praeter e s. scriptam*) P || .cccc
 mo . quarto decimo L quatringsentisimo quarto D ccccxlvi § et p. 2 et
 p. 4 || olympiadae PRD 2 quinta L¹ quinto P^a || demum] deci-
 mum D || annum D || IIII B || in] & D 3 aput P^a || helidem
 PRBD || greciae RBD 4 etalia BD (*ante t parua ras. fort. inter*
punctionis in D) || a om. LBD s. *lin. add. m. 1 P* || remo] remulo
 L 5 parricida B || imbuat] LPRD inbuat B 6 mora PR ||
 sabinas mulieres R^b 7 cruorum D 8 romolus D || remo] rem
 D 10 sceleratarum manuum B^m 11 promisa B^m praemisa
 B^t || impunitate L || colligit B 13 quas P²R²

que pellexerat, feminas tam inhoneste praesumpsit quam nefarie defendit. ducem eorum Titum Tatium, senem honestis pietatis causis insistentem, diu armis propulsatum, mox, ut in societatem regni adsumpsit, occidit. cum Veientibus proelium adhuc paruo nomine, iam magnis uiribus, agitatum. Caeninensium captum ac dirutum oppidum. adsumptis semel armis numquam quies, quippe quibus egestas turpis atque obscena fames domi timerentur, si umquam paci adqueuissent. iam hinc incessabilia certamina et iuxta quantitatem uirium semper grania quam breuissime strinxerim: Tullum Hostilium militaris rei institutorem fiducia bene exercitae iuuentutis Albanis intulisse bellum et diu altrinsecus spe incerta, certa clade, tandem pessimos exitus et dubios euentus compendiosa tergeminorum congressione finisse: rursus pace disrupta Mettum Fufetium

AVCTORES § 6 *cf. Liu. 1, 10* || § 7 (—agitatum) *cf. Liu. 1, 15* || Caeninensium—oppidum *Florus 1, 1 § 11* || § 8 egestas turpis *Vergil. A. 6, 276* || obscena fames *Verg. A. 3, 367* || § 9 et 10 *Florus 1, 3 § 1—4 et § 6—8*

1 pellexerat (x *in ras.*) *P* || f*eminas *R* || *Post feminas interpungunt PR* || praesumpsit *D* || nefariae *LP* 2 deffendit *B* || tytum *B* || tucium *D* || honestis ^{ta} *R* 3 piaetatis *P^a* pietatisq; *R²* || propulsatum (n *et e m. 2*) *L* || mox*ut (*rasura non esse uid. m. 1*) *R* 4 adsumpsit *PD* assumpsit (s *pr. in ras.*) *R* || ueientibus (i *pr. in ras.*) *R* uegentibus *PD* uehientibus *B* || proelium *D* 5 caecinensium *P* cencinensium (re *supra ne scr. sed eras.*) *R* cininensium *B* 6 assumptis (s *pr. in ras.*) *R* adsumtis *D* 7 egestas^s (s *m. 2*) *L* aegestas *BD* || adque *P^aB* || obscena] *LRBD* obscaena *P* 8 famis *LBD* || timerent *PR* || paci] *FR^bBDv, cf. 3, 1 § 25* pacis *L* pace *R^a* 9 adqueuissent *R* 10 grauia] grama *D* || strinxerim *B* ^Pstrinxerim (*er. c*) *R* || ostilium *R* 11 institutorum *L* || exercite *D* exercitatae *BR* exercitate *P* || inuentatis *D* 12 in incerta *P²R^b* || certa] incerta *B om. D* 13 pessim₁ *P¹R* (*corr. in pessim^{os} m. 2 P*) || exitos *L* || dubios (o *ex u corr.*) *PR* || compendiosa *R²* 14 dir|ruptam et tum *D* || dirupta *v* || metum ^t *L* mettum *in metium corr. P* metum *in metium corr. R* et cum *B* || fufetium] *LR^b* fufecium *D* fufesium *PR^a* sufetium *B*

Fidinate bello, meditata etiam proditione suspensum, curribus
 in diuersa raptantibus duplicis animi noxam poena diuisi cor-
 11 poris expendisse: Latinos Anco Marcio duce saepe congressos,
 aliquando superatos: Tarquinium Priscum omnes finitimos et
 potentes tunc Tusciae duodecim populos innumeris concidisse 5
 conflictibus: Veientes Seruio Tullio insistente uictos fuisse nec
 12 domitos: Tarquini Superbi regnum occisi soceri scelere ad-
 sumptum, habita in ciues crudelitate detentum, flagitio adul-
 p. 95 teratae Lucretiae amissum, et inter domestica uitia uirtutes-
 que forinsecus emicantes, id est oppida ualida in Latio per 10
 eum capta Ardeam Oricolum Suessam Pometiamque et quid-
 quid in Gabios uel fraude propria uel poena filii uel Romanis
 13 uiribus perpetravit. sed Romani quanta mala per CCXLIII
 annos continua illa regum dominatione pertulerint, non solum

AVCTORES § 11 (—superatos) *cf. Liu. 1, 32 et 33* || Tarq. Priscum
 — conflictibus *cf. Liu. 1, 42* || § 12 *Florus 1, 7 § 1.2.4—6.11* ||
 § 13 *CCXLIII Eutrop. 1, 8 cf. Eus.-Hier. 1505*

1 fidinate *PRB* (e ex o corr. m. 1 R) || ^{ur}cruribus R 2 in diuersa
 raptantibus *om. D* || noxiam *D* || paenā *D* 3 latino *B* || an con
D || martio *RB* || duces *D* || sepe *R¹* || congressos *B* congressus
D 4 seperatos (*v al.*) *R* 5 duodecim (*i in ras. al. m.*) *R*
 XII *B* || populis *B* 6 uegentes *PR* uehientes *B* || tullo *LBD* ||
 uictos (o ex u) *R* || fuisse nec domitos *om. B* 7 tarquini *P¹R^aB* ||
 adsumtum *PD* assumtum (*s prior in ras.*) *R* 8 habeta *B* ||
 flagio *B^t* 9 lucriciae *D* || et inter] *LPRBD* et intus *v* inter
VOh || uitia *om. R* || uitutesque *R^a* 10 forensecus *LB* || *emicantes
P || ippida *R^a* || in latio *D* illata (*l prior in ras.*) *in in latio*
corr. al. m. R 11 ea fort. *P¹* || oriculum] *PRD* oriculum *LB*
 oriculum *v* || suessap *B* suescam *P* sues ^acā *R* || pometiamque et]
LPRD (*in R fort. ã ex a*) pum etiam quae et *B* pometiam et *v* || quid-
 quid (*d pr. in c*) *R* quitquid (*sic*) *B* 12 in gabios] ignauos (*n*
m. I^b itemque ut uid. punctum) *L* 13 *cc·XL·^{et}tres* (*et m. I^b*) *L*
 (*et adest in indice margini L a m. I^b ut uid. adscripto*) *ccXL* et tres
PR ducentos quadraginta et tris *D* *CCXLIII sic B* 14 aññ. *L* ||
 continuata *B*

unius regis expulsio uerum etiam eiuratio regii nominis et potestatis ostendit. nam si unius tantum superbia fuisset in 14 culpa, ipsum solum oportuisset expelli seruata regia dignitate melioribus. igitur regibus Vrbe propulsis Romani, consulendum 15 sibi quam cuiquam suae libertati dominandum rati, consules creauerunt: quibus ueluti adulta reipublicae crescentis aetas robustioribus ausis exercebatur.

^{p. 96}
 1 Anno post Urbem conditam CCXLIII Brutus primus apud 5 Romanos consul primum conditorem regemque Romae non solum exaequare parricidio sed et uincere studuit; quippe duos 10 filios suos adulescentes totidemque uxoris suae fratres, Vitellios iuuenes, reuocandorum in Urbem regum placito insimulatos, in contionem protraxit, uirgis cecidit securique percussit. ipse 2 deinde Veientum Tarquiniensiumque bello cum Arrunte, Su-

AVCTORES § 15 *Florus* 1, 9 § 2; 1, 22 § 1 || cap. 5 § 1 Brutus sqq. *Eutrop.* 1, 8 et 9, sed u. 11 totidemque—fratres *Florus* 1, 9 § 5 (cf. *Liu.* 2, 4 § 1) || § 2 *Liuius* 2, 6 (cf. *Periocha*)

EXPILOTORES 8 anno — 9 consul *compilauit Seuerus chron. p. 453*

1 expulsio^{ne} (puncta a m. 1^a aut 1^b) L || eiuratio] DAGKMv
 eiuratio L^{1a} eiuratio L^{1b} et abiuratio (fort. et non ab ead. m. a qua ab R) R²B iuratio PR¹ || regii nominis] regis in omnes B regii in hominis D 2 unus (i haud dubie ab m. 1^b) L || superbia tantum PR 3 expelli] et pelli B || regio^a (a m. 1^b) L regia* (er. n a m. 1) R || dignitatē D 4 propulsi^s (s m. 2) L 5 suae libertati om. B 6 uelutⁱ R || adultae B || rei^p. L 7 robustioribus B^a
 8 . cc mo . XLIII . L ducentisemo quadragensimo quarto D || primus om. B^c 9 romae] romanae L 10 exaequare (ae in ras.) P exaequae D aequare B || sed et] L^{1b} (in marg.), PR sed etiam L¹BD || uincerem D || studiuit B stodiuit D 11 adulescentes (ole al. m.) R adulescentis D adulescentes B || uitelios R uitelios D 12 iues^{ne}*** (ne m. 2) P || urbe BD || insimulato* P insimulato B simulato D 13 contionem D || procraxit B^t (sic e aut fort. t minus clara) || uirgisque B || caecidit P caedit^{ei} R cecidit B || percussit B 14 uegentum PR uehientum B || bello om. B || arrunte] LPRD arrunte rege B || superbi] super D

3 perbi filio, congresso sibi commortuoque procubuit. Porsenna
 rex Etruscorum, grauissimus regii nominis suffragator, Tar-
 p. 97 quinium manu ingerens, tribus continuis annis trepidam urbem
 terruit conclusit obsedit; et nisi hostem uel Mucius constanti
 urendae manus patientia uel uirgo Cloelia admirabili transmeati 5
 fluminis audacia permouissent, profecto Romani compulsi forent
 perpeti aut captiuitatem hoste insistente superati, aut seruitu-
 4 tem recepto rege subiecti. post haec Sabini conrasis undique
 copiis magno apparatu belli Romam contendunt. quo metu
 consternati Romani dictatorem creant, cuius auctoritas et po-
 tentia consulem praeiret; quae res in illo tunc bello plurimum
 5 emolumenti tulit. Sequitur discessio plebis a patribus, cum,
 M. Valerio dictatore dilectum militum agente, uariis populus
 stimulatus iniuriis Sacrum Montem insedit armatus. qua per-
 p. 98 nicie quid atrocius, cum ¹ corpus a capite desectum perditionem 15

AVCTORES § 3 — ingerens *Florus 1, 10 § 1* || § 3 *inde a tribus Liu. 2, 9. 12* (—15) || § 4 *Liu. 2, 16; 2, 18 § 3 et 4* [cuius auctoritas — praeiret *cf. Eutrop. 1, 12*] || § 5 *Liu. 2, 23—33, inpr. 30 et 32; sed discessio — patribus et iniuriis — armatus plerumque ex Augustino C. D. 2, 18 et (sacr.—arm.) 3, 17 (qui ex Sallustio, Hist. 1 fr. 10 Kritz)*

1 congresso sibi *B* congressusⁱⁱⁱⁱ · ibi (*interp. fort. al. m.*) *R* || commortuoque *PRBD* || porsenna] *LPRBD* 2 etruscorum *B* || grauissimus *B* || tarquiniensium *B* 3 manum *B* 4 mutius *R* 5 uerendae *B* || cloelia] *LR*² clylia *PR*¹ clilia *D* boclelia *B* || ammirabili *PR*^a admirati² (*in -abili corr. B^t et B^m*) *B^t* || trameati *B* 6 audatia *R*^a || permouissent (*per in ras. ****) *B* || cō*^upulsi *R*^b || ad uersum -si for.—hoste *adscr. m* aut in (*uoluitne in insistente ?*) *B^m* || forent] *LPRBD* fuissent *v* 7 in seruitutem *B* 8 cōn**^urasis *R* conrasis *B* || undque *L* ubique *B* 9 apparatu *D* || romani *D* 10 dictatore *P¹R¹* || °reant (*c al. m.*) *R* 11 quae] *q*; *R* 12 emolumenti *B* || patribus, cum] *correxī interpunctionem*, patribus. Cum *v* 13 m̄· (*i. e. marco*) *L* marco *PRBD* || dilectum] *LPR*¹ delictum *BD* delectum *R*² || populi* (*uid. s eras.*) *PR* 15 cum *om. B* || defectum (*s m. 1^b*) *L*

eius, per quod inspirabat, meditaretur? actumque de Romano nomine intestina pernicie foret, nisi maturata reconciliatio subrepsisset prius quam se discessio ipsa cognosceret. urguet 6 se atque iminet sibi extra illas apertas bellorum clades successu misero clandestina pernicies: quippe T. Gesonio et P. Minucio consulibus duo uel maxima omnium malorum abominamenta, fames et pestilentia fessam Urbem corripuere. Cessatum est paulisper a proeliis, cessatum tamen a mortibus non est. Veientes Etrusci graues hostes adiunctis sibi finitimorum 7 10 copiis in bella surgentes obuuii M. Fabio et Cn. Manlio consulibus excipiuntur: ubi post sacramentum iurationis, quo se Romani deuouerant non nisi post uictoriam ad castra redituros, adeo atrox certamen fuit et uictis uictoribusque par forma, ut, amisso plurimo exercitu occisisque in pugna Manlio consule et 15 Fabio consulari, M. Fabius consul oblatum sibi a senatu p. 99 triumphum suscipere recusarit, quia tantis reipublicae detri-

AVCTORES § 6 T. Gesonio—corripuere *Liu.* 2, 34 § 2 et 6 (*qui tamen Volscos pestilentiam inuasisse refert*) || § 7 *Liu.* 2, 43 § 11—2, 47

1 inspirabat] *LP* inspirabat *R* spirabat (sper- *D*) *BDv* || meditaretur] *LBD* mitaretur *P*¹ imitaretur *P*² imitaretur (*corr. m. 2*) *R* minitaretur (*imitatio est Sallustiana* [ad *Caes. de rep.* 2, 5 ?]) *Lautius, h;* cf. *Bentleius ad Horat. Carm.* 4, 14, 28 2 pernici*^s (s *al. m.*) *R* pernicies *B* 3 subripisset *B* subru episset *D* || ipsa *om. B* 4 adque *P^aR^aB* || iminet *BD* || extra] ex *D* 5 clandestina *B* || pernicies (c *ex t?*) *R* || tito *PRBD* || gesonio] *LPR* gessonio *BD*, geganio *fh* || publico *PRBD* 6 minutio *P* minutio *R* || cons̄s. *L* 7 famis *B* || arripuere *B*^t 8 mortalibus *B* 9 uegentes (n *in ras. R*) *PR* uehientes *B* || etrusci] *LB* cf. *Grubitz p.* 36 etrusci (*sic*) *R* et etrusci *PDh* || adiunctos *L* 10 obuuius *B* || marco *PRBD* || fauio *L* || sic *gñ · L* gneo *PRBD* || mallio *BD* malio *P^a* || cons̄s. *L* cons^{ulib⁹} *R* 11 quos| eromanis *D* 12 castram *D* || redituros (r *prior ex c corr.*) *P* 13 adeo] ad|adeo *D* 14 amiso *B* || occisisque (e *ex æ*) *R* occissisque *B* || manlio (i s. s. *m. 2*) *L* manilio *B* 15 marcus *PRBD* || fabius *R* || consul *in ras. P* || oblatum (ob *add. m. 2*) *P* 16 recusarit] *PR* recusarint (n *linea quoque deletum*) *L* recussaret *B* recusaret *v* || reip. *L*

8 mentis luctus potius debebatur. Gloriosissima illa numero et
 uiribus Fabiorum familia Veientanum sortita certamen quan-
 tam reipublicae orbitatem occasu suo intulerit, infamibus usque
 ad nunc uocabulis testes sunt fluuius qui perdidit et porta
 9 quae misit. nam cum sex et trecenti Fabii, uere clarissima 5
 Romani status lumina, speciale sibi aduersum Veientes decerni
 bellum expetiuisent, spem temere sumptae expeditionis primis
 successibus firmauerunt: dehinc inducti in insidias circum-
 uentique ab hostibus, omnes ibidem trucidati sunt, uno tantum
 ad enuntiandam cladem reseruato, ut miserius audiret patria 10
 10 perditos, quam perdidisset. ad haec non Romae tantum talia
 gerebantur, sed quaeque prouincia suis ignibus aestuabat et,
 quod poeta praecipuus in una urbe descripsit, ego de toto orbe
 dixerim:

crudelis ubique

15

p. 100

Luctus, ubique paupor et plurima mortis imago.

6 Igitur eodem tempore Cyrus, Rex Persarum — quem su-

AVCTORES § 8 et § 9 *Liu.* 2, 48 et 50 (cf. 2, 45 § 16), sed flo-
 sculo illo 4 porta quae misit ex *Floro* 1, 12 § 2 decerpto et illis 10
 ad enunt. cl. reseruato proprio *Marte temere additis* || 13 poeta *Vergil.*
Aen. 2, 368 sq. || cap. 6 § 1 *Orosius* 1, 19 et 2, 2

EXFILATORES 17 eodem — Cyrus . . p. 95, 2 cum Tarquinius — 3
 Urbem . . 5 *Babyl. excerpit Seuerus Chron. p.* 453

1 gloriosissima (a in ras. m. 1) D illa] illa cohors B 2 fa-
 milia om. B || ueientanum] pro u altero scripturus a erat L uegeu-
 tanum PR uehientauum B || quantã (ã ex ei al. m.) R quantã (tã
 in ras. m. 1) D 3 reip. L || intulerint B^m || ^{us}que (us m. 1^b, fort.
 1^a) L 4 ad nunc] adhuc D || uocabulis (ul in ras.) R 5 q:
 R || amisit P²R || sex et ccc PB sex et ccc. R || clarissima B cla-
 rissimi D 6 status (sta non prorsus erasae) P ^{de}cus (c ex t) R || ue-
 gentes PR uehieutes B 7 expitiuisent R^a || sumptae^eexpeditio^enis
 (e s. s. m. 2; d linea quoque del.) L sumtae expeditionis P 9 ab]
 quae ab (sed quae erasum) P || hosteibus (e linea quoque del.) L ||
 unã (a linea deletum) L 10 ad (d in ras. m. 2) R || enuntiandam]
 LB enunc. D nuntiandam PR || patria* R 11 at B 13 de-
 scripsit LB 15 sq. carmina h. l. ut ubique non suis uersibus per-
 scripta sunt in codd. 16 ymago B 17 eo^{dem} (dem m. 2) L ||
 quam D

perius explicandae historiae causa commemoraueram, qui tunc
 Asiam Scythiam totumque Orientem armis peruagabatur, cum
 Tarquinius Superbus Urbem uel rex uel hostis aut seruitio
 premebat aut bello — Cyrus, ut dixi, cunctis aduersum quos 2
 5 ierat perdomitis, Assyrios et Babylonam petit, gentem urbem-
 que tunc cunctis opulentiozem; sed impetum eius Gyndes
 fluuius, secundae post Euphraten magnitudinis, interceptit. nam 3
 unum regionum equorum candore formaque 'excellentem, trans- p. 101
 meandi fiducia persuasum, qua per rapacem alueum offensi
 10 uado uertices attollebantur, abreptum praecipitatumque mer-
 serunt. rex iratus ulcisci in amnem statuit, contestans eum, 4
 qui nunc praeclarum equum uorauisset, feminis uix genua tin-
 guentibus permeabilem relinquendum. nec peragendo segnior
 totis copiis perpeti anno Gynden fluuium per magnas concisum
 15 deductumque fossas in quadringentos sexaginta alueos com-

AVCTORES § 2—10 *ignotus, certe non ipse Herodotus (1, 178. 189. 190. 202; 5, 52; 1, 180. 191. 178—180) adhibitus; illorum u. 6 Gyndes—7 magnitudinis, § 5 eo—fossoribus totiusque § 7 ne fons quidem Herodotus*

1 qui] quia *D* 2 asyam *B* || scythiam *L* scythiamque *B* || et
 totum *B* 3 urbem[***** uel rex (*rasura m. 1*) *R* || uel hostis (el
 host *in ras.*) *P* 4 praemebat *P^aR^aB* || aduersus (*a in ras.*) *B*
 5 asyrios *B* asirius *D* || babylonam] *LR^a* babylonam *B* babilonam
P babyloniam *R^{bv}* abilonam *D* 6 gyndes] *LPR^a* gyndis *B*
 gendes *D* ganges *R^b* 7 euphraten] *R* eufraten *LPD* eufratem
B || nam cum unum *RB* (*sed s. s. cū in R*) 8 equorum] *LPD*
 *equorum *sed equitē s. s. R* aequitum *B* || candore formaque] *re f in*
ras. m. 1 D 9 fiducia] *L* || quo *B* quā *P* 10 uortices *B* ||
 adtollebantur *PR^aBD* || merserunt] *LPR^bD* merserat *h* (*mersisset*
et supra nam cum edd. quaedam uebut Colon. 1542) 11 anne *PR^a*
 con*testans (*t prior in ras. m. 1 ex st*) *D* 12 nunc *om. R* || prae-
 clarum] *LPBD* tam praeclarum (*ā in ras. m. 1 R*) *Rh* || equum] *h*
 equitem *LR^bD* aequitem *PR^aB* || uorauisset (*ui ex bi*) *R* || **feminis
 (*f in ras. al.?*) *R* || genuat|ting*entibus (*t alt. ex corr. add., in atr.*
obscuriore) *R* genuactinguentibus *D* || tinguentibus] *LB* tingentibus
PRD 13 segn¹or^{fuit} *R* 14 anno *s. lin. add. m. 1 P* || gyndem
 (*m in n corr.*) *P* ginden *D* gangen *R^b* 15 fossas *B* || cccclx
PRB || alueo^s *P*

5 minuit. eo opere praedoctis fossoribus, etiam Euphraten longe
 ualidissimum et mediam Babyloniam interfluentem deriuauit.
 6 ac sic meabilibus uadis siccum etiam patentibus aluei partibus
 p. 102 iter fecit, cepitque urbem, quam uel humano opere exstrui
 potuisse uel humana uirtute destrui posse utrumque paene 5
 7 incredibile apud mortales erat. namque Babylonam a Nebrot
 gigante fundatam, a Nino uel Samiramide reparatam multi
 8 prodidere. haec campi planitie undique conspicua, natura loci
 laetissima, castrorum facie moenibus paribus per quadrum
 disposita. murorum eius uix credibilis relatu firmitas et magni-10
 tudo, id est latitudine cubitorum quinquaginta, altitudine quater
 9 tanta. Ceterum ambitus eius quadringentis octoginta stadiis
 circumuenitur. murus coctili latere atque interfuso bitumine
 compactus, fossa extrinsecus late patens uice amnis circumfluit.
 10 a fronte murorum centum portae aereae. ipsa autem latitudo 15
 in consummatione pinnarum utroque latere habitaculis defen-

AUCTORES § 7 Nebrot gig. *cf. Genes. 10, 9 sq.* || fundatam—
 prodidere *cf. ad Oros. 2, 3 § 1 (et Syncell. p. 66 sq. Bonn)*

EXPILORES 6 Babyl.—7 rep., 13 murus—bitumine *fort. adhibuit*
Isidorus Orig. 15, 1, 4 8 campi—p. 97, 5 subuersa est *adhibuit*
laudato Orosio (ubi Horos. Naz.) Gregorius Turon. 1, 6 9 cast-
 rorum—10 disposita, 11 latitud.—12 stadiis . . aereae, p. 97, 2
 domus . . quatergeminae *compilauit Seuerus Chron. p. 453*

1 eufraten *LPRB* eufratin *D* 2 mediam] edi *in ras. m. 1 D* ||
 babyloniam] *LR^bBD* (-yllo- *B* -ilo- *D*) babylonam *PR^a* || diriuauit
PR¹B 3 sicū *P* 4 i*ter (*er. n*) *R* || coepitque (*oe in ae al. m.*) *R* ||
 extrui *PD* 5 **pene (*p in ras.*) *R* 6 babylonam *LPR^a* baby-
 lonam *B* babilonam *D* babyllonem & babillonem & babylonem & ||
 nebrot] *L* nebrot] *PRBD* nebrot & nembroth & 7 gygante
B || ue¹ (*1 m. 1 D*) || samiramide] *LR²B* samiramidae *D* simiramide
PR¹ || paratam *L* 8 planiciae (*c ex t*) *R* 10 dispossita *B*
 11 *L PRB* || altitudine (*e ex ÷*) *R* || quater] *XL B^m* 12 tantum
L || ceterum *R^a* || quadringentis octoginta] *LD cccclxxx PRB*
cccclxx Gregor. cuius inspexi codicem Naz. Pal. 864 saec. 8—9;
cclxx Herodot. 1, 189 sq. 13 coctili] cocto *D* || adque *P^aR^aB* ||
 interfuso] infuso *Gregor.* 14 cō*pactus (*ex con-*) *R^b* 15 *c PR* ||
 aer**eae *P* aureae *B* 16 consumatione *LD*

sorum aequè dispositis, media intercapedine sui citas quadrigas capit. domus intrinsecus ¹quatergeminæ habitationis minaci ^{p. 103} proceritate mirabiles. et tamen magna illa Babylon, illa prima ¹¹ post reparationem humani generis condita, nunc paene etiam ⁵ minima mora uicta capta subuersa est. ibi tunc Croesus rex ¹² Lydorum famosus opibus cum ad auxiliandum Babylo niis uenisset, uictus sollicite in regnum refugit. Cyrus autem posteaquam Babylonam ut hostis inuasit ut uictor euertit ut rex disposuit, bellum transtulit in Lydiam; ubi conterritum superiore iam proelio exercitum nullo negotio superauit. ipsum ¹⁰ etiam Croesum cepit captumque et uita et patrimonio donauit.

Exaggerare hoc loco mutabilium rerum instabiles status non ¹³ opus est: quidquid enim est opere et manu factum, labi et consumi uetustate, Babylon capta con¹firmat; cuius ut primum ^{p. 104} ¹⁵ imperium ac potentissimum exstitit ita et primum cessit, ut

AVCTORES § 10 citas quadrigas *Vergil. Aen. 8, 642* || § 11 *Orosius ?* || § 12 *Iustin. 1, 7 § 3—5. 7* || § 13 quidquid—uetustate *Cicero pro Marcello 4 § 11*

EXPILOTORES 3 Babylon . . 5 capta *adhibuit Seuerus Chron. p. 453, 3* || 7 Cyrus . . 11 Croesum cepit *uidetur adhibuisse Seuerus Chron. p. 436 sub fin.*

1 dispositis *B* || intercapidine *R²B* intercapitine *D* || sui citas *LPR¹* uicenas *B* sui ^{uicenas} citas *(corr. al. m.) R* seiunctas *D* 2 quater ^{erant} geminae (erant s. s. m. 2) *PR* || habitationes *P* || minaci proceritate *om. m. 1 in mg. add. al. m. R* 3 t¹am *R* || babylon *B* babilon *D* 4 pene (e *radendo in e*) *R* poenae *D* 5 muro *B* || capta ^{atq;} (s. s. al. m.) *R* || est *om. D* || chroesus *LD* 6 lidorum *D* || babylo niis *D* babylonis *B* 8 babylonam] *L* babylonam *B* babilonam *D* babylonem *P* babylon^{is} *R* || ut hostis (ut s. *lin. add. m. 2*) *P* || ut uic^{tor} (*in ras. angust.; fuit uictor sine ut*) *P* 9 in] ut in *B* || lidiam *D* || conterritum *R* || superiore (u *ex o ut uid. corr.; itemque u in marg.*) *B* 10 proelium *D* 11 chroesum *LD* || coepit *P* caepit *sed a in ras. R* 13 quicquid (c *ex d*) *R* quitquit *B* 14 babylon *B* babilon *D* 15 extitit *PR* || ut] *PR¹B* et *LR²D*

ueluti quodam iure succedentis aetatis debita posteris trade-
retur hereditas, ipsis quoque eandem tradendi formulam ser-
14 uaturis. ita ad proxima aduentantis Cyri temptamenta succu-
buit magna Babylon et ingens Lydia, amplissima Orientis cum
capite suo brachia unius proelii expeditione ceciderunt: et 5
nostri incircumspecta anxietate causantur, si potentissimae
illae quondam Romanae reipublicae moles nunc magis in-
becillitate propriae senectutis quam alienis concussae uiribus
contremescunt.

7 Igitur idem Cyrus proximi temporis successu Scythis bellum 10
intulit. quem Thamyris regina quae tunc genti praeerat cum
prohibere transitu Araxis fluminis posset, transire permisit,
primum propter fiduciam sui, dehinc propter opportunitatem
2 ex obiectu fluminis hostis inclusi. Cyrus itaque Scythiam in-
p. 105 gressus, procul a transmisso flumi^{ne} castra metatus, insuper 15
astu eadem instructa uino epulisque deseruit, quasi territus
refugisset. hoc conperto regina tertiam partem copiarum et

AVCTORES cap. 7 *Iustinus 1. 8*

EXPILORES 10 Cyrus— 11 regina . . p. 99, 8 cum — deleuit *ex-*
cerpsit Seuerus Chron. p. 453

1 uelut *PR^b om. R^a* || hereditas traderetur *BD* 2 eandem *B* ||
famulam *B* 3 temptamenti *P* temptamenta *D* || succubuit (c *pr. in*
ras.) *R* 4 babylon *B* babilon *D* || ingens (ng *in ras. al. m.*) *R* ||
oriente ¹³ *P* 5 brachia *PR* || expeditione *B* || caeciderunt *P* ceciderunt
B 6 anxietate *P* anxietate *RB* (*sed c er. in R*) 7 romae
B || reip̄. *L* || inbecillitate *B* imbecillitate *R^bD* 9 cotremescunt
R 10 successus | *sed s finalis a 1 m. del. L* successu* (*eras. s in*
P certe et ut uid. in R) *PR* || scythis *L* scythis (*eras. ut uid. h*)
R 11 intulit *** | *R* || quem] quam *D* || thamyris] *LPRB* thamis
RD 12 proibere* (*er. t*) *D* || transitum (-ū *R*) *RB* || araxis *D* ||
posse^t (*t al.*) *R* 13 propter] sic *p̄p* *R* || oportunitatem *LPRB*
oportunitatem *D* 14 cirus *D* || ingesus *B* 15 a *om. D* ||
metatus] metatus^{est} *R* 16 astu] astu^{castra} *R* castra *B* || in structa
R structa *P* || epulisque *P* *epulisque *R* 17 conperto *LPR^aB*
cō*perto *R^b* || reginam *D*

filium adolescentulum ad persequendum Cyrum mittit. barbari 3
 ueluti ad epulas inuitati ebrietate uincuntur, mox reuertente
 Cyro uniuersi cum adolescente obtruncantur. Thamyris exer- 4
 citu ac filio amisso uel matris uel reginae dolorem sanguine
 5 hostium diluere potius quam suis lacrimis parat. simulat
 diffidentiam desperatione cladis inlatae, paulatimque cedendo
 superbum hostem in insidias uocat. ibi quippe compositis inter 5
 montes insidiis ducenta milia Persarum cum ipso rege deleuit,
 adiecta super omnia illius rei admiratione, quod ne nuntius
 10 quidem tantae cladis superfuit. regina caput Cyri amputari 6
 atque in utrem humano sanguine oppletum coici iubet non
 muliebriter increpitans: Satiata te, inquit, sanguine quem
 sitisti, cuius per annos triginta insatiabilis perse-
 uerasti.

15 1 Anno ab Vrbe condita CCXLV Darius Cyro apud Scythas ^{p. 106} 8
 interfecto post aliquantum interuallum sorte regnum adeptus
 est. regnauit enim medius eorum Cambyses Cyri filius; qui 2

AVCTORES § 1 anno — CCXLV *ignotus* (cf. *Eus.* 1495) || Darius —
 adeptus est et § 4 Darius — recuperauit *adhibitus ut uid.* *Iustinus* 1, 10 ||
 § 2 *adhib. ut uid.* *Iustinus* 1, 9

1 adolescentulum *B* 2 uelut *PR* || *epulas *R* || primum (primo
B) ante ebriet. *add. PRBDv* || aebrietate *B* *ebr. *R* 3 cyro** (2
 uel 3 *litt. erasae*) *P* ciro *D* || aduliscente *D* adolesc. *B* || obtruncatur
 (n m. 2) *P* || thamyris] *LPRB* tamiris *D* 4 amiso *B* 5 po-
 tius] promptius *BD* || simulad *P^a* 6 disperatione *PR¹* || claudis
 (u eras.) *P* || illatae (l pr. in ras. ut uid.) *R* inlatim (--- m. 1) *D*
 paullatim|que *D* || decedendo *PR* 7 superbo *P* || insidiis *B* || con-
 possitis *B* compositis *PR* compositis interpositis *D* 8 docenta *D*
 cc *PRB* 9 rei om. *B* || nuncius *D* 10 superfuit (l er.) *R* ||
 capud *R^aB* || amputari *R¹D* 11 adque *P^aBD* || utre *L* utrum *D* ||
 coici] *PB* coici *D* coici (n m. fort. 1^a) *L* coici *R* 12 muliebribus
 (ter m. 1^b aut m. 1^a) *L* mulieriter *P¹* || satiata te *L* || inquit
LP^aR^aD 13 tregenta *D* xxx *PR* || perserasti *B* 15 ANNO
 (A in A mut.) — DARIUS litteris maiusculis *R* || .cc. mo XL. quinto *L*
 ducentisemo quadraginsemo quinto *D* || ciro *D* || aput *P^a* || scyt^has *R*
 schytas *L* 16 aliquantulum *B* || sorte] *LPRBD* forte (errore
 typogr. ut uid.) s, indeque h || adēptus *R^a* 17 est om. *B*

deuicta Aegypto cunctam Aegypti religionem abominatus
 3 caerimonias eius et templa deposuit. post hunc etiam magi
 sub nomine quem occiderant regis regno obrepere ausi; qui
 p. 107
 4 quidem mox deprehensi et oppressi sunt. Darius itaque,
 unus ex his qui magorum audaciam ferro coercuerant, con- 5
 sensu omnium rex creatus est. qui postquam Assyrios ac
 Babylonam a Persarum regno deficientem bello recuperauit,
 Antyro, regi Scytharum, hac uel maxime causa bellum intulit,
 5 quod filiae eius petitas sibi nuptias non obtinuisset. magna
 scilicet necessitas, pro unius libidine hominis septingenta milia 10
 uirorum periculo mortis exponi. incredibili quippe apparatu
 cum septingentis milibus armatorum Scythiam ingressus, non
 facientibus hostibus iustae pugnae potestatem, insuper repen-
 6 tinis incursibus extrema copiarum dilacerantibus, metuens ne
 sibi reditus interrupto ponte Histri fluminis negaretur, amissis 15

AVCTORES § 4 Antyro — § 7 *Iustin.* 2, 5 § 8—13 *exceptis illis*
 § 5 insuper — dilacerantibus et § 6 et quem — sensit *quae uidentur esse*
Orosiana

1 aegipto *D* || cunctam aegypti *om. m. 1 add. s. l. m. 2 L* || ae-
 gipti *D* || abhominatus *RB* (*bh al. m. ut uid. R*) 2 caeremonias
PB || eius *et (*er. s*) *D* || depossuit *B* || post *s. l. add. m. 2 L*
 3 regnū (*sed ū in ras.*) *PR* || obripere *R* obrebere *D* || ausi qui]
PB ausi; qui *om. m. 1 sed s. s. m. 1 uel 2* (*si; in ras.*) *R* ausi
 si *L* ausi] *D* 4 mox quidem *B* || depraehensi *LPRBD* || oppraessi
D obpraesi *B* 5 his (*h in ras.*) *P* hiis *B* || cohercuerant *PR*¹
 coexercuerant *R*² caercuerat *D* conhercuerat *D* 6 asyrios *B* assirius
D 7 babylonam] *LPR*^a babylonam *B* babilonam *D* babyloniam
R^b || a *om. LBD* || defeciente (*cum ras. supra e fin.*) *P* || recuperauit]
 recupe| (*pag. extr.*) *L* 8 antyro] *LPR*^a; *sic haud dubie Orosius, qui*
apud Iust. fort. Idantyrus legens id ut ab nomine alienum omisit; anthyro
R^b antiro *D* ancyro *B* || schytarum *L* 9 magacilicet (*n et s add.*
m. 2) *P* 10 libin ne *D* || unis *P* || homines *R* || dcc *PR* *sic acc*
B || mL. *P* ml. *R* 11 apparatu ***** (*rasura m. 1*) *R*
 12 dcc *PRB* || schytiam *L* || non *om. D* 13 hostibus *om. B*^t ||
 punge *D* || potestatē (~ *al. m. s. s. ?*) *R* 14 extrema *D* 15 histri]
LPRBD || amissio *L* amisis *B*

octoginta milibus bellatorum trepidus refugit, quamuis hunc amisorum numerum inter damna non duxerit, et, quem habendum uix quisquam ambire ausus esset, perditum ille non sensit. inde 7
 Asiam Macedoniamque adgressus perdomuit. Ionas quoque
 5 nauali congressione superauit. deinde in Athenienses, cur Ionas aduersum se auxilio iuissent, impetum fecit atque arma direxit. porro autem Athenienses ubi aduentare Darium conpererunt, quamuis auxilium a Lacedaemoniis poposcissent, tamen, cum detineri Persas quadriduanae religionis otio conpertum p. 108
 10 haberent, spem occasione sumentes instructis tantum decem milibus ciuium et Plataeensibus auxiliariis mille aduersum sescenta milia hostium campis Marathoniis proruperunt. Mil-9
 tiades ei tunc bello praefuit, qui celeritate magis quam uirtute fretus alacri satis expeditione prius hosti comminus inhaesit
 15 quam posset expedito sagittarum iactu propulsari. tanta in 10

AUCTORES § 8—10 *Iustin. 2, 9 § 8—12*

1 LXXX PRB || trepidus (u ex o ?) R || amisorum B admissorum
 D 2 dampna B 3 sensit R sensit (s alt. in ras. m. 1) D
 4 asyam B || machedoniamque L machedoniam P ma*cedoniã^a R ||
 adgresus B aggr. (g pr. ex d) R 5 congresione B || in s. lin. add.
 m. 2 P || cur] LPRBD quod v 6 aduersũ (sũ add. m. 2) P ||
 adque LP^aD 7 autem om. PR || ***** ubi (5 uel 6 litt. eras.; et
 plate ?) D || aduentaræ R^a || compererunt R^bD 8 lacedemoniis BD
 lachedemoniisⁱ P la*cedemoniis (c al. m. ex ch) R || poposcissent in ras. m. 1
 D || tunc^{am} R 9 deteneri (detin. R^b) persas LPR^aB detinire persas
 D, persas (quod pro lacedaemonios male posuit Orosius) del. fh || qua-
 triduae R^b quadriduae B^m || conpertum R^b cum pertum D
 10 occasione B || decim B x PR 11 plateensibus LPD placenti-
 bus B^t (t, omissa litterae corrigendae nota, B^m qui uoluit fortasse pla-
 tentibus) plateensibus (e prior in ras. et c s. s.) R || auxiliariis R
 12 sescenta] L¹D sexcenta L³ DC PRB || ^hostium R || proruperunt
 B^t inruunt B^m || militiades B miliciades D 13 caeleritate RB
 (cae in ce R) 14 alacri satis] alacritatis (i altera ex e corr.) P
 alacritatis^s R || ^hosti R hostis D 15 possit BD || expedito (er.
 i) R || tanto B

eo bello diuersitas certandi fuit, ut ex alia parte uiri ad occi-
 dendum parati, ex alia pecudes ad moriendum praeparatae
 p. 109 11 putarentur. ducenta milia Per^lsarum apud campos Maratho-
 12 nios ea tempestate ceciderunt. sensit Darius hoc damnum:
 nam uictus fugatusque arreptis nauibus refugit in Persas. 5
 13 cum autem instauraret bellum et ulcisci in uictores moliretur, in
 ipso apparatu concidit olympiade LXXIII, hoc est post Urbem
 conditam anno CCLXXV, quo tempore Romae Popilia uirgo ob
 crimen stupri uiua defossa est.

9 Xerxes Dario patri in regnum succedens bellum aduersus 10
 Graeciam a patre susceptum per quinquennium instruxit; quod
 Demaratus Lacedaemonius, qui tunc forte apud Xerxen exula-
 bat, per tabellas primum scriptas deinde ceratas suis prodidit.
 2 igitur Xerxes septingenta milia armatorum de regno et tre-
 p. 110 centa de auxiliis, ^lrostratas etiam naues mille ducentas, 15

AUCTORES § 11 *Iustin.* 2, 9 § 20 § 12 *Iustin.* 2, 9 § 13
 § 13 cum — concidit *Iustin.* 2, 10 § 1 || olymp. — defossa est cf. *Eus.*
 1531 (ol. LXXIII *Arm.*) cap. 9 § 1 et 2 *Iustin.* 2, 10 § 12.13.18—
 20.22, sed illa § 2 uix maria ad cursum secundum *Iustin.* 2, 13 § 10

1 ut alia ex h || parte (e ex e uel æ) R 2 pecudes (c linea
 quoque deletum) P 3 putarentur (a ex u al. m.) R || cc PRB ||
 apud] LPRBD ad h 4 caeciderunt P ceciderunt B || dampnum RB
 (sed p al. m. in ras. in R) 5 uictus] motus B || arreptus D ||
 retugit D 7 Olympiade capituli principum est in P (non in R) D
 itemque h. l. interpunctum et maiori illud uerbum prima littera scriptum
 in B || ^{olim}piade (s. s. al., pone m erasa p) R olimpiade D || LXXIII]
 PRB septuagesima quarta LD 8 CCLXXV] PRB ducentesimo
 septuagesimo quinto L ducentesimo septuagesimo quinto D || romę
 (o ex e ?) R || popilia] LR^bBD propilia PR^a 10 nullo spatio
 ante xerxes PD Xerxes RD xerses L || regno B regnom D
 11 greciam RB (sed c al. in ras. in R) || a* R || quod demarathus
 LBD quod demarathos (os in vs, deinde in is corr.) P qd^d demarathos
 R 12 lacedemonius P^bR lacedemonios P^a lacedaemonibus D
 lacedemonibus B || forte s. l. add. m. 1^a aut 1^b L om. B || xerxen]
 LPRD xerxem B || exulabat] P^bR²D exsolabat L exolabat P^aR¹
 14 xerxes] xerxen B || dcc PRB (in ras. P) || trecenta] LD ccc P
 .ccc. R ccc̄ B, trecenta milia v 15 auxiliis (sic) R || &iam R ||
 mille docentas D ī cc tas B .i.cc. PR

onerarias autem tria milia numero habuisse narratur; ut merito inopinato exercitu immensaeque classi uix ad potum flumina, uix terras ad ingressum, uix maria ad cursum suffecisse memoratum sit. huic tam incredibili temporibus nostris 3 agmini, cuius numerum nunc difficilius est adstrui quam tunc fuit uinci, Leonida rex Spartanorum cum quattuor milibus hominum in angustiis Thermopylarum obstitit. / Xerxes autem 4 contemptu paucitatis obiectae iniri pugnam, conseri manum imperat. porro illi, quorum cognati et commanipulares in 10 campis Marathoniiis occubuerant, et certaminis simul et cladis exstitere principium. deinde succedens sibi turba maior ac 5 segnior, cum iam neque ad procurrendum libera neque ad pugnandum expedita neque ad fugiendum prompta solis mortibus subrigeretur, triduo continuo non duorum pugna, sed caedes 15 unius populi fuit. quarto autem die cum uideret Leonida 6

p. 111

AVCTORES § 2 uix ad potum flumina *fort. adhibitus Iuuenalis 10, 177* § 3 huic—agmini *Iustin. 2, 10 § 21* || cuius numerum—uinci *Orosius* || Leonid.—obstitit *Iustin. 2, 11 § 2* § 4—§ 10 *Iustin. 2, 11 § 2—6.11.18 exceptis maxime his, quae Orosio debentur*: § 4 et commanipulares, § 5 cum iam—subrigeretur, § 7 de gloria—nihil sperandum, § 8 tamquam ipsi—uindicarent, § 9 Persae quoque—caedibus suis (*cf. Herodot. 7, 223, Diodor. 11, 10*), § 10 *extr. campumque—mortuus est*

1 tria milia] *L* trea milia *D* III milia *PR* III *B^t* milia *add. B^m*
 2 inopinatu *L* || exercitu] *L¹PR* exercitui *L²BDv* || immensaeque *R^bD* || classe *P* || *p^otum (o *eras. et a m. 1^a aut 1^b o s. l. scr.*) *L*
 pontum *B* tum *D* || uix (x *in ras. m. 1*) *D* 3 ingresum *B* || sufficisse *B* 4 incredibile *PR^a* 5 est *om. B* || a*strui *R* 6 fuic (*c in t al. m.*) *R* || sparthanorum *PRB* || quattuor] *LD* III *PRB*
 7 angustis *B* || thermopylarum *PRB* 8 contemptu (*contē in ras. P*) *PD* || paucitatisubiectae *L* || inire (e *in ras.*) *P* 9 porro] pro *D* || cōmanipulares (*i. e. com-*) *P* cummanipulares *B* cman- (*i. e. con-*) *R* 10 marothoniis *B* || obcubuerant *P* occubuerant (*sed pr. c in ras. in R*) *RBD* occubuerunt *L* 11 exstitere (-êre *L³ ut uid.*) *LB* ex-
 titere *PD* extere *R* || turba sibi *PR* 12 senior *D* || c^um *L* || nec *B* 13 expetita *P* || prumpta *R^aD* prūta *P* 14 subri-
 geretur *R* subigeretur *B* || triduo *P* || sed *s. l. add. m. 2 in L* || caedis *LBD* 15 unius (*^ a m. 3*) *L* || quarto] *LPRD* quarta *B* et ex *Iustini edd. h* || uiderit *B*

undique hostem circumfundi hortatur auxiliares socios, ut subtrahentes se pugnae in cacumen montis euadant ac se ad meliora tempora reseruent; sibi uero cum Spartanis suis aliam sortem esse subeundam: plus se patriae debere quam uitae. 7 dimissis sociis Spartanos admonet, de gloria plurimum, de 5 uita nihil sperandum; neque expectandum uel hostem uel diem, sed occasione noctis perrumpenda castra, commiscenda arma, conturbanda agmina fore; nusquam uictores honestius 8 quam in castris hostium esse perituros. persuasi igitur mori malle, in ultionem futurae mortis armantur tamquam ipsi 10 interitum suum et exigerent et uindicarent. mirum dictu sescenti uiri castra sescentorum milium irrumpunt. tumultus totis castris oritur. Persae quoque ipsi Spartanos adiuuant mutuis caedibus suis. Spartani quaerentes regem nec inuenientes caedunt sternuntque omnia, castra peruagantur uniuersa 15 et inter densas strues corporum raros homines uix sequuntur: 10 uictores sine dubio, nisi mori elegissent. proelium a principio noctis in maiorem diei partem tractum: ad postremum uincendo fatigati, ubi quisque eorum deficientibus membris uisus est sibi mortis suae ultione satiatu, ibi inter impedimenta 20

AVCTORES sescenti *cf. Oros. 2, 11 § 9*

1 auxiliāres ^{to} R 2 subtraherent B^t || pugna B || ac se ad se
P 3 sparthanis PRB 5 demisis B || sparthanos RB 6 ex-
pectandum PRD || ^hostem R 7 occansione D || commiscenda]
LPR^aB cōmisc. R^b 8 fore] pore D 9 esse perituros] LPRBD
(-rus D) esse *del. fh* 10 male B 11 sescenti] L¹D sexcenti
L³B DC PR 12 sescentorum] L¹PD sexcentorum L³R (*sed x in*
ras. R) DC B || irrumpunt (*pr. r in ras.*) R || tumultis P 13 perse
D || sparthanos R 14 sparthani PRB 15 cadunt D
16 densastrues D || den*^sas (*s prioris pars superior al. m.*) R || hominū
PR^a homines R^b || uic^x (*c linea deletum*) L || sequuntur PD sequuntur
B sequitur R 17 eligissent LB || inproelium B || a] in D
18 tractum^{est} R || ad] LBD^v *Iustini codices* ac PR, *cf. 1, 21 § 11*
19 deficientibus B 20 est *in ras. ampl. P* || inter (*r add. m. 2*)
P || impedimenta] LB impidimenta D inpaedimenta Pⁱp*eduñta (*ī s.*
s. al. m.) R

cadauerum ¹campumque crasso et semigelato sanguine palpi-^{p. 112}
tantem lassus lapsus et mortuus est.

Xerxes bis uictus in terra nauale proelium parat. sed ¹⁰
Themistocles dux Atheniensium cum intellexisset Ionas — quibus
⁵dum auxilium superiore bello praebet, in se Persarum impetum
uerterat — in auxilium Xerxis instructam classem deducere, solli-
citare eos parti suae hostique subtrahere statuit. et quia con-²
loquendi facultas negabatur, locis quibus Iones accessuri nau-
ibus uidebantur proponi symbolos saxisque adfigi iubet, socios
¹⁰quondam et participes periculorum, nunc autem iniuste desides
apta increpatione corripiens atque ad an¹tiquorum iura foe-^{p. 113}
derum religiosa adhortatione persuadens praecipueque admonens,
uti commisso proelio cedentium uice inhi-beant remos seseque
bello auferant. igitur rex, partem nauium sibi detinens, spec-³
¹⁵tator pugnae in litore manet. contra autem Artemidora, regina
Halycarnasi, quae in auxilium Xerxi uenerat, inter primos
duces acerrime bello inmiscetur, ita ut uersa uice in uiro

AVCTORES § 1—2 adfigi iubet *Iustin. 2, 11 § 19; 2, 12 § 8; 2, 12*
§ 1 et 2 § 2 socios quondam—auferant **Iustin. 2, 12 § 3—7*
§ 3—5 *Iustin. 2, 12 § 22—27*

1 semig¹alato *P* || palpitant²ē *P* 2 lassus lapsus] *LR^b* lasus
lapsus *B* lassus labsus *PR^aD*, lapsus *h* 3 proelium *D* proelium
B^t sed o in e corr. a *B^m* (sic!) 4 themisthocles *D* 5 ¹superiori
(¹ al. m., ¹ fin. in ras.) *R* superiori *D* || praebibat *P²R^b* 6 xerxis
(¹ ex ras.) *R* xersis *LB* || sollicitareq. (q. add. m. 2) *P* 7 suae
(e linea deletum) *P* || colloquendi (1 prior in ras.) *R* 8 negabatur *P*
nega^{ba}tur (ba statim s. s. m. 1) *D* 9 symbolos *B^t* simbolus *D* ||
9 adfigi (1 linea quoque deletum) *L* affigi (f pr. in ras.) *R* 10 de-
sides] *LP¹R^tD* deletum a m. 1 aut 2 in *P* agentes (sic 1 agentes *R^m*)
R^mBh (ex *Iust.*) 11 adque *LP^aBD* || foedarum *L¹* 12 exortatione
B || precipueque *L* 13 conmisso *B* || caedentium *B* cedentium (n ex
m corr.) *P* c*edentium *R* || ad uers. inhi-beant—igitur in marg. i *B* ||
inhi-beant** *P* 14 rex om. *BD* || sibi] ibi *B* || exspectator (-tur
D) *BD* 15 econtra *R^b* || arte^midora (m al. m.) *R* 16 halycar-
nasi] *LPRBD* || xersi *D* 17 ut om. *D* || in uiro in ras. *P*

4 feminea cautela, in femina uirilis audacia spectaretur. cum
autem anceps pugna esset, Iones iuxta praeceptum Themis-
toclis paulatim se certamini subtrahere coeperunt: quorum
defectio Persas iam fugam circumspicientes aperte fugere per-
5 suasit. in qua trepidatione multae naues mersae captaeque
sunt, plures tamen saeuitiam regis uelut immanitatem hostis
6 timentes domos dilabuntur. anxium tot malis regem Mar-
donius adgreditur suadens, regem in regnum redire oportere
7 prius quam aduersa fama nouas res domi moliretur; se autem,
si residuae sibi copiae traderentur, et ultionem ab hoste exac-
10 turum et ignominiam domesticam propulsaturum, aut, si ad-
uersa belli perseuerassent, cessurum se quidem hosti, sed
8 tamen sine regis infamia. probato consilio exercitus Mardonio
traditur. rex Abydum, ubi pontem ueluti uictor maris con-
seruerat, cum paucis proficiscitur. sed cum pontem hibernis
p. 114 tempestatibus dissolutum offendisset, piscatoria scapha trepi-
9 dus transiit. erat sane quod spectare humanum genus et
dolere debuerit mutationes rerum hac uel maxime uarietate

AVCTORES § 6—§ 10 ministerio *Iustin. 2, 13 § 1—5. 8—10*

1 faeminea *P (sic) feminea (e in e corr.) R* || cautella (1, pro 1
altera ?, margo) *B* || faemina *P* || speccaretur *D* expectetur *B*
2 anceps (nceps in ras.) *P* || esset Iones] esseciones *D* || esset et *L* ||
iuxta (s m. 2) *L* || themisthoelis *B* themistocles *P^aD* themestocles
R^a 4 deffectio *B* || peras (s m. 2) *L* 5 ceptaeque *P* 6 im-
manitatem] *L* immanetatem *D* inmanit. *PB* inmanitatem (an ex
am ?) *R* 7 uimentes *L* || domos] *L* *LPB* dom *R* domum *Dv* ||
dilabantur *P* delabuntur *L* || anxium *R^aB* || tod *B* 8 aggreditur
R^b || oportere in mg. m. 1 statim add. *D* 9 uerba se autem si
residuae sibi copiae traderentur om. m. 1, in summo marg. add. m. 2
P 10 traderetur *B^t* 12 bella *D* || perseuerasset (n m. 2) *P*
14 tradetur (e in i corr.) *P* || abidum *D* 15 hybernis *B* 16 pis-
catoria (ia in ras.) *P* || scafa *PRD* || trepidum *D* 17 transiit]
LPR transit *BDh* || expectare *PR^aD* 18 dolere (e pr. ex o ?)
R || debuerit *R* || hac *P* || maxima *B*

permetiens: exiguo contentum latere nauigio, sub quo ipsum pelagus ante latuisset et iugum captiuitatis suae iuncto ponte portasset; uilissimo unius seruuli egere ministerio, cuius potentiae, dum montes exciduntur, ualles replentur, amnes exhaustiur, ipsa etiam rerum natura cessisset. pedestres quoque copiae, quae ducibus commissae fuerant, labore fame ac metu ita distabuerunt et crudescente morbo tanta pestis tantaque foeditas morientium exorta est, ut uiae cadaueribus replerentur, dirae etiam alites atque improbae bestiae escarum inlecebris sollicitatae moribundum sequerentur exercitum.

At uero Mardonius, cui reliqua belli Xerxes commiserat, adflatus primum successu breui mox in extrema deiectus est. Olynthum siquidem Graeciae oppidum expugnauit. Athenenses uaria sollicitatione adducere in spem pacis adgressus,

AVCTORES § 10 cuius sqq. *Iustin. 2, 10 § 22 et 24 § 11 Iustin. 2, 13 § 11 et 12 cap. 11 § 1—5 Iustin. 2, 14 § 1—9, exceptis his Orosianis § 3 non paruo—damno, § 4 urget—perditio nam, § 5 mira—ordinatio

1 permeciens *R*^a || contentum *L* || sub quo—latuisset *om.* *B*
 2 ciuitati^s *P* || iuncto] *GV₂KX₂E*, ed. Col. 1542 et f, iuncto *an* uincto (illud probabilius in *A*) *AN* uincto *LP*^a uincto *P*^b uicto *R*^a*D* uecto *R*^b*B* uinctum *h*; cf. ad 3, 2 § 2 || ponte] *LR*^b*BDfh* ponto *PR*^a
 3 portasse et *PR*^a || potentia (ia in ras.) *P* 4 montis (e m. 1 ut uid.) *D* || uallis *D*^a || amnexeshauriuntur *D*^a || exauriuntur *R*
 6 ducibus *D* || commissae *B* || fame ac metu ita] fame a et uita (punctum ex corr. m. 1) *D* || famae *L* 7 orbo (m m. 2) *P* 8 exota (r m. 2) *P* 9 aliaes (a alt. corr. in litt. nunc euanidam) *D* || adque *P*^a*BD* || improbae] *LD* inprobae *PRB* || bistiae scarum *D*^a || escarum (e ex e) *R* || illecebris *R*^b 10 sollicitae (ta m. 2) *L* || sequerentur (tur in ras., fort. soluto compendio) *P* 11 ad *P*^a*R*^a || xerses *B* 12 afflatus (f pr. in ras.) *R* || primo *R*^b*BD* *om.* *R*^a
 13 olyntum *PRB* || siquidem siquidem *L* || graetiae *P* graeciae ex gratiae al. m. *R* greciae *B* || athenensis (cetera id genus non adnotabo omnia) *D* 14 sollicita] (fol. 18^r) tatione *L* || adgressus *B* aggressus *R*^b

ubi inexpugnabilem eorum libertatem uidet, incensa urbis parte
 3 in Boeotiam omnem belli apparatus deducit. illuc quoque
 eum centum milia Graecorum insecuta sunt et commisso sine
 mora proelio Mardonium deletis copiis ipsius uelut e naufragio
 nudum cum paucis fugere compulerunt; castra regis opibus 5
 referta ceperunt, non paruo quidem antiquae industriae damno:
 nam post huius praedae diuisionem aurum Persicum prima
 4 Graeciae uirtutis corruptio fuit. arguet igitur inceptus miseros
 extrema perditio. nam forte eodem die, quo in Boeotia Mar-
 donii copiae deletae sunt, pars Persici exercitus in Asia sub 10
 5 monte Mycale nauali proelio dimicabat. ibi nouus repente
 p. 117 ru' mor utriusque classis et populi inpleuit aures, Mardonii
 extinctas copias, Graecos exstitisse uictores. mira diuini iudicii
 ordinatio, in Boeotia oriente sole bellum fuisse commissum,
 in Asia meridianis horis sub eadem die tantis spatiis maris 15
 6 terraeque interiacentibus nuntiatum! qui rumor ei uel maxime

AVCTORES § 6 *ignotus; cf. Ruehl Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 157*

1 in^{ex}pugnabilem *L* || uidetⁱ *RD* boetiam (o m. 2) *L* boe*tiam
P boeo etiam *D* beoetiam *B* boetiam *R* 3 eum *om. BD* || c *PRB* ||
 grecorum *RBD* || commisso *B* 5 cum] con *B^m* || compulerunt]
LBD compulerunt *P* cō*pu^lerunt (*er. n*) *R* || regis*** (*opi uel qu er.*)
D regis *B* || opus *R^a* 6 refferta *B* || coeperunt *PRB* || dampno
B 7 ^{nam} post (*nam m. 2*) *L* nã p: (*i. e. nam post*) *P¹* nam ^{post} *P²*
 8 greciae *B* graecae *P* grece *R*; *cf. Grubitz p. 28* || urget *PRBD* ||
 inceptos *PR* incertos *B* || miseros *B* 9 boetia *R* boetiam (o m. 2)
L boe o-etiam *D* boetiam *B* 10 asiam *L* 11 mone *B* ||
 nauali *om. B* || demicabat *B* 12 rumor utriusque (*mor utrius in*
ras.) *P* || classis] cladis *B* || impleuit *R* compleuit *B* 13 extinc-
 tas *LPRBD* || grecos *RB* || ex*titisse (*er. s*) *R* extitisse *P* extetisse
 (*e alt. in i m. ut uid. 1*) *D* || diuinoⁱ (*1 s. s. m. 2*) *L* 14 ^{fuit} in *R* ||
 boetia (o m. 2) *L* boetia *RB* boeo-etiã *D* || commissum *B* 15 oris
B || eadem] *L¹* (ã *L³ ut uid.*) *PRBD*, eodem *h* (*ex § 4*) || spaciis (*c ex*
t) *R* 16 terrae^{q¹} (*q: m. ant.*) *D* || nuntiatum^{est} (*est m. 1 uel 2*)
R || qui rumor ei] *LB* Qui rumur ei *D* qui rumor ei (*mor ei in ras.*)
P qui rumores (*s in i corr.*) *R* cui rumori *Z₁h*

rei adstipulatus est, quod Persas, audita clade sociorum primum dolore dehinc desperatione correptos, nec bello expeditos nec fugae habiles reddidit. atque ita consternatos profligatosque constantior factus hostis successu felicitatis inuasit. Xerxes, 7
 5 bello in Graecia infeliciter gesto contemptibilis suis factus, per Artabanum praefectum suum in regia circumuentus occiditur.

O tempora desiderio et recordatione dignissima! o dies 8
 illos inoffensae serenitatis, qui nobis ueluti e tenebris respiciendi proponuntur! quibus breuissimo interuallo de uisceribus
 10 unius regni decies nouies centena milia uirorum tribus proximis regibus tria bella rapuerunt; ut taceam de infelicissima tunc Graecia, quae totum hunc, de quo 'nunc hebescimus, p. 118
 numerum moriendo superauit. Leonida ille clarissimus Lacedaemoniorum in bello isto aduersus Xerxen, quod supremum
 15 ipsi atque hostibus fuit, cum sescentis suis famosissima illa incitamenta dixisset: Prandete, tamquam apud inferos

AVCTORES § 7 *Iustin.* 3, 1 § 1 et 2 § 8 *numerus* 1900000
 ex his 700000 (2, 8 § 5), 200000 (2, 8 § 11), 1000000 (2, 9 § 2) ab
Orosio uidetur confectus esse; huc respicit 3, 17 § 8 § 9 *sescentis*
cf. Oros. 2, 9 § 8 || prandete — p. 110, 1 *cenaturi iisdem uerbis ap.*
Valer. Max. 3, 2 *ext.* 3 (*cf. Sen. ep.* 82 § 21 et *Cic. Tusc.* 1, 42 § 101)

1 rei adstipulatus] LPBD (-po- D) rei a*stipulatus R rei om. Z₁h ||
 clade] LPRBD clades h || sotiorum R^a 2 expeditos R' 3 ad-
 que PR^aB utque D 4 xerses B 5 grecia RB || infeliciter
 (cit in ras.) P infeliter R || contemptibilis PD 6 suum om. B ||
 regio PR 7 dissiderio B || dignissima B 8 e*tenebris R
 10 nouie*s (eras. ñ) P nouies* (s in ras. al. m.) R 11 trea B
 tria (i radendo ex e ut uid.) R 12 grecia RB graecæa (e linea
 quoque deletum) P || hu^Nc (N m. 2) P || nunc om. PR || hebescimus (e
 pr. in ras. ex ã m. 1) R 13 uerba leonida ille cl. lac. om. m. 1 sed
 eadem add. in imo marg. P || ill*e (e ex æ) R || clarissimus B || lacedaemoniorum B
 lacedaemoniorum D lachedemoniorum P lacedem. (c
 ex ch al.) R 14 aduersum BD || xerses B || supraemum BD
 15 adque P^aB adque D || sescentis] LD sexcentis B dc PR || illa
 incitamenta] |incitamenta (fol. princ. incitamen statim in ras. m. 1) D
 16 dixisset B || prande*te (er. r) P prandite B || aput P^a || imferos B

cenaturi, auxiliariibus tamen, quos excedere bello iubebat, misericorditer suasit, ut se ad meliora tempora reseruarent. 10 ecce cum ille promisit futura meliora, isti adserunt meliora praeterita, quid aliud colligi datur utroque in suis detestante praesentia, nisi aut semper bona esse sed ingrata aut num- 5 quam omnino meliora?

12 At Romae — ut ad id tempus redeam unde digressus sum: neque enim interuallo miseriarum ad alios transire compellor, sed, sicuti se quondam efferuescentia ubique mala ipsis actibus conligarunt, ita etiam permixta referuntur: nobis quippe con- 10 p. 119 ferre inter se tempora ¹Orbis, non cuiusquam partis eius laboribus insultare propositum est — Romae ergo post Urbem conditam anno CCLXL suspenso ad modicum bello grauis pestilentia, quae semper ibi raras indutias aut factas intercepit aut ut fierent coegit, per uniuersam ciuitatem uiolenter incanduit, 15 ut merito praecedente prodigio caelum ardere uisum sit, quando

AVCTORES § 2 CCLXL *numerus Liviianus* || grauis pest. — incanduit *Livius* 3, 6 || praecedente *sqq. Liu.* 3, 5 § 14

1 cenaturi *R* || auxiliariibus (to *al.*) *R* || tamen] tunc *R* || iubebat.] (sic *m.* 1; at *certum est statim additum esse*) *R* 2 meliora tempora (a *tē in ras.*) *D* || seruarent *B* 3 **ecce (*duar. litt. ras.*) *P* || asserunt (s *pr. in ras.*) *R* 4 aliud (t *in d corr.*) *P* || utroque (*er. s ?*) *R* 6 omⁿino (n *s. s. m.* 2) *P* 7 Atronie *D* || at] ad *P* || ut *om.* *LB* || unde] un *B^t* || digressus sum] *LD* degresus sum *B* digressus *PR^a* ^{su} digressus *R^b* 8 alius *D* alias *P* || compellor *R^b* 9 sicuti] *L* sicut *PRBD* || se quondam] secundam *D* 10 colligarunt *R^bBD* || referuntur] *LPRBD* referantur *cum Y₆h* || nobis ***** quippe (*rasura m.* 1) *R* || c̄ffere (*sic*) *P* 11 eius laboribus insul|tare (eius laboribus insul *in folii fine in ras.*) *P* 12 propositum *B* || uerba romae ergo post urbem conditam *om.* *B* eadem ac praeterea anno et numerus *litt. maiusculis rubris scr. sunt in P* ROM̄ (R *in R mut.*) — ANNO *litt. mai.* *R* 13 CCLXL (x *in ras. m.* 1) *B* CCLX*** (L *nigro colore*) *P* ·cc·LX̄i· *R* ·cc mo·nōgmo· *L* docentisemo nonaginsemo *D* 14 indutias] *LPB* inducias *RD* 15 fingerent *P^a* || cogit *L* 16 praecedente *L* || prodigio] signo *B^t* || sit] est *B*

caput gentium tanto morborum igne flagrauit. nam eo anno 3
 Aebutium et Seruilius ambo consules pestilentia consumpsit,
 militares copias plurima ex parte confecit, multos nobiles
 praecipueque plebem foeda tabe deleuit; quamuis iam etiam 4
 5 superiore quarto anno oborta lues eundem populum depopu-
 lata sit.

Proximo dehinc anno ciues exules seruique fugitui duce 5
 Herbonio, uiro Sabino, inuaserunt incenderuntque Capitolium.
 ubi fortissime quidem Valerio consule et imperatore obstitere 6
 10 iuniores; sed adeo atrox et graue discrimen proelii fuit, ut
 ipse quoque consul Valerius ibi fuerit occisus et indignam de
 seruis uictoriam insuper etiam sua morte foedarit.

Sequitur annus, in quo cum uicto exercitu consul obsessus 7
 est. nam Minucium consulem congressum proelio Aequi Vul-
 15 scique superarunt et fugientem in Algido fame ferroque cin-
 xerunt, actumque infeliciter foret, ni Quintius Cincinnatus, p. 120
 praecipuus ille dictator, artatam obsidionem oppresso hoste

AVCTORES § 3 *Liu.* 3, 6 § 1.2.5.8; 7 § 6 et 7 § 4 *Liu.* 3,
 2 § 1 (cf. *Mommsen, Chronolog. p. 175*) § 5 et § 6 *Liu.* 3, 15 § 5;
 18 § 8 et *Augustin. Ciu. D.* 3, 17 § 7 *Liu.* 3, 25—28 et *Florus*
 1, 11 § 11—13

EXPILORES 14 Minucium—p. 112, 4 egit *compilarit Lucani*
comm. Bern. 10, 153

1 capud *R^aBD* 2 ebutium *LPRD* butium *B* || ambo] *L*
 ambos *PRBD* || consumpsit *PD* 3 conficit *B* 4 praecipuaeque
LP (sed altero a *expuncto* in *P*) || foeda *R* || iam etiam] *LPRBD*
 iam *om.* ζ (*OT*) *fh* 5 superiori *R^b* || aborta *B* oborta iam *h* ||
 eundem *B* 6 sit] est *B^t* 7 deinc *P* || exsules *LB* 8 her-
 bonio] *LPRBD*; herdonio *corr. v* || incenderuntque] *LPRBD* in-
 censum *Augustini codices*; incend. *Fabricius legi perperam iussit, ut*
incensum apud. Aug. L. Viues) || capitulum *D* 9 obsedere *D*
 11 ualerius (u *m.* 2 ex o ?) *R* || occisus *B* || indignum *L* 12 foe-
 darit] *LPR* foedauerit *BDv* 13 cum] con *B* || consuobsessus *D*
 14 congressum *B* || aequi (sed a *uid. erasum*) *P* equi *D* || uulscique]
LPR uulsi] (*pag. princ.*) que *D* ulciscique *B* 15 superauerunt *B* ||
 algido *B* || cincxerunt *R^aBD* 16 quintius] *LPR²B* quincius *R¹D* ||
 cincinatus *RD* 17 artatam *LPRD* ortam *B* artam ζ (*T*) *h* ||
 oppraeso *B*

8 soluisset. qui repertus in rure, ab aratro arcessitus ad fasces, sumpto honore instructoque exercitu, mox uictor effectus, iugum boum Aequis inposuit uictoriamque quasi stiuam tenens subiugatos hostes prae se primus egit.

13 Anno qui proximus trecentesimo ab Vrbe condita fuit, dum 5 legati ad Athenienses propter Solonis leges transferendas missi expectantur, arma Romana famis pestilentiaque compescuit.

2 Ipso autem trecentesimo anno, hoc est olympiade nonagen-
p. 121 sima quinta, potestas 1consulum decemuiris tradita constituendarum legum Atticarum gratia magnam perniciem reipublicae 10
3 inuexit. nam primus ex decemuiris cedentibus ceteris solus Appius Claudius sibi continuauit imperium, statimque aliorum coniuratio subsecuta est, ut more contempto, quo insigne imperii penes unum potestas autem communis erat, omnes omnia 4 propriis libidinibus agitent. itaque inter cetera, quae inso- 15

AVCTORES § 1 dum legati *sqq.* *Liu.* 3, 31 § 8; 32 § 1 et 2; *cf. Eus.* 1566, *Augustin. Ciu. D.* 3, 17 § 2 *ccc cf. Eus.* 1564 *Arm.* || olympiade xcv? || potestas *sqq.* *Liu.* 3, 33 *cf. Eus.* 1565 § 3-5 *Liu.* 3, 35-38

EXPILOTORES 2 iugum—4 egit *exscripsit Paulus pag. 15, 10-12*

1 in rure] *LPRBD* ruri *v* || arces*situs (*s pr. obscurior et cum ras.*)
R || faces *D* 2 sumto *PD* || honore *B*¹ || instructuque *R*¹
3 bonum *L*^a || aequis] *LB Pauli cod. Vind. 583* equis *PDAB* *eqs
(*i al. m.; - eras.*) *R* 4 perse *L*^a prae se (*sed a eras.*) *P* 5 proximus] primus *BD* || tracentissimo *B* .ccc mo. *L* .ccc. *PR*
6 ^adathenienses (*ad m. 2*) *P* ad ^athenienses *R* || solonis (*s fin. in ras.*)
R || transferendas] *L* deferendas *PRBDv* || misi *B* 7 expectantur
PDB expectatur *R* || famis *B* || conpescuit] *PRB* (ēp- *R*) conspescuit
L conpescuit *D* 8 trecentesimo *D* ccc *PRB* || hoc est *om. m.*
1, s. l. m. 2 add. L || olympiades (*s del. m. 1 aut 2*) *L* olympiadae
D olimpiade] *PR* || nonagensima quinta] *LD* (-gins- *D*) nonagensima quinquies (siue quinque *margo*) *B* *LXLV* *P* *xcv (*c ex l corr.*)
R 9 decimuiris *B* 10 gratiam *D* || pernicem *D* || rei]. *L*
11 decimuiris *B* cidemuiris *D* || cedentibus *R* 13 subsecuta *P*
subsecuta *R*^a || contempto *PD* || imperii (*i fin. in ras.*) *R* 14 potestas] quia potestas (*pag. princ.*) *P* (*non R*) || Omnis (*i in e corr. al. m.*)
R omnis *D* 15 propria *D* || caera *D*

lentissime cuncti praesumebant, repente singuli cum duodenis
 fascibus ceterisque imperatoriis insignibus processerunt: et 5
 nouo improbae ordinationis incepto, ablegata religione con-
 sulum emicuit agmen tyrannorum, duabus tabulis legum ad
 5 decem priores additis, agentes insolentissimo fastu plurima,
 die, quo deponere magistratus mos erat, cum isdem insignibus
 processerunt. maximam etiam Appii Claudii libido auxit inui-
 diam, qui ut Verginae uirgini stuprum inferret, prius serui-
 tutis causam intulit; quamobrem adactus Verginius pater dolore
 10 libertatis et pudore dedecoris protractam ad seruitutem filiam in
 conspectu populi pius parricida prostravit. qua populus necessi-
 tatis atrocitate ¹permotus et periculo libertatis admonitus ^{p. 122}
 montem Auentinum occupauit armatus. nec tueri libertatem
 armis destitit, nisi postquam se coniuratorum conspiratio ipsi
 15 quoque honoribus abdicauit.

Tertia et quinta post centesimam olympiade per totum fere 8
 annum tam crebri tamque etiam graues in Italia terrae motus

AVCTORES § 6 *Liu. 3, 44.48.50 § 5* § 7 *Liu. 3, 49 § 1;*
50 § 11—13; 54 § 6 § 8 *tertia—olympiade ? || crebri sqq.] Liu.*
4, 21 § 5 exceptis illis ut de inn.—adsiduis Roma . . fatigaretur Oro-
sianis

1 praesue^mbant *P* praesu*|mebant *R* || repente*singuli (s *al. fort. m*)
R 2 ceterisque *R^a* || imperatoriis] *LPRB^mD* (-tur- *D*) impera-
 toris *B^t* imperii *v* 3 improbae] *LD* improbae *PRB* || incepto
PR || ablegata] *LP* oblegata *R^a* obligata *R^bB* 5 decim *B* ||
 *agentes (*er. e*) *R* || prima *B* 6 quoddeponere *R* || isdem] *LPR*
 hiisdem *B* hisdem *D* 7 maximam] *LPRBD* maxima *v* || appi *P*
 (*non R*) appii *D* || claudi *PR¹* 8 uerginae] *R* (ue *in ui corr.*)
 uerginii* *P* uirgineae *L* uirgeniae *B* || uirgini* *R* 9 causam]
 curam *P* ^{causam} curam *R* || uerginius] *PR²* uirgenius *B^m* uirginus *LR¹*
 uirgeniae *B^t* 10 et *om. B* || decoris (de *s. s. m. 2*) *L* 11 per-
 stravit *D* || qua] quia (1 *expunctum m. 1^a aut 1^b, deinde a m. 2 linea*
traiectum et q in Q mut.) *L* 13 occupauit (it *in ras.*) *P* occu-
 pauit¹ (t *m. 1*) *D* || in uerbum armatus *desinit B* || tueri] uiri *D*
 16 *tertia] LPRDG¹* Decima *G³* || centensimam *P* || olympiadem *PD*
 olimpiadem *R* 17 etiam *om. L*

fuerunt, ut de innumeris quassationibus ac ruinis uillarum
 9 oppidorumque adsiduis Roma nuntiis fatigaretur, deinde ita
 iugis et torrida siccitas fuit, ut praesentis tunc futurique anni
 10 spem gignendis terrae fructibus abnegarit, isdemque tempori-
 p. 123 bus cum Fidenates hostes maximorum 'auxiliorum manu stipante 5
 terribiles Romanis arcibus imminerent, Aemilius tertium dic-
 tator magnam mali molem ipsis Fidenis uix captis depulit et
 11 sanauit. tanta in ipsis erat malorum animorumque contentio,
 ut uel domesticas clades superfusa forinsecus bella oblittera-
 rent uel post damna bellorum indutias relaxatas diuersae pestes 10
 caelo terraque excandescentes incessabili infestatione corrup-
 perent.

14 Sicilia ab initio patria Cycloperum et post eos semper nutrix
 tyrannorum fuit, saepe etiam captiua seruorum, quorum
 primi carnibus hominum, medii cruciatibus, postremi mortibus 15
 pascebantur, excepto eo, quod externis bellis aut praeda habe-
 2 batur aut praemium. haec, ut quam breuissime absoluam,
 requiem malorum nisi nunc nescit, immo, ut euidentius diuer-
 sitates temporum declarentur, sicut antea uel intestinos uel
 externos tumultus perpessa est inter omnes sola semper, ita 20
 3 nunc ex omnibus sola numquam. nam etiam — 'ut sileam de
 p. 124

AVCTORES § 9 *Liu. 4, 30 § 7 sqq.*, *exceptis* ut praesentis—abne-
 garit *Orosianis* § 10 *Liu. 4, 31–34* cap. 14 § 1 Sicilia—ser-
 uorum *Iustin. 4, 2 § 2.3.5* || quorum primi—§ 3 *Orosius*

EXPILATORES 13 patria—tyrannorum *compilauit Isidorus Orig.*
14, 6, 33

1 ut de] *ex unde corr. P*, t *fort. in ras. in R* || ac] a *D* 2 -que
 (e *in ras.*) *R* || assiduis (*pr. s in ras.*) *R* 4 fructib; (b; *in ras. ?*)
R || hisdemque *PRD* hisdem *L* 5 stipante] *LPRD* stipantes
h 6 imminerent] *D* imminerent (*s. e fort. accentus*) *L* inmi-
 nerent *PR* || tertium] *P^a* (*sic -iū*) tertius *LP^bR* tertius *D*, *fort. ter-*
tius scripsit Orosius, male interpretatus auctoris sui uerba (dictatorem
 tertium *Liu. 4, 32 § 7*) 8 animorumque *sed s. s. armorum R*
 9 forensecus *L* 10 dā*na (*er. p*) *R* || pestis *L* 11 terraeque *D* ||
 infestatione *L* 17 premio *P* (*sed praemium R*) || breuissime
R 20 solo *P^aRⁱ* 21 ex] et *L* || numquam] *LPRⁱD* numquam
 patitur *R^v*

diuturnitate uel illius calamitatis, qua pressa est, uel istius e contrario, qua fruitur, pacis — Aethna ipsa, quae tunc cum excidio urbium atque agrorum crebris eruptionibus aestuabat, nunc tantum innoxia specie ad praeteritorum fidem fumat. igitur — ut 4
 5 praetermittam interim de tyrannis, quorum mox qui fuit ultor successor effectus est — medio tempore, hoc est anno ab Vrbe condita CCCXXXV, cum Regini' apud Siciliam discordia laborarent ciuitasque per dissensionem diuisa in duas partes esset, pars una ueteranos ab Himera urbe Siciliae in auxilium
 10 uocauit. porro illi, pulsus ciuitate primum his contra quos 5 inplorabantur, deinde mox caesis etiam illis quibus ad auxiliandum conuenerant, urbem cum coniugibus ac liberis sociorum occupauere, ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe 6
 cum Reginis quiduis perpeti satius fuerit, quam ut ultro inui-
 15 tarent, quibus patriam coniuges liberos ac penates ipsi extorres ad praedam relinquerent.

At etiam Catinenses cum Syracusanos graues infestosque 7

AVCTORES § 4 de tyrannis *cf. Iustin. 4, 2 § 6* || medio tempore
 . . . cum Regini—§ 6 *Iustin. 4, 3 § 1—3* § 4 hoc est—CCCXXXV
cf. Eus. 1597 (1598 cod. F) § 7—§ 9 *Iustinus 4, 3 § 4—7*

2 aethna] *LPR* ethna *D* || quae] qui* *P* 3 adque *LP^aR^aD*
 4 speci^ue *R* speciae *D* 5 quorum] *R²Dv* quo *LPR^a* || qui
 fuit *om. sed in mg. add. m. 1 D* 6 anno s. s. *m. 1 D*
 7 CCC·MO·XXX·quinto· *L* trecentesi|mo trice***simo quinto (*er. nti*) *D*
 CCC·XXV (*er. x esse potest*) *P* ·CCC·XXV (*x s. s. m. 1*) *R* || regini]
LPD regni *R* || aput *P^a* 8 -que] q; *in qu^o, deinde in qu^o corr.*
R || dissensionem (*s alt. in ras. al. m.*) *R* || diuisas *L* || in] inter *L*
 10 illi^s (*s m. 2*) *P* illis *D* || ciuitate pulsus *D* 11 inplorabuntur
L || caecis *D* || auxilium *PR* 12 cum *om. D* || ac] *L* et *PRD* ||
 sociorum (*c ex t*) *R* 13 comparandum *D* 14 regnis *R* || quid-
 uis] *Gf et in uno ex meis exempll. ed. 1738 h* quidquiduis *L* quid-
 quid uis (*prima i in ras.*) *P* quicquid uis (*c ex corr.*) *R* quidquid uis
D et ed. 1738 (in plerisque exempll.) et 1767 h, haud dubie ditto-
graphia natum ut permulta apud Orosium, quare nolim quidquid a suis
 corrigere || ut *om. D* 15 extorres (*o ex u corr.*) *L* 17 at] ad
P¹ || catinienses (*e altera ex i corr. m. 1 aut 2*) *L* catinenses *PR*
 catenenses *D* || syracosanos *P* siracosanos *D*

paterentur, ab Atheniensibus auxilia poposcerunt. sed Atheniensis suo magis quam sociorum studio instructam classem in Siciliam misere, cum et sibi propagare molirentur imperium et Syracusanam classem nuper instructam Lacedaemoniis proficere uerentur. et quoniam Atheniensis qui p. 125 missi erant caesis hostibus prospera initia sumpserant, maiores copias robustioremque exercitum cum Lachete et Chariade ducibus in Siciliam reduxerunt. sed Catinienses, belli taedio permoti, cum Syracusanis foedus ineunt, auxilia Atheniensium spernunt; post autem, Syracusanis condiciones pacis meditatione dominationis transredientibus, denuo legatos Athenas mittunt, qui capillo barbaque squalidi et lugubribus induti misericordiam atque auxilium et sermone et habitu precarentur. igitur magna classis instruitur ducibus Nicia et Lamacho, tantisque uiribus Sicilia repetitur, ut suffragia sua p. 126 et hi timerent, qui impetrauissent. Atheniensis duas ilico pedestres pugnas secundis successibus faciunt, confectos in urbe hostes et obiecta classe circumdatos terra marique concludunt. 13 at Syracusani fractis fessisque rebus auxilium a Lacedaemoniis petunt. a quibus mox mittitur Gylippus, solus quidem sed in 20

AUCTORES § 10—17 *Iustin. 4, 4 exceptis § 17 ita sub—exsequuntur Orosianis*

2 instructam L 3 sicilia L 4 siracusanam D || lacedaemoniis P lacedem. (c al. m. ex ch) R 5 atheniensis (e altera ex i corr. m. 1 aut 2) L atheniensis D 6 sumserant PD 7 robustioreq; (m m. 2) P || lachete de R lachet. D || chariade] D thariade L cariae PR Charoeade v; cf. *Ruehl Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 36*
 8 catinienses L catinenses P catinenses (e pr. in i corr.) R catinensis D || belli***tadio (i et te al m. in ras.) R 9 siracusanos L siracusanis D 10 siracusanis D || condiciones R 12 cabillus D || barbasque L^a || squalidi (s al. m.) R || lugubribus R 13 adque P^aD 14 nicea PR 15 lamatho L 16 hi* (er. i) R impetrauissent PR 17 confectos] LPR confectus D confectosque (et urbi pro in urbe T) TX₂h confertosque v 18 casse R^a 19 ad P^aR^a || siracusani D || fractis P fructis (u in a m. 1) D || lacedaemoniis PR¹ lacedem. R² 20 gilippus D

quo omnium praesidiorum instar praeferebatur. qui ueniens ut
 audiuit inclinatum iam belli statum, auxiliis partim in Graecia
 partim in Sicilia contractis opportuna bello loca occupauit.
 deinde duobus proeliis uictus nec territus, tertio congressu 14
 5 Lamachum occidit, hostes in fugam uertit, socios obsidione
 liberauit. hinc Athenienses terrestri proelio uicti, experimenta 15
 maris ineunt et nauali certamine congredi parant; quo cognito
 Gylippus classem instructam a Lacedaemoniis arcessit; aequae 16 —
 Athenienses in locum amissi ducis Demosthenen et Euryme-
 10 donta cum supplemento copiarum mittunt; Peloponnesii quoque
 cum multarum urbium consensu et decreto ingentia Syracusanis
 auxilia misere. ita sub specie socialis belli domesticos motus 17
 exsequuntur, et, quasi placito de Graecia translatum certamen
 in Siciliam fuerit, sic ex utraque parte summis uiribus dimi-
 15 catur. igitur Athenienses prima congressione uincuntur, castra 18
 quoque cum omni pecunia uel publica uel priuata et cum
 uniuerso instructu diuturnae expeditionis amittunt; fractis 19
 opibus et in angustum redactis, suadet Demosthenes, dum non-
 dum omnino res perditae sint quamlibet uideantur adflictae,
 20 domum redeant Siciliaque decedant; Nicias autem, pudore 20

AVCTORES § 18—22 *Iustin.* 4, 5 *exceptis* § 18 et cum—expediti-
 onis et § 19 fractis—redactis *Orosianis*

• 1 praediorum *R* || uenies^a *R* 2 inclinauit *L* || grecia *RD*
 3 partem *D* || oportuna (na *ex m corr.*) *P* oportuna *RD* 4 duo^{bua}
 (*corr. m. 1*) *P* || uic^{tua} (*m. 1*) *P* || tertio* (o *ex corr., m. 1*?) *R*
 5 sotios *R*^a || obsidine *L*¹ 8 gillippus *D* || lachedemoniis *PR*¹
 lacedem. *R*² || arcessit] *LPRD* 9 amisi *L* amissi* *P* || demo-
 sthēnen' (^ *et m. 2*) *L* demostenen *PR* demus thenem *D* 10 suple-
 mento *L* || peloponensii *PR* (*fort. pel ex pol al. m. R*) peloponensii
D 11 ingentia (a *in ras. al. m.*) *R* || siracusanis *D* 12 sub
 specie] supeciae *D* || speci**e* *R* 13 exequuntur *PR* exsecuntur
D || placito *om. D* || grecia *RD* 14 sicilia *D* || si^c *R* ||
 extraque *R* 17 omittunt *D* 18 demostenes *P* demo*stenes
R || nondum] *PRD* non *Lh* 19 ui^{da} antur (n *in ras.*) *P* ||
 adflictae (f *prior in ras. R*) *RD* 20 niceas *PR*

male gestarum rerum ab initio desperatior redditus, remanere
 21 contendit. reparant nauale certamen et mox per inscitiam in
 p. 127 angu^lstias Syracusani maris deducti insidiis hostium circum-
 ueniuntur: Eurylochus dux primus occiditur, undecim naues
 incenduntur. Demosthenes et Nicias classem dimittunt quasi
 22 tutius terrena expeditione fugituri. Gylippus autem primum
 naues eorum relictas centum triginta inuadit, dehinc ipsos
 fugientes persequi adgressus capit caeditque quam plurimos.
 Demosthenes dedecus seruitutis uoluntaria morte declinat,
 Nicias uero indignam turpemque uitam dedecore captiuitatis 10
 accumulatur.

p. 128
 15 Igitur Athenienses, biennio apud Siciliam non sine Lacedaemoniorum damno conflictati, aliis domi malis circumueniuntur. Alcibiades enim, dux pridem aduersus Syracusas pronuntiat, mox ad iudicium pro quadam insimulatione detentus, 15
 2 uoluntario exilio Lacedaemonem se contulit inpulitque Spartanos, ut turbatis Atheniensibus nouo rursus bello insisterent, neque eis respirandi spatium, quin opprimerentur, relaxarent.
 3 cui incepto ita Graecia omnis adstipulata est, quasi ad commune incendium restinguendum bono publico congestis uiribus 20

AVCTORES § 1—5 *Iustin.* 5, 1 § 1—5. 7. 9 (§ 4 et copias cf. *Iust.* 5, 1 § 9; 2 § 10)

1 re*ditus *P* reditus *D* 2 per**scitiam *R* 3 siracusani *D*
 4 eurylochus] *R* (*Iustinus*) eurylocus^h *P* eurylothus *L* eurylogus *D* ||
 undecim *in ras.* *P* (xxx *Iustinus*) 5 demostenes *PR* || niceas *P*
 7 centum treginta *D* cxxx *PR* || deinhunc *L* 8 aggressus (*prior*
g in ras.) *R* 9 demostenes *PR* demusthenes *D* || declinas *D*
 10 niceas *PR* 11 accumulatur] *R*^b accumulatur^u (*u m. 2*) *L* adcumulat
P adcomulat *D* 12 biennio* (*una litt. erasa*) *P* || lacedaemoniorum
*PR*¹ lacedem. *R*² lacedaemoniorum *D* 13 dā*no (*er. p*) *R* ||
 circumuenturⁱⁿ (*iun m. 2*) *L* 14 pridem] primum *L* || aduersus (*sus*
ex sū corr.) *P* || siracusas *D* || pronuntiat *D* 15 adi^{adi}ciū *P* ||
 quadam *ex quodam m. 1* *R* || **simulatione (*duae litt. er.*) *P* 16 lacedaemonem] *LD* lacedemonem^v *P* lacedemonem (*ch in c corr. m. 2*)
R || inpulitque *D* 19 grecia *R* || asstipulata (*s pr. in ras. al. m.*)
R astipulata *D* || communem *L* 20 restinguendum *PR*^a

consuleretur. Darius etiam rex Persarum, memor paterni
 auitique in hanc urbem odii, per Tissafernen praefectum
 Lydiae cum Lacedaemoniis foedus paciscitur eisque sumptus
 belli et copias pollicetur. mirum dictu, Atheniensium tantas
 5 ea tempestate opes fuisse, ut, cum aduersus eos, hoc est ad-
 uersus unam urbem, Graeciae Asiae totiusque Orientis uiribus
 incursum sit, pugnando saepe nec umquam cedendo consumpti
 magis uideantur fuisse quam uicti. principio enim Alcibiades 6
 1 omnes socios deficere ab his ad Lacedaemonios coegit, sed et p. 129
 10 ab his quoque per inuidiam insidiis adpetitus aufugit et ad
 Tissafernen in Mediam concessit. cui statim accommodato in- 7
 genio et apti eloqui gratia familiarior factus persuadet, ne
 Lacedaemonios tam profusis opibus iuuet; eum potius istius
 certaminis arbitrum spectatoremque fieri debere, integrasque
 15 Lydiae uires aduersum uictorem reseruandas. quamobrem Tissa- 8
 fernes partem classis cum aliquanta manu deduci Lacedae-

AVCTORES § 6—§ 8 *Iustin.* 5, 1 § 11; 2 § 2.4.5—11.14 a quo
 tamen illa § 6 in Mediam et § 7 Lydiae aliena sunt

2 auitique] *LP* aui**que (*er. ti*) *D* au*ique (*er. i aut t*) *R* || hanc
P || urbē (~ *eras.*) *P* || tissafernen] *PR* tissarfernen *L* tessarfernen *D*;
cf. 3, 1 § 6 *sq.* 3 lachedemoniis (*ch in c corr. m. 2 R*) *PR* || -que
 (e *ex ae*) *R* || sumtus *PD* 5 tempestates *L*^a 6 grecie *R* ||
 asiae totiusque (e *t in ras.*) *P* 7 incursum sit] incorruissit *D* ||
 umquam *LPR* umqua| *D* || caedendo *R* || consumti *PD* 9 socios
 (c *ex t*?) *R* || deficere *in defecere mut. m. rec.* *L* || lacedemonios *PR* ||
 et *om.* *D* 10 appetitus *D* petitus *PR* || & s. s. *in R* || ad tissarfernen
LD atissafernen *P* ad*tis|safernen (*d ex t al. m., tis uersum excedunt*
sed m. 1 sunt) *R* 11 *statim (*una litt. erasa*) *P* || accommodatum
L^a adcommodato (-*uda-* *D*) *PR*^a*D* 12 apti (1 *fin. expuncta*)
L abti *P*¹*R*^a (*habiti Portensis; attici con. Grubitz*) || e|loquii
*in *|eloquii corr. al. m. R* || factis (*corr. m. 2*) *P* || persuadet**ne (*fuisse*
uid. —deatne) *P* 13 lachedemonios *P* la*cedemoniis (*c al. m. ex ch*)
R lacedaemonio *D* || profuissis *D* || opibus (*i in ras.*) *P* 14 specta-
 toremque] *LD* spectatorem *P*¹*R* ^spectatorem *P*² || fieri (*i fin. ex e*?)
R || integrasque (c *eras.*) *P* 15 aduersus *R*^a*D* || tissafernes] *PR*
 tissarfernes *LD* 16 aliquantamanu (*ntama in ras. et a s. s. erasa*)
P || lacedaemonam] *LD* lacedemonam *PR* (*la ex lo uel le al. m. R*),
cf. ad 1, 2 § 104

monam iubet, ne uel abundantes suffragiis alieno tuti periculo dimicarent uel in totum destituti susceptum certamen omittent.

p. 130
16 ¹Apud Athenienses uero cum diu domestica discordia agitaretur, imminente periculo summa imperii ad senatum populi uoluntate transfertur: quippe otio discordiae nutriuntur, at ubi necessitas incubuit, postpositis priuatis causis atque odiis ⁵ 2 in commune consulitur. sed hoc ipsum cum propter insitam genti superbiam et tyrannicas libidines perniciosum foret, tandem Alcibiades exul ab exercitu reuocatur et dux classis con- ¹⁰ 3 stituitur. quo conperto principes primo Spartanis urbem prodehere moliti sunt; deinde, cum id frustra cogitassent, in exilium sponte cesserunt. igitur Alcibiades patria liberata ¹⁵ 4 classem in hostes dirigit. commisso proelio uictoriam Athenienses capessunt. porro autem maior pars Spartani exercitus ¹⁵ 5 caesa, duces quoque paene omnes interfecti et octoginta naues captae absque his, quae in conflictu incensae demersaeque perierunt. rursus bellum in terram translatum Spartanis aequae

AVCTORES § 1 Apud—transfertur *Iustin. 5, 3 § 1—5* || quippe—consulitur *ignoti auctoris sententia § 2 et § 3 Iustin. 5, 3 § 6.8.9*
 § 4—§ 7 *Iustin. 5, 4 § 1—7*; illa § 4 absque—perierunt *uidentur conficta esse ad Iust. 5, 4 § 8*; illa § 6 incendiis—omnia sunt *Orosiana*

1 ue* *R* || **tuti** || *P* || uerba periculo demigarent uel in totum distituti *in mg. inf. add. m. 1*; eam lacunam prius *in mg. dext. explorare coeperat, ubi horum duo prima uerba uid. erasa esse D* 2 certam *P* 4 apud apud *P* 5 imminente] *L* *inm. PR* eminente *D*
 6 ad *P*¹ 7 postpositis (*prior po in ras. al. m.*) *R* positus *D* ||
 adque (*e in ras. P*) *PD* 9 pernitiosum *R* || fore¹; (*sic*) *P* || *tandem *R* 10 exul] *LPRD* || seuocatur *P* || dux (*x in ras.*) *P* || clas^sis (*corr. m. 2*) *P* classi *D* 11 comperto *R^bD* || primus partanis *D* || sparthanis *PR* 13 *liberata (*l in ras.*) *R* 15 sparthēni *P* sparthani *R* 16 LXXX *PR* 17 hisq: in conflecto incensę dimer-sae- *in ras. paullo angustiore m. 1 D* || his (*h in ras.*) *P* || quae s. s. *al. m. in R* 18 bellū *in in ras. m. 1 D* || sparthanis *PR*

infeliciter cessit. quibus rebus fracti Lacedaemonii petiere p. 131
 pacem, nec tamen impetrare potuerunt. praeterea Syracusana 6
 praesidia in Siciliam audita Carthaginiensis belli infestatione
 reuocata sunt. quamobrem Alcibiades classe uictrici totam
 5 Asiam peruagatur, bellis incendiis caedibus rapit sternitque
 omnia; urbes, quae dudum a societate defecerant, capit reci-
 pitque quamplurimas. sic Alcibiades magni nominis factus 7
 Athenas cum admiratione et gaudio omnium uictor ingreditur.
 paruo post interuallo auget uires, exercitum classemque numero 8
 10 prouehit rursusque Asiam petit. Lacedaemonii uero Lysandrum
 ducem classi belloque praeficiunt. Cyrus etiam frater Darii, 9
 in locum Tissafernis Ioniae Lydiaeque praepositus, magnis eos
 opibus auxiliisque confirmat. Lysander itaque Alcibiadis exer-
 citum praedae intentum ac per hoc ubique dispersum ac uagum
 15 repentino incursu opprimit, sine aliquo conflictu uincit caedit-
 que fugientem. magna haec clades Atheniensibus, et multo 10
 hoc atrocius uulnus, quam dudum inflixerant, susceperunt. quo
 conperto Athenienses opinati sunt Alcibiaden antiquum exilii
 sui dolorem isto scelere proditoris uindicare curasse, ideoque 11
 20 in locum eius Cononem constituunt, cui residuam manum et

AVCTORES § 8—§ 11 *Iustin.* 5, 5 § 1—5 *exceptis* § 8 exercitum
 —prouehit *Orosianis*

1 fracta *L* || lachedemonii *PR*¹ la*cedemonii *R*² lacaedaemonii *D*
 2 siracusana *D* 3 auditam *D* || karthaginiensis (i *tert. corr. ex e*
R) *PR* 5 peruagatur (r *fin. ex s corr.*) *P* || caedibus] *L* caedi-
 busque *PRDh* 6 recepitque *L* 7 nominis (n *prior ex m corr.*)
P 8 gaudio (a *ex corr.*) *P* 9 classemque (-que *R*) *P*^a*R*^a
 10 rursusque *P*^a || petit] paelit *P* || lachedemonii *PR*¹ la*cedemonii
*R*² || lisandrum (d *in ras. m. 1*) *D* 11 classib. (bus *deletum m. 1*)
L || cyrius (i *eras.*) *P* cirus *D* || frater] *LPRD* filius *corr. fh* ||
 darii* (*erasa s*) *P* 12 tissafernis] *PR* (ssa *ex corr. m. 2 R*) tissar-
 fernis *LD* || lidiaeque *D* 13 auxiliisque *P*^a || lysan*der *R* || al-
 chibiadis *D* alcibiades *P*^a 14 p*er *P* 15 repentinum *D* ||
 aliquo conflictu] *L* conflictu aliquo *PRD* || caeditquae *R*^a 16 et
om. PR 17 atrocius (us *ex lis corr.*) *P* || conflixerant *L* 18 com-
 perto *R*²*D* || alchibiaden *D* 19 p**ditionis *R*

12 summam belli committunt. qui supplere saltem numero ex-
 haustas copias uolens, senes ac pueros legit exercitumque con-
 p. 132 scripsit. sed huiusmodi manus 'moram bello non attulit: quippe
 13 quod robore, non numero confici solet. itaque statim inbellis
 manus uel capta uel caesa est, tantaque strages occisorum illo 5
 proelio facta est, ut deletum non solum regnum, sed etiam
 14 nomen Atheniensium uideretur. at illi desperatis rebus statu-
 unt urbem peregrinis dare — ut, qui per totam Asiam paulo
 ante dominati sunt, nunc ex hac conluuie muros saltem liber-
 tatemque tueantur — et, quamuis uel suo iudicio ad haec tuenda 10
 etiam obiectis muris non sufficiant, iterum tamen experiri
 15 nauale proelium parant. expers consilii furor dolorem uirtutem
 putat, quantumque meditatatur ira, tantum promittit audacia.
 16 itaque omnibus partim captis partim interfectis de ipsis quo-
 que reliquiis nihil reliqui factum est. solus dux Conon super- 15
 stes bello et populo, timens ciuium crudelitatem, ad Cyrum
 17 regem concessit. Euacoras autem dux Lacedaemoniorum

AUCTORES § 12 + § 14 *Iustin. 5, 6 § 1—7 (qui tamen 6 § 5 non urbem, ut Oros. § 14, sed ciuitatem, i. e. ius ciuium)* § 15 *ignoti auctoris sententia quae fuisse septenariis composita uidetur* § 16 *Iust. 5, 6 § 10* § 17 *et § 18 Iust. 5, 8 § 1 et *3*

1 saltim *PR^bD* || exautas (*sic; h m. 2*) *P* exhaustas *R* 2 ac in
 rasura *P* || -que ex quae *corr. PR* || conscripsit *P* 3 adtulit
PR¹ 4 robore non numero] numero non robore *in ras. m. 1 ? R* ||
 itaquae *P^a* || ad inbellis *in marg. al. m. 1 ibecillis R* 7 ad *R¹* ||
 desperarebus (*corr. m. 2*) *P* 9 colluue *R^b* || mu*ros (*unius litt.*
ras.) *P* || saltim *PR^b* 10 -que *R^a* || tue. n^{re}tur *R* || aad (*pr. a del.*)
L || tuendi *L^a* 12 prolium (*e m. 2*) *R* praelium *D* 13 quan-
 tumquae *P^a* || mediatur (*t m. 2*) *R* || promittit] promit scriptum fuisse
 si non ab Orosio at in eius fonte coniecit Curtius Wachsmuth || auda-
 ciam *L^a* 14 haec -tis partim (*m in ras. m. 1 ex s*) interfectis—reli-
 quiis *in inf. mg. add. m. 1 in D* 15 reliquiis (*tertia i erasa*) *R*
 16 ciuium *al. m. ex eum corr. R* || cyrum] *LPRD* Cyprium *corr.*
Fabric., h; cf. PD ad 3, 1 § 7 17 Euacoras autem] *L* (*nouo uer-*
su), *PRD* Euagoram. At *Fabric., h* (*cf. Ruehl p. 140 et 157*) || lache-
 demoniorum *PR¹* la*cedemoniorum *R²*

ademptis omnibus ciuitatibus nihil Atheniensibus praeter
 inanem urbem reliquit; nec hoc diu, nam et ipsam urbem postea
 obsidione circumdedit. agebat intrinsecus fames desolatio et
 morbus obsessos, et cum post omnia miseriarum abomina- 18
 5 menta, quae etiam dicere horror est, nihil spei praeter mortem ^{p. 133}
 occurreret, pacem petiuere. magna hinc inter Spartanos et 17
 socios deliberatio fuit: cum plurimi inquietissimam ciuitatem
 sternendam solo populumque infestissimum cum ipso nomine
 abolendum pronuntiarent, Spartani negauerunt se permissuros 2
 10 uti e duobus Graeciae oculis unus erueretur; insuper etiam
 pacem promiserunt, si Piraei portus ducentia in urbem muni-
 mina uerterentur nauesque reliquas ultro traderent, deinde si
 rectores sibi triginta lectos susciperent. huic condicioni addic- 3
 tis et succumbentibus Lacedaemonii Lysandrum ad componendas
 15 in urbe parendi leges constituerunt. insignis hic annus et 4
 expugnatione Athenarum et morte Darii Persarum regis et
 exilio Dionysii Siciliae tyranni fuit. igitur triginta rectores 5
 Atheniensibus ordinati triginta tyranni exoriuntur: qui primo ^{p. 134}

AUCTORES § 1—§ 6 *Iustin.* 5, 8 § 3—7.9—14

1 ademptis *PR^aD* ademptis (m *eras.*) *R* || *omnibus *P* 2 reliquid
PR^a 3 agebat] *LPRD* angebat *G* (n s. s. m. ut uid. 1), v; obses-
 sos fame urgent *Iustinus* || intrinsecus *L¹* || desolatio (do in de al.
 m. corr.) *R* 4 morbos *R* || miseriarum *R* || abominamenta (h
eras.) *R* 5 horror (h m. 2) *P* horrorⁱ *R* 6 hinc (h m. 2) *P* ||
 inter] apud *D* || sparthanos *PR* 7 ciuitatem s. s. al. m. *R*
 8 populumque] populum *D* 9 sparthani *PR* || se* *R* 10 uti
 e] *P* utiem *D* ut e *R* || graeciae *R* || eruetur *L* euerteretur *D*
 11 spacem *L* || si (i in ras.) *R* || pirei *LD* pyrei *PR* || *in *P* || urbe
R || monumenta (um ligatis) *L* 12 uerterentur] *LPR¹D* euer-
 terentur *R²v* || traderentur (ur *eras.*) *P* 13 trecenta *D* xxx *PR* ||
 condicioni] *L^bP* conditioni *R* condicionem *L^a* condicione *D* 14 lache-
 demonii *PR¹* lacedemonii *R²D* || lisandrum *D* || componendas *R²D*
 15 et] et in in corr. m. recentissima *P* 17 exilium *PR^a* || dionisii *R*
 dionisiae *D* || siciliae tyrami] tyrranui siciliae *D* || tyranni (t in ras.)
P || tregenta *D* xxx *PR* 18 atheniensibus (ibus in ras.) *P* ||
 tregenta *D* xxx *PR*

se tribus milibus satellitum stipant, mox etiam septingentos
 6 milites uictoris exercitus lateribus suis circumponunt. caedem
 omnium passim futuram occiso Alcibiade auspicantur, qui
 7 fugiens, in itinere clausus cubiculo, uiuus incensus est. quo
 interfecto quasi sublato ultore securi miseris urbis reliquias⁵
 caedibus rapinisque exhauriunt. Theramenen quoque, unum ex
 numero suo, cui haec displicere senserunt, in exemplum
 8 timoremque reliquorum trucidant. itaque omnes passim ex
 urbe diffugiunt, sed interdictu Lacedaemoniorum cum per totam
 Graeciam exulibus negaretur hospitium, omnes se Argos ac¹⁰
 Thebas contulerunt: ubi ita hospitalitatis obsequio foti sunt,
 ut non solum dolorem amissae patriae lenirent, uerum etiam
 9 spem recuperandae meditentur. erat inter exules Thrasybulus,
 uir strenuus et generis nobilitate inter suos clarus: qui auctor
 p. 135 audendi pro patria fuit. itaque castellum Fylen Atticorum¹⁵
 finium collecti exules capiunt multarumque ciuitatum opibus
 adiuti uires capessunt: quibus Lysias quoque Syracusanus
 orator quasi in auxilium urbis, quae esset patria communis
 10 eloquentiae, quingentos milites cum stipendiis suis misit. atrox

AVCTORES § 7—§ 11 *Iustin.* 5, 9 § 1—7.9—15

1 post tribus erasae litterae similes his foif P || etiam] enim D ||
 septingenti D dcc PR 2 uictores P^aR^a || exerciti PR^a || caedem
 omnium (m om in ras.) P 3 alchibiade D 4 itinere PD
 5 ultore (ulto ante uersum add.) P || miseris] LRD miser^{as} (as m, 2)
 P miserae h || urbes (es in is corr.) P 6 exhauriunt PR^aD ||
 theramenen] LPRD 8 trucidant (d ex a corr.) P 9 lacede-
 moniorum PR¹ lacedemoniorum R²D 10 greciam RD || ^{ad}argos
 (ad s. s. a m. ^oī) R 11 ita (a in ras. ampl.) P || hospitalitatis (is
 in ras.) P || obsequio (o in ras.) P 12 ut] & R 13 spem (e
 ex ae corr.) P || recuperandae PR^a || trasybulus PR trasybulus D
 14 strenuus (v s. s. m. recentiss.) R 15 audenti D || fylen] L filen
 D fyleam PR || anti*corum (fuit antiquorum) D 16 collectique
 L || multa^{rum}que (corr. m. 2) P 17 adiuti uires] adiutiores (i alt. er.) D ||
 capessunt (altera s in ras. ex ^oc) R || lysias D || siracusanus D
 18 esset^{ei} R || patriae R 19 eloquentiae P^a || d PR

id proelium fuit, sed his pro patria libertate, illis pro aliena dominatione certantibus animorum atque causarum ipsa quoque tulit pugna iudicium: nam uicti tyranni in urbem refugerunt omnesque, quos ex Atheniensibus prius sibi satellites legerant, 5 tunc suspectos proditiōis, urbis custodia remouerunt. Thrasybulum quoque ipsum temptare corruptione ausi sunt: quod ubi frustra speratum est, arcessitis a Lacedaemona auxiliis rursus in bellum ruunt. ubi duo saeuissimi omnium longe tyrannorum trucidantur. ceteros uictos et in fugam uersos Thrasybulus 12 ubi uel maxime Athenienses esse intellegit, clamore conse- p. 136 quitur, oratione retinet, precibus ligat, proponens ante oculos eorum, quos fugere uel ad quos refugere uellent; sibi aduersum triginta dominos, non aduersum ciues miseros bellum esse susceptum. quin potius 15 omnes, qui se meminerint esse Athenienses, sequi oportere Atheniensium libertatis ultores. itaque haec 13 adhortatio tantum apud illos ualuit, ut mox reuersi in ciuitatem tyrannos arce decedere atque Eleusinam emigrare

AUCTORES § 12—§ 14 *Iustin.* 5, 10 § 1—4.7—11 (*illa* § 13 arce decedere atque *desunt apud Iustinum*)

1 id] it *sed eras.* *D* || proelium *D* || pro *om.* *P¹R¹* pro *s. s. m.* 2 *R* p *s. s. m. rec.* *P* || patria] *L* propria* (*una litt. erasa*) *P* propria *RDv* (*an scrib. patriae coll. P?*) || illius *L^a* 2 animorum atque] adque animorum *D* || adque *P¹R^a* 4 prius sibi] *LPR* sibi prius *Dh* 5 trasybulum *PE* transibulum *D* 6 temptare *PD* 7 est *om.* *D* || arcessitis a] ar ces siti sa (*sa eras.*) *D* || accer*sitis (*ac ex ar corr.*) *R* || lacedaemona] *L* lachedemona *P* lace daemonia *D* la*cedemonia (*c ex ch m. 2*) *R* Lacedaemone *v* 8 saeuissimae *D* 9 caeterus *D* || in *add. m. 2* *P* || trasybulus *PR* transibulus *D* 10 maxime] mae *D* || athens^{ien} (*corr. m. 2*) *P* || clamare *P* 11 praecibus *P^a* || proponis (*is eras.*) *D* 12 ad] aut *D* || refugere] fugere *P* || uellent (*uel al. m. in ras.*) *R* uellint *D* 13 triginta *D* xxx *PR* || adsum^{uer} (*corr. m. 2*) *P* aduersus *D* 15 miminissent *D* || atheniense^s (*s m. 2*) *L* adthenienses *D* 16 liberatis *D* 17 adhora acio *D* || aput *L* || illos] *L* eos *PRDv* 18 decedere (*deletum*) *R* || adque (*d in t corr.*) *PR* || eleusinam (*si in ras.*) *P* || emigrare] *LPR* migrare *Dfh*

compulerint. qui postquam in societatem urbis ciues suos, eatenus
 exules, receperunt, tyrannos in bellum aemulatione suscitant,
 14 quibus libertas aliorum quasi ipsorum seruitus uidebatur. tunc
 indicta pugna cum prius quasi ad colloquium conuenirent,
 circumuenti insidiis ueluti pacis uictimae trucidantur: ita 5
 reuocati in unum, post inexplebiles magnorum lacrimas gaudi-
 orum haec prima fundamina recuperatae libertatis instaurant
 proposita iuris iurandi contestatione, uti discordiae animo-
 sitatesque praeteritae in obliuionem perpetuam atque immor-
 15 tale silentium deducantur. quod factionis genus quasi nouam 10
 uitae institutionem nouamque felicitatem status sui informantes
 p. 137 amnestiam uocauerunt, id est abolitio^{nem} malorum. sapien-
 tissima Atheniensium, praesertim post tanta miseriarum docu-
 menta, prouisio: si quo pacto res humanae manente consensu
 16 hominum ita ut ordinantur ualerent; sed adeo hoc idem 15
 placitum inter ipsa paene placiti uerba corruptum est, ut uix
 intercedente biennio Socrates ille clarissimus philosophorum
 adactus malis ueneno sibi apud eos uitam extorsit, deinde

AVCTORES § 15 ex Cicerone *Philipp. 1, 1 ut uid.* (*uid. Oros. 7, 6 § 5*); *cf. Valer. Max. 4, 1, 4* § 16 biennio *cf. Euseb. 1617 (1616) f et 1618* || deinde — interuenientibus *cf. Eus. 1655*

1 compulerint] *LR*¹ compulerent *D* compellerint (*sic cō-*) *P* cō*pile-
 rint (*cō signif. com*) *R*² 2 exulis *D* 4 colloquim^u *P* colloquium
R^b || conuerentⁿⁱ *P* couenirentⁿ *R* 5 in insidiis *PR* 6 post]
 quasi *L* 8 iuris iurandi (*d ex a corr.*; *i fin. ex corr. m. 2*) *P* ||
 animositatesquae (*ae in e corr.*) *P* 9 adque *P*¹ || inmortale *PR*¹
 10 factionis *D* 11 ui*tae (*i cum t linea in rasura posita coniunxit*
m. 2) *P* || -que *ex* -quae *corr.* *P* || infirmantis *L*^a 12 amnesciam
D || auolitionem^{ti} *L* abolioem^{ti} *R* abolicionem *D* 13 pos^t *R* ||
 tanta* *P* 14 si^{cet} *R* || qua *m. rec. in quo corr.* *L* || facto *D*
 15 ita ut] *LPRD* ut *v* || ordinaⁿ.tur *P* || hoc* (*c erasum*) *P* 16 placi-
 dum *P* || poenae *D* pene *R*^b || plati^{oi} *P* || uer^{ba} *P* 17 sogratis *D* ||
 clarissim^v *P* || philosophorum *PR* 18 adactos *L* || apud *P*^a

uix quadraginta annis interuenientibus, ut alia sileam, idem Athenienses adempta sibi penitus libertate sub Philippo Macedonum rege seruierint. uerumtamen sapientissimi omnium 17 Athenienses etiam suis malis satis docti concordia minimas
 5 res crescere, discordia maximas labi, cunctaque uel bona uel etiam mala quae foris geruntur internis esse radicata et emissa principiis, domi abstersere odia et foris bella presserunt, reliqueruntque posteris suis de ruina sui exemplum, de reparatione consilium: si tamen ob infirmissimam humanae mentis
 10 mutabilitatem, quod in adflictis rebus consulitur, in prosperis seruaretur.

Isdem fere diebus bellum ciuile, immo etiam plus quam ^{p. 138} 18 ciuile, uix parricidio terminatum, apud Persas gerebatur. mortuo enim rege Dario cum Artaxerxes et Cyrus filii eius de
 15 regno ambigerent, tandem apparatus magnis, prouinciarum ac populorum ruinis utrimque certatum: in quo conflictu cum 2 e diuerso concurrentes sibi ambo fratres mutuo casus obiectauisset, prior Artaxerxes uulneratus a fratre equi uelocitate

AVCTORES § 17 concordia—labi *Sallust. Iug. 10 § 6* cap. 18 § 1 et § 2 (usque ad potitus) *Iustin. 5, 11 § 1—3.5.8.9*, sed § 1 haec plus quam ciuile *Lucani 1, 1* (unde *Isidorus quoque Orig. 18, 1 § 2 et 4*), illa prouinciarum—certatum *Orosiana sunt*

1 XL PR || idem (i s. s. al. m.) L 2 athemenses D || adeta (t in ras., m s. s. m. 2) P || paenitus PR || phylippo R || macedonum] R²D machedonum LPR¹ 3 seruierint R seruierunt D 4 [Etiam incipit f. 28 L || mminimas R 5 re^s R || dicordia R || -que P^a || uel bona] | bona D 7 praessert in pr^aessere corr. R 8 quae P^a || sui] ac P¹ || de reparatione] da·raparacione D 10 in om. D || afflictis (prior f in ras.) R 11 seruarentur D 12 isdem] L hisdem PRD 13 apud] LPRD ad h 14 enim] sic # P || artaxerses P arthaxerses R atraxerses D || cirus D 15 tandem] L (male refert h) tandem magnis PRDv || uerba apparatus magnis omissa in marg. add. P || prouintiarum P^aR 16 certatim L certatum est R || conflictu L 17 e s. l. add. m. 1 aut 2 L || ambo^s (s al. m.) R || fratres] sic ·FF· L || casus obiectauisset] R casusobiectauisset D casusubiectauisset L casu*obiectauisset P 18 artaxerses P artaxerses R || equiu (iu in ras.) P equi (i ex e corr.) R || uelocitate* (m eras.) PR

morti exemptus euasit. Cyrus autem mox a cohorte regia oppressus finem certamini dedit. Artaxerxes ergo et praeda fraternalis expeditionis et exercitu petitus potestatem regni 3 parricidio firmavit. sic uniuersa Asia atque Europa, partim in se singulae, partim inter se inuicem funeribus et flagitiis 5 permiscebantur.

4 Ecce paruissima pagina uerbisque paucissimis quantos de tot p. 139 prouinciis populis atque urbibus non magis explicui actus operum, quam implicui globos miseriarum. quis enim cladem illius temporis, quis fando funera explicet aut aequare lacrimis 10 5 possit dolores? uerumtamen haec ipsa, quia multo interiectu saeculorum exoleuerunt, facta sunt nobis exercitia ingeniorum et oblectamenta fabularum. quamquam si quis intentius adhibeat animum seseque toto mentis adfectu ipsis paene causis bellisque permisceat ac rursus uelut in arce spectaculi consti- 15 tutus utrumque in suis qualitatibus tempus permetiatur, facile dixerim eum iudicaturum, neque illa nisi irato atque auersato Deo posse tam infeliciter perturbari ac permisceri neque ista sic nisi propitio et miserante conponi.

AUCTORES § 4 quis enim cladem — possit dolores? *sec. Vergil. Aen. 2, 361 sq.*

1 morte (e *ex* i *corr.*) *PR* mori *D* || exemptus *PD* || cirus *D* || a cohorte] *aco*horte* (*aco in ras. ampl. m. 2*) *P* 2 artaxerxes *LPR^a* artharxerses *R^b* 3 et expeditionis (et *expunctum m. rec. ut uid.*) *L* expedicione *D* || et *om. D* || potius *D* || regi *D* 4 finiuit] (*inc. f. 28^v*) *L* || adque *P^aR^aD* || europam *Pⁱ* eropa *D* 5 singulae (si *in ras.*) *P* || inter] *LPRD* in *ς* (*uelut GX₂*) *h* 7 -que *ex corr. add. P* || paucissimis (*simis in ras. m. 2*) *P* paucissimus *D* || quattos *P^a* 8 prouinciis (*ro in ras.; i prima in ras.: fuit e aut o*) *P* prouintiis *R* || adque *P^aR^a* || implicui *D* 9 globos] *PRv* globus *LD* 11 posset *PR^a* || quia] *que[?] R^b* || interiecto[?] *R* 12 scforum *R* || exercitia *R* 13 quanquam (*n ex m corr.*) *R* 14 affectu *PRD* || ipsius *L^a* ⁱⁿ ipsis *R* || p*ene *R^b* paenae *D* 17 adque *P^aR^a* || auersato] *LP et ut uid. R^b* aduersato *R^aD* a*uersato *R²* 18 infeliciter (*lici in ras.*) *P* infiliciter (*li in ras. m. 1*) *D* 19 componi *R^bD*

His deinde temporibus grauissimo motu terrae concussa 6
 Sicilia, insuper exaestuantibus Aethnae montis ignibus fauillis-
 que calidis cum detrimento plurimo agrorum uillarumque
 uastata est.

5 Tunc etiam Atalante ciuitas, Locris adhaerens terrae conti- 7
 gua, repentino maris impetu abscissa atque in insulam desolata
 est. Atheniensium quoque miserabiles reliquias pestis inuasit
 diuque populata est.

1 Anno ab Vrbe condita CCCLV obsidio Veiorum decem conti- ^{p. 140} 19
 10 nuis annis magis obsessores quam obsessos detriuit. nam
 Romani repentinis saepe hostium eruptionibus comminuti,
 praeterea in hibernis bella sortiri, hiemare sub pellibus,
 postremo famem ac frigus in conspectu hostium perpeti coacti
 sunt; urbem nouissime sine ullo digno Romanae uirtutis 2
 15 testimonio cuniculis et clandestina obreptione ceperunt.
 hanc utilem magis quam nobilem uictoriam primo dictatoris Ca- 3

AVCTORES § 6 *de Aetnae igni, non uero de terrae motu refert*
Eus. 1591 § 7 *African. ap. Sync. p. 489, 15 Bonn, cf. Eus. 1592^b*
(Atalante); Afr. p. 489, 8, cf. Eus. 1587 (Athen.) cap. 19 § 1, *obsidio*
sq. et § 2 Liuius 5, 22 § 8; 5, 1.2.7.8.13.19—22, ad initium (decem
—detriuit) fort. adhibitus Augustinus Ciu. D. 3, 17, ad illa § 1 hiemare
sub pellibus (cf. Liu. 5, 2 § 7) et § 2 cuniculis — ceperunt Florus 1, 12
§ 8 et 9 § 3 et § 4 cui cladi Liu. 5, 32 et 33

1 deinde R 2 aethnae] LP ethnae RD || motis R || ignibus
 (i prior ex in corr.) P 5 atalante] L athlante PR thlante (h m.
 1 sed fort. ex corr., ex o ?) D || locis P¹R^a || adhaeresⁿ (corr. m. 2)
 P || continuo D 6 abscissa PR^aD || adque P^aR^a || insulam
 (i i. e. in m. rec. in in mutatum) L || ad desolata in marg. siue disso-
 luta R 9 Anno — ueiorum litteris maiusc. R || Anno — ueio colore
 rubro P || CCCLV (t in ras., ex c ?) R ·ccc·mo·l· quinto L trecenti-
 tisemo ·quin|quagisemo ·quinto D || VEIORVM (i rasura factum ex L) R
 uerorum D 11 comminuti] RD cōmuniti in cōmī*ñiti (ubi t |
 simillimum est notae q.) P conminuti L 12 sortiri] PRD sor-
 titi Lv || hiemare] LPR (i et re in ras. P) hiemari D || uellibus
 D 13 ^hostium R || coacti sunt in marg. add. R 14 nouissime
 (e ex ae corr.) P 15 aestimonio D || clandestini L || obseptione
 PR || ceperunt P coeperunt R

milli, qui eam de Veientibus patrauit, exilium, dehinc inruptio
 4 Gallorum et incendium urbis insequitur. cui cladi audeat quis-
 quam, si potest, aliquos motus huius temporis comparare:
 quamuis non aequae pendat praeteriti mali fabulam praesentis
 5 iniuria. igitur Galli Senones duce Brenno exercitu copioso et
 robusto nimis cum urbem Clusini, quae nunc Tuscia dicitur,
 obsiderent, legatos Romanorum, qui tunc componendae inter
 eos pacis gratia uenerant, in acie aduersum se uidere pu-
 p. 141 gnantes: qua indignatione permoti, Clusini oppidi obsidione
 6 dimissa, totis uiribus Romam contendunt. hos ita ruentes 10
 Fabius cum exercitu consul excepit; nec tamen obstitit, immo
 potius hostilis ille impetus quasi aridam segetem succidit stra-
 uit et transiit. testatur hanc Fabii cladem fluuius Halia, sicut
 Cremera Fabiorum. non enim facile aliquis similem ruinam
 Romanae militiae recenseret, etiam si Roma insuper incensa 15

AVCTORES § 5 et § 6 *Liu.* 5, 33. 35—39 (ad § 5 cf. *Perioch.*
p. 11, 5—10 *Iahn*) *exceptis illis* § 5 quae nunc Tuscia dicitur *quorum*
auctor ignotus est (chorographus Orosii ?), et illis § 6 Fabius cum exer-
 citu consul et sicut Cremera — nam apud *Florum non dubito quin lege-*
rit Orosius non CREMERAE foedior clades — ex Floro 1, 13 § 7 sumptis

EXPILATORES 6 *hinc ut uid. Florianis inseruit* Tusciae urbem
Iordanis De regn. succ. p. 227 *ed. Mur.*

1 eam] eadem *L* || ueientibus (*prior i in ras.*) *P* uegientibus (*g*
ex n corr.) *R* || inrupcio *D* irruptio *R^b* 2 cladi audeat (*i au in*
ras. m. 2) *P* 3 temporis huius *v* || comparare (*cō*p-* *R*) *R^bD*
 4 aequae *P* || fabula praesentis (*a prae in ras.*) *P* 5 gallis *D*
 6 clusini] sic *LPRD*; *haud dubie Epitomam suam Liviānam male in-*
tellexit Orosius, fort. etiam inspexit h. l. chorographum, apud quem me-
morati fuerint sicut apud Plin. n. h. 3, 52 Clusini noui, Clusini ueteres.
Quamquam, si codici L fides (uid. infra) habenda esset, nominis
potius hanc Clusinium formam opinatus esset || *pro quae forte Etru-*
riae, quae scribendum; urbem Tusciae, quae Clusium dicitur coniecit
Cluuer Ital. ant. p. 566; *uerba quae nunc Tuscia dicitur glossema esse*
censuit Moerner p. 108 || *nun^c (c m. 2) L* || thuscia *L* 7 obsederent
PR^aD || *cō*ponende (con in cō corr.) R* componende *D* 8 acie (*e ex ae*
corr.) *P* aciae *D* || aduersum (*adsūsū sed s priore deleta R*) *se omissa in*
marg. add. P²R || *se uidere] sae indire D* 9 clusini] *PRDv* clusinii
L; cf. supra 10 totius (*sed u exp. m. 1 aut 2) L* || **ita (s eras.) P* ||
ruentus P^a 11 fabi*us (*er. b) D* || *tamen] tunc R^a* 12 quamsi (*m*
deleta) P 13 halia] *LP¹R¹* hallia *P²* (*uel fort. P³) R²D*, *Alia uel*
Allia v; cf. 3, 3 § 5 14 chremera *L* 15 militiae (*m ex In corr.) P*

non esset. patentem Galli urbem penetrant, trucidant rigentes 7
 simulacrorum modo in suis sedilibus senatores eosque incendio
 domorum crematos lapsu culminum suorum sepeliunt. uni- 8
 uersam reliquam iuuentutem, quam constat uix mille hominum
 5 tunc fuisse, in arce Capitolini montis latentem obsidione con-
 cludunt, ibique infelices reliquias fame peste desperatione for-
 midine terunt subigunt uendunt: nam mille libris auri dis- 9
 cessionis pretium paciscuntur, non quo apud Gallos Roma
 parui nominis fuerit, sed quo illam sic iam ante detriuerint,
 10 ut amplius tunc ualere non posset. exeuntibus Gallis reman- 10
 serat in illo quondam Urbis ambitu informium ruinarum ob-
 scena congeries, et undique per impedita errantium et inter
 sua ignotorum offensae uocis imago respondens trepidos suspen-
 debat auditus. horror quatiebat animos, silentia ipsa ¹terrebant: 11
 15 siquidem materia pauoris est raritas in spatiosis. hinc illis ^{p. 142}
 mutare sedes, aliud incolere oppidum, altero etiam censi
 nomine cogitatum placitum atque temptatum est.

AVCTORES § 7—§ 9 *Liu. 5, 40—44.48, insertis* § 8 iuuentutem—
 fuisse *ex Floro 1, 13 § 13* § 10 offensae—respondens *sec. Vergil.*
Georg. 4, 50 § 11 horror—terrebant *sec. Vergil. Aen. 2, 755*
 § 11 hinc illis—temptatum est *Liu. 5, 49 sqq.*

EXPILATORES 7 haec mille librarum *Eutropianis inseruit Paulus*
p. 18, 11 Eyss.

2 simulagrorum (ru *in ras.*, m *add. ex corr. m. 1*) D || modū P² ||
 sedilibus] LPR (IB. *euaniadae in L*) sedibus Dv aedibus *ed. Col. 1542* ||
 eosquae P 3 labsub P lapsu* R || sepelliunt LP^aR^a 5 capi-
 tulini D || latentem] LPR latitantem Dv 6 reliquies R^a
 7 subiugant PR 8 praetium LP^aR^a || quo] LPRD quod h ||
 gallo^{rū} (*corr. m. 2*) P gallos** (s *in ras. al. m.*) R 9 quo] LPRD
 quod fh 12 congerie se|cundi-que D || per impedita] LD per
 indita (pe m. 2) P per inpedita R per om. fh || erantium P
 13 ignoto P¹ 15 raritas in spatiosis] LP^b (paritas in sp. P^a) R^aD,
item G H K M V, N E f s raritas uocis in spatiosis (uocis s. s. R) R^b,
T Z raritas ipsa uocis O O₁, *ed. Col. 1542* raritas ipsa uocis in
 spatiosis h 17 adque P^aR^a || temptatum P timtatum D

12 En tempora, quorum comparatione praesentia ponderantur;
 en, de quibus recordatio suspirat; en, quae incutiunt de electa
 13 uel potius de neglecta religione paenitentiam. reuera pares
 sunt et conferuntur inter se. hae duae captiuitates: illa sex
 mensibus desaeuiens et tribus diebus ista transcurrens; Galli 5
 extincto populo Vrbe deleta ipsum quoque Romae nomen in
 extremis cineribus persequentes et Gothi relicta intentione
 praedandi ad confugia salutis, hoc est sanctorum locorum,
 agmina ignara cogentes; ibi uix quemquam inuentum sena-
 torem, qui uel absens euaserit, hic uix quemquam requiri, 10
 14 qui forte ut latens perierit. recte sane compararim, hunc fuisse
 ibi seruatorum numerum, qui hic fuerit perditorum. plane,
 p. 143 quod re proditur, et fatendum est: in hac clade praesenti
 plus Deum saeuisse, homines minus, cum, peragendo ipse
 15 quod illi non inpleuissent, cur eos miserit demonstrauit. quippe 15
 cum supra humanas uires esset, incendere aeneas trabes et
 subruere magnarum moles structurarum, ictu fulminum forum

AVCTORES § 13 uidetur adhibitus esse Augustinus Ciu. D. 3, 29 et
 31; 1, 1 et 7 § 13 sex mensibus] Florus 1, 13 § 15; cf. Oros. 7,
 39 § 17: continuo paene anni spatio || tribus diebus cf. Oros. 7, 39 § 15 ||
 Gothi—cogentes cf. Oros. 7, 39 § 15 ictu fulminum—euertit cf.
 Oros. 7, 39 § 18

haec 1 En usque ad 5 tra- itemque praecedentium aliquot litteras
 in L rec. manus redintegruit; quae m. 1 scripsit detrita quidem sunt
 sed adhuc cernuntur en] enim D || comparatione (-ci- D) R^bD
 2 en om. m. 1, ē s. s. fort. m. 2 P enim D || de quibus] L
 quibus PRDv || en] enim D || q; R || electa] elicta D 3 nec-
 lecta D || paenitentiam] RD paenitetiam (t altera in ras.) P paeni-
 tentem L || pare^a P 4 conseruntur L || hae* (c eras.) R 5 de-
 saeuiens L 6 extincto LPRD (tin in ras. P, to in ras. m. 1 D)
 7 gothⁱ R 9 cogentis (gen in ras. m. 1) D || ibi uix] ubi L || in-
 uentum (n altera in ras.) P 11 compararim] L comparari PR (n in
 m corr. R) comparari D 12 fuerit] fuit L 13 et fatendum
 LPRD fatendum h 14 ipse **** quod (4 litt. eras.) R ipsi quod
 D 15 illi gothⁱ R || pleuissent D 16 sup^r R || aeneam (corr.
 m. 2) P 17 ictus L

cum imaginibus uanis, quae superstitione miserabili uel Deum uel hominem mentiuntur, abiectum est: horumque omnium abominamentorum, quod inmissa per hostem flamma non adiit, missus e caelo ignis euertit.

5 Et quoniam uber dicendi materia est, quae nequaquam hoc 16
concludi libro potest, hic praesentis uoluminis finis sit, ut in
subsequentibus cetera persequamur.

1 quæ ex q; corr. R || superstitionē D 3 abominamentorum
(h eras.) R || quod inmissa] LP²D (imm. D) quia imissa (sic) P¹
quæ^oinmissa R || ^hostem R || ^adiit P audiit D 4 e] æ P^a
7 cetera (, eras.) R || persequamur] PRD ^{per}subsequamur (per m. 1^b) L
prosequamur v

PAVLI OROSII |LĪB· II· EXPLC·|INC· LĪB· III·|VTERE FELIX (u. 1 et 3
rubris, u. 2 et 4 nigris litt.) L expl: P², sequuntur: EXPLICIT ADVERSVM
paganos (paganos insertum minusculis) PAVLI HOROSII LIBER SECVDVS
INCIPIT ADVERSVM PAGANOS LIBER TERTIVS P¹ EXPLIĀ ADVERSŪ PAGANOS·
PAVLI HOROSII·LĪB SECVDVS INCIPIT LIBER TERTIVS R

EXPLICIT · LIBER · II · (litt. nigr.) | INCIPIT : LIBER · TERCIVS (litt.
rubris) D

p. 144

PAULI OROSII HISTORiarVM ADVERSVM PAGANOS

LIBER TERTIVS.

PRAEF. Et superiore iam libro contestatus sum et nunc necessarie repeto secundum praeceptum tuum de anteactis conflictationibus saeculi: nec omnia nec per omnia posse quae gesta et sicut gesta sunt explicari, quoniam magna atque innumera copiosissime et a plurimis scripta sunt, scriptores autem etsi 5 non eadem causas, eadem tamen res habuere propositas: 2 quippe cum illi bella, nos bellorum miserias euoluamus. praeterea ex hac ipsa de qua queror abundantia angustia oritur mihi et concludit me sollicitudo nodosior. si enim aliqua p. 145 studio breuitatis omitto, putabuntur aut mihi nunc de'fuisse 10 aut in illo tunc tempore non fuisse; si uero significare cuncta nec exprimere studens compendiosa breuitate succingo, obscura faciam et ita apud plerosque erunt dicta, ut nec dicta uide-

AVCTORES § 1 superiore . . libro *Orosius 1 praef. § 9 sq. et 1, 1 § 14 sq.* § 2 breuitate — obscura (*cf. § 3*) *similia apud Horat. A. poet. 26 et Quintilian. Inst. or. 8, 3 § 82*

1 necessariae *P^aR^aD* 4 innumera (in *in ras. ampliore*) *P*
 5 copiosis**sime *P* copiosissime *D* || plurimis (mis ex bus corr.) *P* ||
 sunt] ^{sunt} *ēs* (es *al. m. add.*) *R* || scribtores *L* 7 miserias (*priore i*
in ras. R) bellorum *PR* 8 ex] et ex *P* ^{et} ex (et *al. m.*) *R* ||
 de qua *in ras. et corr. m. 2 P* || quaeror *L* queror *sed e in ras. PR* ||
 abundantiam *L* habundantia *P^aR^aD* || oritur (r *prior ex corr. litterae*
procerae) *P* 10 **defuisse *P* 11 illo tunc] illo|tum *D* || tunc
s. s. in R 12 nec expimere (nec e *in ras. m. 1*) *R* || compendiosa *R^b*
 13 erunt dicta] erunt dubia *P* erunt dicta dubi*a (*erasa t*) *R* || uide-
 antur (uid *in ras.; fuit p..*) *P*

antur: maxime cum e contrario nos uim rerum, non imaginem 3
commendare curemus; breuitas autem atque obscuritas, immo
ut est semper obscura breuitas, etsi cognoscendi imaginem
praefert, aufert tamen intellegendi uigorem. sed ego cum
5 utrumque uitandum sciam, utrumque faciam ut quocumque
modo alterutra temperentur, si nec multa praetermissa nec
multum constricta uideantur.

^{p. 146}
1 Anno ab Vrbe condita CCCLXIII, quem annum sicut gra-
uissimum propter ignotam sibi captiuitatem Roma persensit ita
10 magnificum propter insolitam pacem Graecia habuit, eo siqui-
dem tempore, quo Galli Romam captam incensamque tenuerunt
ac uendiderunt, Artaxerxes rex Persarum discedere ab armis
et quiescere in pace uniuersam Graeciam per legatos praecepit,
denuntians contradictorem pacis bello inpetendum. quem ita 2
15 iubentem potuissent utique Graeci tam constanter contemnere,
quam fortiter saepe uicerunt, nisi porrectam undecumque occa-

AVCTORES § 1 a. ab u. cond. CCCLXIII *annus Varroniamus de-*
sumptus fort. ex Eutropio 2, 1; cf. Eus. 1626 || annum sicut—uendi-
derunt *Iustin. 6, 6 § 5* || Artaxerxes—inpetendum *Iustin. 6, 6 § 1;*
cf. Oros. § 25

1 e om. D 2 autem om. P¹D 3 cognusdi^{cen} (cen m. 1) D
4 aufert L aufert (fert in ras.) P aufert* R auferi D || tam in ras.
P 5 utrimque uit. sc. utrumque, ed. 1542 || utrim quae D || uidan
dos ciam (n statim ex s) D || uitando L || utrumque faciam] LPRD
faciam h || quocumquae D 6 al*terutra*** ex aliterutraque corr.
P || si nec] LPRD nec ed. 1510, h (non opus est corrigere scilicet nec) ||
multa] *****multa*** (a in ras.) P multā R 7 multū (u altera
col. obscuriore) R || uidentur D 8 CCCLXIII] PR .ccc.mo.lx.mo
quarto L trecentesimo sexaginesimo quarto D 9 propter (o ex ae
corr.) L sic pp P per* (in marg.: ppt̃) R || ignotam (tam in ras.
ampliore) P (ignoratam s uelut TX₂) || ^{per}sensit (per m. 1 ut uid.)
L 10 grecia RD 11 quod D || cap*tam (fuit i in ras.) P
12 uendederunt P^a || artaxerxes R artaxerses LP 13 greciam
RD || praecipit D 14 bellū^v (ṽ a m. 2) P 15 iuuentem L¹ ||
greci R || contempnere PR^a 16 occassionem (s prior erasa) PR

sionem quam auide desiderauerant, tam libenter hausissent —
 3 ostenderunt enim, quam aegre et misere illa eatenus gesserint,
 quae tam facile indigna etiam condicione posuerunt: nam quid
 tam indignum liberis et fortibus uiris, quam longe remoti,
 saepe uicti, adhuc hostis et deinde minitantis imperio arma 5
 deponere pacique seruire? — si non in ipso tantum adnuntiatae
 p. 147 pacis sono per 'corda cunctorum aegra belli tabuisset intentio
 et post diuturnas laborum uigilias oscitantes ac stupefactos
 quies inopina laxasset, priusquam ipsam quietem uoluntas
 4 pacta conponeret. unde autem tanta fatigatio omnium per 10
 totam Graeciam populorum corda corporaque oppresserit, quae
 efferos animos ignoto adquiescere otio tam facile persuasit,
 quam breuissime ostendam.
 5 Lacedaemonii, utpote homines et Graeci homines, quo plura
 habebant, eo ampliora cupientes, postquam Atheniensium potiti 15
 6 sunt, uniuersam Asiam spe dominationis hauserunt. itaque

AVCTORES § 4 fatigatio *cf. Iustin. 6, 6 § 4* § 5 et § 6 *Iu-*
stin. 6, 1 § 1.2

1 quaid desiderauerunt P^a quã uide D || ^hausissent (h m. 2) P
 *au^sissent (eras. h et s ut uid.; d al. m.; in marg. hausissent manu
 coaeva) R 2 et misere] LPR (et in ras. P) et mesere D ad-
 misere T (d ex c corr.), X₂Z fh || illa] LRD illa*** P illa quae
 TX₂Zfh || gesserint] LPRD, gesserunt ε (TX₂) Zfh 3 conditiqne
 R || posuerunt] LP^aRD deposuerunt P² (ε uelut T) ed. Par. 1510 fh
 5 sep^e R sepe P || ^hostis R || minitantis] D minitantes L |
 *antis (uersus extrema ut passim euãnerunt: fuisse minitantis potest;
 minantis, mi ante uersum et n in ras. positis, m. 2) P minantis R
 6 defonere D || in ipso] L ipso PRDv || tantum] tm̄ P tam R
 7 intentii D 9 nopina D inopinata PR 10 pera^{cta} (cta al. m.)
 R pacta D || conponerit D cõ*poneret (con in cõ mut.) R
 11 greciam R || oppresserit (it ex at corr.) P 12 *otio PR
 14 lacedemonii R || utpote (o ex u corr.) PR || greci RD || quo] qui
 D 15 habeant P || eo ampliora] RDv, Iustini codices eo plura
 L ampliora P 16 asiam] LD, cf. § 6 et 3, 2 § 13 greciam (in
 marg. asiam) P greciam^{et} asiam R || spem (m eras.) P || auxerunt L
 R (x in ras. R) auserunt P^aD

toto Orienti bellum mouentes Hircyliden ducem in hanc militiam legunt. qui cum sibi aduersus duos potentissimos Artaxerxis Persarum regis praefectos Farnabazum et Tissafernen pugnandum uideret, prouiso ad tempus consilio, ut pondus
 5 geminae congressionis eluderet, unum denuntiato bello adpetit, alterum pacta pace suspendit. Farnabazus Tissafernen apud
 7 Artaxerxen, communem tunc regem, defert ut proditorem, praesertim qui cum hoste belli tempore de foederis condicione pepigisset; hortaturque regem, ut in locum eius Cononem p. 148
 10 Atheniensem uirum, qui tunc forte apud Cyprum exulabat, ducem nauali bello constituat. acceptis igitur quingentis argenti talentis Conon per Farnabazum euocatur classique praeficitur. quibus conpertis Lacedaemonii et ipsi auxilia naualis
 8 belli a rege Aegypti Hercynione per legatos petunt, a quo

AVCTORES § 7 *Iustin. 6, 1 § 4—7.9* § 8—§ 11 *Iustin. 6, 2 § 1.2.4—7.9.10.12.16.17 exceptis* § 9 qui acerbissimis—obliti et § 11 domesticis—seruitutis *Orosianis*

1 toto] *LPRD* toti *v* || oriente (te in ti corr.) *P* || bellum mouentes] bello *D* || hircyliden] *P* (n ex m corr.) hirciliden *L* hircyliden *R* hirciliden *D*, Dercyllidam *fh*; cf. *Gutschmid, Jahrb. f. Phil. Suppl. 2 p. 192* || in om. *L* 2 legant *P* || duos *P* || artaxerxis *L* artaxersis *PR* artaxersis *D* 3 praefectus *LR^aD* prefectos *P* || farnabuzum *LPD* (z in ras. *P*) farnabuzam *R* || tissafernen] *D* tissafernen *L* tisafernem (m in n corr.) *P* tisafernen *R* 5 adpetit] *PR^a* appetit *R^bD* adpetiit *L* 6 suspendit (i in ras.) *P* || farnabazus] *P* (z in ras.) farnabuzas (s in ras. al. m.) *R* farnabuzus *LD* || tissafernen] *D* tissiferinen *L* tisafernem (m in n corr.) *P* tisafernen (ti in ras. al. m.) *R* || aput (t in d corr.) *P* 7 artaxerxen] *LD* artaxersen *PR* || communem *P* || defert (*priore f del.*) *PR* difret *D* || proditorem *D* 8 cum cum hosti *D* || condicione *R* 9 pepigisset in ras. *P* pepigissent *L* || ut] utⁱ (i fort. m. 1) *L* || loco *P^a*
 10 athemensem *D* || aput *P* || cyrum (corr. m. 2) *P* cirum *D*; cf. ad 2, 16 § 16 12 farnabuzam *R* farnabum (zu m. 2) *L* farnabuzum (z in ras. *P*) *PD* 13 conpertis *R^bD* || lacedemoni¹ (1 s. s. al. m.) *R*
 14 aegypti *P* || hercynione (qui m. 2) *P* herquinone¹ *R* hercinione (in ex n ut uid.) *D*

centum instructas triremes et sescenta milia modium frumenti
 acceperunt; a sociis etiam undique magna contraxere subsidia.
 9 cui militiae consensu omnium Agesilaum ducem decreuerunt,
 uirum pede claudum, sed qui in difficillimo rerum statu mal-
 lent sibi regem claudicare quam regnum. raro umquam ita 5
 pares omni industria duces in unum coiere bellum, qui acer-
 bissimis inuicem proeliis fatigati et multo sanguine obliti
 10 uelut inuicti ab alterutro recesserunt. igitur Conon accepto
 iterum per se ipsum a Rege Magno stipendio reuersus ad
 classem inuadit hostiles agros, turres castella ceteraque praesi- 10
 dia expugnat et ueluti effusa tempestas quacumque incubuit
 11 cuncta prosternit. Lacedaemonii uero domesticis malis circum-
 uenti externis inhiare desistunt abiciuntque spem dominationis
 p. 149 inminente periculo seruitutis; Agesilaum, quem cum exercitu
 12 in Asiam miserant, ad subsidium patriae reuocant. interea 15

AVCTORES § 10 effusa tempestas q. incubuit *sec. Vergil. Aen. 7, 222 sq. et Georg. 2, 310 sq.* § 12—14 et § 15 magnitudinem et namque *Iustin. 6, 3 § 1.8.4—6.9.10*

1 centum *s. lin. add. m. 2 P* || triremis *L* tri**eres (*fort. eras.*
m; in marg. trimes m. 1) R || sescenta] *L* sexcenta *D DC · ta P*
 · DC · * *R* || m.^{re} *P* ñ *R* || modium frumenti acceperunt] *D* frumenti
 modiorum acceperunt (or *del. m. 1) L* modium frumenti *P¹* modiorum
 frumenti acceperunt *P²* modium (*in modiorum corr.*) acceperunt fru-
 menti *R* 2 sociis *in ras. m. 1 R* || magna* (*m eras.*) *P* || contra-
 xerxe (*altero x eraso) L* || subsidia* (*m eras.*) *P* 3 cui] cum *D* ||
 agesilaum (*i ex e corr., um in ras.*) *P* 4 difficili morerum *R* ||
 statum| *in statu corr. L* statu *om. D* 5 q *P¹* q^{ua} *P²* || umq (*sed*
q in q^{ua} mut. P) PR 6 coi**ere (*i in ras. al. m.*) *R* coire *L*
 cohebere *P¹* co*epere *P²* || acruissimis *P* 7 plis *P* || mólto *P*
 uelut (*t ex d corr.*) *PR* ueluti *D* 8 con^{on} (*on s. s. al. m.*) *R*
 9 per] *RD* ^{per}a (*a del.*) *L* pre *P¹* p** *P²* || magno (*a in ras.*) *P* ||
 stipendium *L* 10 clasem *P^a* || hostilis *L* 11 effusa (*priore s*
del.) P || quecumque *D* 12 lacedemonii *PR* lacedemoniae *D* ||
 uero *al. m. s. s. R* 14 ageselaum *P* (*um in ras.*), *R* (*se in si corr.*),
 agesilaum autem *ed. 1510 sh* || cum *s. lin. add. L* cum** *R*
 15 assiam (*priore s del.*) *PR* asia *D* || patrie *P¹* patrie *P²*

Pisander, dux apud Spartam per Agesilaum regem relictus, maximam munitissimamque tunc classem instruxerat, motus aemulatione uirtutis Agesilai, ut, illo pedestrem expeditionem agitante, ipse quoque nauali discursu oram maritimam peruagaretur. Conon uero suscepto negotio duplicem curam inpendebat debens sociis sollicitudinem, patriae fidem, ut huic exhiberet naturam, illis praeberet industriam: in hoc propensior ciuibus, quod quieti libertatique eorum alieni sanguinis discrimen inpenderet et pugnaret aduersus insolentissimos hostes periculo regis, praemio patriae. conserunt itaque nauale certamen Persae Conone, Spartani Pisandro duce; milites remiges ipsique ductores uno pariter in mutuam caedem ardore rapiuntur. magnitudinem atque atrocitatem belli istius inclinat¹⁵ natus ex hoc semper in posterum Lacedaemoniorum status^{p. 150}

1 pisander] *L ed. 1542 in mg., Fabr., h* pissander *P* pinsander (*corr. al. m.*) *R* lisandar *D* lisander *K* pysander *G*¹ s. s. alibi lysander *G*³ Lysander *ed. 1510 et (in textu) 1542* || apud (*pu* *in ras. ampl.*) *P* || agesilaum (*i ex e corr.*) *P* 2 minutissimamque (*minu in muni corr. m. 2*) *PR* || classem *P* 3 aemulatione] *LPR* (*aemula in ras. P, in marg. 1 admiratione m. 1 R*) aemulationis *D* || agesilai *P* 4 agitante *P*^a || ora *PR* || maritima *PR* 5 suscepto] *PRD* susceptum *Lh* || negotio] *PR* negotio *D* negotium *Lh* || duplicem] *PRD* duplici *Lh* || curam] *PRD* cura *Lh* || inpendebat] *LPRD* intendebat *h ex con. ut 4, 23 § 9* 6 sociis (*cii in ras.*) *P* sociis *R* || sollicitudinem *P*^a || exhiberet *P* 7 acclis *P* 8 quod] *quod* *P* || libertatique *P* 9 et *om. LD* || aduersum *D* || insolentissimos (*corr. m. 2*) *P* 10 premio *P* || conserunt (*in ras. ser fuit*) *P* 11 persi (*i in ras.*) *P* || et spartani *P* **spartani *R* || pissandro *PRD* ^{ly} *pysandro* (*corr. m. 2^b*) *G* lysandro *Patauinus s. XI, ed. 1510 et 1542* 12 mutuam (*in marg. pacē*) *P* || cedem *P* 13 magnitudine *PR*, *edd. 1510. 1542 Fabr.* || atrocitate *PR*, *edd. 1510. 1542 Fabr.* || ipsius *D* 14 lacedaemoniorum *PRD*

prodit: namque ex illo fluere ac sublapsa retro referri Spartanorum spes uisa, donec adsurgendo aegre ac misere recidendo confecta et potestate careret et nomine. Atheniensibus uero haec eadem pugna initium recuperandae potentiae sicut Lacedaemoniis amittendae fuit. primi igitur Thebani, auxilio Atheniensium fulti, superiore clade saucios ac trepidos adgrediuntur, multa animati fiducia propter uirtutem atque industriam Epaminondae ducis sui, cum quo sibi facile obtinere posse imperium totius Graeciae uidebantur. fit itaque terrestre proelium, Thebanis minimo negotio uincitibus. uincitur enim etiam hoc conflictu Lysander et occiditur; Pausanias quoque dux alter Lacedaemoniorum insimulatus proditio[n]i sin exilium truditur; Thebani autem uictoria potiti, collecta uniuersi exercitus manu, Spartam contendunt, putantes se uacuum praec-

AVCTORES § 15 ex illo — spes *sec. Vergil. Aen. 2, 169 sq.*

§ 16—§ 20 *Iustin. 6, 4 § 1—9. 11—13 exceptis inprimis* § 19 periculo—impulsi et inexercitati—qualicumque, § 20 Thebanos—adgreditur *Orosianis*

1 prodit namque] *LD* prona**namque (*in ras. exceptis amque*) *P* item addito est post semper *ed. 1510* proruit|prona Namque (prona *add. ante uers. m. multo posterior*) *R*, (item *ed. 1542*; proruit. Namque *Fabr.*) || retro sublapsa *Fabr. h* (*uidelicet ex Vergilio*) || refferri (*prior e f del.*) *P* ferri *L* || spartanorum spes] *LPRD* (sparthanorum *PR*) spes Spart. *v* 2 uisa est *R* || adsurgendo aegre ac (o aegre a *in ras.*) *P* adsurgendu, megro (*uirgula, inserta et megro statim in aegre corr.*) *D* || recedendo *P^aR^a* recidendo *LD* 4 uero *s. lin. add. m. fort. 1 L* || haec] sic *h' P h⁻ R* || initium (*in ex m corr.*) *P* || recuperandę (*e ex o corr.*) *P* 5 lacedemoniis *PR* || amittendę (*e ex e corr.*) *P* || primum *PR* || auxilio* (*1 litt. eras.*) *P* 6 athenensium *P* || clade (*c in ras.*) *P* || sacios *R* || adgrediuntur (*ad in ag corr.*) *R* 7 adque *LR^a* ad *D* 8 epaminonde *L* epaminonde *D* epaminundae (*epa in epa^h corr. m. 2*) *P* aphinunde *R* || d*ucis (*a eras. ?*) *R* || sui *om. m. 1 P* || q^{uo}; *R* || obtinere *P* 9 graeciae *R* creciae *D* 10 prelium *P* || enim etiam] *LD* etiam *PRfh* 11 hoc conflictu *in hoc flictu corr. m. 2 P* || lisander (*li in ras.*) *P* pisander (*p non sine ras.*) *R* 12 lacedemoniorum *R* || insimulatus (*tus in ras.*) *P* || proditio[n]is**** (*nis in ras.*) *P* 13 traditur *L* || autem] aũ *in ras. m. 2 P, m. 1 R* || uictoria (*u in ras.*) *P* || collecta (*alt. l ex b ut uid.*) *D* 14 sparthani *PR* || potantes *L* || sese (*alterum se del. m. 1 P*

sidio ciuitatem nullo intraturos negotio, cuius iam omnes paene
 copias cum ipso rege delessent atque ab omnibus sociis desti-
 tutos uiderent. Lacedaemonii periculo ciuitatis impulsu habito 19
 inexercitati militis qualicumque dilectu obuiam hosti proce-
 5 dunt. sed uictis semel aduersum uictores obsistendi nec uir-
 tus nec animus erat. cum igitur caedes tantum unius paene 20
 partis ageretur, repente rex Agesilaus arcessitus ex Asia in-
 prouisus bello superuenit; Thebanos iam successu duplicis
 uictoriae laetiores segnioresque adgreditur nec difficile superat,
 10 maxime cum adhuc apud ipsum paene integrae uires
 haberentur. ipse tamen Agesilaus grauitur uulneratur.
 at uero Athenienses cum conperissent insperata Lacedaemonios 21
 uictoria subleuatos, pristinae seruitutis, de qua tunc respirare
 uix coeperant, trepidi metu exercitum contrahunt eumque Boeo-
 15 tiis in auxilium adiungunt, commissum Iphicrati duci, qui adu-
 llescens admodum, uixdum annos uiginti natus, infirmitatem
 aetatis maturitate animi muniebat. Conon quoque, uir quidem 22

AVCTORES § 21—§ 24 *Iustin. 6, 5 § 1—4.6—10*

1 ciuitatem (ciu *in ras. 1*) *D* || intraturos] intramuros (*uidelicet* ~
i. e. m et r confusis) *L* || omnes] cum omnes *P* || paenae *D* pene *R*
 3 lacedemonii *PRD* || habitu *L* habeto (*e in i corr.*) *P* 4 in exer-
 citati] *P^bR* in exercitato *L* in exercitatu *D* in exercitate *P^a* || quali-
 cumque *LPR* (*u prior in ras. in P*) quaecumque *D* || delectu (-to *D*)
R^bD 6 tantum unius] *Lh* unius tantum *PRD* || pene *R*
 7 ageselaus *P^a* || accersitus (*accer in ras.*) *P* arcersitus *R* || assia
PR^a || in prouisos *D* 8 ia* (~ *al. m.*) *R* || duplici *L* 9 laci-
 ores *D* || segnioresquæ *R^a* || aggreditur *R^b* 10 p*ene *R* penae
PR || intoegrae *P* 11 ageselaus *P^a* || ad *R^aD* 12 athenenses
P athenensis *D* || com *P* || conperissent *LR^bD* || ¹acedaemonios (*eras.*
 a) *R* 13 tē (*i. e. tunc*) *in ras. P* 14 cae|***perant *P* cepe-
 rant *R* ceperant memores *D* || exercitum (*m in ras. ampliore*) *P* ||
 contraunt *P* || boeotiis *in ras. P* boeotiis (*eras. o*) *R* berociis *D*
 15 auxiliom *P^a* || adiungunt *D* || commissum *P^a* || ificrati *LPR* || post
 duci *uacat uersus dim. spatium; proximus olim sic incepit: Miricratis*
 ducis; *sed M erasa est, reliqua deleta lineis P* || adolescens (-isc- *D*)
PD || xx *PR* 17 animae *D* || muebat *P^a* || quidem *in marg. add.*
m. 2 P

Atheniensis, dux autem Persici exercitus, audito Agesilai reditu ad populandos Lacedaemoniorum agros reuertitur. ita Spartani, strepitu circumsonantium undique hostium clausi atque exterriti, ultima propemodum desperatione tabuerunt. 23 sed. Conon postquam uasta hostilis soli populatione satiatus 5
 p. 152 est, Athenas pergit, in maximo gaudio ciuium ipse tristis, quippe cum uideret urbem populo quondam cultuque ornatissimam, nunc miserabili ruinarum ac desolationis squalore 24 confectam. itaque magnum pietatis miserationisque monumentum in reparatione eius operatus est. namque eam a Lacedaemoniis exinanitam Lacedaemoniorum praedis repleuit, Persis incenditibus concrematam Persis aedificantibus reformauit. 25 interea Artaxerxes rex Persarum, sicut principio dictum est, uniuersis Graeciae populis per legatos, ut ab armis discederent et paci adquiescerent, imperauit: non quia misericorditer fessis 15 consuleret, sed ne se in Aegypto bellis occupato aliqua in regnum suum temptaretur inruptio.

2 Cunctis igitur Graecis optatissima quiete resolutis domesticoque otio torpentibus Lacedaemonii, inquieti magis quam strenui

AVCTORES § 25 *Iustin.* 6, 6 § 1—4 || principio] *supra* § 1

1 athensiensis *R* || persici (c *statim ex s*) *D* || exercitus. *aud.* *agesil.* (erei *ex corr. add. m. 1*, *tus. aud.* *a in ras. m. 1*) *D* || exercitōs *P* || ageselai (se *in ras. P*) *PR* 2 lacedaemoniorum *PR* 3 sparthani *PR* || circumsonantium (sonaⁿ *in ras. m. 2*) *P* || hostium *P* || clausit *L* 4 desperatio^{ne} *P* 5 postquā (quā *in ras. angust.*) *P*
 6 athenis (corr. *al. m.*) *R* || ipse s. s. *in P* 7 ornatissimam *P* (ordinatissimam *T*) ornatissimam (u *in i corr.*) *R* 9 monumentum (u *priore in i corr.*) *R* 10 reparationem (ra s. s. *R*) *PR* || lacedaemoniis *R* lacedaemoniis *D* 11 lacedaemoniorum *RD* || praedis (s *in ras. paullo ampliore*) *P* (praesidiis *¶ uelut E*) 13 artaxerxes *L* artaxerses *PR* || principio^{pl} *P* in principio *R* 14 uniuersi^s (s *m. 2*) *L* || graeciae *R* || discederent *P* 15 paci (u *m. 1*) *D* pati *R* || quia] *LPRD* (quā^{uia} *sed uia add. m. 2 P*) quod v || fessis *P* 16 aegypto *P* 17 temptaretur *D* || irruptio *R^b* 18 grecis *R* || obtatissima *PR^a* || resolutis (tis *in ras.*) *P* solutis *L* 19 lacedaemonii *RD*

et furore potius quam uirtute intolerabiles, post bella deposita^{p. 153}
temptant furta bellorum. nam speculati absentiam Arcadum²
castellum eorum repentina inruptione perfringunt. Arcades
uero exciti iniuria, iuncto sibi Thebanorum auxilio amissa
5 furto bello repetunt. in eo proelio Archidamus dux Lacedae-³
moniorum uulneratus cum iam caedi suos ut uictos uideret,
occisorum corpora per praeconem ad sepulturam poposcit:
quod signum uictoriae traditae inter Graecos haberi solet. The-⁴
bani autem hac confessione contenti, dato parcendi signo,
10 finem dedere certamini. paucis deinde interuenientibus induti-⁵
arum diebus, Lacedaemoniis ad alia bella conuersis, Thebani
cum Epaminonda duce de inuadenda Lacedaemona quasi segura
et destituta cepere fiduciam. taciti intempesta nocte Lacedae-
monam ueniunt; sed non ita incautam uel indefensam, sicut^{p. 154}
15 rebantur, offendunt: armati enim senes cum reliqua turba in-⁶
bellis aetatis, praecognito aduentu hostium, in ipsis se por-
tarum angustiis obiecerunt et aduersus quindecim milia mili-

AVCTORES § 1 furta bellorum] *cf. Frontin. Strat. 2, 5 § 31*
§ 2—§ 4 *Iustin. 6, 6 § 6—10* § 5—§ 7 *Iustin. 6, 7 § 1.4.7.9—12*

1 quā (ā *in ras. m. 2*) P || intollerabiles PR^aD 2 fur*ta (r ta
in ras.) P || speculanti (n *eras.*; *in marg. speculatoris m. 2*) P
3 irruptione R^b || perfringunt R 4 extincti P ex^{ita} R || iuuc tus|ibi
D || iunto (c *al. m.*) R uincto L¹ || amisa P 5 forto (o *fin. in*
i corr.) R || ar^cthedamus (*corr. m. 2*) L arcadamus D || lacedemoni-
orum RD 6 uulneratu^r P || cum cede suos iam et uictus D ||
iam] etiam PR (*sed s. s. in P*) || ut *in ras.* P iam^{ut} R 7 poposcit]
LP^oRD poscit P^a *fsh*; *cf. Ruehl, Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 34*
8 grecos RD 10 finem (i *ex u fort. corr.*) P || deberc (b *in d corr.*)
R || certaminis L || induciarum RD 11 lacedemoniis PRD
12 epaminunda PR || dēce R || lacedaemona] LR^b lacedemonia PR^aD
13 caepere P coepere R || fiduciam (ci *in ras.*) P || tatⁱti P || lace-
daemonam] L lacedemonam PRD 14 inCautam (C *corr. ex alia*
litt.) P || sicut *et in marg.*: nōn est sensus in hoc loco a m. 1° aut 1^a,
certe eadem quae summaria adscripsit L 15 r^ebantur (c 1^a) L
17 obiecerant L || et om. D || aduersum PR || xv. R

tum uix centum confecti aeuo homines proruperunt. his itaque tantam belli molem sustinentibus iuuentus superueniens congregi aduersus Thebanos aperto certamine incunctanter de-
7 creuit. commisso proelio cum Lacedaemonii uincerentur, repente Epaminondas dux Thebanorum incautius dimicans uul- 5
neratur. quare dum his ex dolore metus, illis ex gaudio stupor nascitur, ueluti ex consensu tacito utrimque discessum
8 est. Epaminondas autem grauitur saucius cum de uictoria suorum conperisset scutumque exosculatus esset, remota manu,
qua uulnus occluserat, egressum sanguinis ac mortis patefecit 10
introitum: cuius mortem sic Thebanorum perditio subsecuta est, ut non perdidisse ducem sed ipsi cum eo tunc perisse uiderentur.

9 Contexui indigestae historiae inextricabilem cratem atque incertos bellorum orbis huc et illuc lymphatico furore gestorum 15
uerbis e uestigio secutus implicui, quoniam tanto, ut uideo,
10 inordinatius scripsi, quanto magis ordinem custodiui. improba dominandi Lacedaemoniorum cupiditas quantis populis, qualibus urbibus, quibus prouinciis cuiusmodi odiorum motus, quantas causas certaminum suscitauit, quis uel numero uel 20

AVCTORES § 8 *Iustin.* 6, 8 § 11.12.13.2 *exceptis illis remota manu* -- introitum *compilatis fort. ex Valer. Max.* 3, 2 *ext. § 5 (ubi cf. sanguine et spiritu)*

1 · c · R || prorumperunt (m *eras.*) P 2 tantū|tam D || molem
belli h 3 incunctanter *om.* L 4 commisso P || proelio (e 1) P²
proilio (ilio *in ras. m.* 1) D || lacedemonii (ii *ex i corr. P*) PR
5 epaminundēs (u *in o corr.*) P epamīndas (*i. e. -non- in -nun- mut.*)
R || demicans P^a 6 eñ hīs (*corr. 1 aut 2 m.*) L || dolorē etus (us
eras.) D 7 disces*sum P 8 epaminōndas (*corr. al. m.*) R ||
sauciūs R 9 conperisset R^bD 10 obcluserat PRD || egressum
P 11 secuta Pⁱ 14 indigeste (e *fin. in q corr. m.* 2) P ||
cratem *explicat* molem *margo* PR || atque (at *in ras.*) P 15 orbis]
om. L urbes D || ad lymphatico *in marg.* infinito P lymphatigo D
16 implicui D 17 quanto (qu *in ras. ampliore*) P || improba P
18 lacedemoniorum PRD 19 prouintiis R || cuius modiorum mutus D

ordine uel ratione disponat? cum ipsi quoque non plus afflicti
bellis quam bellorum confusione referantur: siquidem tracto 11
per aliquot aetates hoc continuo bello Athenienses Lacedae-
monii Arcades Boeotii Thebani, 'postremo Graecia Asia Persis p. 155
5 atque Aegyptos cum Libya insulisque maximis nauales simul
pedestresque conflictus indiscretis egere discursibus. referre
caesa hominum milia non possem, etiam si bella numerarem.

At nunc increpet haec tempora atque illa conlaudet, quicumque 12
nescit hosce omnes istarum urbium prouinciarumque populos
10 ita nunc in solis ludis ac theatris consenescere, sicuti tunc in
castris maxime proeliisque tabuisse. florentissima illa et totius 13
tunc imperium Orientis adfectans Lacedaemoniorum ciuitas
uix centum habere potuit senes; ita incessabilibus circumuenta
malis immaturas misere expendebat aetates: et queruntur nunc 14
15 homines, quorum refertae pueris et senibus ciuitates segura
iuuenum peregrinatione ditantur pacificisque exercitiis stipendia
domesticae uoluptatis adquirunt? nisi forte — ut adsolent hu-

AVCTORES § 12 ita—tabuisse *sec. Iustinum 6, 9 § 3 sq.* § 13
totius — ciuitas *cf. Oros. 3, 1 § 5 sq.* || uix centum . . senes *cf. Oros.*
supra § 6

1 afflicti (*prior f in ras.*) R 2 confusione P^aR^a 3 aliquas
R² || continuo ***** (*tiuo in ras.*) P || lacedaemonis L lacede-
monii (e *altera in ras.*) R PR 4 bootii P boeoti L boe*tii R
boetii D || thebane D || grecia RD || assia P || persida (da *in ras.*
ampl. al. m.) R *cf. 1, 2 § 17* 5 aegyptos] L aegiptōs P || libia
PRD || insōlisque P 6 egere] egre L egere († *egre m. 2*) P
7 caessa P^a || munerarem P^a 8 hec *in ras. al. m.* R || collaudet
sed priore l in ras. al. m. R 10 a^c R || theatricis L 11 plii-
que (liis *in ras.*) P pelliisquæ (a *eras.*) R || tabuisset (t *fn. del.*) PR
12 ad|affectans (*aff in ras.*) P affectans R affectans D || lacedemoni-
orum PR 13 c PR || ita *om. D* || incensabilibus D 14 malis
sima turas D || misere** (2 *litt. eras.*) P || aeta*tes P || quaeruntur
L 15 reffertae P || securae (a *del.*) P 16 iuuentum P^a ||
pacificisque R^a || exercitis P¹ 17 uoluptates R^a || nisi *in ras. al. m.*
R || assolent R²

manae mutabilitati omnia sordere praesentia — nouitates rerum actu audituque prurientibus ipsa etiam uita fastidio est.

3 Anno ab Vrbe condita CCCLXXVI saeuissimo terrae motu Achaia uniuersa concussa est et duae tunc ciuitates, id est Eborā et Helice, abruptis locorum hiatibus deuoratae. 5

2 At ego nunc e contrario poteram similia in diebus nostris p. 156 apud Constantinopolim, aequē modo principem gentium, praedicta et facta sed non perfecta narrare, cum post terribilem denuntiationem conscientiamque mali sui praesciam subter commota funditus terra tremere et desuper fusa caelitus 10 flamma penderet, donec orationibus Arcadii principis et populi Christiani praesentem perditionem Deus exoratus auerteret, 3 probans se solum esse et conseruatorem humilium et punitorem malorum. sed haec ut commemorata sint magis quam explicita uerecundiae concesserim ut et qui scit recolat et qui 15 nescit inquirat.

AVCTORES § 1 *Africanus ap. Syncell. p. 490, 17 Bonn (cf. Eus. 1637 a quo ut ab Hier. abest Achaiae mentio)* § 2 *de iisdem referunt Augustinus De excidio urbis Romae 7 (uol. 6, 627 Ben.), qui tamen de terrae motu tacet, et Marcellin. Comes ad a. 396 (p. 272, 29 Ronc.)*

1 *in marg. omnia sordescere praesentia m. recentiore P* 2 *audit*
tuque (e in ras.) P || etiam] enim D || fastidiosa est L fastidium^o (om.
est) P^a 3 *ANñ (N in ras.) R || .ccc mo .LXX .sexto L trecentesimo*
septua|ginsimo sexto D || terrae (ae ex i corr.) P 4 *concusa P ||*
id est (t in ras.) P 5 *ebora] LD aebora P ebora R, Bura fh ||*
nelice PR elice D || deuoratae (ae ex e corr.) P deuorare D, deuoratae
sunt fh 6 *ad (d in t corr.) R || nunc e] nun est D* 7 *aput*
P^aD 8 *set P^a* 9 *praesciam P consciam L* 10 *fundatus*
L^a funditus (fund in ras.) P || et om. LD 11 *orationibus (r in*
ras.) P || arcadi PR || et] (f. 37^v) et L 12 *presentem P || auer*
teret (t priore ex corr.) P 13 *solum (sic) L || conseruatorem (sed*
corr. 1 aut 2 m.) L 14 *haec supra add. m. 2 P || commemorata*
(m prima in ras.) P || explicita] LP (sed ta in ras. P) explicata
RDv 15 *uerecundiae P || concesserim P concesserim R || et qui*
scit in ras. angustiore P qui scit D 16 *requirat P*

Interea Romani, qui per septuaginta annos ab urbe Vul-
scorum, praeterea Faliscorum Aequorum et Sutrinorum subacti
et adtriti adsiduis bellis conficiebantur, tandem in supra scriptis
diebus Camillo duce easdem cepere ciuitates et rediuuio finem
5 dedere certamini. Praenestinos etiam eodem tempore, qui 5
usque ad portam Romae bellando et caedendo peruenerant, ad
flumen Haliam T. Quintio pugnante uicerunt.

^{p. 157}
1 Anno ab Vrbe condita CCCLXXXIII L. Genucio et Q. Ser- 4
uilio consulibus ingens uniuersam Romam pestilentia corripuit:
10 non ut adsolet plus minusue solito temporum turbata tem- 2
peries, hoc est aut intempestiua siccitas hiemis aut repentinus
calor ueris aut incongruus umor aestatis uel autumnii diuitis

AUCTORES § 4 et § 5 *Eutrop. 2, 1 et 2 excepto illo § 4 Faliscorum (cf. Liu. 5, 26 sq.) || § 4 in supra scriptis diebus] i. e. anno supra § 1 scripto (cf. 6 § 4, 7 § 5), fort. ex chronographo suo: a quo ut in uers. Arm. Eusebii et in codice A Hieronymi quae h. l. de Quintio narrantur eidem anno uidentur adscripta fuisse atque terrae motus ille; Eutropius res a Camillo et Quintio gestas tribuit anno u. c. 365 cap. 4 § 1 L. Genucio sqq. et § 3 cunctos—confecit] *Liuius 7, 1 et 2 § 2 ignotus*

EXPILATORES 9 ingens—corripuit et p. 148, 4 per biennium iugiter
expressit Paulus p. 19, 25 not. § 2 siccitas hiemis—aura corrumpens
adhibuit Isidorus De nat. rer. 39, 1

1 LXX PR 2 praeter** P praeter** R || in marg. ciu~ (i. e. ciuitates) P || phaliscorum L 3 triti D || assi*duis (prima s in ras.; eras. 1) R || conficiebantur (, eras.) R || supra scribtis L
4 caepere PR 5 certamine P || in marg. p̄neste ciũ· P 6 ru-
mae D || baellando L* || cedendo P cedendo R 7 halim LD
halio (io in ras. P) PR Aliam uel Alliam v || tito LPRD || quintio] LPRD
8 .ccc.mo.lxxx mo.quarto. L trecentissexagesimo-
quarto D || l*ucio P l*utio (eras. 1) R lucio D || genutio R || quinto
PRD 9 c̄ss PR || corripuit L* 10 ut s. s. in R in ras. m. 1,
ex ad ? D || as*olet P assolet R || plus* P || minusue* (er. s) D ||
turbata (r in ras.) P 11 aut s. s. in P || ad intempestiua in marg.
intemperata P 12 INCONGRUIS (I in u corr. m. 1^a aut 1^b) L; post
hoc uerbum deest in L fol. unum (id quod manus s. XVI—XVII adnotauit
his uerbis: deest pagina subsequens); fol. proximum (38) incipit a u.
confecit (p. 150, 2) || incongruosum mora estatis D || humor PR || diuitis
(tis in ras.) P diuitiis (is ex s corr. al. m.) R diuiciis D

indigesta inlecebra, insuper etiam exspirata de Calabris saltibus
 3 aura corrumpens, repentinos acutarum infirmitatum adferre
 transcursus; sed grauis diurnaue in nullo dispar sexu, in
 nulla aetate dissimilis generali cunctos per biennium iugiter
 4 tabe confecit, ut etiam quos non egit in mortem, turpi macie
 exinanitos afflictosque dimiserit. conquererentur hoc, ut arbi-
 5 tror, loco obtrectatores temporis Christiani, si forte silentio
 praeterierim, quibus tunc caerimoniis Romani placauerint deos
 6 et sedauerint morbos. cum pestilentia in dies crudesceret,
 auctores suasere pontifices, ut ludi scaenici diis expetentibus
 10 ederentur. ita pro depellenda temporali peste corporum arces-
 15 situs est perpetuus morbus animorum. uber nunc qui'dem
 p. 158 mihi iste doloris atque increpationis locus est, sed, in quo iam
 reuerentia tua studium sapientiae et ueritatis exercuit, mihi
 super eo audere fas non est. commonuisse me satis sit et ex
 15 qualibet intentione lectorem ad illius lectionis plenitudinem
 remisisse.

AUCTORES § 5 cum pest.— ederentur **Liu.* 7, 2 || § 5 ita pro
 dep.— § 6 *adhibitus Augustinus Ciu. D.* 1, 32; 3, 17 (*quem laudat § 6*)

1 illecebra *ex* inlecebra *corr.* *R* || ^{ex}inspirata *P* in^aexpirata *R* expi-
 rata *D* || de Calabris (*de extra u. scr.*, *Ca in ras.*) *P* 2 infirmi-
 tatum (*u ex m corr.*) *P* infirmitatum *D* || adferre (*priore f in ras. al.*
m.) *R* adferit *D* 3 diurnaue (*tu add. m. 2*) *P* diurnaue
R || in nulla] **nulla *R* 4 biennium (*bi in ras.*) *P* 5 turpi**
P || macie *R* 6 afflictosque (*priore f in ras.*) *R* affictusque *D* ||
 demiserit *P* demiserit *R* || conquererentur] *PR* conqueruntur *D* con-
 querentur *v* || *** hoc *R* 7 obstrectatores (*priore s del.*) *P*
 8 preterierim *R* || tunc *in ras. ang.* *P* || caerimoniis *R* ceremonis *P*
 caeremoniis *D* || placauerint (*i ex u radendo corr.*) *P* placuerunt *R*
 9 sedauerint (*i ex u corr.*) *P* sedauerunt (*i. e. -runt*) *R* || crudesceret *R*
 crudisceret|et *D* 10 auctores *D* || suasere (*sua in ras. ampl.*) *P* ||
 ludi scaenici] *in marg.* † ludis scenicis *al. m.* *R* || scaenici (*scē in ras.*
ang.; fort. fuit se) *P* || dis *D* 11 ederentur] *PR* *in marg.* † seda-
 rentur *al. m.* *R* sederentur *D* || depellenda *D* || temporalim *D* || accer-
 situs *P*^b*R* 12 morbis (*u m. 1*) *D* || animorum (*o in a corr.*) *R*
 13 est *m. 2*, sed *uid. soluisse manus primae compendium* ∴ *P*
 15 est] ∴ *in est mut. m. 2* *P* || satis] factis *P*²

Sequitur hanc miseram luem miserioremque eius expiationem 5
 proximo anno satis triste prodigium. repente siquidem medio
 Urbis terra dissiluit, uastoque praeruptu hiantia subito inferna
 patuerunt. manebat diu ad spectaculum terroremque cunctorum 2
 5 patenti uoragine inpudens specus nefariamque uiui hominis p. 159
 sepulturam diis interpreti¹bus expetebat. satisfacit inprobis 3
 faucibus praecipitio sui M. Curtius, uir eques armatus, iniecit-
 que crudeli terrae inopimam satietatem, cui parum esset, quod
 ex tanta pestilentia mortuos per sepulchra susciperet, nisi etiam
 10 uiuos scissa sorberet.

Anno ab urbe condita CCCLXXXVIII iterum terribilis Gallorum 6
 inundatio iuxta Anienem fluuium ad quartum ab Vrbe lapidem
 consedit, facile sine dubio pondere multitudinis et alacritate
 uirtutis perturbatam occupatura ciuitatem, nisi otio et lenti-
 15 tudine torpuisset. ubi atrocissimam pugnam Manlius Torquatus 2

AVCTORES cap. 5 § 1—§ 3 satietatem **Liu.* 7, 6 || 3 terra dissiluit
 —4 patuerunt *cf. Vergil. Aen.* 8, 243—246, *Ouid. Met.* 2, 260 sq.
 cap. 6 § 1 iterum *sqq.* — § 3 *Eutrop.* 2, 5 *exceptis* § 1 facile sine—
 torpuisset et § 2 cruentissima—confecit *Orosianis*

EXPILATORES 1 sequitur—8 satietatem *excerpsit Paulus p.* 20, 9 *sqq.*

1 miseram *ex* miseriam *corr.* P || luem (em *in ras.*) P 2 medio]
 in medio G³§ 3 dissiluit PR || praerupto DG§ || hianua D
 4 expectaculum D 6 dissenter-praedib: D || expetebat (*sed te corr.*
m. 1 ex ta) P expectabat R || inpb¹⁸ R inpropis D 7 praecipitio
 (ti *add. m. 2*) P || marcus PRD || curc⁵ius P curs¹ius R curcius (ius *in*
ras. m. 1) D curcius D || uir eques] KMHTOEv uir aequus P uir
 D *equus (a *ut uid. eras.* R) R, h uir nobilis equus GZ equus ro-
 manos (*sic*) § 8 crudili PR (*sed i priore ex e mut.* R) || inopimam]
 P¹RD (mam *m. 1, sed ut uid. in ras.* R) inopinam P² inopinatam v ||
 parum *ex* paruum *corr.* P || quod (od *in ras.*) P 9 susciperet (i
ex e corr.) R 10 scissas or**biret (*er. re*) D || scisa P 11 tre-
 centesimo . octogensimo octauo D 12 anien*em R anienim D ||
 fluuium (uuium *in ras. al. m.*) R || quart^vam P 13 multitudinis (ti
add. m. 2) P 14 lentitudine (di *ex do corr.*) P 15 torpuisset
 (isset *euanuere*) P turpuesset D || manlius] P^bR^bD mallius P^a man*-
 lius (i *ut uid. eras.*) R || turquatus D

- p. 160 singulariter in'choauit, T. Quintius dictator cruentissima con-
 gressione confecit. fugati ex hoc proelio plurimi Galli, instau-
 ratis iterum copiis in bellum ruentes a C. Sulpicio dictatore
 3 superati sunt. post paululum quoque Tuscorum pugna sub C.
 Marcio consecuta est: ubi conici datur quantum hominum 5
 caesum sit, quando octo milia sunt capta Tuscorum.
- 4 Tertio autem in isdem diebus Galli se in praedam per
 maritima loca subiectosque campos ab Albanis montibus dif-
 fuderunt; aduersum quos, nouo militum dilectu habito
 conscriptisque legionibus decem, LX milia Romanorum, 10
 5 negatis sibi Latinorum auxiliis, processerunt. confecit hanc
 pugnam M. Valerius, auxiliante coruo alite, unde postea Cor-
 uinus est dictus. occiso enim prouocatore Gallo, hostes territi
 sparsimque fugientes grauiter trucidati sunt.
- p. 161
 7 ¹Numerandum etiam inter mala censeo primum illud ictum 15
 cum Carthaginiensibus foedus, quod isdem temporibus fuit; prae-
 sertim ex quo tam grauia orta sunt mala, ut exim coepisse uide-

AVCTORES § 4 et § 5 *Liu.* 7, 25 sq. et *Eutrop.* 2, 6 cap. 7
 § 1 et § 2 *Liu.* 7, 27 (*exceptis* anno—ccccii)

1 titus *PRD* || quintius] *PRD* 2 confecit *hinc denuo superstes*
L || plio *P* 3 \bar{g} . *L* gaio *PR* gio *D* || sul*p*icio (*fuit subpicio*)
R 4 thuscorum *L* || \bar{g} . *L* gaio *PRD* 5 martio *PR* || ^{sub}con-
 secuta (*corr. m. 1*) *P* subsecuta *R* || co*nici *P* 6 octo* *P* || mil-
L || sunt *in ras. angust. P* || tōscorum *P* (*tuscorum h. l. L*) 7 *is-
 dem *R* hisdem *LPD* 8 haec -que campos ab *add. in marg. m. 1*
P || diffuderunt (*fu ex fun corr.*) *P* 9 aduersum] ut aduersum *L^a* ||
 dilectu *LP^b* dilectō (i *in e corr.*) *R* || habeto (*e in i corr.*) *P*
 10 decim *P* || sexaginta *D* 11 negatis (*g ex c corr. m. 2*) *L*
 12 \bar{m} *L* (*sic ubique*) marcus *PRD* || coruinus (*cor in ras.*) *P* 13 oc-
 cisso (*priore s del.*) *P* || prouocato^{ro} *L* || h*ostes (*h m. 2*) *P* 14 *par-
 simque *L* sparsimque (*i ex e corr.*) *P* sparsimquæ *R* || grauiter (*ui*
in ras.) *P* 16 *arthagin,ensibus (*c s. s. et n in ni corr. al. m.*) *R* ||
 quod (*od ex e corr.*) *P* || isdem] *L* hisdem *PRD* 17 exim] *LP^aD*
 exim *P^bR* || uideatur *L*

antur. anno siquidem ab Vrbe condita ccccii legati a Carthagine 2
Romam missi sunt foedusque pepigerunt. quem ingressum 3
Carthaginensium in Italiam malorum grandinem secuturam
continuarumque miseriarum tenebras iuges historiarum fides
5 locorumque infamia et abominatio dierum, quibus ea gesta
sunt, protestantur.

Tunc etiam nox usque ad plurimam diei partem tendi uisa 4
est et saxea de nubibus grando descendens ueris terram lapi-
dibus uerberauit.

10 Quibus diebus etiam Alexander Magnus, uere ille gurges 5
miseriarum atque atrocissimus turbo totius Orientis, est natus.

Tunc etiam Ochus, qui et ¹Artaxerxes, post transactum in 6
Aegypto maximum diuturnumque bellum plurimos Iudaeorum ^{p. 162}
in transmigrationem egit atque in Hyrcania ad Caspium mare
15 habitare praecepit: quos ibi usque in hodiernum diem am- 7

AVCTORES § 4 *Liu.* 7, 28 § 5 *cf. Eus.* 1661 § 6 *non*
ex Eus. 1658; *illa enim quae de bello in Aegypto gesto narrantur ab-*
sunt a uers. Arm. et ab Hier.; sed memorantur a Syncello p. 486, 10
(ἐἰς Αἴγυπτον στρατεύων) § 7 *non ex Eus.* 1658, *nam absunt a*
uers. Arm. et Hier.; sed, exceptis iis quibus exim quandoque erupturos
dicit Orosius, habentur apud Sync. p. 486, 12

EXPLIATORES 1 anno — ccccii, 10 Alexander Magnus, 12 tunc
etiam . . Artaxerxes . . 13 plurimos—15 praecepit *compilauit Seuerus Chron.*
p. 453 (idem tamen de iisdem rettulit ex Hier. p. 437, lin. 10 a fine,
ed. 2; cf. Rhein. Museum 1878 p. 324) § 4 et § 5 *excerpsit Pau-*
lus 21, 26 sqq.

1 ANñ (N *ex corr. insert.*) R || .ccccmo .secundo L quadringen-
tesimo secundo D || cartagine R 2 roma^m (n m. 2) R || missi
(ssi *in corr.*) P || sunt *in ras.* P || quem] Pfh quam LD quæ ex
R || ingressum] Rfh ingre^ssum (s s. s. m. 1 aut 2) P ingressu LD
3 cartaginiensium R 5 abhominatio P **abominatio R 7 tendi**
R 8 grando de nubibus PR || descendens PR^a 9 uerberauit
(uit *in ras. ampliore*) P 10 magnus] LP¹D magnus magnus P²Rv ||
gurgis PR^a 11 atque *om. m. 1* adque (*sic*) s. l. *add. m. 2* L || est
om. R 12 ochus] D *oc^hus R othus L hochus P || artaxersxes
L^a artaxersis PR 13 aegipto P 14 adque L || hircania
PRD 15 *in om. R*

plissimis generis sui incrementis consistere atque exim quando-
 8 que erupturos opinio est. cuius etiam belli tempestate trans-
 currens et Sidonam opulentissimam Phoenicis prouinciae urbem
 deleuit et Aegyptum, quamuis prius uictus, tunc tamen sub-
 actam comminutamque ferro Persarum subiecit imperio. 5
 8 Iam hinc statim a Romanis aduersum Samnitas, gentem
 opibus armisque ualidam, pro Campanis et Sedicinis bella
 suscepta sunt; Samniticum bellum ancipiti statu gestum Pyr-
 rhus uel maximus Romani nominis hostis excepit; Pyrrhi bel-
 2 lum mox Punicum consecutum est: et quamuis numquam 10
 p. 163 post mortem Numae a bellorum cla'dibus fuisse cessa-
 tum patentes semper Iani portae indicent, ex eo tamen ueluti
 per meridiem toto inpressus caelo malorum feruor incanduit.
 3 porro autem, inchoato semel bello Punico utrum aliquando
 bella caedes ruinae atque omnia infandarum mortium genera 15
 nisi Caesare Augusto imperante cessauerint, inquirat inueniat
 4 prodat quisquis infamanda Christiana tempora putat. absque

AVCTORES § 8 non ex Eus. 1670 (a quo aliena sunt illa quam-
 uis prius uictus; cf. Diodor. 16, 40 et 48: τὸ προνευικῆσθαι τοὺς
 Πέρσας) cap. 8 § 3 cf. Oros. 6, 22 § 1 § 4 cf. Oros. 4, 12 § 4

EXPILOTORES 6 a Romanis — 8 suscepta sunt *compilauit Paulus*
 23, 10 sq.

1 exim] LP^aR^aD exin P^b exiñ R^b 2 erupturos (o m. 2 ex u
 corr.) L eruptos P¹ erup^{ur}*os P² || est] onest L^a 3 sidonam]
 LPRD || prouintiae R || ðrbem P 4 aegyptum P egyptum D ||
 quãuis (ã in ras.) P || uictus] ***uictã (ã in ras.) R 6 hinc R ||
 aduersus L^a || gentem (m in ras.) P 7 sedicinis] L^b sedecinis
 L^aR sedecenis P sedicenis D 8 pyrrus LD phirrus P (ubique)
 phyrrus R 9 excaepit P || pyrrhi L phirri PR pirri D 10 puni-
 cum] LR^{1v} punicum (pon. D) bellum PR²D 12 patentes (es add. al.
 m. sed ead. ut uid. expunxit R 13 meridiem (e sec. in i corr.) P
 meridiem (i prior ex corr.) R 16 cessare P cessare (prior e s de-
 lecta) P || agosto D || cesari^{s ue}*nt (corr. m. 2) P c*essauerint (erasa a)
 R 17 prodat s. l. add. m. 2 L || infamanda P || tempora christiana
 PRDh

illo tamen inter bella Punica unius anni ueluti auis praeteruolantis excursu Romani propter clausas Iani portas inter febres morbosque reipublicae, ad hoc breuissimo pacis signo uelut tenuissimo aquae gelidae haustu inlecti sunt, ut in peius
5 recalescentes multo grauius uehementiusque afflictarentur.

At uero, si indubitatissime constat sub Augusto primum Cae-
sare post Parthicam pacem uniuersum terrarum orbem positis
armis abolitisque discordiis generali pace et noua quiete con-
positum Romanis paruisse legibus, Romana iura quam propria arma
10 maluisse spretisque ducibus suis iudices elegisse Romanos, po-
stremo omnibus gentibus, cunctis prouinciis, innumeris
ciuitatibus, infinitis populis, totis terris unam fuisse uolun-
tatem libero honestoque stu'dio inseruire paci atque in p. 164
commune consulere — quod prius ne una quidem ciuitas
15 unusue populus ciuium uel, quod maius est, una domus fratrum
iugiter habere potuisset —; quodsi etiam, cum imperante 7
Caesare ista prouenerint, in ipso imperio Caesaris inluxisse ortum
in hoc mundo Domini nostri Iesu Christi liquidissima pro-
batione manifestum est: inuiti licet illi, quos in blasphemiam 8

AUCTORES § 5 orbem — compositum . . § 6 omnibus gentibus *ex imitatione Lucani 1, 60—62*

1 auis *in ras.* P || praeteruolantis] PD (pre- P) praeteruolantis (A
ex u corr.) R praeteruoluntatis L 2 ^{quo} romani R 3 reip. L
reip*** P || ad *in ab corr.* R || uerba pacis signo uelut tenuissimo
add. m. 2 in marg. infer. praescripto hoc signo ÷ L || signo pacis
PR 4 ad quae D || gelidae (e prior *ex a corr.*) R geliti D ||
illecti (1 *pr. in ras.*) R 5 uehementiusquæ R || afflictarentur
(priori *f in ras.*) R 6 si *om. m. 1 P* || agusto P^dD 7 uni-
uersum] L²P²RD uniuersam L¹P¹ uniuersarum *Fabr. h* 8 abholi-
tisque (h *del.*) PR || compositum LR^b 9 ar^{ma} (ma *m. 2*) L arma
om. m. 1 P 10 suis *om. m. 1 P* 12 uoluptatem L
14 commune P^aR¹ 16 cum *s. l. add. m. 2 in L* || imperanti
R^a 17 caessere P^aR¹ || prouē|uenerint L || in ipso] ipso L ||
caesaris P || inluxisse] LD natum inluxisse P illuxisse (*pr. l in ras.*)
R 18 dñi · ñ · ihū xpī · L dñi ñ ihū xpī D || ad uers. |dissima
— inui] *sed ad praecedentem uersum haud dubie pertinens in marg.*
crucis signum † adscript m. 1 L

urguebat inuidia, cognoscere faterique cogentur, pacem istam totius mundi et tranquillissimam serenitatem non magnitudine Caesaris sed potestate filii Dei, qui in diebus Caesaris apparuit, exstitisse nec unius urbis imperatori sed creatori orbis uniuersi orbem ipsum generali cognitione paruisse, qui, sicut sol oriens diem luce perfundit, ita adueniens misericorditer extenta mundum pace uestierit. quod plenius, cum ad id ipso perficiente Domino uentum fuerit, proferetur.

9 Igitur anno ab urbe condita ccccviii Romani bellum Latinis rebellantibus intulerunt Manlio Torquato et Decio Mure p. 165 consuli¹bus. in quo bello unus consul interfectus est, alter 2 exstitit parricida. Manlius enim Torquatus filium suum, iuuenem, uictorem, interfectoremque Metii Tusculani, nobilis equitis et tum praecipue prouocantis atque insultantis hostis, 3 occidit. alius uero consul cum iterato conflictu illud cornu, 15 cui praeerat, caedi atque affligi uideret, in confertissimos 4 hostes sponte prolapsus occubuit. Manlius quamuis uictor occursum tamen nobilium iuuenum Romanorum, qui legitime exhiberi solet, triumphans parricida non meruit.

AUCTORES § 1 Romani — § 2 *Liuius* 8, 3. 6. 7 § 3 *Liuius*
8, 9 § 4 *Liuius* 8, 12

1 cogentur] *L* cogentur *PR* (*sed re expunctis in R*) coguntur
Dv 2 et *om.* *P¹D* || tranquillissimam *P* 3 filiⁱ (*corr. 1^a aut 1^b*) *L* 4 extitisse *LR* exstetisse *P* extetisse *D* || creaturae
D 5 cognitioni *PR^a* 6 perfudit *L* 7 extanta (*pr. a in ras. ut uid.*) *R* || uesti erit *P* || ad^{id} ipsum (*id s. s. m. 1*) *P* ad id ipsum *R* ad id ipsum *D* 9 ·cccc·mo·nono· *L* quadrigentesimo nono *D* || rumani *D* 10 intulerunt (*v ex corr.*) *P* || Maⁿlio *R* || detio *R^a* 11 c̄ss̄ · *PR* || aliter (*i eras.*) *P* 12 extitit *PR* extetit *D* 13 meti^us culani *D* || mechii *L^a* mecii *L^bPR* || thusculani *L* 14 cum *L^a* tunc *R* || praecipuae *L* precipue *P* 15 conflictu (*o radendo in u corr.*) *L* 16 ũerat (*p̄ s. s. fort. m. 1*) *P* || adque *LP^aR^a* et *D* || affligi (*pr. f in ras.*) *R* || in infestissimos, *sed in marg.* in confertissimos *P* 17 ponte *D* 18 legitimis *L¹* 19 exhibere (*e fin. in i corr.*) *P* || triumphans *P*

Anno autem post hunc subsequente Minucia uirgo Vestalis 5
ob admissum incestum damnata est uiuaque obruta in campo,
qui nunc sceleratus uocatur.

At uero paruo exim tempore interiecto horresco referre quod 10
gestum est. nam Claudio Marcello et Valerio Flacco consuli-
bus incredibili rabie et amore scelerum Romanae matronae
exarserunt. erat utique foedus ille ac pestilens annus inflic- 2
taeque iam undique cater'uatim strages egerebantur et adhuc p. 166
tamen penes omnes de corrupto aere simplex credulitas erat,
10 cum, existente quadam ancilla indice et conuincente, primum
multae matronae ut biberent quae coxerant uenena compulsaе,
deinde, simul atque hausere, consumptae sunt. tanta autem 3
multitudo fuit matronarum in his facinoribus consciarum, ut
trecentae septuaginta damnatae ex illis simul fuisse referantur.
15 Anno ab Vrbe condita ccccxxii Alexander rex Epirotarum, 11

AVCTORES § 5 Minucia sqq.] *Liu.* 8, 15 (pro subsequente apud
Liuium est annus quartus) cap. 10 *Liu.* 8, 18 *adhibito fort. etiam*
Augustino Ciu. D. 3, 17 § 3. cccclxx] *clxx Liuius (cf. Val. Max.*
2, 5, 3), plurimae periocha, supra fidem multarum Augustinus
cap. 11 § 1 Alexander sqq.] *Liu.* 8, 3. 17. 24 (!) *exceptis maxime illis circa*
finitimas—studens

EXPILOTORES 15 Alexander—p. 156, 6 occisus est *excerpsit Paulus*
23 not., 5—9

1 minutia R || uestales L 2 amissum (d m. 1 ut uid.) L
admissum P || dampnata R 4 ad R^a || exin P^bR^v || horresto L ||
refferē (r s. s. m. 2) P re*ferre (erasa f) R 5 claudō R || flāco
R || c̄ss PR 6 incredibili (i fin. ut uid. ex e corr.) P 7 an-
nōs P || impletaeque (impletae in ras.) P impleteque (in marg. inflicte)
R 8 iam undique] iam dies P¹ iam dies ***** P² iam dies
(iam in iā in corr.) R || caruatim (te m. 2) L || stragus P || gere-
bantur P 9 tamen] sic tñ P || penes (, eras.) R paenis D
10 existente PRD || ancilla P^a 11 cōxerint D || compulsaе LPR
D (sed con in cō corr. R) 12 atque] ut PR || ausere R^aD || con-
sumtae D || autem om. P¹ 14 ccc lxx P ccc·lxx̄ (e et a al. m.
s. s. ?) R || dampnatae (p in ras.) R 15 ·cccc·mo·xx·secundo L
quatrigentisimo·uincinsemo·secundo D ccccxxii P cccc̄xxii R ||
rex om. m. 1 P

Alexandri illius Magni auunculus, traiectis in Italiam copiis
 p. 167 cum bellum aduersus Romanos pararet et circa finitimas
 Romae urbes firmare vires exercitus sui auxiliaque uel sibi
 acquirere uel hostibus subtrahere studens bellis exerceretur, a
 Samnitibus, qui Lucanae genti suffragabantur, maximo bello 5
 in Lucania uictus atque occisus est.

2 Sed, quoniam aliquantum Romanas clades recensendo pro-
 gressus sum, uel Alexandri istius mentione commonitus, de
 Philippo Macedonum rege, qui Olympiadem huius Alexandri
 Epirotae sororem uxorem habuit, ex qua Alexandrum Magnum 10
 genuit, paucissimis annis retro repetitis magna paruis in quan-
 tum potero colligam.

12 Anno ab urbe condita cccc Philippus Amyntae filius
 Alexandri pater regnum Macedonum adeptus, xxv annis

AUCTORES § 1 a Samnitibus *sqq.*] *cf. Oros. 3, 14 § 4 et 18 § 3*
 § 2 *fort. adhib. Iustin. 8, 6 § 5; Liu. 8, 3 § 7; 8, 24 extr.; cf. Oros.*
3, 14 § 4 cap. 12 § 1 cccc cf. 3, 16 § 1 || Philippus—adeptus
Iustin. 7, 4 § 3.5 || xxv—tenuit Iustin. 9, 8 § 1; cf. Oros. 12 § 17
et 14 § 10

EXPILOSORES 9 Olympiadem—11 genuit *adhibuit Paulus 23*
not., 6 13 Philippus—14 pater . . p. 157, 5 Eur. matris . . p. 158, 3
Olymp.—4 uxorem . . 7 cum—8 perdidit compilauit Seuerus Chron. p. 453

1 alexander *D* || auunculus (*pr. u add. m. 2*) *P* || traiectus *L* ||
 aetaliam *D* 2 aduersum *PRD* || finitimas circa urbes romae *L*
 3 auxiliaque (*lia in ras.*) *P* 4 subtrahere *P^a* 5 samnitibus|
 (*initium uersus erasum*) qui lucanę| *R* || lucaniae *D* 7 quan-
 tum ante quoniam *eras. P* || referendo (*do in ras.*) *P* || progressus sum
 uel (*haec exceptis prog in ras.*) *P* 8 alexandri istius illius (*i istius*
in ras. et ex corr.) *P* || commonitus (*o sec. ex u corr.*) *R* 9 phi-
 lipo (*p s. s. m. 2*) *P* filippo *D* || machedonum *L^a* || olimpiadem *PR* ||
 huius *adh. m. 2 s. l. L* 10 quā. *D* 11 paucissimis (*p in ras.*
al. m.) R || magna paruis] *cf. Grubitz p. 24 magna paruis N; in*
magnis parua X₂Z 12 collegam *P* (*folii finis in P*) *R^aD*; *in fine*
paginae ad extrema uerba scholium m. rec. adscripsit hoc: SECUNDVM
MAGNITVDINEM in P 13 .cccc. mo. *L* quadrigentesimo *D* || phi-
 lipus *P¹* philippus *D* || amintae *PR* aminte *D* 14 patri *D* ||
 regnu (*an regna ?*) *P* || macedonū (*nū in ras. ut ae terminatio appareat*)
P || adeptus *L* || uiginti quinque *LD* || añ *P¹* añ^{n^{is}} *P²*

tenuit, quibus hos omnes acerbitatum aceruos cunctasque
malorum moles struxit. hic primum ab Alexandro fratre obses 2
Thebanis datus, per triennium apud Epaminondam strenuis- p. 163
simus imperator et summus philosophus eruditus est.
5 ipso autem Alexandro scelere Eurydices matris occiso, quam- 3
uis ea iam commisso adulterio et altero primum filio inter-
fecto filiaque uiduata generi nuptias mariti morte pepigisset,
compulsus a populo regnum, quod paruo occisi fratris filio
tuebatur, suscepit. qui cum foris concursu exsurgentium undi- 4
10 que hostium, domi autem deprehensarum saepe insidiarum metu
fatigaretur, primum bellum cum Atheniensibus gessit. quibus 5
uictis arma ad Illyrios transtulit multisque milibus hostium
trucidatis Larissam urbem nobilissimam cepit. inde Thessaliam 6
non magis amore uictoriae quam ambitione habendorum equi-
15 tum Thessalorum, quorum robor ut exercitui suo admisceret,
inuasit. ita Thessalis ex inprouiso praeoccupatis atque in pote- 7

AVCTORES § 2—§ 3 filio interfecto *Iustin.* 7, 5 § 3-6 § 3
filiae—pepigisset *Iustin.* 7, 4 § 7 || compulsus—suscepit *Iustin.* 7, 5
§ 8—10 || § 4 et § 5 *Iustin.* 7, 6 § 3.4.6.7 || § 6—§ 9 *Iustin.* 7, 6
§ 8—12.14.16, ubi tamen haec § 6 amore uictoriae *Orosiana* sunt, illa
§ 9 ipsam—cepit *uix ex Iustino* § 16, sed fort. ex *Trogi argumentis* ll.
7 et 8 sumpta

1 aceruitatum *L* acerbitatē *P* *acerbitatum *R* 3 epa-
minundam *P^aR^b* 5 eurydicis *L* euridicis *P* euridices *R* euri-
ticis *D* || occisum a *D* 6 ea iam] etiam *D* || commiso *P* ||
adulterio *R^aD* || primoum *L^a* || filio*** *P* 7 generi* (i ex o?) *D*
8 compulsus *R^b* || fratres *P* 9 audentium *P¹* (exsurgentium s. s.
P²) ex*urgentium (*erasa* s) *R* 10 depraehensarum *LD* || sepe
PD 11 fitigaretur *L¹* fatigatur *P¹* || |primum (pr *m.* 2) *R*
12 illiricos *P¹* illyri*os *P²* illyrios *R* illirios *D* || milibus (*b m.* 2)
L 13 larissimam *L* larissam *D* || caepit *PR* (ae ex oe *corr.*) *R* ||
thessaliam *P* thes^alialiam *R* thessalia (*alt. s in ras. m. 1, ex p ut uid.*)
D 14 ambicionem *D* || aequitum *PR^a* 15 thesalorum *P*
thesalorum *R* || robor *P* rubor *D* 16 thesalis *P* thes^alis *R* ||
occupatis *D* || adque *D*

statem redactis, iungendo equitum peditumque fortissimas tur-
 8 mas et copias inuictissimum fecit exercitum. igitur uictis
 Atheniensibus subiectisque Thessalis Olympiadem Arubae regis
 p. 169 Molossorum 'sororem duxit uxorem. qui Aruba cum per hoc,
 quod societatem Macedonum adfinitate regis paciscebatur, im- 5
 perium suum se dilataturum putaret, per hoc deceptus amisit
 9 priuatusque in exilio consenuit. deinde Philippus, cum Mo-
 thonam urbem oppugnaret, ictu sagittae oculum perdidit. ipsam
 uero urbem mox expugnauit et cepit.
 10 Exim Graeciam prope totam consiliis praeuentam uiribus 10
 domuit. quippe Graeciae ciuitates dum imperare singulae
 cupiunt, imperium omnes perdidierunt et dum in mutuum
 exitium sine modo ruunt, omnibus perire quod singulae amit-
 11 terent oppressae demum seruientesque senserunt. quarum dum
 p. 170 insanas conuersationes Philippus ueluti e spe'cula obseruat 15
 auxiliumque semper inferioribus suggerendo contentiones, bel-
 lorum fomites, callidus doli artifex fouet, uictos sibi pariter

AVCTORES § 10 Graeciae sqq.—§ 13 *Iustin.* 8, 1 § 1—4.7.8.11
 —14 *exceptis maxime his* § 11 bellorum fomites—artifex *Orosianis*

1 aequitum *PR*^a || turmas et] *male cum Port. deleuit Grubitz*
 p. 23 3 thesalis *PR*^a || olympiadem *PR* || arubae] *LD auruchiae*
PR (sed prima litt. minime clara in P) 4 malossorum *PR*
 malos suorum *D* || ***qui (*in ras. qui fuit*) *R* || aruba] *LD aurucha*
PR 5 machedonum *L^aP²R¹* || adfinitatem *L* affinitate (*prior f*
in ras. al. m. R) *RD* || paciscebatur (*p in ras. al. m.*) *R* 6 dela-
 torum *P¹* 7 priuatus-] regno.. priuatus *Iustinus* || phillyppus
D || mothonam] *LRD* māthonam *P*, Methonam *v* 8 ipsa *D*
 9 uero] autem *R* || caepit *PR* (*ae ex oe corr. R*) 10 exin *P²R* ex|
D || greciam *RD* || prophe *L^a* 11 greciae *PR* 12 mōtuam
P 13 se dederunt *P¹* (*sine modo ruunt s. s. P²*) || ***** perire
(fuit in rasura dem.) *P* pepire *D* 14 ante oppressae *inserit*
non nisi margo R 15 conuersationes] *LPRD*; *male concursationes*
ed. 1510 et Fabr., concursiones ed. 1542, concertationes Lautius (ex
cod. Colon.) et h interpolauerunt || filippus *P* phillippus *D* || ueluti e] *R²D*
 ueluti *LR¹* uelut in *P*; uelut e *Iustini codices* 16 inferioribus
 (*in ex im corr.*) *P* 17 doli] mali *D* || foet (*v m. 2*) *P* || uictis
 (*o m. 2*) *R*

uictoresque subiecit. huic autem ad obtinendam totius Grae-12
ciae dominationem immoderata Thebanorum dominatio facultatem dedit, qui uictos Lacedaemonios ac Phocenses, caedibus etiam rapinisque confectos, cum insuper in communi Graeciae
5 concilio tanta pecuniae multa onerauissent, quantam illi soluere nullo modo possent, ad arma confugere coegerunt. itaque 13
Phocenses Philomelo duce et auxiliis Lacedaemoniorum Atheniensiumque fulti commissa pugna fugatisque hostibus Thebanorum castra ceperunt. sequenti proelio inter immensas utriusque populi strages Philomelus occisus est; in cuius locum
10 Phocenses Oenomaum ducem creauerunt.

Porro autem Thebani et Thessali omisso dilectu ciuium 14
Philippum Macedoniae regem, quem hostem prius repellere laborabant, ultro sibi ducem expetierunt. com¹misso proelio p. 171
15 et Phocensibus paene ad interneccionem caesis uictoria ad Philippum concessit. sed Athenienses audito belli euentu, ne 15

AVCTORES § 14 et § 15 *Iustin. 8, 2 § 1.3.4.8*

1 autem totum uocab. scr. m. 2 fort. compendii loco P || optinendam
P^bR^a || graeciae PR 2 inmoderatione¹hebanorum (er. s, t m. 1) D ||
inmoderata R 3 ***dedit (3 litt. erasar. spatium) P || lacedemonios
(, eras.) R || focenses LPRD || cedibus PR¹D (ced- R²) 4 com-
mone P commune R || gra. . . . (extrema euanida) P graeciae R
5 concylio PR^a || pecuniae (ae in a corr.) P || quanta PR 6 ^{con}fugere
(con m. 1 aut 2) L || coegerunt (e s. s. m. 2) P **coegerunt (c al. m.
in ras.) R 7 focenses LPRD || fylumelo PR filo.mel|lo D ||
lacedemoniorum R lacae daemoniorum D 8 comisa P || fatigatis-
que hostibus P¹, hostibusque fugatis v 9 caeperunt P coeperunt
R || plio P || immensas L¹aP^aD || utrius^{qua} L 10 fylomelus PR
filomellus D || est s. s. in R || locum om. L¹ loco s. l. add. L^{1b}
11 phocense|ro-| f. 42^r enomaum L focenses oenomaum PRD Phocen-
ses Onomarchum Fabr. h 12 thesali PR^a || dilectu] LD dilecto
(i in e corr.) R delecto P 13 philippum in ras. angustiore P
philippum D || machedoniae L^aR¹ || hostem (m in ras.) P 14 labora-
bant (ba add. m. 2) P || expeti^{er}erunt P expetierunt R || praelio P
15 focensibus LPRD || pene PR || internicionem PD internitionem (it
in et corr.) R || caecis D 16 philippum P philippum (li statim ex
ll corr.) D

Philippus transiret in Graeciam, angustias Thermopylarum pari ratione sicut aduentantibus antea Persis occupauere.

16 Igitur Philippus ubi exclusum se ab ingressu Graeciae praestructis Thermopylis uidet, paratum in hostes bellum uertit in socios: nam ciuitates, quarum paulo ante dux fuerat, ad gratulandum ac suscipiendum patentes hostiliter inuadit, crudeliter 5 diripit, omnique societatis conscientia penitus abolita coniuges liberosque omnium sub corona uendit, templa quoque uniuersa subuertit spoliauitque, nec tamen umquam per xxv annos quasi iratis dis uictus est. post haec in Cappadociam 10 transiit ibique bellum pari perfidia gessit, captos per dolum finitimos reges interfecit totamque Cappadociam imperio Macedoniae subdidit. inde post caedes incendia depraedationesque in sociis urbibus gestas paricidia in fratres conuertit, quos p. 172 patri ex nouerca genitos cum coheredes regni ueretur, inter- 15 ficere adgressus est. cum autem unum ex his occidisset, duo in Olynthum confugerunt: quam mox Philippus hostiliter adgressus urbem antiquissimam et florentissimam, caedibus ac sanguine repletam opibus hominibusque uacuauit, abstractos

ACTORES § 16—§ 22 *Iustin. 8, 3 § 1—4.6.10—15 exceptis § 21 praeeoccupato — dispersa et § 22 de regni terminis ambig. et uita Orosianis, quorum hoc uita fort. confictum est ex scelere Iustini § 15*

1 filip^pus *P* || greciam *RD* || thermopylarum (term. *R*) *PRD*
 2 aduentibus *D* 3 philip^pus *P* || ingressum *L* || greciae *RD*
 4 termophylis *PR* termopilis *D* || uidet^{re} *R* 5 sociis (is in us *m. 1*)
D || ciuetastis *D* 6 ad suscipiendum *om. D* || iuuadit crudeliter
om. D 7 diripuit *PR* (sed u *expuncto in P*) || paenitus *R^aD*
 9 umq̄ (q̄ in quā mutauit *m. 2*) *P* || per] p̄ (i. e. per) in p̄ mutauit *m. 2 P* ||
 ·xxv·añ· (& *m. 2*) *P* xx & v añ *R* uiginti et quinque annos *LD*
 10 dis] *L* diis *PRD* || haec (aec in *ras.*) *P* || cappa doceam *D*
 11 transit *D* || cessit *D* || dolum (um in *ras.*) *P* 13 ^{de}praedationes-
 que *R* depraecationisque *D* 15 patri] pari *P^a* 16 aggressus
R^b || occidisset (di ex de *corr.*) *P* 17 olyntum *PRD* || confugerent
P || aggressus *R^b* 18sq. uerba ac sanguine repl. op. hominibusque
om. L 19 abstractis (u *m. 1*) *D*

etiam fratres supplicio et neci dedit. dein cum, excidio soci- 21
 orum et parricidio fratrum elatus, licere sibi omnia quae
 cogitauisset putaret, auraria loca in Thessalia et argenti me-
 talla in Thracia inuasit ac, ne quod ius uel fas inuiolatum
 5 praetermitteret, praeoccupato mari et classe dispersa piraticam
 quoque exercere instituit. praeterea, cum eum fratres duo 22
 Thraciae reges de regni terminis ambigentes iudicem ex con-
 sensu praeoptauissent, Philippus more ingenii sui ad iudicium
 tamquam ad bellum cum instructo exercitu ingressus inscios
 10 iuuenes uita regnoque priuauit.

Athenienses uero, qui prius Philippi ingressum Thermo- 23
 pylarum munitione reppulerant, ultro pacem eius expetentes
 fraudulentissimum hostem de neglecta introitus custodia com-
 monuerunt. ceterae etiam Graeciae ciuitates ut intentius ciui- 24
 15 libus bellis uacarent, sub specie pacis et foederis sponte se
 externae dominationi subiecerunt, maxime cum Thessali 25
 Boeotique poscerent Philippum, ut professum se aduer¹sum p. 173

AVCTORES § 23—§ 27 *Iustin.* 8, 4 § 1.3.4.6.11.12, sed haec
 § 23 fraudul.—commonuerunt, § 25 et pretio, § 27 dispositis—emunit
Orosio debentur, in illis § 26 sacramento confirmans Iustiniana male
detorsit

1 subplicio *P¹R* || nece *P^aD* || dehinc *LD* || sotiorum *R^a*
 2 licere *in ras. ampliore P* libere *L* || quae] q; *R¹* 3 cognita
 uisset *D* || putaret *templa R* || thesalia *PR^a* || et argenti] *LPD*
 et statua idolorum argenti *R* argenti (*omisso et temere*) *h* 4 tra-
 chia *PR* tracia *D* || euasit *L¹* 6 e*ũ *P* 7 thraciae] *L¹*
 thragiae *L²* trachiae *PR* traciae *D* || regis (*i in e corr.*) *L*
 8 praeobtauissent (*b in p corr.*) *R* 9 instructu *PR^a* || inscios *L^a*
 (*cf. 5, 5 § 11*) inscios *in ras. P* 11 uero] autem *R* || pius *R* ||
 t*ermopylarum (*erasa h*) *P* termopilarum *D* termophilorum *R*
 12 reppellerant *L* repulerant *PRD* 13 fraudulentissimum *R²* ||
 ne|glec**ta (*g et c al. m.*) *R* || comminuerunt *L^a* commo*uerunt ^{sibi}
 (*erasa n*) *R* 14 ceterae (*e prima corr., fort. ex ae*) *P* caetere
D || etiam] tñ *P* (tamen *X₂*) tunc *R* || greciae *R* 15 speciae (*a*
eras.) *R* 16 dominacionis *D* || thesali *PR^a* 17 boeotique]
LR^a boeotique (*boetii in ras. angustiore P*) *PR^b* brotiquae *D* ||
 philippum (*ph ex f corr. uid.*) *P* || *se (*eras. a*) *R*

Phocenses ducem exhiberet susceptumque bellum gereret, contra Phocenses adhibitis secum Atheniensibus et Lacedaemoniis uel differri bellum uel auferri et pretio et precibus laborarent. 26 Philippus tacite utrisque diuersa promisit, Phocensibus pacem et ueniam se daturum sacramento confirmans, Thessalis uero 5 adfuturum se mox cum exercitu spondet, bellum tamen ab 27 utrisque parari uetat. igitur Philippus instructis copiis angustias Thermopylarum securus ingreditur easque occupatas 28 dispositis praesidiis emunit. tunc primum se non Phocenses soli, sed omnis Graecia captam esse persensit: siquidem pri- 10 mos Phocenses Philippus rupta fide calcatoque sacramento infandae dilacerationi dedit, inde omnium urbes finesque popu- 29 latus cruenta praesentia effecit, ut etiam absens timeretur. ubi uero in regnum redit, more pastorum, qui pecora sua nunc per aestiuos nunc per hibernos saltus circumducunt, populos 15 et urbes, ut illi replenda uel relinquenda quaeque loca uide- 30 bantur, ad libidinem suam transfert. miseranda ubique facies et atrocissimum miseriarum genus obuersabatur, perpeti ex-

AVCTORES § 28—§ 31 *Iustin.* 8, 5 § 1.4.5.7—11 *exceptis praeter alia quaedam his § 28 calcatoque sacramento et cruenta—timeretur Orosianis*

1 focenses *PR* focensis *D* 2 focenses *PR* focensis *D* || lache-
demoniis *PR*¹ lac*edemoniis *R*² 3 differre *D* || auferre *D* ||
praetio (-cio *D*) *RD* || pretibus (c *m. rec.*) *L* praecibus *PR* || labo-
rarent philippus (rent phi *in ras. m. 2*) *P* 4 tacede *D* || -que *in*
ras. P || focensibus *PRD* 5 thesalis uero (is uero *in ras.*) *P*
thesalis uero *R* 6 affuturum (*pr. f in ras.*) *R* 7 utri^aque
R 8 thermophylarum *R* 9 dispositi^s (s s. s. *m. 2*) *L* ||
emunit] *L* ē munit *D* emuniuit *PR* emuniit *ed. 1542, Fabr., h* ||
focenses *LPR* focensis *D* 10 soli *om. m. 1 P* || sed] *LPRD*
sed et *v* || grecia *RD* 11 focenses *LPRD* || phillippus *D* || in-
fandae (in *ex im corr.*) *P* 12 delacerationi *P* haec 13 effecit—
p. 164, 12 regnabat folio uno dempto ante f. 44 desunt in *L* 14 redit]
D, item GKV rediit *PRv* 15 praes tiuos *D* || saltus (*A ex o uel*
u) *R* 16 ue¹ *D* || relinquendam *D* 17 transfret *D* || ubi *D*
18 obseruabatur *D*

cidium sine inruptione, sine bello captiuitatem, sine crimine
 exilium, sine uictore dominatum. premit miseros inter in- 31
 iuriarum stimulos superflusus pauor ipsaque dissimulatione
 dolor cre'scit hoc altius demissus quo minus profiteri licet p. 174
 5 timentium, ne ipsae quoque lacrimae pro contumacia accipi-
 antur. alios populos, auulsos a sedibus suis, finibus hostium 32
 opponit; alios in extremis regni terminis statuit; quosdam
 aemulatione uirium, ne possint quod posse creduntur, in sup-
 plemento exhaustarum urbium diuidit. ita gloriosissimum illud 33
 10 quondam florentis Graeciae corpus in multas laceratasque
 particulas extincta primum libertate concidit.

Sed haec cum per aliquantas Graeciae ciuitates exercuisset 13
 et tamen omnes metu premeret, coniciens ex praeda paucorum
 opes omnium, ad perficiendam aequalem in uniuersis uastati-
 15 onem utili emolumento necessariam maritimam urbem ratus,
 Byzantium, nobilem ciuitatem, aptissimam iudicauit, ut recep-
 taculum sibi terra marique fieret, eamque obsistentem ilico
 obsidione cinxit. haec autem Byzantium quondam a Pausania 2

AVCTORES § 32 *Iustin.* 8, 6 § 1 § 33 *Iustiniana* 8, 6 § 2
 suo *Marte distorsit* cap. 13 § 1 et § 2 *usque ad condita*] *Iustin.*
 9, 1 § 1—3

EXPILOTORES 16 aptissimam—17 fieret.. 18 haec—p. 164, 1 con-
 dita .. Constantinopolis, 3 nunc—Orientis est *adhibuit Constantinum*
pro Pausania memorans Isidorus Orig. 15, 1, 42

1 irruptione^{et} (*prior r in ras.*) R || bello] uictore D 2 premet
 P praemit* & (a *eras.*, *ante & uid.* t *eras.*) R fremit D 3 stimōlos
 P 5 timentium] D timendum P timētidū R timentibus v || ne
 ipsae] ** ipse] R 6 ostium P 8 possint] P^bR possent P^aD ||
 quod] qđ *in ras.* P || supplemento] PRD supplementa ζ (*uelut G*) h
 9 exaustarum R 10 greciae R 11 extincta PRD 12 haec
in ras. P || aliquantos P^aR¹ || greciae RD 13 coniciens (c *alt. in*
ras. al. m.) R 14 in *in ras. al. m.* R 15 emolumento P
 emolumento (*eras.* l ?) R || ratis P 16 bizantium P bizantium
 RD 17 sibi *post add. sed a m.* 1 P ibi R 18 cinxit (*eras.*
 c) R || bizantium PRD R || quondam (o *ex a corr.*) P || pausania]
 PRD M pausantia D pausina R

rege Spartanorum condita, post autem a Constantino Christiano principe in maius aucta et Constantinopolis dicta, gloriosissimi nunc imperii sedes et totius caput Orientis est. Philippus uero post longam et inritam obsidionem, ut pecuniam p. 175 quam ob'sidendo exhauserat praedando repararet, piraticam 5 aggressus est. captas itaque CLXX naues mercibus confertas 4 distraxit et anhelanti inopiae parua recreatione subuenit. inde propter agendam praedam et curandam obsidionem diuisit exercitum. ipse autem cum fortissimis profectus multas Cherronesi urbes cepit profligatisque populis opes abstulit. ad 10 Scythiam quoque cum Alexandro filio praedandi intentione 5 pertransit. Scythis tunc Atheas regnabat: qui cum Histrianorum bello premeretur, auxilium a Philippo per Apollonienses

AVCTORES § 2 post autem *sqq. cf. Oros. 7, 28 § 27* § 3 et § 4 *Iustin. 9, 1 § 5—9* § 5—§ 7 *Iustin. 9, 2 § 1—4. 10. 14—16*

EXPILATORES 1.2 *hinc habet* quae postea Constantinopolis est appellata *Paulus p. 7, 18*

1 sparthanorum *R* || autem^a (a s. s. *al. m.*) *R* || constantinoⁿ *R*
 2 maius (i ex n) *R* || constantinopolis *D* || dicta. *gloriosissimi
 (. et g in ras.) *R* 3 sedis *D* || caput | *orientis (er. t ut uid.) *D* ||
 est orientis § || philippus (ph in ras.) *P* pilli*pus (i alt. radendo ex p)
D 4 uero] autem *R* || inritam] *PD* irritam (r pr. in ras. minus
 clare ideoque altera r s. s.) *R* || obsidione *D* 5 obsedendo *PR*
 obsedendum *D* || exhauserat *R^aD* || piraticam (p in ras.) *R*
 6 aggressus (g pr. in ras.) *R* || capta sit itaque *D* || centum septuaginta
D || mercibus confertas mercibus (as in ras.) *P* 7 anhelanti
 (hel in ras. ex chell) *P* allinanti *D* || inopia *D* 8 praedam om.
D 9 cherronesi] *P^aR^a* (item ut uid. *V₂HO*; cerro|nisi *V*), h cherronessi
P^b (item post corr. *V₃*, cherronessi *C*) cherronissi *D* cherronensi
R^b (cherronensi *M¹* et ante corr. *V₃* ceronensi *T*; peius etiam interpolati
 sunt hi: cherronenses *GM²K* cherroneses *N* herronenses *X₂*; ^{nensium} cerro
 corr. m. 2 *E*); cf. *Ruehl, Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 34* 10 caepit
PR² coepit *R¹D* 11 scitiam *PR* sch thiam *D* 12 pertransit]
PDR^a pertransiit *R^bv* || scithis *PR* || regnauit *D* || qui cum] *hinc*
denuo superstes L || histrianorum] *LPRD* 13 bello— 14 histria-
 norum om. sed m. 1 in mg. inf. add. *D* || apolloenses (ni m. 1) *P*
 apolloniensis *LD* apolonienses *R*

petiit, sed continuo Histrianorum rege mortuo et belli metu
 et auxiliorum necessitate liberatus pactionem foederis cum
 Philippo habitam dissoluit. Philippus dimissa obsidione By- 6
 zantii Scythicum bellum totis uiribus adgreditur commissoque
 5 proelio cum Scythae et numero et uirtute praestarent, Philippi
 fraude uincuntur. in ea pugna xx milia puerorum ac femi- 7
 narum Scythicae gentis capta, pecorum magna copia abducta,
 auri atque argenti nihil repertum: nam et ea res primo fidem
 inopiae Scythicae dedit. uiginti milia nobilium equarum suffi-
 10 ciendo generi in Macedoniam missa.

Sed reuertenti Philippo Triballi bello obuiant: in quo ita 8
 Philippus in femore uulneratus est, ut per corpus eius equus
 interficeretur. cum omnes occisum putarent, in fugam uersi
 praedam amiserunt. aliquantula deinde mora dum conualescit
 15 a uulnere in pace conqueuit; statim uero ut conualuit Athe- 9
 niensibus bellum intulit: qui in tanto discrimine positi Lace-
 daemonios 'quondam hostes tunc socios adsciscunt totiusque p. 176

AUCTORES § 8—§ 11 *Iustin. 9, 3 § 1—6. 8—11, exceptis § 11*
 quam pugnam—docuit *Orosianis*

1 petit *PRD* || histrianorum] *LD* hystrianorum *PR* 2 et
 auxiliorum] auxiliorum *L* || **pactionem (pera *in pa corr. m. 2*) *P*
 3 byzantii (yz *in ras.*) *P* byzantiⁱ *R* bizantii *D* 4 schyticum *L*
 scithicum *D* || aggreditur (*g pr. in ras.*) *R* 5 praelio *P* || schytiae
L scitae *D* || philippi (ph *in ras.*) *P* 6 fraude (de *ex te corr.*) *P* ||
 uiginti *LD* || feminarum *P* 7 scythicae] *PRD* (cae *in ras. P, c alt. ra-*
dendo corr. ex a D) schyticae *L* || capta⁵ *R* 8 nam et] *LPRD* et *h*
 9 schyticae *L* scithicae *D* || xx *R* || mil. *L* || *equarum *R* 10 in
om. D || machedoniam *P* mac*e*donam (*c in ras. ex he*) *R*
 11 obeant *P* 12 uulneratust *corr. in -tus* m. 2 P* || per *in ras.*
P || equus *L* (*fort. non est correctura*) aequus *R^a* 13 putarent
 (utarent *in ras.*) *P* || conuersi *P* 14 predam *P* || conualescet *P*
 conualescet *R^e* 15 a uulnere *om. Lⁱ* || conqueuit] quieuit *L* con-
 queuit (*i s. s. m. 1*) *D* || **uero (*1 uel 2 litt. eras.*) *D* || conual*uit
 (erasa *l*) *P* || atheniensium *L¹* 16 bella *L* || lacedaemonios] *L*
 lachedemonios *P* lacedemonios *R* lace demonius *D*; Thebanos *corr.*
Fabric. h; cf. Rühl, Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 31 17 tum *D* ||
 assciscunt (*pr. s in ras.*) *R*

Graeciae ciuitates legationibus fatigant, ut communem hostem
 communibus uiribus petant. itaque aliquantae urbes Atheni-
 ensibus se coniungere, quasdam uero ad Philippum belli
 10 metus traxit. proelio commisso cum Athenienses longe maiore
 numero militum praestarent, adsiduis tamen bellis indurata 5
 11 Macedonum uirtute uincuntur. quam pugnam longe omnibus
 bellis anterioribus atrociolem fuisse ipse rerum exitus docuit:
 nam hic dies apud uniuersam Graeciam adquisitae dominationis
 gloriam et uetustissimae libertatis statum finiuit.

14 Postea Philippus cruentissimam uictoriam in Thebanos et 10
 Lacedaemonios exercuit: siquidem principes ciuitatum alios
 securi percussit, alios in exilium egit, omnes bonis priuauit.
 2 pulsos dudum a ciuibus in patriam restituit: ex quibus trecen-
 tos exules iudices rectoresque praefecit, qui ut antiquum dolo-
 rem noua potestate curarent, pressos infeliciter populos in 15
 3 spem libertatis respirare non sinerent. praeterea magno dilectu
 militum in subsidium regiae dispositionis ex tota Graecia
 habito, ducenta milia peditum et quindecim milia equitum

AVCTORES § 1 et § 2 *Iustin.* 9, 4 § 1.7—8 *exceptis* § 1 et Lacedaemonios, § 2 dudum. .qui—sinerent (*ad quae ultima cf. Iustin.* § 9 et 10) *Orosianis* § 3—4 congregantur *Iustin.* 9, 5 § 4—8

1 greciae *R* || communem *P* 2 communibus *P* || petunt *P*
 3 sese *PRD* || iunxere *PR** (*x in ras. R*) 4 praelio *P* || athienses
R 5 numero (*num in ras. ex mun fort. ut saepe corr.*) *P* || assiduis
 (*s pr. in ras.*) *R* || tamen] *sic tñ PR* 6 machedonum *PR*¹ 7 bellis
 anterioribus] *PRD* anterioribus bellis *Lv* 8 greciam *RD* || domena-
 tionis (*corr. m. ut uid. 1*) *D* 10 philippus *P* 11 lacedaemonios]
R (*e pr. in ras.*) lacedemonios *P* lacedemonios *D* 12 *egit *R*
 13 pulsos (*o ex u corr.*) *R* || ciuibus (*ciui in ras.*) *P* || trecentos (*e pr.*
ex i corr.) *R* trecentus (*u ex i m. 1*) *D* 14 iudices rectoresque] *PRDv*,
Iustini codices rectores iudicesque *L* || perfecit *D* || anticum *D*
 15 pressus *L*¹ || infeliciter (*e pr. ex i corr.*) *R* 16 delectu *R*² de-
 lectum *D* 17 militom *P* || subsidio *L* || grecia *R* graeciae *D*
 18 habito (*o ex u corr.*) *L* habeto (*e in i corr.*) *P* habetato *D* || octa
 milia *PR* || xū mil. *L* xv milia *PR* || *equitum *R*

absque exercitu Macedonum et infinita gentium barbaria Persicae expeditioni in Asiam missurus instruxit. tres duces hoc est Parmenionem Amyntam et Attalum praemittendos in Persas legit. et dum suprascriptae copiae de Graecia congregantur, Alexandri — qui erat Olympiadis uxoris suae frater et post a Sabinis in Lucania prostratus est —, quem Epiri regem ob mercedem stupri in eum perpetrati constituerat, nuptias in copulando ei filiam suam Cleopatram celebrare decreuit. qui cum pridie quam occideretur interrogatus fuisset, quis finis homini magis esset optandus, respondisse fertur, eum esse optimum, qui uiro forti post uirtutum suarum glorias in pace regnanti sine conflictatione corporis et dedecore animi subitus et celer inopinato ferro potuisset accidere: quod ipsi mox obtigit. nec ab iratis dis, quos parui semper perenderat quorumque aras templa et simulacra subuerterat, quin electissimam ut ipsi uidebatur mortem adipisceretur, potuit

AUCTORES § 4 Alexandri — frater. . quem — decreuit *Iustin.* 9, 6 § 1 et 8, 6 § 4 sqq.; post—prostratus est: *Oros.* 3, 11 § 5 eadem de *C. Iulio Caesare* narrantur a *Suetonio Iul.* 87 et *Plutarcho* 63 male huc translata ab *Orosio*

1 absque exercitu *om.* *D* || exercit^o *P* || machedonum (um *in ras.*)
P macedonum (ce *ex che*) *R* || barbaria] *LPR*¹ barbarie *R*²*D*
 2 assiam *PR*^a || misurus *P* missurus ***** (missurus *iterat. sed eras.*)
R 3 amyntam (yn *in ras.*; *pro y fuit i*) *P* amintam *D* || ad-
 talum *PR*^a 4 suprascribtae *L* superscriptae *PR* || grecia *RD*
 5 alexandr^o *P* || olympiadae *LD* olimpiade *PR* || fater *D* 6 ad a^o
 sabinis *in mg.* a samnitibus *R* (*sic recte ipse Orosius* 3, 11 § 1) || pyri
D 7 constituerat (n s. s. m. 2) *P* 8 ei] et *D* || celebrare (*pr.*
e in ras.; *fort. fuit ae*) *R* 9 qua^m occideretur *R* 10 quis finis
 homini magis esset *om.* m. 1, *in imo mg. add. m. 2* *P* || obtandus
P^a*R*^a 11 obtimum *P*^a*R*^a || glorias] *L* gloriam *PRDv* 12 re-
 gnantes *D* || corpore *L*¹ 13 subitus** & (us & *in ras.*; *ante &*
cernitur st) *P* || celer (*pr. e in ras.*; *ex ae?*) *R* || quod (d *in*
ras.) *P* 14 optigit *L* ^{1 con 1} obtegit (i s. s. m. 1, † con m. 2) *P* || dis]
L diis *PR om. D* 15 templa et] templas *D* || subuerteret *D*
 16 eletissimam *R*

- 7 impediri. nam die nuptiarum cum ad ludos magnifice appa-
 ratos inter duos Alexandros filium generumque contenderet, a
 Pausania nobili Macedonum adolescente in angustiis sine
 custodibus circumuentus occisus est.
- 8 Adserant nunc multisque haec uocibus efferant quasi uiro- 5
 rum fortium laudes et facta felicia, quibus amarissimae aliorum
 calamitates in dulces fabulas cedunt, si tamen numquam ipsi
 iniurias, quibus aliquando uexantur, relatu tristiore deplorant.
- 9 si uero de propriis querimoniis tantum alios audientes affici
 uolunt, quantum ipsi perpetiundo senserunt, prius ipsi non 10
 p. 178 praesentibus praeterita sed gestis gesta conparent et utraque
 10 ex auditu uelut alienorum arbitri iudicent. per uiginti et
 quinque annos incendia ciuitatum, excidia bellorum, sub-
 iectiones prouinciarum, caedes hominum, opum rapinas, prae-
 das pecorum, mortuorum uenditiones captiuitatesque uiuorum 15
 15 unius regis fraus ferocia et dominatus agitauit. sufficerent
 ista ad exemplum miseriarum insinuata memoriae nostrae
 gesta per Philippum, etiamsi Alexander ei non successisset
 in regnum. cuius bella immo sub cuius bellis mundi mala

AVCTORES § 7 *Iustin.* 9, 6 § 2—4 § 10 uiginti et quinque
 annos *Iustin.* 9, 8 § 1 || mortuorum — uiuorum *sec. Iustinum* 9, 4 § 6

1 imperⁱ P¹ impediri P² inpendere D || adparatos (*corr. m. 1*) P
 3 nobilē P || machedonum PR¹ || adōlescente P aduliscente D || inter
 angustias PR 5 adserunt P asserant (*pr. s in ras.*) R
 6 sortium L¹ || amarissime (-eme D) RD 7 caedunt P² in
 quam D 8 tristiciore D 9 quaerimoniis LR quaeremonnis (a
eras.) P || audienter L || affici (*pr. f in ras.*) R affici D 11 a
 praesentibus L || comparent R^bD || et *om.* D 12 uelut] uelut certi
 v || arbitri (*prior i radendo ex r*) D || uiginti et quinque] LD (-quae D)
 xxv P² xx.v. R 13 aññ. L aññ R añ P 15 mortuorum]
 mortuorum mortes PR || uenditiones captiuitatesque uiuorum *om.* D
 16 **ferocia (*erasae ē f*) P || sufficerent (*su in ras.*) P 17 insinuatae
 PR (ae *in a m. 2 P*) 18 filippum P^{phi} 19 et cuius D || bello (*o
 in a corr.*) R

ordine sequentia suspendo paulisper, ut in hoc loco pro conuenientia temporum Romana subiciam.

Anno ab Vrbe condita ccccxxvi Caudinas furculas satis 2 celebres et famosas insignis Romanorum fecit infamia. nam cum superiore bello uiginti milia Samnitum Fabio magistro equitum pugnam conserente cecidissent, circumspectiore cura Samnites ac magis instructo apparatu apud Caudinas furculas consederunt; ubi cum ¹Veturium et Postumium consules 3 omnesque copias Romanorum angustiis locorum armisque clausissent, Pontius dux eorum in tantum abusus est uictoriae securitate, ut Herennium patrem consulendum putaret, utrum occideret clausos an parceret subiugatis: ut uiuos tamen dedecori reseruaret, elegit. Romanos enim antea saepissime uinci 4 et occidi, numquam autem capi aut ad deditionem cogi potuisse

AVCTORES § 2 Caudinas—infamia *Liu. 9, 1 § 1; 2 § 6; Augustin. Ciu. D. 3, 17* || nam cum—cecidissent *Liu. 8, 30* || circumspectiore—§ 7 *Liu. 9, 1—6 excepta § 4 Orosiana*

EXPILATORES 7 apud Caud. furc., 9 angustiis locorum..claus. *compilauit Paulus p. 24* || 10 Pontius—p. 170, 14 consule *excerpsit Eutropianis adpersis Paulus p. 24*

1 p P¹R (p P²) || conuenientiã R conuenentia (e *alt. statim ex t corr.*)
D || subiciẽm (*corr. m. 2*) P 3 .cccc mo.xx.sexto. L quadri-
gentisemo uicinsemo sexto D || caudẽnas P cañdenas (e *ex i corr.*)
R 4 caelebres R^a 5 xx PR || mil. L || samnitum] LPR
samnitium Dh || mag. equi. L 6 ^{cecidissent} occiderunt (*corr. m. 1*) P ||
circumspectioreĩ L circumspectione (ne *in ras. ex m?*) P 7 in-
structo (i *ex o rasura*) R || apparato D || aput (t *in d*) P || caudẽnas
cañdenas (e *ex i*) R 8 cõ*ue.riũ R || cõss. PR 9 armisquae
(a *sec. eras.*) R || clau*sissent (*duae litt. eras.*) R 10 dux] rex L ||
in tantum] inter, m (*in marg. in tantum*) R 11 herennium (*alt.*
e *statim ex inchoato r*) D 12 parceret (c *expuncta*) L 13 elegit]
elegit pater P elegit;*** (*eras. pat*) R || romanus R^a || sepissime P¹
14 numquam autem capi aut] LD nũq^u capi|aut (*quid supra scr. fuerit,*
incertum est) P¹ nũ**quam|aut (quam *in ras.*) P² numquã aut (*eras.*
capi aut) R || potuisset L potuisset (. *m. 1*) D

- 5 constabat. itaque Samnites uictoria potiti uniuersum exercitum
 Romanum turpiter captum armis etiam uestimentisque nu-
 datum, tantum singulis uilioribus operimentis ob uerecunda
 corporum tegenda concessis, sub iugum missum seruitioque
 6 subiectum, longum agere pompae ordinem praeceperunt. ses- 5
 centis autem equitibus Romanis in obsidatum receptis oneratos
 ignominia, ceteris rebus uacuos consules remiserunt.
- 7 Quid de exaggeranda huius foedissimi foederis macula uerbis
 laborem, qui tacere maluissem? hodie enim Romani aut om-
 nino non essent aut Samnio dominante seruirent, si fidem 10
 foederis, quam sibi seruari a subiectis uolunt, ipsi subiecti
 Samnitibus seruauissent.
- 8 Posteriore anno infringunt Romani firmatam cum Samnitibus
 pactionem eosque in bellum cogunt, quod Papirio consule
 insistente commissum magnas strages utriusque populi dedit. 15
- 9 cum hinc ira recentis infamiae, inde gloria proximae uictoriae
 pugnantes instimularet, tandem Romani pertinaciter moriendo

AVCTORES § 7 foedissimi foederis] *ex Augustino, qui De ciu. D.*
 3, 17 foedus foedum appellat (*cf. Liu. 9, 8 § 11; 5 § 9; 7 § 7*)
 § 8 et § 9 *Liu. 9, 12—15*

1 Itaque] *LRD* Ita⁹¹ (q; *add. m. 1*) *P* Ita h || semnites *R^a*
 2 -que (e *in ras.*, *ex ae* ?) *R* 3 tantum *om. L* || opermentis *L* ||
 uerecōnda *P* 4 concessis (es *in ras.*) *P* || missum (s *tertia puncto*
et linea deleta) *L* 5 praeciperunt *P¹* || sexcentis *P¹R* (x *in ras.*
R) 6 *equitibus *R* || obsēdatum (u *in ras.*) *P* || honeratos (h *eras.*)
P oneratus *R¹D* 7 ignōminia *R* || consulōs (*corr. m. 2*) *PR*
 8 exaggerandi *L^a* exageranda *R^aD* || foe**dissimi (*eras. ti*) *P*
 9 qui *P* (i *in e corr.*), *R* (i *ex e corr.*) hodī (e *m. 2*) *L* || enim
om. sed ⁿ i. e. enim *m. 1 s. s. D* 10 esset (n *m. 2*) *L* 11 a *in*
ras. P || subiecti] subietti *R^a* 12 seruassent *⊗* 13 ⁿinfringunt
 (in *m. 2*) *L* 14 papirio] *LPRD* Papyrio *itemque infra h* || coñs
R 15 strages (st *in ras.*) *P* traxis *D* 16 cum *LPRD*
 Cumque *h* || recentis] praecedentis (*in mg. recentis m. 2*) *P* ***recentēs
 (3 *litt. erasae quae fuisse p̄ce aut p̄re possunt*) *R* 17 pu*gnantes
 (1 *litt. ras.*) *P* || instimularent (n *lineis deleta*) *P* intimularent *D*

uicerunt; nec caedi pariter uel caedere destiterunt, nisi postquam uictis Samnitibus et capto duci eorum iugum reposuerunt. ¹idem deinde Papirius Satricum expulso inde Samnitico praesidio expugnauit et cepit. hic autem Papirius adeo tunc apud ^{p. 180}
⁵Romanos bellicosissimus ac strenuissimus habebatur, ut cum Alexander Magnus disponere diceretur ab Oriente descendens obtinere uiribus Africam atque inde in Italiam transuehi, Romani inter ceteros duces tunc in republica sua optimos hunc praecipuum fore qui Alexandri impetum sustinere posset meditantur.
¹⁰

Igitur Alexander anno ab Vrbe condita ccccxxvi patri ¹⁶ Philippo successit in regnum: qui primam experientiam animi et uirtutis suae compressis celeriter Graecorum motibus dedit, quibus auctor, ut ab imperio Macedonum deficerent, Demosthenes orator auro Persarum corruptus extiterat. itaque ²
¹⁵Atheniensibus bellum deprecantibus remisit, quos insuper etiam

AVCTORES § 10 *Liv.* 9, 16 § 2. 9. 11. 12. 19, sed ad illa 7 obtinere—Africam *adhūbito Iustino* 21, 6 § 1; cf. *Oros.* 5, 22 § 3 et 4, 6 § 21 cap. 16 § 1 anno—ccccxxvi cf. *Oros.* 3, 12 § 1 (*Eus.* 1655 *Philippum xxvi annos regnasse refert*) || patri—suae *Iustin.* 9, 8 § 11 || compressis—motibus *Iustin.* 11, 2 § 10 || auctor—extiterat *Iustin.* 11, 2 § 7 § 2 Athen.—remisit *Iustin.* 11, 3 § 5, cf. 4 § 10 || quos—solut *ignotus* (an ex alia lectione *Iustini* 11, 4 § 10? cf. *Duebner*)

EXPILATORES 4 hic—9 sustinere *excerpsit Paulus p. 24 et 25*

1 uel] ac *D* 2 simamnitibus *D* || duci] *L* duce *PR* doce *D*
 4 caepit *PR* coepit *D* 5 bellico* sissimus (*pone o erasa s*) *P* ||
 strenissimus *R* strenuosissemus *D* 6 discendens *LPR'D*
 7 obtinere *P* || affricam *PR* (*sed prior f erasa in*) *R* || adque *D* || i~|
 i. e. in, a m. 2 in in mutatum *L* 8 cederus *D* || reſ. *L* || sua|
 suos *L* || obtimos *R*^a 9 precipuum *P* || alex^{an}dri *R* || possit (i in e
 corr. m. 1) *P* 11 itaque *D* || .ccc mo. xxii. *L* quadrigentisemo
 uicensimo sexto *D* 12 filippo *P* || successit] filius successit *P*
 filius successit *R* 13 compressis] *L* conpraessis *D* conſsis *PR*^a
 conſsis *R* || celeriter (e prima in ras.) *R* || grecorum *RD*
 14 machedonum *PR*^a || demusthenes *D* 15 extiterat *PR* extetirat
D 16 depraecantibus *L*

- p. 181 multae metu soluit; Thebanos cum di'ruta ciuitate deleuit,
 reliquos sub corona uendidit; ceteras urbes Achaiae et Thes-
 saliae uectigales fecit; Illyrios quoque et Thracas translato
 3 mox abhinc bello domuit. inde profecturus ad Persicum bel-
 lum omnes cognatos ac proximos suos interfecit. in exercitu 5
 eius fuere peditum xxxii milia, equitum iiii milia quingenti,
 naues clxxx. hac tam parua manu uniuersum terrarum orbem
 utrum admirabilius sit quia uicerit an quia adgredi ausus
 4 fuerit incertum est. primo eius cum Dario rege congressu
 sescenta milia Persarum in acie fuere, quae non minus arte 10
 Alexandri superata quam uirtute Macedonum terga uerterunt.
 magna igitur caedes Persarum fuit. in exercitu Alexandri cxx
 p. 182 5 equites et nouem tantum pedites defuere. 'deinde Gordien

AVCTORES 1 Thebanos—3 fecit *Iustin.* 11, 4 § 7; *cf.* 11, 3 § 2
 3 Illyrios—4 domuit *item Eus.* 1684 § 3 inde—interfecit *Iustin.*
 11, 5 § 1 || in exercitu *sqq.* *Iustin.* 11, 6 § 2.3 § 4 *Iustin.*
 11, 6 § 10—12 || u. 13 nouem] *cf.* *Oros.* 4, 1 § 13 § 5 deinde—
 dedit *Iustin.* 11, 7 § 3 et 15 *exceptis his*: quae—oppugnatamque. .dirept.
 dedit *quae chronographia adhibita (uid. Eus. 1683) Gordien eandem*
atque Sardis urbem esse ratus suo Marte inseruit

EXPILATORES 5 in exercitu—7 clxxx. .9 primo—10 fuere *compi-*
lauit Seuerus Chron. p. 453

1 multae] LD multo PR || deruta L dirata (u m. 2) P 2 &
 'hessaliae R 3 ylliryos P ylliryos R illirios D || quoque om.
 LD || thracos et in marg. ñ (i. e. nota) L tracas D 4 per-
 si*cum R 5 ac] ad D 6 fuerunt PRD || xxxii milia] PR
 triginta duo milia D xxx·milia·L || *equitum R || ·iiii· milia quin-
 genti] L iiii·m·d· in corr. m. 2 P ·iiii·** d; R quattuor quingente
 D; quattuor mille ducenti h 7 naues] LPRD; et naues h ||
 clxxx] PR centumoctoginta (octiginta D) LD || hac tam] acta^m R ||
 hac] ac L 8 admirabili*us (erasa b) P |mirabilius L || quia]
 LRD q^{uia} (·uia m. 1) P quod *Fabr.* h || quia] LPRD quod *Fabr.* h ||
 adgredi sed ad in ag corr. R 10 sescenta] LD dc· R DC P ||
 aci*e (erasa a) R || quae] q; in q^u corr. R || minos R 11 uerba
 superata—12 alexandri omissa a m. 1 add. m. 2 in imo marg. P ||
 supera*ta R || quam] quia Pⁱ || machedonum LPRⁱ 12 caedis
 PD et ante corr. R || exercitu] excercitu autem v || centum uiginti
 LD 13 equites P

Phrygiae ciuitatem, quae nunc Sardis uocatur, obsessam oppugnataque cepit ac direptioni dedit. inde nuntiato sibi Darii cum magnis copiis aduentu, timens angustias quibus inerat locorum, Taurum montem mira celeritate transcendit
 5 et quingentis stadiis sub uno die cursu transmissis, Tarsum uenit, ibique cum sudans in Cydnum praefrigidum amnem descendisset, obrigit contractuque neruorum proximus morti fuit. interea Darius cum CCC milibus peditum et C milibus
 6 equitum in aciem procedit. mouebat haec multitudo hostium
 10 etiam Alexandrum maxime respectu paucitatis suae, quamuis iam pridem DC milibus hostium eadem paucitate superatis non solum non timere pugnam sed etiam uictoriam sperare didicisset. itaque cum intra iactum teli uterque constitisset
 7 exercitus et intentos ad signum belli populos discurrentes
 15 principes uariis incitamentis acuerent, ingentibus utrimque animis pugna committitur: in qua ambo reges et Alexander
 8 et Darius uulnerantur, ac tam diu certamen anceps fuit, quoad
 9 fugeret Darius; exinde caedes Persarum secuta est. ibi tum

p. 183

AVCTORES § 5 u. 2 inde sqq.] *Iustin. 11, 8 § 1—4* (5 sub u. die cf. *Ruehl, Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 158*) § 6 et § 7 *Iustin. 11, 9 § 1 et 2 exceptis* § 6 quamuis iam pridem—§ 7 acuerent (11 DC milibus cf. *supra* § 4; 13 cum intra iactum sqq. cf. *Curtius 3, 10 § 1; Ruehl l. c.*) § 8 et § 9 *Iustin. 11, 9 § 9—12*

EXPILOTORES 8 Darius—9 procedit. . 18 ibi tum—p. 174, 3 CL, 4 inter—8 instaurat *compilauit Seuerus Chron. p. 453*

1 phrygiae P¹D || quae ex q; corr. R 2 expugnataque PRD ||
 coepit PR (sed oe in ae corr. in R) || direptionē P || deinde L^a
 3 ad gustias D 4 taurum om. D || celeritate (prima e in ras.) R ||
 transcendit R 5 uno] L una PRD || tarsum P^bRD 6 cum]
 con in cō, deinde al. m. in cū corr. R || cydnum R 7 contractuque
 (c altera in ras. ex *c) R 8 fuit morti PR || CCC. R CCC P
 trecentis LD || c] PR centum LD 11 sescentis milib. (-b: D)
 LD 12 non om. R 13 didicisset P || cum uterque (expunxit
 m. 2 ut uid.) L 15 incitamentis (er. ui) D 16 committitur R
 17 uulnerantur (n s. s. m. 2) P || quoad] L quoad] D quoad
 usque PR 18 tum] L tunc PRD

peditum LXXX milia, equitum x milia caesa, capta autem XL
 milia fuere. ex Macedonibus uero cecidere pedites CXXX,
 equites CL. in castris Persarum multum auri ceterarumque
 opum repertum. inter captiuos castrorum mater et uxor eadem-
 10 que soror et filiae duae Darii fuere; quarum redemptionem 5
 Darius cum etiam oblata regni dimidia parte non impetrauisset,
 tertio cunctis Persarum uiribus sociorumque auxiliis contractis,
 11 bellum instaurat. sed dum haec Darius agit, Alexander Parmenionem ad inuadendam Persicam classem cum copiis mittit,
 ipse in Syriam proficiscitur, ibi ex multis sibi regibus cum 10
 infulis ultro occurrentibus alios allegit, alios mutauit, alios
 perdidit, Tyrum urbem antiquissimam et florentissimam, fiducia
 Carthaginensium sibi cognatorum obsistentem, oppressit et
 12 cepit. exim Ciliciam Rhodum atque Aegyptum pertinaci furore
 p. 184 peruadit. inde ad templum Iouis Hammonis pergit, ut men- 15
 dacio ad tempus composito ignominiam sibi patris incerti et
 13 infamiam adulterae matris aboleret. nam arcessitum ad se

AVCTORES § 10 *Iustin. 11, 12 § 1—5* §:11 *Iustin. 11, 10*
 § 4.6.7.10.12.14 § 12 et § 13 *Iustin. 11, 11 § 1—6 exceptis cum*
aliis tum his § 13 arcessitum ad se et sicut historici — malit audire
Orosianis; ad § 12 cf. Oros. cap. 17 extr.

1 octoginta (-enta *D*) *LD* || *equitum *R* || decem *LD* ||
 autem] sic li' *R* || quadranta *L* quadrigenta *D* 2 mil. *L* ||
 macedonibus *PR*¹ || uero *om. D* || centum triginta *L* centum
D || triginta equites centum *om. D* 3 cent. quinquaginta
L quinquaginta *D* 4 repertum] repertum est *v* 5 -que] *q.*
*P*¹ que] *P*² quæ *R* || dariae *D* || redemptionem (redim- *D*) *PD*
 6 oblatam *L* || demedia *P* || impetrauisset (-perau- *D*) *PD* 7 tertio
 (ter *in ras.*) *P* 8 permenionem *L* 10 siriam *D* 11 infolis
 (fo *in so mut.*) *D* || allegit] *LPR* a*becit (*er. 1*) *D* || alios mutauit
om. h 13 carthaginensium *D* || oppsit *R* opraesit *D* 14 coe-
 pit *P* coepit (*oe in ae corr.*) *R* || exim] *LD* exin* *P* & in (& *in ex*
corr. al. m) *R* || ceciliam *D* || aegyptum *P* 15 ioues (*e in i corr.*)
R || hammonis] *LRD* ^mhamnonis (*corr. m. 1*) *P* || pergat *D* || men-
 dacio (*c corr. ex t*) *R* 16 cō*posito (*fuit con-*) *R* || pa*tris (*er. i ?*)
D || incerti (*r ex s*) *R* 17 aboleret] absolueret ***** (*eraso abo-*
leret ut uid.) *R* || arcessitum *R*

fani ipsius antistitem ex occulto monuit, quid sibi tamquam consulenti responderi uelit, sicut historici eorum dicunt. ita certus Alexander fuit nobisque prodidit, dis ipsis mutis et surdis uel in potestate esse antistitis quid uelit fingere uel in uoluntate consulentis quid malit audire. reuertens ab Ham-14 mone ad tertium Persicum bellum Alexandriam in Aegypto condidit.

Darius uero spe pacis amissa cccc milia peditum et c 17 milia equitum Alexandro ab Aegypto reuertenti apud Tarsum bello opponit. nec pugnae mora; omnes caeca rabie in ferrum 2 'ruunt: Macedones totiens a se uictis hostibus animosi, Persae p. 185 nisi uincant mori praeoptantes. raro in ullo proelio tantum 3 sanguinis fusum est. sed Darius cum uinci suos uideret, mori in bello paratus persuasu suorum fugere compulsus est. hoc 4 15 proelio Asiae uires et regna ceciderunt totusque Oriens in

AVCTORES § 14 *Iustin. 11, 11 § 13* cap. 17 § 1 *Iustin. 11, 12 § 5 exceptis* ab Aeg. reuertenti et quae male addidit *Orosius* apud Tarsum; cf. *Fabricius ad l.* § 2 et § 3* *Iustin. 11, 14 § 1—3* § 4 et § 5 *Iustin. 11, 14 § 6—8. 10 exceptis* § 4 uires—fiducia *Orosianis ut uid.*

EXPILOTORES 13 Darius .. 14 fugere compulsus est .. p. 176, 9 inuenit—11 mortuum .. 15 tribus—consumpta *compilauit Severus Chron. p. 453*

1 antestitem *PR* 2 respondere (e *fin. in i corr. 1 aut 2 m.*) *L* respondere *D* || historici *PR* storici *D* 3 certis *D* || dis] *L* diis *PRD*
4 in *in ras. m. 2 P* || ^{es}se (es *m. 2*) *L* || antestitis *PR* 5 ab ham-
mone] **** ab hamhone (ab *in ras.*) *P* || hamhone] h *in ras. m. 1, ex*
^è *D* 6 persi*cum (a *er. uid. [an c?]*) *R* || aegipto *P* aegyptum
L 8 quadringenta milia *L*, cf. *ad § 8*; cccc̄.iiii milia *PR*, v
quadraginta quattuor milia *D* || centum *LD* 9 ^eequitum (a *m. 2*)
L *equitum *R* || ab alexandro ab *L* || aegipto *P* || tarsu^m (u *ex o corr.*;
m m. 2 ut uid.) *L* tharsum *P* tharsum *R* tarso *D* 10 cōhponit
P || rabie (e *in ras.*) *P* rabiae *RD* 11 machedones *PR*¹ || pers.1.
L 12 praeobtantes (b *in p*) *R* || plio *P* 14 persuasu (*erasu*
s) *P* || ^{an}orum *R* || cō*pulsus (*fuit con*) *R* 15 plio *P* || uerba et
regna conciderunt totusque oriens *omissa add. in summo mg. fort. m. 1*
P || conciderunt *FR*

potestatem Macedonici cessit imperii atque ita attrita est in hoc bello Persarum omnis fiducia, ut post hoc nullus rebellare ausus sit patienterque Persae post imperium tot annorum 5 iugum seruitutis acceperint. Alexander XXXIII continuis diebus castrorum praedam percensuit; Persepolim, caput Persici 5 regni, famosissimam confertissimamque opibus totius orbis in- uasit; Darium uerò cum a propinquis suis uinctum conpedibus aureis teneri conperisset persequi statuit. itaque iusso ut subsequeretur exercitu ipse cum sex milibus equitum profectus in- uenit in itinere solum relictum, multis confossum uulneribus 10 et extrema uitae per uulnera efflantem. hunc mortuum inani misericordia referri in sepulchra maiorum sepeliriue praecepit; cuius non dicam matrem uel uxorem sed etiam paruulas filias crudeli captiuitate retinebat.

8 In tanta malorum multitudine difficillima dictis fides: tribus 15 proeliis totidemque annis quinquies deciens centena milia peditum equitumque consumpta, et haec quidem ex eo regno

AVCTORES § 6 et § 7 *Iustin. 11, 15 § 1.4.5.15* § 8 totidem (tribus) annis *unde sumpsit?* || 1500000] *numerus sic collectus est:* 600000 (16 § 4) + 300000 + 100000 (16 § 6) + 400000 + 100000 (17 § 1)

1 machedonici *PR*¹ || adtrita *D* 2 fiducia *P* || bel¹are *P*¹
 3 p¹ imperium (p¹ im *in ras.*) *R* 4 acciperent *P* acciperint (i *prior in e corr. et in marg.* † acceper) *R* -XXX- et quattuor *L* tricenta quattuor *D* 5 persipolim *D* || capud *R*¹ 6 regni] regni urbem *v* || confertissimamque] *LD* et confertissimam *PR* || inuasit *P* 7 uero (ue *in ras.*) *P* || unctum *R* || conpedibus (cō*p- *R*^b, cump- *D*) *R*^b*D*
 8 cō*perisset *R*^b || iusso (o *ex u corr.*) *L* iussu *D* || ^{sub}p¹ sequeretur (p *inducto*) *P* 9 *equitum *R* 10 itinere (e *pr. in i al. m. R*) *PR* || multum *L* || confossum] *R* confo^s confossum *P* confusum (s *m. 1*) *D* confossis *L* 11 et] *PD* et s. *lin. add. m. 2 ut uid. in L om. R* 12 re*ferri (*erasa f*) *P* || sepulchra *P* || sepelliriue *L* sepelireque *R*^a sebellire] (b *ex p m. 1*) *D* || praecipit *PR*¹
 14 retenebat *P* 15 difficilima *R* difficili mali *D* 16 plis *P* quinquies decies *PRD* 17 consumta *PD* consumpta sunt *R*², *v*

illisque populis, unde iam ante per annos non multo plures
 deciens nouiens centena milia profligata referuntur: quamquam 9
 extra has clades per eosdem tres annos et Asiae ciuitates
 plurimae oppressae sint et Syria tota uastata, Tyrus excisa,
 5 Cilicia exinanita, Cappadocia subacta, Aegyptus addicta sit,
 Rhodus quoque insula ultro ad seruitutem tremefacta succes-
 serit plurimaeque subiectae Tauro provinciae atque ipse mons
 Taurus diu detrectatum iugum domitus et uictus acceperit.

Et ne forte tunc quisquam opinetur uel Orientem solum 18
 10 Alexandri uiribus subactum uel Italiam tantummodo Romana
 inquietudine fatigatam: tunc etiam bellum Hagidis Sparta- p. 187
 norum regis in Graecia, Alexandri regis Epiri in Lucania,
 Zopyrionis praefecti in Scythia gerebatur. quorum Hagidis 2
 Lacedaemonius excitata et rebellante secum uniuersa Graecia
 15 cum Antipatri fortissimis copiis congressus inter magnas utro-
 rumque strages et ipse procubuit. Alexander autem in Italia 3
 adfectans occidentis imperium aemulans Alexandrum Magnum,
 post numerosa et grauia bella ibidem gesta a Bruttiis Luca-

AUCTORES 1900000] *uide Oros. 2, 11 § 8 § 9 ab Orosio suo
 more exornata (cf. 16 § 11.12); sed illa Cappadocia subacta, supra
 12 § 18 de Philippo narrata, perperam huc intulit cap. 18 § 1
 tunc — § 2 Iustin. 12, 1 § 4.6—11 exceptis § 1 in Lucania, de quibus
 uid. Oros. 3, 11 § 1 § 3 Iustin. 12, 2 § 1.12—15, cf. Oros. 3, 11
 § 1 et 14 § 4*

1 ante per] O *cod. Portensis, Grubitz* ante *corr. ex p P* per (et
 etiam *pro iam*) T ante LRDv 2 decies nouies PRD || quamquam
 R^a 3 extr^a R || eodem L || assiae PR^a 4 obpressae PR^a ||
 siria D || ***, tyrus P tirus D 5 aegyptus ante uers. add. m.
 2 L || addicta] PR^bD addita LR^a 8 detractatum P || acciperit
 PR^a 9 tunc] LPRD nunc *Fabr. h, om. edd. 1510.1542* || solua
 alexandri (a prior ex ã *corr.*) R 10 subiactum R subactã (ã in ù
 m. 1) D 11 hagidis] LP^aD hagydis P^bR || sparthanorum PR
 12 grecia R 13 zophyrionis LPR (*sed y ex i corr. R*) zophirionis
 D || schytia L scythia PR || hagidis] LD hagydis PR 14 lace-
 daemonios L lachedemonius PR¹ lacedaemonius R²D || grecia R
 15 copi¹s L 16 talia D 17 affectans PRD (*sed aff ex eff
 corr. in R*) 18 a bruttiis] L ambrutis P abrutiis (a ex ã; altera
 litterae u linea euanuit; in marg. † abrutis R abrutus D

nisque superatus est corpusque eius ad sepulturam uenditum.
 4 Zopyrion uero praefectus Ponti adunato triginta milium exer-
 citu Scythis bellum inferre ausus et usque ad internecionem
 caesus funditus cum omnibus copiis suis abrasus est.
 5 Igitur Alexander Magnus post Darii mortem Hyrcanos et 5
 Mandos subegit: ubi etiam illum adhuc bello intentum Hale-
 stris siue Minothea, excita suscipiendae ab eo subolis gratia
 6 cum trecentis mulieribus procax Amazon inuenit. post haec
 Parthorum pugnam adgressus: quos diu obnitentes deleuit
 7 propemodum antequam uicit. inde Drangas Euergetas Parimas 10
 p. 188 Parapamenos Adasprios ceterosque populos qui in radice Cau-
 casi morabantur subegit, urbe ibi Alexandria super amnem
 8 Tanaim constituta. sed nec minor eius in suos crudelitas quam
 in hostem rabies fuit. docent hoc Amyntas consobrinus occisus,

AVCTORES § 4 *Iustin. 12, 2 § 16 et 17 ampliatus ab Orosio more suo (uelut his usque ad internecionem . . funditus . . abrasus est)*
 § 5 *Iustin. 12, 3 § 4 et 5* § 6 *Iustin. 12, 4 § 12? (sed haec certe quos—antequam Orosiana sunt)* § 7 *Iustin. 12, 5 § 9 et 12*
 § 8—§ 9 *Iustin. 12, 5 § 1; 6 § 14.2.3 excepto § 9 uenabulo*

1 superatus ^v P 2 zopyrion (h m. 2) L zophirion PRD || tre-
 centa D xxx PR || exercitus L exercitū P 3 schythis L scythis
 PR schythis D || ausus et] LP²RD ausus ~ P¹; fort. ausus set
corrigendum, ausus est et v || internicionem P^bR (ni in ne al. m. R)
 internicionem P^aD 4 abra*sus (er. s) R 5 hircanos LPR
 hircanus D 6 mandos] LP^aD (-us D) maudos P^bR mandros TO
 Mardos v || adhuc illum L || bello om. L || halestris] LPD halestris
^{regina} (regina al. m.) R Thalestris v 7 seue P || minothea] LPR
 minotea D Minothaea regina ed. 1542 Fabr. h || excita] LD excitata
 PRh || suspēdiae (i del. et ci et i s. s. m. 2) L 8 ccc PR
 9 pugna L || aggressus R^b || obnitentes (*supra s m. 2 r scr. sed mox
 deletum*) L obnitentis D obsistentes PR (*sed ist in ras. P*)
 10 propemodum (*supra u m. 2 e uel i uel o scr. sed mox eras.*) L ||
 drangas] L drancas P^bR trancas P^a trangas D || euergitas D
 parimas-parapamenos] LD ^{paripapas} parāpamenos P paripas pariapamenos R
 11 ad^{as}saprios P dasprios D || causa si D 12 ibi om. D 13 taim
 D || credelitas (e prius linea deletum) L 14 hoc s. s. in R ||
 amantas D || occi*sus (er. s) P

nouerca fratresque eius necati, Parmenio et Philotas trucidati, Attalus Eurylochus Pausanias multique Macedoniae principes extincti, Clitus quoque annis grauis, amicitia uetus nefarie interfectus: qui cum in conuiuio fiducia amicitiae regiae ad-
 5 uersus regem, sua opera patri Philippo praeponentem, memoriam patris tueretur, ab offenso frustra rege uenabulo transfossus, commune conuiuium moriens cruentauit. sed Alexander, humani
 10 sanguinis inexasaturabilis siue hostium siue etiam sociorum, recentem tamen semper sitiebat cruorem. itaque pertinaci im-
 11 petu in bella procurrens Chorasmos et Dahas indomitam gentem in deditionem accepit; Callisthe¹nen philosophum sibique apud p. 189 Aristotelen condiscipulum cum plurimis aliis principibus, cur eum deposito salutandi more ut deum non adoraret, occidit.

Post haec Indiam petit, ut Oceano ultimoque Oriente finiret
 15 imperium; Nysam urbem adiit; Daedalos montes regnaque Cleophylis reginae expugnauit: quae cum se dedidisset, concubitu regnum redemit. peragrata perdomitaque Alexander India cum 2

AVCTORES § 11 *Iustin. 12, 6 § 18 et 17; 7 § 1-3 exceptis indomitam gentem Orosianis* cap. 19 § 1 et § 2. *Iustin. 12, 7 § 4.6. 9.12.13*

1 eius *omiss. add. fort. m. 2 P* || parmenio et philotas] parminiotas
D || paramenio (a altera del.) *PR* || philotas *L* fil*otas (er. i) *PR*
 2 attalio *R* || eurylothus *L* || machedoniae *PR*¹ || princeps *D*
 3 extincti *LPRD* || nefariae *RD* 4 fiducia (fi ex fu) *P*
 5 philippo *D* 6 frus tra***** [fort. er. nsfossus] *R* || transfusus
D 7 alaxander *P* 8 inexasaturabilis] *LPRD* insaturabilis *v*
 10 thorasmos *L* choramus *D* || dahas] *LD* dachos *PR* || indomi**tam
 (er. na ut uid.) *P* indomitam (t statim ex n corr.) *D* 11 accepit
 (e ex i m. 2) *P* || callisthenen] *L* challisthenen *PR* caesthenen *D* ||
 apud] ad *L* 12 aristotelen] *LD* aristolen^{te} *P*¹ aristolen^{ti} *P*² ar-
 stotilen *R* || cur] *LPRD* quod *v* 13 non s. l. *add. m. 2 L* ||
 adoret^{ra} *R* 14 petit] *sic LPRD* || finiret (i m. 2) *L* finiret *P*
 15 nysam] *LPR* nisiam *D* || dedalos *PR* didalus *D* 16 cleophylis]
L cleophilis *PR* cleofilis *D* Cleophidis *Fabr. h* || dedidisset] *D*
 dedidisset *PR*^h dididisset *L*^a disset *R*¹; se dedidisset ei *Iust.* 17 re-
 demit (de ex di) *P* || peregrata *P* pera*grata (er. e) *R*

ad saxum mirae asperitatis et altitudinis, in quod multi populi
 confugerant, peruenisset, cognoscit Herculem ab expugnatione
 eiusdem saxi terrae motu prohibitum. aemulatione permotus,
 ut Herculis acta superaret, cum summo labore ac periculo
 3 saxo potitus omnes loci eius gentes in deditionem accepit. cum 5
 p. 190 Poro fortissimo Indorum rege cruentissimum bellum gessit:
 in quo Alexander cum ipso Poro singulariter congressus occi-
 soque deiectus equo concursu satellitum praesentiam mortis
 4 euasit; Porus multis uulneribus confossus et captus est. quo
 ob testimonium uirtutis in regnum restituto duas ibi condidit 10
 ciuitates Niciam et Bucefalen, quam de nomine equi sui ita
 uocari praecepit. inde Adrestas Catthenos Praesidas et Ganga-
 5 ridas caesis eorum exercitibus Macedones expugnauere. cum
 ad Cofides uentum esset, ibi contra CC milia equitum hostium
 pugnam conseruerunt; et cum iam aetate detriti, animo aegri, 15
 uiribus lassi difficile uicissent, castra ob memoriam plus solito

AVCTORES § 3 et § 4 *Iustin. 12, 8 § 1.3—5.7—9* § 5 et § 6
Iustin. 12, 8 § 10—17 partim difficta ab Orosio

1 quod] *L* quo *PRD* 2 confugerunt *PR* || peruenissent *L^a* ||
 hirculem *P^a* herculem *D* || expugnationem *D* 3 saxo *D* 4 her-
 colis *D* || pacta *L* || ac] a *D* 5 potit^us *R* || haec Cum — cruen in
P, haec cum — bellum in *R* maiusculis scripta sunt 6 poro] *P*
 pro (o m. 2) *L* porro *D* por*o (er. h) *R* || rege ** (cc ut uid. er.) *P* ||
 cru^ontissimum *R* 7 poro] *D* pro (o m. 2) *L* poroⁿ (h m. 2) et sic
 semper deinceps *P* por*o (er. h ?) *R* 8 deiectis *D* || *equo *R* ||
 satellitum (e ex i) *R* || praesentia *D* 9 eua*sit (er. s) *R* || por*us
 (er. h ?) *R* poros *D* || confossus om. *D* 10 restituto *L^a* **restitu-
 tuto *P* 11 niciam] *LPR* nician *D* || bucefalen] *PRD* bucefalem
L Bucephalam *Fabr. h* 12 uocare *L* || catthenos] *LR* cat^thenos
 (t s. s. m. 2) *P* cat|henos *D* Cathaeos *Fabr. h* || p sidas (p ex p)
R 13 machedones *PR¹* || cumque *Fabr. h* 14 cofides] *LP¹*
 chofides *P²R*, *Fabr. h* cofidis *D* || docenta milia *D* 15 pugna~ | pu-
 gnam *L* || iam in ras. m. 1 *R* || estate (sed in marg. aetate) *P*
 estaaetate *R* || detrito *D* || animo (an ex am) *P* 16 uibus *D* ||
 pl^os *P*

magnifica condiderunt. exim Alexander ad amnem Agesinem 6
 pergit; per hunc in Oceanum deuehitur: ibi Gesonas Sibosque,
 quos Hercules condidit, oppressit. hinc ¹in Adros et Subagras p. 191
 nauigat: quae gentes eum armatis LXXX milibus peditum et
 5 LX milibus equitum excipiunt. commisso proelio diu anceps 7
 et cruenta pugna tandem tristem paene uictoriam Macedonibus
 dedit. nam fuis hostium copiis Alexander exercitum ad urbem
 duxit; et cum murum primus ascendisset, uacuum ciuitatem
 ratus solus introrsum desiliit: quem cum undique infesti hostes 8
 10 circumdedissent, incredibile dictu est ut eum non multitudo
 hostium, non uis magna telorum, non tantus lacessentium cla-
 mor terruerit, solus tot milia ceciderit ac fugarit. at ubi se 9
 obrui a circumfusa multitudine persensit, muri obice posteriora
 tutatus, contrarios facilius eo usque sustinuit, donec ad peri-
 15 culum eius clamoremque hostium perfractis muris exercitus
 omnis inrumpet. in eo proelio sagitta sub mamma traiectus, 10
 fixo genu ¹atenus pugnauit. donec eum a quo uulneratus esset p. 192

AUCTORES § 6—§ 10 *Iustin.* 12, 9 § 1—6. 8—12 *exceptis* § 7
 diu anceps—tandem, § 9 clamoremque hostium *Orosianis*

1 magnificam *L^a* magnifice *D* || exim] *LP^a* exin *P^bRD* || age-
 sinem] *LPRD* Acesinem *fh* 2 ocianum *D* || gesonas] *LD* ges-
 sonas *PRfh* || sibosque (*corr. m. 2*) *L* siboque *D* 3 herculis *L*
 hircolis *D* || in adros] *scripsi*, madros *LP^b* mandros *P^aR* ad mandros
D ad Mallos *fh* || subagras] *LPRD* (*item KMV, ENTGO* subagros
F) Oxydracas *fh* 4 gentis *L* gensis (*is statim ex a*) *D* || LXXX]
 ·LXXX· *L* octoginta *D* 5 LX] *LX*· *L* sexaginta *D* || commisso] *LD*
 commissoque *PRv* || praelio *P* 6 et s. l. *add. m. 2* *L* || p^aene
 (*eras. a*) *R* || machedonibus *PR¹* 7 *inter* copiis et alexander *decem*
fere litterarum spatium uacat in P || exercitum] *citum D* 8 primus]
sic prim^a, R || ascendisset *PRD*, *cf. 6, 15 extr.* 9 introrsum (*a m.*
2) *L* introrsus *PRD* || desiliit *P* desiliuit *D* || cū *om. P¹* || infestis
 (*s del. 1 ut uid. m.*) *L* 10 circumdediss& *D* || dictū *PR* dictus (*s*
eras.) *D* || est s. s. *m. 1 D* || non] *n̄ s. s. R* 11 tantum *L* 12 ter-
 eruit (*er add. m. 2*) *P* || caeciderit *R* 13 obi^ace (*er. e*) *P* 14 suste-
 nuit (*e in i m. 2*) *P* || done^c *R* || ad *om. D* 16 irrumpet (*prima*
r in ras.) *R* || ***in* (*i in I mut. m. 2*) *P* || praelio *P* 17 genuae
 attinus *D*

11 occideret. inde conscensis nauibus cum Oceani litora peragraret, ad urbem quandam cui Ambira rex praeerat peruenit. sed in expugnatione ciuitatis magnam partem exercitus sagittis hostium ueneno inlitis amisit, ac post herba per somnium sibi ostensa et in potum sauciis data cum reliquis subueniretur, 5 urbem expugnauit et cepit.

20 Post quasi circumacta meta de Oceano Indum flumen ingressus, Babylonam celeriter rediit. ubi eum exterritarum totius Orbis prouinciarum legati opperiebantur, hoc est Carthaginensium totiusque Africae ciuitatum, sed et Hispanorum Gal- 10
p. 193 lorum Siciliae Sardiniaeque, plurimae praeterea partis Italiae. 3 tantus timor in summo Oriente constituti ducis populos ultimi Occidentis inuaserat, ut inde peregrinam toto mundo cerne- 4 res legationem, quo uix crederes peruenisse rumorem. Ale-

AVCTORES § 11 *Iustin. 12, 10 § 1—4* cap. 20 § 1 *Iustin. 12, 10 § 5—7* § 2 et § 3 *Iustin. 12, 13 § 1. 2; cf. Oros. 6, 21 § 20* § 4 *Iustinus 12, 13 § 6; 14—16 breuiter expressus*

1 concensis *D* || ocene^a (a s. s. m. ut uid. 1) *D* 2 ambira] sic
LPRD (itemque ξ nisi quod ambira *N*) 3 partem (a m. ut uid. 1)
D 4 ueno^{ne} *R* || illitisⁿⁱ (prior 1 ex n corr.; ni s. s. m. 2) *R*
5 et in] *PRD* et in (ct m. 1 aut 2) *L* || potum (er. s, non r) *D* ||
saucis (i s. s. m. 2) *P* || subueniretur (i in ras.) *P* 6 coepit *L*
coepit *D* cepit *P* caepit (a in ras.) *R* 7 circumactametaoceanoo
(e s. s. m. 2) *L* circumacta m etadoceanoo *D* circumacta . .doceanoo *P*¹
circumacta & *oceanoo *P*² circumacta & de oceanoo *R* (ξ uarie interpolati
sunt) || *indum *P* 8 babyloniam *R*² || caeleriter (a litteris ti
simillima) *P* caeleriter *R* celiter *D* 9 prouinciarum (c in corr.)
P || legati opperiebantur (i op in ras. ang.) *P* || opperiebantur h ||
karthaginiensiu (iensiu in ras.) *P* karthaginiensium *R* 10 totius-
que (que add. m. 2) *P* tucius *D* || africae (af in ras.) *P* affricae
D *africae (er. f) *R* || sed et in ras. angustiore *P* || gallorum] gal-
lorum italorum *D* 11 praeterea *P* || partesⁱ (corr. m. 2) *P* par-
this *D* 12 sommo^v *P* summum *D* || orienti *R* 13 toto mundo
cerneret] *J*. cerneret (-ris *D*) toto mundo *PRD*

xander uero apud Babylonam, cum adhuc sanguinem sitiens male castigata auuiditate ministri insidiis uenenum potasset, interiit.

O dura mens hominum et cor semper inhumanum! ego ipse, 5
 5 qui haec pro adserenda omnium temporum alternanti calami-
 tate percenseo, in relatu tanti mali, quo uel morte ipsa uel
 formidine mortis accepta totus mundus intremuit, numquid
 inlacrimaui oculis? numquid corde condolui? numquid reuol-
 uens haec propter communem uiuendi statum maiorum miserias
 10 meas feci? cum tamen, si quando de me ipso refero, ut ignotos 6
 primum barbaros uiderim, ut infestos declinauerim, ut domi-
 nantibus blanditus sim, ut infideles praecauerim, ut insidiantes
 subterfugerim, postremo ut persequentes in mari ac saxis 7
 spiculisque adpetentes, manibus etiam paene iam adprehendentes p. 194
 15 repentina nebula circumfusos euaserim, cunctos audientes me in
 lacrimas commoueri uelim et tacitus de non dolentibus doleam,
 reputans duritiae eorum, qui quod non sustinere non credunt.

1 aput (t in d) P || babyllonam D babyloniam R² || cum s. lin.
 add. m. 2 L 2 auuiditatem instrī D || in**sidiis P || potasse^t (t m.
 2) L 4 inhumanum (in add. m. 2) P inhumanū (u in ras.) R
 5 asserenda (prior s in ras.) R || *omnium (er. h ?) R || alternanti]
 LP alternanti* R alternati D alternata v 8 in*lacrimabilis (a
 altera in ras. m. 1; ui al. m.) R || *** corde P 9 commonem P ||
 uiuendis. | tantum D 10 meas om. P¹ || refero (fer ex ferr) P
 11 p̄mū (u in ras. m. 1) R || uiderem (em in im) P || infestos declina-
 uerim ut s. lin. add. m. 2 L 12 blanditus] LP¹ eblanditus P²v
 ***blanditus (er. s. . ?) R ẽ.blanditus D || prae**caberim P praeca-
 berim R¹ praecauerim D 13 persequentes (v al. m.) R 14 spe-
 culisque PR || adpetentes (petent in ras. P) PR^a appetentes (-tis D)
 R^bD || uerba manibus etiam paene iam adprehendentes om. L || pene
 P¹ || apprehendentes (prior p in ras.) P 16 uellim PR
 17 duritiae] LPRD (-ciae D) duritiem v || quod non] qđ ñ in ras.
 angust. P quid non R || sustinere P^a

- 8 Hispanus et Morinus ad supplicandum Alexandro Babylonam
adiit cruentumque ultro dominum, ne hostem exciperet, per
Assyriam Indiamque quaesivit, terrarum metas lustrans et
utrique infeliciter notus Oceano: et tamen tam uiolentae
necessitatis memoria uel obliuione defecit uel uiluit uetustate. 5
9 et nos perpetuae recordationi haesurum putamus, quod plurima
Orbis parte segura unum angulum fugax latro uiolauit? quasi
uero Gotthorum et Sueborum pacem ut non dicam uersa uice
Indus uel Assyrius, sed etiam uel ipse, qui hostem patitur,
10 Hispanus orauerit. at uero si illa Alexandri tempora laudanda 10
potius propter uirtutem qua totus orbis obtentus, quam dete-
standa propter ruinam qua totus orbis euersus est iudicantur:
inuenientur et modo plurimi, qui haec laudanda censeant, quia
multa uicerunt et miserias aliorum felicitatem suam reputent.
11 sed dicat quisquam: isti hostes Romaniae sunt. respondebitur: 15
hoc et tunc toto Orienti de Alexandro uidebatur, talesque et
p. 195 Romani aliis uisi sunt, dum bellis ignotos quietosque peti-

AUCTORES § 8 Morinus ab Orosio memoratus esse sec. Vergil.
Aen. 8, 727 uidetur

1 et om. *PR*^a || morinus] *D* morenus *L* marinus *PR* || subpli-
candum *P* || alexandr̄ *P*¹ alexandr̄u *P*² alexandrum *R* alaxandro *D* ||
babyloniam *R*¹ 2 cruentemque *P* || dominum] dñm̄ in ras. m. 2 *P*
3 assyriam (y m. 2 ex i) *P* || etiam *D* 4 utique *R* || notus (u al.
m., ex o ut uid.) *R* || oziano *D* || uolente *D* 5 memoria] et me-
moriam *R* memoriae *D* 7 fugax] fuxas *D* || quasi] quā *R* 8 go-
thorum *PRD* || sueborum] *PR*¹ sueuorum *LR*²*D* || pacem om. *P*¹
9 assirius *D* || hostem *R* 10 ad *D* || si ulla *L* si|ulla (1 fort. ex corr.
add. in fine u.) *R* || laudanda (u in ras. m. 2) *P* 11 quia *L*^a ||
obtentus] *L*¹*PRD* ebersus est (sic ^ε [•] ^R ^S ^{EST} T pr. linea quoque de-
letum) m. 2 *L* (qui corrector aberrauerat opinor oculis in sequentia
orbis euersus est) obtentus est v 13 inueniantur *P* inueniuntur
(u altera in ras. al. m.) *R* || et in ras. *P* || laudanda (au in ras.) *P* ||
quia] *LPRD* quod fh 14 repetant *PR* reportant (post o est fort.
r inchoata) *D* 15 quisquā in ras. m. 2 *P* || romaniam romaniam *D* ||
responditur *L* 16 tum] cum *L*² tunc *PRD* || toto] sic *LPRD* ||
oriente *D* || tales*** (e ex i) *R* 17 ignotos quietosque] *L* quietos
(-tis *D*) ignotosque (-usque *D*) *PRD* || petierunt (u s. s. m. 2) *P*

uerunt. sed illi adquirere regna, isti euertere student. separata sunt hostis excidia et iudicia uictoris. siquidem et illi 12 prius eos bellis affixerunt, quos postea suis legibus ordinarunt: et hi nunc hostiliter turbant quae — in quo non permiserit 5 Deus — si edomita obtinerent, ritu suo componere molirentur, dicendi posteris magni reges, qui nunc nobis saeuissimi hostes adiudicantur. quolibet haec gesta talia nomine censeantur, hoc 13 est siue dicantur miseriae siue uirtutes, utraque prioribus comparata in hoc tempore minora sunt, atque ita utraque pro 10 nobis faciunt in comparatione Alexandri atque Persarum: si uirtus nunc uocanda est, minor est hostium; si miseria, minor est Romanorum.

^{p. 196}
¹Anno ab Vrbe condita CCCCL Fabio Maximo v̄ Decio Mure 21 IIII consulibus quattuor fortissimi florentissimique Italiae populi 15 in unum agmen foedusque coierunt. namque Etrusci Umbri Samnites et Galli uno agmine conspirantes Romanos delere conati sunt. tremefacti hoc bello Romanorum animi et labefactata fiducia est, nec ausi sunt totum sperare de uiribus:

AVCTORES § 1 et § 2 *Livius* 10, *24 (cf. 14). 21

1 adquaerere (*corr. m. 2*) *P* || student *in ras.* *P* 2 hostes (*e in i*) *P* || uictores (*e in i*) *P* 3 eos prius *PR* || bellis *s. lin. add m. 2 L* bellos (*o in i corr.*) *P* bello *D* || affixerunt (*pr. f in ras.*) *R* || ordinauerunt *P* (*ordinañ R*) 4 hii *PR^a* || ^hostiliter *R* || turbant] turbant regna *PR* || in quo non] *LPR* in quonam *D* quod non *v* 5 obtenerent *P* || componere *R^bD* 6 posteri *L* poteris *D* || regis *P¹* || qui] *q:* *P¹* *q;* ^{ui} *P²* || nouis *L* 7 haec] *LD* autem *PR* (*confusis uidelicet his alibi in PR exstantibus notis h^c i. e. haec et li i. e. autem*) || talli^a (*a s. s. m. 2*) *P* tali *D* || censantur (*e s. s. m. 2*) *P* 8 comparata *LR^bD* 9 *ita *R* 10 comparatione *R^bD* || ^atque *L* 11 uocanda est] uocanda *P¹* || minor est hostium] hostium *D* 13 cccc[℥] (*i. e. L in I mut.*) *P* .cccc.mo. quinquagensimo. *L* quadrigentisemo quinquaginsimo *D* || .ũ. (*lineam ~ add. m. 2*) *L* quinto *PRD* 14 IIII. *L* quater *PD* quãt *s. s. m. 1 R* || cons̄s. *L* c̄s̄s̄ *R* || quatuor *P¹* || aetaliae *D* 15 etrusti *D* 16 uno] ono (*ex one m. 1*) *D* 17 et labefactata fiducia est] et labefacti *P¹* et lab i t actata fiducia est *D* 18 ausi sunt] *LPRD* ausi *fh*

dolo diuisere hostes, tutius rati pluribus se bellis implicare
 3 quam grauibus. itaque cum, quibusdam suis ad populandos
 hostiles agros in Vmbriam Etruriamque praemissis, Vmbrorum
 Etruscorumque exercitum redire ad tuitionem suorum coegis-
 4 sent, cum Samnitibus et Gallis bellum inire properarunt. in 5
 quo bello cum Gallorum impetu Romani premerentur Decius
 consul occisus est. Fabius tamen post magnam Decianae partis
 5 stragem tandem uicit. eo proelio quadraginta milia Samnitium
 siue Gallorum caesa, Romanorum uero septem milia ex Decii
 6 tantummodo parte qui occisus est exstincta referuntur. fuisse 10
 p. 197 autem absque ¹Etruscis et Vmbris, quos astu Romani bello
 auocauerunt, Gallorum et Samnitium peditum CXL milia
 CCCXXX, equitum uero XLVII milia Liuius refert, et carpenta-
 rios mille in armis contra aciem stetisse Romanam.
 7 Sed — ut saepe dictum est semper Romanorum aut dome- 15
 sticam quietem extraneis bellis interpellatam aut externos

AVCTORES § 3—§ 6 *Liuius 10, 27—30* § 6 absque Etruscis
 —Liuius refert] at *Liuius 10, 30 § 4—6* „sed superieccere quidam
 augendo fidem qui in hostium exercitu peditum XI (*sic uel x. codices*)
 CCCXXX, equitum XLVI milia, mille carpentorum scripsere fuisse, scilicet
 cum Vmbris Tuscisque, quos et ipsos pugnae adfuisse.“

1 doli P¹ || totius L || implicare D 2 suis] ex suis D
 3 umbriam etruriamque (riam etru *in ras. et corr.*) P umbriam|que D ||
 etrusciamque (& *et sc in ras. al. m.*) R || praemissis R 5 prope-
 rant h 8 stragem (strag *in ras. m. 2, sed ***ag etiam m. 1*) P ||
 praelio PR || XL P²R L P¹ || samnicium D samnitum PR 9 cesa
 (a *in ras. m. 2*) P || VII PR || decii (*alt. i add. m. 2*) P 10 ex-
 tincta LR extiⁿcta (n *m. 1*) D 11 a bello D 12 samnitium]
 LR samniti*um (*er. c*) D samnitum P || ·CXL· milia L CXL· mil
in mg. P² ccl mil P¹ cl milia R 13 CCCXXX] P¹R, *item in mg.*
(ubi haec cxl usque ad XLVII mil. adscripta sunt) P² trecenta triginta
 L tricenti* (ti *ex tā*) tregenta D || XLVII· milia L XLVII mil. *in mg.*
 P² XLVII milia R LVII mil. P¹ quadraginta sex milia D (*item XLVI*
milia H) fort. interpolatum ex *Liuii codicibus; praestabit omnino*
codicum LPR in numero VII consensum non respuere || libius PR ||
 re*fert P 14 in ex im P 15 saepedictum (c *add. m. 2*) P ||
 do***mesticam P 16 aut *add. m. 2* P

prouentus morbis interioribus adgrauatos, tantum ut omnimodis ingentes animi undecumque premerentur — hanc cruentam 8 tristemque uictoriam pestilentia ciuitatis oneravit et triumphales pompas obuiaie mortuorum exsequiae polluerunt. nec 5 erat cui de triumpho gaudium suaderetur, cum tota ciuitas aut aegris suspiraret aut mortuis.

Sequitur annus, quo Romani instaurato a Samnitibus bello 22 uicti sunt atque in castra fugerunt. postea uero Samnites 2 nouum habitum animumque sumentes, hoc est deargentatis p. 198 10 armis ac uestibus, paratoque animo ni uincant mori, bello sese offerunt. aduersum quos Papirius consul cum exercitu 3 missus cum a pullariis auguribus uana coniectantibus congregi prohiberetur, inridens eos tam feliciter confecit bellum quam constanter arripuit. nam in hoc proelio XII milia hostium 4 15 caesa, III milia capta referuntur. sed hanc quoque istius uere laudandam uictoriam, quam uani auspices impedire non potuerunt, oborti subito corrumpere morbi. nam tanta ac tam in- 5 tolerabilis pestilentia tunc corripuit ciuitatem, ut propter eam quacumque ratione sedandam libros Sibyllinos consulendos

AVCTORES § 8 *Liuius* *10, 31 et 30 cap. 22 § 1 Sequitur — fugerunt *Liuius* 10, 35 (*uix* 33) || postea—sumentes. . paratoque—offerunt *Liuius* 10, 38 || hoc est—uestibus *Liuius* 9, 40 § 2 *cf.* 10, 39 § 12 *sq.* § 3—§ 4 *Liuius* 10, 39—42, § 3 etiam *Augustinus Ciu. D.* 3, 17 § 5 *Liuius* 10, 47 *extr.* et *Liuius* 11 (*cf. per.*) et *Augustin. Ciu. D.* 3, 17

2 ingentes animi (es a *in ras.*) P || cruentem^a P 4 ex*equae (er. s) R exequiae P 5 cui] cu P^a 6 aut aegris (aut a *in ras.*) P || suspirare L || aut *scr. m.* 2 *sed idem ut uid. m.* 1 P 8 castris D || samnites s. *lin. add. m.* 2 P 10 uestimentib: (b *ex s m.* 1) D 11 sese] LPRD se h || offerunt] LPRD || papi****rius (*post pap m.* 1 *sequebatur lu. . .*) P 12 mi^ssus R || aug^oribus P 13 prohibetur D || inridens] LR^aD inridensq; P || eos *in ras.* P || ante confecit *erasa* q P 14 XII] R XII P duodecim L duodicem D || hostium caesa tria milia *om.* D || ostium R 15 caesa *om.* R || III·m̄· P ·III·m̄ R tria mili^a L || re*feruntur PR 16 laudandam P^a || inpedire PR 17 oborti (ob *m.* 2, s. . *m.* 1) P || moribus (*sic b.*) L || actam P^a acta P^b 19 librosi* billinus (er. s *post si*) D || sibellinos P^a sybyllinos P² sybillinos R si* billinus (*eras. s*) D

putarint horrendumque illum Epidaurium colubrum cum ipso
 p. 199 Aesculapi lapide 'aduexerint: quasi uero pestilentia aut ante
 sedata non sit aut post orta non fuerit.

6 Praeterea altero abhinc anno Fabius Gurges consul male
 aduersum Samnitas pugnavit. namque amisso exercitu uictus 5
 7 in Urbem refugit. itaque cum senatus de summouendo eo
 deliberaret, pater eius Fabius Maximus ignominiam filii de-
 precatus legatum se filio iturum ultro obtulit, si illi depellendae
 8 ignominiae et gerendi iterum belli facultas daretur. qua im-
 petrata proelioque conserto cum subito pugnantem filium con- 10
 sulem insistente Pontio Samnitarum duce et infestis hostium
 telis conclusum uideret, in medium se agmen pius senex equo
 9 uectus ingessit. quo facto commoti Romani tota ibi incubuere
 acie, donec ipsum Pontium ducem deleto hostili exercitu uictum
 10 oppressumque ceperunt. caesa sunt in eo proelio Samnitium 15
 XX milia, capta autem III milia cum rege suo; tandemque

AVCTORES § 6—§ 11 *Liuius 11 (cf. per.)*

1 putarent *P* potarent *D* || epidarium *PR* epidaurum *D*
 2 esculapi *L* aescolapi* *P* aesculapii *R* escolapii *D* || lapide] *legatos*
missos esse, ut Aesculapi signum Romam ab Epidauro transferrent Perio-
ocha, eosdemque simulacrum ingens Epidauri miratos esse Aurelius
Victor Vir. ill. 22 memorant (cf. Ovid. Met. 15, 658 et 671 et Valer. Max.
1, 1 ext. § 3), sed auexisse Romam praeter anguem etiam Aesculapi
lapidem Orosius tradit solus, errore suo aut librariorum culpa. —
Prellerus Myth. Rom. p. 607 cum ipso Aesculapio (deleto lapide) corri-
*gendum censuit || aduexerunt *P*^a 4 gurgis *PR* 6 senatus (se*
*in ras.) *P* || submouendo *PRD* 7 eius in ras. m. 2 *P* || ante*
*ignominiam add. ob al. m. in margine *R* || depraecatus *L* 8 iturum]*
*toerum (sic) *P* iterum *D* 9 ignominiae *D* || imp* & rata *R**
*10 p̄lioque *P* 11 samnitarum] sic *LPRD* 12 conclusus *P* ||*
****equo*** (in fine equo erasum) *P* 13 ingerisc̄ *L* ingessit (g add.*
*m. 2) *P* || commotio *L* permoti *PRDv* 14 pontium ducem] *L**
*ducem pontium *PRDv* || dele*to (er. c) *R* 15 oppressumque (e fin.*
*ex ae) *R* || ceperunt *P* coeperunt (oe in ae) *R* || p̄lio *P* || samnitum*
**PR* 16 x̄x̄ milia *L* x̄x̄ milia *PR* uiginti milia *D* || autem] sic*
*h̄ *R* || III milia *L* quattuor milia *PRD**

Samniticum bellum, quod per quadraginta et nouem annos multa Romanorum clade trahebatur, capti ducis destitutione finitum est.

Anno subsequente cum Sabinis Curio consule bellum gestum 11
5 est, ubi quot milia hominum interfecta, quot capta sint, ipse
consul ostendit. qui cum in senatu magnitudinem adquisiti
agri Sabini et multitudinem capti populi referre uellet, nu-
merum explicare non potuit.

Anno ab Vrbe condita CCCCLXIII Dolabella et Domitio con- 12
10 sulibus Lucani, Bruttii, Samnites quoque cum Etruscis et
Senonibus Gallis facta societate, cum rediuium contra Ro- p. 200
manos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos misere
legatos. quos cum Galli interfecissent, Caecilius praetor ob 13
ulciscendam legatorum necem et comprimendum tumultum
15 hostium cum exercitu missus, ab Etruscis Gallisque oppressus
interiit. septem praeterea tribuni militum in ea pugna occisi, 14
multi nobiles trucidati, tredecim milia militum Romanorum
illo bello prostrata sunt.

Ita autem quotienscumque Galli exarserunt, totis opibus 15
20 suis Roma detrita est, ut sub praesenti nunc concursatione
Gotthorum magis debeat meminisse Gallorum.

AVCTORES § 10 per XLVIII annos] *cf. Liiius 10, 31* § 11 quot
milia *cf. Florus 1, 15 § 3* § 12 Dolabella *sqq.* — § 14 *Liiius 12 (cf.*
per.) et Augustin. 3, 17

1 quadraginta et nouem] *LD LVIII P¹ *L^{et} VIII P² † L & VIII*
R 4 corio D 5 quod R^aD || hominum] hostium P hominum
bostium R || quod R^a 7 agri sabini (ri s in ras. ang.) P agri
sabani D 9 cccc mo. LX mo. tertio L quadrigentisemosexagin-
semo tertio D || domicilio D || cyys P c^{ns}s R 10 bres biterita
R || samnitis D 11 rediuum D 12 misere legatos om. m. 1 s.
lin. add. m. 2 L 14 comprimendum R^b 15 dum D || oppressus
(op ex ob) R 16 periit PR || praeterea] interea L 17 tre-
decim] L (item Augustinus) XVIII (x linea deletum) P XVIII R decem
et octo D; XVIII ex dittographia natum || militum] L etiam militum
PRD (etiam militum sed omisso milia T) || haec -norum illo bello
prostrata sunt m. 2 scr. in spatio angustiore a m. 1 relicto in P
18 prostrati R 19 ita] Uia D || quociens] cum D 21 gotthorum]
L gothorum PRD

- 23 At ego hunc reuocor, ut per haec eadem tempora, quibus
 Romani ista perpessi sunt, quae inter se bella gesserint Macedo-
 num duces reuoluam, qui mortuo Alexandro diuersas sortiti
 2 prouincias mutuis se bellis consumpserunt. quorum ego tumul-
 tuosissimum tempus ita mihi spectare uideor, quasi aliqua 5
 p. 201 inmensa castra per noctem de 'specula montis' aspectans nihil
 3 in magno campi spatio praeter innumeros focos cernam. ita
 per totum Macedoniae regnum, hoc est per uniuersam Asiam
 et plurimam Europae partem Libyaeque uel maximam, hor-
 4 rendi subito bellorum globi conluserunt: qui cum ea praecipue 10
 loca, in quibus exarsere, populati sunt, reliqua omnia terrore
 5 rumoris quasi fumi caligine turbauerunt. sed nequaquam tan-
 torum regum ac regnorum bella excidiaque explicabo, nisi
 prius ipsa cum regibus regna prodidero.
 6 Igitur Alexander per duodecim annos trementem sub se 15
 orbem ferro pressit, principes uero eius quattuordecim annis
 dilaniauerunt et ueluti opimam praedam a magno leone pro-
 stratam auidi discernere catuli, seque ipsos inuicem in rixam
 7 inritatos praedae aemulatione fregerunt. itaque prima Ptole-

AVCTORES § 1 mortuo Alexandro cf. *Eus.* 1693 § 6 XII annos
item Eus. 1681 || XIII annis] *computauitne usque ad Herculis necem*
ab a. 323—309? uide infra § 38 et § 33; at cf. § 60 § 7—§ 13 Iustin.
13, 4 § 10.12 . 23

1 ut p haec *in ras. angustiore m.* 2 P 2 romanis D || perpe^ssi
 R || sint L || macedonum (h m. 1) P machedonum R¹ 3 diuersi
 sortitas L¹ 4 prouencias (e in i) R || motuis P || se om. L || con-
 sumserunt D 6 inniensa D || aspectans (as *in ras. m.* 2) P
 7 camp^o P 8 macedoniac (h m. 1) P machedoniae LR¹ || a*siam
 (er. s) R 9 libiaeque P¹ lybiaeque P²R libie|que D 10 bel-
 larum D || conluserunt] LP¹D confluerunt P²R || qui cu ca loca
 p̄cipue *in spatio a m. 1 relicto scr. a m. 2* P || praecipu*^e R^b praeci-
 puae (e *fin. ex corr. fort. add. in D*) R^aD praecipua L. 12 nequam
 D 15 XII PR 16 obpressit (ob *del m. 2*) P || XIII PR
 17 a om. P 18 discernere (dis *add. m. 2*) P || ipso D
 19 inritatus D irritatos R^b || prima ptolemeo L p^tholomeo prima P
 ***ptholomeo prima R ptolemeo prima D

maeo Aegyptus et Africae Arabiaeque pars sorte prouenit. con-
 finem huic prouinciae Syriam Laomedon Mitylinaeus, Ciliciam
 Philotas, Philo Illyrios accipiunt. Media maiori Atropatus, minori 8
 socer Perdiccae praeponitur. Susiana gens Scyno, Phrygia maior p. 202
 5 Antigono Philippi filio adsignatur. Lyciam et Pamphyliam 9
 Nearchus, Cariam Cassander, Lydiam Menander sortiuntur. Le-
 onnatus minorem Phrygiam accipit. Thracia et regiones 10
 Pontici maris Lysimacho, Cappadocia cum Paphlagonia Eu-
 meni data. summa castrorum Seleuco Antiochi filio cessit;
 10 stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri
 praeficitur. in Bactriana ulteriore et Indiae regionibus prae-11
 facti priores, qui sub Alexandro esse coeperant, permanserunt.
 Seres inter duos amnes Hydaspem et Indum constitutos Taxiles

1 aegyptus *D* egyptus *P*^a || africae *D* || pars s. pr.] persorte pro-
 uenit (p *alt. ex m per rasuram*) *D* || confinem (fi *add. m. 2*) *P* 2 siri-
 am *D* || laomedon *P* || mityleneus *L* ^{mythi} lenus *P* mythilenus *R*
 midileneus *D* 3 filotas *D* || philo (phi *in ras.*) *P* || illyrios *PR*
 illirius *D* || mediae *P* mediae (eras. a) *R* mediae *D* || atropatus]
fh acropatus *LPRD* (c et t *in L saepe inter se confusae sunt*) ||
 minoris ocerper diccae *D* 4 socer] *acer *P* socer^{us} *R* || perdiccae *L*
 perdicca* *P* || susaniana *LR* susaniana (er. s) *P* sunaniana *D* ||
 scyno] *LD* schyno *P* schyno *R* || frygia *PR* 5 philippo *L*
 filippi *P* || assignatur *L* assignatur (*prior s in ras.*) *R* || pamphyli-
 am (pamphy *in ras.*) *P* pamphiliam *RD* 6 chariam *L* || lydiam
 menander *om. D* || lidiam *P*^a 7 frigiam *P*^a*R* frugiam *D* || thra-
 ciae^{et} *P* tracia* et *R* thraciae *D* 8 pontici (ci *in ras.*) *P* || lisi-
 macho *P*^a*D* || capodocia *P* capodocia *R* || paphlagonia *LPRD* ||
 e umi[ni] *D* 9 seleuco *LPR* || antiochi *L* anthiochi *P* antiochi
 (chi *ex ci*) *R* 10 stipatoribus *P* || satellibus que *D* || cassander
R causander *D* || antepatri *P*^a 11 praeficitur (fic, *exc. f litterae*
hasta, in ras. m. 1) *D* || bractriana *D* 12 ceperant *R*^a 13 seres]
LPR seris *D*; seras *Iust., cf. Ruhl, Jahrb. f. Phil. Suppl. 6 p. 35* ||
 hydaspem] *LP* (y *ex i* *P*) hydaspen (er. a ?) *R* hidaspem *D* || et] *ec*
D || taxyles *PR* taxillis *D*

- 12 habuit. in colonias in Indis conditas Python Agenoris filius mittitur. Parapamēnos fine Caucasi montis Oxyarches accepit.
 13 Arachossi Chedrosique Sibyrti decernuntur. Drancheos et Areos Statanor, Bactrianos Amyntas sortitur, Sogdianos Scythaeus, p. 203 Stacanor ¹Parthos, Philippus Hyrcanios, Fratafernes Armenios, 5 Tleptolemus Persas, Peucestes Babylonios, Archon Pelassos, Archelaus Mesopotamiam adepti sunt.

1 in indis] *Iustinus*; item *Bruxell.* 5424 s. x et *Patau.* A 15 s. xi [sed in utroque in s. s. est] *Trewir.* 1094 s. xi *Lips.* 155 s. xi, *Guelf.* 597 s. xi alii; indis *LPR* in *D* || conditus *R*¹ || python] *L* thonam *P*^t pytoñ *P*^m pythonthoñ *R* ethon *D*, Pithon *fh* || agenorus *D* || filiis *R* 2 parapamēnos *P* parapemēnos *R* parapemēnos *D* || fine] *LPD* finē sed ~ *m.* 2 ut *uid.* *R* in fine *T* fines *fh* || causasi *R*^a || oxyarches] *L* uxar xches (u in o) *P* uxyar-xches *R* uxsarches *D*, Oxyartes *fh* 3 arachossi] *LD* arc^hassi *P* archossi (a in ras. ex *A*) *R*, Arachosii *fh* || chedrosique] *LD* (-ru- *D*) chedrossique *PR*, Gedrosiique *fh* || sibyrti] *LP* sybirti *R* sibarti *D*, Sibyrtio *fh* || drancheos] *LPRD*, Drangas *fh* 4 statanor bactrianos] *Guelf.* 597 s. xi statanorbus atrianos *V*₂ statanorb, atrianos *V*₃ stantanor pactrianos *Venet.* 350 s. xii statanos pactianos *X*₃ stantanor atrianus *LD* sta*atanor*atrianos *P* statanor atrianos *R* stantanos atrianos *GQ*₃ stantanos attrianos *X*₂ stantanos ratrianos *O*; Stasanor Bactrianos *fh*. An forte ex *V*₂ et *V*₃ concludi licet ab Orosio profectum esse Statandrus (pro Stasandrus) Bactrianos? || amyntas (y in ras. ampl.) *P* amintur *D* || sogdianos] pro *g fort.* c est in *L* socdianos *P* (c in ras.), *R* (os ex us) sordianus *D* || schyteus *L* sycheus (y in ras. *P*) *PR* sicheus *D* 5 stachanor *R*^b ita canor *L* itacanor *PR*^a nicanor *Dfh* cf. *Ruehl* l. c. p. 127 n. 2 || philippus (phi in ras. ang.) *P* || hyrcanios (y ex i) *P* hyrchanios *R* hyrcanios *D* || fratafernes] *PR* fratrafernes (-is *D*) *LD* || armenius *D* 6 tleptolemus] *scripsi*, tlepiolemus *C* tlepolemus (thl- *G*) *GV*₂, *fh* tlepotemus *LP* tleopotimus *D* thepotemus *R* || peuces thes *D* p*eucestes (er. h) *P* || babylonios (y ex i) *P* babilonius *D* || archos^u *P* archous *LR* archus (u ex s statim corr.) *D*; us ut alia multa ex dittographia natum || pelassos] *L* palasos *P* paelassos *R* palausus *DQ*₃*X*₂ pelasgos *m.* 1 (pelargos *m.* 2) *V*₂, *fh* 7 adepti *L*

Igitur causa et origo bellorum epistula Alexandri regis fuit, 14
 qua iussit omnes exules patriae libertatique restitui. potentes
 enim ciuitatum Graeciae timentes, ne exules recepta libertate
 ultionem meditarentur, a regno Macedonum defecerunt. primi 15
 5 Athenienses, contracto triginta milium exercitu et ducentis
 nauibus, bellum cum Antipatro, cui Graecia sorte uenerat,
 gerunt, per Demosthenen quoque oratorem Sicyonam Argos
 et Corinthum ceterasque ciuitates sibi socias adiungunt, Anti-
 patrum obsidione cingunt. ibi dux eorum Leosthenes telo e 16
 10 muris iacto perfossus occiditur. Athenienses Leonnato, qui
 Antipatro auxilium ferebat, occurrunt eiusque copiis commi-
 nutis ipsum interficiunt.

Perdicca uero bellum Ariarato Cappadocum regi intulit 17
 eumque uicit. in qua uictoria nihil praeter uulnera et peri-
 15 cula conquisiuit, nam omnes ante irruptionem urbis suae
 succensis domibus suis se suaque omnia concremauerunt.

Post haec bellum inter Antigonum et Perdiccam oritur, 18
 grauissime multis prouinciis et insulis ob auxilia uel negata p. 204

AVCTORES § 14—§ 16 *Iustin. 13, 5 § 2—6.8.*9.10.12.14 ex-*
ceptis praesertim § 16 eiusque—comminutis Orosianis § 17 Iustin.
13, 6 § 1.2 § 18 et § 19 Iustin. 13, 6 § 8.10.11.16

1 epistola P ¶ regis fuit] L fuit regis PRD 3 greciae R
 4 regno (eg in ras. m. 1) D || machedonum LR¹ || defecerant D
 5 triginta D xxx PR || docentis D 6 cum om. P¹ || grecia
 RD || sorte (e al. m. in ras.) R || uenerat] LPRD euenerat Iu-
 stini codd. ut uid. obuenerat fh 7 demosthenen] LPR (h om.
 P¹) dimus · thenen D || siciona · margus D || sicyoniam L sychonam
 (y ex i) P sychionam R 8 corynthum L choryntum (y ex i
 P) PR || adiungunt] LA adiungunt et PR iungunt D || ante-
 patrum D 9 leosthenes] D leostenes LPR 10 perfossus R
 perfosus L perfessus D || leonnato] R^b leonnati LR^aD leonati* P
 11 antepatro D || copis (i s. s. m. 2) P || comminutis PRD 13 perdicca
 LP¹ || ariarato] LPRD, Ariarathi fh 15 conquesiuit P || irrupti-
 onem R^b 16 successes D || sui^s R || concremauerunt] LP^a -rant
 P^b RDA v 17 et om. D || perdiccam R^a 18 post grauissime
 male interpungunt v (correxi cum PR) || prouinncis (i s. s. m. 2) P ||
 ob (o al. m. in ras. ex a ut uid.) R

19 uel praestita dilaceratis. diu deliberatum, utrum in Macedoniam bellum transferretur an in Asia gereretur: nouissime ipse Perdicca Aegyptum cum ingenti exercitu petit. sic Macedonia, in duas partes discurrentibus ducibus, in sua uiscera armatur. Ptolemaeus Aegypti uiribus et Cyrenensibus 5 copiis instructus occurrere bello Perdiccae parat. inter haec Neoptolemus et Eumenes cruentissimo inter se proelio digladiati 21 sunt. uictus Neoptolemus ad Antipatrum fugit: quem ut Eumenes de insperato opprimat perurguet: quod Eumenes 22 futurum ratus, insidiantes insidiis capit. in eo bello Polypercon 10 occiditur, Neoptolemus et Eumenes mutuis uulneribus confossi, 23 sed Neoptolemus interiit, Eumenes uictor euasit. Perdicca cum Ptolemaeo acerbissimo bello congressus, amissis copiis ipse

AVCTORES § 20—§ 22 *Iustin.* 13, 6 § 18—20; 8 § 1.3—9
§ 23 *Iustin.* 13, 8 § *1.*2.10

1 pr^aestita *L* || delaceratis *P* || macedonia *P* mace*doniã (e *in ras.* *al. m.*; ã *ex a corr.*) *R* macedoniae *D* 2 transferrëretur *P* transfer**retur *R* || an in asia gereretur *om. D* || a*asia *R* 3 aegyptum *PD* || petit *R* 4 mace*donia (e *in ras. al. m.*) *R* 5 ptolemaeus *L* ptolomeus *D* pholomaeus *P* P::tholomeus (*eras. os ?; alt. o ex e*) *R* || aegypti *D* || et *add. m. 2 P* || cerenensibus *D* 6 instructis *P^aD* || occurere *R* occurre *D* || bellum *D* || perdiccae *L* 7 neoptolemeus *L^a* || et] && *D* || eumenes *P* eūmenis (i *in e*) *R* eumenes (*tert. e statim ex u*) *D* || crueⁿtissimo *R* || plio *P* || ad digladiati sunt *in mg.* † diu grassati sunt *al. m. saec. x R* (*sic in textu II*) 8 fugit; (git; *in ras.*) *R* 9 eōmcneu *P* eumenenu *D* || de insperato] *R^b* dis parato (*dis statim corr. ex dī s uel dī ī; D desperato (e prior ex corr.) P desperato (o in v̄ ut uid. corr., sed v̄ crasum)*) *R^a* desparatum *L* || perurget (-it *D*) *PR^aD* || eo menes *D* 10 ^uinsidiis *R* || in eo] et in co *PR* || polypercon] *LPRD* 11 neoptolemeus *L^a* neoptolemus *P* (opt *in ras.*) *R* (p *ex b*) || uerba et eumenes — neoptolemus *omissa in mg. add. m. 1 P* 12 neoptolemeus *L* neoptolemus (p *ex b*) *R* || euminiis *D* 13 ptolemaeo *LD* photolomaeo *P* p^holomaeo (t *al. m.*) *R* || acerbissimo (*sed. u in ras. P*) *LP* acerbissime (b *ex u*) *R* acerbissime *D* || ammissis copiis *P^a* ammissis copiis *D* amissis copiis *s. s. m. fort. 1 R*

quoque interfectus est. Eumenes Python et Illyrius et Alceta frater Perdiccae a Macedonibus hostes pronuntiantur, bellumque aduersus eos Antigono decernitur.

Itaque Eumenes et Antigonus conlatis aduersum se maximis 24
 5 copiis confluxerunt. Eumenes uictus in quoddam castellum
 munitissimum fugit, unde auxilia Antipatri tunc potentissimi
 per legatos poposcit: quo nuntio territus Antigonus ab obsidione
 discessit. sed nec sic Eumeni spes firma aut salus cer- 25
 ta. quare ultimo consilio argyraspidas ob arma deargentata sic^{p. 205}
 10 dictos, hoc est milites, qui sub Alexandro militauerant, in
 auxilium rogat: qui fastidiose ducem in disponendo bello 26
 audientes ab Antigono uicti castrisque priuati, et uxores et
 liberos simulque omnia, quae sub Alexandro adquisierant,
 perdiderunt. qui postea turpiter per legatos reddi sibi quae 27
 15 perdiderant, uictorem rogant. Antigonus autem redditurum
 pollicetur, si sibi uinctum Eumenem pertraherent. ita illi spe 28
 recuperationis inlecti, dedecorissima proditione ducem suum,
 cuius signa paulo ante secuti fuerant. captiui ipsi captum

AVCTORES § 24 et § 25 *Iustin. 14, 2 § 1.2.4—6* (§ 24 maximis
 copiis *Orosianum est*) § 26 et § 27 *Iustin. 14, 2 § 7; 3 § 2.3.11*
 § 28 *Iustin 14, 4, praecipue § 1.16.20*

1 python] *LP^aD* phyton *P^bR*, Pithon *h* || ylyrius *PR* (u ex o *R*)
 illirius *D* || alcheta *L* 2 mace*donibus *R* (e in ras. ex he al. m.)
 macedonebus (ce in ras. m. 1) *D* 3 aduersus] sic *LPRD* || ^{ab} antigono
R 4 eumenis *R^a* || antigonos *R^a* || collatis *R^b* || aduersus *P* ||
 maximis] *LRD* magnificis *P* 5 copis *P* || eumenis *D* 6 mini-
 tissimum *P* || auxiliāntipatri^s (v̄ al. m.) *R* || poten|tissimi (ten add.
 m. 2) *P* 8 nec sic eumeni (c sic eum in angustiore ras. m. 2) *P* ||
 eumenēni *L* eume|nes *D* 9 argi|ras pidas *D* 10 hoc est] hoc
 mi *D* || qui sub] quib; *P¹* qui ^{sub} *P²* qui sub*** (3 uel 4 litt. eras.)
R || militauerunt *D* 12 antigono] ti quono *D* || uicto *P*
 13 adquisierant] *LP¹* adquisiuerant *P²R* adquesiuerant *D* 15 se
 post redditurum add. ε (uelut *GM²X₂*) *h*, ante reddit. add. *f*; cf. *Gru-*
bitz 16 pollicetur (ur add. m. 2) *P* || ninctum *P* uictum *L* || ita
 in ras. *P* 17 e^cuperationis *P* || inlecti *D* illecti priore *l* in ras.
R || ddecorissima] *LPR* dedecorosissimam *D*, dedecorosissima *fh*

catenatumque duxerunt et mox cum foedissima ignominia in
 29 exercitu Antigoni dispersi sunt. interea Eurydice, Arridæi
 regis Macedonum uxor, multa sub nomine uiri nefaria gerit
 per Cassandrum, quem flagitiose cognitum ad summum fasti-
 gium per omnes honorum gradus prouexerat: qui ex libidine 5
 30 mulieris multas Graeciae ciuitates adflixit. tunc Olympias,
 mater Alexandri regis, hortante Polyperonta, cum ab Epiro
 in Macedoniam prosequente Aeacida rege Molossorum ueniret
 et ab Eurydice finibus prohiberetur, adnitentibus Macedonibus
 31 Arridæum regem et Eurydicen iussit occidi. quamquam et 10
 ipsa Olympias continuo meritas crudelitatis poenas luit: nam
 cum muliebri audacia multas principum caedes ageret, audito
 aduentu Cassandri diffisa Macedonibus cum Roxa nuru sua et
 32 nepote Hercule in urbem Pydnam concedit: ubi continuo per
 p. 206

AUCTORES § 29 *Iustin. 14, 5 § 1—5 exceptis* flagitiose cognitum
Orosianis § 30 *Iustin. 14, 5 § 1.9.10* § 31 *Iustin. 14, 6*
 § 1.2 § 32 *Iustin. 14, 6 § 5—11.13*

1 -que ex -quæ R || eum L^a 2 interea (r in ras. ex u[?], inte
 ante lin. m. 1) D || euridice D euridicæ PR || arridei LPR arredei
 D 3 machedonum R¹ maedonum D || uxor post euridicæ ex-
 hibent PR || gerit] LPRD egit v 4 cansandrum (d ex t m. 1) D ||
 flagitiosæ R 5 grados (corr. al. m.) R || peruexerat (per in per al.
 m.) R || libidinem. D 6 græciae (uel greciae) ex graciae corr. al.
 m. R || afflixit (pr. f in ras.) R || olimpias PR 7 polyperonta]
 LPRD, sed cf. § 33 || epyro L 8 machedoniam R¹ || eacida
 LPRD || molosorum PR 9 euridicę P euridice RD || anitentibus
 P annitentibus (prima n in ras.) R || machedonibus LR¹ 10 arri-
 deum LPRD || euridicen PD euridice R || quanquam P¹ quâquam
 R 11 meritas crudelitatis] L crudelitatis meritas PRD || luetⁱ P
 luet^{re} R² 12 audatia P^a || a*geret R geret (ger m. 1 in ras. paullo
 ang.) D 13 cassandri (n ex m) P || di*fi**sa (fi in ras. m. 2) P ||
 machedonibus R¹ || cm (ante hoc supra lin. est positum ñ i. e. nota) L ||
 roxa] LD ^aroxa P ^araxa (a q. e. ante x in ras.) R, Rhoxane v ||
 suae L^a 14 ^{cu}nepote P || ^ehyrcule P her*cule R hercolae D ||
^upydnam P pyudnam R || concedit (e ex i) P

Cassandrum capta et interfecta est. filius Alexandri Magni cum matre in arcem Amphipolitanam custodiendus est missus.

Perdicca Alceta et Polyperconte ceterisque ducibus, quos 33 commemorare longum est, diuersae partis occisis finita bella 5 inter successores Alexandri uidebantur, cum Antigonus ardens 34 cupiditate dominandi liberandum bello Herculem regis filium ab obsidione simulat. his cognitis Ptolemaeus et Cassander, 35 inita cum Lysimacho et Seleuco societate bellum terra marique enixe instruunt. Antigonus in eo bello cum filio Demetrio 10 uincitur. Cassander Ptolemaeo in uictoria particeps factus 36 cum Apolloniam rediret, incidit in Auieniatas: qui propter intolerandae multitudinis ranas et mures relicto patrio solo et antiquis habitaculis emigrantes, nouas sedes praetenta interim pace requirebant. sed Cassander et uirtutem et multitudinem 37 15 gentis adgnosens, ne adacti necessitate Macedoniam bello qua-

AVCTORES § 33—§ 35 *Iustin. 15, 1 § 1.3.4.6* (§ 35 Antigonus.. cum filio D. u.] Antigonus, cuius filius D. u. *Iustinus*) § 36—§ 38 *Iustin. 15, 2 § 1—3*

1 casandrum *PR^a* || infecta (*t̄ add. m. 2*) *P* || filus (i s. s. *m. rec.*)
L || magni *om. D* 2 cū *in ras. P* || amphipolitanam (*amphi ex*
anti m. 2) *P* || costodiendus *P* 3 alcheta *L* alce *D* || et *om.*
P¹ || polyperconte] *LPR* polymper · conten *D* || caeterisque *P*
 ceterisque (*e in e*) *R* eteris que *D* 4 finita* *R* 5 alexandri
 uiri uidebantur *L* || cum] *LPR¹D* (*Cum R*) Tum *R² ed. 1542 fh*
 6 hirculem *P* hircolem *D* 7 ptolemeus *L* ptolomeus *D* ptholo-
 maeus *P* p^holomeus *R* 8 inita] ita *D* || lysimacho (*lysi ex lis*
corr.) *P* || sociuitate *P* 9 enixae *L* obnixae *PR* obnexe *D* || anti-
 gonus in eo (nus in eo *in ras. m. 2, item tamen ut uid. m. 1*) *P*
 10 ptoleleo *L* ptolomaeo *D* ptholomaeo *P* ptholomeo *R* 11 ap-
 polloniam *R* || auieniatas] *LP²D* auicniatos (*sic*) *P¹* auienitas *R*,
 Autariatas *cum Freinshemio h*, Abderitas *f; cf. Ruehl Jahrb. f. Phil.*
Suppl. 6 p. 36 12 intollerandae *PR^aD* || patriae (*sed o erasum*)
P patriae *R* 13 antiquis (*ti add. in mg. al. m.*) *R* || habulis *D* ||
 pretenta *P* 14 requirebant sed cassander et] requiret *D*
 15 gentis s. *lin. add. m. 2* *P* || adgnosens] *L* agnosens *PRD* || mace-
 doneam *P* machedoniam *R¹*

terent atque inuaderent, receptos in societatem in ultimis
 38 Macedoniae finibus conlocat. inde cum iam Hercules Alexandri
 p. 207 filius quattuordecim esset annorum, timens 'ne eum omnes
 quasi legitimum regem praeoptarent, occidendum tacite cum
 matre curauit. 5

39 Ptolemaeus iterum cum Demetrio nauali proelio confluxit et
 cum omnem paene classem atque exercitum perdidisset, uictus
 40 in Aegyptum refugit. hac uictoria elatus Antigonus, regem se
 cum Demetrio filio appellari iubet: quod exemplum omnes
 41 secuti regium sibi nomen dignitatemque sumpserunt. igitur 10
 Ptolemaeus et Cassander ceterique alterius factionis duces cum
 decipi se ab Antigono singillatim uiderent, per epistulas se
 inuicem confirmantes coeundi in unum tempus locumque con-
 dicunt et bellum aduersus Antigonum communibus uiribus
 42 instruunt. Cassander finitimorum bellis implicatus Lysimachum, 15
 clarissimum inter omnes ducem, cum ingenti manu pro se
 43 sociis in auxilium misit. Seleucus quoque ex Asia maiore descen-
 dens nouus Antigono hostis accessit. hic siquidem Seleucus pluri-
 44 ma per Orientem inter socios regni Macedonici bella gessit. prin-

AUCTORES § 39 *Iustin. 15, 2 § 6* (atque exercitu de suo addidit
Orosius) § 40—§ 42 *Iustin. 15, 2 § 10—17* (§ 42 clarissimum—
 ducem *Orosiana sunt*) § 43—§ 49 *Iustin. 15, 4 § 1.10—14.21—25*
 (*Orosiana insunt cum alia tum haec § 44 nouis—adsurgentes, § 47 cuius*
quanto—concederunt; praeterea § 43 omissis post diuisionem Iu-
stinianis sensum pessum dedit; cf. Grubitz)

1 adque *P^aR^a* 2 machedoniae *R¹* || collocat (*pr. l in ras.*) *R* ||
 herculis *L* hirculis *D* 3 quattuordecim] *LD XIII PR* || eum *om.*
D || omnes] *LPRD (-is D)* Macedones *v* 4 praeoptarent *PR^a*
 6 ptolemaeus *L* ptholomeus *PRD* || proelio] *inde ab hoc uerbo folii*
 45 *primo alia sed coeua manu scriptus est P* 7 p^aene *R om. L* ||
 adque *P^aR^aD* 8 aegyptum *D* || uictoria* *P* 9 filio demetrio
L 10 nomen sibi *v* || -quæ *R* || sumpserunt *PD* 11 ptole-
 maeus *L* ptholomeus *D* ptholomeus *PR* || uerba alterius—decipi se *in*
textu omissa add. in mg. m. 1 P 12 pers pistolas (*sic*) *D*
 15 ad]instruunt *L* || cassander *D* || finitimorum *P* fitimorum *D* || impli-
 catus *D* || lysimachum *PR* 16 ingenti] omnia *L* || pro] pros] *D*
 17 sociis *R^a* || asia (*i in ras.*) *P* || descendens *PR* discedens *D*
 19 machedonici *PR¹*

cipio Babylonam bello expugnauit et cepit. Bactrianos
 nouis motibus adsurgentes perdomuit. transitum deinde in 45
 Indiam fecit: quae post mortem Alexandri ueluti detracto
 excussoque a ceruicibus iugo praefectos eius occiderat, Andro-
 5 cotto quodam ad uindicandam libertatem duce. qui postea cru-
 deliter in ciues agens, quos de externa dominatione defenderat
 ipse seruitio premebat. cum hoc ergo Androcotto Seleucus 46
 quamuis multa ¹et grauius bella gessisset, nouissime firmatis p. 208
 regni condicionibus et pacta pace discessit.

10 Adunatis itaque copiis Ptolemaei sociorumque eius, pugna 47
 committitur: cuius quanto potentior apparatus tanto ruina
 grauior fuit, nam in ea tunc totius paene Macedonici regni
 uires conciderunt. in ipso bello Antigonus occisus est; sed 48
 finis belli huius initium alterius fuit: nam cum uictoribus de
 15 praeda non conueniret, iterum in duas factiones diducuntur:

1 babilonam *D* babyloniam *R*² || caepit (ae in oe) *R* || braccianus
D 2 nouissimo tibus *D* || assurgentes (*pr. s in ras.*) *R* adsur-
 gentis (*s in ras. m. 1, ex m?*) *D* || folium 60 codicis *L* in quo scripta
 sunt perdomuit usque ad p. 201, 5 formidolosissimo suppletum est a
 manu XII ut uid. saeculi, quam signavi λ . Inde sequitur f. 60^v excer-
 ptum ex Liuiio 1, 4 § 3—§ 7 de Romulo Remoque ab eadem manu s. XII
 subiectum 3 que λ || alex|andri statim in ale*xandri mut. *D*
 alexadri λ 4 ceruibus *D* || prefectus *D* λ || androcotto] *DAGV*₂*V*₃ λ
 androcoto *V* androgotto (alt. t ex i corr.) *P* androgottio *R* andra-
 coto *O* 5 quoddam λ || ducē λ 7 praemebat *P* praemebat *D* ||
 cum et in mg. ab al. m. *R* || androcotto] *DAG* (-ttus *A*) andro-
 gotio *P*^a androgotto *P*^b λ androgottio sed i al. m. inserto *R* andra-
 coto *V* 8 quambis λ || nouissimē (i alt. in ras. ampliore, e radendo
 ex e) *R* nobissime λ 9 conditionibus *R* || pacta om. *D*
 10 ptholomei* sociorumque (*er. s; socior in ras.*) *P* || ptholomei *R*
 ptolomei *D* tholemei λ || sotiorumque *R* 11 adparatus *PR*^a ||
 tanta λ ^a 12 grauior ruina λ || pene *R*^b λ poene *D* || machedonici
*PR*¹ macedonicis λ 13 conciderint *P* 14 fines λ || dae *P*^a
 15 preda λ || conuenire**t* (*er. n*) *R* || ^f factiones (*corr. m. 1*) *R* ||
 diducuntur] *G* deducuntur *PRD* λ

- 49 Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lysimacho iungitur; Cassandro defuncto filius Philippus succedit. sic quasi ex integro noua Macedoniae bella nascuntur.
- 50 Antipater Thessalonicen matrem suam, Cassandri uxorem, quamuis miserabiliter pro uita precantem, manu sua trans- 5
51 uerberauit. Alexander frater eius dum bellum aduersus fratrem ob ultionem matris instruit, a Demetrio, cuius auxilium petierat, 52 circumuentus occiditur. Lysimachus cum Dori regis Thracum infestissimo bello urgueretur, aduersus Demetrium pugnare 53 non potuit. Demetrius augmento Graeciae et totius Macedoniae 10
54 elatus, in Asiam transire disponit. Ptolemaeus autem et Seleucus et Lysimachus experti priore certamine, quantae uires p. 209 essent concordiae, iterum societate pacta adunatisque exercitibus, bellum in Europam transferunt aduersus Demetrium. 55 his se comitem et belli socium Pyrrhus rex Epiri iungit, 15 sperans Demetrium Macedonia posse depelli. nec spes frustra

AUCTORES § 50—§ 56 interfecit *Iustin.* 16, 1 § 1.5.8.19; 2 § 1—4

1 ptolemeus λ ptholomeus PR ptolomaeus D || lisia coiungitur (i *tertia statim ex n corr.*) D lysimacon (cum i *seq. con.*) P¹ lysimaco P²R lysimmacho λ 3 macedoniae (e *pr. in ras. al. m.*) R machaedoniae P macedonie λ in macedonia D 4 antepater D || thes*alonicen (*er. n ut uid.*) R thesalonicen λ thensa lonceñ (est *apex*) D || cansandri λ 5 miserabiliter (se *add. m. 2*) P || praecantem P || transberberauit λ 6 frater λ 7 ob ultionem] obla lcionem D 8 lysimachus P lysimmachus λ || dori] PRDA λ 5, Doricetis cum *Iustini codd. fh*; cetis apud *Orosium ex-cidisse ob regis quod seq. similitudinem uidetur* || thacum λ tracum R 9 urgeretur PR^a urguetur D 10 augmento (g *ex c*) R || greciae R grecię λ || macedoniae (e *pr. al. m. in ras.*) R macedonie λ machedoniae P 11 ptolomaeus D ptolomeus (*fuit ptolemeus*) λ ptholomeus PR 12 lysimachus PR lisimachus D || priori R^b || certamine (in *in ras.*) P || quante λ 13 concordie λ 14 europam (eu *ex cu corr.*) P eurupam D 15 sotium R || pyrrhus] G pyrrus P λ pyr^rus R pirrus D || epyri λ || iungi λ 16 macedia (e *in ras.*) R machedonia P macedonia λ

fuit: quippe exercitu eius corrupto ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniae Pyrrhus inuasit. deinde Lysimachus generum suum Antipatrum insidiantem sibi interfecit filiumque suum Agathoclem ultra humanum morem perosus occidit.

5 Quibus quidem diebus Lysimachia ciuitas formidolosissimo 57
terrae motu euersa, oppressoque populo suo crudele sepulchrum
fuit. Lysimachum autem adsiduis se parricidiis cruentantem 58
omnes socii deseruerunt et ad Seleucum deficientes, prouum
iam regem aemulatione regni, ut bellum Lysimacho inferret,
10 hortati sunt. res foedissimi spectaculi erat, duo reges, quorum 59
Lysimachus annos natus LXXIII, Seleucus autem LXXVII, de
eripiendis alterutrum regnis concurrere, in acie stare, arma
gerere. ultimum hoc quidem bellum Alexandri commilitonum 60
fuit, sed quod ad exemplum humanae miseriae fuerit reser-
15 uatum: quippe cum orbem terrarum exstinctis iam XXXIII 61

AVCTORES § 56 filiumque—occidit *Iustin.* 17, 1 § 4 § 57—
§ 61 *Iustin.* 17, 1 § 1.2.6—8.10.9.12 (a quo tamen absunt illa § 61
exstinctis—ducibus, cf. *Ruehl, Jahrb. f. Philol. Suppl.* 6 p. 158)

1 correpto *R^bDG* (sibi iuncto glossa m. 2^a G) || fuga λ
2 macedonie λ macedoniae *PR¹* || pyrrhus] *G* pyrrus *PR* λ
pirrus *D* || lysimachus λ lysimachus *PR* lisimachus *D* 3 anti-
patrem *P²* 4 agathoclem *PRD* 5 lysimachia] *AG* (qui etiam
Lysimachi nomen recte scriptum ubique exhibent) lysimachia^h *R* lysim-
machia *P* lysimachia λ lisimachia *D* || formidolosissimo λ formi-
dulos^{is}imo (u in o corr. al. m.) *R* 6 hinc Terraemotu denuo su-
perstes *L* 7 lysimacum *PR* lisimacum *D* || assiduis (pr. s in
ras. *R*) *RD* || se] isse *P^a* || cruentatū (u fin. ex e uel o) *R*
9 emulacionem *D* || lysimaco *PR* lisimacho *D* lysimachi *L* || in-
feret (r s. s. m. 2) *P* 10 duo] *LPD* duos] (s fort. ex corr. add.)
R 11 lysimachus *PR* lisimachus *D* || natus septuaginta quattuor
(-ttur *D*) *LD*, s. et q. natus *h* || septuaginta septem *LD* 12 alter-
utrum om. *D* || cucurrere *D* || aci**e* (er. a) *R* 13 quidem hoc
PR || commilitonum *LPR* 14 se^d (d m. 2) *P* || exemplum (ex
add. m. 2) *P* 15 exstinctis *LPRD* || triginta (treg. *D*) et quat-
tuor *LD*

Alexandri ducibus soli possiderent et angustissimos senectutis
 ac uitae suae terminos non aspicientes, angustos esse imperio
 62 suo totius mundi terminos arbitrabantur. in eo bello Lysi-
 p. 210 machus, uel amissis uel interfectis prius ante hanc pugnam
 quindecim liberis, postremus occisus est. sic Lysimachus so- 5
 63 lutio pugnae Macedonicae fuit. sed ne Seleucus quidem tanta
 uictoria inpune laetatus est: nam neque ipse post LXXVII
 annos quietem naturalis mortis inuenit, sed extortam sibi in-
 64 feliciter uitam uelut immatura morte finiuit: quippe insistente
 Ptolemaeo, cuius sororem Lysimachus in matrimonió habuerat, 10
 insidiis circumuentus occisus est.

65 Haec sunt inter parentes filios fratres ac socios consanguini-
 tatis societatisque commercia. tanti apud illos diuina atque
 66 humana religio pendebatur. erubescant sane de recordatione
 praeteritorum, qui nunc interuentu solius fidei Christianae ac 15
 medio tantum iurationis sacramento uiuere se cum hostibus

AUCTORES § 62 — § 64 *Iustin. 17, 2 § 1.2.4*

1 et deleri iussit Grubitz p. 36 2 aspicientes] LPRD (-is D) ||
 angustos ^{i re} R anguscioris D 3 totius] tutis D || co om. D || lysi-
 machus PR lisimachus D 4 ante] anee D 5 xv PR || lysi-
 machus PR 6 machedonicae PR¹ || tanta om. P¹ 7 inpone
 D || neque] que ue D || septuaginta septem L septuaginta et septem
 D 8 annis D || inter ficiliter D 9 ueluti RD 10 ptole-
 meo L ptholomeo PR ptholomaeo D || lysimachus PR lyn machus D ||
 habuerit^a (corr. m. 2 ut uid.) L 11 occisus] LPRD₅ (sed & in mg.
 al. m. add. R), et occisus ed. 1542 fh || est om. D 12 filios]
 LPRf filius D, et filios v || sotios & (t radendo in c) R
 13 commercia PR^a || diuina—erubescant] dierubiscant D || adque P^a
 14 sana D || de recordatione] reconcordatione D 15 solus R
 soliusti D 16 [iuracionis sacramentum]- iuracionis sacramento (quae
 inclusi erasa sunt sed ut legi adhuc possint) D

nec pati hostilia sciunt; quibus indubitatissime probatur, quia 67
non, sicut illi antea,

caesa iungebant foedera porca,

sed quia nunc inter barbaros ac Romanos creatorem et domi-
5 num suum contestantem tantam fidem adhibita in sacramentum
seruant euangelia, quantam tunc nec inter parentes ac filios
potuit seruare natura.

Nunc autem finis Macedonici belli finis etiam libri fiat, 68
praesertim cum iam abhinc Pyrrhi bella incipiant et mox
10 Punica consequantur.

AUCTORES § 67 caesa—porca *Vergilius Aen. 8, 641*

1 uerba quibus—2 sicut *om. D* 3 porco***quia (*posterior o in a
corr. m. 2; ante quia erasa uidentur s&; quid supra q erasum sit
incertum*) *P* porca . **sed quia (*eras. 1 uel 2 litt., s ex corr. add. uid.*)

R 4 barbaros* (*s fin. m. 2*) *P* || et] ac *PRv*; *om. KV₂V₃* (*in V₃
s. s. &*) 5 sacramentum (*um in o corr. m. 2*) *P* 5 nec *om.*

D 7 natura *om. D* 8 machedonici *PR¹* 9 pyrrhi] *G*
pyrrhi *LPR* pirri *D* 10 consequatur *D*

PAVLI · OROSII | LIBER III · EXPL · | INC · LIB · QVARTVS *L* EXPLICIT
LIBER TERTIVS INCIP̄ (INCIPIT *R*) PAVLI HOROSI (HOROSII *R*) ADVERSVS
PAGANOS LIBER QVARTVS *PR* EXPLICIT LIBER: INCIPIT OROSII HISTORI-
ARVM LIBER QVARTVS *D*

p. 211

PAVLI OROSII HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS

LIBER QVARTVS.

PRAEF. Dixisse Aenean Virgilius refert, cum post pericula sua
suorumque naufragia residuos aegre socios solaretur,

Forsan et haec olim meminisse iuuabit.

2 haec sententia, semel apte ficta, semper uim sui triplicem
diuersissimis effectibus refert, cum et praeterita tanto gratiora 5
habentur in uerbis quanto grauiora referuntur in gestis et
futura dum desiderabilia fastidio praesentium fiunt semper
3 meliora creduntur, ipsis autem praesentibus 'ob hoc nulla in
p. 212 parte miseriarum iusta comparatio adhiberi potest, quia multo
maiore molestia adficiunt quantulacumque sint ista quae sunt 10
quam illa quae siue transacta siue uentura, etsi magna dicuntur,
4 interim omnino tunc non sunt. ueluti si quis nocturnis pulci-
bus titillatus atque ex eo uigiliis anxius alias forte, quas ali-
quando ex ardentissimis febribus diu sustinuit, uigilias recor-
detur, procul dubio impatientius feret istarum inquietudinem 15
5 quam illarum recordationem. sed quamuis apud omnium sensus

AVCTORES 3 *Vergil. Aen. 1, 203*

1 aenean] *LRD* aeneau* *P* || urgilius *R* || post] inter *PR* || pericula
(p s. s. m. 2) *P* 3 forsitan *PR* (*sed it er. in R*) om. *D* || iuuauit
L 4 ficta (i ex a corr. uid.) *P* 5 grauiora *P* 9 com-
paratio *R^bD* || multa^o *P* multo (o in ras.) *R* 10 maiore^{lll} (*uid. è*
fuisse) *P* || afficiunt *RD* || q^{uæ}; *R* 11 Etsi (*nouo uersu*) *P*
12 nocturni^s (s m. 2 aut 3) *L* 13 adque *P^aD* || anxius (c eras.)
R || alias] alius *L* 16 illarū (rū m. 2 in corr.) *P* || omnium (ni
al. m. corr. ex n) *R*

pro captu temporum ita uideri queat, numquid tamen aliquis
 existet, qui uel in ipsa anxietate pronuntiet grauiore pulces
 esse quam febres? aut acerbius accipiat se uigilare sanum
 quam dormire non potuisse moriturum? quae cum ita sint, 6
 5 delicatis istis et querulis nostris utcumque concedo, ut haec,
 quibus nunc, quia sic expedit, interdum admonemur, sentiendo
 grauia putent, non tamen coniuueo, ut etiam adserant compa-
 rando grauiora. quemadmodum si quis e mollissimis stratis 7
 cubiculoque percommodo matutinus egrediens nocturno gelu
 10 lacunarum dorsa obriguisse herbasque inca'nuisse prospiceret p. 213
 et inopinato uisu admonitus diceret 'frigus est hodie': hic
 mihi nequaquam reprehendendus uideretur, quia uel communi
 usu uel proprio sensu locutus esset. at si trepidus in cubiculum 8
 recurrens stratisque sese adoperiens uel magis abdens clamaret,
 15 tantum omnino frigus esse quantum nec in Appennino ali-
 quando fuerit, cum Hannibal elephantos equos plurimamque
 exercitus sui partem niuibus clausus atque oppressus amisit:
 hunc ego puerilibus licentiis nausiantem non modo dicentem 9
 ista non ferrem, sed etiam ab ipsis stratis, otii sui testibus,
 20 in populum publicumque protraherem, eique foras producto
 infantes in eo atque ex eo gelu ludentes iucundantes sudan-

AVCTORES 15—17 cf. Oros. 4, 14

1 captō (v al. m.) R || que at P 2 existet PR¹D existit R² ||
 pronuntiet D 3 quam] que D¹ || acerbius LPR¹ 5 quaerulis
 P || inter ut et haec uocab. linea deletili traiectionem et erasum P
 6 quia sic] quia] D 7 coniuueo] Tv conhibeo LPRD || asserant (s pr.
 in ras. R) RD || comparando R^b 8 quemadmodum (e ex ae) P
 9 percommodo] P || egregiens (altera g a m. 1 aut 2 ex c corr.) L || gelu
 om. add. fort. m. 2 P 10 lacunarum P || prospiceret (e alt. tota,
 t ex parte euanuerunt) P 11 et om. D 12 reprehendendus
 (-hi- D¹) LPD || communi usu] communius LD¹ 13 ad P
 14 sese] se D || abdens] abstinens L abdens (b in ras., ex d ?) R
 15 nec add. m. 2 pone uersum L 16 annibal D || elephantos (e
 pr. ex ae) P elephantos L || *equos R 17 adque P^a 18 ego]
 GK¹v ergo LPRD || nausiantem] sic LPRD 19 ista R
 20 publicumque R^a 21 adque P^a || ludentes] ducentes L

10 tesque monstrarem, ut uerbosa nugacitas delicatis uituata
 nutrimentis non in tempore uolentiam sed in se esse segnitiam
 doceretur et in comparatione rerum diiudicanda non maiores
 parua tolerasse sed se nec parua tolerare sufficere probaretur.
 11 Quod euidenti⁵us ipsis in memoriam reuolutis praeteritorum
 cladibus adprobabo Pyrrhi bello in primis, sicut ordo est.
 p. 214¹ prodito. cuius causa et origo haec fuit.
 1 Anno ab Vrbe condita CCCCLXIII Tarentini Romanam
 classem forte praetereuntem, spectaculo theatri prospectam
 hostiliter inuaserunt, quinque tantum nauibus uix per fugam 10
 elapsis; cetera retracta in portum classis et profligata est;
 praefecti nauium trucidati, omnes bello utiles caesi, reliqui
 2 pretio uenditi sunt. continuo missi Tarentum a Romanis legati,
 ut de inlatis quererentur iniuriis, pulsati ab isdem auctas in-
 super iniurias rettulerunt. his causis bellum ingens exortum 15
 3 est. Romanos, qui quantique hostes circumstreperent perme-
 tientes, ultima adegit necessitas proletarios quoque in arma
 cogere, hoc est eos qui in Vrbe semper sufficiendae prolis
 causa uacabant, militiae adscribere: quippe cum frustra de
 4 prole cura est, nisi rebus praesentibus consulatur. itaque inruit 20
 p. 215 in uniuersos Tarentinorum fines cum Aemilio consule Roma-
 nus exercitus, igni ferroque uastat omnia, plurima expugnat

AVCTORES § 1 (*inde a Tarentini*) — § 5 *Liuius 12, ad § 3 pro-*
letarios — adscribere adhibitus Augustinus De ciu. D. 3, 17

3 comparatione *R*^b || ^{le}iudicanda *P* deiudicanda (de *in di corr.*) *R*
 4 parua (p *ex t*) *P* || tollerasse *PR*^a (*non LD*) || se s. s. *in R* || to*lerare
 (*er. 1*) *R* tollerare *D* || sufficetur *D*¹ sufficienter *D*² 5 euidenti⁵us]
 euidenci⁵us *D* || *memoriam (*uid. er. e*) *P* || praetorum (*teri m. 2 aut*
 3 s. s.) *L* 6 approbabo (p *pr. in ras.*) *R* || pyrrhi *LPR* pirti *D*
 8 · cccc · mo · LX · quarto · *L* quatrigen^{ter}tiseimo sexag^{ter}insemo quarto *D*
 11 cete tera *D* 12 haec trucidati — 5, 7 § 6 sed incre *exciderunt inter*
fol. 46 et 47 in P 13 pr*etio (*er. a*) *R* || mis^ai *L* misi *D*
 14 illatis *R*¹ || hisdem *LRD* 15 retulerunt *R* retullerunt *D*¹
 18 quⁱ *R* || semper in urbe *L* || sufficienda *L* 19 uagabant *D* ||
 a*scribere *R* || cū* (*ex con ?*) *R* cumq; *A* 20 est] *LRD* sit *v* ||
 consulatur (*a in e corr. deinde al. m. a s. s.*) *R* || irruit sed *pr. r in ras. R*

oppida, iniuriam insolenter acceptam crudeliter uindicat. con- 5
tinuo Tarentinos, plurimis finitimorum praesidiis fultos, maxime
Pyrrhus auxit, qui etiam in se ob magnitudinem uirium con-
siliiorumque summam belli nomenque transduxit. nam Taren- 6
tum, utpote ex Lacedaemoniis conditam cognatamque Graeciae
ciuitatem, uindicaturus totas uires Epiri Thessaliae et Mace-
doniae, elephantos etiam usque in id tempus inuisos Romanis
numero xx in Italiam primus inuexit: terra mari, uiris equis,
armis beluis, ad postremum uiribus suis dolisque terribilis,
10 nisi quod Delphici illius uanissimi spiritus et mendacissimi nebu- 7
lonis, quem magnum ipsi uatem ferunt, responso circumuentus
ambiguo exitum fecit eius, qui non consulisset. itaque apud 8
Heracleam, Campaniae urbem, fluuiumque Lirim prima inter
Pyrrhum regem et Laeuinum consulem pugna commissa ¹est. p. 216
15 consumpta est grauissimo certamine dies, utrimque omnibus
mori intentis, fugere nesciis. introductos autem inter concur- 9
rentia agmina elephantos forma truces, odore graues, mole
terribiles ut uidere Romani, nouo pugnandi genere circumuenti
et territi, equis maxime pautantibus, diffugerunt. sed post- 10
20 quam Minucius quartae legionis primus hastatus protentam in
se manum beluae gladio desecuit et conturbatam dolore uul-
neris auerti bello atque in suos saeuire compulit eiusque in-

AVCTORES § 6 *Florus 1, 18 § 6, sed n. xx ex Liiuo 13*
§ 7 *adhibitus Augustinus De ciu. D. 3, 17, fort. etiam Liiuus 13*
§ 8—§ 12 *traditum non est Liiuus 13, ad § 8—§ 10 desecuit adhibitus*
etiam Florus 1, 18 § 7—9 uidetur

2 tarentinus *D* || plurimo *D* || praesidio *D* || fultus *LD* 3 pyr-
rus *LR* pirrus *D* || quⁱ (*i al. m.*) *R* 4 transduxit] *LRD* tra-
duxit *h* 5 lacedaemoniis *D* || greciae *R* 6 eperi *D* || ⁿtessaliae
(*h al. m.*) *R* || macedoniae *LR*¹ 7 elepontos *D* 8 uiginti
LD || *equis *R* 9 beluis] *LR* belluis *D* 10 delfici *RD* ||
spiritus] *sic sp̄s. L* || nebolus *D* 13 lirim] *RD (item Florus)*
lyrim *LA* Sirim *fh* 14 pyrrum *LR* pirrum *D* || leuinum *LRD* ||
cōmī^ssa *R* 15 consumta *D* consumtus *fh* 17 odor *D*
18 ut *om. D* 19 et *s. uers. add. m. 2 aut 3 L* 20 minutius
R || hastatus (*h in ras.*) *R* 21 gladium *L*¹ (*corr. m. 3*) || dese-
cavit *R* || uulneraris *D* 22 suo *D* || compulit *R*^b

moderato discursu perturbari ac permisceri coepere, finis pugnae
 11 etiam beneficio noctis inpositus est. Victos fuisse Romanos
 turpis fuga prodidit: quorum tunc cecidisse referuntur peditum
 XIII DCCCLXXX, capti ICCCX, equites autem caesi CCXLVI,
 12 capti DCCCII, signa amissa XXII. nam quantus e diuerso nume- 5
 rus sociorum Pyrrhi fuerit extinctus, memoriae traditum non
 est, maxime quia scriptorum ueterum mos est ex ea parte
 quae uicerit occisorum non commendare numerum, ne uictoriae
 13 gloriam maculent damna uictoris, nisi forte cum adeo pauci
 cadunt, ut admirationem terroremque uirtutis augeat paucitas 10
 p. 317 perditorum, sicut in 'prima Persici belli congressione apud
 Alexandrum Magnum fuit: cui inter cccc fere milia hostium
 interfecta nouem tantummodo in exercitu eius pedites defuisse
 14 referuntur. sed Pyrrhus atrocitatem cladis, quam hoc bello
 exceperat, dis suis hominibusque testatus est, adfigens titulum 15
 in templo Tarentini Iouis, in quo haec scripsit:

AVCTORES § 12 maxime *sqq.* cf. *Orosius* 4, 5 § 10 *sqq.*
 § 13 cf. *Orosius* 3, 16 § 4 (numerum cccc fere milia uidetur pessime
 inde confinxisse, quod 'magna illa caede' DC milium Persarum duas
 partes perisse putauit) § 14—§ 22 *Liuius* 13

1 coepere] operae L 2 beneficio etiam L || noctis] pugnae D
 3 peditum *om.* R 4 quattuordecim milia · DCCC · LXXX · L XIII
 milia dccc Lxxx · R quattuordicim milia octingenti octigenta D ||
 · I · cccx R mille trecenti decem LD || equi**ti*s (*corr. m. 1; fort.*
equontos fuit) D || CCXLVI] R · CC · XLVI (et *m. 2*) L ducenti quadra-
 ginta et sex DA CCXLII *fh* 5 dccc et duo R octingenti duo A
 octingenti et duo L³ octigenti et duo D octoginta et duo L¹ || XXII]
 R uiginti duo L uiginti* duo (*er. 1 uel 2 lineae*) D 6 pyrrhi
 LR pirri D || extinctus] LD extinctis R 7 maxime* (*e in ras.*)
 R || scribtorum D || mo*s (*er. y*) D mors A¹ 8 commendare]
 LRDA, cf. 3 *praef.* § 2 (*Grubitz*); commemorare *m. post.* V₃, v
 9 dāpna (*p in ras. al. m.*) R 10 ut] ut tam L *ut (*er. a*) R ||
 admirationem] ***miracionem (*eras. non ad uel am, sed ta? an mi?*) D
 12 quadringenta L quatrangenta D 13 tantummodo peditis | in
 exercitu eius defuisse D 14 pyrrus LR pirrus D 15 diis
 RDA || affigens (*f pr. in ras.*) R 16 scripsit L

Qui antehac inuicti fuere uiri, pater optime Olympi,
Hos ego in pugna uici uictusque sum ab isdem.

et cum a sociis increpigaretur, cur se uictum diceret qui 15
uicisset, respondisse fertur: Ne ego si iterum eodem modo
5 uicero, sine ullo milite Epirum reuertar. interea 16
Romanus exercitus, postquam uictus clam fugit e castris,
miserabilem belli cladem grauioribus monstris auctam accumu-
latamque persensit. nam pabulatores forte progressos uelut 17
hostilis quaedam oborta tempestas cum horribili fragore caeli
10 correptos diris fulminibus exussit. quippe xxx et IIII eorum idem 18
turbo prostrauit; duo et uiginti semineces relictis, iumenta
exanimata et capta conplurima: ut merito contigisse non in
signum uastationis futurae sed uastatio ipsa referatur.

Secunda inter Pyrrhum et Romanos consules pugna in 19
15 Apuliae finibus fuit. ubi clades belli ad utrosque sed maxime
ad Pyrrhum, uictoria ad Romanos concessit. nam cum diu 20
ob'nixe cunctis in mutuam caedem ruentibus, anceps belli pen- p. 218
deret euentus, Pyrrhus, transfixo bracchio saucius, prior cessit
e proelio. sed et Fabricius legatus tunc uulneratus est. ele- 21
20 phanti prima pugna uulnerari atque in fugam cogi posse

1. 2 carmina (*Ennii Ann. 6, 12 Vahlen*) non sunt perscripta suis
uersibus in codd.; fuisse olim uidentur fere talia: Qui inuicti fuere
uiri, p. o. O., Hos egomet pugna et q. s. 1 antehoc R || inuicti ante
Pithoeus ap. Landulfum 2, 16 || fuere] fuere *Lautius fh* fuerunt
(deleto uiri) *Heynius* 2 ego in] egomet G² et ego in *Pithoeus* ||
hisdem LRD 3 increpigaretur] LR increparetur Dv || qui* (er.
a) L 4 si iterum] iterum se D 5 interea* (er. n) D
7 actam R^a || accumulataque L adcum- R^aD 8 ueluti D
9 hostileis (sed c. erasa) L || oboberta D || horribile (i pro e L³) LD
10 xxx. et quattuor eorum idem L xxx ex his ***** idem (eras. eorū
uid.) R uiginti et quatuor eorum idem D 11 duo et xx R duo
e uiginti D 12 examinata R^a || conplurima] D conplurima AG
cūpl- R¹ quampl- LR², v || ut] aut D || in signum] LD **signum R
signum fh 13 ante sed erasa sunto]que D 14 pyrrum
LR pirrum D 16 ad pyrrum LR¹ ad pirrum D a pyrro R² ||
diu] duo (qui saepe alias dio) D 17 obnixae L || penderat R¹
18 pyrrus LR pirrus D || bracchio] LD brachio R || prior saucius
L || caessit D recessit R 19 tunc uulne|ratus (neuul m. 1 in ras.
ex uln*; ne et ra ex corr. add. m. 1) D 20 cogi* (eras. t) R

deprehensi, deinde subiectis inter posteriora ac mollia ignibus
exagitati, ardentis insuper machinas furore trepido circum-
22 ferentes exitio suis fuere. caesa sunt in ea pugna v milia
Romanorum, de exercitu uero Pyrrhi xx milia prostrata sunt.
regis signa ablata LIII, Romanorum undecim amissa sunt. 5

23 Pyrrhus bello fractus, Agathocle mortuo rege Syracusano ad
Siciliae arcessitus imperium Syracusas concessit.

2 Sed Romanorum miseria nullis cessat indutiis; consumitur
morborum malis intercapedo bellorum et, cum foris cessatur
2 a proelio, agitur introrsum ira de caelo. nam Fabio Gurgite 10
iterum C. Genucio Clepsina consulibus pestilentia grauis Urbem
ac fines eius inuasit; quae cum omnes tum praecipue mulieres
pecudesque corripens necatis in utero fetibus futura prole
uacuabat, et immaturis partibus cum periculo matrum extorti
abortus proiebantur, adeo ut defectura successio et defuturum 15
p. 219 animantium genus adempto uitalis partus 'legitimo ordine cre-
deretur.

3 Interea reuersum ex Sicilia Pyrrhum Curius consul excepit,
tertiumque id bellum contra Epirotas apud Lucaniam in Aru-
4 sinis campis gestum est. itaque primo concursu cum Pyrrhi 20

AVCTORES § 23 *Liuius 14* cap. 2 § 1—8 *Liuius 14*, § 2 *ad-*
hibitus uid. etiam Augustinus Ciu. D. 3, 17

1 depraehensi (-se *D*) *LRD* 2 exagetatā (corr. al. m.) *R*
3 ·ū· *L* quinque *RD* 4 pyrrhi *LR* pirri *D* || ·XX· *L* uiginti
D 5 ·LIII· *L*^{1a} ·LIII· *L*^{1b} LIIIa' ('est interp.) *L*³ LIII *R*
quinquaginta tria *D* 6 pyrrus *LR* pirrus *D* || agathocle *D* ||
siracusano *D* 7 siracusas *D* 8 ad nullis in mg. al. m. nullis
causis *R* || induciis (c al. m. in ras. *R*) *RD* 9 intercapito *D*
10 igitur *L*¹ *igitur *L*³ || introrsus *D* || gurgite *D* 11 gaio *RD*
ḡ· *L* || genucio *R* 12 eius om. *D* || praecipue (e in e) *R*
13 pedecis·que *D* || fetibus} *LD* foetibus *R* 14 immaturis *RD* ||
partibus (u m. 3) *L* || extorti (t s. s. al. m.) *R* 15 abortus *D*
16 adempto *D* 18 pyrrum *LR* pirrum *D* || excepit (it in ras. al.)
R 19 lucaniam (ania m. 1 in ras. paullo angustiore) *D* || aros
ins *D* 20 cum primo concursu pirri *D* || pyrrhi *LR*

milites Romanorum inpressione trepidarent et circumspēcantes
 fugam bello cedere molirentur, Pyrrhus elephantos ex subsidiis
 iussit induci. Romani, adsueti iam pugnare cum beluis, cum 5
 malleolos stuppa inuolutos ac pice oblitos uncis insuper aculeis
 5 tenaces praeparauissent eosque flammatos in terga beluarum
 turresque uibrarent, non difficile furentes ardentisque beluas
 in eorum excidia, quorum subsidia fuerant, retorserunt. LXXX 6
 milia peditum in illo proelio habuisse regem dicunt, equitum
 uero VI milia. ex his caesa referuntur XXXIII milia, capti
 10 autem sunt mille trecenti. Pyrrhus quinto demum anno, quam 7
 uenerat, ab Italia uictus aufugit. qui post multa grauissimaque
 bella, quae gessit, in Graecia apud Argos Achaiae florentis-
 simam urbem, Spartani regni auiditate seductus, saxo ictus
 occubuit.
 15 Tunc quoque apud Romanos Sextilia uirgo Vestalis conuicta 8
 damnataque incesti ad portam Collinam uiua defossa est.

1 {e trepidarent| *incipit S* || circumspēcantes (c *tertia in ras.*) *R*
 2 c*edere (er. a) *R* caedere *D* || {pirrus·ele| *S* pyrrus *LR* pirrus
D 3 assueti (s *pr. in ras. al. m.*) *R* || {nare cum bel| *S* || bel**uis
 (eras. lō) *D* || cum *om. m. 1. s. uers. add. m. 3 L* 4 {leolos·stup|
S || stuppa] *LRD* item ut *uid.* *S* || {os·ac pice ob| *S* || oblitos (ni *al.*
m.) *R* || {insup acule| {re parauis| *S* 5 {flammatos| {uarū tur-
 res| {it·non diffi| *S* || beluarū (eluarū *in ras. m. 1*) *D* 6 torre*** (o
ex u al. m.; in mg. † turresq; alia rursus m.) *R* || {es·ardentes| {eorum
 exci| {subsidia| *S* || furentes *om. D* 7 {torserunt·| {peditum·in|
 {habuisse| *S* || octoginta *L* octoginta *D* 8 in *om. D* || {t·equi-
 tum| {lia·exhiscē| *S* || *equitum (er. a) *R* 9 ·ū· milia *L* sex
 milia (s *in ras. m. 1*) *D* || his] is *D* || [sareferun]t·XXXIII·milia|
 (XXXIII· *ex XXXIII corr.*) *S* || ·XXXIII· milia *L* triginta tria *D*
 10 autem *om. D* || {sunt mille| (le *uidit Du Rieu, nunc perierunt; hic*
finis est F col. 1) *S* || ·ī·ccc· *R* || pyrrus *LR* pirrus *D* || demum]
 decemum *D* 11 quo (o *in ras.*) *R* 12 a uerbis |in grecia apud
 argosacha| *inc. fol. F col. 2 quae integra est usque p. 212, 7 S* ||
 grecia *SR* || achaie *SD* 13 sparthani *R* || auidita *D* 16 ad
 incesti *in mg. † ob incestū R* || conlatinam *R* || uⁱua *R*

- p. 220
3 ¹Anno ab Vrbe condita CCCCLXXV Tarentini Pyrrhi morte
 conperta iterum noua aduersum Romanos arma sollicitant,
 Carthaginiensium auxilia per legatos poscunt atque accipiunt.
2 conserto proelio uicere Romani: ubi iam tunc Carthaginienses,
 quamuis nondum hostes adiudicati, uinci tamen a Romanis se ⁵
 posse senserunt.
3 Sequenti anno magnam uiscerum suorum partem seueritas
4 Romana concidit. nam aduentante dudum Pyrrho octaua legio
 diffidens Romanae spei, nouum scelus ausa Reginenses omnes,
 quibus subsidio praeerat, interfecit, praedam sibi omnem atque ¹⁰
5 ipsum oppidum uindicauit. hoc facinus in tam sceleratos de-
 fectores puniendum Genucio consuli iussum est. qui obsessa
 p. 221 Reginorum urbe captisque omnibus ipse qui¹dem in reliquos
 perfugas et latrones exercuit digna supplicia, Romanos uero
 milites integrae legionis Romam misit: qui populi iussu medio ¹⁵
 in foro uirgis caesi sunt securique percussi.

AVCTORES § 1 Tarentini *sqq.* — § 2 *Liuius* 14; § 1 *cf. Orosius*
 4, 5 § 2 § 3—5 *Liuius* 15

EXPILOTORES 1 Tarentini — 6 senserunt *exscripsit Paulus* 34

1 ·cccc·mo·LXXV·L ·cccc·LXXV·R CCCCLXXV S quadrigesimo
 septuagisimo quinto D || tarentini (re m. 1 in ras. ex bi, i fin. m. 1
 in ras. ex o) D || pyrrhi LSR pirri D 2 conperta R^bD || ad-
 uersum (m statim ex s) D aduersus S^u 3 karthaginiensium SR ||
 per legatos poscunt] LRD poscunt·p legatos S || accipiunt (e in i
 corr.) S 4 conpto Rⁱ || karth- SR 5 roman's S || se s. uers.
 L 7 folium 67 in quo scr. sunt sequenti — p. 214, 15 uisum est
 suppletum est a manu saec. ut uid. XII in L quam notauit λ; deinde
 ab eadem manu subiectum est excerptum ex *Liuius* 1, 6 § 4—1, 7 § 3
 'de Romulo et Remulo' || ano (n s. s. ead. ut uid. m.) S || uiscerum ex
 uiscera corr. λ || in haec suorum desinit f. 1^r col. 2 S 8 pyrro Rλ
 pirro D || octaba λ 9 romane λ || [ausa — p. 213, 2 fuis] integra ex-
 hibet f. 1^r col. 1 S || reginenses] SR regi*nenses (erasa a) λ reginienses
 D 10 subsidio (o in ras.) R || preerat λ || predam λ || adque
 Sλ 11 fa*cinus (er. c) R 12 puniendō S || genutio R
 13 reginorum] SRDλ 14 et] set D¹ sed D² || romanos (r ex n?)
 R 15 integre S 16 caesi sec. perc. sunt v || cesi λ

Visa sibi est tunc Roma uincere, cum legionem suam integram occidit, quae sine dubio uicta fuisset, si eam hostili proelio perdidisset.

Anno ab Vrbe condita CCCCLXXVIII obscena et dira prodigia 4
 5 uel uisa Romae uel nuntiata sunt. aedes Salutis ictu fulminis
 dissoluta, pars muri sub eodem loco de caelo, ut dicunt, tacta
 est. lupi tres ante lucem ingressi urbem, semesum cadauer 2
 intulerunt sparsumque membratim in foro ipsi strepitu homi-
 num exterriti reliquerunt. apud Formias multis ictibus ful- 3
 10 minum moenia undique ambusta et dissoluta sunt. apud agrum 4
 Calenum repente flamma scisso hiatu terrae eructata tribus
 diebus tribusque noctibus terribiliter exaestuans, quinque agri

AVCTORES § 1 obscena sqq. — § 7 Liuius 15

1 interram D 2 quae] qui λ || uicta, uis] (m *erasa est uel certe periit*) S cuius 1^r col. 1 hic desinit 3 praelio λ 4 |Anno ab urb{, |cccc simo lxx{, |na et dira pr{, |sa romę uel{ *incipit f. 1^r col. 2 S || CCCCLXXVIII*] quadringentesimo septuagensimo octauo D, *idem numerus in multis codd. (uelut G^{1b} Reg. 632 s. X); ·ccccmo·lxx· λ CCCCLXX R¹ qui numerus cum in plerisque antiquiorum et minus interpolatorum codd. uelut AG^{1a}HKM¹NV₃¹ exstet, in communi omnium fort. etiam codicis D archetypo fuit, sed uarie deinde correctus est: nam CCCCLXXVII R² cum multis (uelut M²V, sic deprauatus CCCCLXXIII in Treuer. n. 88), CCCCLXXVI quidam codd. (uelut C), CCCCLXXV pauci (uelut O, V₃ m. post.). — Annus est Varronianus 485; itaque Orosius, cuius qui proxime hunc praecedunt et secuntur annorum u. c. numeri Varronianis aut septem aut octo minores sunt (3, 22 : 463 = 471; 4, 1 : 464 = 472; 4, 3 : 475 = 482; 4, 5 § 1 : 480 = 487 ?; 4, 5 § 6 : 481 = 488/89; 4, 7 : 483 = 490), h. l. scripsit aut 477 aut 478 || obscena λ 5 rome λ || bel λ || nuntiata D || |nt·edis salu{, |minis disso{ S || edes (ę m. 2 ex ū) D aedis λ || flumenis D 6 |ri sub eodē{, |ut dicunt·ta{, |tres ante lu{ S || sup λ || celo λ || tacta R 7 |si urbem·ser{, |uer intuler{, |sumque mer{ S 8 membranati λ || |foro ipsi str{, |num exterr{ S || foro] for spatio post r relicto λ 9 |runt·apud{, |num·repen{, scisso hiat{, |tata·trib; d{ *ubi fuisse uid.: relique|runt·apud formias cale| num repente flamma| scisso hiatu terrae eruc|tata tribus diebus S || formias] R^bGX₂ (sed ias in ras. X₂) formas R^aD λ itemque ACVV₃M, fortasse ipsius Orosii errore || ictibus λ 11 calenum] chalenum menia undique λ || hiatu terrae] RD hiatu terre λ, t. h. h || eructuata λ 12 |noctib·ter{, |ęstuan·q{ S || exestuans λ**

iugera exhausto penitus suco ubertatis in cinerem extorruit,
ita ut non fruges solum sed et arbores cum imis stirpibus
p. 222 absumpsisse referatur.

5 Sequenti abhinc anno Sempronius consul aduersum Picentes
duxit exercitum. et cum directae intra iactum teli utraque 5
acies constitissent, repente ita cum horrendo fragore terra
tremuit, ut stupore miraculi utrumque pauefactum agmen
6 hebesceret. diu attoniti utrimque populi haesitauere praeiudi-
cata incepti conscientia; tandem procursu concito iniere cer-
7 tamen. triste adeo id bellum fuit, ut merito dicatur tantum 10
humanum sanguinem susceptura etiam cum gemitu horrissono
tunc terra tremuisse. Romani pauci admodum eo proelio qui
euasere uicerunt.

5 Anno ab Vrbe condita CCCCLXXX inter multa prodigia sanguis
e terra, lac uisum est manare de caelo. nam et plurimis locis 15
scaturiens e fontibus cruor fluxit et de nubibus guttatim in

AUCTORES cap. 5 § 1 inter multa sqq.—§ 2 *Liuius* (15 uel) 16

EXPIIATORÈS 15 plurimis—p 215, 1 demisso *compilaruit Paulus*
36 not. 5—6

1 [ra-exhausto], |ubertatis i, |torruit ita v S || iu*gera (er. r) R ||
paenitus (a er.) R || cidenere (de del.) λ 2 |solum sed (so uidit *Du*
Rieu, nunc perierunt) hic desinit 1^r col. 2 S || imistirpibus λ 3 absum-
sisse D λ^b adsumpsisse R^a assumpsisse λ^a 5 |a directę]ntra Jac| inc.
f. 2^r col. 1 dimidiata S || directę SRD drecte λ, directa fh || iactu
λ 6 constitissent] R^a constitisset R^b DAG λ, v 7 patefactus
λ 8 hebesceret (e pr. ex a al. m.) R heuesceret λ || utrumque
D || hesitauere (e ex e al. m.) R haestabere λ he(sitaue)re S || pre-
iudicata λ 9 concitu λ || inire λ ini^ore (e s. s. al. m.) R
10 tantum humanum] tandem humanum tant^{or}um hominum (or al. m.)
R 11 suscepturā R || gemitō λ 12 terrā R || proelio λ
14 in haec condita cccc simo| desinit f. 2^r col. 1 S || CCCCLXXX] R
cccc mo · LXXX · λ quadringentisimo octogin^esemō (e m. 2, punct. fort.
m. 1) D 15 e] et λ e* (t ut uid. eras.; corr. m. 2) D || Manare
hinc denuo superstes L 16 scaturiens R scaturiens (corr. m. 2
ut uid.) D || his et denubib//gutta^r incipit f. 2^r col. 2 S

speciem pluuiæ lacte demisso, diri, ut ipsis uisum est, terram
imbres inrigauerunt. eo tempore Carthaginenses dato aduersum 2
Romanos auxilio Tarentinis, cum a senatu per legatos argue-
rentur, turpissimam rupti foederis labem praesumpto accumula-
5 uere peiurio.

Tunc etiam Vulsinienses, Etruscorum florentissimi, luxurie 3
paene perierunt. nam cum, licentia in consuetudinem proro-^{p. 223}
gata, seruos suos passim liberos facerent, conuiuuiis allegarent,
coniugiis honestarent: libertini in partem potestatis recepti 4
10 plenitudinem per scelus usurpare meditati sunt et liberati serui-
tutis iugo, ambitu dominationis arserunt et quos dominos sub-
diti aequanimiter dilexerunt, eos iam liberi, quod dominos
fuisse meminerant, execrati sunt. itaque conspirantes in facinus 5
libertini — quorum tanta manus fuit, ut sine controuersia
15 auso potirentur — correptam urbem suo tantum generi uindi-
cant, patrimonia coniugiaque dominorum sibi per scelus usur-
pant, extorres dominos procul abigunt, qui miseri, exules
egentesque Romam deferuntur: ubi ostentata miseria querel-
laque defleta, per Romanorum seueritatem et uindicati sunt
20 et restituti.

AUCTORES § 2 cf. Orosius 4, 3 § 1 § 3—5 Livius 16 (cf.
Valer. Max. 9, 1 ext. 2 et Aurel. Vict. Vir. ill. 36)

1 dimisso LR'D' || terra S terras D 2 irrigauerunt R^b ||
karth- R 3 per om. L 4 praesumpto D || accomodauere L
adaccumulauere R^a 5 peiurio] L periurio RD 6 uulsinienses
R || luxurie] L luxurię S luxoriae (o in u) R luxuriae D 7 pene
(, minus certum) S pene R^bD || prorogata (ultima ex u corr. m. 1^b) L
8 conbibuiis S || allegarent] L allegarent^{sotiarent} (1 prior in ras.; sotiarent
s. s. al.) R allegerc] S alecerent D¹ allicerent D², adlegerent h
9 in haec Libertin//In parte] desinit f. 2^a col. 2 S 10 libertati
(supra a punctum deletum) L 11 ambitus (s del.)³L || his] inossub-
ditiaequa incipit f. 2^a col. 1 S || dn̄s (o in ras. al. m.) R 12 dn̄s R
13 execrati SR 14 libertini quorum] libertinorum R 15 auso]
LD¹ ausu R item correxerunt et m. 1 et m. 2 in D, v || uindigant
D 18 ostenda D¹ ostensa D² || querellaque] L^{1a}SR^aD quae]rel-
laque (quae ex q.) L^{1b} quere]laque (er. 1) R 19 per romanorum
seueritatem] tum D

6 Anno ab Vrbe condita CCCCLXXXI pestilentia ingens apud
 Romam conflagrauit, cuius atrocitatem significare contentus
 7 sum, quia uerbis implere non possum. si enim spatium tem-
 poris quo mansit inquiritur, ultra biennium uastando porrecta
 est; si depopulatio quam egerit, census indictus est, qui non 5
 quantum hominum deperisset, sed quantum superfuisset, in-
 quireret; si uolentia qua adfecerit, Sibyllini libri testes sunt,
 8 qui eam caelesti ira inpositam responderunt. sed, ne quem-
 quam quasi temptatio cauillationis offendat, quod, cum Sibylla
 p. 224 iratos deos dixerit, nos iram caelestem dixisse uideamur, 10
 audiat et intellegat, quia haec, etsi plerumque per aerias

AVCTORES § 6 pestilentia—§ 7 *Liuius 16 et Augustinus De Ciuitate Dei 3, 17*

1 *in haec* }o ab urbe condita (t *in photogr. exemplo non com-
 sed uidit Du Rieu*) desinit f. 2^r col. 1 S || CCCCLXXXI] R ·cccc·
 LXXX
 mo · primo · (corr. m. 1^b) L quadringentesimo primo D 2 atroci-
 tate L 3 quia uerbis implere non possum *om. D* || *his* |non pos-
 sum · Si} *incipit f. 2^r col. 2 S* 4 inquiritur RD 5 indictus
 (c *al. m.*) R 6 quantum (qu *ex ca m. 1*) D tantum R¹ || sed s.
 u. *add. m. 2 L* 7 uolentia D || que D || affecerit R |effecerit D ||
 sybylliniⁿⁱ R sibillini D 8 caelest/// S || irampositam (-et- D) LD ||
 RESPONDEREN} S || ne quemquam quasi] LRD nequemquamquē S
 nequaquam s (uelut V₃ Vaticanus 3340 s. XI, Casinas) ne quem h
 9 temptatio] *edd. 1510 et 1542* temptatae LR temptatae D {tate S ||
 cauillationis] LS cauillationis D cabillationis (b *ex p corr.*) R^m m. 2
 uiolationis R^t. — Hoc temptatae cauillationis *optimis quibusque codici-
 bus traditum aut sic ut supra corrigendum erit aut in temptata cauilla-
 tio cum V₃ Vaticano 3340 Casinatis m. 2 (eo fortasse deprauatum, quod
 illud sequentis uersus nos, a L m. 1^a certe omissum, huic cauillatio ad-
 haeserat inque nis abierat).* tempestate cauillationis uelut Lipsiensis 155
 s. XI ludus cauillationis Bodl. Seld. 16 s. XII m. 2 et Oxon. Ball. 125
 s. XV, alii alia commenti sunt. Hauerkampius pessimam ex „Gualtheri
 libro“ recepit interpolationem hanc: temptata usurpatio translationis
 (quam repperi in Monacensi 26303 s. XII, Parisinis 4875 et 4876
 s. XIII) || sybylla R sibilla D 10 dixerit nos] dixerit| (nos *add.
 m. 1^b in marg.*) L || caelestem (*fort. e periit sub e prima*) S 11 quia]
 quod v

potestates fiunt, tamen sine arbitrio omnipotentis Dei omnino non fiunt.

Eodem tempore Caparronia uirgo Vestalis incesti rea suspendio periit: corruptor eius consciique serui supplicio adfecti sunt.

Ecce continuatim quae et quanta numeramus accidisse annis 10 singulis plurima, inter quos certe raro aut paene nullo nihil triste gestum, et hoc, cum idem scriptores proposito sibi magis laudandi negotio cauerent numerositates miseriarum, ne eosdem 11 quibus haec et de quibus scribebantur offenderent auditoresque suos exemplis praeteritorum terrere potius quam instituere uiderentur. porro autem nos in ultimo temporum positi mala 12 Romanorum scire non possumus nisi per eos, qui laudauere Romanos. ex quo intellegi datur, quanta illa fuerint quae 13 studio propter horrorem repressa sunt, cum tanta inueniuntur quae tenuiter inter laudes emanare potuerunt.

Et quoniam ex hoc iam Punica bella succedunt, res ipsa 6 exigit, ut de Carthagine, quae ante urbem Romam duo et

AVCTORES § 9 *Livius 16; cf. Euseb. 1752^a* § 10 *sqq.] cf. Orosius 4, 1 § 12 cap. 6 § 1 Carthagine — § 3 (ubi § 1 laudantur Pompeius Trogus et Iustinus) Iustinus 18, 5 (Helissa) et 6 § 9—§ 12 (cf. Periocha 16); ad illa § 3 respicit 4, 21 § 8*

EXPLATORES 18 Carthagine — p. 218, 1 annos. . condita *compilauit Seuerus Chron. p. 453*

1 *in haec* δ̄1 OMNINONONF1} *desinit f. 2^a col. 2 S* 3 *caparronia] LRG capparunia D caparonia N, cappa romania AO capta (casta M⁶) romania KM^m Capparonia v* 4 *consciisque L || affecti RD*
 6 *quanta] q̄tanta (q̄ m. ut uid. 1 ex corr. add. ante uers.) D || acce-*
disse L 7 *plurima^s (s̄ al. m.) R || certe] cete D || poene D*
pene R^b 8 *hoc om. D || idem] LRD* 10 *haec et de quibus*
om. D 11 *terere D || instituere] LRD, instruere v* 12 *in*
om. in princ. uersus D 15 *inueniuntur] LD¹ quę inueniuntur*
D² inueniantur R, v 16 *quae tenuiter inter om. D || qua L^{1a}*
 17 *res ipsa—18 ante om. D* 18 *karthagine R || urbem sed i supra*
em scr. m. ut uid. 2 D || romam sed e supra m scr. m. ut uid. 2 D ||
duo] LRD || et LXX R

p. 225 septuaginta annos ab Helissa condita inuenitur, eiusque cladi-
 bus ac domesticis malis, sicut Pompeius Trogus et Iustinus
 2 exprimunt, uel pauca referantur. Carthaginienses uernaculum
 atque intestinum semper inter se malum habuere discordiam,
 qua infeliciter exagitante nulla umquam tempora uel foris 5
 3 prospera uel domi quieta duxerunt. sed cum inter cetera mala
 etiam pestilentia laborarent, homicidiis pro remediis usi sunt:
 quippe homines ut uictimas inmolabant aetatemque inpuerem,
 quae etiam hostium misericordiam prouocaret, aris admouebant.
 4 De quo sacrorum immo sacrilegiorum genere quid potissime 10
 discutiendum sit non inuenio. si enim huiusmodi ritus aliqui
 daemones praecipere ausi sunt, ut mortibus hominum occisione
 hominum satisfaceret, intellegendum fuit se operarios atque ad-
 iutores pestilentiae conduci, ut ipsi quos illa non corripuisset
 5 occiderent: sanas enim atque incorruptas offerri hostias mos 15
 est, ita ut illi non sedarent morbos sed praeuenirent.
 6 Itaque Carthaginienses auersis dis propter istius modi sacra
 — sicut Pompeius Trogus et Iustinus fatentur, sicut autem
 p. 226 apud nos constat, propter praesumptionem impietatemque
 7 ipsorum irato Deo — cum in Sicilia diu infeliciter dimicassent, 20

AVCTORES § 6—§ 9 (*ubi § 6 Pompeius Trogus et Iustinus lau-
 dantur*) Iustinus 18, 7 § 1—7. 9. 10. 15—18, sed insertis § 6 sicut autem
 — irato Deo et § 9 haec — gesta sunt, quorum haec ultima fortasse ex
 chronographo suo sumpsit Orosius; cf. *infra* § 15 et 20

1 helissa] LR helisa D, Elisa h || inuenitur sed n (sic) supra
 it scr. m. ut uid. 2 D 3 referatur D || karthaginienses R
 4 discordia R^bD² 5 que R^bD² || temporis R 7 pestilentiam in
 pestilencia corr. m. ut uid. 2 D || uisi L (ante ras.), D^a 8 inmolabant
 RD || aetatemq. aetatemque (sed prius punctis s. s. deletum est) L ||
 inpuerem (p in ras. m. 1^b ex b aut t corr.; be post pu s. s. m. 1^b) L
 9 prouocaret (supra ret scr. et in marg. § i. e. nota m. 1^b) L
 10 sacrilegiorum R¹ || potissemum (e in i m. 2) D 12 praeci|pere (ci
 m. 1 in ras.) D 13 adque LD 14 quos — 15 mos est] eorum
 haec uos — off in ras. circ. 36 litt. spatii, erri — mo pone uersum, ses
 ante uersum ex corr. m. 1) D 16 ita ut] R, edd. 1510 et 1542
 ita LDh ita autem fs || sed] s& D² & D¹ 17 karth. R || auer-
 sis L^{1b}RD aduersis L^{1a}h || dis] LD¹ diis RD²h 20 iramto sed
 m del. L *irato R || filiceter D¹ feliceter D²; item feliciter Iustini
 codicum altera pars (Ruchl Jahrb. f. Phil. suppl. '6 p. 35)

translato in Sardiniam bello iterum infelicius uicti sunt. pro-
 pter quod ducem suum Mazeum et paucos qui superfuerant
 milites exulare iusserunt. exules ueniam per legatos petentes
 repulsi patriam bello et obsidione cinxerunt. ibi tunc Mazeus 8
 5 dux exulum Carthalonem filium suum, sacerdotem Herculis,
 cur sibi uelut insultans purpuratus occurreret, in crucem sub
 oculis patriae ita ut erat cum purpuris infulisque suspendit.
 post paucos dies urbem ipsam cepit; qui cum, interfectis plu- 9
 rimis senatorum, cruento dominaretur, occisus est. haec tem-
 10 poribus Cyri Persarum regis gesta sunt.

Post haec uero Himelcho rex Carthaginensium cum in 10
 Sicilia bellum gereret, repente horribili peste exercitum amisit.
 nec mora: morbis, populo cateruatim cadente, cito quisque 11
 correptus, mox mortuus, iam nec sepeliebatur: cuius mali
 15 nuntius cum attonitam repentino luctu Carthaginem repleuisset,
 non secus ac si capta esset turbata ciuitas fuit. omnia ulu- 12
 latibus personabant, clausae ubique ianuae, cuncta publica
 priuataque officia damnata, uniuersi ad portum decurrunt
 egredientesque de nauibus 'paucos, qui cladi superfuerant, de p. 227
 20 suis percontantur. postquam de clade suorum, tacentibus illis 13
 uel gementibus, miseri intellegunt, tunc toto litore plangentium

AVCTORES § 10—§ 13 *Iustinus 19, 2 § 7—11 insertis § 11 nec
 mora—sepeliebantur Orosianis*

2 azaeum *D* 3 exsolare *L* || 'exules] *LRD* 4 cinxerunt
LR^a || mazaesus *D²* 5 exulum] *LRD* || cartalonem *L* cathalonem
R chartalonem *D* || hercolis *D* 6 cur] *LRD* quod *h* || exultans
L 7 cum] in *D* || infu***lis (u *alt. hasta al. m.*) *R* 8 caepit
R coepit *D* 9 s*enatorum *R* || cruento] & cruenter *D²* 10 cy*ri
 (eras. p) *L* || regis persarum *Dh* 11 himelcho] *L* himelco *RD*;
 Imilco *h* || karth- *R* 12 peste (s. m. 2 in ras.; fuitne r?) *L*
 13 moram urbis (*altero m expuncto a m. ut uid. 2*) *D* 14 sepel-
 liebatur *L* 15 nuntius *LR* || adtonitam *R^a* || karth- *R* || reple-
 uisse *L^{1a}* 16 non (*prior n m. 2 in ras.*) *L* || secutus *L^{1a}* || esset
om. D || turbataque *D²* 17 publica priuataque] *L* priuata publica**q;
 (er. m ?) *R* priuata publica que *Dv*; omnia priuata officia *Iustini co-*
dices 18 dāpnata (p *al. m. in ras.*) *R* 19 cladi (c in ras.)
R || superfuef *R* 20 percuntabantur *D*

uoces, tunc infelicium matrum ululatus et flebiles querellae
 14 audiebantur. inter haec procedit et ipse de naui sua imperator
 sordida seruilique tunica discinctus; ad cuius conspectum plan-
 gentia iunguntur agmina; ipse quoque manus ad caelum ten-
 dens nunc suam nunc publicam infelicitatem accusat et deflet; 5
 15 ad postremum uociferans per urbem, tandem ingressus domum,
 cunctos, qui lacrimantes prosequabantur, ultimo dimisit ad-
 loquio ac deinde obseratis ianuis exclusisque etiam filiis gladio
 dolorem uitamque finiuit. haec Darii temporibus gesta sunt.
 16 Post haec Hanno, uir quidam Carthaginensis priuatis opibus 10
 reipublicae uires superans, inuadendae dominationis hausit
 cupiditatem. cui rei consilium utile ratus est, ut simulatis
 unicae filiae nuptiis omnes senatores, quorum dignitatem ob-
 staturam inceptis suis arbitrabatur, inter pocula ueneno necaret.
 17 quae res per ministros prodita sine ultione uitata est, ne in 15
 uiro potenti plus negotii faceret res cognita quam cogitata.
 hoc consilio elusus Hanno alio machinamento facinus adgredi
 parat: seruitia concitat, quibus repente incautam urbem
 18 opprimeret. sed cum ante statutam caedibus diem proditum
 p. 228 se praeuentumque intellexisset, castellum quoddam cum uiginti 20

AVCTORES § 14 et § 15 *Iustinus* 19, 3 § 1—3.11.12, sed § 15 hoc
 gladio ab *Orosio* temere uidetur additum esse; de illis § 15 haec—
 gesta sunt cf. ad § 9 § 15—§ 20 *Iustinus* 21, 4 § 1—4.6—8, a
 quo tamen aliena sunt § 16 simulatis unicae et § 17 quibus—opprimeret
Orosiana, denique § 20 haec—gesta sunt de quibus cf. ad § 9

1 && *D* || querellae] *L* quere*lae (e prior ex ae ut uid. corr.; eras. l)
R quaerelle (-e 2) *D* 2 et ipse] cf. *Ruehl*, *Jahrb. f. Phil. suppl.* 6
 p. 37 3 tunica *R* || plangentia] *LRD* (-cia *D*), plangentium *Iu-*
stini codices, *fsh* 6 ac *L*^{1a} || orbem *L* 7 cinctos *R*¹ || demisit
h || alloquio *RD*² aloquio *D*¹ 8 obseruatis (u statim ut uid. del.)
L || exclusisque (is in ras. m. 1) *D* || gladi*o (er. 1?) *R* 10 hanno]
R^b*D*² anno *LD*¹ an. *R*^a || karth- *R* 11 reip. *L* || hausit] au \bar{x}
R 13 dignitatesm (s statim ut uid. del.) *L* dignitate *D* || ad
 obstaturam in mg. s. contradicturam al. m. *R* 15 prodetas inoctione
*D*¹ prodeta sine occisione *D*² || uitatast (i in e corr.; ante st s. s. e)
L 16 tam potenti *R*², *Iustini codices*, *h* 17 hanno] *LR*^b*D*
 anno *R*^a || aggredi *R* 18 seruitia (r al. m. in ras.) *R* || congitat
R^a 19 obpraemeret *D* || diae *D*¹ diae *D*² 20 xx *R*

milibus seruorum armatis occupauit. ibi dum Afros regemque 19
 Maurorum concitat, captus est ac primo uirgis caesus, deinde
 effossis oculis et manibus cruribusque fractis, uelut a singulis
 membris poena exigeretur, in conspectu populi necatus est.
 5 corpus uerberibus lacerum cruci suffixum, filii cognatique 20
 omnes supplicio traditi, ne quis eum eiusdem familiae umquam
 aut imitari aut ulcisci meditaretur. haec temporibus Philippi
 gesta sunt.

Post haec Carthaginienses cum Tyrum urbem, auctorem 21
 10 originis suae, ab Alexandro Magno captam euersamque didi-
 cissent, timentes transitum eius in Africam futurum, Hamil-
 carem quendam cognomento Rhodanum, uirum facundia sol-
 lertiaque praecipuum, ad perscrutandos Alexandri actus dire-
 xerunt. qui per Parmenionem quasi transfuga exceptus, dehinc 22
 15 in militiam regis admissus omnia ciuibus suis per tabellas
 scriptas et post cera superlitas enuntiabat. hunc mortuo
 Alexandro Carthaginem reuersum, quasi urbem regi uenditasset,
 non ingrato tantum animo uerum etiam crudeli inuidia neca-
 uerunt. deinde cum adsidua nec umquam satis prospera ad- 23
 20 uersus Siculos bella gererent et Syracusas urbem Siciliae tunc

AVCTORES § 21 et § 22 *Iustinus* 21, 6 § 1.2.5—7 (cf. *Orosius*
 3, 15 § 10) § 23—§ 27 *Iustinus* 22, 4 § 1.2; 5 § 2; 6 § 4—9 *in-*
sertis maxime his § 23 nec umquam satis prospera, § 24 stipendiorum
 sufficientia, § 26 incredibiliter et in immensum *Orosianis*

1 armatus *R*¹ *h* || occupat *v* || regumque *D*¹ regnumque *D*² 3 effosis
L 4 poena *R*¹ || exigeretur (*g in ras. m. 1*) *D* 5 laceratum
*R*², *NTE* (cf. *Ruehl l. l. p. 35*) 6 supplicio (*c ex corr. al. m.*) *R*
 7 philippi *L* 9 karth- *R* 10 ca*ptam (*er. m*) *R* || didicissent
R 11 a*fricam (*er. f*) *R* || hamilcarem] *D* hamilcharem *L*
 amilcharem *R* 12 facundia (*i s. s. m. 1*) *R* || sollerciaquae *D*
 13 perscrutandos *D* || 14 pamenionem (*n alt. radendo ex m*) *D* 15 mis-
 sus *L* || tabellascriptas & *D*¹ tabellas scriptitass& *D*² || tabellas (*s s. s.*
m. 1) *R* 16 scribtas *L* || post (*t s. s. m. 1*) *R* || superlitas (*li ex*
corr. ut uid.) *R* 17 karth- *R* || uenditasset] *R* (*uen al. m. in ras.*)
 uendicasset *L* uin decasset *D*¹ uin dicasset *D*² 19 assidua (*s pr.*
in ras. al.) *R* || numquam (*n statim del.*) *L* || *prospera (*er. s fort.*) *R* ||
 aduersum *D* 20 gcrent *L* || siracusas *D* || ***t̃ (*t al. m. in ras.*) *R*

florentissimam obsidione cinxissent, per Agathoclen Siciliae regem miro circumuenti ingenio usque ad extrema desperationis
 24 adducti sunt. namque Agathocles cum apud Syracusas a Carthaginiensibus obsideretur ac se neque bello parem instructu
 p. 229 copiarum neque obsidionis patientem stipendiorum sufficientia 5
 uideret, bene prouiso ac melius dissimulato consilio in Africam cum exercitu transiit. ibi suis quid molitur aperit, deinde
 25 quid facto opus sit docet. ilico unanimiter naues primum in quibus uenere succendunt, ne qua spes refugiendi foret; dein cum omnia in quae direxisset prosterneret, uillas castellaque 10
 incenderet, Hannonem quendam cum triginta milibus Poenorum obuiam habuit. quem cum duobus milibus suorum interfecit;
 26 ipse autem duos tantum in eo bello perdidit. qua pugna et Afrorum animis incredibiliter fractis et suorum in inensum auctis urbes castellaque expugnat, praedas ingentes agit, 15
 27 hostium multa milia trucidat. castra deinde ad quintum lapidem a Carthagine statuit, ut damua rerum opulentissimarum uastationemque agrorum et iucendia uillarum de
 28 muris ipsius urbis specularentur. adicitur praesentibus malis tristior fama. nam et apud Siciliam deletus cum imperatore 20
 Afrorum exercitus nuntiatur, quem reuera incautum ac paene
 29 otiosum Andro Agathoclis frater oppresserat. hoc per totam

AVCTORES § 28—§ 32 *Iustinus* 22, 6 § 10; 7 § 1—8 *sed additis ab Orosio* § 32 crudele - praebuit

1 cinxissent *R^a* || agathoclen] *L* agathoclè *R* agaethoclem *D*
 2 regin *D* 3 siracusas *D* || a s. s. a m. 1 aut 2 in *R* || carthaginiensibus (ni in *ras. m. 1*) *D* karth- *R* 4 instructo *L* instructu* (er. m?) *R* 7 transit *ed. 1542 fsh* || qđ (q ex q) *R* 8 qđ (q al. m. ex q) *R* || in quibus *om. L* 9 incendunt *v* (cum *Iustini codd.*) || dehinc *Dv* 10 cum omnia] *communia L^a* || quae] q; *R¹* || direxissent *R^a* || prosternerent *R^a* || castellas que *D* 11 incenderent *R^a* || treginta *D xxx R* 12 obuiam] *L* obuium *RDv* || duobus] *cf. Ruchl l. l. p. 37* 14 afrorum (*parua ras.*) *R* || inensum *D*
 15 castella *D* 16 ostium *R¹* 17 a *om. D* || karthagine *R* carthaginem *D* || dampna *R^a* 18 uastationemque] uastitatemque *Iustini codices* 19 adicitur *D* 21 pene *R^b* poene *D* 22 andro] *LRD* (*sic Orosius male intellecto Iustino 22, 7 § 2 qui memorat casu ablatiuo; Antander corr. Fabricius h* || agathocles *R¹* || frater *om. L*

Africam rumore disperso non tributariae tantum urbes ab his, uerum etiam socii reges deficiebant. inter quos rex quoque Cyrenarum Afellas pactus est cum Agatho¹cle communionem p. 230 belli, dum regnum Africae ardentem adfectat. sed postquam 30 in unum exercitus et castra iunxerunt, per Agathoclen blandimentis et insidiis circumuentus occisus est. Carthaginienses 31 contractis undique copiis in bellum exarsere. quibus Agathocles habens secum Afellae copias congreditur, eosque magno utriusque exercitus sanguine et graui proelio superat. hoc 32 certaminis discrimine tanta desperatio inlata Poenis est, ut, nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transfugiturus ad eum Hamilcar dux Poenorum cum exercitu fuerit. ob quam noxam in medio foro iussu Carthaginiensium patibulo suffixus crudele spectaculum suis praebuit. deinde cum post mortem 33 Agathoclis Carthaginienses Siciliam instructa classe uastarent, a Pyrrho rege Epiri ab Italia arcessito terrestri naualique certamine saepe superati, nouissime ad Romana bella conuersi sunt.

Pro dolor, leguntne ista de ueteribus, qui de recentibus 34 conqueruntur? immo legunt et ea non aequitate sed aemulatione coniciunt. maximo enim illo et ineffabili quem nec 35

AUCTORES § 33 sec. Iustinum 23, 2 § 12 et 13; 3 § 1—4

1 afrigam *D* 2 sotii *R* || rex] ex *D* 3 cyrenarum *D* ||
 afellas] *LD* affellas *R*; Ophellas *v* || est s. u. *add. m. 1^b L* || aga-
 thocli *L* 4 affectat sed *D* affectasset *R* 5 iun*xerunt *R*
 iungerunt *D* || per] *p D* || agatoclen *D* agathoclem *LR* 6 kar-
 thaginiensis (is in es *al. m.*) *R* 7 agatocles *D* 8 afellae] *L*
 affelle] (1 altera s. s. *al. m.*) *R* afelle *D*; Ophellae *v* || post copias *circ.*
 12 *litt. erasae R* 9 et] ex *D* 10 desperatio *R*¹ desperacio *D* ||
 illata (1 *pr. in ras.*) *R* 11 nise (nis in *ras. m 1*; e in *i m. 2*) *D* ||
 agathocles *R¹D* || seditio cum *ras. sub e R* 12 hamilchar *L*
 amilcar *D* amyilchar (1 s. s. *al. ut uid. m.*) *R*; Bomilcar *fh*; cf. *Ruehl*
l. l. p. 37 13 karth- *R* 14 crudele **** (3 *uel 4 litt. er.*) *R*
 crudilis *D* 15 agathocles *R¹D* || karth- *R* 16 pyrro *LRD* ||
 arcessito] *LD* accersito sed *pr. c in ras. R* 17 certamine (e *fin.*
in ras. al. m.) *R* || saepe (e *ex e*) *R* || nouissim*e (er. a) *R* 20 con-
 querentur *R^a* || equitate (*litterae a altera pars in ras. et t fort. ex corr.*
m. 1; fuitne equitiae?) *D*

ipsi discernunt stimulo compunguntur non propter tempora mala sed propter tempora Christiana; et deriuatio est inuidi ulceris, ut, quidquid sub execrabili agitur, atrocius esse 36 uideatur: sicut etiam inter nos saepe inimicorum oculis uideri solet, eos, quos execrantur, ¹nihil non prauum, nihil ⁵ non subsiciuum, nihil non in uulnus suum dicto factoue agere, et hoc tamen plane simpliciter, in tantum enim captum cor 37 obliquat inuidia, ut rectum natura non uideat; de quorum numero sunt isti, sed multo miseresiores quia inimici Dei ac perinde inimici ueritatis — de quibus flentes haec dici-¹⁰ mus et quos misericorditer, si patiantur, arguimus, ut sa- 38 nemus, — qui uitioso oculo haec uident atque ideo dupplicia illis uidentur quae uident et confusi caligine nequitiae in id cadunt, ut minus uidendo plus uideant, cum tamen id 39 quod est ita ut est uidere non possint; qui grauiora arbi-¹⁵ trantur flagella patris, quam hostis incendia; qui acerbiores uocant blandientem admonentem et redimentem Deum quam 40 persequentem dominantem trucidantemque diabolum; quamquam, si de patre intellegerent, de castigatione gauderent et, si praeuideretur fructus eruditionis, esset disciplina tolerabilis ²⁰ ac propter spem, quae nunc gentibus data est, antea uero non 41 fuerat, leuiores ducerent, etsi grauiora paterentur. quamquam

AVCTORES 10 flentes haec dicimus *sec. Pauli Epist. ad Philipp. 3, 18*

1 compunguntur *R^b* 2 deriuatio *R* deriuacio *D* 3 quicquid *R^a* || execrabili *R* 5 execrantur *R* || nihil non subsiciuum *om. D*; nihil non turpe *post prauum add. Ov, quae haud dubie ex glossemate eorum q. secuntur nihil non subsiciuum nata sunt* 6 subsiciuum] *D* subsichiuum *L* subciu*um (si *post sub s. s. al. m.; er. i; in mg. al. m. dolosum*) *R*; succiuum *N* susceuum *O* obscoenum *edd. 1510 et 1542* || in uulnus suum] uulnosum *T* uulnerosum *O edd. 1510 et 1542* 7 tamen] *R (tam), v iam LD* || plane] *R¹ paene LR²Dv* 10 ac *statim corr. ex 2 litteris D* 12 oculo *om. D* || dupplicia *LR^a* 13 illis* *m. 1 ex illius D* 14 uideant (e *ex i m. 1 aut 2*) *R* 15 est (*posteriorius*) *.ē. in ras. R om. D* 16 incendio *D* 18 dominantem (*A ex e al. m.*) *R* || trucidantemque] que *D* || diabulum *R¹* || quanquam *R²* 22 quanquam *R²D*

contemptus miseriarum possunt etiam a suis discere, apud p. 232
 quos summa mala pro summis bonis aestimata sunt, tantum
 ut gloriam famae celebrem atque inlustrem consequerentur:
 per quos colligi datur, quanta nobis, quibus aeternitas beata 42
 5 promittitur, sint toleranda pro uita, cum illi tanta potuerint
 tolerare pro fama.

Anno ab Vrbe condita CCCCLXXXIII id est Appio Claudio 7
 Q. Fabio consulibus Mamertinis, quorum Messana nobilis
 Siciliae ciuitas erat, auxilia contra Hieronem Syracusanum
 10 regem et Poenorum copias Hieroni iunctas et Appium Clau-
 dium consulem cum exercitu misere Romani. qui tam celeriter 2
 Syracusanos Poenosque superauit, ut ipse quoque rex rerum
 magnitudine perterritus ante se uictum quam congressum
 fuisse prodiderit; qui exim fractis uiribus amissaque fiducia 3
 15 cum pacem suppliciter rogaret, ducentis argenti talentis iussu p. 233
 consulum multatus accepit. consules Agrigentum Siciliae 4
 ciuitatem ibique praesidia Poenorum operibus ualioque cin-
 xerunt. cumque inclusus ea obsidione senior Hannibal imperator 5
 Poenorum ad summam egestatem redactus esset, Hanno im-
 20 perator nouus Carthaginiensium cum equitibus mille quin-

AVCTORES § 1 Appio sqq. — § 3 *Liuius* 16 (cf. *Periocha*; § 3 cc
item Eutrop. 2, 19; *ἐκατόν Polyb.* 1, 16 § 9) § 4—§ 8 *Liuius* 16 uel
 17 (§ 8 classem—stetit cf. *Florus* 2, 2 § 7, ubi tamen est CLX pro CXXX)

EXFILATORES 10 hinc sumpta regem Siculorum *Eutropianis in-*
seruit Paulus 38

1 contemptū *R* || possint *R*² 3 fame *R*¹*D* || celebr*ē (e *pr. al.*
m. in ras.; *er. e*) *R* || illustrem *sed priore l in ras. R* 5 sunt *D* ||
 toleranda (e *s. s. al. m.*) *R* 6 fama (a *fin. in ras. m. 1*) *D*
 7 cccc · mo · lxxx · iii · L quadringintisemo octoginsemo quarto *D* ||
 id est *om. v* 8 Q. Fabio] *immo M. Fuluius; item Quinto Fuluius*
Cassiodor. Chron. a. 490 || quinto *RD* || mamertinis (*s. s. al. m.*) *R*
 9 siracusanum *D* 10 et *om. D* 11 cōs. *L* || celeriter (e *pr. in*
ras. al.) *R* 12 siracusanus *D* || |ut (u *in ras. ex V al. m.*) *R*
 14 exin *R* || amisaque *R*^a 15 cc *R* || argenti* *R* 17 praesidia*
 (*er. ut uid. p*) *R* || cincerunt *R*^a 18 hanibal *R*^a 19 haec
 poenorum — imperator *om. L* || aegestatem *R* 20 karth- *R* || *e-
 quitibus *R*

gentis et triginta milibus peditum, triginta etiam elephantis ex inproviso intercessit expugnationemque ciuitatis paulisper 6 distulit. sed continuo ciuitas capta est. Poeni maximo bello uicti et profligati, undecim elephantum in potestatem redacti, Agrigentini sub corona omnes uenditi sunt; Hannibal senior 5 facta cum paucis eruptione diffugit.

- 7 Cn. Cornelio Asina C. Duilio consulibus cum Hannibal senior oram Italiae maritimam instructa septuaginta nauium classe uastaret, Romani et ipsi classem fabricari atque instrui prae- 8 ceperunt. quod Duilius consul celeriter inpleuit; nam intra 10 sexaginta dies quam arbores caesae erant centum triginta 9 nauium classis deducta in anchoris stetit. Cornelius Asina consul alter cum sedecim nauibus Liparam insulam petiit; ubi 10 ab Hannibale quasi ad conloquium pacis euocatus Punica fraude 10 captus atque in uinculis necatus est. quod ubi Duilius alter 15 consul audiit, cum triginta nauibus aduersus Hannibalem pro- 20 fectus est. commisso nauali proelio Hannibal, amissa nauis qua uehebatur, scapha subductus aufugit; triginta et una naues eius captae, tredecim mersae, tria milia hominum occisa, septem milia capta referuntur.
- 11 Postea Carthaginenses C. Aquilio Floro L. Cornelio Scipione consulibus Hannonem in locum Hannibalis subrogatum pro

AUCTORES § 9 *Liuius 17 (cf. Periocha et Florus 2, 2 § 11)*
§ 10—§ 12 *Liuius 17 (§ 11 cf. Periocha)*

1 triginta *D xxx R* || *xxx R* || elephantum *R^a* 2 ciuitas *D*
3 ***|bello (*er. bel?*) *D* 5 hanibal *R^a* 7 *gū· L* gneo *RD* || cor-
nileo *D* || *ḡ L* gaio *RD* || *cōnss· L* || hanibal *R^a* 8 aetaliae
D || instructus *D* || *LXX* nauium (*rasura post LXX*) *R* 10 diulius
L || celeriter (*e pr. in ras., ex ae?*) *R* || impleuit *RD* 11 ·*LX·*
dies *R*, sexagesimum diem *v* || caese *R* || ·*c·xxx· R* 12 ancoris
D || cornilius *D* 13 consul alter] consulariter (*ariter in alacriter*
m. 2 corr., in mg. 1 alter m. fort. 1) *R* || lyparam *L* || petit *RD*
14 annibale *L¹* || colloquium (*1 pr. in ras.*) *R* 15 captis *D*
16 consul alter *R* || audiit] *L* audiuit *RD* || tregenta *D xxx R*
18 scafa *RD* || tregenta *D xxx R* 19 tridecim *L XIII R* ||
vii R 21 karthaginenses (*i alt. ex corr. add.*) *R* || *ḡ· L* gaio
RD || lucio *RD* || cornilio *D* 22 *cōnss· L*

Sardis et Corsis defensandis nauali proelio praefecerunt, qui a Scipione consule uictus, amisso exercitu ipse confertissimis hostibus se inmiscuit ibique interfectus est. eodem anno tria 12 milia seruorum et quattuor milia naualium sociorum in urbis
5 Romae excidium coniurarunt et, nisi maturata proditio consilium praeuenisset, destituta praesidio ciuitas seruili manu perisset.

1 Anno ab hoc proximo Calatinus consul Camerinam Siciliae 8 urbem petens temere in angustias deduxit exercitum, quas
10 Poenorum copiae iam dudum praestruxerant. cui cum omnino 2 nulla uel obsistendi uel euadendi facultas esset, Calpurni Flammae uirtute et opera liberatus est, qui lecta trecentorum uirorum manu inessum ab hostibus tumulum occupauit et in se Poenos omnes pugnando conuertit, donec Romanus exercitus
15 obsessas angustias hoste non urgente transiret. caesi sunt in 3 eo bello omnes trecenti, solus Calpurnius quamuis multis confossus uulneribus et cadaueribus obiectus euasit. Hannibal 4 senior a Carthaginensibus iterum classi praepositus, infeliciter cum Romanis nauali proelio congressus et uictus, ab exercitu
20 suo seditione orta lapidibus coopertus interiit. Atilius consul 5 Liparam Melitamque insulas Siciliae nobiles peruagatus euertit. p. 236 consules, in Africam iussi transferre bellum, cum trecentis 6

AUCTORES § 1 — § 6 *Liuius 17* (§ 2 cf. *Per., Flor. 2, 2 § 13, Liuius 22, 60 § 11*)

1 *inter nauali et proelio 6—8 litt. erasae R* 2 *scipione sed ci s. s. L*
3 *tria milia] RD ·III· L* 4 *haec seruorum et quattuor milia om. sed ab antiqua m. in mg. add. R || quattuor milia] RD ·III· L*
7 *perisset] LRD* 9 *deduxit (e ex i corr. a m. ut uid. 1) L*
10 *penorum D || copia D || praestruxerat D* 11 *nulla uel] nulla D || resistendi R^b || esset **** (4—5 litt. eras.) R || calpurnii R'D* 12 *flammae D || opere R || liberatur liberatus (prima r statim corr., ex c ?) D*
13 *incessum R insensum D* 14 *poenas R'* 15 *urgente R*
16 *·ccc· R || confossis L* 17 *et cadaueribus om. D || hanibal R**
18 *a om. R || karthaginiensiū R || feliciter L*
20 *interiit D* 21 *liparam sed li s. s. R || melitamque (fuit -quae) L militamque D || sicilia D* 22 *iussi (i fin. m. 1 in ras. ex it ? an & ?) in africam D || iussit L || ccc tis·xxx· L cccxxx R quadrigentis tregenta D*

triginta nauibus Siciliam petiuerunt: quibus Hamilcar Poenorum
 imperator et Hanno classi praefectus occurrit. conserto nauali
 proelio Carthaginienses in fugam uersi sexaginta et quattuor
 7 naues perdiderunt. uictores consules in Africam transuerti
 sunt primamque omnium Clipeam urbem in deditionem rece- 5
 8 perunt. inde Carthaginem petentes trecenta aut eo amplius
 castella populati sunt, infesta Carthagini signa circumtulerunt.
 9 Manlius consul Africa cum uictrici classe decedens septem et
 uiginti milia captiuorum cum ingentibus spoliis Romam reuexit.
 10 Regulus, bellum Carthaginense sortitus, iter cum exercitu 10
 faciens haud procul a flumine Bagrada castra constituit: ubi
 cum plurimos militum aquandi necessitate ad flumen descen-
 dentes serpens mirae magnitudinis deoraret, Regulus ad ex-
 11 pugnandam bestiam cum exercitu profectus est. sed nihil in
 tergo eius proficientibus iaculis atque omni telorum ictu inrito, 15
 quae per horrendam squamarum cratem quasi per obliquam
 scutorum testudinem labebantur mirumque in modum, ne
 corpus laederent, ipso corpore pellebantur, cum insuper magnam

AUCTORES § 7 et § 8 *Liuius 17 et ut uid. 18 (cf. Per. 17, Eutrop. 2, 21; Flor. 2, 2 § 19)* § 9—§ 15 *Liuius 18 (§ 9—§ 15 cf. Per. et maxime Valer. Max. 1, 8 ext. 19, qui Liuium auctorem laudat; haec § 9 serpens mirae magnitudinis habentur etiam apud Florum 2, 2 § 20, ad illa § 13 spinae rigorem cf. Silius Ital. 6, 271)*

EXPILOTORES 11 haud procul — 13 Regulus *excerpsit Paulus 41 not. lin. 9*

1 petierunt *RD* || quibus *om. L* || hamilchar *L* hamylcar *R*
 amilcar *D* 3 karth- *R* || LXIII· *R* 4 afrigam *D* 5 cli-
 peam] *L* clipeum *D* clupeam *Rh* 6 karth- *R* || ccc *R*
 7 karth- *R* 8 ab africa *Gv* || afrigam *D* || uictrici* (*erasa ut uid.*
s) L || septem et $\bar{x}\bar{x}$ milia *L* ·VII· et xx milia *R* 9 pone uers.
 |cum ing. — bellū kartha! *in mg. ⊖ R* 10 regulus *D* || karthagini-
 ense* sortitus (*er. s et s seq. in ras.*) *R* || iter] iterum *L* || exercitu
 sed ex s. s. al. m. *R* 11 haut sed h s. s. m. *P L* || ubi] ibi *D*
 12 cum] quam *L* || plurimos] primus *D* || aquandi (*an in ras. unius litt.*
m. 1) D || descendenti (s *fn. in ras. m. 1) D* 14 in tergo] sic:
 &|go (*nota explicatur pone uers. al. m. Inter) R* 15 iaculis] telis
L || omne *R'* || inritu *L* irritu *RD* 16 quae (*fuisse uid. quae*)
L || horrendum *L* || scamarum *D* || carte *D* 17 habebatur (~ i. e.
 u *xx corr. add. a m. 1 aut 2) L* 18 lederent *RD*

multitudinem morsu conminui, impetu proteri, halitu etiam
 pestifero exanimari uideret, ballistas deferri imperauit, per
 quas molare saxum spinae eius incussum compagem totius cor-
 poris soluit. talis siquidem est natura serpentis, ut, cum 12
 5 pedibus carere uideatur, costis tamen et squamis, quas a p. 237
 summo guttore usque ad imam aluum parili modo dispositas
 habet, ita instruitur, ut squamis quasi unguibus, costis quasi
 cruribus innitatur. non enim ut uermis, cui spinae rigor non 13
 est, et in directum corpusculi sui partes gradatim porrigendo
 10 contractas, contrahendo porrectas motum explicat, sed alternis
 intenta conatibus latera sinuosa circumfert, ut per exteriorem
 spinae curuaturam rigentem costarum aciem tendat, costis
 autem natura ad summum rectis squamarum unguas figat;
 quod uicissim et celeriter agendo non solum plana perlabitur,
 15 sed etiam conuexa conscendit, tot uestigiis instructa quot costis.
 huius itaque rei causa est, ut, si in qualibet corporis parte 14
 ab aluo usque ad caput ictu aliquo collidatur, debilis reddita
 cursum habere non possit; quia ubicumque ille ictus inciderit

EXPILOTORES 4 talis—8 innitatur *compilauit Isidorus Orig. 12,*
 4, 45; *cf. 12, 5, 19* squamarum nisibus 8 non enim — 10 explicat
 et 14 perlabitur *compilauit Isidorus Orig. 12, 5, 19* 16 ut si —
 p. 230, 2 agebantur *exscripsit Isidorus Orig. 12, 4, 46*

1 conminuit (*sed t expuncto*) L conminui RD || ad impetu in mg.
 terribili al. m. R 2 balistas R 3 molare] TO item apud Sene-
 cam Epist. 82 § 24, qui eiusdem narratiunculae meminit, habetur: mo-
 laribus . . saxis; murale LRDv (*cf. 4, 23 § 6 murali lapide*) || compagem
 R^bD 4 tales L 5 uideatur *sed a statim ut uid. deletum L* ||
 scamis D || quas a] qua|si ad D 6 gottoreius que (*corr. al. m. sed*
relicto e) R 7 instruitur] L ⁱⁿstruitur (*in al.*) R item H instru-
 etur D *cf. 7, 37 § 8* instruatur G^{2a}NO 8 cruoribus L^a || spinae]
 spae D 9 in om. R || gradatim (*pro g fuisse uid. c*) L
 10 porrectas (r s. s. m. 1) R porrectus L^a || modum (*d in t m. 1*) R ||
 explicat] implecat R 11 intentus R^b 12 spina] D || curba-
 turam R^a || tendit R^a || costis autem] Co (*circ. 8 litt. spat.*) | D
 13 naturā (*ā in a*) R || scamarum (*circ. 7 litt. spat. rel. m. 1, ubi gres-*
sib' scr. m. 2) figat D 14 celeriter (*æ in e*) R 15 instructus
 R^b structa L 16 ut si] unde S || in om. R^a || quolibet R^a
 17 capud R^a || hictu (*h er.*) R || collidatur R^b || redditus R^b

- spinam soluit, per quam costarum pedes et motus corporis agebantur. unde etiam haec serpens, quae tamdiu tot iaculis inuulnerabilis obstitit, ad unius saxi ictum debilis cessit ac
 15 mox circumuenta telis facile oppressa est. corium autem eius Romam deuectum — quod fuisse centum uiginti pedum spatio 5 ferunt — aliquamdiu cunctis miraculo fuit.
- 16 Regulus aduersus tres imperatores, id est Hasdrubales duos et accitum ex Sicilia Hamilcarem, atrocissimum bellum gessit, in quo caesa sunt Carthaginiensium decem et septem milia, capta autem quinque milia, decem et octo elephanti abducti, 10 oppida octoginta et duo in deditionem cessere Romanis.
- p. 238
 9 Carthaginienses fracti bellis et cladibus exinaniti pacem a Regulo poposcerunt. sed cum intolerabiles et duras condiciones pacis audissent, tutius rati sese armatos mori quam miseros uiuere, pretio non solum Hispanorum uel Gallorum auxilia, 15 quae iam dudum plurima habebant, sed etiam Graecorum con-

AVCTORES § 16 *Liuius* 18 (cf. *Eutr.* 2, 21) cap. 9 § 1—§ 4 *Liuius* 18 (cf. *Eutr.* 2, 21), sed haec § 4 audacis facti conscius *Vergilii sunt Aen.* 11, 812

EXPILOTORES 4 oppressa est—6 miraculo fuit *compilauit Paulus* 41 not. lin. 9—text. lin. 26

1 costorum *R*^a corporum *L* 2 hic *R*^b*h* || qui *R*^b*h* 3 unus
R || ictus *L*; silicum crebris et ponderoris uerberibus procubuisse
serpentem ex Liuiio narrat Valerius Max. 4 circumuenta *R*^b*h* ||
 oppressa *D* oppressus *R*^b 5 c·xxx *R* 6 aliquandiu *RD*
 7 aduersus *R* || id est *om. pag. extr. D* || hasdrybales *LR* hasdrubalis
D 8 inter accitum et ex octo uel nouem litt. er. *R* || hamilcarem]
L amylicharem *R* amilcarem (a in ras. m. 1) *D* 9 karth- *R* ||
 decim septem *D* xvii *R* 10 capta] campa *D* || v *R* || decim et
 octo *D* x et octo *R* || elephanti (p in ph m. 1) *D*; elephanti ante decem
 et octo *traiecit h* || abduccionem cessere (*omissis ti oppida usque ad in*
dedi) D 11 oppida (a ex i al. m.) *R* || ·LXXX· et duo *L* LXXXII
R || dedi*tionem *R* 12 karth- *R* || belles *R*^a 13 recolo *D* ||
 intollerabiles (*pr. l er.*) *R* tolerabelis *D* || condicionis *D* condiciones
R 14 totius rati *L* adiurati (*in mg. l* tutius rati) *R* 15 prae-
 tio *LR*^a praecio *D* || spanorum *D* 16 grecorum *R* || compa-
 randa *R*^b

paranda duxerunt. itaque Xanthippum Lacedaemoniorum regem 2
 cum auxiliis accitum, ducem bello praefecerunt. Xanthippus,
 inspectis Poenorum copiis atque in campum deductis, longe in
 melius mutato apparatu pugnam cum Romanis conseruit. ingens 3
 5 ibi ruina Romanorum uirium fuit: nam triginta milia militum
 Romanorum in illa tunc congressione prostrata sunt. Regulus
 ille dux nobilis cum quingentis uiris captus est et in catenas
 coniectus decimo demum anno Punici belli nobilem triumphum
 Carthaginensibus praebuit. Xanthippus tam audacis facti con- 4
 10 sciis re'rum instabilium mutationem timens ilico ex Africa p. 239
 migravit in Graeciam.

Igitur Aemilius Paulus et Fuluius Nobilior consules audita 5
 captiuitate Reguli et clade exercitus Romani transire in Africam
 cum classe trecentarum nauium iussi Clipeam petunt. eo con-
 15 festim Carthaginenses cum pari classe uenerunt; nec differri
 potuit nauale certamen. centum et quattuor naues Carthagini- 6
 ensium demersae, triginta cum pugnatoribus captae, praeterea
 triginta et quinque milia militum ex ipsis caesa sunt; Roma-
 norum autem nouem nauibus depressis mille centum periere
 20 milites. consules apud Clipeam castra posuerunt. duo Han- 7
 nones imperatores Poenorum eo rursus cum magno exercitu

AVCTORES § 5—§ 9 *Liuius* 18 (cf. *Eutr.* 2, 22 et ad § 8
Periocha)

1 xantippum (x ex c) R xant ipsum D || lacedem- (e pr. in ras. al.
 m.) R lacaedaem- D || regem] *debit* ducem ut est in *Periocha*
 2 xantippus (x ex c) R xantippis D 4 inseruit L 5 roma-
 narum R² Gh male || xxx R || militum romanorum] L militum D
 romanorum Rv 6 in illa tunc om. D 7 n R || et s. u. add. a
 m. 1^b in L 9 karth- R || xantippus RD || tam audacis facti om. D ||
 conscios L concius D 10 stabilium L || illico D || afriga D
 11 greciam R 12 et om. D || fuluius] fabius R² 13 romani]
 romā D || afrigam D 14 nauium D || clipeam] L clypeam R
 clepeam D || eo] & R 15 karth- R || differri in ras. m. 1 D de-
 ferri L 16 c et III- R || karth- R 17 tregenta D xxx R ||
 praeterea R^a 18 triginta et quinque] L xxx & u- R tregenta et
 quinque D 19 VIII R || nauibus] R || .i-c- R 20 clipeam]
 LD clypeam R 21 ponorum L^a || rursum R

conuenerunt proelioque commisso nouem milia militum per-
 8 diderunt. sed — ut tunc apud Romanos numquam diuturna
 felicitas erat et qualescumque successus magnis continuo ma-
 lorum molibus obruebantur — cum Romana classis ad Italiam
 praedis onusta remearet, infando naufragio euersa est: nam 5
 de trecentis nauibus ducentae uiginti perierunt, octoginta uix
 9 abiectis oneribus liberatae sunt. Hamilcar dux Poenorum cum
 exercitu in Numidiam Mauretianamque missus postquam ho-
 stiliter cruentoque in uniuersos egit, cur Regulum libenter
 suscepisse dicerentur, mille argenti talentis et uiginti milibus 10
 bouum reliquos condemnauit; principes autem omnium popu-
 p. 240 lorum pa^ltibulo suffixit.

10 Tertio anno — sicut semper indomitus furor cito periculorum
 obliuiscitur — Seruilius Caepio et Sempronius Blaesus consules
 ducentis sexaginta nauibus in Africam transgressi uniuersam 15
 oram maritimam, quae circa Syrtes iacet, depopulati sunt atque
 in superiora progressi captis euersisque ciuitatibus plurimis
 11 ingentem praedam ad classem deuexerunt. inde cum ad Italiam
 redirent, circa Palinuri promuntorium, quod a Lucanis monti-
 bus in altum excurrit, inlisi scopulis centum quinquaginta 20

AVCTORES § 10—§ 12 *Liuius* 18 (ad § 10 et 12 cf. *Entr.* 2, 23
 et ad § 11 *Periocha*); illa § 10 semper—obliuiscitur *ignoti auctoris sen-*
tentia est ab Ottone Ribbeck (Comic. ed. 2 p. 390 u. 311 et coroll.
p. CIII) ad metrum suum reuocata sic: Furor indomitus cito pericli
obliscitur

1 VIII. militum milia *R* 2 ut] *LRD* et *v* 3 et] et ad
R^b 6 ducenti uiginti *D* -cc·xx· *R* || periere *D* || octogenta *D*
LXXX *R* 7 hamilchar *L* amilcar *D* 8 mauretianamque (re in
 ri, æ in e) *R* mauritaniamque *D* 9 cruentoque (e *alt. in ras.*) *R*
 cruentoque *D* || aegit (a *er.*) *R* || cur] *LRD* quod *v* || regolum *D*
 10 xx *R* 11 bouum *D* 14 caepio] *L* (a *m. I^b in ras.; fuisse*
uid. o) scipio *RD* || blesus *R^aD* blessus *LR^b* || cons· *L* || cum *post*
 consules *add. Zh* 15 cc·lx *R* 16 *oram (h *eras.?*) *R* ||
 sirtes *D* 17 capitis *L* 18 aduexerunt *R* || etaliam *D*
 19 promuntorium] *LR²* promuntorium *D* promuntorum *R¹* || lucanis
 (u *in ras. al. m.*) *R* 20 inlisis *L* || scopulis (u *al. m. ex o?*) *R* ||
 -cl *R*

naues onerarias nobilemque praedam crudeliter adquisitam
 infeliciter perdididerunt. uicit aliquando apud Romanos impro- 12
 bissimam cupiditatem enormitas miseriarum: nam patres, qui-
 bus iam nauticae rei pertaesum esset, decreuere ne amplius
 5 quam sexaginta nauium classis ad subsidium haberetur Italiae;
 quod quidem decretum continuo adacti indomita cupiditate
 ruperunt. praeterea Cotta consul in Siciliam transgressus plu- 13
 rimis proeliis aduersum Poenos et Siculos terra marique
 pugnavit et per totam Siciliam partim hostium, partim etiam
 10 sociorum inhumatas strages reliquit.

L. Caecilio Metello C. Furio Placido consulibus Hasdrubal 14
 nouus Carthaginensium imperator cum elephantis centum
 triginta et equitum peditumque amplius triginta milibus Lily-
 baeum uenit ex Africa et continuo cum Metello consule apud
 15 Panormum pugnam conseruit. sed Metellus uim magnam 15
 beluarum timens prius eas magno usus consilio uel in fugam
 uel in mortem egit et sic facile quamuis magnam uim hostium
 superauit: xx milia Carthaginensium in eo proelio caesa sunt,
 elephanti quoque sex et uiginti interfe^lcti centum et quattuor p. 241
 20 capti et per Italiam ducti maximum Italicis gentibus specta-
 culum praebuerunt. Hasdrubal cum paucis Lilybaeum profugit
 atque absens a Poenis capitis damnatus est.

AVCTORES § 13—§ 15 *Liuius libro ut uid.* 18 (ad § 14 et 15 cf.
Eutrop. 2, 24, ad § 15 Periocha)

2 romanos (o *alt. ex u ?*) R romanus D || inprobissimam R 3 in-
 ormitas R^a inhormitas (h *rasura factum ex b ?*) D 5 LX R ||
 clasis R^a 8 aduersū (ū *ex us ut uid.*) R || siculus D 9 patim
 R^a 10 sotiorum R^a 11 lucio LDR^b luceo R^a || caelo D ||
 metello *om.* L ometello D || *g.* L gaio RD || placido] LR (*item Eu-*
tropius) placito D, Pacilo *corr. Fabricius sh* || coñss. L 12 karth-
 R || inperatur D || elephants R^a || ceutum tregenta D CXXX. R
 13 equitum (*sed e s. s.*) R || trigenta D XXX R || lylybeum R lili-
 beum D 14 cum] cō R^a 15 phanormum *sed h erasa* L
 poenorum D 18 ·XX· milia L XX milia R uiginti milia D ||
 karth- R 19 elepanti R^a || sex et XX. R || ·c & III (III *in ras.*)
 R 21 lylybeum R lilibeam D || confugit L *solus* profugit *ceteri*,
nisi quod profuit K fugit O 22 a *in ras. m. 1* D || capite D
 captus LNO || dampnatus (p *erasa*) R

10 Post haec fessi tot malis Carthaginienses petendam esse pacem a Romanis decreuerunt. ad quam rem Atilium Regulum antea ducem Romanum, quem iam per quinque annos captiuium detinebant, inter ceteros legatos praecipue mittendum putauerunt: quem non impetrata pace ab Italia reuersum resectis 5
 2 palpebris inligatum in machina uigilando necauerunt. alter deinde Atilius Regulus et Manlius Vulscus, ambo bis consules, cum classe ducentarum nauium et quattuor legionibus Lily-
 p. 242 baem profecti: quod oppidum in promuntorio situm Romani obsidere conati, superueniente Hannibale qui Hamilcaris filius 10
 fuit uicti, maiore exercitus sui parte perdita ipsi aegre euaserunt. post hos Claudius consul cum classe centum uiginti nauium ad Drepani portum contra hostem profectus: ubi mox

AUCTORES § 1 *Liuius 18 (cf. Per.), sed illa resectis—necauerunt sunt Ciceronis in Pison. 19 § 43 (cf. Val. Max. 9, 2 ext. 1) § 2 Liuius libro ut uid. 19 § 3—§ 8 Liuius 19 (cf. Per. et Eutrop. 2, 26 sq.)*

EXPILOTORES 2 Regulum—6 necauerunt]. . . sicque, ut Orosius dicit, redditus est propria uoluntate hostibus et in uincula coniectus (*cf. Oros. 4, 9 § 3*) excisis palpebris oculorum insomnis periit *Mythographus Maii Class. auct. 3 p. 77. — Codicis Franekerani ad Horatii Carm. 4, 5, 41 scholium ab Holdero mecum communicatum quae de Regulo narrat praescriptis his ut enim Horosius atque historiae ferunt, non sunt ex Orosio repetita 5—6 hinc circumcisis palpebris ut (et X) usque ad mortem cruciatu intolerabili ac dolore uigilaret Eutropianis inseruit Paulus 45, 20 sq.*

1 karthaginienses *R* carthaginenses *D* 2 pacem a romanis] *LKM* a romanis pacem (a *om. D*) *RD fsh*; pacem esse petendam a Romanis *edd. 1510 et 1542* || utiliu[m] *L* || refulu[m] *D* 4 caeterus *D* 5 inpetrata *R* 6 palpebris *L* || inligatu[m] *R^b* || negauerunt (*sic g saepius*) *D* 7 atilius (c uel t er.) *R* || regulu[m] *D* || uulscu[m] *LRD*; Vulso *corr. fsh* || bis] *LRD*; iteru[m] *fsh* 8 IIII. *R* || LEGIONIB. (*litterae C uirgula inf. et B restauratae et B. in Bus, ligatis us, mutatu[m] a m. fort. 1^b*) *L* || lilybeu[m] *R* lilybeu[m] *D* 9 profecti sunt *Rh*, in *G* sunt glossa supra scripta est a m. 2^a || promuntorio *R¹D^b* promuntuo *D^a* 10 hamilcharis *L* hamylcharis *R* amilcharis *D* 11 egre *L* egre (e ex e al. m.) *R* 12 [Post (st in ras.) ex post compendio scr. *R* || cxx *R* 13 drepani *D* || ubi] *LRDG¹* ibi post ras. *G* ibique *v*

exceptus classe Poenorum superatusque est. et ipse quidem cum triginta nauibus Lilybaeum in castra confugit, reliquae omnes, id est nonaginta, aut captae aut demersae fuerunt; octo milia militum caesa, uiginti milia capta referuntur. Gaius quoque Innius collega Claudii uniuersam classem naufragio amisit.

Anno etiam consequenti classis Punica in Italiam transiit eiusque plurimas partes longe lateque uastauit. interea Lutatius cum classe trecentarum nauium in Siciliam transuectus dum apud Drepanam ciuitatem pugnam inter primores ciet, transfixo femore aegerrime, cum iam obrueretur, ereptus est. Porro autem Poeni cum quadringentis nauibus magnisque copiis ad Siciliam duce Hannone concurrunt. nec Lutatius segnior, immo consilia Poenorum mira celeritate praeuenit. postquam proxime sibi utrorumque classes apud Aegades insulas per totam noctem intertextis propemodum anchoris constiterunt, orta luce prior Lutatius signum bello dedit. crudescente pugna uictus Hanno nauem auertit et dux fugae primus fuit. aliquanta cum eo pars exercitus sui Africam petiit, alii confugere

EXPILATORES 7 Anno—8 uastauit *exscripsit Paulus 46, 11 sq.*

1 superatus *Rv* 2 treginta *D xxx R* || nauibus *L* || lilybaeum *R* lilibeum *D* || reliqui omnis *D* 3 id] *L* hoc *RDv* || *xc* (*ante x numerus er., c al. m. in ras.*) *R* || demersae *LR* sed *i ex corr. m. 1 aut 2 in R* 4 xx milia *R* uiginti *D* || gaius] *LRD*; immo Lucius 5 claudii *R²* claudio *D* 7 sequente *D* 8 lutatius *D* 10 drepanam] *LRD*, Drepanum *v* || primores ciet] primo* rescieret siciliae et (*er. s; cietet m. multo posteriore in ras.*) *R* 11 femore**] *D* || aegerrime *L* aegerrim*** (*aegerrim linea subducta del. et acerrime s. s. ead. illa poster. m.*) *R* || ereptus *R* 12 cccc *R* 13 hannona *D* || concurrerunt *R* || latutius (*a et u erasae et s. s. u et a*) *L* || senior *R¹* 14 imo *D* || celeritate mira *v* || celeritate *R^a* celerit**]tate (*erasis 1 aut 2 litt.*) *D* 15 proximae *L* proximo *R* || apud aegades] *LR¹* apud aegades *R²* ad gadis *D*; ad daegates *Periochae codex Naz.* || insulas] *LR*, item *Periochae codex Naz.* insulam *Dfsh* 16 noctem (*e ex æ al. m.*) *R* || intertextis *D* || anchoris] *LRD* 17 pugna (*p in ras.*) *R* 18 hanno nauem] hannone, autem *D* || pone uersum hannone—19 cum eo *m. 2 in marg. scr. est: super D* 19 pars] pras *D* || affricam *D* || petiit] *L* petit *RDfsh*

Lilybaeum; sexaginta et tres Punicae naues captae sunt, centum uiginti quinque demersae, triginta duo milia hominum capta, caesa quattuordecim milia fuere; Romanorum autem duodecim 8 naues demersae sunt. Lutatius deinde ad Erycinam ciuitatem, quam Poeni tenebant, uenit ibique duo milia Carthaginensium 5 conserta pugna interfecit.

11 Tunc Carthaginenses praecipiti festinatione ad Lutatium consulem ac deinde Romam mittunt: orant pacem, quam 2 condicionibus ante propositis ilico consequuntur. condiciones autem erant, ut Sicilia Sardiniaque decederent proque inpensis 10 p. 244 bellicis 'puri argenti tria milia talentum Euboicorum aequis 3 pensionibus per annos uiginti penderent. huius pacis condicio habita est post annum tertium et uicensimum, ex quo bellum Punicum primum fuerat inchoatum.

4 Quis, rogo, duarum ciuitatum unum bellum per annos tres 15 et uiginti gestum fando explicet, quot reges Carthaginensium, quot consules Romanorum, quot agmina exercituum, quantum

AUCTORES § 1—§ 3 *Liuius 19 (cf. Per., ad § 3 cf. Eutrop. 2, 27 et 3, 1)* § 4 *Orosius adhibito ut uid. Augustino Ciu. Dei 3, 18 princ.; illa fando explicet ex Vergilio Aen. 2, 361 sq. sumpta sunt*

EXPILOTORES 9 condiciones—12 penderent *excerpsit Paulus 47, 21—24*

1 lilybaeum *R* lilybaeum *D* || ·LX· et tres *R* || CXX·u (u ex II?)
R 2 demersae (i in ras.) *R* demersae & | *D* || ·XXXII· milia *L*
 XXXII milia *R* tregenta & duo milia *D* 3 quattuordecim *D* XIII
R || XII *R* 4 demersae *R* || ericinam *D* 5 karth- *R*
 7 karth- *R* 9 condicionebus *D* conditionibus *R* || consecuntur *R* ||
 condicionis *D* conditiones *R* 10 sardiniaque (s in ras.) *R*; *Sardinia*
minus accurate ab Orosio (itemque ab Aurel. Vict. Vir. ill. 41) hic memo-
*rata: cf. Weissenborn ad Liuium 21, 1 § 5 || inpensis *D* 11 ta-*
*lentum] LR¹D talentorum R²Ⓝv 12 xx *R* || conditio *R* 13 est*
*habita v || post] ·đ· (col. rubro) Post (đ non est pro capituli numero) *D* ||*
*uicensimum] *L* uicensimo *D* uicensimum (n er.) *R* 15 tres et*
*xx *R* 16 quot? (apicem add. m. 1^b itemque post quot tertium, post*
*exercituum et perpensa) *L* quot (t ex d?) *R* || karthaginensium *R**
*carthaginensium *D* 17 qui ut consules *L* || agmina (mina atramento*
*pallido et charact. diuersis) *R**

numerum nauium contraxerit profligarit oppresserit? et tunc demum, si illa ad plenum perpensa uideantur, de praesentibus iudicetur.

Anno ab Vrbe condita DVII repentina subuersio ipsius Romae 5
 praeuenit triumphum Romanorum; neque enim temere dixerim,
 quando non uel modicam laetitiam Romae superueniens repente
 quam grauissimus luctus oppresserit. siquidem Q. Lutatio 6
 Catulo A. Manlio consulibus diuersae ignium aquarumque clades
 paene absumpsere Urbem. nam Tiberis insolitis auctus imbribus
 10 et ultra opinionem uel diuturnitate uel magnitudine redundans
 omnia Romae aedificia in plano posita deleuit. Diuersae qua- 7
 litates locorum ad unam conuenere perniciem, quoniam et,
 quae segnior redundatio tenuit, madefacta dissoluit et, quae
 cursus torrentis inuenit, impulsu deiecit. aquarum grauissimam 8
 15 cladem grauior ignis secuta uastatio est; qui ignis, incertum
 unde surrexerit, plurimas ciuitatis partes peruagatus cum
 hominum domorumque miserabilem stragem fecit tum etiam
 tantum opum uno consumpsit incendio quantum plurimae et
 peregrinae uictoriae conferre non possent. dehinc cum omnia 9
 20 in circuitu fori popularetur, aedem Vestae corripuit, et ne p. 245
 sibi quidem dis subuenientibus ignem illum, qui aeternus
 putabatur, temporarius ignis oppressit; unde etiam Metellus,
 dum arsueros deos eripit, uix brachio semiustilatus aufugit.

AVCTORES § 5—§ 9 *Liuius 19 (cf. Periocha et Augustin. l. c.)*

1 profligari *D* || tum *v* 4 ab Anno capitulum XVIII incipit in
D || anno · DVII ***** ab urbe condita (anno · DVII in *ras. al. m.*;
fuisse potest: anno ab urbe condita DVII) *R* || quingentesimo septimo
L quingentesimo septimo *D* 5 timere *L* 7 q̄. lutatio catulo
L quinto lutatio catulo *R* quando lutatio catulo *D*; *item Catulum no-*
minat non Cerconem Cassiodorius, commistis. inter se cognominibus con-
sulis anni 512 Varr. C. Catuli et consulis anni 513 Varr. Q. Catuli,
cf. Corp. Inscr. Lat. I p. 522 sq.; Catulo *del. fsh* 8 aulo *LRD* ||
 cōnss̄ · *L* 9 pene *R^b* || absumsere *L* 10 diuturnitatē *R^a*
 11 deleuit] deiecit *D* || qualitates] aequaletatis *D* 12 perniciem
R 13 madefacta* *R* 16 surrex̄ *R* 17 meseriam *D*
 18 consumpsit] *LRD* (*psi in ras. m. 1, ex to? D*) 19 conferrae
R^aD || non] *LD, ed. 1510* uix *R ed. 1540 fsh* 21 diis *R*
 23 brachio *RD* || semiustilatus] *LD* semiustolatus (*o in u al. m.*) *R*

- 10 T. Sempronio Graccho C. Valerio Falcone consulibus cum
Faliscis bellauere Romani, eoque proelio quindecim milia Fali-
12 scorum interfecta sunt. eodem anno Galli Cisalpini noui ex-
stitere hostes. aduersum quos uaria sorte bellatum est; nam
in primo conflictu Valerio consule tria milia quingenti cecidere 5
Romani, secundo quattuordecim milia Gallorum caesa, duo
milia capta sunt, sed ob priorem cladem triumphus consuli
denegatus est.
- 2 T. Manlio Torquato C. Atilio Bubulco consulibus Sardinia
insula rebellauit auctoribus Poenis. unde mox Sardi subacti 10
et oppressi sunt; Carthaginensibus autem uiolatoribus pacis,
3 quam ipsi poposcissent, inferri bellum decretum est. contra
Carthaginenses pacem suppliciter poposcerunt et cum his
missis legatis nihil profecissent, post etiam decem principibus
bis aequae supplicantibus nec impetrarent, nouissime Hannonis, 15
p. 246 4 minimi hominis inter lega'tos, oratione meruerunt. hoc anno
porta Iani Gemini clausa est, quia nusquam eodem anno bellum
erat; quod sub Numa solum Pompilio rege prouenerat.

AUCTORES § 10 *Liuius* 20 (cf. *Periocha et Eutrop.* 2, 28 qui
tamen *xv Faliscorum priore bello a. 513 Varr.*, non ut *Orosius* po-
steriore a. 516 *Varr.*, caesa esse refert) cap. 12 § 1--§ 4 *Liuius*
20 (§ 2 cf. *Per.*, § 4 cf. *Liuius* 1, 19 § 3, *Eutrop.* 3, 3, *Orosius* 3, 8 § 4)

1 t̄. L tyto R Tito D, item pro Ti. Cassiodorius a 516; Ti.
corr. h || simpronio D || graccho R || ḡ. L gaio RD; P. corr. fsh ||
falcone] LD, item fasti Hispani a. 516 flaccone R; Faltone corr. fsh ||
conss. L 2 phaliscis L || xv R || phaliscorum L 3 cisalpini
(cis in ras. al. m.) R || extitere LRD 5 ualerii R fsh || consulae
D consulis (s in ras. al. m.) R || ·iii· mil. L ·iii· milia R || D R
6 XIII R quattuor D 7 ob om. D || consul in fine folii 80 L
9 t̄ L tito RD || manleo D || ḡ. L gaio RD || bubulco] LD bo-
bulco R; Bulbo ccorr. fsh || conss. L cons R [10 insula*rebel-
lauit (r et ut uid. e prior in ras. al. m.) R || poenes D || sardi (s in
ras.) R 11 karth- R carthagiensibus D 13 karth- R
14 proficissent R' || decim D x R 15 subplicantibus D || inpe-
trarent D 16 oracionē D 18 solum om. D || populio (po in pō
al. m., u radendo in i corr.) R popilio D

Hic demum nobis tacendum est et tempora, quibus conferri 5
 nostra nullo modo possunt, silentio transmitti expedit, ne
 obtrectatores dierum uitae suae ad insultandum potius sibi
 hoc strepitu suscitemus. ecce portae Iani clausae fuerunt, foris 6
 5 bellum Romanorum non fuit, omnem subolem suam in gremio
 suo conquiescentem Roma continens non suspirauit. et hoc 7
 quando? post primum Punicum bellum; post quantum tem-
 poris? post annos ccccxl; quamdiu? anno uno; et quid altero
 subsecutum est? ut de ceteris taceam, bellum Gallicum et
 10 Hannibal cum bello Punico secundo. ei mihi, cognouisse haec 8
 et denudasse quam etiam me pudet! pax ista unius anni uel
 magis umbra pacis lenimentum miseriarum an incentium
 malorum fuit? stilicidium istud olei in medium magnae flam-
 mae cadens extinxit fomitem tanti ignis an aluit? parum aquae
 15 frigidae ardentissimis haustum in febribus sanauit aegrotum
 an potius incendit? per annos prope septingentos, id est ab 9
 Hostilio Tullo usque ad Caesarem Augustum, una tantummodo
 aestate Romana sanguinem uiscera non sudarunt, et inter p. 247
 plurimas magnorum saeculorum aetates misera ciuitas, uere
 20 misera mater, uix uno tempore a timore luctuum, ut non dicam
 ab ipsis luctibus, conquieuit. hoc, si quisquam hominum tam 10
 parum in uita sua quietis habuisset, numquid uel uixisse
 diceretur? aut, si quisquam per totum annum doloribus et
 cruciatibus agatur, medio autem anni ipsius spatio unum tantum

AUCTORES § 5—§ 13 *Orosius ad exemplar Augustini (cf. Ciu. Dei 3, 9 et 17)*

1 hic] *LRD*, ed. 1510 hinc v 3 dierum om. *L solus* 5 so-
 bolem *R^b* 6 hoc om. *D* 7 bellum punicum v 8 ccccxl]
R fsh (a principio *Tulli Hostilii i. e. a. 80 ad a. 519 Varr. computasse*
uidetur Orosii auctor) quadraingentos quinquaginta *D* (idem numerus
 est in *AKMHNGO*) -cccl. *L cccclx T* || alterum *D* 9 & han-
 nibal (& h m. 1 in ras. min.) *D* 10 annibal *R¹* || hei *R²*
 13 fuit (t in ras. m. 1) *D* || stilicidium] *L stilicidium RD* || istud]
LD illud Rh 14 extinxit] *LD extincxit (c er.) R* 15 ha-
 ustum (ras. ante h) *D* 16 prope] quoque *D* || -dccc. *R* 17 tan-
 tomodo *D* 18 estate *D* actate *R^b* 19 uerc] *DR^b* uera *R^a*
 fuere *L* 22 et numquid *L* 23 si quis-quam (si q in ras. m. 1
 ex quis) *D* 24 agatur] *LRD* angatur v

diem tranquillum et sine conflictationibus transigat, numquid
 ex eo leuamentum malorum accipiet ac non totum annum
 11 miseris deputabit? sed illi, inquit, hunc annum pro glorioso
 signo infatigabilis uirtutis conlocauerunt. atque utinam pro
 12 obliuione calamitatis continuae praeterissent. nam sicut in 5
 corpore hominis ita demum lepra dinoscitur, si uariatim inter
 sanas cutis partes color diuersus appareat, at si ita se ubique
 diffundat, ut omnia unius coloris quamuis adulteri faciat, perit
 illa discretio: ita si continuus labor aequali tolerantia sine
 respirandi appetitu perfluxisset, intentio uoluntatis et electio 10
 13 consuetudinis diceretur. cum autem in hoc pausillulum otii
 tantopere uel maiorum gaudia uel minorum studia reclinantur,
 profecto discernitur, et quam iucunditatem habuerit haec bre-
 uitas et quam amaritudinem illa prolixitas, hoc est, et quies
 illa quam grata fuisset, si diuturna mansisset, et haec inces- 15
 sabilis miseria quam etiam uitanda fuerit, si uitari quacumque
 potuisset.

p. 248
 13 'Anno ab Vrbe condita DXVII Hamilcar dux Carthaginensium
 ab Hispanis in bello, cum aliud bellum aduersus Romanos
 clam pararet, occisus est.

20

AVCTORES § 1 Hamilcar—§ 12 *Liuius* 20, unde etiam § 6 Fabius
 historicus laudatus (§ 1 cf. *Cassiodor. Chron. ad a. 524*; § 2.5.6.11
 cf. *Periocha*; § 5.6.10 cf. *Eutrop.* 3, 5)

1 conflictatibus *L* || trans*igat (*er. s*) *R* 3 [miseriis deput]abit
 (*quae inclusi in ras. scr. sunt statim m. 1; antepaen. litt. fuit g*) *D* ||
 deputauit *L* || illi qui hunc *R*¹ illi inquit hunc *R*² 4 conloga-
 uerunt *D* collocauerunt *R*^b || adque *L* || utiam *R*^a || propliuiione
D 5 praeterissent] *LRD* 6 dinoscitur] *LRD* || inter sanas]
 internas *L* 7 *cutis (*er. s*) *R* 8 quamuis] quam *D* || adulteri]
LRD adulterini *Zh* || peri*t (*er. i*) *R* 9 in uerba ita si *desinit*
quaternio L, eiusque paginae (83^v) fine quattuor uersus et prope
dimidius uacui sunt relict, uidenturque fol. 83^v, 84^r, 84^v 85^r alia sed
coaeua manu scr. esse D || labor continuus *v* 10 et *om. D* 11 di-
 sceretur *R*^a*D* || pausillulum] *RA* (*s s. s. m. 1 et u prima in ras. m. 2, ex*
x? R) pausillulum *Dv* pausillum *L* || |otii (*erasis 4 fere litteris*) *R*²
 12 tanto|opere *D* 13 profectu *R*^a 15 quam] tam *R* || si *om.*
L 16 quacumque (*c m. 1 in ras. ex m*) *D* quacumque arte *Rv*
 18 quingentesimo (quingentesimo, e *alt. in ras. al. m. R*) septimo de-
 cimo *LR* quingentissimo septimo decimo *D* || hamilcar] *D* hamilchar
L hamylchar *R* || karth- *R* 19 hispaniis *L* || aduersum *R*

Sequenti anno legati Romanorum ab Illyriis interfecti sunt. 2
post cum ipsis Illyriis atrocissimum bellum gestum est: in
quo multis oppidis populisque deletis reliqui se Fulvio Postu-
mioque consulibus dederunt.

5 Tertio deinceps anno miseram ciuitatem sacrilegis sacrificiis 3
male potentes funestauere pontifices; namque decemuiri con-
suetudinem priscae superstitionis egressi Gallum uirum et Gal-
lam feminam cum muliere simul Graeca in foro boario uiuos ^{p. 249}
defoderunt. sed obligamentum hoc magicum in contrarium 4
10 continuo uersum est; namque diras illas quas fecerant exter-
norum mortes foedissimis suorum caedibus expiauerunt. si- 5
quidem L. Aemilio Catulo C. Atilio Regulo consulibus magna
formidine consternatus est senatus defectione Cisalpinæ Galliae,
cum etiam ex ulteriore Gallia ingens aduentare exercitus
15 nuntiaretur, maxime Gaesatorum, quod nomen non gentis sed
mercennariorum Gallorum est. itaque permoti consules totius 6
Italiae ad praesidium imperii contraxere uires. quo facto in
utriusque consulis exercitu octingenta milia armatorum fuisse
referuntur, sicut Fabius historicus, qui eidem bello interfuit,
20 scripsit. ex quibus Romanorum et Campanorum fuerunt 7
peditum CCLXLVIII milia ducenti, equitum uero XXVI milia
sescenti; cetera multitudo sociorum fuit. commisso proelio 8

1 legati] immo unus sec. Polyb. et Periocham || ylyriis (ii ra-
dendo ex u; in mg. adscr. cc [sic] m. 2) R 2 cum om. D ||
yllyriis R 3 fluuio D || : postu*mioque (er. u) R 4 cons-
L || dederunt (alt. e in ras. ex i) D 6 funesta R¹ 7 egressi]
LRD aggressi v 8 greca R || foro (f ex corr.) R 9 con-
trario D 12 lucio D lutio R || catulo] LRD ceterique omnes;
simili errore Paulo Plinius n. h. 3 § 138; Papo corr. fsh || c.] g. L
gaio RD || cons- L cons R 13 est om. LD 15 gesatorum
R g*esorum (er. ò uel è) D 17 traxere L || quo] qui D
18 con**soles (er. s et inchoata p ut uid.) D || exercitus D || dcc
R 20 scripsit L 21 CCLXXXVIII cc] Mommsen, Hermes 11
p. 53; CCCXLVIII cc T CCC·XL·octo milia·ducenti L CCC·XLVIII milia
cc R trecenta quadraginta octo milia ducenti D || *equitum R ||
XXVI·mil·sescenti·L XXVI milia dc·R uiginti sex milia sescenti D
22 sotiorum R^a

- apud Arretium Atilius consul occisus est: octingenta milia
 p. 250 Romanorum, nec saltem tanta quantitas eos terrere debuit, caesa
 sui parte fugerunt: nam tria milia eorum tunc interfecta
 9 historici tradunt. quod ideo ignominiosius turpiusque est, tam
 paucis amissis tanta agmina diffugisse, quia se in aliis uictori- 5
 riis non uiribus animorum praeualuisse sed bellorum prouenti-
 bus prodiderunt. quis enim rogo in exercitu Romanorum cre-
 10 deret numerum istum fuisse saltem, non dico fugisse? post
 haec secundum cum Gallis proelium gestum est, in quo plane
 quadraginta milia Gallorum trucidata sunt. 10
- 11 Sequenti anno Manlius Torquatus et Fuluius Flaccus con-
 sules primi trans Padum Romanas duxere legiones. pugnatum
 est ibi cum Insubribus Gallis, quorum interfecta sunt uiginti
 tria milia, quinque milia capta sunt.
- 12 Eo deinde anno, qui huic proximus fuit, dira miseram Urbem 15
 terruere prodigia. miseram utique, quae hinc fremitu hostium,
 inde nequitia daemonum terrebatur; namque in Piceno flumen
 sanguine effluxit et apud Tuscos caelum ardere uisum est et
 Arimini nocte multa lucem claram obfulsisse ac tres lunas
 13 distantibus caeli regionibus exortas apparuisse. tunc quoque 20
 magno terrae motu Caria et Rhodus insulae adeo concussae
 p. 251 sunt, ut labentibus uulgo tectis ingens quoque ille colossus

AVCTORES § 13 *Liuius 20 aut Eus. 1793*

EXPILOTORES 11 Sequenti—14 capta sunt *exscripsit Paulus 49*
 15 Eo—20 apparuisse *compilauit Paulus 49*

1 aput *L* || arretium] *LRD* || atilius *R^a* || dccc *R* || mil. *L*
 2 saltim *R^d* 3 partæ *R* || eorum *om. D* 4 ignominiosus
D 6 uiri*us (*er. una litt., non b*) *D* 8 saltim *R^d* *D^b* salutim
D^a 9 cum *om. L* 10 XL *R* || mil. *L* 11 ano *R^a* || cons.
L 12 legionis *R^a* 13 subribus *R* || XXIII. mil. *L* XXIII milia
R XXIII ¶ XXXIII *TO* 14 quinque milia] sex[milia *D* v ¶
 16 misera *D* 17 *piceno* (*bis er. s?*) *R* 18 sanguinem ¶ ||
 thuscos *L* 19 noctē *R* || obfulsisse] *L* offulsisse *MNO* efulsisse
RDv 20 extortas *L* 21 charia *LR* 22 colussus *L*

rueret. eodem anno Flaminius consul contemptis auspiciis, 14
quibus pugnare prohibebatur, aduersum Gallos confligit et uicit.
in quo bello nouem milia Gallorum caesa, decem et septem
milia capta sunt.

5 Post hoc Claudius consul Gaesatorum triginta milia deleuit, 15
ubi etiam ipse Viridomarum regem in primam aciem progressus
occidit: et inter multa Insubrium, quos ad deditionem coegerat,
oppida Mediolanium quoque urbem florentissimam cepit.

Deinde Histri noui hostes excitati sunt: quos Cornelius 16
10 Minuciusque consules multo quidem Romanorum sanguine sube-
gerunt. emergit hic paululum antiquus ille Romanorum im- 17
probae laudis etiam de parricidiis appetitus. nam Fabius Cen- 18
sorius Fabium Buteonem filium suum furti insimulatum inter-
fecit: dignum scilicet facinus, quod pater uel parricidio ple-
15 ctendum duceret, quod ne leges quidem nisi multa pecuniae
aut summum exilii circa quemlibet hominum censuerunt.

1 Anno ab Vrbe condita DXXXIII Hannibal Poenorum im- 14
perator Saguntum florentissimam Hispaniae ciuitatem, amicam

p. 252

AVCTORES § 14—§ 16 *Liuius 20 (cf. Periocha et Eutrop. 3, 6)*
§ 18 *Liuius 20* cap. 14 § 1 Hannibal *sq. Liuius 21, 5.7.5.7.8—*
11.7 § 3; 15 § 3; illud amicam fort. sumptum ex Eutropio 3, 7 aut
Augustino C. D. 3, 20

EXPILATORES 10 *sq. hinc ac multo Romanorum sanguine fuso Eu-*
tropianis inseruit Paulus 53, 1

1 flaminius R || consol D || contentis D 2 confligit] pugna-
uit D 3 bello nouem milia gallorum] bello rum D || VIII R ||
x et VII R 5 gesatorum (s in ss corr.) R || XXX milia L xxx
milia R 6 progressu R² 8 mediolanum] LD mediola-num
(n ex m) R 9 histri] LR histrii D || exercitati D || cornilius
D 11 emergeret D || imprope D improbae R 13 puteonem
R 14 dignum** (er. et) D 15 ne] nec R² || multam L
16 summum] L summu (u in a corr. al. m.) R ad summum G³ (ad m. 2^a
in principio glossae quae a m. 3 excepto ad erasa) v; summa TOE
17 D mo·xxx mo·quarto L DXXXIII R quingentisimo trecensimo quarto
D; fort. scripsit DXXVIII, nam 4, 20 bellum Punicum secundum anno
546 finitum, gestum autem esse dicit annis XVII 18 sag-ntum (er.
y? 1 s. s. v) R sacundum D || spaniae D || uinitatem D

populi Romani, primum bello inpetitam, deinde obsidione cinctam et fame exeruciatam omniaque fortiter contemplatione fidei, quam Romanis deuouerant, digna indignaque tolerantem 2 octauo demum mense deleuit. legatos Romanorum ad se 3 missos iniuriosissime etiam a conspectu suo abstinuit. exinde 5 odio Romani nominis, quod patri Hamilcari, cum esset nouem annos natus, fidelissime alias infidelissimus ante aras iurauerat, P. Cornelio Scipione et P. Sempronio Longo consulibus Pyrenaeos montes transgressus inter ferocissimas Gallorum gentes ferro uiam aperuit et nono demum diē a Pyrenaeo ad 10 4 Alpes peruenit; ubi dum montanos Gallos, repellere ab ascensu obnitentes, bello superat atque inuias rupes igni ferroque rescindit, quadriduum commoratus quinto demum die cum 5 maximo labore ad plana peruenit. fuisse tunc exercitum eius p. 253 in centum milibus peditum et uiginti milibus equitum de- 15 6 finiunt. Scipio consul Hannibali primus occurrit commissoque

AVCTORES § 2—§ 5 *Liuius* 21, 9.1.4 § 9; 6.24.30 § 5; 35 § 4; 32—34.37.34 § 4; 38 § 1; 37 § 6; 38 § 2; § 3 *errauit quod a Pyrenaeo ad Alpes pro a radicibus in iugum Alpium scripsit* § 6 *Liuius* 21, 39.46; *sed pleraque exscripta ex Eutropio* 3, 9 *uidentur et illa filium admodum praetextatum . . ab ipsa morte ex Floro* 2, 6 § 10

EXPILATORES 6 patri—7 iurauerat *compilata Eutropianis intexuit Paulus* 53, 13—15 16 Scipio — p. 245, 8 *euasit compilauit comm. Bern. Lucani* 2, 46

1 \bar{r} . L || bello *om.* R¹ 3 deuouerant] LDR²v deuorant R¹
 deuouerat TOh 5 conspectu* R 6 amychari R amilcari
 D 7 annis (*fort. i deleta et o ante s inserta, m. 1*) D || infelissimus
 D || ante] ad § 8 publico R plublico (*l del. m. 1*) D (*sic parco KM*) || cornilios]cupilione D || \bar{p} . L publico RD (*sic parco KM*); Ti.
 corr. fsh || simpronio D || longio R || consss. L consules (*in -libus corr.*) R consule D 9 pyreneos L pireneos D pyreneum R ||
 montem R 10 idie R || pyreneo LRD 11 ab ascensu] DR²
 ob ascensu L *om.* R¹ 12 inuia D || ferroque (*e pr. ex o*) R
 13 quadriduum] LRD (*d prior in t; al. m. supra um scripsit l o R*) ||
 quinta R || die] dei D 15 in centum] LD in-c. R, in *om.* v ||
 milibus] LR milia Dv millium v || ·xx· milibus L xx milibus R,
 uiginti millium v || *equitum R

proelio apud Ticinum ipse grauiter uulneratus per Scipionem
 filium admodum praetextatum, qui post Africanus cognomi-
 natus est, ab ipsa morte liberatus euasit. caesus est ibi omnis
 paene Romanus exercitus. pugnatum deinde eodem consule ad 7
 5 flumen Treuiam iterumque Romani pari clade superati sunt.
 Sempronius consul cognito collegae casu a Sicilia cum exercitu
 rediit; qui similiter apud eundem fluuium congressus, amisso
 exercitu paene solus euasit. in eo tamen bello etiam Hannibal
 sauciatus est. qui postea, cum in Etruriam primo uere trans- 8
 10 iret, in summo Appennino tempestate correptus, biduo con-
 tinuo immobiliter cum exercitu niuibus conclusus et onustus
 obriguit. ubi magnus hominum numerus, iumenta conplurima,
 elephantum paene omnes frigoris acerbitate perierunt. at uero 9
 alter tunc Scipio, frater consulis Scipionis, in Hispania plurima
 15 bella gessit, Magonem quoque Poenorum ducem bello uicit
 et cepit.

AVCTORES § 7 *Liuius* 21, 51—57 (cf. *Periocha*); *Eutrop.* 3, 9
 (quo seductus alteram apud Trebiam pugnam perperam finxit)
 § 8 *Liuius* 21, 58; 56 § 6 (cf. *Orosius* 4 pr. § 8) § 9 *Liuius* 21,
 60 (ubi Magonem pro Hannone memorat eodem quo *Periocha* errore)

EXPILOTORES 1 apud Ticinum *Eutropianis* inseruit *Paulus* 54,
 24 1 per Scipionem filium et 3 liberatus compilauit *Eutropia-*
nisque inseruit *Paulus* 54, 25 et 55, 2 3 caesus — 4 exercitus ex-
 pressit inter *Eutropiana* *Paulus* 54, 25 4 pugnatum — 5 superati
 sunt *exscripsit* *Paulus* 55, 3.4 7 hinc *Eutropio* quoque *adscito*
 apud eundem amnem *Paulus* 55, 5 7 amisso — 13 perierunt *ex-*
scripsit *Paulus* 55, 5—11

1 ticinum *D* || uulneratu* (er. r? et s. s. al. m. s) *R* 3 omnis
 p*ene *R*^b omnes *D* paene omnis v 4 romanus exercitus] exercitus
 paenae romanus *D* || deinde est ¶ 5 treuiam] *LR*¹¶ triuiam *R*²
 treuam *D* 6 a s. s. in *L* || siciliam *L* 7 redit *D* 8 pene
R^b 9 postea cum] posteaquam ¶ || eturiam] netruriam *D*
 10 appennino] *LRD* 11 immobiliter *D* || cum *R* || exercitus *R*^b ||
 conclusus] inclusus est *R* 12 conplurima] *LRD*¶ (c̄pl- *R*) cum-
 plurima ¶ 13 elephantum] elephantum autem *RD* || pene *R*^b || acer-
 uitate *L* 14 alter tunc] *RD* v tunc alter *L* solus || consulis
 scipionis] *RD* v scipionis consulis *L* solus || spania *D* 16 coepit
 (o in a al. m.) *R*

p. 254

15 ¹Diris tunc etiam Romani prodigiis territi sunt. nam et solis orbis minui uisus est et apud Arpos parmae in caelo uisae, sol quoque pugnasse cum luna, apud Capenas interdiu duas lunas ortas, in Sardinia sanguine duo scuta sudasse, Faliscis caelum scindi uelut magno hiatu uisum, apud Antirm meten- 5
2 tibus cruentas spicas in corbem decidisse. igitur Hannibal sciens Flaminium consulem solum in castris esse, quo celerius imparatum obrueret primo uere progressus arripuit propiorem sed palustrem uiam et cum forte Sarnus late redundans pendulos et dissolutos campos reliquerat, de quibus dictum est: 10
et quae rigat aequora Sarnus.

3 in quos cum exercitu progressus Hannibal nebulis maxime, quae de palude exhalabantur, prospectum auferentibus magnam partem sociorum iumentorumque perdidit. ipse autem uni elephanto, qui solus superfuerat, supersedens, uix difficultatem 15
p. 255 itineris euasit; sed oculum, quo iam dudum aeger erat, uolentia frigoris uigiliarum ac laboris amisit. ubi uero proximus castris Flaminii consulis fuit, uastatione circumiacentium locorum Flaminium in bellum excitauit. haec pugna ad Trasumennum lacum facta est. ubi exercitus Romanus infelicissime 20
arte circumuentus Hannibalis funditus trucidatus est; ipse

AVCTORES § 1 *Liuius 22, 1* § 2 et § 3 *usque reliquerat Liuius 22, 2—3 princ., ubi qui memoratur fluiusarnus (22, 2 § 2) male confusus cum Sarno ab Orosio, erroris se coarguente insuper laudatis uerbis Vergilianis Aen. 7, 738* § 4 *Liuius 22, 3—4 princ.* § 5 *Liuius 22, 4—7 princ. (cf. Periocha et Eutrop. 3, 9 qui aequae atque Orosius XXV milia caesa esse minus accurate memorat)*

EXPILOTORES 1 Diris—6 decidisse *compilauit Paulus 55*

2 minu *L*¹ 3 carpenas *fsh (improbante h ipso) || interdiae D*
4 sardina *L*¹ || phaliscis *L* 7 flaminium (*n in ni corr. al. m.*) *R* ||
quod *D* || caelerius (*a er.*) *R* 8 inparatum *RD* || propiorem (*pi ex pri*) *R* 9 cum] *LRCHT* tu] *D* tum *Gv* 12 maxime *R*^a
13 quae (*fort. a eras.*) *L* 14 sotiorum *R* 15 supersidens (*i in e corr.*) *L* || difficultatem *om. L* 16 quo* (*o al. m. ex e et eras. m*) *R* || dudum *D* || aeger erat] *egererat (*er. a*) *R*
18 circumiacentium *D* 19 transumennum *L* trasumennum *R*
transsumen *D* 21 circumdatus *L* || funditus trucidatus *om. D*

quoque consul occisus; xxv milia Romanorum in eo proelio caesa, sex milia capta referuntur. de exercitu Hannibalis duo milia ceciderunt. famosum hoc apud Trasumennum lacum certamen fuit tanta clade Romana, maxime cum ita intentus pugnantum ardor extiterit, ut grauissimum terrae motum, qui tunc forte tam uehemens factus est, ut urbes diruisse, montes transtulisse, discidisse rupes et flumina retrorsum coegisse referatur, pugnantes omnino non senserint. factam ad Trasumennum ruinam sequitur pugna Cannensis, quamuis Fabii Maximi dictatoris tempus medium fuerit, qui impetum Hannibalis cunctando tardauit.

^{p. 256}
 Anno ab Vrbe condita DXL L. Aemilius Paulus et P. Terentius Varro consules contra Hannibalem missi inpatientia Varronis consulis infelicissime apud Cannas Apuliae uicum omnes paene Romanae spei uires perdidierunt. nam in ea

AVCTORES § 6 *Liuius* 22, 7 § 1; 5 § 8; fort. etiam *Cicero De diuin.* 1, 35 § 78 *adhibitus est, sed illa transtulisse (sec. S. S. uelut Iob 9, 5), discidisse rupes Orosio ipsi debentur* § 7 'pugna Cannensis' *Liuius* 22, 50 § 1 || *Fabii sqq.*] *breuis haec commemoratio eorum quae narrantur apud Liuium 22, 9 seqq. prope accedit ad Periochae et Eutropii 3, 9 uerba; illud cunctando posuit memor peruulgati illius uersus Enniani Ann. 313 ed. Vahlen* cap. 16 § 1—§ 3 III D *Eutrop.* 3, 10; cf. *Orosius* 5, 5 § 7

EXPILORES 12 L. Aemilius — p. 248, 1 sunt, 4 consul Aem. P., 5 interf., 7 Varro—8 fugit, 9 Hannibal—13 detraxerat *compilauit commentator Bernensis Lucani* 2, 46

1 $\overline{\text{xxv}}$ mil. L uiginti quinque milia D 2 $\overline{\text{vi}}$ mil. L vi milia R || exercitu] exercitu uero v || duo mil. L 3 caeciderunt LR^a || apud] LRD ad fsh || trasumennum L transsumennum D transimennum (n prima erasa) R 4 maxime R^a maximae D 5 pugnantum] LD pugnantium R || ardor om. L || extiterit] LR extetiret D 6 tun (c al. m. s. s.) R 7 discidisse om. D || retrorsum D 8 senserunt D || trasumennum LR (t in th mut. L) transsumennum D 9 conensis R canenser D || tabii D 12 cccc · mo · XL · mo (D supra cccc scr. m. rec.) L quingentisimo quadraginsimo D || lucius RD || $\overline{\text{p}}$ · L publius R^bD pulius R^a, item *Eutropius*; C. corr. fsh 13 terrentius R || uarro—inpatientia om. D || cons. L 15 p^aene R^b paenac D post uicum aut uires traiectum v || romanę (, fort. al. m. add.) R

pugna XLIII milia Romanorum interfecta sunt, quamquam et de exercitu Hannibalis magna pars caesa est. nullo tamen Punico bello Romani adeo ad extrema internecionis adducti sunt. periit enim in eo consul Aemilius Paulus, consulares aut praetorii uiri uiginti interfecti sunt, senatores uel capti uel occisi sunt triginta, nobiles uiri trecenti, pedestrium militum XL milia, equitum tria milia quingenti. Várro consul cum quinquaginta equitibus Venusium fugit. nec dubium est ultimum illum diem Romani status futurum fuisse, si Hannibal mox post uictoriam ad peruadendam Urbem contendisset. Hannibal in testimonium uictoriae suae tres modios anulorum aureorum Carthaginem misit, quos ex manibus interfectorum equitum Romanorum senatorumque detraxerat. usque adeo autem ultima desperatio reipublicae apud residuos Romanos fuit, ut senatores de relinquenda Italia sedibusque quaerendis consilium ineundum putarint. quod auctore Caecilio Metello confirmatum fuisset, nisi Cornelius Scipio tribunus tunc mili-

AVCTORES § 3 Varro—fugit *Liuius* 22, 49 § 14 (cf. 50 § 3; 23, 11 § 9) § 4 *Florus* 2, 6 § 19 (cf. *Liuius* 22, 51 et 26, 7 § 3) § 5 *Eutrop.* 3, 11 (ad interfectorum cf. *Valer. Max.* 7, 2 ext. 16 et *Periocha* 23) § 6 *Liuius* 22, 53 (cf. *Periocha*)

EXPIIATORES 7 Varro—10 contendisset *exscripsit Paulus* 57 sq. 15 senatores — p. 249, 3 ab inferis *expressit Paulus* 63, 26–64 not. lin. 2

1 XL·IIII·milia· L XLIII (uñ pro III legi potest) milia R quadraginta quattuor milia D || romanorum 1| (1 linea deletum) L || quamquam R^b 3 extrema (a in æ al. m.) R || internætionis (æ in e) R internecionis D || adducti (u in i) R 4 periit (ii ex ai) D || eo] eo bello R || haec consul aemilius paulus om. D 5 aut] et R² || praetorii (r, fort. æ quoque, in ras. m. 1) D || xx R 6 triginta D xxx R || ccc R 7 XL· milia L quadraginta milia D || *equitum R || quingenti] ð R 8 quinq; ginta (ua supra q; scr. al. m.) R || *equitibus R || uenusium] LRD³ (uenesium ³); Venusiam corr. fsh || fuigit D || ne^c R 9 ultimū] (corr. m. 1, ex—us?) R 10 post om. L 11 uictuae D || anulorum D 12 karth- R 13 *equitum R 14 reip· L 15 relinquenda R^a || sedibus R^a 16 putarent D 17 cornilius D

tum, idem qui post Africanus, destricto gladio deterruisset ac potius pro patriae defensione in sua uerba iurare coegisset. Romani ad spem uitae quasi ab inferis respirare ausi dicta- 7
torum Decimum Iunium creant: qui dilectu habito ab annis
5 decem et septem immaturae inordinataeque militiae quattuor
legiones undecumque contraxit. tunc etiam seruos spectati 8
roboris ac uoluntatis uel oblatos uel, si ita opus fuit, publico
pretio emptos sub titulo libertatis sacramento militiae adegit.
arma, quae deerant, templis detraxerunt, egenti aerario pri-
10 uatae opes refusae sunt. ita equester ordo, ita plebs trepida
oblita studiorum in commune consuluit. Iunius quoque dictator 9
antiquum Romanae miseriae factum recolens, pro supplemento
exercitus edicto uelut asylo patefacto homines quicumque sce-
leribus ac debitis obnoxii essent impunitate promissa militiae
15 mancipauit; quorum numerus ad sex milia uirorum fuit. Cam- 10
pania uero uel potius omnis Italia ad Hannibalem desperata
penitus Romani status reparatione defecit. post hoc L. Po- 11
stumius praetor aduersus Gallos pugnare missus cum exercitu
caesus est.

20 Deinde Sempronio Graccho Q. Fabio Maximo consulibus Clau- 12

AUCTORES § 7 et § 8 *Florus* 2, 6 § 23—25; *Liuius* 22, 57; cf. *Augustin. C. D.* 3, 19 § 9 *Liuius* 23, 14; cf. *Augustin. l. c.*
§ 10 *Liuius* 22, 61; 23, 1—10; 11 § 11 § 11 *Liuius* 23, 24 § 6;
cf. *Periocha* § 12 *Liuius* 23, 30 § 18; 31 § 15; 30 § 19; 23,
44—46 (cf. *Per.*)

EXPILATORES 20 Deinde—p. 250, 3 superari *exscripsit Paulus* 59

1 post] *LD* postea *Rv* || districto *RDv* 4 decemum *D*; immo
Marcum || dilecto *L* delectu *R* delecto *D* || habito *R* 5 inma-
turae *RD* || -IIII· *R* 6 spectatio *D* 8 praetio *R^a* || emptos
D 9 aegenti *R* 10 It^a quaester (ter *in ras.*) *R* || plebi *L*
11 consiluit *R¹* 12 factum] statum (sta *in ras.*; s. s. factū) *R* ||
colens *L* || suplemento *R* 14 esse *L* || impunitate *RD* 15 cam-
pania* *R* 16 potius *om. L* 17 paenitus *sed a erasa R* ||
post] sic *p₃* *R* || lucius (lu *in ras. m. 1 D*) *LRD* || p₃sumus (*p₃* *in post*
mut. et m in mi corr. al. m.) *R* 18 aduersum *D* || pignare *R^a*
20 semphronio *R* simpronio *D* || gracco *R^a* || quinto *RD* || faboo (*sed*
prior o expuncta m. 1) D || cons^s· *L*

p. 258 dius 'Marcellus expraetore proconsule designatus Hannibalis
 exercitum proelio fudit primusque post tantas reipublicae rui-
 13 nas spem fecit Hannibalem posse superari. Scipiones autem in
 Hispania Hasdrubalem Poenorum imperatorem ad Italiam exer-
 citum comparantem grauissimo bello oppresserunt; nam xxxv 5
 milia militum de exercitu eius uel caede uel captione minu-
 14 erunt. Celtiberos milites, quam primam externam manum Ro-
 mani in castris habere coeperunt, pretio sollicitatos ab hostium
 15 societate in sua castra duxerunt. Sempronius Gracchus pro-
 consule ab hospite suo Lucano quodam in insidias inductus 10
 16 occisus est. Centenius Penula centurio decerni sibi ultro bellum
 aduersum Hannibalem petiit: a quo cum octo milibus militum,
 17 quos in aciem eduxerat, caesus est. post hunc Cn. Fuluius
 praetor ab Hannibale uictus amisso exercitu uix euasit.
 18 Pudet recordationis. quid enim dicam improbitatem magis 15
 an miseriam Romanorum? immo uerius uel improbam miseriam
 19 uel miseram improbitatem. quis credat eo tempore, quo ae-
 rarium populi Romani egenam stipem priuata conlatione po-

AVCTORES § 13 *Liuius* 23, 26–29 (cf. *Per.*) et *Eutrop.* 3, 11
 § 14 *Liuius* 24, 49 § 7sq. § 15 *Liuius* 25, 16 (cf. *Per.*)
 § 16 *Liuius* 25, 19 (cf. *Per.*) § 17 *Liuius* 25, 21 (cf. *Per.*)
 § 18—§ 21 *Orosius in uniuersum duce usus Floro* 2, 6 § 31 et 32, ad
 § 20 autem *Eutropio* 3, 13 compilato

EXPILATORES 11 Centenius—14 euasit *exscripsit Paulus* 60

1 metellus *L* || designatus] dies natus *R*^a 2 post] p^{ost} in p^{ost} *al.*
m. mut. *R* || reip. *L* || runas *R*^a 3 pem *D* || annibalem *D* ||
 pse *R* sed s. s. os (o *m.* 1, s *m.* 2) *R* 4 hispanias *L* || etaliam *D*
 5 comparantem *R*^b*D* || xxxv. milia *L* xxx-v milia *R* treginta quin-
 que milia *D* 6 capcionem inueni|runt *D* 7 c^{ae}ethiberos (*ante*
t s. s. l m. 1) *R* celthiberus *D* 8 praetio *LR*^a praecio *ut fere*
ubique *D* 9 castra sua *v* || simpronius *D* 10 quodam *om. m.*
1 sed s. u. add. m. 2 *L* 11 centyrio *L* 12 petit *D* || viii mi-
 lilibus (*er. li ut uid.*) *R* || militū! (~ *m. 1; pone ñ rasura*) *R* 13 in
om. R^a || aciae *R*^a aci^{ae} *R*^b || gñ. *L* gneus *RD* 15 improbitatem
R 16 an] ac *D* || uel improbam] *DR* (inpr- *R*) uelutiprobam *L*
 17 improbitatem *RD*^b || e^{ar}rarium *R* aerrarium *D* 18 pr. *L* ||
 *egenam *R* || priuatam *D* || collatione *R*^b conlaciones *D* || poscibat *R*^a

scebat, miles in castris non nisi aut puer aut seruus aut sceleratus aut debitor et ne sic quidem numero idoneus erat, senatus in curia omnis paene nouicius uidebatur, postremo cum ita inminu^{tis} fractisque omnibus desperabatur, ut con-^{p. 259}
 5 silium de relinquenda Italia subiretur: — eo tempore, cum 20
 unum domesticum, ut diximus, bellum ferri nullo modo posset, tria insuper transmarina bella fuisse suscepta? unum in Macedonia contra Philippum potentissimum Macedoniae regem, alterum in Hispania contra Hasdrubalem Hannibalis fratrem,
 10 tertium in Sardinia contra Sardos et alterum Hasdrubalem Carthaginiensium ducem; extra hoc quartum Hannibalis, quo in Italia premebantur. et tamen fortis in alterutrum desperatio 21
 in meliora profecit, nam in his omnibus desperando pugnarunt, pugnando uicerunt. ex quo euidenter ostenditur non tempora
 15 tunc fuisse tranquilliora otii, sed homines miseris fortiores.

Anno ab Vrbe condita DXLIII Claudius Marcellus Syracusas 17
 opulentissimam urbem Siciliae secunda oppugnatione uix cepit, quam cum iam pridem obsedisset, Archimedis Syracusani cuius admirabili ingenio praediti machinis repulsus expugnare non
 20 potuit. decimo anno post quam Hannibal in Italiam uenerat, 2
 Cn. Fuluius P. Sulpicio consulibus Hannibal de Campania mouit ^{p. 260}

AVCTORES § 1 Claudius *sqq.* **Liuius* 25, 23—31; 24, 33 et 34
 § 2 decimo—consulibus Hannibal *Eutrop.* 3, 14 § 2 de Campania *sqq.*
 et § 3 *Liuius* 26, 7. 9—10, a quo tamen illa § 3 matronae *sqq.* aliena sunt (cf. 26, 9 § 7), fortasse secundum *Silium Ital.* 12, 593 effecta (cf. pro muris)

EXPILATORES 21 Hannibal — p. 252, 2 uia Latina *exscripsit Paulus* 61, 33—62, 2

2 nec *D* || si *R*^a 3 poenae *D* pene *R*^b || nouicius] *LRD*
 4 fractis inminutisque *L solus* || imminutis *D* || desperabatur] *LD*
 desperaretur *R* || ut] in *R*^a 6 bellum ut diximus *v* 7 machedonia *R*¹
 8 philippum *D* || machedoniae *LR*¹ 9 spania *D*
 11 karth- *R* 12 premebatur. (n pone a s. s. m. ut uid. 1) *L* prae-
 mebantur (a prior er.) *R* 16 urbe* (er. m?) *R* || condita (a ex ã)
R || D·mo·XL·mo·tertio *L* quingentisimo quadragen**simo tercio (er.
 te) *D* || siracusas *D* 17 caepit (a in ras.) *R* 18 siracusani *D*
 19 mchinis (sic) *D* || repulsis *R* 20 hanibal *R*^a 21 gn· *L* gneo
RD || publico *R* & *D* || sulpitio *R* || cons̄s· *L* consuls· *R*

exercitum et cum ingenti clade omnium per Sedecinum Sues-
 sanumque agrum uia Latina profectus ad Anienem fluuium
 tribus milibus ab Vrbe consedit incredibili totius ciuitatis
 3 metu, cum senatu populoque diuersis curis trepido matronae
 quoque amentes pauore per propugnacula currerent et con- 5
 uehere in muros saxa primaeque pro muris pugnare gestirent.
 4 ipse autem cum expeditis equitibus usque ad portam Collinam
 infestus accessit, deinde omnes copias in aciem direxit. sed
 et consules Fuluiusque proconsule non detrectauere pugnam.
 5 at ubi expositae utrimque acies constiterunt, in conspectu 10
 p. 261 Romae praemium uictoris futurae tantus se subito imber e
 nubibus grandine mixtus effudit, ut turbata agmina uix armis
 6 retentis in sua se castra colligerent. deinde cum serenitate
 reddita in campum copiae atque in aciem redissent, rursus
 uiolentior fusa tempestas maiore metu mortalium audaciam 15
 7 cohercuit territosque exercitus refugere in tentoria coegit. tunc
 conuersus in religionem Hannibal dixisse fertur, potiundae sibi
 Romae modo uoluntatem non dari, modo potestatem.
 8 Respondeant nunc mihi obtrectatores ueri Dei hoc loco:
 Hannibalem a capessenda subruendaque Roma utrum Romana abs- 20

AVCTORES § 4—§ 7 *Liuius* 26, 10 § 3; 11 § 1—§ 4; § 4 *cf.*
Eutrop. 3, 14 (accessit) § 8—§ 11 *Orosius*, *fort. abusus Floro*
 2, 6 § 45

1 sedecinum] *L* sedecinum *R*⊗ sidicinum *Dv* || suessanorumque
D 3 trib. milib. *L* 6 muros] muris *LGO*, humeris *T* || pro] per
L 7 autem (aut *m. 1 in ras.*) *D* || *equitibus *R* 8 dixerit
D 9 detractauere *R*¹ 10 utrumque *D* 11 uictores *R*¹
 uictorus *D* || tanto *L* || se subito] subito se *R* || imber nubibus *L*
 nimbus con *coniunctum cum seq.* *D* 14 reidissent rursus *D*
 15 maiorem metum *D* 16 cohercuit] *L* coercoit *RD* || territusque
LD || exercitus *R*¹ 17 religione *L*¹ religionem *D*² || modo sibi
 romae *D* 18 non uoluntatem non *L* || dar*i (*er. i*) *D* 20 han-
 nibalem] *LR*¹*G*¹*KMN* hannibali *R*²*DG*²*G*³*v* || a] ad *MCN* (*et*
deinde capessendam -am -am CN) de *O om.* *T* || roma (utrum roma)na
haec utrum roma *add. m. 1 in mg.* *R* || abstulit] *scripsi* obstitit
codices, v; abstulit *coni. h*

tinuit fortitudo an diuina miseratio? aut forsitan conseruati
 isti dedignantur fateri, quod Hannibal et uictor extimuit et
 cedens probauit ac — si istam diuinam tutelam per pluuiam 9
 de caelo uenisse manifestum est, ipsam autem pluuiam oppor-
 tunis et necessariis temporibus non nisi per Christum, qui est
 uerus Deus, ministrari — etiam ab huiusmodi satis certo sciri
 nec negari posse existimo: maxime nunc — quando ad docu- 10
 mentum potentiae eius, cum siccitate turbante pluuiam poscere
 adsidue contingit, et alternis uicibus nunc gentiles nunc Chri-
 stiani rogant nec umquam etiam ipsis testibus factum est,
 ut optati imbres superueniant nisi in die, quo rogari Christum
 et Christianis rogare permittitur — procul dubio constat, ur- 11
 bem Romam per hunc eundem uerum Deum, qui est Christus
 Iesus, ordinantem secundum placitum ineffabilis iudicii sui, et
 tunc ad futurae fidei credulitatem seruata[m] fuisse et nunc 15
 pro parte sui incredula castigatam.

At uero in Hispania ambo Scipiones a fratre Hasdrubalis 12
 interfecti sunt. in Campania Capua capta est a Q. Fului^{p. 262}
 proconsule; principes Campanorum ueneno mortem sibi con-
 sciuerunt; senatum omnem Capuae etiam prohibente senatu
 Romano Fuluius suppliciiis necauit. interfectis in Hispania 13
 Scipionibus cum, omnibus incusso pauore cunctantibus,

AUCTORES § 12 in Hispania—interfecti sunt *Eutrop.* 3, 14 || in
 Campania *Liuius* 26, 14—16 (cf. *Per.*) § 13 *Liuius* 26, 18

1 aut] an *edd.* 1510 et 1542 || forsitam *D* || conserua*tis** (*er. c.*
in fine ut uid. ti) *D* 2 annibal *R^a* 3 caedens *R^a* || post pro-
 bauit *sententiae finis positus v, quod correxi* || ac] *L* ad *in at corr.*
R at *in ac ut uid. corr. m. 1 D* at *v* || tutillam *D* 4 uenisse
 de caelo *D* || oportunis *RD* 5 et *om. u. extr. D* 6 huiusmodi]
cf. 6, 8 § 9 (Grubitz) 8 patientiae *L* 9 assidue (*s prior in ras. ex*
d) *R* || nunc *ex non corr. R* || nunc] *sic ñc R* 11 obtati *R^a* ||
 die* (*rasura m. 1 R* diae *D* || quo] qua *D* 13 christus iesus]
 xp̄iāñ. *L* quod explicandum uidetur christianus uel christianorum
 15 fideli *L* 16 pro parte] propati *D* || credula *D* 17 spania
D || ambos *R^a* || hasdrubalis] *LRD* hasdrubale *corr. Fabr. sh*
 18 in *eras. D* || quinto *RD* 19 capuanorum (*pu in ras.*) *R*
 21 supplicii] sulpicius *R* || spania *D* 22 incusso] *Rv* incu|su *D*
 inconcusso *L*

Scipio se admodum adulescens ultro obtulisset et pudenda
 14 penuria esset aerarii, Claudio Marcello et Valerio Laeuio
 auctoribus qui tunc consules erant aurum argentumque signatum
 ad quaestores palam omnes senatores in publicum contulerunt,
 ita ut nihil praeter aulos singulos bullasque sibi ac filiis et 5
 deinde per filias uxoresque suas singulas tantum auri uncias
 et argenti non amplius quam singulas libras relinquerent.
 p. 263
 18 Scipio annos natus uiginti et quattuor imperium in Hi-
 spaniam proconsulare sortitus, ultionem praecipue patris et
 patrum animo intendens, Pyrenaeum transgressus primo impetu 10
 Carthaginem Nouam cepit, ubi stipendia maxima, praesidia
 ualida, copiae auri argentique magnae Poenorum habebantur;
 ibi etiam Magonem fratrem Hannibalis captum cum ceteris
 2 Romam misit. Laeuinus consul ex Macedonia rediens Agri-
 gentum urbem Siciliae expugnauit ibique Hannonem Afrorum 15
 duces cepit, quadraginta ciuitates in deditionem accepit,
 3 uiginti et sex expugnauit. Hannibal in Italia Cn. Fuluium
 p. 264 proconsulem, XI praeterea tribunos et XVII milia militum

AUCTORES § 14 *Liuius* 26, 35 et 36 (cf. *Augustin. C. D.* 3, 19
 extr.) cap. 18 § 1 *Eutrop.* 3, 15; *Liuius* 26, 18; *Florus* 2, 6 § 37
 § 2 *Eutrop.* 3, 14 (cf. *Liuius* 26, 27 sq. 40) § 3 *Eutrop.* 3, 14;
Liuius 27, 1 § 12 sq.

EXPILOTORES 17 Cn. Fuluium—p. 255, 4 conpultit *exscripsit uer-
 bis* apud *Nolan* ex *Eutropio insertis Paulus* 60

1 *admodum *R* || aduliscens *D* || penenda *L* 2 paenuria *R* ||
 leuino *LRD* 3 argentumque signatum] argentum *D* 4 **ad
 (1 uel 2 litt. eras.) *R* || quaestores *R* || palam omnes senatores *om. L* ||
 sanatoris *D* 5 bullasque] fullasque *L* 7 non *om. D*
 8 scipio] scipio africanus *R* || anno *D* || uiginti et quattuor] *D* xx·et
 quattuor *L* xxiii· *R* || spania *D* 9 praecipue (e fin. ex e) *R*
 10 pyreneum *LR* pyreneum *D* || impe**tu (er. pe?) *R* 11 karth-
R || caepit (a in ras.) *R* || magna *D* || praesidiaque *R^b* 13 mo-
 gonem *R^a* || ceteris *R^a* 14 *misit (er. a) *D* || leuinus *LD* leuinius
R || ex *om. D* || machedonia *LR^a* || agrigentum *D* 15 *ibique
 (i pr. radendo ex si ut uid.) *D* 16 caepit (a in ras.) *R* || xl *R*
 17 xxvi *R* || italia (sed in er.) *R* etalia *D* || gñ· *L* gneum *RD*
 18 xi· *L* undecim *RD* || et *om. fsh* || xvii in ras., m. 1? *R*
 decem et septem *LD*

interfecit. Marcellus consul cum Hannibale triduum continuum 4
 dimicauit. primo die pari pugna discessum est, sequenti uictus
 consul, tertio uictor VIII milia hostium interfecit, ipsum Han-
 nibalem cum reliquis fugere in castra compulit. Fabius Maximus 5
 consul Tarentum, quae a Romanis descuerat, iterum expu-
 gnauit et cepit ibique ingentes copias Hannibalis cum ipso
 duce ejus Carthalone deleuit, xxx milia hominum captiuorum
 uendidit, pretia in fiscum rettulit.

Sequenti anno in Italia Claudius Marcellus consul ab Han- 6
 nibale cum exercitu occisus est. Scipio in Hispania Poenorum 7
 ducem Hasdrubalem uicit et castris exiit; praeterea LXXX
 ciuitates aut deditioe aut bello in potestatem redegit; Afris
 sub corona uenditis, sine pretio dimisit Hispanos. Hannibal 8
 utrumque consulem Marcellum et Crispinum insidiis circum-
 15 uentos interfecit.

Claudio Nerone et M. Liuiio Salinatore consulibus cum 9
 Hasdrubal Hannibalis frater ab Hispaniis per Gallias ad Ita-
 liam ueniret iussusque a Carthaginensibus, ut fratri cum
 copiis iungeretur, magna secum auxilia Hispanorum Gallorum-

AUCTORES § 4 *Liuius* 27, 12—14 § 5 *Eutrop.* 3, 16 (cf.
Liuius 27, 16 § 7) § 6 *Eutrop.* 3, 16 (*oscitanter infra § 8 de eadem*
re iterum ex alio auctore rettulit) § 7 Scipio—exiit *Eutrop.* 3, 15;
Liuius 27, 18 et 19 || praeterea—redegit *Entr.* 3, 16 || Afris—Hispanos
Liuius 27, 19 § 2 § 8 *Liuius* 27, 27 et 33 § 6.10 (cf. ad § 6)
 § 9 Claudio—consulibus *ex fastis suis* (cf. *Liuius* 27, 36 § 10) || cum
 Hasdrubal—§ 10 *Liuius* 27, 5 § 12; 36.38.39.49.51 § 4; 48 § 10

EXPILATORES 11 praeterea—13 Hispanos *exscripsit. Paulus* 64

1 hannibal *L* 3 octo *LD* || ostium *L* || ipsum] *LRD*§
 ipsumque *v* 4 compulit *R*² 5 discinerat *R* 6 copias *****
 (*circiter sex litterae erasae, quarum prima h uel b fuit*) *D*
 7 karthalone *R* || triginta *LD* 8 praetia *LR*^a || re*tulit *R*^b
 9 ab *om.* *R*¹ 10 exercitu suo *R*² || spania *D* || ponorum *R*¹
 11 octoginta *LD* (*LXX Eutrop.*) 12 deditio* (*ex -ne ?*) *R*² || redigit
D§ || afres *R*^a 13 praetio *L* praecio *D* || spanus *D* 14 in
 insidiis *R*^b 15 interfecit] occidit *L solus* 16 m̄. (*i. e. marco*) *L*
 marco *RD* || lybio *R* || conss̄. *L* 17 *hasdrubal (*er. ũ*) *D* ||
 hispanis *LR*¹*D* || &aliam *D* 18 iussusque a] iussus qua *D* || karth- *R*

que deduceret, cum maturato aduentu descendisse iam ex
 Alpibus consulibus proditus fuisset, ab exercitu Romano igno-
 p. 265 rante Hannibale praeuentus cum omni exercitu suo interfectus
 10 est. diu quidem incertus belli euentus fuit elephantis maxime
 Romanam infestantibus aciem: qui a militibus Romanis, quos 5
 11 a uolitando uelites uocant — quod genus militiae paulo ante
 repertum fuerat, ut lecti agilitate iuuenes cum armis suis post
 terga equitum sederent et mox, cum ad hostem uentum esset,
 equis desilirent et continuo pedites ipsi, ex alia parte equitibus
 per quos aduecti fuerant dimicantibus, hostem proturbarent — 10
 12 ab his ergo uelitibus elephanti retroacti cum regi iam a suis
 non possent, fabrili scalpro inter aures adacto necabantur. id
 genus occidendae cum opus esset beluae idem dux Hasdrubal
 13 primus inuenerat. fuit hoc proelio Poenis Metaurum flumen,
 ubi Hasdrubal est uictus, quasi Trasumennus lacus et Cesena 15
 14 Piceni ciuitas ut uicus ille Cannensis; nam L et VIII milia
 de exercitu Hasdrubalis ibi occisa sunt, capta sunt V cccc;

AVCTORES § 11 *Liuius* 26, 4 § 12 *Liuius* 27, 49
 § 13 Metaurum flumen *Liuius* 27, 47 § 9 || Trasumennus lacus *fort. ad-*
hibitus Silius It. 15, 815 || Cesena Piceni ciuitas *Eutrop.* 3, 18 *qui*
tamen Senam uocat (cf. Liuius 27, 46 § 4) || Cannensis *Liuius* 27, 49
 § 5 § 14 *Liuius* 27, 49 § 6 et 7

EXFILATORES 6 a uolitando—uocant, genus militiae, 7 lecti—12
 necabantur *compilauit Isidorus Orig.* 9, 3, 43 16 LVIII—p. 257, 2
 reuocata sunt *compilauit Paulus* 65 *not. lin.* 11—66, 13

1 cum] *RDv* et cum *L solus* 3 exertu *D* 4 maxime (e in e) *R*
 5 occisi sunt ante quos male *add. RTO Port., v* 7 lecti agilitate
 (i agi in ras. m. 1) *D* || posterga *R¹* 8 equitum *R* 9 aequis
R^a || desilirent *R^a* || contino *D* || parte *R^a* || *equitibus *R* 10 pro-
 turbarent] *LRDAGH* perturbarent §v; cf. turbatis [*Frontin.*] *Strat.* 4,
 7, 29 13 belua(e id)em *L* (e id *euauucrunt*) 14 proelio] *LA*
 proelium *RDGNO* || poenis] p*enes (o er.) *R* || Metaurus *v*
 15 uictus est *LR^bD* uinctus est *R^a* || thrasumennus *L* transumennus
RD || cesena] *LR* caesena *D*; Sena *corr. fsh* 16 ciuitas ut]
 ciuitus[a *D* || ut] et *L* || canensis *LRD* || L et octo milia *R*
 quinquaginta et octo milia *LD* 17 ucccc. *L* v milia cccc *R*
 quinque milia quadringenti *D*

IIII autem ciuium Romanorum inter eos reperta atque reuocata sunt: quod uictoribus consulibus solacio fuit. nam et ab exercitu eorum VIIII ceciderunt. Hannibali caput fratris sui Hasdrubalis ante castra projectum est. quo uiso et simul clade Poenorum cognita, anno tertio decimo quam in Italiam uenerat refugit in Bruttios. post haec anno continuo inter Hannibalem et Romanos quies a tumultu bellorum intercessisse uisa est, quia inquietudo morborum in castris erat et grauissima pestilentia utrique exercitus agebantur. interea Scipio uniuersa Hispania a Pyrenaeo usque ad Oceanum in prouinciam redacta Romam uenit, consul cum Licinio Crasso creatus in Africam transiit, Hannonem Hamilcaris filium, duces Poenorum, interfecit, exercitum eius partim caede partim captiuitate disperdidit: nam undecim milia Poenorum eo proelio occidit. Sempronius consul cum Hannibale congressus et uictus Romam refugit. Scipio in Africa adgressus hiberna Poenorum atque alia Numidarum, quae utraque haud procul ab Utica erant, nocte concubia fecit incendi. Poeni trepidi cum casu accidisse ignem putarent, inermes ad extinguendum

AUCTORES § 15 *Liuius* 27, 51 § 11—§ 13, sed illis caput fratris. . ante castra—uiso ex *Floro sumpta sunt*, ill anno XIII *Liuius* 27, 39 § 7 et § 9 § 16 *Liuius* 28, 46 extr. § 17 *Liuius* 28, (30—37) 38, 24—27. 34; in illis tamen XI milia. . occidit male *Eutropium* 3, 20 secutus est. § 18 Sempronius—Romam (!) refugit *Liuius* 29, 36 || Scipio—§ 19 *Liuius* 30, 3—6 (cf. *Periocha*)

EXPILOTORES 3 Hannibali—6 Bruttios excersipit *Paulus* 66

1 IIII· milia autem L IIII· milia autem R quatuor milia autem D; autem om. v || re*p (er. m ?) R 2 solatio R 3 IIII·mil· L VIII· milia R octo milia D || caeciderunt L || sui* (er. s ?) R 5 tertio decimo] LRD (tercio D) decimo tertio v 9 utrique] DAGKMTON utriusque LH uterque (utq: R) Rv || agebatur R post ras., fs angebantur H angebatur edd. 1542 h 10 pyreneo LRD || ad om. R || ocianum D || in om. L 11 redactam L 12 hamilcharis LR^a hamylcharis R^b amilcaris D 13 caede] cedit D 15 progressus L 16 adgressus R² || hyberna R 17 talia R^b italia R² || numidiarum L || aut R¹ || rocul D 18 ad concubia in mg. † excubia R || intendi L¹ 19 putarint L

concurrerunt: quare facile ab armatis oppressi sunt. in utris-
 p. 267 que ca¹stris quadraginta milia hominum igni ferroque con-
 sumpta sunt, capta quinque milia, duces ipsi miserabiliter
 20 ambusti aegre effugerunt. Hasdrubal imperator Carthaginem
 profugus uenit; itaque Syphax et Hasdrubal mox plurimum 5
 reparauere exercitum atque iterum cum Scipione congressi
 21 sunt, uictique fugerunt. Syphacem fugientem Laelius et Masi-
 nissa ceperunt, cetera multitudo Cirtam confugit, quam Masi-
 nissa oppugnatam in deditionem recepit, Syphacem ad Scipi-
 onem catenis uinctum deduxit; quem Scipio cum ingentibus 10
 spoliis plurimisque captiuis perducendum Laelio tradidit.

19 Hannibal redire in Africam iussus, ut fessis Carthagini-
 ensibus subueniret, flens reliquit Italiam omnibus Italici ge-
 neris militibus qui sequi nollent interfectis. cui ad Africanum
 litus propinquanti iussus quidam e nauticis ascendere in ar- 15
 borem nauis atque inde speculari, quam regionem teneret, se-

AVCTORES § 20 *Liuius* 30, 7 et 8 § 21 *Liuius* 30, 9.12.
 13.16 *exceptis* cum ingentibus spoliis ex *Eutropio* 3, 20 *petitis*
 cap. 19 § 1 *Liuius* 30, 19.20.25 *extr.*

EXPILOTORES 13 *hinc* quam flens dicitur reliquisse *Eutropianis*
inseruit Paulus 68, 8

1 concorerunt *D* || utriusque *R* 2 cccc sic *R* 3 v *R* ||
 ipse *R^a* 4 effugerunt] *RD Liuius*, v aufugerunt *L solus* || karth-
R 5 profectus *L item KM* || syfax *R* sifax *D* 6 scepione
D 7 confugerunt *L* || syfacem *LR* sifacem *D* || fugi¹*entem (1
m. 1 in ras., ex ù? *punctum certum est*) *D* || lelius *R* || masinissa]
R^bD massinissa *LR^a* 8 ceperunt *R^a* || masinissa] *RD* massinissa
L 9 syfacem *LR* sifacem *D* 10 uinctum catenis *R*
 11 plurisque *R^a* || perducendum] *LRDA* rome (*sic*) transmiserit *in*
epitoma sua D perducendum romam ζ (*GHN*) Romam perd. v; 'Scipio
 C. Laelio cum Syphace aliisque captiuis Romam misso' *Liuius* 30, 16
 § 1, 'Syphax cum nobilissimis Numidis et infinitis spoliis Romam a Sci-
 pione mittitur' *Eutropius* 3, 20; cf. *Grubitz* 12 affricam *R^aD* ||
 karth- *R* 13 reliquid *R^a* 14 qui ***** |sequi (*pag. extr. sequi*²
eras.) *L* || nolle *L* || affriganum *D* 15 propinquante *R^a* || nautis
D || ascendere] *codices*; fort. escendere *scripsit ut Liuius* 30, 25 § 11,
 cf. *infra ad* 6, 15 § 34 16 adque *LD* || reginem *D* || tenerent *Li-*
uius || sepulchum *D*

pulchrum dirutum se prospexisse re¹spondit; abominatus dictum p. 268
 Hannibal deflexo cursu ad Leptim oppidum copias exposuit.
 qui continuo refecta multitudo Carthaginem uenit, deinde 2
 colloquium Scipionis petiit. ubi cum se diu attoniti admi-
 5 ratione mutua duo clarissimi duces suspexissent, infecto pacis
 negotio proelium consertum est: quod diu magnis ducum 3
 artibus dispositum, magnis copiarum molibus gestum, magnis
 militum uiribus consummatum Romanis uictoriam contulit.
 octoginta ibi elephanti uel capti uel occisi sunt, Carthagini-
 10 ensium interfecta sunt xx milia quingenti Hannibal omnia et
 ante proelium et in proelio expertus, cum paucis, hoc est uix
 quattuor equitibus, inter tumultum elapsus Hadrumetum con-
 fugit. postea Carthaginem post sex et triginta annos, quam 4
 inde paruus cum patre exierat, uenit consultantique sena-
 15 tui nullam esse residuam spem nisi in petenda pace persuasit.

C. Cornelio Lentulo P. Aelio Paeto consulibus Carthagini- 5
 ensibus pax per Scipionem uoluntate senatus populique con-
 cessa est. naues tamen plus quam quingentae in altum pro-
 ductae in conspectu ciuitatis incensae sunt. Scipio, iam tum 6
 20 cognomento Africanus, triumphans Urbem ingressus est; quem

AUCTORES § 2 —suspexissent *Liuius* 30, 29.30.32 § 4 || § 2 in-
 fecto—§ 4 *Liuius* 30, 31 extr. 32—35; § 3 LXXX elephanti sqq.] immo
 LXXX elephantos in acie habuit (*Liu.* 30, 33 § 4), quorum XI capti
 sunt (l. c. 35 § 3); illa § 3 uix quattuor equitibus ex *Eutropio* 3, 23
 sunt sumpta § 5 *Liuius* 30, 40 et 43 (44 extr.) § 6 *Liuius* 30,
 45, cf. 43 § 11, at illa qui postea comicus..Carthaginiensium perperam
 addidit *Orosius* P. Terentio comico cum Q. Terentio Culleone senatore
 confuso

1 dictu D 2 deflexu L 3 referta L || karth- R 4 col-
 loquium R^b || petit D 8 romanis uictoriam om. D || tulit D
 9 LXXX R octingenta D || karth- R 10 \bar{x} x. milia quingenti L
 xx milia ð R uigenti milia quingenti D || omnia et] et omnia R
 12 *equitibus R || fugit elapsus D || adrumetum R || confugit] con-
 13 karth- R || xxx R 14 consultant ***** que (4—6 litterarum
 rasura m. 1) R 16 \bar{g} . L gaio RD; Cn. corr. Fabr. sh || cor-
 nilio D || publico R publico (· m. 1) D || caelio R elio D || paeto] L¹
 poeto L²RD || cōñs. L consul R consolibus D || karth- R
 17 populi quae R^a 19 tum] L tunc RDv

- p. 269 Terentius, qui postea comicus, ex nobilibus Cartha¹giniensium captiuis pilleatus — quod insigne indultae sibi libertatis fuit — triumphantem post currum secutus est.
- 20** Anno ab Vrbe condita DXLVI bellum Punicum secundum finitum est, quod gestum est annis decem et septem. cui ⁵ Macedonicum continuo successit, quod Quintius Flaminius p. 270 consul sortitus post multa et ¹grauissima proelia, quibus 2 Macedones uicti sunt, pacem Philippo dedit. deinde cum Lacedaemoniis pugnavit, uicto Nauide duce ipsorum nobilissimos obsides Demetrium Philippi filium et Armenen Naudis filium ¹⁰ 3 ante currum duxit. Romani captiui, qui sub Hannibale per Graeciam uenditi fuerant, uniuersi recepti, capitibus rasis ob ⁴ 4 detersam seruitutem currum triumphantis secuti sunt. eodem tempore Insubres Boi atque Cenomanni contractis in unum uiribus Hamilcare Poeno duce, qui in Italia remanserat, Cre- ¹⁵ 5 monam Placentiamque uastantes, difficillimo bello a L. Fuluiio praetore superati sunt. postea Flaminius proconsule Philippum

AVCTORES § 1 Anno — DXLVI *cf. ad 14 § 1 et 23 § 1* || bellum — § 2 *Liuius 30, 44 § 2 (32, 8) et Eutrop. 4, 1 et 2* § 3 *Liuius 34, 50 et 52* § 4 *Liuius 31, 10 et 21* § 5 et § 6 *Liuius 32, 28 (proconsule); 33, 4. *7 sqq. 10 (ex quo Polybius, Valerius, Claudius laudati sunt)*

EXPILORES 11 Romani — 17 superati sunt *quibusdam aliunde insertis exscripsit Paulus 71*

1 terentius *R* || nobilibus (*bil ex lib ut uid., m. 1*) *D* || karth- *R*
 2 pilleatus] *LR om. D* || indultae sibi lib. insigne *v* || indultae] inul-
 tae *D^a* multae *D^b* 3 pos *D* 4 D-mo-XL mo-sexto. *L* quin-
 gentesimo quadragensemo sexto *D .cccc.vi. (sic) R* 5 decem et septem]
LD x et vii R 6 machedonicum *R¹* || quintius] *LR* quintus
D || flamininus] *LD (n posterior del. m. ut uid. 1 L)* flamminius *R*
 8 machedones *R¹* || lace*de^moniis (*ce ex che m. 2*) *R* lacaedaemoniis *D*
 9 nauide] *LRD Nabide corr. v* 10 demetrii *D* || armenen] *RG*
 armen *LDA* || nauidis] *LRD Nabidis corr. v* 11 ante] triumphans
 ante] *interpolauit G* 12 greciam *RD* || captibus *D* 13 deterram
D 14 boi] *RD bos L boii §v* || adque *R^aD* || cenomanni]
LR^bD§ cenomani *R^a* || unum (*n ex m*) *D* 15 hamilchare *R* amil-
 care *D* || italia* (*er. m*) *R* || cremoniam *D* 16 placenciumque *D* ||
 lucio *D* lutio *R* || fuluiio] *LRD§*; Furio *corr. fsh* 17 praeturae *D* ||
 flamminius *R* || proconsulae *D*

regem et cum eo Thracas Macedonas Illyrios multasque prae-
 terea gentes, quae in auxilium ei uenerant, bello subegit. uicti 6
 Macedones castra amiserunt, VIII milia hostium eo die caesa,
 v milia capta Polybius scribit; Valerius dicit XL milia tru-
 5 cidata; Claudius uero XXXII milia interfecta commemorat.

Sed haec uarietas scriptorum utique fallacia est; fallaciae 7
 autem causa profecto adulatio est, dum uictoris laudes accumu-
 lare uirtutemque patriae extollere uel praesentibus uel posteris
 student: alioquin, si inquisitus non fuisset numerus, nec qua-
 10 liscumque fuisset expressus. quodsi gloriosum est duci et 8
 patriae plurimos hostium peremisse, quanto magis laetum pa-
 triae et duci beatum potest uideri suorum uel nullos uel pau-
 cissimos perdidisse. ita lucidissime patet, quia 1 simili impu- 9
 dentia mentiendi, qua occisorum hostium numero adiicitur, ^{p. 271}
 20 sociorum quoque amissorum damna minuuntur uel etiam
 omnino reticentur.

Igitur Sempronius Tuditanus in Hispania citeriore bello 10
 oppressus cum omni exercitu Romano interfectus est;
 consul Marcellus in Etruria a Bois oppressus magnam partem 11
 20 exercitus perdidit; cui postea Furius alter consul auxilio accessit:

AVCTORES § 10 *Liuius 33, 25 (cf. Periocha) excepto omni, quod*
Orosius more suo addidit § 11 *Liuius 33, 36 et 37*

EXPILOTORES 19 consul—p. 262, 2 deleuerunt *exscripsit Paulus 71*

1 thracas *R* || macedonas] *LR*² machedonas *R*¹ macedones *Dv* ||
 yllyrios *R* illirios *D* 2 ei] eius *D* || bello* (*er. s?*) *R* 3 mache-
 dones *R*¹ || miserunt *D* || $\overline{\text{viii}} \cdot \overline{\text{mil}}$ · *L* octo milia *D* || ostium *R*
 4 $\overline{\text{v}}$ · milia *L* quinque milia *D* || $\overline{\text{xl}}$ · milia *L* quadraginta milia *D*
 5 $\overline{\text{xxxii}}$ (*u simillim. litterae u*) milia *R* $\overline{\text{xxx}}$ · duo mil · *L* tregenta duo
 milia *D* 6 scribtorum *L* || falacia *D*^a fallatia *R*^a 7 adcumulare
R^a · *D* 9 si *om. D* || qualiscumque (*s s. s., m. fort. 1*) *L* 10 quod-
 sit *L* 12 uel nullos uel] nullosuel *sed p deleta L* 13 quia]
LRD quod *v* || inpudentia *RD* 14 haec hostium numero adicitur
 sociorum *om. L* || numerus *R*² · *D* 15 sotiorum *R*¹ || dampna *R*¹ ||
 haec uel etiam omnino reticentur *add. in mg. m. ut uid. 1 R*
 16 omnino *ex omnium corr. L* 17 semproneus *D* || spania *D*¹
 ispania *D*² || ceteriore *LD*¹ 19 a bois] *RD*¹ · *K*² a boiis *G* · *v*
 a boizis *ut uid. D*² ab ipso *L* (*item AK*¹ · *M*^b) 20 potea *D*

atque ita uniuersam Boiorum gentem igni ferroque uastantes propemodum usque ad nihilum deleuerunt.

- 12 L. Valerio Flacco M. Porcio Catone consulibus Antiochus
 rex Syriae bellum contra populum Romanum struens in Euro-
 13 pam transiit ex Asia. tunc etiam Hannibal propter excitandi
 belli rumores, qui de eo apud Romanos serebantur, exhiberi
 Romam a senatu iussus, clam ex Africa profectus ad Anti-
 ochum migravit: quem cum apud Ephesum inuenisset cunc-
 14 tantem, mox in bellum inpulit. tunc etiam lex, quae ab
 Oppio tribuno plebi lata fuerat, ne qua mulier plus quam 10
 semunciam auri haberet neue uersicolori uestimento nec
 uehiculo per Urbem uteretur, post uiginti annos abrogata est.
 15 P. Scipione Africano iterum T. Sempronio Longo consulibus,
 apud Mediolanium decem milia Gallorum caesa, sequenti autem
 proelio undecim milia Gallorum, Romanorum uero quinque 15
 16 milia occisa sunt. Publius Digitius praetor in Hispania cite-
 p. 272

AVCTORES § 12 *Liuius* 33, (42—)44 § 13 *Liuius* 33, 47 et 49
 § 14 *Liuius* 34, 1 et 8 § 15 *Liuius* 34, 43.46.47 § 16 P. (immo
 Sextus) Digitius—exercitum *Liuius* 35, 1

EXPILATORES 13 P. Scipione—16 occisa sunt *exscripsit Paulus* 73

1 adque *R^aD* || boziorum *D¹* boiziorum *D²* 3 lucio *D* lutio
R || marco *D* || portio *R* || cons̄s. *L* consuls *R* || anthiocus *L* anthy-
 ocus *R* 4 siriae *D* || p̄r. *L* || instruens *D* 5 transiuit *RD*
 6 ferebantur *D²Z*, s et in uno ex meis *exempl. ed. 1738 h* 7 affrica
D frica *R^a* || anthiocum *L* anthiochum *R* 10 oppio] *R^bT¹* oppido
R^aGKMOE appio *LDT²* oppo *H* || plebi] *LR* plebis *D* 11 se-
 munciã (~ m. 2 ut uid. *D*) *DA* semuncia *L* semiunciam *Rv* || neue
 uersi|colori *D¹v* neuersicolori (-ris *L^a*) *L^bA* ne diuersi coloris *R^a*
 neue diuersi coloris *R^bD²* || uestimenti (~ m. 2 ut uid.) *D* || nec] ne
D¹ 12 hiculo *R¹* || xx *R* 13 publico *RD* || t̄. *L* tito *RD³*;
 item *Liuii* codices (*B utrobique, Mog. certe semel*) et *Cassiodorius*; ti
 Afsh || semproneo *D¹* || l̄ng*o (*er. i*) *R* || cons̄s. *L* consuls *R*
 14 apud* (*er. m?*) *R* || mediolanum] *L³* mediolanum *RD* || x *R* ||
 uerba gallorum caesa s. a. p. u. milia om. *D* 15 xi milia *R* ||
 ū. milia *L* v milia *R* 16 publicus] p̄ *L* || digius *D* || spania
D¹ ispania *D²* || ceteriore *L*

riore paene omnem amisit exercitum. M. Fuluius praetor
 Celtiberos cum proximis gentibus uicit regemque eorum cepit.
 Minucius a Liguribus in extremum periculi adductus et insi-17
 diis hostium circumuentus uix Numidarum equitum industria
 5 liberatus est. Scipio Africanus inter ceteros legatos ad An-18
 tiochum missus, etiam cum Hannibale conloquium familiare
 habuit. sed infecto pacis negotio ab Antiocho discessit. in 19
 utraque Hispania per Flaminium Fuluiumque praetores bella
 multum horrida cruentaque utrisque populis gesta sunt.

10 P. Cornelio Scipione M. Acilio Glabrione consulibus Anti-20
 ochus quamuis Thermopylas occupasset, quarum munimine tu-
 tior propter dubios belli euentus fieret, tamen commisso bello
 a consule Glabrione superatus uix cum paucis fugit e proelio
 Ephesumque peruenit. is habuisse fertur armatorum LX milia, 21
 15 ex quibus XL milia caesa, capta plus quam v milia fuisse
 referuntur. alter consul Scipio cum Boiorum gente confligit,
 in quo proelio XX milia hostium interfecit.

AVCTORES § 16 M. Fuluius *sqq. Liuius 34, 54 § 2; 35, 7 § 8*
 § 17 *Liuius 35, 3 et 11* § 18 *Liuius 35, 13 § 6; 14.17 § 2*
 § 19 *Liuius 34, 54; 35, 22 § 5—§ 8* § 20 et § 21 *usque ad refe-*
runtur Liuius 36, 1.14—19.21 § 21 alter consul *sqq. Liuius 36, 38*

EXFILATORES 3 Minucius — 5 liberatus est *exscripsit Paulus 73*

1 pene *R^b* poenae *D* || marcus *R* 2 caeltiberos *R^a* cheltiberus
D¹ || uincit *R^a* || caepit (a *in ras.*) *R* 3 ligoribus *D²* || adductus]
 adductus est *D* 4 numidarum (nu *in ras.*) *R* numidiarum *D* ||
 *equitum *R* 5 est *om.* *L* || affricanus *D* || legatus *L* || anthiocum
L anthiochum *R* 6 colloquium *R^b* 7 interfecto *L* || anthioco
L anthiocho *R* 8 flaminium] *LD* flamminum (n *in ni corr.*)
R; Flamininum *h* || fuluiumque (ul *corr. ex lu*) *R* 9 mul-
 tam—| (: 1 *fort. m., .. et — 2*) *D* || utriusque *D* 10 publico *RD* ||
 cornilius|cipione *D¹* cornilios—|cipione *D²* || m̄. (i. e. marco) *L* marco
RD; *item Liuii codices et Cassiodorius*; M' *h* || cons̄. *L* consul
R || antiochus] *LD* anthiocus (c *in ch corr.*) *R* 11 thermopilas
D || munimine] *R^bD* munimen *L* munime *R^a* 12 fierit *R^a*
 13 e *al. m. in ras.* *R* 14 l̄x̄. milia *L* sexsaginta milia *D*
 15 uerba ex quibus — quinque milia *om.* *D* || xl̄. mil. *L* || ū. milia
L 17 x̄x̄. milia *L* uiginti milia *D*

22 Sequenti anno Scipio Africanus, habens in auxilio Eumenem
 Attali filium, aduersus Hannibalem, qui tunc Antiochi classi
 p. 273 praeerat, bellum nauale gessit; Antiochus uicto Hannibale
 atque in fugam acto simulque omni exercitu amisso pacem
 rogauit filiumque Africani, quem utrum explorantem an in 5
 23 proelio cepisset incertum est, ultro remisit. in Hispania ul-
 teriore L. Aemilius proconsule a Lusitanis cum uniuerso exer-
 24 citu caesus interiit. L. Baebius in Hispaniam proficiscens, a
 Liguribus circumuentus cum uniuerso exercitu occisus est;
 unde adeo ne nuntium quidem superfuisse constat, ut inter- 10
 25 necionem ipsam Romae Massilienses nuntiare curauerint. Ful-
 uius consul de Graecia in Gallograeciam, quae nunc est Galatia,
 transuectus, ad Olympum montem peruenit, ad quem uniuersi
 Gallograeci cum coniugibus et liberis confugerant, ibique acer-
 bissimum bellum gessit; namque de superioribus locis sagittis 15
 glandibus saxis ceterisque telis Romani grauiter contriti, tan-
 dem usque ad congressum hostium perruperunt: quadraginta

AVCTORES § 22 *Liuius* (36 extr. et 37, 1 ?) 37, 23.24.39—45.
 34—37 (!) § 23 *Liuius* 37, 46 (uniuerso et interiit male *Orosius*)
 § 24 *Liuius* 37, 57 (male uniuerso *Orosius*) § 25 *Liuius* 38, 12 sqq.
 18.20—23; ubi haec Fuluius (immo Manlius) consul de Graecia et sagittis
 glandibus . . ceterisque telis (*Galli* 'saxis nec modicis utebantur', at 'sagittis
 glande iaculis' *Galli a Romanis configebantur*: *Liuius* 38, 21 § 6 et 7)
oscitanter excerpta sunt; illa quae nunc est Galatia *Orosius* addidit (cf.
Rufus Breviar. 11 et *Hieronymus In ep. ad Gal.* 2, ed. Vall. 7, 425)

EXPIIATORES 8 L. Baebius—11 curauerint *exscripsit Paulus* 74

1 afriganus *D*¹ || eumentem (t del. m. 2) *D* eumenem *R* 2 anthi-
 ochi *R* 3 antiochus *R* 5 affrigani (g in c 2) *D* || an (*apex*
ut saepius in eiusmodi particulis) *R* 6 caepisset (a in ras.) *R*
 7 lucius *RD* || emilius *R* aemilius *D* || proconsule a] proconsulae *D*¹
 proconsul a *D*² 8 caesus** (*eras. us*) *I* || lucius *RD* || baebius
RD 10 internitionem *R* 11 roma *D* || massiliensis *L* massi-
 ciliensis (missicilienses 2) *D*¹ || nuntiare curauerint] *RFD* (-ciare *D*)
 nuntiauerint *L* 12 grecia *R* graeca (-cia 2) *D* || gallograeciam
RD || gallacia (*prior l del. a m. 2*) *D* 13 uniuersi (i altera in
ras. m. ut uid. 2; fuit o aut u) *L* 14 gallogreci *RD* || acer-
 uissimum *LR*¹ 15 namque] nam *R* 16 glandibus] *AG* grandibus
 (r in ras. m. 2; fuisse l uid.) *L* grandibus *RDv* grandibusque
H 16 contriti**]ti (*in fine u. ti eras.*) *L* adtriti *D* 17 xl *R*

milia Gallograecorum eo proelio interfecta referuntur. Marcius 26
 consul aduersus Ligures profectus superatusque IIII milia mili-
 tum amisit et, nisi uictus celeriter refugisset in castra, ean-
 dem internecionis cladem, quam Baebius dudum ab isdem
 5 hostibus acceperat, pertulisset.

M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone consulibus Philippus 27
 rex, qui legatos populi 'Romani interfecerat, propter Demetrii p. 274
 filii sui, quem legatum miserat, uerecundissimas preces ueniam
 meruit, eundemque continuo uelut Romanis amicum suique 28
 10 proditorem, fratre quoque ipsius ad parricidium patris ministro,
 nihil de utroque miserum mali suspicantem ueneno necauit.
 eodem anno Scipio Africanus ab ingrata sibi Vrbe diu exulans 29
 apud Amiternum oppidum morbo periit. isdem etiam diebus
 Hannibal apud Prusiam Bithyniae regem, cum a Romanis
 15 reposceretur, ueneno se necauit, Philopoemenes, dux Achiuorum

AVCTORES § 26 *Liuius* 39, 20, sed ultima et nisi — pertulisset
perperam ab Orosio addita sunt § 27 *Liuius* 39, 47 et 48; ad
 illa qui—interfecerat (*quae falsa sunt*) cf. *Liu.* 39, 34 et 35 § 28
Liuius 40, 5—16.24 (illo continuo more suo ab Orosio male inserto,
 ex *Liuius* 39, 48 § 1 ?) § 29 eodem—periit *Liuius* 39, 52; 38, 52.
 54.56; ad ingrata sibi urbe cf. *Augustin. C. D.* 3, 21 || isdem—necauit
Liuius 39, 51 et 52 § 8 || *Philop. sqq. Liuius* 39, 49.50.52 § 8

EXPILOTORES 1 Marcius — 3 amisit *exscripsit Paulus* 74
 12 eodem—13 periit *exscripsit Paulus* 75

1 mil· L || gallograecorum RD || marcus D 2 IIII· milia L
 quattuor milia D 4 internecionis R internecione* (*eras. m a m. 1;*
alterius enim m. rasura nulla extat) D || baebius LRD || hisdem
 LRD 6 marco RD || claudio R^a || quinto RD || cons̄· L cons̄*
 (~ *atram. pallido; erasa e fort.*) R || philippus R 7 p̄r· L ||
 demetriae D¹ 8 praeces LR^a 9 eundemque D 10 fratrē
 D^a 11 mali] LRD male *fsh* 12 afriganus D¹ || exulans
 R^a 13 apud (t in d corr., pone t hasta er.) R || amiternum] LRD};
 Liternum corr. v || periit D || hisdem LRD 14 prusiam D
 brythiam R || bythyniae R bithyniae D 15 posceretur L¹ || se]
 LD sese Rv || necauit] cauit D¹ || philopoemenes d. a. a messanis]
 fylpomenissanis (po statim ex pi corr. m. 1) D¹ fylipus amenissanis
 (sic -lj p̄.me-) D² || fylpomenes LR pylopomenes A filopemenes
 G (sic -menes ceteri quoque codices); Philopoemen corr. *fsh*

- 30 a Messanis captus occisusque est. in Sicilia tunc Vulcani in-
 sula, quae ante non fuerat, repente mari edita cum miraculo
 31 omnium usque ad nunc manet. Q. Fulvius Flaccus praetor in
 citeriore Hispania maximo proelio xxiii milia hominum fudit,
 32 iii milia cepit. Ti. Sempronius Gracchus in Hispania ulteriore
 centum quinque oppida uacuata quassataque bellis ad dediti-
 33 onem coegit. eadem aestate etiam L. Postumius in citeriore
 Hispania quadraginta milia hostium bello interfecit. Gracchus
 p. 275 praetor ibidem iterum ducenta oppida expugnauit et cepit.
 34 Lepido et Mucio consulibus Basternarum gens ferocissima
 auctore Perseo Philippi filio praedarum spe sollicitata et trans-
 eundi Histri fluminis facultate sine ulla pugna uel aliquo
 hoste deleta est. nam tunc forte Danuuius, qui et Hister,
 crassa glacie superstratus pedestrem facile transitum patiebatur.

AVCTORES § 30 *Liuius* 39, 56 § 6 (cf. *Iul. Obs.* 4 [59]), sed
 Vulcani. . cum—manet *addidit Orosius* § 31 *Liuius* 40, 30.31, in-
 primis 32 § 32 et § 33 usque ad interfecit *Liuius* 40, 47—50, in-
 primis 49 et 50 § 33 Gracchus *sqq. Liuius* 41 principio *deperdito*,
 § 34 et § 35 *Liuius* 41 cap. 18 parte *deperdita*, cap. 19 § 4 et 5 et
 cap. 19 parte *deperd.* (cf. 40, 57)

EXPILOTORES 1 tunc—2 edita *exscripsit Paulus* 75

1 messanis] *LRA* § mesenis *G* Messeniis *h* || in sicilia *om.* 1 sed
add. in fine uersus m. 2 *L*; cum praecedentibus coniuncta sunt ab *R²G*,
epitome codicis D, *edd. ante Lautium*; cf. in Sicilia insula noua maritima
apud Obseq. || uulcani (c *in ras. m.* 1 aut 2) *R*; 'Ἡφαίστιον νῆσος *Ptol.*
 3, 4; uulcania *interpolauit T* 3 quintus *RD* 4 ceteriore *LR¹D¹* ||
 ispania *R¹* || xxiii milia *L* xxiii milia uiginti tria milia *D* || fu-
 dit] *immo* occidit 5 iii milia *L* quattuor milia *D* || caepit (a *in ras.*
m. 2) *R* || tiberius *LRD* || semproneus *D¹* simpronius *D²* || gracchus
om. L || hispania (h *statim ex f*) *D* || ulteriore] *immo* citeriore
 6 c.v. *R* || uacuata] uastata *D²* || ad *om.* *R¹* 7 lucius *RD* ||
 postumus *R^a* || citeriore] *R²* ceteriore *LD¹* teriore *R¹* cetiore *D²*;
immo ulteriore 8 quadragenta milia *D* xl milia *R* cccc milia
L; xxxv milia *Liuius* 40, 50 § 6 9 cc *R* || c cepit *R* 10 lepio
L || mutio *R* mucii *D¹* || cons. *L* consu. *R* 11 sollicitato *R^aD*
 12 histri] *LRD* || ulla] aliqua *L* 13 fortae (a *er.*) *R* || danuuius]
LR¹ (i s. s. m. 1 in *R*) danubius *R²D* || hister] *LRD*

itaque cum inprouide toto et maximo simul agmine inaesti- 35
 mabilis hominum uel equorum multitudo transiret, enormitate
 ponderis et concussione gradientum concrepans gelu et gla-
 cialis crusta dissiluit uniuersumque agmen, quod diu sustinu-
 5 erat, mediis gurgitibus uicta tandem et conminuta destituit
 atque eadem rursus fragmentis inpedientibus superducta sum-
 mersit. pauci ex omni populo per utramque ripam uix concisis
 uisceribus euaserunt.

P. Licinio Crasso C. Cassio Longino consulibus Macedonicum 36
 10 bellum gestum est, merito inter maxima bella referendum.
 nam in auxilio Romanorum tota primum Italia, deinde Ptoloma-
 eus rex Aegypti et Ariarathes Cappadociae, Eumenes Asiae,
 Masinissa Numidiae fuerunt. Perseum et Macedonas secuti
 sunt Thraces cum rege Cotye et uniuersi cum rege Gentio
 15 Illyrii. itaque aduenienti Crasso consuli Perseus occurrit, com- 37
 missoque proelio miserabiliter uicti fugere Romani. sequenti
 pugna paene pari clade partis utriusque in hiberna discessum
 est. deinde Perseus profligato multis proeliis exercitu Romano 38
 in Illyricum transgressus Sulcamum oppidum defensum a prae-

AUCTORES § 36 usque ad referendum *Liuius* 42, 29 || nam in
 auxilio sqq. *Eutrop.* 4, 6 § 37 usque ad Romani *Liuius* 42, 58—
 60 || sequenti sqq. *Liuius* 42, 65—67 § 38 *Liuius* 43, 18 et 19
princ. (*illa partim occidit et sub corona temere addita sunt ab Orosio*)

1 inprobi detoto *R*¹ || maxime *L* || inaestimabilis (bi s. s. et 1 corr.,
ex b ut uid.) *R* 2 *equorum *R* || inormitate *R*^a*D* 3 con-
 cur*sione (*er. s?*) *R* || gradientium *RD* || concrepans (o *ex u corr.*) *L* ||
 et *om.* *D* 4 dissiluit *R* || sustinuera | *D*¹ 5 uictandem *D*¹ ||
 conminuta *RD*² (*cumm- D*¹) 6 adque *R*^a || inpedientibus *RD* ||
 submersit *R* 9 publico *RD* || et *post crasso insertum v* || \bar{g} . *L*
 gaio *RD* || cons. *L* || machedonicum *R*¹ macidomcum (*ce 2*) *D*
 11 nam] non *D* || ptolomaeus] *D* ptholomeus *LR* 12 aegypti *D* ||
 ariarates *LRD* 13 et *post asiae add. v* || masinissa] *L* massanissa
RD || numediae *D*² || machedonas *R*¹ 14 thraces *R* || cotyn *R* ||
 gentiū *D*² 15 ylyrii *R* illirii *D* || aduementi *D* 17 paene]
 plane *R*¹ || partes *L* || in *om.* *L* || decessum *R*^a 19 sulcamum]
LRD; *debut* *Vscana* (*Liu.* 43, 18 § 5, *Ἰσκανα Polyb.* 28, 11) *aut*
Vscanam (*Liu.* 43, 19 § 1); sulc- *dittographia natum uid.* || presidii *R*

- p. 276 sidiis Romanis pu'gnando cepit: ubi magnam Romanorum
 praesidorum multitudinem partim occidit partim sub corona
 uendidit partim secum in Macedoniam duxit.
- 39 Postea cum eo L. Aemilius Paulus consul dimicauit et uicit:
 nam xx milia peditum in eo bello interfecit; rex cum equitatu 5
 subterfugit, sed continuo captus atque in triumpho cum filiis
 ante currum actus est et post apud Albam in custodia defecit.
- 40 filius eius iunior fabricam aerariam ob tolerandam inopiam
 Romae didicit ibique consumptus est. plurima praeterea et
 satis diuersis prouentibus bella multarum ubique gentium 10
 gesta sunt, quae breuitatis causa praetermissi.
- 21 Anno ab Vrbe condita DC L. Licinio Lucullo A. Postumio
 Albino consulibus cum omnes Romanos ingens Celtiberorum
 metus inuasisset et ex omnibus non esset, qui ire in Hispaniam
 uel miles uel legatus auderet, P. Scipio, qui postea Africanus 15
 p. 277 erit, ultro sese militaturum in Hispaniam obtulit, cum tamen
 2 in Macedoniam sorte iam deputatus esset. itaque profectus

AVCTORES § 39 usque ad subterfugit *Eutrop.* 4, 6 (Lucius) et
 4, 7 || captus—actus est *Liuius* 45, 6. 40 § 6 et parte *deperd.* (cf. 45
 39) et *Eutrop.* 4, 8 || § 39 et post—§ 40 consumptus est *Liuius* 46
 aut 47 (cf. 45, 42 § 4 et *Ammianus Marc.* 14, 11 § 31 artem ferrariam
 (sic) ob quaerendum docuit uictum) || § 40 plurima *sqq.* cf. *Periocha*
 47 p. 49, 4 *Iahn* cap. 21 § 1—§ 3 *Liuius* 48 (cf. *Per.*); DC numerus
 est *Liuianus*

EXPILOTORES 4 cum eo—uicit, 5 rex—9 consumptus est *compilauit*
comm. Bern. Lucani 3, 158 12 Anno—p. 269, 5 euasit *exscripsit*
Paulus 79

1 caepit (a in ras.) R 3 tsecum R || machedoniam R¹ maci-
 doniam D¹ 4 lucius RD || aemilius (prior i in ras. m. 1, ex e ut
 uid.) D 5 xx milia L uiginti milia D || *equitatu R 6 supter-
 fugit L || continuo (u in ras. m. 1) D || adque R^a 7 et post—de-
 fecit om. D 9 romae (a in ras.) R || dedit R^a || consumtus D
 11 causa] studio D 12 .sescentensimo. L sescentessimo (sex- 2)
 D || lucio RD || et post Lucullo *add. v* || aulo RD 13 altino R³ ||
 cons̄. L coñs R 14 ex omnibus non esset om. D || ispaniam \mathfrak{A}
 hispania \mathfrak{B} 15 publius RD || afriganus D¹ 16 erit] L (m. *rut*
uid. 2), *DAGKM* erat L¹CTO est dictus R^mv, om. R^tH || sese]
 LA \mathfrak{A} sese esse R se *DG* \mathfrak{B} || milita aurum (au in tu *corr.* 2) D ||
 hispania D¹ || optulit D 17 machedoniam R¹ || sortem D

in Hispaniam magnas strages gentium dedit, saepius etiam militis quam ducis usus officio; nam et barbarum prouocantem singulariter congressus occidit. Sergius autem Galba praetor 3 a Lusitanis magno proelio uictus est uniuersoque exercitu 5 amisso ipse cum paucis uix elapsus euasit. eodem tempore 4 censores theatrum lapideum in Vrbe construi censuerunt. quod ne tunc fieret, Scipio Nasica grauissima oratione obstitit dicens, inimicissimum hoc fore bellatori populo ad nutriendam desidiam lasciuiamque commentum, adeoque mouit senatum, ut 10 non solum uendi omnia theatro comparata iusserit, sed etiam subsellia ludis poni prohibuerit.

Quamobrem intellegant nostri — quibus quidquid extra 5 oblectamentum libidinis occurrit offensio est — propter hoc, quod se infirmiores esse hostibus suis ipsi sentiunt et fatentur, 15 theatra incusanda non tempora, nec blasphemandum Deum 6 uerum, qui usque ad nunc ea prohibet, sed abominandos deos uel daemones suos, qui ista petierunt, profundo quidem satis malignitatis suae argumento tale sacrificium flagitantes, quoniam non 'magis fuso cruore pecudum quam profligata uirtute p. 278 20 hominum pascerentur. nam utique tunc nec hostes nec fames 7 nec morbi nec prodigia deerant, immo tunc plurima erant; sed theatra non erant, in quibus — quod incredibile dictu est — ad aram luxuriae uirtutum uictimae trucidantur. Cartha- 8

AUCTORES § 4 *Liuius* 48 (cf. *Per.*) et *Augustinus C. D.* 1, 31—33 § 5—§ 9 *Orosius adhibito Augustino l. l.; cf. ipsum* 1, 6 § 4 et ad § 8: 4, 6 § 3

2 usus *om.* L 3 sergius] *LRD*β; *Seruius Fabricius sh*

4 proelo *D*¹ 5 lapsus *D* 6 lapidum *R*^a 7 fieret tunc
(*corr. m. 2; supra e priorem et u quas m. 1 posuerat lineas = et —, erasae sunt*) *L* || nasica] nasi *D*¹ 8 hoc *om.* *D* || nutriendum desidiae *D*² 9 lasciuiamque] *L* lasciuiaque *D*¹ lasciuiaque *D*²*Rv* || monuit *R* 10 comparata *R*^b*D* 12 quicquid *R*^b*D* 13 occurrerit *D* 14 sentiant *D* || fateantur *D* 16 abominandos (h *er.*) *R* || deos *om.* *D* 17 suo *D* 18 quoniam] *L* A (qm̄) C (qm̄) G (Quō) *KMH* quo* (*er. t? D*) *RD* quo *v* 20 hostis *L* || famis *LD* 21 immo tunc plurima erant *om.* *D* 22 dictum *LR*^a*D* 23 luxoriae *R*^a || trucidantur *D*¹ trucidarentur *D*² || karth- *R*

giniensibus aliquando uisum est homines immolare, sed male praesumpta persuasio breui praetermissa est; a Romanis uero
 9 exactum est, ut semet ipsos perditioni impenderent. factum est, fit, amatur et clamatur ut fiat: qui pro mactanda gregis sui pecude fortasse offenderentur, pro interficienda cordis sui
 5 uirtute laetantur. quin potius Nasicae erubescant, qui Christianis exprobrandum putant et non nobis de hostibus, quos semper habuerunt, sed illi de theatro, quod haberi prohibuerat, conquerantur.

10 Igitur in Hispania Sergius Galba praetor Lusitanos citra
 Tagum flumen habitantes cum uoluntarios in deditionem recepisset, per scelus interfecit; simulans enim de commodis eorum se acturum fore, circumpositis militibus cunctos inermes incautosque prostrauit. quae res postea uniuersae Hispaniae
 15 propter Romanorum perfidiam causa maximi tumultus fuit.

p. 279
 22 ¹Anno ab Vrbe condita DCII L. Censorino et M. Manilio consulibus tertium Punicum bellum exortum est. igitur cum senatus delendam Carthaginem censuisset, profecti in Africam consules et Scipio tunc tribunus militum prope Vticam ma-

AVCTORES § 10 *Liuius* 48 (cf. *Per.* 49) § 1 — § 3 *Liuius* 49 (ad § 1 cf. *Per.* et *Eutrop.* 4, 10); § 1 DCII numerus est *Liuianus*

EXPILATORES 19 tunc tribunus militum *Orosianis aliis alio loco inseruit Paulus* 80, 19

1 sed male *om.* *D* 2 a] ad *D*¹ 3 semet] in semet *L* || impenderent *LR* 4 est fit amatur] ē.***amator (amatur *al. m.*)
 5 ficiat² (*del. al. m.*) fatentur (n *del. al. m.*) *R* || mactando *D* || greges
*R*¹ 7 uobis *D*¹ nobis (*sic*) *D*² 8 prohib*erat (*er. uix u; e statim ex r*) *D*¹ prohibitum *D*² 9 conquaerantur *L* 10 sergius] *LRD*; *Seruius Fabr. sh* || praetor] p̄r. (*quo alibi usus est etiam pro populo romano*) *L* || scitra *D* 11 habetatis (-os 2) *D* 12 similans *R*¹ 13 a circumposetis (-itis 2) *D* || ermis *D*¹ 14 prostrauit *D* 15 propterca *L* 16 dc. mo secundo *L* sescentesimo secundo (s *secunda in x, in sec. in n corr. m. 2*) *D* DCII *R*^a || lucio *D* lutio *R* || censorino *D* || marco *RD* || cons. *L* 18 karth- *R* 19 mil. *L*

ioris Africani castra tenuerunt. ibi Carthaginensibus euocatis 2
iussisque ut arma et naues traderent nec moratis, tanta uis
armorum repente tradita est, ut facile tota ex his Africa po-
tuisset armari. sed Carthaginenses postquam arma tradiderunt 3
5 et relicta urbe recedere procul a mari decem milibus passuum
iussi sunt, dolorem ad desperationem contulerunt aut defensuri
ciuitatem aut cum ipsa per ipsam sepeliendi, ducesque sibi
duos Hasdrubales creauerunt. arma primum facere adgressi 4
aeris ferrique inopiam auri argentique metallis suppleuerunt.
10 consules oppugnare Carthaginem statuunt, cuius situs fuisse
huiusmodi dicitur: uiginti duo milia passuum muro amplexa, 5
tota paene mari cingebatur absque faucibus, quae tribus p. 280
milibus passuum aperiebantur. is locus murum triginta pedes
latum habuit saxo quadrato in altitudinem cubitorum quadra-
15 ginta. arx, cui Byrsae nomen erat, paulo amplius quam duo 6
milia passuum tenebat. ex una parte murus communis erat
urbis et Byrsae imminens mari, quod mare Stagnum uocant,

AVCTORES § 4--§ 6 *Liuius* 49, sed § 4 etiam *Florus* 2, 15 § 10;
ad § 5 cf. *Periocha* 51 princ., ad § 6 obiectu *Vergil. Aen.* 1, 160

EXPILOTORES 1 Carthag.—8 creauerunt *compilauit Paulus* 80
8 arma—9 suppleuerunt *expressit Paulus* 80, 16 sq. 10 cuius
situs—17 mari *compilauit Seuerus Chron. p.* 453 [*qui* 11 XXII]
10 cuius—p. 272, 1 tranquillatur *compilauit Paulus* 82

1 africani (*pr. i ex a m. 2, i fin. in ras. ex a m. 2*) *D* || cartha-
ginensebus (-iensusibus 2) *D* karth- *R* 2 iussisque *R^a* || morata
L¹ 3 tota africa facile ex his *R* facile ex his (ea *H*) tota africa
KMH ex ea tota africa § 4 carthaginensis (-incensibus 2) *D* karth-
R 5 cedere *L* 7 perupsam *D* || sepeliendi *LR^a* sipiliendi
D¹ 8 hasdrubalis (i *statim in e m. 1*) *D¹* hasdrubales *D²* || ag-
gressi *R^b* 9 metalis *R^a* || suppleuerunt *D¹* 10 karth- *R* ||
cuius situs fuisse huiusmodi] cuius modi *D* XXII milia *R*, item §;
uigintia milia *v* 12 pene *R^b* 13 his *D* || triginta *D* XXX *R*
14 altitudine *LH* § || XL *R* 16 erat] (*H*) *v* est *LRD* om. *X₂*
17 imminens *R* || uocant] *LRD* uocabant *v*

7 quoniam obiectu protentae linguae tranquillatur. consules
 igitur quamuis aliquantam muri partem quassatam machinis
 diruissent, tamen a Carthaginensibus uicti ac repulsi sunt:
 quos fugientes Scipio repulso intra muros hoste defendit. Cen-
 sorinus in Urbem rediit. Manlius omissa Carthagine ad 5
 8 Hasdrubalem arma conuertit. Scipio Masinissa mortuo inter
 Masinissae filios tres Numidiaē regnum diuisit. quo circa
 Carthaginem reuerso Manlius Tezagam urbem expugnauit atque
 diripuit; duodecim milia ibi Afrorum caesa, sex milia capta
 sunt. Hasdrubal Poenorum imperator, Masinissae nepos, sub-10
 selliorum fragmentis in curia a suis propter suspicionem pro-
 9 ditionis occisus est. Iuuentius praetor in Macedonia aduersus
 Pseudophilippum congressus, cum maxima clade totius Romani
 exercitus interfectus est.

p. 281

23 ¹Anno ab Vrbe condita DCVI id est anno quinquagesimo 15
 post bellum Punicum secundum Cn. Cornelio Lentulo L. Mum-

AVCTORES § 7 *Liuius* 49 (cf. *Periocha*) § 8 *Liuius* 50 (cf.
Per. et Eutrop. 4, 11) § 9 *Liuius* 50 (cf. *Per. et Eutrop.* 4, 13);
illud totius haud dubie Orosianum est cap. 23 § 1 DCVI numerus
male computatus uidetur esse ex quarto (§ 7) et a. DCII (22 § 1) || anno
—secundum ex Eutropio 4, 10 ut uid. qui tamen LI habet; nec sibi ipsi
constat compiler (cf. 4, 20 DXXXVI) || Cn. Cornelio—§ 4 consumpti
sunt Liuius 51 (ad § 1 et § 4 cf. Periocha)

EXPILATORES 1 consules—4 defendit *exscripsit Paulus* 80, 17—20

1 obiectu (o *in ras. al. m.*) R obiecto D || tranquillatur] L *item*
 A (et *KMH ut uid.*) h strangulatur RD *item* GV₃ (p. *ras.*) TONŪ
 strangulatur V₃ (a. *ras.*) B || consolae figitur (f *in s radendo corr., inter*
 ae et f m. 2—) D 3 karth- R 4 repulso (r *in s ui uid. mut., m. 2*) D ||
 derendit D¹ || censurinus D 5 manlius] LRD Manilius *fsh* || karth- R
 6 hasdrubabem D^a || massinissa R 7 massinissae R (*lin. 10 ma-*
sinissae idem) 8 karth- R || manlius] LRD Manilius *fsh* || tizicam
 D || atque diripuit *om. D* || adque LR^a 9 duodecem D¹ XII R ||
 ibi *add. s. u. m. 2 in L* || sex milia] VI milia R sex LD 12 prae-
 tor] p̄r̄. L || machedonia R¹ 13 romam D 15 sescentensimo
 (-tisemo D) sexto LD DCII (*sic*) R *item* N || quinquagesimo] LR^a
 quinquagesimo D¹ quinquagesimo R^bD² 16 gn̄. L gneo RD ||
 cornilio lentu|locucio mumio D || lucio R

mio consulibus P. Scipio, superioris anni consul, delere Carthaginem suprema sorte molitus Gothonem ingreditur. ubi dum 2
sex continuis diebus noctibusque pugnatur, ultima Carthaginienses desperatio ad deditionem traxit petentes, ut quos
5 belli clades reliquos fecit, saltem seruire liceat. primum agmen 3
mulierum satis miserabile, post uirorum magis deforme descendit. nam fuisse mulierum xxv milia, uirorum xxx milia memoriae traditum est. rex Hasdrubal se ultro dedit. 4
transfugae qui Aesculapii templum occupauerant, uoluntario
10 praecipitio dati igne consumpti sunt. uxor Hasdrubalis se duosque filios secum uirili dolore et furore femineo in medium iecit incendium, eundem nunc mortis exitum faciens nouissima regina Carthaginis, quem quondam prima fecisset. ipsa autem ciuitas 5
decem et septem continuis diebus arsit miserumque specta-
15 culum de uarietate condicionis humanae uictoribus suis prae- p. 282
buit. diruta est autem Carthago omni murali lapide in puluerem 6

AVCTORES § 4 uxor Hasdrubalis—§ 5 arsit *Florus 2, 15 § 17 et 18 (cf. Per. 51)* § 6 et § 7 *Liuius 51 et Eutropius 4, 12 (ad § 7 cf. Flor. 2, 15 § 1 et ad illud quarto etiam Perioch. 49 princ.)*; § 6 DCC cf. 7, 2 § 9 et 5, 1 § 5

EXFILATORES 1 Scipio . . 14 xvii . . diebus arsit . . 16 Carthago—
17 erat *compilauit Seuerus Chron. p. 453, qui male 17 DCCXXXVII, ubi uoluit fort. DCLXXVIII (LXXII Oros. 4, 6 et DCVI 4, 23)* 2 dum—12 incendium (*om. 6 magis deforme, 8 memoriae, 11 uirili dol. et*) et 13 ipsa—
p. 274, 4 terminatum est (*om. 15 de—humanae et p. 274, 1 septing.—erat*) *insertis Orosianis aliis Eutropianisque exscripsit Paulus 81 et 82*

1 conss̄. L consolebus (-libus 2) D¹ || publius RD || karth- R
2 sort*emolitus (e ex a in ras.) R 3 continuis sex D || noctibus-
que] noctibus L || karth- R 5 reliquias D² || saltim R¹D
6 mirabile R^a || post uirorum] LRD³ uirorum post fsh 7 xxū.
milia L uiginti quinque milia D || .xxx. mil. L triginta milia D
8 memoria R¹ || dedit D² 9 esculapi R || uoluntario (u alt.
in ras. al. m.) R 10 dati] dati D¹ cladi D² || igneque D² ||
hastrubalis D² 11 uirili] uiri D || femenio D¹ 13 karth- R ||
condam D¹ 14 sedecim ³ || miserumq. (q. om. m. 1 s. s. m. 2) L
15 conditionis R 16 est autem] autem R¹ autem est R² || karth-
R || murabili ² || lapide in] lapidem D¹

conminuto septingentesimo post anno quam condita erat.
7 multitudo omnis captiuorum exceptis paucis principibus uenun-
data est. ita quarto quam coeptum fuit anno bellum Punicum
tertium terminatum est.

8 Sed mihi quamlibet studiose quaerenti uerumtamen homini 5
tardioris ingenii nusquam omnino causa tertii belli Punici,
quam in tantum Carthago accenderit, ut iuste euerti decer-
neretur, eluxit, illudque me uel maxime mouet, quod, si ita
ut in superioribus bellis euidentem in adsurgentem causa et dolor
9 accendebat, consultatione non opus erat. at uero, cum alii 10
Romanorum propter perpetuam Romae securitatem delendam
esse decernerent, alii uero propter perpetuam Romanae uirtutis
curam, quam sibi semper ex suspitione aemulae urbis inpen-
derent, ne uigor Romanus bellis semper exercitus in languidam
segnitiem securitate atque otio solueretur, incolumem Car- 15
thaginem statui suo permittendam esse censerent: causam non
ex iniuria lacessentium Carthaginiensium sed ex inconstantia
10 torpescientium Romanorum ortam inuenio. quod cum ita sit,
cur Christianis temporibus imputant hebetationem ac robiginem
suam, qua foris crassi, intus exesi sunt? qui porro ante ses- 20

AVCTORES § 8—§ 11 *Orosius adhibitis ad § 9 Augustino C. D. 2, 18 et 3, 21 ac fort. Livio (cf. Periocha 49), illisque § 10 Christianis temporibus imputant repetitis ex Augustino C. D. 1, 33*

1 conminuto (-ta D^2) RD^1 || septin*gentesimo (er. \dot{q}) D δcc R ||
post, anno quam (i. e. anno post quam, corr. m. 2) D 2 paucis (c
ex s m. 1) R || uenundata] LRD^3 3 coeptum] LD^3 ceptum (e
radendo in e) R inceptam v 6 belli Punici tertii v 7 kar-
thago R || ut] tuci D^1 8 illudque*uel (eras. 1 et tertiae u lin.
prior in ras. m. 1) D 9 ut in] ut D^1 ut a D^2 || assurgentem (s pr. in
ras.) R 10 accedebat D^1 || at add. m. 2 ante u. in L ad R^aD
13 quam] LD q; al. m. in qu^e mut. R quae v || suspitione R || im-
penderent D , Grubitz impenderet LDv 14 semper om. L || exer-
citus R^2D^2 15 ocio (ocio 2) D^1 || incolumen D || karth- R
16 statui (i er.) R 17 iniuria (iniu in ras. m. 1) D || lacessentium]
 LD lacessentium Rv || karth- R carthaginiensium D || ex om. R
18 sit om. D 19 cum D || inputant RD || hebitationem R^a
habetacionem (heb- 2) D^1 || rubiginem D^2R 20 exesi R^2 || sexcentos
 D^2 - δc - R

centos fere annos, sicut sui ¹prudentes timentesque praedixerant, p. 283
cotem illam magnam splendoris et acuminis sui Carthaginem
perdiderunt.

Itaque finem uolumini faciam, ne forsitan collidendo uehe- 11
5 mentius discussa ad tempus robigine ubi necessarium acumen
elicere non possum, superuacuam asperitatem inueniam. quam-
quam obuiantem asperitatem nequaquam expauescerem, si
interioris spem acuminis inuenirem.

1 fere om. L 2 karth- R 4 collidendo R^b 5 robigine]
D¹ rubigine LD²R 6 quanquam R^bD quaquam R^a 7 obuante
D¹ 8 inuenirem] *sub hoc u. a correctore adnotatum est: contuli*
(litteris prope cursiuis) L

⊗ | pauli | orosii · lib̄ · | IIII · explic̄ · | inc̄ · lib̄ · v † | lege in XPO | ⊗ | iste
quaternio quinq. folia habet L fol. 101 (in quo post hoc folium deest
folium unum, cf. p. 278, 2)

explicit liber quartus. Incipit | pauli horosi aduersū paganos hi-
sto|riarum · liber (numerus deest; uersus pars reliqua ornamento expleta
est) litteris uncialibus rubris R

Explicit liber quartus (nigr.) | incipit orosii histori (rubr.) | arum
liber quintus (nigr.) litteris maiusculis D

p. 284

PAVLI OROSII HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS

LIBER QVINTVS.

1 Scio aliquantos post haec deinceps permoueri posse, quod
uictoriae Romanae multarum gentium et ciuitatum strage
crebrescunt. quamquam, si diligenter appendant, plus damni
inuenient accidisse quam commodi. neque enim parui pendenda
sunt tot bella seruilia, socialia, ciuilia, fugitiuorum, nullorum 5
2 utique fructuum et magnarum tamen miseriarum. sed conieuo,
ut quemadmodum uolunt ita fuisse uideatur; unde arbitror
esse dicturos: ecquid his temporibus beatius, quibus continui
triumphi, celebres uictoriae, diuites praedae, nobiles pompae,
p. 285 magni ante currum reges et longo ordine uictae gen^{tes} age- 10
3 bantur? quibus breuiter respondebitur et ipsos de temporibus
solere causari et nos pro isdem temporibus instituisse ser-
monem, quae tempora non uni tantum urbi adtributa sed Orbi
uniuerso constat esse communia. ecce quam feliciter Roma

AVCTORES § 1 bella—ciuilia *cf. Augustinus C. D. 3, 23*

2 rome aut rome R¹ 3 creuerunt X₂ || quanquam DII || si] et
si II || appendant] DAVTOX₂ ed. 1542 in contextu adpendant K¹M
attendant (tt al. m. in ras., fuisse potest pp R) RII ed. 1542 in mg., fs
adtendant GK²h || dampni R^a 4 inueniant T || accidisse (e pr. ex
d?) R 5 socialia] scio alia D 6 conieuo] T^b (u ex b?) conhibeo
RIIDAG₅ conhibeo X² cohibeo M¹; cf. 4 pr. § 6 7 uolunt ita]
uoluntati D² || uediatur (corr. m. 2) D || arbitrer D² 8 dicturos
R²D² dicturus R¹D¹ || et quid RDAG₅ 9 celebres (e pr. in ras.
al. m.) R caelebres (-is D¹) D²II 10 currus G³ 12 isdem]
G hisdem RD 13 non in tantum (uni supra in scr. m. 2) R || attri-
buta R^bII 14 constat (at ex ant) X₂

uincit tam infeliciter quidquid extra Romam est uincitur. quanti igitur pendenda est gutta haec laboriosae felicitatis, 4 cui adscribitur unius urbis beatitudo in tanta mole infelicitatis, per quam agitur totius Orbis euersio? aut si ideo felicia 5 putantur, quia unius ciuitatis opes auctae sunt, cur non potius infelicissima iudicentur, quibus miserabili uastatione multarum ac bene institutarum gentium potentissima regna ceciderunt? an forte aliud tunc Carthagini uidebatur, cum post annos 5 centum uiginti, quibus modo bellorum clades modo pacis condi- 10 ciones perhorrescens, nunc rebeli intentione nunc supplici, bellis pacem, pace bella mutabat, nouissime miseris ciuibus passim se in ignem ultima desperatione iacentibus unus rogos tota ciuitas fuit? cui etiam nunc, situ paruae, moenibus destitutae, pars miseriarum est audire quid fuerit. edat Hispania sententiam 6 15 suam: cum per annos ducentos ubique agros suos sanguine suo rigabat inportunumque hostem ultro ostiatim inquietantem nec repellere poterat nec sustinere, cum se suis diuersis urbibus ac locis, fracti caede bellorum, obsidionum fame exinaniti, interfectis coniugibus ac liberis suis ob remedia miseriarum 20 concursu misero ac mutua caede iugulabant, — quid tunc de

AVCTORES § 6 annos ducentos *cf.* 6, 21 § 1 et 7, 41 § 2

1 uincit (*linea er. m. 2*) *D* || quicquid *RD*² 7 ceciderunt (e
in e) *R* 8 an] an ac *V* || karthago (o *in ini m. 2*) *R* kartagini
Π cartagini *GV* || uidebatur] debibatur (e s. s. m. 2) *D* || cum] quum
A ut plerumque 9 centum uiginti] *DAX*₂ cxx *RΠG* || conditionis
(*corr. m. 2; punctum q. e. sub i [sic] statim deletum est*) *D* condi-
ones *R* 10 supplici] *D'AGVX*₂ supplicii *R*¹ supplicii *R*²*D'Πh*
supplicis *D*² || bellis] *DAGVX*₂*KMFNTO* et ut uid. *R*^a belli (belli*
R) *RΠ* bello *h* 11 pacem *om.* *RΠ* || pace bella mutabat]
*RΠAX*₂*KMNTO* (motabat *O*) paco bellum mutabant *D* bella pace
mutabat *G* p. m. b. *h* || nouissime (e *in e*) *R* 12 desperationem
(*.. m. 2*) *D* || iacentibus *D* 14 quae *GX*₂ || edat] Etdat *D*
15 sua (~ *fort. ex corr. add.*) *D* || ducentos] *D* cc *RG* || ubiq' *in ras.*
m. 1 G 16 rigabant *D* || osciatim *D*¹ hostiatim *R*^b*ΠAX*₂
17 poterant *D* 18 ac *om.* *A* || fracti] *DAv* (locis fracti, *v*) fractis
*RΠGVX*₂ *cf.* 4, 9 § 1 || obsidiorum *D*; *cf.* obsidionis fame 6, 21 § 5
20 qui *R*^a

7 suis temporibus sen'tiebat?/ipsa postremo dicat Italia: cur
 p. 286 per annos quadringentos Romanis utique suis contradixit obstitit
 repugnauit, si eorum felicitas sua infelicitas non erat Romanos-
 que fieri rerum dominos bonis communibus non obstabat?
 8 non requiro de innumeris diuersarum gentium populis diu 5
 ante liberis, tunc bello uictis, patria abductis, pretio uenditis,
 seruitute dispersis, quid tunc sibi maluerint, quid de Romanis
 9 opinati sint, quid de temporibus iudicarint. omitto de regibus
 magnarum opum, magnarum uirium, magnae gloriae, diu
 potentissimis, aliquando captis, seruiliter catenatis, sub iugum 10
 missis, ante currum actis, in carcere trucidatis: quorum tam
 stultum est exquirere sententiam, quam durum non dolere
 10 miseriam. nos, nos inquam ipsos uitaeque nostrae electionem,
 cui adqueiuimus, consulamus. maiores nostri bella gesserunt,
 bellis fatigati pacem petentes tributa obtulerunt: tributum 15
 11 pretium pacis est. nos tributa dependimus, ne bella patiamur,
 ac per hoc in portu, ad quem illi tandem pro euadendis ma-
 lorum tempestatibus confugerunt, nos consistimus et mane-
 mus. igitur nostra tempora uiderim utrum felicia; certe
 feliciora illis ducimus, qui quod illi ultime delegerunt nos 20

1 haec ipsa—Italia male cum praecedentibus coniungebantur || cur] D²G¹R³ 5 itemque haud dubie R¹ cor D¹ cū R²G³ 2 cccc RG || inde a romanis denuo superstes L 3 si horum R³ 4 dominos (o alt. m. 3 redintegrata) R 5 innumeris (nume in ras. aut fortuita macula m. 3) R 6 ante] LR antea DA (a fin. cum liberis coni. D¹) v || practio LR^a praecio D 7 q R¹ (1d s. s. m. 2) || maluerunt D 8 opinati* R || tempore|rebus D¹ || iudica|**rint (ue ut uid. er.) R iudicarent LD 9 magnarū*opum R || magnarum uirium om. D 10 seruiliter catenatis om. D || catenatis L 11 carcerem R || truis (sis in ras. ex cidatis ut uid. m. 2) R || tam] tamen D 12 non om. L || dolere (e pr. ex o al. m.) R 13 nos nos] nos D || in|quantum ipsos L 14 consola*mus (er. n) D || gesserant L 15 optulerunt L 16 praetium LR^a praecium D || patiarum D¹ 17 portum R portū (~ fort. m. 2 add.) D || q^m (pro correctura non habendum) L quē* (~ al. m.) R 19 nostra] Rv nos LDA || uiderim] LR uidirem D¹ uidirem' (i alteram in e correxerat sed statim hanc e deleuit) D² uiderimus v || certae (a er.) R 20 qui] quia R^b v || ultimo v optime D²

continue possidemus. inquietudo enim bellorum, qua illi attriti 12
sunt, nobis ignota est. in otio autem, quod illi post im-
perium Caesaris natiuitatemque Christi tenuiter gustauerunt,
nos nascimur et senescimus; quod illis erat debita pensio ser-
uitutis nobis est libera conlatio defensionis, tantumque interest 13
inter praeterita praesentiaque tempora, ut quod Roma in usum
luxuriae suae ferro extorquebat a nostris, nunc in usum com- p. 287
munis reipublicae conferat ipsa nobiscum. aut si ab aliquo
dicitur tolerabiliores parentibus nostris Romanos hostes fuisse,
10 quam nobis Gothos esse, audiat et intellegat, quanto aliter
quam circa se ipsum agitur sibi esse uideatur.

Olim cum bella toto Orbe feruebant, quaeque prouincia suis 14
regibus suis legibus suisque moribus utebatur, nec erat socie-
tas adfectionum, ubi dissidebat diuersitas potestatum; postremo
15 solutas et barbaras gentes quid tandem ad societatem addu-
ceret, quas diuersis sacrorum ritibus institutas etiam religio
separabat? si quis igitur tunc acerbitate malorum uictus 15
patriam cum hoste deseruit, quem tandem ignotum locum
ignotus adiit? quam gentem generaliter hostem hostis orauit?
20 cui se congressu primo credidit, non societate nominis inuitatus,
non communionem iuris adductus, non religionis unitate securus?
an parum exempli dederunt Busiris in Aegypto peregrinorum 16
infeliciter incurrentium impiissimus immolator, crudelissima
circa aduenas Dianae Tauricae litora sed magis sacra crudelia,
25 Thracia cum Polymestore suo usque ad propinquos hospites

AVCTORES § 16 Busiris—immolator *cf. 1, 11 § 2* || crudelissima—
scelerata *ignotus*

1 possidemus *L^aD¹* || qu**a* (*er. i*) *R* || attriti *D* 6¹ praeterita
R || usu *D* 7 *a om. L* 9 tolerabilis *L¹* 10 quando
D² 12 bella toto orbe] toto orbe bella *R* || quaeque] unaquaeque
D² || suis legibus suis regibus *L* 13 suis legibus *om. DA*
14 affectionum *R* affectionum *D* || dissidebat (*si in ras. m. 2*) *R* ||
aduersitas]potestatum (*d alteram del. m. 1*) *L* || postremū *D²*
15 quid] qui *D* || deduceret *L* (*cf. 14 aduersitas*) 16 institutis
R 17 aceruitate *L* 20 congressui *R²* 21 addictus (*i ra-*
dendo ex u) *R* || reigionis *R¹* || unitatē *D¹* 22 busiriss *D¹*
busiridi *D²* || aegipto *D* 23 impiissimus *R¹* || immolatur *LDR^a*
25 polymestore] *R₅* polimestore *D₅* polymnestore *L(H)v*

scelerata? et ne antiquitatibus uidear immorari, testis est Roma de Pompeio interfecto, testis Aegyptus de interfectore Ptolemaeo.

2 'Mihi autem prima qualiscumque motus perturbatione fugi-
 p. 288 enti, quia de confugiendi statione securo, ubique patria, ubique 5
 2 lex et religio mea est. nunc me Africa tam libenter excepit
 quam confidenter accessi; nunc me, inquam, ista Africa excepit
 pace simplici, sinu proprio, iure communi, de qua aliquando
 dictum et uere dictum est

hospitio prohibemur harenae, 10

Bella cient primaque uetant consistere terra;

nunc ultro ad suscipiendos socios religionis et pacis suae beni-
 uolum late gremium pandit atque ultro fessos, quos foueat,
 3 inuitat. latitudo orientis, septentrionis copiositas, meridiana
 diffusio, magnarum insularum largissimae tutissimaeque sedes 15
 mei iuris et nominis sunt, quia ad Christianos et Romanos
 4 Romanus et Christianus accedo. non timeo deos hospitis mei,
 non timeo religionem eius necem meam, non habeo talem quem
 pertimescam locum, ubi et possessori liceat perpetrare quod
 uelit et peregrino non liceat adhibere quod conuenit, ubi sit 20
 5 ius hospitis quod meum non sit; unus Deus, qui temporibus,
 p. 289 quibus ipse innotescere uoluit, hanc regni statuit unitatem,
 ab omnibus et diligitur et timetur; eadem leges, quae uni

AVCTORES cap. 2 cf. Augustinus C. D. 3, 23 § 2 hospitio—
 terra Vergilius Aen. 1, 540 sq.

2 interfect *D*¹ || testis est *D*² || aegyptus *D* || interfectore] *LA* inter-
 fecto *R* interfecto rege *D* 3 ptolemaeo *L* ptolomeo *R* ptolomaeo
D 4 qualescumque *R*² 6 relegio *R*¹ || affrica *D* 7 ista
 (a in ras. m. 2) *D* || affrica *D* 8 communae *D*¹ || qua] quali
L^a 12 suspiciendus *D*¹ || sui *R* || ben. late] beneuolumtate (e fin.
 in i mut. m. 2) *D* || beniuolum] *LR* 13 ultro] *R* 14 septem-
 trionis ante ras. *R* || **meridiana (er. & ?) *R* 15 insularum om.
D 18 nece mea *R* necemae *D*¹ necime] (sic) *D*² || quem] qualem
D 20 peregrino (e altera ex æ ?) *R* || sit ius] siuus (mut. m. 2)
D 21 hospitis] *LR* hospicii *D* hospitii *h* || non meum *L*
 23 et timetur; ea .. eadem legis quae (corr. m. 2, eiusdem sunt hae; et ..
 interpunctiones) *D* || eadem leges (mox s erasa) *R*¹ Hec eadem leges
*R*² || qua* *R*

Deo subiectae sunt, ubique dominantur; ubicumque ignotus accessero, repentinam uim tamquam destitutus non pertimesco. inter Romanos, ut dixi, Romanus, inter Christianos Christianus, 6 inter homines homo legibus inploro rempublicam, religione 5 conscientiam, commuione naturam. uitor temporarie omni terra quasi patria, quia quae uera est et illa quam amo patria in terra penitus non est. uihil perdidit, ubi nihil amaui, totum- 7 que habeo, quando quem diligo mecum est, maxime quia et apud omnes idem est, qui me non modo notum omnibus uerum 10 et proximum facit, nec egentem deserit, quia ipsius est terra et plenitudo eius, ex qua omnibus omnia iussit esse communia. haec sunt nostrorum temporum bona: quae in totum 8 uel in tranquillitate praesentium uel in spe futurorum uel in perfugio communi non habuere maiores, ac per hoc incessabilia 15 bella gesserunt, quia, mutandarum sedium commuione non libera, persistendo in sedibus suis aut infeliciter necati sunt aut turpiter seruierunt. quod clarius promptiusque ipsis ueterum gestis per ordinem explicitis aperietur.

Anno ab Vrbe condita DCVI, hoc est eodem anno, quo et 3 20 Carthago deleta est, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummio consulibus ruinam Carthaginis euersio Corinthi subsecuta est, duarumque potentissimarum urbium paruo unius temporis interuallo per diuersas mundi partes miserabile conluxit in-

AVCTORES 10 ipsius—11 eius *Psalm. 23, 1* cap. 3, *exceptis* § 1 *anni numero et* § 4 *Orosiana, Lilius 52* (§ 5 *cf. Periocha*, § 5 *opulentissimam et* § 7 *permixta—aeris cf. Florus 2, 16 § 7*)

1 subiecta sunt *D*¹*R* subiectus sum *D*² || domenantur (. m. 2) *D*
 2 ad uim ut uid. in mg. 1 mortē al. m. *R* 5 conscientia *R* || na-
 tura *R* || temporarie*omni (e alt. ex a) *R* 6 illa* *R* || patriā *D*
 7 paenitus *R*^a || perdedi (corr. m. ut uid. 2) *L* 8 et om. *L*
 9 modum *D*¹ 12 sic temporū *D* 13 in spe] spe *R* || sic futu-
 rorū *D* 14 communi* *R* || *ac *R* 15 quia] qui *D*
 17 promptiusque *R*¹ promciusque (c in pe m. 2) *D* || ipsi *D* 18 *ge-
 stis *R* gestis (e m. 2) *D* 19 sescentesimo (-tisemo *D*) sexto *LD* ||
 et om. *D* 20 karthago *R* || gñ. *L* gneo *RD* || lucio *D* lutio *R* ||
 cōñs. *L* cōns *R* consolib; *D* 21 karthaginis *R* || corunthi *D*
 22 -que om. *R*

2 cendium. nam cum Metellus praetor Achaeos Boeotiosque con-
 iunctos duobus bellis, hoc est primum apud Thermopylas,
 p. 290
 3 iterum in Phocide uicisset — quorum priore bello occisa esse
 xx milia, secundo VII milia caesa Claudius historicus refert,
 Valerius et Antias in Achaia pugnatum et xx milia Achae- 5
 orum cum duce suo Diaeo cecidisse confirmant, Polybius
 Achius quamuis tunc in Africa cum Scipione fuerit, tamen,
 quia domesticam cladem ignorare non potuit, semel in Achaia
 pugnatum Critolao duce adserit, Diaeum uero adducentem ex
 Arcadia militem ab eodem Metello praetore oppressum cum 10
 4 exercitu docet; sed de uarietate discordantium historicorum
 aliquanta iam diximus, quorum sufficiat detecta haec et male
 nota mendaciorum nota, quia parum credendum esse in ceteris
 euidenter ostendunt qui in his quoque, quae ipsi uidere, diuersi
 5 sunt — igitur post extincta totius Achaiae praesidia destitu- 15
 tarum euersionem urbium Metello praetore meditante consul
 Mummius repentinus cum paucis uenit in castra. qui dimisso
 statim Metello Corinthum sine mora expugnauit, urbem toto
 tunc Orbe longe omnium opulentissimam, quippe quae uelut
 officina omnium artificum atque artificiorum et emporium 20

AUCTORES 12 diximus *cf.* 4, 20 § 7—9

1 metellus (u *al. m. ex o ?*) *R* metillus *D*¹ || acheos *RD*¹ achios
*D*² || boetiosque *LR*² byotiosque *R*¹ byociusquae (u *in o corr.*, a *del.*
 2) *D* 2 primum] *LD* primo *Rv* || thermopylas *R* 3 inphocideui-
 cisset *L* cum focis deuicisset *R* in focis deuicisset *D*; in Phocaeis
 deuicisset *v* || sic quorū *D* 4 $\overline{\text{xx}}$ milia *L* uiginti milia *D* ||
 septem *LDR* 5 ualerius et] *LRD* et *del. v male* || anthias
RD || $\overline{\text{xx}}$ milia *L* uiginti milia *D* || acheorum *LRD* 6 duces
 uo diae. oecidisse *D*¹ dúces uo/ diae. oecidisse (i. e. *ut uid.* — diaeοο
 —) *D*² || diaeo] *L*¹ *R* diaeo^{un} *L*³ || caecidisse *R*^a || confirmant] *LRD* con-
 firmat *v* || polibius *D* 7 achibus *R* || affrica *D* || scepione *D*¹
 8 qui|ad domesticam *D* 9 critulao *D* || asserit *R* 10 con-
 pressum *D* 11 uariaetate *R*^a 12 et *del. al. m. R* 13 men-
 daciorum (ci *al. m. in ras.*) *R* || ceteris *R*^a 15 totius (t *pr. in*
ras. ?) *R* || praesidia* *R* 16 pretore *R* 17 repentenus (rep *in*
ras. m. 1, -tinus 2) *D* 18 urbem] orbe *L* 19 orbe] urbe *D*¹
 20 officina (er. u ?) *R* || arti**ficiorum *R* || ettemporium *L* et im-
 ptorū (i. e. -rum) *D*

commune Asiae atque Europae per multa retro saecula fuit. ^{p. 291}
 permissa crudeliter etiam captiuus praedandi licentia 'sic omnia 6
 caedibus ignibusque completa sunt, ut de murorum ambitu
 quasi e camino in unum apicem coartatum exundaret incendium.
 5 itaque plurima parte populi ferro flammisque consumpta reliqua
 sub corona uendita est; urbe incensa muri funditus diruti
 sunt; muralis lapis in puluerem redactus, praeda ingens
 erepta est. sane cum propter multitudinem et uarietatem 7
 statuarum simulacrorumque in illo ciuitatis incendio permixta
 10 in unum auri argenti atque aeris omniaque simul metalla
 fluxissent, nouum genus metalli factum est, unde usque in
 hodiernum diem siue ex ipso siue ex imitatione eius aes
 Corinthium, sicut memoriae traditum est, et Corinthia uasa
 dicuntur.

15 Isdem consulibus Viriatus in Hispania genere Lusitanus, 4
 homo pastoralis et latro, primum infestando uias deinde
 uastando prouincias postremo exercitus praetorum et consulum
 Romanorum uincendo 'fugando subigendo maximo terrori Ro- ^{p. 292}
 manis omnibus fuit. siquidem Hiberum et Tagum, maxima 2
 20 et diuersissimorum locorum flumina, late transgredienti et
 peruaganti C. Vecilius praetor occurrit: qui continuo caeso
 usque ad interneccionem paene omni exercitu suo uix ipse

AVCTORES § 1—6 *Liuius 52 (ad § 1—4 cf. Periocha, Florus 2, 17 § 15 et 16, Eutropius 4, 16)*

EXPILATORES 21 C. Vecilius — p. 284, 3 cum *compilauit Paulus 86 not.*

1 commune asiae atque europae *om. D* || europe *R* 3 completa
R 4 a apicem *R* 5 flammisque (*f ex q corr. m. 1*) *L*
 6 deruti *L* 10 adque *R^aD* || metella *D* 13 corynthium *L* ||
 et *om. L* || corynthia *L* 15 hisdem *LRD* || uiriatus] *LRD*
 18 subigendo (*littera C lunula eius inferiore ut saepius euanida*
cum c esse uideretur, i m. 3 s. scripsit) *L* subigendo (*i in ras. et g s.*
s. al. m., ex g ut uid. R 19 fuit omnibus *h* 21 ḡ. *L* gaius
RD; sextus § || Vetilius (*Vetulus in textu ed. 1582 f*) *fh* || occurrit
L || qui (*i ex e?*) *R* 22 ad s. s. *al. m. in R* || internitionem (*i alt.*
in e al. m.) R ⁱⁿternecionem (*in et i m. 2*) *D* || pene *L^aR^b*

3 praetor cum paucis fuga lapsus euasit. deinde C. Plautium
 praetorem idem Viriatus multis proeliis fractum fugauit. pos
 etiam Claudius Vnimammus cum magno instructu belli contra
 Viriatum missus quasi pro abolenda superiore macula turpiorem
 4 ipse auxit infamiam. nam congressus cum Viriato uniuersas 5
 quas secum deduxerat copias maximasque uires Romani amisit
 exercitus. Viriatus trabeas fasces ceteraque insignia Romana
 in montibus suis tropaea praefixit.

5 Eodem tempore CCC Lusitani cum mille Romanis in quodam
 saltu contraxere pugnam, in qua LXX Lusitanos, Romanos 10
 6 autem CCCXX cecidisse Claudius refert; et cum uictores Lusi-
 tani sparsi ac securi abirent, unus ex his longe a ceteris segre-
 gatus cum, circumfusus equitibus pedes ipse deprehensus unius
 eorum equo lancea perfosso ipsius equitis ad unum gladii
 ictum caput desecuisset, ita omnes metu perculit, ut prospe- 15
 ctantibus cunctis ipse contemptim atque otiosus abscederet.

p. 293

7 'Appio Claudio Q. Caecilio Metello consulibus Appius Clau-
 dius aduersus Salassos Gallos congressus et uictus quinque
 milia militum perdidit. reparata pugna, quinque milia hostium

AVCTORES § 7—9 *Liuius 53 (cf. Periocha et ad § 8 Obseq. 22, qui non Romae sed Lunae androgynum uisum esse refert)*

1 c̄. L gaium RD§ 2 idem* R || uiriatus] LRD§ || post
 haec claudium unimammium cum omni exercitu superauit § 3 uni-
 mammus] R unima^z mus| et in marg. m. 1 N^z / L (qui m notat sic
 ~ nec nisi u. extremo) unimamus D Vnimanus fh || instructo L
 4 uariatum D || superiore*** R 5 hausit L 6 exercitus amisit
 v || amisi R² 7 uariatum D || ceteraq; R^a || romana romaui L
 8 tropea DR¹ trophea R² 9 trecenti LD 10 septuaginta D
 LXX mil. L || lusitanosaromanos L 11 trecentos (-tus 1) uiginti D² ||
 caccidisse (a er.) R || *clav^vdius (c in ras. al.) R 12 abierent D ||
 iis h 13 circumfusus] a circumfusus L || *equitibus R || depraehe-
 nus (-hin- D¹) LD deprehensus sit R || unius om. L 14 equo R^a ||
 lacia (c in uc m. 1, i in e m. 2) R || *equitis R 15 ictum R
 16 cuntis D || contentim R¹ contentim D¹ || ad que adque (posterius
 del. m. 2) D || otiosus (o alt. in ras. al. m.) R 17 laudio R¹ ||
 q̄. L quinto D quinto et R || caecilio ex cilicio al. m. R || cons̄.
 L 18 salassos (o al. m., ex u fort.) R || quinq. mil. L

occidit. sed cum iuxta legem, qua constitutum erat, ut quisque quinque milia hostium peremisset triumphandi haberet potestatem, iste quoque triumphum expetisset, propter superiora uero damna non impetrauisset, infami impudentia atque ambitione usus priuatis sumptibus triumphauit.

L. Caecilio Metello Q. Fabio Maximo Seruiliano consulibus inter cetera prodigia androgynus Romae uisus iussu haruspicum in mare mersus est. sed nihil impiae expiationis procuratio profecit; nam tanta subito pestilentia exorta est, ut ministri quoque faciendorum funerum primum non sufficerent deinde non essent; iamque etiam magnae domus uacuae uiuis plenae mortuis remanserunt: largissimae introrsum hereditates et nulli penitus heredes. denique iam non solum in Vrbe uiuendi sed etiam adpropinquandi ad Urbem negabatur facultas, tam saeui per totam Urbem tabescentium sub tectis atque in stratis suis cadauerum putores exhalabantur.

Expiatio illa crudelis et uiam mortibus hominum morte hominis struens tandem Romanis inter miserias suas erube-

AVCTORES § 10 et 11 *adhibitus uidetur Augustinus C. D. (uelut 3, 17)*

EXPILATORES 7 androgynus—8 mersus est *exscripsit Paulus 86, 8 sq.*

1 lege *D*² || constitutum *D*¹ || quisque] *LRD* quisquis *v*; *cf. 1, 10 § 18; 7, 41 § 4* 2 quinque *om. D* || peremisset (*er. is ut uid.*) *R* 3 cū *post* quoque *s. s. m. fort. 1 in R* 4 dampna *R* || impetrauisset *L* || infami *L om. D* || impudentia *DR* 5 sumptibus *L¹D¹* 6 lucio caecilio *D* lutio caelio *R* || quinto *RD* || fauio *L* || consēs. *L* 7 androgynus *D¹ℳ* androgenus *D²* androgynus uir et mulier simul *R* || romae (*a in ras. al. m.*) *R* || aruspicum *R* 8 missus *D* 11 iamque] *LRD* itaque *v* || uacuae (*v al. m.*) *R* || uibiis (*u supra bi a rec. m. posita sed mox deleta*) *L* || plenae (*e pr. ex a*) *R* 12 largissimae *R¹* || introrsum *L* || nulli* *R* 13 paenitus *LR^a* || heredes denique] herededunque (*e tert. non plane certa*) *D¹* here**dínique (*de et supra litterae ipsius ut uid. m. 2 erasae*) *D²* 14 adpropinquandi (*p pr. in ras. al. m.*) *R* 15 orbem *L* || stratis (*er. ċ*) *D* 16 ex*halabantur (*er. 1 litt. duar. lin.*) *D* 17 mortē *R* 18 struens] *LD* instruens *RAGv* || tandem romanis *om. D*

- p. 294 scentibus, quam mi'sera et uana esset, innotuit. ante enim
 in suffragium praeueniendae cladis est habita et sic pestilentia,
 consecuta est; quae tamen sine ullis sacrificiorum satisfacti-
 onibus tantummodo secundum mensuram arcani iudicii expleta
 11 correptione sedata est. quam si artifices illi circumuentionum 5
 haruspices sub ipsa ut adsolent declinatione morborum forte
 celebrassent, procul dubio sibi dis et ritibus suis reductae
 sanitatis gloriam uindicassent. ita misera et ad sacrilegia male
 religiosa ciuitas mendaciis, quibus liberari non poterat, lu-
 debatur. 10
- 12 Igitur Fabius consul contra Lusitanos et Viriatum dimicans
 Bucciam oppidum, quod Viriatus obsidebat, depulsis hostibus
 liberauit et in deditionem cum plurimis aliis castellis recepit.
 fecit facinus etiam ultimis barbaris Scythiae, non dicam Ro-
 manae fidei et moderationi, exsecrabile. quingentis enim prin- 15
 p. 295 cipibus eorum, quos societate inuitatos deditionis iure su-
 sceperat, manus praecidit.
- 13 Pompeius sequentis anni consul fines Numantinorum in-
 gressus accepta maxima clade discessit, non solum exercitu
 paene omni profligato uerum etiam plurimis nobilium, qui ei 20
 militiae aderant, interemptis.
- 14 Viriatus autem cum per quattuordecim annos Romanos
 duces atque exercitus protriuisset, insidiis suorum interfectus
 est, in hoc solo Romanis circa eum fortiter agentibus, quod
 percussores eius indignos praemio iudicarunt. 25
- 15 At ego non modo nunc, uerum etiam saepe intextexere
 Orientis illa inextricabilia bella poteram, quae raro umquam

AUCTORES § 12 *Livius 53 aut 54* § 13 *Livius 54*
 § 14 *Livius 54* (cf. *Periocha, Florus 2, 17 § 17, Eutropius 4, 16*)

2 praeueniendi *L* 4 archani *R* 6 aruspices *R* || assolent
*R*² || *forte (*er. r ?*) *D* 7 caelebrassent *R^aD* || diis *R^b* 9 re-
 legiosa *R^a* 12 bucciam] *LDAG*⊆ bacciam *Rv* bocciam *T* || ob-
 sedebat *R* 14 scythiac *R* cythiae *D* 15 ex*ccrabile (*erasa s*)
R || .δ.¹¹³ (*tis al. m.*) *R* 20 pene *R^b* 22 periuat tuor dicim
D || XIII *R* 26 at] & *R* 27 illam *D* || inextricabilia bella
om. D || inextrabilia *R¹* || bella *in mg. add. m. fort. 1 in R*

nisi sceleribus aut incipiunt aut terminantur; sed Romanorum, cum quibus nobis actio est, tanta sunt, ut iure fastidiantur aliena.

Mithridates tunc siquidem, rex Parthorum sextus ab Arsace, 16
 5 uicto Demetrii praefecto Babylonam urbem finesque eius uni-
 uersos uictor inuasit. omnes praeterea gentes, quae inter
 Hydaspen fluuium et Indum iacent, subegit. ad Indiam quo-
 que cruentum extendit imperium. Demetrium ipsum secundo 17
 sibi bello occurrentem uicit et cepit: quo capto Diodotus qui-
 10 dam cum Alexandro filio regnum eius et regium nomen usur-
 pauit. qui postea ipsum Alexandrum filium, quem participem 18
 periculi in persuadendo regno habuerat, ne in obtinendo con-
 sortem haberet, occidit.

M. Aemilio Lepido C. Hostilio Mancino consulibus prodigia 19
 15 apparuere diuersa et, quantum in ipsis fuit, ex more curata p. 296
 sunt. sed non semper auctoribus euentuum et structoribus
 fallaciarum haruspicibus opportuni casus suffragantur. namque 20
 Mancinus consul postquam a Popilio apud Numantiam suscepit
 exercitum, adeo infeliciter proelia cuncta gessit atque in id
 20 suprema desperatione perductus est, ut turpissimum foedus

AUCTORES § 16 et 17 *Liuius* 52 § 18 *Liuius* 55 § 19—
 § 21 *Liuius* 55 et 56 (ad § 19 cf. *Obseq.* 23, § 20 turpissimum foedus
Augustin. C. D. 3, 21), § 19 sed non semper et q. s. *Orosiana uidentur*
esse, ad illa § 21 Pompeius—pepigisset *adhibitus fort. Liuius* 54 (cf.
Periocha) § 20 turp. foedus cf. 5, 7 § 1

2 iurae|fastidiantur *D* 4 mithridates *D* || tunc *om. D*
 5 demetrii] *R^bD* demetri *LR^a* Demetrio *v* || prae*fecto *R* || baby-
 lonam] *LR* babilonam *D* 7 i*daspen (*er. s ut uid.*) *D* || subegit
 (*egi in ras. m. 1*) *R* 8 secundum *D* 9 bellum *D* || cepit *R*
 coepit *D* || diodotus *LR^b* diu thus *D* 10 regnum *om. L*
 12 uadendo *L^a* || regnum *D* 14 m̄. *L* m̄ *R* Marco *D* || aem
 elio *D* || Lepido C.] gaio lepido *D* || ḡ. *L* gaio *R* || cōns- *L*
 cōns *R* 15 uerba curata sunt sed non semper auctoribus *om.*
D 16 euentum *L* 17 *aruspibus *R* || oportuni *R* oportuni
D || suffragabantur *D* 18 a Popilio] appiljo (*o radendo ex p*) *D* ||
 numantia *D* 19 praelia *D* || adque *R^a* 20 suprema (*a in ras.*
al. m.) *R* || perductus (*uc in ras. m. 1*) *D*

21 cum Numantinis facere cogeretur. quamuis et Pompeius iam aliud aequae infame foedus cum isdem Numantinis paulo ante pepigisset, senatus dissolui foedus et Mancinum dedi Numantinis praecepit, qui nudato corpore manibusque post tergum reuinctis ante portas Numantinorum expositus ibique usque in 5 noctem manens, a suis desertus, ab hostibus autem non susceptus lacrimabile utrisque spectaculum praebuit.

5 Exclamare hoc loco dolor exigit. cur falso uobis, Romani, magna illa nomina iustitiae fidei fortitudinis et misericordiae uindicatis? a Numantinis haec uerius discite. 10

2 fortitudine opus fuit? pugnando uicerunt. fides exigebatur? credentes aliis secundum se, quos occidere potuerant, pacto foedere 3 dimiserunt. iustitia probanda erat? probauit eam uel tacitus

p. 297 senatus, cum idem Numantini per legatos suos aut inuiolatam pacem solam aut omnes, quos pignore pacis accepto uiuos dimi- 15 serant, reposcebant. misericordia examinanda uidebatur? satis documenti dederunt uel emittendo ad uitam inimicum exercitum 5 uel ad poenam non recipiendo Mancinum. Mancinusne rogo dedendus fuit, qui uicti exercitus inpendentem trucidationem praetento umbone pacti foederis dispulit, qui periclitantes patriae 20 6 uires in meliora tempora reseruauit? aut, si displicuit foedus quod pactum est, cur miles hoc pignore redemptus aut, cum reuerteretur, receptus est aut, cum repeteretur, redditus non est? aut, si placuit seruati militis qualiscumque prouisio, cur Mancinus, qui hoc pepigit, solus deditus fuit? 25

AVCTORES § 1—§ 6 *Orosius, fort. in his quoque Liuiio l. l. usus* (cf. *Florus 2, 18 § 3—7*)

1 pompeius *D* 2 aequae *R* || hisdem *LD* 3 pepigisset *LD* ||
dis*solui (*cr. o*) *D* || dedi] *LR¹D* supra *h. uoc.* dari *m. 2, quibus*
deletis lineam sub dedi duxit et dari s. s. m. s. XIII—XIII) R
4 praecipit *R^aD* || -que *om. v* || post tergum] postergum *R¹D*
5 ubique (*u in i m. 1*) *L* 10 nummantinis *D* || dicite *D*
12 potuerunt *D* 13 ea *D* 14 idem] *LR* de *D* 15 solam
pacem *D* || acceptus *D* 16 misericordie *D* 17 emitendo *R^a*
mittendo *D* || uita inimicum (*in ex m m. 1*) *D* 18 poena *D* ||
mancino *D* 19 trucidatione *D* 23 cum *om. R¹* || repediretur
D || redditus *D*

Nuper Varro, ut praepropera pugna iniretur, collegam Paulum obluantem impulit, trepidantem praecipitauit exercitum, infelices copias apud infames illas Romanis cladibus Cannas non disposuit certamini sed opposuit morti; plus quam XL milia ibi militum Romanorum sola inpatientia sua, de qua sibi uictoriam iam dudum Hannibal praesumebat, amisit. collega etiam Paulo — quo tandem uiro! — perditio, nouissime in Urbem paene solus impudentissime redire ausus est meruitque impudentiae suae praemium. nam gratiae ei, quod de republica non desperasset, quam tamen ipse fecerat desperatam, publice in senatu actae sunt.

Porro autem Mancinus, qui sorte bellica circumuentum exercitum ne perderet laborauit, ab eodem senatu deditioe damnatus est. scio, Romani, et illud in Varrone displicuit, sed tempori concessum est, et hoc in Mancino placuit, sed secundum tempus praesumptum est; atque ideo ab initio perfecistis, ut nec ciuis consulat conuenienter ingratum nec hostis fideliter credat infidis.

Interea Brutus in ulteriore Hispania LX milia Gallaecorum, qui Lusitanis auxilio uenerant, asperrimo bello et difficili

AVCTORES § 7—§ 9 *Liuius 22, 41 sqq., praesertim 61 extr.; Orosius 4, 16 § 1.2* § 12 et § 13 *Liuius 56 (cf. Periocha)*

1 praepro*pera (er. s) R 2 impulit trepidantem om. D || impulit R¹ (corr. 3) 4 certamine (e fin. ex a corr. ut uid., m. 1) D || mortem D || quadraginta D 5 impatientia R³ || de s. s. m. 1 in L 6 uictoriamidudum (tertia i expuncta a m. 1 aut 2) L uictoria| iam dutum D 7 collega (a s. s. m. 1) D || nouissime (e ex e) R 8 paenae D pene R³ || inpudentissime (imp- R³, -mē a. ras. R) LRD || redire om. D 9 suae inpudentiae h || inpudentiae R¹D || ei] et R¹ 10 desperata D 11 publice a. ras. R || actē* subtractē sunt (e pr. ex u ut uid. m. 1; subtractē linea subducta del. m. 2) R acti sunt D 12 sorte (e ex e) R 13 perdederit D || dam*tus (na supra ras. m. 1) R 14 socio L (cf. 3, 12 § 22) sic (ic in ras., fort. ex cio) R² || romani] LR¹D romanis R²v 15 in hoc fsh || sed om. D 16 praesumptum D || perfecistis] perfidis fuit R² 17 nec ciuis] nequis D 18 credat (t m. ut uid. 1 in ras. ex 2 litt.) D 19 *brutus (er. a) D || interiore LD || spania D || LX·mil L sexaginta milia D || callecorum R¹ gallecorum D callecorum L galliciorum R² 20 auxilio] LDAG in auxilium R || asperimo R¹

- quamuis incautos circumuenisset, oppressit: quorum in eo proelio L milia occisa, sex milia capta referuntur, pauci fuga
 13 euaserunt. in citeriore Hispania Lepidus proconsule Vaccaeos, innoxiam gentem et supplicem, etiam senatu prohibente pertinaciter expugnare temptauit. sed mox accepta clade grauissima 5 improbae pertinaciae poenas luit. sex milia quippe Romanorum in hoc iniusto bello iustissime caesa sunt, reliqui exuti castris, armis etiam perditis, euaserunt.
- 14 Nec minus turpis haec sub *Lepido* clades quam sub Mancino fuit. ita nunc sibi haec tempora loco felicitatis adscribant 10 ut non dixerim Hispani tot pulsati fatigatique bellis, sed uel ipsi saltem Romani tam continuis subacti cladibus totiensque
 15 superati; ut non exprobrem, quot praetores eorum, quot legati, quot consules, quot legiones quantique exercitus consumpti sint, illud solum reuoluo, quanta fuerit timoris amentia miles 15 Romanus hebetatus, ut iam ne ad experimentum quidem belli cohibere pedem atque offirmare animum posset, sed mox conspecto Hispano specialiter hoste diffugiens uinci se paene prius
 16 crederet quam uideri. quo argumento patet apud utrosque
 p. 299 misera illa tempora iudicata, cum et Hispani etsi uincere 20

AVCTORES § 14 et 15 *Orosius Livio l. l. usus fortasse (cf. Florus 2, 18, 5)*

2 Ī. milia L quinquaginta milia D || pauci] nanci D || fu*ga (er. i) D 3 citeriori (i fin. in ras., m. 2?) R citeriore D || uacceos L uaceus D uaccheos R 4 simplicem R 5 temptauit om. D || grauissimas R 6 inprobe (im- 3, -be 2) R¹ || pertinacitate D 7 iniusto (o ex i m. 1) D || iustissimae LDR^a || exsuti L || castris] a castris D 9 lepidi] fsh metello LRD₅v natum fort. ex glossa m aemilio || mancino (a ex i? m. 1) D 10 loci D || a*scribunt (sic) R 11 fugatique L || uel ipsi] L ut ipsi R²D ipsi R¹ 12 saltim R¹D || subiacti a. ras. R || tetiesque D 13 sq. quod quater D qd (uel qđ; qĩ 2).. quod (quot 2).. qd (uel qđ; qĩ 2).. qĩ R 15 sunt LR || reuolui D || fuerat R¹ || *deleui interpunctionem post amentia positam v* 16 romanos (s ex r m. 1) D || habetatus R¹ hebetatus est R² habitatus (h m. 1 corr. ex?, a statim corr. ex u?) D 17 atque] LRD aut fsh 18 uinci se paene] uincire paene D || sepe]ne prius (e in e) R se prius paene L 19 uidere LD

poterant, inuiti tamen desererent dulcia otia sua et bella externa tolerarent, et Romani quanto inpudentius alienae quieti sese ingererent, tanto turpius uincerentur.

Seruio Fulvio Flacco Q. Calpurnio Pisone consulibus Romae 6
 5 puer ex ancilla natus quadripes quadrimanus, oculis quattuor,
 auribus totidem, natura uirili duplex. in Sicilia mons Aetna 2
 uastos ignes eructauit ac fudit, qui torrentum modo per prona
 praecipites proxima quaeque corripientibus exussere flammis,
 longinquiora autem fauillis calidis cum uapore graui late
 10 uolitantibus torruerunt: quod Siciliae semper uernaculum
 genus monstri non portendere malum adsolet sed inferre. in
 Bononiensi agro fruges in arboribus enatae sunt. igitur in 3
 Sicilia bellum seruile ortum est, quod adeo graue et atrox
 multitudine seruorum, instructu copiarum, magnitudine uirum
 15 fuit, ut, non dicam praetores ¹Romanos, quos penitus profli- 4
 gauit, sed consules quoque terruerit. nam LXX milia seruorum ^{p. 300}
 tunc in arma conspirantium fuisse referuntur, excepta urbe
 Messana, quae seruos liberaliter habitos in pace continuit.

AVCTORES § 1 *Liuius libro ut uid. 56 (cf. Obseq. 25 qui ad annum praeced.)*; Romae *Orosius temere* § 2 *Liuius libro ut uid. 56 (cf. Obseq. 26) et fort. Augustinus C. D. 4, 2* § 3 et 4 *Liuius 56 (cf. Periocha)*

EXFILATORES 4 romae—6 duplex et 11 in Bon.—12 sunt *exscripsit Paulus 87 (quibus quae in Pauli nescio quo exemplari addi Bauchius Ueber die Hist. Rom. des Paul. Diac. 1873 p. 17 testatur Orosio uindicaturus mense ianuarii, glossatoris sunt inepti; cf. Plin. n. h. 18 § 166)*

1 dulcia (c in ras. ex t m. 3) R || otia sua dulcia v 2 impudentius (m ex n m. 3) R || alieni D || quieti*sése (eras. s, és in ras. m. 1, s pr. et e fn. in ras. m. 2) R 3 se D 4 quinto RD || caspornio D || pisonae R || cons̄s- L consul († ex l 2) R || romae (a erasa sed m. 3 restit.) R 5 natus est v || quadripes} LR²D uadripes R¹, om. h 6 uirili] AG(⊗)v uirilis D uiri LR || aethna LRD 7 uasto D || *eructauit (er. s) D 9 longinquierauten L || fau*llis (er. 1) D fabillis L || late a. ras. R 10 uolutâtibus (~ fort. ex corr. add.; eo compendio alibi non utitur) D 11 genus] gens D || mon*stri (er. a ?) R || protendere D || assolet R³ 12 bononensi LDR || *enatae R natae (-te Ⓢ) Ⓢ 14 magnitudinem D et magnitudine v || uirum R^a 15 paenitus R¹D 16 ·LXX· milia L septuaginta milia D

5 ceterum Sicilia in hoc quoque miserior, quia insula et num-
 quam erga statum suum iuris idonei nunc tyrannis subiecta
 nunc seruis, uel illis dominatu improbo exigentibus seruitutem
 uel istis praesumptione peruersa conmutantibus libertatem,
 maxime quia clausa undique mari egerere foras non facile 5
 6 potest intestinum malum. uiperinam quippe conceptionem
 perditioni suae aluit sua libidine auctam, sua morte uicturam.
 in hoc autem seruilis tumultus excitatio quanto rarior ceteris
 tanto truculentior est, quia intentione commouetur libera
 multitudo ut patriam augeat, seruilis ut perdat. 10
 7 Anno ab Vrbe condita DCXX cum maior paene infamia de
 foedere apud Numantiam pacto quam apud Caudinas quondam
 furculas pudorem Romanae frontis oueraret, Scipio Africanus
 consensu omnium tribuum consul creatus atque ad expugnandam
 15 Numantiam cum exercitu missus est. Numantia autem
 ceterioris Hispaniae, haud procul a Vaccaeis et Cantabris
 3 in capite Gallaeciae sita, ultima Celtiberorum fuit. haec

AUCTORES cap. 7 *Liuius* 56.57.59 (ad § 1 cf. *Per.* 56 et *Flor.* 2, 18 § 7, ad § 3 *Flor.* 2, 18 § 2, qui h. l. fort. ipse adhibitus est, ad § 4—6.8 *Per.* 57, ad § 7 *Florus* 2, 18 § 11 et 13, ad § 10 *Flor.* 2, 18 § 2, ad § 12 *Periocha* 57 et *Flor.* 2, 18 § 13, ad § 13 *Flor.* 2, 18 § 12, ad § 16—18 *Flor.* 2, 18 § 14.15.17)

1 ceterum *a. ras.* *R* || et] est et *R*² 2 idonea *R* || subiecta
L 3 a+seruis (*er. d*) *D* || dominatu improbo] dominatur] pro hoc
D || inprobi (improbi 3) *R* || uerba seruitutem—conmutantibus *om. D*
 4 conmutantibus *R* || libertate *D* 5 maxime *a. ras.* *R* || clauso
fsh || egerereferas (²refe² in *ras. m. 1*; re *ligatae*) *D* 6 uiperinam
 (ui *al. m., ex iu* ?) *R* uiperina] *D* || conceptione *D* 7 perditionis
RD || suam mortem *D* 8 seruolis *D* || excitatior *R*² || rariore
D || ceteris *D* 9 est *om. D* 11 inter capitis numerum XI-ru-
 brica scriptum et anno erasum est u[n]decimo *D* in cuius archetypo iam
 capitum numeros scriptos nec uero alio colore distinctos fuisse apparet ||
 Añ in *ras. m. 2* *R* || -dc-mo-uicensimo *L* sexcentissimo-uicentissimo (tis
 alt. eras.) *D* || p+ene (*er. a*) *R* 12 numantia *D* || furculas quon-
 dam caudinas *L* || caudenas *R*² || quandam *R*^a 13 romae *R* || onoraret
*R*¹ onorarit (-it in -et *m. 1*) *D* 14 tribunum *R* || adque *L* ||
 expugnandam] *L* obp- (b in p 2 *R*) *Rfh* oppugnanda *D* 16 aut
*R*¹*D* || uacceis *LD* gallie uacceis *R* 17 callaciae (*prima litt. for-*
tassc g fuit) *L* galleciae *R* gallatae *D* || celteberiorum *D*

per annos quattuordecim cum solis quattuor milibus suorum
 quadraginta milia Romanorum non solum sustinuit sed etiam
 uicit pudendisq[ue] foederibus adfecit. igitur Scipio Africanus 4
 Hispaniam ingressus non se ilico ingressit hostibus, ut quasi
 5 incautos circumueniret, sciens numquam hoc genus hominum
 adeo in otium corpore atq[ue] animo resolui, ut non ipsa qua-
 litate habitudinis suae apparatus aliorum praecelleret, sed ali-
 quamdiu militem suum in castris uelut in scholis exercuit.
 et cum partem aestatis totamq[ue] hiemem ne ademptata qui- 5
 10 dem pugna transegisset, sic quoque parum propemodum hac
 profecit industria. namque ubi copia pugnandi facta est, exer- 6
 citus Romanus oppressus impetu Numantinorum terga con-
 uertit; sed increpatione et minis obiectantis sese consulis
 manūque retinentis tandem indignatus in hostem rediit et
 15 quem fugiebat fugere compulit. difficilis tunc in relatu fides:
 Numantinos et fugauere et fugientes uidere Romani. unde 7
 quamuis Scipio, quia praeter spem acciderat, laetatus et
 gloriatus esset, tamen ultra bello aduersum eos audendum
 non esse professus est. itaque Scipio insistendum inopinatis 8
 20 prouentibus censuit, urbem ipsam obsidione conclusit, fossa
 etiam circumde'dit, cuius latitudo pedibus decem, altitudo p. 302
 uiginti fuit. ipsum deinde uallum sudibus praestructum crebris 9
 turribus communiuit, ut, si qua ab erumpente hoste in eum

EXPILATORES 1 per—3 uicit *compilauit Paulus 87* 11 nam-
 que—15 compulit *et 16 unde—21 circumdedit excerpit Paulus 90 not.*
lin. 5—91 not. lin. 2

1 haec quattuordecim—suorum *in ras. m. 1 D* || XIII R; *item P,*
 XI *Florus 2, 18, 2* || milib: ***** (*eras. fort. manorum*) R
 2 quadraginta D XL R 3 affecit RD || afriganus D 4 spaniam
 D || ilico se v || ut om. R 5 hoc] LD id Rv || hominum
 om. D 6 ocio D || adque R¹ || anima D 7 aliquandiu DR²
 8 militum D || scolis R 9 aetatis D 10 propemodo D ||
 haec D 13 inde a -patione *denuo superstes P* || obiectantisese L ||
 obietantis R¹ 15 fugere] fugise D || cō*pulit (ō ex o, *eras. n*) R
 16 fugauere] fugire D 17 occi-derat R¹ 18 bello] LD³ *pro-*
bante h bellum PRfsh 19 ino*pinatis R 20 concludet
 P^a concludit (t s. s. m. 1) R 21 decim D 22 .xx. D || su-
 dibus (s m. 2, *ex p?*) R || crebris] creby D 23 communiuit PR
 commonuit D || co D

temptaretur inruptio, iam non quasi obsessor cum obsesso sed
 10 uersa uice obsessus cum obsessore pugnaret. Numantia autem
 in tumulo sita haud procul a flumine Durio tria milia passuum
 ambitu muri amplexabatur;—quamuis aliqui adserant eam et
 11 paruo situ et sine muro fuisse: unde credibile est, quia hoc 5
 spatii cura alendorum custodiendorumque pecorum uel etiam
 exercendi ruris commodo cum bello premerentur incluserint,
 ipsi arcem paruam natura munitam obtinentes; alioquin tantam
 paucitatem hominum tam amplum urbis spatium non munire
 12 magis quam prodere uidebatur. igitur conclusi diu Numantini 10
 et fame trucidati deditionem sui obtulerunt, si tolerabilia
 iuberentur, saepe etiam orantes iustae pugnae facultatem, ut
 13 tamquam uiris mori liceret. ultime omnes duabus subito por-
 tis eruperunt, larga prius portione usi non uini, cuius ferax is
 locus non est, sed suco tritici per artem confecto, quem sucum 15
 14 a calefaciendo caeliam uocant. suscitatur enim igne illa uis
 germinis madefactae frugis ac deinde siccatur et post in fari-
 nam redacta molli suco admiscetur, quo fermento sapor

EXPILOTORES 10 conclusi—p. 295, 17 absumpsit *compilauit Paulus*
 91. 92 14 portione—p. 295, 1 adicitur *compilauit Isidorus Orig.*
 20, 3, 18

1 temptaretur *P* || inrumpitio *L* irruptio*** (*prior r ex n m. 2*) *R* ||
 non] num *D* || quasi] quamsi *D* || haec obsessor cum obsesso sed uersa
 uice obsessus cum *om. D* 2 obsessa repugnaret *R* obsessore pu-
 gnasset (*ultima s fort. ex r*) *D* 3 haud] *R*² haut *LPRD* aut (*t in*
d m. ut uid. 1) *R*¹ || $\overline{m}il$ - *P* $\overline{m}il$ *R* 4 asserant *R*² 5 quia]
LPRD quod aut cum *v* 7 ruris (*ru in ras. m. 2*) *P* *ruris *R* ||
 commodo (*do in da m. 2*) *P* || uallo (*bello s. s. m. 2*) *P* || praemerentur
P^aRD || incluserent *R^a* 8 paruam] passuum *D* || natura munitam
 (*a m in ras.*) *P* natura (*om. munitam*) *D* || alioqui *Dh* || tanta *D*
 9 non munire] nomenunire *D* 11 fami *R*¹ || trucidati] cruciati *D*
 12 pugne *P*¹ || ut tamquam] uitamquam *D* 13 ultime] *a. ras. R*
 ultimo *v* || portis] fortis *D* 14 portione *P*¹ || usi] usu *D* || ferax
 is]lis *P*¹ feraxhs *P*² feraxhs (*corr. m. 2; supra add. m. s. XIII-XIII*
-1- fertilis) *R* 15 suco] *LPR* suca *D* || confecti *D* || quam *D* ||
 sucum] *LPRD* 16 caeliam] *LPRD* || igne] *P²RD Isidori Pal. 281*
(saec. VIII uel VIII), h ignea P¹¶M Parisini 13027 et 13028 fs (post
illa fs), om. L¶ || uis] uir *D* 17 farina *LD* 18 suco] *LPRD* ||
 quo] quod \mathfrak{R} || fermentato $\mathfrak{R}\mathfrak{E}\mathfrak{M}$ ²

austeritatis et calor ebrietatis adicitur. hac igitur potione post
 longam famem recalescentes bello sese obtulerunt. atrox diu 15
 certamen et usque ad periculum Romanorum fuit, iterumque
 Romani pugnare se aduersum Numantinos fugiendo proba-
 5 uissent, nisi sub Sci¹pione pugnassent. Numantini interfectis p. 303
 suorum fortissimis bello cedunt, compositis tamen ordinibus
 nec sicut fugientes in urbem reuertuntur, corpora interfectorum
 ad sepulturam oblata accipere noluerunt. nouissima spe de- 16
 sperationis in mortem omnes destinati clausam urbem ipsi
 10 introrsum succenderunt cunctique pariter ferro ueneno atque
 igne consumpti sunt. Romani nihil ex his penitus habuere 17
 uictis praeter securitatem suam; neque enim euersa Numantia
 uicisse se magis Numantinos quam euasisse duxerunt. unum 18
 Numantinum uictoris catena non tenuit; unde triumphum
 15 dederit, Roma non uidit; aurum uel argentum, quod igni
 superesse potuisset, apud pauperes non fuit; arma et uestem
 ignis absumpsit.

¹Igitur ea tempestate, cum haec apud Numantiam gesta 8 p. 304
 sunt, apud Romam Gracchorum seditiones agitabantur. Scipio
 20 autem cum deleta Numantia ceteras Hispaniae gentes pace

AVCTORES § 1 et 2 *Liuius 59 et Orosius*

EXPLATORES 8 nouiss.—9 destinati *fort. respexit Vergil. Aen. 2, 353 sq.* 19 Scipio—p. 296, 4 exitio fuit *compilauit Paulus 92*

1 et om. M || ebrietatis (tis in ras.) P || posione P¹ 2 sese** obtulerunt R 4 se om. D || aduersus PR 5 pugnassent (pu in ras. m. 1) D || numantinis L nummantini D || interfectis suorum fortissimis] interfectissimis D 6 compositis PR 7 nec] non separantes se nec (non separantes se s. s. m. 1 in P) PR || fugientis L^aD 8 nouissima] LRDA nouissima* P nouissime fsh; supra nouissima spei (ex spe m. 1 aut 2) scriptum: alibi Nouissime sui m. 2^a nisi quod Nouissin in ras. m. 3 G || desperationes D desperatione* G 9 omnes om. L || ipsi om. h 10 introrsum R^a || succederunt D || cunctique pariter ferro ueneno atque] ipseq: D || adque L 11 consumpti P || penitus PR¹ 12 uerba uictis—enim om. D 13 uicisse^{re} magis (re m. 2) L || duxerunt] P¹DA dixerunt LP²R 15 romanouidit L || quod digni (altera d deleta) P quod igne D 16 superasse D 17 absumpsit PD 18 cum haec apud (er. c ut uid.) R hac capud (om. cum) P¹ || apud D || numantiā (ā ex a m. 2) P 19 gracchorum PR 20 delata D || per ceteras (per s. s. m. antiqua) R || pacem PR

componeret, Thyresum quendam, Celticum principem, consuluit,
 qua ope res Numantina aut prius inuicta durasset aut post
 fuisset euersa. Thyresus respondit: concordia inuicta, di-
 2 scordia exitio fuit. quod Romani tamquam sibi ac de se di-
 ctum exempli loco acceperunt, quippe quibus iam de seditionibus 5
 discordantis totius Urbis nuntiabatur. Carthagine Numantiaque
 deleta moritur apud Romanos utilis de prouisione conlatio et
 p. 305 3 oritur infamis de ambitione contentio. Gracchus tribunus plebi
 iratus nobilitati, cur inter auctores Numantini foederis notatus
 esset, agrum a priuatis eatenus possessum populo diuidi statuit. 10
 Octauius tribuno plebi obsistenti ademit imperium et successorem
 Minucium dedit. his causis senatum ira, populum superbia
 4 inuasit. ac tunc forte Attalus, Eumenis filius, moriens testa-
 mento populum Romanum imperio Asiae succedere heredem
 iusserat. Gracchus gratiam populi pretio adpetens legem tulit, 15
 uti pecunia, quae fuisset Attali, populo distribueretur. obsistente
 Nasica etiam Pompeius spondit se Gracchum, cum primum
 magistratu abisset, accusaturum.

AUCTORES § 3 et 4 *Liuius* 58 (*cf. Periocha*)

EXPILORES 2 qua ope—4 exitio fuit *haec respicere uid. Gregorius Turon. l. 5. prol. tametsi dicit: 'requirite quid de Carthaginensibus scribat Orosius'.*

1 componeret *PR* || thyresum] *LR* thyre sum (sum *in ras.*) *P*
 ethyresum *D* tyresum § tiresum *v* || celtium *D* 2 uicta *L*
 3 thyresus] *LPRD* tyresus § || inuicta discordia *om. D* 4 ac de]
 a *L* 6 orbis *R*² || karthagine *P*²*R* cartagine *D* 7 deleta
R || oritur *PR* || aput *D* || collatio *R*² colatio *D* 8 ambutione
 et s s. ut s. m. 1 *P* ambustione *R*¹ || contentione *D* || graccus *PR* ||
 plebi] *L* plebis *PRD*^b*v* plebs *D*^a 9 nobilitate (-ante *P*^a) *P*^b*R*¹
 nubilitate *D* || cur] *LPRD* quod *v* 10 eēt (t m. 2 *add.*) *R* ||
 priuatis (s *in ras. m. 2*) *P* || populum *D* || diuidi (di *alterum ex corr.*
add.) *P* 11 tribun o (o *intra ras.*) *R* || plebi] *LPR* plebis *Dv* ||
 obsistenti* *P* || timperium *D* 12 municium *P*¹ minitium *R*¹
 minutium *R*² || ira] *mira D* || populo *D* 13 ac] *LPRD* at *Gfsh* ||
 testamentum *D* 14 pr. *L* || imperium *D* 15 gratia *D* ||
 graccus *PR* || praetio *LPR*¹ praecio *D* || appetens *PRD* 16 uti]
 ut ipsa *D* 17 graccum *PR* 18 magistratum *PR* || adisset *R*²

^{p. 306}
 1 Gracchus cum eniteretur, ut ipse tribunus plebi subsequenti 9
 anno permaneret, cumque comitiorum die seditiones populi
 accenderet, auctore Nasica inflammata nobilitas fragmentis
 subselliorum plebem fugauit. Gracchus per gradus, qui sunt 2
 5 super Calpurnium fornicem, detracto amiculo fugiens ictus
 fragmento subsellii conruit rursusque adsurgens alio ictu
 clauae cerebro inactae exanimatus est. ducenti praeterea in 3
 ea seditione interfecti eorumque corpora in Tiberim proiecta
 sunt; ipsius quoque Gracchi inhumatum cadauer extabuit.
 10 orta praeterea in Sicilia belli seruilis contagio multas late 4
 infecit prouincias. nam et Minturnis CCCCL serui in crucem
 acti et Sinuessae ad quattuor milia seruorum a Q. Me¹tello ^{p. 307}
 et Cn. Seruilio Caepione oppressa sunt; in metallis quoque 5
 Atheniensium idem tumultus seruilis ab Heraclito praetore
 15 discussus est; apud Delon etiam serui nouo motu intume-
 scentes oppidanis praeuenientibus pressi sunt, absque illo primo
 Siciensis mali fomite. a quo istae uelut scintillae emicantes,
 diuersa haec incendia seminarunt. in Sicilia enim post Fuluium 6

AVCTORES cap. 9 *Liuius 58 et 59 (cf. Periocha)*

EXPILORES 10 orta—13 oppressa sunt, 18 Fuluium, p. 298, 3 Rutilius, 5 amplius—6 trucidata *compilauit Paulus 93*

1 gracchus PR || niteretur PR || plebis PRD || subsequente PRD ||
 cumque] cum R || comitiorum PR 3 accenderent PR (-ent minus
clarae in P) || nanasica D || fragmentis (c in g m. ant. R) PR
 4 gracchus PR || gradus P^a gradis D 6 fragmento R¹ || subselli
 PR subsello D || conruit PR || assurgens (pr. s in ras. m. ant.) R
 7 clauae a. ras. R clauae LPR^bD || inacta (n in m m. ant. R) PR ||
 examinatus LDR¹ || ducente D 8 eorumque] eroque D eorum
 PR 9 gracchi PR 10 ortu D 11 prouincias R || minturnas
 D || quadringenti quinquaginta L quadraginti quinquaginta D || cruce
 PR¹ 12 et om. L || sinuisse PR¹ senuisse D inuisse R² apud
 sinuessam ꝥ || quattuor RD || quinto PRD 13 gñ. L gneo PR
 gieos D || cepione LPD coepionc R om. ꝥ || oppressa (op in ras.
ex una litt.) R 14 eraclito D^a 15 telon D || intumescentis
 R¹ 16 praessi P^aR¹D oppressi NT ut uid., h 17 siciensis
 (ilie euanidae) R || malo D || fomite** (e in ras.) R || a quo istae
 om. P (non om. R) || iste L || scintilliae migantis D || sintille R¹ ||
 aemicantes P

consulem Piso consul Mamertium oppidum expugnauit, ubi octo milia fugitiuorum interfecit, quos autem capere potuit, 7 patibulo suffixit. cui cum Rutilius consul successisset, idem quoque Tauromenium et Hennam, firmissima fugitiuorum refugia, bello recepit: amplius quam xx milia tunc seruorum 5 trucidata referuntur.

8 Misera profecto talis belli et inextricabilis causa. pereundum utique dominis erat, nisi insolescentibus seruis ferro obuiam iretur. sed tamen in ipsis quoque infelicissimis damnis pugnae et infelicioribus lucris uictoriae quanti periere uicti tantum 10 perdidere uictores.

p. 308

10 'Anno ab Vrbe condita DCXXII P. Licinius Crassus consul et pontifex maximus aduersus Aristonicum Attali fratrem, qui traditam per testamentum Romanis Asiam peruaserat, cum 2 instructissimo missus exercitu, praeterea a magnis regibus hoc 15 est Nicomede Bithyniae, Mithridate Ponti et Armeniae, Ariarathe Cappadociae, Pylaemene Paphlagoniae eorumque maximis 3 copiis adiutus, conserto tamen bello uictus est; et cum, exercitu post plurimam caedem in fugam 'acto, ipse iam circum- uentus ab hostibus et paene captus esset, uirgam, qua erat 20

AVCTORES § 1—5 *Liuius 59 (cf. Periocha et Eutrop. 4, 20)*

EXFILATORES 20 ab hostibus—p. 299, 2 transuerberauit *inter Eutropiana adhibuit Paulus 94*

1 mamercium *D*; murgentium *coni. A. Schaefer, Jahrb. f. Philol. 1873 p. 71* 2 *viii P viii R* 3 suffixit (*x in ras. m. 2*) *R* || rutilius] *LPR* (§) ruti lios *D*; rutilius *etiam Periocha 59 (ubi autilius Naz.) et fasti Hisp. cum Chron. Pasch. a. 622; rupilius corr. fsh*
4 taurominium *DR*² || hennam] *L* het-nam *P* hetnam *R*¹ bennan *D* petnam *R*² 5 ubi amplius (*ς*) *v* || uiginti milia *D* || seruorum tunc *L* 9 in *om. L* || ipsos *D* || dampnis *a. ras. R* 10 tanto perdere *D* 12 sescentesimo uicensimo secundo *L* sexcentissimo uicensimo secundo *D* || publius *PRD* 13 attali *P^aR^a* 14 tradita *D* 15 a *om. LPR* 16 incomedae *L* nicomedię (*ię ex e corr. m. 2, sed. i deinde erasa*) *R* || bythiniae *PRD* || mithridatae *L* mitridate (*e in e m. ant. R*) *PR*¹ metridate *D* || ponte *D* || arminiae *D* || ariarathae (*-the in the m. ant. R*) *LR* ariathe *D* 17 philemene *P* philemene *R* philemense *L* pilimone *D^a* palimone *D^b* || paphlagoniae *PRD* 18 aditus *D* || conserto] conserat tot *D* || exercitu plurima caedem (*e ex æ ut uid.*) *D* 20 p^aene (*er. a*) *R* || uirga *D* || erat in *ras. m. 1 P*

usus ad equum, in oculum Thraecis inepigit; barbarus autem cum ira et dolore exarsisset, latus Crassi gladio transuerberauit. ita ille excogitato genere mortis effugit et dedecus et seruitutem. Perpenna consul, qui Crasso successerat, audita morte 4
 5 Crassi et clade exercitus Romani raptim in Asiam peruolauit, Aristonicum recenti uictoria feriatum inprouiso bello adortus nudatumque omnibus copiis in fugam uertit; cumque Strato- 5
 nicen urbem, ad quam ille con¹fugerat, obsidione cinxisset, p. 310
 trucidatum fame ad deditonem coegit. Perpenna consul apud
 10 Pergamum correptus morbo diem obiit; Aristonicus Romae iussu senatus in carcere strangulatus est.

Eodem anno Ptolemaei Alexandrinorum regis misera uita 6
 miseriorem uitae exitum dedit. is enim sororem suam stupro cognitam ac deinde in matrimonium receptam nouissime tur-
 15 pius quam duxit abiecit. priuigam uero suam, hoc est filiam 7
 sororis et coniugis, coniugem adsciuit, filium suum, quem ex sorore susceperat, nec non et filium fratris occidit. quamobrem tantis incestis parricidiisque execrabilis ab Alexandrinis regno pulsus est.

20 Isdem temporibus Antiochus, non contentus Babylona atque 8
 Ecbatana totoque Mediae imperio, aduersus Phrahatem Parthorum regem congressus et uictus est. qui cum in exercitu suo centum milia armatorum habere uideretur, ducenta milia

AVCTORES § 6—8 *Liuius 59 (cf. Periocha)*

1 threicis *L* thracis *PRD* || imepigit (*m ex n m. ant.*) *R*; iniecit
 § 2 transueruerauit *R*¹ 4 perpena *P*^a || grassus *D* || mortem
 grassi *D* 5 aptim *R*¹ saptum *D* || asia *D* 6 feriat tum *D*
 7 nudatusque *L* || fratonicen *R* (*non P*) straticen *L* stonicen *D*
 10 pergama *L* || romae iussu (*ae i in ras. m. 1*) *P* || romae (*a erasa sed m. ant. in ras. restit.*) *R* 11 strangu*latus (*er. i aut. 1*) *P* stra-
 gu*latus (*n supra ag m. 2; er. i ut uid.*) *R* 12 ante u. Eodem—
 alexandrinorum || *in marg. a m. 1 L* || ptolemei *P* ptholemei *L* ptolo-
 mei *R* optiplomei *D* 16 assciuit (*s pr. in ras. m. ant.*) *R*
 18 execrabilis *P et p. ras. R* exegrabilis *D* || regnum expulsus (*om. est*)
D 20 hisdem *LPRD* || anthiocus *PR* || babilona *D* babylonia
*R*² || adque *P*^a*R*¹ 21 egbatana *D* || imperio. (*o. in ras. m. 2*) *R* ||
 phrathatem *PR* || partorum *D* 22 ante u. rum—est || *in marg. a m. 1 L* || cgresus (*c in ras. m. 2, s supra es m. ant.*) *R* || et] e *D*
 23 centu *D* c *PR* || docenta *D* cc *PR*

amplius calonum atque lixarum inmixta scortis et histrionibus trahebat. itaque facile cum uniuerso exercitu suo Parthorum uiribus oppressus interiit.

- 9 C. Sempronio Tuditano et M. Acilio consulibus P. Scipionem Africanum pridie pro contione de periculo salutis suae contestatum, quod sibi pro patria laboranti ab improbis et ingratis denuntiari cognouisset, alio mane exanimem in cubiculo suo p. 311 repertum non temere inter ¹maxima Romanorum mala recensuerim, praesertim cum tantum in ea urbe Africani uigor et modestia ualeret, ut facile uiuo eo neque sociale neque ciuile 10 bellum posse existere crederetur. hunc quidam uxoris suae Semproniae, Gracchorum autem sororis, dolo necatum ferunt, ne scelerata ut credo familia ad perniciem patriae suae nata inter impias seditiones uirorum non etiam facinoribus mulierum esset immanior. 15
- 11 M. Aemilio L. Oreste consulibus Aetna uasto tremore concussa exundauit igneis globis, rursusque alio die Lipara insula et uicinum circa eam mare in tantum efferbuit, ut adustas

AVCTORES § 9 et 10 *Liuius* 59 (cf. *Periocha*) § 11 *Liuius* 59 aut 60 (cf. *Obseq.* 29 et *Augustin.* C. D. 3, 31 p. 127, 30 ed. 1 *Dombart.*)

1 calonū (nū in ras. m. 2) R || adque P¹R¹ || lixarum (li ex corr. ant.) P elixarum L elixarem D || inmixta (n in m m. ant.) R || scortis] L schortis in ras. m. ant. (s. VIII?); in mg. m. ant.: cohortibus P cohortibus scortis R co ortibus D 2 partherum D 4 Ḡ. L gaio PRD || totidano D || m̄. acilio L marco acilio PRD (post haec s. s. capitone m. 2 in R) m. aquilio *Cassiod. a. 625* Man. Aquillio corr. h || coss. L || publium PR pullium D 5 pro] per D || contentione PR conditione] (sed ditioe in ras. m. 1 ex ci. . .) D || contestantem R² 6 quod pone uersum a 1 ut uid. m. add. L || improbis (im in ras. m. ant.) R improbis D 7 alio] alio die R²Dv 8 reppertum P^bR || timere LR¹ (non P) D 9 tanto D || urbe*africani R || uigor et] uicore D 10 molestia R || ciuile (ciu in ras. ant. m.) P 11 bello D || existere P^bRD 12 graccorum PR || fe**runt (er. ce ?) R 13 ad] LPRD atque in KMv || perniciē* (ē in ras. m. 2) R 15 inmanior PR¹ 16 marco PRD || aemellio D || lucior es te D || lucio P lutio R || cōñs̄. L consul. PR¹ consuī. R² (sic saepe R) || aethna LP aeth:na R et**na (er. in) D 18 efferuuit L efferuit D

quoque rupes dissoluerit, tabulata nauium liquefactis ceris extorruerit, exanimatos pisces supernatantesque excoxerit, homines quoque, nisi qui longius potuere diffugere, reciprocato anhelitu calidi aeris adustis introrsum uitalibus suffocarit.

5 M. Plautio Hypsaeo M. Fuluiο Flacco consulibus uixdum 11
Africam a bellorum excidiis quiescentem horribilis et inusitata
perditio consecuta est. namque cum per totam Africam in-2
mensae locustarum multitudines coaluissent et non modo iam
cunctam spem ¹frugum abrasissent herbasque omnes cum parte p. 312
10 radicum, folia arborum cum teneritudine ramorum consum-
psissent, uerum etiam amaras cortices atque arida ligna prae-
roderent, repentino abreptae uento atque in globos coactae
portataeque diu per aerem, Africano pelago immersae sunt.
harum cum inmensos acruos longe undis urgentibus fluctus 3
15 per extenta late litora propulissent, taetrum nimis atque ultra
opinionem pestiferum odorem tabida et putrefacta congeries
exhalauit, unde omnium pariter animantum tanta pestilentia
consecuta est, ut auium pecudum ac bestiarum corruptione

AUCTORES § 1—5 *Liuius* 60 (cf. *Periocha*, *Obseq.* 30, *Augustinus* *C. D.* 3, 31)

EXPIIATORS 7 per totam—p. 303, 9 extincta . . sunt *excerpsit* *Paulus* 95.97

1 tabulata — 2 extorruerit *om.* *D* 2 exanimatus *L* examinatus
D || supernantesque ex quo placito erit hominis *D* || homin^b (i *alt.* et
b; *ex corr. m. ant.*) *P* 3 reciprocato *R* 4 *anelitu (*er. h.*) *P* *ane
litu (*h supra ne m. 2*) *R* nahelitu *D* || intro|sum *L* 5 marcio
(martio *R*) plautio *PR* marcio placio *D* || hypseo *PR* hipseo *LD* ||
marco *PR* murco *D* || cons̄s- *L* consul *PR*¹ (-*l.* *R*²) || uix tum
*P*²*R*² (*prius* uictam *R*²) uictum *R*¹ 7 inmensae (*in in im m. ant.*)
R 8 locustarum *PR*² || conualuissent (*nu del. R*²) *PR* conual- *⊗* ||
tam *R*^a 10 et folia *v* || cum *om.* *L* || *ramorum (*rai in ras. m. 2,*
ex roma- ?) *R* || consumsissent *PR*^a 11 amaros *v* || adque *P*¹ ||
perrosissent *v* 12 adreptae *D* || adque *LP*¹*R*¹ || -acta upertateq;
D 13 immersae (*im ex in m. ant.*) *R* inmessae *D* 14 cū *in*
ras. m. 1 *D* || inmensus *L* inmersus *in ras. m. 1* *D* immenso^a (*im ex*
in m. ant.; *s s. m. 2*) *R* || acruus *LD* || longi *L* || undis (*s in ras.*
m. 2) *P* || urgentibus *PRD* 15 tetrum *R*¹ iterum *D* || adque
*PR*¹ 16 opinioenem *P*^a opinio*nem *R* || pestiferum (*s in ras. m.*
1) *D* 17 exalauit *L* || animantium *R*^a || tanta] tantum tanta *D*

aeris dissolutarum putrefacta passim cadauera uitium corru-
 4 ptionis auferent. at uero quanta fuerit hominum lues, ego
 ipse, dum refero, toto corpore perhorresco: siquidem in Nu-
 midia, in qua tunc Micipsa rex erat, octingenta milia hominum,
 circa oram uero maritimam, quae maxime Carthaginensi atque 5
 Vticensi litori adiacet, plus quam ducenta milia perisse tradi-
 tum est, apud ipsam uero Vticam ciuitatem triginta milia
 militum, quae ad praesidium totius Africae ordinata fuerant,
 5 extincta atque abrasa sunt. quae clades tam repentina ac tam
 uiolenta institit, ut tunc apud Vticam sub una die per unam 10
 portam ex illis iunioribus plus quam mille quingentos mortuos
 elatos fuisse narretur.

6 Verumtamen pace et gratia omnipotentis Dei dixerim, de
 cuius misericordia et in cuius fiducia haec loquor: quamuis et
 temporibus nostris exoriantur aliquando et hoc diuersis parti- 15
 bus locustae et plerumque etiam sed tolerabiliter laedant,
 numquam tamen temporibus Christianis tanta uis inextricabilis

AVCTORES § 6 *Orosius; ad illa temporibus nostris et q. s. cf. Hieronymus in Ioel 2 (6, 195 Vallarsi)*

1 <cad>auera uitiorum cor<rup>tiones *incipit S* 2 <at u>ero *S* ||
 <hon>inum *S* 3 <du>id *S* || toto corpore *om. D* || corpo<re p> hor-
 resco *S* || <in u>umidia *S* 4 micipsa (*p in s radendo corr.*) *P*
 miipsa *D* <mic>ipsa *S* || dccc milia *PR LXXX* <mil>ia *S* || hominum
 circa hominum (circa hominum *expuncta*) *R* 5 *oram *R* <ora>m *S*
 ora *L* || maritimam *PR* maritima *L* || <quae> *S* || maxime *SR* || cartha-
 geniensi *D* karth- *PR* karthagi<nie>nsi *S* || adque *PS* 6 uaticensi
D || <lito>ri *S* || prus *P* || cc *PR* <cc> *S* || perisse] *LPRDS* ||
 tradi<tum> *S* 7 uero *om. L* || uticam] ut<dicam> *D* <u>ticam *S* ||
 xxx̄. *L* xxx *IR* triginta *D* || <mili>a *S* 8 quæ ex q: m. 2 *R* ||
 ad pre] *desinit S* || ordinatae (*e del.*) *P* 9 adque *P* || quae] qua *R* ||
 cla*des (*er. u?*) *D* 10 uticam apud *L* cap duticam *D* || p unā (*p*
ex p et u in ras. m. 2) *R* 11 .ī.δ. *PR* 12 narretur (*a in ras. m. 1*)
D narraretur *L* 13 dixerim (*im in ras. m. 1*) *D* || de cuius
incipit S || de *om. L* 14 <mis. et> *S* || f<iducia haec loquor> *S* ||
 <et-15 nostris> *S* 15 exorian<tur aliquando> *S* || di<uersis parti-
 bus lu>custae et <plerumque etiam> *S* 16 locustae *R* || et] ** *R*
om. D || se (*sic*) toler<abiliter laedant> numqua<m tamen tempori>bus
 christiani<s> *S* 17 <tanta uis inex>tricabil<is mali accidit ut> per-
 nicies l<ucustarum quae> *S*

mali accidit, ut perniciēs lucustarum, quae ¹nullo modo ferri ^{p. 315} uiua potuisset, mortua plus noceret et qua diu uiuente peritura erant omnia, ea perdita pereuntibus magis omnibus optandum fuerit, ne perisset.

5 Anno ab Vrbe condita DCXXVII L. Caecilio Metello et Q. **12**
Titio Flaminio coss. Carthago in Africa restitui iussa uicensimo secundo demum anno quam fuerat euersa deductis ciuium Romanorum familiis, quae eam incoleret, restituta et repleta est, magno ante prodigio praecedente. nam cum mensores ad ²
10 limitandum Carthaginensem agrum missi stipites, terminorum indices, fixos nocte a lupis reuulsos mordicus conrososque reperissent, aliquamdiu haesitatum est, utrum Romanae paci expediret Carthaginem reformari.

AVCTORES § 1 usque ad ciuium Romanorum *Eutropius* 4, 22 (numerus, quem *Orosius* male cum praecedentibus coni.) et 21 § 1 magno ante prodigio—§ 2 *Liuius* 60

EXPILATORES 6 Carthago—7 euersa *compilauit Seuerus Chron.* p. 453

1 perniciēs *R*¹ || locustarum *R*² || nul)lumodo (ferri uiua potu)isset mo(rtua plus noce)ret. Et qu(a diu uiuente pe)ritura *S* 2 mortuo (o in a m. 3) *P* || quam *D* quā (~ fort. m. 2, sed eras.) *R* 3 e(rant omnia ea per)dita *S* || pereun(tibus magis omnibus) opt{ *desinit* *S*
4 periret *PR* 1 perieret *D* 5 sescentesimo uicensimo septimo *L* sescentissimo uicesimo septimo *D* || lucio caelio (ul in cil m. 2) *P*
1. caelio *L* lucio caelio *D* lutio caelio *R*; Q. Caecilio *corr. fsh* || q̄.
titio *L* quinto titio *D* quinto tito *PR*; T. Quintio *corr. fsh*
6 flamminio (m alt. eras.) *D* || consu) *R* consulibus *D* || karthago *PR* || restitua *D* || uicensimo secundo] *L* (pro priore c fuisse g potest)
uicesimo secundum *D* XXII *PR* 8 familias *R*¹ || }nt. resti)tuta et repleta e)st. *incipit* *S* || incoleret *D* 9 mag(no ante prodigio) praeced(en)te) *S* || praecedente nam precedente nam *D* procedente *R*¹ || (nam cum me)ssores ad (limitandum) *S* 10 karthaginensem *P* karthaginensem (gi in gini m. 2) *R* (ka)rthagini(ensem) *S* || (agrum) *S* || misi *P*^a*R*¹*D* (m)issi *S* || stipes *D* stipi(tes) *S* || (terminorum) *S*
11 (fixos nocte a) lupis reuul(sos) *S* || nocte] et nocte *PRD* || lupōs (*corr. m. 1*) *P* || mordicos *L* morsibus *PR* (mordicus) *S* || conrosusque *D* (c)onrososque *S* || (reperissent a)liquamdiu (haesitatum est u)trum *S* || reperissent *PRD* 12 aliquan*diu (n ex m) *R* || ro(man)ae paci exped)iret. *S* 13 karthaginem *PR* kar(thaginem) *S* || (refor)mari. *S*

3 Eodem anno C. Gracchus, Gracchi illius qui iam occisus in
 4 seditione fuerat frater, tribunus plebi per tumultum creatus
 magna reipublicae pernicies fuit. nam cum saepe populum
 Romanum largitionibus promissisque nimis in acerbissimas
 5 seditiones excitauisset, maxime legis agrariae causa, pro qua
 p. 316 etiam frater eius Gracchus fuerat occisus, ¹tandem a tribunatu
 5 Minucio successore decessit. Minucius tribunus plebi cum
 maxima ex parte decessoris sui Gracchi statuta conuulsisset
 legesque abrogasset, C. Gracchus cum Fulvio Flacco ingenti
 stipatus agmine Capitolium, ubi contio agitabatur, ascendit: ¹⁰
 ibi maximo tumultu excitato quidam praeco a Gracchanis
 6 interfectus uelut signum belli fuit. Flaccus duobus filiis ar-
 matis cinctus, comitante etiam Graccho togato breuemque
 gladium sub sinistra occultante, quamuis et praeconem frustra
 praemisisset, qui seruos ad libertatem uocaret, *Danium tam-* ¹⁵
 7 *quam arcem occupauit.* contra D. Brutus uir consularis a
 cliuo Publicio cum ingenti certamine inruit. ibi Flaccus diu

AVCTORES § 3 — § 10 *Liuius 60 et 61*

1 Eo⟨dem anno ḡ. gr⟩acchus *S* || ḡ. *L* gaius *PRD* || graccus *PR* ||
 ⟨gracchi illius qui ia⟩m *S* || gracci *PR* || insidi*cione (*er. a*) *D*
 ⟨in seditione⟩ *S* 2 ⟨fuer⟩at *S* || ⟨tribunus plebi per⟩ tumultum
desinit S || plebis *P³RD* 3 reip. *L* || perneicies *R¹* || saepe] se
D || p̄. r. *L* 4 largionibus *D* || aceruissimas *LR¹* ceruissimas
 (a *ante c s. s. m. 1—2*) *P* 5 maximae *a. ras. R* 6 graccus
PR; Ti. Gracchus *v* || trinatu (bu *s. s. m. 1 aut 2*) *P* 7 minutio
R || minutius *R* || plebis *P³R²* ⟨ple⟩bis *incipit S* 8 p⟨arte⟩ *S* ||
 gracci *PR* gracchis *D* grac⟨chi⟩ *S* || conulsisset *D* conuulsis⟨set⟩ *S*
 9 alirogasset (*sic*) *L* || gaius *PR* ḡ. *L* ⟨ḡ.⟩ *S* || graccus *PR* ||
 fulu⟨io⟩ *S* || flaccus *D* flaccho *S* || ingenti* *P* 10 stip⟨atus⟩ *S* ||
 kapitoliur⟨a ubi⟩ *S* || capitulum *L* capitulium *D* || agebatur *PR* ||
 a⟨scen⟩dit *S* 11 tum⟨ultu⟩ *S* || excitatu *L* || quidam e (e *del.*) *P*
 quidam * *R* || pre⟨co a⟩ *S* || graccanis *PR* gracchianis *D* ⟨grac⟩chianis
S 12 ⟨uel⟩ut *S* || bellis fu⟨it flac⟩cus *S* || arm⟨atis⟩ *S*
 13 co*mi*tante (*er. m et t*) *R* || e⟨tiam⟩ *S* || gracco *PR* braccho *S* ||
 bre⟨uemque⟩ *S* 14 sinist⟨ra oc⟩cultante *S* || occultantē *a. ras. R* ||
 quamuis et *desinit S* || preconem *R* 15 peremisset *PR* || dianium]
Preller, Aufsätze p. 513 ianium *LPRD* 16 decius *LPRD* || bru*tus
 (u *prioris hasta sec.*, t *pars prior in ras. m. 1*) *D* 17 publicio] *P*
 publicio *R* publico *L* publico *D* || irruit *R³* || flacchus *D*

obstinatissime dimicauit; Gracchus, postquam in templum Mineruae secesserat, gladio incumbere uolens, interuentu Laetorii retentus est. itaque 'cum diu anceps bellum agigaretur, p. 317 tandem sagittarii ab Opimio missi consertam multitudinem 5 disturbauerunt. duo Flacci pater filiusque cum per aedem 8 Lunae in priuatam domum desiluissent foresque obiecissent, rescisso craticio pariete confossi sunt. Gracchus diu pro se amicis pugnantibus ac pereuntibus aegre ad pontem sublicium peruenit ibique, ne uiuus caperetur, ceruicem seruo suo prae- 10 buit. caput Gracchi excisum consuli adlatum est, corpus ad 9 Corneliam matrem Misenum oppidum deuectum est. haec autem Cornelia, Africani maioris filia, Misenum, ut dixi, prioris filii morte secesserat. bona Gracchi publicata sunt; Flaccus adulescens in robore necatus est; ex factione Gracchi ducenti quinquaginta in Auentino caesi fuisse referuntur. Opimius consul sicut 10 in bello fortis fuit 'ita in quaestione crudelis. nam amplius p. 318 tria milia hominum suppliciis necauit, ex quibus plurimi ne dicta quidem causa innocentes interfecti sunt.

Isdem temporibus Metellus Baleares insulas bello peruagatus 13

AVCTORES § 1 *Liuius 60*

1 dimicauit *in ras. m. 1 P* || graccus *PR* 2 successerat *D*
 3 laetoriretentus (*rire in ras. m. 1*) *D* || letorii *L* laetoris *PR*¹
 r (*equire*) l&r *in mg., deinde* lictoris *in textu R*² || anceps *incipit S* ||
 agigaretu// (*r fin. euanuit*) *S* 4 opio (*fuisse potest opimio*) | *S*
 5 pater] frater *S* || aedem] eadem *S* 6 priuatum *S*^a || desiluissent] *SPR*²
*SPR*² dissiluissent *L* disiluissent *D* desoluissent *R*¹ || obiecessent
 (o *in ras. al., e alt. in i corr. 1 m.*) *R* 7 craticio *L* craticio *R* ||
 confusi *D* || graccus *PR* || se pro *L* 8 percunctibus *P*¹ || aegre *R*¹ ||
 sublici**um (*er. ni uid.*) *P* sublicium plicium *R* 9 ni *L* || pre-
 buit *S* 10 capud *SPR*¹ || gracci *PR* || consul *L* || allatum
SPR 11 missenum *D* || est *om. D* 12 maloris (1 *in I corr.*)
P || ut dixi] *scil. Liuius (cf. Grubitz p. 29); del. h* || post pr. f. mor-
 tem *h* || filii *S* 13 gracci *PR* || puplicata *R*^a || aduliscens *PRD*
 (u *in o m. 2 P, i in e m. rec. R*) 14 gracci *PR* || ducenti quinquaginta
D cclita *S* -ccl. *P* cc.l. *R* 15 uentino *L*^a || inauen
desinit S || fuisse *om. Dv* || sicut *incipit S* 16 questione (*fort.*
 questione *fuit S*) *SR* || Namplius *sic S* || amplius quam *v* 17 millia
 (*sic*) *D* || suppluis *R*¹ || necauit (u *in ras. m. 2*) *R* || ne] nec *D*
 18 quidam *R*^a 19 hisdem *LSPRD* || ualeares *PR*¹ balearis *D*

edomuit et piraticam infestationem, quae ab isdem tunc exorie-
 2 batur, plurima incolarum caede compressit. Gnaeus quoque
 Domitius proconsule Allobrogas Gallos iuxta oppidum Vindalium
 grauissimo bello uicit, maxime cum elephantorū noua forma
 equi hostium hostesque conterriti diffugissent: xx milia ibi 5
 Allobrogum caesa referuntur, tria milia capta sunt.

3 Eodem tempore Aetna mons ultra solitum exarsit et tor-
 rentibus igneis superfusis lateque circumfluentibus Catinam
 urbem finesque eius oppressit ita ut tecta aedium calidis
 cineribus praeusta et praegrauata conruerent: cuius leuandae 10
 cladis causa senatus decem annorum uectigalia Catinensibus
 remisit.

p. 319

14 ¹Anno ab Vrbe condita DCXXVIII Fabius consul Bituito regi
 Aruernorum Galliae ciuitatis bellum maximo instructu con-
 paranti adeo cum paruo exercitu occurrit, ut Bituitus pauci- 15

AVCTORES § 2 *Liuius* 61 § 3 *Liuius* 61 (cf. *Obseq.* 32 et
Augustinus C. D. 3, 31 p. 127, 34 ed. 1 *Domb.*) cap. 14 § 1 Fa-
 bius—§ 4 *Liuius* 61 (ad § 1.3.4 cf. *Periocha*)

EXPILOTORES 15 Bituitus—p. 307, 2 iactaret *exscripsit Paulus* 98

1 piratica infestatione *D* || isdem] *L* hisdem *SPRD* || exoriebatur
 plurima *om. D* || exori*ebatur (*er. a*) *R* 2 comprēssit *S* con-
 praessit *D* compressit *PR*² || gñ· *L* gneus *SPRD* 3 proconsul
R || adlobrogas *SPR*¹ 4 uici (t s. s. m. 1) *R* || maximē *SR*¹ ||
 elephantorum *P* elef- *R* || nouā formā *P* || forma equi] forme qui *D*
 5 *equi *R* || ostium *D*^a || diffugi(ss)ent *S* || x̄x· *L* uiginti *D* || mīl· *L* ||
uerba ibi—9 ita utecta (*sic*) in *ras. paullo angustiore m. 1 D* 6 adlo-
 brogum (d in 1 *R*¹) *PR*¹ *S* allobrogorum *R*² || īī milia *S* || |xīī hic
 ubi iterum et^b nam |ultra solito exarsit (*rubris litt. excepta s. s.*
 h) |Eodem *S* 7 aethna *LPR* ethna *SD* || in ethna desinit *S*
 8 supfusis *incipit S* || circu (*fuit -ū*) fluentib; *S* || catinam] *SPR*
 catherenam *L* catina *D* 9 obpressit *R*¹ || ut tacta *R*^a utecta *D*
 10 pregr- *R* || corruerent *PR* || laeuandae *P*¹ lauande *D* 11 causa
 senatus] causenatus *D* || decim *D* x *S* || uegtigalia *S* || uictigalica|men-
 sibus *D* || catenensibus *L* catiniensibus *S* 12 remi*sit (i *pr. in*
ras. 2) *R* semisit *D* 13 dc·mo·uicensimo octauo· *L* † dc·simo |
 xxviii· *S* sex|cen tissimo uicissi mo octauo *D* ·dc·xx/viii (*er. x*) *R* ||
 con̄s· bituito (-tu 1) *R*² || regia|uer norum *D* regialuernorum *S* || regi*
 (*er. s*) *R* 14 gallia *D* || bello *D* || instructus *L* instructo *D* ||
 comparanti *R*² 15 paruo] par *D* || exercito *D* || uituitus † ||
 pacitate *D*

tatem Romanorum uix ad escam canibus, quos in agmine ^{p. 320}
 habebat, sufficere posse iactaret. qui cum sibi ad transferendas 2
 copias unum pontem Rhodani fluminis parum esse intellegeret,
 alium compactis lintribus catenisque conexum superstratis con-
 5 fixisque tabulis instruxit. conserta pugna et diu grauiter 3
 agitata, uicti Galli conuersique in fugam, dum quisque sibi
 timet, coaceruatis inconsulte agminibus et praepropero transitu
 pontis uinacula ruperunt ac mox cum ipsis lintribus mersi
 sunt. centum octoginta milia armatorum in exercitu Bituiti 4
 10 fuisse traduntur, ex quibus centum quinquaginta milia uel
 caesa uel mersa sunt.

Q. Marcius consul Gallorum gentem sub radice Alpium 5
 sitam bello adgressus est. qui cum se Romanis copiis circum-
 saeptos uiderent belloque inpares fore intellegerent, occisis
 15 coniugibus ac liberis in flammis sese proiecerunt. qui uero 6
 praeoccupantibus Romanis peragenda tunc mortis suae copiam
 non habuerant captique fuerant, alii ferro, alii suspensio, alii
 abnegato cibo sese consumpserunt, nullusque omnino uel
 paruulus superfuit, qui seruitutis condicionem uitae amore
 20 toleraret.

AVCTORES § 5 et § 6 *Liuius 62*

EXPILORES 3 pontem—11 mersa sunt *epitomauit Paulus 98*

1 escam *R*² 3 rhodtlani *P* rodani *S* rodoni *L* || fluminis *om.*
D || paruum *R*² 4 compactis *R*² || lyntribus *LS* || catenisque
L || supstratis. *desinit S* || confixisque *P* confixis que *D* 5 ta-
 bulis (tabu *in ras. m. 1*) *D* || struxit *PR* || -uiter *incipit S* 6 *dum
R || sibi timet (ti *eras.*) *R* 7 coaceruate *D* 8 uincla *SPRD* ||
 lyntribus *LS* 9 cento octoaginta *D* *CLXXX SPR* 10 centu
 quinquaginta *D* *CL SPR* 11 cesa *S* 12 quintus (ui *ex u. m. 2 R*)
PRD uictus *S* || macius *D* 13 adgressus *S* aggressus *R*² || cir-
 cumseptos (-tus *D*) *SPR¹D* 14 uederent *R*¹ uiderunt *P*^b || im-
 pares *R*² 15 in flammasepro ie cerunt *D* || in *om.* *R*¹ || sese] *se*
S 17 habuerunt *L* 18 denegato *D* || cibos *D* || sese *desinit*
S || consumserunt *P* || uel] nec *L* 19 paruulus *PD* paruulos
 (o *in u. m. 2*) *R* || -pfuit *incipit S* || conditonem (i *post t s. m. 2*)
R co(n)ditionem *S* 20 tolerarit] *LD* to(le)rarit *S* toleraret
PRv

p. 321

- 15 'Anno ab Vrbe condita DCXXXV P. Scipione Nasica et L. Calpurnio Bestia consulibus Iugurthae Numidarum regi bellum consensu populi Romani senatus indixit.
- 2 Sed ego de Iugurtha ordinis tantum loco et causa commemorationis breuiter perstrinxerim, quia ut de natura eius uaria atque intolerabili ita et de rebus tam dolose quam strenue gestis propter opimam scriptorum luculentiam satis sufficiens apud omnes notitia est.
- 3 Igitur Iugurtha, Micipsae Numidarum regis adoptiuus heresque inter naturales eius filios factus, primum coheredes suos, id est Hiempsalem occidit, Adherbalem bello uictum Africa expulit. Calpurnium deinde consulem aduersum se missum pecunia corrumpit atque ad turpissimas condiciones pacis adduxit. praeterea cum Romam ipse uenisset, omnibus pecunia aut corruptis aut adtemptatis seditiones dissensionesque per-

AVCTORES § 1 P. Scipione et q. s. *Liuius* 64 (cf. *Periocha*)
 § 3 *Liuius* 62 (cf. *Periocha*) § 4—§ 6 *Liuius* 64 (cf. *Periocha*);
illane § 5 o urbem uen. et mature (sic *Sall.*, cito *Periocha*) — inuenerit
 ex *Sallustio Iug.* 35 § 10 sumpta ?

1 co(n)dita S || sescentesimo tricensimo quinto L ^{sic} rex cen tissimo
 trecissimo quinto D ·dc·simo·xxxv S dcxxu^x (x s. s. m. 1 uel *Mario*
iudice m. 2) P ·dc·xxxv R¹ ·dc·xxxviii R² dcxxxix ed. 1542 in
 mg., fsh || publico PRD || lucio PD lutio R 2 ca(l)purnio S || haec
 consulib: iugurthę numidarū regi bellū. in ima pag. add. m. 2, in textu
 tres fere litt. erasae sunt P || cons. L cons̄s̄. deinde rubris litt. |XIII:
 hic ubi Iugurthe nu(m)idiarum regi bellum c(on)sensum (corr.
 m. ant. atramento) populi roma(ni) senatus Indicit: S || Iu*urthe
 (eras. j) S || numidiarum r(e)gi S 3 pop(u)li S populi R^a || r̄. L || in-
 dixi(t) S 4 sic Iugurtha S || ord(i)nis S || locum D || causā P || con-
 memorationis S 5 breu(i)ter S || perstrin*xerim (er. c ut uid.) R per
 exstrinxerim D strinxerim L || quia(ut) S 6 adque P¹R¹ a.. |q:
 S || <re>b; S || do se D || str(e)nue S 7 opt(i)mam S || scribtorum
 L || suffiens sed statim corr. D 8 a(pud ?) S 9 i(u)gurtha S ||
 micipse LR¹ miciprae D mipse S || numida(rum) S || heres(q:) S
 10 fili(ōs) desinit S 11 hiemsalem PR || occidit adherbalem om. D ||
 atherbalem PR || bellum D || affriga D 12 se] re D 13 adque
 PR¹D || condiciones (-nis D) PRD || adduxit] D addixit LPR
 14 pæcunia (æ in e m. 1) P pecunia (n in ras. m. 1) D 15 ad-
 temptatis P attemptatis R² || dissensiones om. D

miscuit; quam cum egrederetur infami satis notauit elogio
dicens: o urbem uenalem et mature perituram, si
emptorem inuenerit!

Insequenti anno A. Postumium, Postumii consulis fratrem, 6
5 quem is quadraginta milium armatorum exercitui praefecerat,
apud Calamam urbem thesauris re^lgiis conditis inhiantem bello p. 322
oppressit adque uicto ignominiosissimum foedus exegit. uni-
uersam paene Africam a Romanis deficientem regno suo iunxit.
postea tamen Metelli consulis integritate et disciplina coer- 7
10 citus, duobus etiam proeliis uictus uidit praesente se et uastari
Numidiam suam et non posse defendi: a quo ad deditionem
coactus trecentos obsides dedit, frumentum atque alios comme-
tatis persolutorum sese sponndit, tria milia amplius perfugarum
reddidit. exim cum incertus in pace improbos non cohiberet 8
15 excursus, C. Marii consulis non minore paene, quam ipse prae-
ditus erat, astutia Romanisque uiribus fractus est, maxime
postquam Marius urbem Capsam, ab Hercule Phoenice ut
ferunt conditam, regiis tunc thesauris confertissimam dolo

AVCTORES § 7 *Liuius* 65 (cf. *Periocha*) § 8—§ 18 *Liuius* 66

1 qua P² || egrediritur* (er. a) D || eologio D 3 emtorem P ||
inuenitur] (ur fort. ex corr. add. sed m. 1) D 4 aulum LPRD ||
postumium om. D || post tumii D om. L 5 XL PR quinquaginta D ||
milia P¹RD miliorum P² || perficirat D 6 regiis] R²v remgiis D
regis LPR¹ 7 praessit (sic) P pr^{*}essit (a eras.) R || adque] *scripsi*
cuique *codices*, eique uel cui quoque *coni. h* || exigit PR¹ || uniuersam-
que G 8 pene PR²D || iun^{*}xit (er. c) R iunxixit D 9 coher-
citus PR^a 10 praesente se] praesentare (a alt. in ras. m. 1) D
11 editionem R¹ 12 coactos L || ccc PR || adque P¹R¹ 13 per-
soluiturum R² persoliturum D || espopondit D || tria milia amplius
perfugarum] D III milia amplius per figuram (fugarum m. 2) PR
tria milia fugarum amplius L 14 reddit R || exim] LD exin
PR || pacem D || improbos (-us D) PR¹D || prohiberet PR 15 ḡ-
L g. P gal D om. R^a ·gagi· s. s. m. 1 R || marii consul. (us post
mari s. s. m. 2 P) PR¹ marii consul R² || noⁿ (n m. 2) R || pene
R² 16 erat] est t (st in eo litterar. genere his ra similes sunt)
D || maximae R^a 17 chapsam P cha^{*}psam R captam D || phy-
nice P phinice D phinicae (in in en corr. m. 2) R 18 tunc m.
2 s. s. in R (non om. P) || thensauris D

9 circumuenit et cepit. diffidens deinde propriis rebus et uiribus
 Iugurtha societatem cum Boccho Maurorum rege fecit, cuius
 equitatu in immensum auctus Marianum exercitum creberrimis
 10 incursionibus fatigauit. postremo apud Cirtam, urbem anti-
 quam, Masinissae regiam, aduersum Romanos expugnationem 5
 eius parantes sexaginta milibus equitum instructus occurrit.
 11 numquam ulla Romano militi tumultuosior pugna et terribilior
 p. 323 fuit, adeo ut discursu et fremitu circumcursantium et im-
 petentium equitum suscitatus puluis caelum subtexuerit, diem
 ademerit noctemque obduxerit, tantus autem telorum nimbus 10
 ingruerit, ut nulla pars corporis ab ictu tuta esset, quippe
 quibus et uisus ad prospiciendum impedimento caliginis et
 12 expeditio ad cauendum compressione multitudinis deerat. nec
 laborabat eques Maurus ac Numida, ut bene conlocatum
 hostem opportuno teli impetu rimaretur, sed potius in incertum 15
 pila mittebant certi quod uulnera incerta non essent. ita

1 coepit *R^aD* || in propriis *PR* 2 <cu>m *incipit S* || boccho
SR^a || rege maurorum *L* || re(g)e *S* 3 equitatum *P* aequitatum[?]
 (a *pr. et m er.*) *R* || inmensum *PR* mensum *D* |(in uel im)men-
 sum *S* || marian|[?](um e)exercitum *S* || ma*rianum (*eras. u*) *D*
 4 <in>ursionib; *S* || pos<t>remo *S* || ci<rt>ã *S* cirtham *D* cartham
L || <a>ntiqua<m> *S* 5 masinissae] *L^bD* masinissae*** (*sae in ras.*
ampliore) *P* masin<i>sse *S* masinisse *R¹* manissae *L^a* || regium *P^aR¹*
 <r>egiã *S* || aduersus *PR* <a>duers(u.) *S* || expug|<n>ationem *S*
 expugnatione *PR* 6 paran*tes (n *ex m*) *P* parentes *S^a* || <s>exa-
 ginta *S* *LX PR* || milia *PR¹* || equitum <i>nstructus *S* || *equitum (*er.*
a) *R* 7 nũ|<q>uam *S* || ullo *R* || roma num militumulti osior *D* ||
 <t>umultuosior *S* || et <t>erribilior *S* eterribilior *L* 8 discursum
P^a <d>iscursu *S* || circumcuriantium *D* cir<c>umcursantium *S* || inpe-
 tentium *PR¹D* inpe<t>entium *S* 9 *equitum (*er. a*) *R* || suscita<t>us
S || subtexu(e)rit *S* 10 noc<t>emq: *S* || <a>utem *S* || imbus *D*
 11 in<g>ruerit *S* || cor<p>oris *S* || <q>uippe *S* 12 uirus *D* || pro-
 spiciendo *D* pros<p>iciendum *S* || impedimento *SPR¹* impⁱdimine (*i m.*
1) *D* || <c>aliginis *S* 13 <c>auendum *S* || compressione *LP* cum-
 pressionem *R* compressionem *S* & conprae hensionem *D* || haec multitudinis
 deerat nec *perierunt in S* 14 eque**s *P* *eques (*er. a*) *R* eque *S* ||
 mauro<s> *S* || nu<m>ida *S* || coll- *R^{a1}* 15 oportuno *PR* oportu<io>
S Oportuna *D* || <r>imaretur *S* || in cer tur *D* incertu<m> *S*
 16 p<il>a *S* tela *D* || <uu>l<n(er)>a incert<t>a *S*

coacti in unum Romani pedites densabantur. intercapedinem
 tanti periculi nox interueniens dedit. eadem postera die et 13
 belli et periculi facies: erumpere in hostem quamuis stricto
 miles gladio non ualebat, eminus enim iaculis repellebatur;
 5 fugere non poterant, undique enim uelocior ad persequendum
 eques in'cluserat. iam tertia dies et nullum undecumque ^{p. 324} 14
 suffragium, dira undique mortis facies obiciebatur: tandem
 Marius consul forti desperatione spei uiam fecit, uniuerso
 simul agmine prorupit e uallo campoque sese simul et proelio
 10 dedit. et cum iterum circumfusi hostes non solum agminis 15
 extrema laniarent, uerum etiam media excussis procul telis
 caederent turbatosque Romanos insuper etiam aestus solis,
 intolerantia sitis, mortis circumstantia usque ad extremum
 desperationis defetigaret, subito notum illud Romanorum
 15 aduersus Afros tempestatum imbriumque suffragium caelo
 missum insperatae saluti fuit. siquidem repentina pluuia siti- 16
 entibus Romanis et aestuantibus refrigerium potumque prae-
 buit, porro autem Numidis hastilia telorum, quae manu intor-
 quere sine ammentis solent, lubrica ac per hoc inutilia reddidit;
 20 scuta etiam, quae elephanti corio extento atque durato habilia 17

1 in uno romani *D* || roman(i)| *S* || pedites] *LSPR* equites pedi-
 tesque *T* equites (-tis *D*) in unum pedites *DGZh*, interpolata ex *Sal-*
lustio Iug. 97 § 5 || In(t)er| capedinem *S* intercapedinem *LPR¹D*
 2 (tanti) pericu(li) *S* || interue(niens d)edit e(a)d(e)m poster(a) d(i)e
S || pos*tera *D* 3 be(ll)i *S* || facie(s) erumpe(r)e *S* || strictum
 milis gladium *D* || s(tr)ic(t)o *S* 4 no(n) ualeb(at) (eminu)s
 en(im ia)culis repe(lle)| *desinit S* || et minus *D* || repellabatur *D*
 5 poterant] *LPRD* (t *fin. in ras. P*, nt *ex t statim corr. D*) poterat
 v || uelotior *R* || p(sequendū equis incluserant) (*quae inclusi in ras.*
angustiore scr. sunt m. 1) D 6 eque*s *P* *eques *R* || post dies *m.*
 2 illuṡ s. s. *R* 7 obiciebatur *D* 8 cōñs· *R* 9 agmine] agi
 inne *D* || cāppo que (*corr. m. 1) D* || sese] se *D* 12 cederent *L* ||
 aestusolis *LPRD* 13 circumstantiae *D* 14 defetigaret] *LP¹R¹*
 defitigarit *D* defatigaret *P²R²* defatigaret *R* *rec. ut uid. m., v* ||
 nutum illo *D* 15 aduersos *R¹* || afros (f *ex g ut uid.*) *P* || caelum
D 19 sine *in ras. ampliore P* || admentis solent *D* || ammentis] *L*
 a*|mentis (*er. m) R* amentis *PD* 20 scua (t *post u s. s.; a ex u*
corr. ut uid.) *L* || elefanti *L* || adque *LP¹R¹*

et tuta gestabant — cuius ea natura est, ut acceptum imbrem
 tamquam spongia ebibat ac per hoc intractabile repentino
 pondere fiat — quia circumferri non poterant, defendere nequi-
 uerunt. ita ex insperato conturbatis destitutisque Mauris ac
 18 Numidis Bocchus ac Iugurtha fugerunt. post hoc nonaginta 5
 milia armatorum nouissimo bello ab isdem regibus obiecta;
 haec quoque usque ad internecionem Romanis uincentibus
 caesa referuntur. ex eo Bocchus spem belli abiciens, pacem
 petiuit atque in pretium pacis Iugurtham dolo captum cate-
 19 nisque obrutum per Sullam legatum misit ad Marium. qui 10
 p. 325 in triumpho ante currum cum duobus filiis suis actus et mox
 in carcere strangulatus est.

20 Isdem diebus obscenum prodigium ac triste uisum est. L.
 Heluius eques Romanus cum uxore et filia de Roma in Apuliam
 rediens, tempestate correptus cum filiam consternatam uideret, 15
 ut citius propioribus tectis succederent, relictis uehicularum
 arreptisque equis filiam uirginem equo insidentem in medium
 21 agmen accepit. puella continuo ictu fulminis exanimata est,

AVCTORES § 19 *Livius* 67 (cf. *Periocha*) § 20 et 21 *Livius*
lib. ut uid. 63 (cf. Obseq. 37)

EXPILATORES 5 nonaginta—8 caesa] *hinc* $\overline{\text{XC}}$ armatorum ad inter-
 necionem cecidit *Eutropianis inseruit Paulus* 102 not. lin. 8 14 de
 Roma—p. 313, 5 dissolutis *excerpsit Paulus* 104, 26—105 not. lin. 3

2 tan*quam (n ex m) R || spongia ebibat (p in ras.) P sponge-
 aebibebat L 3 poterat L^a perant R^a || defendere D || nequuerant
 (a uid. del. fuisse sed post restit.) P nequuerint R nequeuerunt D
 4 maures D || ac] et h 5 ac] et PRDh || fug*erunt (er. i, non a
 ut uid.) R || nonaginta D LX* (fuit LXL) PR 6 hisdem LPRD
 7 quoq; (quo m. 1 in ras., ex haec ut uid.) D || internecionem (ec in ic)
 P ternitionem (internet- 2) R¹ internitionem D 8 bocchos PR¹
 9 adque P¹R¹ || praetium PR || cathenisque L 10 syllam LPR
 silla] D 11 currum] curso D 13 hisdem LPRD || lucius
 PRD 14 beluius R eluius LD || eque*s P eques R¹ || r. L
 romanos R¹ || apolia D 16 ut cicius (ut ci in ras. m. 1) D ||
 proprioribus a. ras. R || |rib; tectis *incipit S* || uehicularum R¹
 17 adrep|tis (omisso que) S || equo R^a 18 pue(1)|la S

sed omnibus sine scissura aliqua uestimentis ademptis ac
 pectoris pedumque uinculis dissolutis, monilibus etiam anulisque
 discussis, ipso quoque corpore inlaeso, nisi quod obscenum in
 modum nuda et lingua paululum exerta iacuit; equus quoque
 5 ipse, quo utebatur, straturis frenis et cingulis dissolutis passim
 ac dispersis exanimis procul iacuit.

Paruo post hoc intercessu temporis L. Veturius eques Ro- 22
 manus Ae'miliam uirginem Vestalem furtiuo stupro polluit. p. 326
 duas praeterea uirgines Vestales eadem Aemilia ad partici-
 10 pationem incesti sollicitatas contubernalibus sui corruptoris
 exposuit ac tradidit. indicio per seruum facto supplicium de
 omnibus sumptum est.

Isdem praeterea Iugurthini belli temporibus L. Cassius con- 23
 sul in Gallia Tigurinos usque Oceanum persecutus rursusque
 15 ab isdem insidiis circumuentus occisus est. Lucius quoque 24
 Piso uir consularis, legatus Cassii consulis, interfectus. C.
 Publius alter legatus, ne residua exercitus portio, quae in
 castra confugerat, deleretur, obsides et dimidiam partem rerum
 omnium Tigurinis turpissimo foedere dedit: qui Romam reuer-

AVCTORES § 22 *Liuius* 63 (cf. *Periocha* et *Obseq.* 37) § 23
 et § 24 *Liuius* 65 (cf. *Periocha*)

1 o(m)|nib; S || sines cersura D || sine** (i in ras.) P || ademptis P
 adeptis S^a || ac pectoris] accep toris D 2 dissolutis om. B ||
 anu*lisque P 3 discuss(is) S discursis D || inleso (pro e fuisse
 potest e) S 4 nuda om. L || paululum D || exer(ta)I(a) desinit
 S || *equus R quos D 5 stratoris D; stratoris R² (sec. *Vulg.*
Reg. 2, 17, 28) 7 haec (a del.) L || intercessu D || lucius PRD ||
 ueturius] LPRD; cf. *Fabricius ad. l. et M. Haupt, Opp.* 1 p. 156 ||
 eques R¹ 8 aemiliam D || st^apro P 9 aemelia D 11 ac]
 & D || inditio R 12 sumtüs (s fin. del.) P 13 *isdem P
 hisdem LRD || iugurtini L || lucius PRD 14 tiburinus D
 *tigu*rinos (ante r er. r) P tigurionis igurin|.. R¹ turguriones igu-
 rinos]** R² || ocianum D 15 hisdem LPRD || 1. L 16 cassii
 (ii in ras. *ampliore*) P cassii* radendo m. 2, ex -ui? R || consul P¹R¹
 om. L || g. L gaius PR g²aius ex jaius m. 1 D; Q. fs 17 pu-
 blius] LPRDfs; Popillius h || que DR¹ 19 tigurinis (v et i tert..
 q. est in ras., m. 2) R

sus, a Caelio tribuno plebi die dicta eo quod Tigurinis obsides
 25 dederat, in exilium profugit. Caepio proconsule capta urbe
 Gallorum, cui nomen est Tolosae, centum milia pondo auri et
 argenti centum decem milia e templo Apollinis sustulit: quod
 cum ad Massiliam, amicam populo Romano urbem, cum praesi- 5
 diis misisset, interfectis clam — sicut quidam contestantur —
 quibus ea custodienda et peruehenda commiserat, cuncta per
 scelus furatus fuisse narratur. unde etiam magna quaestio
 post Romae acta est.

p. 327

16 Anno ab Vrbe condita DCXLII C. Manlius consul et Q. 10
 Caepio proconsule aduersus Cimbros et Teutonas et Tigurinos
 et Ambronas, Gallorum Germanorum gentes, quae tunc ut
 imperium Romanum extinguerent conspirauerant, missi pro-
 2 uincias sibi Rhodano flumine medio diuiserunt. ubi dum inter
 se grauissima inuidia et contentione disceptant, cum magna 15
 ignominia et periculo Romani nominis uicti sunt. siquidem in
 ea pugna M. Aemilius consularis captus atque interfectus est,
 3 duo filii consulis caesi; LXXX milia Romanorum sociorumque
 ea tempestate trucidata, XL milia calorum atque lixarum

AVCTORES § 25 *Liuius lib. ut. uid. 66* cap. 16 § 1 C. Man-
 lius — § 7 *Liuius 67* (§ 1 *cf. Eutrop. 5, 1 et Cassiodor. a. 649* § 2.3.5
cf. Periocha ubi corr. secundum ANTIATEM apud Arausionem)

1 tr. pl. L tribuno plebis P²R²D || **die P 2 Coepio R ||
 procons. R; immo consul 3 tolose R¹ holosse D || c PR || ponderis
 LPR pondere D 4 argentum D || ex milia PR centum milia D ||
 e] est D || apollonis (app- R) RD 5 populo r. L populam romanum
 D || praesidiis **** (3 uel 4 litt. er.) R 6 interfectus R¹
 8 questio R²D 10 sescentesimo-XL-secundo L escentissimo quadra-
 gissimo secundo D || C. Manlius] *item pro Cn. Mallius Cassiod. a. 649;*
cn. marius Periochae codex Naz. || g. L gaius PRD || cons R ||
 quintus PRD 11 caepius D coepio R || procons R || aduersum
 D || teutonas D || tugurinos R² tegurinos D 12 ambranus D ||
 germanorum] LDP¹R¹ et germaniarum P² et germaniorum (sic) R²
 germanorumque G (ubi que s. s. m. 2^a glossa potius quam emendatio),
 h || ut om. PR 13 extinguere** (nt ut uid. er.) R || conspirauerunt
 G coniurauerunt L 14 rhodanio L^a rotano D 15 disceptant
 LPR¹D 17 marcus PRD || aemilius] LPR² aemilius DR¹;
 Aurelius corr. fsh || adque P¹R¹ 18 octoginta L octuaginta D ||
 -que om. L 19 .XL. milia L quadragenta milia D || colonum
 R¹ || adque P || elixarum L

interfecta Antias scribit. ita ex omni penitus exercitu decem 4
tantummodo homines, qui miserum nuntium ad augendas mi-
serias reportarent, superfuisse referuntur. hostes binis castris 5
atque ingenti praeda potiti noua quadam atque insolita exse-
p. 328
5 cratione cuncta 'quae ceperant pessum dederunt; uestis discissa 6
et proiecta est, aurum argentumque in flumen abiectum, loricae
uirorum concisae, phalerae equorum disperditae, equi ipsi
gurgitibus immersi, homines laqueis collo inditis ex arboribus
suspensi sunt, ita ut nihil praedae uictor, nihil misericordiae
10 uictus agnosceret. maximus tunc Romae non solum luctus, 7
uerum etiam metus fuit, ne confestim Cimbri Alpes trans-
grederentur Italiamque delerent.

Isdem temporibus Q. Fabius Maximus filium suum adule- 8
scentem, rus relegatum, cum duobus seruis parricidii mini-
15 stris interfecit ipsosque continuo seruos in pretium sceleris
manumisit. die dicta Cn. Pompeio accusante damnatus est.

Igitur Marius quarto consul cum iuxta Isarae Rhodanique 9
flumina, ubi in sese confluunt, castra posuisset, Teutones
Cimbri et Tigurini et Ambrones postquam continuo triduo

AVCTORES § 8 *Liuius* 67 *ut uid.* § 9—§ 24 *Liuius* 68
(§ 9.12.16.22.23 *cf. Periocha*, § 12 et 14 *cf. Eutrop.* 5, 1) *sed* § 9
excuterent—effunderent *ex Vergilio Aen.* 9, 68, *illa* § 13 haec—gesta
sunt *temere ex Eutropio* 5, 1 et 2 *inserta sunt*

1 Anthias *LPRD* || paenitus *LPD* p+enitus *R* || exercitū *R^a* ||
decim *D* 2 tantummodo] tamen tomodo (*puncto m in n corr. aut*
m a seqq. disiuncta est) *D* || miserunt *D* 4 adque *PR¹* || quedam
D || adque *PR¹* || execratione *PR* exe+gracione (*er. r ut uid.*) *D*
5 coeperant *R¹* 6 argentumque] argentum *D* 7 conscissae *L* ||
paleræ *P* falere (-re 2) *R¹* fallere *D* || *equorum *R* || dispertitae *R* ||
equi *R¹* 8 immersi *R²D* 9 haec pde uictos (*sic*) nihil *om. ipsa*
m. 1 add. P || praede *R¹* 10 agnosceret] *L* agnosceret *PR*
agnosceret *D* || luctus] uictus *L* luc+us *P* 11 sedetiam *L*
13 hisdem *LPRD* || quintus *PRD* || aduliscentem *PR¹D* 14 reli-
gatum *L* selegatum *D* || parricidi *D* 15 ipsusque continuos ser-
uos in in *D* || praetium *PR* 16 dicta] data (*a et ic inter se sunt*
simill.) *D* || gñ. *L* gneo *PRD* || accusante *PR^a* || dampnatus *R^a*
17 quartum *fsh* || hisarae *LPRD* || rodanique (*h post r s. s. m. 1*) *D*
18 confluunt *D* 19 tugurini *R*

circa Romanorum castra pugnarunt, si quo pacto eos excuterent
 uallo atque in aequor effunderent, tribus agminibus Italiam
 10 petere destinarunt. Marius, post digressum hostium castra
 mouit et collem occupauit, qui campo et fluuio, ubi hostes
 sese diffuderant, imminebat. cumque exercitui eius aqua ad 5
 p. 329 potandum ¹deesset, querellisque omnium coargueretur, aquam
 quidem in conspectu esse respondit, sed eam ferro uindicandam.
 primis itaque calonibus cum clamore in pugnam ruentibus
 subsecutus exercitus, mox iusto certamine compositis ordinibus
 11 bellum gestum et uicere Romani. quarto die rursus productae 10
 utrimque in campum acies usque ad meridiem paene pari
 pugnauere discrimine. post ubi incalescente sole fluxa Gallorum
 corpora in modum niuium distabuerunt, usque in noctem caedes
 12 potius quam pugna protracta est. ducenta milia armatorum
 in eo bello interfecta sunt, octoginta milia capta, uix tria 15
 milia fugisse referuntur; dux quoque eorum Teutobodus occisus
 13 est. mulieres eorum constantiore animo quam si uicissent
 consuluere consulem, ut, si inuiolata castitate uirginibus sacris
 ac dis seruiendum esset, uitam sibi reseruarent. itaque cum
 petita non impetrauissent, paruulis suis ad saxa conlisis cun- 20
 ctiae sese ferro ac suspendio peremerunt. haec de Tigurinis
 14 et Ambronibus gesta sunt. Teutones autem et Cimbri integris
 copiis Alpium niues emensi Italiae plana peruaserant, ibique

2 euallo (e m. 2 add.) P || adque P¹R¹ || aequos effunderent P
^aequorefunderent L equorefunde rent D 3 digressu L 4 cā*po
 (~ m. 2) R 5 exercitu¹ (i s. s. m. 2) R 6 portandum D ||
 quaerellisque P quaerulisque (aut -rillis-) R¹ querellisque R² 8 cla-
 moribus PR 9 compositis PR 11 campo PR || p*ene (er.
 a) R om. L 12 caliscente D 14 cc PR 15 octogenta
 D LXXX PR 16 fuisse L || teutobodus] Vat. 1977 s. x; teutodobus
 PR teutoduobus L teu do bus D; theutobocch¹ (priore h del., utobocch¹
 in ras. m. 1, inter o et c litterae d particula superstite) Patavinus s.
 1-XII; cf. M. Haupt, Opp. 3 p. 571 17 uicissent P 18 con-
 sulu*ere P || uirginibus (ni s. s. m. 1) R 19 dis] LP¹ diis P²R
 de D 20 impetrauissent PR¹D || paruolis L || collisis R²
 21 ferrum D || tigurinis R² tegurinis D 22 teodonis D
 23 peruaserunt PR

cum 'rigidum genus diu blandioribus auris, poculis, cibis ac p. 330
lauacris emolliretur, Marius \bar{v} consul et Catulus aduersum
eos missi, die ad pugnam et campo dato Hannibalis secuti
ingenium in nebula disposuere pugnam, in sole pugnarunt.
5 prima siquidem perturbatio Gallorum fuit, quod Romanam 15
aciem prius offendere dispositam quam adesse senserunt. cum-
que ilico uulnerati equites retro in suos cogerentur, totamque
multitudinem indisposite adhuc aduentantem conturbarent, et
sol cum uento ortus ex aduerso emicuisset, uisus eorum puluis
10 opleuit et splendor hebetauit. ita factum est, ut tanta ac 16
tam terribilis multitudo minima Romanorum clade, sua autem
ultima internecone caederetur. centum quadraginta milia
eorum tunc in bello caesa, sexaginta milia capta dicuntur.
mulieres grauiorem paene excitauere pugnam, quae plaustris 17
15 in modum castrorum circumstructis, ipsae autem desuper pro-
pugnantes, diu repulere Romanos. sed cum ab his nouo caedis
genere terrerentur — abscessis enim cum crine uerticibus in-
honesto satis uulnere turpes relinquebantur — ferrum, quod
in hostes sumpserant, in se suosque uerterunt. namque aliae 18
20 concursu mutuo iugulatae, aliae apprehensis inuicem faucibus
strangulatae, aliae funibus per equorum crura consertis ipsisque

EXPILOTORES 14 mulieres — p. 318, 4 pependerunt *compilauit*
Paulus 108 sq.

2 quinto *PRD* quintus *L* || catolus *D* 3 $\bar{a}d$ $\bar{d}i\bar{e}m$ $\bar{p}u\bar{g}n\bar{a}m$ (*a*
*m. fort. 1 corr.>) L 4 naebula *P^a* || disposuerem *L^a* || in sole
pugnã. In (*n statim ex t*) sole pugnarunt *D* 7 *equites *R* || suo
R¹ 8 indispositę *P^a* indispositam et *D* 9 cum uento] con-
uento (-tu *D*) *R¹D* || aduerso* *P* || emicuisset (*t add. m. 2*) *R*
10 inpleuit *L* || habitauit *D* 11 tam *om. LD* 12 internatione
(*inter s. lin. add. m. 1; e cum ras., fort. e in i corr. sed m. 2 resti-*
tuta) *R* || cederetur *LD* || centum quadragenta *D* *cxl PR* || mil. *P*
mil *R* 13 *lx PR* || mil. *P* mil *R* 14 grauiores *L* || p*ene
R || excitare *D* || que *R¹D* || plaustris (*s pr. add. m. 2*) *P* plustris
L 16 rep* pulere *P* reppulere *R* repulserunt *D* || romanes *D*
17 terrerentur (*rentur s. s. m. 1*) *R* || abscessis] *LP^aRD* abscessis *P^bv* ||
cum *om. L* || inhoneste *D* 18 relinquebatur *D* 19 sumserant
PD || in seruosque *LD* 20 appraehensis *P* apraehensis *L* ad-
praehensis *D* 21 strangulatae *PR^a* || |efunibus *D* || *equorum *R**

continuo equis exstimulatis, postquam suas isdem funibus, quibus equorum crura nexuerant, indidere ceruices, protractae atque exanimatae sunt, aliae laqueo de subrectis plaustrorum
 19 temonibus pependerit. inuenta est etiam quaedam, quae
 p. 331 duos filios traiectis per colla eorum laqueis ad suos pedes
 uinxerit et, cum se ipsam suspendio morituram dimisisset,
 20 secum traxerit occidendos. inter haec multa ac miserabilia
 mortis genera reguli quoque duo strictis in se gladiis concurrisse referuntur. Lugius et Boiorix reges in acie ceciderunt;
 21 Claudicus et Caesorix capti sunt. ita in his duobus proeliis
 CCCXL milia Gallorum occisa et CXL milia capta sunt, absque
 innumera mulierum multitudine, quae se suosque paruulos
 22 femineo furore, ui autem uirili necauerunt. igitur talem Marii
 triumphum Romanamque uictoriam incredibile facinus et numquam
 antea Romanis cognitum Romae subito perpetratum
 23 uersa in horrorem ac maerorem tota Vrbe fuscavit. Publicius
 siquidem Malleolus seruis adnitentibus matrem suam interfecit;
 damnatus parricidii insutusque in culleum et in mare proiectus
 24 est; inpleueruntque Romani et facinus et poenam, unde et
 Solon Atheniensis decernere non ausus fuerat, dum fieri posse 20

EXPILATORES 4 quaedam—6 suspendio *compilauit Paulus 109*
 10 ita—13 necauerunt *compilauit Paulus 109*

1 equis *R*¹ || extimulatis *R*²*D* || suas (*s fin. del. m. 1*) *P* || hisdem
LPRD || finibus *R*¹ funeribus (*uel -esibus*) *D* 2 *equorum *R* ||
 nexuerant *R*¹ || dedere *P*^a 3 examinatae *R*¹*D* || alii *D* || subreptis
PR 4 rependerit *D* 5 laqueis *P* 7 ac] et *PRv*
 9 lugius] *PRD* lucius *L* || aciae *P*^a*R*^a || ceciderunt (*er. a*) *R*
 10 claudicus *D* || caesorix] *LPR* cesorix *D* || in *om.* § 11 CCCXL-
 milia *L* tricenta quadraginta milia *D* || centum (cento *D*) quadraginta
 (-enta *D*) milia *LD* || capti *L* 12 mulierum multitudine] muliti-
 tudinem (*· m. 1*) *D* 13 faemineo *PR* || ui *al. ut uid. m. in ras.*
R 15 romae (*a in ras. al. m.*) *R* 16 merorem *PRD* || totā urbē
*R*² urbem (*ur in ras. m. 1*) *D* || publicius] *LPR* puplius *D* 17 si-
 quidem] quidam *PR* || alleolus *D* || annitentibus *R*² 18 dampnatus
*R*¹ || colleum *P* colleum *R*¹*D* 19 inpleueruntque et *L* imple-
 ueruntque *PRD* || paenam *R*¹ 20 athiniensis *R*¹ || discernere *D*

non credit, et Romani, qui se ortos a Romulo scirent, etiam hoc fieri posse intelligentes supplicium singulare sanxerunt.

^{p. 332}
 1 Anno ab Vrbe condita DCXLV post Cimbricum et Teutoni- 17
 cum bellum et quintum Marii consulatum, quo status imperii
 5 Romani iure conseruatus iudicatur, sexto consulatu eiusdem
 C. Marii ita labefactatus est, ut paene usque ad extremum
 intestina clade conciderit. euoluere ac percurrere mihi discor- 2
 diarum ambages et inextricabiles seditionum causas incom-
 modum simul ac longum uidetur; sane breuiter strinxisse 3
 10 sufficiat, quia primus L. Apuleius Saturninus excitati tumultus
 auctor exstiterit, Q. Metello Numidico uiro sane primario
 acerrimus inimicus, qui eum censorem creatum protractum
 domo atque in Capitolium confugientem armata multitudine
 obsedit, unde equitum Romanorum indignatione deiectus est,
 15 plurima ante Capitolium caede facta. A. Ninium deinde,
 competitorum suum, Saturninus et Glaucia fraude C. Marii
 consulis occiderunt. subsequente anno Marius sexto consul et 4
 Glaucia praetor et Saturninus tribunus plebi conspirauerunt
 Metellum Numidicum in exilium quacumque ui agere. die
 20 dicta a suppositis eiusdem factionis iudicibus per scelus inno-

AUCTORES § 1 post Cimbricum — § 11 *Liuius* 69 (§ 3—5.8—11
cf. Periocha; § 5 uir acer *idem dicitur etiam ab Sallustio Jug. 27 § 2*)

1 credit] *L^bPRD* credet *L^a* credidit *v* || a] ad *D* || rumulo *L*
 2 fieri] quiere (uiere *in ras. m. 1, sub ie litterae r reliquiae dignoscuntur*)
D || sanxerūt (*y in v corr.*) *P* 3 DC·XL·quinto *L* sexcentissimo quadra-
 gissimo quinto *D* || teuonicum *R* 4 quin|tu⁷ (*tu⁷ m. 1 add.*)
D || consul*atum (*atum m. 1 ex ulū*) *D* || romani imperii *D* 6 ḡ-
L gai *PRD* || labefactus *D* || paene ut *D* || pene *LR^b* || exeremum
D 7 mini *D* 8 inextricabiles (*sed b prior del.*) *L* instrigabiles
D || caussas *D* 9 uideritur *D* || strin*xisse (*er. c*) *R* stinsisset
 (*e statim ex i*) *D* 10 quod *v* || lucius *PRD* || apuleius] *LD*
 apoleius *PR* || exercitati *L* || tumultis *P^aR¹* 11 extiterit *RD* ||
 quinto *PRD* || numidico *L^a* nomidico *D* 12 acerrimus (*er. m*)
D 13 adque *PR¹* || capitolium] ea capituliam *D* 14 *equitum
R || defectus *L^a* 15 capitolium (*sed o altera del.*) *L* capitolium
D || A. Ninium] anunium *LPRD* (*ni in ras. P*); anunio *Periochae*
codex Naz. || *deinde *R* 16 comp- *R²* conpeditorem *D* || ḡ- *L* gai
PR gatii *D* || mari *PR¹* 17 sexto] *LPRD* 18 plebis *R²D*
 19 ui *in ras. ampliore P* ui. (*ui in ras. al. m., punctum m. 1*) *R*

p. 333 cens Metellus damnatus in exilium cum totius ¹Vrbis dolore
 5 discessit. idem Saturninus Memmium, uirum acrem et in-
 tegrum, fieri consulem timens, orta subito seditione fugientem
 per P. Mettium satellitem informi stipite conminutum inter-
 6 fecit. fremente pro tantis reipublicae malis senatu populoque ⁵
 Romano, Marius consul accommodato ad tempus ingenio con-
 sensui bonorum sese inmiscuit commotamque plebem leni
 oratione sedauit. Saturninus infamibus ausis contionem domi
 suae habuit ibique ab aliis rex, ab aliis imperator est appel-
 7 latus. Marius manipulatum plebe descripta alterum consulem ¹⁰
 cum praesidiis in colle disposuit, ipse portas communiuit. in
 foro proelium commissum est; Saturninus a Marianis foro
 pulsus in Capitolium confugit; Marius fistulas, quibus eo aqua
 8 deducebatur, incidit. bellum deinde in aditu Capitolii horri-
 dum satis actum est, multi circa Saufeium et Saturninum ¹⁵
 caesi. Saturninus palam clamitans, Marium auctorem esse
 9 omnium molitionum suarum, contestatus est; cum autem ipse
 Saturninus et Saufeius et Labienus cogente Mario in curiam con-
 fugissent, per equites Romanos effractis foribus occisi sunt. C. Glau-
 10 cia extractus e domo Claudii trucidatus est. Furius, tribunus ²⁰
 plebi, bona omnium publicanda decreuit. Cn. Dolabella,
 Saturnini frater, per forum holitorium fugiens, cum L.

1 dampnatus *R*^a 2 idem] is idem *R* || memium *R* ni enim *D*
 mumium *L* 3 orat subito *D* 4 publicum *PRD* || metium
P^bR meum *P^a* || satellitem *R*¹ || conminutum *PRD* 5 reip. *L*
 reipublice *PR* || populoq. r̄ (*sic*) *L* 6 adcommodato *PR¹D*
 7 immiscuit *R*² 8 orationes (*uel* -is) sedauit *L*¹ (*corr. m. rec.*) ||
 sedauit *R*² || ausibus *PR* || con****tionem (*er. posi?*) *R* 10 mani-
 pulatum (*im in ras.*) *P* || descripta *PD* 11 conminuit *L* conminuit
D 12 cummissu *R*¹ 13 capitulum *D* || aquam ducibatur *D*
 14 deinde (*d pr. in ras. m. 2, ex D?*) *R* || capitulii *PR¹* capitulio *D* ||
 horrendum (*dum in ras. ampliore P, n s. s. m. 1 R*) *PR* 15 saufeium
PR 17 malitiarum (*ar ex on m. 2*) *R* || ipsi *D* 18 fugissent
D 19 equites *R* || ḡ. *L* gaius *PRD* || clauicia *D* 20 e] est
D || claudis *L* || trucidatus est] occisus est *D* || furus *D^a* || trib.
L 21 plebis *P^bR²D* || gn̄. *L* gneus *PRD* 22 foram *D* || hili-
 turium *D* || lucio *PD* lutio *R*

Giganio interfectus est. itaque auctoribus tantae seditionis p. 334
occisis quies populo fuit. tunc Cato atque Pompeius rogati- 11
onem de reditu Metelli Numidici totius Urbis gaudio promul-
garunt: quae ne perficeretur, Marii consulis et Furii tribuni
5 plebi factionibus intercessum est. Rutilius quoque uir inte- 12
gerrimus adeo fidei atque innocentiae constantia usus est, ut
die sibi ab accusatoribus dicta, usque ad cognitionem neque
capillum barbamue promiserit neque sordida ueste humiliue
habitu suffragatores conciliarit, inimicos permulserit, iudices
10 temperarit, orationem quoque a praetore concessam nihilo
summissiorem quam animum habuerit. cum euidenti oppu- 13
gnaretur calumnia et opinione bonorum omnium iure absol-
uendus putaretur, peiurio iudicum condemnatus est. qui
Zmyrna¹¹ commigrans litterarum studiis intentus consenuit.

15 'Anno ab Vrbe condita DCLVIII Sex. Iulio Caesare et L. 18
Marcio Philippo consulibus intestinis causis sociale bellum
tota commouit Italia. siquidem Liuius Drusus, tribunus plebi, 2
Latinos omnes spe libertatis inlectos cum placito explere non
posset, in arma excitauit. eo accessit, ut maestam Urbem 3

AVCTORES § 12 et 13 *Liuius* 70 (cf. *Periocha*) cap 18 § 1
Eutrop. 5, 3 § 2—§ 6 *Liuius* 70 (cf. *Periocha et Obseq.* 54)

1 Geganio *corr. fsh* 2 adque *LPR*¹ 3 numidici (ci *in ras.*
m. 2) *R* numidici (d *ilico ex c*) *D* 4 perficeretur] *LPRD* (-ciritur
D) praeferreretur *fs* perterretur *h* || mari *D* || tr̄. pl̄. *L* 5 plebis
PRD || intergerrimus *a. ras. R* 6 adque *P¹R¹* 7 neque *om.*
L 8 dimiserit *PR* || humiliue] *hue L* 9 permulserit *R*
10 temptarit *D* || concesam *R¹* || nihil *D* 11 summissiorem *L* sub
missionem *D* || opugnaretur *R¹* 13 periurio *PRD* || condemnatus
R^aD 14 zmirnam *D* || commigrans *PR* comigrans *D*
15 .dc.mo.l.mo.nono *L* *sexcentissimo nono (*cr. a*) *D* || sexto *LPR*
eras. in D || lucio *PR¹D* lutio *R²* || sotiale *R¹* 16 philippo *om.*
D || cons̄. *L* consul *PR¹* consu^l. *R²* 17 totā *R²* || italiā *R²* ||
lybius *PR* leuius *D* || drusus (*r alt. in ras. al. m.*) *R* || tr̄. pl̄. *L* ||
plebis *PRD* (*bis. ex hi m. 2 R*) 18 spē *P* || liberatis *D*; ciui-
tatis *Periocha* || iniectos *L* || placito] *LP* platio *R¹* placitum *D*
placita *R²v*; cf. *Grubitz* 19 accestumaestam *L*

prodigia dira terrerent. nam sub ortu solis globus ignis a
 4 regione septentrionis cum maximo caeli fragore emicuit. apud
 Arretinos cum panes per conuiuia frangerentur, cruor e mediis
 5 panibus quasi ex uulneribus corporum fluxit. praeterea per septem
 continuos dies grando lapidum, inmixtis etiam testarum frag- 5
 mentis, terram latissime uerberauit. in Samnitibus uastissimo
 terrae hiatu flamma prorupit et usque in caelum extendi uisa
 6 est. conplures praeterea in itinere uidere Romani globum
 coloris aurei caelo ad terram deuolui maioremque factum
 rursus a terra in sublime ad orientem solem ferri ac magni- 10
 7 tudine sua ipsum solem obtexisse. Drusus tantis malis anxius
 p. 336 domi suae incerto quidem auctore interfectus ¹est.
 8 Igitur Picentes Vestini Marsi Paeligni Marrucini Samnites
 Lucani cum adhuc occultam defectionem meditarentur, C.
 Seruium praetorem, legatum ad se missum, apud Asculum 15
 occiderunt statimque clausa ciuitate omnes ciues Romanos in-
 9 dicta caede iugularunt. continuo atrocissimam perniciem in-
 famissima praecessere prodigia. namque omnium generum
 animalia, quae manus hominum blande perpeti atque inter
 homines uiuere solita erant, relictis stabulis pascuisque cum 20
 balatu hinnitu mugituque miserabili ad siluas montesque fu-

AVCTORES § 7 *Liuius* 71 (cf. *Per.*) § 8 *Liuius* 72 (cf. *Per.*)
 § 9 *Liuius libro ut uid.* 72 (cf. *Obseq.* 54 et *Augustin. C.*
D. 3, 23)

EXPLATORES 1 prodigia—7 uisa est *compilauit Paulus* 112
 18 omnium—p. 324, 2 oberrarunt *compilauit Paulus* 112 sq.

2 septemtrionis *P*^a || apud *P*^a 3 arretinus *D* || frangerentur *R*¹ ||
 cruorem diis *D* 4 ex] e *PRD* 5 inmixtus *P*^a inmixtis *R*³*D* ||
 textarum *B* 7 terrae hiatu] *L**B* hiatu terrae *PRD* 9 calor
D 10 sublimē *R* 11 dru*sus (er. r) *R* || an*xius (er. e) *R* ||
 domus *D* 13 peligni *LPRD* || marucini *D* 14 ḡ. *L*, gaium
PRD; q; *Per. cod. Naz.* 15 Seruiliū *fsh*; seruāus *Naz.* 33
 16 clausa. (a *corr. m. 1 ex alia litt.*; punctum in *ras. m. 1*) *D* || r̄. *L*
 17 iugulauerunt *PR* || perniciem *R*¹ || infamissimam *D* infamissima
 (os s. s. post am sed cras.) *R* 18 prodigiam *P*^a 19 adque *P*
 20 uiuere om. *D* || ante uersum bulis—hinnituq. *scr. est / ab ant. m.*
et sic passim in L || pascuisque] par eius suis que *D* 21 hinnituque
L hinnitu (ni *m. 1 ex m*; t *m. 1 ex n*) *D*

gerunt. canes quoque, quorum naturae est extra homines esse non posse, lacrimosis ululatus uagi luporum ritu oberrarunt. igitur Cn. Pompeius praetor cum Picentibus iussu senatus 10 bellum gessit et uictus est, postquam sibi Samnites Papium 5 Mutilum imperatorem praefecerant, Marsi autem Agamemnonem archipiratam praeoptauerant. Iulius Caesar Samnitium 11 pugna uictus caeso fugit exercitu. Rutilius consul Marium proquinquum suum legatum sibi legit: quem adsidue summonentem moram bello utilem fore et paulisper in castris 10 exerceri militem oportere tironem, dolo id eum agere ratus 12 contempsit seseque in insidias Marsorum et uniuersum agmen exercitus sui incautus iniecit, ubi et ipse consul occisus et multi nobiles interfecti et octo milia Romanorum militum caesa sunt. arma et corpora interfectorum in conspectum 13 15 Marii legati Tolenus fluuius pertulit atque in testimonium p. 337 cladis euexit. Marius raptis continuo copiis uictores insperatus oppressit, octo milia et ipse Marsorum interfecit. Caepio 14 autem a Vestinis et Marsis deductus in insidias, cum exercitu trucidatus est. L. uero Iulius Caesar postquam apud Aeserniam 20 uictus aufugerat, contractis undique copiis aduersum Samnitas et Lucanos dimicans multa hostium milia interfecit. cumque 15

AVCTORES § 10 *Liuius libro ut uid.* 72 § 11—§ 15 *Liuius* 73 (*cf. Periocha 73; ad § 15 quam exorto—sumpserat cf. Periocha 72*); *illud § 15 uestem maeroris Orosianum est*

1 natura ꝑ 3 gn̄. L gneus PRD 5 praefecerant D
 praiecerant L praefecerunt PR || agamemnonem (m pr. ex m̄) R
 6 arthi|pira**tam (er. ra?) D || praeoptauerē^ulius (e·iu m. 2 ex ul ut
uid.) R || samnici|cium D 8 assidu*e (pr. s in ras. m. 3, er. a) R ||
 submontem P¹R² *submonentem D 10 exerceri (i in ras.) R ||
 id eum] idoneum R 11 contempsit P || -que om. L || mar 10 rum
 D 12 iniecit R* Iniecit (in m. 1 corr., ex su?) D 13 inter-
 fecti et] interfecti L || viii milia PR || militum om. fsh 14 con-
 spectu PRD 15 p*tulit P || adque P¹R¹ 16 ma*rius R ||
 insperatus] L inspiratus D insperatos PR; *cf. 1, 15 § 7* 17 viii
 PR || marorum D 18 insidias (a ex i m. 1) D 19 lucius
 PRD || apud om. D || eserniam I. sereniam PR eserniam D
 20 aduersus PR

- ab exercitu imperator appellatus esset Romamque nuntios de uictoria misisset, senatus saga, hoc est uestem maeroris, quam exorto sociali bello sumpserat, hac spe adridente deposuit atque antiquum togae decorem recuperauit. Marius deinde sex milia
 16 Marsorum cecidit, septem milia armis exiit. Sulla cum uiginti 5
 et quattuor cohortibus Aeserniam missus, ubi artissima ob-
 sidione Romani ciues et milites premebantur, maximo bello et
 17 plurima caede hostium urbem sociosque seruauit. Cn. Pom-
 peius Picentes graui proelio fudit, qua uictoria senatus lati-
 clauia et cetera dignitatis insignia recepit, cum togas tan- 10
 tummodo uictoria Caesaris primum respirante sumpsisset.
 Porcius Cato praetor Etruscos, Plotius legatus Umbros plurimo
 sanguine inpenso et difficillimo labore uicerunt.
 18 Cn. Pompeio L. Porcio Catone consulibus Pompeius diu
 obsedit Asculum ciuitatem; nec tamen expugnauisset, nisi 15
 populum in campum prorumpentem grauissima oppressione
 uicisset. decem et octo milia Marsorum in ea pugna cum
 19 Frauco imperatore suo caesa sunt, capta tria milia. quattuor
 p. 338 milia autem Italici uiri ex ea caede pro¹fugii iugum montis

AVCTORES § 16 *Liuius libro ut uid. 73* § 17—§ 21 *Liuius*
 74 (ad § 17 cf. *Periocha*)

1 exercitu *R^a* || imperator *om. D* 2 saga] *LPR¹D* sagã *R²* ||
 erroris *D* 3 exorto *P^a* || sociali (soci *in ras. ampliore*) *P*
 sotiali *R¹* || sumserat *PD* || hac] ac *D* || arridente *PRD* || adque
LP¹R¹ 5 marrorum *D* || caecidit *PRD* || vii *PR* || **armis
R || sylla *LPRD* || xxiiii *PR* 6 eserniam *LPR* seserniam
D || ubi artissima (ubi arti *in ras. m. 2*) *R* || arti essima *P*
 7 miles *L* || praemebantur *LP^aR¹* 8 sotiosque *R¹* sotiusque *D* ||
 gn̄. *L* gneus *PRD* || pō*peius *P* 9 laticlauiae *L* 10 cetera
ante ras. R || dignitas *L^a* || totas *L* 11 uictoriae *L* || respirante]
LPRD respirans *h; cf. Grubitz* || sumpsisse *P* 12 portius *R* ||
 praetor (o *m. 2, ex e?*) *R* || etruscos (o *ex u corr. a m. 1*) *L* & rusticos
(o *in u m. 2*) *R* || plosius *PR* 13 inpenso *R³* || difficillimo *L*
 14 gn̄. *L* gneo *PRD* || punpeio *D* || lucio *PRD* || portio *R* || cons̄s.
L cons̄ul. *R* 15 obsedit ascalum (t as *in ras.*) *P* || ascalum] *D*
 ascalum *LR* || ciuitate *P¹* || nec tamen] nec|| *L* 17 xviii *PR* ||
 mil. *P* || marrorum *D* 18 frauco] *LPRD*; Franco *v* || tria] tri *D* ||
 quattuor *D* iii *PR* 19 autem milia *v*

coacto in unum agmine forte conscenderant, ubi oppressi
 exanimatique niuibus miserabili morte riguerunt. namque ita, 20
 ut attoniti timore hostium steterant, alii stirpibus uel saxis
 reclines, alii armis suis innitentes, patentibus cuncti oculis
 5 dentibusque nudatis uiuentium in modum uisebantur; nec
 ullum erat procul intuentibus mortis indicium nisi diuturna
 immobilitas, quam nullo modo humanae uitae uegetatio diu
 perpeti potest. eadem die Picentes congressi et uicti sunt, 21
 quorum dux Vidacilius conuocatis principibus suis post magni-
 10 ficas epulas largaque pocula cunctos ad exemplum sui prouo-
 cans hausto ueneno absumptus est, cunctis factum eius lau-
 dantibus sed nemine subsequente.

Anno ab Vrbe condita DCLXI cum ad obsidendos Pom- 22
 'peios Romanus isset exercitus et Postumius Albinus uir con- p. 339
 15 sularis, tunc L. Sullae legatus, intolerabili superbia omnium
 in se militum odia suscitasset, lapidibus occisus est. Sulla 23
 consul ciuilem cruorem non nisi hostili sanguine expiari posse
 testatus est: cuius rei conscientia permotus exercitus ita
 pugnam adortus est, ut sibi unusquisque pereundum uideret
 20 nisi uicisset. decem et octo milia Samnitium illo proelio
 caesa sunt; Iuuentium quoque, Italicum ducem, et magnum

AUCTORES § 22 cum ad obsidendos—§ 24 *Liuius* 75 (cf. *Per.*)

1 coacti *L* || forte *om.* *L* || consederant (a *ex o corr. a m. 1*) *L* ||
 ubi] ibi *R* 4 seclinis *D* || cunctis *PR* 5 uisebantur *P*
 7 immobilitas *PR*¹ 8 potest; Eadem (t; E *ex t e ut uid., m. 2*) *R*
 9 uidacilius] *LPRD*; Iudacilius *v* 10 aepulas *R* || sus¹ (*prima*
litterae u pars in ras., i add. m. 2) *P* 11 absum *PR*¹ || lat
 dantibus (*pr. t del. m. 1*) *P* - 13 ·DC·mo·LX·mo·primo *L* sex-
 centissimo sexagismo primo *D in quo hic uersus ANNO—SEXCENTISSIMO*
litt. maiusc. rubris scr. est || ad (d *in ras. m. 2*) *R* || pompeius *L*
 ponpeius *D* 14 romanus (us *in ras. m. 2*) *R* 15 luci*syllae (s
in ras.; fuit fort. lucis yllae) *P*; haec *L. Sullae et* 17 consul *fort. Orosii*
potius errori quam glossatori debentur || luci¹ (i s. s. *m. 2*) *R* lucius
D || syllae *LRD* || intolerabili* *P* intollerabili (*pr. l er.*) *R*
 16 sylla *LPR* silla *D* 19 *unusquisque *P* 20 decim et octo
D XVIII·PR || samnicium *D* samnitum *R*² || ***illo *P* eo *v*
 21 iuuentium] *LPR* iouentium *D*; corruptum *ex l. cluentium*

24 ipsius populum persecutus occidit. Porcius Cato consul
 Marianas copias habens cum aliquanta strenue gessisset,
 gloriatus est, C. Marium non maiora fecisse, et ob hoc, cum
 ad lacum Fucinum contra Marsos bellum gereret, a filio C.
 Marii in tumultu belli quasi ab incerto auctore prostratus 5
 25 est. C. Gabinius legatus in expugnatione hostilium castrorum
 p. 340 interfectus est. Marrucini Vestinique Sulpicio legato Pompei
 persequente uastati sunt. Popaedi et Obsidius, Italici im-
 peratores, ab eodem Sulpicio apud flumen Teanum horribili
 26 proelio oppressi et occisi sunt. Pompeius Asculum ingressus 10
 praefectos centuriones cunctosque principes eorum uirgis cecidit
 securisque percussit, seruos praedamque omnem sub hasta
 uendidit, reliquos liberos quidem sed nudos et egentes abire
 praecepit; et cum de hac praeda opitulationem aliquam in
 usum stipendii publici senatus fore speraret, nihil tamen 15
 27 Pompeius ex ea egenti aerario contulit. namque eodem tem-
 pore cum penitus exhaustum esset aerarium et ad stipendium
 frumenti deesset expensa, loca publica quae in circuitu Capi-
 tolii pontificibus auguribus decemuiris et flaminibus in pos-
 sessionem tradita erant, cogente inopia uendita sunt et suf- 20
 ficiens pecuniae modus, qui ad tempus inopiae subsidio esset,
 28 acceptus est. equidem tunc in sinus ipsius ciuitatis euer-

AVCTORES § 25—§ 27 *Liuius* 76 (§ 25 *cf. Periocha*) § 28
ut uid. et § 29 Orosius

1 portius *R* 2 strenuaegisset *R* 3 \bar{g} . *L* gaium *PRD* ||
 non] *sic nō. D* 4 latum *R** || facinum *R* focinum *D* || \bar{g} . *L*
 gai *PR* ga *D* 6 \bar{g} . *L* gaus *PRD* || A. (*Aurelius cod. Naz.*)
Per. || gauinius *L* 7 sulpitio *RD* || pompeii *LPRD* 8 pope-
 dius *L¹PR* pompedius *L²D*; poppaedi *Periochae codex Naz.* || ob-
 sedius *D* 9 sulpitio *R* || apud *P** || teanum] *GN* theanum *LPRD*;
corruptum uid. ex aternum 11 centuriones *L* || caecidit *PR*
 13 *egentes (*er. a?*) *R* || abire *a. ras. R* 15 publicis (*sed s del.*)
P publici (*i fin. add. m. 1 ex corr.*) *D* || fores pe|fore sperat *D*
 16 ea *om. D* || egentia *L* *egenti *R* 17 paenitus *PR^aD*
 18 deesset frumenti *D* || capitulii *D* 19 flaminibus (~ *eras.*) *R* ||
 possessionem *D* 20 sufugiens *P* sufficiens (*ic m. 2, ex et?*) *R*
 21 paecuniae *P* p*ecuniae *R* paeconiae *D* 22 equidem] *LPR*
 (*e pr. in ras. ex & m. 2 R*) et quidem *Dfsh* || tunc in] tin|cen *D* ||
 sinum *h*

sarum omnium urbium nudatarumque terrarum abrasae undique opes congregabantur, cum ipsa Roma turpi adigente inopia praecipuas sui partes auctionabatur. quamobrem consideret 29 tunc tempora sua, cum quasi inexplebilis uenter cuncta 5 consumens et semper esuriens cunctis urbibus, quas miseris faciebat, ipsa miserior nihil relinquens nihil habebat et stimulo domesticae famis ad continuationem bellicae inquietudinis trudebatur.

Isdem temporibus rex Sothimus cum magnis Thracum au- 30 xiliis Graeciam ingressus cunctos Macedoniae fines depopulatus est tandemque a C. Sentio praetore superatus redire in regnum coactus est.

¹Anno ab Vrbe condita DCLXII nondum finito sociali bello 19 Romae primum bellum ciuile commotum est, eodemque anno ^{p. 341} 15 Mithridaticum bellum etsi minus infame non tamen minus graue coeptum est. equidem de Mithridatici belli spatio uarie 2 traditum est, utrum abhinc primum coeperit an tunc praecipue exarserit, maxime cum alii triginta alii quadraginta annos

AVCTORES § 30 *Liuius* 76 (cf. *Periocha*) cap. 19 § 1 usque ad Mithridaticum *Eutropius* 5, 4 (cf. *Oros.* 6, 1 § 29) § 2—§ 8 obseruabatur *Liuius* 77 (§ 3.4.6—8 cf. *Periocha*; § 2 cf. *Oros.* 6, 1 § 28 sqq.)

EXFILATORES 13 Romae—commotum est *adhibuit Paulus* 113, 5.6

1 omnium *om.* L 2 congregabantur LD || ruma L || adigente (a in ras. scr. sed tamquam ad turpi pertineret) P |adigente (a m. 2 in ras.) R addicente D 3 praecipuas (u in ras. m. 2) R || sui in ras. m. 1 D || considerat P^b 9 hisdem LPRD 10 greciam RD || machedoniae LPR^a 11 ḡ. L gaio PD gio R^a || sentio *om.* D 12 coatus R¹ 13 ANNUM D || .sescentensimo .LX .mo .secundo . L sexcentissimo sexagissimo secundo D || nondum] nō dom D || sotiali R¹ 14 rom*e (er. a) R rume D || ciuile bellum PR || commotus P¹ 15 mitridaticum PR metridaticum D || minus tamen L 16 equidem] LPRD (E m. 2 in ras., ex e ut uid. R) et quidem fsh || methridatici L mitridatici PR metridatici D || uariae P uarie a. ras. R *om.* D 17 traditum (tra in ras. paullo latiore statim facta) D || praecipu*e (er. a) R 18 maxim*e (er. a) R || triginta alii *om.* D || xxx PR || quadragenta D xl PR || annis PRD

gestum ferant. sed quamuis isdem gesta temporibus perplexis
 coaceruata malis exarserint, a me tamen speciatim, etsi bre-
 3 uiter, singula proferentur. Marius, Sulla consule et contra
 Mithridatem in Asiam cum exercitu profecturo, in Campania
 tamen propter socialis belli reliquias consistente, adfectauit 5
 4 septimum consulatum et bellum suscipere Mithridaticum. quo
 Sulla cognito inpatiens reuera iuuenis intemperataque ira
 percitus cum quattuor legionibus primum ante Urbem consedit,
 ubi Gratidium Marii legatum quasi primam uictimam belli
 ciuilis occidit, mox Urbem cum exercitu inrupit, faces ad in- 10
 p. 342 flammandam Urbem poposcit. omnibus metu abditis, per
 5 Sacram uiam cito agmine in forum uenit. Marius cum per-
 mouere nobilitatem, inflammare plebem, equestrem denique
 ordinem perarmare aduersus Sullam frustra adtemptasset,
 postremo seruis spe libertatis et praedae ad arma sollicitatis, 15
 nequiquam repugnare ausus, tandem in Capitolium concessit.
 sed cum eo Sullanae cohortes inruissent, magna suorum caede
 6 diffugit. ibi tunc Sulpicius Marii collega seruo suo prodente
 prostratus est; seruum uero ipsum, quod hostem indicauerat,
 manumitti, quod uero dominum prodiderat, saxo Tarpeio deici 20
 7 consules decreuerunt. Marius fugiens cum persequentum

1 ferant (ra in ras.) R referant h || hisdem LPRD || temporibus
 gesta v 3 per singula D || proferentur (prior f deleta) P || sylla
 LPRD || consulet contra L consule (con ex cum) et contra P
 4 mithridatem (utrum -e~, i. e. en, an -e~, i. e. em, sit dubium est) L
 mitridatem PR metridatim D || profecturo (-ro** R) cum exercitu
 PR 5 socialis R¹ || consistentem D || affectauit PR effectauit
 D 6 mitridaticum (cum in ras. al. m. R) PR metr- D 7 sylla
 LPRD || impatiens (im in ras., t ex c al. m.) R || intemperataque (æ
 radendo in e) R 8 percitus (p) i. e. per m. 1, soluit m. 2) P
 10 irrupit R² 11 metu om. L || abditis] addictis R² 12 citato
 R²Dfsh || marius cum] mariorcum D 13 equestrem R
 14 syllam LP²RD yllam P¹ || temptasset D 15 seruispe L
 16 nec quid quam D || pugnare PR || capitolium (c altera del.) P
 capitulum D 17 eo] in eum R² || sullanæ LPR² syllane R¹
 sillane D || inruissent R² || suorum] seruorū (eruorū in ras. al. m.)
 |***** R 18 solpicius D 20 proderat D || tarp. deici] tar
 podeci D 21 fugiens ex corr. add. m. 1 P || persequentium PR

instantia circumsaeptus esset, in Minturnensium paludibus sese
 abdidit; e quibus infeliciter luto oblitus ignominioseque pro-
 tractus, turpi autem spectaculo Minturnas deductus contrusus-
 que in carcerem percussorem ad se missum solo uultu exter-
 5 ruit. deinde lapsus e uinculis in Africam transfugit solli- 8
 citatoque ex Vtica filio, ubi in custodia obseruabatur, continuo
 Romam regressus Cinnae consuli societate scelerum coniunctus
 est. igitur ad profigan¹dam uniuersam rempublicam exer- 9
 citum sibi in quattuor partes diuiserunt. tres siquidem legi-^{p. 343}
 10 ones Mario datae, parti copiarum Cn. Carbo praepositus est,
 partem Sertorius accepit, ille scilicet Sertorius, iam hic ciuilis
 belli incentor et particeps, qui etiam hoc finito aliud post in
 Hispania bellum excitauit, quod per multos annos maximis
 Romanorum cladibus traxit. cetera uero exercitus portio Cinnam
 15 secuta est. porro autem Cn. Pompeius, qui a senatu cum 10
 exercitu arcessitus, ut reipublicae opitularetur, et diu sese
 nouarum rerum aucupatione suspenderat, contemptus a Mario
 uel Cinna ad Octauium alterum consulem sese contulit et
 mox cum Sertorio confligit. infelicem pugnam interuentus 11
 20 noctis diremit; sescenteni ex utraque parte milites trucidati
 sunt. postera die cum permixtim corpora ad sepulturam 12.
 discernentur, miles Pompeianus fratris sui, quem ipse inter-
 fecerat, corpus agnouit: in concursu enim utrique cognitionem

AVCTORES § 8 Romam—§ 13 *Liuius* 79 *exceptis inprimis his*
 § 12 quamuis *sqq. Orosianis*

1 instantia] insania *PR* || circumseptus *PRD* || mynturnensium *L*
 myrtirrensiu[m] *P* myrtyrrensiu[m] *R* 2 abdidit e] abdi|te *D* ||
 E m. 2 in ras., ex e? *R* || oblitus loto *D* || prostratus *PR*¹ 3 myrtirnas
PR 4 percursorem *L*^a 5 afriga *D* 6 in] *Lh* is *PRDv*
 7 cinna tunsolu *D* || cinae *R*¹ || iunctus *D* 8 rem̄p·*L* 9 qua-
 tuor *P* 10 ḡn· *L* gneus *PRD* || carpo *R om. L* 11 sert-
 turius *D* || hic] *LPRfs* hinc *Dh* 12 aliut *P*^a 14 cetera a.
ras. R || uere *D* || cinam *R*¹ 15 ḡn· *L* gneus *PRD* 16 accer-
 situs *PR* arcersitus *D* || reīp· *L* || dius es|renouarum *D* 17 con-
 tentus *D* contemptus *P* 19 cum] contra *D* || serturio *D*
 20 dirimit *P*^b || sescenteni] *P* sexcenteni *sed x in ras. m. 2 R* sex-
 centem (c *ilico ex t*) *D* sescenti *L* 21 postera autem *fsh* || per-
 mixtim] *L^bPR^bD* permixtam *L*^a permixtum *R*^a; permixta *O*
 23 agnouit *PRD* || in concursu] incursu *D*

uultus galea, considerationem furor ademerat; quamuis parum sit culpae circa ignorantiam, ut uideatur nescisse de fratre
 13 quem non ambigitur scisse de ciue. itaque uictor uicto infelicior, ubi et fratris corpus agnouit et parricidium suum, exsecratus bella ciuilia ilico pectus suum gladio transuerberans
 5 simulque lacrimas et sanguinem fundens super fraternum sese cadauer abiecit.

14 Et quid hoc profuit ad confusionem crudelis incepti, quod
 p. 344 in primo statim bellorum ciuiliu exordio infamis fama ¹percrebuit, concurrisse ignaros quidem fratres sed consocios ciues,¹⁰ petisse fratrem scelere uictorem spolia fratris occisi ac mox tantae immanitatis reum eodem gladio atque eadem manu per
 15 suam necem parricidium, quod admiserat, uindicasse? numquid intantarum animositates partium tam triste mouit exemplum? numquid apud quemquam periculum sceleris reppulit
 15 terror erroris? numquid haec, quae communis est etiam cum beluis, pietas et reuerentia naturae? ** quod unus perimendo ac pereundo commisit, quia in se agi posset intremuit seseque
 16 ab huiusmodi incepto conscientia uictus remouit? quin potius
 16 annis fere quadraginta consequentibus in tantum continuata
 20 sunt bella ciuilia, ut magnitudo laudis adpendenda ex magnitudine sceleris putaretur. omnes enim post tale documentum

AVCTORES § 14—§ 16 *Orosius; insunt fort. quaedam Iuuiana*

1 galea R² || furorque P² 3 scisse] nescisse D || uicto infelicior] uicturan filicior D || infelicitior R⁴ 4 et (*posterior*) ex D 5 ex*ecratus (*er. s*) R etsecretus D 6 lacrimans (*n det. m. 1 aut 2*) L 9 ciuiliu bellorum PR || percrebuit R^a percrepuit D 10 concursisse D || consocios PR consorcios D 12 inmanitatis PR || eodem] etdem D || gladium D || adque PR¹ adquae D 14 intantarum] LRD (-om D) intantarum (*sed an ligatis et fort. ex corr. m. 2*) P; aliquem (*ex cod. Periz.*) in tantarum h || animositates] LD animositas (*as m. 1 corr. ex e?*) R animositate Ph 15 pericul*um R 16 terror erroris] terroris D || numquis *coni. h* || quae *om. T* 17 biluis D || pietar L^a || *post naturae lacunam indicauit; excidisse uelut num (uel ... ? num) quisquam hoc, uidetur* 19 huiusmodi incepto D || incepto P incepto *a. ras. R* || uicta *cod. Periz.* || pontius D 20 anni L || XL PR || in tantum *om. D* || continuata (*pr. a ex corr. add.*) P 21 ciuile aut D || adpendenda] appetenda PRD || ex magnitudine] PRD (-done *coniunct. cum s seq. D*) ad magnitudine (*sic*) L 22 pos^t (*t m. 2*) R

in tali militia parricidiorum pericula refugissent, nisi parricidia ipsa uoluissent.

Igitur Marius coloniam Ostiensem ui ingressus omnia ibi 17 genera libidinis auaritiae et crudelitatis exercuit. Pompeius 18 fulmine adflatus interiit; exercitus uero eius pestilentia correptus paene totus absumptus est. nam undecim milia uirorum de castris Pompei mortua, sex milia autem de parte Octauii p. 345 consulis siderata sunt. Marius Antium et Ariciam ciuitates 19 hostiliter inrupit cunctosque in his praeter proditores interfecit, bona suis diripienda permisit. post Cinna consul cum legionibus et Marius cum fugitiuis Urbem ingressi nobilissimos quosque e senatu et plurimos consulares uiros interfecerunt.

Sed quota haec portio ostentatae miseriae est? ** uno uerbo 20 definisse caedem bonorum, cuius fuit tanta numerositas, tanta diurnitas, tanta crudelitas tantaque diuersitas? uerumtamen 21 aequius est me aliquid utilitatis subtraxisse causae quam tantum horroris ingessisse notitiae, siue peritis haec siue imperitis obiciantur. de patria siquidem, de ciuibus et de maioribus nostris haec loquimur, qui his exagitati malis tam 22 abominanda gesserunt, de quibus etiam auditis posteris per-

AUCTORES § 17 *Liuius* 79 § 18 *Liuius* 79 aut 80 (cf. *Obseq.* 56) § 19 *Liuius* 80 (cf. *Eutrop.* 3, 7) § 20—§ 22 *Orosius*

1 milia *P*^a malitia *L* 3 ostiensem ui (sem *in ras.*) *P* ostiensem*ui (m *add. m. 2, fuit fort. -se mui*) *R* 4 auariciae *R*^a*D*
 5 afflatus *PRD* 6 pene *R*² || absumptus *P* || xi *PR*¹ xl *R*²
 7 pompeij] *LPRD* || vi *PR* || octauij] *PR*^a 8 siderata] *PR*¹*D* (cf. *Grubitz*) desiderata *L* (*sic*), v derasa *R*² || aritiam *R* 9 inrupit *L* irrupit *R*² || pro*ditores (*er. r ut uid.*) *P* proditorem *D* 10 cina *R*¹ || con *D* 11 cum] con *R*¹*D* || fugitiuis urbem (is i *in ras. m. 1*) *D* 12 quoque *PR* quosque (*litterarum* [q haec i c *in ras. m. 1*) *D*
 13 lacunam indicaui; excidit uelut an forte sufficit; cf. p. 330, 17
 14 caedem (m *in ras. m. 2*) *R* || cuius] cui *D* || tanta numerositas] *ex* tanta crudelitas *corr. P* 15 tanta crudelitas] crudelitas *D*
 16 naequius *P* 17 ingressisse (r *del. P*) *PD* || noctiae *D* || imperitis *PRD* 18 patriae *R*² || siquidem (si *in ras.*) *P* || de ciuibus] ciuibus *R* || de maioribus] maioribus *D* 20 abominanda a. *ras. R*

horrescant, qui profecto nolunt ista nimis exaggerari aut sufficientis notitiae moderatione, si sciunt, aut misericordis reuerentiae contemplatione, si nesciunt.

- 23 Igitur Marius cum interfectorum ciuium capita inlata con-
 uiuiis, oblata Capitoliis, conlata Rostris ad spectaculum orna- 5
 tumque congereret ac septimum consulatum cum Cinna tertium
 24 consulè peruasisset, in exordio consularis imperii sera tandem
 morte praereptus est. Cinna bonorum neces malorum caede
 suppleuit. nam cum introducta per Marium fugitiuorum manus
 insatiabilis praedandi esset nullamque partem auctoribus prae- 10
 dae consulibus ministraret, in forum quasi stipendii causa
 p. 346 sollicitata, militibusque circumdata, inermis extincta est.
 caesa sunt illa die in foro Urbis octo milia fugitiuorum,
 idemque Cinna quarto consul ab exercitu suo interfectus est.
- 20 Interea residui senatorum, qui potentiam Cinnae, Marii 15
 crudelitatem, insaniam Fimbriae Sertoriique audaciam fuga
 euaserant, transuecti in Graeciam coegere precibus Sullam,
 ut periclitanti immo iam paene perditae patriae opem ferret.
 2 Igitur Sulla mox ut Campanum litus attingit, Norbanum con-
 sulem proelio oppressit: septem milia tunc Romanorum Romani 20

AVCTORES § 23 *Liuius* 80 § 24 *Liuius* 83 cap. 20 § 1
Liuius 84 et seq. sed inprimis *Eutropius* 5, 7 § 2 *Liuius* 85 et
Eutrop. 5, 7

1 nolint *L* || ista (is in ras.) *P* || nimis exsagerari | in ras. m. 1 *D*
 2 moderationes / sciunt (e posterius ex i corr.; s. lin. aut i aut inter-
 punctio) *L* moderationis is ciunt *D* || modoratione *PR*¹ || misericordes
L^a 3 contemplationis] nesciunt *D* 4 conuiuiis (pr. ui add.
 m. 2) *P* 5 capituliis *D* || conlocata *PR*¹ collocata *R*²
 6 congerit *D* || ac] a *P*^a*R*¹ ad *P*^b || cina *R*¹ || tercio *D* 8 morte*
P mortem *D* || premtos *D* || *neces (n in ras.) *P* || caedis *D*
 9 subplebit *D* || intraducta *D* || fugiuorum *D* 10 insatiabili *D* || prae
 de *R* 11 fora *P* 12 -que om. *L* || extincta *P* 13 in illa
L || viii *PR* 14 quarto] *LPRD* (r statim ex t *D*) 15 residui
 (si ex corr. add., i fin. in ras. ampliore) *P* residuae *D* || mariae *D*
 16 audaciamque sertorii *L* || sertoriique— 18 patriae] sertoriae *D*
 17 greciam *R* | :aecibus *LR*^a || syllam *LPR* 18 ut] et *P*^a ||
 p*ene *R* 19 illa *LPR* silla *D* || attingit (pr. t ilico in d) *D*
 20 oppraessit *P*^a , septe *D* vii *PR* || milia] milia roma | *L* mil *P*
 mil *R*

interfecerunt, sex milia eorundem ab isdem capta sunt, centum uiginti et quattuor de Sullana parte ceciderunt. Fabius uero Ha- 3
drianus, cui imperium pro praetore erat, regnum Africae seruorum manu adfectans, a dominis eorum apud Vticam congestis sar-
5 mentis ¹cum omni familia uiuus incensus est. Damasippus praetor 4
incentore Mario consule Q. Scaeuolam C. Carbonem L. Do- ^{p. 347}
mitium P. Anti'stium in curiam quasi ad consultandum ^{p. 348}
uocatos crudelissime occidit. corpora interfectorum per carni-
fices unco tracta atque in Tiberim missa sunt. eodem tempore 5
10 Sullae duces plurima proelia aduersum Marianas partes infeli-
cissima felicitate gesserunt. nam et Q. Metellus Carrinatis
copias cecidit et castra peruasit et Cn. Pompeius Carbonis
equitatum grauiter trucidauit. Sullae etiam et Marii adule- 6
scentis maximum tunc proelium apud Sacriportum fuit, in quo
15 de exercitu Marii caesa sunt xxv milia, sicut Claudius scribit.
Pompeius Carbonem etiam castris exiit fugientemque insecutus, 7
nunc caedendo nunc ad deditionem cogendo plurima exercitus
parte priuauit. Metellus Norbani agmen oppressit: ubi nouem
milia Marianaе partis occisa sunt. Lucullus cum a Quintio 8
20 obsideretur, erupit et repentina pugna obsessorem deleuit

AVCTORES § 3 *Liuius* 86 § 4 *Liuius* 86 § 5 *Liuius*
libro ut uid. 87 (cf. Periocha) § 6 *Liuius* 87 § 7 *usque ad*
priuauit *Liuius lib. ut uid. 87* § 7 Metellus et q. s. et § 8 *Liuius* 88

1 VI PR || eorundem (n ex m uid. corr.) P || hisdem LD ipsis
PR || centu uiginti quattuor D cxxiiii PR 2 syllana LPR
sillana D || caeciderunt LR^a || fauius L 3 cui* P 4 affectans
PRD || a dominis] ad ommis D || dom,*nis (i pr. ex corr. subiecta)
P 5 dainasyppus D 6 quintum PRD || sceuolam PR || g-
L gaius (sic) PR om. D || lucium PD lutiū R || domicium D
7 publium PRD || antestium D || in] ad D || curium (punctum m. 1)
D 9 adque PR¹ || teberim L 10 syllae LPR sillae D ||
plura PR 11 quintus PRD || carritanis PR¹ carritanas R²
12 caecidit PRD || paruasit D || gneus PRD 13 aequitatum
PR^a || syllae LPRD || aduliscentis PR'D 14 aput P¹ 15 xxū.
milia L uiginti quinque milia D 16 carbonem (A ex o m. 1) R
carbonem (em in ras. m. 1, ex ism) D || exiit R^a 17 cedendum
D || cogendao L 18 noue D viiii PR 19 mariani D || occisa
(a ex is m. 1) D || luculus R || quintio] LPRD 20 et om. L

exercitum. nam plus quam decem milia ibi tunc caesa refe-
 9 runtur. Sulla deinde cum Camponio Samnitium duce et
 Carrinatis reliquis copiis ante ipsam Urbem portamque Col-
 linam ad horam diei nonam signa contulit grauissimoque
 proelio tandem uicit. octoginta milia hominum ibi fusa di- 5
 p. 349 cuntur: duodecim milia sese dediderunt, reliquam 'multitudinem
 in fugam uersam insatiabilis uictorum ciuium ira consumpsit.
 21 Sulla mox atque Urbem uictor intrauit, tria milia hominum,
 qui se per legatos dediderant, contra fas contraque fidem datam
 inermes securosque interfecit. plurimi tunc quoque, ut non 10
 dicam innocentes, sed etiam ipsius Sullanae partis occisi sunt,
 quos fuisse plus quam nouem milia ferunt. ita liberae per
 Urbem caedes, percussoribus passim uagantibus ut quemque
 2 uel ira uel praeda sollicitabat, agitabantur. igitur cunctis iam
 quod singuli timebant aperte frementibus Q. Catulus palam 15
 Sullae dixit: cum quibus tandem uicturi sumus, si in

AVCTORES § 9 *Liuius* 88 et *Eutrop.* 5, 8 cap. 21 § 1—§ 10
Liuius 88 (cf. *Periocha et Augustin. C. D.* 3, 28), *insertis* § 6 nec—
simplex Vergilianis Georg. 3, 482

EXPILOTORES 2 Sulla—7 consumpsit *excerpsit Paulus* 122
 8 tria—10 interfecit *excerpsit Paulus* 122 15 Q. Catulus—p. 335, 2
 Sulla *compilauit Paulus* 122

1 decim *D* x *PR* || mil. *P* mīl. *R* 2 sylla *LPR* silla *D* ||
 camponio] *LD* campanio *PR* cāpania \mathfrak{B} campaniā \mathfrak{A} ; Lamponio *corr.*
fsh || samnicium *D* 3 reliquiis *D* 4 diei] deei *R*^a || -que
R^a 5 *LXXX PR*; *LXX Eutropius* || hominum] hostium *Eutr.* || fusa]
i. e. uicta; fuisse *ex Eutropio Hartel in Comm. min. Acad. Vienn.*
 71 p. 261 6 duodicim *D* XII *PR* || mil. *P* mīl *R* || dedirunt *D*
 7 consumpsit *P* 8 m<ul?>tos inter| proscrispit
 (*rubris litt.*) |<Sylla> mox adque urbē] *incipit S* || sylla *LPR* silla *D* ||
 ad que *P*¹*S* at quem *D* ut in *in ras. m. 2 R* || <uic>tor *S* || III.
SPR || mili *D* <mili>a *S* 9 <se p leg>atos *S* || dederant *PR*
 dedirunt *D* || <contra>fas *S om. D* || fi<dem dat>am *S* 10 recoruis
 quae *D* se<curosq:> *S* || pluri<mi tunc> *S* 11 di<cam inn>ocentes
S || <ipsius s>yllanaē (ē *non e ut uid.*) *S* || syllanae *LPRD* || partis oc]
desinit S 12 quos] quo *D* || VIII *PR* noue (n *ilico ex u*) *D* ||
 libere *R* liberi *D* 14 sollitabat *R*¹ || cuncti *P*^a*R*¹ cum *D*
 15 quos *PR* || aperte] perte *D* || quintus *PRD* || catullus *R*²
 16 syllae *LPRD*

bello armatos, in pace inermes occidimus? tunc 3
 Sulla auctore L. Fursidio primipilari primus infamem illam
 tabulam proscriptionis induxit. prima 'proscriptio octoginta p. 350
 hominum fuit, in quibus quattuor consulares erant Carbo
 5 Marius Norbanus et Scipio et inter eos Sertorius tunc maxime
 pertimescendus. item alia cum quingentis nominibus proposita 4
 est, quam cum Lollius, quippe securus nihilque sibi conscius,
 legeret, ubi suum repente nomen offendit, dum se trepidus
 adoperto capite foro subtrahit, interfectus est. sed ne in ipsis 5
 10 quidem tabulis fides ac finis malorum uidebatur. namque alios
 quos proscripserant iugulabant, alios autem postquam iugula-
 uerant proscribent. nec ipsius mortis erat uia simplex aut 6
 una condicio, ut in nece ciuium saltem ius hostium seruaretur,
 qui nihil a uictis praeter uitam exigunt. M. Marium siquidem 7
 15 de caprili casa extractum uinciri Sulla iussit ductumque trans
 Tiberim ad Lutatorum sepulchrum effosis oculis membrisque
 minutatim desectis uel etiam fractis trucidari. post hunc P. 8
 Laetorius senator et Venu'leius triumuir occisi. M. Marii p. 351

EXPILATORES 14 M. Marium—17 trucidari *compilauit Paulus 123*

2 sylla LPRD || lucio PD lutio R || forsidio D || primilari D
 3 proscip(ti)on(is induxit) *incipit S* || proscibtionis LP || indixit D ||
 pr(o)scr(i)ptio LXXX S || proscibtio LPR¹ (ro in ras. P) || LXXX PR
 4 (f)uit (in quibus) S || III PR || consolare serant (la in ras. m. 1)
 D || (e)os(ulares) S || car(b)o-(marius) S 5 narbonus R^a nor-
 banus (norb in ras. m. 1) D || (e)t s(cipio et) S || cipio R¹ || inter eos]
 interius D || eos] *fort. corr.* ceteros || se(r)to(rius) S sertorius D ||
 maxime p(times)endus S 6 permescendus R¹ || ali(a cum quin)gen-
 tis S || ð PR quingentes D || nom(i)nib(us propo)sita S 7 c(um
 lolli)us S || lolius PR lullius O iulius T; Q. Aurelium uocat Plut.
 Sull. 31 || secu(desinit) S || nihilque] nihil D 8 legerc] L || repente
 a. ras. R 9 in om. PR 10 *quidem (eras. e) P || fines PR¹
 11 proscibserant L 13 conditio R || nece a. ras. R nec D || saltim
 P^aR¹D 14 qui om. D || a om. LD || marcum PRD 15 caprili
 (li in ras.) P || uinceris D || sylla LPRD || ductumque] uinctumque D
 16 tiberem D tyberim B || sepulerum L^a sepluchrum D || effusis
 LD 17 derectis D || p̄. L ·p· P p R publius D 18 letorius
 LPD lectorius R || senator et] senatorque h || belnuleius D || triumuir-
 P triumuir (u alt. in ras. m. 2) R, del. h || m̄. L marci PRD

caput Praeneste missum: quo uiso C. Marius ultima desperatione correptus, ubi a Lucretio obsidebatur, ne in manus incideret inimicorum, cum Telesino mutua morte concurrir. 9 dumque uiolentius ipse in concurrentem manus adigit, circa suum uulnus manum percutientis hebetauit. ita eo interfecto, 5 10 ipse leuiter uulneratus ceruices seruo suo praebuit. Carrinatem praetorem Sulla iugulauit. inde Praeneste profectus omnes Marianae militiae principes, hoc est legatos quaestores praefectos et tribunos iussit occidi. Pompeius Carbonem a Cossura insula in Aegyptum fugere conantem, in Siciliam ad se 10 12 retractum conpluresque cum eo socios eius occidit. Sulla dictator creatus est, ut dominationis et crudelitatis libido honesti praecipuique nominis reuerentia et armaretur et uelaretur. Pompeius in Africam transgressus eruptione circa Vticam facta decem et octo milia hominum interfecit. quo 15 14 bello Domitius dux Marianus dum inter primores pugnat, occisus est. idemque Pompeius Hiertam Numidiae regem persecutus, fugientemque a Bogude Bocchi Maurorum regis p. 352 filio spo^lliari omnibus copiis fecit: quem continuo Bullam reuersum tradito sibi oppido interfecit. 20

AVCTORES § 11 — § 14 *Liuius 89 (cf. Per.)*

1 capud *R*¹ || praenestae *P* || g. *L* gaius *PRD* 2 lucretio] lutio *D* || manibus *D* 3 inciderit *PR*¹*D* || telesino (s *ilico in c corr. ut uid.*) *D* 4 corrente (nte *m. 1 in ras.*) *D* || adegit *R*²*D* 5 manum (m *fin. max. ex parte er.*) *P* manus *R* || percutientis (en *in ras. m. 1*) *D* || heuetauit *R*¹ habetauit *D* 6 ceruicem *P*^b*v* || seruo *om. D* || carrina tē* (~ et ~ *m. 2*) *R* 7 sylla *LPRD* 9 cusura *L* cussula *D* 10 egypto *D* || conantur *L*^a || sicilia *R* 11 tractum *PRD* || conpluresque] et complures *v* || cum eo] com *D* || sotios *R*¹ || sylla *LPRD* 12 credolitati *D* || libido* (¹ido *in ras. m. 1*) *D* 13 nominis *om. R*¹ || armaretur (mare *in ras. m. 1*) *D* 14 afreca *D* || circa *om. R*¹ 15 xviii *PR* 16 domicius *RD* || marinianus *L* || pugnat] *LPR*¹*D* repugnat *R*²*v* *dittographia natum* (primos pugnat *E*²) 17 accisus *P*^a || idemquem *D* || hiertam (r *in ras.*) *D* hiertham *P* (*non R*) 18 -que *om. v* || bogode *D* bogube *PR* || bocchi* *P* bocchim|| *D* || maurorum *om. D* 19 fecit *om. L* || continuo bullam *om. D* || syllam *L* 20 reuersus (s *ilico del.*) *D*

Creatis itaque P. Seruilio et Appio Claudio consulibus uisus **22**
 est tandem Sulla priuatus. hoc fine conclusa sunt duo bella 2
 funestissima, sociale Italicum et ciuile Sullanum. haec per
 annos decem tracta plus quam centum quinquaginta milia
 5 Romanorum consumpserunt; tantumque lectissimorum uirorum 3
 uernaculorumque militum Roma hoc ciuili bello perdidit,
 quantum in ea superiore tempore, cum se iam aduersum
 Alexandrum Magnum circumspiceret, in discretis aetatibus
 census inuenit; praeterea uiros consulares uiginti et quattuor, 4
 10 praetorios sex, aedilicios sexaginta, senatores fere ducentos,
 absque innumeris totius Italiae populis, qui passim sine con-
 sideratione deleti sunt, quos neget quisquam, si uolet, quin
 eodem damno suo uicerit Roma quo amisit Italia.

Pro pudor! num quidnam et hic comparatione ambigua egent 5
 15 tempora? immo uel maxime, inquirunt: nam quid tam apte
 quam bellis ciuilibus bella ciuilia comparantur? an forte dicitur, p. 353
 etiam in his temporibus bella ciuilia non fuisse? quibus a 6
 nobis respondebitur, iustius quidem socialia uocari oportere,
 sed nobis proficere, si ciuilia nominentur. cum enim causis
 20 uocabulis ac studiis paria docentur omnia tum sibi in his
 tanto plus uindicat reuerentia Christianae religionis quanto

AVCTORES § 1 *Liuius* 89 aut 90 § 2 *Eutrop.* 5, 9 (cf. *Oros.*
infra § 12) § 3 *Liuius* (l. c.)? (cf. *Orosius* 3, 15 § 10 et *Liuius*
 9, 19 § 2) § 4 — fere cc *Eutrop.* 5, 9 || absque — deleti sunt
Liuius l. c. || quos neget — § 15 *Orosius*

1 creatis *D* || publico *PRD* || appio] *PRD* oppio *L* || claudio *D* ||
 cons *R* 2 tandem *om.* *D* || sylla *LPRD* || fine] sine *R*¹
 3 sociale *R*¹ || ciuiles *D* || syllanum *LPRD* 4 x *PR* || tractata
D || cl *PR* 5 consumpserunt *P* || tantum *D*^a || uirorum] militum
L 6 ciuile *LD* || perdit *L* 7 In (· *ilico factum; sed multa*
puncta in his paginis haud dubie fortuita extant) *D* 9 *XXIII*
PRD 10 sex] *vii* *Eutr.* || aedilicios *R* || *lx* *PR* || ducentur *D*
 cc *PR* 12 deleti *D* || sunt (t *in ras. m. 1*) *D* || quin* (n *ex m*?)
R 13 dampno *R*^a || uicit *L* 14 hinc *D* || comp- *R*² con-
 parationem *D* || agent *PR*¹ 15 tempora *L*^a || maxime a. *ras.* *R*
 16 comp- *R*² || dicitur *D* 18 socialia *R*¹ 19 proficere (fi *in ras.*
ampliore) *P* 20 docentur *D* || tam (tam *ut uid. 1*) *R*² 21 in-
 dicat *D* || reigionis *R*¹

7 minus praesumpserit potestas irata uictoris. nam cum plerum-
 que improbi tyranni temere inuadentes rempublicam usur-
 patoque regio statu Romani imperii corpus abruperint atque
 ex eo bella uel per se iniusta inportarint uel in se iusta
 commouerint, Britannis Gallisque et creati populis et instructi: 5
 8 haec bella, quantum externis proxima tantum longinqua ciuili-
 bus, quid nisi socialia iure uocitentur, cum ipsi Romani ne
 Sertorii quidem aut Perpennae aut Crixi aut Spartaci bella
 9 ciuilia uspiam nominarint? in tali ergo uel defectu uel per-
 duellione sociorum minore nunc utique inuidia laboraret, si 10
 fortassis existeret uel grauis pugna uel cruenta uictoria.
 10 uerumtamen cum in hisce temporibus omnia plus necessitatis
 adferant et minus pudoris, hoc est causa pugna uictoria, uel
 pro extinguenda insolentia tyrannorum uel pro cohibendo
 11 sociorum defectu uel pro inurendo ultionis exemplo: cui tandem 15
 dubium est, quanto nunc mitius quantoque clementius excitata,
 ut dicunt, bella ciuilia geruntur, immo reprimuntur potius
 12 quam geruntur? quis enim unum ciuile bellum per decem
 annos his temporibus agitatum audierit? quis uno bello centum
 quinquaginta milia hominum, uel hostium ab hostibus, ut 20
 13 non dicam ciuium a ciuibus, caesa meminerit? quis illam,
 quam explicare longum est, optimorum atque inlustrium uirorum

1 praesumpserit *P* 2 improbi *P²R¹* (-ui *P¹*) improbit *D* ||
 tyranni *P^a* || timere *LD* || p̄. *L* || usurpantesque *L* 3 abruperit
R¹ || adque *P¹R¹* 4 bella (a *ex* u *corr.*) *L* || iniusta] iusta *L*
 iniusta (niu *in ras. m. 1*) *D* || inportarint *in ras. P* imp- *R²* inpor-
 tarent *D* 5 brittanis *PR¹D* || gallisque populis erecti et instructi
v || creatis *PR* || et *eras. in R, om. in D* 6 in externis *L*
 7 ipsi* *P* || nec *PR* 8 serturii *D* || perpennae] *LFR* perpennae
D || cryxi *P* cryxi *R* chrysi *L* crisi *D* || sparthaci *LPR* partici
D 9 uel defectu] defectu *PR* || perduelliones *R²* 10 inore *D*
 11 existeret *PR^bD* || uel grauis pugna uel cruenta uictoria *om. D*
 12 in *om. L* 13 afferant *R²* || uel coprohibendo (eo *pro co m. 3*) *L*
 15 *otiorum (*er. fort. s maior, s m. 2*) *R* || murendo *R¹* merendo *R²* ||
 c*ui (*er. i*) *R* 17 geruntur] ingeruntur *D* || *uerba* immo repr. p. q.
 geruntur *om. D* 19 his temp. ag.] agitatum his temporibus *PR* ||
CL PR 21 ciuium (u *alt. in ras. m. 1*) *D* 22 adque *P¹R¹* ||
 illustrium *R²*

multitudinem trucidari in pace cognorit? postremo quis illas infames interficiendorum tabulas timuerit legerit senserit? p. 354 ac non potius omnibus notum sit, una cunctos pace compositos 14 atque eadem salute securos uictos uictoresque pariter communi 5 exultasse laetitia, at etiam in tantis totius imperii Romani prouinciis urbibus ac populis uix paucos aliquando exitisse, quos iusta ultio inuito etiam uictore damnarit? et, ut uerbis 15 uerba non onerem, non temere dixerim, tantam uel in bello saltim extinctam modo fuisse gregariorum militum manum 10 quanta tunc caesa est in pace nobilium.

Igitur Sulla mortuo Lepidus, Marianae partis adsertor, ad-16 uersus Catulum Sullanum ducem surgens, rediuiuos bellorum ciuilium cineres suscitauit. bis tunc acie certatum est; plurimi Romanorum, iam ipsa paucitate miserorum et adhuc illo furore 15 insanientium, caesi sunt. Albanorum ciuitas, obsidione oppu-17 gnata atque excrucitata fame ultima, miserabilium reliquiarum deditioe seruata est; ubi tunc Scipio, Lepidi filius, captus atque occisus est. Brutus in cisalpinam Galliam fugiens persequente Pompeio apud Regium interfectus est. ita hoc 18

AVCTORES § 16 et 17 *Liuius* 90 § 18 *Orosius ut uidetur*

EXPILOTORES 11 Sulla—19 interfectus est *excerpsit Paulus 124 sq.*

1 multitudinem trucidari] cidari *D* || postremo (*er. fort. e*) *P*
 postremum *D* 3 cunctis *D* || compositus *D* 4 adque *P¹R¹* ||
 uictos *om.* *R¹* || communi pariter *L* 5 exultasse] *RD* exultasse
P exultauisse *L* || laetitia* *P* letitia *R¹* || at etiam] *PRD* at enim
L ac etiam *v* || tantis **** (*s in ras.*) *P* || romani imperii *Lh*
 6 extetisse *D* 7 inuictu *D* || dampnarit *a. ras. R* || uerbis] uerba
D 8 uera *LD* || non onerem] non efesse (*corr. 1 aut 2 m., e alt.*
linea quoque deleta; tertium punctum fort. a 3 m.) *L* 9 saltem
R² || gregariorum *P* 11 sylla *LPRD* || adsertor *L* adsertur *D*
 assertor *R²* assessor *PR¹* || aduersum *D* 12 catullum *R²* || syllanum
LPRD || reddiuiuos *D* 13 aciae *a. ras. R* 15 albanorum (*a*
alt. in ras. m. 1) *D* || obpugnata est *PR* (*ob in op R²*) 16 ad-
 que *P^aR¹* || excrucitata *R^a* || miserabilium (*m tertia hasta et i in ras. r. 1,*
s ante u. add. m. 1) *D* || reliquiarum *R^a* 17 scipio (*cipio in ras.*
m. 1) *D* 18 adque *P¹R¹* || cis alpinam (*is in ras. ampliore*) *P*
 19 apud *P¹ om. D* || regium] *LPRD* || hoc] ut *D*

bellum ciuile non magis elementia Catuli quam taedio Sullanae crudelitatis, ut ignis in stipula, eadem celeritate qua exarsit euanuit.

p. 355

23 'Anno ab Vrbe condita DCLXXIII sonantibus undique bellorum fragoribus, quorum unum in Hispania erat, aliud in Pamphylia, in Macedonia tertium, quartum in Delmatia, exsanguis adhuc atque exhausta intestina pernicie tamquam febribus Romana respublica propulsare armis Occidentis Septentrionisque fortissimas gentes cogebatur. Sertorius siquidem, uir dolo atque audacia potens, cum partium Marianarum fuisset, Sullam fugiens ex Africa dilapsus in Hispanias, bellicosissimas gentes in arma excitauit. aduersus hunc, ut breuiter definiam, duo duces missi Metellus et Domitius: quorum Domitius ab Hirtuleio Sertorii duce cum exercitu oppressus est. Manlius, proconsule Galliae in Hispaniam cum tribus legionibus et mille quingentis equitibus transgressus, iniquam cum Hirtuleio pugnam conseruit: a quo castris copiisque nudatus, in oppidum Ilerdam paene solus refugit.

p. 356

AVCTORES § 1 usque ad fragoribus *Liuius 90* || unum—Delmatia *Eutropius 6, 1* || exsanguis — cogebatur *Orosius ? (an Liuius ?)*
§ 2 et § 3 *Liuius 90 et Eutrop. 6, 1* § 4 *Liuius 90*

1 clementiae *L* || catulli *R*² || syllanae *LPR*² syllane *R*¹*D*
2 qua] quae *D* || exarsit] exorta sit *PR*¹ 4 -dc-mo septuagensimo tertio *L* sexcentissimo septuagensimo tertio *D* DCLXXVI. *R*² 5 hispaniam *P*^a 6 pamphilia *R* pampilia *D* || machedonia *PR*¹ || quartum in] quartum *L* || delmatia] *L* dalmatia *PRD* (*in fine fort. 1 litt. er. in D*) 7 atque *L* || adque *PR*¹ || pernitiae (*t radendo in c sed m. 2 uel 3 restit.*) *R* 8 romanae res̄p. *L* 9 septemtrionisque *PR*¹ || gogebatur *D* 10 adque *PR*¹ || audicia *P* amdatia *D*
11 syllam *LPR* sylla *D* || afriga *D* || hispania *D* 12 exitauit *D* 13 difiniam *R*¹ || domicius] *D* 14 quorum domitius *om.* *D* || rerturi *D* 15 manlius] *LD* (*item Periochae codex Naz.*) manilius *PRv* || priconsule *D* proconsul. *P* proconsul *R* || hispania (*s statim s. s.*) *D* 16 mille quingentes *D* ἰ·δ· P ·ἰ·δ· (*ī eras. mox m. 2 restitutum*) *R* 17 iniqua *D* || hirtuleio *D* 18 hilerdam *LR* inlerdam *P* hilerda *D* || paene *R*²

Metellus multis proeliis fatigatus, per deuia oberrans hostem 5
 mora fatigabat, donec Pompei castris consociaretur. Pompeius 6
 contracto apud Palantiam exercitu Lauronem ciuitatem, quam
 tunc Sertorius oppugnabat, frustra conatus defendere uictus
 5 aufugit. Sertorius superato fugatoque Pompeio Lauronem captam 7
 cruentissime depopulatus est; reliquum agmen Lauronensium,
 quod caedibus superfuerat, miserabili in Lusitaniam captiuitate
 traduxit. Pompeium autem, hoc est illum Romanorum ducem, 8
 a se uictum fuisse gloriatus est, quem magna praeditum
 10 fiducia ad hoc bellum non pro consule sed pro consulibus
 Roma misisset. fuisse tunc Pompeio triginta milia peditum, 9
 mille equites Galba scribit, Sertorium autem sexaginta milia
 peditum, octo milia equitum habuisse commemorat. postea 10
 uero Hirtuleius cum Metello congressus apud Italicam Baeticae
 15 urbem uiginti milia militum perdi'dit uictusque in Lusitaniam p. 357
 cum paucis refugit. Pompeius Belgidam, nobilem Celtiberiae 11
 urbem, cepit. Sertorius deinde cum Pompeio congressus decem
 milia militum eius interfecit; ex alio cornu uincente Pompeio

AVCTORES § 5 — § 9 *Liuius 90 aut 91, insertis* § 8 non pro
 consule — misisset *quae sunt Ciceronis De imp. Pompei 21 § 62*
 § 10 *Liuius 91* § 11 Pompeius — cepit *Liuius 92 aut 91* || Ser-
 torius — § 12 *Liuius 92*

1 oberrans *P*^a 2 donec] donec *do D* || pompeij *LRD* pompeij
P || consociaretur *R*¹ 3 contranctu *D* || apud *P*¹ || palantiam]
LPR palantia *D*; Pallantiam *fsh* || laurorem *D* 4 sertorius *D* ||
 defendere conatus *L* || defendere uictus *om. D* 5 aut fugit *D* ||
 sertorius *D* || lacirone *D* || capta *D* 6 cruentissime (en *ex corr.*
add.) *P* || seliquom *D* || laurnensium *D* 7 mirabili *R*¹ || lusi-
 taniam *L* lusitania *RD* 8 transduxit *PRD* 9 fuisse uictum
L 10 fiduciae *D* || consule] consul *D* 11 mi*sisset (*er. s*) *R* ||
 triginta *D* xxx *PR* 12 mille] mile *D* || *equites *R* || serturium
D || sexaginta *D* lx *PR* 13 octo] viii *P* ·viii· (*sic*) *R* ||
 equitum*** *P* equitum *a. ras. R* 14 uero *om. L* || hirtuleius (*u*
alt. ex o 2) *R* || apud *P*¹ || italyca *D* || beticae *LPRD* 15 uiginta
D xx *PR* || mil *P* || militum] peditum *D* || uictusque in] uictusquae
D || lusitania *D* 16 belgidam] *LPRD*; Segidam *fsh*; *cf. Corp.*
Inscr. Lat. 2 n. 988 || celthiberiae *PR*^a 17 *epit *R* || serturium
D || pompeio (*pom add. m. 2*) *P* -pom peio (*om in ras. m. 1*) *D* ||
 decim *D* 18 alia *R*¹ || uincente] uim faciente uincentequae *R*²

12 tantundem paene ipse perdidit. multa inter eos praeterea
 proelia gesta sunt. Memmius, quaestor Pompei idemque uir
 sororis eius, occisus est. Hirtulei fratres interfecti. Perpenna,
 13 qui se Sertorio iunxerat, comminatus est. postremo ipse Ser-
 torius decimo demum anno belli inchoati isdem quibus et 5
 Viriatus suorum dolis interfectus finem bello fecit Romanisque
 uictoriam sine gloria dedit; quamuis Perpennam postea pars
 exercitus eius secuta sit: qui a Pompeio uictus cum uniuerso
 14 exercitu suo interfectus est. ciuitatibus uero cunctis ultro ac
 sine mora per deditionem receptis, duae tantum restiterunt, 10
 hoc est Vxama et Calagurris: quarum Vxamam Pompeius
 euertit, Calagurrim Afranius iugi obsidione confectam atque
 ad infames escas miseranda inopia coactam ultima caede in-
 15 cendioque deleuit. percussores Sertorii praemium ne petendum
 quidem a Romanis esse duxerunt, quippe qui meminissent 15
 antea Viriati percussoribus denegatum.

16 Et quamuis nullo tunc praemio paltrauerint Romanam
 p. 358 securitatem, tamen fortis fide ac uiribus semper Hispania cum
 optimos inuictissimos reges reipublicae dederit, nullum um-
 quam tyrannorum ab initio usque in hodiernum diem uel de 20
 se editum misit uel in se extrinsecus incurrentem uiuum
 potentemue dimisit.

AVCTORES § 13—§ 15 *Liuius* 96 (§ 13 *cf. Periocha*) § 16
Orosius

1 tantundem *L* || p*ene *R om. L* 2 mimmius *D* || questus *D* ||
 pompeii *PR* 3 soris *R^a* || hirtulei (*r in ras. m. 2, ex n ?*) *R* || frater
D || interfecit *PRD* 4 sese *D om. L* || serturio *D* || iunxerat *R^a*
 iux | *D* || commi*nutus *P* cumminutus *D* || sertorius *D* 5 decimum
 demo *D* || in*choato (*er. l fort. pars litterae h*) *D* || hisdem *LPRD*
 6 ueriatu *P¹* || interfectus] inter *D* || bellum *D* 7 perpenna *D*
 8 sit] est *L* 10 per deditionem] perditione *D* || restituerunt (*u pr.*
del.) *PR* 11 uixama *D* || galagurris *D* || uxama *D* 12 cala-
 gurium *D* || adque *PR¹* 13 ad *om. R* || escas *R³* || ultima *L* ||
 caedae *P* 14 percussoris (*c ilico ex s*) *D* 15 meminissent]
 inimsnis]sent *D* 16 uiri a *D* 19 inuictissimosque *R^{3v}* || *post*
reges s. lin. m. 2: suos addedicionem R || reip̄. *L* || unquam *R¹D*
 20 uel de] de *h* 21 in] ex *D*

Interea Macedonicum bellum Claudius sortitus uarias gentes, 17
 quae Rhodopaeis montibus circumfusae sunt ac tunc Mace-
 doniam crudelissime populabantur — nam inter cetera dictu 18
 audituque horrida quae in captiuos agebant, raptis, cum poculo
 5 opus esset, humanorum capitum ossibus cruentis capillatisque
 adhuc ac per interiores cauernas male effosso cerebro oblitis
 auide ac sine horrore tamquam ueris poculis utebantur: quarum
 cruentissimi atque immanissimi Scordisci erant — has itaque, 19
 ut dixi, Claudius pellere Macedoniae finibus bello adtemptauit
 10 magnisque se malorum molibus obiecit: unde cum animo
 aeger et curis circumsaeptus, morbo insuper correptus esset,
 interiit. huius successor Scribonius adtemptatarum superiore 20
 bello gentium uim declinans, in Dardanium arma conuertit
 eamque superauit. Publius uero Seruilius exconsule Ciliciam 21
 15 et Pamphyliam crudelissime adortus dum subdere studet, paene
 deleuit. Lyciam et urbes eius obsessas oppressasque cepit. 22
 praeterea Olympum montem peruagatus Phasidem euertit,
 Corycum diruit, Tauri quoque 'montis latera in Ciliciam uer-

p. 359

AVCTORES § 17 *Liuius 91, fort. etiam Eutr. 6, 2* § 18 *Liuius 91 (an 63?) cf. Florus 3, 4 § 2 et 3* § 19 *Liuius 91* § 20 *Liuius 92 et Eutrop. 6, 2* § 21 et § 22 — perscrutatus *Eutrop. 6, 3 et Liuius 93*

EXPILATORES 1 gentes—7 utebantur *compilauit Paulus 134*

1 machedonicum *PR*¹ 2 rhodopeis *LPRD* || ac om. *P*¹*R*, huc
 inserenda m. 1 add. in mg. haec: pellere iussus *ēq̄ i. e. est q[uae]* (*ultima*
marg. desecto perierunt) *R* || tunc] tum *D* || machedoniam *PR*¹ mace-
 donia *D* 3 dicta *P*¹*R*¹ 4 orrida (*r alt. ilico ex c; supra hanc*
litt. rasura) *D* || captiuis *L* || aptis *D* 6 male om. *L* || effoso
D effuso *L* 7 quarum (*a fort. in o mut.; s. s. s? m. 1*) *D*
 8 adque *P*¹*R*¹ || inmanissimi *PR*¹ 9 machedoniae *PR*¹ || attemp-
 tauit *R*³*D* 11 aeger et] agerit *D* *egeret (*er. a*) *R* || curit *D* ||
 circumseptus *PR*¹*D* || morbo insuper correptus om. *D* 12 adtemp-
 tarum *R*¹ adtemptatarum (*att- 3*) *R*² adimp'tarum *D* || superiorem
D 13 bello] loco *L* 14 *P̄. L* || ciliam *R*^a 15 et] ex *R*¹ ||
 p*amphyliam (*er. h?*) *R* pamphiliam *D* || adortus] dum *L* (*altera s*
del.) *L* || p*ene *R* 16 coepit *L* cepit *a. ras. R* 17 olimpum
PR olimpom *D* || euagatus *D* || phasidem] *LP* fasidem *RD*; Pha-
 selida *Eutr.* Phaselim *fsh* 18 coricum *R* curi cum *D* || montes
L^a || cilicia *D* sicilia *L*

gentia perscrutatus Isauros bello fractos in dicionem redegit; primus Romanorum per Taurum duxit exercitum ac limitem itineris fecit. triennio emenso, quo bellum gestum est, Isaurici 23 nomen adsumpsit. Cosconius proconsule sortitus Illyricum, protrita subactaque Delmatia Salonas, urbem florentissimam, 5 post biennium tandem expugnauit et cepit.

24 Anno ab Vrbe condita DCLXXVIII Lucullo et Cassio consulibus gladiatores septuaginta et quattuor Capuae a ludo p. 360 ¹Cn. Lentuli diffugerunt: qui continuo ducibus Crixo et Oenomaio Gallis et Spartaco Thrace Vesuuium montem occupauerunt; 10 unde erumpentes Clodii praetoris, qui eos obsidione cinxerat, castra expugnarunt, ipsoque in fugam acto cuncta in praedam 2 auerterunt. inde per Consentiam et Metapontum circumducti, ingentia breui agmina collegerunt. nam Crixo decem milium multitudo, Spartaco autem triplex tunc numerus fuisse refertur. Oeno- 15 3 maus enim iam in superiore bello fuerat occisus. itaque

AVCTORES § 22 Isauros — adsumpsit *Eutrop.* 6, 3 § 23 *Eutrop.* 6, 4 cap. 24 § 1 Lucullo — § 3 *Liuius* 95 (§ 1 cf. *Periocha*)

EXFILATORES 10 Vesuuium — 14 collegerunt *exscripsit Paulus* 131 16 itaque — p. 345, 1 miscerent *exscripsit*, 2 matronae — 3 necauerat *perperam expressit Paulus* 131

1 dicionem] *LPD* ditionem *R* deditionem § 2 per taurum *om. D* 3 iteneris *R*¹ || tri*ennio *R* || quo bellum] quae bello *D* 4 assumpsit *R*³ || cosconius *D* || proconsul. *PR*² proconsul *R*¹ || ylliricum *P* ylliricum *R* 5 sub*actaque (*er. i*) *R* || dalmatia *PRD* 6 *et cæpit *R* 7 annum *D* || .sescentesimo septuagensimo nono *L* sexcentissimo nono (*sic*) *D* || cons̄. *L* cons̄ *R* 8 LXX et IIII. *PR* (*idem numerus in Periocha et ap. Eutr.*) sexaginta (-enta *D*) et quattuor *LD* || capue *PR*¹ 9 gn̄. *L* gnei *PRD* || diffugarunt *R*¹ || crixo] *LD* cryxo *PR* || ynomaio *PRD* aenomaio *L* 10 sparthaco *LPRD* (*c in ras. m. 2 R*) || thrace ue suuium (race ue *in ras. m. 1*) *D* || uisubium *PR* 11 cinxerat *R*^a 12 expugnauerunt *PRD* § 13 uerterunt *v* 14 agmine *PR* || colligerunt *L* § cryxo *PR* crisso *D* || .x. milium (.x. *in ras. et t add. m. 2*) *R* || decim *D* x *P* 15 sparthaco *LPR* (*c in ras. m. 2 R*) || fertur *PRD* || ynomaus *PR* i noma uos (*i radendo ex s ut uid.*) *D*

cum caedibus incendiis rapinis stuprisque omnia miscerent, in
 exsequiis captivae matronae, quae se dolore uiolati pudoris
 necauerat, munus gladiatorium ex quadringentis captiuis scilicet
 qui spectandi fuerant spectaturi, utpote lanistae gladiatorum
 5 potius quam militum principes, ediderunt. deinde consules 4
 Gellius et Lentulus aduersum eos cum exercitu missi, quorum
 Gellius Crixum acerrime pugnans proelio oppressit, Lentulus
 a Spartaco superatus aufugit. post etiam conlatis frustra ambo
 consules copiis, accepta graui clade, fugerunt. dehinc C. Cassium
 10 proconsulem idem Spartacus oppressum bello interfecit. itaque 5
 exterrita Ciuitate non minore propemodum metu, quam sub
 Hannibale circa portas fremente trepidauerat, senatus Crassum
 cum legionibus consulum nouoque supplemento militum misit. p. 361
 is mox ut fugitiuorum pugnam iniit, sex milia eorum inter- 6
 15 fecit, nongentos uero cepit. inde priusquam ipsum Spartacum
 ad caput Silari fluminis castra metantem bello adgrederetur,
 Gallos auxiliares eius Germanosque superauit, e quibus xxx
 milia hominum cum ipsis ducibus occidit. nouissime ipsum 7
 Spartacum disposita acie congressum maximasque cum eo
 20 fugitiuorum copias perculit. nam sexaginta milia eorum caesa,

AVCTORES § 4 et § 5 *Liuius* 96 (cf. *Periocha*; § 5 *Eutrop.* 6, 7)
 § 6—§ 8 *Liuius* 97 (§ 6 et § 7 cf. *Periocha*)

1 struprisque *P^aR^a* || miscerent (nt *in ras. m. 1*) *D* 2 sexsequiis
L^a ex*equiis (*erasa s*) *R* 3 necauerant *P^b* (cf. *¶!*) || gladiatorium
D gladiatorum *P^aR^v* || cccc *PR* || captiuis (is *in ras.*) *P* 4 qui]
v quod *LD* et quod *PR* || spectandi] exspectandi *PR* (ex*p- *R³*) ||
 exspectatari *PR* (*s er. R*) 5 deinde (dein *in ras. m. 1*) *D* 6 ge-
 lius *PRD* 7 gelius *LPRD* || cryxum *PR* || acerrimae *LD*
 8 sparthaco *PR* || consulatis *D* 9 fugierunt *L* || ḡ. *L* gaium
PRD 10 proconsulem idem *om. D* πϰῶν̄ *R* || ibidem *L* ||
 sparthacus *PR²* sparthagus *R¹* || oppraessus (*s fin. ilico in m*) *D* ||
 bellum *L^aD* 11 propemodo *D* 12 annibale *D* || circas *L^a*
 13 consulē *R²* || supplementum *D* 14 mox] inox *D* || ut] ot *D* ||
 fugiuorum *D* || vi *PR* 15 nungentos *L* nongentus *D* pcccc *PR* ||
 c*epit *R* || sparthacum *PR* 16 capud *R¹* || silarii *D* solari *R* ||
 castrametante *D* || aggrederetur *R³* 17 equitib. xxx. milia *L* ||
 tregenta *D*; cf. *ad cap. 24 § 19* 18 nouissime *a. ras. R* no-
 uissimi *D* 19 sparthacum *PR* || com *D* 20 perculis *D* ||
 sexaginta *D* lx *PR* || eorum milia *Lh*

sex milia capta referuntur, tria milia ciuium Romanorum
8 recepta sunt. ceteri, qui ex hoc bello lapsi oberrabant, per
conplures duces frequenti indagine attriti sunt.

9 At ego iterum ac saepius repeto: num quidnam et hic
comparatione aliqua egent tempora? quis rogo audire non 5
horreat non dicam bella talia, sed uel nomina tanta bellorum,
10 externa, seruilia, socialia, ciuilia, fugitiuorum? quae ne sic
saltem sese, ut commoti maris fluctus quamuis molibus magnis
sequuntur, sed undique diuersis causis uocabulis formis ma-
11 lisque excitata coaceruataque concurrunt. ut e proximo repetam 10
et infame illud seruile praeteream, Iugurthinum bellum nondum
adhuc ab Africo perdetonuerat, iam Cimbricum a circio ful-
12 minabat. de Cimbricis illis nubibus adhuc foedi uastique tor-
p. 362 rentes effusi sanguinis agebantur, iam socialis belli 'nebulas
in magna continuo malorum nubila coituras misera exhalabat 15
13 Italia. adhuc uero post infinitam crebramque Italici belli
tempestatem discurri tuto per Italiam minime poterat, ita
omnes absque illis periculosissimis inimicarum urbium uo-
14 raginibus dissoluta ac lubrica pace titubabant; iam sibi Mari-

AVCTORES § 9—§ 19 *Orosius Livio in his quoque fort. usus* (§ 16
Domitius Cinnae gener . . Perpenna in Liguria, § 19 fugitiui—caesi sunt)

1 VI PR || III PR || ciuiliu P^aD 2 ceteri qui] L ceteriq:
PR citeri quae D || lapsi L lassi D 3 conplures P conpluris
D || ducis D || atriti D contriti PR 4 at ego iterum (at ego i
in ras. angustiore) P at ego iterum (*er. r*) D || at] ad R¹ || quidnam
(*id in ras. m. fort. 1*) R 5 comparationem P^aR¹D (comp- *m. 3 et*
eras. m R) || aliquae D || tempora L tempo ra (*o in ras. et inter o*
et r fort. ras.) D 6 horreat (*t in ras. m. 1*) D 7 seruilians
L || fugitiuorumque (*que s. lin. add. P*) Pv || ne] nec D || sic] sic
quidem fsh 8 saltim PR¹D || magnis om. D 9 se***cuntur
(*c m. 3 in ras.*) R sequentur D || sed] et PR¹ || formis** (*er. oi fort.*)
P 10 proximum D 11 praeter ea D 12 adhuc om. D ||
perdetonuerat] LPR per dito nouerat D detonuerat v || cimbricum a]
cibricum (*om. a*) D || circio R 13 nubilibus (*s in ras. m. 1 ex r*)
D || torrentis L^a 15 cohituras P^aR¹ cuituram D || exhalabat (*l*
radendo ex b ?) R exalabat D 16 crebramque R^a crebra quae
D || itali PR¹ 18 periculosissimis (*-is ex -us*) R *periculosissimis
(*er. p ut uid.; p in ras. m. 1 et e redintegr. m. 1*) D 19 titubant
D || iam corr. ex ac L

anum atque Cinnanum Roma parturiebat excidium, aliudque
 e diuerso oriens atque aquilo, hoc est Mithridaticum, minabatur,
 quod quidem Mithridaticum a superioribus coeptum porro in
 ulteriora porrigitur. de Mariana face rogos Sullanae cladis 15
 accensus est, de isto rogo funestissimo Sullani et ciuilis belli
 per plurimas terrarum partes ardentes sudes sparsi sunt
 multaue incendia ex uno fomite diffuderunt. nam Lepidus et 16
 Scipio in Italia, Brutus in Gallia, Domitius Cinnae gener in
 Africa, Carbo in Cossura et Sicilia, Perpenna in Liguria et
 10 post cum Sertorio in Hispania, omniumque atrocissimus Ser-
 torius in eadem Hispania haec tunc ciuilia, uel quo alio
 dicenda sunt nomine, bella excitantes, de uno multa, de magno
 magna fecerunt; absque illis tribus uastissimis bellis, quae 17
 tunc externa uocabantur, hoc est Pamphylico Macedonico atque
 15 Delmatico, dissimulato etiam magno illo Mithridatico longe
 omnium diuturnissimo infestissimo ac formidulosissimo; deinde, 18
 adhuc Hispaniensi Sertoriano nondum finito immo adhuc ipso
 uiuente Sertorio, hoc fugitiuorum et, ut uerius dicam, gladi-
 atorium bellum inhorruit, iam non spectandum paucis sed

1 adque *PR*¹ || cinnanom *D* || parturiaebat (a *alt. er.*) *P* || aliutque
*P*¹ aliud quae *D* et aliud *v* 2 adque *P*¹*R*¹ || mithridaticum *PR*
 metr- *D* || minabatur q. q. mithr. *om. L* 3 quidam *D* || mitri-
 daticum *PR* metridaticum *D* 4 porregit *D* || syllanae *LPR*
 syllane *D* 5 rogo] riga *D* || funistissimus yllane *D* || syllani
LPR 7 fomite] *a. ras. R* || lepidos *D* 8 in italia] italia *D* ||
 domicius *D* || cinna]egerunt friga ilico *corr. in cinna]egere]n* affriga
 (*supra n temere pos.*) *D* 9 cossura] *P*¹ cossora *L* cassura *P*²*R*
 coscora (*c alt. minus clara*) *D* || luguria *R*^a ligiria *D* 10 serturio
D serto *L* || -que *om. L* || serturius serturius (*s tertia in ras. m. 1*)
D 11 qualio *P*¹ (*corr. ab m. 2 ?*) qualia *R*¹ quoalia (*sic*) *R*²
*R*¹ 12 magno (*o in ras.*) *R*; paruo *fsh*, alii aliter interpolauerunt
 13 tribu**s *R* 14 externa (*t in ras. m. 1*) *D* || machedonico *LPR*¹ ||
 adque *PR*¹ 15 dalmatico *PRD* || illo magno *L* || mithridatico *PR*
 metridatico *D* 16 diuturnissimo] *v* diuturno *LPRD*₅; fortasse
glossa est praecedentis magno || formidulo*sissimo (*u in o 3, ssi in ras.*
2) *R* formidolosissimo *D* 17 hispaniense *PR* || serturiano *D*
 sertorio *R*¹ || ipso adhuc *h* 18 serturio *D* || fugiuorum *D* || gladi-
 atorium] *LPR*¹ (-tium *R*) gladiatorium *R*²*Dh* gladiatorum *fs*
 19 inurrut *D* || exspectandum *P* expectandum *R* spectando *D*

19 ubique metuendum. quod quia fugitiuorum bellum dicitur,
nemini uile habeatur ex nomine: saepe in eo singuli et ali-
quando simul cum agminibus frustra iunctis ambo consules
uicti sunt plurimique nobiles trucidati; ipsi autem fugitiui
20 plus quam centum milia fuere, qui caesi sunt. ex quo admo- 5
nemus, ut ipsa se consoletur Italia de uexatione externorum
praesentium per recordationem praeteritorum ex se atque in
p. 363 se et ipsam se inconpa¹rabiliter crudelius dilacerantum suorum.

Quamobrem huic nunc quinto uolumini iam finem fecerim,
ut bella ciuilia externis ubique permixta, uel quae dicta sunt 10
uel etiam quae sequuntur, quia sic sibi serie temporum et
malis sequacibus cohaeserunt, libri saltem termino separentur.

AVCTORES § 19 plus quam centum milia] 6000 et 30000 [35000
Periocha] et 60000 caesos memorat Orosius § 6 et 7 § 20 cf. Au-
gustin. C. D. 3, 29 sqq.

1 fugiuorum *D* 4 nobile *R*¹ || aũ** (t sola ut uid. er.) *P* ||
fugitiui plus] fugitiui (u pr. radendo ex in) *D* 5 c *PR* || fuere
qui] fueri *D* || caesi (s in ras.) *P* 6 consuletur *LPR*¹*D* 7 ad-
que *P*¹*R*¹ atque *D* || in se et ipsam se] *L* in se et ipsa se *D* in se
ipsam et ipsam se *PR* 8 incom- *R*³ || crudelis *L*^a*P*^a*R*¹ || dila-
cerantum] *LPD*^a dilacerantur (-tium m. 2) *R*¹ delacerantur *D*^b dila-
ceratam s^h || suorum] *LPRD* nouerit a suis s^h; haec 7 ex se sqq.
alii aliter interpolant 9 nunc (n pr. in ras.) *P* || iam finem]
LPRD iam om. h 10 permax*ta (i supra priorem a scr., eras. i,
t corr. ex alia litt.) *P* || que *R*¹ 11 secuntur *R*³*D* || sic (c eras.)
R si *D* || sibi in ras. *P* 12 coheserunt *PR*¹ cohererunt *D* ||
saltim *PR*¹*D*

PÄVLI·OROSII·LIB· (rubris) | V·ĒXPLĪT & (nigris) | INCĪP·LIB·VĪ·&
(r.) | Tum uncialibus litteris minoribus sed haud dubie ead. manu
statim scripta: confectus codex in statione magistri uiliaric antiquarii]
ora pro me scribtoe sic dñm· habeas protectorem *L*

Finit liber quintus. Incipit pauli horosi p̄r̄bi hist̄ liber· vi· *P*
FINIT | LIBER QUINTUS· INCIPIT PAULI HOROSI | p̄r̄bi hist̄ LIBER VI· ∴ *R*
EXPL̄ LIBŪ (nigris) | INCĪP̄: OROSII: L·BER: VI: (rubris litteris) *D*

PAVLI OROSII

p. 364

HISTORiarVM ADVERSVM PAGANOS

LIBER SEXTVS.

Omnes homines cuiuslibet uel sectae uel uitae uel patriae 1
 ita semper ad prospectum prudentiae naturali bono eriguntur,
 ut oblectamento corporis rationale mentis etsi non actu prae-
 ferant, iudicio tamen praeferendum sciant. quae mens, ratione
 5 duce inlustrata, in medio uirtutum, quibus genuino fauore,
 quamuis uitii inclinetur, adsurgit, scientiam Dei quasi arcem
 prospicit. Deum enim quilibet hominum contemnere ad tempus 2
 potest, nescire in totum non potest. unde quidam dum in
 multis Deum credunt, multos deos indiscreto timore finxerunt. p. 365
 10 sed hinc iam uel maxime cum auctoritate ueritatis operante
 tum ipsa etiam ratione discutiente discessum est. quippe cum 3
 et philosophi eorum, ut de nostris sanctis sileam, dum intento
 mentis studio quaerunt scrutanturque omnia, unum Deum
 auctorem omnium reppererunt, ad quem unum omnia refer-
 15 rentur; unde etiam nunc pagani, quos iam declarata ueritas
 de contumacia magis quam de ignorantia conuincit, cum a
 nobis discutiuntur, non se plures deos sequi sed sub uno deo

AUCTORES cap. 1 *Orosius usus Augustini C. D., uelut 3, 25.*
 28.33 al. § 3 *cf. Augustin. C. D. 8, 1*

1 uel sectae] sectae L 2 bonum D || erigum|tur (sic u[~] pro
 u[~]) L 3 ut om. L || rationali D || preferant R 4 praeferendo
 D || isciant D 6 adsurgit (a in ras. m. 2, d in s 3) R || scientia
 D 7 contem*nere R 9 multis D || indiscreto P^aR¹ || finxerunt
 (n pr. in ras.) R -fi*xerunt (er. n) D 10 hic L || autoritate D
 11 est om. fine uersus D 12 sic sc̄is. L || intenti PR¹ 14 rep-
 pererunt] PR² repperunt L^aR¹D || ad quem] atque D || referentur L
 referunt D 16 quam] quem P^a 17 seq R¹ seq¹ R² seque D

4 magno plures ministros uenerari fatentur. restat igitur de
 intellegentia ueri Dei per multas intellegendi suspiciones con-
 fusa dissensio, quia de uno deo omnium paene una opinio est.
 hucusque humana scrutatio, etsi cum labore, potuit. at ubi
 5 ratiocinatio deficit, fides subuenit. nisi enim crediderimus, 5
 non intellegemus: ab ipso audias ipsique Deo credas, quod
 uerum uelis scire de Deo. itaque idem unus et uerus Deus,
 in quem omnis, ut diximus, etsi ex diuersis opinionibus secta
 p. 366 concurrit, mutans regna et ¹disponens tempora, peccata quoque
 puniens, quae infirma sunt mundi elegit, ut confundat fortia, 10
 Romanumque imperium adsumpto pauperrimi status pastore
 6 fundauit. hoc per reges et consules diu prouectum postquam
 Asiae Africae atque Europae potitum est, ad unum impera-
 torem eundemque fortissimum et clementissimum cuncta sui
 7 ordinatione congescit. sub hoc imperatore, quem omnes fere 15
 gentes amore et timore permixto iuste honorarent, Deus uerus,
 qui superstitione sollicita ab ignorantibus colebatur, magnum
 illum intellegentiae suae fontem aperuit promptiusque per
 hominem docturus homines filium suum misit operantem
 uirtutes, quae praecellerent hominem, coarguentemque dae- 20
 monas, quos aliqui deos putauissent, ut qui ipsi tamquam

AVCTORES § 4 hucusque potuit *fortasse imitatur Vergilium Aen.*
 11, 823 § 5 lin. 10 quae—fortia *Ep. ad Cor. 1, 1, 27*

1 magno *om.* *L* || faten**tur* *P* 2 intelligentia *D* || intelligendi
D || suspitiones *R* 3 p*ene *R* 4 at] ad *P^aR¹* 5 ratioci-
 natio *D* ratiocinato *R¹* || deficit] *LZ₁*, defecit *PRDv* || credederimus
R^a crederimus *D* 6 intelligimus *R* intelligimus *D* 7 uero
D || uel *D* || idem *om.* *PR* || ueros *D* || deus *om.* *D* 8 omnes
LP¹D || opi**nio**nibus *P* 10 elegi *L* 11 assumpto *R³* ||
 pauperimi *R¹D* || pastorem *D* 13 europae atque africae *L* || adque
P¹R¹ aque *D* || eurupe *D* || patitum *R¹* 14 et clementissimum
om. *R^aD* 15 ordinationem *D* || concessit *D* || **fere *R* 16 uero
D 17 superstitione *D* 18 intelligentiae *D* || promptiusque
R¹ 19 homniem *D* 20 daemones *PR* 21 quos] quod *L* ||
 aliqui* *PR* (q in q̄ *mut. m. 2 R*) || deo (s post o s. s. *m. 1*) *R* || tamq.
 hom. n. cred. op. *om.* *L*

homini non credidissent, operibus tamquam Dei crederent;
 deinde ut in magno silentio ac pace latissima inoffense et 8
 celeriter noui nominis gloria et adnuntiatae salutis uelox fama
 percurreret uel etiam ut discipulis eius per diuersas gentes
 5 euntibus ultroque per cunctos salutis dona offerentibus obeundi
 ac disserendi quippe Romanis ciuibus inter ciues Romanos ^{p. 367}
 esset tuta ¹libertas. quod ideo commemorandum putauī, quia ⁹
 hic sextus libellus usque ad Caesarem Augustum, de quo haec
 dicuntur, extenditur. quodsi aliqui hanc lucidissimam rationem ¹⁰
 10 inritam putant, suisque dis potius adsignant, quos primum
 prudentia elegerint deinde praecipuo cultu inuitarint, ut sibi
 per eos amplissimum hoc pulcherrimumque imperium con-
 deretur — sic enim iactitant, quia ipsi optimo genere sacrorum ¹¹
 emeruerint praecipuum deorum fauorem, quibus ademptis uel
 15 praetermissis discesserint omnes

adytis arisque relictis

Di, quibus imperium hoc steterat —

unde, quamuis reuerentia sanctitatis tuae multa fortissime ¹²
 uerissimeque disseruerit, tamen et mihi locus exigit, ut pauca
 20 subiciam. si Romani colendo deos emeruerunt fauorem deorum ¹³

AVCTORES § 10 *cf. Augustinus C. D. 4, 9* § 11 adytis—
 steterat *Vergilius Aen. 2, 351 sq.*

1 credidissent (n *deleta P*, n s. s. m. 1 *R*) *PR* || deo *PR* || cre-
 deret *LR^a* crediderent *D* 2 in *om. L* || inoffensae *LP^ash* in-
 offensa *D* 3 celeriter (*pr. e in ras. m. 3, ex ae ?*) *R* || annuntiatę
 (N *ex d et e ex e m. 3*) *R* adnuntiati *D* || felox *P^a* 4 percurrit
D 5 abeundi *P²RD* 6 di*serendi (*er. s*) *R* || romanis] romams
D || romanos] *r · L* 7 commemorando *D* 8 libellus (li s. s.
m. 1) *R om. D* || cessarem *D* || agustum *D* 9 dicun*tur *P* ||
 ratione* *D* 10 ir*ritam (*er. i*) *D* irritam *PR* || diis *PR* || signant
PR || primo *D* 12 per *om. D* || concederetur *fort. Portensis*
ante corr. teste Grubitzio (non Florentini; errat Hauerk.), edd. 1510
et 1542 14 praecipuim *P^a* || adeptis *R¹D* 17 de *D* dii *PR* ||
 steterit (*pone e pr. extat r littera inchoata*) *D* 18 sanct.—19 diss.
om. L 18 **sanctitatis (*s in ras. et ti prius s. s. m. 2*) *R* || for-
 tissime uerissimeque] fortissimeque *D* || fortissime *a. ras. R*
 19 di*seruerit (*er. s*) *R* disserit *D* 20 deos] *ds̄ · L* || emerunt *P*
 emerunt (*-nit ?*) *R¹*

et non colendo amiserunt: ut ipse Romulus, parens Romae,
 p. 368 inter tot mala ab ipso ortu suo ingruentia saluus esset,
 14 colendo quis meruit? an Amulius auus, qui exposuit ad necem?
 an pater, qui incertus fuit? an Rhea mater stupri rea? an
 Albani parentes, ipsa quoque ab initio Romani nominis ger- 5
 mina persequentes? an tota Italia, quae per quadringentos annos,
 15 dum audere potuit, excidio eius inhaeruit? non, inquiunt, sed di
 ipsi, quia se colendos sciebant, futuros custodiare cultores. ergo
 16 praescii sunt. si praescii sunt, cur hoc imperium inter tot
 annorum saecula eo potissimum tempore ad summam potentiae 10
 arcem perduxerunt, quo ille nasci inter homines atque ad-
 gnosci ut homo uoluit, post cuius nomen et ipsi pro nihilo
 contempti sunt et cum uniuerso mundo etiam illi, quos ipsi
 17 prouexerant, cucurrerunt? sed humiliter obrepit, inquiunt, et
 latenter intrauit. latentis et humilis unde tam celebris fama, 15
 tam indubitata fides, tam manifesta potentia? signis quibus-
 p. 369a dam et uirtutibus mentes hominum superstitione sollicitas
 cepit et tenuit. at haec si homo potuit, di magis posse de-
 18 buerunt. an quia ille hanc potentiam a Patre sibi traditam
 praedicabat, peruentum est aliquando ad intellegentiam illius 20

AVCTORES § 14 Amulius cf. 2, 4 § 3

1 collendo *D* || ut *om.* *P¹R¹* (s. s. m. 2 in *PR* sed deinde *erasum*
in R) || romulus *D* 3 collendo *D* || amullius *D* || qui* *R* que
D || nicem *L^a* 4 an**pater (*eras. te ut uid.*) *R* || anrhea (n ex r
m. 2, r ex t? m. 2) *R* annea (mea *erasum*) *D* || rea] rhea *L*
 5 abbani *D* || per germana sequentes *L* 6 italiam *D* || quadrin-
 gentus *D* cccc *PR* 7 dii *P* dii (ii cum *ras. m. 2, ex ù ?*) *R*
 8 sciebat (*corr. m. 3*) *L¹* || futurus *R¹* || custodiare *L* 9 praescii
 sunt si *om.* *D* || praescii sunt] praesciis (is, an is?, *eras.*) *D* 10 tem-
 pora *D* 11 quo] *LZ₁h* quo se *PRZfs* quod *D*; cf. § 19 || inter
 homines atq; agnoscii (ter—ag in *ras. m. 1, nusci pone uers. m. 1)* *D* ||
 adque *LP¹R¹* || agnoscii *PRD* 12 post] *PRDv* per *L* 13 cont-
 tenti *P* contenti *D* 14 obrepit *D* obressit *R¹* 15 latanter
R¹ || caelebris (a *er.*) *R* 16 manifestata *D* || quibusdam (dam s. s. m. 1)
R 17 hominem *D* || superstitione *D* || sullitas *D* (-as in -a s *corr.*)
D 18 c*epit *R* || ad *PR* || di in di¹ *corr. L* dii (i *fin. radendo*
ex e? D) *PRD* 19 an] haec *D* 20 peruentū (ū ex us) *P* ||
 *ad *R* || intellegentiam (in s. s. m. 1) *R* intelligentia *D*

noti et ignoti Dei, quam adprehendere, ut dixi, nemo nisi per
 ipsum potest? nec quisquam potest, nisi qui toto se perspecto
 ac despecto conuersus ad sapientiam Dei omnem quaerendi
 ratiocinationem transtulerit ad credendi fidem. uerumtamen 19
 5 breuiter discussio: dii isti, quos tantos ferunt, ut Romanam
 rempublicam et propitii prouexisse et auersi afflixisse uideantur,
 eo certe tempore, quod palam constat, quo nasci Christus
 uoluit et adnuntiari gentibus coepit deuotissime atque inten-
 tissime colebantur. ita illi consulentes et sibi et cultoribus 20
 10 suis non potuerunt uel reprimere uel repellere superstitionem
 eius, propter quam spernendos se cultoresque suos destituendos
 uiderent? quamquam si ab inuitis, danda uenia nec deserendi
 fuerunt; si a uoluntariis, seruanda praescientia nec prius
 fuerant adiuuandi. hoc factum est, inquiunt; nam excitauimus 21
 15 gentes, accendimus reges, instituimus leges, disposuimus
 iudices, praeparauimus poenas suppliciiis et crucibus, Orbem
 totum scrutati sumus, siquo modo Christianum nomen et
 cultus uniuerso mundo posset abradi. hoc eatenus factum est, 22
 donec fecunda crudelitas eo usque inter tormenta ac per tor-
 20¹menta proficeret, quamdiu ipsum regium culmen, per quod p. 370^a
 solum prohiberi potuerat, occuparet. et quid postea consecutum 23

1 adpraehendere R¹D appraehendere R³ 2 nec] ne D || se]re D ||
 perspecto (per *eras.*) D 3 dispectu D || omnem *om.* L 4 trans-
 tulerat D 5 dii (i *alt. m. 2 in ras. ex x fort. R*) PRD || tanto
 D 6 remp̄. D || propicii D || afflixisse R³ || uideatur D
 7 certo D || quod quod D || xp̄s. L 8 uoluit (o *corr. ex 1?*) L
 nolit D || annuntiari R³ || atque intentissime *om.* D || adque P¹R¹
 9 colebantur (n *statim ut uid. s. s. L* || ille R¹ 10 uel reprimere]
 uere praemere D || super institutionem D 11 -que (e *ex ae m. 2*)
 R 12 quamquam p. *ras. R* || nec] ne D || disserendi D 13 fu-
 erint D 15 instituimus] inistiaimus D || disposuimus *statim corr.*
ex instituimus L 16 cruciatibus D || orbem] obrem D 17 ef-
 crutati D || modo] modo tandem D || xpianum et sic plerumque L
 18 possi D 19 facunda D || credulitas R || inter] in- R || torm̄ta
 (~ *add. m. 2*) P 20 quamdiu ipsum] Quo^{am}* (o *in ras., ex am 2, deinde*
 o *m. 2 in am corr.*) diuisum (p *ante s. s. m. 2*) R || regium *om.* D
 21 potuera R¹ || quod L

est? imperatores, inquit, Christiani cessare sacra et claudi
templa iusserunt atque ideo

Excessere omnes adytis arisque relictis

Di, quibus imperium hoc steterat.

24 o quanta et quam inoffensa lux ueritatis est, si non aduersus 5
eam ultro sese offerentem inbecilli infeliciter oculi clauderentur!
si Christiana fides per multa retro tempora saeuientibus
undique aduersum se gentibus regibus legibus caedibus crucibus
ac mortibus reprimi nullo modo potuit, immo, ut dixi, inter
haec et per haec creuit, cultus autem idolorum iam quodam- 10
modo ex se deficiens ac sibi erubescens ad unam clementissi-
25 mam iussionem sine ullo poenali terrore cessauit: cui dubium
est hoc per istius intellegentiae demonstrationem de creatore
suo tandem innotuisse creaturae, quod illa eatenus per uarias
ratiocinationes mentis, intentae quamlibet, aliis offuscata 15
quaesierit ac per hoc statim amor*i* eius, quem etiam ignorans
26 dilexerat, inhaesisse? nec igitur mirum est. si in magna
familia inueniuntur aliqui serui, qui consuetudine lasciuiaque
seductorum adsuefacti patientia domini sui ad contemptum

AUCTORES 3.4 *Vergil. Aen. 2, 351sq.*

1 cessare (es *in ras. m. 2*) *R* 2 adque *R*¹ 3 excessere (e
tertia ex a *m. 2*) *R* excesserunt *L* || a*dytis (er. u) *R* adistis *D* ||
sacrisque *D* 4 di (sed dī ante *ras.*) *L* de *D* dii *PR* || hoc] hoc
est| *D* 6 imbecilli *P* inbecilli *R*¹ inbecilli *R*² imb-*R*¹ inbe-
cile *D* 7 si ilico s. s. *in D* 8 aduersus egentibus (sic) incipit *S* ||
se gentibus] regentibus *D* || ***** regibus (er. undique) *P* (re)gibus
S || legibus *in mg. add. m. 1 in R* || cruciatibus *R*² crudibus (sic)
D 9 (ac) *S* || nullū] (m?)odo *S* || ut] dūt *P* || di(xi) *S*
10 cre(uit) *S* || (ia)m *S* || quodadmodo *SD* 11 (de)fiens sic *S* ||
herubes(ce)ns *S* || clementis(si)mam *S* 12 ul(lo poen)ali *S* || ces-
sa(uit cui) *S* 13 (per istius) *S* || intelligentiac *D* || de(mo)nst(r)a-
tionem de cre(ato)re *S* 14 inno(t)uisse *S* notuisse *P*^a || illa
(a *in ras.*) *P* (ill)a *S* 15 ratiocinationes (a *pr. s. s. m. 1*) *R*
ra(tioc)inationes *S* || in(te)nte *S* || alii suffugata *D* || (of)fuscata *S*
16 (quaesierit ac per) *S* || amor(i) *S* || (q)uem *S* 17 di(i)exerat
S || inhesisset *S* adhaesisc *R* (non *P*) || (ig)itur *S* || est *om. S* || mag(n)a
S 18 (a)liqui *S* || consue(t)udinee sic *S* || lasciuiaque *P*¹*R*¹ (*corr.*
m. ut uid. 4 in R) 19 seduc(t)orum *S* || assuefacti (s *pr. ex d m. 3*)
R adsuefacti *S* || patien(ti)a *S* || contemptum *P* contemptu-|| *S*

ipsius abutantur: unde et merito Deus uel ingratos uel incredulos uel etiam contumaces uariis correptionibus arguit; quod semper utique *confitendum* ¹est, tunc tamen praecipue, ²⁷ quando adhuc per uniuersum mundum nulla erat ecclesia, ^{p. 369^b} quae interuentu fidelium precum meritas mundi poenas iustumque iudicium Dei exorata ipsius clementia temperaret: unde etiam haec, quae mala hominibus uidentur, qualiacumque sunt, grauiora sine dubio omnia fuerunt, sicut ipso, quo coepta sunt, ordine probabuntur.

¹⁰ Bellum Mithridaticum uel, ut uerius dicam, belli Mithridatici ²⁸ clades multas simul inuoluens prouincias tracta et protenta per quadraginta annos fuit. nam DCLXII, ut dixi, anno ab ²⁹ Vrbe condita, quo etiam primum ciuile bellum coeperat,

AUCTORES 12 XL annos (*item Eutrop. 6, 12*) . . p. 356, 4 xxx. . ann
cf. *Oros. 5, 19 § 2 et 6, 5 § 11* || ut dixi *5, 19 § 1*

1 abutan<tur> S || & (unde) S || et om. L || (uel ingra)tos uel incre<dulos> S 2 uel etiam] etiam D || incontumaces P et a. ras. R cont<umaces> S || corrept<ionibus> S corruptionibus D || (ar)guit. quod sem<per> S . 3 utique] Gv utique**** (quod ut uid. eras.) R utique quod LP utiquae quod D (utique) quod S || confitendum] G fatendum LPRv fatendu(m) S || (est) S esse D || praecipuae P -ueq. a. r. R praecipui D p<(raecipue)> S 4 abhuc L || (per uniuersum) S || nu<(lla erat) S || eclesia L eclesia S 5 in<(teruen)tu S || pr<(ecum me)ritas S || praecom LP praecom (o in u m. 1 et a eras.) R || pe<(nas ius)tumque (iudicium dei exo)rata S 6 clementia P ele<(mentia) S 7 i<(nde eti)am hec que ma<(la homi) nibus uidentur (qualia) sumque sunt S 8 (grauio)ra sine dubio (omnia) fuerunt. sicut (ipso) S || quo] co D || cepta S 9 (ordine) S || probabantur R probantur D 10 (bellum) S || mitridaticum SPR metr- D || (uel ut ue)rius dicam be<(lli) S || mitr- PR (mitri) tatici S metridaci D 11 cladis P²R¹ (corr. R¹) || i<(nultas) simul inuolue<ns pro>uincias S || simul] secum et in mg. [simul m. 1 P simul secum R || tract<(a et) protenta per quadr<(aginta annos) f>uit S 12 XL PR quadragenta D || DC. LX. II^{do} O, v; sescentesimo sexagesimo primo L DCLXI. PR, 5 de ti] x simo primo S, 5 etcentesimo sexagissimo D || ut (dixi an)ni sic S anno ut dixi D 13 condi<(ta quo) S || primum om. L || (ciuile b)ellum S bellum ciuile L

inardescens, consulatu uero Ciceronis et Antonii, ut uerbis poetae optimi loquar,

barbarico uix consummata ueneno est.

30 sed in his temporibus triginta gerendi belli inueniuntur anni. qualiter autem quadraginta a plerisque dicti sint non facile 5 discernitur.

p. 370^b

2 Igitur Mithridates rex Ponti atque Armeniae postquam Nicomedem Bithyniae regem amicum populi Romani regno priuare molitus est atque a senatu monitus, si facere temptaret, bellum sibi a populo Romano inferendum fore, iratus Cappa-10 dociam continuo peruasit atque expulso ab ea Ariobarzane 2 rege cunctam prouinciam igni ferroque uastauit. Bithyniam deinde pari clade corripuit. Paphlagoniam simili exitu adflixit

AVCTORES 1 consulatu *sqq. cf. 6, 6 § 1* 2 poetae optimi *Luciani 1, 337* cap. 2 § 1 et § 2 *Eutropius 5, 5*

1 <inard^{sc}ecens *S* inardescere *PR* || consula(tu u)ero *S* || Ciceronis uero *fsh*; uero *cf. uelut 3, 12 § 26* || <et> *S* || antonii *D* <anto>nii *S* || ut *om. D* 2 <poetae> *S* potae *R¹* || optimie loquar *D* 3 barborico *R¹* <barba>rico *S* || consum(mata u)eneno *S* || ueneno est] uenenum *D* 4 <in his t>emporibus *S* || xxx *PR* triginta *D* trigin<ta> *S* || ger<endi> *S* || inueniunt *D* inueni<untur> *S* 5 <auten>] *S* || quatragenta *D* xl *PR* || <apleri>sque *S* || dicti] distincti *D* || sunt *PRD* || <facile> *S* 6 disternitur *D* 7 t de mitridate | <rege po>nti adque armenie (*rubris ut uid. litteris*) <Igitur> *S* || mitridates (*sine h ubique*) *SPR¹* metridatis *D* || <ponti> *S* || adque *SPR¹* || . armeniae postquam] arminia et postquam] arminii postquam *D* || <post q>uam nicomedè *S* 8 bythinae *PR* <bithy>nie *S* || <populi> *S* || \bar{r} · *L* || regnum *SD* 9 <priua>re *S* || <adque a> *S* || adque *PR¹* || a senatu monitus *om. D* || montis *R^a* motus *R^b* (monitus *R²*) || <si face>re *S* || temptaret (et *in ras.*) *P* timptarit *D* temptaret *S* 10 bel<lum si>bi *S* || \bar{r} · *L* ro<(mano)> *S* || ratus *D* 11 <con>tinno *S* || prouasit *D* pinuasit *S* || adque *SPR¹* || e<(x)>pulso *S* || ea] *LSPR* eo *Dfsh* || ariobarzano *L* ariobarzene (ze *in za m. 1 R*) *PR* ariobar<za>ne] *S* 12 regemcuncta *D* || prot<(in)>ciam *S* || igne *R²* || u<(as)>tauit *S* || bythiniam *SPR* bythinia *D* 13 deinde—paphlagoniam *om. D* || paf] *SPR* || simili*** (*er. 1 et fort. m*) *D* || e<(xitu)> *S* || afflixit *SR¹*

pulsis ex ea Pylaemene et Nicomede regibus. post cum uenisset Ephesum, crudeli praecepit edicto, ut per totam Asiam quicumque inuenti essent ciues Romani sub una die omnes necarentur. et factum est; nec explicari aut comprehendi ullo 3 modo uerbis potest, quae tunc multitudo Romanorum ciuium caesa sit, quis maeror plurimarum prouinciarum, quis gemitus occidendorum pariter atque occidentium fuerit, cum singuli quique aut prodere innocentes hospites et amicos, aut ipsi periclitari poena hospitem cogerentur. Archelaus quoque dux 4 Mithridatis cum cxx milibus peditum atque equitum in Achaiam praemissus Athenas cunctamque Graeciam partim ui partim deditioe obtinuit. Sulla, cui post consulatum 5 Mithridaticum bellum obuenerat, Archelaum 'apud Piraeum, p. 371 Atheniensium portum septemplici muro communitum, diu obsedit, 15 ipsam Atheniensium urbem ui cepit. postea iusto proelio cum Archelao confixit: centum decem milia de exercitu Archelai

EXPILATORES § 3 *Orosius secundum Augustinum C. D. 3, 22*

§ 4 *Eutropius 5, 6 exceptis partim ui partim deditioe ex Livio 81 sumptis* § 5 et § 6 *Eutrop. 5, 6 insertis* § 5 cui—obuenerat et Atheniensium—communitum *Livianis 81*

1 pylemenetnicomede *L* || pylemene *PR* pylemne *D* p<yl..>mene
S || nichodeme *R* || re<gibus> *S* || post *om.* *R* 2 eph(e)sum *S*
 epheum *R* cepherum *L* || <edic>to *S* || asiam ut *L* 3 quicumque
D <qui>cumq: *S* || inuenti (*i fin. in ras.*) *P* || fuissent *L* || <ciues> *S* ||
 r̄. *L* || or<nnes> *S* 4 negarentur *D* || <est> *S* || conpraehendi *LPR*¹
 com- *R*¹ conpr<ae>hendi *S* 5 uerbi<s po>test *S* || po**est (*er. st*) *D* ||
 multiti<ido> *S* 6 sint *L* || meror *SPRD* memor *L* || plurimarum—
 occidendorum (*rum usque ad occidendorum in ras. angustiore m. 1*)
D || plurir<na>rum *S* || g<emi>tus *S* 7 pari<ter> *S* || adque *SP¹R¹* ||
 fu<e>rit *S* fuerat *L* 8 qui<ue> *S* || aut] au *D* || innocente<s>
S || a<ut> *S* 9 pereclitari *R*¹ (*i 4*) || poen<a> *S* || hostium *P*¹ (*corr. m.*
rec.) || cogere<nti>r̄ *desinit* *S* 10 metridatis *D* || ·cxx· *L* cxx
 (*c m. 1*) *R* centum uiginti *D* || milibus] milia *P* mi] *R* || adque
*PR*² 11 greciam *RD* ||]partem *P* et a. r. *R* 12 partem *P*
 et a. r. *R* || dedicione *P* || sylla *LPRD* 13 metridaticum *D* || archi-
 laum *D* || apud *P* || pireum *LPR* p r reum (*sic*) *D* 14 commu-
 nitum *PR* cummonitum *D* conminutum *L* 15 adtheniensium *D* ||
 cepit a. r. *R* || ac postea v || proelio *D* 16 archelao (*o ex u*) *R*
 archilao *D* || cx *PR*; cxx *Eutr.* || archilai *D*

6 interfecta, uix decem milia superfuisse referuntur. conperta
 clade Mithridates lectissima septuaginta milia militum Archelao
 in subsidium misit ex Asia. secundo proelio quinquaginta milia
 ex his interfecta sunt ibique Diogenes Archelai filius trucidatus
 7 est. tertio bello omnes copiae, quas Archelaus habebat, ex- 5
 tinctae sunt. nam uiginti milia militum eius in paludem pulsa
 cum Sullae fidem implorarent, insatiabili uictoris ira interfecta
 sunt totidemque alia in flumen coacta ac necata, reliqui
 8 miserorum passim trucidati sunt. porro autem Mithridates in
 Asia nobilissimarum urbium principes occidere bonaque eorum 10
 p. 372 publicare animo intenderat. cumque iam mille sescentos ita
 interfecisset, Ephesii exemplum uerentes excluso praesidio
 eius portas obiecerunt; similiter Smyrnaei Sardi Colophonii
 9 Trallianique fecerunt. perturbatus Mithridates per Archelaum
 ducem suum cum Sulla de pace pepigit. interea Fimbria 15
 Marianorum scelerum satelles, homo omnium audacissimus,
 Flaccum consulem, cui legatus ierat, apud Nicomediam occidit;
 10 ac mox arrepto exercitu Mithridatis filium ex Asia ad Mile-
 topolin fugat, stationem regis inuadit ipsumque Pergamo pellit
 fugientemque insecutus apud Pitanam obsedit, et profecto 20

AVCTORES § 7 usque ad extinctae sunt *Eutrop.* 5, 6, *reliqua*
Liuiana sunt lib. ut uid. 82 § 8 *Liuius* 82 § 9—§ 11 *Liuius*
 82 et 83

1 interfecta uix decem milia *om.* *D* || x *PR* || conperta *R¹D*
 2 metridates *D* || LXX *PR* 3 subsidio *L* || quinquaginta] *LD*
 4 *PR*; quindecim *ex Eutropio corr. Fabricius sh* 4 diogenis *L*
 diogenus *D* || archelei *R¹* (a 4) || trucidatus *D* 5 extincte *D*
 6 xx *PR* || militum] milete ****] (*circ. 5 litt. eras.*) *D* 7 syllae
LPR sylle *D* || impl- *R^b* || insatiabilis *L* 8 totidemque (i *in ras.*
ampliore) *P* || flumine *D* || negata *D* 9 metridatis *D* 10 prin-
 *cipes *R* 11 mile *D* || sexcentos *R¹* sex centus *D* || ita *om.* *D*
 12 ephesi *LD* ephesii (ii *in ras.*; fuerit iū) *P* 13 smyrnei *PRD*
 smyrnes *L* || calophonii *L* culo funi *D* 14 gallianique *R* || metri-
 datis *D* || archilaum *D* 15 duce suo *L* || sylla *LPRD* || phimbria
L 17 ierat (*puncta add. m. 3*) *L* || apud *L* || **nicomediam *R*
 nicomidiam *D* 18 mitridates *P^aR¹* (-is *P^bR²*) metridatis *D* || mili-
 topolim *LPRD* 19 stationemque *PR* 20 fugientem que (que
ex quae) *R* || secutus *L*

cepisset, si L. Lucullus ciuilibus discordiis curam reipublicae
 praetulisset eumque mari coartare obiecta classe uolnisset.
 inde Fimbria Iliensibus iratus, a quibus pro Sullanae partis 11
 studio obiectu portarum repulsus uidebatur, ipsam urbem
 5 Ilium, antiquam illam Romae parentem, funditus caede
 incendioque deleuit. sed eam Sulla continuo reformauit.
 idem Fimbria apud Thyatiram cum ab exercitu Sullae ob-
 sideretur, desperatione adactus in templo Aesculapii manu sua ^{p. 3}
 interfectus est. ¹Fannius et Magius de exercitu Fimbriae 12
 10 profugi Mithridati sese adiunxerunt: quorum hortatu Mithri-
 dates cum Sertorio per legatos in Hispaniam missos foedus
 pepigit. Sertorius ad eum M. Marium firmandi foederis
 causa misit: quem rex apud se retentum breui ducem fecit
 in locum Archelai, qui se ad Sullam cum uxore liberisque
 15 contulerat. Marius et Eumachus duces a Mithridate aduersus 13
 Lucillum missi, magno exercitu breui congregato cum P.
 Rutilio apud Chalcedonam congressi sunt eumque cum plurima
 exercitus ipsius parte ceciderunt. Lucullus Mithridatem Cyzi- 14
 cenos obsidentem fossa cinxit eumque quod faciebat pati

AVCTORES § 12 et § 13 *Liuius* 93 § 14 — § 18 *Liuius* 94
 (§ 16 sq. cf. *Seruius ad Aen.* 9, 716: Liuius in libro nonagesimo quarto
 Inarimem in Maeoniae partibus esse dicit, ubi per quinquaginta milia
 terrae igni exustae sunt; *ubi inaryme codex Par. 7929, idem tamen in
 praeced. inarimem, Georgio Thilone teste*)

1 coepisset *L* c*episset *R* || lucius *PRD* || luculus *PR* || ciuilis
D || reip̄. *L* 2 pertulisset *P* pretulisset (re *in ras. m. ut uid.* 4)
R 3 fimbriam *D* || syllanæ *LPRD* || aliensibus *R*¹ (i 3)
 5 illam] illi *D* || parententem *D* 6 sylla *LPRD* 7 thiatyram
LP thiatiram *R* tyatiram *D*, Thyatira *corr. fsh* || syllae *LPR* sillae
D 8 desperationē *P* || escolapii *L* · asculapii *D* aesculatpi (*sed t*
del.) *P* aescula pi *R* 9 fannius (fan *radendo in fi mut.*) *D* fanius
R 10 methridati *D* || adiuncxerunt (c *er.*) *R* || ortatu *PR*¹ (*corr.*
*R*¹) hotatu *D* || metridates *D* 11 ser turio (er *in ras. 2 uel 3*
litt. m. 1) *D* 12 serturius *D* || m̄. *L* marcum *PRD* 13 rex]
 sex *D* 14 archelai (*alt. a in ras.*) *R* || ses *P*^a || syllam *LPRD*
 15 eumachis *D* || methridate *D* 16 luculum *R*¹ || congregatus
D || publico (u *in ras. m. 1 D*) *PRD* 17 apud (*quasi nom. propr.*
esset) *L* || calchedonam (h *erasa in R*) *LPRD* 18 part**e* (*er. a*)
R || caeciderunt *LPD* et *a. ras. R* || locullus *D* || mitridatæ (̄
add. m. 2) *P* mitridatæ (æ *in en m. 1*) *R* metridatem *D* || cyzeci-
 nos *L* cizycenos *P* 19 cinxit *D* et *a. ras. R*

compulit atque ad ipsos Cyzicenos, ut bono animo essent,
 nuntium misit unum ex militibus nandi peritum: qui duobus
 utribus suspensus mediam ipse regulam tenens plantisque
 15 subremigans septem milia passuum transmeauit. Mithridates
 inopia laborans partem copiarum instructam armis domum 5
 abire praecipit: quam Lucullus excipiens uniuersam disperdidit,
 nam amplius quam quindecim milia hominum tunc interfecisse
 16 narratur. tunc etiam Fannius, qui se Mithridati iunxerat, et
 Metrophanes regius praetor a Mamerco uicti, cum duobus
 p. 374 milibus e^lquitum in Moesiam profugerunt atque inde in Mae- 10
 17 oniam digressi in colles camposque Inarimos inciderunt. ubi
 non solum montes usti uel saxa quasi quadam fuligine ob-
 fuscata cernuntur, uerum etiam campi ambusto solo squalidi
 per quinquaginta milia passuum sine ullo ignis uel fornacis
 indicio et pendulo in profundum cinere putres iacent; tribus 15
 etiam locis torridae uoragines ostenduntur, quas Graeci physas
 18 uocant. in quibus diu oberrantes inopinatis tandem periculis
 exempti sunt et clam in regis castra uenerunt. Deiotarus rex
 Gallograeciae praefectos regis bello trucidauit.
 19 Interea Mithridates apud Cyzicum eadem mora, qua obsidebat, 20

AVCTORES § 19 — § 24 *Liuius* 95

1 compulit *R¹D* || adque *P* || ipso *R^a* || cyzicenos (*pro y fuit i*) *L*
 cyzinos *D* 2 namdi *L* 3 **utribus *R* || lantisque *L* 4 septe
D || mithridatis *L* mitri* dates (*er. a uel d*) *R* metridatis *D*
 5 inoffia *D* || partæ *R^a* || copiarū (~ *add. m. 2*) *P* || donum *D* 6 abirc]
 habere *D* || locullus *D* 7 xv *PR* 8 fanius *R* || mithridati
 iunxerat et *om. D* 9 methrofanus *PR* metro fanus *D* || praetor
 a] apraetore *D* 10 *equitum (*er. a*) *R* || mosiam *D* || adque
P¹R¹ || meoniam *LD* moeoniam *PR* 11 degressi *R¹* || inaremos
LPR¹ inheremos *R²* inerimus *D* 12 usti (*s corr. erat, in 1^c?*)
R || quaedam *P* quaedam (. 2) *R* || figuline *L* fulgine *D* || offuscata
(*f pr. ilico ex b inchoata corr. D*) *PRD* 13 solo squalidi] solus,
quaualidi *D* 14 quinquaginta] *L P·L· s. lin. add. m. 1 in R*
15 inditio *R^a* || cineres *P^aR¹* || putres (*t in ras. ampliore*) *P*
16 gracci *R¹* graci *D* || pysar *L* phyras *R²D* 17 *oberrantes (*er.*
a) *R* 18 exemti *PD* || reges *P¹* || deiotaros *D* || rex] ex *L*
19 gallograeciae *R* || reges *ante corr. L* rexs *D* 20 metridates
D || cyzicum (*pro y fuit i*) *L* cizicum *D* || eandem *D* || mora***] (*er.*
qua?) *R*

obsessus in magnam penuriam pestilentiamque exercitum suum coartauit. nam plus quam trecenta milia hominum fame et morbo in eadem obsidione amisisse fer^tur; ipse cum paucis ^{p. 375} arrepta naui clam fugit e castris. Lucullus, incruento milite ²⁰ spectator cladis alienae, nouum genus uictoriae adeptus est; mox Marium adortus uicit fugauitque: in quo proelio plus quam undecim milia Marianorum militum interfecta referuntur. Lucullus postea cum eodem Mario nauali proelio congressus ²¹ triginta et duas naues regias et complures onerarias aut demersit aut cepit. multi ibi ex his quos Sulla proscripserat, ¹⁰ interempti sunt. Marius postera die de spelunca, ubi latebat, ²² extractus meritas hostilis animi poenas luit. eodem uero ²³ Lucullus impetu Apamiam uastauit et sub monte Olympo Prusam munitissimam ciuitatem captam expugnatamque ¹⁵ diripuit. Mithridates aduersus Byzantium instructa classe nauigans ²⁴ tempestate correptus octoginta rostratas naues perdidit; ipse cum quassa iam naui mergeretur, in myoparonem Seleuci piratae ipso pirata iuuante transiuit. inde Sinopem ac post Amisum cum magna difficultate peruenit.

1 pestilentiamque] pestia quae *D* 2 ccc *PR* 3 amisisse *R*¹
 amississe *D* 4 clam aufugit *R*² || fugit* *P* || e] de *D* || lucullus
R 5 genes *D* 6 quo *s. lin. add. m. 1 in R* || proelium *D*
 7 undecim *D* || militus *D* 8 mario *om. D* 9 tregenta et duas
D xxxii PR || complures *R*¹ cumpluris *D* || demersit (t *in ras.*) *P*
 dimersit *RD* 10 c*epit *R* || ^{his (h m. 1) R} || sylla *LPR* syllas
D || proscriberat *L* 11 intempti (t *pr. m. 2 in d deinde m. 2 in*
 t *corr.*) *R* || speluncha *L* 12 poenas *om. pag. extr. sed m. 2 in*
mg. add. penas (e in oe 4) R 13 uestauit *D* 14 priusam *L*
 prius ad (ad *del. in R*) *PR* prosa *D* || minutissimam *R* || ciuitate
D || captam *om. D* || expugnatam qui *D* 15 metridatis *D* || aduer-
 sum *D* || bizantium *R* 16 correptas *L* || octogenta (*er. u inchoata* ?)
D lxxx PR 17 quassa] *LD* quassa^{ta} *P* quassa^{ta} (ta *m. 2*) *R*
 quassata (*sed omissio iam G*) *Gv* || nauis* *P* || mo eo paronem (*s. s.*
glossa n̄. nauis.) *P* mi*o paronem (*i* ex oe m. 2*) *R* meopatronem *D* ||
 serleuci (*r del.*) *P* 18 iuuante] *DGv* iuente *L* iubente *PRZ* ||
 transiliuit *PRDZZ, fsh* || sinopen *PRD* 19 amysam *L* amison
D anison PR

p. 376

3 Eodem anno apud Romam Catilina incesti accusatus, quod cum Fabia uirgine Vestali commisisse arguebatur, Catuli gratia fultus euasit.

2 Lucullus Sinopem expugnaturus obsederat; hanc Seleucus archipirata et Cleochares spado, qui praesidii causa praeerant, 5

3 expilatam atque incensam reliquerunt. Lucullus miserorum hostium intestina clade permotus celeri occursum inmissum restinxit incendium. ita misera ciuitas uersa uice hostium sociorumque unde defendenda disperdita et unde disperdenda

4 seruata est. at uero M. Lucullus, qui Curioni in Macedonia 10 successerat, totam Bessorum gentem bello adpetitam in deditionem recepit.

5 Eodem tempore Metellus Siciliae praetor cum foedissima illa C. Verris praetura Siciliam adflictam inuenisset, maxime Pyrganione archipirata nefariis praedis et caedibus dilacerante, 15 qui pulsa classe Romana Syracusanum portum obtinuerat —

p. 377 quem mox nauali terrestrique proelio comminutum Sicilia 6 decedere compulit. praeterea Lucullus transgressus Euphraten et Tigrim, apud Tigranocertam urbem cum Mithridate et Tigrane congressus paruissima suorum manu magnum hostium 20 numerum occidit; nam triginta milia hominum in eo bello

AVCTORES § 1—§ 3 *Livius lib. ut uid. 97* § 4 *Livius 97*
§ 5—§ 7 *Livius 98*

2 fabi *R^a* famia *D* || commi*sisse| (sse *ex corr. add. ?*) *R* commississet *D* || catuli (1l *supra* 1 *scr. m. 2*) *R* 4 locullus *D* || sinopen *PRD* || obsiderat *R¹* || seleuc*us *R* 5 cleoclaires *D* || haecres spato q: (*i. e. que*) p̄sidie causa p̄erant *om. sed m. 1, ilico ut uid., in marg. inf. add. D* || causa qui praesidii causa *L* || praeraⁿt (*n m. rec. P, m. 2 R*) *PR* 6 adque *P¹R¹* || relinquerunt *L* 7 imm-R⁴ 8 restinxit (*c er.*) *R* 9 defedenda *R¹* (*corr. 4*) 10 at] an *D* || marcus *PRD* || qui] que *D* || corioni *R²D* || machedonia *PR* (*h er. R*) 11 succusserat *R¹* succenserat *D* || appetitam *PR* appetita *D* 13 sicilliae (1 *pr. er.*) *P* || cum *om. R¹* 14 ḡ. *L* gai* *P* gai *RD* || ueris *D* || afflictam (*f pr. in ras. m. 3 R*) *RD* || maxime *a. r. R* 15 perganionem (*m del. P*) *PR* purganione *D* || archipiratā *R²* || praedis] i predis *D* 16 qui] que *D* 17 quem] *LPRD* v *om. X₂Z* eum *Y₇*, mox eum *Z₁*; *cf. Apol. 5 § 3* || **trestriq: *P* et terrestri (et *add. ante u. m. 2*) *R* || proelium *D* 18 compulit *R³* || eufraten *LPR* eufratin *D* 19 tygrim *R* tigr|ju *D* || metridate *D* 21 xxx *PR* uiginti *D*

caesa referuntur. Tigranes uix centum quinquaginta equitibus 7
comitatus aufugit diademate et tiara ne agnosceretur abiectis.
tunc ad Lucillum totius paene Orientis supplices uenere
legati; imminente hieme per Armeniam in Mesopotamiam
5 regressus Nisibin urbem illis tunc locis inclitam expugnauit
et cepit.

Isdem diebus piratae per omnia sparsi maria et iam non 4
tantum intercipientes nauium commeatus sed etiam insulas
prouinciasque uastantes, inpunitate sceleris et auditate praedae
10 uulgo sese adsociantibus in immensum augebantur: quos Cn.
Pompeius post multam quidem uastationem, quam terra p. 373
marique diu egerant, mira tamen celeritate compressit.

Eodem tempore Cretam insulam per biennium Metellus 2
euertit diuturnoque bello domitam in potestatem redegit leges-
15 que Minois Romanis legibus permutauit.

Pompeius postea, successor Luculli, in minore Armenia 3
iuxta montem Dastracum castra regis obsidione conclusit. rex
cum omnibus copiis eruptione per noctem facta, insuper etiam

AVCTORES § 1 *Liuius* 99 § 2 *Liuius* 99 et 100 § 3—§ 9
Liuius (100 et) 101 (§ 8 et § 9 cf. *Eutrop.* 6, 13 et 14)

EXPILOTORES 7 piratae—9 uastantes, 10 quos—12 compressit *ad-*
hibuit Isidorus Orig. 18, 1, 5, *qui sic*: non solum nauibus commeatus
(omisso intercipientes) sed et q. s.

1 uix om. L || CL PR || *equitibus suis (suis s. s. m. 2) R
2 comitatur D || au^{mm}fugit (*nil eras. uid., sed ob membr. uitium*
spatium rel.) P || diadematae (æ rad. in e) R || et om. (*sed spatium duarum*
litt. relicto) L || thiara (t ex d corr. in P) PR 3 p*ene R ||
subplices D 4 is ante imminente add. fsh || imminente PR¹ (m
R³) imminente D || armeniã (*sic m. 1 puncto s. s.*) D 5 nisibin]
G nisibi (bi et ur seq. in ras. m. 1, i in e m. 4 R) LPR nisi D ||
illis om. D || inclitam] R p. r., D inclitam LP et a. ras. R
6 cepit R 7 hisdem LPR disdem (m. 1) D || sparsim D
8 nauium D et nauium (et add. m. rec.) P 9 imp- R³ || auditate
(a priorem s. s. m. 1) R auite D || praede R 10 sese] se D ||
adsociantibus LPD associantibus R³ adsociantes Z₁h || imm- R³ ||
gn̄- L gneus * (er. a) P gneus RD 11 pompeius D || multam
quidem] multa q; dã (ã ilico in e corr.) D 12 conp̄ssit (cō- 3) R
15 minuisso]manis D || **romanis (1—2 litt. er.) P 16 pompeius
D || armoenia R arminia D 17 destracum D || astra R¹

persequentem bello repellere statuit. Pompeius fugientes per-
 4 sequi intendit. itaque bellum nocte commissum est. luna
 tunc orta a tergo Romanis erat. regii longitudinem umbrarum
 p. 379 proximitatem hostium rati ¹cuncta in inritum tela fuderunt.
 Romani ueluti inermes postea adgressi sine labore uicerunt. 5
 5 namque de exercitu regio XL milia caesa uel capta sunt,
 Romani uulnerati mille, uix autem quadraginta interfecti.
 6 rex inter tumultus belli fuga lapsus, adiutus etiam beneficio
 sublustris noctis euasit, relictusque ab omnibus amicis philo-
 sophis scriptoribus rerum uel carminum ac medicis solus per 10
 deuia equum manu trahens atque ad omnes nocturnos strepitus
 trepidans, in quoddam castellum deuertit atque inde in Ar-
 7 meniam perrexit. Pompeius regem insecuturus inter duo
 flumina, quae ab uno monte diuersis specubus exoriuntur, hoc
 est Euphraten et Araxen, urbem Nicopolim senibus, lixis et 15
 8 aegris uolentibus condidit. oranti Tigrani ueniam dedit;
 exercitum Horodis Albanorum regis praefectosque eius ter
 p. 380 proelio uicit; po¹stea epistulas Horodis et munera *pro pace*
 cum Albanis instauranda libenter accepit; Artacem regem

1 psequentem (p s. s. m. 1) P persequentis D || bellum D || per-
 sequi (i s. s. m. 1) R 3 erit D || regii] regi in P et a. ras. R ||
 longitudinem] LP^aRD^v longitudine P^bGh 4 proximitate P^aR¹ ||
 in om. L || irritum PR 5 inermes L^{1a} || adgressi R³ 6 qua-
 draginta D 7 XL PR 8 tumultus belli (tu ex corr. add.) P
 belli tumultus L || elapsus h || beneficio P 9 ab om. D || filosofis
 PR philophis D 10 scribtoribus L 11 *equum R || adque
 PR¹D || trepitus R¹ 12 quodam D || diuertit PR || adque P¹R¹ ||
 armoeniam R arminiam D 13 persecuturus L insecuturus (in s.
 s. m. 1) R 14 speciebus L 15 eufraten LPRD || araxen]
 LPR araxe D || lixis] LPRD₅, lexis et glossa s. s.: .1. recuruis †
 lassiss O lassiss K² itemque Fabricius ('e Gualtheri libro'), sh male
 probatum Grubitzio || et] set R¹ 17 horodis] LPRD, Orodiss corr.
 v 18 uicit proelio uicit L || horodis] LPRD, Orodiss corr. v ||
 pro pace c. a. instauranda] GZh cum albanis instauranda (al banis, l
 ex corr. add. m. 1 P) LPR^aDM'TOHZ₁ cum albanis pace instau-
 randa (pace pone uersus finem add. m. ut uid. 1 R) R^b ed. Col. fs
 cum albanis instauranda pace K c. a. pacis instaurandae (instaurande
 pacis N) M²N 19 artacem] LD arthachem (sed prior h del.) P ar-
 tachem R; Artocem fh

Hiberiae bello fudit totamque Hiberiam in deditionem accepit. inde, cum Armeniam Colchos Cappadociam et Syriam ordinatis 9 rebus conposuisset, promouens de Ponto in Parthiam ad Ecbatanam urbem caput Parthici regni quinquagesimo die 5 uenit.

In Bosporo Mithridate Cerealia sacra celebrante terrae 5 motus adeo grauis repente exortus est, ut magna clades ex eo urbium atque agrorum secuta narretur. eodem tempore Castor 2 Mithridatis praefectus, qui Phanagorio praeerat, interfectis 10 amicis regiis arcem occupauit et quattuor Mithridatis filios ad praesidia Romana transmisit. Mithridates accensus ira in 3 scelera exar¹sit. nam complures tunc amicos suos et Ezipodram p. 381 filium suum interfecit, cum antea iam alio Macharem parricidio trucidasset; Pharnaces alter filius eius exemplo fratrum 4 15 territus exercitum ad persequendum sese missum sibi conciliauit et mox aduersus patrem duxit. Mithridates diu ex altissimo 5 muro filium frustra precatus ubi inexorabilem uidit, moriturus exclamasse fertur: Quoniam Pharnaces, inquit, mori

AVCTORES § 1—§ 7 *Liuius* 102 (§ 4.6.7 cf. *Periocha*, § 7 *Entropius* 6, 12)

EXPILORES 12 complures — p. 366, 9 praebuit *excerpsit Paulus* 135 sq.

1 bellum fugit *D* 2 arminiam *D* || campadociam *R*¹ || siriam *D* 3 comp- *R*³ 4 ecbathanam *P* *aec bathanam (*eras. h et aec cum seqq. coniuncta*) *R* ecbantanam *D* || capud *RD* || partici *LD* || quinquagesimo *p. ras. R* -insimo *D* || die uenit *om. L*
6 bosphoro *PR* bosforo *LD* || metridate *D* || cerealea *R*¹ cerialia *D* || celebraute (n s. s.) *R* celebrantem *L* 7-graues *P*^a 8 adque *PR*¹ 9 mitridates (-is *m. ut uid. 1 P, R*²) *P*^a*R*¹ metridatis *D* || panagorio *PR* fauagorio *D* 10 regis *D* || IIII *PR* || mitridates (-is 2) *P*¹*R*¹ metridatis *D* 11 presidia *R* || mithridatis *L* metridatis *D* || accensus (ns *in ras.*) *R* 12 excelera *D* || compl- *R*³ compluris *D* 13 ante *PR* || alio] *LPR*¹*D* alium *R*²*v* || matharem *L* inacharem *R* || post macharem *interpolarunt* filium suum *TZ*, uomine *fsh* || parridio *R*¹ parricidium *D* 14 parnaces *ante corr. L* 15 exercitum *om. D* || sese] *PR* se *LD* (*om. sed statim s. s. in L*) 16 aduersum *D* || metridatis *D* || diu* *P* 17 frustras *D*^a || praecatus *LP*^a*D*, *a. r. R* 18 inquit *R*¹

iubet, uos, si estis, di patrii, precor, ut quando-
cumque et ipse hanc uocem a liberis suis audiat.
statimque descendens ad uxores, pelices ac filias suas uenenum
6 omnibus dedit. quod cum ipse nouissimus hausisset nec tamen
propter remedia, quibus uitalia sua aduersus noxios sucos saepe 5
obstruxerat, ueneno confici posset frustraue spatiaretur, si-
quo tandem modo infusa pestis per uenas uegetatione corporis
acta discurreret, Gallum quendam militem iam fracto muro
7 discurrentem inuitauit eique iugulum praebuit. hunc exitum
p. 382 uitae Mithrida¹tes habuit nobisque sententiae suae fortissimum 10
argumentum reliquit homo omnium, ut ferunt, superstitio-
sissimus, annos natus septuaginta et duo, habens secum semper
philosophos omniumque artium peritissimos.

8 Si estis, inquit, di patrii. ita ille diu colendo ac diu
quaerendo persenserat hos non esse certos deos, qui esse 15
putabantur. rex multae experientiae atque aeuo grauis uerum
Deum, ad cuius notitiam non nisi auditu per fidem uenitur,
non intellegebat. hos autem falsos esse rationis ipsius luce
9 peruiderat, aliud consuetudini aliud menti suae tribuens. si
estis, inquit, di, hoc est dicere: ego sentiens esse super 20
hominem potentiorum ipso homine potestatem, precandi neces-
sitate motus commendo diligentiam et excuso ignorantiam
10 meam; inuoco qui est, dum conuenio qui non est. quapropter
cum dolore et timore considerandum est: qua poena quoue

1 dii P^bR^b de D || praecor LD , a. r. R || quodcumque] $LPR\text{‡}$
quando cumquae D quandoque (sic at quandoque in $mg. G^3$) G^3v
2 et om. ‡ 3 descendens D || pelices] $LP^bR^bD\text{‡}$ felices $P^aR^a\text{‡}$
5 noxius successa epe D || sucos] LPR^2 suos R^1 6 abstruxerat R^1
8 quē dam D 10 metridatis D 11 reliquid (u s. s. non ex
correctura tamen L) LPR^a 12 septuaginta et duo] L septuaginta
et duos D LXX et duo PR 13 philosophos R 14 inquit LPR^1D ||
dii PR^2 16 adque P^1R^1 17 non ex corr. add. in P
18 intellegebat (n s. s. m. 1) R intelligibat D || ***] eē. R 19 con-
suetudinem D || menti* (er. s) R 20 inquit PR^1 inquit D || di]
 LD dii PR || dicere ego] diceregno D 21 homine] homini R^2 ||
praecandi (di ex corr. add. in P , a pr. er. in R) LPR 23 inuoco]
eum iam (iam eum X_2Z) inuoco R^2X_2Z || qui est] qui es D || qui non
est] eum qui non est dcus R^2X_2Z 24 dolore]et (dol in ras., ore
pone uers. et ante u. scr. m. 1) D

iudicio digni erunt, qui contra interdictum iam propalatae et publicae ueritatis eos sectantur et colunt deos, de quibus etiam illi iam tunc dubitare poterant, qui adhuc praeter eosdem scire nil poterant. uerumtamen breuiter consulo: qualia tunc 11
 5 toto Orienti tempora uidebantur, cum per quadraginta annos miserae nationes alternis tantorum ducum uastationibus tere-
 1 bantur; cum quaeque ciuitas tantis concursibus media in- p. 383
 euitabiliter periclitabatur, inde accensura alterum unde alterum temperasset, hoc mox habitura supplicii quod remedii ad
 10 tempus habuisset; cum trepidae diuersarum prouinciarum 12
 legationes inter succedentes Romanorum duces et truculentiorum
 notitia Mithridaten, alternis ad utrumque, prout quemque sors
 belli attollebat, et incertis satisfactionibus transferebantur
 augendo pericula quae sanabant? nam quid continuo Pompeius 13
 15 et quidem Pompeius homo Romanorum moderatissimus per
 plurimas partes Orientis finito Mithridatico bello egerit, paucis
 proferam.

Anno ab Vrbe condita DCLXXXVIII M. Tullio Cicerone et 6
 C. Antonio consulibus Pompeius occisi Mithridatis nuntio

AVCTORES § 11 per XL annos cum *Eutropio* 6, 12, cf. *Oros.* 6, 1 § 28 sq. cap. 6 § 1 Anno — consulibus *Eutrop.* 6, 15 (cf. *Oros.* 6, 1 § 29) || Pompeius — § 5 et § 7 *Liuius* 102 et 103; ad coniu-
 rationem *Catilineae* § 5 breuiter perstrictam laudat § 6 *Sallustium*

2 publicae] LPRD (-ce D) v publicatae h; glossa sibi publicatae
 adscr. m. 2^a in G || de om. sed statim s. s. in L 4 nil] L nihil
 PRD || quali^a (alia in ras. ang. m. 1) D 5 toto] LPRD toti v ||
 oriente P^a || quadraginta D XL PR || annorum D 7 quaeque]
 que D || concussibus D 8 periclitaba*tur P pereclitabatur R'
 9 huc L 10 traepidae P^a trepide R' || prouintiarum R
 11 duces et] duces ** et (in ras. m. 1; ante et ras. 2 uel 3 litter. ca-
 pax) D 12 notitiã (~ m. 1?) R notitiam D || mithridaten] L
 mitridaten (metr- D) PD mitrida*ten (er. n) R || sors] orbs (r et s in
 ras. m. 1) D 13 attollibat D 14 nam] LPRD nunc (puncto
 pro? post sanabant posito) v 15 et quidem pompeius om. R || mode-
 rantissimus L 16 mitridatico (co in ras.) P metridatico D || egerit]
 j erit D || pauces (e in i m. 1) R 18 .sescentesimo octogesimo
 nono. L sexcentissimo octogesimo nono D || marco PRD || tulio D
 19 ḡ. L gaio PRD || cons̄s. L consule (sed pro le fuisse 1; uid. in
 P; in R corr. m. 2 aut 3) PR' || mitrhidatis L mitridatis ut semper
 PR metridates D

- p. 384 ¹accepto Syriam Coelen et Phoenicen bello adgressus, Ituraeos
²primum Arabasque perdomuit urbemque eorum, quam Petram
³nominant, cepit; hinc ad Iudaeos, quibus Aristobulus expulso
fratre Hyrcano primus ex sacerdote rex praeerat, atque ad
Hierosolymam urbem eorum Gabinium cum exercitu mittit. ⁵
ipse continuo subsecutus et a patribus urbe susceptus sed a
³plebe muro templi repulsus expugnationem eius intendit. id
non solum natura loci, uerum etiam ingenti muro fossaque
p. 385 ⁴maxima munitum, cum alias a¹liis legiones dies noctesque
succedere sine requie cogeret, uix tertio mense expugnauit. ¹⁰
tredecim milia ibi Iudaeorum caesa narrantur, cetera multitudo
⁴in fidem uenit. Pompeius muros cinitatis euerti aequarique
solo imperauit et, cum aliquantos principes Iudaeorum securi
percussisset, Hyrcanum sacerdotio restituit, Aristobulum ca-
ptiuum Romam duxit. hoc bellum Orientis cum uiginti et ¹⁵
duobus regibus sese gessisse ipse Pompeius pro contione
narrauit.
- ⁵ Interea coniuratio Catilinae aduersus patriam per eosdem
dies in Vrbe habita et prodita, in Etruria uero ciuili bello
⁶extincta est; Romae conscii coniurationis occisi sunt. sed hanc ²⁰

EXPILATORES 7 expugnationem (obsedit β) . . . 8 non solum—10
expugnauit *compilauit Paulus 138* 12 muros—17 narrauit *compilauit
Paulus 138*

1 cylen *L* || phoenicem *PR* foenicem *D* || aggressus *R*³ adgresus
D || itureos *D* ityreos *LPR* 3 cepit *a. r.* *R* || ad *om. sh* || iudeos
R || aristobolus *R*³ 4 hircano *L* hycano *D* || ex] & *R* ex *m. 1*
add. ante uers. D || sacerdote] sacerdos et *R*² || adque *P*¹*R*¹ 5 hieru-
solymam *R* hyerusolimam *D* || gainium *L* 6 urbē *P* (*non R*) ||
susceptus] *alt. s in ras. m. 1 R* 7 expulsus *PR* || expugnationem]
*LDZ*₁ (-ci- *D*) oppugnationem *PRZ fsh* 8 ingentibus muris *D*
9 maxima (*m alt. in ras. m. 1*) *R* || legionis *R*¹ regionis *D*
10 succedere *P*^a*D* || cogeret uix] cogeret] *L* 11 tridecim *D*
XIII *PR* || ibi millia *h* || narrantur (*alt. n ex corr. add.*) *P* || cetera *a. r.*
R 12 muro *D* || euerti (ti *in ras. ampliore*) *P* euerti *R* || aequari
D 13 secuti *D* 14 aristobolum *RD* 15 roma *D* || bello
D || xx et duobus *PR* 16 sese gessisse] se|regississe *D* || sese] *L*
se *PR* || gersisse *R*¹ || ipse *om. L* 18 eosdem] eosdiem *L*
19 et *L* ac *PRDv* 20 extincta] *LPRD* || con***iurationis *P*

historiam agente Cicerone et describente Sallustio satis omnibus notam nunc a nobis breuiter fuisse perstrictam sat est. motus etiam in Paelignis ortus a Marcellis patre et filio per 7 L. Vettium proditus patefacta Catilinae coniuratione quasi
5 succisa radice compressus est, et de utroque per Bibulum in Paelignis, per Ciceronem in Bruttis uindicatum est.

Anno ab Vrbe condita DCXCIII C. Caesare et L. Bibulo 7 consulibus lege Vatinia Caesari tres prouinciae cum legionibus p. 386 septem in quinquennium datae Gallia Transalpina et Cisalpina
10 et Illyricus; Galliam Comatam postea senatus adiecit.

Hanc historiam Suetonius Tranquillus plenissime explicuit, 2 cuius nos competentes portiunculas decerpimus.

Heluetiorum animos, fortissimae Gallorum omnium gentis 3 ea uel maxime causa quod perpetuo paene cum Germanis bello
15 altercabantur a quibus Rheno tantum flumine dirimuntur,

AVCTORES § 1 Anno—consulibus *Eutrop. 6, 17* || lege—adiecit
Liuius 103 ut uid. § 2 Suetonius Tranquillus *cf. Reifferscheid,*
Suetoni rel. p. 471 § 3 et § 4 *Caesar B. G. 1, 1—5*

EXFILATORES 7 anno—8 consulibus *adhibuit Beda Hist. eccl. 1, 2*

1 agente] am agente P agente e D; *cf. 1, 1 § 6* || et om. D ||
discribente PR¹D || salustio R³D 2 a om. D || perstrictam D
3 etiam (m in ras. m. 1) D || pelignis LPD peliginis sed i alt. erasa R
4 lucium PD lutium R || uectium R || catalinae P^a 5 succisa
P^a || conpraessus P compressus R¹ suppraessus D || et] e D
6 pelignis LPRD || ciceronē (c in ras.) R || bruttiis] PR pruttiis D
brutiis L 7 DC*XCIII R³ DCLXLIII PR¹ -sescentesimo nonagen-
simo -tertio - L sexcentissimo nonagesimo (hoc i in ras. m. 1) tertio D ||
ḡ - L gaio PR gaio (er. c?) D || cesare D || lucio PD lutio R
8 cons̄ - L cons̄ R || caesari* R || puincia (p ex corr. add.) P pro-
uintiae R || legationibus L 9 septem] numerus ex corr. add. P
sep*tem (p ilico in ras. scr.) D || gallea D || transalpina R^a trans-
alpina D 10 galleam D || adiecit hanc historiam soetonius haec
excepta a priore omnia in ras. paullo angustiore; pone soetonius circiter
decem litterae erasae sunt D || suae tonius R 12 cuius nos — 13
animos] nil praeter cuius nos R^a quibus erasis in mg. superiore Cuius
nos—animos eadem aut certe aequalis m. scripsit postquam eadem ut
uid. paullo inferius in eod. mg. paullo inferius exarata erasit
13 heluitiorum LPR^m || fortissime R || gestis (s pr. in n corr. ead.
m. q. supra) R 14 maxima LPR || p*ene (eras. a) R 15 reno D

Orgetorix quidam princeps gentis spe totas inuadendi Gallias
 4 in arma accenderat. quo ceteri optimates correpto et ad
 mortem coacto cohibere tamen semel animatas in praedam
 plebes nequiverunt. qui coniuratione facta ac die dicta, exustis
 uicis ac domibus suis, ne quod desiderium ex spe reuertendi 5
 5 foret, profecti sunt. quos cum apud Rhodanum flumen obuios
 p. 387 Caesar habuisset, magno difficilique bello ¹bis uicit uictosque
 ad deditionem coegit. horum fuit, cum primum progressa est,
 p. 388 omnis multitudo Heluetiorum Tulingorum ¹Latobogiorum
 Rauracorum et Boiorum utriusque sexus ad centum quinquena-
 10 ginta et septem milia hominum. ex his quadraginta et se-
 ptem milia in bello ceciderunt, cetera in terras proprias re-
 missa sunt.

6 Postea Caesar contra Ariouistum regem ¹excitantem in-
 p. 389 uehentemque secum incredibiles Germanorum copias, quibus 15
 nuper uniuersos Galliarum populos se subegisse iactabat, apud
 Sequanos uicit, cum diu exercitus Caesaris Germanorum multi-
 7 tudine et uirtute perterritus pugnam detrectasset. statim

AVCTORES § 5 *Caesar B. G. 1, 12.23-29* § 6 *Caesar B. G. 1, 31.44.38.39* § 7 *Caesar B. G. 1, 53 et 51*

EXPILOSORES 9 Heluetiorum — 14 regem *excerpsit Paulus 139*

1 Orghetorix (O *in ras.*) P Orghetorex (ex *in ix al. ut. uid. m.*) R
 urgeto ex (x *in ras. m. 1, ex s?*) D 2 quod L || ceteri a. r. R
 ex quo e et ae ab eo solo confusas in uulgaribus non amplius adnotabo
 3 conhibere L 5 ex om. PR 6 quos] quod P^a om. L || rodanum
 PR (h *add. ead. m. q. supra in R*) || obuias PR obuius D 7 ha-
 buisset (ha s. s. et b *ex f ut uid. corr.*) L || bis] uix PR¹ bis *ante uix*
add. ead. m. q. s. in R || uictus^q: (q: m. 1 s. s.) D 8 dedi-tionem (er.
 ca) R 9 heluitiorum LPRD || tolinguorum D || lato bogiorum D
 latobo^giorum P latubogiorum L latobogiorum R 10 sauracorum
 (s m. 1 ex r) D || bogiorum D || utriusque] et utriusque PR || cento
 quinquaginta et septem D clvii PR 11 quadraginta et septem
 D xl et vii PR 12 caeciderunt LP et a. r. R || proprias D
 14 contra] **** G om. 'Y₄Y₇' h male || ariobistum PRD || regem
 ex corr. add. in P || post regem *interpolatum* congressus in X₂Z ||
 exercitantem D || inuehentemque L inuehente^a temque P in-uehen-
 temque (er. l uel 1) R 16 subiecisce PR || iactabant D 17 se-
 quanus (quanus *in ras. m. 1*) D || multitudinem et uirtutem D
 18 statim L solus exhibet

Ariouistus in Germaniam, arrepta nauicula Rhenum transuctus, effugit, uxores eius duae totidemque filiae captae sunt. fuerunt autem in exercitu Ariouisti Arudes Marcomanes Triboci Van- giones Nemetes Eduses et Suebi. pugna maxime grauis ex 8 phalange Germanorum fuit, quam coacto in unum agmine scutisque supra capita contextis ad inrumpendam Romanorum aciem tuti undique praestruxerant. sed postquam aliqui Ro- 9 manorum militum agilitate audaciaque insignes supra obductam saliere testudinem scutisque singillatim uelut squamis reuulsis 10 desuper nudos deprehensorum detectorumque humeros per- foderunt, territi hostes nouo mortis periculo terribilem dissol- uere conpagem. exinde in fugam uersi per quinquaginta milia 10 passuum insatiabiliter caesi sunt neque conici numerus potuit Germanorum uel quantus pugnae adfuerit uel quantus fuerit 15 occisorum.

Post haec Belgarum gens, quae tertia pars Galliarum est, 11 aduersus Cae'sarem exarsit: quorum distributum copia haec 12

p. 390

AVCTORES § 8 et § 9 *Caesar B. G. 1, 52 exceptis maxime* § 8 quam coacto—praestruxerant *et supra—testudinem (cf. Livius 44, 9 § 6 et Florus 3, 10 § 13)* § 10 *Caesar B. G. 1, 53* § 11—§ 14 *Caesar B. G. 2, 1.4.15.4*

EXPILATORES 2 uxores—captae sunt *compilauit Paulus 139 not. lin. 10* 2 fuerunt—4 Suebi *compilauit Paulus 139* 12 in fugam—13 caesi *compilauit Paulus 139* 16 post—gens, p. 372, 1 Bellou., 2 sexag.—5 admiserint *excerpsit Paulus 140 sq.*

1 ariobistus *LPRD* || renum *D* 2 duo *R¹* 3 exercitu (ex *s. s. al. m.*) *R* || ariouisti] *L* ariobisti *PRD* || marcomanes] *P^a* marcomannes *P^bR* marcomones *LD* § || tribuci *R* § || tribo cu *D* || bangiones *D* uuangiones § 4 eduses] *LD* § edures *PR* || suebi] *PRD* sueui *L* § || ex *in ras. m. 1 D* 5 pa*lange (*er. l*) *P* falange *RD* || agmen *D* 6 supra] *sic sup² R et passim* || irr- *R³* 7 praestruxerunt (*ru prior in ras. m. 1 D praestr- (sed ræ in ras. al. m.) R* perstruxerant *P* || aliqui] *aliaq (i. e. aliaquae) D* 8 -que insignes—testudinem *om. D* 9 saluere *L* || squamis] *LPRD* 10 depraehensorum *LRD* || humeros *R* 11 territhostes *D* 12 conpagem *R³* conpage *D* || quinquaginta *D* *L PR* 13 numerus potui *D* potuit numerus *v* 14 affuerit *R³* || uel quantus fuerit *om. D* 17 aduersum *D* || quarum *D* || distributa (*a al. m., ex ù ut uid.*) *R* || haec copia *L*

fuit. Bellouagui, qui ceteris numero et uirtute praestare uide-
 rentur, habuere lectissima sexaginta milia armatorum; Sues-
 13 sones ex duodecim oppidis quinquaginta milia; Neruii, quorum
 adeo indomita feritas praedicabatur, ut numquam in id tem-
 poris mercatores ad se admiserint uina ceteraque uenalia 5
 deferre, quibus inducta iucunditas torporem uirtutis adferret,
 14 habuerunt similiter quinquaginta milia; Atrebates etiam et
 Ambiani decem milia, Morini uiginti quinque milia, Menapii
 nouem milia, Caleti decem milia, Velocasses et Veromandi
 aequae decem milia, Aduatuci decem et octo milia; Condurses 10
 p. 391 Eborones Caerosi Caemani, qui uno nomine Germani uocantur,
 15 quadraginta milia. ita fuisse referuntur CCLXXII milia arma-
 16 torum lectissima. his repente silua erumpentibus exercitus

AVCTORES § 15 *Orosius ipse summam subduxit sed perperam*
 (*debebat esse 282000*) § 16 *Caesar B. G. 2, 19.25.26.28*

EXFILATORES 7 habuerunt—p. 373, 3 deleuit *excerpsit Paulus 141*

1 bellouagui] P⁸U^a bellouagi** R bellouacui L^U^b bellobagui
 D || uirtutis L 2 hab^uere L || sexaginta D LX P XL (*sic*)
 R⁸ || suessonos] PRD⁸ suessionos L Suessiones h 3 quinquaginta
 D L PR || eneruii (*sed pr. e ex corr. add.*) P nerui RD
 4 adeos D || tempus|| L 6 iocunditas PR || afferret R³ offerret
 D 7 quinquaginta D L PR || atrebates (*at prius s. s. m. 2*) R
 atrebatis L atrabates D || etiam et] LPRD⁸ et sh 8 decim D
 x PR || morini] mor jn D || xxv PR || ante menapi haec morini
 xxv mil *repetita sed erasa sunt in R || haec menapi—decem milia om.*
sed in imo mg. add. P || menapii] D menapi LPR menappi ⁸
 9 viiii PR || decim D x PR || uelocases D⁸ ueloccases ^U || ueromandi]
 LPRD uelomandi ⁸, Veromandui h 10 aequi R¹ || decim
 D x PR || aduatuci] D^U atuati L atuati P attuati R atuatus
⁸ Aduatici h || decem et octo] L decimetocto (*et in ras. m. 1*) D
 xviii PR || condurses] PR⁸ condurses D condurses L; Condrusi v
 11 eborones] LPRD (*sed e pr. ex o corr. m. 2 R*) eburones ⁸v, *cf. cap. 10* ||
 caerosi] LPRD cerosi ⁸ Caeresi v || caemani R² cemani (-nni ⁸)
 O¹⁸ cenomanni O² 12 quadraginta D XL P x (*sic*) R || ita]
 PRD om. L; Itaque TO et ita v || ducenta septuaginta (-enta D)
 duo LD 13 erumpentibus L || exercitus caesaris om. D

Caesaris perturbatus atque in fugam actus, plurimis suorum amissis, tandem hortatu ducis restitit uictoresque adgressus usque ad internecionem paene deleuit.

Igitur Caesar magnis in Gallia rebus gestis cum in Italiam 8
 5 proficisci decreuisset, Galbam cum legione duodecima ad
 Veragros Sedunosque misit. qui cum hiemandi causa in uico 2
 Veragrorum, cui nomen erat Octodurus, consedisset mediamque
 oppidi partem, quæ torrente distinguebatur, accolis concessisset,
 quadam die eosdem discessisse per noctem ac proximo insedissee p. 392
 10 colli uidet. quippe illi paucitatem uix mediae legionis 3
 despectui habentes ultroneam sibi praedam nullo cessuram
 negotio arbitrabantur finitimosque suos in hanc caedis ac
 praedae societatem uocauerunt. igitur Galba tam praesentibus 4
 periculis circumsaepito ac trepido atque inter uarias consul-
 15 tationes certi consilii incerto, repente Galli descensu montis
 effusi castra imperfecta circumdant, raros per uallum propugna-
 tores saxis telisque onerant. cumque iam castra inrumperentur, 5
 Pacuui primipilaris et Voluseni tribuni consilio cuncti Romani
 portis eruperunt incautosque subito adgressi hostes primum
 20 perturbauerunt, deinde in fugam uersos miserabili strage

AVCTORES § 1—§ 5 *Caesar B. G. 3, 1—6*

1 perturbatus *D* || adque *P'R¹* || suorum (uo *in ras. m. 1*) *D*
 2 ortatu *PR¹* || aggressus *R³* adgressus *D* 3 internecionem *P*
 internecionem (it *m. 2 in et R*) *RD* 4 italia *PD* 5 duodecima]
 duodecima illiä (a *pr. in ras. ex m m. 1*) *D* 6 ueragres *PR*
 beragros *D* || sedunosque (o *in ras.*) *P* sedunus quae *D* 7 bera-
 grorum *D* || octodorus *R²* *octo[durus (*er. c?*)] *D* 8 torrentes
D || occolis *L* 9 quadam die eosdem *om. L* || eosdem] eodem *D* ||
 noctem (c s. s. *m. 1*) *D* || ac (c s. s. *m. 1*) *R* 10 collei (e *del.*) *L*
 collo *D* 11 cessuram] cae*suram (*er. s*) *R* 13 uocauerunt *D* ||
 tum *L* 14 circumsepto (epto *in ras. m. 1 R*; -tu *D*) *PRD* ||
 adque *P* || ua|cuarias *L* || consulationes *R¹* 15 consilii (i *fn. ex*
corr. ut uid. add. m. 1) *D* || galli* (*er. c?*) *D* || discensu *LD*
 16 imp- *R³* || circumdant (nt *in ras. m. 1*) *D* || propugnaturus *D*
 17 irr- *R³* 18 paebii *D*; *P. Sextius Baculus uocatur Caesari h.*
l. (3, 5); 2, 25; 6, 38 || uolusini *PR* uolusiani *D* || cunctis *Lan-*
dolfus 6, 18 et (coll. 6, 10 § 8) Grubitz 19 aggressi *R³*

fuderunt. nam amplius triginta milia barbarorum tunc caesa referuntur.

- 6 Igitur Caesar cum iam pacatas uniuersas Galliarum gentes putaret, ad nouum et maximum bellum retractus est.
 7 namque dum P. Crassus adulescens cum legione septima Oceano⁵ tenus apud Andicauos hiemat, Veneti ceterique confines repente in arma coniurant, legatos Romanorum uinciunt eosque ita demum se reddituros, si obsides suos recipiant, Romanis indicant.
 8 socios sibi ad id bellum Osismos Lexouios Namnetes Ambiaritos Morinos Diablintes et Menapios adsciscunt; auxilia¹⁰
 p. 393 9 quoque a Britannia arcessunt. Caesar per Crassum de rebellionem dediticiarum gentium certior factus, quamuis intellegeret quanta ineundi belli difficultas esset, tamen rem tanti negotii non neglegendam ratus, ne ceteris exemplo eiusmodi audendi
 10 licentia laxaretur, itaque terrestri proelio persequi hostes¹⁵ frustra adgressus — quippe cum hostes per interfusa ex Oceano aestuaria atque inaccessos recessus tutis terrarum siuibus

AVCTORES § 6—§ 17 *Caesar B. G. 3, 7—10. 14. 9. (12.) 14. 13—16 et* (§ 17 ad omnia consilia mobili) 4, 5; *insunt Orosiana cum alia tum haec*: § 15 suspensis uelis, § 16 incensis—nauibus, § 17 per tormenta

1 triginta *D xxx PR* || caesa] *i. e. uicta* 3 pactas *D* || galle-
 arum *D* 4 retractatus *LP sed ta del. in P* 5 publius *PRD* ||
 aduicens *D* 6 andicauos] *LPRKMHT* andigabos *D* andicabos
G¹ andecauos *G²O¹* andegauos *G³O²*; in Andibus *Caesaris codd.*
 ueneti] *LR* uenetii *P* uenedici *D* 7 coniurant (u *in ras. m. 1*)
D || d*emum *R* 8 se *om. L* || si** *PR* || recipiant** (p *prior*
del.; *rasura est 1 uel 2 litterarum*) *P* || indicunt *O* 9 osismos]
L ossismos *PR* osissimus (*in ras. angustiore m. 1*) *D* || lexobios *D, cf.*
 § 18 || namnetes] *LPR* namneter *D*; Naunetes *h* || ambiaritanos *L* ambi-
 aritas *PR* ambibaritos *D* 10 morenos *D* || diablintes] *LPRD*;
 Diablintres *h* || a*sciscunt (*eras. d, in ras. s m. 3 sed erasa*) *R*
 11 brittania *PR¹D* || arcessunt *D* accersunt *R²* || rebellionem (ellione
in ras. m. 1) *D* 12 dediticiarum] *LPR¹D* (c *in t R²*) deditiarum
X₂ deditiarum *W* deditarum *O ut uid., fsh* 14 neglegendam
 (*sed i del.*) *L* || ratus] *LPRDG¹* est ante ratus *sed ut glossa s. s. G³*
 ratus est *fsh* || audendi] *P* audiendi (*sed i pr. er. RD*) *LRD*
 15 itaque *om. L* || terrestres *D* || praelio *D* || persequi (*s radendo ex r*)
D 16 adgressus *R³* || per *om. D* 17 aestuariatque *L* || adque
P¹R¹ || inaccessu* *P* inaccessus (*ac in ras. m. 1 D*) *RD* || recessu*
P recessusque (*que add. al. m.*) *R* || sinibus] *LPRD* finibus *v*

munirentur — naues longas aedificari in Ligeri fluuio iubet:
 per quem in Oceanum deductae mox ut hostibus uisae sunt, 11
 continuo ducentae uiginti naues eorum paratae atque omni
 genere armorum instructissimae progressae portu ex aduerso
 5 constiterunt. Bruto circumspicienti imparem longe nauium esse 12
 conflictum, quia barbarorum naues solido robore intextae
 cauernisque praeualidis obduratae saxorum modo adactos
 rostratarum ictus retundebant, hoc primum auxilio fuit quod 13
 falces acutissimas non pertinaciter contis praefixas funibus
 10 autem subnexas parauerat, quibus cum opus esset adprehensos
 eminus rudentes subductis hastilibus per funem falcem retra-
 hendo succiderent. his celeriter expeditis dirumpi hostilium 14
 antemnarum armamenta praecepit: ita antemnis ruentibus
 conplures ilico naues uelut captas immobiles reddidit. alii hoc 15
 15 periculo territi, suspensis uelis qua uentus intenderet fugere
 conati, cessante mox uento destituti ludibrio fuere Romanis; ita- 16
 que incensis omnibus nauibus interfectisque his qui pugna-
 uerant Gallis, reliqui sese omnes dederunt. sed Caesar 17
 maxime ob iniuriam legatorum et ut genti ad omnia consilia
 20 mobili terribilis exempli notam inureret, cunctis principibus

1 ligero *LPR* legere *D* ligere *G* ligerio *TO* 2 quē (~ et
add. al. m.) *R* || oceanum *R*¹ || uisa *D* 3 ducenti uiginti *D* ccxx
PR || adque *PR*¹ 4 ex (x *ex corr. add.*) *P* || aduersu *PR*¹
 5 constituerunt *L* || circumspicienti (picienti *in ras. m. 1*) *R* || inparem
*PR*¹*D* 6 barbarum *D* 7 praeualidis (di *in ras. m. 1*) *R* || ob-
 duratae (e *add. m. 2*) ex asorum *P* obdurata . . asorum *R*¹ S rostra-
 rum *PR* *rustrarum (*er. p?*) *D* || retundebā (*i. e. -ban*) *in -bānt*
corr. L || auxilium *D* 9 cunctis *in contis corr. L* 10 adprehensos
 (d s. s.) *L* adpraehensos (-us *D*) *PRD* 11 subducti *D* || hostilibus
L^a rastibus *D* 12 celereter *P*^a || dirumpi *PR* dirumpe *D*
 rumpi *L* || hostilium *incipit S* hostium *PR* 13 antem*narum (*er.*
p) *R* || antem*nis (*er. p*) *R* 14 c(on)plures *S* complures *R*² ||
 ueh(it) *S* || castas *R*¹ || immobiles *PR*¹ || alio *L* 15 intendere
D 16 ludibri(o) *S* 17 su(c)ensis *S* || nauibus *om. D* ||
 pugnauerunt *D*^a 18 gallis] *LS*¹*R*^b*D* galli *S*²*PR*^a || se(se?) *S* ||
 dederunt *P*^a dederunt *D* 19 maxime *SR*^a || utgenti *ex uiginti*
corr. L || consilium mobili (u *in a ut uid. corr. m. 1*) *D* 20 mobili
 terribilis (*litt. bili ter in ras.*) *P* || no(tam) *desinit S*

18 per tormenta interfectis reliquos sub corona uendidit. isdem
 diebus Titurius Sabinus Aulercos Eburouices Lixouiosque, qui
 primates suos, cur auctores belli resuscitandi esse nollent,
 19 interfecerant, eruptione facta incredibili caede deleuit. Publius
 uero Crassus cum in Aquitaniam peruenisset, bello exceptus 5
 est. namque Sontiates magno equitatu pedestribusque copiis
 20 praeualidis Romanos adorti diu grauiter turbauerunt; post
 uicti atque in oppidum Sontiatum coacti obsessique, cum se
 expugnari uiderent, armis traditis in deditionem recepti sunt.
 21 Aquitani clade permoti undique exercitum contrahunt; de 10
 citeriore quoque Hispania auxilia accersunt; duces bello maxime
 22 eos praeficiunt, qui cum Sertorio militauerant. ii omnes dum
 obsidionem Crasso parant, in castris suis Crasso obruente
 deleti sunt. nam ex Aquitanis et Cantabris, quorum quinquaginta milia tunc in auxilium uenerant, triginta et octo milia 15

AVCTORES § 18 *Caesar B. G. 3, 17 et 19* § 19—§ 22 *Caesar B. G. 3, 20.21.23—26*

EXFILATORES 2 Titurius—Lixouiosque, 4 incredibili—5 Crassus *compilauit Paulus 143* 14 ex Aquitanis et C., 15 xxxviii—p. 377, 4 *ferunt compilauit Paulus 143*

1 hisdem *LPRD* 2 titurios sabino s- *D* || aulercos *L* aluercos *PRD* albercos *℥* || eburouices] *LPRD* Eburonices *h* || lixouiosque] *LPRD* (-qui *D*) lixiuiosque *℥*; Lexouiosque *h*
 3 cura|uctoris (oris *in ras. m. 1*) *D* || nolent *L* 4 interfecerunt *PR* (ce s. s. *al. m. in R*) || (<in>credibili *incipit S* || \bar{p} . *L* \bar{p} *S* 5 aquitanicam *LD* a<(ui)>tanicam *S* || praeuenisset *PR* 6 sotiates *LPR* sociates *D* s<(i)>tiates *S* || pedestribusque (st *in ras. ampliore*) *P*
 8 adque *PR*¹ adq<(e)> *S* || sotiaturum *LP* sociaturum *SRD* || obsessoique (o *alt. del.*) *L* 9 ex<(t)>pugnari *S* || armis traditis *in ras. m. 1* *D* || arm<(is)> *S* 10 aquitane *R*¹ Aquitan<(i)> *S* || ex<(t)>citum *S* || trahunt *L* || de ceteriore *P^aR*¹ de<(t)>riori *L* de c<(i)>teriori *S*
 11 hispania *D* hispan<(ia)> *S* || accersunt] *LPRD* (*pr. c ex r corr. ut uid., sed m. 1 D*) a<(c)>cesserunt *S* || duc(es) bello maxime eos p<(rae)>fi<(desinit) *S* 12 serturio *D* || militauerunt *R* || hii] *P* hi* (*er. i ?*) *R* hi *LD* 14 dileti *R*¹ || aquitanis (s *m. 1 in ras. ex a*) *D* || et cantabris *om. L* || quinquaginta *D* *L PR* 15 in *ex corr. add.* *P* || triginta et octo *D* xxx et viii *PR*

caesa referuntur. Caesar Germanos, qui Rhenum cum immensis 23
copiis transmiserant, simul et totas Gallias subicere sibi para-
bant, bello ador¹tus usque ad interneccionem cecidit. quorum p. 395
fuisse numerum ad quadringenta quadraginta milia ferunt.

5 Tunc Caesar in Germaniam facto ponte transgreditur, Su-9
gambros et Vbios obsidione liberat; Suebos maximam et
ferocissimam gentem, quorum esse centum pagos et populos
multi prodidere, totamque Germaniam aduentu suo terret;
mox in Galliam rescisso ponte concedit. inde ad Morinos uenit, 2
10 unde in Britanniam proximus et breuissimus transitus est.
nauibus circiter onerariis atque actuariis octoginta praeparatis
in Britanniam transuehitur. ubi acerba primum pugna fati-
gatus, deinde aduersa tempestate correptus plurimam classis
partem et non paruum numerum militum, equitum uero paene
15 omnem disperdidit. regressus in Galliam legiones in hiberna 3

AUCTORES § 23 *Caesar B. G. 4, 1. (6.8.14.) 15* cap. 9 § 1
Tunc — liberat *Caesar B. G. 4, 16—18* || Suebos — concedit *id. 4, 19.*
1.19 § 2 inde — transitus est *Caes. B. G. 4, 21* || nauibus — trans-
uehitur *id. 4, 22 et 23* || ubi — disperdidit *id. 4, 24—29* (equitum —
disperdidit *fort. ex 4, 28 et 35 confinxit*) § 3 *Caes. B. G. 4, 36*
et 38; 5, 1 et 2

EXPILOTORES 5 facto — 9 concedit *excerpsit Paulus 143, 30—*
144, 5 9 ad Morinos — p. 379, 4 cepit, *omissis p. 378, 10* quem —
ferunt, *exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 2*

1 germonos *R^a* || rhe*num (*er. n*) *R* || inmensis *PR¹* 2 gallias
(*g ex c*) *P* 3 internicionem *P* internitionem (*it in et al. m. R*)
RD || caecidit *PR^aD* || quarum § 4 numerum ad] numerus *D* ||
quadringenta (*omisso quadraginta*) *D* *cccc*XL* (*er. L*) *P* · *cccc·XL* *R*
5 sugambros] *LR²* sugrambos *PR¹* sygambros *D*; sygambros (*ex*
Floro) 6, 21 § 16; *cf. Muellenhoff, Zeitschr. f. D. Alt. 1879 p. 26 sqq.*
6 et ubios] et ut ubios (*punctum dub. est*) *L* et ut ubios *PR* fetubios
D || suebos] *PR* suebus *D* sueuos *L* 7 cento *D* || pagos] p os
(*duarum litt. spatio relicto*) *L* 8 prodideret *D* 9 recisso *D* ||
a morinus *D* 10 brittanium *PR* britanium *D* 11 circiter (*r*
fn. in ras. ampliore) *P* || onerarias *D* || adque *P¹R¹* || actuaris *PR¹* ||
octogenta *D* *LXXX* *PR* 12 brittanium *PRD* || acerua *LPR¹* ||
prima *D* 13 auersa *PRD* || partem classis *PR* 14 et] set
R¹ sed *R²* || nomerum (*omer in ras. m. 1*) *D* || pane (*sic*) *D*
15 hibernia *R²*

dimisit ac sescentas naues utriusque commodi fieri imperauit.
 4 quibus iterum in Britanniam primo uere transuectus dum ipse
 p. 396 in hostem cum exercitu pergit, 1 naues in anchoris stantes
 tempestate correptae uel cōnlicae inter se uel harenis inlisae
 ac dissolutae sunt: ex quibus quadraginta perierunt, ceterae 5
 5 cum magna difficultate reparatae sunt. Caesaris equitatus
 primo congressu a Britannis uictus ibique Labienus tribunus
 occisus est. secundo proelio cum magno suorum discrimine
 6 uictos Britannos in fugam uertit. inde ad flumen Tamesim
 profectus, quem uno tantum loco uadis transmeabilem ferunt. 10
 in huius ulteriore ripa Cassouellauno duce immensa hostium
 multitudo consederat ripamque fluminis ac paene totum sub
 7 aqua uadum acutissimis sudibus praestruxerat. quod ubi a
 Romanis deprehensum ac uitatum est, barbari legionum im-
 petum non ferentes siluis sese abdidere, unde crebris erupti- 15
 8 onibus Romanos grauitur ac saepe lacerabant. interea Trinobantum
 firmissima ciuitas cum Mandubragio duce datis quadra-
 9 ginta obsidibus Caesari sese dedit. quod exemplum saeculae

AVCTORES § 4 *Caesar B. G. 5, 10 et 11* (primo uere *addidit Orosius*)
 § 5 *Caes. B. G. 5, 15 et 17* § 6 et § 7 *Caes. B. G. 5, 18 et 19*
 (§ 7 *crebris et ac saepe Orosiana sunt*) § 8 *Caes. B. G. 5, 20*
 § 9 *Caes. B. G. 5, 21* (tandem graui *Orosiana sunt*)

1 ac *om. PR* || *res centas D* *nc PR* 2 *britanniam PR* *britannia D* || *primum D* 3 *hoste PR'* || *anchoris] LPRD* 4 *collisae R³* || **harenis (er. e) R* 5 *quadragenta D XL PR* || *cetera (e in e) R caetera D* 6 *aequitatus (-us in ras. m. 1 D) PR^aD*
 7 *britannis PD* *britta] *nis (er. n) R* 8 *proelio D* 9 *britannos PR* *britannus D* || *tamensim PR* *tamen-sim D* *tamensimi L* *tamesin (in mg. 1 tam-sim m. 2, al. tam-sis m. 3) X₁* 10 *est post profectus add. G m. ut uid. 3 (sed ut glossam), v* || *uno** (er. eo aut do) R* *ono D* || *locum D* 11 *hūus (v m. 1; alt. i in s ut uid. corr. fuerat) R* || *cassouellauno] L **cassobellauno (o fin. in ras.) P* *cassobellauno RD* || **duce P* || *immensa PR'D* 12 *multitudine (sed in e in o corr.) L* 13 *perstruxerat PE'* 14 *deprehensum LPD*
apprehensum (p pr. in ras. m. 2) R || *ac uitatum] acutatum L* || *inpetum D* 15 *sese] rese D* 16 *ac om. L* || *trinobantum] Gv* *trinoquantum LPRD* 17 *mandubragio] Nipperdeius* *andragio D* *androgio L* *androgorio PRv* || *quadragenta D XL PR* 18 *se*se P* || *dedit D* || *saeculae P*

urbes aliae complures in foedus Romanorum uenerunt isdemque demonstrantibus Caesar oppidum Cassouellauni inter duas paludes situm, obtentu insuper siluarum munitum omnibusque rebus confortissimum tandem graui pugna cepit.

5 ^{p. 397} **10** Exim Caesar a Britannis reuersus in Galliam postquam legiones in hiberna misit, repentinis bellorum tumultibus undique circumuentus et confictatus est. namque Ambiorix cum Eburonibus et Aduatucis conspirans, animatus Treuerorum consilio Cottam et Sabinum legatos apud Eburonas cum tota
10 funditus legione insidiis circumuentos interfecit. Ambiorix hac uictoria elatus Aduatucos et Neruios plurimosque alios raptim ad arma contrahit atque ad Ciceronem legatum, qui similiter tunc legioni in hibernis praeerat, contendit. multitudo hostium
15 ex hoc colligi potuit, quia ^{p. 398} cum in obsidione castrorum uallum circumdandum esse a captiuis Romanis docerentur et instrumenta ruralia non haberent, gladiis concidendo terram et sagulis exportando uix tribus horis uallum pedum decem et fossam pedum quindecim per milia passuum quindecim in

AVCTORES § 1 *Caesar B. G. 5, 23.24.26—37* § 2 *Caes. B. G. 5, 38 et 39* § 3 *Caes. B. G. 5, 42 et (inde a praeterea) 5, 40 et 42*

EXPILOTORES 5 Exim—7 confictatus est *exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 2 extr.*

1 urbes (ur in ras. m. 1) *D* || complures *R*² || hisdemque (-e *D*)
LPRD 2 cassouellauni] *LP^bR¹* cassobellauni *P^aR²D* 3 obtintum *D* || munitum *P^a* 4 confortissimum *R¹D* 5 ex in *R*
p. ras., v || a om. *D* || brittanis *PRD* 6 hibernam *D* hibernia *P^bR*
7 circumuentus*et (s**e ex m ilico corr.*) *D* || ambiorix (o *æ corr. add.*) *P* ambior ex *D* 8 eburonatibus *LPRD* itemque ceteri ||
atuatucis *LPRD* aduaticis *Gv* || conspiratus *PR* (s *fin. m. 2 in ras. R*) || treuerorum] *LPR* trirorum *D* 9 consilio om. *R¹* || eburonas] *LPRD* Eburones *fsh* 10 circumuentus *LP^aR¹D* || ambior, ex *D* || hac (c in ras. m. 2) *R* ac *D* 11 *elatus (e m. 2; *fuisse uid.* uictoriae latus) *R*; sublatus *Caesar* || atuatucos *LPRD* aduaticos *Gv* || plurimosquae *P^a* 12 ad] *L* in *PRDv*; ad arma concurrunt *Caesar* || adque *P^a* 13 legioni om. *D* || ostium *R¹*
14 collegi *PR¹* || in *P* || sidione *R¹* 15 circumdantur *D*
17 saeculis *D* || x *PR* 18 fossa (-à 2) *P¹R¹* || xv *PR* (xu *h. l. R*) || xv *PR*

circuitu perfecerunt. praeterea centum uiginti turres mirae
 4 altitudinis extruxerunt. et cum iam septem dies noctesque
 succidui hostium cunei pugnarent ac uentus subito plurimus
 exortus esset, testas feruentes intorsere fundis flammataque
 focis tela ac mox concepto igne rutilantia intra castra iecerunt. 5
 5 quo facto per culmea culmina raptim uentus insistens, sparsum
 animauit incendium. sed ne sic quidem Romani, cum undique
 obruerentur, uulneribus laboribus uigiliis ieiuniis incendiisue
 6 cesserunt. tandem Caesari nuntiatum est unam deletam esse
 7 legionem, alteram iam paene confectam. aduentante cum 10
 duabus legionibus Caesare, deserunt hostes obsidionem atque
 in eum cuncti raptis copiis ruunt. Caesar paruissimis se
 castris consulto condidit equitibusque praemissis, ut fugam
 fingerent, imperauit, ut ad transitum uallis, quae media erat
 sibi que periculosa uidebatur, hostes contemptu sui inui- 15
 8 taret. quibus aduentantibus insuper obstrui portas praecepit.
 quo uiso Galli, quasi iam uicissent, ad obducendum extrinsecus
 p. 399 uallum conuersi sunt. Caesar totis repente portis paratum
 effudit exercitum uersosque in fugam Gallos uastissima caede
 9 confecit. nam sexaginta milia tunc fuisse referuntur, e quibus 20

AVCTORES § 4 et § 5 *Caesar B. G. 5, 43* § 6 *Caesar B. G.*
5, 45 et 47 (!) § 7 et § 8 *Caesar B. G. 5, 48—51* § 9 *Caesar*
B. G. 5, 49 et 52 princ.

1 *cxx PR* 2 *extruxerunt] LPRD || iam om. D* 3 *hostium*
(s ilico ex n? corr.) D castra ante hostium s. s. m. 2 R || conei
*D cui P¹ im in ras. m. 3 ex *in ut uid. pro quo fort. cui fuerat R ||*
uentus (s in ras.) R || plurimus subitu D 5 *focis tela] tela focis*
PR || intra] T²G²v intro LPRD; in casas Caesar 6 *culmea*
culmina] LPRD culmea om. v || inestens P^a 7 *ne] nec PRD ||*
sic] si R 8 *ab obruerentur incipit S || obruentur P^a obuarentur*
D || incendiisque sh 9 *caesa**ri (eras. ù aut rT) S* 10 *aduen-*
*tan*te (n radendo corr. ex m) S* 11 *deferunt L diserunt D ||*
adque PR¹ <a>dq: S 13 *castris (prior litterae a pars ex r ut*
uid. m. 1) D || equitib;q: S || praemissis L 14 *figerent D^a ||*
ad om. D 15 *contemptu* (eras. s) S^f contemptu PD* 17 *extrin-*
**secus R* 18 *rep(e)nte S* 19 *et fudit (corr. m. 2) P **effudit*
(er. & ut uid.) R 20 *nam* P || sexaginta D LX ex XL m. 1 ut*
*uid. P LX SR || *equibus R*

pauci per paludes inuias euaserunt. Indutiomarus Treuerorum 10
 princeps, magnas armatorum copias habens, postquam de
 consensu totius Galliae certior redditus est, Labieni castra
 legionemque cui is praeerat, quod facile factu arbitratur,
 5 delere statuit ac deinde Eburonibus Neruiisque coniunctus
 ad opprimendum Caesarem pergere. Labienus quibus potest 11
 artibus simulat timorem atque ita Indutiomarum neglegentio-
 rem cum insultantibus copiis pro uallo oberrantem, repentina
 eruptione prostrauit. hac uictoria Labieni reliqui Gallorum 12
 10 conatus repressi sunt et Caesar paulo quietior reliqua parte
 hiemis fuit. sed intellegens sibi maiora belli superesse negotia, 13
 maxime quia plurima parte exercitus amissa aliisque grauiter
 sauciis ne ad sustinendum quidem sibi idoneus, non dicam
 ad comprimendum Gallorum impetum uideretur, a Cn. Pompeio
 15 proconsule conscribi legiones sibi que mitti in auxilium petit:
 itaque ante exactam hiemem tres ad eum legiones in castra
 uenerunt. igitur Caesar, priusquam in unum hostium copiae 14
 coirent, ineunte uere adgredi trepidos et opprimere sparsos in
 suis finibus parat. primum itaque Neruiorum fines diripit,
 20 praedam uero, quae copiosissima erat, exercitui permittit.

AUCTORES § 10—§ 12 *Caesar B. G. 5, 55—58* § 13 *Caesar*
B. G. 6, 1 § 14 *Caesar B. G. 6, 2 et 3*

1 inuias (s *in ras.* s *deletae*) *R* inuia *D* || indutiomare (e *in us corr.*)
P inditio marus | ***** (indi *in Indu corr. m. 2*; marus *u. extr. m. 2*
add., princ. u. seq. tantundem rasurae) *R* || treuerorum] *SPR* tri-
 uerorum *D* treuirorum (*sic*) *L* 3 Galliae totius *v* || lauieni *PR*
 4 cui is] cuius¹⁸ (*corr. m. 2*) *P* cui** (*er. us*) *R* cui *D* || factum *PR*^a ||
 arbitraatur *S* 5 neruisque *PR*¹*D* || coniunctis *R*¹ 6 lauienus
PR 7 adque *SP*^a || neglegentio-rem *R*¹ 8 insultibus *D*
 9 eruptione] *LSPRD* irruptione *v* (*improbante Fabricio*) || hac] ac
SD || lauieni *PR* labeni *D* 10 repraessi (*prior s m. 2 add.*) *R*
 11 maiora belli sibi *L* sibi maiora *D* || supresse *D* || negocia *R*¹
 12 maxime *S* 13 ad sustinendum (sus *in ras. ang. m. 1*) *D* assis-
 tendum (s *pr. m. 3 ex d*) *R* || ut non *P*² 14 compr- *R*³ con-
 praemendum *D* || a] *LP*² ut *S om. P*¹*RD* || gñ· *L* cōn· *S* gneo
PRD 15 proscribi *L* 18 cohirent *P et a. r.* *R* coierent *D* ||
 uere] *LD* uerno *SPR* || aggredi (g *pr. ex d m. 3*) *R*

15 deinde Menapios, qui sibi propter immensas paludes atque
 impeditissimas silvas munitissimi uidebantur, tribus agminibus
 p. 400 inuadit nimiaque caede uulgo agitata residuos supplices in
 16 deditionem recepit. Labienus sequenti proelio omnes Treuerorum
 copias interfecit arte in bellum prouocatas, priusquam Ger- 5
 manis aduentantibus iungerentur, et continuo ipsam ciuitatem
 17 capit. Caesar ulcisci mortem Sabini et Cottae legatorum
 uolens, Ambiorigem et Eburones deletae legionis auctores
 18 postquam in Arduennam siluam refugisse conperit — quae silua
 totius Galliae maxima est atque a ripis Rheni finibusque 10
 Treuerorum ad Nernios usque pertingit et in longitudine plus
 19 quam quinquaginta milibus passuum patet — permetiens rem
 suis maximi periculi fore, si per obstructas spatiosasque siluas
 ignoti diuiderentur hostemque locis notissimum quaerent,
 omnem Galliam per nuntios inuitat, ut quique secundum 15
 placitum suum reconditas in Arduenna silua praedas quaerant
 20 diripiantque. quo facto Gallis utrimque morientibus maxi-
 mas Romanorum iniurias sine cuiusquam Romani discrimine
 21 uindicauit. ita hoc tutissimo uincendi genere securus in
 Italiam rediit.

20

AVCTORES § 15 *Caesar B. G. 6, 5 et 6* § 16 *Caesar B. G.*
 6, 7 et 8 § 17 et § 18 *Caesar B. G. 6, 29 et 30* § 19 et
 § 20 *Caesar B. G. 6, 34 et 35* § 21 *Caesar B. G. 6, 44*

1 menapos *LSPRD* || *qui (*eras. t*) *S* || immensas *R³D* || adque
SP¹R¹ 2 impeditissimas *R³D* 3 inua(d)it *S* || agitare *P^aR¹* ||
 subplices *R¹* 4 recep(it labi)enus *S* || lauienus *PR* || preli(o) *S* ||
 treuerorum] *SPR* triuerorum *L* triuironum *D* 5 prouocatus *L*
 prouocatas *D^a* 6 i(u)ngerentur *S* 7 (cae)sar *S* || cotae (*ae in*
te 2) *R¹* 8 ambiorigem] *SP^b* ambioregem *LP^aD* ambiori^ξem (*x*
in ras. m. 2, mox ab ead. ut uid. in c corr.) *R* || eborones *D*
 9 cōperit (*i. e. comp-*) *R* 10 t(o)tius *S* || adque *SP¹R¹* 11 tre-
 uerorum] *SR* treuerorum *P* triuerorum *L* triuironum *D*
 12 quinquaginta] *L* quin·quagenta *D* *L SPR* quingentis *GN* (*scil.*
ex Caesare), quingenta *v* || millia *v* 13 sui *D* || fo(re) *S* || ob-
 structas *P¹* obstrusas *P²TZ* 14 (noti)ssimum *S* || querent omn(em
galliam) *desinit S* 16 arduena *D* || sibia *L* 18 romani] *ro-*
man R¹ 19 tutissima *R¹*

1 Igitur Caesare in Italiam reuerso Gallia rursus in arma 11
 coniurat multique simul populi coeunt. dux his Vercingetorix
 fuit, cuius consilio statim omnes Galli ciuitates suas ultro
 incenderunt: prima a suis incensa Biturigo. inde ad Caesarem, 2
 5 qui magnis itineribus per Narbonensem prouinciam clam ad
 exercitum recucurrerat, impetum faciunt. Caesar tunc oppidum 3
 nomine Caenapum obsidione concluderat: quod diu oppugnatum,
 tandem post multas Romanorum clades pluuio die, cum hosti-
 lium machinarum agmenta neruique elanguerant, adplicitis
 10 turribus captum atque deletum est. quadraginta milia ibi 4
 hominum fuisse referuntur: ex quibus nix octoginta per fugam
 lapsi ad proxima Gallorum castra uenerunt. praeterea Aruerni 5
 ceterique confines, sollicitatis etiam ad se Aeduis, multis
 aduersum Caesarem proeliis bellauerunt. qui cum se pugnando 6
 15 fatigati in quoddam castellum recepissent, milites praedae
 inhiantes ad expugnationem oppidi animum intendunt, frustra

AVCTORES § 1 Igitur—coeunt *Caesar B. G. 7, 1—3*, dux—Biturigo (!) 7, 4.14.15 § 2 *Caesar B. G. 7, 12.16.7.9* § 3 et § 4 *Caesar B. G. 7, (de Genabo male huc inlato pro Auarico cf. 11 et 28). 13.16—28, a quo tamen aliena sunt cum hostilium—elanguerant* § 5 *Caes. B. G. 7, 37.—43* § 6 *Caes. B. G. 7, 44—51*

1 gallia] galliam *L* 2 hic in his *corr. L* || uercingetorix] *L*
 ueringetorix *PR*¹ uergen**|corix *R*² ueringentor ex *D* 4 a suis
om. L || biturigo] *Dv* biturigo *LPR* 5 itineribus (iti in *ras. am-*
pliore) *P* || narbonensem *R*^a 6 recucurrerat] *L* recurrerat *PRD* ||
 opidum *R*¹ copidum *D* 7 caenapum] *LPR* conapum *D* cenapum
v; genabum Caesar || obsidione *P* || conclusaerat *P*^a || oppugnatum (*op*
ex corr. add.) *P* 8 romarum (no *m. 3*) *L* 9 agmenta] *LP*^a*R*¹
 augmenta *P*^b*R*²*D* amenta *fsh* || elanguerant] *LPRD* languerent *fsh* ||
 applicitis *R*³ adplicitis *D* 10 adque *PR*¹ || quadragenta *D* *XL*
PR quadringenta *L* || ibi milia *L* 11 ex] *L* e *PRDv* || octua-
 genta *D* *LXXX PR*; uix nccc *Caesar* 12 lapsi] *LPRD* elapsi
fsh || proximam *P*^a || galorum *D* || aruerni] *D* aruenni *L* aruenim
P aruerenni (en *del. m. 2, prius deleuerat litteras uer*) *R* 13 ceter,
 |*q* (, est interpunctio, *q* i. q. quae) *D* 14 aduersus *D* || praeliis
D || qui] *q* (i. e. quae) *D* || se pugnando] repugnando *D* 15 fati-
 gati ** in (ti et in *in ras. m. 1*) *R* || fatigando in pugnando *corr. L* ||
 in *om. u. extr. D* || quodam *R*¹*D* || recipissent *R*¹*D* 16 insantis *D*

- p. 402 Caesare de loci ini^liquitate causante. itaque ibi Caesar erum-
 pentibus desuper hostibus pressus, multa exercitus sui parte
 7 perdita, uictus aufugit. dum haec ad Alesiam geruntur,
 Vercingetorix, quem omnes consensu pari regem praeoptauerant,
 p. 403 suadet, uti ex tota Gallia omnes, qui arma ^lferre possint, 5
 huic bello praesto sint. hoc enim esse unum bellum, quo aut
 p. 404 perpetua libertas aut aeterna seruitus aut mors omnium ^lcon-
 8 sequatur. itaque absque eo numero, quem infinitum ante con-
 traxerat, equitum circiter octo milia, peditum ducenta et
 9 quinquaginta milia contracta sunt. dehinc duo colles sibi 10
 inuicem obuertos Romani Gallique ceperunt. unde multis saepe
 eruptionibus et uariis prouentibus proeliantes, tandem Romani
 praecipua Germanorum equitum, quos sibi iamdudum amicos
 10 nunc in auxilium acciuerant, uirtute uicerunt. Vercingetorix
 alia die congregatis omnibus, qui fuga euaserant, dixit se 15
 auctorem bona fide defendendae libertatis atque inrumpendi
 foederis fuisse et nunc, siue Romanis sese ad mortem omnes
 offerant siue se solum pro omnibus dedant, paratum animo
 11 fore. itaque Galli uoluntatem, quam pudore aliquamdiu

AVCTORES § 7 Caesar B. G. 7, 75.63.71, cf. 89 et 77; haec
 dum haec ad Alesiam ger. *oscitanter exscripta ex 7, 75* § 8 Caes-
 ar B. G. 7, 76 § 9 Caesar B. G. 7, 79—88.65.(13) § 10 et
 § 11 Caes. B. G. 7, 89 *exceptis* § 11 itaque—*precantes Orosianis*

2 praessus P^aR^aD || perdita parte L 3 aufuit D || haesiam
 D halestam LP helestam R elestam G 4 ueringetorix L
 ueringitorix P uergen[*]torix (e *alt. ex i m. 2*) R uergigento rex D ||
 praeoptauerunt D 5 uti] ut hⁱ PR (*.. m. 2 in R*) || possint]
 LPRD possent ζ (*uelut W*) v 6 praesti D || sit R^a sunt D
 7 perpetua om. L¹ || consequatur *cum ras. supra t* R consequantur
 D 8 infinitum (i *alt. in ras.*) P 9 *equitum R || VIII P
 VIII: (1 *uel i del.*) R || ducenta et quinquaginta] LD (-quaginta D)
 cCL PR 10 duos D 12 **ruptionibus (e *in ras. m. 1*) R ||
 uariⁱs (i *statim ut uid. s. s.*) L 14 in] sibi in PR || adsciuerant
 D || ueringetorix L ueringitorix P uergin[*]torix (*eras. fort. igi uel*
gi) R uergigen tor ex D 15 alia* R || fugam D 16 defe-
 dende (e *alt. in en m. 2*) R difendendi D || adque PR¹ || inrumpendi]
 LPR¹D irr- R³ rumpendi v 17 fuisset D 18 se om. L
 19 aliquamdiu] L aliquandiu PRD

texerant; quasi ex consilio regis adsumerent, ilico sibi ueniam
 precantes, eum solum uelut auctorem magni sceleris dediderunt.
 Bellouagui omnibus Gallorum gentibus ipsorum opinione 12
 fortiores habebantur. hi Correo duce bellum instaurant sibi que
 5 in hanc suscepti belli societatem Ambianos Aulerchos Caletos p. 405
 Velocasses Atrebatasque coniungunt et locum quendam cinctum
 atque impeditum undique paludibus capiunt, commissoque
 proelio magnam Remorum manum, quae auxilio Romanis erat,
 trucidant. deinde cum opportunum ipsi locum insidiis prouisum 13
 10 occupauissent atque hoc conperto Romani ad insidiarum locum
 instructi ordinatique uenissent, commisso proelio Romani
 Gallos fugientes isdem locorum munitionibus, quibus clausi
 fuerant, incluserunt cunctosque ad interneccionem ceciderunt.
 ibi Correas uel fugam uel deditionem detractans Romanos, 14
 15 ut uiuus caperetur, instantes occidendo, ut occideretur, coegit.
 igitur cum pacatam esse uniuersam Galliam Caesar neque 15
 ausuram fore ad aliquos adspirare motus arbitraretur, legiones p. 406

AVCTORES § 12 *Hirtius B. G. 8, 6.7.12.11* § 13 et § 14
Hirtius B. G. 8, 17—20 § 15 *Hirtius B. G. 8, 24 et 25*

1 assumerent R^3 adsumerant D 2 praecantes LR^1 praecantis
 D || dedirunt D 3 bellouagui LPD bellouagi** (*fuisse uid. -gui*)
 R || opiniones L 4 hic|horreo L hic horreo D hij*chorreo P
 hii correo R^1 hi*c^horreo R^2 5 suscepti‡ (*punctum ut uid. erasum*)
 R || ambianos] $LPRD$ (-nus D) || aulerchos L || saletos LPD
 saletes R 6 ueliocasses LD beliocasses P bellocasses (*post ll*
eras. supra lin. 1) R || atrebatasque] LPR^2 (utr- R^1) at, rabatas quae
 D || quemdam D || cinctum D 7 adque P || inpeditum PR^1 ||
 paludi L ; palude *Hirtius* || commissoque (*s alt. ex corr. add.*) P
 8 qui L || erant L 9 trucidande, |nde D || deinde* R || oportu-
 num $LPRD$ || prouiso L 10 occupassent v || adque P^1R^1 ||
 conperto PR cum pertum D 12 hisdem $LPRD$ 13 inclu-
 serunt *om. D* || internitionem R^1 (-net- 2) internitione D || caeciderunt
 PRD 14 correas] L^a chorreas L^bPR^2D (*supra c punctum al. m.,*
sed fortuitum uid. R) chorreos R^1 || detractans] LD detrectans (*e alt. in*
ras. m. 2 R) PR 15 caperetur (*e pr. in ras. m. 2*) R capiritur
 D 16 igitur *om. D* 17 ad] aut PR || adspirare (*i in ras. m.*
1 R) PR

in hiberna dimisit, ipse tamen Ambiorigis fines, qui tot bella
 16 excitauerat, horrenda hominum strage uastauit. at uero C.
 Caninius legatus bellum apud Pictonas inuenit: ubi magna
 hostium multitudo impeditam itinere legionem circumdedit
 17 atque ad extremum discrimen adduxit. porro autem Fabius
 legatus acceptis Caninii litteris in Pictonas proficiscitur
 ibique a captiuis de opportunitate locorum certior factus
 inopinantes hostes opprimit magnisque stragibus factis plurimas
 18 praedas agit. deinde cum Caninio signum aduentus sui de-
 disset, Caninius totis castris subito exsiluit seseque iniecit
 10 hosti. ita Fabio ex alia parte et Caninio ex altera insistente,
 maximo et diuturno bello innumerae Gallorum copiae truci-
 19 datae sunt. inde Fabius in Carnutes profectus est; sciebat
 enim Domnacum ducem antiquissimum rebellionis totius in-
 centorem ab hoc bello elapsam, si Aremoricis gentibus adiu-
 15 ctus esset, maximos iterum in Gallia tumultus esse moturum.
 sed eas adhuc ipsa nouitate trepidantes mira uirtute et

AVCTORES § 16—§ 18 *Hirtius B. G. 8, 26—29* § 19 *Hirtius B. G. 8, 31*

1 hiberna dimisit (· *interpunctioni quam i similis*) L || hibernia R² ||
 tamen] LPRD autem fsh || ambiorigis] G abiorigis LPR ambianorum
 regis D 2 exercitauerat D || ḡ· L gaius PR gallus D
 3 apud P^a a D || pictonas (i in e m. 2 sed deinde i s. s. ead.) R
 4 impedita D 5 adque PR¹ || ad s. s. m. 2 in R || ex *tremum
 R 6 canini D || literis D || pictonas] D pectonas LPR (i supra
 e m. 2 sed del. uid. R) || proficiscitur D 7 oportunitate LPRD
 8 factis] factis per anticipationem (per anticipationem s. lin. add. sed non
 ut glossa R²) R²TZ 9 canino PR^a 10 exsiluit] L exiuit PR¹
 exiliuit R² exsiliuit Dv 11 canino PR^a 12 trucidatae (ae
 ex i corr. m. ut uid. 2) L truidaetae P^a 13 in] PRD *Hirtii*
codd. ad L solus || ante sciebat uocabulum eiusd. spatii erasum in
 R 14 domnacum] LP^bRD donacum P^a; Dumnacum (cum *Hirtii*
codd.) v || rebellionis (ionis in ras., ex ius?) D || incentorem ab hoc
 ex corr. add. in spatio uacuo m. 1 D 15 hac L^a || elabsum PR¹
 lapsus D || si (i in ras.) P || aremoricis] LPR armoricis D
 16 maximus iterum in gal]lia ex corr. add. in spatio uacuo m. 1 D ||
 maximus L maximosmos P 17 eas] LDh eos PRv || et om. L

celeritate perdomuit. ^{p. 407} ²⁰ Interea Draptes unaque Lycterus cum adesse Caninium et legiones in finibus suis uiderent, undique collectis copiis oppidum Vxellodunum occupant. hoc oppidum ²¹ in editissima montis arce pendebat, duabus partibus per abrupta latera non paruo flumine cingebatur, medio deinde descensu largissimo fonte securum plurimaeque introrsum copia frumenti tutum inritos procul discursus hostium despiciebat. Caninius, quod solum Romana prouisione potuit, ambos duces ²² cum parte copiarum plurima in campum euocatos maximo ¹⁰ proelio superauit. nam uno e ducibus interfecto alter cum paucissimis fugit, nullus in oppidum rediit. sed ad id oppugnandum Caesare opus fuit. itaque certior per nuntios factus ²³ Caesar accurrit circumspectisque omnibus uidet, si expugnare ui moliatur, ludo et spectaculo hostium delendum esse exercitum ¹⁵ suum; unum solum esse praesidii, si quoquo modo ^{p. 408} ²⁴ hostes aqua arceantur. sed et hoc quoque nisi Caesar non potuisset, siquidem fons, quo ad potum utebantur, medio deuexi montis latere fundebatur. Caesar ad proximum fontis admoueri uineas turrimque extrui iubet. fit magnus ilico

AVCTORES § 20 *Hirtius B. G. 8, 32* § 21 *Hirtius B. G. 8, 33.40.41* § 22 *Hirtius B. G. 8, 34—36, cf. 44* § 23 *Hirtius B. G. 8, 39 et 40 exceptis* si expugnare—exercitum suum *Orosianis* § 24 *sed—potuisset Orosius* || siquidem *et q. s. et* § 25 *Hirtius B. G. 8, 41, sed illa* § 24 *turrimque extrui male huc inlata sunt; ultima* § 25 *uel praecipitata—timeri Orosiana*

1 draptis *D* || unoque *R*¹ uni quae *D* || lycterus] *L* lecterius *PR* lycterus *D* Lucterius *v* 2 caninium (i *alt. radendo ex* ?) *D* 3 uelludonum *L* uelutunum *PR* uxello|duno uelunum *D* 4 duabusque *G*³*fsh* || arupta *D* 6 discenso *D* discessu *PR*¹ || introsum *L* 7 irritos *R*³ || despiciabant *D* 9 campo *P*¹*R* capo *D* 10 praelio *D* || alter] alterum *PR* 11 fugat *PR* || redit *PR* || it *R*¹ *om. D* 12 cessare *P*^a || factus] redditus *D* 13 caesar *om. PR* || adcurrit *PR*¹ || expugnari (i *ex e m. 1 aut 2*) *P* 14 deletum *D* 15 quoquo] *LPR*^b *v* quo *R*^a*Dh* 16 arcentur *D* || et *om. PR* || hoc* et litterae seq. q *lunula in ras. m. 1 D* 17 utebantur ad potum *L solus* || medio—18 fundebatur *om. D* 18 deuexi] *R*²*G* diu exi *PR*¹ diuex *L* || fontis] montis *D* 19 amoueri *D* || turremque *PR* torremque]que *D* || extrui *PRD* || ilico undique *PRZ* (*memores fort. illius Horat. Serm. 1, 9, 78*)

concursus ex oppido. quibus sine periculo proeliantibus Romani
 quamuis pertinaciter obsisterent crebriusque succederent, con-
 25 plures tamen trucidantur. igitur extruitur agger et turris
 pedum sexaginta, cuius uertex aequare ad fontis locum possit,
 ut uel ex aequo tela conici queant uel praecipitata desuper 5
 26 saxorum uolumina non timeri. oppidani autem, ubi exanimari
 siti non solum pecora sua uerum etiam infirmiores hominum
 aetates uident, cupas pice sebo et scindulis repletas ac deinde
 inmisso igne in prona praecipitant easque ipsi toto oppido
 27 effusi subsequuntur. ardentibus machinis cum graue proelium 10
 suis Caesar ac periculosum uideret, cohortes in circuitum
 oppidi ire uelociter per occultum imperat atque undique subito
 uastum clamorem attollere. quo facto consternati oppidani
 dum recurrere ad muniendum oppidum uolunt, ab oppugnatione
 p. 409 28 turris uel demolitione aggeris recesserunt. illi tamen, qui ad 15
 incidendas fontis uenas sub obtentu aggeris tuti cuniculos
 perfodiebant, repositos in abstruso aquarum meatus per multa
 diuidendo tenuari in semet ipsis consumique fecerunt. oppidani
 fonte siccato ultima desperatione correpti deditionem sui

AVCTORES § 26 *Hirtius B. G. 8, 41 et 42 exceptis infirmiores*
aetates Orosianis § 27 et § 28 *Hirtius B. G. 8, 42 et 43 exceptis*
maxime § 27 per occultum, § 28 repositos—per multa . . tenuari—fecerunt
Orosianis

1 praeliantibus *D* 2 crebriusq: *incipit S* || complures (o *ex*
u m. 2) R 3 trucidabantur *PR* || extruitur *SPRD* || agrittur
 ris *D* 4 sexaginta *D LX SPR* || aequare ad] *LSPRD* adaequare
v || fontis (f *ex p) P* || locum] fastigium *et* aditum *Hirtius* || possit]
LSPRD posset *v* 5 equo *S* || conici *L* || quaeant *SPR^aD*
 6 examinari *L* 7 sitim *R³D* || aetates hominum *L solus* 8 cubas
P^b || sebo] *LSP^aR* sebo *P^b* || scindulis] *LSPRD* scandulis *fsh* ||
 repletas *om. S* 9 inmisso *D* 10 subsequuntur (qu *in c m. 3)*
R || prelium *S* 11 at *L* || circuitum] *LS* circuitum *P et a.*
ras. R circuitu *DGv* 12 occultum (t s. s.) *L* || adque *SPRⁱ* ||
 undique *om. S* || subitum *D* 13 attollere *PRⁱ* 14 recurre
D || ab oppugnatione] abognitione *D* 15 aggeris] aggens *D* ||
 decesserunt *L* || ad] id *D* 16 incedendas *P* ce*dendas (e *ex e al.*
m.; eras. fort. n) R || agge(ris) (ris *restituit m. rec.) S* || tuticis *L* ||
 cuniculus *LD* 17 repositos *S* || abstr. aq. meat.] abstrusa meatus
 aquarum *D* 19 despera(tio)ne *S*

faciunt. Caesar autem omnibus, qui arma tulerant, manus 29
sustulit et uitam reliquit, quo testatior esset etiam posteris
poena improborum. multum enim ad coercendam audaciam 30
ualet propositum punitionis exemplum, cum ipsa miseri prae-
5 sens forma uiuentis et ad recordationem admonet conscios et
ad sciscitationem cogit ignaros.

Exhaustis atque edomitis Gallis securus Caesar cum legi- 12
onibus in Italiam rediit, nullos post se Gallorum motus perti-
mescens, certo se sciens minime aliquos, qui uel moueri
10 audeant uel si moueantur timendi sint, reliquisse. constitui 2
nunc ante oculos uelim exsanguem defectamque Galliam, post
illas ardentissimas febres internosque aestus uitalium meliora p. 410
torrentes ut sese habeat, quanta macie quantoque pallore sit,
quam demissa ac resoluta iaceat, quam ipsos quoque neces-
15 sarii officii motus, ne eundem incursum malorum reuocent,
pertimescat. inruit enim in eam repentino impetu Romanus 3

AVCTORES § 29 *Hirtius B. G. 8, 44* (etiam posteris *Orosiana sunt*) § 30 *Orosius cap. 12 § 1 Caesar.. in Italiam rediit Hirtius B. G. 8, 50 sqq. (uix Eutr. 6, 19)*

1 tulerant (a ex u corr.) L || manus(s)ustulit S 2 reliquid SD || tes|tior L 3 poenam proborum D || improborum PS || cohercendam] LSPRD 4 miser(i) S 6 suscitationem R¹ || post ignaros] x hic ubi galli exhausti et domiti sunt a cessare rubris litt. S 7 Exhaustis (E rubra) S || adque SR¹ || edominātis (corr. m. ant.) S demolitis PR || galli*s (eras. i) S || secur*s (us ex as corr. m. 1) S 8 nullus SD || pertimiscens PR¹D (corr. m. 3 R) 9 certo se] certo*s P certe si D || mēnime (m, n, m erasae sed mox restitutae, deinde n, m, n, supra scr., a m. 1?) S || qui] que D || aliquos in aliquo corr. m. posteriore S 10 audeat (erasa n sed m. poster. restituta) S || mouea*tur (eras. n sed m. poster. restituta) S || timendi sint corr. ex timendis... P || reliquisse constitui. Nunc S 11 naunc sed a del. P || exangnem S exaguem D || defoetamque ed. 1542 in textu, fs male 12 aetus R¹ || meliore sed e statim del. P¹ molliora P²R²; medullarum s (NE^m) 13 habibat D || macie S || pallore sit] paulo resit D 14 dimissa LR^b || sitaceat (s et prior t statim del.) L 15 ne] nec D || undē R^a || cursum D 16 Irruit (Ir ex in m. 3) R || romanos S^a

exercitus ueluti fortissimo corpori fortior lues, quae tanto gra-
 4 uius accenditur, quanto inpatientius toleratur. sitiebat misera,
 cum instante gladio profiteri sponsonem seruitutis aeternae
 auulsis insuper obsidibus cogere; sitiebat, ut dixi, notam
 illam omnibusque suauissimam uelut aquae gelidae dulcedinem 5
 libertatis, quantoque eam magis subtrahi intellegebat, tanto
 5 audius desiderabat. hinc illa tam frequens contra uetita prae-
 sumptio: inuadebatur pro defendenda libertate inportuna li-
 bertas praereptamque insatiabiliter potiundi licentiam, quod
 6 male conceptam perniciem restinguere uidebatur, augebat. hinc 10
 Romanus ante pugnam insidiator argutior, hinc in pugna
 hostis infestior, hinc post pugnam uictor immitior, hinc omnia
 ad domandam inpatientiam crudescentia, hinc iam nec remediis
 7 credebatur. itaque si interrogare possem hanc de qua loqui-
 p. 411 mur nationem, quid tunc, cum haec ipsa sustinebat, de illis 15
 temporibus iudicaret, responderet ut arbitror dicens: sic me
 illa tunc febris exsanguem reddidit ac frigidam fecit, ut etiam
 haec, quae omnes paene perstrinxit, feruefacere uel commouere
 nequiuert, atque ita me Romani inclinauerunt, ut nec ad

1 lues (er. c) R || grauior D 2 inpatientia (a alt. statim del.)
 P <i>npatientius S imp- R³ 3 stante PR¹ || profeteri (et minus
 certae) S || seru<i>tutis S 4 ossibus R² 5 illum S^a || galidae
 R¹ 6 intelligebat D 7 ill<a> S || tam] tamen PR || frequens
 contra uetita] contra uetita (e ex ae P) frequens PR || uetitam D ||
 praesumptio S^aPD 8 inuadebatur (an i om. ?) S; male cum praece-
 dentibus coniunxerant v || et pro v || libertatem D || inportuna]
 SPR¹Dv imp- R³ inopportuna Lh 9 praereptamque] scripsi,
 praereptaque P^bDv prerep<t>aque S praeruptaque L praeceptaque
 P^aR¹ perceptaque R² || pot<i>undi S || licentiam] P^a et a. ras. R
 licentia (corr. m. 1?) S licentia LP^b, R p. r., Dv 10 restinguere
 LD^a || augebat** (possunt erasae esse ur) R 11 in argutior de-
 sinit S 12 infestior (s in ras. m. 2) R || inmitior PR¹ 13 do-
 mandam (a alt. in ras. m. 1) R dominandi D || impatientiam R³
 inpatientia D || nec**remediis (er. circ. 2 litt.; r in ras. m. 1) D
 16 iudicaret D || tunc me illa L solus 17 exsanguem***** |
 reddidit (e alt. in ras., m. 1?) R exaguem reddedit D 18 haec]
 haec estas (estas s. s. m. ut uid. 1) R || pstrin*xit (er. c) R perextrinxit
 D praestrinxit LH constrinxit O 19 nequiuert R^a || adque P^a

Gothos surgam'. sed ne ipsa quidem Roma clades, quas intulit, 8
 euitauit. exercitae diu auctaeque sunt per totos mundi car-
 dines potentiae ducum uiresque legionum, quae in sese con-
 currentes eius damno uincerent, cuius periculo uincerentur.
 5 nam uictorem Caesarem de Gallia reuersum ciuilia bella
 comitata sunt aliaque grauissima mala, interfecti apud Parthos
 Crassi et trucidati exercitus, praecesserunt.

'Anno ab Vrbe condita DCXCVII Crassus in consulatu collega ^{p. 412} 13
 Pompei prouinciam sortitus in Parthos, homo inexplibilis
 10 cupiditatis, audita in Hierosolymis templi opulentia, quam
 Pompeius intactam reliquerat, in Palaestinam deuertit, Hie-
 rosolymam adit, templum peruadit, opes diripit. inde per 2
 Mesopotamiam tendens in Parthiam, quacumque iter habuit
 sociis ciuitatibus auxilia indixit, pretia exegit moxque ut
 15 Euphraten transiit, ilico Vagesen, legatum ab Horode rege
 Parthorum ad se missum, obuium habuit, a quo uehementer
 increpatus est, cur contra foedus Luculli et Pompei auaritia
 inductus Euphraten transierit. quamobrem sine mora futurum,

AVCTORES 5 nam uictorem *sqq. fort. adhibitus Eutr. 6, 18 et 19*
 cap. 13 § 1 Anno—Pompei . . in Parthos *Eutrop. 6, 18* (prouinciam sortitus
Orosiana uidentur esse) || homo et q. s. *Liuius 105 ac fort. 106*
 § 2—§ 4 *Liuius 106*

1 gothus *D* guttus *L* || adsurgam *D* 2 exercitū *P* || diu]
 atque diu *fsh* namque diu *ed. 1542* || auctaeque] *LPRD* (-quae *D*)
 actaeque (-teque *E*) *EZ, v* auctae *fs* actae *h* || totos] tutius *D*
 3 quae in] quae] *L* 4 dampno *a. ras. R* || uicerent *D* || periculum
D 5 galliam *D et a. r. R* 8 DCLXLVII *PR¹* sescentesimo
 nonagensimo septimo. *L* sexcentissimo nonagensimo septimo *D* || cracus
D 9 prouinciam (*n in ras. al. m., c ex t al. m.*) *R* 10 hieru-
 solimis *D* || opulentiam *P^a et a. r. R* 11 palaestinam *LPRD* ||
 deuertit] *DH* diuertit *LPR*; reuertit *O* || hierosolyma *R¹* hierusoli-
 mam *D* 13 quacumque *P* 14 praeda (*corr. m. 2*) *P* praeda
R praecia *D* || ex*egit (*eras. a*) *R* exigit *D* 15 eufraten *LPRD* ||
 ilico uag.] ibi cobogeren *D* || uagensem *LH* bagesen *PRKM*; bogesen
GT bogessen *O* bageten *N* || horode] *PR¹D* herode *LR²* 16 se
 (s s. s.) *L* 17 increpatus* (*erasa correctura*) *R* increpidus *D* || cur]
LPRD quod *v* 18 eufraten *LPRD*

3 ut pro auro Parthico Serico ferro oneraretur. itaque cum
 p. 413 prope Carras uentum esset, Parthi subito ingruentes cum
 Surena et Silacea praefectis sagittis oppressere Romanos. ceci-
 dere ibi plurimi senatores, aliquot etiam consulares et prae-
 torii uiri; Crassus quoque filius Crassi, lectissimus iuuenis, 5
 in acie occisus est. praeterea quattuor cohortes cum Var-
 gunteio legato mediis deprehensae campis et interfectae sunt.
 4 Surenas raptō equitatu Crassum persequi intendit eumque
 circumuentum ac frustra colloquium eius petentem interfecit,
 quamuis uiuum auferre maluisset. pauci noctis beneficio 10
 5 liberati Carras confugerunt. cognita clade Romanorum multae
 Orientis prouinciae a societate uel fide populi Romani defe-
 cissent, ni Cassius collectis ex fuga militibus paucis intume-
 scentem Syriam egregia animi uirtute ac moderatione pressisset;
 qui et Antiochum copiasque eius ingentes proelio uicit et 15
 interfecit, Parthos quoque ab Horode in Syriam missos iamque
 ingressos Antiochiam bello expulit ducemque eorum Osagen
 interfecit.

AUCTORES § 5 *Livius* 108

1 setrico (t *del. m. 1* [?], e *in y corr. m. 2*) *P* se* rico (*erasa t uid. quae linea iam deleta fuerat*) *R* 2 charras *PRD* || esse *D* || parchi *D* || inruentes (irr- *NZ*) *LM²NZ* 3 syrina *D* || silacea] *LP²RKMT* (silace a- *P¹*) sylacae a- *D*; sylacia *H* sylaccea *G* syllacea *N* sil-
 latia *O*; Sillace *fsh* || caecidere *PR^a* 4 aliquod *P^aR¹D*
 5 fili-
 lius] (iu non sine ras., ex fulu.) *R* || inuini-
 nis *D* 6 bargunteio
 (eio in ras. *P*) *PR* 7 depraehensae (-se *D*) *LPRD* 8 surenas]
R sorenas *L* surenos (o in a corr.) *P* syrin-
 as *D* || r*apto *R* || equi-
 tatum *D* || persequi qui *D* 9 ac] a *R¹* || frusta *D* || colloquium
R³ 10 quamuis uiuum] quam siuiuum *D* || maluis|***set (*er. uis*)
D || beneficio noctis *PR* 11 charras *PRD* 12 orientis (ri in
 ras.) *P* || a om. *D* || uel et *D* || r̄. *L* 13 ni] nisi *D* || fugam
 (. dubium est) *D* 14 anima *D* || praessisset *P^aR²* praessisset *R¹D*
 (pr*ess- *R³*) 15 anthiocum *PR¹* (-chum *R²*) 16 horode] *PR¹D*
 herode *LR²* 17 anthiociam *P* anthiochiam (ch al. m. ex t ut uid.)
R antiocia *D* || haec ducemq (sic) — interfecit uersu extr. add. m. 1 in
D || osagen] *LPRDKMNTO²* (sagen *O¹*); ossagen *G* osagenen *H*;
 Osacen *fsh*

Igitur Romani status agitur semper alterna mutatio et uelut **14**
 forma Oceani maris, quae omni die dispar nunc succiduis per
 septem dies attollitur incrementis nunc insequentibus totidem ^{p. 414}
 die¹bus naturali damno et defectu interiore subducitur. ut **2**
5 enim de proximis ordiar, Cimbris Tigurinisque uincensibus
 cum apud Rhodanum flumen Romanus exercitus periit, ar-
 tissimas Roma sensit angustias; refusa continuo clade Cim-
 brorum, magnis elata proeectibus priorum oblita defectuum **3**
10 est. hanc deinde recentissimae prosperitatis iactantiam Italicum
 bellum et dilaceratio Sullana castigat. rursus post hanc
 domesticam intestinamque perniciem, qua usque ad medullas
 paene euiscerata et exesa est, paribus propemodum spatiis
 temporum non solum reparata, uerum etiam extenta est, cum
 Lucullus Asiam, Pompeius Hispaniam, Caesar Galliam per-
15 domuit Romanumque imperium usque ad extremos propemodum
 terrae terminos propagatum est. hanc nunc amplissimam **4**
 dilatationem uastissima ruina consequitur. apud Parthos enim
 consul Romanus occiditur exercitusque deletur, atrocissimum
 illud Pompei atque Caesaris bellum ciuile conseritur et inter
20 haec Roma ipsa repentino correpta incendio concrematur.
 anno siquidem ab Vrbe condita DCC incertum unde concretus **5**
 plurimam Urbis partem ignis inuasit, neque umquam antea

AVCTORES § 5 *Liuius, lib. ut uid. 108 (cf. Orosius 7, 2 § 11, ubi
 Liuium laudat; 7, 39 § 15; Obseq. 65); ad illa hinc iam—committitur
 fort. Eutropius 6, 19 adhibitus*

1 romanis *D* 2 ociani *D* || mari *D* || que (e *in* i, *deinde* i *in*
 e m. 2 *R*) *RD* 4 naturali damno] damnis naturali damno *L* ||
 dam*no (eras. p) *R* 6 rodanum *R*^a 7 cimbricorum *PR*
 8 proeectibus] *LPR*^a*Z* ed. 1542 prouentibus *R*^b*DZ*₁*v* 9 hanc (h
 et c erasae, mox al. m. restitutae) *R* 10 sillana dilaceratio *D* ||
 syllana *LPR* || castigat (t *fin. in ras. ampliore*) *P* 12 paene *om.*
D || propemodos pa*ciis (er. u) *D* 15 ad extremos (os *statim corr.*
 ex ū) *om. sed s. s. m. 1 aut 2 R* || extremum *P* extremus *D* || prope-
 modo *D* 17 *dilatationem (eras. c aut e) *R* dilationem *L* || ua-
 tissima *R*¹ || partus *D* 19 illum *P*¹*R* || atque] *L solus* et
*PRD*_v || conseritur et] conscribitur (*om. et*) *D* 20 corrupta *PR*^a
 21 anno ab (ab *del.*) *P* || septingentesimo *L* septingentissimo *D*
 22 ante *L*

tanto incendio correptam ac uastatam Ciuitatem ferunt. nam quattuordecim uicos cum uico Iugario consumptos fuisse memoriae proditum est. hinc iam bellum ciuile committitur, quod magnis iamdudum dissensionibus ac molitionibus parabatur.

p. 415
15 Nam rediens Caesar uictor ex Gallia decerni sibi absenti 5 alterum consulatum poposcit. contradictum est a Marcello consule adnitente Pompeio, deinde decretum est a senatu, ut in Urbem Caesar non nisi dimisso exercitu ueniret, et ex Marcelli consulis auctoritate ad legiones, quae apud Luceriam 2 erant, Pompeius cum imperio missus est. Caesar, Rauennam 10 sese contulit. M. Antonius et P. Cassius tribuni plebis pro Caesare intercedentes, interdicante Lentulo consule curia foroque prohibiti, ad Caesarem profecti sunt Curione simul Caelioque 3 comitantibus. Caesar Rubicone flumine transmeato, mox ut Ariminum uenit, quinque cohortes, quas tunc solas habebat, 15 cum quibus, ut ait Liuius, orbem terrarum adortus est, quid facto opus esset, edocuit. deplorans iniurias suas, causam belli ciuilis, pro restituendis in patriam tribunis, esse testatus 4 est. inde per Antonium septem cohortes, quae apud Sulmonem morabantur, a Lucretio recepit, tres legiones quae cum Do- 20

AVCTORES 5—8 ueniret *Eutropius* 6, 19 (absenti *Orosianum*) || 8 et ex Marcelli—§ 4 *Liuius* 109 (quem *Orosius* § 3 laudat)

EXPILATORES 8 et ex Marcelli—10 missus est *exscripsit Paulus* 153

1 corruptam *PR* 2 quattuordecim *D XIII PR* || consumptos (-tus *D*) *PD* 3 proditum] traditum *D* || iam] tam *P^a* || bellum (ll a m. 2 insertae in spatio a m. 1 relicto) *L* || ciuilem *D* 5 uictor caesar *L* || absent] absenatu *L* 6 alterum] iterum *PR* 7 annitente *R³* || deinde]cretum *D* 8 dimis* so *P* 9 marcello *R^a* || aput *L* 10 rauenna *LD* 11 sese (*prior s in ras. m. 1*) *D* se *L* || marcus *PRD* || antunius *D* || p̄. *L* publius *PRD* *Q. corr. fsh* 12 ante intercedentes uocabulum eiusdem mensurae er. *R* || inter * dicente *P* interdicientes *D* || furoque *R¹* 13 prohibiti ad] prohibita *D* || prohibiti (biti ex buit m. 2) *P* || caesar; (i. e. caesar) *D* || caelioque] *LPR* caelio que *D*; Coelioque *fsh* 14 rubigone *D* 15 ar iminū (*pone r fort. ras.*) *R* 18 patriam *P* || tri*tribunis *P* 19 per (*r in ras. paullo maiore*) *R* || solmonem *D* 20 lucrício *D*

mitio apud Corfinium morabantur, ad suas partes traduxit. Pompeius atque omnis senatus, crescentibus Caesaris uiribus trepidi, tamquam Italia pulsus in Graeciam transuecti, Dyrrachium gerendi belli sedem delegerunt. Caesar Romam uenit 5 negatamque sibi ex aerario pecuniam fractis foribus inuasit protulitque ex eo auri pondo quattuor milia centum triginta, et quinque, argenti pondo prope nongenta milia. inde 6 digressus Ariminum ad legiones, mox Alpes transuectus Massiliam uenit, ad quam oppugnandam, cur receptus non 10 esset, Trebonium cum tribus legionibus relinquens, ad Hispanias contendit, quas L. Afranius et M. Petreius et M. Varro Pompeiani duces cum legionibus obtinebant. ibi multis proeliis Petreium Afraniumque superatos composita pactione dimisit. in ulteriore uero Hispania duas legiones a M. Varrone 7 15 suscepit. similiter et duces eius, hoc est Curio Catonem

AUCTORES § 5—§ 6 transuectus *Liuius 109 aut 110 (ad § 5 cf. Plinius n. h. 33 § 56 et Cassiodor. Chron. a. 705)* § 6 Massiliam—§ 9 *Liuius 110 (cf. Periocha)*

EXPILOTORES 5 negatamque—7 nongenta milia *compilauit comm. Bern. Lucani 3, 154* 9 Massiliam—11 contendit, p. 396, 2 Massiliam—3 abrasit *compilauit comm. Bern. Lucani 3, 453*

1 cornicium (fi m. 2; sic) L cornicium P cornificium RD || partes suas v || transduxit PRD 2 adque P^aR¹ 3 trepida LD || greciam RD || trasuecti P || dyrracium P dyrratium R 4 delegerint D 5 paecuniam D et a. r. R || fractib; P^a || inuasit] LPRv inuadit Dh 6 auri ex eo D || IIII· milia centum triginta et quinque L ·IIII· cxxx et v mil P IIII·cxxx· et v *** (eras. md) R quattuor milia centum tregenta quinque D 7 pondo (prior o ex r corr.) L || nongenta milia] L nonagena milia D dcccc mil; P dcccc·|*** R; cf. Mommsen *Röm. Münzw. 1860 p. 401 not. 109* 8 arminum D 9 masseliam L massilliam (li fort. ex u sed m. 1) D || cur] LPRD₅ (quor K), Z fs; quod Z₁ cum 'Y₂Y₄' h 10 trebonium] LPR tribunium D Tribonium v || con in cōm corr. P || relinquens (lin s. s. m. 1) D 11 coutendens L^a || lucius PRD || marcus PRD || et om. D || marcus PRD 12 pompeiania D || cum VII legionibus *Periocha* 13 afranium petreiumque L solus || composita PR || pactione P^a ante pactione supra scr. foederis m. 2 R 14 marco PRD

Sicilia expulit, Valerius Cottam Sardinia, Tuberonem Africa Varus eiecit. Caesar Massiliam rediens, obsidione domitam uita tantum et libertate concessa ceteris rebus abrasit.

8 At uero Dolabella partium Caesaris in Illyrico per Octauium et Libonem uictus copiisque exutus ad Antonium fugit. 5
Basilus et Sallustius *cum* singulis legionibus, quibus praeerant, similiter et Antonius, Hortensius quoque ab infimo mari cum
p. 417 classe concurrens, omnesque pariter aduersus Octauium et Libonem
9 profecti et uicti sunt. Antonius cum se Octauio cum quindecim cohortibus dedisset, omnes ad Pompeium a Libone de- 10
ducti sunt. Curio ex Sicilia in Africam cum exercitu transgressus est: quem Iuba rex continuo exceptum cum omnibus copiis trucidauit. Octauius Salonas oppugnare conatus, omnes
10 paene copias quas duxit amisit. Caelius desciiuit a Caesare ac se Miloni exuli iunxit; cumque ambo seruorum manu Capuam 15
oppugnare molirentur, occisi sunt. Bibulus apud Corecyram pudore uictus, quod custodiae eius, quam pelago et oppido

AVCTORES § 10 et § 11 *Liuius 111* (§ 11 *cf. Val. Max. 1, 8, 10*)

EXPILOTORES 4 Dolabella—11 deducti sunt *exscripsit comm. Bern. Lucani 4, 433*

1 sardiniam *L* || afreca *D* 2 uarrus *D* 3 et** (*er. 1 uel 2 litt.*) *D* || libertate* *R* || abra si ta ** uero (si ta *in ras. m. 1, pone ta 2 uel 3 litt. er.*) *D* 4 ad *R*¹ || partiū *add. m. 2 in R* || inyllirico *R* nihil. | lyrico *D* || libonem et octauium *L* 5 et] ei *D* || libonem] *PR* ligonem *D* || ex^sutus (s 2 *m.*) *L* || ad antunium *D om. L*
6 basilus] *L* bassillus *P* bassillus *R* basillus (lu *ilico ex ui uel iu*)
D || sallustius *P* sallustius *D* || cum singulis legionibus] *G2^b Fre-culfus* singulas legiones *LPR¹D* (*uersus principio L, paginae principio D*) concurrentes per singulas legiones *R²T* diuidentes singulas legiones *fs* per sing. leg. *h* singulas legiones (*post praeerant addito ducentes*) *M²* 7 infirmo *P^a* infirmo *R* 8 -que] ** *G om. v* || libonem] bibulonem *LPRD* libionem *T¹X₁* labionem *T²* 9 et uicti sunt *in ras. angustiore m. 1 D* || quindecim *D xv PR* 10 dedidisset *D* || pompeium *m (ult. m ex corr. et partim in ras. m. 1) D* || libone] *LPR* liboni *D* 13 trucidauit *P^a* || octauus *R^a* || opp-] expugnare *D*
14 dixit *D* || admisit *D* || caelius] *LPRD* || a] ad *D* 15 exusuli *D* || iunxit *PR^aD* 16 coecyram *R^a*

praetendebat, hostis inluserat, inedia sese uigiliisque confecit. Appius Claudius Censorinus, qui iussu Pompei Graeciam 11 tuebatur, iam abolitam Pythici oraculi fidem uoluit experiri: quippe ab eo adacta uates descendere in specum respondisse 5 fertur de bello consulenti: Nihil ad te hoc Romane bellum pertinet, Euboeae coela obtinebis. coela autem uocant Euboicum sinum. ita Appius perplexa incertus sorte discessit.

Admonet nos aliquid ab obtrectatoribus nostris consultor 12 iste consulere. queruntur utique fide Christianorum sibi sacra interdicta caerimoniasque sublatas et ob hoc ideo maxime, quod extis uaticiniisque cessantibus futu'rae clades, quia sciri p. 418 nequeunt, non uitantur. cur ergo longe ante imperium Cae- 13 saris natiuitatemque Christi, sicut ipsorum auctores adtestantur, 15 abolita fuerat Pythici oraculi fides? abolita autem ideo, quia contempta. porro autem quare contempta, nisi quia uel falsa uel uana uel dubia? unde prudenter poeta praemonuit:

Inconsulti abeunt sedemque odere Sibyllae.

Et ne forte parui id pendant, quod contemptu abolitum atque 14

AVCTORES 18 *Vergilius Aen. 3, 452*

EXPILATORES 2 Appius—8 discessit *exscripsit comm. Bern. Lucani 5, 68*

1 inaedia *PR*¹ inaedie *D* || uigilis que *D* 2 cladius *R*^a || censorinos *R*¹ censorinus *D*; *cf. Borghesi Opp. 4 p. 47 not. 4* || pompeii *D* || greciam *RD* 3 pythici] *G*^{1c} *in ras.* poetici *LR*^b potici *D* petiti *P*¹*R*^a boetici *P*² || experire *PD* 4 ab eo] habeo *P* *abeo *R* ad eo *D* || adacta] ac]ta *D* 6 euboea ece ola *D* || caela obtineb coela *R* 9 ammonit *D* || aliquid ab] *PR*, *item GKMHTN* ab *L* aliquid *D* 10 quaeruntur *LP*^a*R*^a quiruntur *D* 11 caerimoniasquae *D* caeremoniasquae (*er. a*) *R* || et] sed *N* || op hoc *D* ab hoc *GN* hoc *Z ed. 1542* || ideo (*eo in ras. m. 1*) *D del. fsh* 12 iscire *D* 13 nequiant *D* || cur] curer *D* 14 -que *om. L* || sicut] qti (*sic*) *D* || attestantur *R*³ 15 pi'ici *G* poetici *LR*²*D* petiti *P*¹*R*¹ (*coni. cum o seq. R*) boetici s. s. *P*² 16 contenta *P utroque loco* 17 poeta] postea poeta *R* 18 odore *D* || sibyllae *P* sybillę *R* sybelle *D* 19 parui]id *D* || contemptu *P* || adque *P*^a*R*¹

antiquatum fuit, hoc est aut numen aut sedem: Apollo ille Pythius erat, quem ferunt magno illo Pythone serpente interfecto, totius uaticinationis auctore et principe, heredem et sedis et diuinationis et numinis exstitisse ibique eum reddere elegisse responsa, ubi orta cum auctore ipsa diuinationis uide-
 15 batur, praeterea quem per alias quoque terrarum partes spumantibus buccis rabidoque discursu omnis furiatorum ructat insania, ad quem plurimi terrarum reges quasi ad uiuam uocem consulti numinis cucurrerunt, cui saepissime ipsi quoque
 16 Romani opulentissima dona miserunt. at si Apollo iste Pythius 10 paulatim discernente experientia contemptus relictus atque abolitus est, quid uiuum de mortua pecude, quid uerum de amente muliercula sperari potest? quid postremo,
 p. 419 ¹Influit cum pinguis ebur Tyrrenus ad aras, expositis opimae pecudis intestinis, non finget esuriens, si, ut 15 ipsi fatentur, uel obscura uel falsa dicendo ipse Apollo seducit?
 17 quamobrem aequo animo ferant, etsi imitari interim nolunt, nos id ueritatis iudicio etiam prohibere, quod potuerunt maiores eorum uel experiendo contemnere.

AUCTORES 14 *Vergilius Georg. 2, 193*

1 antiquatum *P* || hoc] hoc etiam *D* || aut] aua *D* || nomen *PR¹D* || sedem (m in ^sm corr. sed deinde ^serasa; s. s. † sedes m. 2) *R* || post sedem haec Apollo successit heres | serpenti (s. s.) | in diuinatione Post apol | linē successit sybilla | in diuinatione phyton | *inseri iubet in mg. m. 2* (s, enti, ol desectae sunt) *R*; eadem in textu exhibent *TX₂Z*, ubi appollo *X₂Z*; phyton (phiton *Z*) ante post add. *X₂Z*; pro apollinem: apollo *T* appollo *X₂Z*; phiton *T*, om. *Z* || appollo *D* 2 pythius] *L* pytius *PR* phythius *D* || pythone] *LD* pitone (pit in ras.) *P* poetone (*supra* o *scr. y m. 1*; p in f m. 2) *R* 3 auctorē *P* || principē *P* 4 sedes *R¹* || nominis (-es *D*) *LPR¹D* || exstitisse *PRD* || redere *P¹* 5 eligisse *L* || autore *R^a* 7 buccis *D* || rauidoque *R¹* 9 nominis *P^aR¹* numinis *LDP^bR²* || cucurrerunt] *LD* concurrerunt *PRv* 10 appollo *D* || phthius *D* pyticus *PR* 11 contemptus *P* || adque *P^aR¹D* 12 uerum] uirum *L* uero *D* 13 postremum *D* 14 tyrrenus *LPRD* 15 fingit *LGO* || si ut] *L idem coniecerat Lautius*, sicut *PRD*, Nam sicut *v* 17 aequo (q ex c) *P* || mitari *R¹* 18 potuerunt*****|*****maiores *R* 19 contemnere a. ras. *R*

Interea apud Dyrrachium multi Orientis reges ad Pompeium 18
 cum auxiliis conuenerunt. quo cum Caesar uenisset, Pompeium
 obsidione frustra cinxit, ipse terram quindecim m. p. fossa
 praestruens, cum illi maria paterent. Pompeius castellum 19
 5 quoddam propinquum mari, quod Marcellinus tuebatur, euertit
 praesidiaque Caesaris, quae ibidem morabantur, occidit. Caesar
 Torquatum legionemque unam, ut expugnaret, adgressus est.
 hoc periculo sociorum Pompeius cognito omnes eo copias con- 20
 traxit: in quem se ilico Caesar omissa obsidione conuertit.
 10 Torquatus autem e uestigio prorumpens auersum insecutus est.
 ita Caesaris milites ancipiti periculo territi ipso Caesare frustra 21
 obsistente fugerunt. Pompeius uero Caesaris quoque testimonio
 uictor persequentem reuocauit exercitum. quattuor milia
 militum Caesaris, centuriones uiginti et duo, equites Romani ^{p. 420}
 15 conplures ¹in eo proelio caesi sunt. Caesar inde citato agmine 22
 per Epirum in Thessaliam perrexit; Pompeius cum maximis
 copiis secutus bellumque commissum est. itaque instruitur 23

AVCTORES § 18—§ 27 *Liuius 111, ex quo etiam § 21 Caesaris
 testimonium (B. Ciu. 3, 73) commemoratur (ad § 23—§ 27, imprimis
 § 23 cf. Eutrop. 6, 20 et 21)*

EXPILOTORES 1 apud Dyrr.—6 occidit *compilauit comm. Bern.
 Lucani 6, 1* 6 Caesar—17 secutus *compilauit comm. Bern. Lucani
 6, 285* 17 instruitur—p. 400, 5 copia *compilauit comm. Bern. Lu-
 cani 7, 460*

1 dyrr³acium (*corr. m. 2*) *P* dirratium *R* 2 auxilium *L* ||
 uenerunt *L* || quo* (*erasa d uid.*) *R* 3 frustra obsidione *solus L* ||
 cinxit *a. ras. R* || ipsi *RD* || xv *P* xu *R* qumdecim *D*; sedecim
*Florus 4, 2 § 39, stadia 1200 [120 con. Schweigh.] indicat Appianus,
 B. ciu. 2, 61 || milia (a in bus corr. m. 1 aut 2) L milibus PRD;*
 millium *v* || passuum *LPRD* 4 praestuens *R¹* 5 quondam *D* ||
 marcellnus *R¹* 7 una *D* || expugnaret et *L* || aggressus *R³*
 8 sotiorum *R¹* (-ci- 3) || traxit *PR* 10 prorū*pens (*er. p; ~ m. 1*)
D erumpens *PR* 11 frustra ipso caesare *L solus* 12 quoque]
 a quoque *D* 13 III *PR* 14 centyricenes *L* || xx *PR* || et
 duo] *LPR* duo *Dv* || equitis *D* equitesque *v* || F. *L* 15 con-
 pluris *D* cō*plures (*cō ex con m. 3*) *R* || caeci *D* || ci**tato (*er. ui*) *D*
 16 tessaliam *PR* 17 secutus est *D*

utrimque acies. Pompeius octoginta et octo cohortes triplici ordine locauit: fuerunt autem peditum quadraginta milia, equites in sinistro cornu sescenti, in dextro quingenti, praeterea reges multi, senatores equitesque Romani plurimi, absque
 24 leuium armaturarum magna copia. Caesar similiter octoginta 5 cohortes triplici ordine disposuit, cui fuerunt minus quam
 25 triginta milia peditum, equites mille. uidere ibi et gemere erat contractas Romanorum uires in campis Pharsalicis ad occisionem mutuam constitisse, quas si concordia rexisset, nulli
 26 populi, nulli reges ferre potuissent. prima congressione 10 equitatus Pompei pulsus sinistra latera nudauit. deinde cum diu utrimque dubia sorte caederentur atque ex alia parte Pompeius inter hortandum diceret parce ciuibus nec tamen faceret, ex alia uero Caesar hoc faceret, quod urgeret dicens miles, faciem feri, tandem uniuersus Pompei fugit exercitus, 15
 27 castraque direpta sunt. caesa sunt in eo proelio Pompeianorum quindecim milia, centuriones triginta et tres. hic exitus pugnae ad Palaeopharsalum fuit. Pompeius fugiens in ostio Penei amnis onerariam nauem nactus in Asiam transiit.

EXPILOTORES 5 Caesar—7 mille, 10 prima—17 tres *compilauit comm. Bern. Lucani* 7, 521 11 cum diu—16 castraque *exscripsit Paulus* 156. 157 18 Pompeius—p. 401, 1 uenit *exscripsit comm. Bern. Lucani* 8, 33

1 utrumque *D* || octogento et octo *D* LXXX et VIII (VIII *ex* VIII *P*) *PR* 2 ferunt *D* || quatragenta *D* XL *PR* 3 sexcenti *D* DC *PR* || D *PR* 4 uenatores equitesque *D* senatoresque *L* 5 *leuium *R* || LXXX *PR* 6 cui *om.* *D* || minus] *LPR'D* non minus *R²v*, *cf. Eutrop.* 6, 20 *extr.* 7 xxx·mil· *L* xxx mil· *P* ·xxx·mil· *R* 9 occidionem *L* || nullo populi *L* nulli popouli (*sed o alt. del.*) *P* 10 potuisset *R^a* || congressio *D* 11 pompeii] *LPRD* || nadauit (*corr. al. m.*) *R¹* 12 diu] duo *D* || utrique *L* || cederentur *LP* || adque *PR¹* 14 hoc faceret] hoc faceret et *R* 15 ferit *D* || pompeii] *LPRD* § 16 pompeii annorum *R¹* 17 xv milia *PR* || centuriones *L* || triginta et tris *D* xxxiii *PR* 18 palaeopharsalum *LPRD* 19 nactus *R²*

inde per Cyprum in Aegyptum uenit ibique mox ut litus 28
attigit, iussu Ptolemaei adulescentis in gratiam Caesaris
uictoris occisus est. Pompei uxor filiique fugerunt; cetera
Pompeiana classis direpta est omnibus qui in ea erant
5 crudelissime trucidatis, 'ibique et Pompeius Bithynicus occisus p. 421
est. Lentulus uero uir consularis apud Pelusium interfectus
est. Caesar compositis apud Thessaliam rebus Alexandriam 29
uenit perlatoque ad se ac uiso Pompei capite anuloque fleuit;
cumque se in regiam recepisset, eludebatur a tutoribus, quo-
10 minus pecuniam acciperet, templa sua astu spoliantibus, ut
et regio thesauros uacuos esse ostenderent et in inuidiam
Caesaris populum concitarent. praeterea Achilles dux regius, 30
imbutus semel Pompei sanguine, Caesaris quoque necem me-
ditabatur. nam iussus exercitum dimittere, cui praeerat, uiginti
15 milium armatorum, non modo spreuit imperium, uerum et
aciem direxit. in ipso proelio regia classis forte subducta 31
iubetur incendi. ea flamma cum partem quoque urbis in-

AUCTORES § 28—§ 31 *Liuius 112 (ad § 31 cf. Seneca De tranquill. animi 9 § 5 qui eadem narrat Liuium laudans)*

EXPILOTORES 1 mox—7 interfectus est *compilauit comm. Bern. Lucani 8, 560* 7 Caesar—p. 402, 2 exussit *compilauit comm. Bern. Lucani 10 pr.*

2 adtigit (d in t corr. m. 3 R) PR || iussu in ras. P || ptolemai LP ptolomei R ptulomei (p ex b m. 1) D || aduliscentis (corr. m. 3 R) R¹D 3 filiique D 4 pompeianae P pompei ana* R || clas*sis (prior s in ras.) P classis (si in ras.) R 5 trucidati sunt| (sunt fort. ex corr. add. m. 1, partim in ras. , uel alius clausulae?) D || Sibiquae pompeius (S erasa) D || bithicus P¹ bythinicus P²R bythnicus D 6 consolaris (corr. m. 3) R¹ || interfectus] occisus L¹ ^{ex} occisus et in marg.: ex ^ |alibi|interfectus L² 7 compositis PR || thesaliam R^a 8 anu*loque (erasa l) P ano- loque D 9 cumque se om. D || eludebatur a tutoribus] eluniam , auctoribus D 11 thensaurus D || ostenderet R¹ 12 regius] reus D 13 inbutus (imb- R³) PR² imputaus (prior u s. s. m. 1) D 14 \overline{xx} . milium L \overline{xx} milia PR 15 praebuit D 16 regi L 17 incendi ea] incenea D

uasisset, quadringenta milia librorum proximis forte aedibus condita exussit, singulare profecto monumentum studii curaeque maiorum, qui tot tantaque inlustrium ingeniorum opera con-
 32 gesserant. unde quamlibet hodieque in templis extent, quae et nos uidimus, armaria librorum, quibus direptis exinanita 5
 ea a nostris hominibus nostris temporibus memorent — quod quidem uerum est —, tamen honestius creditur alios libros
 p. 422 fuisse quaesitos, qui pristinas studiorum cūras aemularentur, quam aliam ullam tunc fuisse bibliothecam, quae extra
 quadringenta milia librorum fuisse. ac per hoc euasisse 10
 33 credatur. Caesar postea insulam, ubi Pharos est, cepit. eo Achilles cum Gabinianis militibus uenit. ingens pugna commissa est: magna ibi Caesarianorum militum multitudo cecidit, omnes etiam interfectores Pompei interfecti sunt.
 34 Caesar uero insistentium hostium pressus scapham escendit: 15
 qua mox pondere subsequentium grauata ac mersa, per ducentos passus ad nauem una manu eleuata, qua chartas tenebat,

AVCTORES § 32 Orosius § 33 et § 34 Liuius 112

EXFILATORES 11 Caesar—p. 403, 2 cepit *exscripsit comm. Bern. Lucani 10 pr.* 15 Caesar—p. 403, 2 cepit *exscripsit Paulus 157 not. lin. 4–158, 14*

1 cccc PRKMTW, v; x̄l. L (*idem* § 32 quadringenta, *cf.* 4, 20 § 33 et 6, 11 § 4) quadragenta D, *eundem num. exhibent GN Bern. 128, Senecae codex Mediol. (ed. Koch 1879); cf. Parthey, Alex. Bibl. p. 32 et 77; Ritschl, Opp. 1 p. 28. 152. 226* || mili-
 D 2 monumenta L 3 qui tot] quit D || inlustrum R¹ || in-
 geniorumque L 6 haec quod quidem uerum est *glossam esse per-*
peram censet h 8 simularentur D 10 quadringenta] Lv cccc
 PRKMTW quadragenta D; xl GN quadragenta E CCCXL O ||
 auasisse R¹ 11 pharos] L pharus PR farus D || erat PRW ||
 coepit (o *del. in R*) RD 13 commissa (com- R³) P^aR¹ || magnam
 D om. L || caesaria. nomirum D 14 caecidit L et a. r. R
 15 uero in ras. m. ut uid. 2 R || pressos L p̄ssus R praesus D ||
 scapham P (*non R*) || escendit] L escendit P¹ ascendit (as in ras. m.
 2 R) P²R⁵ P̄v ar* | cendit (*er.: ut uid.*) D 16 quo (e *supra* o
 scr. m. 1, o in a *corr.* 2 R) P¹R quae P² || ducentur D CC PR
 17 unam D || charthas PR carthas D

nando peruenit, mox nauali certamine pulsatus, magna felicitate classem regiam aut depressit aut cepit. ^{p. 423} **16** Alexandrinis petentibus regem reddidit monitum, ut magis amicitiam Romanam quam arma experiri studeret; qui tamen ilico ut liber fuit bellum intulit, sed continuo cum toto exercitu suo et ipse deletus est. nam uiginti milia hominum in eo bello caesa referuntur, duodecim milia cum septuaginta longis nauibus dedita, quingenti ex uictoribus cecidisse dicuntur. rex **2** ipse adulescens scapha exceptus ut fugeret, multis insilientibus **10** mersus necatusque est; corpus eius ad litus deuolutum indicio loricae aureae cognitum fuit: qua Caesar Alexandriam praemissa Alexandrinos omnes ad deditionem desperatione compulit regnumque Aegypti Cleopatrae dedit. inde Syriam peruagatus **3** Pharnacem in Ponto uicit. postea uero quam Romam uenit, **15** dictator et consul creatus in Africam transiit et apud Thapsum cum Iuba et Scipione pugnavit maximamque ibi hominum multitudinem interfecit. castra utriusque direpta sunt, sexaginta elephantum capti. Cato sese apud Vticam occidit; Iuba **4**

AVCTORES § 1 et § 2 *Liuius 112* § 3 inde—transiit *Liuius 113* (cf. *Periocha*) || apud Thapsum—§ 5 *Liuius 114* (cf. *Per.*)

EXPILOTORES 2 Alexandrinis — 3 reddidit, 4 qui—13 dedit *compilauit comm. Bern. Lucani 10 pr.* 2 Alexandrinis—11 fuit *exscripsit Paulus 158* 13 Syriam—14 uicit *exscripsit comm. Bern. Lucani 10, 475 (extr.)* 14 postea—p. 404, 7 ingressus *excerpsit comm. Bern. Lucani 10, 475*

1 nando] *LPR²DT* nondo *R¹* natando *GW²h* || felicitate] *PRTW²* *comm. Lucani altero loco*, mira felicitate . . enatauit *Florus 4, 2 § 59* facilitate *LDGKMHNOX²* *comm. Lucani priore loco* 2 depraeessit *D* || coepit *R^ah* 3 regem petentibus *PR* || ut magis amicitiam *om. D* 4 quam arma *om. D* 5 bellum intulit sed *om. D* || toto] omni *D* 6 xx *PR* || eo] quo *D* 7 duodicim *D XII PR* || septuaginta *D LXX PR* 8 dedit . anquingenti *D* || d *PR* || caecidisse *RD* 9 adulicens *D* || scafa *P (non R)* || mu*l*is (*altera litterae u hasta m. 2 in ras., ante t erasa i*) *R* 10 necadusque *R¹* || inditio *R¹ (c 3)* 11 alexandream *L alexandria D* 12 desperatione (*alt. e ex i ?*) *R* || compulit *R³* 13 peruagatur *L* 14 farnacem *LD* 17 c*astra (*er. r*) *D* || utriusque (*us s. s. m. ut uid. 1*) *L* || sexaginta *D LX PR* 18 elephantum (*h del.*) *P* elephant *D* || apud *P^a* || iuba rex (*rex s. s. m. 2*) *R*

p. 424 percussori iugulum pretio dato prae'buit, Petreius eodem se gladio perfodit; Scipio in naui, qua ad Hispaniam fugere contendens uento coactus in Africam redierat, semet ipse 5 iugulauit. in eadem naui etiam T. Torquatus occisus est. Caesar Pompei Magni nepotes filiamque Pompeiam simulque 5 cum his Faustum Sullam et Afranium et Petreium filium 6 iussit occidi. inde quattuor triumphis Urbem ingressus, disposito recuperatae reipublicae statu continuo in Hispanias contra Pompeios Pompei filios profectus, septimo decimo quam egressus ab Vrbe fuerat die Saguntum peruenit statimque 10 aduersus Pompeios duos et Labienum atque Attium Varum 7 multa bella et uaria sorte gessit. ultimum bellum apud Mundam flumen gestum est, ubi tantis uiribus dimicatum tantaque caedes acta, ut Caesar quoque, ueteranis etiam suis cedere non erubescens, cum caedi cogique aciem suam 15 cerneret, praeuenire morte futurum uicti dedecus cogitarit, cum subito uersus in fugam Pompeiorum cessit exercitus.

AVCTORES § 6—§ 9 *Liuius 115 (cf. Periocha et ad § 6 et § 7 Eutrop. 6, 24)*

EXPILATORES 7 *hinc quattuor (cum quattuor B) triumphis ingressus Eutropianis inseruit Paulus 159, 19 sq.*

1 percussorem *D* || praetio *LPR* praecio *D*; Petreio (*pro* pretio dato) *coniecit Rubenius Elect. 1, 10 male* || prebuit *L* || eodem] eodem die *codex Portensis interpolauit* 2 hispaniã *PRT* hispania *L* spania *D* hispanias *GM(HNO)v*, hispaniãs *K* 4 titus *PR* titos *D* || occis^vs (*v m. 2*) *P* 5 magnine potest *D* || filiam] muque *D* || -que *om. PR* 6 syllam *LPRD* || afranium *P^a* 8 dispositae *P²* desperato (*om. recuperatae*) *K* disposito (*om. rec. sed s. s. e recuperatoque*) *M* || recuperatae] *R²G¹W* (-te *R²*) recuperato *LPR¹* recuperatoque *G²N* recuperati *D* || rei]̄. *L* || hispanias] *L* hispaniã *PR* hispania *D* 9 pompeius *R¹D* || quam *P* qua *R* 10 die* (*s ut uid. eras.*) *P* || sagyntum *PR* || post peruenit *pag. extr. circ. 13 litt. eras.* (statim peruenit?) *D* || statim *D* 11 aduersum *D* || pompeius *R¹D* || adque *P^aR¹* || attiũ (*iũ radendo in ui mut.*) *R* 13 flumen] *LPRD* ζ , urbem *corr. v, cf. § 9* || tantis est *v* 14 caedis *LD* 15 caedere *LR¹D* || erubiscentibus *PR¹D* || caedi (*a linea traiecta sed deinde linea erasa*) *R* cede *D* 16 dedecus] decuius *D* || cogitaret *D* 17 pompeianorum *L solus* || cessit (*e ex a m. 2, pr. s in ras. m. 2*) *R*

equidem eo die hoc bellum actum est, quo Pompeius pater 8
 ab Vrbe bellum gesturus aufugerat, quattuorque annis hoc
 bellum ciuile l'indesinenter toto Orbe tonuit. T. Labienus et p. 425
 Attius Varus in acie caesi sunt. Gnaeus Pompeius cum cen-
 tesimo equite aufugit. frater eius Sextus Pompeius contracta 9
 celeriter non parua Lusitanorum manu, cum Caesonio congressus
 et uictus fugiensque interfectus est. Munda ciuitas cum im-
 mensa hominum caede Caesare oppugnante uix capta est.

Caesar Romam rediit. ubi dum reipublicae statum contra 17
 10 exempla maiorum clementer instaurat, auctoribus Bruto et
 Cas'sio, conscio etiam plurimo senatu, in curia uiginti et p. 426
 tribus uulneribus confossus interiit. in qua coniuratione fuisse 2
 amplius sexaginta conscios ferunt. duo Bruti et C. Cassius
 alique socii strictis pugionibus in Capitolium secesserunt. diu
 15 deliberatum est, utrum Capitolium cum auctoribus caedis oport-
 teret incendi. corpus eius raptum populus dolore instimulatus 3
 in foro fragmentis tribunalium ac subselliorum cremauit.

Percensuit latitudinem regni sui Roma cladibus suis atque 4
 in suam conuersa caedem singulas quasque gentes ibidem, ubi
 20 domuit, uindicauit. Asiae Europae atque Africae, non dico
 tribus mundi partibus sed totis trium partium an'gulis edidit p. 427
 gladiatores suos feriatisque inimicis spectaculum miserae ulti-

AVCTORES § 1—§ 3 *Liuius 116 (ad § 1 et § 2 cf. Eutrop. 6, 25)*

1 equidem] *LD* et quidem *PRv* 3 ciuile bellum *v* || titus
PRD || labienus (i *ex corr. add. m. 1*) *D* 4 aciae *D et a. r. R* ||
gñ- *L* gneus *PR* genus *D*, *idem praenomen in 5*; *Sex. corr. Rob.*
Stephanus fsh || centesimo (es *in ras.*) *P* centesimo *D* 5 sextus]
LRD § *Cn. corr. R. Stephanus fsh* 7 inmensa *PR¹* (im- *R³*)
 9 reip̄- *L* 10 maiorum exempla *PR* || instaurata] *D* 11 curiam
L || .xx. et tribus *LPR* 12 confusus *D* 13 sexaginta *D*
LX PR || *ḡ*- *L* gaius *PR* galus *D* 14 socis trictis *D* || capitulum
D 15 capitulum *D* || autoribus *R¹* 16 incendi (n s. s. m. z) *P*
 incendii *L* || stimulat'us *PR* 17 in foro *om. L* || fracmentis *P*
 fragmentis *D* 18 adque *P^aR¹* 19 in sua *in ras. ang. m. 1*
D || singulis *P^a* 20 domuit (o *statim corr., fort. ex i*) *R* ||
 uindicauit *om. R (non P)* || europae *D* || adque *P^aR¹* 21 angulo
P¹ angelos *R¹* || redidit *P^a* edid] *D* 22 expectaculum *P* *spec-
 taculum (s *in ras. m. 2, fort. fuit ex*) *R*

5 onis ingessit. nec tamen sufficit ipsas quoque cum auctoribus
 causas fuisse consumptas; recidiua semina in eodem agro
 germinant, magna continuo metentibus malorum incrementa
 cum magno sudore factura: uictor ciuilibus belli a ciuibus Caesar
 occiditur, in caedem unius trahuntur agmina consciorum. 5
 6 certum enim erat, quia Caesar indigne peremptus plures
 habere posset ultores; plurimaque nobilitas una simul catena
 sceleris copulatur, ne forte tanta malorum materia non belli
 magnitudine suppleatur sed uindictae breuitate tenuetur.
 7 Medeam illam fabulae ferunt dentes quondam 'occisi seuisse 10
 serpentis, e quibus quasi competens semini seges armati
 homines terra emergerint seseque mox inuicem pugnando
 8 prostrauerint. equidem hoc poetarum commenta finxerunt;
 nostra autem Roma Caesare occiso quanta de cineribus eius
 agmina armata parturiit! quanta bella in testimonium miserae 15
 fecunditatis non legenda pueris sed spectanda populis excitauit!
 9 et tamen horum 'omnium malorum initium superbia est: inde
 p. 428 exarserunt bella ciuilia, inde iterum pullularunt. non ergo
 iniusta caedes est eorum, qui eam iniuste consecantur, si
 ambitionis aemulatio per ipsos atque in ipsis et agitur et 20
 punitur, donec qui detrectauere collegium, discant ferre domi-

AUCTORES § 7 fabulae ferunt (cf. § 8 poetarum commenta et
 legenda pueris)

1 ipsa *D* || cum *om. D* 2 consumptas *P* || recidiua (*ua in ras.*)
P 3 germinant] siminant *D* || magna] mala *L* || contine tentibus
D 4 uictus *D* || ciuilibus] ciuili *D* || a *om. D* || ciuilibus *D*
 5 cacde . . . unius *P*¹ caedem**unius *P*² 6 certum (*tum s. s. m. 1*)
D || perc*us (*erasa p*) *P* 7 possit *L* || cathena *LR*¹ 8 ma-
 lorum] aliorum *D* 9 supplicatur *L* supplecatur *D* || uindicate
D 10 mediam *D* || quosdam *PRD* || se*uis**c *P* 11 serpentes
LD || e quibus *om. R*¹ || competens *R*³ 12 terrae emergerint *R* ||
 pugnandum *D* 13 prostrauerunt *D* || equidem] *PRDG*¹ et quidem
Lfsh || fixerunt *R*¹ 16 fecundatis *D* || puerised *D* || exspectanda
L expectanda *PRD* 18 unde *R*¹ || pollularunt *L* pullularunt] (*1*
pr. in ras. m. 2, fort. ex e, unt ilico m. 1 ex ù) *R* 19 caedis *L*
 cede *D* || consecantur *L* consequantur *O* 20 imolatio *D* || adque
*PR*¹ 21 detrectauere (*alt. e in ras. m. 2*) *R* || colligium *R*¹

natum, summaque imperii totius ad unum redacta longe aliud omnes homines uiuendi genus subeant, ut omnes humiliter placere studeant, non insolenter offendere. sed ad tam 10 salubrem humilitatis doctrinam magistro opus est. itaque
 5 opportune compositis rebus Augusti Caesaris natus est Dominus Christus, qui cum in forma Dei esset, formam serui humiliter adsumpsit, ut tunc demum aptior fieret humilitatis institutio, quando iam per totum mundum poena superbiae omnibus esset exemplo.

10 Anno ab Vrbe condita DCCX interfecto Iulio Caesare Octa-18 uianus, qui testamento Iuli Caesaris auunculi et hereditatem
 1 et nomen adsumpsit idemque, qui postea rerum potitus p. 429 Augustus est dictus, simul ut Romam adulescens admodum uenit, indolem suam bellis ciuilibus uouit. nam, ut breuiter 2
 15 coaceruationem malorum explicem, bella ciuilia quinque gessit: Mutinense Philippense Perusinum Siculum Actiacum. e quibus duo, hoc est primum ac nouissimum, aduersus M. Antonium, secundum aduersus Brutum et Cassium, tertium aduersus L. Antonium, quartum aduersus Sex. Pompeium, Cn. p. 430
 20 Pompei filium, confecit. Antonius a senatu hostis pronuntiatus 3

AVCTORES lin. 6 qui cum—7 adsumpsit *Pauli Ep. ad Philipp. 2, 6 et 7* cap. 18 § 1 *Eutropius 7, 1 exceptis anni numero* (nec fere ac nono *Eutr.*) et ex *Liuiio 117 sumptis his* auunculi atque Romam . . uenit § 2 bella et q. s. *Suetonius Aug. 9* § 3—§ 6 interfecit *Liuius 118 et 119*

1 summaq (q i. e. quae m. 1 in ras., ex jm ?) D 4 salubri D ||
 humilitatem (em in is corr.) L 5 oportune (-e a. r. R) PR oportunae D || compositis PR || augustucaesaris (c ilico ex s) D || caesaris] LPRD₅Z caesaris tempore H caesaris temporibus v 7 assumpsit R³ adsumsit P || ut om. L || fieret] fieret et PR¹ || institutio (to del.) P 8 iam (i ex t) P || mundum] orbem L solus 9 exemplum D 10 septingentesimo (-tissimo D) decimo LD 11 testamⁿ R¹ testamentum (sed -tū in -to corr. R²) R²D || iulii PR¹ iulii LR²D || hereditatem D 12 assumpserat R³ adsumserat P || potitus] potius D 13 adulescens D 15 explicem (plic s. s. m. 1) L 17 ac] et v || aduersum D || m̄. (i. e. marcum) L marcum PRD || antonium D 18 aduersum (priore loco) D (idem in seqq. bis aduersus) 19 lucium PD lutium R || antonium D || sextum LPRD || gnei PRD om. (fine uersus) L 20 antonius D

D. Brutum apud Mutinam obsidione concluderat. consules
 Hirtius et Pansa et cum his Caesar ad liberandum Brutum
 4 expugnandumque Antonium missi. Pansa primo ueniens ex-
 ceptus insidiis, inter suorum clades ipse quoque pilo gra-
 uiter uulneratus ab eodem uulnere interpositis diebus est 5
 mortuus. Hirtius auxilium collegae ferens magnas Antonii
 copias uasta strage deleuit. Caesar eatenus castra custodit.
 5 secunda aduersus Antonium pugna magnae utrimque strages ac-
 tae sunt. namque tunc ibi Hirtius consul occisus est, uictus fugit
 Antonius, Caesar uictoria potitus est, cui D. Brutus de con- 10
 p. 431 iuratione occisi Iuli Caesaris confessus ¹preces paenitentiae
 6 fudit. Dolabella Trebonium, unum ex interfecto-
 ribus Caesaris, Zmyrnae interfecit. Dolabellam senatus hostem pro-
 nuntiauit. consulum occisorum uterque exercitus Caesari paruit.
 7 postea D. Brutus in Gallia a Sequanis captus et occisus est. 15
 Basilus autem, aequae unus de percussoribus, manu seruorum
 8 suorum necatus est. Lepido satisfacente Caesar Antonium
 recepit in gratiam atque ob fidem reconciliatae gratiae filiam
 9 eius matrimonio sortitus est. inde cum ad Urbem accessissent
 ac rumor de futura proscriptione ortus esset, C. Thoranius 20
 uir praetorius nihil tale metuens incursu militum domi suae
 10 interfectus est alique complures trucidati sunt. itaque, ne

AVCTORES § 6 Dolabellam—§ 12 *Liuius 119 et 120*

EXFILATORES 1 *hinc apud Mutinam Eutropianis inseruit Paulus
 162 not. lin. 6*

1 decimum *P* decium *LRD* || apud] *LPRDv* ad *h* 2 hirtius
R hircius *D* 3 antunium *D* 4 philo *PR*¹ 5 ab] ad *D*
 6 hircius *D* || antunii *D* 7 uastas trege *D* || costodit *D* 8 se-
 cundum *D* || antunium *D* || magnae (*m s. s. m. 2*) *R* 9 nunc *L* ||
 hircius *D* 10 antunius *D* || caesar] sa sar *D* || decius *LPRD*
 11 iuli] *L* iulii *PRD* || praeces *LRD* || p*enitentiae (*erasa a*) *R* paeni-
 tentiae *D* 12 fudit] dedit *L*, *item KME* || tribunium *D*
 13 zmyrnae] *LPR* myrnae *D* 15 decius *LPRD* 16 basilus]
L uasillus *PR* pasillus *D* 17 antunium *D* 18 adque
*PR*¹ || sidem *P*¹*R*¹ 20 proscriptione *LP* || *g*. *L* gaius *PRD*
 21 uir praetorius *om. D* || dominae suae *L* domui sui *D* 22 con-
 pluris *D* complures *R*³

latius atque effrenatius incircumscrip̄ta caedes ageretur, centum
 triginta et duum senatorum nomina in tabula proposita sunt,
 primum Lepidi praecepto et nomine, deinde Antonii, tertio
 Caesaris. ibi Antonius Tullium Ciceronem inimicum suum, 11
 5 ibi L. Caesarem auunculum suum et — quod exaggerando
 sceleri accessit — uiua matre proscripserat; ibi Lepidus L.
 Paulum fratrem suum in eundem proscriptorum gregem con-
 iecerat. adiecti sunt postea 'ad numerum proscriptorum 12
 triginta equites Romani. multae diu et uariae caedes ^{p. 432}
 10 actae, domus proscriptorum direptis omnibus dirutae sunt.
 at Dolabella in Syria multa cum Cassio bella gessit, a quo 13
 uictus ipse se interfecit. Brutus et Cassius magnis exercitibus
 comparatis apud Athenas conuenerunt totamque Graeciam depo-
 pulati sunt. Rhodios Cassius terra marique oppugnatos ad
 15 deditiōnem coegit, quibus praeter uitam nihil reliquit. igitur 14
 Caesar et Antonius eosdem in Macedoniam magnis bellorum
 apparatus persecuti, ad mortem compulerunt; quamuis mani-
 festissime illa tunc pugna non uirtute partis Antoni, sed
 Caesaris felicitate confecta sit. Caesar enim tunc aeger, cum 15
 20 se in castris capiendae quietis causa tenere statuisset, hortatu

AVCTORES § 13 Dolabella—interfecit *Liuius 121* || Brutus—reli-
 quit *Liuius (122 ?)* § 14—§ 16 *Liuius 123 et 124*

1 adque *P^aR'* || efranatius *R'* || circumscrip̄ta *P* || caedis *PR'* ||
 cento tregenta *D* cxxx *PR* 2 et duum] *LPR* et duo *D*
 4 ibi] sibi *D* || antunius *D* || cyceronem *D* 5 lucium *PRD* ||
 auulculum *R'* || exagerando *PD* exaggeranda (*g pr. s. s. m. 3; in mg. corr.*
in exacrando m. ut uid. 2) *R* 6 proscribserat *LPR'* (*corr. 3 ut in*
sqq.) || lucium *PRD* 7 paulum] *LPRD* || proscribtorum *LPR'*
 proscripens torum *D* 8 proscribtorum *PR'* 9 trigenta *D* xxx
PR 10 actae (*a alt. in ras., e ex corr. add. m. 1)* *D* || domos *R'* (*corr.*
m. 3) || proscribtorum *PR'* 11 at] *t in ras. P, t s. s. m. 1 D* ||
 siriam *D* 12 ipse se] sese *PR* || magnis] multis *D* 13 com-
 paratis *R³D* || totaque *D* || greciam pene (*pene s. s. m. 2)* *R* graciam
D 14 rhodius *L* || in terra *L* 15 reliquid *R'D* 16 et *in*
ras. P || antunius *D* || machedoniam *PR'* 17 compulerunt] *PR'D*
 compulerunt *R²* compulerant *L* || manifestissima *L* 18 tunc illa
L || antoni] *L* antonii (-unii *D)* *PRD* 20 tenere (*re in ras.*) *P*

et precibus medici sui, qui per somnium admonitum sese fatebatur, ut ea die castris Caesarem salutis ipsius causa educeret, in campum aegre inter copias egressus est ac mox castra eius ab hostibus capta sunt. sed rursus Caesariani 16 milites Cassi castra ceperunt. quare ad desperationem adacti 5 Brutus et Cassius immaturam sibi mortem ante belli terminum consciuerunt. nam inuitatis percussoribus Cassius ca- 17 put, Brutus latus praebuit. at Romae Fulvia, uxor Antoni, socrus Caesaris, dominatum ut mulier agitabat, incertum in hac mutatione consularis regique fastigii utrum deficientis 10 potentiae ultima an incipientis prima numeranda, certe etiam 18 in eos insolens, per quos ut insolesceret agebatur. nam et Caesarem reuersum apud Brundisium contumeliis factionibus p. 433 insidiisque petiit. a quo propulsata ad Antonium concessit 19 in Graeciam. Sex. Pompeius postquam se in proscriptorum 15 numerum relatum conperit, conuersus in latrocinia omnem oram Italiae caedibus rapinisque uastauit. Sicilia praerepta 20 commeatibusque inpeditis Romam fame adfecit. mox cum eo pacem triumuiroi, ut non dicam tyranni, id est Lepidus Caesar Antoniusque fecerunt. sed continuo cum contra pactum Pom- 20 21 peius fugitiosos allegeret, ut hostis habitus est. Mena libertus

AVCTORES § 17—§ 18 *Liuius 125 (et 126?) exceptis fortasse § 7 incertum—agebatur Orosianis ut uid.* § 19—§ 22 *Liuius (123?) 127.128; § 20 Lepidus fort. ab Orosio additus*

1 praecibus *LRD* 2 causa educeret (a e in ras.) *P* cause|du-
ceret *D* 3 aeger *PR* || copias] cupias campum *D* 5 cassi]
L cassii (ii radendo ex u *D*) *PRD* || ceperunt *R* coeperunt *D* 6 in-
maturam *PR'D* (im- *R*³) || b*eli (er. l) *D* 7 consciuerunt] *DT* (*O*) *v*;
(Cassius) mortem consciuit *Periocha* coegerunt *LPRGWKMHX₂E*
8 ad *P*^a || antonii *LPR* antunii *D* 11 *Incipientis *P* -cipientis
*R*¹ || nominanda *PR* 13 brundisium] *D* brundesium *L* brun-
ditium *P* brunditium *R* 14 antunium *D* 15 greciam *RD* ||
sextus *LPRD* 16 comperit *R*³*D* || omnem (o s. s.) *L* 18 co-
meatibusque *L* || affecit *PRD* || cumeo (eo s. s.) *L* 19 tyranni
(y ex i corr. m. ut uid. l) *L* 20 antuniusque *D* || sed] sed et *D* ||
cum om. *L* 21 allegeret] *LPR* adlegeret *D* || ut ** (er. in uel
an) *R*

Pompei cum sexaginta nauium classe ad Caesarem defecit eidemque classi ipse iussu Caesaris praefuit. idemque continuo cum Statilio Tauro aduersus Menecraten Pompeianum ducem nauale bellum gessit. deinde ipse Caesar aduersus eosdem 22 Pompeianos cruentissimum bellum nauale confecit; sed continuo uictricem classem paene uniuersam apud Scylaceum naufragio amisit. Ventidius Persas et Parthos in Syriam in- 23 rumpentes tribus bellis maximis fudit regemque eorum Parcorum in acie interfecit, ea scilicet die, qua Crassus a Parthis fuerat occisus. Antonius, uix uno castello expugnato, pacem cum Antiocho fecit, ut ipse tantam rem consummasse uideretur. Ventidium Syriae praefecit iussitque ut Antigono bellum in- 24 ferret, qui Iudaeos tum forte debellauerat captisque Hierosolymis templum spoliauerat regnumque Herodi dederat: quem 15 continuo uictum in deditionem recepit. Mena libertus cum 25 sex nauibus ad Pompeium rediit, a quo clementer receptus Caesaris classem incendit, quamuis nuper Caesar alteram secundo naufragio perdidisset. idemque Mena postea ab Agrippa nauali proelio circumuentus cum sex triremibus ad Caesarem 20 transiit. sed hunc Caesar tertio transfugam, indulta tantum p. 434 uita, 'segnem reliquit. deinde Agrippa inter Mylas et Liparas 26

AVCTORES § 23 Ventidius—occisus *Liuius 128 et Eutrop. 7, 5*
(ex hoc Persas temere interpolauit) || Antonius—§ 24 *Liuius 128*
 § 25 *Liuius 128 aut 129* § 26 et § 27 *Liuius 129*

1 sexaiginta *D LX PR* 2 Idemque *D* || (ipse iusso cae)saris
inclusa in ras. m. 1 D || idemque] idem *D* 3 aduersum *D* ||
 menacraten (craten *erasum*) *L* menecratum (ne s. s. in *PR*) *PRD*
 4 aduersus* eosdem (se *ilico ex m*) *D* 6 uniuersum *L* || scylaceum]
L scyllaceum PRDv 7 persas (e *statim ex a corr.*) *R* || irrum-
 pentes *R³* 8 pachorum *PR* 9 aciae *D et a. r. R* 10 am-
 tonius *R²* antunius *D* || uno uix *Dv* 11 ant*iocho *R²* anthiocho
PR¹ anthiocho *R¹. D* || ut *om. D* 12 *antigono (*er. t*) *R*
 13 iudeos *D* || tunc *PR¹* tunc (*sic al. m. R*) || captiuisque *D* || hieru-
 solimis *D* 14 dederat] *LPRD* (-irat *D*) *sv*; demserat 's. s. in
Lugd. 1', h 15 uictus *R* 16 pompeum *R¹* 17 altera secundum
D 19 triremibus (*sic m. 1*) *D* 21 seg**nem (*em er. uid.*) *R* ||
 reliquit (*n m. 2*) *P* reli*quit (*er. n*) *R* reliquid *D* || lyparas *R*

- aduersus Democham et Pompeium nauale proelium ges-
 sit ac uicit ibique tunc naues triginta aut demersit aut
 cepit reliquis laceratis. Pompeius Messanam confugit.
 27 Caesar interea Tauromenium traiecerat: quem repentino impetu
 Pompeius afflixit: unde multis demersis nauibus suis ac magna. 5
 multitudine suorum militum perdita, in Italiam Caesar aufugit;
 28 nec interueniente mora in Siciliam rediit; ibique Lepidum
 ex Africa aduentantem obuium habuit, summas sibi partes
 29 terrore minis ac superbia uindicantem. post dies paucos Agrippa
 iussu Caesaris a litore cum acie instructa prospectantis atro- 10
 cissimo nauali proelio aduersus Pompeium confluxit et uicit.
 nam centum sexaginta et tres naues aut demersit aut cepit.
 Pompeius cum decem et septem nauibus uix elapsus euasit.
 30 Lepidus magna uiginti legionum insolentia tumens cum Mes-
 sanam militibus permissam diripuisset, ipsum Caesarem ad 15
 se uenientem semel atque iterum spreuit ac potius telis adpeti
 31 iussit. quae ille collecta in laeuum brachium lacerna repel-
 lendo uitauit; mox inmisso equo ad suos reuersus, instructo
 exercitu aduersus Lepidum ueniens, plurimas legiones Lepidi

AVCTORES § 28 *Suetonius Aug. 16* § 29—§ 32 *Liuius 129*
 et (§ 30 uiginti legionum insolentia) *Suetonius Aug. 16*; ad § 32 sup-
 plex—exilio cf. *Suetonius Aug. 16*

1 democham *LPRDGKMHTOWX₂v* demochyam *N* demō cham
E; Democharem *corr. fsh* || proelio *D* 2 triginta *D xxx PR* ||
 demersit (de *ilico ut uid. s. s. in D*) *DGv* cf. § 29 dimersit *PR*
 mersit *L* 3 c*epit *R* || *reliquis (*er. fort. c*) *D* || messanam (*corr.*
m. 3) *R* mes^sanam (*s s. s. m. 1*) *D* 4 tauromenium] *L* tauromeniam
 (e *R*) *PR* taurominium *D* || inpetu *D* 5 afflixit *R³* || magna]
 multa *L* 6 militum suorum *L* || perdita (*ta in ras.*) *P* || italia
LD || caesar (*s radendo ex r*) *D* 8 obuium (*u pr. s. s. m. 1*) *D* ||
 summasibi *D* 9 terrore] interore (*r pr. in rr m. 2*) *R* || suⁱperbia (*s. s.*
m. 2) *P* 11 proelium *D* 12 centum *LX* et tres *L* *CLX* et *III*
PR centum sexaginta et tris *D* 13 x et *III PR* || lapsus *PRD*
 14 uiginti *D* *xx PR* || tamens (*a in u corr.*) *L* 15 caessarem *D*
 16 adque *LPR⁴* || appeti *PRD* 17 leuam *PR* (*u m. 2 in R*)
 leuum *D* || brachium *D* et *p. r. R* 18 inmisso *R³*

paucis interfectis transire in suam partem conpulit. Lepidus 32 tandem intellegens, quo uanitas sua tenderet, deposito paludamento assumptaque ueste pulla, supplex ¹Caesari factus p. 435 uitam et bona impetrauit, perpetuo quidem amendatus exilio.

5 Taurus, Caesaris praefectus, totam paene Siciliam ferro pertemptatam conterritamque in fidem recepit. quadraginta et 33 quattuor legiones sub unius tunc imperio Caesaris erant; milites, multitudine ferociores, quosdam pro accipiendis agris tumultus excitauerunt; sed Caesar, animo ingens, uiginti 10 milia militum exauctorauit, triginta milia seruorum dominis restituit, sex milia, quorum domini non exstabant, in crucem egit. ouans Urbem ingressus ut in perpetuum tribuniciae 34 potestatis esset, a senatu decretum est. his diebus trans Tiberim e taberna meritoria fons olei terra exundauit ac per 15 totum diem largissimo riuo fluxit.

¹Antonius uero postquam Araxim transmisit, omnibus ^{p. 436} 19 undique malis circumuentus, uix tandem Antiochiam cum paucis rediit. nam cum multitudine equitum et sagittarum

AVCTORES § 33 *Liuius 129* (cf. *Oros. 6, 20 § 6*) § 34 ouans
—decretum est *Liuius 129* || his diebus—fluxit *Hier. 1976¹* (cf. *Oros. 6, 20 § 6*) cap. 19 § 1 *Liuius 130*

EXPILATORES 13 his—15 fluxit *exscripsit Paulus 171*

1 transise *D* || in**] (*er. su?*) *D* || compulit *R³* 2 deposito
(posito *in ras. ang. m. 1*) *D* 3 assumptaque (*prior s in ras. ex d m. 3, p m. 3 in p erasa R*) *LR* adsumptaque (*ta s. s. m. 1 D*) *PD*
4 amendatus] *D^bN* ammendatus *LD^a* emendatus (*in mg. m. recentiss. mandatus P*) *PR₅* *Freculfus v* 5 profectus *D* || pene *L et p. r. R* || pertemptatā* *R* pertemtata *PD* pertemptam *L* 6 conterritamque] contritamque *Freculfus, Grubitzius male* || *XL*. et quattuor *L XL* et *IIII PR* quatragenta quattuor *D* 7 sub] soli *D* || imperii *L* 9 ·*XX*· *L XX PR* uiginti *D* 10 milia *D* || ·*XXX*· *L XXX PR* triginta *D* || mil *R* 11 ·*ū*· *L uī PR* || domino *D* || extabant *PRD* 12 tribunitiae *D* 14 fons] flos *L*
15 riuo (*i ex u ut uid.*) *P* 16 haec postquam—18 multitudine *pagina extrema* (*f. 180^v*) *minoribus litteris statim add. a m. 1 in L* || araxim] *LPRD* 17 anthiociam *P* anthiochiam *R* 18 rediat *D*

ab omnibus proeliis, quae plura temptauit, uictus semper
 effugerit tum praeterea incertis et ignotis regionis locis im-
 peditus grauissima fame ad nefandos cibos coactus est; plurimi
 2 militum sese hostibus dederunt, inde in Graeciam transit
 iussitque Pompeium, qui uictus a Caesare exercitum bellumque 5
 reparabat, cum paucis ad se uenire. Pompeius fugiens a
 Titio et Furnio Antonianis ducibus saepe terrestri naualique
 3 bello uictus et captus ac post paululum interfectus est. Caesar
 Illyricum Pannoniam partemque Italiae bellis subegit ac
 domuit; Antonius Artabanen Armeniae regem proditione et 10
 dolo cepit: quem argentea catena uinctum ad confessionem
 thesaurorum regionum coegit, expugnatoque oppido, in quo
 conditos esse prodiderat, magnam uim auri argentineque abstulit.
 4 qua elatus pecunia denuntiari bellum Caesari atque Octauiae,
 p. 437 5 sorori Caesaris, uxori suae, repudium indicis iussit et Cleopa- 15
 5 tram sibi ex Alexandria occurrere imperauit. ipse Actium
 ubi classem constituerat profectus, cum prope tertiam partem
 remigum fame absumptam offendisset, nihil motus remi, in-
 quit, modo salui sint; nam remiges non deerunt,
 6 quoad Graecia homines habuerit. Caesar ducentis 20

AVCTORES § 2 et § 3 *Liuius 131 (cf. Periocha)* § 4—§ 12
Liuius 132

1 temptauit *PD* 2 effugerit] *LPR* effugeret *Dv* effugeret als
 effugerit *Z* || tunc *L* || regionum *G^{2b}* || inpeditus *PR¹* (*imp- R³*)
 3 est] esset *G^{2a}* || plurimique *v* 4 dederunt *D* || greciam *R* grecia
D || transiit *ante uers. add. m. 1 D* 5 iussit quae (*iussi in ras.*
m. 1) D 6 se uenire] reum ire *D* || a titio] attio *D* 7 titio
PR || furnio *L* || antonianis *D* 9 illyricum *P* illyricum *R* ||
 ac] *LD* et *PRv* 10 artabanen] *PRD* artabanen *L* artunden
Periochae cod. Naz. || arminiae *D* 11 coepit *R¹* || cathena *L*
 **catena *P* || uictum *R¹D^a* 12 thesaurorum *D* 13 prodiderant
R¹ || abstulit *P* 14 caesaria *D* || adque *PR¹* || octauiae (*i s. s.*
m. 1) D 15 indicis* *P* indicis *D* || cleopartrani *D* 16 ipsi (*i*
fn. s. s. 1) D || accium *D* 18 absumptam] *L* absumtam *DGv*
 adsumptam (*d in ras. ex b) s. s. R¹* ablatam *PR¹WX₂Z* consumptam
T || inquit *R¹* 19 salui (*ui ex uis) P* 20 graeciam *L* grecia
RD || ducentis trecenta *D* ducentis · xxx · *L* ccxxx *PR*

triginta rostratis nauibus a Brundisio in Epirum profectus est. Agrippa uero praemissus a Caesare, multas onerarias naues frumento atque armis graues ab Aegypto Syria Asiaque ad subsidium Antonio uenientes cepit peragratoque Peloponnesium
 5 sinu Mothonam urbem ualidissimo Antoniano praesidio mun-
 nitam expugnauit. inde Coreyram cepit; fugientes nauali 7
 proelio persecutus profligauit multisque rebus cruentissime
 gestis ad Caesarem uenit. Antonius defectu et fame militum
 suorum permotus bellum maturare instituit ac repente in-
 10 structis copiis ad Caesaris castra processit et uictus est.
 tertio post pugnam die Antonius castra ad Actium transtulit, 8
 nauali proelio decernere paratus. ducentae triginta rostratae
 fuere Caesaris naues et triginta sine rostris, triremes uelocitate
 Liburnicis pares et octo legiones classi superpositae, absque
 15 cohortibus quinque praetoriis. classis Antonii centum septua- 9
 ginta nauium fuit, quantum numero cedens tantum magni-
 tudine praecellens, nam decem pedum altitudine a mari
 aberant. famosum et magnum hoc bellum apud Actium fuit. 10
 ab hora quinta usque in horam septimam incerta uincendi spe
 20 grauissimae utrimque caedes actae; reliquum diei cum subsequente
 nocte in uictoriam Caesaris declinauit. prior regina Cleopatra 11
 cum LX uelocissimis nauibus fugit; Antonius quoque 'detracto p. 438
 insigni praetoriae nauis fugientem secutus uxorem est.
 inlucescente iam die uictoriam Caesar consummauit. ex uictis 12
 25 duodecim milia cecidisse referuntur, sex milia uulnerata sunt,

1 brundisio] *D* brundesio *L* brunditio *PR* 2 a* *R* 3 fru-
 menti *L* || adque *PR*¹ || egypto *D* || siria *D* 4 antunium *D* ||
 -que *om.* *PR* || peloponensium *PRD* 5 mothonam] *LD* mo-
 thonam *PR*; Methonam *v* 6 corycam *L* 7 praelio *D*
 8 antunius *D* 10 *castra (*er. a?*) *R* || est* (*littera ut uid. er.*) *D*
 12 ducentae trigintae *L* ccxxx *PR* ducenta et triginta *D* 13 *nauis
 (*er. c?*) *D* || xxx *PR* || triremis *L* 14 classuperpositae *D*
 15 praeconiis *P* (*non R*) || antunii *D* || centus-eptuaginta *D* clxx
PR 16 caedens *R*¹*D* 17 x *PR* 19 horam *om.* *PR*¹
 20 grauissime (*e in ras. P*) *PR* || atte (*te eras.*) *D* || sequente *P*¹
 22 sexaginta *D* || antunius *D* 23 est uxorem *v* 24 inlucescente
D || die] de *L* || caesar *om.* *D* || uictus *P et a. r. R* 25 XII
PR || caecidisse *P et a. r. R* || VI *PR*

13 e quibus mille inter curandum defecerunt. Antonius et Cleo-
 patra communes liberos cum parte regiae gazae ad Rubrum
 p. 439 mare praemittendos cen'suerunt; ipsi praesidiis circa duo
 Aegypti cornua, Pelusium Parethoniumque, dispositis classem
 14 et copias instaurando bello parauerunt. Caesar sexto imperator 5
 appellatus et quartum ipse cum M. Licinio Crasso consul
 Brundisium uenit; ibi orbis terrarum praesidia diuisis legi-
 onibus conposuit; inde in Syriam profectus, mox Pelusium
 15 adiit, ubi ab Antonianis praesidiis ultro susceptus est. interea
 Cornelius Gallus praemissus a Caesare quattuor legiones, quas 10
 Antonius apud Cyrenas praesidii loco constituerat, suscepit in
 fidem atque inde Parethonium, primam Aegypti a Libyae
 parte ciuitatem, uicto cepit Antonio ipsumque continuo apud
 16 Pharum uicit. Antonius equestre aduersus Caesarem bellum
 iniit; in eo quoque miserabiliter uictus aufugit. kalendis 15
 Sextilibus prima luce Antonius cum ad instruendam classem
 in portum descenderet, subito uniuersae naues ad Caesarem
 transierunt; cumque unico praesidio spoliatus esset, trepidus

AVCTORES § 13—§ 21 *Livius 133* (ad § 18 etiam *Psyllos*—*exsugere*
cf. Sueton. Aug. 17)

1 e] in *D* || mile (1 s. s. m. 1) *D* || antunius *D* 2 partem
L partae *P* 4 pelosium *L* || parethoniumque] *LPR* paret-
 hominumque *D* Paraetoniumque *corr. fh* 5 pauerunt *D* || sexto]
LPRD 5 sextum *v* 6 quartum] *LPR*' *v* quarto *R*² *D* 5 || marco
PRD || consul (1 *radendo ex l*) *R* 7 brundisium] *LR*² *D* brun-
 ditium *R*¹ bruditium *P* || ibique *v* 8 composuit *R*³ *om. D* ||
 pelosium *D* 9 ubi] ibi *D* || ab *om. PR* || antunianis *D* 10 cor-
 nilius *D* || quattuor (t *prior s. s. m. 1*) *D* IIII *PR* 11 antunius
D 12 adque *P*^a *R*¹ || parthonium *L* parethomium *D* par athonium*
 (honiam, *fort. t* quoque, *in ras.*; *pone m litt. 1 uel 2 erasae*) *P* para-
 thoniã (v *m. 2*) *R* || primum *L* prima *D* || a] ac *R*² || lybiae *PR*
 libiae *D* 13 partem (m *del.*) *L* parte* (e *ex a m. 3, erasa e?*) *R* ||
 uictu] (o *mutata sed al. m. restituta*) *R* uictur *D* || coepit *LD* cepit
a. r. *R* || antonio (o *fin. in v corr. sed ab al. m. restituta*) *R* || con-
 tenuo *R*¹ 14 tharum (t s. s.) *P* tharum (*corr. m. 2*) *R* pharum
 parthum *D* || antunius *D* || equestrem *PR* (m *er. in R*) 15 ka-
 lendis] klendis *D* 16 antunius *D* 18 esse *D*

se cum paucis recepit in regiam. deinde inminente Caesare 17
 turbataque ciuitate idem Antonius sese ferro transuerberauit
 ac semianimis ad Cleopatram in monumentum, in quod se
 illa mori certa condiderat, perlatus est. Cleopatra postquam 18
 5 se ad triumphum seruari intellexit, uoluntariam mortem petens,
 serpentis, ut putatur, morsu in sinistro tacta brachio exanimis
 inuenta est, frustra Caesare etiam Psyllos admouente, qui
 uenena serpentum e uulneribus hominum haustu reuocare atque
 exsugere solent. Caesar Alexandria, urbe omnium longe opu- 19
 10 lentissima et maxima, uictor potitus est. nam et Roma in
 tantum opibus eius aucta est, ut propter abundantiam pecu-
 niarum duplicia quam usque ad id fuerant possessionum
 aliarumque rerum uenaliū pretia statuerentur. occisi sunt 20
 iussu Caesaris maior Antonii filius et P. Canidius, infestissi- p. 440
 15 mus quidem semper Caesari sed et Antonio infidus, et Cassius
 Palmensis, ultima uiolati patris Caesaris uictima, et Q. Ouinius
 ob eam maxime notam, quod obscenissime lanificio tetrinoque
 reginae senator populi Romani praeesse non erubuerat. dehinc 21
 Caesar pedestribus copiis in Syriam uenit, deinde in Asiam
 20 ad hiberna concessit ac post per Graeciam Brundisium per-
 uectus est.

1 inminente (-nante *D*) *R*³*D* || cesare *D* 2 -quae *D* et *a. r. R* ||
 ciuitate] uitatem *D* || antonius *D* antonius *R*¹ || sesse *D* 3 cleo-
 patrem *D* || in quo *D* quod *L* || se] si *R*¹ 4 posquam *R*^a
 5 seruari ad triumphum *D* 6 omorsu (· *m. ut uid. 1*) *D* || brachio]
LPR brachio (*h ilico in ch*) *D* 7 psyllus *L* psyllas *PR* psillos
D || amouente *D* 8 serpent*ū (*er. i*) *R* || hausto *R*¹ || adque
*PR*¹ 9 exugere *PRD* || alexandriam (*m del. P*) *PR* || urbem (*m*
del. P) *PRD* || opulentissimam (*m del. P*) *PR* 10 maximam (*m*
del. P) *PR* || romā *a. r. R* 11 habundantiam *a. r. R* 12 quam
 usque] quamque *L* 13 praetia *LR* praecia *D* || statu*erentur (*er.*
a) *R* 14 publius *PR* publius (*pub et inferior l in ras. m. 1*) *D*
 15 antonio] (*sic*) *P* antonio *D* 16 palmensis] *LPRD* (*p ilico ex*
ps D) *ς*, Parmensis *corr. v* || partis *P*¹*R* || quintus *PR*²*D* quintos
*R*¹ || ouinius] *PR* ouinnius *LDGKMHTO* 17 *eam *P* || obsce-
 nissime] *LPR* obscenissime *D* 18 ã. *L* || non *om. P*¹*R*¹
 20 greciam *RD* || brundisium] *LR*² brundinsium *D* brunditium
*PR*¹ || peruentus *R*

- 20 Anno ab Vrbe condita DCCXXV ipso imperatore Caesare Augusto quinquies et L. Apuleio consulibus Caesar uictor ab Oriente rediens, VIII idus Ianuarias Urbem triplici triumpho ingressus est ac tunc primum ipse Iani portas sopitis finitibus p. 441 2 que 'omnibus bellis ciuilibus clausit. hoc die primum 5 Augustus consalutatus est; quod nomen, cunctis antea [inuiolatum] et usque ad nunc ceteris inausum dominis, tantum p. 442 Orbis licite 'usurpatum apicem declarat imperii, atque ex eodem die summa rerum ac potestatum penes unum esse coepit et mansit, quod Graeci monarchiam uocant. 10
- 3 Porro autem hunc esse eundem diem, hoc est VIII idus Ianuarias, quo nos Epiphania, hoc est apparitionem siue manifestationem Dominici sacramenti, obseruamus, nemo credentium 4 siue etiam fidei contradicentium nescit. de quo nostrae istius

AVCTORES § 1 ipso—§ 2 consalutatus est fort. *Liuius 133 (cf. de Iano 1, 19 § 3) adhibitus, sed certe corruptus ad 'occultum illum gestorum ordinem' (§ 8) confingendum; inde etiam fort. § 1 Ianuarias pro Sextilibus dixit (cf. § 3 et 7, 2 § 42); ad § 2 cf. Scaliger ad Euseb. ed. 1658 p. 166*

EXPILOTORES 2 uictor—4 tunc excerpit Paulus 170 not. lin. 9 sq. 5 primum—6 est alienis insertis exscripsit Paulus 171 8 atque—9 potestatum et 10 quod—uocant compilauit Paulus 171, 16—not. lin. 4

1 septingentisimo·xxu· L septingintissimo uicissimo quinto D || ipse R¹ || caesare om. L caesar D 2 agosto D || et om. L || lucio PD lutio R lucio et W; immo Sexto || cons̄s· L cons̄l P consu^l R cumsolibus D 3 horiente R || octauum idus LD VIII· idus PR, in mg. m. 2 aut 1: VIII kl ian· P || ianuarias (s in ras. m. 1, ex r²) D 4 tunc] LPRD^u tum $\mathfrak{B}v$ || sopi*tis (s pr. m. 2 add., er. hastae duae) R positis D || finitimisque L 6 inuiolatum seclusi; inusitatum G in*oli*tum sic (non insolitum) ex inuiolatum corr. M 7 cae|teri^s (i s. s. m. 1) D || inausum om. X₂ 8 usurpata D || a*picem (er. s) R || adque R¹ || ex s. s. m. 1 in L 9 eadem PRD || diem D || paenes L et a. r. R, om. P^a 10 greci R grecim D 11 eodem D || octauum L octauo D || idos D 12 ia(nuarias quo nos eppiphania hoc est appa)ricione (ia ilico in ras., inclusa ilico ut uid. in marg. add., ri ilico ut uid. ante uersum add.) D || ep*iphania (erasa h ut uid.) R || hoc est add. a m. ut uid. 2 in L || apparitionem (pr. i in ras. ex a m. 3) R 13 credentium (d in ras.) P 14 quo] co* D || isti**us (er. si an fi²) D

fidelissimae obseruationis sacramento uberius nunc dicere nec ratio nec locus flagitat, ut et quaerentibus reseruasse et negligentibus non ingessisse uideamur. hoc autem fideliter commemorasse ideo par fuit, ut per omnia uenturi Christi gratia praeparatum Caesaris imperium conprobetur.

Nam cum primum, C. Caesare auunculo suo interfecto, 5 ex Apollonia rediens Urbem ingrederetur, hora circiter tertia repente liquido ac puro sereno circulus ad speciem caelestis arcus orbem solis ambiit, quasi eum unum ac potissimum 10 in hoc mundo solumque clarissimum in orbe monstraret, cuius tempore uenturus esset, qui ipsum solem solus mundumque totum et fecisset et regeret.

Deinde cum secundo, in Sicilia receptis a Pompeio et Lepido 6 legionibus, xxx milia seruorum dominis restituisset et quadraginta et quattuor legiones solus imperio suo ad tutamen 15 orbis terrarum distribuisset ouansque Urbem ingressus omnia superiora populi Romani debita donanda, litterarum etiam monumentis abolitis, censuisset: in diebus ipsis fons olei largissimus, sicut superius expressi, de taberna meritoria per

AVCTORES § 5 Gaio Caesare — ambiit *Sueton. Aug. 95, exceptis* hora circiter tertia *ex Liiuo 117 (cf. Periocha et Obseq. 68) sumptis*

§ 6 Deinde—ingressus *cf. Oros. 6, 18 § 33 et 34* || omnia—censuisset *Liiuus 129* || superius expressi *6, 18 § 34*

EXPILATORES 8 circulus—9 ambiit *compilauit Paulus 171*

1 diceret *L* || **nec (n *in ras.*) *P* 2 locus (c *al. m. add.*) *R* ||
querentibus *R*¹ || reseruasse *D* 3 ingressisse *D* || uideamur *om.*
D 4 commemorasse] commemorasse uidiatur *D* || xpi* *P*
5 conprobetur *R*³ conprobitur *D* 6 primo *D* || gaio *PRD* ḡ.
L 7 increderetur *P*^a ingreditur *D* 8 liquido ac] liquidac *D*
9 urbem *P*^a*D* || unam *D* || potentissimum *R*²*G*^{2a}*TZ* *edd. Colonn. fsh*
10 urbe *PR*¹ urbem *D* 11 solem *om.* *L* 13 siciliam *L*
14 ·xxx· milia *L* trecenta milia *D* || et *om.* *D* || quadraginta et quattuor] *L* XL et IIII *PR* Quatraginta quattuor *D* 17 pi· *L*
18 monimentis *p. r.* *R* || oblitis *R*¹ obolitis (*sic*) *R*² || ipsis] *LPRD* §
(*certe GMTOX₂*); illis *W* ante *corr. (minus claram) manus eiusd.*; ipsius *v*; haec in diebus ipsius cum 'cod. *Materni*' del. *Lautius male*

p. 443 totum diem fluxit. 'quo signo quid euidenti⁵us quam in diebus
Caesaris toto Orbe regnantis futura Christi natiuitas declarata
est? Christus enim lingua gentis eius, in qua et ex qua natus
7 est, unctus interpretatur. itaque cum eo tempore, quo Caesari
perpetua tribunicia potestas decreta est, Romae fons olei per 5
totum diem fluxit: sub principatu Caesaris Romanoque imperio
per totum diem, hoc est per omne Romani tempus imperii,
Christum et ex eo Christianos, id est unctum atque ex eo
unctos, de meritoria taberna, hoc est de hospita largaque Ec-
clesia, affluenter atque incessabiliter processuros restituendosque 10
per Caesarem omnes seruos, qui tamen cognoscerent dominum
suum, ceterosque/ qui sine domino inuenirentur, morti sup-
plicioque dedendos, remittendaque sub Caesare debita peccatorum
in ea urbe, in qua spontaneum fluxisset oleum, euidenti¹⁵ssima
his, qui Prophetarum uoces non audiebant, signa in caelo et 15
in terra prodigia prodiderunt.

8 Tertio autem, cum Urbem triumphans quintum consul in-
gressus est, eo scilicet die, quem supra nominauimus, cum et
Ianum post ducentos annos primum ipse clausit et clarissimum
illud Augusti nomen adsumpsit, quid fidelius ac uerius credi 20

AVCTORES 18 supra memorauimus § 1

1 totam *D* || quidē uidentius *P^a* quid*|euidenti⁵us (e *pr. add. m. 2*) *R* ||
in] ut *L* 2 futura *om. L* 3 in qua et ex qua] *LPRDGKMHT*
ex qua *O* in qua *fsh* 4 unctus ****| (4 uel 5 *litt. er.*) *D*
5 tribunitia *R* || roma *L* 6 totam *sed a in u corr. L* || *inter* diem
et fluxit spat. uac. sex fere litt. rel. P || *romanique p. r. R* || imperii
R² 7 per totum] totum *R* || per omnes humani *L* 8 id est]
hoc est *D* || adque *PR¹* 9 unctus *R¹* || eclesia *P* 10 afflu-
enter] *P^bR* affluentes *L* affluenter *P^aD* || adque (-ae *D*) *PRD* ||
incessabiliter *D* || processurus *PR¹* 12 ceterosque] *P* ceterosque
(e *in e*) *R* ceterosque *D* ceteros *L* || domino] *LGTX₁* (5 *ut uid.*), *ed.*
1542 h dominio *PRDHX₂X₃X₄fs* dominis *W* || mortis *P^a* || sup-
plicioque] supplicio *R* || *haec* dedendos— caesare *m. 2 s. s. in P*
13 cesare (e *ex e m. 2 re, in ras. m. 3*) *R* 14 in ea dem urbem *D* ||
in qua *om. L* 15 prophetarum (h *s. s. m. 2*) *P* profetarum *D*
16 perdedirunt *D* 17 quinto *P^bR²D* 18 eo] eum *L* || diem
L 19 ianum (*supra a ras., n radendo ex m*) *D* || docentus *D*
cc *PR* || primus *L* 20 agustino*.men (o *ex us*) *D* || adsumpsit]
LR¹ adsumpsit *PD* assumpsit *R³* || quod *P^a*

aut cognosci potest, concurrentibus ad tantam manifestationem pace nomine die, quam hunc occulto quidem gestorum ordine ad obsequium praeparationis eius praedestinatum fuisse, qui eo die, quo ille manifestandus mundo post paululum erat, et
5 pacis signum praetulit et potestatis nomen adsumpsit?

Quid autem in quarto reditu, cum finito Cantabrico bello 9 pacatisque omnibus gentibus Caesar Urbem repetiit, ad contestationem fidei, quam expromimus, actum sit, ipso melius ordine proferetur.

10 ^{p. 444} 1 Anno ab Vrbe condita dccxxvi imperatore Augusto Caesare 21
sexies et bis M. Agrippa consulibus Caesar parum in Hispania per ducentos annos actum intellegens, si Cantabros atque Astures, duas fortissimas Hispaniae gentes, suis uti legibus sineret, aperuit Iani portas atque in Hispanias ipse cum exer-
15 citu profectus est. Cantabri et Astures Gallaeciae prouinciae 2 portio sunt, qua extantum Pyrenaei iugum haud procul secundo Oceano sub septentrione deducitur. hi non solum 3 propriam libertatem tueri parati uerum etiam finitimorum

AVCTORES § 1 Caesar—intellegens *uix inspectus Liuius (135?)*
ducentos *cf. Oros. 5, 1 § 6* || Cantabros—§ 3 *Florus 4, 12 § 46—48*

EXPILATORES 15 Cantabri—16 sunt *his fort. cum illis Orosii 1, 2 § 91 usus est Isidorus Orig. 14, 5, 21*

1 cognosci (g ex ng) P 2 hunc (u in ras. m. 1) D 3 ad] ab
D 4 paulolum (*sic o saepiss.*) D 5 pa-cis (a ex o) P || ad-
sumpsit] LPR¹ adsumsit D assumpsit R³ 6 |editu L redito
R^a 7 pacisque D || gentibus omnibus L || repetit D 8 ordine
melius v 9 proferitur D proferentur P^a et a. r. R 10 septingen-
tensimo xxui. L septingentissimo uicissimo sexto D || agusto D || cae-
sari R¹ 11 sexies] D .ui. L vi (v in ras.) P .vi-es (es s. s.
m. 2) R || marco PRD || cons̄. L 12 cc PR || cantabros (bro in
ras. m. 1) D || adque PR¹ 13 astores D || duos R¹ 14 adque
PR¹ 15 galliciae (e pr. in i corr.) P calleciae L gallitiae R
galliciae D; *casu nom.:* gallicia (ci s. s. m. rec. in 2) M ispania R
16 qua] quia (i m. 2, in erasa i ut uid.) R q: (i. e. que) D || pyrenei
LPR impyrenei (*praeced. extento*) D || haut LP aut R¹ hucu D
17 saecundum D a secundo R² || septemtrione P^aR || hii PR^a

praeripere ausi, Vaccaeos et Turmogos et Autrigonas adsiduis eruptionibus populabantur. igitur Caesar apud Segisamam castra posuit, tribus agminibus totam paene amplexus Cantabriam. diu fatigato frustra atque in periculum saepe deducto exercitu, tandem ab Aquitanico sinu per Oceanum incautis hostibus admoueri classem atque exponi copias iubet. tunc demum Cantabri sub moenibus Atticae maximo congressi bello et uicti in Vinnium montem natura tutissimum confugerunt, ubi obsidionis fame ad extremum paene consumpti sunt. Racillium deinde oppidum magna ui ac diu repugnans, postremo captum ac dirutum est. praeterea posteriores Gallaeciae partes, quae montibus silisque consitae Oceano terminantur, Antistius et Firmius legati magnis grauibusque bellis perdomuerunt. nam et Medullium montem Minio flumini imminentem, in quo se magna multitudo hominum tuebatur, per quindecim milia passuum fossa circumseptum obsidione cinxerunt. itaque ubi se gens hominum trux natura et ferox neque tolerandae obsidioni sufficientem neque suscipiendo bello parem intellegit, ad uoluntariam mortem seruitutis timore concurrit. nam se

AVCTORES § 4—§ 8 *Florus* 4, 12 § 49—§ 51, fort. etiam *Liuius* (135 ut uid.); cf. *Oros.* 5, 1

1 uacceos *LR* *uacceos *P* uacceor *D* || turmogos] *LRGWKMN*
X₁X₂X₃ tur* mogos *P* turmogus *D*; turmagos *M²HT* tormagos *X₄*
 Turmodigos *v* || autrigonas] *LPRDW* \leq *h* autrigunas *T* aurigonas *G*
 cautrigonas *KM²* || assiduis *R³D* 2 segisamam] *LPR* reges|iam *D*
 seg*¹samā *H* segissamam *N* segessimam *TOW* segissimam *G* regi-
 samam *X₂* regisamen *KM* 4 adque *PR¹* 5 tandem] tantum
D || incautis (*er. s*) *D* 6 admouere** (*er. m*) *D* || adque *PR¹*
 7 atticae] *LPRD* \leq *om. G* Belgicae (*sic Flori codd. Pal. 894 et 1568*)
v, Vellicae (*ex h adnot.*) *ed. Thorun.*; bergidae *Flori Bamb.* || maxime
P maximae *R^aD* haec 8 et uicti—18 suscipiendo bello *om. L*
 8 Vindium *Flor.* || confugerunt (*g in ras.*) *P* 9 consumti *P* || rac-
 cilium] *PRDGWHTONX₂* rachilium *KM*; Aracillum (*sic Flori cod.*
Pal. 1568, arracillum *n. 894*, aracellum *Bamb.*) *v*; Aracelium *Flor.*, cf.
Plin. n. h. 3, 24 et Itin. Anton. 11 galleciae *PR¹* galliciae *R²D*
 12 antistius (*u s. s. m. 1*) *D* 13 Firmius] immo Furnius 14 immi-
 nentem *R³D* 15 se magna] segn|nam *D* || xv. mil. *P* xv mil *R*;
 xv (\bar{xv} 894) milium *Flori Pal. 894 et 1568* 16 circumseptum *PRD* ||
 cin*xerunt (*er. c*) *R* 17 tolleranda *D* || obsidionis *D* 18 in-
 tellegit] *LPR¹D* intellexit *R²* 19 concurrit] confugit *D* || se *om. L*

paene omnes certatim igne ferro ac neneno necauerunt. Astures 9
 uero positis castris apud Asturam flumen Romanos, nisi pro-
 diti praeuentique essent, magnis consiliis uiribusque oppres-
 sissent. tres legatos cum legionibus suis in tria castra diuisos
 5 tribus aequae agminibus obruere repente moliti, suorum pro-
 ditione detecti sunt. hos postea Carisius bello exceptos non 10
 parua etiam Romanorum clade superauit. pars eorum proelio
 elapsa Lanciam confugit. cumque milites circumdatam urbem
 incendio adoriri pararent, dux Carisius et a suis cessationem
 10 impetrauit incendii et a barbaris uoluntatem deditiois exegit.
 studiosae enim nitebatur integram atque incolumem ciuitatem
 uictoriae suae testem relinquere. Cantabricae uictoriae hunc 11
 honorem Caesar detulit, ut tunc quoque belli portas clastro
 cohiberi iuberet. ita tunc secundo per Caesarem, quarto post
 15 Urbem conditam clausus est Ianus.

Post hoc Claudius Drusus, priuignus Caesaris, Galliam 12
 Raetiamque sortitus maximas fortissimasque gentes Germaniae
 armis subegit. nam tunc, ueluti ad 1 constitutum pacis diem 13
 festinarent, ita omnes ad experientiam belli decisionemue ^{p. 446}
 20 foederis undatim gentes commouebantur aut suscepturae

AVCTORES § 9 et § 10 *Florus 4, 12 § 54—58* § 11 et § 12
Liuius lib. ut uid. 135; secundo cf. Oros. 6, 20 § 1 § 13 *Orosius,*
fort. inspecto Floro 4, 12 § 2

1 certatim (m *pr. del. m. 1*) *D* || igne** (*er. m*) *D* || ac om. *L*
solus 2 flumen* (n *radendo ex m*) *D* 3 esset *R^a* es* sent
(cr. t?) D || oppraessissent *P^aD* 4 in tria] intra *R^a* || diuisis
P^aR¹ diuisus *D* 5 aequae] equi *D* || moli*ti (li *ex lu*) *P* 6 cu-
 risius *D* cassius *L* 7 par|*ua (*er. fort. c*) *D* || proelium *D*
 8 elapsa *P* lapsa *L solus* || lanciam] *v* lanchium (*in mg. m. 1* l lan-
 cum) *X₄* lancham *LPRDGX₁X₂X₃* lacham *KMTQ* lancum *H, cf.*
Corp. Inscr. Lat. uol. 2 9 adoriri] *LP¹R²*, *in mg. adurere m. rec.*
P odoriri *R¹* adhorire *D* || carius *LD* 10 imperauit *PR¹D* ||
*in*cen*dii P* || barbaris *R^a* 11 nitibatur et *D* || adque *PR¹*
 12 uictoriae suae testem om. *D* || reliquere *R* || cantabricae *P (non R)*
 13 ut om. *L* 14 ita] itaque (que *er.*) *D* || per] post *D* 17 raeti-
 amque] *L* rethiamque *PR* retiamquae *D* || maximas (s s. s. m. 2) *L* ||
 fortissimasque (ssi s. s. m. 2) *P* 19 decissionem fo****ederis (*er. ue et*
fort. interpunctio) *D* 20 suspecturae *D*

condiciones pacis, si uincerentur, aut usurae queta libertate,
 14 si uincerent. Norici Illyrii Pannonii Dalmatae Moesi Thraces
 et Daci Sarmatae plurimique et maximi Germaniae populi per
 diuersos duces uel superati uel repressi uel etiam obiectu
 15 maximorum fluminum, Rheni Danuuique, seclusi sunt. Drusus 5
 in Germania primum Vsipetes, deinde Tencteros et Cattos
 perdomuit. Marcomannos paene ad interuicium cecidit.
 16 postea fortissimas nationes et quibus natura uires, consuetudo
 experientiam uirium dabat, Cheruscos Suebos et Sygambros
 17 pariter uno bello sed etiam suis aspero superauit. quorum ex 10
 eo considerari uirtus ac feritas potest, quod mulieres quoque
 eorum, siquando praeuentu Romanorum inter plaustra sua
 concludebantur, deficientibus telis uel qualibet re, qua uelut
 telo uti furor possit, paruos filios conlisos humi in hostium
 ora iaciebant, in singulis filiorum necibus bis parricidae. 15
 18 Tunc etiam in Africa Musolanos et Gaetulos latius uagantes
 Cossus dux Caesaris artatis finibus cohercuit atque a Roma-
 nis limitibus abstinere metu compulit.

AVCTORES § 14 Norici—populi *Florus 4, 12 § 3* || per diuersos
sec. Florum l. l. § 4—§ 22 § 15 et § 16 *Florus 4, 12 § 22—§ 25*
 § 17 *Florus 4, 12 § 5* (*qui tamen de Alpinis gentibus*) ab *Orosio exor-*
natus || lin. 13 sq. *fort. memor Vergiliani Aen. 1, 150* § 18 *Flo-*
rus 4, 12 § 40

1 condiciones *R* condicionem *D* || si uincerentur** norici (*erasae 1*
uel 2 litt., mediis omissis) *D* || queta (*a in ras. m. 2*) *P* 2 nor-
 rici *R* || illyrii *PR* || moesii *L* moesi* *P* 3 et *om. fsh* ||
 dati *R^a* 4 repressi] *Gv* depressi *L* oppressi *PRWX₂*, pressi *D* ||
 abietu *R^a* 5 danubiique *R²* 6 primum] *PR* primo *LDv* ||
 susipetes (-ites *D*) *LPRD* (*coni. cum praec. LD*) || thencteros *PR*
 checteros *L* chenterus *D* || cathos *L* chattos *PR* chactus *D*
 7 internicionem *PD* internitionem (*it in et m. 3*) *R* || caecidit *PD et*
a. r. R 9 suebos *PR* suebus *D* || sygambros] *LPR* syggambros
D; 6, 9 § 1 sugambros (ex Caesare) 10 suis (*eras. fort. g Mau;*
s uisum erat Kaibelio) *P* 12 praeuentur um|annorum *D* 13 qua-
 libet (*li s. s. m. 1*) *R* || re qua] reliqua *D* 14 tela *L* || feror *D* ||
 posset *D* || conlisos *D* 16 africam *P et a. r. R* || musolanus *L* ||
 gaetulos] *L* getulos (-us *D*) *PRD* 17 cohercuit] *LPRD* || adque
PR¹ || a] ad *D^a, om. v* 18 militibus *D* || compulit *R³*

Interea Caesarem apud Tarraconem citerioris Hispaniae 19
urbem legati Indorum et Scytharum toto Orbe transmissis
tandem ibi inuenerunt, ultra quod iam quaerere non possent,
refuderuntque in Caesarem Alexandri Magni gloriam: quem 20
5 sicut Hispanorum Gallorumque legatio in medio Oriente apud
Babylonam contemplatione pacis adiit, ita hunc apud Hispaniam
in Occidentis ultimo supplex cum gentilicio munere eous Indus
et Scythia boreus orauit. Cantabrico bello per quinque annos 21
acto totaque Hispania in aeternam pacem cum quadam re-
10 spiratione lassitudinis reclinata ac reposita, Caesar Roman
rediit.

^{p. 447}
1 Quibus etiam diebus multa per se multaue per duces et 22
legatos bella gessit. nam inter ceteros et Piso aduersum
Vindelicos missus est; quibus subactis uictor ad Caesarem
15 Lugdunum uenit. Pannonios nouo motu intumescens Tiberius 23
priuignus Caesaris cruentissima caede deleuit. idemque con- 24
tinuo Germanos bello arripuit, e quibus quadraginta milia
captiuorum uictor abduxit. quod reuera bellum maximum et 25
formidulosissimum quindecim legionibus per triennium gestum
20 est, nec fere ullum maius bellum, sicut Suetonius adtestatur,
post Punicum fuit.

AVCTORES § 19—§ 21 *Liuius* 135 *ut uid.*; *ad illa* § 19 Alexandri
—§ 20 adiit *cf. Oros.* 3, 20 § 22 *Liuius* 137 *aut* 138 § 23 et
24 *Eutrop.* 7, 9; *Sueton. Tib.* 9 § 25 Suetonius] *Tib.* 16 *sed de*
Illyrico bello

1 terraconem *L* terram|conem (*· ilico ut uid. s. s.*) *D* || ceterioris
L 2 et *om.* *D* || schytarum *L* scitharum *PR* 3 possint *D*
5 orientem *P^aD* et *a. r.* *R* 6 babylonam] *L* babyloniam *PR*
babiloniam *D* || apud] in *D* 7 occidentis *P^a* || gentilicio *D*
gentilitio *R* || eous] eos *L* eo ut *D* 8 schyta *L* scyta *R^a*
scitha *D* || orabit *L* 9 acto totaque] actotaque *L* 10 reclinata
ac] reclita ac (*c. fin. ilico s. s.*) *D* 12 per duces] duces *D*
13 bellaue *L* 14 uindelicos] *G* uendilicos *L* uendilicios *P*
uendi licios *R* uendelicus qui *D* uindelicios *W* 15 lug*dunum
(*er. u.*) *P* || pannonius (*n. pr. s. s. m. 1 D*) *LD* 17 arripuit (*r. prior*
ilico s. s.) *D* || quadragenta *D* *XL PR* 19 formidolosissimum
R³D || *xv PR* 20 ferre *P^aD* || soetonius *D* || attestatur *R³*
21 ponicum *R¹D*

- 26 Sub eodem uero tempore Quintilius Varus cum tribus legionibus a Germanis rebellantibus, mira superbia atque
 27 auaritia in subiectos agens, funditus deletus est. quam reipublicae cladem Caesar Augustus adeo grauiter tulit, ut saepe per uim doloris caput parieti conlidens clamaret Quintili Vare, redde legiones.
- 28 Bosporanos uero Agrippa superauit et signis Romanis, quae illi quondam sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis uictos ad deditionem coegit.
- 29 Parthi, quasi toto terrarum orbe uel domito uel pacato omnium oculis signarentur atque in se solos omnis uigor Romani imperii uertendus esset, quippe quos pristina ulciscendae Crassianae caedis conscientia mordebat, ultro signa, quae Crasso interfecto abstulerant, ad Caesarem remiserunt regiisque obsidibus traditis firmum foedus fideli supplicatione meruerunt.
- p. 448
 22 'Itaque anno ab Vrbe condita DCCLII Caesar Augustus ab oriente in occidentem, a septentrione in meridiem ac

AVCTORES § 26 *Suetonius Tib. 17; Florus 4, 12 § 31*
 § 27 *Sueton. Aug. 23* § 28 *Liuius 138? (cf. Euseb. 2003)*
 § 29 *Florus 4, 12 § 61 et 63; Suetonius Aug. 21 (cf. Tib. 9); Liuius 136 aut 137 (cf. Res gestae Aug. 5, 40 cum Mommseni adn. p. 84 et Velleius 2, 91)* cap. 22 § 1 *ignotus (cf. Sueton. Aug. 22; Oros. 7, 3 § 1; 1, 1 § 6; 7, 2 § 16; Mommsen, Res gestae Aug. p. 32)*

EXPILATORES 17 DCCLII *Beda De temp. rat. a. 3952* 18 ab oriente—p. 427, 2 *clausit exscripsit Iordanis Chron. p. 235 C¹*

1 quintilius] *LPRD* 2 misera *R²T* || adque *PR¹* 3 sub**
 iectus *D* || deletus *P* 4 reiġ. *L* || adeo] abeo *D* 5 per *m. 2*
add. in L || capud *R¹D* || paraeti *P¹* || conledens *D* 6 uarre *L*
 7 bosforanos *LPRD* || separauit *R* || et *om. D* 8 illis *D* || meridate (*pr. d m. 1 in ras.; alt. d m. 1 in ras. ex t*) *D* || sustulerant] contulerant *D* || bellum *D* 10 domita *L* 11 adque *PR¹D*
 12 uertendos *R¹* 13 mordeb**at *D* 14 abstullerant *P¹* || caesare *D* || remiserunt] *G₅* remiserunt (*er. s*) *R* remisserunt *P* miserunt *LD* remiserunt (*re s. s. m. 1*) *W* 15 suppleca cione *D*
 17 ·dccc·mo·quinq̄agensimo·secundo· *L* septu*gentissimo (*erasa a*) secundo (*sic*) *D* || agustus *D* 18 septemtrionem (*m fin. del.*) *P* septemtrione (*m radendo in n mut. R*) *RD*

per totum Oceani circulum cunctis gentibus una pace compositis,
 Iani portas tertio ipse tunc clausit. quas ex eo per duodecim 2
 fere annos quietissimo semper obseratas otio ipsa etiam robigo
 signauit, nec prius umquam nisi sub extrema senectute Augusti
 5 pulsatae Atheniensium seditione et Dacorum commotione pa-
 tuerunt. clausis igitur Iani portis rempublicam, quam bello 3
 quaesiuerat, pace enutrire atque amplificare studens leges
 plurimas statuit, per quas humanum genus libera reuerentia
 disciplinae morem gereret. domini appellationem ut homo 4
 10 declinauit. nam cum eodem spectante ludos pronuntiatum
 esset in mimo O dominum aequum et bonum uniuersique,
 quasi de ipso dictum esset, exultantes adprobauissent, et
 statim quidem manu uultuque indecoras adulationes repressit
 et insequenti die grauissimo corripuit edicto dominumque se

AVCTORES § 2 Tacitus *Historiis* (cf. Orosius 7, 3 et 3, 8; Mommsen,
Res gestae Aug. p. 89) § 3 Suetonius *Aug.* 34 § 4 Suetonius
Aug. 53

EXPILOSORES 1 per totum — compositis *adhibuit Beda De temp.*
rat. a. 3952

1 compositis] *D*§¹ compositis *PR*§² positis *L* 2 XII *PR*
 3 ferme *PR* || quietissime *L* || obseratos *P*^a || robigo] *LP*^a rubigo
P^b*R* rubigus (*punctum deletum uid.*) *D* 4 signauit] *LP*¹*D* con-
 signauit *P*²*R**W**X*₂ || senectutia|^a gusti (a s. s. m. 1) *D* augusti senectute
L 5 athe*niensium *P* || commutatione *D* 6 clausis (v *in ras.*
m. 2, ex s ?) *R* || remp̄. *L* 7 quaesierat *PR* quaeserat *D* ||
 enutrire atque] nutrieratq; (q; *in quã m.* 2; *itemque sequentis a hasta*
a m. 2, *ut tamen a m.* 1 *quoque a non o fuisse uid.*) *P* *nutri** atq.*
 (*post nutri erasae er;* q. *in ras. m.* 2) *R* || amplificare (· *m.* 1 *ut uid.*)
D 9 apellatione *D* 10 expectante *PR* 11 in] a quodam
Fabricius in quodam h temere || mimo] minimo *D* 12 exultanter
 (*sic -t̄*) *R* || adprobauissent (ba *add. m.* 2) *P* appr- *R*³ || et statim]
LPDT§ **statim *R* statim *GM*¹(*O*)v 13 man^u (u s. s. m. 1^a *aut*
 1^b *nunc paene euanuit*) *L* 14 sequenti *R* (*non P*) sequente *D* ||
 corripuit (*cor in ras. m.* 1) *D* || edictu (*e in ras. m.* 1) *D*

posthac appellari ne a liberis quidem aut nepotibus suis uel serio uel ioco passus est.

5 Igitur eo tempore, id est eo anno quo firmissimam uerissimamque pacem ordinatione Dei Caesar composuit, natus est Christus, cuius aduentui pax ista famulata est, in cuius ortu ⁵
 p. 449 audientibus hominibus exultantes angeli 'cecinerunt Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae uoluntatis. eodemque tempore hic, ad quem rerum omnium summa concesserat, dominum se hominum appellari non passus est, immo non ausus, quo uerus dominus totius generis humani ¹⁰
 6 inter homines natus est. eodem quoque anno tunc primum idem Caesar, quem his tantis mysteriis praedestinauerat Deus, censum agi singularum ubique prouinciarum et censi omnes homines iussit, quando et Deus homo uideri et esse dignatus est. tunc igitur natus est Christus, Romano censui statim ¹⁵
 7 adscriptus ut natus est. haec est prima illa clarissimaque professio, quae Caesarem omnium principem Romanosque rerum

AVCTORES § 5 sqq. cf. 3, 8 || § 5 gloria—uoluntatis *euang. Luc. 2, 14* § 6 censum agi sqq. *euang. Luc. 2, 1; cf. Mommsen, Res gestae Aug. p. 124*

EXPILOTORES 3 Igitur—5 famulata est *adscitis pro* natus est Christus *similibus ex Hieronymo compilauit Paulus 171* 3 id est—4 composuit *exscripsit Beda D. t. r. a. 3952* 4 pacem—5 Christus *fort. adhibuit Iordanis Chron. p. 235 D¹* (uenientis Iesu Christi nutu pacatum) 14 Deus—dignatus est *fort. adhibuit Iordanis Chron. p. 235 D¹* (deus..et homo..nasci dignatus est)

1 posthac^o P post hanc^o (*corr. m. 2*) R posthanc D || apellari R¹ (pp m. 3) 2 sero L || iocoso L 3 eo] eodem DT || sic temp^r R et passim 4 composuit R³ || naintus (in *eras.*) D 5 auentui D || in *om.* L 7 boni D 10 dominus] deus (*sic dē-*) L 12 idem *om.* P¹ id est D || m¹sternus (· *ilico ut uid. s. s.*) D || praedistinauerat R¹ || deus *om.* D 13 censu magis D censū *agi (*fuit fort. censu magi*) R || agi^a (s m. 2) P || ubique] ubi D || censaeri P 15 natus est] natus D || romanu censu D 16 adscribtus L ascriptus R³ || illa prima PR 17 ce*sarem (*er. fort. s*) D

dominos singillatim cunctorum hominum edita adscriptione signauit, in qua se et ipse, qui cunctos homines fecit, inueniri hominem adscribique inter homines uoluit: quod penitus numquam ab Orbe condito atque ab exordio generis humani in hunc modum ne Babylonio quidem uel Macedonico, ut non dicam minori cuiquam regno concessum fuit. nec dubium, quin omnium cognitioni fidei inspectionique pateat, quia Dominus noster Iesus Christus hanc urbem nutu suo auctam defensamque in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potissime uoluit esse cum uenit, dicendus utique ciuis Romanus census professione Romani.

Quamobrem quia ad id temporis peruentum est, quo et Dominus Christus hunc mundum primum aduentu suo inlustrauit regnumque Caesari tranquillissimum dedit, hunc quoque sextum libellum hoc fine concluderim: ut germinantia tempora Christiana magisque inter reprimendum manus crescentia et quae adhuc in prouectu posita horum ipsorum, quibus haec respondere cogimur, insectatione mordentur, septimo libello, si tamen adiuuante Domino suffecero, comprehendam, ut, quoniam ab initio et peccare homines et puniri propter peccata non tacui, nunc quoque, quae perse-

1 singulatim *R*¹ sigellatim *D* || adscribitione *LPR*¹ (*d del. R*³)
 2 in s. s. m. 1 *D* || qui] qui cum *h* (*temere*) 3 ascribique *R*³ ||
 numquam penitus *v* || paenitus *D et a. r. R* 4 urbe *R* || adque
*PR*¹ || ab exordio] exordio *D* 5 mundum *PR* || ne** *R* || ba-
 billonio *D* || machedonico *LPR*¹ 7 quin] quoniam *LD* (*scil. qm̄*
et qm̄ confusis) || quia] *LPRD* quod *v* || dñs noster ihs xp̄s. *D*
dñs · ihs · noster xp̄s · L dominus noster christus iesus *PR* 8 hanc
L 9 prouexit *D* || potissimē (*sic v non v̄ m. 2*) *R* 10 esse
 sese *R*¹ || di*cendus (*i ex is ?*) *R*^a || ciuesr. (*supra r scr. romanus m. 1*
aut 2) *L* 12 quia ad] ad *L* quiad *D* || tempus *D* 13 hun*c
P || primum *om. D* 14 post dedit maius spatium in *P* 15 con-
 cluxerit *D* 16 reprimendum] *LPRD* (*r pr. ex s m. 3 R*) -tium *v*
 17 profectu *P*¹ || horum] ab horum *D* 18 mordantur *L* 19 suf-
 fecero] *D* sufficero *L* sufficerim *P*^b*R*¹ suffecerim *P*^a, *R m. 2*
aut 3, v 20 conpraehendam *LP*^b*R*¹*D* conpraehendam *P*^a*R*³
 21 peccata] peccare (*re in ta corr. m. 1 aut 2*) *L*

cutiones Christianorum actae sint et quae ultiones secutae sint, absque eo quod omnes ad peccandum generaliter proni sunt atque ideo singillatim corripuntur, expediam.

1 actae (e *ilico* s. s.) *D* 3 adque *PR*¹ || corripuntur (i *altera ilico* s. s.) *D*

PAVLI · OROSII · (nigris) | LIBER · SEXTVS (rubris) EXPL · INCIPIT (n.)
| LIBER · VII (r.) feliciter (*ultimum uocabulum nigro colore et paene cursiua scriptura idem opinor qui libris I et IIII extremis contuli scripsit i. e. corrector coaeuus*) *L* qui hic desinit fol. 189^v

explicit · liber · sextus · Incipit · pauli · horosi historiarum | liber · septimus · (*litteris minusculis nigris*) *P* EXPLICIT | LIBER SEXTVS · INCIPIT PAVLI HOROSI HISTORIARV̄ | LIBER SEPTIMVS · (*litteris uncialibus nigris, sed his uersibus colore giluo obductis*) *R*

EXPL̄ LĪ VI: (*litteris nigris*) INCIPIT: LIBER: SEPTIMI sic (*litteris rubris*) *D*

PAVLI OROSII

p. 450

HISTORIARVM ADVERSVM PAGANOS

LIBER SEPTIMVS.

Sufficiencia ut arbitror documenta collecta sunt, quibus
 absque ullo arcano, quod paucorum fidelium est, probari de
 medio queat, unum illum et uerum Deum, quem Christiana
 fides praedicat, et condidisse mundum creaturamque eius, cum
 5 uoluit, et disposuisse per multa, cum per multa ignoraretur, p. 451
 et confirmasse ad unum, cum per unicum declaratus est,
 simulque potentiam patientiamque eius multimodis argumentis
 eluxisse. in quo quidem angustas deiectasque mentes offendi 2
 paulisper intellego, quod tantae potentiae patientia tanta
 10 miscetur. si enim potens erat, inquiunt, creare mundum,
 componere pacem mundi, insinuare mundo cultum ac notitiam
 sui, quid opus fuit tanta uel, ut ipsi sentiunt, tam pernicio-
 sa patientia, ut in ultimo erroribus cladibus laboribusque
 hominum fieret, quod a principio uirtute eius, quem praedicas,
 15 Dei sic potius coepisse potuisset? quibus quidem ueraciter 3
 respondere possem, ad hoc ab initio creatum et institutum
 humanum genus, ut sub religione cum pace sine labore uiuens
 fructu oboedientiae aeternitatem promereretur, sed abusum

1 sufficiencia ut (ia ut *ex i* aut *corr.*) *P* || collecta *R*¹ 2 illo
D || archano *R*² || probari* *P* 7 patientiamque (que s. s. m. 2)
R || argumentis (tis m. 1 *ex tū corr.*) *P* 8 angustas (n s. s. m. 1)
D 10 enim (una linea erasa) *D* 12 perniciosapientia *R*¹
 13 ultimi*mo (i* m. 1 in ras. ex e?) *D* || erroribus cladibus laboribusque
 erroribuslq: (l inchoata h uid. esse) *D* 15 sic (c s. s. m. 1) *D*
 16 possim *G* 17 religione (li s. s. m. 1) *P*

bonitate creatoris libertatem indulgentis in contumaciam
 uertisse licentiam atque ex contemptu in obliuionem defluxisse,
 4 iustamque nunc esse patientiam Dei et iustam in utramque
 partem, ut nec contemptus disperdat in totum cui misereri
 uelit et affici laboribus dum uelit sinat contemptus potens; 5
 deinde subsequens esse, iuste semper adhibere quamuis igno-
 ranti gubernationem, cui aliquando pie restitutus sit paeni-
 5 tenti antiquae gratiae facultatem. sed haec quoniam, etsi
 452 uerissime fortissimeque dicuntur, fidelem tamen atque oboe-
 dientem requirunt, mihi autem, uidero an aliquando credituris, 10
 certe nunc cum incredulis actio est, promptius ea proferam,
 6 quae ipsi etsi probare noluerint, improbare non possint. itaque,
 quantum ad conscientiam humanarum mentium pertinet,
 utrique sub reuerentia religionis et confessione cultuque
 supernae potentiae uiuimus, distante duntaxat fide; quia 15
 nostrum est, fateri ex uno et per unum Deum constare omnia,
 7 illorum, tam multos deos putare quam multa sunt. si po-
 tentiae Dei, inquit, quem praedicatis, fuit, ut Romanum
 imperium tam amplum ac tam sublime fieret, cur igitur

1 indulgentie *T* || contumaciam] *P¹R¹D* contumacem *P²R²GWZv*
 2 adque *P¹R¹* || contimpto *D* contemtu *P* || defluxisse] *PR* *sv* fluxisse
D deflexisse *X₂Y₇Zh* defluxisse (u m. 1° in ras., in mg. fluxisse | iud
 [i. e. iudicandum] m. 1^b) *G* 3 utramque (a corr. ex u m. ant. i. e.
 m. 1 aut 2) *P* 4 contimptus *D* contemtus *R* || miseriri *PR¹*
 miserire *D* 5 uelit (it in ras. m. 1) *P* uellit *D* || affici] *PRD* ||
 contemp*tus (er. i) *D* contemptus *R* || potens] *DP²ς* (s. lin. add. *P*)
 om. *P¹R* post deinde exhibent *X₂Z* 7 pie (ie er.) *D* pie (e ra-
 dendo ex e) *R* || restidutu|rus (du eras.; tu in ras. m. 1) *D* prestitura
 (p s. s. m. 1 aut 2, e radendo ex e, a in ras. m. 1 aut 2 ex us) *R* ||
 paenitenti] *PD* *Paenitentia (erasa interpunctio) *R* 9 fortissimique
R¹ || adque *PR¹D* || oboedientem (o in ras. m. ut uid. 1, fort. ex a)
R 10 an] in *D* 11 ad actio in marg. m. ant.: uer(iu)s (iu
 incertae) *P* || promptius *P* 12 ipsi] et ipsi *TY₇h* 12 uolu-
 erint *D* || improbare *R³* 15 quia] qua *D* 16 fate*ri *R*
 17 multa (a corr. erat in i fort. sed deinde restituta) *R* || elementa post
 sunt add. *R²TX₃* (s. lin. *RX₃*) *v*, ante sunt *X₂*; supra multa scr. -s-
 elementa m. 1 *X₄*, glossam adscr. hanc in celo terra mariq? *G³* ||
 potentia* (eras. ut uid. e) *R* potenae (a in ci corr. m. 1) *D*
 19 fieret **|***** Cur *R*

patientia eiusdem obfuit, ut ante non fieret? quibus sub eodem uerbo respondebitur; si potentiae deorum, quos praedicatis, fuit, *ut* Romanum imperium tam amplum ac tam sublime fieret, cur igitur patientia eorundem obfuit, ut ante non fieret? 8
 5 an ipsi dii nondum erant? an adhuc Roma ipsa non erat? an illi non colebantur? an haec necdum idonea imperio uidebatur? si nondum erant dii, cessat intentio; *in* quid enim iam ibi eorum discussio moram, ubi ne ipsam quidem inuenio naturam? si autem erant dii, aut potentia eorum, ut ipsi
 10 iudicant, aut patientia in culpa est: uel patientia, si fuit, uel potentia, si defuit. aut, si magis suadibile uidetur fuisse 9
 tunc quidem deos, qui prouehere potuissent, sed nondum exstitisse Romanos, qui prouehi iure possent, nos auctorem rerum potentiam, non artificem scientiam quaerimus. de diis
 15 quippe, ut putant, magnis, non de fabris uilissimis quaestio est, quibus nisi materia accedat, ars cessat. si enim praescisse 10
 illis ac uoluisse praesto semper fuit, immo etiam subiacente p. 453
 praescientia, quia apud omnipotentiam de operibus dumtaxat suis hoc est praescire quod uelle: quodcumque illud praesciebatur, cui uoluntas adstipularetur, non expectari oportuit sed
 20 creari; maxime cum et Iouem illum suum acruos formicarum

EXFILATORES 21 Iouem — p. 434, 1 ferant *ex ludi litterarii disciplina uel ex mythographo ignoto* (cf. *uelut Ouid. Met. 7, 622 sqq.; Hygin. fab. 52*)

1 obfuit (t *in ras. m. ant.*) P 2 potentia* (*erasa e*) R
 3 ut] R²GTX₂N₁(s) om. PR¹DW 4 fieret (i s. s. m. 1) D || cur
 igitur — fierit (*sic*) *omissa addidit in mg. inf. m. 1* D || eorundem (n
radendo ex m) P eorum D || obfuit|**** ut (fuit *uersu cextr. m. 2,*
ante ut eras. fuit ut uid.) P 5 dii* (*fort. interpunctio erasa*) R
 6 colabantur R¹ || an haec — uidebatur om. D || ad idonea nota in marg.
erasa P 7 cesset R²G || in] *scripsi*; ut *codices, v ad con. h*
at ed. Thor. 9 dii] di D || potentia] patientia D 11 ad sua-
 dibile nota marg. *eras. P* su*|adibile (*er. b*), D 13 ex*titisse (*erasa*
 s) R 14 potentiam (· *alt. m.*) R || de diis] dedisse D || dis (i s. s.
m. ant.) P 15 magnis] magis D 16 ad materia nota in marg.
erasa P || praescisse D 20 a*stipularetur (*erasa d*) R || ex*pectari
 (*erasa s*) R expectari (-re D) PD 21 Iouem (I *in ras. m. ant.*;
 fuit i) P

11 in populos hominum ludo uertere solitum ferant. porro autem de cura caerimoniarum nec recensendum arbitror, quoniam inter sacra continua incessabilibus cladibus nullus finis ac nulla requies fuit, nisi cum saluator mundi Christus inluxit: cuius aduentui praedestinatum fuisse imperii Romani pacem, 5 etsi iam sufficienter ostendisse me arbitror, tamen paucis adhuc supplere conabor.

2 Principio secundi libelli cum tempora Romanae conditionis stili tenere perstringerem, multa conuenienter inter Babylonam urbem Assyriorum tunc principem gentium et Romam aequae 10 nunc gentibus dominantem compacta conscripsi: fuisse illud primum, hoc ultimum imperium; illud paulatim cedens, at istud sensim conualescens; defluxisse illi sub uno tempore nouissimum regem, cum isti primum fuisse; illam deinde tunc inuadente Cyro captam uelut in mortem concidisse, cum 15 p. 454 istam fiducialiter adsurgentem post expulsos reges liberis uti coepisse consiliis; praecipue cum, uindicante libertatem suam Roma, tunc quoque Iudaeorum populus, qui apud Babylonam sub regibus seruiebat, in sanctam Hierusalem recepta libertate

1 populis *D* || lutdum *D* || uetere *PR* || ferat *D*^a 2 arbor
R^a || quoniam] sic quō *P* quō *R* 3 incessabili libus (*prima s ilico*
ex n, sec. b m. 1 in ras. ex s) *D* 4 nisi cum] niscum cum *D* ||
saluator *P* 5 aduentui] aduentu et *D* || praedestinatum *R*^a (*prius*
i sec. in e correxerat). 5 pacem. etsi — 6 tamen paucis] paucem pau-
cis *D* 6 tamen paucis] *PRG*⊥ paucis tamen *v* 7 subplire
D 8 principio (*p in ras. m. 2 ex P*) *R* || secundum (*sc del. m. 1*)
P 9 babylonam] *P*¹*R*¹ babyloniam *P*²*R*² babylona *D*
10 assiriorum *D* || *tunc (*t m. 2 in ras.; fuisse uidetur Tunc praec-
dente interpunctione*) *R* || [aeque nunc] *PRD*⊥ quae nunc *M* nunc *K*
nunc aequae *v* 11 compacta] *PR*¹*D* compacta *R*²⊥ cōpactā *KM*
comparata *N, con. h* || conscripsi *PR*¹*D* 12 hoc ultimum *u. extr.*
om. D || caedens *R*¹*M*² cadens *KM*¹ || at] *D* ac *PR* 13 illis
R 14 cum [isti] *PRD*⊥; quo isti *TO* tum isti *Y, interpo-
lauerunt, isti v* || illam deinde] illa de *D* 15 concedisse *PR*^a
16 assurgentem *R*² 17 praecipue *R*¹ 18 iudeorum *R*¹ ||
babylonam *D* babyloniam *P*²*R*² 19 scane tam (*priorem e del.*
m. 1) *P* sactam *R*^a || hierlm *R* || libertate* (*erasa ut uid. m*) *R*
libertatem *D*

redierit templumque Domini, sicut a prophetis praedictum fuerat, reformarit. praeterea intercessisse dixeram inter Babylonium regnum, quod ab oriente fuerat, et Romanum, quod ab occidente consurgens hereditati orientis enutriebatur, Macedonicum Africanumque regnum, hoc est quasi a meridie ac septentrione breuibus uicibus partes tutoris curatorisque tenuisse. orientis et occidentis regnum Babylonium et Romanum iure uocitari, neminem unquam dubitasse scio; Macedonicum regnum sub septentrione cum ipsa caeli plaga tum Alexandri Magni arae positae usque ad nunc sub Riphaeis montibus docent; Carthaginem uero uniuersae praecelluisse Africae et non solum in Siciliam Sardiniam ceterasque adiacentes insulas sed etiam in Hispaniam regni terminos tetendisse, historiarum simul monumenta urbiumque declarant. dictum est etiam, uastatae per Medos Babyloniae et inruptae per Gothos Romae pares admodum annorum numeros ecurrisse.

Nunc autem his illud adicio, quo magis clareat unum esse arbitrum saeculorum regnorum locorumque omnium Deum. regnum Carthaginense a conditione usque ad enersionem eius, paulo amplius quam septingentis annis stetit, aequae

AVCTORES § 3 templum. reformarit *Esdr. 1, 1—6* || a prophetis *Ierem. 25, 11* § 5 Alexandri—docent *ex chorographo ut uid.*; *cf. 1, 2 § 5* § 6 urbium (monumenta) declarant *Orosius ?* § 7 dictum est: *2, 3* § 9 regnum Carth.—stetit *Euseb. 1871, ubi sunt 748 (uel 749); 700 Orosius 4, 23 § 6 sec. Liuium et Eutropium*

1 redierat (a in i corr. m. ant.) P redierit (i alt. ilico ex c i. e. fort. inchoata a) D || profetis PRD 2 babillonium D 3 orientem (m eras.) D 4 occidentem (m eras.) D || surgens D || hereditati] PRDG 5 hereditate *E ed. 1542 fs* || machedonicum PR¹ 5 a meridie] iam meridie (a s. s. m. 1) D 6 septemtrione PR¹ || ad partes in marg. inf. m. ant. paratis P, partis D || tutores R¹ 7 babylonium D 8 machedonicum PR¹ 9 etiam regnum X₁ || septemtrione PR¹ || fuisse ante cum add. X₁, esse add. v 10 riphaeis PRD || motibus D 11 karthaginem PR chartaginem D || praecelluisse R¹ || africae et] africem D 12 adicientes PR¹ 14 monumenta post ras. R || urbium quae (eras. a) R 15 medos (eras. i) R || babyloniae D || inruptae R³ 16 numeros (s s. s. in P, ex corr. add. m. ut uid. 1 in R) PR || ecurrisse TX₂Zh occurrisse G 17 his* (fort. interp. er.) R 18 scorum R 19 karthaginense PR chartaginense D || uersionem R¹D (non P) 20 .dccc. PR || annis om. D

regnum Macedonicum a Carano usque ad Persen paulo minus
 quam septingentis; utrumque tamen septenarius ille numerus,
 10 quo iudicantur omnia, terminauit. Roma ipsa etiam, quamuis ad
 aduentum Domini Iesu Christi perfecto prouheretur imperio,
 tamen paululum et ipsa in occurso numeri huius offendit. 5
 11 nam septingentesimo conditionis suae anno quattuordecim uicos
 eius incertum unde consurgens flamma consumpsit, nec un-
 quam, ut ait Liuius, maiore incendio uastata est; adeo, ut
 post aliquot annos Caesar Augustus ad reparationem eorum,
 quae tunc exusta erant, magnam uim pecuniae ex aerario 10
 12 publico largitus sit. poteram quoque ostendere eundem
 duplicatum numerum mansisse Babyloniae, quae post mille
 quadringentos et quod excurrit annos ultime a Cyro rege
 13 capta est, nisi praesentium contemplatione reuocarer. illud
 sane libenter adicio, quia primi illius regum omnium Nini 15
 — quamuis et pater eius Belus obscure primus regnasse
 referatur — illius ergo Nini anno, postquam regnare coeperat,
 quadragensimo tertio natus est sanctus ille Abraham, cui dictae
 sunt repromissiones, ex cuius semine promissus est Christus;
 14 deinde nunc primi istius imperatorum omnium Augusti Cae- 20

AUCTORES § 9 regnum Maced. — dcc *Eus.* 1204 et 1850 ||
 septenarius—omnia *ignotus* § 11 *Liuius* (quem laudat), libro ut uid.
 108; cf. *Oros.* 6, 14 § 5 § 12 cf. 2, 2 et 3 § 13 cf. *Eus.* 1^r
 et *Oros.* 1, 1 § 5; pater eius Belus — referatur ex *chronographo*; cf.
Exordium Euseb. uol. I App. p. 49 et Syncell. p. 181 Bonn.

1 machaedonicum *P* machedonicum *R*¹ || carono *PR* || pseu in
 pscn^s *m.* 2, mox s erasa *R* 2 ·dcc· *PR* 3 ad aduentum] *P*
 ad^auentum (a s. s. *m.* 1) *D* aduentu (sic) *R* 4 domini nostri *Tv* || iesu]
 ihs *D* 5 paulolum *PR*¹*DG* || occursum *D* 6 septingentesimo]
PR (n prior corr. ex *m* *P*, n alt. erasa *R*) septagentissimo *D* || anno
 in ras. *m.* 1 *P* || ·XIII *PR* 7 unde (u in ras. *m.* 2 ex *V*) *R* ||
 consumsit *PD* 8 leuius *D* 9 aliquod *P*¹*R*¹*D* || eorum *P*^a
 10 exustae erant] exorterant (q in ac *m.* 1) *D* || paecuniae *PD*
 11 eundum *D* 12 babyloniae *D* || ·mille quadrigentus *D* ·i·cccc·
FR 13 currit *R*^a || ultimae *D* ultimę *R* || a s. s. *m.* 1 in *D*
 15 libenter (n radendo ex 1?) *D* || aditio *R*¹ audicio *D* 16 belus
 (1 ex 11 corr.) *P* || primum *PR* 17 referatur *R* obscu referatur
D 18 quatragensimo tercio *D* ·XL·III· *PR* 19 christus]
 dominus christus *D* 20 nunc] *D*, om. *PR*

saris — quamuis et pater eius Caesar metator imperii potius quam imperator exstiterit — istius ergo Caesaris, posteaquam p. 456 imperare coepit, emenso propemodum anno quadragesimo secundo natus est Christus, qui Abrahae sub Nino primo rege fuerat repromissus. natus est autem VIII kalendas Ianuarias, 15 cum primum incrementa omnia anni uenientis incipiunt. ita factum est, ut, cum Abraham quadragesimo tertio anno natus sit, sub fine quadragesimi secundi natiuitas Christi conueniret, ut iam non ipse in parte tertii anni sed in ipso potius tertius 10 annus oreretur. qui annus quantis, quam nouis quamque 16 inusitatis bonis abundauerit, satis etiam me non proferente compertum haberi arbitror: toto terrarum orbe una pax omnium non cessatione sed abolitione bellorum, clausae Iani geminae portae extirpatis bellorum radicibus non repressis census ille 15 primus et maximus, cum in hoc unum Caesaris nomen uniuersa magnarum gentium creatura iurauit simulque per communionem census unius societatis effecta est.

Igitur anno ab Vrbe condita DCCLII natus est Christus ^{p. 457} 3

AVCTORES § 14 Caesar metator imperii *fort. ex chorographo* ||
 XLII Euseb. 2015 5 cf. Oros. 6, 20 § 3; Mommsen Corp. Inscr.
 Lat. 1 p. 410 13 cf. 6, 22 § 1 cap. 3 § 1 DCCLII cf. 6, 22
 § 1 et § 5

EXPILATORES 18 anno—Christus *compilauit Seuerus Chron. p. 453*

1 meator *R^a* 2 ex*titerit (*eras. s*) *R* extiterit *D* || ergo] in-
 quam *v* 3 quadrage*simo *R* 5 VIII] *PR* 5 octauo *D* 5 (octaua
G) *v* VII *fsh* || kalendas ianuarias] *PR* klend ianuarias *D* 6 cum]
 quando *v* || primo *D* 7 quadraginsimo* (*er. m*) tercio *D* .XLIII.
R XLIII* (*fuisse uid. XLIII.*) *P* 8 quadragesimi secundi) *PR sed n*
priore erasa in R XLII|secundi (*sic*) *D* 9 tertius***] *R, om. D*
 10 oreretur] *DP^a* oriretur *P m. 1 uel 2, R* || qui (*i s. s. m. ant.*) *R* ||
 quatis (*n m. 1*) *P* 11 non] *G m. ut uid. 2, s. s. m. 1 X₄; om. PRDG¹*
 12 compertum *R²* cumpertum *D* 13 abolitione (*b ex d ut uid.,*
m. 1) *R* || iani] iam *D* || gemini *PR* geminiquae *D* 14 extirpatis]
PR extyrpatis *D* || reßsis *R* 15 et] *DR²W, om. PR¹* || maximus
 ***] *R* || fuit ante et maximus *add. T, post maximus X₂v, glossam*
erat supra maximus scr. G³ || nom̄ (*m̄ s. s. m. ut uid. 1*) *R*
 16 gentum *D* || communionem (*m alt. in ras.*) census (*n in ras.*) unius
 (*n in ras.*) *m. ut uid. 1*) *R* 18 septingentissimo sexagissimo tercio *D*

salutarem mundo adferens fidem, uere petra medio rerum
 posita, ubi comminueretur qui offenderet, qui crederet salua-
 retur; uere ignis ardens, quem qui sequitur inluminatur, qui
 2 temptat exuritur; ipse est Christus, Christianorum caput,
 saluator bonorum, malorum punitor, iudex omnium, qui for- 5
 mam subsecuturis uerbo et opere statuens, quo magis doceret
 patientes in persecutionibus, quas pro uita aeterna exciperent,
 esse oportere, mox ut uirginis partu editus mundo apparuit,
 de passionibus suis coepit. namque eum rex Iudaeae Herodes
 simul ut natum conperit, necare decreuit plurimosque tunc 10
 3 paruulos, dum unum insectatur, occidit. ¹ hinc malignis inprobe
 incurrentibus digna punitio est; hinc, in quantum tranquille
 agitur mundus, credentium gratia, in quantum perniciose
 inquietatur, blasphemantium poena est, securis per omnia
 fidelibus Christianis, quibus aut aeternae uitae requies in tuto 15
 aut etiam huius in lucro est. quod promptius cum per ordinem
 4 referam, ipsis rebus ostendam. postquam redemptor mundi,
 Dominus Iesus Christus, uenit in terras et Caesaris censu
 ciuis Romanus adscriptus est, dum per duodecim, ut dixi,
 annos clausae belli portae beatissima pacis tranquillitate 20
 cohibentur, Gaium nepotem suum Caesar Augustus ad ordi-
 5 nandas Aegypti Syriaeque prouincias misit. qui praeteriens
 p. 458 ab Aegypto fines Palaestinae, apud Hierosolymam ¹ in templo
 Dei tunc sancto et celebri adorare contempsit, sicut Suetonius
 Tranquillus refert. quod Augustus ubi per eum conperit, 25

AVCTORES 1 petra *ep. ad Corinth. 1, 10, 4* || 3 ignis *cf. uelut
 Apocal. 21, 23* 9—11 *euang. Matth. 2* 18 censu *cf. 6, 22 § 6*
 19 ut dixi *6, 22 § 2* 21 Gaium—p. 439, 1 laudauit *Sueton. Aug. 93*
(quem nominat)

1 salutarem] saluator* *R* || afferens *R*³ 4 timtat *D* 5 po-
 nitor *R*¹*D* 7 patienter *P*¹*R* 8 ut] utâ] *D* || adparuit *D*
 9 iudae *RD* 10 conperit *D* 11 hic (n s. s. m. 1) *D* || in-
 probae *P* improbe *R*³ 13 mundus** *P* || pernitiose *R*
 14 blasphemantium *P* (*non R*) 15 Christianis fidelibus *v*
 16 promptius *PR*¹*D* 18 census *D* 19 adscriptus *PD* a*scriptus
 (d eras.) *R* || duodecim *D* XII *PR* 20 cause (1 s. s. m. 1) *D*
 21 cohibentertur *D* || gaium] *PRD* 22 prouincias (e in i corr.)
R 23 egypto *D* || palestinae *PRD* || herusiolema *D* 24 soetonius
D 25 agustus *D* || per om. *D* || conperit *D*

prauo usus iudicio prudenter fecisse laudauit. itaque anuo 6
 imperii Caesaris quadragesimo octauo adeo dira Romanos
 fames consecuta est, ut Caesar lanistarum familias omnesque
 peregrinos, seruorum quoque maximas copias, exceptis medicis
 5 et praeceptoribus, trudi Vrbe praeceperit. ita peccante prin-
 cipe in sanctum Dei et correpto per famem populo quantitatem
 offensionis qualitas ultionis ostendit. deinde, ut uerbis Corneli
 Taciti loquar, sene Augusto Ianus patefactus, dum
 apud extremos terrarum terminos nouae gentes
 10 saepe ex usu et aliquando cum damno quaeruntur,
 usque ad Vespasiani durauit imperium. hucusque
 Cornelius. ceterum et tunc capta euersaque Vrbe Hierosoly-
 morum, sicut prophetae praenuntiauerunt, extinctisque Iudaeis
 Titus, qui ad uindicandum Domini Iesu Christi sanguinem
 15 iudicio Dei fuerat ordinatus, uictor triumphans cum Vespasiano
 patre Ianum clausit. igitur etsi sub extremis Caesaris tem-
 poribus apertus est Ianus, tamen per multa ex eo tempora,
 quamuis in procinctu esset exercitus, nulla bella sonuerunt.
 unde etiam Dominus ipse Iesus Christus in Euangeliiis, cum 10
 20 temporibus illis in summa tranquillitate uniuersus mundus
 ageret cunctasque gentes pax una uelaret et a discipulis suis
 interrogatus esset de conclusione temporum subsequantium,

AUCTORES § 6 anno—fames *Euseb.* 2022 || lanistarum et q. s.
Sueton. Aug. 42 § 7 Tacitus *Historiis* (cf. *Oros.* 6, 22 § 2; 7, 9
 § 9; 7, 19 § 4) § 8 prophetae *Dan.* 9, 26, *Zach.* 14, 1 sqq.

1 prauos *D* || laudabit *D* 2 quatragessim[o] octauo *D* XLVIII
PR 3 lanistarum (sta in ras. m. 1) *D* 5 tradi (a in u corr.
 m. 1) *P* 6 et om. *D* || populi *D* 7 quali*tas (er. op?) *D* ||
 cornili *D* cornelii *R*² 8 agosto *D* 10 eū m. ant. in ras.
P 11 uespasiani (s altera m. 2 in ras.) *P* || hu*cusque (erasa n?)
R 12 cornilius *D* || tunc aptae (in tunc capta* corr. m. ant.) uer-
 saque *P* tunc captae uersaque *R* || captae uersaequae *D* || hieru-
 solymorum *R* hierusolimorum *D* 13 profetae *D* || iudeis *RD*
 14 uindicandū dñi m. 1 in ras. *P* || domini nostri *Gv* 15 uespasi-
 ano] s altera m. 2 in ras. *P* a prior m. 2 *R* s alt. ex n m. 1 *D*
 16 ia*num (er. g) *D* || etsi] et *D* || sub om. *P*^a 20 tranquillitatem
 (m del. m. ant.) *P* 21 uelaret] uelageret *D* || ad (d del. m ant.)
P a* (1 litt. er.) *R* ad *D* 22 coniuentione *D*

11 inter cetera sic ait: audituri autem estis proelia et
 p. 459 opinioniones proeliorum. 'uidete ne turbemini; oportet
 enim haec fieri, sed nondum est finis. consurget
 enim gens in gentem et regnum in regnum et erunt
 pestilentiae et fames et terrae motus per loca. 5
 haec autem omnia initia sunt dolorum. tunc tra-
 dent uos in tribulationem et occident uos, et eritis
 12 odio omnibus gentibus propter nomen meum. hoc
 autem diuina prouidentia docens et credentes praemonendo
 firmavit et incredulos praedicendo confudit. 10

4 Anno ab Vrbe condita DCCLXVII post mortem Augusti
 Caesaris Tiberius Caesar imperium adeptus est mansitque in
 2 eo annis uiginti et tribus. hic per semet ipsum nulla bella
 gessit, sed ne per legatos quidem aliqua grauia, nisi quod
 tantum aliquantis in locis praecogniti cito gentium tumores 15
 3 conprimebantur. sane quarto imperii eius anno Germanicus
 Drusi filius Caligulae pater de Germanis, ad quos ab Augusto
 4 sene missus fuerat, triumphauit. ipse autem Tiberius plurima
 imperii sui parte cum magna et graui modestia reipublicae
 praefuit, adeo ut quibusdam praesidibus augenda prouinciis 20
 tributa suadentibus scripserit boni pastoris esse tondere

AVCTORES § 11 euang. Matth. 24, 6—9 cap. 4 § 1 xxiii item
 Eus. 2030 et Eutrop. 7, 11 § 2 Sueton. Tib. 37 (cf. Eutrop. 7,
 11) § 3 Germanicus Caesar de Parthis (sic) triumphauit ad a. imp.
 IV Eus. 2033^p § 4 Suetonius Tib., in primis 32

5 et terrae motus] terremutus *D* 6 tradent uos in tribulatione
 pone u. in mg. add. m. 1 *D* 7 tribulationem (m del. m. ant.) *P* ||
 et occident in ras. ang. m. 1 *D* 10 confuit *D* 11 septiui-
 gentissimo sexagesimo septimo *D* || agusti *D*^a 13 xx et tribus
 PRDⁱⁱ (u. infra) uiginti et tribus *D*ⁱ || bella om. *P* (non om. *R**D*)
 14 ne] nec *D*ⁱⁱ || aliqua] aliquagra *D*ⁱ || nisi tantum quod *D*ⁱⁱ
 15 percogniti (sic) *D*ⁱⁱ 16 conpraemebantur (ban*|tur eras. t? *D*ⁱ)
D || Saine (a litteris ic simillima) *D*ⁱⁱ 17 caligulae] caelq̄ *D*ⁱ
 18 post tiberius repetita sunt haec 12 caesar imperium — 18 tiberius
 (quorum exemplorum uarias lectt. signif. *D*ⁱ *D*ⁱⁱ) *D* 19 reipublicae
D 20 praesidib; (b; in is corr. m. 2) *P* praesidib: (si s. s. m. 2)
R || agenda *D* || prouincia *D* 21 tributa (uta in ras. m. 1) *P*

pecus, non deglubere. at postquam passus est Dominus 5
 Christus atque a mortuis resurrexit et discipulos suos ad
 praedicandum dimisit, Pilatus, praeses Palaestinae prouin'ciae, p. 460
 ad Tiberium imperatorem atque ad senatum rettulit de
 5 passione et resurrectione Christi consequentibusque uirtutibus,
 quae uel per ipsum palam factae fuerant uel per discipulos
 ipsius in nomine eius fiebant, et de eo, quod certatim crescente
 plurimorum fide deus crederetur. Tiberius cum suffragio 6
 magni fauoris rettulit ad senatum, ut Christus deus haberetur.
 10 senatus indignatione motus, cur non sibi prius secundum
 morem delatum esset, ut de suscipiendo cultu prius ipse
 decerneret, consecrationem Christi recusauit edicto que con-
 stituit, exterminandos esse Vrbe Christianos; praecipue cum
 et Seianus praefectus Tiberii suscipiendae religioni obstina-
 15 tissime contradiceret. Tiberius tamen edicto accusatoribus 7
 Christianorum mortem comminatus est. itaque paulatim
 'immutata est illa Tiberii Caesaris laudatissima modestia in p. 461
 poenam contradictoris senatus; nam regi, quaecumque uolun-
 tate faciebat, uoluptas erat, atque ex mansuetissimo principe
 20 saeuissima bestia exarsit. nam plurimos senatorum proscripsit 8
 et ad mortem coegit; uiginti sibi patricos uiros consilii causa

AVCTORES § 5 et § 6 usque ad Christianos *Eus. 2051 et Rufin. 2, 2* || Scianus et q. s. *Eus. 2050^b* § 7 Tiberius—comminatus est *Hier. 2051 et Rufin. 2, 2* || itaque—exarsit *ignotus* § 8 plurimos—coegit *fort. sec. Hier. 2052 f* || uiginti—necauit *Sueton. Tib. 55* || Seianum—interfecit *Sueton. Tib. 65*

2 a* (er. d fort., non b) D 3 dimisit] misit D || praesis PR¹
 praeses ***** (er. praeses, quarta l potius quam s uid. fuisse) D || pa-
 lestinae PRD 4 *****torem (3 uel 4 litt. eras.; impera s. s. m. 2)
 P || adque P¹R¹ adque D || ad om. D || retulit P^bRD^a 5 re-
 surrec*one (ti supra ras. m. ant.) P 8 deus] dī D 9 rettulit]
 D retulit PR 10 cur] PRD_{sv} quor KM¹ (cur M²) quod h
 11 mor*em (er. t) D || desus** cipiendō (fort. it eras.) P || de om. R ||
 suscipiendū R² || cultū R² 12 consecrationem (s s. s. m. 1) D
 14 seianos P^a || religione P^a religioni (ultima i ex corr. m. ut uid. 2)
 R religionis D || obstinatissime (fuisse uid. -mē) R 17 inmutata
 PR mutata D 18 ad contradictoris in marg. impēi m. 2 P ||
 rex R² || quaecumque D 19 adque (corr. m. 2) P¹R¹ 21 ad
 (d s. s. m. 1) D || xx PR || *sibi (er. u?) D

legerat: horum uix duos incolumes reliquit, ceteros diuersis
causis necauit; Seianum praefectum suum res nouas molientem
9 interfecit; filios suos Drusum et Germanicum, quorum Drusus
naturalis, Germanicus adoptiuus erat, manifestis ueneni signis
10 perdidit; filios Germanici filii sui interfecit. referre singillatim 5
facta eius horret pudetque; tanta libidinis et crudelitatis
rabie efferbuit, ut, qui spreuerant Christo rege saluari, rege
11 Caesare punirentur. huius tamen imperii anno duodecimo
noua et incredibilis clades apud Fidenatium urbem accidit:
12 amphitheatri cauea populo gladiatorium munus spectante con- 10
lapsa est et plus quam uiginti milia hominum occidit. dignum
sane posteris tantae correptionis exemplum, tunc ad spectandas
hominum mortes auidos homines conuenisse, quando pro salute
13 hominum prouidenda Deus homo esse uoluisset. deinde anno
eiusdem septimo decimo cum Dominus Iesus Christus uo- 15
luntarie quidem se tradidit passioni, sed impie a Iudaeis ap-
prehensus et patibulo suffixus est, maximo terrae motu per
Orbem facta saxa in montibus scissa, maximarumque urbium
14 plurimae partes plus solita concussionione ceciderunt. eadem
quoque die ad horam diei sextam sol in totum obscuratus 20

AVCTORES § 9 *Sueton. Tib. 54* § 10 referre—efferbuit *Sueton. Tib. 61* § 11 huius—XII *ignotus* || clades—occidit *Suct. Tib. 40*
§ 12 *Orosius* § 13 XVII] XVI = *Ol. 202, 2 Africanus p. 188 et 190 Routh; XVIII Eus. Arm. et Sync.; XVIII (XVII cod. B) Hier. 2047*
17 maximo terrae motu — p. 443, 1 terris est *euang. Matth. 27, 45 (Marc. 15, 33 et Luc. 23, 44 sq. de terrae motu tacent) et fort. Africanus p. 183, 9—11; 184, 7 sq.*

1 reliquit (t ex d corr.) P 3 drusus] drus D 4 ueneni* (s cras.) P 5 referre] referens D 6 horret] horret animus v
7 efferuit D || saluatore|rege D 9 fidenatium PR fidenantium D
10 amphiteatri (a cras.) R amphiteatri D 11 est et om. uersu extr. D || xx milia PR 13 auidos (o ex u corr.) R 14 prouidentia D 15 septimo decimo] PRD decimo septimo v XVII fs; XVIII T || cum om. D || uoluntariae PR¹ 16 impiae (a deleta) PR impie D || a* (er. d) D || adprehensus PR¹D 18 orbem] urbem (ut saepiss.) D || in montibus] immontibus D || scissa sunt v
19 solita (i ex u corr.) R || caeciderunt PR¹ 20 totū in toto orbe corr. m. rec. R totum urbi D

tetraque nox subito obducta terris est et, sicut dictum est,

Impiaque aeternam timuerunt saecula noctem.

usque adeo autem neque lunam lumini solis neque nubes 15
 obstitisse manifestum est, ut quartam decimam ea die lunam,
 5 tota caeli regione interiecta, longissime a conspectu solis
 afuisse et stellas tunc diurnis horis uel potius in illa horrenda
 nocte toto caelo fulsisse referatur. quod non solum sanctorum
 Euangeliorum fides, sed etiam aliquanti Graecorum libri
 adtestantur. iam hinc post passionem Domini, quem Iudaei 16
 10 quantum in ipsis fuit persecuti sunt, continuas clades Iudae-
 orum, donec exinaniti dispersique deficient, inces' sabiliter p. 463
 strepunt. Tiberius siquidem iuuentutem eorum per speciem 17
 sacramenti in prouincias grauioris caeli relegauit, reliquos
 gentis eiusdem uel similia sectantes Vrbe submouit sub poena
 15 perpetuae seruitutis, nisi obtemperassent. sane Asiae ciuitates 18

AVCTORES 2 *Vergil. Georg. 1, 468* 3 usque—afuisse *Africanus*
p. 183, 13—184, 3 (unde etiam Augustinus Ciu. D. 3, 15; cf. Rhein.
Mus. 1878 p. 324) 6 stellae in caelo uisae sunt *Hieronym. 2047ⁱ*
 8 Graecorum libri] *Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν Euseb. ap. Sync. p. 614, 9*
Bonn., ethnicorum commentariis *Hier. l. l. § 16 Eus. 2048^k*
 § 17 *Suetonius Tib. 36* § 18 Asiae—donauit *cf. Sueton. Tib. 48*
a quo tamen haec illo (!) et tributo dimisso (Tac. Ann. 2, 47 et 4, 13),
propria (οἰκεῖα δαπάνη Phlegon De mir. 13) aliena sunt; fortasse
Africano usus est Orosius; ceterum cf. O. Iahn, Berichte d. Sächs. Ges.
1851 p. 120 sqq. || hic—obiit Sueton. Tib. 73 ?

1 tetraque (*altera t in ras. m. 1*) *P* 2 impiaque *PR¹* || timuere
D 3 lunam *D* || lumine *PR¹* (lumini *m. rec. R*) 4 obtitisse
D || quarta decimam *D* ·XIII· *PR* quarta decima *G* || ea] *PRD*
om. G eadem *fsh* || luna *R^bDG* 6 diurnis *D* 7 referantur
 (n s. s. m. 1; pone r *fin. superius parua rasura*) *P* 8 graecorum
R graecorum *D* || liberi *D* 9 adtestantur (*d in t mut.*) *R* ad-
 testatur *D* || iudei *R* 10 iudeorum *R* 12 iuuentutē (~ *ex corr.*
ut uid. add. m. 2) *P* iuuentute* (*er. s an t ?*) *D* || specia *D* speciem
 (*c ex t m. 2*) *R* 13 sacramenti intumescens (intum. s. s. m. 2 *R*)
RT, ed. 1542 in mg.; intumescens post iuuentutem eorum *add.*
fsh || relegauit *PR* 14 urbem *D* 15 perpetua *D*

illo terrae motu dirutas tributo dimisso propria etiam liberalitate donauit. hic ambiguis signis ueneni obiit.

5 Anno ab Vrbe condita DCCXC tertius ab Augusto Gaius Caligula regnare coepit mansitque in imperio annis non plenis quattuor, homo omnium ante se flagitiosissimus et qui uere dignus Romanis blasphemantibus et Iudaeis persecutoribus 2 punitor adhibitus uideretur. hic, ut breuiter magnitudinem crudelitatis eius expromam, exclamasse fertur utinam populus Roma' nus unam ceruicem haberet. saepe etiam de condicione temporum suorum conquestus est, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur.

3 O beata germina temporis Christiani, quantum praeualuistis in rebus humanis, ut etiam crudelitas hominis magis potuerit clades desiderare quam inuenire! ecce de tranquillitate generali feritas ieiuna conqueritur;

15

furor impius intus

Saeua sedens super arma et centum uinctus aenis

Post tergum nodis fremit horridus ore cruento.

4 serui rebelles et fugitini gladiatores perterruere Romam, euertere Italiam, Siciliam deleuerunt, iam paene uniuerso humano

20

AVCTORES § 1 mansitque — III] a. 3 m. 10 d. 8 *Eutr.* 7, 12; a. 3 m. 10 *Hier.* 2053 || homo—flagitiosissimus *fort. Eutr.* 7, 12 § 2 exclamasse—haberet *Sueton. Cal.* 30 9 etiam—11 insignirentur *Sueton. Cal.* 31 16—18 *Vergil. Aen.* 1, 294 sqq.

1 dimisso] remisit *Tacitus Ann.* 2, 47, remissione tributi *id.* 4, 13 || eti*am P || liberalitate] *L. Th. Gronouius in Thes. Gr. ant.* 7, 459 (liberalitate subleuauit *Sueton. Tib.* 48), libertate *PRD* 5 2 hi*c (er. n) D 3 ab urbe condita *om. D* || ·DCCXL· (*supra x rasura, infra LXL puncta tria erasa; mutatum uid. fuisse in xc*) P DCCXL in DCCXC mut. R septingentissimo (en *ilico ex is*) nonagissimo D || agosto D

4 coepit regnare v || (man que annis)^{sit}||mansitquae annis in imperio (*quac inclusi erasa sunt*) D || non] * (*una litt. erasa*) P 5 III PR 6 blasphemantibus P || iudeis R 8 crudelitatis ***eius (er. cru ?) D || exprimam *R²GM²T* 10 condicione *PRD* || conqaestus *P²D* 11 *publicis (er. i) D 12 temporibus D 13 magis *om. D* 16 intus] impius *h (errore typogr.)* 17 saeua] sua D || aenis] *P^a* aeneis *P^bR* catenis *DH* 18 tergum (t s. s. m. 2) R 19 **rebelles P || gladiatores (*gla s. s. m. 1*) P 20 deleuerunt] *PR* delaeuerunt D deleuere v

generi toto Orbe metuendi; in diebus autem salutis, hoc est temporibus Christianis, conuellere quietem non potest uel Caesar infestus. hic siquidem magno et incredibili apparatu 5 profectus quaerere hostem uiribus otiosis, Germaniam Galliam-
 5 que percurrens, in ora Oceani circa prospectum Britanniae restitit. cumque ibi Minocynobelinum Britannorum regis filium, qui a patre pulsus cum paucis oberrabat, in deditionem recepisset, deficiente belli materia Romam rediit. isdem autem 6 diebus Iudaei, qui iam tunc ob passionem Christi meritis
 10 ubique cladibus exagitabantur, apud Alexandriam seditione excitata, profligati caede atque urbe propulsi, expromendarum querellarum causa Philonem quendam, uirum sane in primis eruditum, legatum ad Caesarem miserant. sed Caligula cum 7 omnibus hominibus tum praecipue Iudaeis infestissimus, spreta
 15 legatione Philonis omnes Iudaeorum sacras sedes atque in primis antiquum illud in Hierosolymis sacra¹rium profanari p. 465 sacrificiis gentilium ac repleti statuis simulacrisque imperauit seque ibi ut deum coli praecepit. Pilatus autem praeses, 8 qui sententiam damnationis in Christum dixerat, postquam

AVCTORES § 5 Sueton. Cal. 43—49, praesertim 44 et 45

§ 6 et § 7 Rufin. 2, 5 et 6 (in primis § 7 cum omnibus—infestissimus 2, 6), cf. Eus. 2054^r, 2055^{ov}. 2053ⁱ ? § 8 Rufin. 2, 7, cf. Eus. 2055ⁿ (2047 et 2049)

1 orbe] *GT* urbe *D* mundo *PR* || est *om.* *R*¹ 3 apparatu *D*
 5 brittaniae (n m. 1) *P* brittaniae *R* brita*****|niae (t m. 1; er. norum)
D 6 minocynobelinum] *DHM*¹*TX*₁*X*₂*X*₃*E* (in ras. ant. *T*) epinocyno
 balinum (a in e corr. m. 1) *P* minocyno-belinum (minocyno in in oceano
 corr. m. 2) *R* mino*cynobelinum (eras. ut uid. c m. 3; apex m. 3) *G*
 minocinobelinum *NX*₄ minocynobelunum *M*² minocynobellinum v mino-
 cenobellinum *O* minocio-belinum *W* Adminio Cynobellini Britannorum
 regis filio legitur ap. Suetonium Cal. 44 || brit-tanorum *P* brittanorum
R britanorum *D* 7 cum *om.* *P*¹ 8 materiam *P*^a || hisdem
PRD 9 iudei *R* || *ob (er. 1) *D* 10 alixandriam *D* 11 ad-
 que *PR* || pulsi *D* 12 quaerellarum *PR*^a*D* || uerum *R*^a ueru *D*
 13 miserant] *PRDT* miserunt *Gv* 14 iudeis *R*¹ || spraeata *PRD*
 15 philones *D* || iudeorum *R*¹ || sedes] *PRD* (s prior erasa in *PR*)
 aedes *Gv* || adque *P*¹*R*¹ 16 anticum *D* || illum *PR*¹ || in *om.* *KM*
 (praecedat illum in *M*¹), *h* || hierusolimis *D* 19 dampnationis *R*

plurimas seditiones in Hierosolymis excepit ac fecit, tantis
 inrogante Gaio angoribus coartatus est, ut sua se trans-
 uerberans manu malorum compendium mortis celeritate quae-
 9 sierit. Gaius Caligula libidinibus suis etiam illud sceleris
 adiecit, ut sorores suas primum stupro pollueret, deinde 5
 exilio damnaret. qui post omnes simul exules iussit occidi. ipse
 10 autem a suis protectoribus occisus est. duo libelli in
 p. 466 secretis eius reperti sunt, quorum alteri pugio, alteri gla-
 dius pro signo nominis adscriptum erat: ambo lectissimorum
 uirorum utriusque ordinis senatorii et equestris nomina et 10
 notas continebant morti destinatorum. inuenta est et arca
 ingens uariorum uenenorum, quibus mox Claudio Caesare
 iubente demersis infecta maria traduntur non sine magno
 piscium exitio, quos enecatos per proxima litora passim aestus
 eiecit. 15

11 Magnum reuera indicium miserentis Dei propter suffragium
 gratiae in populum continuo ex parte crediturum et propter
 irae temperamentum in populum tunc infideliter obstinatum,
 ut quanta multitudo hominum praeparatam mortem euaserit,
 ex multitudine interfectorum piscium disceretur omnibusque 20
 notesceret, quid tanta ueneni moles arte aucta agere in
 misera Ciuitate potuisset, quae negligenter effusa etiam maria
 corruptit.

AUCTORES § 9 *Eus. 2056^{bcd}*

§ 10 *Suetonius Cal. 49*

1 gerusolimis *D* || expleuit *D* 2 inrogante *PD* inrogante *R*¹
 irrogante *R*² 3 celeritate (*eras. a*) *R* 4 sceris *D* 5 so-
 roris (ro s. s. m. 1) *D* || polluerit *PRD* 6 exilio *D* || damnaret]
PD dampnaret (p *eras. et m. 2 e in i corr.*) *R* || iussit (t s. s. m.
 1) *D* || ipsi (si s. s. m. 1) *D* 9 nominis] *PRD* nomini *fsh* ||
 adscriptum *PD* adscriptum (d *eras.*) *R* 10 et om. *D* || *eque-
 stris *R* || et om. *D* 12 uenenorum (ne s. s. m. 1) *D* uenenorum
 pocula continens *ed. 1542 fsh*; uenenorum plena *Sueton.* 13 di-
 mersis *PR* 16 indicium (*m. 3 s. s. iudicium*) *P* || miserantis *h*
 17 gratiae (*prior a corr. ex æ? t ex c R*) *R* || populus *D* || *supra*
 continuo ex parte *scr. m. 3*: inditum *uremaron* (*i. e. inde tum Verg.*
Maron?) *P* 18 **tunc (*t in ras. m. 2*) *R* 19 quanta (*a fin. in*
ras. m. 2) *R* 21 notesceret] *PRGKMHN**v* innotesceret (-is- ceret
D) *DWX, T(O)h* || aucta agere] agere aucta *D* 22 postuisset *D*

Anno ab Vrbe condita DCCXCV Tiberius Claudius ab Augusto 6
 quartus regnum adeptus est mansitque in eo annis quattuor-^{p. 167}
 decim. exordio regni eius Petrus, apostolus Domini Iesu 2
 Christi, Romam uenit et salutarem cunctis credentibus fidem
 5 fideli uerbo docuit potentissimisque uirtutibus approbavit;
 atque exim Christiani Romae esse coeperunt. sensit hoc con- 3
 latum fidei suae Roma beneficium. nam cum interfecto Cali-
 gula multa de abrogando imperio ac republica in antiquum
 ordinem restituenda euerrendaque penitus Caesarum uniuersa
 10 familia senatus et consules decreuissent: Claudius mox ut 4
 confirmauit imperium, magna atque adhuc Romae incognita
 usus elementia, ne in tantam nobilium multitudinem ultio,
 si esset coepta, saeuiret, biduum illud, quo de reipublicae
 statu infeliciter consultatum actumque fuerat, memoriae exe-
 15 mit omniumque factorum dictorumue in eo ueniam et ob-

AVCTORES § 1 XIII^{III} item *Eutrop.* 7, 13 (a. 13 m. 8 d. 29 aut
 28 *Hier.* 2057) § 2 exordio—docuit de his refert *Hier.* ad a. 2058
 (*Claudii* a. 2), sed *Eus. Arm.* ad 2055 (*Gaii* a. 3) § 3 sec. *Sue-*
tonium Claud. 10 § 4 *Suetonius Claud.* 11 exceptis magna—sae-
 uiret *Orosianis*

EXPILOTORES 1 ANNO—DCCLXV (*sic*) .. 3 Petrus apostolus .. 4 Ro-
 mam uenit *excerpsit Seuerus Chron.* p. 453 1 anno—2 quartus
adhibuit Beda Hist. eccl. 1, 3

1 DCCLXLU PR¹ DCC+XCV R² septingentissimo nonagissimo quinto
 D 2 quarto D || regno D || XIII PR quarto decim D
 3 domini] domini nostri *GWv* || ihs D 5 adprobauit PR¹ apro-
 bavit D^a 6 adque P¹R¹ || exim] P^aR¹D exin* P^b exin *fsh*
 exin* R² exinde *ed.* 1542 || coeperum D || sensitque P² || con-
 sultatum (su *eras.*) P con**latum R 8 multas P multa* R
 multas D || hac D^a || re[~]publica[~] ([~] m. 2) P 9 restituendae uerten-
 daque D restituendę uerendaq, *KM* || restituendā ([~] m. 2) P || euer-
 rendaque] *Y*, euerrendaeque P¹ euer[~]randaque (*r altera in t m. 2,*
a altera in ras. m. 2, ex e ?) R uerrendaque N euertendaque
 P²GT[~]v || paenitus PR¹ 10 cladius R¹ 11 adque P¹R¹
 12 antam D^a 13 saeuiret (*er. r*) D || quo de] R² quod PR¹ quod
 de D 14 consulatum D 15 dictorumq;ue N dictorumque
legitur ap. Suet.

5 liuionem in perpetuum sanxit. ita illam praeclaram et famosam
 Atheniensium amnestiam, quam quidem Romae inducere Iulio
 Caesare interfecto senatus Cicerone suadente temptauerat, sed
 Antonio et Octauiano propter ultionem extincti Caesaris in-
 rumpentibus in iritum cesserat: hanc Claudius quamuis multo 5
 trunculentiore causa in caedem conspiratorum stimularetur,
 6 ultronea elementia nullo expetente firmavit. accidit etiam
 eodem tempore praesentis gratiae Dei grande miraculum:
 siquidem Furius Camillus Scribonianus, Dalmatiae legatus,
 bellum ciuile molitus legiones multas fortissimasque ad 10
 7 sacramenti mutationem pellexerat. itaque die dato, ut in u¹num
 p. 468 undique ad nouum imperatorem conueniretur, neque aquilae
 ornari neque conuelli quoquo modo signa mouerue potuerunt.
 exercitus tanta et tam inusitata miraculi fide motus et con-
 uersus in paenitentiam Scribonianum quinta statim die de- 15
 stitutum interfecit seseque sacramento prioris militiae con-
 8 tinuit. tristius ac perniciosius urbi Romae nihil umquam fuisse
 quam bella ciuilia satis notum est. itaque propter aduentum

AVCTORES § 5 *cf. Oros. 2, 17 § 15.* § 6 Furius *sqq.* — § 7
Sueton. Claud. 13; cf. Oros. 7, 8 § 2

1 sanxit *PR*¹ saxit *D*^a 2 adheniensium *D* || amnistiam *PR*¹
 amnistiam *D* 3 temptauerat *PD* 4 antonio *D* || octauiano
R^a || irrumpentibus *R*³ 5 irritum *PRD* || cesserat *D* || cladius
*P*¹ || multo *om. D* 6 conspiratorum (*ir in ras. et a s. s. m. fort.*
 1) *R* || stimularetur] *PRD* inst- *h* 8 gratiae] *greciae D* 9 dal-
 maciae *D* 11 mutatio(nē pell)exerat (nē pell *priore scriptura mem-*
branae uitio euanida suppleuit m. 4, quae s. XI extr. uel XII pr. esse
Mauio uisa est; ell m. 1 adhuc agnoscuntur) P || die dato] *PRD* (*a*
litteris ic ubique simillima in D), die dicto *N¹v*; denuntiatio ad
 nouum imperatorem itinere *Suet.* || in *om. R* 12 *undiquae (*er.*
n) D || imperatore (rē *ex corr. m. 3) P* 13 quomodo *D* || in
hac (f. 87^B) et seq. pagina multa, quorum antiqua scriptura umore
euanuisset, uel a m. 2 s. VIII [] uel a m. 4 s. XI–XII (<) restituta sunt
P || (signa *m*)ouerue *P* 14 miracu(li fide *m*)otus *P* 15 quinto
v || stat(im die de)stitutum *P* 16 militiae (*ci s. s. m. 3 in P*)
PD || co(ntinuit) *P* 17 perniciosius *R* || romae (*m euanida) P* ||
 unquam *PD* 18 (quam) be(lla ciuilia) *P* || (aduen)tum *P* **|ad-
 uentum (*er. ad) D*

apostoli Petri et tenera Christianorum germina uixdum adhuc
 pauca ad sanctae fidei professionem erumpentia hanc exorientem
 tyrannidem et consurgens istud ciuile bellum neget quisquam
 diuinitus esse compressum. qui praeteritis temporibus de con-
 5 pressionem bellorum ciuiliu[m] simile probarit exemplum.

Claudius quarto imperii sui anno, cupiens utilem rei- 9
 publicae ostentare se principem, bellum ubique et uictoriam
 undecumque quaesiuit. itaque expeditionem in Britanniam
 mouit, quae excitata in tumultum propter non redhibitos
 10 transfugas uidebatur: transuectus in insulam est, quam neque
 ante Iulium Caesarem neque post eum quisquam adire ausus
 fuerat, ibique — ut uerbis Suetoni Tranquilli loquar — ‘sine 10

AVCTORES § 9 quarto *item Eus. 2061 Arm. et Hier. codd.*
ABFMR (quinto *adscr. ceteri*) || expeditionem et q. s. — § 10 recepit
Suetonius (qui § 10 *laudatur*) *Claud. 17*; *lin. 18 plurimam Orosianum est*

EXPILOTORES 6 Claudius — anno, 8 expeditionem — 9 mouit,
 10 quam neque — 12 fuerat, sine ullo — p. 450, 2 insulas, 3 Romano —
 4 rediit *compilauit Beda De t. r. a. 4007* 6 Claudius — p. 450, 4 rediit
 (*omissis 449, 12 ut — loquar*) *exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 3* 8 ex-
 peditionem — 450, 4 rediit *compilauit Iordanis Chron. p. 235 A² Mura-*
tori 10 neque ante Iulium Caesarem, 11 quisquam ausus fuerat *ad-*
hibuit Beda Hist. eccl. 1, 2 princ.

1 <et tenera christiano>rum *P* || et] *D* || germani *D* 2 <ad
 sanctae> *P* || prof(essionem) *P* profectio[n]em *R* || <erumpen>tia *P* ||
 exorientem^m (*m m. 3*) *P* 3 tyranni<de>m *P* || <et consurgens istud
 ciuile bellum> *P* || et *om. D* 4 <compressum qui praeteritis> *P* ||
 conpraessum (*com- R²*) *R¹D*; *interrogandi signum h. l. v* || qui] si *D*
 siquis *O* quid *ed. Thor.* || praeteriti *D* || <temporibus de co>npressione
P || conpraessione (*com- R²*) *R¹D* 5 <simile probarit exemplum>
P 6 <claudius qu>arto *P* || cladius *R¹* || cupiens (*ens euamidae*) *P* ||
 reipu<b. ostentare princip>em *P* || reipublicae (*er. g*) *D* 7 ostentata
D || se *om. PRD* §, *add. h. l. V₃M²HO²* (*sed pro glossa O*), *post* utilem
G³O₁ (*sed pro gl. G*), *post* cupiens *X₄v* 8 quaesiu<it itaque expe-
*ditionem> *P* || itaque] ita *D* || brit-taniam *P* brittaniam *RD* §
 9 p<ropter non redhib>itos *P* || redhibitus *D* redi*bitos (*di ex cu uel*
du m. 2, os ex us m. ut uid. 1) *R* reddibitos *G¹* redditos *G²M²T²O*, *edd.*
Suet. 10 transuectusque *v* || <quod (sic) ne>que *P* quam nemo §
 11 ad*ire *P* || ausu(s fuerat) *P* || au*sus (*er. a*) *D* 12 sue toni (*i in*
ii corr. m. 1 aut 2) *P* suaetoni *R* soetoni *D* || loquitu *D**

ullo proelio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulae partem in deditionem recepit'. Orcadas etiam insulas ultra Britanniam in Oceano positas Romano adiecit imperio ac sexto quam profectus erat mense Romam rediit.

- 11 Conferatur nunc, si cuiquam placet, sub una insula tempus 5
 p. 469 et tempus, bellum et 'bellum, Caesar et Caesar — nam de
 fine nil confero, quoniam hoc felicissima uictoria, illud acer-
 bissima clades fuit — et sic demum Roma cognoscat, per
 eius latentem prouidentiam in agendis rebus antea se partem
 felicitatis habuisse, cuius agnitione suscepta plenissima feli- 10
 citate perfruitur, in quantum non tamen blasphemiarum offen-
 diculis deprauatur.
- 12 Eodem anno imperii eius fames grauissima per Syriam facta
 est, quam etiam prophetae praenuntiauerant; sed Christianorum
 necessitatibus apud Hierosolymam, conuectis ab Aegypto fru- 15
 mentis, Helena Adiabenorum regina conuersa ad fidem Christi
 largissime ministrauit.

AVCTORES § 10 Orcadas .. insulas .. Romano adiecit imperio *Hier.*
 2061^L (*desunt in Arm.*) || ultra Br. in Oc. sitas *Eutrop.* 7. 13 || sexto
 — rediit *Suet. Claud.* 17 § 12 eodem anno *Eus.* 2061^K (*ad Clau-*
dii a. 4 codd. APFMR) || fames — ministrauit *Rufinus* 2, 8 et 12 (*ex-*
ceptis conuersa ad f. Christi; prophetae cum Rufino ex Act. Apost. 11,
27 laudantur; cf. Scaliger ad Eus. a. 2056)

EXPILATORES 3 ultra — positas *compilauit Isidorus Orig.* 14.
 6, 5 13 eodem ⁴ 14 praenuntiauerant *compilauit Beda Hist. eccl.*
 1, 3 p. 40, 5 sqq.

1 proelii *G* || ac] *om. G* aut *Suet.* || <sanguin>e *P* 2 dedi<tionem>
P || etiam] autem § 3 intra § || brittanium *PRDḡ&M* britaniam
 § || <posit>as *P* || romanum (*m fin. er.*) *D* || imperium (*m fin. er.*) *D*
 4 quam] *DGX₂ Suet.* postquam *PRTW* || <mense> *P* 5 cui quam
 (cui *m. 1 in ras.*) *P* || <ins>ula *P* 7 nihil *v* || profero *Ov* || quo-
 niam hoc] *RD* (*sic quō R*) quo hoc (*hoc s. lin. add. m. 3*) *P* || acer-
 uissima *PR¹* 9 agendis *fsh* 11 blasphemiarum (*x in e corr.*)
P blasphemiarum *D* 12 deprauatur *D* 15 hierosolyma (*u*
m. 1 in o corr., a m. ut uid. 2 in ā) *P* hierosolimam *D* || frumentos
P^a 16 adzabenorum *PR^a*

Anno imperii eius quinto inter Theram et Therasiam insula 13
de profundo emicuit triginta stadiorum spatio extenta.

Anno eius septimo sub procuratore Iudaeae Cumano in 14
Hierosolymis tanta seditio in diebus azymorum exorta est, ut
5 in portarum exitu populo coartato triginta milia Iudaeorum
caede prostrata et compressione suffocata referantur.

Anno eiusdem nono expulsos per Claudium Vrbe Iudaeos 15
Iosephus refert. sed me magis Suetonius mouet, qui ait hoc
modo: Claudius Iudaeos impulsore Christo adsidue
10 tumultuantes Roma expulit; quod, utrum contra Chri- 16
stum tumultuantes Iudaeos coherceri et conprimi iusserit, an
etiam Christianos simul uelut cognatae religionis homines
uoluerit expelli, nequaquam discernitur.

AVCTORES § 13 *Eus. 2064^a (ad Cl. a. 5 Arm. et codd. PF)*

§ 14 *Eus. 2064^a (ad Cl. a. 7 codd. APFMR)* § 15 Anno — Io-
sephus refert *errat Orosius, cf. Moerner p. 102* || Suetonius *Claud. 25*

EXPIIATORES 7 Anno—Iudaeos *compilauit Beda De t. r. a. 4007*

1 anno ad imperio (o *fin. s. s. m. 1*) *D* || ther[asiam] *P* || insulam
D 2 xxx *PR* || spatio (o *ex a, m. 1?*) *R* 3 ann[o eius] *P* ||
curatore *D* || iudaeae *PR* iudaeaea *D* || cū anno (*in marg. m. 2: a-*
cumano, i. e. alibi cumano) *P* cum anno *R* cū[ano] (*sic m. 1*) *D*
4 hierusolymis *RD* || tan[ta sed]itio *P* 5 populo] propter *D* (*natum*
ex nota pp) || coarta[to xxx] *P* || treginta *D* xxx *PR* || iudeorum
RD 6 suffragata *D* || [refer]antur *P* 7 nono (o *fin. ex a m. 1*)
D || expulsus (*us. in os corr. m. 1 aut 2 P*) *PD* || urbe (u *in ras., m.*
2?) *R* || iudeos *R^a* (-e *R^b*) 3 {iosephus} *P* iosepphus *D* || re-
f(erant̃) (erant̃ *m. 4 in ras. 3 litt.*) *P* || suę tonius *R* scetonius *D*
9 {cladius} *P* || {iudeos} *P* iudeos *RD* || impulsore *R^s* || adsidue *P*
adsidue (*prior d m. 3 in s, e radendo in e corr.*) *R* assidue *D*
10 {quod utrum con}tra *P* || utsum *D* 11 tumul{tuante} *P* ||
iudeos *R^d* || cohercere *D* || conprim{1} *P* conpraemi *D* conprimi
R^s || {iusserit} *P* || {an eti}am *P* 12 {simul uelut} *P* || religionis
(*li s. s. m. 3*) *P* religiones *R^t* relegionis *D* 13 {uoluerit ex-
pelli nequaquam discernit̃}|tur (*discernit̃ m. 4, |tur m. 1*) *P*

- 17 Verumtamen sequenti anno tanta fames Romae fuit, ut
 p. 470 medio foro imperator correptus a populo conuiciis et frag-
 minibus panis turpissime infestatus, aegre per pseudothyrum
 in Palatium refugiens furorem excitatae plebis euaserit.
- 18 Paruo autem intercedente tempore triginta et quinque 5
 senatores et trecentos simul equites Romanos minimis causis
 interfecit; ipse autem manifestis ueneni signis est mortuus.
- 7 Anno ab Vrbe condita DCCCVIII Nero Caesar ab Augusto
 quintus principatum adeptus est mansitque in eo annis non
 plenis quattuordecim. Gai Caligulae auunculi sui erga omnia 10
 p. 471 uitia ac scelera sectator immo transgressor, petulantiam libi-
 dinem luxuriam auaritiam crudelitatem nullo non scelere
 exercuit; siquidem petulantia percitus omnia paene Italiae ac
 Graeciae theatra perlustrans, adsumpto etiam uarii uestitus

AVCTORES § 17 sequenti anno — Romae *Eus.* 2065^v (*ad Cl. a. 10*
Arm. et codd. APFR) || medio foro — refugiens *Sueton. Claud.* 18
 § 18 paruo — interfecit *Sueton. Claud.* 29 || ipse et q. s. *Sueton.*
Claud. 44 cap. 7 § 1 annis — XIII] a. 13 m. 7 d. 28 *Hier.* 2071 ||
 Gaii — sectator *sec. Eutrop.* 7, 14 || petulantiam — crudelitatem . . exercuit
Sueton. Ner. 26 || siquidem — perlustrans *ignotus* (*cf. Syncell. p. 642,*
19 Bonn.) || adsumpto — dedecore *sec. Eutrop.* 7, 14

EXPILATORES 1 sequenti — Romae fuit *compilauit Beda De t. r.*
a. 4007

1—2 an<no tanta fames rome fuit ut medio> *prima n euanida sed non*
restit. P 2 corr<eptius (sic) a populo> *P correptos appopulo D* ||
 <conuiciis et prominis pa>nis *P* || conui*ciis (*erasa n ut uid.*) *R* ||
 fracminibus *R*¹ 3 infesta<tur aegre per pseudotyrum in> *P* || in-
 festatur *D* || seudo tyrum *R* seodothiram *D* 4 refug<iens> *P* ||
 pl<ebis euaserit> *P* 5 <parue> *sic P* || xxx-et *PR*, et *om. v*
 6 senatore<s et hac simul> *P* || trecentus *D* ccc *R* || minimis** (*erasae*
de esse possunt) *P* 7 manifesti *D* || uenines ignis *D* || signū (ū
in is corr. m. 1) *P* 8 octingintissimo octauo *D* || <nero cesa>r *P* ||
 agusto *D* 9 e(o annis) *P* 10 quatuor dicim *D* XIII *PR* ||
 gai] *PD* gai. (*fuit gam uel gan.*) *R* || -ligulae *D* || erga (*a ex o m. 1*)
R ergo *sed eras. D* 11 <ac scelera> *P* 12 luxuri<am> u altera
in o corr. m. 1 aut 2 P luxuriam *R*¹*D* 13 pentulantia *P*^a pecu-
 lancia *D* || pene *R*²*D* || ac *om. D* 14 greciae *RD* || adsumpto *P*
 assumpto *R*³

dedecore cerycas citharistas tragoedos et aurigas saepe sibi
 superasse uisus est. libidinibus porro tantis exagitatus est, 2
 ut ne a matre quidem uel sorore ullaue consanguinitatis
 reuerentia abstinuisset referatur, uirum in uxorem duxerit, ipse
 5 a uiro ut uxor acceptus sit. luxuriae uero tam effrenatae 3
 fuit, ut retibus aureis piscaretur, quae purpureis funibus ex-
 trahebantur, frigidis et calidis lauaret unguentis. qui etiam
 numquam minus mille carrucis confecisse iter traditur. denique 4
 urbis Romae incendium uoluptatis suae spectaculum fecit;
 10 per sex dies septemque noctes ardens ciuitas regio pauit
 aspectus; horrea quadro structa lapide magnaue illae ueterum 5
 insulae, quas discurrens adire flamma non poterat, magnis
 machinis quondam ad externa bella praeparatis labefactatae
 atque inflammatae sunt, ad monumentorum bustorumque
 15 deuersoria infelici plebe compulsa. quod ipse ex altissima illa 6
 Maecenatiana turre prospectans laetusque flammae ut aiebat

AVCTORES § 1 cerycas—superasse *Eus. 2082*¹ § 2 fort. *Sue-*
ton. Ner. 28 et 29 exceptis tamen uel sorore—reuerentia § 3 lu-
 xuriae—unguentis *Eutrop. 7, 14* || qui etiam—traditur *Sueton. Ner.*
 30 § 4—§ 7 *Sueton. Ner. 38 et* (§ 7 quam iactauerat) *Aug. 28, ab*
Orosio exornata uelut his § 5 quas—poterat

EXPILATORES 6 retibus—extrahebantur *exscripta sunt ab auctore*
excerptorum codicis Paris. 8818 saec. XI (Roth ad Sueton. p. XXXIII)

1 decore *D* || cerycas] *PR*¹*D* ceri^acas (*sed punctum litterae i, i. e. y,*
erasum ut esset r) *R*² ceriacas *T*, cerices *h* || citharistas] *R*²*D* (cith *m.*
2 in ras. ex...t) *R* chitaristas *P* || thragoedos *PR* tragoedus *D*
 2 superasse *R* || libidinibus (*bus in ras. m. 1*) *D* 3 ne a] ea *D* ||
 ulla ue* (*e in ras. et m. 2*) *R* 4 referencia *D* 5 sit] *D*
 est *PR* || effrenato *D* ineffrenatae (*in marg. uocabulum huic adscriptum*
eras. in P) *PR*; inusitatae *Eutr.* 6 redibus *D* 7 lauaret un-
 g^uentis (*t un m. 2 aut 3 in ras. 5 litt., u s. s. m. 3*) *P* || ungentis *D*
 8 conficiss& iter (*er. n*) *D* 9 urbis *in ras. m. 1 D* || uoluntatis
PR || expectaculum *P* expectaculum *R*¹ 10 sex] sex enim *v*
 11 aspectos *D* || structa (*s m. 2 in ras.*) *P* || ueterum *D* 12 in-
 sulae (*s m. 2 in ras.*) *P* infulae *R* || adire flamma] *PR* (-re *ex, -re R*)
v flamma adire *DG* 13 Inahinis *D* 14 adque *P*¹*R*¹
 15 deuersoria] *R*¹ diuersoria (*ue m. 1 aut 2 in ras. P*) *PR*²*D* || com-
 pulsa *R*³ 16 mecenatiana (*an in ras. m. 1 aut 2 P*) *PR* || lae-
 tusque] *D* *v* laetus *PR* || flamma *D* || aiebant *D*

7 pulchritudine tragico habitu Iliadam decantabat. auaritia
autem tam praeruptae exstitit, ut post hoc incendium Urbis,
quam se Augustus ex latericia marmoream reddidisse iacta-
uerat, neminem ad reliquias rerum suarum adire permiserit;
cuncta, quae flammae quoquo modo superfuerant, ipse abstulit; 5
8 centies centena milia sestertium annua ad expensas a senatu
p. 472 conferri sibi imperauit; plurimos senatorum nulla exstante
causa bonis priuauit; negotiatorum omnium sub una die,
tormentis quoque adhibitis, omnem penitus censum abstersit.
9 crudelitatis autem rabie ita efferatus est, ut plurimam senatus 10
partem interfecerit, equestrem ordinem paene destituerit. sed
ne parricidiis quidem abstinuit, matrem fratrem sororem
uxorem ceterosque omnes cognatos et propinquos sine haesi-
10 tatione prostrauit. auxit hanc molem facinorum eius temeritas
p. 473 impietatis in Deum. nam primus Romae 1 Christianos sup- 15
pliciis et mortibus affecit ac per omnes prouincias pari per-
secutione excrucitari imperauit ipsumque nomen extirpare

AVCTORES § 8 centies — imperauit *Eus.* 2083^e || plurimos — pri-
uauit *Eutrop.* 7, 14 || negotiatorum — abstersit *ignotus* (cf. *Sueton.*
Ner. 32) § 9 plurimam — interfecerit *Eutrop.* 7, 14 || eq. ord. —
destituerit *Sueton.* *Ner.* 37 ? || parricidiis *Sueton.* *Ner.* 33—35, *Eutr.*
7, 14 (*Rufin.* 2, 24 ?) § 10 *Hier.* 2084^{1. m} ac sec. *Rufin.* 2, 24 et
25 ut uid., exceptis per omnes prouincias pari

1 iliadam] *PR* (a prior m. 1 aut 2 in ras. P) illiadam *D* eliadem
O 2 temp̄ruptae (e prior in a m. fort. 1) *R* || pr̄ruptae *D* || ex-
stitit *PR*²*D* 3 latericiam (m eras. *PR*, in ras. in m. 2 *R*) *PR*
latericia (ate in ras. m 1) *D* || iactauerat (u ex n m. 1) *D* 5 cuncta
quae] cunctaeq: *D* cunctaq; *R*¹ 6 cencies *D* || sextertium (-cium
D) *R*²*D* sexcentium *PR*¹ || annua] in mg. alibi ad annuas expensas
m. 2^b *G* || expensas a] *PG* (s a alt. s. s. m. ut uid. 2 *P*) expensa
*P*¹*R**D* || senatū *R*² 7 conferri sibi] *PR* conferre sibi *D* sibi
conferri v || extante *PR* 8 negutiatoem *D* 9 paenitus *PR*¹ ||
abstersit (ersit in ras. m. ut uid. 1) *R* 10 rabiae *D* rabie (e in
ras. m. 2, ex ae ?) *R* 11 equestrem] fort. corrigendum eumque,
cf. *Suet.* *Ner.* 37 eumque [i. e. senatorium] ordinem sublaturum || di-
stuent *D* 12 nec *D* 14 auxit] sic auñ] *R* auxillium *D* ||
temeritatis *P*¹*R*¹ (corr. fort. m. 1 in *R*) 15 impietatis] *P*³ (s. s.),
R impietates *D*, om. *P*¹ 16 persecucionis *D* 17 extirpare *PR*

conatus beatissimos Christi apostolos Petrum cruce, Paulum gladio occidit. mox aceruatim miseram ciuitatem abortae 11 undique oppressere clades. nam subsequente autumnno tanta Vrbi pestilentia incubuit, ut triginta milia funerum in rationem Libitinae uenirent. Britannica deinde clades e uestigio accidit, qua duo praecipua oppida magna ciuium sociorumque clade et caede direpta sunt. praeterea in Oriente magnis Armeniae 12 prouinciis amissis Romanae legiones sub iugum Parthicum missae, aegreque Syria retenta est. in Asia tres urbes, hoc 13 est Laudicia Hierapolis Colossae, terrae motu conciderunt. at uero Nero postquam Galbam in Hispania imperatorem creatum ab exercitu cognouit, totus animo ac spe concidit. cumque incredibilia perturbandae, immo subruendae rei publicae mala moliretur, hostis a senatu pronuntiatus et ignominiosissime 15 fugiens, ad quartum ab Vrbe lapidem sese ipse interfecit, atque in eo omnis Caesarum familia consumpta est.

AVCTORES § 11 [subsequente] ? || autumnno—§ 12 *Sueton. Ner.* 39 et (§ 12 amissis . . Parthicum) *Eutrop.* 7, 14 § 13 usque ad moliretur *Sueton. Ner.* 42 et 43 || hostis et q. s. *Eutrop.* 7, 15 (ex hoc solo hostis — pronuntiatus; cf. *Mommsen, Chronograph v. J.* 354 p. 672) et *Hier.* 2084^r

EXFILATORES 1 Petrum — 2 occidit *compilauerunt Gregorius Turon.* 1, 24 et *Beda De t. r. a.* 4021; cf. *Iordanis Chron.* 235 C^a

2 abortae *R* 3 undiq (i. e. undiquae) s. s. m. 1 *D* || obpressere *D* || subsubsequente *D* || autem, non *D* 4 pestilentiae (e *fin. er.*) *PR* pestilencia *D* || xxx milia *PR* 5 libidinae *D* || brittanica *P* brittanica (t *prior erasa*, c *add. m. 2*) *R* Brutanica *D* 6 precipue *D* || sotiorumque *R* || cladae *P* clade (*er. u*) *D* 7 caede] prede (p *ex p*, r *m. 2 in ras.*) *R* || Praeterea *R^a* || orientem (m *del. m. 1 aut 2 in P*) *PD* || arminiis *D* 8 partecum *D* 9 misse *Rⁱ* || syria *in ras. m. ant.* *P* syria* *R* || retenta (te s. s. m. 1) *D* 10 laodicia *P* laodocia *D* laoditia (i *in e m. 2*) *R* || colose *PR* colusse *D*, et Colossae *h* || ad *PⁱRⁱD* 11 spania *D* 12 cognouit *D^a* || totus (tu s. s. m. 1) *D* 14 moliretur (*eras. l*) *P* 15 interficet (int *m. 1 ex sus ut uid.*) *D* 16 adque *PRⁱ* || caesarum omnia *D* || consumpta *P*

p. 474

8 'Anno ab Vrbe condita DCCCXXIII Galba apud Hispanias usurpauit imperium. qui mox, ut Neronis mortem conperit, Romam uenit; cumque omnes auaritia saeuitia segnitiaque offenderet, Pisonem sibi nobilem industriumque adulescentem in filium atque in regnum adoptauit: cum quo septimo mense imperii sui ab Othone iugulatus est.

2 Luit Roma caedibus principum excitatisque ciuilibus bellis recentes Christianae religionis iniurias, et signa illa legionum, quae sub aduentu in Urbem Petri apostoli diuinitus coercita conuelli nullo modo ad excitandum ciuile bellum ualuerant, quod per Scribonianum parabatur, Petro in Vrbe interfecto et Christianis poenarum diuersitate laniatis toto se Orbe soluerunt. de Hispania siquidem ilico Galba surrexerat; quo mox oppresso Otho Romae, Vitellius in Germania, Vespasianus in Syria imperia simul atque arma rapuerunt. probent sane etiam inuiti potentiam simul et clementiam Dei, qui Christianis temporibus offenduntur: quanta celeritate tantorum incendia bellorum et excitata sunt et repressa, cum et antea minimis causis magnae ac diuturnae clades agitentur et

AUCTORES § 1 Galba—imperium *uide cap. 7, 13* || qui mox *et q. s. Sueton. Galba 11.12.9.17.20 (cf. Eutrop. 7, 16 et Hier. 2084^s)*
 § 2 *cf. cap. 6 § 6 sqq.* § 3 Otho—Syria *Eus. 2084^s et 2085^a ut uid.*

1 octingintissimo quarto (s *pr. m. 1 in ras., ex t?*) sic D
 2 nerones (s *m. 1 in ras. ex m*) D || comperit *R^{al}* cumperit D
 3 seuitia *R¹ om. D* || segnitia (*om. que*) D 4 adulescentem P
 5 adque *P¹R¹* || quo] *P m. 3 aut 4, R m. 2, D* que *P¹R¹*
 6 imperii (*i fin. s. s. m. 2*) P || sui] *PD om. R* || uthone D 8 le-
 gionum illa v 9 auento D || coercita] *PR* quoherciter D
 10 ciuile* *R (eras. uid. m) R* 11 scribunianum D || urbae *ante*
ras. P urbe ante *ras. R* 12 se *s. s. m. 1 in D* 13 milico
 D 14 praesso D || romae (*a in ras. m. 1 aut 2*) R || ger*mania
 (*erasa g inchoata*) P 15 adque *P¹* 16 qui] *PD* quia (*i in*
ras. m. 2 et supra a fortasse punctum; fort. quia in qu corr. deinde*
i restit.) R 17 ad offenduntur *adscr. in marg. uocabulum sed*
erus. P 18 bellorum (*o m. 1 ex a*) D || et] *D om. PR* || excitata
 (*ci in ras. m. 1 aut 2*) P || ****cum (*sunt eras. esse potest*) R || & *in*
ras. m. fort. 1; fuisse uid. et R || anteam, inimicis D || ante P ante* R

nunc maximi undique concrepantes magnorum malorum fragores minimo negotio sopirentur. iam enim erat Romae 5 quamuis persecutione uexata Ecclesia, quae iudici omnium p. 475 Christo etiam pro inimicis et persecutoribus supplicaret. igitur 6
 5 Otho cum, Galba et Pisone Romae interfectis, inter tumultus caedesque inuasisset imperium ac mox creatum imperatorem in Gallia per Germanicas legiones Vitellium conperisset, bellum ciuile molitus tribus primum leuibus proeliis, hoc est uno apud Alpes, alio circa Placentiam, tertio circa locum, quem
 10 Castores uocant, contra Vitellianos duces congressus uictor exstitisset, quarto apud Bedriacum proelio cum animaduertisset suos uinci, mense tertio quam imperare coeperat sese interfecit. Vitellius uictor Romam uenit: ubi cum multa 7 crudeliter ac nequiter ageret, incredibili etiam uoracitatis
 15 appetitu humanam uitam probris adgrauaret, postquam de p. 476 Vespasiano comperit, primum deponere molitus imperium, post a quibusdam animatus Sabinum Vespasiani fratrem,

AVCTORES § 6 inuasisset—molitus. leuibus *Eutrop.* 7, 17 || tribus .. proeliis — uinci *Sueton. Oth.* 9 || mense — interfecit *fort. Hier. p.* 157^v (cf. *Sueton. Oth.* 11 et *Eutr.* 7, 17) § 7—§ 9 *Sueton. Vitell.* 11.13.15—17, sed § 8 octauo .. mense et ultima § 9 etiam — sepultum ex *Eutropio* 7, 18

1 malorum (1 in ras. m. 2, ex g fort.) R || fragoris (is in ras. m. 1, ex em ?) D 2 superintar D || enim om. D || rome R¹ 3 ecclesia P ecclesia ante ras. R 5 rome R¹ || post interfectis rasura spatium hoc uoc. aequans R 7 gismanicas D || comperisset R^{al}. cumperisset D 8 proheliis D || unum D 10 castores] PR²GKMHV₃WN² castoris DN¹v (item apud *Suet.* legitur) pastores R¹ || uitellianos (s fort. al. m. add.) R 11 extitisset PR² extetisset D || et quartum D || bedriacum] *Vat. Reg.* 772 (s. x.), *Pal.* 828 (s. xi) hedriacum PR Port. WX₂ bredria, cum (punctum sub d fortuitum esse potest; cf. infra u. 15 et p. 458, 14) D bredriacum G betriacum *Palerm.* (s. xv) et *Vat.* 1975 m. 2 (s. xv) soli betriaticum H briacum TO bebriam N bebriacum V₃v || proelium D 12 uici R¹ 13 uitellius (ui m. ant. in ras.; l alt. s. s. m. 2) P 14 crudilitate D || ac nequiter om. D 15 appetitu D || uitam D || adgrauaret D 16 uespasiano R¹ || molitus est X₁X₄fsh est m. Z₁ Col. 17 post a] PR² K²MTOX₁X₂X₃ postea DK¹ post R¹ postea a X₄v; postquam a GN₁ || sauinum D || uespasiani P || fratrem (t s. s. m. 2) P

nihil tum mali suspicantem, cum ceteris Flavianis in Capitolium compulit succensoque templo et mixta simul flamma ruinaque omnes in unum pariter interitum ac tumulum dedit. 8 post deficiente in Vespasiani nomen exercitu suo destitutus adpropinquantibusque iam hostibus trepidus cum se in quandam 5 proximam palatio cellulam contrusisset, turpissime inde protractus cum per uiam sacram nudus duceretur, passim finum in os eius coniectantibus in forum deductus, octauo quam p. 477 regnum praesumpserat 1 mense apud Gemonias scalas minutissimorum ictuum crebris conpunctionibus excarnificatus atque 10 p. 478 inde unco tractus et in Ti¹berim mersus etiam communi caruit 9 sepultura. multis autem et nefariis modis per complures dies a Vespasiani militibus, aduersum senatum populumque Romanum indiscreta caede saeuitum est.

9 Anno ab Vrbe condita DCCCXXV, breui illa quidem sed 15 turbida tyrannorum tempestate discussa, tranquilla sub Vespasiano duce serenitas rediit. namque, ut paulo altius repetam, Iudaei post passionem Christi destituti in totum

AUCTORES . § 9 *Tacitus Hist.* 4, 1 ? cap. 9 § 2 Iudaei—circumuenirentur *fort. adhibitus Rufinus* 2, 26 *princ.* (cf. 3, 5 et 7) || in Carmelo *sqg. Sueton. Vesp.* 5 et 4

EXFILATORES 15 Anno — DCCCXXV (*sic: DCCCXLV*) . . p. 460, 12 Titus . . 13 templum — 15 duobus *excerpsit Seuerus Chron.* p. 453

1 dum *D* || caetaris *D* || flauianis (u *ex m. 1*) *D* || capitolium (o *ex e corr. ant. m.*) *P* capitulium *D* 2 compulit] *R^{al}* cumpulit *D* comp- *PR¹* || succen*soque (*eras. u*) *P* succen su. q: *D* || -que *del. m. fort. 2 in G* 3 unum (u *m. 1 in ras.*) *D* 5 appropinquantibusque *R²* aprop- *D*, -que *om. v* || tribidus *D* || quadam *PR¹* 6 construsisset *D^b* || turpisse *R¹* 7 passim] passim cunctis *v* 8 iactantibus *h* || quo in quā *m. antiqua R* 9 praesumpserat (*pre-D*) *PD* || gemonias (i *s. s. m. 1*) *D* 10 conpunctionibus (*con in cō* al. m., n altera in ras. m. 2*) *R* conpunctionibus *D* || adque *P¹R¹D* 11 uncontractus *D* || et in] *D** in *PR* || misus *D* 12 complures] *R²D* (-ris *D*) conplures *PR¹* 13 uespaniani *R¹* 14 seurtum *D* 15 octingentisimo uicesimo quinto *D* 16 uespasiano (i *ex corr. add. m. 1*) *D* 17 ut *s. s. m. 1 in P* || altius] *DGξ* (alcuis *D*) latius *PRH* auterius *KM* 18 repetam] *D* referam *PR* || iudei *R¹D* || distituti** (*fort. ti alt. in ras.*) *D*

gratia Dei cum omnibus undique malis circumuenirentur, quibusdam in Carmelo monte seducti sortibus, quae portenderent exortos a Iudaea duces rerum potituros fore, praedictumque ad se trahentes in rebellionem exarserunt extinctisque Romanis praesidiis legatum quoque Syriae suppetias ferentem p. 479
 5 rapta aquila et caesis copiis fugauerunt. ad hos Vespasianus 3
 a Nerone missus Titum filium suum maiorem inter legatos habuit: nam multas et ualidas legiones secum in Syriam traiecit. itaque cum Iudaeos, multis eorum oppidis captis in
 10 urbem Hierosolymorum praecipue ob diem festum congregatos, obsidione clausisset, cognita Neronis morte hortatu plurimorum regum et ducum — maxime Iosephi Iudaeorum ducis sententia, qui captus cum in uincla coiceretur, constantissime dixerat, sicut Suetonius refert, continuo se ab eodem sed
 15 imperatore soluendum — imperium adeptus est, relictoque in castris ad procurationem obsidionis Hierosolymorum filio Tito, per Alexandriam profectus est Romam; sed cognita inter-

AVCTORES § 3 ad hos—*lin.* 7 missus *Eus.* 2084ⁿ || 7 Titum—
 9 traiecit *Sueton. Vesp.* 4 || 9 multis — captis *Eus. Hier.* 2084ⁿ; *cf. Tacitus Hist.* 5, 10 || 9 in urbem Hieros. . . 11 obsidione clausisset *Eus.* 2084^v ?, *cf. Sync.* || 10 praecipue—congregatos *Eus.* 2086 ?; *fortasse* in urbem — clausisset *sec. Tacitum* (*cf. Sulpic. Seu. Chron.* 2, 30 § 3) || 11 cognita — 12 ducum *ignotus* || 12 Iosephi — ducis *Hier.* 2084^p || 13 captus — 15 soluendum *Sueton. Vesp.* 5 *qui laudatur* || 15 imperium — 17 Romam *Hier.* 2085^a, *fort. etiam Sueton. Tit.* 5 || 17 cognita *sqg. Tacitus Hist.* ? (*cf. Sueton. Vesp.* 7)

1 undique** (1 aut 2 litt. eras.) P 2 reducti D || quae] que *in ras. al. m. R* -q: D || portenderet D 3 a om. D || iudaea (*altera a m. 2 in ras.*) P iudaea R¹D || potitus *in potitos mox m. ant. in potituros corr. R* potiturus D 4 ad] a D 6 aquilae (e eras.; *in marg. uocab. erasum*) P || caesis* (eras. e) P || uespasianus (*altera s m. 2 in ras.*) P 7 a nerone] arenone R^a || misus D 9 transiecit PR || iudeos R¹D 10 urbem P urbe D || hierosolymorum R hierusalemorum D || praecipuae R¹D 12 iusephi D || iudeorum R¹D || sententiam D 13 uincla] PD uincla R || coiceretur PR¹D coniceretur R² 14 suaetionius R soetionius D || continue (e *in o corr. m. 1*) P || sed] esse D 15 adsertus D || relicto D 16 ad c (*c del. m. 1*) P ad * (erasa c uid.) R || obseditiones (ti *erasae et incertae*) R¹ || hierosolymorum R hyrusolimurum D 17 alexandriae D

4 fectione Vitelli paulisper Alexandriae substitit. Titus uero
 magna ac diuturna obsidione Iudaeos premens, machinis cun-
 ctisque bellicis molibus non sine multo suorum sanguine tan-
 dem muros ciuitatis inrupit. sed ad expugnandam interiorem
 templi munitionem, quam reclusa multitudo sacerdotum ac 5
 5 principum tuebatur, maiore ui et mora opus fuit. quod tamen
 postquam in potestatem redactum opere atque antiquitate
 suspexit, diu deliberauit utrum tamquam incitamentum hostium
 incenderet an in testimonium uictoriae reseruaret. sed Ecclesia
 Dei iam per totum Orbem uberrime germinante, hoc tamquam 10
 p. 480 effectum ac uacuum nullique usui bono commodum arbitrio
 6 Dei auferendum ¹fuit. itaque Titus, imperator ab exercitu
 pronuntiatus, templum in Hierosolymis incendit ac diruit,
 quod a die conditionis primae usque ad diem euersionis
 ultimae manserat annis mille centum et duobus. muros urbis 15
 7 uniuersos solo adaequauit. sexcenta milia Iudaeorum eo bello
 interfecta Cornelius et Suetonius referunt; Iosephus uero

AVCTORES § 4 et § 5 *Tacitus Hist.* (ad 6 quod sqq. cf. *Sulpic. Seu.* 2, 30 § 6 sq. = *frgm.* 2 *Nipp.*); illa quoque 10 hoc—12 fuit fort. sec. *Tacitum*, sed detorta ab *Orosio* § 6 Titus—diruit *Tacitus Hist.* ? (ad Titus — pronuntiatus cf. *Sueton. Tito* 5) || quod a die — *mcii Eus.* 2086, an *Tacitus* ? || muros — adaequauit *Tacitus* ? § 7 *Eus.* 2086 ut uid. (ubi tamen *Tacitus* et *Suetonius* non laudantur; quorum ille *Hist.* 5, 13 dc milia obsessorum multitudinem fuisse, hic de ea ne nihil refert; *Iosephus* ex *Eus.* memoratus est)

1 uitelli] P¹D uitellu (ll redintegratis et i add. sed mox deleta)
 P² uitellii R || substit D 2 iudeos R¹ || praemens PR¹ || machinis
 (c m. 1) D 3 multo** (fort. rñ eras.) R 4 muros] G murus
 D muro P murñ (ñ in ras. m. 2) R || irrupit R³ 5 ac] a D
 7 potestate PR || mirandum post operc cum interpolatore *Landolfi recenti*
 (non cum *Paulo*) add. *Grubitz* p. 26 || adque (d in t m. 3 P) P¹R¹
 9 anc (c ilico deletum) P || testimonio PR || reseruaret (altera e m. fort.
 1 ex u?) R || clesia P 11 effectum (· m. 2 uel rec.) P effectum
 (. al. m.) R effectum D || uisui D || comodo D 13 pronuntiat
 R¹ || hierosolimis D 15 ·I· c· duobus PR 16 adaequauit (d
 m. 1 ex e corr.) P || ·dc· milia PR || iudeorum R¹D 17 cornilius
 D || soetonius D

Iudaeus, qui ei tunc bello praefuit et apud Vespasianum propter praedictum imperium ueniam gratiamque meruerat, scribit undecies centena milia gladio et fame perisse, reliquias nero Iudaeorum diuersis actas condicionibus toto Orbe
 5 dispersas: quarum numerus ad nonaginta milia hominum fuisse narratur. Vespasianus et Titus imperatores magnificum agen-
 8 tes de Iudaeis triumphum Urbem ingressi sunt. pulchrum et ignotum antea cunctis mortalibus inter trecentos uiginti triumphos, qui 1a conditione Urbis usque in id tempus acti p. 481
 10 erant, hoc spectaculum fuit, patrem et filium uno triumphali curru uectos gloriosissimam ab his, qui Patrem et Filium offenderant, uictoriam reportasse. qui continuo omnibus bellis 9
 ac tumultibus domi forisque compressis pacem totius Orbis pronuntiauerunt et Ianum geminum obseratis cohiberi clau-
 15 stris sexto demum ipsi post Urbem 1conditam censuerunt. iure p. 482
 enim idem honos ultioni passionis Domini impensus est, qui

AVCTORES § 8 usque ad uectos sec. Tacitum Hist. ut uid.

§ 9 usque ad censuerunt sec. Tacitum Hist.; cf. Oros. 7, 3 § 7

EXPILORES 6 Vespasianus — 9 triumphos adhibuit Seuerus Chron. p. 442

1 iudeus R¹ iudeos D || tunc bello in ras. m. 1 D || pre|fuit ex corr. add. m. 1 D || et om. D 2 praedicatum D 3 undecies mi (mi ilico del.) P **decies R undecias D 4 iudeorum R¹D || diuersas D || conditionibus R 5 disperas (s m. 1) D || nonaginta milia] D LXL·mil· P XLⁿ milia (u m. ant.) R nonaginta milia H nongenta milia O đcccc W cccc T 6 uespanianus R¹ 7 iudeis R¹D 8 trecentus uiginti D cccxx P cccxx (os et i fort. non a m. 1) 9 triumphus (t s. s. m. 1) D || conditin e (tin e eras.) D || in id] PRW (IN sic in ras. m. 2 R) ad id DGM²TOX₂ id K ad M¹ || temp̃ D 10 expectaculum D || uno (o ex ũ al. m.) R huño D 12 qui (s. s. m. 1) D 13 tumultibus (s prior ilico del.) P || compressis Rⁿ¹ 14 pronuntiauit PR (corr. m. 3 R) pronuntiauit D || et ianum] ecianum D || obse*ratis (eras. c) D || cohebere D 15 consuerunt R¹ 16 ultionis PR (s erasa in R) ulcionis D || impensus R³

- 10 etiam natiuitati fuerat adtributus. tunc deinde sine ullis bel-
 lorum tumultibus in inensum respublica Romana prouehitur:
 siquidem Achaia Lycia Rhodus Byzantium Samus Thracia
 Cilicia Commagene tunc primum redactae in prouincias
 Romanis iudicibus legibusque paruerunt. 5
- 11 Nono autem imperii eius anno tres ciuitates Cypri terrae
 12 motu corruerunt et Romae magna pestilentia fuit. Vespasianus
 autem in uilla propria circa Sabinos nono anno principatus
 sui profluio uentris est mortuus.
- 13 Anno ab Vrbe condita DCCCXXVIII Titus, segregatis a ¹⁰
 numero principum Othone et Vitellio ab Augusto octauus,
 biennio post Vespasianum regnauit. cuius tanta tranquillitas
 in imperio fuit, ut nullius omnino sanguinem in republica
 14 administranda fudisse referatur. et tamen tunc Romae orto
 repente incendio plurimae aedes publicae concrematae sunt. ¹⁵
 abruptum tunc etiam Bebii montis uerticem magna profudisse
 incendia ferunt torrentibusque flammaram uicina regionis cum
 15 urbibus hominibusque delesse. Titus cum ingenti omnium
 luctu in eadem uilla, qua pater eius, morbo absumptus est.

AVCTORES § 10 Achaia—prouincias *Hier.* 2090 (non *Eutrop.* 7, 19
aut Sueton. Vesp. 8) § 11 nono—corruerunt *Eus. Hier.* 2093^k ||
 Romae — fuit *Eus.* 2093ⁱ § 12 *Hier.* 2094 (cf. *codd. AM*) *aut*
Eutr. 7, 20 § 13 octauus—regnauit *Hier.* 2095 || cuius—referatur
sec. Eutropium 7, 21 *ut uid.* § 14 *Hier.* 2096^s et 2095°
 § 15 *Eutrop.* 7, 22

1 attributus *R*³ 2 imensum *D* immensum *R*³ 3 achagia
D || bizantium *D* || samus *PDR*¹ sam^u *m.* 3 in sam^u *R* || thratia *R*
 tracia *D*; Thracia *pro* trachia uel trachea (ut *h. l. corr. Scaliger ad Eus.*
p. 200) eodem quo *Hier.* eiusque auctor *Eutropius* errore *Orosius*; *Sue-*
tonio Eutropii auctori trachia recte restituit *Turnebus* 4 cilitia
R om. *D* || tum *v* || redacti *D* 6 cybri *D* 9 mortuus est *v*
 10 octingentissimo uicesimo octauo *D* 11 ·VIII· *P* ^{us} VIII· (us *m.* 2
add.) *R* 12 uespasianum (*alt. s in ras. m.* 2) *P* uespa*sianum
 (*eras. s m.* 2) *R* 14 referatur (ra *ex corr. add. m.* 1) *D*
 16 bebi] *R*² bibii *PR*¹*D* Vesuui *corr. v* || profu*disse (*n er.*) *P*
 17 ferunt] *DR* (*sic fert R*) fertur *P* || torrentibusque] eademque tur-
 rentibus *D* 18 luctu omnium *PR* 19 **absumptus (*er. ab*) *D*
 absumtus *P*

1 Anno ab Vrbe condita DCCCXXX Domitianus Titi frater, ab 10
 Augusto nonus, fratri successit in regnum. qui per annos
 xv ad hoc paulatim per omnes scelerum gradus creuit, ut
 confirmatissimam toto Orbe Christi Ecclesiam datis ubique
 5 crudelissimae persecutionis edictis conuellere auderet. is in 2
 tantam superbiam prolapsus fuit, ut dominum sese ac deum
 uocari scribi colique iusserit. nobilissimos e senatu inuidiae
 simul ac praedae causa alios palam interfecit, alios in exilium
 trusit ibique trucidari imperauit. libidinis intemperantia,
 10 quidquid cogitari potest, fecit. plurimas Urbis aedes destructis
 populi Romani rebus extruxit. bellum aduersum Germanos et 3
 Dacos per legatos gessit pari reipublicae pernicie, cum et in
 Vrbe ipse senatum populumque laniaret et foris male circum-
 actum exercitum adsidua hostes caede conficerent. nam quanta 4
 15 fuerint Diurpanei Dacorum regis cum Fusco duce proelia

AVCTORES § 1 Domitianus—regnum *Hier.* 2097^a || qui—creuit
Eutrop. 7, 23 § 2 is in tantam—iusserit *Hier.* 2107^r et 2102^l, fort.
 etiam *Sueton. Dom.* 13 (scribi) || nobilissimos—imperauit *Eutrop.*
 7, 23, *Sueton. Dom.* 10. *Hier.* 2099^f. 2109^v || libidinis—fecit *sec Sueton.*
Dem. 22 || plurimas—extruxit *Hier.* 2105^p § 3 et § 4 „Cornelius
 Tacitus“ *Hist.*

EXPILATORES 6 tantam superbiam *uid. adhibuisse Iordanis*
Chron. 235 D²

1 octingentissimo trecensimo D || domicianus RD 2 ugusto
 R^a agusto D 4 eclesiam P (non R) ecclesiae D || datis (is in
 ras. m. 2) P 5 in marg. -II- m. 1 (pertinet ad alteram persecuti-
 onem); item 12 § 3 III, 15 § 4 IIII., 17 § 4 -u., 19 § 1 -UI-^b, 21 § 2
 -Z-^F, 22 § 3 -UIII-^Δ, 23 § 6 -UIII-^ε, 25 § 13 X^{-S} P || conu*ellere (ex
 conuullere ut *uid. m. 2*) R 7 e*se natu (er. s) D 10 quicquid
 R³ || plurima DKMH || seddis tructis D sed destructis KMH ||
 aedes] sedes G¹ || destructi P¹R^a 11 ex*truxit (er. s m. 3) R
 extruxit D || aduersus PR || germanus (s s. s. m. 1) D 12 dagos
 D || per legatos om. D || pa*ri (er. t) R || pernici*e (er. a) P pernicie
 (i s. s. m. 3; e in e rad. corr.) R || cū et in urbe (haec excepta e in ras.
 m. 1) D 14 exertum D || assidua R³ || conficerit D 15 diur-
 panei (i fin. in ras. m. ut *uid. 1*) P diuranei (i fin. in ras. m. 1) D

quantaeque Romanorum elades, longo textu euoluerem, nisi
 Cornelius Tacitus, qui hanc historiam diligentissime contexuit,
 de reticendo interfectorum numero et Sallustium Crispum et
 alios auctores quamplurimos sanxisse et se ipsum idem potis-
 simum elegisse dixisset. Domitianus tamen prauissima elatus
 iactantia, sub nomine superatorum hostium de extinctis legi-
 5 onibus triumphauit. idemque efferatus superbia, qua se deum
 coli uellet, persecutionem in Christianos agi secundus a
 Nerone imperauit. quo tempore etiam beatissimus Iohannes
 6 apostolus in Patmum insulam relegatus fuit. inter Iudaeos
 quoque acerbitate tormentorum et cruentissimae quaestionis
 exquiri genus Dauid atque interfici praeceptum est, dum pro-
 phetis sanctis et inuidetur et creditur, quasi adhuc futurus
 7 esset ex semine Dauid, qui regnum possit adipisci. continuo
 tamen Domitianus crudeliter in Palatio a suis interfectus est:
 15 cuius cadauer populari sandapila per uespillones exportatum
 atque ignominiosissime sepultum est.

AUCTORES § 5 *Hier.* 2107^r et 2110^s (cf. *codd. ABFM*) § 6 *sec.*
Hier. 2112^s § 7 *Eutrop.* 7, 23 (*Hier.* 2112^s) et *Sueton. Dom.* 17

EXPILATORES 16 sandapila *adsciuit Seuerus Chron.* 442 || per uespil-
 lones] *ex hoc opinor loco laudat Aldhelmus Epist. ad Acirc. p.* 298 *Giles*

1 quantaeque (e *prior s. s. m.* 3) *R* 2 storiam *D* 3 sa*lu-
 stium (*uid. sall- fuisse*) *R* salustio *D* || crispom *D* 4 san*xisse
 (*er. c*) *R* || idem potissimum *om. add. in mg. m.* 1 *D* 5 domicianus
D || prauissima (a *fin. in ras. m. ant.*) *P* 6 histium *R*¹ 7 id-
 estque *D* || efferatur *D* || su*perbia (*er. i*) *P* 8 colit (t *deleta*)
D || in *om. D* 9 beatissimus (u *in ras. m.* 1) *P* beati *D* || io-
 hannis *PR*¹*D* 10 pa**thmum (1 *aut 2 litt. er. et linea subd. m.* 1)
P pathmum *R* paphum *D* || religatus *R* || iudeus *R*¹ 11 acer-
 uitate (u *in b corr. m. ant.*) *P* || quaestiones *R*¹ 12 dauid] *sic dā*
R || adque *P*¹*R*¹ || interfeci (e *altera in i corr. m. ant.*) *P* || profetis
D 13 inuiditur *D* (*more suo*) diffiditur *coni. Lessing 11, 1 p.* 96 *ed.*
Maltzahn (14 p. 230 *ed. Hempel)* 14 possit] *PRD* posset *v*
 15 domicianus *D* || a *om. D* 16 cuius] et cuius *D* || popularis anda-
 pila (*sic*) *PRD* (s *in ras. m.* 2, *sed a m.* 1 *quoque uid. s fuisse R*); *ad*
haec in marg. uocabulum eras. P, publicū fer& adn. *m.* 2 *in mg. R* ||
 uisphillones *P*^a*R*¹ uespillonis *D* uesphillones *P*^b uespilliones *R*², *in*
mg. adnot. sepultores mort) *R*² || exportatum exportatum (*prius deletum*
m. 1) *D* 17 adque *P*¹*D*

Anno ab Vrbe condita DCCCXLVI — quamuis Eutropius 11
 quinquagesimum hunc esse annum scripserit — Nerua ad-
 modum senex a Petronio praefecto praetorio et Parthenio
 spadone, interfectore Domitiani, imperator decimus ab Augusto
 5 creatus Traianum in regnum adoptauit, per quem reuera ^{ad-p. 485}
 flictae reipublicae diuina prouisione consuluit. hic primo 2
 edicto suo cunctos exules reuocauit — unde et Iohannes
 apostolus hac generali indulgentia liberatus Ephesum rediit —
 emensoque anno imperii sui Nerua confectus morbo diem obiit.
 10 ^{p. 486} Anno ab Vrbe condita DCCCXLVII Traianus, genere Hi- 12
 spanus, undecimus ab Augusto reipublicae gubernacula Nerua
 tradente suscepit ac per annos decem et nouem tenuit. apud 2
 Agrippinam Galliae urbem insignia sumpsit imperii; mox
 Germaniam trans Rhenum in pristinum statum reduxit; trans
 15 Danuuium multas gentes subegit; regiones autem trans
 Euphraten et Tigrin sitas prouincias fecit; Seleuciam et
 Ctesiphontem et Babylonem occupauit. in persequendis sane 3
 Christianis errore deceptus tertius a Nerone, cum passim

AUCTORES cap. 11 § 1 Eutropius — imperator .. Traianum *sqq.* *Eutropius* 8, 1 (spadone *Orosius temere*); *lin.* 4 decimus *Hier.* 2113; *ad lin.* 5 *sq.* *cf.* *Oros.* 7, 34 § 2 et § 5 § 2 *Hier.* 2113⁸¹ (cunctos et hac generali indulgentia *temere Orosius*) cap. 12 § 1 Traianus *sqq.* *Eutrop.* 8, 2, *Hier.* 2113^k et 2114 § 2 *Eutrop.* 8, 3 § 3 *Hier.* 2123^t (*cf. cod. B*) et 2124 et (*in primis p.* 466, 5 *contrarium* — legibus) *Rufinus* 3, 32

1 octingentissimo quadragissimo sexto D || eotropius D 2 quin-
 quagensimum P et a. ras. R quinquagesimo (*pro simo scripserat m*-
 D || scribserit PR¹D || admodo D 4 ¹spadone (*1 m. ant.*) P ||
 domiciani interfectore D 5 triianum R¹ || adflictae reipublicae] D
 ad felicitatem reipublicae P¹R ad felicitatem afflictae reipublicae
 P³NZ 7 exulis D || iohannis PR¹D 8 generali] regali D
 10 octingentissimo quadragissimo septimo D 12 decim et nouem
 (*prioris m linea prima ex t radendo factum*) D x et viii PR
 13 agripinam R || insignia R^a || sumpsit PR^a 15 danuuium] D
 danubium PR || subegit (*b s. s. m. 1*) P || regionem D 16 eufraten
 P^bRD eufranten P^a || tigrin] D tigrim PR || seuleuciam (*e alt. s. s.*
m. 1) D 17 ctesifontem (*ê P*) PR esifontem D || babilonem P^a
 babillonem D 18 cum] con R¹

p. 487 repertos cogi ad sacrificandum idolis ¹ac detractantes interfici
 praecepisset plurimique interficerentur, Plinii Secundi, qui
 inter ceteros iudices persecutor datus fuerat, relatu admonitus,
 eos homines praeter confessionem Christi honestaque conuen-
 tricula nihil contrarium Romanis legibus facere, fiducia sane ⁵
 innocenti confessionis nemini mortem grauem ac formidulosam
⁴ uideri, rescriptis ilico lenioribus temperauit edictum. uerum-
 tamen continuo Romae aurea domus, a Nerone totis priuatis
 publicisque rebus inpensis condita, repentino conflagrauit in-
 cendio, ut intellexeretur missa etiam ab alio persecutio in ¹⁰
 ipsius potissime monumentis, a quo primum exorta esset, atque
⁵ in ipso auctore puniri. terrae motu quattuor urbes Asiae
 subuersae, Elea Myrina Pitane Cyme, et Graeciae ciuitates
 duae, Opuntiorum et Oritorum; tres Galatiae ciuitates eodem
 terrae motu dirutae; Pantheum Romae fulmine concrematum; ¹⁵

AVCTORES § 4 Romae—domus .conflagrauit incendio *Hier.* 2120
 § 5 terrae motu—Oritorum *Hier.* 2121 || tres Galatiae—dirutae *Hier.*
 2127^d (eodem ab Orosio add.) || Pantheum—concrematum *Hier.* 2127^r ||
 terrae motus—ciuitatem *Hier.* 2130^h

1 repertus *P*¹ interceptus *D* || detractantis *D* || interfeci *PR*¹
 2 praecipisset *R*¹*D* (*corr.* *R*³) || interficerentur (e altera in i *corr.* m. 1)
P || **plinii (*eras.* p.) *P* plenii** (ii in *ras.* m. 1) *D* 3 ceteros
*R*¹ (*corr.* m. 3) ceterus *D* || persecutor (*sic*) *D* || erat *D* || admonitus
*R*¹ 4 conuenticula (cula m. 1 in *ras.*) *P* 6 memini *P*¹ ||
 formidulosam (formi m. 1 in *ras.*) *P* formidolosam *R*² furnidolosam
D 7 rescriptis *PR*¹ (*corr.* *R*³) || lenioribus (*punct.* ut alia multa
 sunt fortuitum esse potest) *D* 8 rom**e** (e ex ae) *R*² rom*e* *R*³ ||
 ad priuatis in marg. uocabulum er. *P* 9 publicisque] **pplicisq;
 (pp in pub m. 3) *R* || inpensis *R*³ 10 ut int.] ue telle geretur
D || aliis *D* 11 ipsius] psis *D* || potissim*e* (*corr.* m. ant.) *P* potissime
a. r. *R* || monumentis *p. ras.* *R* || adque *P*¹*R*¹ 12 quattuor *D*
 13 elea] *PRD* § elia *G* alea *H* clea *O* Helea *v* || myrina] *PR*¹
 mirina *D* smyrna *R*² || pytha necame *D* pithia nicenae (in *mg.* [i]ud
 pitane cume m. 1^b) *G* || pytane *PR*¹ (*coni. c. seqq.* *R*) pyta:ne (*coni.*
c. seqq.) *R*², pithan *TO* || cyme] *PR* cime *TO*; Syme *corr.* *v* || gre-
 ciae *RD* 14 opintiorum *P* opyntiorum *R* opintorium *D* || ori-
 torium *D* 15 pantheum] *PR* panteum *D* || romae (*r* in *ras.* m. 1)
P || concredatum (*corr.* m. 1) *P*

terrae motus in Antiochia paene totam subruit ciuitatem. in-
 credibili deinde motu sub uno tempore Iudaei quasi rabie
 efferati per diuersas terrarum partes exarserunt. nam et per
 totam Libyam aduersus incolas atrocissima bella gesserunt:
 5 quae adeo tunc interfectis cultoribus de¹solata est, ut, nisi p. 488
 postea Hadrianus imperator collectas illuc aliunde colonias
 deduxisset, uacua penitus terra abraso habitatore mansisset.
 Aegyptum uero totam et Cyrenen et Thebaidam cruentis 7
 seditionibus turbauerunt. in Alexandria autem commisso proelio
 10 uicti et adtriti sunt. in Mesopotamia quoque rebellantibus
 iussu imperatoris bellum inlatum est. itaque multa milia
 eorum uasta caede deleta sunt. sane Salaminam urbem Cypri 8
 interfectis omnibus accolis deleuerunt. Traianus, ut quidam
 ferunt, apud Seleuciam Isauriae urbem profluuio uentris ex-
 15 tinctus est.

Anno ab Vrbe condita DCCCLXVII Hadrianus, consobrinae 13
 Traiani filius, duodecimus ab Augusto principatum adeptus,
 uno et uiginti annis imperauit. hic per Quadratum discipulum 2

AVCTORES § 6 *sec. Hier. 2137^b* § 7 *sec. Hier. 2130^{ik}*
 § 8 *Hier. 2132^{1m}* cap. 13 § 1 *Hier. 2133ⁿ* § 2 *Hier. 2142*
(cf. Iaenicke De uitae Hadr. scriptt. Halis 1875 p. 38)

EXPILORES 18 hic per — p. 468, 3 instructus . . praecepit — per
 epistulam . . 5 Christianos — 6 damnare *compilauit Beda D. t. r. a. 4090*

1 in antiochia] *T* in anthiocia *P* in anthiotio *R*¹ in anthiochia *R*²
 in antiochiam *D* in anthioniciam (in *om. K*) *KM* antiochiam *v* anti-
 ochiae *O* || totam (*o in ras. m. 2*) *R* || incredibile (*e fin. in i corr. m. 2*
aut 3) *P* incredibili* *R* 2 motus] ab *D* || iudei *R*¹ || rabiae *P* et *a.*
ras. R 3 exarsaerunt (*a alt. del. m. 1*) *P* 4 lybiam *PR*
 lidiam *D* || aduersas *R*¹ 5 adeū (*ū in ras. m. 1*) *D* 6 illuc
 post colonias *traiecit h* 7 paenitus *P* et *a. ras. R* 8 aegyptum
D || thebaidam] *PD* thebaidan (*i ex n*) *R*; Thebaida *corr. v*
 9 praelio *D* 10 attriti *R*² atriti *D* || im *D* 11 impera-
 to****ris *R* || bello *D* 12 sanes alaminam *P*¹ sane* salaminam
*P*² sanis salminam *D* || cybri *D* 14 seleucia *P*¹ seleutiam *R* ||
 *isauriae *P* 16 DCCCLXVII] *P* octingentissimo sexagesimo septimo *D*,
item s -D CCC·LX·VIII· sic (-LX· in *ras. m. 1*) *R*, octingentesimo quin-
 quagesimo septimo sic *G* DCCCLXXI *N* || consobrinae] *PR* consubrinae
D, consobrini (*ex Vita Hadr. 1*) *h* 17 principatum (*nci in ras.*
m. 1) *R* 18 uno et xx *PR* || per *om. D* || dirupulum *D*

apostolorum et Aristidem Atheniensem, uirum fide sapientiaque plenum, et per Serenum Granium legatum libris de Christiana religione compositis instructus atque eruditus, praecepit per epistolam ad Minucium Fundanum proconsule Asiae datam p. 489 ¹ut nemini liceret Christianos sine obiectu criminis aut pro- 5
 3 batione damnare; idemque continuo pater patriae in senatu ultra morem maiorum appellatur et uxor eius Augusta. Ha-
 p. 490 ²drianus rempublicam iustissimis legibus ordinauit; bellum 4
 4 contra Sauromatas ges¹it et uicit. Iudaeos sane, perturbatione scelerum suorum exagitatos et Palaestinam p¹ouinciam quon- 10
 dam suam depopulantes, ultima caede perdomuit, ultusque est Christianos, quos illi Cocheba duce, cur sibi aduersum
 5 Romanos non adsentarentur, excruciabant; praecepitque, ne cui Iudaeo introeundi Hierosolymam esset licentia, Christianis

AVCTORES § 3 pater patriae. appellatur—Augusta *Hier.* 2144^b || Hadrianus — ordinauit ? (*sec. Hier.* 2136⁺ ?) || bellum — gessit *Hier.* 2136⁺ § 4 et § 5 usque ad licentia *Hier.* 2148^a . 2149^b . 2150 § 5 Christianis — permissa *sec. Hier.* 2151 ? || quam ipse — praecepit *sec. Hier.* 2152

EXPILATORES 9 Iudaeos — 11 perdomuit. .13 praecepitque — 14 licentia, p. 469, 1 quam ipse — 3 praecepit *compilauit Beda D. t. r. a. 4090* 13—p. 469, 4 *hinc talia conscripsit anno DCCCLXXXVII [scil. sub finem imperii Hadriani, nisi numerus corruptus est]* Adrianus Hierusalem Christianis datam Heliam uocat *Seuerus Chron. p. 453*

1 aristiden *PR* || athiniensem *D* 2 serenum granium] *PRD* §
 serenium (*sed i s. s. in O*) granium *OW*; serenus (serenius *F*) granus
Hier.; *cf. Euseb. Hist. eccl. 4, 8 et 9 Schwegler* 3 relegione *R*¹ ||
 compositis *R*³ || adque *P*¹*R*¹ 4 epistolam *R*³ ipistolam *D* || mi-
 nutium *R* || fundianum (*i eras.*) *P* fundanium (*prioris u prior hasta*
fort. erasa est) *D* || proconsule] *P* proconsule *D* proconsulē (*fort.*
m. 2) *R* -lem *v* || asiae *om. D* 5 nimini *R*¹ nininem *D*
 6 dampnare *a. ras. R* || idem quoque *v* 8 legibus (*bus in ras. m. 2*)
P 9 auromatas *R*^a saromatas *D* || gessit *s. s. m. 1 D* || Iudeos
*R*¹ || sane (*a in ras., m. 2?*) *R* 10 scelerum suorum (*in ras. m. 1*)
P || palaestinam *PRD* || quandam *P*^a*R*¹ condam *D* 12 illicho
 cheba *H*¹ ilico cheba *KMH*² ilico theba *TO* cho cheba *in ras. paullo*
*ampl. G*³ || cocheba] *PR*¹*D* cotheba *R*²*v* chocheba *N* || cur] *PR* §
 -tur *D* quur *KM* quod *v* || **aduersum *R* 13 assentirentur *R*² ||
 praecaepitque *P*^a praecipitque *D* 14 iudeo *R*¹ || hierosolymā (*add. m. 2*) *PR* hierusolimam *D*

tantum ciuitate permissa: quam ipse in optimum statum murorum extructione reparauit et Aeliam uocari de praenomine suo praecepit.

Anno ab Vrbe condita DCCCLXXXVIII Antoninus cognomento **14**
 5 Pius tertius decimus ab Augusto imperator creatus cum p. 491
 liberis suis Aurelio et Lucio uiginti et non plenis tribus annis
 rempublicam gubernauit adeo tranquille et sancte, ut merito
 Pius et pater patriae nominatus sit. huius tamen temporibus **2**
 10 Valentinus haeresiarches et Cerdo magister Marcionis Romam
 uenerunt. uerum Iustinus philosophus librum pro Christiana
 religione compositum Antonino tradidit benignumque eum
 erga Christianos homines fecit. Antoninus ad duodecimum ab
 Vrbe lapidem morbo correptus interiit.

p. 492
 Anno ab Vrbe condita DCCCCXI Marcus Antoninus Verus **15**
 15 quartus decimus ab Augusto regnum cum Aurelio Commodo
 fratre suscepit mansitque in eo annis decem et nouem. hi

AVCTORES cap. 14 § 1 *Hier.* 2154 et 2155 § 2 huius—uenerunt
Hier. 2156 || Iustinus—tradidit *Hier.* 2157 || benignumque—fecit suo
Marte ut uid. Orosius (cf. Rufin. 4, 12 sq.) || Antoninus—interiit *Hier.*
 2176° (morbo correptus suo *Marte Orosius add. ? cf. Aurel. Vict. Epit.*
et Vita Pii) cap. 15 § 1—§ 3 *Hier.* 2177 et *Eutr.* 8, 9 et 10 *exceptis*
*Armeniam Cappadociam Syriamque [uicinas sibi Romanas prouincias *Hier.*]*
et super Hydaspem fluium sitam, ubi fort. chorographo suo usus est

EXPILATORES 10 Iustinus—12 fecit *repetiuit Beda D. t. r. a. 4112*
 14 Marcus Antoninus—16 suscepit *exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 4*

2 extructione *P (non R) D* || aelian *D* || de om. *D* || pronomine
 (o *pr. in æ corr. m. ant.*) *P* pronomine *R* pronomine *D* 4 ab
 urbe s. *lin. m. coaeva add. in R* || octingentissimo octauo (*sic*) *D*
 5 imperator* (*eras. e*) *P* 6 lutio *R* || xx *PR* 7 rēpublicā
 (~ *prius add. ut uid. m. 2*) *P* || s-sancte (*er. c*) *R* 9 heresiarches
PRD || martionis *R* 10 xp̄iana (*A m. fort. 1 in ras.*) *R*
 11 compositum (*i ex corr. add. m. 1*) *D* 12 homines om. *Y₇Zh* ||
 antonius *D* 14 non-⁹gentissimo undecimo (*eras. in*) *D* || antonius
*D** 15 Aurelio Commodo] *ex Hier. a quo Lucius Aurelius Commodus*
dicitur; apud Eutrop. h. l. (8, 9) L. Annus Antoninus Verus uocatur ||
 commodo fratre] *commodos*] *D* 16 decim et viiii. *D* x et viiii
PR || hii *D*

- 2 primi rempublicam aequo iure tutati sunt. bellum deinde
 contra Parthos admirabili uirtute et felicitate gesserunt.
 Annus Antoninus Verus ad id bellum profectus est. Vologesus
 enim, rex Parthorum, graui eruptione Armeniam Cappadociam
 3 Syriamque uastabat. sed Antoninus, per strenuissimos duces 5
 magnis rebus gestis, Seleuciam Assyriae urbem super Hydaspen
 fluuium sitam cum quadringentis milibus hominum cepit et
 cum fratre de uictoria Parthica triumphauit; ac non multo
 post, dum cum fratre in uehiculo sedet, casu morbi, quem
 apoplexian Graeci uocant, suffocatus interiit. 10
- 4 Eo defuncto Marcus Antoninus solus reipublicae praefuit. sed
 in diebus Parthici belli persecutiones Christianorum quarta
 iam post Neronem uice in Asia et in Gallia graues praecepto
 eius exstiterunt multique sanctorum martyrio coronati sunt.

AUCTORES § 4 eo—praefuit *Eutr.* 8, 11 || persecutiones—coronati
 sunt *Hier.* 2183 (*cf. codd. MB*)

EXFILITORES 1 bellum—2 gesserunt *exscripsit Beda D. t. r.*
a. 4131

1 tutati (u ex a ut *uid. corr. m. 1*) P 3 annius] D marcus
 PR, om. V (deinde antonius), Lucius fsh; Orosius, qui supra nomina
 exscripsit ex *Hier.*, h. l. *Eutropianis* (8, 10 § 2) Verus Antoninus
 addidit Annus satis clare loqui sibi uisus (debit Lucius uel Lucius
 Annus): nisi forte Annus aequae ac Marcus (PR) a librariis intrusum
 erit, ut Orosius *Eutropiana* repetierit suo loco non ambigua sed hic
 plane falsa || uologesus] D uologe*sus P^b uologessus R et ut *uid.*
 P^a Ουολόγεσος *Sync.* Vologaesus fsh 4 rex] sex D 5 syri-
 amque] PR^v siriamque D; Lyciamque h || strenuosissimos PR
 6 assirie D isaurie T || ydaspen (*ras. sup. e*) D ydaspem PR
 7 quadrin||gentis (dr in *ras. m. 1*) R quo^adringentis (*corr. m. 1*) D ||
 coepit R^a 9 post dum] N₁ (*sed om. cum*), v post medum PR
 post D post mod (mod uel mod m. 1^c in *ras.*, ex dū?, in com-
 modus *corr. m. 3*) G || sedet] D sedens PR item in *ras.* G^{1c} sedit
 T || casu* R 10 apoplexian] PR (*in marg. unum uocab. eras. in*
 P) aboplexiam D; apoplexin *Eutr.* (*itemque apoplexi Hier. 2185ⁿ*) ||
 greci D || suffugatus D 11 eo defuncto] eode*functo (*er. m*) D
 12 persecutiones (*cutiones m. 1 in ras.*) P 14 extiterunt PR ||
 martirio D

secuta est lues pluri¹mis infusa prouinciis, totamque Italiam 5
 pestilentia tanta uastauit, ut passim uillae, agri atque oppida^{p. 493}
 sine cultore atque habitatore deserta in ruinas siluasque con-
 cesserint. exercitum uero Romanum cunctasque legiones per 6
 5 longinqua late hiberna dispositas ita consumptas ferunt, ut
 Marcomannicum bellum, quod continuo exortum est, non nisi
 nouo dilectu militum, quem triennio iugiter ¹apud Carnuntium^{p. 494}
 Marcus Antoninus habuit, gestum fuisse referatur. hoc quidem 7
 bellum prouidentia Dei administratum esse cum plurimis
 10 argumentis tum praecipue epistula grauissimi ac modestissimi
 imperatoris apertissime declaratum est. nam cum insurrexis- 8
 sent gentes inmanitate barbarae, multitudine innumerabiles,
 hoc est Marcomanni Quadi Vandali Sarmatae Suebi atque
 omnis paene Germania, et in Quadorum usque fines progressus
 15 exercitus circumuentusque ab hostibus propter aquarum penuriam
 praesentius sitis quam hostis periculum sustineret: ad 9

AVCTORES § 5 lues—prouinciis *Hier.* 2184^a (plurimis *pro* multis
more suo Orosius) || totamque—§ 6 *Eutrop.* 8, 12 et 13 § 7 *sec.*
Hier. 2189 § 8 inmanitate—innumerabiles *Orosius* || Marcom.—
 Germania (barbaria *Eutr.*) *Eutr.* 8, 13 || in Quadorum — § 9 et § 11
sec. Hier. 2189 et *Rufin.* 5, 5

EXPILOTORES 1 secuta est — 2 uastauit *compilauit Beda D. t. r.*
a. 4131

1 lues] lucis *R*¹ || plurimis] primis *D* 3 culture *R*^a || adque
*PR*¹ || ruina *D* spinas *O* 4 uero] ue- *D* || romanorum *Gv*
 5 longinqua (gin s. s. m. 1) *P* longa* (ga in ras. m. 2) *R* || hibernia
D || disposita consumpta fuerunt *D* || consumtas *P* 6 marco-
 manicum *D* 7 delectu *R*²*D* || militum (m prior s. s. m. 1 aut 2)
P || carnuntium] *PR*₅ carnuncium *D* carnutum *N*^b Carnuntum
G post ras., h 8 carcus *D* 9 plurimus a. ras. *R* 10 epi-
 stola *R*³*D* || ac] et *D* 11 apertissime] *P*³*D om. P*¹*R* 12 im-
 manitate *R*³ || barbara multitudo *D* || barbarie *R*² || innumerabiles (er
 in ras.) *R* 13 uandali *PR* || suebi *PR* (b ex u corr. m. 1 in *P*)
om. D || adque *PR*¹ *om. D* 14 p*ene *R* pae- *D* || quadrum
D || pro]gressus (p inchoata del.) *P* 15 paenuriam *P et a. ras.*
R pinuria D 16 praesentius] *M*^a*N*₁ (u s. s. in *N*₁) prae-
 sentium *PR*¹ praesenti *D* tam praesentis (*prius* u in a corr., sed del.
*R*²) *R*²*V* quam praesentius *M*^b tam praesens (tam ex corr. m. 3) *G* ||
 siti *D* || sustineret (ti in ras. m. ant.) *P*

inuocationem nominis Christi, quam subito magna fidei constantia quidam milites effusi in preces palam fecerunt, tanta uis pluuiae effusa est, ut Romanos quidem largissime ac sine iniuria refecerit, barbaros autem crebris fulminum ictibus perterritos, praesertim cum plurimi eorum occiderentur, in 5
 10 fugam coegerit. quorum terga Romani usque ad internecionem caedentes gloriosissimam uictoriam et omnibus paene antiquorum titulis praefendam rudi paruoque militum numero
 11 sed potentissimo Christi auxilio reportarunt. exstare etiam
 p. 495 nunc apud plerosque dicuntur litterae imperatoris Antonini, 10
 ubi inuocatione nominis Christi per milites Christianos et sitim illam depulsam et conlatam fatetur fuisse uictoriam.
 12 idemque Antoninus Commodum filium suum adsumpsit in regnum; praeteriti etiam temporis per omnes prouincias tributa donauit omniaque simul fiscalium negotiorum calumni- 15
 osa monumenta congesta in foro iussit incendi seuerioresque leges nouis constitutionibus temperauit. postremo in Pannonia constitutus repentino morbo diem obiit.
 16 Anno ab Vrbe condita DCCCXXX Lucius Antoninus Commodus quintus decimus ab Augusto patri successit in regnum 20
 p. 496 2 mansitque in eo annis XIII. aduersus Germanos bellum feli-

AVCTORES § 10 *Orosius* § 12 idemque—temperauit *Hier. 2193^a et 2194* || postremo—obiit *Hier. 2195^c* (repentino *add. Orosius*)
 cap. 16 § 1 Lucius *seqq. Eutr. 8, 15 et (xv et XIII) Hier. 2196*
 § 2 aduersus—obiecit *Eutrop. 8, 15* || interfecit—excellere *sec. Hier. 2207*

EXPILORES 19 L. Antoninus Commodus, 21 aduersus—p. 473, 2
 deprauatus *compilauit Beda D. t. r. a. 4131*

1 constatia *R*¹ 2 praeces (-is *D*) *PRD* 3 romanus *P^aD*
 4 *refecerit (i s. s. m. 1) *P* 5 territus *D* 6 coegeret (-it m. 3)
*P*¹ || internicionem (it in et m. 2 *R*) *R*¹*D* 9 exstare (s *eras.*)
P 10 lettere *D* 13 adsumsit *P* assumpsit *R*² 15 fiscalium] *P*³*R*²§ fiscalia *D* fiscali *P*¹*R*¹ || negotiorum (et titulorum s. s. m. 3) *P* negociorum *R*¹ negociorum (o in *ras. m. 1*) *D* 16 congesta|**** (*eras. gesta*) *R* 17 panonia *D* 18 diē (~ m. 2 ut *wid. add.*) *P* 19 nongentissimo trecissimo (*quarta i ex corr. sed statim add.*) *D* || lutius *R* || cum modus *D* 20 successit (cc in *ras. m. 2*) *R* 21 annis ·XIII· (nis ·XIII· in *ras. m. 1*) *P*

citer gessit. ceterum per omnia luxuriae et obscenitatis dedecore deprauatus, gladiatoris quoque armis saepissime in ludo depugnauit et in amphitheatro feris sese frequenter obiecit; interfecit etiam quamplurimos senatores, maxime quos animaduertit nobilitate industriaque excellere. flagitia regis poena Urbis insequitur. nam fulmine Capitolium ictum, ex quo facta inflammatio bybliothecam illam, maiorum cura studioque compositam, aedesque alias iuxta sitas rapaci turbine concremauit. deinde aliud incendium postea Romae exortum aedem Vestae et Palatium plurimamque Urbis partem solo coaequauit. Commodus cunctis incommodus in domo Vestiliani strangulatus interisse fertur, hostis generis humani etiam uiuus iudicatus.

p. 497

Post hunc a senatu creatus est senex Heluius Pertinax sextus decimus ab Augusto. qui sexto mense quam regnare coeperat Iuliani iuris periti scelere in palatio occisus est. Iulianus interfecto Pertinace inuasit imperium sed mox a Seuero apud pontem Muluium bello ciuili uictus et interfectus est mense septimo postquam coeperat imperare. ita inter Pertinacem et Iulianum unus annus absumptus est.

AUCTORES § 3 flagitia—insequitur. nam *Orosius* || fulmine—concremauit *Hier.* 2204 illis maiorum—studioque ex 6, 15 § 31 repetitis || deinde—coaequauit *Hier.* 2208^s § 4 *Eutrop.* 8, 15 (mortuus *Eutr.*, niuus *Oros.*) et *Hier.* 2208^b; ad cunctis incommodus cf. *Vita Taciti* 6 § 4 § 5 et § 6 *Hier.* 2209ⁱ et 2209^m et *Eutr.* 8, 16 et 17

EXPILOTORES 17 a Seuero—19 imperare compilauit *Beda D. t. r. a.* 4144

1 ceterum (er. i) D || luxuriae (o m. ant. corr. ex u P) PR¹D || obscenitatis P 2 dedecora v || gladiatorus D 3 pugnauit D || amphitheatro R ampheatro D || **|se (er. se) D 5 aduertit D || flagitiū R² 6 pena R^a || capitulum D capitolium R^a || ictum R 7 inflāmatio (~ add. m. 2 ut uid.) P || bybliothecam] H biblyothecam PR bibliothecam D 10 ueste RD || plurimāque (~ add. m. 2 ut uid.) PR plurimaque D 11 coaequauit (co in ras. m. 1 aut 2) P || cunctis incommodus om. R¹ || uestiliani (fuit æ) P uestiliani D uestiliani V 12 strangylatus P strangilatus (i in ui m. 2) R || uiuus (n alt. statim s. s.) D 15 qui sexto] D < quinto PRT || quam (am in o corr. m. ant.) P 18 uictus et] uictus est (sed est eras.) D 19 pernacem D 20 abs*umtus P

17 Anno ab Vrbe condita DCCCCXLIII Seuerus, genere Afer
 Tripolitanus ab oppido Lepti, qui se ex nomine imperatoris,
 quem occisum ultus fuerat, Pertinacem appellari uoluit, se-
 p. 499 ptimus decimus ab Augustó destitutum adeptus im'perium
 2 XVIII annis tenuit. hic natura saeuus, multis semper bellis 5
 lacessitus, fortissime quidem rempublicam sed laboriosissime
 rexit. Pescennium Nigrum, qui in Aegypto et Syria ad
 p. 500 tyrannidem adspi'rauerat, apud Cyzicum uicit et interfecit.
 p. 501 3 Iudaeos et Samaritas re'bellare conantes ferro cohercuit. Par-
 4 thos Arabas Adiabenosque superauit. quinta post Neronem 10
 persecutione Christianos excruciauit, plurimique sanctorum per
 5 diuersas prouincias martyrio coronati sunt. hanc profanam
 in Christianos et Ecclesiam Dei praesumptionem Seueri cae-
 lestis ultio e uestigio acta subsequitur. nam continuo rapitur
 uel potius retrahitur in Galliam Seuerus e Syria ad tertium 15
 6 ciuile bellum; unum iam enim Romae aduersus Iulianum,
 aliud in Syria contra Pescennium gesserat, tertium Clodius
 p. 502 Albi'nus, Iuliani in occidendo Pertinace socius, qui se in Gallia

AVCTORES § 1 et § 2 *Eutrop. 8, 18 et (3 XVII et 5 XVIII) Hier. 2210*
 § 3 Iudaeos — cohercuit *Hier. 2213* || Parthos — superauit
Eutrop. 8, 18 § 4 quinta — coronati sunt *sec. Hier. 2218 (cf. codd. BFMR) et Rufin. 6, 1* § 6 in Syria *sqq. Eutr. 8, 13*

EXPLATORES 1 Seuerus — 2 Lepti, 3 septimus dec. — 7 rexit *ex-*
scripsit Beda Hist. eccl. 1, 5 11 plurimi .. per diuersas — 12 coronati
 sunt *exscripsit Beda D. r. t. a. 4145* 15 tertium — p. 475, 2 fusum
 est *innuit uerbis ciuiliu bellorum Beda Hist. eccl. 1, 5*

1 nongentissimo quadragissimo quarto *D* || seuerus (*pr. s radendo*
ex r) D 3 occisus multus *D* occisū •ultus (-su mu- 1) *R²* ||
 appellare *D* 5 XVIII. *Rv, item Hier.; XIIII. P* decim et septim
D idem numerus in ceteris omnibus et apud Bedam; anno sexto decimo
mense tertio Eutr. 8, 19 || tenit *R¹* || semper] sepe *D* 7 pi-
 scennium *D* || aegypto *D* 8 aspirauerat *PR* || cizycum *R* cizicum
D 9 iudeos *R¹* || cohercuit] *PRD* 10 adiabennosque *D*
 13 eclesiam *P* || praesumptionem] *R* praesumptionē (~ *add. m. 2) P*
 praesumptione *D* || seueri (*s in ras. m. 2) P* seuerē *D* 14 ues|tio
D 16 enim iam *G³h* || romē (, *eras. sed a m. ut uid. 2 rest.)*
R 17 alium *D* || piscennium *D* 18 socios *m. 2 in ras. (o alt.*
in u corr. m. post.) P socius (*m. 2 in ras.) R*

Caesarem fecerat, suscitabat; cuius bello multum utrimque
Romani sanguinis fusum est. Albinus tamen apud Lugdunum
oppressus et interfectus est. Seuerus uictor in Britannias 7
defectu paene omnium sociorum trahitur. ubi magnis graui-
5 busque proeliis saepe gestis receptam partem insulae a ceteris
indomitis gentibus uallo distinguendam putauit. itaque magnam
fossam firmissimumque uallum, crebris insuper turribus com-
munitum, per centum triginta et duo milia passuum a mari
ad mare duxit. ibique apud Eboracum oppi¹dum morbo obiit. 8
10 reliquit duos filios, Bassianum et Getam: quorum Geta hostis ^{p. 503}
publicus iudicatus interiit, Bassianus Antonini cognomine ad-
sumpto regno potitus est.

^{p. 504}
1 Anno ab Vrbe condita DCCCCLXII Aurelius Antoninus ¹⁸
Bassianus idemque Caracalla octauus decimus ab Augusto
15 principatum adeptus est mansitque in eo annis non plenis septem.
uixit patre asperior, omnibus autem hominibus libidine intem-
perantior, qui etiam nouercam suam Iuliam uxorem duxerit.
1 hic contra Parthos bellum moliens, inter Edessam et Carras ^{p. 505}
ab hostibus circumuentus occisus est.

AVCTORES § 7 *Eutr.* 8, 19 *exceptis* defectu—sociorum, magnis—
gestis, crebris — communitum *Orosianis* § 8 *Eutr.* 8, 19 (morbo
add. Orosius) cap. 18 § 1 Aurelius — § 2 *Eutr.* 8, 20 et (14 XVIII)
Hier. 2227 et (18 inter—Carras) *Hier.* 2233

EXPIIATORES 3 uictor — 12 potitus est (*omissis* 8 per — passuum)
exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 5 6 magnam — 9 duxit .. obiit *repe-*
tiuit Beda D. r. t. a. 4145

2 lugdonem *D* 3 opperessus (*priorem e del. m. 1*) *P* oppressus
(sus s. s. m. 1) *D* || brit¹ tania *P* brittania *RD* 4 sotiorum
*R*¹ || grauibus *R*¹ 5 proheliis *D* || a* (*er. c ut uid.*) *R*
7 firmissimumque] crebrissimumque *D* || ***turibus (*er. tur*) *D*
8 cxxx et duo milia *PR* 9 obiat *D* 10 basi**anum (*er. si*)
D || getam] *D* zetham *PR* || zetha *PR* getam *D* 11 adsumto *P*
assumpto *R*² 13 nongentissimo sexagissimo secundo *D* 14 cara
galla *D* 15 annis *om. D* || septem uixit patre] tre *D* 17 du-
xerit] *G*¹*N*₁ *v Eutr.* duxerat *PRG*³*WX*₂ duxit *DVTO* 18 carras]
D charras *PR*

- 3 Post hunc nonus decimus ab Augusto Ophilus Macrinus, qui
 p. 506 praefectus praetorio erat, cum filio Diadumeno inuasit impe-
 rium sed emenso anno continuo apud Archelaidem militari
 tumultu occisus est.
- 4 Anno ab Vrbe condita DCCCCLXX Marcus Aurelius Antoninus 5
 uicensimus ab Augusto imperium adeptus tenuit annis quattuor.
 5 hic sacerdos Heliogabali templi nullam sui nisi stuprorum
 flagitiorum totiusque obscenitatis infamem satis memoriam
 p. 507 reliquit. tumultu autem militari exorto, Romae cum matre
 interfectus est. 10
- 6 Anno ab Vrbe condita DCCCCLXXIII Aurelius Alexander
 uicensimus primus ab Augusto senatus ac militum uoluntate
 imperator creatus tredecim annis digno aequitatis praeconio
 7 fuit; cuius mater Ma'mea Christiana Origenem presbyterum
 p. 508 audire curauit: nam statim expeditione in Persas facta Xerxen 15

AVCTORES § 3 *Eutrop.* 8, 21 et (1 XIX, 3 apud Archel. ac fort.
 emenso anno) *Hier.* 2234 § 4 Marcus — quattuor *Hier.* 2235
 § 5 *Eutr.* 8, 22 et (Romae) *Hier.* 2238 § 6 Aurelius *sqq.* *Eutr.*
 8, 23 et (12 XXI et 13 XIII) *Hier.* 2239 § 7 cuius—curauit *Rufin.*
 6, 16 (ubi pro Christiana est de raris religiosa femina) || expeditione
sqq. et § 8 *Eutr.* 8, 23 et (apud Mogontiacum) *Hier.* 2251

EXPILOTORES 2 cum filio — imperium. .3 apud — 4 occisus est *com-*
pilauit Beda D. t. r. a. 4170 11 Aurelius Alexander *adsciuit Beda*
D. t. r. a. 4175 14 cuius mater Mamea.. Origenem.. 15 audire cu-
ravit adsciuit Beda D. t. r. a. 4175

1 ophilus] *PRDGKMNTOX₂N₁*, corruptum ut uid. ex archetypi opil-
 lius; ofilus *H* philus *W* opilus *V* ophilus (li ex l corr. *V₃*) *V₃E*
 'Οφιλιος *Paeon.¹cod. L* Opilius *v et Eutropii codices* Opelius (ex *OPELIUS*
nummorum) *h* || macrimus *a. ras. R* macer *TO* 2 diadumeno (no
s. s. m. 1) 'R diadnō (*i. e. diadomino, di eras. m. ut uid. 2)* *D*
 3 archelaidem (*i s. s. m. ut uid. 1; deinceps fuit fort. æ*) *P* 5 non-
 gentissimo septuagensimo *D* || antuninus *D* 6 uige*simus *R²*
 8 flagiciorum *R³* flagitiorumque *T* et flagitiorum *v* || obscenitatis
D || infamem (*erasa l*) *R* 9 reliquid *R^a* 11 nongentissimo
 septuagissimo quarto *D* 12 uige*simus *R²* 13 tredicim *D*
 .XIII. *PR* || digno *om. D* || equitatis (*I ex corr. add. m. 1*) *D*
 14 haec cuius — 15 curauit *glossema, fort. ex 19 § 2 inuectum, censet*
Grubitz; at illa ad haec respicere uidentur; cum nam cf. uelut tamen
et uerum 7, 14 § 2 || mamea] PR²D (namea *R¹*), *item iam titulus coae-*
uus Corp. I. Lat. 2 n. 3413 || originem D || presbyterum *a. ras. R*
 praebiterum *D* 15 xerxen] *PR* xersen *D*

regem eorum maximo bello uictor oppressit. Vlpiano usus 8
 adassessore summam sui moderationem reipublicae exhibuit; sed
 militari tumultu apud Mogontiacum interfectus est.

^{p. 509}
 1 Anno ab Vrbe condita DCCCCLXXXVII Maximinus uicensimus 19
 5 secundus ab Augusto nulla senatus uoluntate imperator ab
 exercitu, postquam bellum in Germania prospere gesserat,
 creatus persecutionem in Christianos sextus a Nerone exercuit.
 sed continuo, hoc est tertio quam regnabat anno, a Pupieno 2
 Aquileiae interfectus et persecutionis et uitae finem fecit. qui
 10 maxime propter Christianam Alexandri, cui successerat, et
 Mameae matris eius familiam persecutionem in sacerdotes et
 clericos, id est doctores, uel praecipue propter Origenem
 presbyterum miserat.

Anno ab Vrbe condita DCCCCLXLI Gordianus uicensimus 3
 15 tertius ab Augusto imperator creatus est mansitque in eo

AVCTORES § 1 *Eutrop. 9, 1 et (4 XXII et 7 persecutionem —*
in Christianos . . exercuit) Hier. 2252 et 2253 (cf. codd. BFMR)
 § 2 tertio *Hier. 2252 || a Pupieno—interf. (Eutr. 9, 1 aut) Hier. 2254 ||*
persecutionis sqq. Rufinus 6, 20 et Hier. 2253 excepta Mammaeae men-
tione (cf. Oros. cap. 18 § 7); ad sacerdotes—doctores cf. 7, 27 § 9
 § 3 Gordianus — annis VI *Hier. 2255*

EXPILATORES 7 persecutionem—9 interfectus *cf. Iordanis Get. 15 ||*
 7 sextus a Nerone *adsciuit Iordanis Chron. 236 C²* 10 maxime—13
 presbyterum *compilauit Beda D. t. r. a. 4191*

1 oppresit *R¹* 2 assessore *PR* 3 mogontiacum] *V₃NN₁WX₂*
 (cum s. s. in *N₁*) mogoncia cum *D* magontiacum *PRG^{1a}*; mogo-
 tiacum *O* mongziacum (c ex t) *V* imagontiacum *G m. 1^c aut 2^a*
 4 nongentissimo octogen tissimo (oge fort. in ras., sed m. 1 n tis eras.)
 septimo *D* || maximianus *D* || uige*simus *R²* 6 b. i.] in bellum
D 7 creatus] *D* factus *PR* || renone *R¹* 8 pupieno] *DG^{1a}V₃X₁X₄*
 puppieno *N₁* pupione (one m. 2 in ras. P) *PG^{1b}TW*
X₂X₃Z Frec. Iord. (cf. Hier. cod. A) pupinione *R* pupenio *V*
 9 interfectus est *P* interfectus-|| (*punctum in ras. ut uid., in qua ã*
fuisse potest) R || ^{et} uitae (et m. 1) *D* || qui] quia *K* 11 mameae]
P et ex corr. m. coeuae R memeae *R¹* mam mea *D* 12 clericos
 eius *T* || uel** *P* || originem *D* 13 praebiterum *D* 14 non-
 gentissimo nonagissimo primo *D* || gordia|dus *D* || xxiii *PR*
 15 imperatur* (er. e) *D*

annis sex. nam Pupienus, interfecto Maximini, et frater eius
 p. 510 Balbinus, 'qui usurpauerant imperium, in Palatio mox interfecti
 4 sunt. Gordianus admodum puer in Orientem ad bellum Par-
 p. 511 thicum profecturus, sicut Eutropius scribit, Iani portas aperuit:
 quas utrum post Vespasianum et Titum aliquis clausit, 5
 neminem scripsisse memini, cum tamen eas ab ipso Vespasiano
 5 post annum apertas Cornelius Tacitus prodat. igitur Gordianus
 ingentibus proeliis aduersum Parthos prospere gestis suorum
 fraude haud longe a Circesso super Euphraten interfectus est.
 p. 512 20 'Anno ab Vrbe condita DCCCCLXVII Philippus uicensimus 15
 quartus ab Augusto imperator creatus Philippum filium suum
 2 consortem regni fecit mansitque in eo annis septem. hic
 p. 513 pri'mus imperatorum omnium Christianus fuit ac post tertium
 p. 514 impe'rii eius annum millesimus a conditione Romae annus
 impletus est. ita magnificis ludis augustissimus omnium 15
 praeteritorum hic natalis annus a Christiano imperatore cele-

AVCTORES § 3 Pupienus—interfecti sunt *Hier.* 2256 et *Eutr.* 9, 2
 (frater eius temere add. *Orosius*) § 4 Gordianus — aperuit *Eutr.* 9,
 2 qui laudatur || Cornelius Tacitus] *Historiis* (cf. *Oros.* 7, 9 § 9)
 § 5 *Eutr.* 9, 2 cap. 20 § 1 Philippus — § 2 *Hier.* 2261 et 2262'
 (et 2263^h) exceptis § 2 post tertium — annum, in quibus sequitur later-
 culum suum

EXPILOTORES 10 Philippus — 11 imperator . . 13 Christianus fuit
compilauit Seuerus Chron. p. 453 13 primus—16 celebratus est ex-
scripsit Beda D. t. r. a. 4204

1 annis (i in ras. ex o ut uid.) R || pupienus] PRD || frat̃* (er. r ?)
 R 2 palatio (o ex u corr. m. ut uid. 1) P palatium R¹ 3 gor-
 dianus (o ex u m. 2) R || particum (cum ras. supra ti) R 4 eo-
 tropius D || scripsit R¹ scripsit R²G 5 uespasianum (altera s in
 ras. m. 2) P 6 scripsisse] R² scripsisse PR^b scripsisse (r s. s. m.
 1 in D) R^aD || uespasiano (altera s in ras. m. 2) P uespasiano D
 7 cornilius D || gurdianus R^aD 8 praeliis D 9 circisus D ||
 euphraten PR eofraten D 10 nonagentissimo (a eras.) nonagissimo
 septimo D || filippus D || uicensimus quartus D XXIII PR
 11 imperatore P imperatore R imperatur D 12 VII PR
 13 imperatorum] P in. 3 uel 4 imperaturum (sic -r) D imperator
 P¹R || xpianos R¹ 14 milissimus D 15 implitus D || est
 om. D || augustissimus (ult. u in i corr., deinde m. post. v s. s.) P
 16 supra natalis scr. a¹ (3 in ras.) notabilis (2^a) in G || celebratus est
 imperatore D

bratus est. nec dubium est, quin Philippus huius tantae³
 deuotionis gratiam et honorem ad Christum et Ecclesiam
 reportarit, quando uel ascensum fuisse in Capitolium immo-^{p. 515}
 latasque ex more hostias nullus auctor ostendit. 'ambo tamen⁴
⁵ quamuis diuersis locis tumultu militari et Decii fraude inter-
 fecti sunt.

Anno ab Vrbe condita millesimo quarto Decius, ciuilis belli²¹
 inceptor et repressor, occisis Philippis uicensimus quintus ab
 Augusto inuasit imperium tenuitque annis tribus. idem continuo,²
¹⁰ in quo se etiam ob hoc Philippos interfecisse docuit, ad
 persequendos interficiendosque Christianos septimus post Nero-
 nem feralia dispersit edicta plurimosque sanctorum ad coronas
 Christi de suis crucibus misit. idemque filium suum Caesarem³
 legit: cum quo simul continuo 'in medio barbarorum sinu^{p. 516}
¹⁵ interfectus est.

Anno ab Vrbe condita millesimo septimo Gallus Hostilianus⁴
 uicensimus sextus ab Augusto regnum adeptus uix duobus

AVCTORES § 4 *Eutr.* 9, 3 et (Decii fraude) *Hier.* 2268ⁿ
 cap. 21 § 1 Decius ciu. belli . . repressor *Eutr.* 9, 4 || xxv sqq. *Hier.*
 2268ⁿ, qui tamen non a. III sed a. I m. 2 numerat (II *Eutr.*)
 § 2 idem — Christianos *Hier.* 2268ⁿ (cf. codd. ABMR) || plurimosque
 sqq. fort. adhibitus *Rufinus* 6, 29 § 3 *Eutr.* 9, 4 § 4 Gallus
 sqq. *Eutr.* 9, 5 et (17 xxvi et uix II annis) *Hier.* 2269

1 quin] qui in *D* 2 ad — ecclesiam] a xp̄i ecclesia *TO xp̄i*
 aecc̄lae *O*₁ || christum et] christi *D* (xp̄i) || ecclesiam *P* (non *R*)
 3 capitulum *D* || immolataque *D* 4 nullus nullus (sed prius erasum)
R || autor *R*^a 5 tumultum militare decii *D* || militari (m s. s. m.
 ut uid. 1) *P* 7 millesimo *D* 8 occis̄is (alt. i radendo ex u) *D* ||
 .xxu. *P* xxv. (s. s. mus et tus m. 2) *R* 9 inuasit (er. a) *R*
 10 ob (o in ras. m. ut uid. 1) *R* ab *V* || philippos] *X*₄ (*HN*) v phi-
 lippum *PRD* < *Z* 11 septimū (ū in us corr. m. 1) *P* 12 s̄anc-
 torum (er. c) *R* 13 de suis cr. misit om. *D* || crucibus]
*PR*¹*V*₃ *Port.* *N*₁*KM*^b*HNE*v cruciatibus *R*²*GVTWM*^a (*O*) *X*₂ *Freculfus*
h 16 mille*simo (eras. s) *R* millesimo *D* 17 xxvi *PR* || uixi
*R*¹ uixit (exp. m. ant., erasis aliis punctis) *P* uixit *R*²

5 annis cum Volusiano filio obtinuit. exeritur ultio uiolati nominis
 Christiani et usquequo ad profligandas ecclesias edicta Decii
 cucurrerunt, eatenus incredibilium morborum pestis extenditur:
 nulla fere prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit,
 quae non illa generali pestilentia correpta atque uacuata sit. 5
 6 hac sola pernicie insignes Gallus et Volusianus dum contra
 Aemilianum nouis rebus studentem bellum ciuile moliuntur,
 occisi sunt. Aemilianus tamen tertio mense inuasae tyrannidis
 extinctus est.

22 Anno ab Vrbe condita millesimo decimo duo imperatores 10
 uicensimo septimo post Augustum loco creati sunt: Valerianus
 in Raetia ab exercitu Augustus appellatus, Romae autem a
 senatu Gallienus Caesar creatus; mansitque Gallienus in regno
 p. 517 infeliciter annis xv, re¹spirante paulisper ab illa supra solitum
 iugi et graui pestilentia genere humano. prouocat poenam 15
 suam obliuiosa malitia. impietas enim flagella quidem excruciat

AVCTORES § 5 sec. *Eutr.* 9, 5 et *Hier.* 2269 exornata § 6
 hac—occisi sunt *Eutr.* 9, 5 (hac—insignes) et *Hier.* 2270^b || Aemilianus
 sqq. *Hier.* 2270^c cap. 22 § 1 duo imp. — annis xv *Hier.* 2271 ac
 fort. etiam (infeliciter) *Eutr.* 9, 7

1 optenuit *D* || exeritur] ¹*PR*¹ exseritur *K* exercitur (c exp. m. ut
 uid. 1) *D* exercetur *N*₁, cf. 28 § 21 exoritur *R*²*G**v* || uiolati nominis
 (i n in ras. m. 1 aut 2) *P* || uiolati (o in ras. duar. litt. m. 2) *R*
 2 et usque quo] etque quo *D* || ecclesias *P* (non *R*) 4 nullas fere *D*
 5 adque *P*¹*R*¹ || uacuata] *DG**V**V*₃*N*₁ (*KMH**O*)*h* uastata *PRTWX*₂*v*
 6 perniciae (a er.) *PR* perniciem *D* || insignes] *P* m. 3 aut 4, *G* insignis
DV in se gnes *P*¹*R*; notus *Eutr.* || gallos *D* || dum om. *D* 7 ae-
 melianom *D* || nouis (i s. s. m. 1) *D* 8 aemelianus *D* || tyran-
 nides (e in i corr. m. 1 aut 2) *P* 10 millesimo a. ras. *R* millis-
 simo *D* 11 xxiiii *P* xxvii* (er. 1) *R* 12 rethia *PR* ricia
D retia *GV* || agustus *D* || adpellatus est *G* est app. v
 13 galliaenus *P* gallienus a. ras. *R* || Caesar creatus del. h male ||
 caesar* *P* || est creatus *G*³ creatur *N* 14 respirante (s m. 2 corr.
 ex r aut p) *P* || sup *R*¹ (corr. m. fort. coeua) 15 generi (i in e
 corr. m. ant. *P*) *PR* 16 malitia] *D* (-cia), *G*₅*v* militia (sic! corr.
 fort. m. 1) *R* militia *P*₅*h* || excruata *R*^{*}

sentit, sed a quo flagellatur, obdurata non sentit. ut de 2
 superioribus taceam, facta a Decio Christianorum persecutione
 totum Romanum imperium pestilentia magna uexauit. mentita
 est iniquitas sibi, prauo in perniciem suam circumuenta iudicio,
 5 pestilentiam communis casus esse accidentemque ex morbis
 mortem naturae finem esse non poenam. rursus igitur atque 3
 in breui iram Dei sceleratis actionibus prouocat exceptura
 plagam, cuius aliquandiu meminisse cogatur. Valerianus siquidem
 mox ut arripuit imperium octauus a Nerone, adigi per tormenta
 10 Christianos ad idololatriam abnegantesque interfici iussit, fuso
 per omnem Romani regni latitudinem sanctorum sanguine.
 Valerianus ilico, nefarii auctor edicti, a Sapore Persarum rege 4
 captus, imperator populi Romani ignominiosissima apud Persas
 seruitute consenuit, hoc infamis officii continua, donec uixit,
 15 damnatione sortitus, ut ipse adclinis humi regem semper,

AUCTORES *lin. 1* a quo — sentit *Ierem. proph. 5, 3* § 2 men-
 titata — sibi *Psalm. 26, 12* § 3 Valerianus *sqq. sec. Hier. 2274* (cf.
codd. BM) exornata ab Or. § 4 Valerianus — consenuit *Hier. 2274*
(Eutr. 9, 7) || donec uixit *sqq.*] ignotus (cf. *De mortt. persec. 5 et Aur.*
Vict. Epit. 30, 6)

1 {ut d)e (ut d a m. 4 redintegratae) P 3 ***magna (er. mag)
 D 5 communis (i in e corr. m. 1 uel 2) P communes HN ||
 esse casus h || accidentemque—esse om. K || [accidentemque] redinte-
 grauit m. 2 (ut in seqq.) P 6 poenam putauit (putauit s. s. m.
 2) R || rur[sus igitur] P || rursur R¹ || adque PR¹ 7 [in breui
 ir]am P || breue D || prouocatā P¹R (corr. m. 3 aut 4 in P) || ex-
 ceptura (ura in ras. m. 1) P 8 [plagam cuius aliquandiu] P ||
 aliquandiu] R sic uel aliquamdiu GKMHNTV₃WN₁ Port. X₂Z
 aliquando DVv || siquidem (si s. s. m. 1) P 9 [mox arripuit
 imperium octauus sic] P || mox ut] R²D mox R¹ || adigi] aigi
 D 10 [ad idololatriam] P || idololatriam (lo er.) R idtria
 D || [abnegantes]que P || fusi D 11 omni D || [regni latitudinem
 sanctorum sa]nguine P || sanguinem D 12 illico D || nefaria
 ocore diti D || [edicti a sapore persarum rege] P 13 [ignominio-
 sissima apud persas peruitute sic] P 14 serutute D || of[ficii con-
 tinua donec uixit damnationes] ortitus P 15 dampnatione a. ras.
 R || [regem semper (sic semper ut uid. prima quoque m.) ascensurum
 in equum non manu s]ua P || semper] RD₅v super semper V super
 'Y₃Y₄' h

5 ascensurum in equum, non manu sua sed dorso attolleret. et
 Gallienus quidem tam claro Dei iudicio territus tamque misero
 collegae permotus exemplo pacem ecclesiis trepida satisfactio-
 p. 518 restituit. sed¹ non compensat iniuriae ultionisque mensuram unius
 impii quamuis perpetua et super modum abominanda captiuitas 5
 contra tot milia excruciatia sanctorum, iustorumque sanguis
 ad Deum clamans in eadem sese terra, ubi fusus est, uindicari
 6 rogat. non enim de solo constitutore praecepti iusto supplicium
 iudicio flagitabatur sed etiam executores delatores accusatores
 spectatores ac iudices, postremo omnes qui iniustissimae 10
 crudelitati uel tacita uoluntate adsentabantur — quia Deus secre-
 torum cognitor est — quorum maxima per omnes prouincias pars
 hominum uersabatur, eadem ultionis plaga corripere iustum erat.
 soluuntur repente undique permissu Dei ad hoc circumpositae

AVCTORES § 5 Gallienus — restituit *sec. Hier. 2276*

EXPILATORES 2 Gallienus — territus *exscripsit, ea quae seqq. de ultione diuina breuiter expressit Beda D. t. r. 4222*

1 *equum (*eras. a*) *R* equom (*sic*) *D* || dorso] equo *D* || adtolleret
*PR*¹ || [et gallienus quidem tam claro dei iudicio ter]ritus *P*
 3 col[legae permotus exemplo pacem ecclesiis trepida sat]satisfactio *P*
 4 resti[tuit sed non compensat iniuriaē (*sic*) ultionisque mensuram unius
 im]pii *P* || compensat *R*² compinsati *D* 5 pii *D* || [perpetua et super
 modum abomi]n[a]nda c[aptiuitas] *P* || super] *RDG* supra *K* supra
Wv || abhominanda *a. ras. R* 6 [excruciatia sanctorum iustorum-
 que sanguis ad deum clamans] *P* 7 dominum (*sic* dñm) *D* || [terra
 u]bi [fusus] *P* || est *om. PR*¹ 8 [enim de solo] *P* || praecep[ti
 iusto supplicium iudicio flagitabatur sed eti]am *P* 9 executores
PR execetur *D* || delato[res accusatores spectatores ac iudices postre]mo
P 10 post tremum *D* || in[iustissimae quidelitati (*sic*) uel tacita
 uoluntate] *P* || iniustissime *R* 11 assentabantur *R*² || [quia deus
 secretorum cognitor est (*et om. 1 quoque m.*) quorum maximam (*per ut
 uid. m. 1 pro m*) omnes prouincias] *P* || quia deus] quiadsum (*sic non
 quiad*) *D* 12 cognitus *D* || est et *v* || [pars hominum uersabatur
 eadem ultionis plaga corripere i]ustum *P* 13 uexabatur *D* || [erat
 soluunt]ur [repente undique] *P* 14 permissu] *PRKMV*₃ *WN*₁ *X*₂ *v*
 (*redintegratum in P sed ut m. 1 adhuc agnoscatur*) permissu *G* iussu
D iussu *VTO* || [dei ad hoc circum]posi]tae] *P*

relictaeque gentes laxatisque habenis in omnes Romanorum
 fines inuehuntur. Germani Alpibus Raetia totaque Italia penetrata 7
 Rauennam usque perueniunt; Alamanni Gallias peruagantes
 etiam in Italiam transeunt; Graecia Macedonia Pontus Asia
 5 Gothorum inundatione deletur; nam Dacia trans Danuuium in
 perpetuum aufertur; Quadi et Sarmatae Pannonias depopulantur;
 Germani ultiores abrasa potiuntur Hispania; Parthi Meso-
 potamiam auferunt Syriamque conradunt. exstant adhuc per 8
 diuersas prouincias in magnarum urbium ruinis paruae et
 10 pauperes sedes, signa miseriarum et nominum indicia seruantes,
 ex quibus nos quoque in Hispania Tarraconem nostram 'ad p. 519
 consolationem miseriae recentis ostendimus. et ne quid forte 9
 Romani corporis ab hac dilaceratione cessaret, conspirant
 intrinsecus tyranni, consurgunt bella ciuilia, funditur ubique
 15 plurimus sanguis Romanorum Romanis barbarisque saeuientibus;

AVCTORES § 7 Germani . . Rauennam u. peru. *Hier.* 2277^L aut
Eutr. 9, 7 || Alamanni — transeunt *Hier.* 2278 || Graecia — deletur
Hier. 2279 aut *Eutr.* 9, 8 || Dacia — aufertur *Eutr.* 9, 8 || Quadi —
 depopulantur *Hier.* 2279 || Germani . . pot. Hispania *Hier.* 2280 aut
Eutr. 9, 8; cf. *Oros.* 7, 41 § 2 || Parthi — conrodunt *Hier.* 2280 aut
Eutr. 9, 8 § 8 Tarraconem cf. *Eutr.* 9, 8 et *Hier.* 2280

1 [relictaeque gentes laxatisque habenis in omnes roma]norum *P* ||
 relictaeque (que s. s. m. 1) *R* || auenis *D* 2 [fines inuehuntur
 germani alpibus rhetia totaque] *P* || rhetia *R* eciam *D* || penetra[ta
 rauennam usque perueniunt] *P* 3 alamanni] *PRD* || [gallias peru-
 uagan]tes *P* 4 [etiam in italiam transeunt graecia machedonia por-
 tus (sic) asia] *P* || grecia *R* greciam *D* || machedonia a. r. *R* maci-
 doniam (i prior s. s. m. 1) *D* 5 [gothorum inundatione deletur] *P* ||
 gothorum] *RD* || deletur] *RD* ζ v (singulari numero etiam apud *Eutr.*
 et *Hier.*) delentur (V_3N) *h* || datia *R* || [trans danubium] *P* || danuuium]
D danubium *R* 6 perpetua *D* || aufer*tur *R* || qua dies armatae
D 7 abrasam *D* || hispaniam *D* || misopotamiam (I ex corr. add.
 m. 1) *D* 8 siriamque *D* || conradunt] *D* ζ con*radunt *P* con*radunt
 (correctura erasa) *R* contrahunt V_3O contradicunt (s. s. a1 corrad m. 3)
G corrodunt ζ („Lugdd. 1—4“) *Zv* || extant *P* et post ras. *R*
 10 sedes] *ēdes (er. s) G^2 glossam uillulę adscr. G^3 || inditia *R*¹
 11 spania *D* || tarracone *D* || nostra *D* 12 conlationem *D* || retentis
 a. ras. *R* regentis *D* 13 romani (i in ras.) *R* || delaceratione (de
 in di m. coaeva) *R* || cesseret *R*² 15 sanguis plurimus *D* solus

sed cito ira Dei in misericordiam uertitur et coeptae ultionis maior forma quam poena in mensuram plenitudinis reputatur. 10 igitur primus Genuus, qui purpuram imperii sumpserat, apud Myrsam occiditur. Postumus in Gallia inuasit tyrannidem, multo quidem reipublicae commodo, nam per decem annos 5 ingenti uirtute ac moderatione usus et dominantes hostes expulit et perditas prouincias in pristinam faciem reformauit; 11 seditione tamen militum interfectus est. Aemilianus apud Mogontiacum cum res nouas moliretur oppressus est. post mortem Postumi Marius ibidem inuasit imperium sed continuo 10 interfectus est. deinde Victorinus a Gallis ultro creatus et 12 post paululum occisus est. huic successit Tetricus, qui tunc Aquitanicae praesidatus administrabat officium. multas seditiones militum pertulit. at uero in Oriente per Odenatum quendam collecta agresti manu uicti repulsique Persae, defensa Syria, 15 recepta Mesopotamia est, et usque ad Ctesiphontem rusticani 13 Syriae cum Odenato suo uincendo uenerunt. Gallienus autem cum rempublicam deseruisset ac Mediolani libidinibus inseruiret, occisus est.

AVCTORES § 10 Genuus — occiditur *Eutr.* 9, 8 || Postumus *sqq.* et § 11 *Eutr.* 9, 9 *exceptis* § 11 oppressus est et ibidem, *quae suo Marte addidit Orosius* § 12 *Eutr.* 9, 10 et (collecta agresti manu) *Hier.* 2282^r § 13 *Eutr.* 9, 11 et (libidinibus inseruiret) 9, 8

2 mensura *D* 3 primo gneus genus *V* primo genus *O* p genus *O*₁ || genus] *PRD* \leq *v*; apud Mursam Ingenuo (Genuo *codd. Leid. et Bert.*, Γέννου *Paeon.*) *Eutr.*; Ingenuus *corr. h* || sumserat *PD*^a
 4 missam *D* || postumius *PR* (t s. s. m. 1 in *R*) 5 namd (d *del. m. 1*) *P* || decim *D* x *R* 7 post reformauit 8 litterarum spatium *rel. in fine uersus P* 8 aemilianus] *PRv* itemque (uel em-) \leq aemelianus *D* emelianus *V*; immo Laelianus. *Fort. tamen Orosius scripsit* item aelianus (l. aeliano *Eutropii codd. Leid. et Bert.*, Αουλιῶ Αιλιανῶ *Paeon.*) 9 mogontiacum cum] *MHN* mogonziacum cum *T* mogontiam cum *PRW* mogontia cum *D* magontiam cum *G* ingentia cum *V* 10 postumi] *G¹VV₃* postumii *P* (*sic* postumi imarius), *RDG* (*m. ut uid. 2*), *N₁X₂* postumiani *W* 11 uicturinus *PR¹* 12 paullulum *P^a* 13 multasque *v* 14 quemdam *D* 15 perse *R¹* || asiria *D* 16 ctesiphontem *PD* tesifoutem *R* 17 odenatu *R^a* 18 **deseruisset (1 aut 2 *litt. er.*) *P*

^{p. 520}
 1 Anno ab Vrbe condita MXXV Claudius uicesimus octauus **23**
 uoluntate senatus sumpsit imperium statimque ^{p. 521} 1 Gothos iam
 per annos quindecim Illyricum Macedoniamque uastantes bello
 adortus incredibili strage deleuit. cui a senatu clipeus aureus
 5 in curia et in Capitolio statua aequae aurea decreta est; sed
 continuo apud Sirmium, priusquam biennium in imperio expleret,
 morbo correptus interiit.

Claudio mortuo Quintillus frater eius ab exercitu imperator **2**
 electus, uir quidem unice moderationis et solus fratri prae-
 10 ferendus, septimo decimo die imperii interfectus est.

Anno ab Vrbe condita MXXVII Aurelianus uice¹simus nonus **3**
 imperium adeptus quinque annis ac sex mensibus tenuit, uir ^{p. 522}
 industria militari excellentissimus. expeditione in Danuuium **4**

AVCTORES § 1 Claudius *sqq.* *Eutr.* 9, 11 et *Hier.* 2286^r. 2287^r
exceptis iam per annos xv ab Orosio sec. suos numeros (cf. cap. 22 § 1)
computatis § 2 *Eutr.* 9, 12 § 3 Aurelianus — § 5 *Eutr.* 9,
 13 et (§ 3 uicesimus nonus) *Hier.* 2288

EXPILOTORES 2 Gothos — 4 deleuit *exscripsit Iordanis Chron.*
 237 A¹ 3 per — uastantes *compilauit Isidorus Hist. Goth.* 4 || per
 annos quindecim *exscripsit Beda D. t. r. a. 4224* 13 expeditione —
 p. 486, 1 profligauit *compilauit Iordanis Chron.* 237 A¹

1 ·ī·XXV· PR (*sic ī ubique PR*) millissimo uicissimo quinto D ||
 uicesimus octauus D XXVIII PR 2 senatus (*e in ras. ex a al. m.*)
 R senatu D || sumpsit (*in ras. m. 2*) P || gothos iam (*s. i in ras.*
m. 2) P got thoriam D 3 quindicim D || yllyricum R yllyricum
 R illiricum D || machedoniamque P et a. r. R 4 clipeus] V
 clepius D clypeus PR clippeus X₂ clyppeus G 5 capitulio (*u*
in o corr. m. 1 P) PD capua V || statua aequae] D statua eque P
 statu aequae R¹ statua equestris R² statua equestris (*aeq- pro eq- V*)
 VTO 6 sermium D firmum V || biennium *post in imperio exhibit*
G biennio X₂ || in imperio] P m. ut uid. 2 R² G¹⁰ 5 in imperium P¹ R¹ D
 imperio KT imperium MG^{1a} || impleret G 8 quintilius VGT
 10 septima decima VWTO || die imperii] PRDVWO^b die imperii sui
 Port. X₂ imperii sui die G imperii die 5 (*uelut N₁*) v die O^a
 11 ·ī·XXVII· PR, 5 millissimo uicensimo septimo D; m. XXVI O m. XXVIII
 N || uicesimus nonus] D XXVIII PR 12 ac] PRD et v
 13 expeditioneque facta in danubium § || expeditione] militari expe-
 ditione (*militari s. s. m. 2*) R || danuuium] D danubium PR

suscepta Gothos magnis proeliis profligauit dicionemque Romanam antiquis terminis statuit. inde in Orientem conuersus Zenobiam, quae occiso Odenato marito suo Syriam receptam sibi uindicabat, magis proelii terrore quam proelio in potestatem redegit. 5 Tetricum, in Gallia minime sufficientem sustinere seditiones 5 militum suorum scribentemque etiam:

Eripe me his, inuicte, malis

ac per hoc proditorem exercitus sui, sine labore superauit. sic Orientis et Aquilonis receptor magna gloria triumphauit. urbem Romam muris firmioribus cinxit. nouissime cum perse- 10 cutionem aduersus Christianos agi nonus a Nerone decerneret, fulmen ante eum magno pauore circumstantium ruit ac non multo post in itinere occisus est.

p. 523

24 'Anno ab Vrbe condita MXXXII Tacitus tricesimus adeptus imperium sexto mense occisus in Ponto est. post quem Florianus 15 parem regni sortem ferens, tertio demum mense apud Tarsum interfectus est.

AVCTORES § 5 *Eutrop.* 9, 15, ex quo etiam *lin. 7 Vergilianum* (*Aen.* 6, 365) allatum est § 6 *Hier.* 2292 (codd. *BFMR*) et (in itinere) *Eutr.* 9, 15 cap. 24 § 1 Tacitus *sqq.* *Hier.* 2293 et *Eutr.* 9, 16

EXPILATORES 12 ante eum — circumstantium *exscripsit Beda De t. r. a.* 4229

1 magnis (s s. s. m. 1) *P* || prohelis *D* || decionemque *D* ditionem- que *R* 3 odinato *D* 4 praelii *D* (*sed in seqq.* proelio) 5 gallia minime] galliam inimicum *D* || galliã (~ *eras.*) *P* 7 in- uicte a. ras. *R* inuicte *D* 8 suis *D* || <sine labore su>perauit (*in- clusa redintegrauit manus 4*) *P* 9 aquilonis (o *in rasura m. 1*) *R* || <triumphauit> *P* 10 cinxit *D* et a. ras. *R* || nouis(sime cum per- secutionem) *P* 11 <decerneret pulmen (*sic*) ante eum> *P* 12 fulmen ante] fulminant *D* || <magno pauore circumstantium ruit ac non mul>to *P* || ruit *om. D* 13 itere *P*^t (*corr. m. 3*) itenere *R*^t 14 co[n]dita ī·xxxii· tacitus xxx adeptus im]perium (*includa redinte- grauit m. 2*) *P* || millissimo trecissimo secundo *D* || tricisimus *D* xxx (s. s. vs *al. m. ut passim*) *R* 15 [ponto est post quem florianus parem regni sortem ferens] *P* 16 [tertio demum mense apud] th[a]rsum *P* || tarsum] *D* tharsum *R* 17 [interfectus est anno ab urbe condita] *P*

Anno ab Vrbe condita MXXXIII Probus tricesimus primus 2
 regnum sortitus obtinuit annis sex et mensibus quattuor. Gallias
 iam dudum a barbaris occupatas per multa et graua proelia
 deletis tandem hostibus ad perfectum liberauit. bella deinde 3
 5 ciuilia equidem plurimo sanguine duo gessit: unum in Oriente,
 quo Saturninum tyrannide subnixum oppressit et cepit, aliud,
 quo Proculum et Bonosum apud Agrippinam magnis proeliis
 superatos interfecit. ipse autem apud Sirmium in turre ferrata
 militari tumultu interfectus est.

10 Anno ab Vrbe condita MXXXVIII Carus Narbonensis tricesimus 4
 secundus suscepit imperium ac biennio tenuit. qui cum filios
 suos Carinum et Numerianum consortes regni effecisset, bello
 Parthico postquam duas nobilissimas Parthorum urbes Cochem
 et Ctesiphon¹tem cepit, super Tigridem in castris fulmine p. 524
 15 ictus interiit. Numerianus, qui cum patre fuerat, rediens fraude
 Apri soceri sui interfectus est.

AVCTORES § 2 Probus *sqq.* — § 3 *Hier. 2294 et 2299^s et Eutr.*
 9, 17 § 4 Carus *sqq. Hier. 2300 et 2301^b et Eutr. 9, 18 excepto*
 15 rediens ab *Orosio addito*

EXFILATORES 2 Gallias—4 liberauit *exscripsit Beda D. t. r. a. 4236*

1 milesimo trecesimo tercio *D* || trecesimus primus *D XXXI PR*
 2 r[egnum sortitus obtinuit annis s]ex *P* || et *om. PR* || men[sibus IIII
 galli]as *P* || quattuor (*t pr. s. s. m. 1*) *D IIII R* 3 occupa[atas per
 multa et graua] *P* || occuratas *R¹* occursatas *m. coeua R* incursatas
in mg. fs || proel[ia deletis ta]ndem *P* 4 [bella deinde] *P*
 5 [ciuilia] e[quidem pluri]mo (*sic eq. non et q. 1 quoque m.*) *P* || equi-
 dem] *RDv* et quidem ζ (*uelut N₁*) *v* || sanguine (*i s. s. m. 1*) *P*
 6 *saturnum (*eras. ut uid. s*) *P* || oppresit *R^a* || et *om. D* || cepit *R*
 7 quo *om. m. 1 s. lin. add. m. coeua R* || procubum *D* || bonosum (*s*
in ras. m. 1) *P* bonosum *D* 8 sirmiom *D* firmum (-mium *corr.*
m. 1 aut 2) *V* 9 interfectus (*t prior statim corr., ex p²*) *D* || est
om. D 10 millesimo tricensimo nono *D* || trecissimus secundus *D*
XXXII PR 11 biennium *DO₁* per biennium *VTO* 12 effecisset]
PRD ζ *v* fecisset ζ (*uelut N₁*) *h* || et bello *PR* 13 particho (*c*
s. s. m. 1) *D*; *Parthos memorat Hier., Persas Eutr.* || cochen *D*
 14 cthesifontem (*c ex corr. add. m. ut uid. 1 in R*) *PR* ctesifontem *D* ||
 c*epit (*er. o*) *R* 15 numeri*anus (*una hasta er.*) *P* numirianus
D 16 apri:so ceri *P* apriso| ce**ri (*er. te*) *D*

p. 525

25 ¹Anno ab Vrbe condita MXLI Diocletianus tricesimus tertius ab exercitu imperator electus annis uiginti fuit; statimque ut potestatis copiam habuit, Aprum interfectorem Numeriani manu sua interfecit. Carinum deinde, quem Carus Caesarem in Dalmatia reliquerat, flagitiose uiuentem difficillimo bello 5 et maximo labore superauit. dehinc cum in Gallia Amandus et Aelianus collecta rusticanorum manu, quos Bacaudas uocabant, perniciosos tumultus excitauiſſent, Maximianum cognomento Herculium Caesarem fecit misitque in Gallias: qui facile agrestium hominum imperitam et confusam manum militari 10 uirtute composuit. deinde ¹Carausius quidam, genere quidem infimus sed consilio et manu promptus, cum ad obseruanda Oceani litora, quae tunc Franci et Saxones infestabant, positus plus in perniciem quam in prouectum reipublicae ageret,

p. 526

AVCTORES § 1 Diocletianus — fuit *Hier.* 2302 || Aprum — § 2 *Eutrop.* 9, 20 § 3 *Eutrop.* 9, 21

EXPILATORES 1 Diocletianus — 2 fuit *exscripsit Beda Hist. eccl.* 1, 6 8 Maximianum — 9 fecit *compilaruit Beda Hist. eccl.* 1, 6 11 Carausius — p. 488, 5 occupauit *exscripsit Beda Hist. eccl.* 1, 6

1 urbe (r s. s. m. 1) P || millesimo quadragesimo primo D || dioclecianus D || trecissimus tercius D xxxiii PR^b xxiii R^a 2 electus est PR electus (7 *interpunctio*) W || anus D || xx PR || fuit] PRD₅v in imperio s. s., ante fuit ut uid. *inserendum*, m. 2^b G fuerit V praefuit X₂Zh 4 interfecit om. D 5 dalmacia D || fl[agitiose] P 6 [dehinc cum] P || in om. D 7 helianus PR ealianus D, heliandus O || rusticanorum (nor in ras. m. 1) R rusticorum G || [quos uac]audas P quos[*]ua caudas (fuit quo[sua] c., corr. m. 1) R quo sua cauda K et post corr. M || bacaudas] DG^{1c}HV₃H₁O hacaudas-N₁ baucadas G^{1a} uacaudas Wv bagaudas NX₂ 8 pernitiosos (os ex us m. 1) R || maxi[mianum] P 9 herculium] PRD₅v Herculium h || [qui] P 10 inperitam PR¹ 11 composuit] DW composuit PR₅; compescuit (in mg. adscr. cōposuit m. 1 in G sed eras.) GVT, item uel compescuit N₁ (HON) v || car*ausius (er. t?) R || quidam] quidem D 12 promptus P 13 franci] RD franchi P || sassones R¹ 14 [quam in pro]f[ectum] (f in v corr. m. ut uid. 1; v, nec uero f, a m. ant. redintegrata) P || prouectum] P^bR₅ (uelut GKMHO) fs prouectu D profectum P^a₅ (uelut VTW) h prouentum ed. 1542 || egerit D

ereptam praedonibus praedam nulla ex parte restituendo dominis
 sed sibi soli uindicando accendit suspicionem, quia ipsos quoque
 hostes ad incursandos fines artificio negligentia permetteret:
 quamobrem a Maximiano iussus occidi, purpuram sumpsit ac
 5 Britannias occupauit. igitur per omnes Romani imperii fines 4
 subitarum turbationum fragores concrepauerunt, Carausio in
 Britannis rebellante, Achilleo in Aegypto, cum et Africam
 Quinquegentiani infestarent, Narseus etiam rex Persarum Orientem
 bello premeret. hoc periculo Diocletianus permotus Maxi- 5
 10 mianum Herculium ex Caesare fecit Augustum, Constantium
 uero et Maximianum Galerium Caesares legit. Constantius
 Herculi Maximiani priuignam Theodoram accepit uxorem, ex
 qua sex filios fratres Constantini sustulit. Carausius, Britannia 6
 sibi per septem annos fortissime uindicata ac retenta, tandem

AUCTORES § 4—§ 6 *Eutrop.* 9, 22; *lin.* 8 rex Persarum *ex* 9, 25
ut uid. (cf. *Vict. Caes.* 39, 22); p. 490, 3 post decem annos *fort. potius*
ex Hier. 2316*

EXPILOTORES 13 Britannia — p. 490, 4 recepit *compilauit Beda*
Hist. eccl. 1, 6

1 erepta *D* || [parte restituendo] *P* 2 uind[icando] *P* || accen-
 dit] „*cod. Periz.*“ *h* accendens *PR^bDKMHNWN₁* accedens *R^aO₁fs*
 accedens in *VX₂* addens *G* accipiens *NO* || suspicionem *R* || quia]
PRD ⊆ quod *h* || [ipsos quo]que *P* || quoque *om.* *D* 3 [incursandos]
P incurrendus *D* 4 [quamobrem a maximiano] *P* || quamobrem
om. *X₄* || pupuram *R^a* || sumpsit *P* 5 britt[anias occupauit igitur
 per omnes rom]ani *P* || bri*tanias (*eras. t*) *R* brittanias *D* 6 tur-
 [bationum fragores con]crepauerunt *P* || frangoris *D* || carusio *PR¹* ||
 reb. in Britannis *v* || brittaniis *D* brittania *PR* britannis *T*
 7 [achilleo in] *P* achileo in *D* || egipto *D* || et *om.* *D* 8 quinque-
 gentiani (ni *radendo ex m*) *D* || n[arseus etiam] *P* 9 p̄meret
PR || [diocletia]nus *P* dioclecianus *D* || maximi[anum] *P* 10 [her-
 culium ex caesa]re *P* || herculium] *R^bD* herculum *R^a* Herculeum *h*
 (*item e pro i in seqq.*) || caesaræ *R* || constancium *D* 11 maxi-
 minum *D* || gal[lerium] *D* || c[aesares] *P* || constancius *D* 12 her-
 colii maximiani *D*, *eodem ordine* ⊆ maximiani herculii *PRX₂*; *an*
maximiani delendum? || herculi *N* hirculi *V* || theodoram (*d in ras.*
unius litterae m. 1) *P* 13 sex *in ras. m.* 1 *P* sex* *R* || brittania
PRD 14 VII *PR*

fraude Allecti socii sui interfectus est. Allectus postea ereptam Carausio insulam per triennium tenuit: quem Asclepiodotus praefectus praetorio oppressit Britanniamque post decem annos 7 recepit. Constantius uero Caesar in Gallia primo proelio ab Alamannis profligato exercitu suo, uix ipse subreptus est; 5
 p. 527 secundo autem secuta est satis secunda uictoria: nam paucis 8 horis sexaginta milia Alamannorum caesa referuntur. at Maximianus Augustus Quinquegentianos in Africa domuit. porro autem Diocletianus Achilleum obsessum per octo menses apud Alexandriam cepit et interfecit. sed inmoderata uictoria usus 10 Alexandriam direptioni dedit, Aegyptum totam proscriptionibus 9 caedibusque foedauit. praeterea Galerius Maximianus cum duobus iam proeliis aduersus Narseum confluxisset, tertio inter Gallinicum et Carras congressus et uictus, amissis copiis ad Diocletianum refugit: a quo arrogantissime exceptus est, ita 15 ut per aliquot milia passuum purpuratus ante uehiculum eius 10 cucurrisset referatur. uerumtamen hac contumelia quasi cote

AVCTORES § 7 et § 8 *Eutrop.* 9, 23 (§ 8 Alexandriam dir. dedit ab Orosio add.) § 9 *Eutrop.* 9, 24 (illa duobus iam proeliis. tertio *Eutropii exemplar suum ita ut codd. Leyd. et Bert. corruptum male interpretatus scripsit*) et (lin. 16 ante) *Hier.* 2317^a § 10 uerumtamen — expediit Orosius

1 adlecti PR || socii (c in ras. m. 2) R || adlectus PR 2 asclepiodotus PR 3 praetorio (o fin. in i m. coeua corr.) R || pressit P pr*essit (er. a m. 2) R || brittaniamque PRD || decim D 5 alimannis R^a || exercito R¹ 7 LX milia PR || alamannorum (m pr. s. s. m. 1) P -laman norum D || feruntur D || at] ad R¹D 8 quinq:gencianus D 9 diocletianus R^a dioclecianus D || per] pro D 10 caepit R || immoderata R³ inmoderate D 11 ad proscriptionibus in marg. uoc. unum adscr. sed eras. P || proscriptio-nibus R¹ 12 gallerius D || maximi*nus (er. a) D 13 aduersum D || tertio inter] ter] D 14 gallinicum] PRG, V₃ ante corr., X₂v, item codd. Leid. et Bert. *Eutropii* galleni cum D gallenicum VN gallenicum TO et p. corr. V₃ gallicinicum W gallicium KM; Callinicum corr. h || carras] D charras PR 15 dioclecianum D || adrogantissime D || exceptus est] R²X₂ exceptus PR¹D₅, est ante exc. pro glossa s. s. G³ 16 milia* (a in ras. m. 2) R 17 cote] P m. 2 aut 3 in mg., R² cote D cutem P¹R¹

ad uirtutem usus est, per quam detrita regii fastus rubigine
 aciem mentis expedit. itaque mox per Illyricum et Moesiam
 undique copias contraxit raptimque in hostem reuersus, Narseum p. 528
 magnis consiliis uiribusque superauit. extinctis Persarum copiis 11
 ipsoque Narseo in fugam acto, castra eius inuasit, uxores sorores
 liberosque cepit, immensam uim gazae Persicae diripuit,
 captiuos quamplurimos Persarum nobilium abduxit. reuersus
 in Mesopotamiam a Diocletiano plurimo honore susceptus est.
 postea per eosdem duces strenue aduersus Carpos Basternasque 12
 pugnatum est. Sarmatas deinde uicerunt: quorum copiosissimam
 captiuam multitudinem per Romanorum finium dispersere
 praesidia.

Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculus in 13
 Occidente uastari ecclesias, affligi interficique Christianos decimo
 post Neronem loco praeceperunt: quae persecutio omnibus fere
 ante actis diuturnior atque immanior fuit, nam per decem
 annos incendiis ecclesiarum, proscriptionibus innocentum,
 caedibus martyrum incessabiliter acta est. sequitur terrae 14
 motus in Syria, ex quo apud Tyrum et Sidonem passim

AUCTORES § 10 mox — § 12 *Eutrop.* 9, 25 § 13 *sec. Hier.*
 2320 *d et ibid. col. 3* (decimo post Neronem et per decem annos), *fort. etiam*
lecto Rufini l. 8, ab Orosio exornata § 14 terrae motus—prostrata
 sunt *Hier. 2320^c*

EXPILOTORES 13 Interea—18 acta est *exscripsit Beda Hist. eccl.*
 1, 6 13 Diocletianus — 14 Christianos, 15 praeceperunt *exscripsit*
Beda D. t. r. a. 4238

1 robigine *P^a* rubiginē *a. ras. R* 2 auem (*i. e. auuem*) *D* ||
 expetiit *R²* || ylyricum *PR* 3 |*undique (*er. m*) *D* || *ad lin. -sus—*
 4 persa- *in marg. + m. ant. P* 5 octo *R¹* 6 coepit *R¹* caepit
R²D || inmensam *PR¹* 8 mesopotamiam (*1 add. m. 1 ex corr.*
sed inferior pars erasa) *D* || diocleciano *D* 9 aduersum *D* ||
 basternasque (*s in rasura m. 1 ex n ut uidetur*) *D* 11 captiuorum
D || per *om. D* || dispersise *D* dispse re *R¹* 13 inter adio|clecianas
D 14 ecclesias *P* || affligi *R²D* 16 inmanior *R¹* || decim
D 17 ecclesiarum *P* || proscriptionibus *PR¹* 19 qua *PR* ||
 aput *P¹*

- labentibus tectis multa hominum milia prostrata sunt. secundo
 persecutionis anno Diocletianus ab inuito exegit Maximiano, ut
 simul purpuram imperiumque deponerent ac iunioribus in
 rempublicam substitutis ipsi in priuato otio consenescerent.
 p. 529 itaque sub una die Diocletianus apud Nicomediam, Maxi¹mianus 5
 apud Mediolanium potestatem imperii simul cultumque de-
 posuerunt.
- 15 Galerius et Constantius Augusti primi Romanum imperium
 in duas partes diuiserunt: Galerius Maximianus Illyricum
 Asiam et Orientem, Constantius Italiam Africam et Gallias 10
 obtinuit; sed Constantius uir tranquillissimus, Gallia tantum
 16 [Hispaniaque] contentus, Galerio ceteris partibus cessit. Galerius
 duos Caesares legit: Maximinum, quem in Oriente constituit,
 et Seuerum, cui permisit Italiam, ipse in Illyrico constitutus.

AVCTORES § 14 secundo — anno *Hier.* 2321° || Diocletianus ab
 inuito *sqq.* *Hier.* 2321° et *Eutr.* 9, 27 § 15 *Eutr.* 10, 1 § 16
 Galerius — constitutus *Eutr.* 10, 2

EXPILOTORES 1 secundo — 2 anno, 3 purpuram . . deponerent,
 5 Dioclet. — 6 deposuerunt *adhibuit Beda D. t. r. 4238* 10 *sqq.*]
inde Constantius . . Galliam Hispaniamque regebat, uir Beda Hist. eccl.
 1, 8 12 Galerius — 14 constitutus] *cf. anonymus Valesianus § 5*

2 dioclecianus *D* 3 simul *om. D* 4 republicā *D* || con-
 s*enescerent (*eras. c ?*) *R* 5 dioclecianus *D* || nico mediam (nico
in ras. m. 1) P 6 mediolanium] *PRD* || simulque cultum (culto *D*)
DVTO || deposuerunt] *DVV₃M^bTW(KO)Hier. h* posuerunt *PRGM^aH*
NN₁X₂v 8 *uerba galerius—9 diuiserunt (sic) om. m. 1 add. m. 2*
in marg. inf. P || constantius (tan s. s. m. 1) *R* constanti*us (*er. n*)
D 9 diuiserunt] *P²RX₂* (diuisus *Eutr.*) determinauerunt *DGVV₃*
WN₁⊆v || galerius** (*er. ut uid. &*) *D* || maximi*anus (*er. a*) *D* || yllyri-
 cum *PR* illiricum *D* 10 Hispaniam *ante* et Gallias *add. fsh* ||
 galias *D* 11 optinuit *P* -ubtinuit *D* || constancius *D* 12 hi-
 spaniaque *deleui; deest apud Eutr. nec ab Orosio § 16 extr. memo-*
ratur || *uerba galerio ceteris partibus cessit om. P¹R, add. s. lin. P³*
 13 duo *D* || ceseris *D* || maximum *R (non PD)* 14 promisit *D* ||
 illirico *D* yllyricum (ill- *R^a) PR^b* || consti tus *D*

Constantius uero Augustus summae mansuetudinis et ciuilitatis in Britannia mortem obiit. qui Constantinum filium ex concubina Helena creatum imperatorem Galliarum reliquit.

'Anno ab Vrbe condita MLXI Constantinus tricensimus quartus ^{p. 530} 26 gubernacula imperii a Constantio patre suscepit, quae uno et triginta annis felicissime tenuit.

Occurritur mihi subito et tripudiis quibusdam insultatur: Eia, 2 inquit, tandem in foueas nostras diu expectate uenisti. hic te decursurum opperiebamur, hic delapsus opprimimus, hic 10 confusum tenemus. sustinuimus te hactenus, artificiose quodammodo et callide fortuitas temporum mutationes Christianorum ultionibus coaptantem. et interdum quidem uerisimilium 3 specie permoti, utpote homines ignari diuinorum secretorum, timore palluimus, sed nunc euacuauit Maximianus noster omnem 15 scaenam fabulae tuae nostraeque religionis antiquitatem columna inexpugnabilis fulsit. per annos decem euersae sunt ecclesiae 4

AVCTORES § 16 Constantius *sqq.* *Entr.* 10, 1 et 2 et (ex concubina Helena) *Hier.* 2322^b; *lin.* 3 Galliarum *ex superioribus* (§ 15) cap. 26 § 1 Constantinus *sqq.* *Hier.* 2322 et 2323 (uno et trig. annis *fort. ex Entr.* 10, 8)

EXPILATORES 1 summae — 3 reliquit *exscripsit Beda Hist. eccl.* 1, 8 1 summae — ciuilitatis *exscripsit Beda D. t. r. 4238*

1 constancius *D* || augustus (tus s. s. m. 1) *D* || mansuetudinis (a in *ras. m. ut uid.* 1) *P* 2 brittanium *P* brittaniā (*sed ~ eras.*) *R* brittania *D* || cons tantantinum (*prius tan expunct., t tertia in ras. m. 1*) *D* 3 reliquid *R*¹ 4 ĪLXI *PR*, *idem numerus in 5 millesimo sexaginsimo (sic) D* mill- LX *N* mill- quadragesimo .1. (mo *supra 1 m. 3*) *G* || xxxiiii *PR* 5 ab augusto *ante gubernacula addunt WT (V₃HON) fsh* || imperi *D* || constancio *D* || uno et xxx annos (*sic*) *PR* 6 **felicissime *R* 7 trepudiis *P*¹*R*¹ (*corr. m. 3 in P*) || heia *D* 9 operiebamur *D* 10 hactenus (h *punctis et linca del.*) *P* || artificiose *R*¹ 11 callide] cal *D* 12 *ultionibus (*er. h*) *P* || et s. s. m. 1 *D* || uiris similium *D* 13 homine.**s (e *m. 1 in ras. 2 uel 3 litterarum, um ?*) *D* || secretorum (s *ex p corr.*, *r altera del. m. 1*) *P* secretorum* (*supra erasa r uidetur*) *R* secreto *D* 14 *palluimus *R* || nun ne uacuauit (*tert. n eras.*) *D* 15 scaenam *P* scenam *R* caenam *D* 16 decim *D* || ecclesiae *P*

uestrae, ut etiam tu fateris; dilacerati cruciatibus, exinaniti
 mortibus toto Orbe Christiani. tenemus euidentis testimonium
 tuum, nullam superiorem persecutionem adeo uel grauem uel
 5 diuturnam fuisse. et tamen ecce inter tranquil^llissima temporum
 p. 531 bona ipsorum quoque imperatorum, qui ista fecerunt, inusitata 5
 felicitas: nulla domi fames, nulla pestilentia, nullum foris
 bellum nisi uoluntarium, quo exerceri uires non periclitari
 6 queant; res praeterea humano generi hucusque incogni-
 ta: multorum simul regum patiens consortium et magna concordia
 potestasque communis, alias numquam, nunc in commune 10
 7 prospiciens. deinde etiam, quod absque ulla hactenus mortalium
 notitia est, imperatores illi maximi quippe et persecutores,
 honore deposito et adsumpta quiete, priuati, quod beatissimum
 homines et summum bonum uitae bonae iudicant, et hoc tunc
 uelut praemii loco auctores persecutionis adepti sunt, quando 15
 8 accensa persecutio medio sui tempore toto Orbe saeuiebat. an
 etiam hanc beatitudinem illis temporibus poenaliter accidisse
 adseris et nos hinc quoque terrere moliris?
 9 Quibus humiliter responderim, me plurima cura pietatis
 accinctum commonere de ueris, non terrere de falsis. decem 20
 persecutiones a Nerone usque ad Maximianum Ecclesia Christi
 passa est: nouem, ut ego dixi, ultiones, ut ipsi non negant,
 calamitates e uestigiis consecutae sunt. nec in uerbo premo,
 utrum debitae ultiones an fortuitae permutationes fuisse uide-

1 cruciatibus (a s. s. m. 1) R 2 euidentis (s in ras. m. 1) D
 5 Inuisitata R (non P) 7 uoluntarium (n s. s. m. 1) P 8 quæ-
 ant P quæant (er. a) R || res (s s. s. m. 2) P || præterea (er. a) R
 10 potestasque] potes qui D 11 nulla D || actenus P^aD 13 ad-
 sumpta P assumpta R³ || quiete] qui et D 14 summum (umm in
 ras. m. 1) D 18 asseris PR || hinc (n s. s. m. 1) R || terre R¹
 (terrere corr. m. coaeua) || moliris (eras. 1) P 20 accinctu P¹R
 accingunt m. 3 aut 4 P || de ueris] debueris P ante ras., R¹ 1 de ueris
 in mg. m. coaeua R de ueris (is m. 1 in ras. 2 uel 3 litt.) D deberis
 a. corr. V₃ || decim D 21 maximum D || eclesia P 22 ut ego]
 et ego R¹ 23 calamitate]s (o in a, e]s in es] corr. m. coaeua) R ||
 e uestigio fsh || ad lin. -tae sunt — 24 permutatio- in marg. ex euentu
 m. 3 P || premo] R praemo PD, 5 promo VX₂ premor v

antur, quae tamen meo suoque testimonio clades fuerunt. in 10
decima haesitatum putant miseri et caeci, non uidentes tanto
eam ipsis fuisse grauiorem quanto minus intellecta est. impius
enim flagellatur et non sentit. [et] quod cum expositum
5 fuerit, inuiti licet propter ipsam rerum fidem fatebuntur, quia
ex illa Maximianae persecutionis maxima punitione ^{ista sunt} p. 532
uulnera, quibus etiam nunc isti dolent et in tantum dolent,
ut etiam clament nosque ad reclamandum lacessant: sollicitos
fieri, qualiter conticescant.

10 In primo libello expositum a nobis est, Pompeium Trogum 27
et Cornelium Tacitum commemorasse non plene quidem, nostrum
uero Moysen, etiam ipsorum testimonio fidelem, fideliter
suffICIENTERQUE dixisse, Aegyptios et regem eorum, cum populum
Dei seruire intentum et paratum Deo suo, impediendae deuotionis
15 instinctu ad lutum paleasque reuocarent, decem acerbissimis
plagis fuisse uexatos. deinde uiolentia malorum edomitos non 2
solum coegisse festinantem sed etiam propriis suis argenteis
et aureis uasis accumulauisse. post, oblitos plagae suae et
cupidos praedae indebitae, inuidos etiam religionis alienae,
20 dum innocentes auide persequuntur, mari Rubro ultime receptos
omnes funditus interisse. quod ego nunc refero ac renuntio,
etsi forte fide non acceptatum, exitu tamen probandum, quia

AVCTORES 3 impius — 4 sentit *sec. Ierem. proph. 5, 3*

10 In primo libello] 1, 10

1 fuerant *D* 2 haesitantum *D* || et *om. PRW* 3 eam] ae *D*
4 quod] *X₁v* et quod *PRD₅* et *H* quod et *coni. h*
5 ipsam *ex corr. m. 1 add. ante uers. D* || fabuntur *D* || et quia *V*
6 maxime punitionis *D* || ita *D* 8 etiam] & etiam *D* || reclamandū
(ū *in ras. m. 2*) *R* 9 conticescant *R¹* 12 mosen *D* 13 ae-
gyptius *D* 14 impediendae deuotionis (*en de de in ras. m. 1*) *D* ||
impediendae *PR¹* 15 decem *D* || acerbissimis *PR¹* 16 uolentia
R^a || edomitus *D* 17 cogisse *D* || suis *om. PRW* suis et *N₁*
18 accumulauisse *PR¹* 19 religionis (*li s. s. m. 1*) *P* || alienae
(*i s. s. m. 1*) *P* 20 auidae *PR* || persequuntur (*n s. s. m. 1*) *D*
persecuntur *R²* 21 interrisse *D* || ergo (*corr. m. 3 aut 4*) *P* ergo
(*. non m. 1*) *R* || renuntio *D* 22 adprobandum *D*

3 haec in figura nostri facta sunt. uterque 'populus unius Dei
 p. 533 est, una populi utriusque causa. subdita fuit Israhelitarum
 synagoga Aegyptiis, subdita est Christianorum ecclesia Romanis.
 persecuti sunt Aegyptii, persecuti sunt et Romani. decem ibi
 contradictiones aduersus Moysen, decem hic edicta aduersus 5
 Christum; diuersae ibi plagae Aegyptiorum, diuersae hic
 4 calamitates Romanorum. nam, ut etiam ipsas inter se plagas,
 in quantum tamen figura formae comparari potest, conferam,
 ibi prima correptio habuit sanguinem uulgo uel manasse de
 puteis uel in fluminibus cucurrisse: hic prima sub Nerone 10
 exegit plaga, ut ubique morientium sanguis esset uel morbis
 5 in Vrbe corruptus uel bellis in Orbe profusus. ibi sequens
 plaga prodidit, perstreptentes persultantesque in penetralibus
 ranas inediae propemodum causam habitatoribus atque exilii
 fuisse: hic sequens sub Domitiano poena similiter ostendit, 15
 satellitum militumque eius improbis effrenatisque discursibus
 cruentissimi iussa principis exsequentum ad inopiam paene
 6 omnes ciues Romanos adactos exilioque dispersos. ibi tertia

AVCTORES 1 haec—facta sunt *Paulus Ep. 1 ad Cor. 10, 6*

1 figura] *PRD*ϵ figuram *G*ϵ*v* 2 israhelitarum] *PRD*
 3 sinagoga* (a *fin. in ras., m. 1?*) *R* || aegyptiis (ii *radendo ex u*) *R*
 egipciis *D* || ecclesia (a *in ã corr. m. 2*) *P* 4 aegyptii (y *statim ex*
 i *corr.*) *D* || decem *D* 5 aduersum *D* || decem hic *D* hic decem
 v decem *K* || edita *D* || aduersum *D* 6 deuerse (diu- 2) *R*¹ ||
 aegyptirum *D* || hic* *R* hic (hi *statim corr., ex ib ut uid.*) *D*
 7 s**e* (er. a) *P* 8 quantum (n *ex m corr.*) *P* || comparare *D* com-
 parari *R*³ 9 ibi prima] {Prima *D* || prima] *m. ant. A in marg. et*
sic deinceps B, ·Γ·, Δ, ·Ε·, ·ς·, 3, ·Η·, Θ, Ι· in P || habuit correptio
 h || manasse (*alterius a secunda hasta in ras. m. 1*) *D* 11 ex-
 egit] *G*ϵ*v* exigit *PRD*ϵ exiit *NW* || morbi's (*corr. m. ut uid. 1*) *P*
 morbi *D* 12 profusus (us *in ras. m. 1*) *D* 13 persaltantesque
P m. 3 aut 4 || penetra**libus (er. bi ?) *R* penetralibus (li *in ras. m. 1*)
D 14 inædiae *P* in*edię (er. a) *R* || causã (~ *m. 2 in ras.; fort.*
a m. quoque 1 fuerat ~) *R* || ha|bi taribus *D* || adque *P*¹ || exsiliis *D*
 16 improbis *PR*¹ 17 exequentum *PR*² exequendum *R*^a 18 ·ΠΙ·
 ante]bi *et sic deinceps ΠΙΙ·, ·υ·, ·υ· (sic), υΙΙ·, υΙΙΙ·, υΙΙΙ·, denique*
rubro colore x m. 1) *D*

uexatio habuit sciniphes, musculas scilicet paruissimas ac
 saeuissimas, quae mediis saepe aestibus per loca squalida
 coadunatim uibrando densatae tinnulo uolatu adlabi solent
 capillisque hominum ac pecudum saetis cum urente morsu
 5 interseri: hic itidem tertia sub Traiano plaga Iudaeos excitauit,
 qui cum antea ubique dispersi ita iam quasi non essent
 quiescerent, repentino omnes calore permoti, in ipsos, inter
 quos erant, toto Orbe saeuierunt, absque magnis multarum
 urbium ruinis, quas crebri terrae motus isdem temporibus
 10 subruerunt. ibi in quarta plaga muscae caninae fuerunt, reuera 7
 alumnae putredinis uermiumque matres: hic itidem quarta p. 534
 sub Marco Antonino plaga, lues plurimis infusa prouinciis
 Italiam quoque cum urbe Roma uniuersam exercitumque
 Romanum, per longinquos limites et diuersa hiberna dispersum,
 15 in mortem dissolutum putredini simul ac uermibus dedit. ibi 8
 quinta correptio pecorum ac iumentorum repentino interitu
 expleta est: hic similiter quinta ultione sub Seuero persecutore
 creberrimis ciuilibus bellis propria uiscera et adiumenta rei-
 publicae, hoc est plebes prouinciarum et legiones militum,
 20 comminutae sunt. ibi sexta uexatio intulit uesicas efferuescentes 9
 ulceraque manantia: hic aequae sexta punitio, quae post

1 scinifes *R* scinifes (c *in ras. m. 1 P*) *PD* || musculas (s *fin. ex corr. add. m. 1*) *D* 2 mediis (ii *radendo ex u*) *R* 3 quo adunatim *D* || dense ac tinnulo (e ac t *in ras. et o ex lo m. 2 s. XI*) *V*₃ || tinnulo] *H^bNX₂X₄* in nullo *PR* et in nullo *D* et tinnulo *G Einsidl. s. XI, Zh* 4 capillisque (s s. s. *m. 2*) *P* || saetis] *D* setis *PR* 5 interseri] *PR* intro-ferri *D* interferri *VO* inseri *KM* inferri *T* || itidem] [idem (i *ex corr. ut uid. add. m. 1*) *D* || iudeos *R*¹ 7 repentino (o *corr. ex us [s incerta] m. ant.*) *P* 8 sae|*uierunt (*er. 1 uel 2 litt.*) *D* || multar*um (*er. 1*) *R* cultarum *D* 9 ruinis (i *alt. in ras.*) *R* || hisdem *PRD* 10 subruerunt *om. u. extr. D* || muscae (mus *in ras. m. 2*) *P* || reuera] *PRD* seu *V* saeuae (*O*) *h* 11 ad alumnae *in marg. uocabulum eras. P* || hic] haec *D* || idem *D* 12 sub *om. D* || antunino *D* antonio *P*¹ 13 uniuersa *D* 14 p *ex p R* || ad hiberna *in marg. rasura P* hibernia *D* 20 uessicas *P*¹*R* || efferuentes *D* 21 ma*nantia (n *ut uid. eras.*) *P* || post] *D* per *PRW* (p' *alibi passim pro per in P*)

Maximini persecutionem fuit, qui specialiter episcopos et clericos
 omissa turba populari, hoc est ecclesiarum primates, trucidari
 imperauerat, intumescens crebro ira atque inuidia non per
 uulgi caedem sed per uulnera mortesque principum ac potentium
 10 exhalata est. ibi septima plaga numeratur coacto aere grando 5
 profusa, quae hominibus iumentis satisque exitio fuit: hic
 similiter septima sub Gallo et Volusiano, qui persecutori Decio
 mox interfecto successerant, plaga exitit corrupto aere pestis
 infusa, quae per omnia Romani regni ab Oriente in Occidentem
 spatia cum omne propemodum genus hominum et pecudum 10
 neci dedit tum etiam

p. 535

'Corrupitque lacus, infecit pabula tabo.

11 ibi octauam Aegypti contritionem fecere excitatae undique
 lucustae, tenentes terentes tegentesque omnia: hic octauam
 aequae in subuersionem Romani orbis excitatae undique intulere 15
 gentes, quae caedibus atque incendiis cunctas prouincias
 12 deleuerunt. ibi nona turbatio diuturnas crassas ac paene tracta-
 biles tenebras habuit, plus omnino periculi comminata quam
 fecit: hic itidem nona correptio fuit, cum Aureliano persecuti-
 onem decernenti diris turbinibus terribile ac triste fulmen 20
 sub ipsis pedibus ruit ostendens, quid, cum ultio talis exigeret,
 tantus possit ultor, nisi et clemens esset et patiens; quamquam

AVCTORES 12 *Vergilius Georg. 3, 481*

1 maximiani (a *del. m. ant.*) P maximi | D maximi*ni (*eras. a*)
 G maximi**ani (*eras. ni*) W 2 eclesiarum P || trucidari R¹
 3 adque PR¹ || **non (*eras. ut uid. una duaeue litt.*) P 5 exhalata]
 D (h s. s. m. 1) in mg. † exhalata m. coaeva R exaltata PR^t || est]
 e. D 6 iumentis satisque] P iumentisq. | satis (q. satis in ras.,
 m. illa coaeva ut uid.) R iumentis satis D 7 sub om. D
 8 successerant (sse s. s. m. 2) P 9 occidentē (~ *add. m. 2*) P
 11 dedit tum] deditum D 12 corrupit* (*eras. q;*) R 13 octaua
 P (*idem tamen contritionem*) || aegypto R² 14 lucustae] PRD ||
 te**nentes (*er. mp ?*) R || te*rentes (*er. r*) R || octaua PD 16 ad-
 que PR¹ 17 nona (a s. s. m. 2) P || pene (e in e mut.) R paenae
 D 19 nona (on s. s. m. 2) R || persecut. dec. diris] persecuris
 D 21 ipsis] PRDWV₃N₁X₂ ipsius (V) fsh 22 posset Tv ||
 nisi et] DG nisi PRKMNW nisi ut T || clemens] clemens mens
 D || quan*quam (n ex m) R

intra sex abhinc menses tres succidui imperatores, hoc est Aurelianus Tacitus et Florianus, diuersis causis interfecti sunt. ibi postremo decima plaga, quae et nouissima omnium fuit, 13 interfectio filiorum, quos primos quique genuerant: hic nihilo
5 minus decima id est nouissima poena est omnium perditio idolorum, quae primitus facta in primis amabant.

Ibi rex potentiam Dei sensit probauit et timuit ac per hoc 14 populum Dei liberum abire permisit: hic rex potentiam Dei sensit probauit et credidit ac per hoc populum Dei liberum
10 esse permisit. ibi numquam postea populus Dei ad seruitutem retractus: hic numquam postea populus Dei ad idololatriam coactus est. ibi Aegyptiorum uasa pretiosa Hebraeis tradita sunt: hic in ecclesias 1 Christianorum praecipua paganorum p. 536
templa cesserunt. sane illud, ut dixi, denuntiandum puto, quia, 15
15 sicut Aegyptiis post has decem plagas dimissos Hebraeos persequi molientibus inruit per superductum mare aeterna perditio, ita et nos quidem libere peregrinantes superuentura quandoque persecutio gentilium manet, donec mare Rubrum, hoc est ignem iudicii, ipso domino nostro Iesu Christo duce
20 et iudice transeamus. hi uero, in quos Aegyptiorum forma 16 transfunditur, permessa ad tempus potestate saeuientes grauissimis quidem permissu Dei Christianos cruciatibus persequentur; uerumtamen idem omnes inimici Christi cum rege suo Anti-

1 succidui tres *v* 5 omnium** *R* || idolorum perditio (*V*₃)
v 7 sensit (n *m. ant. in ras.*) *P* || probauit] et probauit *DV* (*om. et seq. V*) || ac per hoc—9 probauit *om. V* 8 *sub uerbis* hic rex—
 10 permisit *m. ut uid. 1 linea ducta P, om. KM^oG* (*lacuna relicta in K*) || rex — 9 liberum *del. sed m. rec. restit. (ubi predicauit pro probauit) W* 9 credit *V* || hoc *om. V* 11 hinc (n *del. m. ant.*) *P* || postea *om. PR* *post dei exhibet V* || idolatriam *PRD cf. 506, 7* 12 egyptiorum *D* || praetiosa (-ciosa *D*) *PRD* || hebreis *PRD* 13 ecclesias *P* ecclesia (*sic RD* 14 cesserunt] *c in ras. m. ant. P* cesserunt *R*² 15 aegyptiis *D* || decim *D* || hebreos *PRD* 16 molientibus (*i prior s. s. m. ant.*) *P* || irruit *R*²
 18 gentilium] gentium *PR* 19 nostro] *sic: N̄. P* ñ. (*ñrō s. s. m. rec.*)
R 20 uerò (*u s. s. m. ant.*) *P* || aegyptiorum *D* 21 promissa
D 23 tamen *om. VX*₂ || idem] *PR om. D* || anthichristo *ante ras. R* ante christo *D*

christo accepti stagno ignis aeterni, quod magna impediēte caligine dum non uidetur intratur, perpetuam perditionem immortalibus arsurī suppliciiis sortientur.

28 Igitur mortuo, ut dixi, Constantio in Britanniiis Constantinus p. 537 imperator creatus, primus imperatorum Christianus ex¹cepto 5 Philippo, qui Christianus annis admodum paucissimis ad hoc tantum constitutus fuisse mihi uisus est, ut millesimus Romae 2 annus Christo potius quam idolis dicaretur. a Constantino autem omnes semper Christiani imperatores usque in hodiernūm diem creati sunt excepto Iuliano, quem impia, ut aiunt, 10 3 machinantem exitiabilis uita deseruit. haec est lenta illa paganorum poena sed certa; hinc sani insaniunt, hinc non uulnerati compunguntur, hinc ridentes gemunt, hinc uiuentes deficiunt, hinc secreto excruciantur, quos nemo persequitur, hinc iam paucissimi remanserunt, qui numquam aliquo perse- 15 4 quente puniti sunt. uerumtamen qualis tunc persecutores illos, de quorum impunitate non solum gloriari sed etiam insultare conantur, finis mansit, expediam.

AVCTORES § 1 mortuo, ut dixi, — creatus cap. 25 § 16
§ 2 ut aiunt

EXPILATORES 4 Constantinus imperator . . primus — 11 deseruit
compilauit Anonymus Valesianus § 33 4 in Britanniiis — 5 creatus
(in Britanniiis male coniunctis cum seqq.) *compilauit Beda D. t. r. 4259*

1 accepto *D* || impediēte *PR*¹ 2 uideatur (*fort. eras. n*) *D* ||
per tuam *D* 3 immortalibus *PR*¹ || arsaui (a *alt. del. m. 1*) *P* ||
sortientur (e *ex u corr. m. 1*) *P* -orientur *D* 4 mortuo (*eras. i*)
P || Constantino (*errore typogr.*) *h* || brittaniis *PR* britaniis *D* ||
constantinos *D* 5 est creatus *G*^{2a} *v* * creatus ē. (*eras. ē uid.*) *X*₄
creatur *N* 7 usus *R*¹ (*corr. m. coaeua*) || millensimus *P* millesimus
(*sim in ras. m. 1*) *R* || romē (ē *in ras.*, *m. 2 ?*, *ex e, quae ex ae*) *R*
8 decaretur (*prior e in i corr. m. ut uid. 1*) *P* 9 autem *om. DTO* ||
semper omnes *v* 10 diēm creati (*eras. ~, m cr in ras. m. 1*) *R* ||
**sunt (*1 uel 2 litt. er.*; *su redintegratae m. 1*) *D* 11 exitialis
Anon. 13 compunguntur *R*² 16 quales (*corr. m. ant.*) *P*
uales (*corr. m. 2*) *R* || persecutores^{ib} (*corr. m. ant.*) *P* persecutores^{*} *R* ||
illos (*corr. m. ant.*) *P* 17 impunitate *PR*¹

Constantino in Galliis strenuissime rempublicam procurante 5
 praetoriani milites Romae Maxentium filium Herculii, qui
 priuatus in Lucania morabatur, Augustum nuncupauerunt.
 Maximianus Herculus, iam ex Augusto priuatus et adhuc 6
 5 publicus persecutor, occasione filii sollicitatus, qui imperium
 abiecerat, arripuit tyrannidem. Galerius Augustus Seuerum 7
 Caesarem aduersus Maxentium Romam cum exercitu misit.
 Seuerus cum Urbem obsideret, militum suorum scelere desertus 8
 et proditus atque ex eo fugiens Rauennae interfectus est.
 10 Herculus Maximianus, persecutor et ex Augusto tyrannus, 9
 confirmatum iam in imperio filium ueste ac potestate regia
 spoliare conatus, conuiciis autem ac tu^lmultibus militum palam p. 538
 conterritus in Galliam profectus est, ut Constantino genero
 aequae dolis iunctus auferret imperium. sed per filiam deprehensus 10
 15 et proditus, deinde in fugam uersus Massiliae oppressus et
 interfectus est. porro Galerius occiso Seuro Licinium impera- 11
 torem creauit. cumque persecutionem a Diocletiano et Maximiano 12
 missam ipse atrocioribus edictis adcumulauisset ac postquam

AVCTORES § 5 — § 10 *Eutrop.* 10, 2 et 3 *exceptis maxime* § 7
 ex Augusto — abiecerat, § 8 et proditus, § 9 ueste — regia § 11
Eutr. 10, 4 § 12 et § 13 *Rufinus* 8, 18 et 19; *ultima* § 13 uim—
 adtulit *Orosius* ex eodem 9, 5 *extr. oscitanter lecto uidetur sumpsisse*
(de duce enim quodam Maximini ibi narrantur)

EXPILATORES 2 praetoriani — 3 nuncupauerunt *fort. adhibuit Anon-*
ymus Vales. § 6 6 Galerius — 8 desertus *fort. adhibuit Anon.*
Vales. § 6 16 Galerius — 17 creauit *cf. Anon. Vales.* § 8

2 praetoriani (ni s. s. m. 2 in ras. ex ~) R || romae m. coaeva in
 e, deinde (m. 2 ?) in e mut. R || maxencium D || hercolii D
 3 moraba*tur (er. n) D 5 occunsione (sic) D 6 augustos
 R^a augus D 7 dauersum (sic) D || maxencium D 8 excelere
 D 9 adque P¹R¹ (d in t m. coaeva R) || re^auennae (corr. m. 1)
 P 10 hercolius D || tyrannus (y s. s. m. 1) R 11 in inperium
 D 12 conuitiis R 13 galleam D 14 aufert D || deprae-
 hensus PRD 15 maxiliae D 16 porro (or in ras. m. 1) D ||
 gularius ante corr., m. coaevae ? R || licinio imperatore D 17 dio-
 cliciano | D || et maximiano om. D 18 ipsa D || adcumulauis-
 set PR¹

per annos decem omni genere hominum exhaustit prouincias,
 putrefacto introrsum pectore et uitalibus dissolutis, cum ultra
 horrorem humanae miseriae etiam uermes eructaret neque
 medici ultra iam foetorem ferentes crebro iussu eius occiderentur :
 13 a quodam medico constantiam ex desperatione sumentem incre- 5
 pitus, iram Dei esse poenam suam atque ideo a medicis non
 posse curari, edictis late missis Christianos de exiliis reuocauit.
 ipse autem cruciatus non sustinens uim uitae suae adtulit.
 14 ita respublica tunc sub nouis quattuor principibus fuit Con-
 stantino et Maxentio, filiis Augustorum, Licinio autem et 10
 15 Maximino, hominibus nouis. Constantinus pacem ecclesiis post
 16 decem annos quam a persecutoribus uexabantur indulsit. deinde
 inter Constantinum et Maxentium bellum ciuile exortum est.
 Maxentius, saepe multis proeliis fatigatus, ultime ad pontem
 17 Muluium uictus et interfectus est. Maximinus, persecutionis 15
 Christianorum incentor exsecutorque infestissimus, apud
 Tharsum, dum ciuile bellum contra Licinium disponit, interiit.

AVCTORES § 14 *Eutrop.* 10, 4 § 15 *Hier.* 2329 col. 3
 § 16 *Eutr.* 10, 4 et (interfectus est) *Hier.* 2328 § 17 *Eutr.* 10, 4
 et *Hier.* 2327^a

1 x R deim (sic) D || hominum (num in ras. m. 1) D
 2 + post uitalibus P 3 horrorē (~ additum m. 2 in P, fortasse
 etiam in R) PR || neque medici] PRD₅ medicique f(1582) sh
 4 fetorem R faetore D || non ferentes f(1582) sh 6 suam esse
 poenam h || adque P 7 xpianis D || exiliis* (alt. i in ras. ex 1
 ut uid. m. 1) D 8 cruciatos P¹R (sed u scripturus fuerat R; o
 in u corr. m. 3 aut 4 P) cruciatus (sec. hasta u alterius in ras. m. 1)
 D || adtulit PR¹ 9 tunc ante resp. ed. 1542 nunc (ante resp. fs)
 fsh || nobis D 10 maxencio D || licinium D 11 maximiano
 PRT (item Gothanus *Eutropii* et *Paeon.*) || nobis D || ecclesiis P
 12 decim (d statim corr., ex 1?) D 13 maxencium D 14 ma-
 xencius sepe (s sepe in ras. m. 1) D || ultimae (ae in *e* m. coaeva,
 deinde in e mut.) R 15 maximianus (a altera s. s. m. ut uid. 1)
 R || persequutionis (u pr. s. s. m. 1) D 16 exsequutorq; ante ras.
 R 17 tharsum] PRD (item codd. *Leid.* et *Bert.* *Eutropii*) || contra
 aduersum D solus

Licinius, repentina rabie suscitatus, omnes Christianos e palatio 18
suo iussit expelli. mox bellum inter ipsum Licinium et
Constantinum efferbuit. sed Constantinus Licinium, sororis 19
suae uirum, in Pannonia primum uicit, deinde apud Cibalas
5 oppressit uniuersaque Graecia potitus Licinium crebris bellis
terra marique adsurgentem et repressum tandem ad ¹deditionem p. 539
coegit; sed Herculii Maximiani soceri sui motus exemplo, ne 20
iterum depositam purpuram in perniciem reipublicae sumeret,
priuatum iussit occidi; quamuis omnibus iam ministris nefariae 21
10 persecutionis extinctis hunc quoque in quantum exerere potuit
persecutorem digna punitio flagitaret. Constantini filii, Crispus 22
et Constantinus et Licinius adulescens, Licini Augusti filius,
Constantini autem ex sorore nepos, Caesares sunt creati.

His diebus Arrius, Alexandrinae urbis presbyter, a ueritate 23
15 fidei catholicae deuians, exitiabile plurimis dogma constituit.

AVCTORES § 18 Licinius — expelli *Hier. 2337^a* || mox — § 20
Eutrop. 10, 5 et 6 (Orosius corrupto usus exemplari § 19 deinde scrip-
sit) exceptis § 20 Herculii — sumeret *Orosianis (cf. 7, 25 § 14)*
§ 21 *Orosius* § 22 *Hier. 2333* § 23 — § 25 *sec. Hier. 2338*
(cf. Rufin. 10, 1)

EXPILATORES 1 repentina — 3 efferbuit *exscripsit Anon. Vales.*
§ 20 3 sororis suae uirum *adsciuit Beda D. t. r. 4259* 7 sed
— 11 flagitaret *exscripsit Anon. Vales. § 29*

1 ante repentina *idem uoc. er. uid. R* 2 inter (*fuerat im ut*
uid. sed statim corr.) D || ipsum licinium] *PR* § ipsum *D recte fort.*,
Licinium ipsum *v* 3 efferbuit *P¹R¹* efferu|uit *D* 4 pannonnias
P pannonia* (*er. s*) *R* || primum (*prin in ras. m. 1*) *P* 5 uni-
uersamque graeciam (*grec- R*) *P¹* et ante *ras. R* || grecia *D*
6 assurgentem *R²* surgentem *D* 7 sed] ser *R¹* || herculii] *D*
herculi *PR* 8 depositā (*a ex u*) *R* || purpuram (*r prior s. s. m. 2*)
P purporam *D* 9 quamuis] *PRD* cum *h* 10 huenc (*c pr.*
del. m. 1) *P* || exerere] *PR* exerci *re** (*pro pr. r uid. inchoata esse x;*
eras. m) *D* exercere *G* §, *Anonymi codex; cf. 21 § 5 et 32 § 7*
11 persecutionem *O, v ante h* || pucio *D* 12 *aduliscens (*er. d*) *D* ||
licini] *PR¹* licinius *D* licinii *R²v* 13 sorore] ore *D* || nepus *R¹*
nepotes *m. 3 aut 4 P* 14 arrius] *PR* § item (*duabus r*) *infra con-*
stanter etiam D itemque Hier. codices, ut Orosium sic scripsisse existi-
mandum sit; arius D || presbiter *D* 15 deans *D*

24 qui simul ut primum Alexandriae uel notus uel notatus inter
 confusus uulgo sectatores insectatoresque factus est, ab Ale-
 25 xandro, eiusdem tunc urbis episcopo, pulsus ecclesia est. cumque
 homines, quos in errorem seduxerat, etiam in seditionem
 excitaret, apud Nicaeam urbem Bithyniae conuentus trecentorum 5
 decem et octo episcoporum factus est, per quos Arrianum
 dogma exitiabile et miserum esse euidentissime deprehensum,
 26 palam proditum ac reprobatum est. sed inter haec latent causae,
 cur uindicem gladium et destinatam in impios punitionem
 Constantinus imperator etiam in proprios egit affectus. nam 10
 p. 540 Crispum filium suum et Licinium sororis filium interfecit. prae-
 27 terea multas gentes diuersis proeliis subegit. urbem nominis
 sui Romanorum regum uel primus uel solus instituit. quae
 sola expers idolorum ad hoc breuissimo tempore condita a
 Christiano imperatore prouecta est, ut sola Romae, tot saeculis 15
 miserisque prouectae, forma et potentia merito possit aequari.

AVCTORES § 26 sed—punitionem *Orosius* || Constantinus—inter-
 fecit *Eutr. 10, 6 et Hier. 2341* || praeterea—subegit *sec. Eutr. 10, 5*
extr., ut uid. § 27 *Eutr. 10, 8 et ut uid. Augustin. C. D. 5, 25;*
cf. Oros. 3, 13 § 2

EXPILOTORES 12 urbem nom. sui, 13 instituit, 15 sola Romae,
 16 potentia — aequari *adhibuit Isidorus Orig. 15, 1, 42* 12 urbem
 nominis sui *adsciuit Beda D. t. r. 4259 (seqq. ex Isidoro sumptis)*

1 alexandriae] *D alexandria PR* 2 confusus *R^a* || sectatores
 insectatoresque] *R₅* sectatoresque (tatores *linea deletili temere traiectis*
et s. s. insectatores m. 2 aut 3) P sectatoresque *D* || alexandro] *D*
 3 tunc eiusdem] *TWh* || ecclesia] *P* || cumque] cum quo] *PR^a* 4 se-
 dictioem] *D* 5 nicaeam] *PR* nicaeam] *D* || bythyniae] *PR* bithynie
D || trecentorum decem et octo] *PRD* (decim] *D*) 6 episcoporum] *D* ||
 factō] *D* || arrianum] *PRD* 7 exitiabile (*eras. c*)] *PR* || miserunt
 (nt *del. m. 1) P* || esse] *om. fsh; est ed. 1542* || deprehensum (n s. s.
m. 1 in D) PRD 10 proprius] *P^a* || affectus] *PD* effectus] *R*
 11 sororis filium] *om. D* 13 uel solus (solus] *sed 1 del. m. 1 P*) uel
 primus] *PR* 14 & pers (s s. s. *fort. m. 1, in mg. exps al. m. s.*
viii-x) R || condit ad xpiano] *D* 15 sole] *R* 16 prouecta] *D* ||
 formā (̄ *add. m. 2 aut 3) P* || potentiaeritopus] *sit D* || marito
 (æ 2) *R^a*

tum deinde primus Constantinus iusto ordine et pio uicem 28
uertit: edicto siquidem statuit citra ullam hominum caedem
paganorum templa claudi. mox Gothorum fortissimas et 29
copiosissimas gentes in ipso barbarici soli sinu, hoc est in ^{p. 541}
5 Sarmatarum regione, deleuit. Calocærum quendam in Cypro 30
adspirantem nouis rebus oppressit. tricennialibus suis Dalmatium
Caesarem legit. cumque bellum in Persas moliretur, in uilla 31
publica iuxta Nicomediam, dispositam bene rempublicam filius
tradens, diem obiit.

10 Anno ab Vrbe condita MXCII Constantius tricensimus quintus 29
cum Constantino et Constante fratribus suis adeptus imperium
uiginti et quattuor annis tenuit. fuit inter successores Con-

AVCTORES § 28 sec. Hier. 2347^h § 29 sec. Hier. 2348
§ 30 Hier. 2350^p et 2351^r § 31 Eutr. 10, 8 et Hier. 2353^r ex-
ceptis dispositam bene remp. Orosianis cap. 29 § 1 Constantius
sqq. Eutrop. 10, 9 et (maxime xxxv et xxiiii) Hier. 2354

EXPILOTORES 1 Constantinus—6 oppressit exscripsit Anon. Vales.
§ 34 sq. 2 statuit—3 claudi exscripsit Beda D. t. r. 4259
3 Gothorum—4 gentes . . in Sarm. regione deleuit adhibuit Isidorus
Hist. Goth. 5 6 Dalmatium—7 legit uid. adhibuisse Anon. Vales.
§ 35 7 cumque—9 obiit compilauit Anon. Vales. § 35

1 et pio siquidem edicto statuit T 2 *edicto P || post edicto
interpunxerant v (item R), recte apud Anon. || ullā (~ add. m. 2 aut
3 in P, m. ut uid. 2 in R) PR 3 gotorum D || et copiosissimas
s. lin. add. m. 2 aut 3 (saec. VIII—X) P 4 barbarici] P m. 3 aut
4, s (uelut GVN₁WX₂) barbarice D barbarico P¹R s (uelut KM),
Anon. 5 sarmatarum (ta s. s. m. 1) D || calocerum R post ras.
GVN₁X₂, Anon.; calocerus Hier. codd. (nisi quod calocherius M),
calucerum D calocherum PRKMHNW (h eras. in R) Calo chareum
T calotherum O ac locerum G; cf. inscr. (uelut Latina ed. in Bulletin
Monument. 1876 p. 171) || quemdam D || cybro D 6 a*spirantem
(er. d) R 7 mo*liretur (eras. l) P -mo li***retur (eras. uc) R
8 dispositam R^a 9 obiit om. Anon. codex 10 ·ī·LXLII· (al-
terum L eras.) P ī·LX·LII· R millesimo nonagissimo secundo D ||
constancius D constantinus (n tertia del.) R || xxxv PR 11 con-
stantino (n tertia crasa sed m. 2 n s. s.) R || constantæ (æ corr. in
i m. ant.) P constantē a. ras. R 12 xxiiii PR || -cessores R¹

stantini et Dalmatius Caesar fratris filius, sed continuo militari
 2 factione decerptus est. interea maligna semper aduersus Deum
 uerum diaboli insectatio, quae ab initio mundi usque ad nunc
 a sincero fidei religionisque trãmite offusis errorum nebulis
 lubrica hominum corda perturbat, postquam Christianis im- 5
 peratoribus summam regiae potestatis in meliora uertentibus
 Ecclesiam Christi zelo idololatriae persequi destitit, aliud
 machinamentum, quo per eosdem Christianos imperatores
 3 Christi Ecclesiam uexaret, inuenit. fit igitur Arrio, noui erroris
 p. 542 auctori, ceterisque discipulis ipsius ad fami^liaritatem Constantii 10
 imperatoris promptus aditus et facilis uia. suadetur Constantio,
 ut quosdam in Deo gradus credat, et qui per ianuam ab
 errore idololatriae fuerat egressus, rursus in sinum eius, dum
 in Deo deos quaerit, tamquam per pseudothyrum inducitur.
 4 peruerso igitur zelo potestas armatur inclusa et sub nomine 15
 pietatis uis persecutionis agitur. de noua nominis electione
 contenditur, ut Arrianorum potius ecclesiae quam catholicorum
 5 sint. sequitur terrae motus horribilis, qui plurimas Orientis

AUCTORES § 3° et § 4 *sec.* {*Hier.* 2355 (cf. *Rufin.* 10, 11) ab
Orosio exornata § 5 sequitur — strauit *Hier.* 2357^h (plurimas *pro*
multis more suo Orosius)

EXPILATORES 1 Dalmatius—filius *uid. adhibuisse Anon. Vales.* § 35

2 *ad* factione, s. s. *hoc v nota, in marg. adscr. sed mox erasa sunt*
haec: c̄iuratione| oc. . . . im̄p P || decerptus] ed. Venet. 1483 v *deceptus*
PRD § *ZZ*₁; *oppressus Eutr.* || *est om. D solus || aduersum PR*
 3 *insectatio diaboli v* 4 *effusis D || ne. pulis D* 7 *eclesiam*
*P || idololatriae (lo del. m. 3 aut 4) P idolatriae RD || persequi** (i*
in ras. m. 2) R 9 *christi ecclesiam] D* § *ecclesiam (ecl- P) PR*¹
*ecclesiam xp̄i R*² || *uexari D || arrio] PRD || *noui (noui in ras. m. 1)*
P no^{ui} (ui m. 1) D || erroris om. D 10 *constanti R*¹ *constantii***|*
(circ. 5 lin. eras.) D 11 *|imperatoris (im ex corr. add. m. 1) D ||*
*promptus**| R promptus D promptus P || constancio D* 12 *dō**
*(o in ras. m. 2; dēo ut uid. m. 1) R || grados P*¹ 13 *idololatriae]*
*P*¹*D idolatriae P post corr. m. ant., R || rursus] PRG om. D*
rursus (sic) T rursus WX₁ fsh reuersus antea v 14 *pseudothyrum]*
D pseudotyrum R pseudo tyrum P; pseudo atriū V 16 *uis] suae*
D || agi|tur R^a 17 *arrianorum] PRD || ecclesiae P ecclesia (ccles*
in ras. m. 1; pro c alt. fuit l) D 18 *sint om. D*

urbes solo strauit. Constantinus dum Constantem fratrem bello
 insectatur, incauta petulantia periculis sese offerens, a ducibus
 eius occisus est. Con'stans aduersus Persas et Saporem, qui 6
 Mesopotamiam uastauerat, nouem proeliis parum prospere ^{p. 543}
 5 decertauit. nouissime seditione atque intemperantia militum
 nocte adoriri pugnam coactus, patratam paene uictoriam insuper
 uictus amisit. post cum se intolerandis uitiiis dedisset ac poena 7
 prouincialium fauorem militum compararet, Magnentii dolis
 in oppido, cui Helena nomen est, in proximo Hispaniae interfectus
 10 est. Magnentius enim apud Augustodunum arripuit imperium, 8
 quod continuo per Galliam Africam Italiamque porrexit.
 in Illyrico autem Vetranionem, aetate grandaeuum, imperatorem 9
 sibi milites creauerunt, uirum natura simplicem cunctisque
 iucundum, sed qui ne prima quidem umquam litterarum
 15 elementa didicisset. itaque cum primas litteras litterarumque 10
 syllabas imperator senex interdum inuitus meditaretur, a
 Constantio, qui tunc in Magnentium ultione fratris accensus
 bellum parabat, deponere iussus imperium, abiciens cum litteris

AVCTORES § 5 Constantinus—occisus est *Eutr.* 10, 9 § 6 *Eutropius* 10, 10 (quo male intellecto Constantem pro Constantio dixit) et (qui Mesop. uast.) 10, 8 et (nouem) *Hier.* 2363 § 7 *Eutr.* 10, 9 § 8—§ 11 *Eutr.* 10, 10 et 11 et (§ 8 apud—imperium) *Hier.* 2366^a exceptis § 10 cum pr.—syllabas . . interdum inuitus et abiciens — dimisit *Orosianis*

EXPILATORES 1 Constantem adsciuit *Seuerus Chron.* p. 447

1 strauit (ra in ras. m. 1 ex *r) *D* || constantius *PR*^a 2 insectatur (s statim ex c corr.) *D* || ad petulantia in marg. ras. *P* || periculo *D* 3 constans] *PRD*₅ constantinus *M*² Constantius *h*; cf. § 7 4 uastauerat] *PRD*₅ uastauerant *T* m. post., v || proelis *R*^a 5 adque *R*¹ 6 patrata tam *D* 7 constans post cum se add. *WT(VO)* ed. 1542 *h* || paena *R* 8 compararet *PR*¹ || magnentii dolis *P* magnentii]dolis (tii ex ti m. fort. 1, eras. i) *R* 9 elena *D* 10 augusto dunum *D* augustu dunum *P* augusti* dunum (i radendo ex u) *R* 11 perrexit *D* 12 yllyrico *P* yllirico *R* illirico *D* || ueteranionem *D* || grandaeuum *R* 14 iocundum *PRD* || quide*m (er. 1) *D* 15 primum cum *Port.* *Y*₄*Y*₇ *Grubitz* || delicis-sed *D* || p***rimas (er. fort. lu) *R* 16 a* *R* 17 constatio *D* || magnencium *D* 18 iussus (us in ras. m. 1) *D*

p. 544 purpuras con¹tentusque priuatis feriis, palatium simul scholam-
 11 que dimisit. Nepotianus deinde Romae, Constantini sororis
 filius, gladiatorum manu fretus inuasit imperium: qui deinde
 cum improbus ac per hoc inuisus cunctis esset, a Magnentianis
 12 ducibus oppressus est. sequitur bellum illud horribile inter 5
 Constantium Magnentiumque apud Mursam urbem gestum, in
 quo multa Romanorum uirium profligatio etiam in posterum
 13 nocuit. Magnentius tamen uictus aufugit ac non multo post
 apud Lugdunum propria se manu interfecit. Decentius quoque
 frater eiusdem, quem Caesarem Galliis praefecerat, apud 10
 14 Senonas laqueo uitam finiuit. continuo Constantius Gallum,
 patruī filium, Caesarem legit: quem rursus crudeliter ac
 tyrannice agentem paulo post quam crearat occidit. Siluanum
 quoque, per Gallias rebus nouis inhiantem, mature circum-
 15 ueuiendum opprimendumque curauit. igitur Siluano interfecto 15
 Iulianum patruēlem suum, Galli fratrem, Caesarem creatum
 misit ad Gallias; itaque Iulianus Caesar euersas oppressasque
 ab hoste Gallias strenuissime in integrum restituit, Alaman-

AUCTORES § 12 et § 13 *Eutr.* 10, 12 et (§ 13 propria *sqq.*) *Hier.*
 2369^m; apud *Eutropium Hieronymi auctorem excidit fort.* Decentius
ante Senonis § 14 *Hier.* 2367ⁱ et 2370^a et *Eutr.* 10, 13
 § 15 *Eutr.* 10, 14

EXPILOTORES 17 misit ad Gallias *compilauit Seuerus Chron.*
 p. 447

1 purpuras (r *prior s. s. m. ant.*) P || priuatis] pria | D || scuolam
 que (u *pr. statim in h corr.*) D scolamque PR 2 neputiamus
 D || romae] ***** *haud dubie romae er., ro et e adhuc agnoscuntur D*
 romę (, *eras. sed m. ut uid. 2 restit.*) R 4 improbus R^{al} || magnen-
 tianis (is *radendo ex us*) R 5 oppresus R^a 6 mussam D
 myrsam G || urbem *ex corr. add. m. 1* D 7 romanorum] PRDT
 WN₁O romanarum (s)v; romani imperii *Eutr.* 10 galliis] D
 gallis PRv; ad tuendas gallias *Eutr. et Hier.*; cf. 35 § 10 12 pa-
 trui filiū] (patruī *in ras., filiū ex corr. add. m. 1*) D 13 post quem
 D || creauerat h || silianum D 14 galia D || maturaē P mature
 a. ras. R 16 iulianom Rⁱ 17 ad (a s. s. m. 1) D 18 hoste]
 DVGM^aT(O)h hostibus PRKM^bHNWN₁X₂v || gallia R^a gallias
 habuit W || strenuosissime W || intergrum (r *prior del. m. 1*) P
 in^ttegrum reseruauitque (in m. 1) W

norum paruis copiis magnam multitudinem fudit, Rheno Germanos reuinxit. his elatus successibus fastigium usurpauit 16 Augusti et mox Italiam Illyricumque peruadens Constantium Parthiis proeliis occupatum regni parte priuauit. Constantius 17
 5 Iuliani scelere comperto dimissa expeditione Parthorum dum ad ciuile bellum reuertitur, in itinere inter Ciliciam Cappadociamque defunctus est. ita ille qui discissa pace et unitate 18 fidei catholicae Christianos aduersum Christianos armans ciuili, ut ita dicam, bello Ecclesiae membra dilacerauerat, totum
 10 inquieti tempus imperii molestissimumque spatium uitae suae bellis ciuilibus etiam per propinquos et consanguineos excitatis exercuit exegit expendit.

'Anno ab Vrbe condita MCXVI Iulianus dudum Caesar, post ^{p. 545} 30 autem tricesimus sextus ab Augusto rerum potitus anno uno
 15 et mensibus octo imperii summam solus obtinuit. Christianam 2 religionem arte potius quam potestate insectatus, ut negaretur fides Christi et idolorum cultus susciperetur, honoribus magis prouocare quam tormentis cogere studuit. aperto tamen praeceptis 3

AVCTORES § 16 et § 17 *Eutrop.* 10, 15 *exceptis* Italiam et regni parte priuauit § 18 bellis ciuilibus—consanguineos *cf. Eutr.* 10, 15 cap. 30 § 1 Iulianus *sqg. Hier.* 2378 *illis* dudum Caesar *ex superioribus additis*; rerum potitus *ex Eutr.* 10, 16 § 2 *Hier.* 2378 et *Rufin.* 10, 32 § 3 — professor esset *Hier.* 2379^b

EXPIIATORES 5 dum—6 reuertitur *adhibuit Seuerus Chron.* p. 448, 2

1 m*ultitudinem P 2 ger^amnus (*sic a m. 1 s. s.*) D || reuinxit *a. ras. R* reuixit (*x statim ex t*) D 3 yllyricumque P yllyricumque R 5 conperto PR^a 6 ciliam R^a 7 ita qui [*sic saepe pro itaque*] ille qui D || discissa (*e in i corr. m. ant.*) P discersa (*r m. 1 ex s*) D dis|cissa***** (*eras. 4 uel 5 litt.*) R || pate D 8 aduersum] DG aduersus PR 9 eclesiae P ecclaesiae D || laccrauerat D 10 inquietum v || imperii sui v 13 Anno ***** R || ī·cxvī P ī·cxvī· R millesimo centissimo sexto decimo D || iamdudum DGVKMTONWX₂ || ccsar PD 14 trecissimus sextus D xxxvī PR || rerum] KM *cum Eutropio* regnum P *et a. ras. R, N₁NWX₂*; regno R p. r., DGHTOv || potitus (*pr. t ex s?*) R 15 viii PR 16 art*ē (*er. a*) R

edicto, ne quis Christianus docendorum liberalium studiorum professor esset. sed tamen, sicut a maioribus nostris compertum p. 546 ha¹bemus, omnes ubique propemodum praecepti condiciones 4 amplexati officium quam fidem deserere maluerunt. Iulianus autem bellum aduersum Parthos parans cum Romanas uires 5 contractas undique ad destinatum secum traheret perditionem, Christianorum sanguinem dis suis uouit, palam persecuturus 5 ecclesias, si uictoriam potuisset adipisci. nam et amphitheatrum Hierosolymis extrui iussit, in quo reuersus a Parthis episcopos monachos omnesque eius loci sanctos bestiis etiam arte 10 6 saeuioribus obiceret spectaretque laniandos. itaque postquam a Ctesiphonte castra mouit, dolo cuiusdam transfugae in deserta perductus, cum ui sitis et ardore solis atque insuper labore harenarum confectus periret exercitus, imperator tanto rerum periculo anxius dum per uasta deserti incautius euagatur, ab 15

AVCTORES § 3 sed tamen *sqq.*] *cf. Augustin. Confess. 8 § 10 (uol. 1, 148 Ben.)* § 4 *Hier. 2379^k (Eutr. 10, 16) et (palam—adipisci) Rufin. 10, 36* § 5 *ignotus* § 6 — mouit *Eutrop. 10, 16* || dolo *sqq. Hier. 2379^k*

EXPILOSORES 12 dolo — p. 511, 1 interiit *compilauit Iordanis Chron. p. 237 C²*

1 christianos (*qui -us et -os saepissime confudit*) *D* || docendorum (*pr. d radendo ex d*) *D* 2 professor* (*r fin. in ras. m. 2*) *P* || compertum *PR¹* 3 condiciones *R* condiciones (*s in ras. ex m m. 1*) *D* 4 amplexati *D* || iulianus (*1 m. 1 in ras., ex d?*) *D* 5 aduersus *h* || romanus *D* 6 contractas (*f in t corr. m. 3*) *P* || *traheret* (*er. p?*) *D* 7 sanguinem *D* || dis] *D* diis *PR* 8 ecclesias] *PR* (ecclesias *P*), ς (*uelut GX₂*) ecclesiam *D*, ς (*uelut VOW*) eccfis *M* || adipisci (*i s. s. m. 1*) *P* 9 hierosolymis *R^b* || partis *D* || episcopus *R^a* 10 bestiis (*altera e in i corr. m. ant.*) *P* 11 obiceret] *RD* (*t ex corr. add., al. m. ? R*) obi*cret *P* || expectaretque *PR* || a ctesiphonte castra mouit dolo] (*uit dolo ex corr. add. m. 1, reliqua in ras. m. 1*) *D* 12 ctesiphonte *PR* 13 ui *in ras. (m. 1?) fort. ex -VI- R* || et om. \S || atque—14 harenarum *om.* \S || adque *PR¹* (*corr. m. coeua ut uid. in R*) 14 imperator—15 anxius] ipse tantorum discriminum anxius (*anxius 1*) \S || tanto (*ta in ras. m. 1*) *D* 15 anxius *a. ras. R*

obuio quodam hostium equite conto ictus interiit. sic misericors Deus impia consilia impii morte dissoluit.

¹Anno ab Vrbe condita M^{CXVII} Iouianus tricesimus septimus ^{p. 517} 31
 imperator in summo rerum discrimine ab exercitu creatus
 5 cum et locorum iniquitate captus et hostibus circumsaeptus
 nullam euadendi facultatem nancisceretur, foedus cum Sapore
 Persarum rege, etsi parum ut putant dignum, satis tamen
 necessarium pepigit: quippe, ut tutum et incolumem Romanum 2
 exercitum non solum ab incursu hostium uerum etiam a
 10 locorum periculo liberaret, Nisibi oppidum et partem superioris
 Mesopotamiae Persis concessit. inde dum ad Illyricum rediens 3
 per Galatiam iter agit, cum in cubiculum quoddam nouum
 sese cubitum recepisset, calore prunarum et nidore parietum
 nuper calce inlitorum adgrauatus et suffocatus, octauo demum
 15 mense quam imperare coeperat uitam finiuit.

AUCTORES § 1. Iouianus — creatus *Hier.* (2379^k et) 2380 et (ab exercitu) *Eutrop.* 10, 17 || cum — nancisceretur *Rufin.* 11, 1 || foedus — pepigit *Eutr.* 10, 17 et *Hier.* 2380¹ § 2 quippe — liberaret *Orosius* || Nisibi *sqq.* *Hier.* 2380¹ excepto superioris, quod ex choro-grapho suo uid. repetisse § 3 *Eutr.* 10, 17 et 18 et (octauo .. mense) *Hier.* 2380

EXPILOTORES 12 per Galatiam adsciuit *Seuerus Chron.* p. 448

1 *equite (eras. a, q mut. in q̄ m. coaeva) R || conto ictus] conuictus
 D conto ilia percussus § 3 ·I·CXVIII· (II radendo ex III) R
 millesimo centissimo septimo decimo D || trecissimus septimus (septimus
 s. s. m. 1) D XXXVII PR 4 in] cum in (cum s. s. m. aequalis,
 fort. 2) R || ercitu R^a 5 cum om. R || circumseptus PRD
 8 totum R¹ (corr. m. coaeva) tum D || incolumen PR (-ñ R)
 10 nisibi] PR, ex corr. m. ant. WX₂ nisiui P¹ nisi -VI- R¹ (corr. m.
 al. sed. ant.) insibi D nisi sibi V nizibi HN₁ nisibin G (ε) v ||
 obpidum D || mesopotamiae superioris D; an delendum superioris cum
 M^b ? 11 maesopotamiae a. ras. R || concessisset D || illyricum]
 D yllyricum P ylliricum R 12 galaciam D gallatiam R || cubi-
 lum D 13 parietum (ietu m. 1 in ras.) P 14 illitorum PR
 15 quam (q statim ex p ut uid. corr.) D

p. 548

32 ¹Anno ab Vrbe condita MCXVIII Valentinianus tricesimus octauus apud Nicaeam consensu militum imperator creatus est mansitque in eo annis undecim. qui cum Christianus integra fide sacramentum militiae gereret sub Iuliano Augusto tribunus scutariorum, iussus ab imperatore sacrilego aut immolare idolis aut militia excedere, fideliter sciens et grauiora Dei esse iudicia et meliora promissa, sponte discessit. ita parua interiecta mora Iuliano interfecto ac mox Iouiano mortuo qui pro nomine Christi amiserat tribunatum, retribuente Christo in locum persecutoris sui accepit imperium: qui postea fratrem suum Valentem participem fecit imperii, Procopium tyrannum pluresque postea satellites eius occidit. terrae motus per totum Orbem factus ita turbatum quoque pelagus excussit, ut per uicinas terrarum campestrium partes refuso mari plurimae insularum urbes concussae et subrutae perisse referantur. Valens ab Eudoxio episcopo, Arriani dogmatis assertore, et baptizatus et persuasus, in saeuissimam haeresim declinauit; ¹sed malignam

AVCTORES § 1 MCXVIII] *item Eutropius 10, 18 (xvii codd. Leid. et Bert.)* || Valentinianus *sqq. Hier. 2381.2380ⁿ.2391^k, exceptis consensu militum § 2 et § 3 Rufinus 11, 2 et (§ 2 tribunus scutariorum) Hier. 2380ⁿ § 4 Hier. 2380ⁿ et 2382^b § 5 Hier. 2382ⁿ § 6 Valens—declinauit Hier. 2382^d || sed malignam—§ 7 Orosius ? (cf. Rufin. 11, 2)*

EXPILORES 1 Anno—2 tricesimus *exscripsit Paulus 275* 3 qui cum—10 imperium *excerpsit Paulus 276* 12 terrae—15 subrutae *Hieronimo quoque usus excerpit Paulus 277 not. lin. 6—8* 15 Valens—p. 513, 2 compressus est *excerpsit Paulus 277 not. lin. 8—10*

1 ·ī·CXVIII (*sic*) P ·ī·c·XVIII. (III. *ex* II. *al. m.*) R millésimo centesimo octauo decimo ꝥ millesimo octauo decimo (*sic*) D || trecissimus octauus D XXXVIII PR 2 niceam GT niciam PRD 3 XI PR || q *in q̄ mut. al. m. R* 4 gereret] ꝑ (*uelut O*) Grubitz p. 36 gereret et PRD ꝑ (*uelut VGTWO₁*) 6 ido*lis (*er. ut uid. l*) P || militia] a militia Ꝩ || excidere D || et *om. V* || esse dei DVW 8 iuuiano D iouiniano Ꝩ 9 tribuente (*en partim in ras. m. 1, corr. ex na?*) D 11 imperii] PRD ꝑ imperii et v || ty*|rannum (*eras. r*) P tyrraunum D 15 ꝑ concussae D || referuntur PR^t 16 arriani] PRD 17 persuasus (*corr. m. fort. 1 deinde m. 2*) R || scaeuissimam P (*non R*) D || heresim PRD

insectationem diu texit nec uoluntati potestatem admiscuit, quoad uiuentis fratris auctoritate compressus est. contemplabatur 7 enim de eo, quantam uim in ulciscenda fide imperator posset exerere, qui tantam constantiam pro retinenda quondam miles 5 habuisset.

Horum anno imperii tertio Gratianus Valentiniani filius 8 imperator est factus. eodem anno apud Atrebatas uera lana de nubibus pluuiæ mixta defluxit.

Praeterea Athanaricus rex Gothorum Christianos in gente 9 sua crudelissime persecutus, plurimos barbarorum ob fidem interfectos ad coronam martyrii sublimauit, quorum tamen plurimi in Romanum solum non trepidi, uelut ad hostes, sed certi, quia ad fratres, pro Christi confessione fugerunt.

Valentinianus Saxones, gentem in Oceani litoribus et paludibus 10

AVCTORES § 8 *Hier.* 2383as § 9 Athan.—in Rom. solum ..
fugerunt *Hier.* 2385^m § 10 *Hier.* 2389^b *exceptis* gentem — meditantés (cf. *Ammianus Marcellinus* 28, 5 § 1)

EXPILOTORES 6 anno—7 factus *adhibuit Paulus* 276, 16—18
7 eodem — 8 defluxit *exscripsit Paulus* 277, 13—15 9 Praeterea —
11 sublimauit *compilauit Paulus* 277 *not. lin.* 10—12 9 Athan. —
13 fugerunt *adhibuit Isidorus Hist. Goth.* 6 14 Valentinianus —
p. 514, 5 insederunt *excerpsit Paulus* 280 14 Saxones — p. 514, 5
insederunt] *hinc* Saxones Burguntionesque (unt *m. 2 ex ut*) qui plus LXXX
milia armatorum primum Reni in limbo castra metassent (*sic §*) *Iordanis Chron. p. 237 E²*
14 Saxones — 514, 1 *terribilem adhibuit Isidorus Orig. 9, 2, 100*

2 quo adiuuentis (d *in b corr. m. 3*) P quod uiuentis R quoadiuuentis D quod at uiuentis adiuuantis V || compressus D compssus (on *in ð* mut. m. 2*) R 3 ulscscenda D ulciscendi P¹R ulciscendę *corr. m. ant. P* || possit DGV 4 exere] DN₁M exerecre PRG VWX₂ (ς) v || retinende P^a || quodam R^a; *post hoc s. s. .f. qñ* fuit miles et ñ ĩpator *m. saec. fort. XIII R* 7 atrebatas] PR adrabatas D 9 athanarieu.] GVX₂ athnaricus W haitanaricus PRK hiatanaricus D haatanaricus M; athalaricus N halarichus (h *prior s. s. m. ant.*) N₁ 10 crudelissimæ PD crudelissimę (si *s. s. m. 1, e radendo corr. in e*) R || barbaro rum (o *in ras. m. 1*) P 12 plurimi (mi *s. s. m. 2*) P || non om. D || ad hostes sed certi quia om. D 13 quia] PRGONWX₂ qui VN. quasi H quod (KM) fsh, om. T 14 gentem D

inuiis sitam, uirtute atque agilitate terribilem, periculosam
 Romanis finibus eruptionem magna mole meditantem in ipsis
 11 Francorum finibus oppressit. Burgundionum quoque nouorum
 hostium nouum nomen, qui plus quam octoginta milia, ut
 12 ferunt, armorum ripae Rheni fluminis insederunt. hos quondam 5
 subacta interiore Germania a Druso et Tiberio, adoptiuus filius
 Caesaris, per castra dispositos in magnam coaluisse gentem
 atque ita etiam nomen ex opere praesumpsisse, quia crebra per
 p. 550 limi^ltem habitacula constituta burgos uulgo uocant, eorumque
 esse praeualidam et perniciosam manum, Galliae hodieque 10
 13 testes sunt, in quibus praesumpta possessione consistunt; quamuis
 prouidentia Dei Christiani omnes modo facti catholica fide
 nostrisque clericis, quibus oboedirent, receptis blande mansuete
 innocenterque uiuant, non quasi cum subiectis Gallis sed uere
 cum fratribus Christianis. 15

AVCTORES § 11 *Hier.* 2389° (armorum *Orosius addidit per-*
peram) § 12 *ignotus* § 13 *Orosius*

EXFILATORES 4 nouum nomen et § 16 *his uid. usus esse Fredegar,*
cf. Monod, Bibl. de l'école des hautes études 35 (1878) p. 230 sqq.
 4 nomen—5 insederunt *adhibuit Isidorus Orig. 9, 2, 99* 5 hos—
 9 uocant *adhibuit Isidorus Orig. 9, 2, 99* 12 Christiani—facti *ex-*
pressit Paulus 280, 24 sq.

1 inuiis] inuis *D* || sitam (si s. s. m. 1) *R* || adque *PR'* || terribilem
D 2 meditantem *β* 3 burgundiorum *KM* Burbundiorum
V || nouum *om. D solus, post nomen exhibet W* 4 octoginta milia]
DGV (-gentia *D*) $\overline{\text{LXXX}}$ *W* ζ *β* (*item Hier.*), $\overline{\text{LXX}}$ mil. *P* $\overline{\text{LXX}}$ mil.
R δ ccc $\overline{\text{LXX}}$ *X, Z* || octoginta] $\text{℥M}'$ octogenta ℥ octingenta M^2
 5 heni *R'* || insederunt (e prior s. s. m. 1) *D* 6 a druso—7 gentem]
 per castrorum limites (limes M) positi a tiberio caesare (ces- ℥) in
 magnam coaluere (coalere ℥ coaluerunt ℥ coluerunt *corr. in caluerunt*
 M) gentem ℥ || tibeo *D* 7 dispositas *P^a* || coaluisse *D*
 8 adque *P* || ex opere praes.] ex locis sumpserunt ℥ || praesumpsisse
PD || crebro *D* 9 limites ℥ || uulgo burgos ℥ 10 perniciosam
R pernicios *D* || galli*** (*hastae 3 er.*) *R* 11 persumpta *D* prae-
 sumpta *P* 12 omnes Christiani *v* 13 re*ceptis (c in ras. m. 1)
D || blan^{de}*ansuite (n ex m radendo factum) *D* 14 innocenterque]
GVTW (ζ) innocentesque *PRKMNX*, innocentes *D* || uiuant (n statim
 ex t corr.) *D* || non *om. D* 15 xpianus (nis ex nus radendo factae) *D*

Anno autem undecimo imperii sui Valentinianus, cum Sarmatae 14
sese per Pannonias diffudissent easque uastarent, bellum in
eos parans apud Brigitionem oppidum subita effusione sanguinis,
quod Graece apoplexis uocatur, suffocatus et mortuus est.

5 Post quem Gratianus filius Occidentis imperium tenuit, 15
Valente patruo in Orientis partibus constituto; Valentinianum
etiam, fratrem suum paruum admodum, socium creauit imperii.

Anno ab Vrbe condita MCXXVIII Valens tricesimus nonus 33
imperium quattuor annis Valentiniano mortuo tenuit, cui soli,
10 cum impie ageret, potuisset erubescere. ilico uelut effrenata
'libertatis audacia legem dedit, ut monachi, hoc est Christiani p. 551
qui ad unum fidei opus dimissa saecularium rerum multimoda

AUCTORES § 14 *Hier. 2391^{ik} et (bellum—parans) ut uid. Rufinus*
11, 12 § 15 *Hier. 2391^k et (paruum admodum) Rufinus 11, 12 uel*
13, *exceptis Occidentis et in Orientis partibus cap. 33 § 1 imperium*
—tenuit Hier. 2391^k et 2394, cf. 2381 || legem sqq. sec. Hier. 2391^m

EXPILATORES 1 Anno—4 uocatur *insertis Victorianis excerpit*
Paulus 280, 26—281, 9 5 Gratianus—tenuit, 6 Valentinianum ..
7 fratrem suum .. socium—imperii *adhibuit Beda D. t. r. 4332*
5 Gratianus—7 imperii *excerpit Paulus 282, 3—not. lin. 2* 8 Anno
—9 tenuit *excerpit Paulus 282, 1—3* 8 Valens.. 9 imperium—an-
nis.. tenuit *adhibuit Beda D. t. r. 4332* 10 cum impie—11 dedit
expressit Paulus 282 not. lin. 10—283, 6

1 XI PR || imperii] *DGVWKM* § (ς) regni *PRX₂* 2 easque
(s s. s. m. 1) *D* 3 brigitionem oppidum *om. D* brigitionē (~ *add.*
m. 2) PR bricitionem *T* brigione *G* briccionem *VW* brigantione
H || sanguinis *om. D* 4 quod] quae § || grece *RD* || apoplexis
PR¹ 5 post quem] postquam *D* || filius suus *O* filius eius *M^av*
7 paruolum (-uulum *ℳ*) admodum (amm- *℔*) § || sotium *R¹*
8 millesimo centissimo octauo *D* || trecesimus nonus *D* *XXXVIII PR*
9 imperium (*alt. i in ras. m. 1) P* imperium orientis § || III *PR* ||
annis] *DGVW* (ς) § annos *PRN₁X₂*; *in archetypo añi. fuerit*
10 cum *in ras. m. ant. (fuitne coll ?) P* || impie (e *in ras. al. m. ex ae*
post deletam aliam corr.) R || ageret] *PR₅, h in adn., Grubitz p. 36*
agere *DVKM* ageret et *v* || erubesceret (-bisc- *D) DV* || ueluti *DW* ||
effrenatam *V* 11 libertatis] *PRWX₂* liber *DHN* libera *G¹VN₁KM*
liberaque *G³* || audacia (*i in ras. m. 1) P* audatia *D* 12 qui ad
unum] quia-dudum (a et -erasa) *R* || ad] da *D* || demissa *D*

2 actione se redigunt, ad militiam cogentur. uastas illas tunc
 Aegypti solitudines harenasque diffusas, quas propter sitim ac
 sterilitatem periculosissimamque serpentum abundantiam con-
 uersatio humana non nosset, magna habitantium monachorum
 3 multitudo compleuerat. huc tribuni et milites missi, qui sanctos 5
 ac ueros milites Dei alio nomine persecutionis abstraherent. in-
 4 terfecta sunt ibi agmina multa sanctorum. quae autem per
 diuersas ubique prouincias his similibusque iussis aduersus
 ecclesias catholicas et rectae fidei populos gesta sint, satis
 significatum ipsa reticendi electione sufficiat. 10
 5 Interea in Africae partibus Firmus sese excitatis Maurorum
 gentibus regem constituens Africam Mauretaniumque uastauit;
 Caesaream urbem nobilissimam Mauretaniae dolo captam,
 deinde caedibus incendiisque completam barbaris in praedam
 6 dedit. igitur comes Theodosius, Theodosii qui post imperio 15

AVCTORES § 2 et § 3 *sec. Hier. 2391¹ et Rufinum 11, 3—4 princ.,*
cf. 8 § 4 *sec. Rufinum 11, 4 extr. et 5* § 5—§ 7 *ignotus;*
 § 6 Theodosius — pater *eadem habet Hier. 2391^a, § 7 iussus interfici*
cf. Hier. 2391^a

EXPILOTORES 1 uastas — 5 multitudo *adhibuit Paulus 283, 7—*
not. lin. 1 7 per diuersas — 9 populos *compilauit Paulus 283,*
13 sq. 11 Interea — 12 uastauit *exscripsit Paulus 283, 15—17*
 15 igitur — 517, 9 praebuit *excerpsit Paulus 283, 19—28* 15 comes
adsciuit Seuerus Chron. p. 448, 27

1 *supra actione scr. nota 7 et in mg. scr. m. ut uid. 3: obseruatione*
P || aegypti (-ipti V) tunc DVOW 3 *conuersatione D*
 4 *monachorum R^a* 5 *compleuerat (ue in ras. m. 1) D compleuerat*
PR¹ || missi|si qui D || ante qui sanctos uersus principio 12 fere litt.
erasae in R 6 *ueros] D₅ uenerabiles PRX₂Z || persecutiones*
P¹R¹ persecutinis D 7 **ibi (una litt. er.) P || s*anctorum (eras.*
c) R 8 *-que* (e in ras. m. fort. 1, ex ae ?) R || iussit D || ad-*
uersus] PD diaduersus R¹ diu aduersus R m. coaeva 9 *eclesias*
PD || populus R^aD 10 *significatur (ur in ū corr. m. 2) P ||*
electione] lecticendi lectione D 11 *fir*mus (er. i) D* 12 *post*
gentibus erasum est sese| deinceps sequuntur sed expuncta sunt excitatis
maurorum gentibus D || mauretaniumque] P¹ mauritaniamque (post
corr. m. ant. P) PRD 13 *† post urbem in P || mauretaniae] PR¹*
mauritaniae DR² 14 *incendii] D || completam R²* 15 *im-*
perio (o in ras. ex ū ?) R imperium D

praefuit pater, a Valentiniano missus effusas Maurorum gentes multis proeliis fregit, ipsum Firmum afflictum et oppressum coegit ad mortem. post cum experientissima prouidentia totam 7 cum Mauretania Africam meliorem pristinis reddidisset, insti-
5 mulante et obrepente inuidia iussus interfici, apud Carthaginem p. 502
baptizari in remissionem peccatorum praeoptauit ac postquam sacramentum Christi quod quaesierat adsecutus est, post gloriosam saeculi uitam etiam de uitae aeternitate securus percussori iugulum ultro praebuit.

10 Gratianus interea imperator admodum iuuenis cum inaesti- 8
mabilem multitudinem hostium Romanis infusam finibus cerneret, fretus Christi potentia, longe inpari militum numero sese in hostem dedit et continuo apud Argentariam, oppidum Galliarum, formidulosissimum bellum incredibili felicitate confecit. nam
15 plus quam triginta milia Alamannorum minimo Romanorum detrimento in eo proelio interfecta narrantur.

Tertio decimo autem anno imperii Valentis, hoc est paruo 9
tempore postea quam Valens per totum Orientem ecclesiarum

AVCTORES § 8 Gratianus .. apud — Galliarum .. xxx m. Alamannorum .. interfecta (strata *Hier.*) *Hier.* 2393^a § 9 — § 11 *Hier.* 2393st *exceptis maxime his* § 9 hoc est — germinauit (*Orosianis*) et § 10 diu — percita et transito — fugientes

EXPILOTORES 10 Gratianus — 16 narrantur *exscripsit Paulus* 288, 25 — 289, 4

1 a] e R¹ 2 firmum] primum D || adffictum PR¹ 3 prouidentia — 4 reddidisset] prouidentia africam composuisset § 4 mauritania R²D || melioratam O || pristinis] PRD₅ pristinis legibus Z₁v; principibus coniecit h || instimulante] PRGWX₂(₅)v stimulante DVHON, § 5 obrepente] hortante VTO || interfeci P^a ante iussus *supra scriptum* a ualente m. 2^a in G *supra* interfici scr. ab ualente in M a (a om. B¹) ualente interfici § || apud] a|apud D || karthaginem PR 7 assecutus R² || pos D 8 etiam om. D solus 10 inaestimabilem] innumerabilem DTOW 12 inpari R² inparem D 13 et om. PR 14 formidolosissimum (furm-D) R²D || filicite D 15 xxx PR || minimo romanorum om. D 17 inperii R¹ || hoc ē (ē s. s. m. 1) R 18 ecclesiarum P ecclesiarum D

lacerationes sanctorumque caedes egerat, radix illa miseriarum
 10 nostrarum copiosissimas simul frutices germinavit. siquidem
 gens Hunorum, diu inaccessis seclusa montibus, repentina rabie
 percita exarsit in Gothos eosque passim conturbatos ab antiquis
 sedibus expulit. Gothi transito Danuio fugientes, a Valente sine
 11 ulla foederis pactione suscepti ne arma quidem, quo tutius
 p. 553 lerabilem 'auaritiam Maximi ducis fame et iniuriis adaecti
 in arma surgentes, uicto Valentis exercitu per Thraciam sese,
 miscentes simul omnia caedibus incendiis rapinisque, fuderunt. 10
 12 Valens egressus de Antiochia cum ultima infelicis belli

AVCTORES § 12 *Hier. 2394 et Rufin. 11, 13*

EXPILATORES 3 gens — 5 a Valente *exscripsit Beda De t. r. 4332*
 3 gens — 5 expulit *exscripsit Paulus 284* 3 gens — 4
 Gothos] Post autem non longi temporis interuallum (intervallo §), ut
 refert Orosius, Hunorum gens omni ferocitate atrocior exarsit in Gothos
Iordanis Get. 24 5 Gothi — 6 suscepti, 7 deinde — p. 519, 2 im-
 perauit *compilauit Paulus 285* 9 uicto — 10 fuderunt *exscripsit*
Beda D. t. r. 4332

1 lacerationem *D* || s*anctorum|que (*er. c*) *R* || miseriarum *D*
 2 copiosissimas] *P¹R* (a *in o mut. m. ant. in P*) copiosissimos (*cup-*
D) *D* § *v* || germi|nauit (i *prior in ras. m. 1 ex a*) *R* 3 hunorum]
PRD §² hunnorum § §¹ (*in marg. de hunis m. 1 §*) unnorum *U* ||
 deu *D* || ** clusa (*eras. uid. se coni. cum praecedd.*) *R* se clausa
KMN₁ clausa *X₂Z* exclusa *V* || rabię a. *ras. R* rapie *D* 4 go-
 thor *D* || passim] *PRKMHTNWN₁Z* parsim *D* sparsim *GV(O) X₂v*
om. §; cf. § 14 5 cothi *D* || danouio *D* danubio *PR* 6 fue-
 deris *D* 8 maximi (mi *in ras. m. 2*) *P* 9 sur gen tis (u *statim*
ex a) *D* || uicto] metu *D* || sese per trachias (h *eras. §*) infudere (in-
 fundere *U*) omnia caedibus incendiisque uastantes § || thrachiam *PR*
 10 miscentes] miscentesque *P^aKMN₁* (-que *N₁*) et a. *ras. fort. G* quae
D || -que] qui *D* || fuderunt] *PRD* § *Z* (*in ras. m. 2 et post hoc uoc.*
usque ad uersus finem rasura; hic uersus incipit a rapinisque, praece-
dens ab exercitu in P); foedarunt, coniuncto miscentes cum praecedd.,
inde ab ed. 1526 v; superatis in congressione Romanis Gothi funduntur
in Thracia Hier. 11 de *om. §* || anthiochia *P* et a. *ras. R*
 anthocia *D*

sorte traheretur, sera peccati maximi paenitentia stimulatus episcopus ceterosque sanctos reuocari de exiliis imperauit.

Itaque quinto decimo imperii sui anno lacrimabile illud 13 bellum in Thracia cum Gothis iam tunc exercitatione uirium 5 rerumque abundantia instructissimis gessit. ubi primo statim impetu Gothorum perturbatae Romanorum equitum turmae nuda peditum deseruere praesidia. mox legiones peditum 14 undique equitatu hostium cinctae ac primum nubibus sagittarum obrutae, deinde, cum amentes metu sparsim per deuia 10 cogerentur, funditus caesae gladiis insequentum contisque perierunt. ipse imperator cum sagitta saucius uersusque in 15 fugam aegre in cuiusdam uillulae casam deportatus lateret, ab insequentibus hostibus deprehensus, subiecto igne consumptus est et, quo magis testimonium punitionis eius et diuinae 15 indignationis terribili posteris esset exemplo, etiam communi caruit sepultura.

AVCTORES § 13—§ 15 *Hier. 2395 exceptis maxime* § 13 iam tunc —impetu, § 14 ac primum—cogerentur..gladiis—perierunt, § 15 et quo — exemplo *Orosianis ut uid. omnibus; ultima etiam — sepultura Hieronymiana sunt, ex 7, 8 § 8 (Eutr. 7, 18) aucta*

EXPILATORES 5 primo — 12 fugam *excerpsit Paulus 287, 21— 27 6 perturbatae — 13 consumptus est breuiter excerpsit Isidorus Hist. Goth. 9 16 caruit sepultura] Gregorius Turon. 1, 37: Hucusque Hieronymus: ab hoc uero (quoque Naz.) tempore Horosius (sic Naz.) presbyter plus scripsit*

2 ex**iliis (*duarum litt. ras.*) *R* 3 decimoquinto *v* || imperiis|sui
D 4 excitatione *PR soli* 6 gothorum *D* 8 equitatum *P*
 aequitatū *a. ras. R* || nubibus (ubibus *in ras. m. 1*) *P* 9 sparsim]
 passim *DKH, cf. § 10; huc illucque fugitarent* ¶ 10 funditur
D || caese *RD* || insequentum] *PRG* insequentium *DVN, W (ε)*
 11 ipsi *D* || saucias *R^a* 12 aegræ *P* aegrę *a. ras. R; aegere*
M aeger est *K* aeger *O* || uillolae *P* uillolat *R^a* uillule *D* || casa
D 13 deprahensus *PRD* || subiecto*| *R* subiectu *D* || con-
 sumptus *PD* 14 punitionis (*u m. 2, ex o ?*) *R* || diuini *D*
 15 terribile extitisset exemplo *V* terribili extitisset posteris (poste-
 ris *om. O*) exemplo *TO* || terribilis *PRNWX,* || exemplū *D* ||
 cummuni *D*

- 16 Consoletur se, sed in hoc solo, peruicacia miseriaque gentilium,
 quia temporibus et regibus Christianis tantae simul congestae
 clades pressam reipublicae onerare ceruicem: euersae pro-
 uinciae, deletus exercitus, imperator incensus. magnum reuera
 hoc est ad nostrum dolorem magisque miserum quo magis 5
 17 nouum. sed quid hoc ad consolationem proficit paganorum,
 p. 554 qui palam perident et in his quoque persecutorem ecclesiarum
 fuisse punitum? unus Deus unam fidem tradidit, unam
 ecclesiam toto Orbe diffudit: hanc aspicit, hanc diligit, hanc
 defendit; quolibet se quisquis nomine tegat, si huic non 10
 18 sociatur, alienus, si hanc inpugnat, inimicus est. consolentur
 se gentiles, in quantum uolunt, Iudaeorum haeticorumque
 suppliciis, tantum et unum Deum esse et eundem personarum
 acceptorem non esse uel ex hac potissimum Valentis extincti
 19 probatione fateantur. Gothi antea per legatos supplices popo- 15
 scerunt, ut illis episcopi, a quibus regulam Christianae fidei
 discerent, mitterentur. Valens imperator exitiabili prauitate
 doctores Arriani dogmatis misit. Gothi primae fidei rudimento

AVCTORES § 19 *ignotus*; cf. *Ambrosius Epist. 2 § 28 (2, 761 Ben.)*

EXPILES 15 Gothi — p. 521, 3 arsuri sunt cf. *Iordanis Get. 25 (p. 99, 17 — 100, 4) et 26 (p. 104, 4 — 6) et Isidorus Hist. Goth. 7 et 9* 15 Gothi — 18 misit et p. 521, 1 itaque — iudicio *compilauit Paulus 288*

1 console|rur (*coni. cum se seq.*) R¹ || se sed] sese GH^bE sed
 KM^a se M^b || in hoc] PD ñ in R || solum D solo in sola m. 2 sed o
 deinde restituta in R; sclo O seculo N loco V || peruicacia R
 peruicactia D 3 clades (*s. lin. add. m. 2 in P* || praessam P
 pressam a. r. R pressa D 5 miserunt P^a 7 perident* R ||
 ecclesiarum P 9 ecclesiam P || defudit D 10 se quisquis] PR
 G¹KMW^NX₂ (*supra quis alt. uaria lectio que scripta in G*) v sese
 quis] quis quis D sequisse³ H sese quisque Vh || tegit P^a tega D ||
 si] set D 11 sociatus D 12 hereticorum quæ (*æ radendo in e*)
 R haeticorum qui D 13 subpliciis R¹ 14 acceptorum D
 acceptorem PRE soli 16 a quibus fidei rudimenta suscipere
 P 18 arriani] PRD || dogmatis R^a || rudimento] PRDGKMVW
 N₁X₂ (*o in um corr. m. 1 in G*) rudimenta H rudimentum G^av

quod accepere tenuerunt. itaque iusto iudicio Dei ipsi eum uiuum incenderunt, qui propter eum etiam mortui uitio erroris arsuri sunt.

Anno ab Vrbe condita MCXXXII Gratianus quadragesimus ab **34**
 5 Augusto post mortem Valentis sex annis imperium tenuit,
 quamuis iamdudum antea cum patruo Valente et cum Valen- p. 555
 tiniano 'fratre regnaret. qui cum ad afflictum ac paene conlapsum ²
 reipublicae statum uideret, eadem prouisione, qua quondam
 legerat Nerua Hispanum uirum Traianum, per quem respublica
 10 reparata est, legit et ipse Theodosium aequae Hispanum uirum
 et restituendae reipublicae necessitate apud Sirmium purpura
 induit Orientisque et Thraciae simul praefecit imperio, in hoc 3

AVCTORES cap. 34 *Inde ab hoc cap. hic illic fastis orientalibus uidetur usus esse; cf. Holder-Egger, Neues Archiv 2, 88*

EXPILOTORES 4 Gratianus — 8 uideret, 10 Theod. — 12 imperio
exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 9 4 Anno — 7 regnaret *exscripsit*
Paulus 288, 23—25 5 post mortem Valentis, 11 apud Sirmium ..
 12 Orientis .. praefecit imperio, p. 522, 2 relig. — 3 praecessit, 4 propag.
eccl. adsciuit Marcellinus Comes ad a. 379 (cf. Holder-Egger, Neues
Archiv 2, 104) 5 sex annis *cf. Prosperi, Tironis, Isidori Chron.*
ad a. 379 7 qui cum — 8 uideret, 10 Theodosium — 12 imperio,
 p. 522, 8 omnem — 523, 3 intrauit *adhibuit Gregorius Turon. 1, 38*
 8 eadem — 12 imperio *Victorianis insertis exscripsit Paulus 289, 18—*
not. lin. 14 10 legit — Theodosium *adhibuit Beda D. t. r. 4337*

1 quae H || accipere PR¹DHVW || post tenuerunt addunt haec:
 Valens catholicae fidei normam, quam prius habuerat, derelinquens per-
 uerso Arrianorum dogmati sese illexit Z₁ *edd. Venn. 1500 sqq. Pariss.*
1506 sqq. f 1582 (non 1561) s, incluserunt edd. Colonn. 1526.1536.1542,
om. h || iusto itaque dei iudicio ꝥ || dei iudicio v || ipsi (i *fin. in ras.*
m. ant.) P 2 incenderant D 3 arsi D 4 ·ī·cxxxii P
 ī·cxxxii· (ī s. s. al. m.) R millesimo centis | simo (sic) D m. cxxxiii
 N || XL PR 5 austo D 6 iamdum D || antea (a *fin. in ras.*
m. 1) P 7 regnarit PR soli || afflictum R² afflictum D || ac] et
 D 9 traiaanum D 10 legit (git *in ras.* 3—5 *litterar.) D* ||
 aequūte mispanum (pr. ū *in ras. m. 1; i s. s. m. 1) D* 11 reiplubli-
 cae D || sermium D || purpura] DGVN₁X₂ (HO) h purpuram PR
 KMTWꝥv; cf. 38 § 5 12 imperium D

perfectiore iudicio, quia, cum in omnibus humanae uitae uirtutibus iste par fuerit, in fidei sacramento religionisque cultu sine ulla comparatione praecessit; siquidem ille persecutor, 4 hic propagator Ecclesiae. ita illi ne unus quidem proprius filius, quo successore gauderet, indultus est; huius autem Orientis 5 simul atque Occidenti per succiduas usque ad nunc generationes 5 gloriosa propago dominatur. itaque Theodosius afflictam rempublicam ira Dei reparandam credidit misericordia Dei; omnem fiduciam sui ad opem Christi conferens maximas illas Scythicas gentes formidatasque cunctis maioribus, Alexandro quoque illi 10 Magno, sicut Pompeius Corneliusque testati sunt, euitatas, nunc autem extincto Romano exercitu Romanis equis armisque

AVCTORES § 5 Pompeius Corneliusque *cf. 1, 16 § 2; A. v. Gut Schmid, Jahrbücher für Philologic Suppl. 2, 191*

EXFILATORES 4 propagator Ecclesiae *adsciuit Marcellinus Comes p. 266 (inde Iordanis Chron. p. 238 D¹)* 7 itaque — 11 Magno .. euitatas — 523, 5 percussit *exscripsit Paulus 289, 23—291, 6* 7 Theodosius — 8 reparandam *compilauit Prosper Tiro p. 740* 9 Scythicas gentes, p. 523, 1 Alanos — 2 uicit *compilauit Marcellinus Comes ad a. 379 (Scyth. gent. idem ad a. 380)* 9 maximas — 10 gentes, p. 523, 1 hoc — 2 uicit *compilauit Beda De t. r. 4337; cf. fasti Idatiani ad a. 379*

1 perfectiore] usus perfectiore (O) h 2 iste (e in ras. m. 1) D || sacramentum D 3 comparatione PR¹ 4 eclesiae P 5 autem ***** (eras. autem; punct. fortuit. uid.) D || orientis DGVKMH OW 6 simul atque] simul et W et V || adque PR¹ || occidentis (-tes D -ti M^a) DGVKM^bOW || succæduas (æ in i corr. m. 3 aut 4) P 7 itaque] itaque et G ita V itaque ut v || afflictam R² 8 *ira (er. m) D || misericordiam D || dei] illius v; recte Grubitz 10 form. c. maioribus] formi daioribus D || ab alexandro KM || illi (illo VO) quoque DGVVO || *illi P illo M^bW 11 corniliusque D || etuitatas D 12 roman o (prima hasta litterae n statim ex s corr.) D || romanis] gentes (sed del. m. 3) G || arnis que (r ex corr. add. m. 1) D armatisque PR¹G^{1a}W (corr. 1° et 3 in G)

instructissimas, hoc est Alanos Hunos et Gothos, incunctanter ^{p. 556} adgressus magnis multisque 'proeliis uicit. urbem Constantinopolim uictor intrauit et ne paruam ipsam Romani exercitus manum adsidue bellando detereret, foedus cum Athanarico Gothorum rege percussit. Athanaricus autem continuo ut Constantinopolim uenit, diem obiit. uniuersae Gothorum gentes rege defuncto aspicientes uirtutem benignitatemque Theodosii Romano sese imperio dederunt. in isdem etiam diebus Persae, qui Iuliano interfecto aliisque imperatoribus saepe uictis, nunc etiam Valente in fugam acto recentissimae victoriae satietatem cruda insultatione ructabant, ultro Constantinopolim ad Theodosium misere legatos pacemque supplices

EXFILATORES 1 Gothos — 2 uicit fortasse adhibuit *Prosperi Chron. interpolator 1, 635 Ronc.* 4 foedus — 5 percussit adhibuerunt *Marcellinus Comes ad a. 381 et ut uidetur Isidorus Hist. Goth. 11* 4 Athan. — 6 obiit *cf. fasti Idat. et Marcell. Comes ad a. 381* 6 uniuersae — 8 dederunt *cf. Iordanis Get. 28 p. 107, 12—14 et Isidorus Hist. Goth. 11* 6 uniuersae — 8 dederunt *exscripsit Paulus 291, 16—18* 7 rege defuncto, 8 Romano — dederunt *exscripsit Marcellinus Comes ad a. 382* 8 in iisdem — 9 Persae, 11 ultro — p. 524, 1 foedus est (*mediis breuiter expressis*) *exscripsit Paulus 291, 19—24* 9 Persae, 11 Const. — p. 524, 1 poposcerunt *fort. adhibuit Marcellinus Comes ad a. 384*

1 structissimas *Gß* || alanos] *GV* halanos *PR* halanus *D* || hunos] *PRGVz* hiinos *D* || in*|ctanter (inc| *corr. m. 1 in in*|c*) *D*
 2 aggressus (ag *ex ad m. 2; alt. s in ras. m. ut uid. 2*) *R* || constantinopolim *PR¹* constantino*polim *D* 3 paruam (r s. s. m. 1) *D*
 4 adsidue (ad *in as 2, e radendo in e*) *R* adsidue (ads *in ras. m. 1*) *D* || detereret] *DGM^aN₁* (*KHO*) deterreret *PRVTNM^bWX₂* || athanarico] *DGVWN₁* hathanarico (i *ante t s. s. m. ant.*) *P* haithanarico *R* atthenarico *K* 5 rege Gothorum *fsh* || athanaricus] *DGW* hathanaricus (i *ante t s. s. m. ant.*) *P* haithanaricus *R* Aithanarichus *N₁* 6 constantinu polim *P¹R¹* || ueniit *D*
 7 bonitatemque *D solus* 8 imperium *D* || isdem] *GN₁* hisdem *PRD* *isdem (*er. h*) *V* 9 persae qui] *PR²* persequi *R¹* persecutore (persic- *D*) *DV* persae persecutore *N₁* || persae] parthi *ß* 10 saepe uictis] saeuictus *D* || in *in ras. m. 1* *D* 11 ructabant (c s. s. m. 1) *D* ructuabant *G* eructabant *Z* || ultro (r s. s. m. 2) *P* || constantinopolim *P¹* 12 pacem] pacemque *D* || supplices (1 *m. 1 ex b*) *D*

poposcerunt; ictumque tunc foedus est, quo uniuersus Oriens
 9 usque ad nunc tranquillissime fruitur. interea cum Theodosius
 in Oriente subactis barbarorum gentibus Thracias tandem ab
 hoste liberas reddidisset et Arcadium filium suum consortem
 fecisset imperii, Maximus, uir quidem strenuus et probus atque 5
 Augusto dignus nisi contra sacramenti fidem per tyrannidem
 emersisset, in Britannia inuitus propemodum ab exercitu
 10 imperator creatus in Galliam transiit: ubi Gratianum Augustum
 subita incursione perterritum atque in Italiam transire medi-
 tantem dolis circumuentum interfecit fratremque eius Valen-10
 tinianum Augustum Italia expulit. Valentinianus in Orientem
 refugiens a Theodosio paterna pietate susceptus, mox etiam
 imperio restitutus est.

EXPILATORES 2 interea — 8 transiit *exscripsit Paulus 291, 24—*
292, 18 2 cum Theodosius, 3 Thracias. .reddidisset *compilauit Mar-*
cellinus Comes ad a. 386 3 Thracias—4 reddidisset *fort. adhibuit*
Chron. Prosperi interpolator 1, 635 Ronc. 4 Arcadium—5 imperii
exscripsit Marcellinus Comes ad a. 383 4 Arcadium — 11 expulit
(omissis 9 subita — meditantem) compilauit Beda D. t. r. a. 4337
 5 Maximus — 13 restitutus est *exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 9*
 5 Maximus — 10 interfecit *uidetur adhibuisse Gregorius Turon. 1, 38*
 9 subita — 13 restitutus est *insertis Victorianis exscripsit Paulus 292,*
23—293, 8 10 fratremque — Valent. *adhibuit Marcellinus Comes*
ad a. 388 11 Valentinianus — 12 susceptus *adhibuit Seuerus*
Chron. p. 448 12 a Theodosio — susceptus *adhibuit Beda D. t. r.*
a. 4348

1 ictumque] *PRKM^aVW* inicumque *DGN₁X₂*, *uar. lectio s. s. in*
MZ iunctumque *Hß* || tunc] tum *h*; cum eis *ß* || est ante tunc
traiecit W 2 ad *om. DVTO* || theosius *D* 3 ab hoste *om.*
T 4 hostibus *D solus* 5 adque *P¹R¹* et *V* 6 agosto] *DG¹VN, W(ε) vß* (agusto *V*)
 augmento *PR Port. X₂Z et mg. ed. 1542, Grubitz (sic augm̄to P)* a] augmento *s. s. m. 2^a in G* || tyran-
 dem *D* 7 brittania *PRß* brittania|*m D* || propemodum *om. ß* ||
 ercitu *R^a* 8 gracianum *D* 9 incursione (u *in ras. m. ut uid. 2*)
R || pterritū (pt *in ras. m. 1, ex p?*) *D* || adque *P¹R¹* (*corr. m. 3*
in P) || italia *D* 10 inter|fecit (ter *in ras. m. 1, ex p*?*) *D*
 11 expulis: *D* 12 pietates| *D* 13 restitus *P¹D*

1 Anno ab Vrbe condita MCXXXVIII Theodosius quadragesimus 35
 primus interfecto per Maximum Gratiano imperium Romani
 orbis obtinuit mansitque in eo annis undecim, cum iam in
 Orientis partibus sex annis Gratiano uiuente regnasset. itaque 2
 5 iustis necessariisque causis ad bellum ciuile permotus, cum e
 duobus Augustis fratribus et ultionem unius interfecti sanguis
 exigeret et restitutionem miseria alterius exulantis oraret,
 posuit in Deo spem suam seseque aduersus Maximum tyrannum
 sola fide maior — nam longe minor uniuersa apparatus bellici
 10 comparatione — proripuit. Aquileiae tunc Maximus uictoriae 3
 suae spectator insederat. Andragathius comes eius summam
 belli administrabat: qui cum largissimis militum copiis ipsamque
 magnarum copiarum fortitudinem praecellente consilio omnes

AVCTORES § 2 fide maior *cf. Augustinus De ciuitate Dei 5, 26 (qui de Eugenio)*

EXPLATORES 1 Anno — p. 526, 12 suscepit *Victorianis aliisque interpositis compilauit Paulus 293, 19 — 294, 18* 1 Theodosius — 526, 9 occidit *uidetur adhibuisse Gregorius Turonensis 1, 38*
 2 interfecto .. Gratiano — 4 regnasset *adhibuit Beda D. t. r. a. 4348*
 8 aduersus Maximum tyrannum, p. 526, 5 transmisit Alpes *adhibuit Marcellinus Comes ad a. 387*

1 ·I·CXXXVIII P ·I·CXXX·VIII· R millesimo centesimo octauo D
 m. CXXXVIII N || quadragessimus primus D ·XLI· P XL·I· R
 2 orbis romani O orbis romae T romanę urbis X₂ urbis romanae
 (-ne V) VW || romani (ni *radendo ex m*) D 3 urbis D *ut saepe* ||
 obtinuit] solus obtinuit § *fsh* || XI PR 4 annis] DVW (s) v §
 annos PRGNN₁X₂ 5 iustis*** (tis ? *er.*) P || necessariu-que a.
 ras. R || e] eo D 6 sanguis**] (s *fin. in ras. m. 2, ex mis ?*) R
 7 exulantis (*corr. al. m.*) R || oraret (s. s. ad optaret m. 3) G
 8 posuit (sunt *in ras. m. 1*) D || aduersum D^a§ 9 nam] nam
 non *Landolfus* || minor] minor erat v || uniuersa (uni *in ras. m. 2*) P ||
 apparatis D || belli D 10 comparatione R² 11 expectatur D ||
 insederat] D insiderat PR || andragathius PR§ andragatos D andra-
 gathius H 12 ipsaque R², G p. ras., X₂v 13 fortitudine R *post*
ras., G p. ras., X₂v || percellente (n *radendo ex m*) D et praecellente
 (et *add. 1°*, te *ex tem 2° G*) GX₂

incredibiliter Alpium ac fluminum aditus communisset, ineffabili iudicio Dei, dum nauali expeditione incautum hostem praeuenire et obruere parat, sponte eadem quae obstruxerat claustra
 4 deseruit. ita Theodosius nemine sentiente, ut non dicam repugnante, uacuas transmisit Alpes atque Aquileiam inprouisis
 p. 558 ad'ueniens hostem illum magnum, Maximum, trucem et ab
 inmanissimis quoque Germanorum gentibus tributa ac stipendia solo terrore nominis exigentem, sine dolo et sine controuersia
 5 clausit cepit occidit. Valentinianus recepto Italiae potitus imperio est. Andragathius comes cognita Maximi nece prae-
 10 cipitem sese e nauis in undas dedit ac suffocatus est. Theodosius incruentam uictoriam Deo procurante suscepit.
 6 Ecce regibus et temporibus Christianis qualiter bella ciuilia, cum uitari nequeunt, transiguntur. ad uictoriam peruentum
 est, inrupta est ciuitas, correptus tyrannus. et hoc parum
 15 est. ecce parte alia uictus hostilis exercitus atque ipso tyranno truculentior comes tyranni ad mortem coactus, tantae dissolutae
 7 elusaeque insidiae, tanti apparatus exinaniti sunt: et tamen

AVCTORES § 5 *cf. Augustinus De ciuitate Dei 5, 26*

EXPILATORES 5 Aquileiam—9 occidit] *cf. Marcellinus Comes ad a. 388* 5 Aquileiam—9 occidit *breuiter expressit Beda Hist. eccl. 1, 9* 9 clausit cepit occidit *Iordanis Chron. p. 238 D¹* 10 Andrag. — 11 suffocatus est *exscripsit Marcellinus Comes ad a. 388*

1 ac] ad *R* || communisset *PR¹* 3 obstruxerat claustra] obstru-
D 4 theodosios *R¹* || sciente *PRWX₂Z* 5 uacuas (*om. A¹*)
 alpes intrauit *β* || transmisit] transmeauit *VTW* || adque *PR¹* || ad
 aquileiam *PRZ* in aquileiam *T* aquileia *M* 6 hostem — trucem]
 magnum hostem maximum ac trucem *β* || et *om. G* || ab *om. D*
 7 immanissimis *R²* || tributa (*b statim ex p*) *D* 8 solo] magno
DVTO || et] ac *D* || controuersa *R¹* 9 cauit (*sic, a m. 1 in ras.*)
D || coepit (*o in a m. 2*) *R* || recepto italiae] *PRDGVKMHβ* recepte
 italie *X₂* recepta italia (*italiā a. r. T*) *TW(O)v* 10 andragathius
R andragathius *PD* 11 e] *om. PRTX₂* in *W* 12 incruenta
D 14 transeuntur *D*; trans (*transeundo m. 2*) geruntur *T* || per-
 uentus (*us in um corr. m. 1*) *P* 15 correptus (*cor in ras. m. 1*) *P*
 *cor]reptus (*cor in ras. m. 1*) *R* || tyrannis (*u in y m. 1*) *D* 16 uic-
 tus] uictus (*sed corr. m. 1*) *D* || adque *PR¹* || ipso] in ipso *D*
 18 elusaeque (*c in e corr. m. 3*) *P* || tantae *D*

nullus dolos struxit, nullus aciem disposuit, postremo nullus,
 si dici licet, gladium de uagina extulit. formidulosissimum
 bellum sine sanguine usque ad uictoriam et in uictoria duorum
 morte confectum est. et, ne hoc quisquam casu factum putet, 8
 5 quo magis potentia Dei, qua et dispensantur et iudicantur
 uniuersa, propalato sui testimonio declarata obstrepentium
 mentes uel ad confusionem uel ad fidem cogat, dico rem et
 ignotam omnibus et omnibus notam: post hoc bellum, quo 9
 Maximus interfectus est, multa utique, sicut omnes recogno-
 10 scimus, Theodosium filiumque eius Honorium usque ad nunc
 et externa bella et ciuilia consecuta sunt, et tamen omnia
 paene usque in hodiernum diem et quidem cum fructu sim-
 plicis sanctaeque uictoriae uel nullo uel minimo sanguine quie-
 uerunt.
 15 Igitur Valentinianus iunior regno restitutus extincto Maximo 10
 eiusque filio Victore, quem imperatorem Gallis Maximus

AVCTORES § 10 fort. adhibitus Rufinus 11, 31

EXPILATORES 15 Igitur — iunior .. 15 extincto — 528, 1 reliquerat
compilauit Paulus 294 not. lin. 5, 294, 18—20

1 dolus (u in o m. coeua R) RDfs dolum N₁ || struxit] PRG⁴
 KM instruxit DVTW (HON) fsh praestruxit G³ || pos*|tremo (eras.
 t) R 2 dici] dicio D || extolit D || furmidolosissimum DR²
 3 ad s. s. m. 1 in D || uicturiam D 4 mortem D || ne om. D ||
 hoc quisquã (m add. m. 2; sic!) P quisquam hoc in W quisquam
 hoc Th 5 qua] quam D || dispensantur (n alt. s. s. m. ant.) PR
 6 declarat D declaratã M et declarato O 7 confessionem R (non
 P) 8 omnibus et ex corr. add. m. 1 ante uers. in D || in omnibus
 posteriore ni ex mi corr. m. ant. P || qđ P¹ (quo in marg. m. 3)
 9 interfectus (litteram post u incohatam del. m. 1) P 10 theo-
 sium (prima litterae m hasta statim ex s corr.) D || filiumque (que s. s.
 m. 1) P 11 omniã (supra rasura parua) D 12 paene] ne s.
 s. m. 2 in P, a erasa in R || diem et] om. m. 1, et add. m. post. N₁ ||
 et quidem om. D *equidem (erasa a) V equidem NW || simplicis] RGV
 (si ex se V) T (-ces T¹) W (ς) v simplicis (s fin. expuncta m. ant.) P
 simplici DKMN, X₂ 13 sanctaeq; (que punctis del. m. ant.) P
 sanc:tae:q: (expunxit m. 1) D sanctitateque (-tique M) KM ||
 nullo (n statim corr. ex l) D 16 uictorię (. al. m.) R uictoriae
 V || reliquerat maximus D solus

p. 559¹reliquerat, ipse in Galliam transiit: ubi cum tranquilla
 republica in pace ageret, apud Viennam dolo Arbogastis comitis
 sui, ut ferunt, strangulatus atque, ut uoluntariam sibi consciuisse
 11 mortem putaretur, laqueo suspensus est. mortuo Valentiniano
 Augusto Arbogastes Eugenium tyrannum mox creare ausus 5
 est legitque hominem, cui titulum imperatoris inponeret;
 ipse acturus imperium uir barbarus, animo consilio manu
 audacia potentiaque nimius, contraxit undique innumeras
 inuictasque copias, uel Romanorum praesidiis uel auxiliis
 12 barbarorum alibi potestate alibi cognatione subnixus. historiam 10
 notam etiam oculis plurimorum, quam melius qui spectauere
 nouerunt, dilatari uerbis non opus est. potentia Dei non fiducia
 hominis uictorem semper extitisse Theodosium, Arbogastes iste
 praecipuum in utroque documentum est, qui et tunc, cum

AVCTORES § 11 — § 21 *Augustinum C. D. 5, 26 hic illic adhi-*
buit (inprimis § 12.15.17.18.20.21) § 12 historiam notam et q. s.

EXFILATORES 1 in Galliam — 3 strangulatus *compilauit Paulus*
294 not. lin. 5—7 2 apud — 3 strangulatus *compilauerunt Mar-*
cellinus Comes ad a. 391 et (qui fort. hinc sola dolo strang.) Seuerus
Chron. p. 448 fin. 3 atque — 10 subnixus *exscripsit Paulus 300,*
31—301, 4 4 mortuo Valent. Aug. *adhibuit ut uid. Marcellinus*
Comes ad a. 392 5 Eugenium — ausus est *compilauit Marcellinus*
Comes ad a. 394 7 uir barbarus — 10 subnixus *exscripsit Marcellinus*
Comes ad a. 392 12 potentia Dei] *hinc fort. diuino auxilio prae-*
ditus Iordanis Chron. p. 238 E¹

1 reliquerat] reliquerat (s. s. praefecerat m. 2) *K* reliquerat praeferat
M || ipse* *P* || tranquillam rempublicam *O Port., U Grubitz*
 2 repuplica (*prior litterae u hasta radendo ex l facta*) *D* rei publice
K rem̄ *V* respublica *W* || abogastis *D* 3 strangulatus *R* ||
 adque *P¹* || ut in ras. m. 1 *P* 4 ualentinio *R^a* 5 orbo-
 gastes (o pr. in a m. coaeva) *R* abogastes *D* || eogenium *D* || tyr-
 rannum *K* 6 legitque] elegitque *T* cligens *Ë* || imponeret *R²*
 7 ipse — imperium cum praeced. con. v || acturus] *PDË* aucturus
R^M 8 innumeras undique *h* 9 inuictusque cupias *D* 10 bar-
 barum *D* || alibi .. alibi] aliis .. aliis *Ë* || cognatione**** (e manu
 coaeva, ex a ?) *R* || subnixus (ix in ras. m. 1, u radendo in i) *R* ||
 historiam (is in ras. m. 1) *D* 11 etiam notam *DVTONW* etiam
 del. in *M* || expectauere *PR* 13 extitiset. *D* || arbogastes] *PRD*

Theodosio paruit, tantis instructum praesidiis Maximum ipse minimus cepit et nunc, cum aduersus eundem Theodosium collectis Gallorum Francorumque uiribus exundauit, nixus etiam praecipuo culto idolorum, magna tamen facilitate succubuit. Eugenius atque Arbogastes instructas acies campis 13 expedierant, arta Alpium latera atque ineuitabiles transitus praemissis callide insidiis occuparant, etiamsi numero ac uiribus in pares forent, sola tamen belli dispositione uictores. at uero Theodosius in summis Alpibus constitutus expers cibi 14 ac somni, sciens quod destitutus suis, nesciens quod clausus alienis, Dominum Christum solus solum, qui posset omnia, p. 560 corpore humi fusus, mente caelo fixus orabat. 'dehinc postquam 15 insomnem noctem precum continuatione transegit et testes propemodum quas in pretium praesidii caelestis adpenderat 15 lacrimarum lacunas reliquit, fiducialiter arma corripuit solus,

AVCTORES § 14 et 15 *cf. Rufinus 11, 33 et (arma corripuit) 11, 32*

EXPILOTORES 3 nixus — 4 idolorum *expressit Paulus 301 not. lin. 2 et 3* 5 Eugenius — 13 transegit *epitomauit Paulus 301, 22 — 302, 9* 15 fiducialiter — p. 530, 3 *inmisit excerpisit Paulus 302, 9 — 11*

1 theosio *R* 2 minimus (*supra u add. m. 2, nunc erasum*)
P || coepit (*o in a mut. al. m.*) *R* 3 gallorum (*o in ras.*) *R* ||
francorumque *D* 4 facilitate] *DGV(ς)* felicitate *PRN₁X₂*, *om.*
sed in mg. add. m. 1 W 5 adque *P¹R¹* (*corr. m. coeua in R*)
6 expedierat (*ti [sic] supra ie, n supra at scr. m. coeua*) *R* || arta]
alta *DVMTON* || adque *PR¹* || inideuitabiles (*corr. m. 3*) *P* in*deuita-
biles (*erasa i*) *R* 7 calide *DV* || occuparant] *DVG(ς)* occupauerant
PRN₁X₂ occupauerunt *W* || ut post occuparant *add. v* 8 forent (*t*
in ras. duar. linear. m. 1) *D* 9 at] ad *P¹* || cibi *in ras. m. coeua*
R 10 somni* (*er. i ut uid.*) *R* somnii *W* || s sciens (*in ras. circ.*
7 litt. m. 1) *D* || destituistis (*is del. m. 1*) *P* || a suis (*a s. s. m.*
coeua) *R* 11 ab alienis *R²* || possit *DGVNW* 12 mente (*te*
s. s. m. 1) *D* mente *s. s. m. 3 in P, om. P¹R soli* || fix*us *ex* fusus
corr. m. ut uid. 2 R 13 praecum *PD et a. ras. R* 14 ptium
PR praecium *D* || appenderat *R²* 15 lacrimarum (*l m. 3 ex i*
corr.) *P* || reliquid *PR¹D* (*d in t corr. m. coeua in R*)

sciens se esse non solum. signo crucis signum proelio dedit ac se in bellum, etiamsi nemo sequeretur, uictor futurus, 16 inmisit. prima salutis uia extitit Arbitio, hostilium partium comes: qui cum ignarum imperatorem circumpositis excepisset insidiis, conuersus ad reuerentiam praesentis Augusti, non 5 17 solum periculo liberauit uerum etiam instruxit auxilio. at ubi ad contigua miscendae pugnae spatia peruentum est, continuo magnus ille et ineffabilis turbo uentorum in ora hostium ruit. ferebantur per aera spicula missa nostrorum atque ultra mensuram humani iactus per magnum inane portata nusquam 10 18 propemodum cadere, priusquam impingerent, sinebantur. porro autem turbo continuus ora pectoraque hostium nunc inlisis p. 561 grauiter scutis euerbe¹rabat, nunc inpressis pertinaciter obstructa

AVCTORES *lin. 3* prima salutis uia *Vergil. Aen. 6, 96* § 18 *cf. Claudianus In III cons. Honorii 93—95 et Rufinus 11, 33*

EXPILOTORES 3 Arbitio — 6 auxilio *compilauit Paulus 302 not. lin. 3—6* 6 at — p. 531, 5 *paucor epitomauit Paulus 302 not. lin. 6—303 not. lin. 3*

1 *haec sciens se — dedit sic interpolata Sciens uero (uero om. fs) se esse non solum signo crucis tuendum sed et uictoriam adepturum, signo crucis se muniens signum uictoriae dedit exhibent Z₁ Venn. 1483.1500 Pariss. 1506.1510.1517.1524, in fine insuper haec ac signo crucis signum praelio dedit addunt edd. Col. 1526.1536.1542 fs, quae tamen ultima ac — dedit manuscripta ['] quaedam exemplaria non habere testantur fs || se] re D || signo] PKM^aN₁WX₂ (t ū s. s. in X₂) signū (ū in o corr. fuerat, sed al. m. restituit) R signum DGVM^bO signoque H || signum] signo G signat K om. O || proelio] PRVW^b(ς) praelio M^aW^a proelium D proelii (praelii M) GM^b || dedit om. KM^a 2 se] re D 3 in*misit (una litt. duar. hastar. er.) P immisit R² || extitit (x in ras. m. 1) D || arbitio] PRDGT^oHNN₁X₂ arbitrio W(VKM)v 6 periculum D || at] ad P¹R¹ (corr. m. coaeva in R) 7 ad] in K || conti*gua (er. n) P || inmiscendae PR¹GWN (imm-R²G) 8 ineffabilis (ef s. s. m. 1) P || hora R 9 aerem PR KMHTX₂ || misra D || nostrorum (r pr. in ras. m. 1) D nostrorum manu ex Y₇h || adque P¹R 10 iactus manu in aere portata fs || magnum (a statim s. s.) D || for**tata D -11 propemodum (p prioris lunula et r in ras. m. 1) D || cadere] c*edere (er. a) R || impingerent R² 12 inlisis (l m. 1 ex s aut f) R 13 eueruerabat P¹R¹ (corr. m. coaeva in R) || inpsis (in in im mut. al. m.) R || pertiⁿaciter (n statim s. s.) D*

clauderat, nunc auulsis uiolenter destituta nudabat, nunc oppo-
 sitis iugiter in terga trudebat; tela etiam, quae ipsi uehementer
 intorserant, excepta uenti impetu supinato ac retrorsum coacta
 ipsos infeliciter configebant. prospexit sibi humanae conscientiae 19
 5 paucor, nam continuo sese parua suorum manu fusa uictori
 Theodosio hostilis prostrauit exercitus; Eugenius captus atque
 interfectus est; Arbogastes sua se manu perculit. ita et hic
 duorum sanguine bellum ciuile restinctum est, absque illis
 decem milibus Gothorum, quos praemissos a Theodosio
 10 Arbogastes delesse funditus fertur: quos utique perdidisse
 lucrum et uinci uincere fuit. non insulto obtrectatoribus 20
 nostris. unum aliquod ab initio Urbis conditae bellum proferant
 tam pia necessitate susceptum, tam diuina felicitate confectum,
 tam elementi benignitate sopitum, ubi nec pugna grauem
 15 caedem nec uictoria cruentam exegerit ultionem, et fortasse
 concedam, ut non haec fidei Christiani ducis concessa uideantur;
 quamuis ego hoc testimonio non laborem, quando unus ex 21
 ipsis, poeta quidem eximius sed paganus peruicacissimus,

AVCTORES *lin.* 10 fertur

EXPILATORES 5 nam — 11 fuit *excerpsit Paulus 303 not. lin. 3—*
303, 21 6 Eugenius — 7 perculit *exscripsit Marcellinus Comes ad*
a. 394 18 poeta — p. 532, 2 ait *epitomauit Paulus 303, 21—23*

1 uolenter *R¹D* (*corr. m. coeua in R*), uiolenter *V* || haec nunc
 opp. iug. in terga trudebat *om. D* 2 etiam *R¹* 3 excepti (i *in a*
corr. m. 3) *P* excepto *G^{2a}* || uenti] *PRK^bTG³X₂*, uentus *DM^a* uentis
R^aM^bG¹VN₁W(ξ) *v* || impetus upinata (-tu* sup- 2) *P¹* impetus|upi-
 nato *D* || supinato] *G¹N₁M* supinata *RG^{2a}VW*(ξ) *v* 6 prostrauit
 (i *statim s. s.*) *D* || adque *PR¹* (*corr. m. coeua in R*) 7 suasese-
 m**anu (*pr. e in ras. m. 1, ex p?*; *eras. su*) *D* || sese *VHTOW* || per-
 cussit [*an -tit?*] *H* percussit § 9 decim *D* x *PR* || theo*dosio
 (*erasa s*) *R* 10 funditus] tunc *D* || perdidisse *D* 11 uincere]
 uincire *D* || Non (*supra No fort. erasum* ~) *R* || insulto] *P, R m. coeua,*
GVN₁X₂W(ξ) *v* sulto *R¹D* 13 facillitate *W* || confectum] con-
 cepto *D* 15 uictoria* *P* 17 hoc *om. DV* 18 poeta (t
in ras. m. 1) *D* postea p&a *V* || quid*em (e *m. 1 ex a*) *R* quidam §B^b
om. X₂Z || peruicacissimus (r *statim ex p*) *D*

huiusmodi uersibus et Deo et homini testimonium tulit, quibus ait:

O nimium dilecte Deo! tibi militat aether,
Et coniurati ueniunt ad classica uenti.

p. 562

22 ¹Ita caelitus iudicatum est inter partem etiam sine praesidio ⁵ hominum de solo Deo humiliter sperantem et partem adrogantissime de uiribus suis et de idolis praesumentem.

23 Theodosius autem composita tranquillataque republica apud Mediolanium constitutus diem obiit.

p. 563

36 ¹Anno ab Vrbe condita MCXLVIII Arcadius Augustus, cuius ¹⁰ nunc filius Theodosius Orientem regit, et Honorius Augustus frater eius, cui nunc respublica innitur, quadragensimo secundo loco commune imperium diuisis tantum sedibus tenere coeperunt; uixitque Arcadius post patris excessum annis duodecim im-

AVCTORES *lin. 3 sq. Claudianus In III cons. Honorii 96—98, cum Augustino C. D. 5, 26 laudatus qui et ipse media cui fundit ab antris Aeolus armatas hiemes omisit* § 23 *cf. Rufinus 11, 34*

EXPILOTORES 3 O nimium — 4 uenti *exscripsit Paulus 303, 24 sq.* 8 Theodosius — 9 obiit *cf. Marcellinus Comes ad a. 395* 10 Anno — 13 coeperunt *compilauit Paulus 307, 1—4* 13 imperium — coeperunt *exscripsit Iordanis Chron. 238 E¹ — A²* 14 uixitque — p. 533, 2 tradidit *exscripsit Paulus 307 not. lin. 2—4*

1 uersibus] uerbis VTO; *in marg. uër. (i. e. uersus) m. ant. P* || homini (*i m. 1 in ras. ex ũ ?*) R hominum V 3 o nimium] omniũ (*mi ante ũ s. s. m. ut uid. 1, sed m priore non deleta*) R || *post deo haec ex Claudiano cui fudit (mittit E) ab astris (antris E) aeolus (eol- GE) armatas hiemes (hy- X₂Z, -is E -as Z) add. GN₁X₂EZ; in mg. claudiani uersus add. m. ant. in N₁ || militat (at in ras. m. ant.) P militata t- (i**t ex iti m. 1*) R 6 de] do R || arrogantissime PR 7 idolis (*d m. 1 ex 1*) D 8 composita PR || etiam post comp. add. D solus || reipublicae VK 9 mediolanium] PRD 10 ·I·CXLVIII PR millensimo centesimo quadragensimo nono D || VIII (*pro VIII*) V || ante arcadius haec thēdosii filius et praecedentis numeri pars a m. 1 omissa XLVIII m. 2^b in lacuna add. in G 12 nuc D || innitur D || quadragensimo] D quadraginsimo (*a pr. ex i m. 1, in in e m. coaeva R*) PR 13 loco] co D 14 uixit-que (*a ligata erasa; fuit cq*) P uixitaq; V uixit itaq, T uixq: D || imperii D*

perique summam Theodosio filio paruo admodum moriens tradidit. interea Gildo comes, qui in initio regni eorum Africae 2 praeerat, simul ut defunctum ¹Theodosium comperit, siue (ut p. 564 quidam ferunt) quadam permotus inuidia Africam orientalis 3 imperii partibus iungere molitus est, siue (ut alia tradit opinio) 3 minimam in paruulis spem fore arbitratus — praesertim cum absque his non facile antea quisquam pusillus in imperio relictus ad maturitatem uirilis aetatis euaserit istique prope- modum soli inueniantur, quos ob egregiam patris ac suam 10 fidem et diuisos et destitutos Christi tutela prouexerit — Africam excerptam a societate reipublicae sibi usurpare ausus est, gentili magis licentia contentus quam ambitu regiae affectationis inflatus. huic Mascezel frater fuit, qui nouarum 4 rerum molitiones in fratre perhorrescens, relictis apud Africanam 15 militiam duobus filiis adulescentibus in Italiam rediit. Gildo, et absentiam fratris et praesentiam filiorum eius suspectam

AVCTORES 3 ut quidam ferunt 5 ut alia tradit opinio

EXPILATORES 2 interea — 13 inflatus *epitomauit Paulus 308, 24* — 26 2 Gildo — 6 arbitratus, (12 gentili) *excerpsit Marcellinus Comes ad a. 398* 13 huic — p. 534, 9 continuans *excerpsit Paulus 308, 26—309, 4* 13 huic — p. 534, 2 missus est *excerpsit Marcellinus Comes ad a. 398*

1 filio] filio suo *v* || admodo *D* 2 in] *DW* (ζ) *v om. PRGVN*
N₁X₂ 3 conperit *PR¹* || siue] si *D* 4 orientalis imperii (s im
in ras. m. 1) P 5 partibus] suis partibus *P²WX₂* 6 minimam]
PD nimiam *R* 7 in *om. DV* 8 ad] ada *D* || uirilis] uir
D || euaserit istique] uenerit et isti *TO* 9 inueniatur *D* || quos]
in quos N || ob] ab *D* || egregiam] *VN₁T(KMHO)* regiam *PRDG*
NWX₂ || sua* *R* 11 sibi (bi *in ras. m. 2) P* 12 contem-
ptus a. ras. R 13 mascezel] *PRDKMN₁TWX₂* (masce zel *PR, item*
mox); masicezel *V* (*sed mox mascezel*) mascezil *G* (*ubique*), *fsh*
masceihel O mascelzel *ed. 1542* mascelzer $\mathfrak{B}\mathfrak{A}^2$ mascerzel \mathfrak{A}^1 || frater
frater (prius del m. ant.) P || **q (*eras. 1—2 litt., prima quoque lit-*
terae q pars in ras. m. 1) D 14 molitiones in fratre] *PRGKMH*
N₁X₂ *v* (-nem *H*) in fratre molitiones (in *om. V*, -tionis *W* -cionis *D*)
DVWT(O)h fratrum molitiones *N* || perhorres*cens (*fuit* -encens) *R*
15 duobus] *PD* ducib; *in ras. m. 1 aut 2 R* || adulescentib; (*tib; m. 1*
aut 2 in ras.) R || in *om. D* 16 suspectam (*c m. coeua ex p) R*

5 habens, adulescentes dolo circumuentos interfecit. ad hunc iam
 ut hostem bello insequendum Mascezel frater missus est, quem
 idoneum procurandae reipublicae fore propriae orbitatis recens
 dolor pollicebatur. igitur Mascezel, iam inde a Theodosio sciens,
 quantum in rebus desperatissimis oratio hominis per fidem
 Christi a clementia Dei impetraret, Caprariam insulam adiit,
 unde secum sanctos seruos Dei aliquot permotos precibus suis
 sumpsit: cum his orationibus ieiuniis psalmis dies noctesque
 p. 565 continuans sine bello uictoriam meruit ac sine caede uindictam.
 6 Ar'dalio fluminis nomen est, quod fluit inter Theuesten et
 Ammederam ciuitates; ubi cum parua manu, hoc est cum
 quinque milibus (ut aiunt) militum, contra septuaginta milia
 hostium castra metatus, cum interiecta mora excedere loco
 oppositasque praeiacentis uallis angustias transgredi uellet:

AVCTORES 12 ut aiunt

EXPILATORES 8 orat. ieiuniis *transcripsit Marcellinus Comes ad a. 398*
 9 sine bello—uindictam *transcripsit Marcellinus Comes ad a. 398*
 9 sine bello *exscripsit*, uictoriam—uindictam *expressit Paulus 309 not. lin. 5 et 6*
 11 cum quinque—p. 535, 5 significare *expressit Paulus 309 not. lin. 1—4*
 11 cum quinque—13 hostium *compilauit Marcellinus Comes ad a. 398*

1 dolum *D* 2 ut *om. D* § || bellum *D* || mascezel] *PRD* ||
 gem *D* 4 mascezel] *PRD* 5 per fidem] fide *D* 6 a cle-
 mentia] clementia *G*¹ apud clementiam *G*³ clementiam *H* § || caprasiam
R || insulam] insula in *D* 7 inde § || sanctos] sanatus (a *ut fere*
ubique talis: ic) *D* || permotus *D* || praecibus *PD et a. ras. R*
 8 sumpsit *PD* || orationibus ac ieiuniis dies aliquot continuauit et noctes
 § || noctesque] *PRD* § et noctes *v* 9 caelde (1 *abstersa*) *D* || uin-
 dictam] deuindictam (m *del. m. ant.*) *P* 10 fluit] fuit *D* || theuesten]
N thebesten *D* teuestem *PR*¹*G*; theuestem *VN*₁, thebestem *R*²*KMH*
 thebastem *TW* (*O*) *v* tebastem *X*₂ 11 am med deram *D* admeredam
 (ad m- *P*) *PRX*₂; ammederan *H* admederam *KMG*₁*T* admedderam
N odmeoderam (s. s. 1 metideram) *O* metideram *VW* Metrideram *v*,
 ammedaram *Landolfus*; AMMEDER(a) *inscr. Orelli-Henzen 6792*, AM-
 MAEDARENSIUM *Wilmanns 1252* ADMEDERENSIVM *Orelli 528* 12 se-
 ptuaginta *D* LXX *PR* 13 metatus (m s. s. *m. ant.*) *P* 14 op-
 piskasq; *R*¹ || piacis *R* prei|iacentes *D* || angustias (n s. s. *m. 1*) *D* ||
 trasgredi *D* || uelit *D*

incurrente nocte beatum Ambrosium episcopum Mediolani 7
 paulo ante defunctum per somnium sibi uidere uisus est
 significantem manu et in facto ad humum ter baculo dicentem:
 hic, hic, hic. quod ille prudenti coniectura intellexit merito
 5 adnuntiantis fidem uictoriae, uerbo locum, numero diem signi-
 ficare. substitit ac tertio demum die post noctem orationibus 8
 hymnisque peruigilem ab ipsis caelestium sacramentorum
 mysteriis in hostem circumfusum processit; et cum ad eos, 9
 qui primi occurrerant, pia pacis uerba iactaret, signiferum
 10 quendam insolenter obsistentem et iamiamque pugnam exci-
 tantem gladio percussit in brachio eumque manu debilem
 ipso uulnere coegit pronum inclinare uexillum. quo uiso 10
 reliquae cohortes deditonem iam fieri priorum existimantes
 certatim sese ad Mascezelem signis tradidere conuersis. barbari,
 15 quorum magnam multitudinem Gildo ad bellum deduxerat, p. 566
 defectu militum destituti in diuersa fugerunt. Gildo et ipse 11
 fugam molitus arrepta naui ut in altum prouectus ac deinde
 reuocatus in Africam est, post aliquot dies strangulatus interiit.

AVCTORES § 7 *similia in Paulini Vita S. Ambrosii 51*

EXPILORES 1 beatum Ambrosium, 2 per somnium—5 significare
breuiter expressit Marcellinus Comes ad a. 398 6 ac tertio—7
peruigilem exscripsit Paulus 309, 15 sq. 12 quo uiso—16 *expressit*
Paulus 309, 21 sq. 16 Gildo—18 *strangulatus compilauit Mar-*
cellinus Comes ad a. 398 16 Gildo—18 *in Africam expressit, post*
—interiit exscripsit Paulus 309, 22—24

1 incurrente] *PRD*₅ insistente *VTO* intercurrente *Z₁v* || episcopum
 ambrosium *PRX₂ soli* 3 baculum *D* || dicentem**] (*1 uel 2 litt.*
er.) *D* 4 hic hic hic *D* || interle \tilde{x} (*r in l m. 1*) *R* 5 annun-
 tiantis *R²* || uerbum *D* || significare] *correxi, significari codices, v*
 8 mysteriis (*y m. 1 in ras.*) *D* || pcessit (*it in ras. m. 1*) *R* || ad *m. 1*
in ras. 1 litterae D 9 primo *D* || pa*cis (*una littera er. et c ex t*
corr.; fuisse uid. ct) *P* 10 quemdam *a. ras. D* || opsistentem *D*
 11 brachio *R* 12 uixillum *D et ex corr. m. ant. P* 13 reliq.:
P relique R¹D || exestimantes (*e in i corr. m. 1*) *P* 14 mascezelem
D mascezelem PR; massacezelem V || barbari] *P¹D barbaris P²R*
 15 **multitudinē (*er. in ut uid.*) *R* 16 defunctum *D* || aduersa
PR¹X₂ || fugerint *D* 17 ut] et *G om. VTO* || ac *om. PR*
 18 est *erasum in G om. fsh* || aliquod *PR¹*

12 periclitaremur sub tantorum miraculorum relatu quasi prae-
 sumpta mentiendi inpudentia, nisi adhuc uocem nostram
 conscientia eorum, qui interfuere, praecurreret. nullae aguntur
 insidiae, nulla corruptio; septuaginta milia hostium uincuntur
 paene sine pugna; fugit uictus ad tempus, ne plus audeat 5
 uictor iratus; transportatur in diuersum locum, ut nesciat
 13 frater occidi, quo uindicatur occiso. sane idem Mascézel elatus
 rerum secundarum insolentia, posthabito sanctorum consortio,
 cum quibus antea Deo militans uicerat, etiam ecclesiam
 temerare ausus est atque ex ea quosdam non dubitauit extrahere. 10
 secuta est poena sacrilegum. nam isdem superstitibus atque
 insultantibus, quos ab ecclesia ad poenam protraxerat, post
 aliquantum tempus solus ipse punitus est probauitque in se
 uno, ad utrumque semper diuinum uigilare iudicium, quando
 et, cum sperauit, adiutus et, cum contempsit, occisus est. 15
 p. 567
 37 Interea cum a Theodosio imperatore seniore singulis potis-
 simis infantum cura et disciplina utriusque palatii commissa
 esset, hoc est Rufino orientalis aulae, Stiliconi occidentalis

AVCTORES 3 conscientia eorum, qui interfuere

EXPLIATORES 7 sane — 8 insolentia, 9 ecclesiam — 11 sacrilegum
exscripsit Paulus 309, 25—29 11 nam, 12 post aliquantum tem-
 poris (*sic*). ipse punitus est *excerpsit Paulus 309, 29—310, 2* 16 In-
 terea — p. 537, 6 dimisso *excerpsit Paulus 310 not. lin. 1—310, 29*
 16 singulis — p. 537, 1 imperii *excerpsit idem Paulus 307, 4—7*

1 miraculorum (o *in ras. m. coaeva*) R || quasi *om. sh* || praesumta
 PD 2 inpudentia D impudentia R² 4 septuaginta D LXX
 PR || uincuntur hostium PR soli 5 audeat] PR² audea D
 aut R¹ 7 frater occidere X₂Z || occiso (so *in ras. m. ut uid. 1*)
 R occisio D occis*o (*erasa i*) G || mascézel] PRD 9 eclesiam
 P 10 adque PR¹ (*t m. coaeva R*) || ex *m. 1 ex corr. add. ante*
uers. D 11 sacrilegium DO § || hisdem PRD || superstitibus D ||
 adque PD 12 eclesia P || pro*traxerat P 13 ipse solus O
 solus et ipse v et ipse solus h 14 urumque D 15 et cum
 (cum *s. s. m. ut uid. 1*) R esse cum D || contempsit PD 16 **cum
 P || potentissimis R²VTX₂, § p. 307, 5 18 orientis D solus ||
 stili co** (*m. coaeva*) R

imperii, quid uterque egerit, quidue agere conatus sit, exitus
 utriusque docuit, cum alius sibi, alius filio suo affectans regale
 fastigium, ut rebus repente turbatis necessitas reipublicae
 scelus ambitus tegeret, barbaras gentes ille inmisit, hic fouit.
 5 taceo de Alarico rege cum Gothis suis saepe uicto, saepe 2
 concluso semperque dimisso. taceo de infelicibus illis apud
 Pollentiam gestis, cum barbaro et pagano duci, hoc est Sauli,
 belli summa commissa est, cuius improbitate reuerentissimi
 dies et sanctum pascha uiolatum est cedentique hosti propter
 10 religionem, ut pugnaret, extortum est: cum quidem, ostendente
 in breui iudicio Dei et quid fauor eius possit et quid ultio
 exigeret, pugnantem uicimus, uictores uicti sumus. taceo de 3
 ipsorum inter se barbarorum crebris dilacerationibus, cum se
 inuicem Gothorum cunei duo, deinde Alani atque Huni uariis

EXFILATORES 6 apud — 9 pascha *excerpsit*, cedentique .. propter
 religionem, 12 uictores — sumus *inter alia ex Iordane sumpta adhi-*
buit Paulus 312, 6—13 13 ipsorum — p. 538, 1 populabantur *uidetur*
adhibuisse Isidorus Hist. Goth. 13

1 quid] quixdu (du *in ras. m. 1*) *D* || exitus *omisit R* studiū
m. coaeua s. s. R 4 et barbaras *PRWX₂* || gentes (s *statim corr.*,
ex n ?) *D* || emisit *D* 5 de *om. D* || alarico] *GVWX₂ (s)*
 halarico *PRD* alaricho *N₁* || sepe uicto saepe *D* 6 demisso *D* ||
 sic dein felicibus *P* deinfelicibus *R^a* defilicibus *D* || illis] *PRDGM*
NN₁v illis bellis *TW* bellis illis *VX₂Z* bellis (*HO*), *ex Y₁Y₃Y₇h*
 7 polentiam *R* (*non P*) *D* || barbaro] barbaro & barbaro (& barbaro
(del. linea subducta al. m.) R || sauli belli summa commissa] saulium
 macummissa *D* 8 improbitate *R²* || reuerentissimi] *PRD* (-*mi** ex*
-mus ? R), *cf. uelut Corp. Inscr. L. 6 n. 1678*; reuerendissimi *v*
 9 |dies*et (*ex die sed m. 1*) *R* || cedentique *R* 10 legionem (*re*
ante l s. s. m. 2) *R* || exortum *R¹* || his cum quidem *incipit S* || qdē
 (q *in q̇ mut. m. coaeua*) *R* 11 breui] bre- *D* || e(i)us *S* || possit]
SPRDVHGOWN₁X₂ posset *T(KM)v* 12 ex(i)geret *S* exigeret
D || uicimu(s) *S* || t(a)ceo *S* 13 barbarorum (i, *quod uid. esse*
i, s. s. m. 1) *D* 14 inuicem (i s. s. m. 1; *supra nu scr. erant sed abs-*
tersae sunt ui) *D* || de(i)nde *S* || alani] *D* halani *SPR* || adque *SP* ||
 huni] *PRD* hunni *S*

4 caedibus populabantur. Radagaisus, omnium antiquorum prae-
 p. 568 sentiumque 'hostium longe immanissimus, repentino impetu
 totam inundauit Italiam. nam fuisse in populo eius plus
 5 quam ducenta milia Gothorum ferunt. hic supra hanc in-
 credibilem multitudinem indomitamque uirtutem paganus et 5
 Scythia erat: qui, ut mos est barbaris huiusmodi gentibus,
 omnem Romani generis sanguinem dis suis propinare deuouerat.
 6 hoc igitur Romanis arcibus imminente fit omnium paganorum
 in Vrbe concursus, hostem esse cum utique copia uirium tum
 maxime praesidio deorum potentem, Urbem autem ideo desti- 10
 tutam et mature perituram, quia deos et sacra perdiderit.

AUCTORES § 4 sqq. *adhibitus hic illic Augustinus C. D. 5, 23* ||
 ferunt] *cf. § 13*

EXPILOTORES 1 Radagaisus — 7 deuouerat *compilauerunt Isidorus
 Hist. Goth. 14 et Paulus 310, 30 — 311, 6* 1 Radag., [3 inundauit
 Italiam, 5 paganus et Scythia *compilauit Marcellinus Comes ad a. 406
 (ex hoc ut uid. Iordanis Chron. 238 B²: Hesperiam uero plagam in regno
 Honorii imperatoris primum Radagaisus Scythia cum ducentis milibus
 suorum inundauit)* 8 fit — 9 concursus *exscripsit Paulus 311, 7*
 10 Urbem — 11 perdiderit *expressit Paulus 311, 8 sq.*

1 cedibus *S* || *post* populabantur *rubris litteris: VIII* hic ubi rada-
 gaisus hos|tis (italiã inundauit?)t et oc|cisus est cum
 gente sua (*alterius uersus inferior, tertii superior pars perierunt*) *S* ||
 radagaisus] *DGN*₁ ragadaisus *PRHX*₂ Radagadaisus *sic S*; radagasus
O radagisus *W* redagassus *V* ragad^{at}us *N* Rhadagaisus (*KM*) *v*
 2 -que] queq; *sic D* || inmanissimus *SPR* 3 inundauit] *SDG* §
 inuadit *PRWX*₂ 4 ccta *S* cc *PR* || hic] hinc *D* 6 scythia]
D scyta *S* scitha *P* scita *R* || era*t (*eras. n*) *S* || mus *D* 7 ro-
 miuni *D* || diis *P^bR* de *D* || deuouerant *PR'D* deuouer{...} *fuisse*
ant uid. S 8 hoc *corr. in hunc m. ant. S* || arc(i)b; *S* || in-
 minente *SPR*¹ 9 concursus clamantium *v* (*non Z*) *ante f* || esse]
PRS § sese *V* se *D* adesse *Y, h* || copia uirium] *PRD* § uirium
 copi(a) *S, v* 10 maxime (*fuit fort. -e*) *S* maximae (*corr. m. coaeua*)
R || potentem (*po m. 1 in ras. 2 uel 3 litt.*) *D* || aut** (' *al. m., eras.*
em) *R* || ideo *ex praesidio corr. S* 11 matura *P* mature *a. ras.*
R || qui*a *R* deos (*e in ras. statim scr.*) *D* || sacra* (*cras. m*) *S* ||
 perdedirat *D*

magnis querellis ubique agitur, et continuo de repetendis sacris 7
 celebrandisque tractatur, feruent tota Vrbe blasphemiae, uulgo
 nomen Christi tamquam lues aliqua praesentium temporum
 probris ingrauat. itaque ineffabili iudicio Dei factum est, 8
 5 uti, quoniam in permixto populo piis gratia, poena impiis de-
 bebatur oportebatque permitti hostes, qui insuadibilem in
 plurimis et contradicentem ciuitatem seuerioribus solito flagris
 coarguerent, non tamen eos, qui indiscrete cunctos intemperata
 caede delerent — duo tunc Gothorum populi cum duobus poten-
 10 tissimis regibus suis per Romanas prouincias bacchabantur:
 quorum unus Christianus propiorque Romano et, ut res 'docuit, 9
 timore Dei mitis in caede, alius paganus barbarus et uere ^{p. 569}
 Scythia, qui non tantum gloriam aut praedam quantum inex-
 saturabili crudelitate ipsam caedem amaret in caede, et hic

AVCTORES 1 magnis — 4 ingrauat *compilauit Paulus 311,*
 9 — 12 4 itaque ineffabili — 12 uere Scythia *uidetur adhibuisse*
sed temere Prosper Chron. Roncall. 1 p. 643, cf. Holder - Egger,
Neues Archiv 1 (1876) p. 87

1 querellis] *PD* querellis *S* quaerellis (a et l *pr. eras.*) *R* || ubique]
 que *D* || |(et co)ntinuo de repeten| (dis sacris celebrandisque)| (*in-*
clusae litterae totae, ceterarum inferiores partes perierunt) *S* || repe-
 tendis] rependis *P* -repente dis *R*¹ 2 c*elebrandisque (*er. a*) *R*
 celebran dis que (an *in ras. m. 1*) *D* || feruen(t tota) *S* || to^{ta}* (*corr.*
m. 1) *P* || blasfemiae *P* (*non R*) || uulg(o) *S* uulgo (u *prior et l in*
ras. m. 1) *P* 3 lu(es) *S* || tem(po)|ru(m (prob(r)is (in)g(rauatur)|
huius uersus non restant nisi partes quaedam inferiores, sed lectio satis
certa est in S 4 probris] *PRD*⊥ opprobriis (obp- *VT*, -priis *T*) *VTOh* ||
 ingrauat] *PRDGVN*₁*HOX*₂⊥v grauatur *TW* (*KMN*) *h* || f(ac)tum
S 5 impiis poena *v* 7 solito *in ras. m. 1 R* || *in haec* flagris-
 quoarue|rent|| (*rent minusculis merouingicis m. 1 subiectum est*) *desinit*
S 8 non] et non *D* || qui indiscrete] quin discrete *D* || cunctos]
 euectos *s h* 9 de*lerent *P* 10 romo nas *D* || bacchabantur]
R^{al}*D* baccabantur *PR*¹, *item* (uel *ch pro ech*) ⊆ uagabantur *G*; *ora-*
tione interrupta perguit nouo initio; alius generis sunt illa 2, 2 § 8
et 4, 8 § 12; baccharentur *v* 11 propiorque] *PR* (*KON*) *h* pro
 piusque *D*; propiorque (*p alt. in duar. litterar. ras. m. 3*) *G* propi-
 orque *MHN*₁*f*s propinquiorque *W* propitiorque *TX*₂ propitiusque
V 12 timo *D* 13 scythia] *PRD* || inxsaturabili (t *in ras.*)
R 14 crudih·tate (*expunxit m. 1*) *D* || amaret] amre| et *D*

iam sinu receptus Italiae Romam e proximo trementem terrore
 10 quassabat. itaque si huic ultionis potestas permetteretur, quem
 Romani ob hoc praecipue timendum arbitrabantur, quia fa-
 uorem deorum sacrificiorum obsequiis inuitaret, et immoderatio-
 caedes sine fructu emendationis arsisset et error nouissimus 5
 peior priore creuisset; quandoquidem in pagani et idololatrae
 manus incidisse, non solum paganis residuis de instaurando
 cultu idolorum esset indubitata persuasio sed etiam Christi-
 anis periculosa confusio, cum et hi terrentur praeiudicio et
 11 illi confirmarentur exemplo. quamobrem iustus dispensator 10
 humani generis Deus perire paganum hostem uoluit et Christi-
 anum praeualere permisit, ut pagani blasphemantesque Romani
 et illo confunderentur perditio et hoc punirentur immisso;
 maxime cum imperatoris Honorii admiranda in rege continentia
 et sanctissima fides non parum diuinae misericordiae mereretur. 15
 12 conceduntur quidem aduersus immanissimum illum hostem
 Radagaisum aliorum hostium cum copiis suis inclinati ad au-
 xilium animi. adsunt Vldin et Sarus, Hunorum et Gothorum
 duces, praesidio Romanorum; sed non sinit Deus rem potentiae

EXPILESORES 16 conceduntur—18 animi *cf. Paulus 311, 12 sq.*

18 Vldin—p. 541, 7 trudit *excerpsit Paulus 311, 13—18* 18 Vldin
 —19 duces (*inde Iordanis Chron. 238 B²*), p. 541, 2 Radag. —13 con-
 fecti sunt, p. 542, 2 interfectus est *breviter compilauit Marcellinus Comes*
ad a. 406

1 romam e e (e *priorem del. m. 1; lac. 2—3 litt. propter membra-*
nam corruptam) P 3 deorum fauorem h 4 sacrificiorumque PRX₂
 (que *eras. in RX₂*) || obsequiis (i *alt. s. s. m. 1*) P || et *om. pag.*
extr. D || inmoderatio (o *pr. ex e R*) PR¹ 6 idolatrae P^aD
 8 indubitata (in *s. s. m. 1*) D || persuasio P^a et *a. ras. R* 9 et
om. D || **hi* R || terrentur (ur *in ras. m. 1*) D 10 con-
 firmarentur (n *s. s. m. 2*) P 11 umani D || paganum (gan *in ras.*
m. 1) D 12 blasphemantesque P 13 illo (o *ex i corr. m. ant.*)
 P || inmisso PR¹ 14 honorii (i *fin. s. s. m. ant.*) P honorit D ||
 continentia (tia *in ras. m. 1*) D 15 s^antissima (er. c) R
 16 inmanissimum PR¹ 17 radagaisum] GN₁ radagai|sum (sum
statim in ras. scr., i euanida sed certa) D ragadaisum PR 18 hul-
 din (hildin 2) § || hunorum] PRD§² hunnorum §¹

suae uirtutem hominum ac maxime hostium uideri. conter- 13
 ritum diuinitus Radagaisum in Faesulanos montes cogit eius-
 que — secundum eos qui parcissime referunt — ducenta
 milia hominum inopum consilii et cibi in arido et aspero
 5 montis iugo, urgente un^dique timore concludit agminaque, p. 570
 quibus dudum angusta uidebatur Italia, latendi spe in unum
 ac paruum uerticem trudit. quid multis morer? non disposita 14
 in bellum acies fuit, non furor timorque incerta pugnae praet-
 tulit, non caedes acta, non sanguis effusus est, non postremo
 10 — quod felicitatis loco deputari solet — damna pugnae euentu
 compensata uictoriae: edentibus bibentibus ludentibusque
 nostris tanti illi tamque immanes hostes esurientes sitientes
 languentesque confecti sunt. parum hoc est, nisi captum et 15
 subiugatum sciant, quem timere Romani, illumque idololatram
 15 suum, cuius sacrificia se magis pertimescere quam arma
 fingeant, sine proelio uictum ac uinctum sub iugo catenisque
 despiciant. igitur rex Radagaisus solus spem fugae sumens

AVCTORES § 13 qui parcissime referunt] *cf.* § 4; *at Augustinus*
l. c.: multo amplius quam centum milium

EXPIIATORES 1 centerritum — p. 542, 2 interfectus est *adhibuit*
Isidorus Hist. Goth. 14 12 esurientes — 13 confecti *expressit Pau-*
lus 311, 18 sq. 17 rex — p. 542, 2 interfectus est *excerpsit Paulus*
311, 19 — 21

1 ac] *PRD* (c *statim s. s. in D*) et v 2 diuⁿⁱitus (ni *statim s. s.*)
D || radagaisum] *DG* ragadaisum *PR* || in fesula in fesulanos *sic*
D || fesulanos (s *pr. in ras. R*) *PR* || coegit *PRTWN₁X₂* 3 cc
PR 5 urgente *PR* 7 parum *D* 8 timor (timorum *N*)
 furorque *DVTONW* 9 cedes (c *in ras. 2 litt. m. ant.*) *P*
 10 dampna a. ras. *R* || pugnae om. *PR¹* pugne s. lin. add *R²* ||
 euentu] euictu *D* 11 cō*pensata (o *in ō mut., er. n*) *R* || edent.
 bib. ludentibusque] edentibus qui *D* 12 tan|que *D* || immanes
PR eimanes *D* || et sitientes v 13 et subiugatum] *D* ζ et csubi-
 gatam (c *linea del. m. 1 in P, erasa in R*) *PR* barbarū *V*; et cate-
 natum ac subiugatum *Z₁* (non *Z*) v *interpolata ex seqq.* 14 quam
D || idololatram] *PR* (lo *lineis et punctis del. in P, erasae in R*)
 idolatram *D* 16 uinctum] uictum *D* 17 despiciant *R^{al}DV* ||
 radagaisus] *D* ragadaisus *PR* || solus solus *sic D* || sumen *D*

clam suos deseruit atque in nostros incidit: a quibus captus
 16 et paulisper retentus ac deinde interfectus est. tanta uero multi-
 tudo captiuorum Gothorum fuisse fertur, ut uilissimorum pec-
 cudum modo singulis aureis passim greges hominum uen-
 derentur. sed nihil superesse Deus de eodem populo sinit. nam 5
 ilico cunctis qui emebantur morientibus quod improbi emptores
 eorum non impenderunt turpiter pretiis, expenderunt miseri-
 17 corditer sepulturis. igitur ingrata Roma, quae sicut nunc
 sensit non ad remittendam sed ad reprimendam idololatriae
 praesumptionem iudicis Dei obliquam misericordiam, ita con- 10
 tinuo propter uiuorum mortuorumque sanctorum piam recor-
 p. 571 dationem Dei iram passura non ple¹nam, si forte confusa
 paeniteat et per experientiam fidem discat, ab incursu Alarici
 regis et hostis sed Christiani aliquantulo ad tempus spatio
 differtur.

38 Interea comes Stilico, Vandalorum inbellis auarae perfidae 15

AVCTORES § 16 fertur § 17 cf. cap. 38 extr. cap. 38 § 1
 —4 cf. Hieronymus Epist. 123, 16 sq.

EXPILATORES 2 interfectus est uidetur adhibuisse Seuerus Chron.
 p. 449 2 tanta — 4 uenderentur exscripsit Paulus 311, 21—23
 3 captiuorum, 4 sing. aureis. uenderentur compilauit Marcellinus Comes
 ad a. 406 (inde Iordanis Chron. 238 C²) 16 Interea — p. 543, 5 nite-
 batur excerpsit Paulus 313, 28—314, 1 16 comes — p. 543, 5 nite-
 batur adhibuit Marcellinus Comes ad a. 408 (inde Iordanis Chron.
 238 C²)

1 adque PR¹ (corr. m. coaeua in R) 2 et] ac fsh om. O ||
 paulis]**per (p alt. in ras. m. 1) D || ac om. fsh 3 uilissimorum]
 PRD ≈ § uilissimarum X₄(O)v 4 græges P gregis D 5 siuit
 R²G¹ (corr. G³) N₁ 6 cunctis in ras. m. 1 D || emebaturo rienti-
 bus D || improbi PR¹ || emtores D 7 impenderunt PR¹D || prae-
 tiis D et a. ras. R || expanderunt D 8 que D 9 re**pri-
 mendam (1—2 litt. eras.; linca infra ducta m. 1) P repremendam D ||
 idololatriae (lo exp.; ae s. s. m. 2) P idolatriae RD 10 prae-
 sumtionem D || misericordiam (di ex dī radendo fact.) D 12 pas-
 suram P et a. ras. R 13 p*eniteat (erasa a) R || alarici] Gv
 ha*larici (s uel p uel r eras.) P halarici RD 14 aliquantulum D ||
 tempos D 16 haec interea — p. 547, 18 laudibus desunt in O || uanda-
 lorum] D uandilorum PR¹ uandalorum R² || auare RD || perfide R

et dolosae gentis genere editus, parui pendens quod sub imperatore imperabat, Eucherium filium suum, sicut a plerisque traditur, iam inde Christianorum persecutionem a puero priuatoque meditantem, in imperium quoquo modo substituere nitebatur. quamobrem Alaricum cunctamque Gothorum gentem, pro pace optima et quibuscumque sedibus suppliciter ac simpliciter orantem, occulto foedere fouens, publice autem et belli et pacis copia negata, ad terendam terendamque rempublicam reseruauit. praeterea gentes alias copiis uiribusque intolerabiles, quibus nunc Galliarum Hispaniarumque prouinciae premuntur, hoc est Alanorum Sueborum Vandalorum ipsoque simul motu impulsorum Burgundionum, ultro in arma sollicitans, deterso semel Romano nominis metu suscitauit. p. 572 eas interim ripas Rheni quater et pulsare Gallias uoluit, 4

AVCTORES § 1 sicut a plerisque traditur § 2 quibuscumque
— orantem *cf.* 1, 16 § 3 § 3 *cf.* 7, 40 § 3

EXPILATORES 2 Eucherium — 5 nitebatur *adhibuit Marcellinus Comes ad a. 408 et fort. Seuerus Chron. p. 449* 2 Eucherium *adsciuit Paulus 310, 26* 9 gentes — 13 suscitauit *excerpsit Paulus 314, 1—4* 9 gentes — 11 Vandalorum *compilauit Marcellinus Comes ad. a. 408* 12 ultro — 13 suscitauit *adhibuit Marcellinus Comes ad a. 408* 14 eas — p. 544, 11 puniti sunt *excerpsit Paulus 314, 4—12*

1 dolose *post ras. R* 3 persecutionem *D* 4 meditantem (n s. s. m. 1) *D* || imperium (o in u m. 1) *R* imperio *D* || substituere] *PRD* § substituere *N*₁ subsistere *VT*; sustinere *sh* 5 halaricum *PRD* || cunctarumque *PR* || guthorum *D* 6 optima *et s. s. 1* obtinenda *m. 1 X*₄ || ac simpliciter *om. D* 7 occulto (o fin. statim *corr., ex e ut uid.*) *R* || foedere *D* || publicæ *P* publicæ (*er. a*) *R* 8 belli et] *D* belli *PR* || terendam] *VWN*₁*KM fsh* terendā* (*er. q.*) *T* terendam *PRDGHX*₂ tenendam *O, v (cf. 27 § 11)* || terendamque] *PR a. ras., DVT*²*Wv* terendamque *PR post ras., GHX*₂ terendam *MT*¹ opprimendamque *N*₁ *om. K* 9 reseruabit (b in u m. coeua) *R* 11 praemuntur *PD et a. ras. R* || alanorum] *GN, §§* halarorum *PRD* || sueuorum *PRDG* § suauorum *V§* || uandalorum] *D* uandilorum *PR*^a uandalorum *R*^b*G* § uandalorumque (uand- 2) § 12 impulsorum *R*^b 13 simel *D* 14 inter|teim *corr. in inter|teim* *m. 1 D*

sperans miser sub hac necessitatis circumstantia, quia et
 extorquere imperium genero posset in filium et barbarae gentes
 5 tam facile comprimi quam commoueri ualent. itaque ubi
 imperatori Honorio exercituique Romano haec tantorum sce-
 lerum scaena patefacta est, commoto iustissime exercitu occisus 5
 est Stilico, qui ut unum puerum purpura indueret, totius
 6 generis humani sanguinem dedit; occisus Eucherius, qui ad
 conciliandum sibi fauorem paganorum restitutione templorum
 et euersione ecclesiarum inbuturum se regni primordia mina-
 batur, paucique cum isdem satellites tantarum molitionum 10
 puniti sunt. ita minimo negotio paucorumque poena ecclesiae
 Christi cum imperatore religioso et liberatae sunt et uindicatae.
 7 Itaque post haec tanta augmenta blasphemiarum nullamque
 paenitentiam ultima illa diuque suspensa Urbem poena consequi-
 39 tur. 'adest Alaricus, trepidam Romam obsidet turbat inrumpit, 15
 p. 573

AVCTORES cap. 39 *Augustinus C. D. 1, 1.7; 5, 23 hic illic adhibitus*

EXPILATORES 4 occisus est Stilico, 6 occisus Eucherius *adhibuit Marcellinus Comes ad. a 408* 15 Alaricus — inrumpit *compila- uerunt Marcellinus Comes ad a. 410 et Isidorus Hist. Goth. 15*

1 hac (h s. s. m. 1) P || quia] PRD quod h || et] PDGX₂N₁ (KN) om. RVMHTO₁W 2 imperio R^a || gernerō D || possit D || filiom D 3 conprimi PR^a || quam cum commoueri D 4 imperatori (ra s. s. m. 2) P || scelorum (c in ras. m. 1) D 5 scena PR 6 purpura] DGVN₁X₂(NO₁)h purpuram PRKMHT W³v; cf. 34 § 2 7 dedit] P²RMN₁, W a. ras., X₂3h dedit P¹DGV₁, W post ras., 5³v || ocisus R^a || post occisus add. et ipse est G³ est et add. TX₂(KM)v 8 restitutione* (er. m) D 9 eclesiarum P || imbuturum R^b 10 pauceque R^a || isdem] G hisdem (h in ras. m. 1 D) PRD || molitionū (~ erasum) R 11 paucorum DVMNO₁ || paena P || eclesia (a in æ corr. m. 2) P 13 blasfemiarum P (non R) blasphemiarum D 14 paenitentiam (m prior in n corr. m. 1) P p^aenitentiam (er. a) R poenitentiam D 15 alaricus] GWv halaricus PRDV alarichus N₁ || inrumpit dato om. D || inrumpet (e in i corr. m. 3) P irrumpit R^b

dato tamen praecepto prius, ut si qui in sancta loca praecipue-
 que in sanctorum apostolorum Petri et Pauli basilicas con-
 fugissent, hos inprimis inuiolatos securosque esse sinerent,
 tum deinde in quantum possent praedae inhiantes a sanguine
 5 temperarent. accidit quoque, quo magis illa Urbis irruptio 2
 indignatione Dei acta quam hostis fortitudine probaretur, ut
 beatus Innocentius, Romanae urbis episcopus, tamquam iustus
 Loth subtractus a Sodomis occulta prouidentia Dei apud Ra-
 uennam tunc positus, peccatoris populi non uideret excidium.
 10 discurrentibus per Urbem barbaris forte unus Gothorum idem- 3
 que potens et Christianus sacram Deo uirginem iam aetate
 prouectam, in quadam ecclesiastica domo reperit, cumque ab
 ea aurum argentumque honeste exposceret, illa fideli constantia 4
 esse apud se plurimum et mox proferendum spondit ac pro-
 15 tulit, cumque expositis opibus attonitum barbarum magnitudine
 pondere |pulchritudine, ignota etiam uasorum qualitate intelle- p. 574
 geret, uirgo Christi ad barbarum ait: haec Petri apostoli 5

EXPILATORES 1 dato—5 temperarent *exscripsit Paulus 312, 18*
 —22 1 dato—3 sinerent *fort. adhibuit Isidorus Hist. Goth. 15, 7*
 —10 4 praedae inh. *fort. adhibuit Marcellinus Comes ad a. 410*
 10 discurr.—p. 546, 17 euadunt *compilauit Isidorus Hist. Goth. 16.17*
 10—p. 546, 6 imperauit *adhibuit Cassiodorius Var. 12, 20*

1 prius praecepto P || prius *om. PRWX₂* || si (*s m. 2 corr. ex*
p uel r uel s̃) P || q in q̃ *mut. R* || in *om. PRTW* || sancta] scam
sic D || praecipuaeque P *p̃cipueq;* *sed, eras. R* 2 in *om. P
 3 inuiolatas P^a inuiolatus D || senerent P^a 4 tum *om. P || deinde
 in] deindem D || possint D 5 magis ***** (*erasum urbis*) P ||
 irruptio R^b 6 indignationem D || hostes D 7 urbis] $PR_{\zeta}Z$
 ecclesiae $D_{\zeta}Z_1v$ || -piscopus D 8 loth] PRD 10 post discurren-
 rentibus *add. autem G³ (sed pro glossa ut uid.), itaque add. Z₁v*
 12 ecclesiastica P || repperit PR 13 argenteq; R^a atque argentum
 D et argentum VW || honeste] hostis D || constantia] constientia
 (*secunda [sic] t fort. radendo in c mut.*) D conscientia N 14 se] re
 D 15 dumque v || adponitum (*corr. m. 1*) P adtonitum R^1 atto in
 tum D || magnitudinem D 16 pondere] et pondere ac v || pulchritudine
 D || que *post pulchr. add. m. coeua in R* || in in tel]legerit D
 17 petri] patri D**

sacra ministeria sunt. praesume, si audes; de facto
 tu uideris. ego quia defendere nequeo, tenere non
 6 audeo. barbarus uero ad reuerentiam religionis timore Dei
 et fide uirginis motus ad Alaricum haec per nuntium rettulit:
 qui continuo reportari ad apostoli basilicam uniuersa ut erant 5
 7 uasa imperauit, uirginem etiam simulque omnes qui se ad-
 iungerent Christianos eodem cum defensione deduci. ea domus
 a sanctis sedibus longe ut ferunt et medio interiectu Urbis
 8 aberat. itaque magno spectaculo omnium disposita per singulos
 singula et super capita elata palam aurea atque argentea uasa 10
 portantur; exercitis undique ad defensionem gladiis pia pompa
 9 munitur; hymnum Deo Romanis barbarisque concinentibus
 publice canitur; personat late in excidio Urbis salutis tuba
 10 omnesque etiam in abditis latentes inuitat ac pulsat; con-
 currunt undique ad uasa Petri uasa Christi, plurimi etiam 15
 pagani Christianis professione etsi non fide admiscuntur et per
 hoc tamen ad tempus, quo magis confundantur, euadunt;
 quanto copiosius adgregantur Romani confugientes, tanto aui-

AVCTORES § 7 a sanctis sedibus *cf.* 2, 19 § 13 || ut ferunt

1 misteria *T* mysteria *DN* (*cf.* § 13) 2 nequeo] non queo
VT non ualeo neque *fsh* || tenere] **|tenere (*er. te ut. uid.*) *D*
 contendere *Z₁v* ante *f* || non *om. fsh* 4 et] ac *D* || hala**cum (1 *in*
ras. m. 1, *ri s. s. m. 1*) *P* halaricum *RD* || per nuntium haec *h* ||
 rettulit] *P* rettullit *D* retulit *R* 7 eadem *R²V* || cum] com
R¹ 8 sedibus (*s pr. statim ex r radendo mut.*) *D* a] edibus *adnot.*
G³ || longe] *GT* (*KO₁*) *X₂Zh* longo *PRDMHNN₁Wv* || interfectu
R¹ interiecta *D* interiecto *V^aW* 10 caput *D solus* || elatam
D || aurea atque] auria *m t que sic D* || adque *P¹* 11 exercitis *D* ||
 piã (~ *eras.*) *R* piã *D* || pompa (*eras. i*) *P* 12 mounitur (*o*
del. m. 1) *P* **unitur (*eras. m et ut uid. o, s. s. m. fort. 1 cõm*) *R* ||
 hymnum] *PR¹D* ynnum *NX₂Z* himn^{*}us (*fort. eras. ~*) *V* hymnus
R²O₁N₁W (*KMH*) *Z₁* ymnus *G* hymnis *T edd. Col. fsh* (*ex § 13*)
 13 publicae *P et ante ras.* (*e ex e*) *R* || late] a. *ras. R* || orbis *D*
 14 latentis *R¹* late]m tis *D* || concurrunt] *PD₅* et concurrunt *R*
 15 petri (*t in ras. m. ut uid. 1*) *D* 16 etsi] et *D* 17 con-
 fundatur *P^a* confundantur *D* 18 cupiosi *D* || congregantur *DVT*
 adcongregantur *H* || romani *om. V*

dius circumfunduntur barbari defensores. o sacra et ineffabilis 11
 diuini iudicii discretio! o sanctum istud et salutare flumen,
 quod parua exortum domo, dum beato alueo in sanctorum
 sedes tendit, oberrantes periclitantesque animas in salutis
 5 sinum pia rapacitate peruexit! o praeclara illa Christianae 12
 militiae tuba, quae generaliter cunctos dulcissimo ad uitam
 modulamine inuitans, quos ad salutem inoboedientes non susci-
 tauit, 'inexcusabiles reliquit ad mortem. mysterium hoc, 13
 quod in transferendis uasis, dicendis hymnis, ducendis populis
 10 fuit, tamquam magnum cribrum fuisse arbitror, per quod ex
 congregatione populi Romani tamquam ex magna massa frumenti
 per omnia ex uniuerso ambitu ciuitatis latebrarum foramina
 effluxere grana uiua siue occasione siue ueritate commota;
 omnia tamen de praesenti salute credentia ex horreo dominicae 14
 15 praeparationis accepta sunt, reliqua uero uelut stercora et uelut
 paleae, ipsa uel incredulitate uel inoboedientia praeiudicata, ad
 exterminium atque incendium remanserunt. quis haec perpendere
 plenis miraculis, quis praedicare dignis laudibus queat?

Tertia die barbari quam ingressi Urbem fuerant sponte 15

AVCTORES § 15 Tertia die *cf.* 2, 19 § 13

EXPILOTORES 19 Tertia—p. 548, 3 effecerat *compilauit Paulus 312,*
 27 — *not. lin. 9* 19 Tertia—p. 548, 1 incendio *adhiebuerunt Marcellinus Comes ad a. 410 et Isidorus Hist. Goth. 18*

1 confundantur *D* confunduntur *VO*, || uerba o sacra—2 discretio *om.*
m. 1, add. m. 2 (an 1 ?) in mg. (in textu ð, in mg. ð adscriptis) R
 uerba sacra et ineff. diu. iud. discr. o *om. m. 1, add. s. lin. m. 3 P*
 2 iudicio *D* || istud] stod *D* || fluminem (*pro n scripturus erat m) D*
 3 tum *P³R* 4 sede dis ten di to ber ran tes *D* || oberrantes
 (n s. s. m. 2) *P* 5 simum *D* si·num (*fuisse uid. simum) R* ||
 ra·pacitate *PR* 7 mo dolam ineihui huitans (*sic) D* || ad *in ras.*
m. 1 D 8 inexcupabiles (*p in lp corr. m. coaeua) R; inextricabiles*
VO, || reliquit (*t in ras. m. 1) P* reliquid *R¹* 9 ducendis] du-
 centis *D* 11 tanquam *D* 12 omni *D* 13 grauna (*u del.*
m. 1) P || occansione *D* 14 persenti *D* || ex] et *DMNE*
 15 praerationis *R¹* || *pro* uelut *priore* sicut *edd. Col. fsh* 16 palae
N palea *G* || uel deincredulitate *W* || inob tredien]tia *D* || praeiudi-
 cata] *GVN₁X₂(s) fsh* praeiudicatae *PRDHW* *edd. Col.* 17 exter-
 minum *R^a* || adque *PR^a* 19 fuerant urbem *h*

discedunt, facto quidem aliquantarum aedium incendio sed ne
 tanto quidem quantum septingentesimo conditionis eius anno
 16 casus effecerat. nam si exhibitam Neronis imperatoris sui
 spectaculis inflammationem recenseam, procul dubio nulla
 comparatione aequiperabitur secundum id, quod excitauerat 5
 17 lasciuia principis, hoc, quod nunc intulit ira uictoris. neque
 uero Gallorum meminisse in huiusmodi conlatione debeo, qui
 continuo paene anni spatio incensae euersaeque Urbis adtritos
 18 cineres possederunt. et ne quisquam forte dubitaret ad
 correptionem superbae lasciuiae et blasphemae ciuitatis hosti- 10
 bus fuisse permissum, eodem tempore clarissima Urbis loca
 fulminibus diruta sunt, quae inflammari ab hostibus nequi-
 uerunt.

p. 576

40 'Anno itaque ab Vrbe condita MCLXIII inruptio Urbis per
 Alaricum facta est: cuius rei quamuis recens memoria sit, 15
 tamen si quis ipsius populi Romani et multitudinem uideat
 et uocem audiat, nihil factum, sicut etiam ipsi fatentur, ar-

AVCTORES § 15 septingentesimo *cf.* 6, 14 § 5 § 17 continuo
 — spatio *cf.* 2, 19 § 13 § 18 clarissima *sqq.* *cf.* 2, 19 § 15
 cap. 40 § 1 MCLXIII *cf.* 2, 3 § 3

EXPILOTORES 14 Anno — 15 facta est *expressit Paulus 312, 25*
 — 27 14 Anno — MCLXIII *compilauit Beda De temp. rat. ad a.*
4376 p. 316, 21 Giles, idemque adhibuit Hist. eccl. 1, 11 med.
 14 inruptio — 15 facta est *adhibuit Beda Hist. eccl. 1, 11*

1 incendium *D* 2 quanto *D* || septingentesimo *P* 3 suis
P et a. ras. R 4 nullae (æ ex a m. coeua) *R* 5 comparationi
 (on in ð* mut. al. m.) *R* 6 nuc *P^a* || intulerit *h* cōtulit *Z₁*
 7 qui (i s. s. m. 1) *D* 8 continui *D* || paue (a in e m. coeua)
R || attritos *R²* 9 cineris *D* 10 correptionem (ti in ras. m. 1)
P || superbiae et misere ciuitatis *V* || lasciuiae] *post ras. PR* lasciuiae
D et a. ras. PR, v || blasphemae] *D* blasphem*ae (er. i) *P* blasphem*ae
 (er. i) *R* || hoc hostibus *H* 12 fulminibus (ful statim ex flu) *D* ||
 diruta] *RDGN, WX₂ (ς) § v*; dirupta *PO* disrupta *V* 14 itaque
om. D || ī-clxiii *PR* millesimo *** centesimo sexagesimo quarto
 (prima o in ras. m. 1) *D* 15 alaricum] *GWX₂ v* halaricum
PRD allarichum *N₁* 16 tamen] tum *h* (temere natum ex tñ
 editionis s) || multitudinem *P*

bitrabitur, nisi aliquantis adhuc existentibus ex incendio ruinis forte doceatur. in ea inruptione Placidia, Theodosii principis 2 filia, Arcadii et Honorii imperatorum soror, ab Athaulfo, Alarici propinquo, capta atque in uxorem adsumpta, quasi eam 5 diuino iudicio uelut speciale pignus obsidem Roma tradiderit, ita iuncta potentissimo barbari regis coniugio multo reipublicae commodo fuit.

Interea ante biennium Romanae inruptionis excitatae per 3 Stiliconem gentes Alanorum, ut dixi, Sueborum Vandalorum

AVCTORES § 3 ut dixi 38 § 3

EXPILATORES 2 Placidia — 4 adsumpta *compilauit Marcellinus Comes ad a. 410* 2 Placidia — 4 adsumpta *his apud forum Cornelii insertis adhibuit Paulus 313, 17 — 19* 2 in ea — 3 soror, 4 capta *compilauit Isidorus Hist. Goth. 18* 6 multo — 7 fuit *compilauit Paulus 313, 19 sq.* 8 ante — p. 550, 4 refunduntur *compilauit Isidorus Hist. Goth. 71* 8 ante — p. 550, 2 Gallias *exscripsit Beda Hist. eccl. 1, 11* 8 ante — 9 gentes *compilauit Seuerus Chron. p. 449* 8 ante — inruptionis *exscripsit Paulus 314, 1* 8 excitatae — p. 550, 2 perueniunt] *Gregorius Turon. 2, 9: Horosius (sic Naz.) autem et ipse historiographus in septimo operis sui libro ita commemorat: 'Stilico congregatis gentibus Francos proterit, Rhenum transit (transiit Naz.), Gallias peruagatur et ad Pyrenaeos usque perlabitur'. 9 Alanorum — Vandalorum, p. 550, 2 Gallias inuadunt (fort. solum Sueuorum) adhibuit Seuerus Chron. p. 449*

1 existentibus *P* existibus *R^a* || *haec incendio ruinis* — 3 soror ab *** *in duorum uers. spatio augustius in ras. scripta m. 1 D* 2 inruptio *P^a* iruptione *D^a* irruptione *R^b* || theodosium principis (*ead. m.*) *D* || theodosi *PR^a* 3 ardi] *D* || ab athaulfo] ablata athaulfo *VO* ablata ulfo *O_i* || athaulfo] *GX₂ϵ* athua uulfo (*h m. 1 ex q, a alt. fort. ex 1c*) *D* hatahulfo *PR* hathaulfo *W* bathaulpho *N_i* 4 alarici] *GX₂v* halarici *PRDVW* alarichi *N_i* || capta est *v* || adque *Pⁱ* -que *V* || adsumpta *PD* assumpta *R^b* 5 obsi**dem (*er. do*) *D* || tradiderat (*a in i corr. m. ut uid. 1*) *PR* 6 potentissimo] *PRGWX₂Zh* potentissimi *DVKMHN^ov* (*barbarico|ugio regis pergit V*) potentissime (*sic è m. 1 N_i*) *TN_i* || barbari ante potent. exhibent *v* 7 commodo] -sum modo *D* 8 inruptionis *R^b* 9 alanorum] *G, N_i m. 1* halanorum *PRDVW, N_i m. 2* || sueborum] *PR* sueuorum *DGN₁X₂* suaeuorum *W* sueorum *V* || uandalorum] *DV* uandilorum *PRⁱ* uandalorum *R^{al}.GWX₂*

multaeque cum his aliae Francos proterunt, Rhenum transeunt, Gallias inuadunt directoque impetu Pyrenaeum usque perueniunt: cuius obice ad tempus repulsae, per circumiacentes prouincias refunduntur.

4 His per Gallias bacchantibus apud Britannias Gratianus, 5
municipis eiusdem insulae, tyrannus creatur et occiditur.
huius loco Constantinus ex infima militia propter solam spem
p. 577 nominis sine merito uirtutis eligitur: qui continuo, ut inuasit
imperium, in Gallias transiit. ibi saepe a barbaris incertis
5 foederibus inlusus, detrimento magis reipublicae fuit. misit 10
in Hispanias iudices: quos cum prouinciae oboedienter accepissent, duo fratres iuuenes nobiles et locupletes Didymus
et Verinianus non assumere aduersus tyrannum quidem

EXPILATORES 5 per Gallias — 10 fuit *exscripsit Beda Hist. eccl.*
1, 11 5 apud—10 fuit (*omissis 6 municipis—insulae et 8 continuo—*
9 imperium) *compilauit Paulus 314, 15—20* 5 apud Britannias,
7 Constantinus—9 transiit (*exceptis 7 ex infima—8 nominis ex Orosio*
[ipso ?] ab interpolatore insertis) *compilauit Prosper ad a. 407 p. 646*
7 Constantinus, 8 inuasit—9 transiit *adhibuit Marcellinus Comes ad*
a. 411, cui similia habet Iordanis Get. 32 p. 119 et Chron. p. 238 D²
12 duo — p. 551, 7 uernaculis *excerpsit Paulus 314, 20—22* 12 duo
— p. 551, 2 moliti sunt, 6 hi uero—9 Constantem .. 10 Caesarem ...
14 interfectis—15 moliebantur *excerpsit Isidorus Hist. Goth. 71*

1 proderunt *D* 2 galleas *D* || pyreneum *PR^aD* pyrineum
R^{al} 4 diffunduntur *D solus* 5 uagantibus *G solus* || ****apud
R || brit-tanias *P* brittanias *R^a⊥* prittanias *D* 6 creatur et]
creatus *⊥* creatur *⊥* 9 saepe] sibi *D* || a *om. D solus* 10 detri-
mendo *D* || fuit] fuit quam augmento *⊥* 11 hispanias] *D* his-
pania *PM* hispaniā* (*eras. uid. non s sed duae hastae; ~ add. al. m.*)
R hispaniam *G* || quos p (*p del. m. 1*) *P* || obedientes *h* 12 iu-
uenes *om. DVT soli* || nubilus *D om. WM^b* || locoplitis *D* || didy-
mus us *D* dydymus *P* dydynius *R* didinius *W* didimus *N₁X₂* dedi-
mus *VTO* didymius *KN* didimius *GH* 13 uerinianus] *P^bRDK*
N₁X₂ uerianianus *P^aO* (*Βεργηνανός Zosim. 6, 5, Βερενιανός Sozom. 9,*
11 et 12) uirinianus *HNW* ueronianus *G* uerianus *VT* uiridianus
⊥ || assumere] *D item (uel ads-) ⊥, Grubitz* adsumerent *P^rR* ad-
sumpsere *P³W* assumpsere (*-msere X₂Z*) *GTX₂Z* adsumpsere ne *N₁*
assumpsere, ne *Z₁ edd. Col. fs* adsumserunt; ne *h* || aduersum *D* ||
tyrannii *R*

tyrannidem sed imperatori iusto aduersus tyrannum et barbaros tueri sese patriamque suam moliti sunt. quod ipso gestae rei ordine patuit. nam tyrannidem nemo nisi ce-
 6 riter maturatam secrete inuadit et publice armat, cuius
 5 summa est assumpto diademate ac purpura uideri antequam
 seiri; hi uero plurimo tempore seruulos tantum suos ex propriis praediis colligentes ac uernaculis alentes sumptibus nec dissimulato proposito absque cuiusquam inquietudine ad Pyrenaei claustra tendebant. aduersus hos Constantinus Con-
 7 stantem filium suum, — pro dolor! — ex monacho Caesarem
 factum, cum barbaris quibusdam, qui quondam in foedus recepti atque in militiam allecti Honoriaci uocabantur, in Hispanias misit. hinc apud Hispanias prima mali labes.
 nam interfectis illis fratribus, qui tutari priuato praesidio
 8
 15 Pyrenaei Alpes moliebantur, his barbaris 'quasi in pretium p. 578

AVCTORES 13 hinc .. prima mali labes *Vergil. Aen. 2, 97*

EXPILOTORES 9 aduersus — 10 filium. .ex — 11 quibusdam, 12 in Hisp. misit *transscripsit Paulus 577, 22—25* 9 Constantinus — 10 suum, 12 in Hispanias misit *uidetur adhibuisse Prosper ad a. 411 p. 646, cf. Neues Archiv 1 (1876) p. 88, 2* 9 Constantinus — 11 factum *compilauit Marcellinus Comes ad a. 411, cui similia habet Iordanis Get. 32 p. 119 et Chron. p. 238 D²* 10 ex monacho — 11 factum *compilauit Beda Hist. eccl. 1, 11* 14 interfectis — p. 552, 11 consistunt *epitomauit Paulus 314, 25—315, 2*

1 aduersum *D* 2 sese] -s esse *D* esse *T* || moliti *D* 3 rei gestae *TW(K)h* || celliter *D* 4 secrete] *PRD* (e *fin. rad. ex e R, -tae D*) s secreto *v, om. KMX₂Z* || puplici *D* publice *a. ras. R*
 5 adsumto *P* adsumpto *R¹D* || deadmate *D* || ipurpura (1 *fortuitum uid. esse*) *P* 6 hii *P et a. ras. R* || seruulos *D* || duo hi uersus | tantum — 8 absquae *in ras. paullo angustius scr. m. 1 sed atramento diuerso D* || propriis (pro s. s. m. 1 *atramento non diuerso*) *D*
 7 presidiis *D* || colligentis *R^a* colligendis (1 *prior s. s. m. 1*) *D* || sumtibus *PD* 8 desimolato *D* || preposito *D* || abs quae (*sequitur circ. 12 litt. ras.*) | *D* || cuius qui *D* 9 pyrenaei *PR* pirenei *D* || aduersum *D* 11 condam *D* 12 adque *PR¹* (*corr. m. coaeva in R*) 13 haec misit — hispanias *om. D* || prima mali labes] *primas lapas sic D* || labes et s. s. glossa erat *al. m. G* labes fuit *TOX₂*
 14 quit**utari (*er. tu*) *D* || hic uersus | sidio — 15 quasi***** | *partim in ras. m. 1 atr. diu., partim erasus D* 15 pyrenaei *PR* pirenei *D* || albes *D* || praetium *PRD*

uictoriae primum praedandi in Pallentinis campis licentia data,
 dehinc supra dicti montis claustrorumque eius cura permissa
 9 est remota rusticanorum fideli et utili custodia. igitur Ho-
 noriaci inbuti praeda et inlecti abundantia, quo magis scelus
 inpunitum foret atque ipsi sceleri plus liceret, prodita Pyre- 5
 naei custodia claustrisque patefactis cunctas gentes, quae per
 Gallias uagabantur, Hispaniarum prouinciis inmittunt isdemque
 10 ipsi adiunguntur: ubi actis aliquamdiu magnis cruentisque
 discursibus, post graues rerum atque hominum uastationes, de
 quibus ipsos quoque modo paenitet, habita sorte et distributa 10
 usque ad nunc possessione consistunt.

41 Multa nunc mihi de huiusmodi rebus loquendi facultas
 foret, si non secundum omnes homines apud unius cuiusque
 2 mentem conscientia secreta loqueretur. inruptae sunt Hispaniae,
 caedes uastationesque passae sunt: nihil quidem nouum, hoc 15

EXPILATORES 6 gentes — 7 inmittunt . . 8 ubi actis — 9 uasta-
 tiones *compilauit Isidorus Hist. Goth. 71.72*

1 pallentinis] *PW* a^l pallentinis s. s. m. 1° in *G* palentinis *RD*
 (ntini in *ras. m. 1 R*) pollentinis *N* palestinis *VG^{1a}TOX₂Z* palatinis
v, palantinis *Tillemont; inscr. Murat. 781, 3 (PALANTIA) spuria est*
 3 fidili *ex corr. add. m. 1 ante uers. D* 4 imbuti *R^{al}* inputi *D* ||
 habundantia *D* || magis (*m ex o corr. m. 1*) *P* 5 inpunitum *R^{al}* ||
 adque *PR¹ (corr. m. coaeua R)* || pyrenei *PR* pirenia *D* 6 clau-
 stra] *q: D* || tota illa quae per Gallias bacchabatur (*bach-ℳ*) ferocitas
 gentium Hispaniarum prouinciis intromissa est ℔ (*illud bacchabantur*
fort. ex 40 § 4 adsciuit) || cunctis gentis (*c m. 1*) *D* 7 galleas *D* ||
 prouincias *D* || inmittunt *R^{al}* || isdemque] *G* hisdemque *PRD*
 8 adiunguntur *R^a* adguntur *D^a* || actis] adiectis *D* || aliquandiu *R* et
post ras. P 9 discursibus (*secunda s ex p uel. r corr. m. 2*) *P*
 discursibus *D* || adque *PR¹ (corr. m. coaeua R)* *om. DVO* || homi-
 numq: *D*; seruorum hominumque *VO* || de quibus] quarum *v ante h*
 10 ipsos] *DV(ς)* ipsi *PRGN₁X₂W* || modo quoque *G* quoquemodo
 (*e in o m. 1*) *W* || paenitet] *D* penitet *V(ς)* penitent *PW* paenitent
 (*a er. R*) *RN₁X₂* poenitent *G* || forte sic *a. ras. R* 12 uiuscemodi
D huiusmodi *O p. ras., v* || loquendi *D*; loquendi *post facultas trai-*
ciunt edd. Coll. fs || facultas foret] *PRDGVKMH TOWN₁X₂*
 foret facultas *h* 13 si] se *D* 14 loqueritur *D* || inruptae *R^{al}*
 15 uastacionisque *D* || hoc] hunc *K* nunc *M*

enim nunc ¹per biennium illud, quo hostilis gladius saeuit, ^{p. 579}
sustinuere a barbaris, quod per ducentos quondam annos
passae fuerant a Romanis, quod etiam sub Gallieno imperatore
per annos propemodum duodecim Germanis euertentibus ex-
⁵ ceperunt. uerumtamen quis non se, qui sui suorumque actuum ³
uel etiam cogitationum conscius iudicia Dei metuit, iuste
omnia passum uel etiam parua sustinuisse fateatur? aut qui
se non intellegit Deumque non metuit, quomodo non iuste
ista et quidem parua sustinuit? quae cum ita sint, illud ⁴
¹⁰ tamen clementia Dei eadem pietate, qua dudum praedixerat,
procurauit, ut secundum euangelium suum, quo incessabiliter
commonebat, cum uos persecuti fuerint in una ciui-
tate, fugite in aliam, quisque egredi atque abire uellet,
ipsis barbaris mercennariis ministris ac defensoribus uteretur. hoc ⁵
¹⁵ tunc ipsi ultro offerebant; et qui auferre omnia interfectis
omnibus poterant, particulam stipendii ob mercedem seruitii
sui et transuerti oneris flagitabant. et hoc quidem a plurimis
factum est. qui autem non crediderunt euangelio Dei quasi ⁶
contumaces, uel si etiam non audierunt dupliciter contumaces,

AVCTORES § 2 per ducentos q. annos *cf. 5, 1 § 6* || sub Gallieno
cf. 7, 22 § 7 § 4 sec. euangelium suum *Matth. 10, 23*

1 nunc *om. D V T O* || illud *om. X₂Z* || quo] quod *D V X₂Z* || gladi-
usseuit (sse *statim ex m corr.*) *D* || saeuit *R (non P) G V N₁ T X₂*, *item*
(uel seuit) *K M O, Z Z₁ v ante h* 2 sustinere *P R* || .cc. *P R* ducentis
(c s. s. m. 1) *D* 3 passa *D* || fuerunt *Col. f s h* 4 per s. *lin. add.*
m. fort. 1 in R || duodecim *D · XII · (· alt. in ras. uelut a litterae capaci)*
R 6 cogitationum *D* || conscius (us *in ras.*) *R* 7 passim *post*
ras. R || quis *P²* 8 intellegit *D* || deumq. (q. s. s. m. 2) *P* || non]
donum *D* || iuste* (, *et interpunctio eras.*) *D* iuste] *R* 9 ista]
iste *D* || quicūq. ita (i *pr. in e corr., alt. i in 2 litt. ras. m. coeua*
R 12 cum] com *D* || una (~ *supra a eras. uid.*) *P* unam *H N N₁ O* ||
ciuitate* (m *ut uid. eras.*) *P* ciuitatē *D* ciuitatem *D H N N₁ O*
13 quisque] *P R D cf. 5, 4 § 7*; quisquis *G X₂ v* || egredi *om. D V*
egrediens *Col. f s* || atque abire uellet] *P R G₅* (adque *P R¹*) abire uellit
(uelit *O*) *D V O* uellet atque abire (*ex Y₇*) *h* quo abire uellet *Col. f s*
14 mercenariis *D* || utebatur *D* 15 tu(nc i)psi (nc i *euauerunt*) *P* ||
ultro *om. K* ultro ipsi *f s h* 16 stipentii *D* 19 uel si] uel
D || contumaces *D*

non dederunt locum irae, iuste a superueniente ira comprehensi
 7 et oppressi sunt. quamquam et post hoc quoque continuo
 barbari exsecrati gladios suos ad aratra conuersi sunt resi-
 duosque Romanos ut socios modo et amicos fouent, ut inueni-
 antur iam inter eos quidam Romani, qui malint inter bar- 5
 baros pauperem libertatem, quam inter Romanos tributariam
 8 sollicitudinem sustinere. quamquam si ob hoc solum barbari
 p. 580 Romanis finibus inmissi forent, quod uulgo per Orientem et
 Occidentem ecclesiae Christi Hunis Suebis Vandalis et Bur-
 gundionibus diuersisque innumeris credentium populis replentur, 10
 laudanda et adtollenda misericordia Dei uideretur, quando-
 quidem, etsi cum labefactione nostri, tantae gentes agnitionem
 ueritatis acciperent, quam inuenire utique nisi hac occasione
 9 non possent. quid enim damni est Christiano ad uitam aeter-
 nam inhianti, huic saeculo quolibet tempore et quoquo pacto 15
 abstrahi? quid autem lucri est pagano in medio Christiano-
 rum aduersus fidem obdurato, si paulo diutius diem protrahat,
 quandoque morituro, cui desperata conuersio est?

EXPILOTORES 3 barbari—4 fouent *excerpsit Paulus 315, 2 sq.*
 4 ut inueniantur—7 sustinere *adhibuit Isidorus Hist. Goth. editione*
priore (Lindenbrog, Hist. ant. scriptores tres 1611 p. 167, 19—22)

1 *post dederunt exhibet* quan*quā (n ex m) *sed linea subducta del.*
 R || iustę R || conpraehensi PD cō*phensi (ō* ex on) R 3 exe-
 crati PR ex|secreti D 4 inueniantur (in s. s. m. coaeua) R
 5 mallet D 7 sollicitudinem D || quan*quā (n ex m) R || ob
 hoc] ho D; ad hoc O adhuc V || parbari D 8 inmissi R^b inmis
 D || uulgo (1 s. s. m. 1) D 9 ecclesiae PD || hunis] PRD || et *post*
 hunis *add. DVWN*T(O)h* || suebis] PR sueuis DGKN₁X₂ suaueis
 W sueis V || uandalis] PR¹ uandalis D uandalis R m. coaeua, G
 10 *post diuersisque add. et GTX₂Zv* 11 attollenda R^b || Dei miseri-
 cordia fsh 13 ad quam (ad s. s. m. coaeua) R || uenire R || occa-
 sionē (~ eras.) R 15 hic D || quo*libet (erasa d esse potest) R
 16 abstrahi (i et interrog. signum in ras. m. 1) R || au*tē (in 4—5 litt.
 ras. m. 1 prius facta quam scriberetur pagina sequens, uide ad p. 556,
 11; *post au foramen radendo natum est*) D 17 aduersum PR ||
 obdurata D || protraat D 18 quanto|que D quandoquidem Gfsh ||
 inoreturo D || cui om. M^a(K)fsh, ante mor. *add. M^b* || desperata*
 (eras. m ut uid.) R desperata D

Et quia ineffabilia sunt iudicia Dei, quae nec scire omnia 10
nec explicare quae scimus possumus, breuiter expresserim,
correctionem iudicis Dei, quoquo pacto accidat, iuste sustinere
qui sciunt, iuste sustinere qui nesciunt.

5 'Anno ab Vrbe condita MCLXV Honorius imperator, uidens ^{p. 581} 42
tot oppositis tyrannis nihil aduersus barbaros agi posse, ipsos
prius tyrannos deleri iubet. Constantio comiti huius belli
summa commissa est. sensit tunc demum respublica et quam 2
utilitatem in Romano tandem duce receperit et quam eatenus
10 perniciem per longa tempora barbaris comitibus subiecta
tolerarit. igitur Constantius comes in Galliam cum exercitu 3
profectus, Constantinum imperatorem apud Arelatem ciuitatem
clausit cepit occidit.

Iam hinc, ut de catalogo tyrannorum quam breuissime 4

AVCTORES 1 ineffabilia sunt iudicia Dei *Pauli Ep. ad Rom. 11, 33*

EXPILATORES 5 Honorius . . 7 iubet, 11 Constantius — 13 occidit
compilauit Beda Hist. eccl. 1, 11 5 Honorius imp. et 11 Con-
stantius.— 12 profectus *uid. adhibuisse Paulus 315, 11—14* 11 Con-
stantius comes — p. 556, 3 substituit *compilauit Prosper Chron. ad a.*
411 p. 646, cf. Neues Archiv 1 (1876) p. 88 12 Constantinum —
p. 556, 10 occisus est *excerpsit Paulus 315, 14—21* 12 Constan-
tinum — 13 occidit et p. 556, 1 Constantem — 2 interfecit *adhib. uid.*
Marcellinus Com. ad a. 411 p. 278 Ronc., cui similia habet Iordanis
Get. 32 p. 119 et Chron. p. 238 D²

3 corruptionem *D* || accidat iustae sustinere qui nesciunt (*omissis* qui
sciunt iuste sustinere) *D* || accidat iuste (*t ius in ras. m. 1*) *P*
5 Anno ab] Ab *R* || ·ī·cLXu· *P* ·ī·cLxv· *in ras. m. ut uid. 1 R*
millesimo centissimo sexaginsimo quinto *D* || *inter* imperator et uidens
rasura circ. 25 litt. capax R 6 aduersum *PR* 8 tum *DVO*
W || et (*t in ras. m. 1*) *D* et *om. R (non P)* 9 romano (*no s. s.*
m. 2) *P* || quam] quem *D* 11 excitu *D* 12 constantinūimpera-
turem (*ūi m. 1 ex us*) *D* || arelatem] *R* harelatem (*h del. m. ut uid. 1*)
P arilatem *D* 13 clasit *R^a* || et cepit *sed et del. m. 1^c G* || et
occidit *Gv* 14 * (ut *s. s. m. 2, infra una lin. erasa*) *P* ut *om.*
R solus || catalogo *D*

loquar, Constantem Constantini filium Gerontius comes suus,
uir nequam magis quam probus, apud Viennam interfecit
atque in eius locum Maximum quendam substituit. ipse uero
5 Gerontius a suis militibus occisus est. Maximus exutus pur-
pura destitutusque a militibus Gallicanis, qui in Africam tra- 5
iecti, deinde in Italiam reuocati sunt, nunc inter barbaros in
6 Hispania egens exulat. Iouinus postea uir Galliarum nobilissi-
mus in tyrannidem mox ut adsurrexit et cecidit. Sebastianus
p. 582 frater eiusdem hoc solum, ut tyrannus moreretur, ele^lgit: nam
7 continuo ut creatus occisus est. quid de infelicissimo Attalo 10
loquar, cui occidi inter tyrannos honor et mori lucrum fuit?
in hoc Alaricus imperatore facto infecto reffecto ac defecto,
citius his omnibus actis paene quam dictis, minum risit et

AVCTORES § 7 *cf.* 2, 3 § 4

EXPILATORES 1 Constantem — suus, 2 apud — interfecit *exscripsit*
Beda Hist. eccl. 1, 11 7 Iouinus — 10 occisus est *fort. adhib. Mar-*
cellinus Comes ad a. 412 (inde Iordanis Chron. p. 238 D²), similia
habet Iordanis Get. 32 p. 119

1 eloquar *D* || constantem *D* || gerontius *R* (*non in seqq.*) || suus]
sus *D* 2 magis quam probus] ac improbus *fsh* || interfecit *D*
3 adque *PR¹* 4 est *om. PRW soli* || exutur *D* 5 distitusqui
(squi *in ras. m. 1*) *D* 6 in italiam] italiam *D* || in hispania inter
barbaros *PRX₂ soli* || sic in hispaniae gens *D* hispanie gens^{te} *M*
7 exultat *D* || iouinus] iuuenis *D* 8 assurrexit *R²* || supra et *scr.*
i. etiã m. 2 in G, et expunctum al. m. in R, om. v || caecidit *a.*
ras. R c edit *D* || sabastianus (*sæb- X²*) *D X¹* 9 moretur *D* ||
eligit *D* 10 de infelicissimo (de *in in ras. m. 1 ex . . d.*) *D*
11 inter (ter s. s. m. 1) *D* || tyrannushonor (*sh statim ex m*) *D* ||
honor* (*una litt. er.*) *P* || fuit] *P¹Gv* fuit** (*fort. eras. nil nisi inter-*
punctio; supra ras. interrogandi signum posuit m. 2 et in seq. in In
mut.) *R* fuisset *P³DVKTONN₁WX₂* (e *superius scriptum propter*
foramen rasura factum, uide supra ad p. 554, 16 D) fuisse *M*
12 in] *P¹R* inter *P³* *om. D* || alaricus *DG*] halaricus *PR* alarichus
N₁ || reffecto ac defecto *om. sed s. s. m. 1 aut 2 R* || ac defecto *om.*
(*more suo in talibus*) *D* 13 citius (*ti statim s. s.*) *D* || poene *R* ||
risit] resistet **risit (*linea subducta m. fort. 2, erasum et uidetur*) *R*

ludum spectauit imperii; nec mirum si iure hac pompa miser
 8 lusus est, cuius ille umbratilis consul Tertullus ausus est in
 curia dicere loquar uobis, patres conscripti, consul
 et pontifex, quorum alterum teneo, alterum spero,
 5 sperans ab eo qui spem non habebat et maledictus utique
 quia spem suam posuerat in homine. Attalus itaque tamquam
 9 inane imperii simulacrum cum Gothis usque ad Hispanias
 portatus est, unde discedens naui incerta moliens in mari
 captus et ad Constantium comitem deductus, deinde impera-
 10 tori Honorio exhibitus truncata manu uitae relictus est.
 Heraclianus interea Africae comes missus, cum idem Attalus
 10 umbram gestaret imperii, Africam strenue aduersum iudices
 ab eo missos tutatus, consulatum adsecutus est; quo elatus
 11 supercilio Sabinum domesticum suum, uirum ingenio callidum
 15 industriaque sollertem et sapientem nominandum si animi
 uires tranquillis studiis adcommo-
 dauisset, generum allegit;
 cum quo quorundam periculorum suspiciones dum patitur fecit
 12 atque, aliquamdiu Africana annona extra ordinem detenta,

AVCTORES *lin.* 5 maledictus—6 homine *Ierem. proph. 17, 5*

EXPILATORES 2 consul—11 Heraclianus *breuiter excerpsit Paulus*
315, 21—25 8 in mari captus, 10 Honorio — relictus est *compi-*
lauit Marcellinus Comes ad a. 412 11 Heraclianus — comes, p. 558,
 1 cum — 3 naues, 6 is simul—9 interfectus est *adhibuit Marcellinus*
Comes ad a. 413 (inde Iordanis Chron. p. 238 E²) 14 Sabinum,
 16 generum, p. 558, 2 Romam contendit, 3 tria—naues *adhibuit Paulus*
315 not. lin. 6 sq.

1 hac] ac *PR*¹ || pompam *D* 2 **ausus *R* 3 curia *D* ||
 lo] quar (*litteram incohata[m] deleuit m. 1*) *P* || conscriti *D* 4 corum
D || teneo alterum *om. D* solus 5 habebant *D* || maledictus
 (e *prior in a corr. m. 2, c radendo ex t*) *R* 6 quia] qui *DV*
N₁MTOW 7 gohtis *D* || s]panias *D* 8 discedens] *GW*
 descedens *P* descendens *RHX₂*, discendens *DVKMTO* 9 constium
D 11 adtalus *D* 12 haec strenue — p. 559, 2 priuatus (*quae*
unius fere paginae codicis spatium aequant) *om. D* || aduersus
GVW 13 assecutus *R²G* 15 solertem *R* 16 accommo-
 dauisset *R²G* 17 suspiciones *R* 18 adque *PR*¹ (*d in t m.*
coaeua R) || aliquamdiu *G et ex corr. al. m. PR*

p. 583 ipse tandem cum immensa, certe temporibus nostris satis in-
 13 credibili classe nauium Romam contendit. nam habuisse tunc
 tria milia septingentas naues dicitur, quem numerum ne apud
 Xerxen quidem praeclarum illum Persarum regem et Ale-
 xandrum Magnum uel quemquam alium regum fuisse historiae 5
 14 ferunt. is simul ut cum agmine militum ad Urbem pergens
 litore egressus est, occurso comitis Marini territus et in fugam
 uersus, arrepta nauis solus Carthaginem rediit atque ibi con-
 tinuo militari manu interfectus est. Sabinus gener eius Con-
 stantinopolim fugit, unde post aliquantum temporis retractus 10
 exilioque damnatus est.

15 Hunc omnem catalogum, ut dixi, uel manifestorum tyran-
 norum uel inoboedientium ducum optima Honorius imperator
 religione et felicitate meruit, magna Constantius comes in-
 16 dustria et celeritate confecit: merito sane, quia in his diebus 15
 praecipiente Honorio et adiuuante Constantio pax et unitas
 per uniuersam Africam Ecclesiae catholicae reddita est et
 corpus Christi, quod nos sumus, redintegrata discissione sa-
 natum est, imposita exsecutione sacri praecepti Marcellino
 tribuno, uiro imprimis prudenti et industrio omniumque bo- 20
 17 norum studiorum appetentissimo. quem Marinus comes apud

EXPILATORES 7 occurso — 9 interfectus est *excerpsit Paulus 316,*
 11—14 13 optima — 17 reddita *excerpsit Paulus 316, 14—17*

1 immensa *R^bG* || **certe *R* || et satis (et s. s. m. 2) *R* 3 · III ·
 mil · dcc · *P* · III · milia dcc · *R* || nauis *R^a* 4 xerxen] *PRG* ||
 preclarum *P* || et] nec *v* 5 fuisse regum *TW(O)h* 6 his
 (cum glossa nauibus) *G* || cum *om. G solus* 8 arrepta *R^t* || nauis
 (ui in ras. 3 litt. m. 2) *P* || solus post Carthaginem traiecit *h* ||
 karthaginem *PR* || adque *PR^t* 9 constantinopolim *P* 10 ali-
 quantulum *N₁* || tempus *VKMT O* 11 dampnatus a. ras. *R*
 13 deleri post ducum addidit supra uersum m. 3 *G* 14 occidi ante
 meruit *add. OY₁Y₃h* 17 ecclesiae *P* 18 discissione *G^{1a}* (corr.
 1^c) *VKMOH^bWX₂* 19 inposita *PR^a* || executione (e alt. s. s. et
 post u erasis sa sic *R*) *P³R^{al}* excussatione *P^t* excusatione *R^t* || sacri]
PRWX₂ sancti *GVN₁(s)v* 20 tribuno] tribuno bono *P³THWX₂*
 tribuno notario *N₁* (notario interpolatum uidetur ex Augustino) ||
 imprimis *R^b*

Carthaginem — incertum zelo stimulatus an auro corruptus — occidit: qui continuo reuocatus ex Africa factusque priuatus uel ad poenam uel ad paenitentiam conscientiae suae dimissus est.

5 'Anno ab Vrbe condita MCLXVIII Constantius comes apud ^{p. 584} 43
Arelatem Galliae urbem consistens, magna rerum gerendarum
industria Gothos a Narbona expulit atque abire in Hispaniam
coegit interdicto praecipue atque intercluso omni comiteatu
nauium et peregrinorum usu commerciorum. Gothorum tunc 2
10 populis Athaulfus rex praerat: qui post inruptionem Urbis
ac mortem Alarici Placidia, ut dixi, captiua sorore imperatoris
in uxorem adsumpta Alarico in regnum successerat. is, ut 3
saepe auditum atque ultimo exitu eius probatum est, satis
studiose sectator pacis militare fideliter Honorio imperatori
15 ac pro defendenda Romana republica impendere uires Gothorum
praeoptauit. nam ego quoque ipse uirum quendam Narbonen- 4
sem inlustris sub Theodosio militiae, etiam religiosum pru-

AVCTORES § 2 ut dixi 7, 40 § 2

§ 4 ego — audiui

1 karthaginem PR || an auro] amaro X₂ an^{aro} (post an fort. *oli-
quid eras.*) V || auro] pecuniae ui (pecuniae *uersu extr. add. 1°*) G
2 qui continuo] Continuoq. (q. s. s.) G || euocatus G solus 3 |uel
ad poenam D 5 .I. CLXVIII. PR millissimo cen|dissimo sexa-
ginsimo octauo D 6 arilatem D 7 gotho s- (s *coni. c. seqq.*)
P¹ || a] PGV₅ * (erasa a esse potest) R e D solus om. v || adque
P 8 adque PR^a || in|clusus D incluso KM || comeato D
9 per crinorum D || tunc om. DVT 10 populis* (eras. s, *punct.
ex corr. add.*) R populus D || athaulfus] DGVN₁WX₂ (s) atahulfus
PR Ataulphus *fsh* || rex] tunc DV rex tunc T rex ante athaulfus
exhibet N₁ || irruptionem R^b || urbis (r *statim in ras. scr.*) D
11 alarici] Gv halarici PRD alarichi N₁ || placidi aut P¹ || captiua
om. D || sororem D 12 uxorē P² oxorem D uxore P¹R || as-
sumpta R^b adsumta PD || alarico] Gv halarico PR alaricho N₁
halaricum D 13 adque PR^a 14 honoria D 15 pro de-
fendenda romana republica] prodi puplica D || impendere R^b || uires
s. s. m. 1 in D 16 uirum] uerum D 17 inlustrē R^{al} || sup
D || religiosum (li *statim s. s.*) D

dentemque et grauem, apud Bethleem oppidum Palaestinae
 beatissimo Hieronymo presbytero referentem audiui, se familia-
 rissimum Athaulfo apud Narbonam fuisse ac de eo saepe sub
 p. 585 testificatione 'didicisse, quod ille, cum esset animo uiribus
 5 ingenioque nimius, referre solitus esset: se inprimis ardentem 5
 inhiasse, ut oblitterato Romano nomine Romanum omne solum
 Gothorum imperium et faceret et uocaret essetque, ut uulga-
 riter loquar, Gothia quod Romania fuisset *et* fieret nunc
 6 Athaulfus quod quondam Caesar Augustus, at ubi multa
 experientia probauisset neque Gothos ullo modo parere legibus 10
 posse propter effrenatam barbariem neque reipublicae interdici
 leges oportere, sine quibus respublica non est respublica,
 elegisse saltim, ut gloriam sibi de restituendo in integrum
 augendoque Romano nomine Gothorum uiribus quaereret ha-
 bereturque apud posteros Romanae restitutionis auctor, post- 15
 7 quam esse non potuerat immutator. ob hoc abstinere a bello,
 ob hoc inhiare paci nitebatur, praecipue Placidiae uxoris suae,

EXPILOTORES 17 inhiare — p. 561, 9 confirmaret *epitomauit Pau-*
lus 313, 20—27

1 et*grauim (er. a) *D* || bethleem] *PN₁X₂W(NO)* v bethle*em (er.
 h ut uid.) *R* bethlehem *G³* bethele en *D* betheleem *H* beth*lē (eras.
 e) *V* bethlem *T* bethel *G¹KM* || palaestinae *PRD* 2 h*ieronimo
R hieronimo *D* || praesbytero *D* pr̄bo, *P* pr̄bto *R* || referentem (f
 m. 2 corr. ex s uel p uel r) *P* 3 athaulfo] *GN₁X₂* atahulfo *PR*
 adthaulfo (h s. s. m. 1, f statim ex s) *D* atheulfo (f s. s. m. 1) *W*
 4 dedicisse *D* || ille om. *R* solus || esse *D* 5 imprimis *R^b*
 6 oblitterato (tt in ras., illa m. 1, haec m. 2) *P* obli*terato (er. t) *R*
 oblitorato *D* 7 faceret] fecerit *D* || et om. *D* || esseque *D* ||
 uulgaliter *PRVN₁* 8 et fieret] scripsi fieret. Et *D* fieret *PRG¹5*
 (; Fieret *R*) fieretque *G³M^aN₁Tfsh* 9 athaulfus] *GVN₁X₂*
 atahulfo *P* ataulfo (sic) *R* athaufos *D* athoulfus *W* || quod et
 quod *O* || at] ad *P¹R¹* 10 probabisset *PR¹* 11 effrenata (t
 statim in ras. scr.) *D* 12 rē*publicā *R²* 13 elegisse (se in ras.
 m. 2) *P* elegisset *N* legisse (s. s. glossa pro elegisse m. 3) *G* || se post
 elegisse add. v || saltem *R^bh* salutem edd. Col. fs 15 actor *D*
 16 potuerat*** (nulla littera ut uid. erasa; spatium est 2 uel 3 litt.)
P 17 Praecipue *P* Praecipue a. ras. *R* (sic *P* maiore; inde fac-
 tum ut in *N*, ea littera omitteretur mox rubricanda) || sue *P*

feminae sane ingenio acerrimae et religione satis probae, ad omnia bonarum ordinationum opera persuasu et consilio temperatus. cumque eidem paci petendae atque offerendae studio-
8
sissime insisteret, apud Barcinonam Hispaniae urbem dolo
5 suorum, ut fertur, occisus est.

Post hunc Segericus rex a Gothis creatus cum itidem iudicio 9
Dei ad pacem pronus esset, nihilominus a suis interfectus est.

Deinde Vallia successit in regnum ad hoc electus a Gothis, 10
ut pacem infringeret, ad hoc ordinatus a Deo, ut pacem con-
10 firmaret. hic igitur — territus maxime iudicio Dei, quia cum 11
magna superiore abhinc anno Gothorum manus instructa armis
nauigiisque transire in Africam moliretur, in duodecim mili-

AVCTORES *lin.* 5 ut fertur

EXPILOTORES 6 Post—7 interfectus est *compilauit Isidorus Hist. Goth. 20 cf. Iordanis Get. 31 extr.* 8 Deinde—9 confirmaret *compilauit Isidorus Hist. Goth. 21* 8 Deinde—regnum *cf. Iordanis Get. 32* 8 Vallia—regnum *cf. Marcellinus Comes ad a. 414*
10 hic—p. 562, 2 cladis *cf. Iordanis Get. 33 p. 123, 18—124, 3*
11 Gothorum—p. 562, 2 cladis *compilauit Isidorus Hist. Goth. 22*

1 faemine R || sane a. ras. R || religione* satis (ne sa in ras. m. 1)
D || religione] PGV ζ religione (gi s. s. m. 2) R religionis (O)v ||
satis (s fin. corr. ex aita litt. m. 2) P || prope D probatae KM
2 persuasu** (su alt. in ras. m. 1, post su er. 2 litt., su ?) P suasus D
persuasus VNO 3 pace R² || petente R¹ appetente R² adpetende
VT || adque PR¹ || offende (-di V) VT || studiosissime a. ras. R
4 barcinonam] X₁ barchinonam (h statim ex n) D barchilonem PRN₁ A
barcydonam H barcionem GKMT \mathfrak{B} barcillonem (ch O) VWO bar-
chilinem X₂ barcionem (N) fsh; etiam 1, 2 § 104 barcionem
scribendum uid. 6 hunc (o del. m. 1) P || segericus] PDW \mathfrak{B}
segaricus (sic) R || ididem D 7 pronos D || esse D (lin. s. s.
tenuissima fortuita uid.) || a] et a sh 8 uallia] DTW(KMO)v
item uel uallia \mathfrak{B} ualia PRGHN₁X₂ \mathfrak{S} (sed idem \mathfrak{S} in Get. mox uallia)
bellia N uulua V || successit*in (sit i in ras. m. 1) D || ad hoc] adhuc
D || electus] ordinatus DKMO (sic ad hoc ordinatus ad pacem gfirmar& a gothis ut pacem infringer& V) 10 maxime a. ras. R ma-
ximae D || quia] T (VON) Z₁v qui PRDKMHN₁WX₂ qd ex qu* (corr.
m. 1) G 11 manus (s er.) R manu NX₂ 12 nauigiisque (gi
s. s. m. 2) P || oliretur D || duodicem D || mili**bus (er. ti) D

p. 586 bus passuum Gaditani freti ¹tempestate correpta, miserabili
 12 exitu perierat, memor etiam illius acceptae sub Alarico cla-
 dis, cum in Siciliam Gothi transire conati, in conspectu suorum
 miserabiliter arrepti et demersi sunt — pacem optimam cum
 Honorio imperatore, datis lectissimis obsidibus pepigit; Pla- 5
 cidiam imperatoris sororem honorifice apud se honesteque
 13 habitam fratri reddidit; Romanae securitati periculum suum
 obtulit, ut aduersus ceteras gentes, quae per Hispanias conse-
 14 dissent, sibi pugnaret et Romanis uinceret. quamuis et ceteri
 Alanorum Vandalorum Sueborumque reges eodem nobiscum 10
 placito depecti forent mandantes imperatori Honorio: tu cum
 omnibus pacem habe omniumque obsides accipe:
 nos nobis conflagimus, nobis perimus, tibi uincimus,
 immortalis uero quaestu reipublicae tuae, si
 15 utrique pereamus. quis haec crederet, nisi res doceret? 15

AVCTORES § 12 pacem *cf.* 1, 17 § 3 et 3, 20 § 9 § 13 *cf.*
 1, 16 § 3 et 1, 17 § 3

EXPILOTORES 2 memor — 3 conati *cf.* *Iordanis Get.* 33 p. 124,
 2 *sq.* 2 acceptae — 4 demersi sunt *uid. adhibuisse Isidorus Hist.*
Goth. 18 3 in Siciliam — conati *cf.* *Iordanis Get.* 30 p. 114, 8
 4 pacem — 7 reddidit *compilauit Isidorus Hist. Goth.* 21; *cf. Marcellinus*
Comes ad a. 414 (inde Iordanis Chron. p. 238 E²) 4 pacem — 15
 pereamus (*aliunde his exigente Constantio insertis*) *excerpsit Paulus 316,*
20 — 28 4 pacem — 9 uinceret *uid. adhibuisse Iordanis Get.* 32
p. 119 7 reddidit *adhibuit Seuerus Chron. p. 450, 4*

2 alarico] *GVWX*₂ (ri s. s. m. 1 in V) v halarico *PRD* alaricho
*N*₁ halaric. §¹ alaric. §² 3 sicilia *RH* et ante corr. m. 3 aut 4
P 5 lectissimis obsidibus (lectissimis ob in ras. m. 1) *P* || pepi-
 egit *D* 7 Romanae (an s. s. m. 2, erasum sed mox m. coaeva re-
 stitutum) *R* 8 aduersum (s) v || ceteras a. ras. *R* 9 pugnaret
 et] pugnaret *DVTONW* || ceteri a. ras. *R* ceteri *D* 10 alanorum]
Gv halanorum *PDVN*₁*X*₂*W* halanorū (~ eras., fort. casu) *R* ||
 uandalorum *GWX*₂ § || sueborumque] *PR* sueuorum q: *D* || eodem]
 eorum *D* 11 depecti] *PR*^a*DG*^{1a} depacti *R*^b*G*^{1c}v || honori *D*
 12 omniumque obsides] obsidesque (i ex e V) *DVTO* 13 configi-
 mur *D* || uincemus (*more suo*) *D* 14 immort. — 15 pereamus] tuae
 erit quaestus reipublicae si utrique pereamus § || immortalis] *R*^b*D* in-
 mortali *PR*^a, s inmortalis *X*₂v || quaestu] *PRD*s quaestus *X*₂v ||
 erit *add. post* quaestus v 15 utri*que (*ex utroque?*) *R*

itaque nunc cottidie apud Hispanias geri bella gentium et agi strages ex alterutro barbarorum crebris certisque nuntiis discimus, praecipue Valliam Gothorum regem insistere patrandae paci ferunt. ex quo utcumque concesserim, ut licenter Christiana tempora reprehendantur, si quid a conditione mundi usque ad nunc simili factum felicitate doceatur. manifestamus, ut arbitror, atque ostendimus non magis uerbo paene quam digito innumera bella sopita, plurimos extinctos tyrannos, compressas coangustatas addictas exinanitasque immanissimas gentes minimo sanguine, nullo certamine ac paene sine caede. superest ut obtrectatores nostros molitionum suarum paeniteat ueritatisque erubescant Deumque uerum et solum, qui potest omnia, credant timeant diligant et sequantur, cuius omnia, et quae mala putant, bona esse didicerunt.

Explicui adiuuante Christo secundum praeceptum tuum, beatissime pater Augustine, ab initio mundi usque in prae-

AVCTORES *lin.* 2 nuntiis discimus || *lin.* 4 ferunt

EXPILOTORES 16 ab initio — 564, 1 annos *et q. s.*] Nam et Horosius (*sic Naz.*) diligentissime haec (*haec om. Naz.*) inquirens, omnem numerum annorum ab initio mundi usque ad suum tempus in unum collegit *Gregorius Turon. I prol.* 16 ab initio — p. 564, 2 octo] Orosius presbyter in septimo ad Augustinum libro ab initio mundi usque ad tempora Honori II annos \bar{v} .DCXVIII. adserit *Prosperi auctarium (ex codice Vat. Reg. 2077 saec. VI extr. scripto; cf. Exempla codd. Latt. 1876 ad t. III Roncall. 1 p. 723*

1 cottidiae *D* cotidie *PR* 3 praecipue *sqq. cf. Tillemont Hist. des Emp. ad a. 416 cap. 57* || ualliam] *PDVWX₂v* uilliam *R* ualliam *GN₁* || petrande (*pro e pr. m. 1 scriptura erat a, corr. in a m. 2; e fin. in ras., ex a fort.*) *R* 5 reprahendantur *PRD* 7 adque *P¹R¹* (*corr. m. coaeva in R*) 8 tyrrannos *R* 9 conpssas (*on corr. in õ**) *R* || coangustatas (*ta prior statim s. s. et s fin. ex corr. sed statim inserta*) *D* || exanitasque (*t ex n uid. corr. sed statim*) *D* || inmanissimas *PR* 10 nullo] et nullo *DVT* || p*ene *R* benae *D* 11 ut] -ot *D* || molitionum (*o prior ex i corr. m. 1*) *P* 12 paeniteat (*a prior linea del. in P, erasa in R*) paeneteat *D* || erubiscant (*i in e corr. m. 3 aut 4*) *P* 13 diligant et sequantur *om. D solus* || diligant** (*fort. litt. nulla er.; spat. 1 aut 2 litt.*) *P* 14 potant *D* || bona (*a in ras. m. 2*) *P* || in didicerunt (*i pr. ex e desinit V*) 15 sic Explicui *PRD* || tuum praeceptum *v* 16 agustine *D* || in] ad *PR TOW* || p*sentem (*erasa s ?*) *R*

sentem diem, hoc est per annos quinque milia sescentos decem et octo, cupiditates et punctiones hominum peccatorum, conflictationes saeculi et iudicia Dei quam breuissime et quam simplicissime potui, Christianis tamen temporibus propter praesentem magis Christi gratiam ab illa incredulitatis con-
 20 fusione discretis. ita iam ego certo et solo, quem concupiscere debui, oboedientiae meae fructu fruor; de qualitate autem opusculorum tu uideris qui praecepisti, tibi adiudicanda si edas, per te iudicata si deleas.

1 quinque milia sescentos decem et octo] *PRG* (sex- *R*) *idem numerus in 5 et Prosp. auct. et edd. ante h* quinque milia sescentos et octo *D* ·v·mil̄ d̄cviii *N₁O* || decem et octo] septemdecim *h inuitis codd. et edd. omnibus nec ullo uerbo addito, notatus iam ab Gallandio uol. 9 p. XII* 2 cupiditates (*eras. 1*) *R* || punctiones *DT* 3 sc̄i *R* || breuissime *P* 4 propter] sic pp̄t̄ *P* 5 illo *PR'X₂* 7 meae] mae *D* 8 praecipisti *R¹* precipisti *D* || adiu**|dicanda *P*

Explicit. | Pauli · horosi · historiarum : aduersū paganos | liber vii · feliciter : . epistula · seueri ad sc̄m paulinum ep̄m *P* EXPLICIT PAVLI HOROSI HISTORI|ARVM ADVERSYM PAGANOS LIB · VII · FELICIT̄ ; EPISTVLA (v in o m. 2) SEVERI* |AD SC̄M PAVLINV̄ EP̄M · *R*

EXPLICIT : PAVLI OROSII · LIB · VII · (*nigris litt.*) | DE TREGINTA : ANNO · RVM (*rubris maior. litt.*) | PRAESCRPTIONE OMNIBVS CAVSIS OPPONENDA · (*nigris minor. litt.*) | Imperator theodosius et q. s. *D*

PAVLI OROSII HISTORIARVM CAPITVLA.

EX CODICE D.

CAPITVLA LIBRI PRIMI.

- I. De exordio auctorum tam Graecorum quam Latinorum, quod initium scribendi a Nino rege, Beli filio, sumserint. [1 § 1]
- II. Quanti ab Adam usque ad eundem Ninum Magnum anni fuerint. [1 § 5]
- 5 III. De temporibus regis ipsius usque ad Caesarem Augustum, hoc est usque ad natiuitatem Christi, quae annorum summa cucurrerit, et quod tam prolixo spatio temporum raro bella cladesque cessauerint. [1 § 6]
- 10 IIII. De situ totius Orbis, quibus aut quam magnis regionibus terminetur, et quod *in* tres plagas id est Asiae Europae et Africae scindatur, sicut alii testantur auctores. [2 § 1]
- V. De diluuii tempore, quod relictis in arca paucis humanum genus, quod manebat extrinsecus, sit deletum. [3 § 1]

Lectionis uarietatem ex D adnotavi integram. — in contextum nomina propria recepi intacta exceptis uulgaribus, uelut Hircules et Sartanapallus, ac terminationum barbarismis, uelut Troianus (pro -os), Nine (pro -ni), huic codici sollemnibus. praeterea pauca quaedam, licet ab ipso fortasse epitomae auctore profecta, correxi, ne legentem inutiliter morarentur; uelut p. 567, 24 Aremulo scripsi pro Romulo. — in fine capituli unius cuiusque indicaui, ubi quisque capituli numerus in ipso Orosii opere a codice D positus sit.

fol. 1^r incipit: PAVLI: OROSII: LIBRVM (corrige LIBR· VII) col. rubro | HISTORIARVM· col. uiridi | I (col. nigro, sed numeri seqq. rubro) De exordio

1 grecorum 2 sumserunt 5 agustum 7 spacio 8 cessa-
uerit 9 *in Orosio ipso non addidit numerum nec maiore littera ca-*
pituli initium distinxit || tutius urbis 10 terminitur || *in addidi* ||
tris || europae 11 afrecae || scinditur 12 *in Orosio ipso* $\text{I}\ddot{\text{I}}$ *sic* ||
diluuui (er. 1 ut uid.) 13 manibat || est

- VI. De Nini cuius supra regis initio et fine, et quod ipsi uxor eius Samyramis successerit in regno. [4 § 1]
- VII. De interitu quattuor cum Sodoma ciuitatum. [5 § 1]
- VIII. De bello quod inter Thelcises et Charsatios aduersus Foroneum regem Argiuorum et Parasios gestum est. [7 § 1] 5
- VIII. De secundo diluuiio, quod Ogi temporibus legale quidem sed maximum terris effusum est. [7 § 3]
- X. De ubertate Aegypti et fame, quae Ioseph temporibus acta sunt, de quibus plenius sacra testatur historia. [8 § 1]
- XI. De inundatione aquarum, quae Anphyctionis regis Atheniensium tempore maximam populorum partem Thessaliae absumpsit, quando etiam Deocalion regnasse, Liber quoque pater Indiam superasse perhibetur. [9 § 1]
- XII. De Hebraeorum ex Aegypto egressione per Moyssen ducem et decem Aegyptiorum plagis, quas pro Iudeorum retentatione diuinitus pertulerunt, et quod eodem tempore uehementius solito sol accensus totum paene Orbem suo calore torruerit. [10 § 1] 15
- XIII. De parricidio filiorum Danai atque Aegypti, et quod Danai tanti sceleris fabricator ad Argos, pulsus regno, migrauerit. [11 § 1] 20
- XIII. De Busiridis in Aegypto hospitalitate crudeli, qui diis suis hospitum innocentum sanguinem inmolabat. [11 § 2]
- XV. De Perseo, qui a Graecia transuectus in Asiam plurimas ibi barbaras gentes domuit, ubi ad ultimum uictae genti de suo uocabulo Persarum primus nomen inposuit. [11 § 4] 25
- XVI. De diuturnitate regni Assyriorum, quod usque ad regem Sardanapallum constat extensum. [12 § 2]
- XVII. De Tantali in Ganymedem flagitiosi amoris incestu et Pelopis certaminibus contra Dardanum atque Troianos nec non 30

1 nine || inicio || finem || ipse 2 successit 3 ciuitatū (ū m. 1
in ras., ex e ut uid.) 4 charsatius 5 parsius 6 diluuiū*
(eras. m) || se* *(eras. d)* 11 maxima || tessaliae 12 india
14 XII *euanidus* || hebreorum 15 decim 16 pertolerunt 19 XIII
euanidus || quod danai 20 spulsus 22 crudile 23 san-
guinum 24 persa eo || grecia 25 uicti 26 uocabulum
29 gansmidem || flagitiosi 30 troianus

plurimarum gentium gestis ac regum, quorum cursim habita
solum nominum mentione longum uisum singillatim facta
discrībi eo quod multis familiaria et nota sint fabulis.
[12 § 3 lin. 2]

5 XVIII. De Atheniensium bello et de Minotauro, cui Cretenses uoran-
dos Atheniensium nobilium filios addicebant. [13 § 1]

XVIII. De certamine Lapitharum et Thessalorum. [13 § 3]

XX. De rege Aegypti Vesoze, qui Scythas primum in bella com-
mouit et ab eisdem uictus refugit in regnum: ex quibus
10 sunt Amazones bellatrices, quas Hercules postea superauit:
quae Europae et Asiae ex parte aliqua dominantes Ephesum
simulque urbes alias condiderunt. [14 § 1]

XXI. De raptu Helenae et obsidione decennali Troiae atque excidio
subsecuto simulque Aeneae in Italiam ingressu. [17 § 1]

15 XXII. De Sardanapalli regis Assyriorum prauis moribus, et quod
defuncto illo eorum regnum primum concesserit in Medos,
postea in Scythas Chaldaeosque peruenerit. [19 § 1]

XXIII. De Fraorte rege Medorum et Diocle successore eius, cui
Astyages pari modo successit in regnum. [19 § 4]

20 XXIII. De Cyro rege Persarum, qui auo suo Astyagi certamen
indixit, quo uicto regni summa potitus sit, et quod huius
temporibus Phalaris Siculus arrepta tyrannide Agrigentinos
grauiter populatus est. [19 § 6 l. 2]

XXV. De Aremulo Latinorum rege ac flagitiis ipsius, et quod ful-
mine ictus interiit. [20 § 5]

XXVI. De bello Peloponensium et Atheniensium graui, quando etiam
Asiam Amazonum gentis exercitus diu lateque uastauit. [21 § 1]

XXVII. De Lacedaemoniorum et Messeniorum bello, quod adhibitis
Atheniensibus et Peloponensibus sibi sociis per annos plures
30 usque ad internicionem prope inexplebili furore gesserunt.
[21 § 3]

6 filius	10 amazonos hirculis	11 erupae et asia	13 raptu
elinae decenali	15 sartana palli assiriorum	16 defunctu	
concessit	18 medorum successorem	19 arteages	20 asti-
agi	22 falaris sicuius	24 romulo flagitus	26 athlani-
ensium	28 <i>in Orosio ipso sic</i> xxqi lacī demoniorum		29 pilo
pensibus	30 internicionem inexplebile		

CAPITVLA LIBRI II.

- I. De regnis quattuor Orbis uniuersi, quae dispensatione Dei
 successu temporum principalia per mundi partes quattuor
 steterunt, id est Babylonium primum, exinde Macedonicum,
 post Africanum atque in fine Romanum. 5
- II. De conditione urbis Romae, quo post euerisionem Troiae
 anno fundata sit, et quod suorum regum ac principum per
 ducentos et tres annos usque ad consules assiduis fracta
 fuerit et infecta criminibus. [4 § 1]
- III. De Bruto, qui apud Romanos primus consulis nomen ob-
 tinuit. [5 § 1] 10
- IIII. De Romanorum et Sabinorum bello et discessione plebis a
 patribus ac fame et pestilentia protenus subsecuta: quibus
 utique malis non parum Roma quassata sit. [5 § 4]
- V. De Veientium et Etruscorum graui certamine, quos Marcus 15
 Fabius consul non sine maximo reipublicae dispendio su-
 perauit: in quo bello omnis Fabiorum familia insidiis truci-
 datur. [5 § 6 l. 5]
- VI. De Cyro rege Persarum, qui urbem potentissimam Babylonam
 Euphratis alueo deriuato magnis exercitus sui copiis occu-
 pauit, et qualis urbis ipsius situs fuerit quodque eodem tem-
 pore Lydiam pari felicitate deuicerit. [6 § 1] 20
- VII. De bello, quod cum Scythis quibus regina Thamyris praeerat
 idem Cyrus postea habuit: a qua uictus et extinctus est.
 [7 § 1] 25
- VIII. De rege Dario, qui cum Antero Scytharum rege certatus
 est, ubi etiam non paruam manum sui amisit exercitus, et
 quod postea Macedoniam atque Asiam adgressus obtinuit,
 deinde contra Athenienses bellum gessit, a quibus plurima

1 INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI II. (*litt. nigris*) 2 urbis || quae] q:

4 babilonium || machedonicum 5 africanum sic in fine 6 euer-
 sione 8 ducentus et tris annus 10 *in Orosio ipso II temere* ||
 romanus || consules 12 a om. 14 quassata (*prior s statim s. s.*)
 15 ueiencium || certamini 16 consol || reipublice 17 omnes
 19 babillonam 20 eufratis || diriuato || cupiis 22 filicitate
 24 uictus et] et uictus 27 parua manu sua misit 28 mache-
 doniam

populi sui parte confecta uictus refugit in Persas, ubi dum contra uictores bellum molitur interiit. [8 § 1]

- VIII. De eius Darii filio Xerxe, successore eius, et Leonida Spartanorum rege, qui cum quatuor milibus hominum innumerabilem Persarum fudit exercitum; in quo etiam bello Leonidas rex plures occidendo cum paucis suis lassatus et mortuus est; cui etiam certamini Xerxes foedissime se subtrahens Mardonium ducem reliquit, qui residuum quod erat populi Persarum propemodum sua infelicitate contriuit. [8 § 13 olymp.]
- 5 X. De pestilentia, quae Romae prodigiis praecedentibus uiolenter exarsit, quando ab exulibus ciuibus ac fugitiuis seruis contra Valerium consulem bello quasi ciuili conmoto Capitolium Urbis incensum est. tunc etiam de hostibus ipsis uictoriam dictator Quintius Cincinnatus obtinuit. [12 § 2]
- 10 XI. De consulum potestate decemuiris tradita et statu reipublicae per tyrannos rebus plurimis perturbato; quando etiam terrae motus in Italia graues exorti sunt. [13 § 1]
- XII. De Fidenatibus hostibus reipublicae, quos Aemilius dictator tertius superauit, et Siciliae uitio dissensionis, quae tyrannorum nutrix et bellorum diu fuit captiua seruilium. [13 § 10]
- 20 XIII. De dissensione et bello ciuili Siciliae, quo, Syracusani dum a Catanensibus dissiderent Graecorum sibi solaciis inploratis, spe obtinendae Siciliae grauia diuturnaue certamina inter Athenienses Spartanosque uersata sunt. [14 § 4]
- 25 XIII. Quod ad extremum Lacedaemonii solacio adiuti Persarum Athenienses prope usque ad internicionem actos imperio suo datis urbi rectoribus subdiderunt, quos etiam postea Thrasy-

3 successorem || sparthanorum 4 innum|merabilem 6 mortuos
 7 certamine 8 reliquid 9 prope modo || infelicitate
 10 pestilentiae || praecedentibus 11 ab *om.* 12 consulem || conmutu capitulum
 13 uicturiam 14 quentius 15 consolum ||
 10 uiris || statu reipublicae] scitatu*|reipublicae (*er. s; r ante lin. add. statim m. 1) D*
 16 tyrannos || terre mutus 18 emilius.
 19 tercius || uicio disensionis 23 gregorum || solacius 25 athinienses sparthanosque
 26 lace dimoniis 27 actus 28 subdederunt || trasibulus

bulus quidam Atheniensium pro patriae libertate consurgens sub specie conloqui circumuentos fraude decepit. [16 § 8]

XV. De ciuili bello Persarum, quod Artaxerxes et Cyrus filii Darii de statu regni certantes egerunt, quorum uno id est Cyro interfecto ad Artaxerxem regni summa peruenerit. [18 § 1] 5

XVI. De terrae motu concussae Siciliae, ubi Aetna mons eo tempore aestus suos solito grauiore effudit. [18 § 6]

XVII. De obsidione Veiorum, quos Romani cum suo maximo detrimento decem annis continuis obsederunt. [19 § 1]

XVIII. De Senonum in Italiam Urbemque inruptione Gallorum, et 10 quibus stragibus populum senatumque Romanum inaudita prius crudelitate trucidauerint quodque eorum atrocissimum impetum ictu fulminum Urbis fuerit incendium subsecutum. [19 § 5]

CAPITVLA LIBRI III.

15

I. De pace Graecis a rege Persarum Artaxerxe ueluti iure dominantis indicta, quibus ut ab armis quiescerent imperauit. [1 § 1]

II. De bello Spartanorum atque Persarum, quod adhibitis sibi auxiliaribus copiis usque ad internicionem prope Lacedaemoniorum diu grauiterque gesserunt. [1 § 5] 20

III. De reparatione Atheniensium per Cononem. [1 § 23]

IIII. De certamine, quod cum Arcadibus Spartani propter castellum quoddam adgressum inruptione furtiua quasi de imperio desperantes inter extrema gesserunt. [1 § 25] 25

V. De terrae motu, quod Achaia uniuersa concussa duas ciuitates prouinciae ipsius, id est Ehora et Helice, disruptas terrae hiatus absorbit et quod diebus illis, quibus auctor haec scribit Orosius, Constantinopolim terrae motu graui

2 speciae || circumuentus 3 Decinile || artaxerses 4 regini
6 terre || ethna 9 decim 10 inruptionem 12 crudilitate
13 ictum fluminum (flu *statim in ful corr.*)

15 INCIPIVNT CAPITVLA: LIBRI: III: 16 grecis 17 nominantes
19 sparthanorum 20 cupiis || lacedemoniorum 22 II (pro III) ||
perco.nomen. 23 partani 24 quodam 25 disperantes
26 terre mutu || ciuitatis 27 disruptae 29 constantinopolim] cf.
Rhein. Museum 30 (1875) p. 314 || terre

flammaque caelitus desuper imminente maximo patuit obiecta
discrimini tantamque iram Dei Arcadii oratione principis
cum supplicatione totius populi Christiani constet auersam.
[3 § 1]

5 VI. De uictoria Romanorum, quam de Vulscis Faliscis ac Prae-
nestinis, qui multis retro temporibus infestissimi Vrbi hostes
extabant, ueloci felicitate tulerunt. [3 § 4]

VII. De pestilentia Urbis atque prodigio, cum hiatu terra terribili
a se scissa dissiluit: in quem Marcus Curtius eques uiuus
10 sponte descendit. [4 § 1]

VIII. De secunda inruptione simulque internicione Gallorum, qui
non longe ab Vrbe a Manlio Torquato et Quintio ac Sulpicio
dictatoribus superati, dum se per oram maritimam diffudis-
sent, ad extremum a Marco Valerio, qui Gallum quendam
15 cui singulari pugna confluxit corui adiutus auxilio superauit,
uicti atque trucidati sunt. [6 § 1]

VIII. De tempore, quo petentibus Carthaginensibus pacem di-
uersa Romae prodigia praecesserunt, quodque isdem diebus
Artaxerxes Iudaeorum gentem bello superatam in Hyrcaniam
20 plurima ex parte transtulerit, Aegyptios quoque Persarum
simul regno subdiderit. [7 § 2]

X. Quod aduersum Samnitas grauia ilico Romanis bella suscepta
sint ac Latinos nihilominus rebellantes Manlius Torquatus
consul uicerit. [8 § 1]

25 XI. De Minucia uirginis Vestalis incestu atque interitu, et quod
isdem diebus plurimae in Vrbe matronarum in maleficio de-
tectae punitae sint. [9 § 5]

XII. De Alexandro Epirotarum rege, Alexandri illius qui uocatur
Magnus auunculo, a Samnitibus uicto atque interfecto. [11 § 1]

5 uictoria || quãdeuulscis (d in ras. m. 1) 7 ueluci felicitate

9 quem] quo || curcius 10 uiuos ponte disc^{en}dit (i in en statim
corr.) 13 ora maritima 14 extremo 17 chartaginiensibus
18 hisdem 19 hircaniam 20 plurimã. || aegyptius 22 Quod]
Dequo 24 consol e, uicerit (interpunctio ex corr. m. 1) 25 in-
terito 26 hisdem 28 alexandri (i statim ex o corr.) || qui|qui

- XIII. De Philippo potentissimo rege Macedonum, qui Graeciam proeliorum suorum uirtute quassauit et plures prouinciae ipsius nobilissimas ciuitates dolo captas et hominibus et opibus uacuaui. [12 § 1]
- XIII. Quod idem obsessa Byzantio Scythis bellum intulerit, a quibus sumpta uictoria dum rediret Triballis obuius factus belloque congressus in ipso fuerit certamine uulneratus. [13 § 1]
- XV. De eiusdem Philippi prosperitate uictoriae, quam de Atheniensibus Lacedaemoniis ac Thebanis, ad ultimum calcato ipsarum urbium dominatu, cruentissimam cepit, et quod mox dum in Persas bellum molitur interit. [13 § 9]
- XVI. De infelici cum Samnitibus congressione Romanorum, quando ad Caudinas furculas uicti missique sub iugum sunt, et Papirii consulis, euoluto anno, de uictis eisdem hostibus subiugatisque uictoria. [15 § 2]
- XVII. De Alexandri Magni, qui patri Philippo successit in regnum, uirtutibus ac triumphis, quos de Persida atque Aegypto aliisque prouinciis mira et celeri felicitate promeruit. [16 § 1]
- XVIII. Quod praedicti regis temporibus, etiam quo accessus ipsi non patuit, sanguine proeliorum totus paene Orbis incaluit in tantum, ut Agidis Lacedaemonii regis in Graecia, Alexandri Epiri regis in Lucania, Zopyrionis praefecti Ponti in Scythia plura bella et grauia gererentur. [18 § 1]
- XVIII. De eis, quae aduersum gentem Indorum idem Magnus Alexander terribiliter gessit, qualiterque omnibus paene populis Orientis oppressis, dum ad extremum Babylonam regressus mundi totius legationes exceperit, ueneno hausto clam puero tradente defecerit. [18 § 5]

1 greciam 5 bizantio schythis 6 uicturia || treballis
 9 uictoriae 10 lace daemoniss 11 coepit, *cf. Oros. 3, 14 princ.* ||
 et mox 13 infilici 15 pauperii consules euuluto 16 uicturia
 cturia 19 filicitate 22 lace daemonii, regis (r m. 1 ex s, *interp.*
add. ex corr. m. 1) || haec ingrecia | alaxdri epyri regis in lucania zo-
 ferionis p̄fecti ponti in schitia | *in ras. m. 1* 25 his 27 op-
 presit || babilonam 28 tutius || austro 29 tradentes

- XX. De Gallorum caede atque Samnitium, quos aduersum Romam uno agmine conspirantes Fabius consul excepit caesisque quam plurimis feliciter superauit. [21 § 1]
- 5 XXI. De bello, quod inter Samnites et Romanos euentu alternante uictoriae item gestum est, et quod ad extremum cum rege suo Pontio superati Samnites, post longum quamquam temporis spatium, dominandi tamen regnandique finem sibi debitum acceperint. [22 § 1]
- 10 XXII. De internicione Sabinorum, qualiter per Curium consulem uicti addictique Romanae fuerint dicioni. [22 § 11]
- XXIII. De proelio, quod Romani cum Etruscis Gallisque Senonibus infeliciter Caecilio praetore gesserunt. [22 § 12]
- 15 XXIIII. De clade Alexandro mortuo ac dissensione Macedonum, et quod regni Macedonici per eundem Alexandrum corpus longe lateque porrectum, defuncto eo per multos reges ac principes scissum, in Asia Aegypto atque India aliisque prouinciis grauibus atque innumeris proeliis gestis per quattuordecim annos contritum atque laniatum sit. [23 § 6]

CAPITVLA LIBRI IIII.

- 20 I. De duobus proeliis famosissimis Romanorum, in quibus uicti atque uictores non mediocriter extiterunt, quae cum rege potentissimo Pyrrho Tarentinorum causa excitante gesserunt, et pestilentia, quae bellis quibus supra cessantibus grauis nimium Romam cunctosque fines eius inuasit. [1 § 1]
- 25 II. De eiusdem Pyrrhi ad extremum luctuoso Romanis et damno ualde congressu, quodque ab eisdem tertio utique bello uictus abscedens, dum in Achaia apud urbem quandam Spartanum regnum audius dominationis adpeteret, saxo ictus obierit. [2 § 3]

1 samnicium 2 fauius 3 filiciter 4 samnites (*prior s rando ex r*) || eunte
 5 uicturiae 7 spacium || tamen] tam || debetum
 8 acceperunt 10 romani 12 infeliciter 13 acedonum
 14 alaxandrum 15 multus regis 18 annus

19 INCIPIVNT : CAPIT : LIBRI : IIII (*litt. rubris*) 20 De duobus *usque ad uicti in ras. statim scr.*
 21 uictures || extetirunt 22 pyrro
 24 roma 25 pyrri 26 congressu (*u in o m. 1 mut.*) quodq; (q: *ex ab m. 1*)
 27 abscedens 28 dominationes

- III. Quod Pyrrhi morte conperta Tarentini aduersum Romanos, Carthaginiensium sibi adiuncto solacio, iterum arma sumserunt, in qua etiam pugna superati sunt; quibus diebus magna Romae fuerint uisa prodigia. [3 § 1]
- IIII. De bello, in quo aduersum Picentes duce Sempronio consule dimicantes Romani uictores quidem sed cum strage multa militum extiterunt, et quod plura eos fuerint secuta prodigia. [4 § 5]
- V. Quod Vulsinienses in libertinos suos, qui eos urbe coniugibus et facultate priuauerant, acceptae ultores iniuriae adiuti seueritate reipublicae uiriliter extiterunt. [5 § 3]
- VI. De pestilentia, quae apud Romam grauissima conflagrauit in tantum, ut plus perisse populi quam superfuisse referatur, et Capparoniae uirginis Vestalis incestu simulque suspendio, quo uitam adulterii conuicta finiuit. [5 § 6]
- VII. De bello Carthaginiensium, quod infeliciter contra Siculos Sardosque gesserunt; ubi etiam urbis ipsius rex Himilco intolerabili pestilentia totum paene morbo amiserit exercitum regressusque Carthaginem gladio mortem sibi ipse conciuerit. [6 § 2]
- VIII. De Hannonis cuiusdam Carthaginiensis potentissimi hominis in ciues suos impietate uel scelere dignoque suis moribus exitu et Hamilcare Carthaginensi uiro facundo ad Alexandrum per dolum misso regressoque ad propria post mortem Alexandri ueluti ciuium inimico a suis per inuidiam interfecto.
- VIIII. De Siculorum certamine et strage Poenorum, quam per Agathoclem Siciliae regem in Africam ex consilio transuectum Carthaginienses non mediocriter sui exercitus amissione sen-

1 pirri (i prior ex e radendo mut.) || romanus chartagini ensium (altera i statim ex e) 5 duces est pronio 7 extetirunt 11 reipublice 12 pestilencia 14 incestu,ssimul (interpunctio ex corr. m. 1, s tamen non deleta) 15 aluterii 16 carthageniensium || infeliciter || siculus 17 himelco 18 intolerabile || pene || amiserit 19 gladium 21 in ipso Orosio VIII ante 6 § 15 haec Darii exstat || chartageniensis 22 pietate 23 amilcare || chartaginienis uero || alaxandrum 25 inuidia 28 transuectu (u alt. in o m. 1) 29 chartaginienses || non] non de (e statim ex i)

serunt, Pyrrhi regis Epirotae conlato Siculis aduersum Afros auxilio. [6 § 23]

X. Quod falso catholicae fidei aduersarii rerum perturbationes, quaecumque accidunt temporibus Christianis, grauibus ac ueteribus Romanorum aliarumque gentium cladibus seu miseriis anteponunt. [6 § 34]

XI. Qualiter bellum, quod inter Mamertinos et Hieronem Syracusanum regem, adiuuantibus eum Afrorum copiis, uertebatur, a Romanis pro Mamertinorum statu susceptum celeriterque finitum sit; a quo etiam proelio Hannibal senior Agrigenti a consulibus obsessus, Afris bello quam maxime profligatis, cum paucis facta eruptione discesserit. [7 § 1]

XII. Quod Gnaeo Cornelio Asina et Duilio Gaio consulibus idem Hannibal, dum Italiae oram maritimam instructa classe uastaret, nauali Romanis pugna conflixerit, ex quibus uno prius consule fraude decepto ab alio captis nauibus mersisque quam plurimis fuerit superatus, et de Hannone quodam pro Sardis et Corsis in locum Hannibalis subrograto ab Scipione consule, deleto exercitu ipsius, interfecto. [7 § 7]

XIII. Quodque idem Hannibal senior a Romanis tertio superatus ad ultimum seditione exercitus sui obpressus obierit. [8 § 1]

XIII. De primo certamine, quod in Africa odiorum crescente negotio Romani consules prospere aduersum Poenorum duces, Hamilcarem scilicet Hannonemque, cum grandi nauium classe gesserunt, et quod Afrorum nauibus plurimis aut mersis aut captis, multis quoque Africae oppidis depopulatis Manlius consul Romam cum ingentibus spoliis uictor ingressus sit. [8 § 6]

XV. Cuius magnitudinis serpentem Regulus dux Romanus adiutorio militum congressus occiderit. [8 § 10]

1 pyrrhi || epyrotae 5 gencium || meseriis 7 bello || siracusanum
 8 adiuuentibus || cupiis 10 agrigento 13 quod genio
 cornilio asinam et diulio gaiceonsolibus idem (cf. cap. 34 et 41)
 14 ora maretima 17 et de] et 18 loco 19 exercito || interfectu
 20 annibal || tercio 22 nigotio 24 amicarem || grande
 29 adiutorium

- XVI. De eiusdem Reguli aduersum Poenos primum quidem prospere gesto certamine sed postea infeliciter cum suo quoque exitio terminato, Xanthippo rege Lacedaemonum Afris commo-
dante solacia. [8 § 16]
- XVII. Quantis et quam atrocibus bellis ac maximis cum Romanis 5
in Africa Siciliaque per uiginti annos aut eo amplius Afris
terra marique certatum sit et quod euentu quidem uario, ad
extremum tamen Romani extitere uictores quodque inter ista
classis magnae redeuntis Italiam amissae naufragio non mo-
dica Romani damna senserunt. [9 § 5] 10
- XVIII. De pace Carthaginensibus data, supplicibus et statutae
summae solutione inposita. [11 § 1]
- XVIII. De aquarum peste et damnoso Vrbi nimis incendio seu
ruinis uel priuatarum domorum uel moenium publicorum.
[11 § 5] 15
- XX. De certamine, quod cum Faliscis et Cisalpinis Gallis a Ro-
manis uictoribus non sine militum damno confectum est.
[11 § 10]
- XXI. De inrupto a Carthaginensibus propter Sardiniam insulam
foedere, quod pepigerant cum Romanis, et quod pace ipsis 20
petentibus reddita eodem anno — quod diu ante uix cesserat —
Romani ab omnibus proeliis quieuerunt. [12 § 2]
- XXII. De bello, quod contra Hispanos Hamilcar dux Carthagini-
ensium gessit, ubi etiam interfectus est: quo tempore legatos
Romani suos ab Illyriis peremptos bello sunt atrocissimo 25
persecuti. [13 § 1]
- XXIII. De sacrilegis sacrificiisque pontificum, quibus Romanas
uictorias foedauerunt, prodigiisque feralibus Vrbe turbata
quanta et quam cruenta cum utrisque Gallis, id est Cis-
alpinis Transalpinisque, certamina licet uictor tamen solito 30

1 poenus 2 infeliciter 3 xantippo || afrisco modante (s ex
corr. add. m. 1) 9 clasís || redeuntés || italiam] ad italiam Orosius ||
naufragium 11 carthagineensibus || subplicibus || statutae (u statim
ex a) 12 summa solutionis 14 publicarum 17 damnum
19 chartaginiensibus 20 pepegerant 23 amilcar || chartagini-
ensium 24 legatus 25 illiriis 27 sacrificiisque] sic pro sa-
crificiis 28 uicturias 29 et] etiam

multo copiosior undique contractus Romanus gesserit exercitus quodque ipsis diebus Fabius Censorius filium furti insimulatum crudeliter interfecerit. [13 § 3]

5 XXIII. De secundo bello Punico cum Romanis, quod duce Hannibale iunior eversa ab eo Sagunto statuta pacis iura solvente non sine magna partis utriusque strage confectum est, quodque idem Hannibal montibus Pyrenaeis Alpibusque transmissis ad Italiae loca plana perueniens ad flumen Treuiam duobus proeliis cum duobus consulibus successu sibi 10 prospero sed Romanis aduerso nimium dimicauerit et quod in eodem bello fuerit sauciatus multumque in Appennino cum elephantis, quos paene omnes amisit, hominum numerum iumentorumque perdiderit. [14 § 1]

15 XXV. Quod Scipio frater Scipionis consulis in Hispania cum Magone duce Poenorum isdem diebus plura feliciter bella confecerit quodque ostentis multis et grauibus tunc Romanos datorum prodigiorum causa terruerit. [14 § 9]

20 XXVI. De certamine, quod inter Flaminium consulem et Hannibalem ad lacum Transumennum cum clade maxima actum est Romanorum, et quod paulo ante idem Hannibal oculum frigoris uirtute perdiderit, ac de terrae motu terribili, quem exercitus uterque, dum dimicat intentus certamini uehementer, omnino non senserit. [15 § 2]

25 XXVII. Quod apud Cannas Apuliae uicum Hannibali infestissimo Romani nominis inimico congressus senatus populusque Romanus usque ad internicionem prope cum maxima militum strage certauerit. [16 § 1]

30 XXVIII. Qualia quantaque certamina Romani duces et consules, urbis suae nutante potentia, exercitu quatripertito reipublicae, uno eodemque tempore contra Philippum in Macedonia,

1 cupiosior || gessit 2 fauius censorius 3 crudeliter 4 XIII
7 pyreneis 9 consolibus 10 aduersum || dimicauit 12 poene
14 xv || consules || spaniam 15 hisdem || fliciter 16 romanus
18 xvi || interin || consule 20 quod *addidi* || hannibaculum
21 de *addidi* || terribile 22 certamine 24 xvii
28 xviii 29 exercito 30 -que *addidi*

contra Hasdrubalem in Hispania, in Sardinia quoque contra alium Carthaginensem Hasdrubalem, in Italia cum Hannibale cateruatim occidendo moriendoquo gesserint. [16 § 7]

XXVIII. Quod Claudius Marcellus Syracusanorum urbem his diebus secundum obsessam uictor obtinuit Archimede mechanico primae obsidionis euentum suis machinis retardante. [17 § 1] 5

XXX. Qualiter Hannibal de Campania exercitum mouens et non longe ab Vrbe castra constituens in conspectu Romae cum consulibus dimicare pluuiae causa largissimae primum mistae cum grandine dein secunda quoque imbrium effusione sitio uetitus. [17 § 2] 10

XXXI. De duobus Scipionibus in Hispania a fratre Hasdrubale interfectis captaque urbe Campaniae Capua a proconsule Fulvio senatuque ipsius ciuitatis ab eodem duce Romano prope ad integrum interempto. [17 § 12] 15

XXXII. Quod paucitas senatus exegerit, ut Scipio Africanus adhuc adulescens dux contra Hannibalem mitteretur, quodque continuo felici successu in Hispania cum magnis Afrorum opibus Noua capta Carthagine Magonem illic fratrem Hannibalis cum ceteris captum Romam transmiserit. [18 § 1] 20

XXXIII. De Laeuino consule, qui Siciliam reipublicae consilio armisque subiecit Agrigento prius urbe fortissima insulae ipsius expugnata, et Marcelli consulis atque Crispini Fuluique proconsulis mortibus, quos isdem diebus in Italia Hannibal cum parte Romani exercitus congressu, alios insidiis trucidauit, quodque plures Scipio, dum haec geruntur, Hispaniae ciuitates obtinuerit. [18 § 2] 25

2	chartaginiensem (e <i>alt. statim ex iu</i>) hannibali	3	gesserunt
4 XVIII	5 obsessa mychanico (c <i>in ras. m. 1, ex 1 ?</i>)	7	XX
9	consolibus dimigare misitae <i>ante corr.</i>	12	XXII (<i>sic</i>) hasdrubalis
	14 ducae	16	XXIII (<i>sic</i>) exegit
	18 filice	19	cartaginem annibalis
	mitteritur	20	citeris
	romam et (<i>cf. cap. 36</i>)	21	XXV (<i>sic</i>) leuino siliciam
	23	22	consules
	24 proconsulis (lis <i>ex les m. 1</i>) hisdem	25	fort. illum
	addendum ante cum	27	ciuitatis obtinuit

- XXXIII. De Hasdrubale Hannibalis fratre, quem Claudio Nerone et Liuio Marco consulibus, dum ab Hispania per Gallias in Italiam cum exercitu et elephantis adiutorio fratri futurus accedit, magno proelio feliciter superatum Romanus exercitus
5 interfecit caputque eius in Italia fratri inopinanti transmisit. [18 § 9]
- XXXV. De eiusdem Scipionis Africani prosperitate successuum, quod Hispania uelociter uniuersa adiuncta reipublicae triumphans Urbem uictor intrauerit. [18 § 16]
- 10 XXXVI. Quod idem Scipio felicitate mirifica Africam ingressus Poenorum duces magnos, Syphacem scilicet Hasdrubalemque, superauerit hibernis Poenorum prius siue Numidarum miro consilio clam noctu incendio conflagratis, ubi maximam Afrorum partem inermem atque inter castra currentem in-
15 speratus obpresserit, Syphacem quoque per Laelium uinctum Romam transmiserit [18 § 17 consul]
- XXXVII. De bello ultimo maximoque inter Scipionem et e diuerso perniciosum Romanis hostem Hannibalem, qui eiusdem consilio consulis in Africam ab Italia redire coactus est, in
20 conspectu Carthaginis magna reipublicae felicitate confecto, quodque Hannibale cum paucis in fugam uerso data pace Carthagini bellum Punicum secundum, quod per annos decem et septem actum est, fuerit tunc finitum. [19 § 1]
- XXXVIII. De Macedonum et Spartanorum cum Flaminio consule
25 et duce gesto certamine uictoribusque Romanis plurima militum clade confecto. [20 § 1]
- XXXVIII. Quod Hamilcare duce Poeno, qui in Italia Hannibale discedente remanserat, a Bois atque Cenomanis Cremona Placentiaque uastata sit et ad ultimum bello ipsi superati

1 xxvi (sic)	2 leuio consulebus galias	3 elefantis adiu-
turio fratri (i <i>fn. radendo ex is</i>)	4 feliciter	8 uiluciter
10 felicitate africa	11 magnus syfacem	14 currente
15 syfacem laelium	16 romae (<i>cf. cap. 32</i>)	17 spicionem
19 consulis (i <i>statim in e mut.</i>)	20 chartaginis reipublice felici-	
tate confectu	21 hannibele fuga	22 chartagine dccim
23 septim	24 framiniño consule	25 doce
annibale	29 placentiaquae bellum	27 amilcare

- sint quodque proconsule Flamininus Philippum regem et cum eo plurimas alias gentes euicerit. [20 § 4]
- XL. De euentu uario proeliorum, quae Romani ducibus multis et optimis in Hispania citeriore siue Etruria, cum Antiocho quoque rege in Syria, cum Celtiberis atque Liguribus, cum Gallograecis in Galatia multa utriusque partis strage gesserunt, et quod tunc Scipio legati loco ad Antiochum missus cum Hannibale profugo atque a se uicto habuerit familiare conloquium. [20 § 10]
- XLI. Quod Marco Claudio Marcello et Fabio Quinto consulibus Philippus rex, occisorum legatorum causa Romanis reus factus, filio suo fungente legationis officio ueniam fusa prece meruerit quodque eodem anno et Scipio Africanus apud Amiternum exsul morbo perierit et Hannibal apud Prusiam regem, dum Romanis reddendus exposcitur, ueneno se idem sponte peremerit. [20 § 27]
- XLII. De Philopoemene Achiuorum duce a Messanis in Sicilia capto et occiso et insula, quae nunc Vulcania appellatur, in mari subito edita, et quod diebus ipsis cum Hispanis utriusque certamina per diuersos duces et consules Romanus feliciter egerit exercitus. [20 § 29 Philop.]
- XLIII. Quod gentem ferocissimam Basternarum eodem tempore auctore Perseo, Philippi filio, Danuuius gelu siccus per sua terga uno agmine transeuntem disrupta glaciali crusta surbuerit. [20 § 34]
- XLIIII. De proelio magno, quod gestum est Perseo duce Macedonibus cum Romanis: in quo euentus primi certaminis fuit quidem Romanis aduersus sed postea duce Aemilio dimicante prosperrimus. [20 § 36]

4 ceteriore || siue] *cf. uelut V 33 et 34, VI 5* || anthioco
 5 cheltiberis 6 gallogreais 8 uictu 10 cladio || fauio
 11 philippos 12 fulgente legationis (i *alt. statim in e mut.*) ||
 uenia || praecae 15 idem sic 17 felopomen achinorum || amissa
 nisi sicilia sic, *Orosii 20 § 30 uerbis in Sicilia male coniunctis cum praecedentibus*
 18 uulgania 19 mare 20 diuersus 21 filii-
 citer egit 22 xl 23 danuuius (u *prima in a m. 1*) 24 disruptis ||
 surbuerit 28 emelio || dimicante (m *et a ex corr. ut uid. m. 1*)

XLV. Quod Celtiberis populis Hispanorum reipublicae amicitii
 discedentibus Publius Scipio Africanus dux in Hispaniam
 destinatus magnas illic de aduersis et perfidis strages exer-
 cuit, et de Sergio Galba praetore a Lusitanis magno proelio
 5 superato, qui toto paene amisso exercitu uix cum paucis
 euaserit, et quod isdem diebus lapideum theatrum censores
 construi in Vrbe iusserint sed Scipionis Nasicae laudabili
 oratione sit uetitum. [21 § 1]

XLVI. Quod idem Sergius Galba Lusitanos in deditionem receptos
 10 inermes contra fidem peremerit ignaros quodque id facinus
 apud omnium animos Hispanorum maximam perfidiae Romano
 nomini parauerit inuidiam. [21 § 10]

XLVII. De bello Punico tertio gesto annis quattuor cum Romanis,
 quo finito iussu senatus Carthago ciuibus spoliata sit primum
 15 incensa, sic diruta anno septingentesimo a quo eam Dido
 Elissa condiderat, et quod inter ista Iuuentius praetor in
 Macedonia Pseudophilippo congressus cum maxima parte
 Romani exercitus sit peremptus. [22 § 1]

XLVIII. Quod in euertenda Carthagine diu fuerit Romani senatus
 20 diuisa sententia, dum pars pro ciuium quiete perpetua delendam
 eam, pars pro uirtute militum exercenda proque otii abster-
 genda rubigine conseruandam, ne bellicosae mentis audacia
 securitatis ignauia solueretur, altiore consilio decernebat.
 [23 § 8]

25

CAPITVLA LIBRI V.

I. Quod illi dies, quibus haec scripsit Orosius, beatiores et
 catholica fide fuerint et quiete, quam ii, quibus Romanae
 uires saepius adtritae uehementer extrinsecus, interdum

1	<i>fortasse scribendum</i>	amicitia	2	discedentibus	3	disti-	
natus	4	de <i>addidi</i>	5	exercito	6	hisdem lapidium	
7	iusserunt	9	XLVI <i>om.</i>	lusitanus	receptus	10	peremit
ignarus	<i>id om.</i>	11	animus	12	nomine parauit inuidia	13	XLVII
<i>om.</i>	tercio	14	chartago	15	septingentesimo	16	iouen-
tinus	17	macedoniam	19	XLVIII <i>om.</i>	cartagine	fuit	
20	dilendam	21	exercendam	23	solueritur	alcioire	
25	INCIPIUNT: CAPIT: LIBRI V. (<i>litt. rubris</i>)				26	I in ipso Orosii	
<i>opere om.</i>	27	hii	28	uire	adtrita		

quoque in se ipsae conuersae Urbem paene totam caduca
satis nimiumque mutabili felicitate frerunt.

- II. De iis, quae eodem anno quo Carthago deleta est per
Mummiū consulem Corinthi gesta sunt in eiusdem floren-
tissimae urbis excidium, et Achaëis Boeotiisque a Metello 5
praetore deuictis. [3 § 1]
- III. De Viriato quodam Hispano latrone genere Lusitano, quantis
qualibusque conflictibus Romanos saepe sua temeritate ter-
ruerit, et uictoria Lusitanorum hominum trecentorum, qui
maioris numeri milites Romanos adgressi latrocinio potius 10
quam bello uicerunt. [4 § 1]
- IIII. De certamine Appii Claudii, quod cum Salassis Gallis habuit,
et pestilentia Romae eodem tempore uehementer exorta. [4 § 7]
- V. De Fabii consulis cum Lusitanis et Viriato certamine deque
facinore, quod idem consul in principes sociorum reipublicae, 15
qui sese cum oppidis plurimis sponte subdiderant, eorum
contra fidem manus abscidendo commisit. [4 § 12]
- VI. Quod Pompeius consul cum Numantinis non sine populi
dispendio dimicauerit et qua Viriatus morte defecerit. [4 § 13]
- VII. De Mithridate rege Parthorum, qui Babyloniam urbem uictor 20
inuasit simulque plures alias gentes edomuit atque in Indiam
suum extendit imperium, et Demetrio ab eo uicto bello seu
capto, cuius regni ad Diodotum quendam summa per-
nenerit. [4 § 16]
- VIII. De pace inconsulto senatu cum Numantinis facta post proe- 25
lium, quod cum iis Romani satis incommodum Mancino con-
sule duce gesserunt, et Mancini ipsius damnatione, qui, pace
soluta quam fecerat, morti adiudicatus est et traditus Nu-
mantinis. [4 § 19]

1 ipse conuerse	2 felicitate	3 his chartago	4 mu-
minium consulem	(sed coeperat u pro o alt.)	corinthii	5 acheis
byoetiisque	8 romanus sepe timeritate	9 uictoria	10 mili-
tis	12 certamini	13 uehementer	14 ueriato
15 reipublice	16 subdiderant	19 ueriatu	20 medridate babilloniā
22 uictu	23 dio dothum quandam summam	25 numanantinis	
26 iis addidi incommodo	28 adiucatus		

- VIII. De proeliis, quae apud Hispanos Romani duces euentu uario
grauique gesserunt, et prodigiis, quae Romae atque in Sicilia
uisa sunt. [5 § 12]
- X. De seruilibus in Sicilia bellis non sine labore maximo Ro-
5 mani exercitus obpressis. [6 § 3]
- XI. De Numantia Hispaniae citerioris urbe bellicosissima ab
Scipione Africano iam consule licet maximo cum labore
damnoque reipublicae quandoque tamen obpressa et deleta.
[7 § 1]
- 10 XII. De seditione Romae a tribuno plebis Graccho mota et cum
eius ac plurimorum internicione sopita, et quod eodem tem-
pore in Sicilia simulque etiam per loca alia plurima bella
seruilia consurgentia sint repressa. [8 § 1]
- XIII. De bello, quod contra Aristonicum Attali fratrem, qui Asiam
15 per testamentum populo Romano reliquerat, pro eodem regno
peruaso per Licinium Crassum a Romanis infeliciter, a
Perpenna consule deuicto hoste feliciter est gestum, et
incestu ac parricidio Ptolemaei regis Alexandrinorum, quod
in sororem suam priuignamque commisit. [10 § 1]
- 20 XIII. De iis, quae inter Antiochum Babyloniae et Phrahatem
regem Parthorum sunt gesta certamina, et Publii Scipionis
Africani obitu. [10 § 8]
- XV. De tremore Aetnae montis et aestibus, quodque solito flam-
mas euomens grauiiores Liparam insulam uicinumque ipsi
25 mare suo ardore torruerit. [10 § 11]
- XVI. De pestilentia, quae in Africa orta ex putredine lucustarum
innumerabiles populos cum pecudibus auibus bestiisque in-
audita prius clade consumpsit. [11 § 1]

1 hispanus 2 graueque || quae] q: 6 numancia || ceteriores
7 console 10 muta 11 internitionē subita 13 sunt
15 per *addidi* 16 licinio grassom || infeliciter] infeliciter est gestum
(*sic m. 1*) || a perpenna — est *g in ras. m. 1* 17 deuictu oste fili-
citer 18 a protho|lomei || alexandrini || quod in sororem *in ras.*
m. 1 19 priuignaque 20 his || anthiocum babilloniae 23 etha-
nae mostis 24 leporam || ipsi (*i fin. statim ex e*) 26 pestilencia ||
pudridine 27 populus || pecodibus || bestiisque

- XVII. De restitutione Carthaginis reparationem eius maximo praecedente prodigio. [12 § 1]
- XVIII. De seditione Gracchi alterius, quae tumultus sui causa ciuili ueluti bello plurimorum sanguinem fudit, et quod eodem tempore a Metello Baleares insulae sunt adiunctae 5 reipublicae ac piraticae infestationes obpressae. [12 § 3]
- XVIII. De bello, quod cum Allobrogibus Domitius proconsule habuit ac feliciter terminauit, quodque isdem temporibus grauius solito in perniciem Catinensium ignes suos Aetna mons uomuit. [13 § 2] 10
- XX. De Bituiti regis Aruernorum clade cum suis, et Gallorum aliorum posita sub radice Alpium manu, qualiter a Quinto Marcio consule et uicti fuerint et deleti. [14 § 1]
- XXI. De bello, quod contra Iugurtham Numidarum regem disrupto foedere in arma surgentem diu et non sine dispendio rei-15 publicae gestum est. [15 § 1]
- XXII. De prodigio, quod in filiam uirginem Lucii Heluii Romani equitis ictu fulminis actum est, et stupro Romae quod in Vestales uirgines Veturius eques Romanus cum aliis corruptoribus perpetravit. [15 § 20] 20
- XXIII. De Lucio Cassio consule, a Tigurinis Gallis, quos uerterat uictor in fugam, insidiis cum parte Romani exercitus interfecto ac residuo agmine ab hostibus turpiter subiugato, et a proconsule Caepione Tolosatium cum maximis auri argenticque copiis urbe capta Gallorum. [15 § 23] 25
- XXIII. De Cimbris et Teutonis, qui aduersum Urbis imperium reliquarum gentium adiuncto solacio de suis sedibus consurgentes occurrentem sibi quidem Romanum exercitum prospera

1	chartaginis reparatione	3	siditione	4	ciuile ueloti
5	metello (e <i>pr. statim ex a</i>)	6	infestationis	7	cum allobrogibus]
	callobrogis	8	feliciter hisdem	9	solido perniciem (iem <i>statim ex em</i>)
	catenensium iges		ethna (una <i>in ras. m. 1</i>)		mon
11	clade	15	reipublice	19	equos romanis (is <i>statim in vs</i>)
	corrupturibus (u <i>alt. statim in o corr.</i>)			21	tiburinis
	interfectu	24	caepio tholosatum	25	cupiis
				26	teotonis
27	consurgentis	28	romano		

primum congressione frugerunt, sed mox Mario consuli subsequenti de sua suorumque omnium clade bis uicti atque deliti triumphum magnum reipublicae nomine contulerunt. [16 § 1]

5 XXV. De matricidio Publici Malleoli et damnatione eius. [16 § 22]

XXVI. De bello ciuili, quod auctore eodem Mario Romae magna senatorum ac ciuium clade confectum est, et quibusdam ex ciuibus iussu senatus exilio destinatis. [17 § 1]

10 XXVII. De socialibus bellis Italiae et pluribus grauibisque prodigiis, quae urbem Romam tam relatione quam uisu grauissime terruerunt. [18 § 1]

XXVIII. De defectione Picentum Samnitium Lucanorum aliorumque socialium populorum et bellis, quae cum eis diu Romani duces et consules cum magna partis utriusque strage atque infelicitate gesserunt, et quod iisdem diebus rex Sothimus cum maximis copiis Thracum Graeciam ingressus uniuersos fines Macedoniae deuastauerit. [18 § 8]

XXVIII. Quod paulo post Mithridaticum bellum diuturnum et graue surrexerit. [19 § 1]

20 XXX. De ciuilibus bellis nimium perniciosis reipublicae, quae auctoribus Mario et Sylla, Cinna atque Sertorio diuturna dissensione uersata sunt, ac proscriptionibus senatorum. [19 § 3]

25 XXXI. Quod eiusdem belli ciuilis auctoribus Mario utique et Sylla defunctis Lepidus et Catulus singularum partium sectatores quicquid retro actae caedis residuum uidebatur in ciues suos fratresque gesserint. [22 § 16]

XXXII. De bellis et cladibus, quae in Hispania senatore Romano Sertorio rebellante reipublicae, qui ex Vrbe Syllae fugerat

1 consule subsequente 3 deliti || reipublice 5 publici
6 ciuile 8 destinatis 10 quae] q: 12 samnicium 15 infelicitate || hisdem || othimus 16 cupiis || greciam || uniuersus
17 finis || deuastauit 18 medridaticum 21 serturio 24 silla
25 parcium 27 fratrisque gesserunt 28 sq. fort. scribendum
De cladibus reipublicae et bellis, quae — rebellante, qui ex et q. s.
28 q: 29 serturio

dominatum, per Romanos duces ac milites diu cruentissime gesta sunt, uictoriaque Pompei, qui ad ultimum interfecto Sertorio cunctam Hispaniam in deditionem amicitiamque suscepit. [23 § 1]

XXXIII. Qualia in Macedonia siue Dardania Claudio et Scribonio 5 ducibus a Romanis fuerint acta certamina uel quae Publius Seruilius in Cilicia atque Pamphylia aduersum hostes reipublicae, in Illyrico uero Cosconius proconsule feliciter egerint. [23 § 17]

XXXIII. De rebellione gladiatorum a Capua fugientum, qui duci- 10 bus Crixo seu Spartaco fugitiuorum adnitente solacio Romano exercitui conflixerunt, et quod ad extremum labore magno a consulibus sint repressi, laboriosius tamen a Crasso atque felicius Spartacus suorum manu fusa quam maxime fuerit superatus. [24 § 1] 15

XXXV. De miseris et cladibus Romanorum, quas usque ad id temporis indefesse per bella capitalia et strage succidua aut ciuili malo id est sua sponte pepererunt aut inlata forinsecus cruentissime pertulerunt. [24 § 9]

CAPITVLA LIBRI VI.

20

I. De prouidentia et dispensatione diuina, qua ideo Romano imperio cunctus Orbis factus est subditus, ut facilius sub imperatoris unius principatu per incarnationem Christi et praedicationem eius siue apostolorum ipsius in unam fidem uniuersitas populorum destructu idolorum cultu percepta Dei 25 ueri agnitione conflueret. [1 § 5 itaque]

2 uictoriaque || interfectu 3 sertorio (r *pr. statim ex s*) ||
amicitiamquae 4 suscipit 6 q: plublius (l *sic statim deleta*)
7 ciliaci || pamphilia 8 ylliri || proconsole filiciter 9 regerint
10 fugientem 11 sparthago 12 a *addidi* 13 consolibus ||
repsi laborisius 14 filicius parthacus || maximeq 17 indefsec *sic ec i. e. aut a (1c) statim in e aut e in a corr.* 18 siue
(*pro suic*)

20 INCIPIVNT · CAPITVLA · LIBRI · SEXTI · (*litt. rubris*) 22 cunctus (u
alt. statim ex i) 24 una fide 25 destructu 26 confluerit

- II. De Mithridatis regis Ponti et Armeniae diuturnis cum egregiis ducibus Romanorum, specialiter Lucullo atque Pompeio, per Asiam maximisque conflictibus, quantaque tandem ui fuerit superatus. [1 § 28]
- 5 III. Quod inter ista satelles Marianarum partium Fimbria Ilium subuerterit sed Sylla restituerit et quod eodem tempore Siciliam Verres praetor afflixerit, piraticam uero insolentiam uehementer Gnaeus Pompeius terra marique tunc presserit, insulam quoque Cretam longo bello edomitam reipublicae
10 Metellus adiunxerit. [2 § 9 interea]
- III. De eiusdem Pompei cum diuersis ac ualidis gentibus congressu plurimisque famosissimisque uictoriis et Mithridatis in Bosphoro dum a filio Pharnace obsideretur interitu. [4 § 3]
- V. Qualia idem Pompeius in Syria ac Phoenice siue Arabia
15 deinceps bella confecerit uel quales urbe capta euersaque Hierusolyma de Iudaeis strages egerit et de coniuratione contra patriam Catilinae a Cicerone consule feliciter extincta. [6 § 1]
- VI. De magnitudine proeliorum Iulii Caesaris seu triumphis,
20 quos deuictis fortissimis populis regibusque Gallorum, Britannis quoque atque Germanis pari prosperitate superatis hostium domitor singularis emeruit. [7 § 1]
- VII. De Parthorum prospero nimium in Crassum consulem Romanosque successu et e diuerso continuo Cassii de Parthis
25 secuta uictoria. [12 § 2]
- VIII. De bello ciuili grauissimo, quod auctoribus Caesare Iulio atque Pompeio cum maxima nobilitatis et populi strage actum est et finitum. [14 § 5]

I metridatis || arminiae 5 parcium 6 subuertit || restituit
7 uerres] uerbis || insulentiam 8 geneus 9 insula || edomita
11 plurimisque congressu 12 inter uicturiis et 13 dum circ. 20 litt. erasae, ubi et mithridatis in bosporo fuisse conieci; horum et mithridatis uestigia agnoscuntur 13 obsideritur 14 fonice sibi
15 qualis 16 hyerusolima || iudeis || de addidi 17 catillinae || console feliciter 19 magnitudinem 22 domitur 23 consouem romanusque 25 uicturia 27 nubilitatis

- VIII. Qualia idem Caesar illico Alexandriae interfecto urbis ipsius Ptolemaeo rege bella peregerit et quod regnum Aegypti Cleopatrae reginae tradiderit, quaeque in Ponto ac Syria aduersum hostes Romani nominis gesserit. [15 § 29]
- X. Quod Romam post haec uictor ingressus dictator creatus et consul in Africam atque inde in Hispaniam contra Pompeios duos Pompei Magni filios sit profectus et quod in utraque prouincia plurimas senatorum strages Pompeianarum partium amatorum cum multa militum utriusque partis clade confecerit. [16 § 3 postea] 5
10
- XI. De eiusdem Iulii Caesaris obitu, et quod eo defuncto multa et graua exarserint bella ciuilia. [17 § 1]
- XII. De exordio magni et felicis imperii Octauiani Caesaris, ex quo imperatores omnes Augusti appellari coeperunt, bellisque ciuilibus, quae sub eo ac per eum cum multorum excidio gesta sunt senatorum, deque Bruti et Cassii exitu, et quod eiusdem Augusti temporibus natus sit dominus Iesus Christus. [18 § 1] 15
- XIII. De rebellione Sexti Pompei contra rempublicam, et quod aduersum eum a Caesare gestum sit cruentissimum nauale certamen, deque uictoria, quam de Persis et Parthis magnam in Syria per Ventidium ducem Romanus sumsit exercitus, Lepidique certamine, qui cum Augusto dimicauit, et quod uictus a Caesare supplicando et ueniam fuerit consecutus et uitam. [18 § 19] 20
25
- XIII. De rebellione seruorum, quae Caesaris auctoritate compressa est, et quod his diebus Romae e terra oleum fluxerit. [18 § 32 Taurus]
- XV. Quod in partibus Orientis ab exercitu reipublicae duce Antonio infelicia acta sint proelia, a quo deinceps in Graecia 30

1 interfectu 2 thodomeo 3 tradedirit || pontu 4 ho-
stis 5 romana 6 afrecam adque || pompeius 7 filio
8 parcium 12 exarserunt 13 filicis 14 agusti apellare
ceperunt 16 cassu 17 agusti 20 sit *statim ex est corr.*
21 uicturia 22 romanos 23 laepidique || agusto 26 cae-
sari(s auctoritate) *inclusa in ras. m. 1* 30 inflicia || grecia

Pompeius qui supra fugiens bello uictus et captus occisus sit, plurimisque uictoriis Caesaris, quas in Illyrico Pannonia- que sortitus est. [19 § 1]

5 XVI. Quod Artabanem, regem Armeniae uictum Antonius cum suis opibus ceperit itemque elatus Antonius Caesari terra marique conflixerit, qualiterque ad ultimum cum affectibus suis uitam morte finierit. [19 § 3 Antonius]

10 XVII. De pompis eiusdem Caesaris Augusti uictoris ab Oriente redeuntis, cum quibus Urbem tripliciter ingressus est, et quod hic primus triumphi sui fuerit qui postea Epiphaniae Christi factus est dies, in quo Augusti honores et nomen acceperit, quodque ad hunc primum imperii totius pertinuerit monarchia. [20 § 1]

15 XVIII. De circulo, qui in modum arcus caeli diebus illis orbem solis ambiuit, et quod ab eodem Augusto in Sicilia repressis seruilibus bellis multa milia seruulorum propriis dominis restituta fuerint, atque iterum de olei fonte largissimo per totum diem Romae de taberna meritoria exorto, et quod hoc signum dominicae incarnationis extiterit sine dubietate my-
20 sterium. [20 § 5]

XVIII. De eiusdem uictoriis Augusti, quas in Cantabros atque Astures aliasque fortissimas gentes Hispaniae laudabiliter consummauit. [21 § 1]

25 XX. De commotione gentium diuersarum tam in Dalmatia quam in Pannonia Thracia Africa Germania Galliaque reliquis- que prouinciis a pace reipublicae discedentium, qualiter eas idem Augustus per diuersos ac plurimos duces mira felicitate subegerit, et per ipsum Caesarem inter ista Cantabrico bello, quod ipse susceperat, quinquennio terminato. [21 § 12]

2 uicturiis illirico	4 arminiae antinius	6 qualeq:
7 mortem	8 agusti	9 urbe trepliciter
10 epyfaniae		
11 qua agusti et <i>addidi</i>	12 tutius	14 modo caelestis
<i>Orosius</i>	15 quod <i>addidi</i> ab eo die agusto	16 seruulorum
17 fuerint <i>addidi</i> de <i>addidi</i>	18 meretoria	19 extiterit (i <i>prior</i>
<i>statim ex e)</i>	21 uicturiis agusti	22 gentis
25 thracia	26 discedendum quali	27 agustus diuersus
plurimus filicitate	28 et <i>addidi</i>	

- XXI. De Varo Quintilio reipublicae cum tribus legionibus a Germanis extincto, Bosporanis uero ab Agrippa ad deditionem coactis et foedere Parthorum, quod ab Augusto Caesare, signis quae Crasso ablata fuerant restitutis, fuis precibus datisque obsidibus meruerunt. [21 § 26] 5
- XXII. De pace, quam eiusdem Augusti felicitate cunctus continuo Orbis obtinuit, et quod dominum se edentem ludos omnino uocari prohibuerit. [22 § 1]
- XXIII. De natiuitate domini nostri Iesu Christi eodemque anno censu in cunctas prouincias iussu Caesaris agitato. [22 § 5] 10

CAPITVLA LIBRI VII.

- I. De eo quod pagani impii loquendo blasphemant quaerentes quid causae fuerit, ut prope in extrema parte saeculorum a uero Deo Romanum conderetur imperium, cum illud uane credant a diis suis potius surrexisse. [1 § 1] 15
- II. Quod Romanae urbis seu potestatis exordium Babylonia cadente surrexerit et quod principalia regna similiter id est Macedoniae atque Africae aequa propemodum temporum subputatione regnauerint quodque anno septingentesimo conditionis suae incertum unde surgentia reliquis grauiora Urbem 20 incendia conflagrauerint. [2 § 1]
- III. Quod sanctus Abraham Nini regis Babyloniae quadragensimo tertio regni anno natus fuerit, ex cuius semine dominus noster Iesus Christus toto anno imperii Augusti Caesaris ex uirgine nasci dignatus sit. [2 § 13] 25
- IIII. Quoto anno ab Vrbe condita domini et saluatoris nostri uniuerso Orbi carnalis aduentus inluxerit et de nece in Bethlem acta iussu Herodis infantum. [3 § 1]

1 uario 2 bosforanis || deditione 4 q: grasso || praecibus
6 agusti filicitate 7 urbis

11 INCIPIUNT · CAP · LIBR · SEP^{TI} (litteris rubris) 12 pagani (ni statim
ex m) 13 prope in] propem 14 romano 15 putius 16 ba-
byllonia 17 surrexerit in ras. m. 1 18 atq: in ras. m. 1 || prope-
modo 19 septingentissimo 20 incertum 22 in Orosio ipso
huius cap. initium nec numero nec littera maiore indicatum est || babil-
loniae 23 fuerit statim ex fuit || simine 24 toto] i. e. quoto
Abraham et q. s. || agusti 26 uniuersu 27 orbe

- V. De fame, quae Augustò Caesare senescente grauissima Romae orta est, et quod usque ad transitum ipsius Augusti pax per totum paene mundum diffusa regnauerit, extremo tamen tempore ipsius quibusdam in locis proelia sonuisse, et quod
5 id futurum dominus noster discipulis suis praecedentium proeliorum opinione praedixerit. [3 § 6]
- VI. De principio regni Tiberii Caesaris et ad ultimum crudelitate, sub quo Romae dominica resurrectio nuntiata senatus indignatione respuitur, quodque tunc in amphitheatro apud urbem
10 Fidenatium magna pars populi caeuae ipsius ruina perierit. [4 § 1]
- VII. De passione et resurrectione dominica, quoto anno eiusdem Tiberii Caesaris fuerit adimpleta, ac plagis, quae Iudaeam illico fuerint subsecutae, nec non grauissimo Asiae terrae
15 motu, quo causa dominicae passionis ciuitates multae sint dirutae. [4 § 13]
- VIII. De crudelitate et stupris infamibus Gai Caligulae Caesaris, quantaque domi suae uenena latentia a successore ipsius sint detecta, et iis, quae Iudaei seditione grauissima apud Alexandriam pertulerunt, euersoque Hierusolymis sacrario templi et Pilati praesidis obitu. [5 § 1]
- VIII. De successore eius Tiberio Claudio, in cuius exordio Romam beatissimus Petrus apostolus suo inlustrauit aduentu, quaeque temporibus eius Romae in abolendo imperii principatu uel
25 tractata a senatu clam fuerint uel repressa per principem, belloque ciuili, quod aduersum cum Camillus et Scribonianus euentu contrario mouere conati sunt, quaeque idem Augustus in Brittania feliciter gesserit, et quod Orcadas insulas Romano imperio uictor adiecerit, uel quibus propter
30 inopiam populi in Vrbe seditionibus fuerit agitatvs. [6 § 1]

1 agustu seniscente	2 agusti	3 paene] pae	7 crudili-
tate	8 nunciata	10 fidenacium	13 adimplita iudea
14 inilito terre	15 moto ciuitatis	16 derutae	17 numerus
<i>in Oros. ipso omissus est</i> crudilitate caligolae			
18 uenina	19 his iudei alexandria	20 hierusolimis	22 roma
23 aduentum	26 ciuile uersum	camellus et sic	27 co-
nato	28 agustus fliciter orchadas	29 insula	30 inopia

- X. Quemadmodum Nero successor infandis sceleribus uniuersisque flagitiis plenus beatissimos apostolos Petrum ac Paulum primus Christiani nominis inimicus occiderit, quaeque temporibus ipsius contraria reipublicae in diuersis prouinciis acciderint, de eiusdemque digno suis meritis exitu. [7 § 1] 5
- XI. Quod successores eius infeliciter breuiterque parum amplius quam anni unius spatio tres tyranni id est Galba Otho Vitellius regnauerint et quae in extremo uitae Vitellius de quibusdam senatoribus ciuibusque crudeliter in Capitolio gesserit. [8 § 1] 10
- XII. Quod Vespasiano imperatore legitimo succedente Hierusolyma fuerit obsessa per Titum eius filium atque euersa quodque sub eiusdem imperio magnae sint multaeque prouinciae adiunctae reipublicae. [9 § 1]
- XIII. De eiusdem Titi successoris ac filii dominatu tranquille quidem acto sed breuiter terminato nec non Urbis et Biuii montis damno circumiectis locis incendio. [9 § 13] 15
- XIII. Quemadmodum Domitianus frater successorque Titi crudeliter impieque rempublicam rexit et quod primus Neronis imitator ecclesias Christi grauissime fuerit persecutus, sub quo etiam beatissimus Iohannes apostolus in Pamphum insulam diu manserit relegatus, et de iis, quae in senatum Urbis exercuit, simulque aduersum Dacos atque Germanos duce Fusco quae proelia infeliciter crudeliterque magno militum gesserit detrimento, de uilissimoque eius interitu. [10 § 1] 20
- XV. Quod Nerua successor ipsius breui tempore fuerit dominatus. [11 § 1] 25

1 quemadmodo 2 flagitiis || beatissimus apostolus || primis
 3 inimicos || quineq: 4 acciderunt 5 de *addidi* 6 infli-
 citer 7 tris || galua 8 q: || uetellius 9 crudiliter ||
 capitulio 11 succidente hierusolima 12 ac 15 titi (i *fin. in*
ras. m. 1, ex u fort.) successores 16 biuii *sic* 18 quemadmodo
 domicianus || crudiliter 20 imitatur 21 iohannis || pamphum
sic || insula 22 religatus || de *addidi* || hisq: || senatu
 23 dach || germanus 24 q: || infliciter crudiliterque magnum
 25 de *addidi*

- XVI. De Traiani imperatoris bellis uictoriisque felicibus, absque eo quod Christianam fidem regni sui ultimo tempore persecutus est, terrae motibus per loca grauissimis urbibusque subuersis, quaeque aduersum Iudaeos suis fuerint acta temporibus. [12 § 1]
- XVII. Quod successor huius Hadrianus Sauromatum gentem feliciter superauerit, Iudaeos quoque Palaestinam prouinciam debellantes obpresserit, Christianos uero absque obiectione criminis iusserit penitus non punire et quod Hierusolymae uocabulum nominis hoc est Aeliam de suo praenomine iusserit inponi. [13 § 1]
- XVIII. Quemadmodum Antoninus Pius optimus princeps et benigne rem publicam gubernauerit et cum Christianis ciuilitate egerit quodque huius temporibus Valentinus et Cerdo haeresiarchae Romam prauis dogmatibus foedauerint. [14 § 1]
- XVIII. Quod huic Antoninus Verus et Aurelius Commodus succedentes uictoriam de Persis laudabili felicitate sumserint et quod idem Augustus Antoninus plura cum plurimis gentibus bella confecerit, cuius ex parte temporibus pro persecutione nominis Christiani Italiam totam pestilentia magna uastauerit quodque deinceps, dum aduersum Quados laborioso bello configeret, ad inuocationem nominis Christi exercitui suo, siti grauissima laboranti in castris, pluuiae ubertas adnenerit. [15 § 1]
- XX. De Commodo cuius supra Aureli filio successore qui, aduersum Germanos bellum quidem prospere gesserit, deinceps tamen animi prauitate nefaria multa commiserit nec non praecipuos extinxerit senatorum. cuius temporibus fulmine

1 filicibus 2 christiana 3 terre 6 adrianus || sauromatum sic ||
 7 superauit || palestinam 8 obpressit
 christianus 9 iussit paenitus || ponire || hierusolimae 10 helian ||
 pronomine iussit 12 quemadmodum (um statim in o) antininus ||
 benignae 13 rempublica 14 haeresiarche 15 foedauerunt
 16 antuninus 17 uicturiam || laudabile felicitate sumserunt
 18 agustus antuninus 22 configerit || inuocatione 23 sit
 25 comodo || aurili 26 germanus

ictum fuerit Capitolium bybliotheacamque maiorum ignis inde egressus accenderit casu, alia quoque per loca Urbem incendia conflagrauerint. [16 § 1]

XXI. De Heluio Pertinace et interfectore ac successore eius iuris peritissimo Iuliano, et quod uterque uix anni unius spatio 5 tenuerit dominatum. [16 § 5]

XXII. Quemadmodum Seuerus Pertinax, occiso a se de quo supra dictum est Iuliano, imperium sumserit multaue diuersis in locis contra Parthos quoque et Arabas proelia gesserit, sed et Christiani nominis fuerit persecutor bellaue ciuilia cum 10 multa Romani sanguinis effusione confecerit partemque Britanniae non paruo amisso numero militum occupauerit, quam etiam a uicinis indomitis gentibus crediderit distinguendam. [17 § 1]

XXIII. Quod huic filius Bassianus Antoninus cognomine successerit 15 in regnum, qui etiam et Caracalla uocitatus dum contra Parthos bellum infeliciter moliretur, ab hostibus circumuentus occisus sit, et quod huic Macrinus successor extiterit. [18 § 1]

XXIII. Quod eiusdem Macrini successor Marcus Aurelius Antoninus paruo tempore flagitiose dominatus cum matre Romae tumultu 20 militum sit peremptus. [18 § 4]

XXV. Quemadmodum Aurelius Alexander, qui huic successerit in regno, laudabiliter gubernata republica, matre etiam Christiana Origene docente presbytero gloriosam de Persis 25 tulerit confecto hoste uictoriam. [18 § 6]

XXVI. Quod Maximinus post hunc princeps absque senatus electione ab exercitu sit creatus, qui legis catholicae persecutor a Pupieno Aquileiae fuerit interfectus. [19 § 1]

1 capitulum bybliotheicamque	3 conflagrauerunt	5 spatio
6 tenuerit (t statim in nt mut.)	7 quemadmodo occisu	8 im-
perio	9 gesserit (e in ras. m. 1)	10 persecutor
confecerit	12 numero	11 exfusione
13 crediderit distinguentem	15 An-	
tuninus successit	16 caro calla	17 infeliciter
19 an-	20 flagiciose tumultum	22 quemadmodo alexarder
successit	23 reipublica	24 origine
25 confectu uicturiam	27 persequitur appopieno	

- XXVII. De successore eius adhuc puero Gordiano, qui multis aduersum Parthos proeliis feliciter gestis suorum super Euphraten fraude perierit. [19 § 3]
- XXVIII. Quod Philippus Gordiani successor primus imperatorum fuerit Christianus, cuius regni anno tertio millesimus a condita Vrbe completus sit, quodque idem cum filio Philippo tumultu militum fraude Decii sit peremptus. [20 § 1]
- XXVIII. De eodem Decio interfectore et successore eius, qui pauco tempore potitus imperio et in Christianos multa crudeliter gesserit et cum filio Caesare a barbaris interfectus fuerit. [21 § 1]
- XXX. Quod Gallus Hostilianus post hunc adeptus imperium breuissimo spatio dominatus cum filio Aemiliani fraude perierit quodque grauissima pestilentia Decii persecutoris tempore suscitata omnes tunc paene prouincias Romanae reipublicae depopulata uacuauerit. [21 § 4]
- XXXI. De Valeriani et Gallieni turbidissimis miserrimisque temporibus, qui imperatores uno quidem facti in tempore, sed tyraunis per loca grassantibus, plurimis etiam gentibus contra Romanum nomen in arma surgentibus infeliciter republica administrata perierint. quorum unus Christiani nominis persecutor a Persis uictus et captus turpi illic, donec uixit, seruitate depressus Romani nominis foedauit imperium, alter regno deserto dum apud Mediolanium libidinibus operam impendit, occisus est. [22 § 1]
- XXXII. De Claudio successore horum, qualiter Gothos annis paene multis Illyricum Macedoniamque uastantes prospero conflictu prostrauerit. cui paruo tempore dominanti Quintillus frater in regno succedens mox ut ordinatus occisus est. [23 § 1]

1 gurdiano	2 filiciter eufraten	4 gurdiani successur	
5 tercio milesimus	6 conplitus	7 tumultum	8 in Orosii
<i>opere ipso xxviii temere successore (o statim ex u corr.)</i>			
christianus crudiliter	10 et statim s. s.	interfectus fuerit] interierit	
13 spacio emeliani	14 pestilencia	16 depupulata	17 turpi-
dissimis	18 imperatoris factis	19 crassantibus	gentibus —
20 romano (<i>sic</i>) in ras. statim m. 1	20 nomen — infliciter statim in		
<i>marg. addita</i>	21 repuplica	22 persequatur	24 mediolanum
(n in n' statim corr.; cf. cap. 49)	23 dominante	29 succidens	

- XXXIII. Quemadmodum Aurelianus post hos adeptus imperium de Gothis magnam uictoriam sumpserit ac reipublicae terminos statui pristino per loca reddiderit, Urbem quoque muris firmioribus cinxerit et persecutionem extremo tempore regni sui meditatus fuerit interfectus. [23 § 3]
- XXXIII. De successorum eius Taciti et Floriani breuissimo regnandi spatio et fine. [24 § 1]
- XXXV. Quod Probus horum successor imperii sui tempore Gallias de manu hostium eripuerit bellaque ciuilia apud Agrippinam unum, aliud in Oriente confecerit, quibus sopitis tumultu militum Sirmi fuerit interemptus. [24 § 2]
- XXXVI. Quod huius successor nomine Carus genere Narbonensis apud Parthos in castris fulmine ictus obierit. [24 § 4]
- XXXVII. Quod Diocletiani et Maximiani temporibus euentus uarios habuerit proeliorum Romana respública, quique inmanissimi persecutores Christiani nominis extiterunt, nam sponte imperii pariter dignitate deposita Galerio et Constantio Augustis regni summam in duas partes eo primum diuisam tempore reliquerunt. [25 § 1]
- XXXVIII. Quod praefatorum temporibus Augustorum decima post Neronem Ecclesia passio uexata sit et quod his decem calamitatibus paganorum decem plagarum Aegypti merito numerus conparetur, quoniam ecclesiasticae afflictionis in illis tunc figura praecesserit. [26 § 1]
- XXXVIII. De felicitate ac fide temporum principis Constantini et pace ecclesiis per ipsum catholicis restituta, et qui sub regno eius aemuli principatus dissimili quidem sed celeri fine

1 *in Orosio ipso XXXII temere* 2 magna uictoria || terminus
 3 redderit 4 regni 7 spacio || finem 10 unam alium ||
 supitis || tumultum 11 Sirmi 14 diocletiani 15 habuit
 16 persecutores (*fortuitum* ?) 17 agustis 18 diuisa
 20 agustorum 21 nerone || decim 22 calamitatibus (*ami statim ex is corr.*) || decim 23 numerus (*u prior statim ex o corr.*)
 24 figuram 25 filicitate 26 ecclesias 27 dissimile ||
 celere

decepti sint, de eiusdemque Augusti uel uictoria, quam sumpsit ex Gothis, uel obitu. [28 § 5]

5 XL. Quod huius filii Constantius et Constans imperii successores extiterint, quorum uno id est Constantio fauore Arrium
prosequente haeresis Arrianae damnabile saeculo dogma
diffusum sit, et quod idem Constantius motus multorum
cohibuerit tyrannorum, cum Parthis quoque proeliatum dum
aduersum Iulianum acturus bellum ciuile remearet, in itinere
10 morbo praeuentus obierit quodque frater ipsius Constans Magnenti tyranni fraude deceptus in oppido uicino Hispaniae, cui nomen est Helena, fuerit interemptus. [29 § 1]

15 XLI. Quod idem Iulianus regnum adeptus studio reparandi cultus idolorum fidem catholicam dum persequi moliretur, contra Parthos eduxerit exercitum, ubi etiam hoste obuio ab uno equite incautus occisus sit. [30 § 1]

XLII. Quod huic in castris ilico successerit Iouianus, qui ad Illyricum rediens pauco dominatus tempore casuali morte decesserit. [31 § 1]

20 XLIII. De Valentiniano successore ac persecutore nominis Christiani facto regni particeps, quod idem Valentinianus aduersum Saxones feliciter dimicauerit et Burgundionibus a Druso et Tiberio ripa Rheni fluminis pro custodia limitis constitutis, nec non Valentiniani praecepto, quod Theodosius imperatoris Theodosii genitor per inuidiam fuerit interfectus.
25 [32 § 1]

30 XLIIII. Quod Gratianus Valentiniani successor ac filius adhuc patruo suo Valente regnante Alamannorum gentem apud Argentariam oppidum mira felicitate superauerit quodque idem Valens patruus Gratiani plurimis Dei seruis ac sacerdotibus in exilium destinatis et sponte Gothis in sua regna

1 deceptissint; cf. *Orosius* 7, 29 § 1 || de *addidi* || agusti || uictoria
3 successoris 4 extiterint (i *alt. radendo ex u*) || constante fauore arrio 8 itere 10 fraude | dedeceptus 14 eduxit
15 ocessus 21 saxonis feliciter dimigauerit 22 militis
24 theodosii || genitur 26 ualentini 27 paruo 28 felicitate
29 patruos 30 destinatis || ghotis

susceptis ab eis postea cum magna reipublicae clade iudicio Dei superatus incensus sit, quibus idem dudum Arrianae sectae primum miserat sacerdotes. [33 § 8]

XLV. Quod idem Gratianus Valente mortuo Theodosium consortem sibi adsciuerit imperii: qui protenus aduersum Scythicas 5 gentes proeliorum opinione terribiles emersit intrepidus afflictumque reipublicae statum uelociter reparauit, insuper easdem imperio suo foederatas effecit. [34 § 1]

XLVI. Qualiter Gratianus princeps per tyrannum Maximum sit deceptus. [34 § 9] 10

XLVII. Quemadmodum Theodosius Augustus Valentinianum utique iuniorem, Gratiani fratrem, Maximo pulsum Italia restituere uolens Occidentis imperio, Aquileiae hostem ipsum nomine et inmanitate bis maximum obsessum captumque peremerit, Andragatio quoque comite Maximi pariter interfecto. [35 § 1] 15

XLVIII. Quod idem Valentinianus apud Viennam per Arbogastem palatii sui comitem fuerit interfectus. [35 § 10]

XLVIII. De Eugenii per Arbogastem tyrannide contra imperatorem sumta Theodosium, qua felicitate idem Augustus utramque personam uirtute Christi adiutus oppresserit, eiusdemque 20 principis apud Mediolanium obitu. [35 § 11]

L. De filiis eiusdem Theodosii Arcadio et Honorio Augustis, quibus adhuc pueris inchoantibus imperare Gildo comes Africae rebellare meditatus a fratre Mascezele pro parte Romani nominis fuerit superatus, eiusdemque Mascezelis 25 interitu. [36 § 1]

4 theodosio	5 adsciuit	6 terribiles	7 uiluciter
9 tyrannum	11 in Orosio ipso	XLVI temere	quemadmodo
agustus	12 iuniorem (em statim ex um)	frater	15 comitem
interfectu	16 XLVIII radendo corr. ex XLVIII	aruogastem	
18 XLVIII sic XL-III (fuisse uid. L.)	aruogastem	19 filicitatem	
agustus	20 uirtutem adiutos oppreserit	eiusdemq̄: (statim corr.)	
21 mediolano	22 eiusdem statim in ras.	archadio	
agusti (sic)	24 marcezele		

- LI. De eruptione gentium diuersarum aduersum imperii utriusque
republicam ab Stilicone et Rufino palatii rectoribus per-
fidis excitata et quemadmodum Radagaisus rex Gothorum
absque clade aliqua Romanorum, magis fame et siti quam
5 gladio, cum ingenti sui gentis excidio sit peremptus et quod
Stilico comes Honorii rempublicam sceleris sui detecta
perfidia ab eodem Augusto cum Eucherio filio sit punitus.
[37 § 1]
- LII. Quod urbem Romam rex Gothorum Alaricus inruperit quod-
10 que illic a duce ipso uel misericorditer sint plura gesta uel
fortiter, de ictuque fulminis in Vrbe moenium publicarum.
[38 § 7]
- LIII. Quod ab eiusdem Alarici regis propinquo Athaulfo Placidia
in Vrbe tunc capta atque in uxorem adsumta sit et quae
15 quantaque per Galliam Stilicionis perfidia suscitatae gentes
eruperint Francosque protriuerint et quod diebus ipsis Con-
stantinus tyrannus humili loco natus adiunctis filio solaciis
barbarorum adgressus Hispanias magnas ciuium prouinciae
ipsius strages ediderit. [40 § 1]
- 20 LIIII. Quod Honorius Augustus et easdem gentes, quas supra
diximus, et multos in Africa siue Gallia tyrannorum ac per
loca reliqua saeuientum adiutorio Christi per Constantium
comitem magna felicitate represserit. [42 § 1]
- LV. De eiusdem strenuitate Constantii, qui de Galliis in Hispa-
25 nias Gothos transire coegit, et Athaulfi regis Gothorum,
successoris Alarici, qui Placidiam de Vrbe sibi sumsit uxorem,
uel deuotione erga rempublicam uel apud Barchinonam fine.
[43 § 1]

2	republica	3	quemammodo	5	ingente	7	agusto
eucerio	11 de <i>addidi</i>	publicarum	<i>sic</i>	13	placedia	15	quan-
tae	suscitate	16	francusque	17	tyrannus	19	stragesi
diderit	20 L	agustus	21	dixemus	multus	tyrannorum	
23	felicitate	24	LI <i>h. l.</i> , L·N: <i>in ipso Orosii opere</i>	27	de-	uotione	

LVI. Quod Segericus a Gothis rex creatus mox Vallia succedente decesserit, qui protinus cum Honorio imperatore pacto foedere Placidiam sororem ipsius honorifice honesteque reddiderit, et quod Alanorum seu reliquarum gentium reges in Gallia consistentem foederatos se Romanae reipublicae tradiderint. 5
[43 § 9]

1 LII || sygericus || succidente 2 pactu 3 placediam
4 gencium regis 5 foederatus || tradiderunt

HAEC SVNT IN HOC CODICAE PAULL (*sic*) OROSII HISTORIAR. LIBRI
·VII· (*litteris nigris*); *infra haec (media pagina) rubro colore* II *i. e.*
uerbi INCIPIT *initium scr.*, *sed paginae pars dimidia uacua relicta est*
sequentisque principio rubro colore scripta sunt haec: INCIPIT : OROSII :
LIBRI (*sic*) PRIMVS :

PAVLI OROSII

PRESBYTERI

LIBER APOLOGETICVS.

- Σ = codex Parisinus Lat. n. 17349 saec. VIII—X.
 \mathcal{P} = " Parisinus Lat. n. 1863 saec. X.
 Φ = " Vaticanus Reginae n. 286 saec. X—XI.
 X = " bibl. oppidi Troyes n. 1145 saec. XIII ut uid.
 Ψ = " bibl. oppidi St.-Omer saec. XIII.
 c = editio princeps Ioannis Costeri, Louanii 1558.
 f = " Fabricii, Colon. 1574 (f^2 ed. Colon. 1582).
 s = " A. Schotti, Mogunt. 1615.
 h = " Haverkampii, Lugd. Bat. 1738 = 1767.
 g = " Gallandii, Biblioth. PP. tom. VIII (Venet. 1788) p. 157 sqq.
 b = " horum 1 § 3 *mihî necessitas* — 8 § 1 *testes quaerere* in
 Augustini opp. ed. Bened. X app. p. 79—82 (Paris. 1690).
 v = editorum consensus.

Integram dedi lectionum diuersitatem ex $\Sigma\mathcal{P}\Phi X\Psi$, nisi quod ex $\mathcal{P}X\Psi$ *e* et *ae*, *ci* et *ti* inter se permutatas non adnotaui.

a r (uelut Σ^{ar}) ante rasuram, *p r* (uelut Σ^{pr}) post rasuram significant.

PAVLI OROSII

p. 588
Hav.

PRESBYTERI

LIBER APOLOGETICVS.

¹Possibilitatis non est neque praesumptionis meae, beatissimi **1**
sacerdotes, sed artissimae ac paene extremae, ut ipsi agnoscitis,
necessitatis, ut ego nunc uidear. quod quidem ut facerem,
iniuria coactus sum, non solum defensor fidei meae sed etiam
⁵perfidiae manifestator alienae. sicut enim purgationi propriae **2**
studere debeo propter conscientiam — conscientiam autem dico
non meam sed alterius —, ita et deprehensos in grege ouium
lupos ostentare ad digitum cogor propter fidem et zelum —
zelum autem non meum dico sed Christi. sed neque ego, cum **3**
¹⁰sim minimus omnium, aliquid temeritate praesumo: mihi

OROSII PR̄BI LIB̄ APOLOGETIC̄ INCIP̄ (*rubris litteris*) | Σ OROSII
PR̄BI LIBER APOLOGETICVS INCIPIT T Orosii presbyteri liber apologeticus
incipit Φ Orosii pr̄bi lib̄ apologetic̄ incip̄. X Incipit liber apolo-
geticus orosii pr̄bi Ψ Pauli Orosii uiri doctissimi (P. O. presbyteri s)
liber apologeticus contra Pelagium de arbitrii libertate v

1 P uerbi possibilitatis grandis et rubra in Σ grandis et coloribus
picta in Ψ || |POSSIBILITATIS — NEQVE| uncialibus in Σ || Non
praesumptionis meae est beatissimi (*et in mg. m. 1: Initium huius
operis in quodam codice sic inuenimus; possibilitatis est neque presump-
tionis meae*) *codex Ashburnhamianus Librianus n. 86 s. XII* || non] Σ
om. TΦXΨ || praesumptionis TΦ presumptionis X 2 poene TΦ
3 uidear *cum rasura supra a* Σ 4 iniuria* (*eras. m*) Φ || Non *cum
ras. supra N* Σ 5 purgati*oni (*eras. ut uid. r*) Σ 6 con-
scientiam alterum om. h 7 et] ut Ψ || dephensos Σ deprehensus
(*u in o corr. m. 1*) Φ) ΦX 8 ostenta|re (*ostenta in ras. m. 1*) X
10 Michi XΨ

necessitas est iniuriam manifestare, quam passus sum. cunctis pateat qui fecerunt. Dei enim et uoluntas et ordinatio est, ut malum, quod per patientiam tolerabatur, necessarie proderetur, p. 589 et per contentionem furoris eorum ipsis dignam mercedem quam oportuit erroris sui recipientibus non solum pessimorum 5 denotatio fieret dogmatum sed corripendarum manifestatio 4 personarum. patres enim et qui iam quieuerunt martyres et confessores, Cyprianus, Hilarius et Ambrosius, et quibus etiam nunc permanere adhuc in carne necessarium est, qui sunt columnae et firmamenta Ecclesiae catholicae, Aurelius Augu- 10 stinus et Hieronymus, multa iam aduersus hanc nefariam haeresim absque designatione nominum haeticorum scriptis 5 probatissimis ediderunt. quamquam et haec uenenatissimorum dogmatum abominatio habet etiam nunc uiuentes mortuos mortuosque uiuentes. nam Origenes et Priscillianus et Iouini- 15 anus, olim apud se mortui, in his uiuunt, et non solum uiuunt 6 uerum etiam loquuntur; nunc uero Pelagius et Caelestius, si in his perseuerauerint uiuentes mortui, ecce aduersus Ecclesiam, quod miserum est, et, quod multo miserius est, in ecclesia palam sibilant impiique serpentes uibrantibus infecta linguis 20 ora lambentes dum sanctam et munitissimam sedem cui subtiliter inrepsere obsident, cunctos fideles, ne ad illud firmissimum quondam in Sion refugium conuolemus, exterrent. fetor siquidem oris eorum longe lateque diffusus omnium, quibus odor uitae in uitam erat, odorem uertit in mortem. 25

2 Contra hunc serpentem suffocantemque halitum multa utique

1 ut cunctis Σ 3 Necessariae Σ^* 4 furor's (sic m. 1 i. e. furoris et in marg. ad hunc u. 3 necess.—4 eorum nota adscr. r̄ i. e. require) X 7 martires Ψ 8 confessores] Σ et in mg. b concordet. T Φ X Ψ v || hylarius Ψ || ambrosius (an eras. m. 2) X 11 hieronymus] T hieronimus $\Sigma\Phi$ X ieronimus Ψ 12 heresim codices || hereticorum codices 14 abominatio (eras. h) Σ 16 non solū uiunt Σ 17 locuntur T Φ X || celestius Σ T Φ Ψ 20 impiique T 21 suptiliter Ψ 22 irrepsere Σ X^b Ψ || ne* (eras. c) Φ 23 syon Ψ || haec fetor—25 in mortem om. v (non b) || fateor T Φ X^c Ψ 24 diffusus] diffusum uirus Ψ b 26 alitum Ψ

beatissimi quos supra memorauimus uiri et multifaria suaue-
 olentia scripturarum unguenta conficiunt et ad reficienda
 aestuantium corda populorum fragrantissimum thymiana cum
 oblatione orationis incendunt. sed hoc parum est, incerto
 5 propemodum auctore contendere et contraria substituendo
 contrariis infectum pestifero halitu aerem temperare, nisi ipsi
 in medium protrahantur proteranturque serpentes. qui cum
 3 tuendi solius capitis causa reliquum concisioni atque iniuriae
 corpus exponunt nihil damni arbitantes ea tantum sui parte
 10 a periculo libera, quae multimodas uenenatasque in se obtinet
 linguas, si etiam membris omnibus amputentur: nobis sufficere
 uidetur temperando saltem putori satisfacere, ipsos autem a
 penentralibus non mouere? — quasi ullus exhalationis fetidae
 15 finis sit nisi auctore finito — et inter haec illud Salomonis
 testimonium non occurrit? unus aedificans, alius de-
 struens, quis eorum proficiet nisi labor? stat etiam
 5 inmanissimus superbia Goliath carnali potentia tumidus, omnia
 se per se posse confidens capite manu, ac per totum insuper
 corpus plurimo aere uestitus, ha¹bens post se armigerum suum, p. 590
 20 qui etsi ipse non dimicat, cuncta tamen aeris ac ferri suffragia

AUCTORES 15 *Ecclesiastic. 34, 28* 17 Goliath — 19 armigerum
 suum (*quibus significat Pelagium et Caelestium, cf. 24 § 3*) *sec. Reg.*
1, 17, 4—7

1 et] ex $TX\psi$ || multipharia ψ multafaria Σ^1 || suaueolentia] sua-
 uolentia $\Sigma^2 T$ sua uolentia ψ 3 estuantium Φ || fragrantissimum
 $\Sigma^1 \Phi X \psi$ fragrantissimum T || thymiana $\Sigma T \Phi X \psi$ 5 contendere
 auctore Σ 6 alitu ψ 9 exponunt* (*interpunctio ut uid. erasa*)
 Φ || nichil ψ || dampni T || arbitrantur $T^2 b$ 10 quae] qui ψ ||
 optinet $X \psi$ 11 linguas* (*interpunctio ut uid. erasa*) Φ || membris
 X || anputentur X 12 pudori Σ^2 13 quasi uero ullus (*lin.*
deletiles add. m. 1) Φ || exalationis $\Sigma T \Phi X^1 \psi$ 15 non] $\Sigma T X \psi c f$
 (on *ex corr. m. 2*; *fuisse uid. ch*; *an cũ ? \psi*) nunc $\Phi shgb$ 16 pro-
 ficiens ψ 17 inmanissimus $\Phi \psi$ || superbia *om.* ψ 18 se per
 se posse] per se posse se X || capite] $\Sigma T \Phi X$ caput ψv || manu]
 $\Sigma T \Phi X$ manus ψv || ac per totum] $T \Phi X$ et per totum Σ ac totum
 ψ totum v 19 plurimo aere] *scripsi* plurimo $\Sigma^1 T \Phi X$ plurimo aere
 ferroque Σ^2 (*ex coniect. ut uid.; cf. lin. 20*) plurimo apparatu ψv
 20 qui] $\Sigma^2 \Phi \psi$ quem $\Sigma^1 T X$ || *eris (*sic m. 2 ex aeris*) ac (*c m. 2 in ras.*)
 X || ac] et v

subministrat. et non mirum est, si competenter hunc locum
 prouidens Scriptura pronuntiat, ubi ait, Philistiim stabant
 6 super montem ex hac parte. ab Ecclesia siquidem haereseos
 impugnator expellitur et nutrirī in sinu Ecclesiae haereticus
 inuenitur, et propter hoc per Spiritum Sanctum inde 5
 Israel stare pronuntiat, hinc hostis. et hoc saepe. nam
 et rex Dauid usque ad impium filium pius pater ab Hierusalem
 deposito regis habitu fugatur: ubi protinus Absalon tyrannus
 7 ingreditur. stat ergo Goliath — pro dolor! — ex hac parte,
 id est in Ecclesia, et non solum stat, uerum et prouocat, 10
 simulque per dies plurimos sanctum Israel manifesti timoris
 exprobrat.

3 Ne, quaeso, beatissimi sacerdotes. quisquam me arbitretur
 sub praetextu speciei Goliath Dauid nomine gloriari: uos me
 participem certaminis uestri esse uoluistis, ut auxiliator non 15
 2 auctor accederem. latebam siquidem in Bethleem, ignotus
 aduena pauper — quid miser ego sic loquor, iterum forsitan
 iactantiae notandus? quoniam quidem et ipse Dauid et talis
 et inde processit — latebam ergo in Bethleem, traditus a
 patre Augustino, ut timorem Domini discerem sedens ad pedes 20
 Hieronymi. inde Hierusalem uobis accersientibus uocatus ad-
 ueni; dehinc in conuentum uestrum una uobiscum Iohanne
 3 episcopo praecipiente conscendi. ilico a pusillitate mea postu-
 lastis uniuersi, ut si quid super hac haeresi, quam Pelagius

AUCTORES 2 Reg. 1, 17, 3

5.6 Reg. 1, 17, 3

1 sumministrat (sum s. s. man. poster. T) TΦXΨ || hunc] huc X
 2 phylistiim TΦ^b philistim Σ¹ phylistim Φ^a 3 in marg. ad u.
 siquidem — 4 nutrire nota adscr. r: X || hereseos ΣΦ heresēos X
 4 inpugnator ΦX || expelletur TΦX || nutrire TΦX || hereticus ΣΦ
 om. Ψ 6 isrl̄ ΣΦXΨ (sic omnes passim) || hoc sepe (oc s in ras.
 m. 2, e prior ex e radendo mut.) Σ || nam et] Nam Σ 7 irpium
 X || iherl̄m X ierl'm Ψ 8 tiranuus Ψ 9 ph Ψ 11 is-
 rahel Σ isrl' Ψ 14 pretextu ΣΦ || specie ΦX 15 non
 auctor om. X¹ 18 tales Φ^a 21 hieronimi ΣTΦ iheronimi X
 ieronimi Ψ || iherl'm X ierl'm Ψ || nobis Φ^a || accersientibus]
 ΣTΦXΨ 23 conscendi (scen in ras. m. 1) Ψ consedi v || pusillani-
 mitate Ψ || postulatis Σ¹X¹ 24 heresi ΣΦ

et Caelestius seminarunt, in Africa gestum esse cognoscerem, fideliter ac simpliciter indicarem. exposui coronae uestrae 4 breuiter ut potui, Caelestium iam ad honorem presbyterii subrepentem apud Carthaginem plurimis episcopis iudicantibus 5 proditum auditum conuictum confessum detestatumque ab Ecclesia ex Africa profugisse; contra librum uero Pelagii 5 beatum Augustinum discipulis ipsius Pelagii prodentibus ac petentibus plenissime respondere, extare etiam in manibus meis epistolam supra memorati episcopi, quam nuper ad 10 Siciliam ordinasset, in qua multas quaestiones haereticorum retudit: quam etiam ibidem ut legerem praecepistis et legi. ad haec Iohannes episcopus ut Pelagius coram intromitteretur 6 expetiit. cui et propter paternitatis ipsius reuerentiam et propter actionis utilitatem, dum praesentem ab episcopo rectius p. 591 15 crederetis confutandum, intromittendi conuentia praestita est.

Intromissum Pelagium unanimiter omnes interrogastis, an 4 haec. quibus Augustinus episcopus respondisset, se docuisse cognosceret. ilico ille respondit: 'et quis est mihi Augustinus?' cumque uniuersi acclamarent, blasphemantem in episcopum, 20 ex cuius ore Dominus uniuersae Africae unitatis indulerit sanitatem, non solum a conuentu illo uerum ab omni ecclesia pellendum, episcopus Iohannes ilico eum, hominem uidelicet laicum in consessu presbyterorum, reum haereseos manifestae

AUCTORES 3 iam — 4 subrepentem *ex Augustini ad Hilarium Epist. 157, 3 § 22* 7 Augustinum . . 8 respondere] *libro De natura et gratia; cf. infra 4 § 5* 9 Augustinus *Epist. 157 ad Hilarium Syracusanum*

1 caelestius *codices* || africa Σ'Ψ 3 presbyterii ΣΤΦΧ psbiterií Ψ
 presbyteri (-bi- s) cfshg 4 cartaginem ΣΨ kartaginem ΤΦΧ
 6 eccl'a Φ || africa (ff ex f m. ut uid. 2 X) Σ'ΨΧ 8 respondere] ΤΦΧ
 Ψν respondisse Σ (*scil. ex lin. 17*) 9 epl'am Σ epl'am (*sic fere ubique*) Ψ || memorauit ut uid. Σ' || nup in ras. m. 1 Ψ 10 quaestiones Τ ||
 hereticorum ΣΦ 11 retudit] ΤΦΧ retulit ΣΨν 15 conuentia] Ψ
 conibentia (ntia m. 2 in ras. paullo minore X) ΣΤΦΧ || praestata Σ
 16 pelagiū (v̄ m. 2 in ras., uid. ā fuisse) Σ 17 respondiss&|
 & Φ 19 uniuersa Σ' 20 affricę Σ affricę Ψ 21 cūentū
 in ras. minore m. 1 Ψ 22 iohanñ-| Σ 23 consessu (*prima s radendo ex f corr.*) X || p̄brorū Σ presbiterorum ΦΧΨ || hereseos ΣΦ ||
 manifestę ΦΧ. manifeste ΣΤΨν (*non b*), cum seqq. coniunxerunt Σ'ΦΧ v

2 in medio catholicorum sedere praecepit et deinde ait: 'Augustinus ego sum,' ut scilicet persona quasi praesentis assumpta liberius ex auctoritate eius qui laedebatur ignosceret et dolentium animos temperaret. cui mox a nobis dictum est: 'si Augustini personam sumis, Augustini sequere sententiam'. tunc idem episcopus nobis omnibus ait: 'haec, quae leguntur, in alios dicta sunt, *dicta* autem de Pelagio suggerendum putatis; si in ipsum ergo Pelagium quid dicatis, expromite'. ego autem uobis annuentibus dixi: 'Pelagius mihi dixit docere se, hominem posse esse sine peccato et mandata Dei facile custodire, si uelit'. respondit Pelagius audientibus uobis: 'hoc et dixisse me et dicere, negare non possum'. ego ilico prosecutus sum: 'hoc in Caelestio Africana synodus detestata est; hoc Augustinus episcopus scriptis suis, sicut audistis, exhorruit; hoc in ipsius nunc Pelagii scriptis sua responsione condemnat; hoc et beatus Hieronymus, cuius eloquium uniuersus Occidens, sicut ros in uellus, expectat — multi enim iam haeretici cum dogmatibus suis ipso oppugnante suppositi sunt — in epistula sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnauit, similiter et in libro, quem nunc scribit, collata in modum dialogi

AVCTORES 15 responsione *cf. supra ad p. 607, 7 sq.* 16 eloquium — 17 uellus *sec. Deut. 32, 2 et Iudic. 6, 37; item Orosius Commo- nitorio extr.* 18 ad Ctesiphontem] *Hieronymi Epist. 133 (cf. Pro- logus Dialogi contra Pelag. p. 912 ed. Vallarsi)* 20 *Hieronymi Dialog. contra Pelagianos*

2 quasi *om.* Σ || assumpta TΦX 3 auctoritate X || laedebatur Φ 5 personā (̄ *eras.*) Ψ || sententiam sequere *v* (*non b*) 6 leguntur (*corr. m. 1*) Φ || in alios dicta sunt autem de pelagio. ΣTΦXΨ; dicta *post* sunt *om. codd. et edd.* || autem] aut *v* 7 suggerenda Σ² || putatis] Σ^b (*cum interrog. signo*) putas TΦXΨ putas? *v* || si *om. b* 8 ego X¹ autem *v* 9 docere *in ras. m. 2 (eiusd. aetatis atque 1) et in marg. m. 1* ò Ψ 12 ad uers. ilico — 13 africana *in marg.* · Ψ 13 caelestio Φ^a caelestino Σ caelestino X caelestino TΦ^bΨ || africana ΣΨ || sinodus *codices* 15 condempnat ΣTΦX 16 hieronimus ΣTΦX hieronimus Ψ 17 heretici *codices* 18 dogmatibus T || oppugnante T || et *post* sunt *add., ante* 17 multi *puncto male posito, v* (*non b*) || eplā ΣXΨ (*sic ubique XΨ*) 19 ctesiphontem ΣTΦX thesiphontem Ψ || condempnauit ΣTΦ con- dempnauit (*sic*) X

altercatione confutat. hoc est enim lubricum in ancistro draconem tenere, ne possit effugere'.

Porro autem episcopus Iohannes nihil horum audiens a 5 nobis exigere conabatur, ut accusatores nos ipso iudice fate-
remur. responsum saepissime est ab uniuersis: 'nos accusatores p. 593
huius non sumus, sed quid fratres tui, patres nostri, senserint
et decreuerint super hac haeresi, quam nunc laicus uulgo
praedicat, intimamus, ne Ecclesiam, tuam praesertim ad cuius
sinum conuolauimus, te ignorante conturbet'. at ille cum saepe 2
10 nos docendi simulatione in aliquam professionis speciem tem-
ptaret inducere, dicens, quia ad Abraham dictum esset a
Domino: ambula coram me et esto sine macula, et
Zachariam atque Elisabeth pronuntiatos esse iustos ambos
ante Dominum, incedentes in omnibus iustificati-
15 onibus Domini sine querela; — quod quidem ab Origene
dictum ab eo proferri compluribus nobis notum erat — cui 3
responsum per me est: 'nos filii Ecclesiae catholicae sumus;
non exigas a nobis, pater, ut doctores super doctores esse
audeamus aut iudices super iudices. patres, quos uniuersa per
20 Orbem Ecclesia probat, quorum communioni uos adhaerere
gaudetis, damnabilia haec esse dogmata decreuerunt: illis
probantibus nos oboedire dignum est. cur interrogas filios
quid sentiant, cum patres audias quid decernant?'

AUCTORES 1 lubricum—2 tenere *Iob 40, 20 sec. LXX* 11 *Gen.*
7, 1 12 *Luc. 1, 6*

1 *ad uers.* -bricum—2 ne *in margine* · Ψ || *in ancistro*] *mancistro*
T || *ancistro*] ΣΦXΨb *anchistro cf antichristo (antichisto g) shg*
2 tenere (*supra alteram e rasura, fort. puncti*) Ψ || ne] Σ²TΦ ne m. 1
aut 2 in ras. XΨ non (ut uid.) Σ¹ 3 nichil XΨ 6 sen-
serint (*i ex u corr. m. ut uid. 1*) Ψ 7 heresi *codices* || quā* nē] nē
in ras. m. 1 et in marg. rasura (notae ut uid.) Ψ 8 ne*ecciam
(*eras. c uel a*) Σ || praesertim*****||ad cuius (*eras. ad cuius ut uid.*) Σ
9 conuolauimus (*ui s. s. m. 1*) Σ || cū *cum ras. supra c et ras. (notae ut*
uid.) in marg. Ψ 10 tentaret X 11 dicens] ΣTΦX dicebat
Ψv 13 zachariam Φ || et v || elisabeth] ΣΨ helisabeth TΦX
14 incedentibus Σ 15 quidem] quidem et Ψ || origine XΨ¹
16 proferi X || cui] TΦXΨv ei Σ; *cf. Histor. 6, 3 § 5* 20 ecla
(*corr. m. 1*) Φ || *communione (e radendo in i mut.)* Φ || uos] ΣTΦXΨ,
in mg. b nos v 21 dampnabilia ΣTΦX 22 oboedire X

6 Ad quod ille diu disputans et nostris propter imperitiam ignoti uobis interpretis — quem saepissime uiri primarii et religiosi Passerio et Auitus presbyteri et Dominus exduce uel praeue interpretantem uel plura subprimentem uel alia ex aliis suggerentem confutauerunt — nostris, ut dixi, actionibus 5 uel interpolatis plerumque uel tacitis, episcopus Iohannes ait: 2 'si sine adiutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum et damnabile erat: nunc autem cum adiciat, posse hominem esse sine peccato non sine adiutorio Dei, uos quid dicitis? an 3 forte uos Dei adiutorium denegatis?' cui respondi ego: 10 'testibus et testificantibus etiam nunc uobis et supra memoratis uiris anathema ei, qui negat adiutorium Dei. ego certe non nego, praecipue cum e contrario in haereticos confutarim'. 4 dein cum, intellecto iudice et interprete prodito, clamaremus, Latinum esse haereticum, nos Latinos, haeresim Latinis magis 15 partibus notam Latinis iudicibus disserendam, ac se paene impudenter ad iudicandum — cum quidem nos accusatores non p. 593 essemus — et unus et 'suspectus ingereret, dici a pluribus necessarium fuit: 'non potest quisquam idem et haereticus 5 esse et aduocatus et iudex'. multisque aliis actitatis Iohannes 20 episcopus nouissimam sententiam protulit, confirmans tandem

1 ad] At *fshg* || imperitiam \mathcal{T} 2 interpretes Φ^{ar} || saepissime Φ
3 passerio] $\Sigma\mathcal{T}'\Phi X$ passeriis $\mathcal{T}^2\mathcal{P}b$ Posserius *v* || auitis *ante ras.* X ||
presbyteri $\Sigma\Phi X$ pl'ri Ψ || dominus ex duce (*supra u ct e alt. eras. ~ ut uid., apex uid. non esse m. 1*) Σ dñs \cup ex duce (*in marg. \cup m. 1, ducē a. ras.*) Φ dñs + ex duce *et in marg. + deest m. ut uid. 1 X* dñs ex duce (*in marg. notac ut uid. rasura*) Ψ || Dominus] *scripsi Dominus v*
4 in̄pretantē (*a ex e corr. m. 1 et supra a ras.*) \mathcal{P} || supprimentem Ψ
5 nr̄is (*s ex corr.*) X || auctionibus X 8 dampnabile $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$ || adiciat cū Σ^1 || posse (*fort. punctum sub priore s eras.*) Σ 9 adiurio sic \mathcal{T} || quī X qđ (*d in ras., ex ui ut uid., i s. s. m. 1, fort. ex corr; in marg. rasura fort. huc pertinens*) Ψ 11 uobis] $\Sigma\Phi X$ nobis $\mathcal{T}\mathcal{P}v$
13 praecipuae Σ^1 || in] id in Σ || hereticos Φ || confutarem $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$
14 dein] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ deinde *v* || intellecto (*o ex u corr.*) X 15 he-
reticum *codices* || heresim *codices* 16 *ad uersum latinis* — 17 cum *adscr. in marg. m. 1 R (i. e. require) in Φ* || ac se paene] *b acsepene Σ^2*
asepe ne Φ^a as*e. pe ne Φ^b ase*pene (*e pe in ras.*) X asepene $\Sigma^1\mathcal{T}\mathcal{P}h$;
fort. excidit episcopus post ac se 17 impudenter X 18 unus et] unus
esset *b* || ingereret] *b ingereret codices, cfshg* 19 hereticus *codices*

postulationem intentionemque nostram, ut ad beatum Innocentium, papam Romanum, fratres et epistulae mitterentur, uniuersis quod ille decerneret secuturis, sed ut haereticus Pelagius imposito sibi eatenus silentio conticesceret et ut
 5 nostri ab insultatione conuicti Iohannis confessique cessarent. uniuersi in hanc sententiam consensimus; gratiarum actione celebrata, pace facta et consummata ad pacis testimonium oratione discessimus.

Nunc autem cum post dies XL et VII primo encaeniorum
 10 die, ut solitus eram quando aderam, ad obsequium Iohannis episcopi cucurrissem, statim ab eo notam falsi criminis pro gratia salutationis accepi. ait enim mihi: 'quare ad me uenis. homo qui blasphemasti?' uolens, ut credo, intellegi: noli me tangere, quia mundus sum et absque peccato.
 15 at ego nihil mihi conscius interrogauit: 'quando aut quo audiente aut cuiusmodi illud est dictum, quod blasphemiae possit adscribi?' episcopus respondit: 'ego te audiui dixisse, quia nec cum Dei adiutorio possit esse homo sine peccato'. ego quidem, 3
 beatissimi sacerdotes, sicut et uos testes estis et uniuersa
 20 fraternitas et praeterea sancti uiri qui huic testimonio amore ueritatis adstant, statim testificatus sum dicens, quia eiusmodi uerbum, quod nunc a me dictum episcopus intenderit, nunquam de ore meo antea processisset. quamquam hanc

AVCTORES 13 *Isai. 65, 5 et Iob 33, 9*

2 eplae Σ eplae $X\Psi$ 3 uniuersis et secuturis *correxi*, uniuersi et secuturi *codices et v* || hereticus *codices* 4 imposita (e in o corr.)
 X imposito Ψ || conticesceret Ψ || '& 'ut (corr. m. antiqua) Σ
 5 confessique] $\Sigma T\Phi X$ confusique Ψv || cessarent] ΦX om. $\Sigma T\Psi$ in
marg. ante uersus hos |& ut — confes|siq:— uniuersi — Grati| ∴ notatum
m. 1 ut uid. in Σ cf. 7 § 6) temperarent v 8 discessimus (s pr.
s. s. m. 1) X 9 cum om. $T\Psi v$ || primo] cum primo $T^2\Psi v$
 13 ut] $\Sigma\Phi X\Psi cfb$ ne $T h$ nae sg || intelligi Ψ 15 nichil $X\Psi$ ||
 quando] quando aut quomodo Σ 17 ascribi $\Sigma T\Phi\Psi$ ascribi X
 19 baptismi in beatissimi *corr. m. 1 aut 2 et in marg. nota* (\bar{q} ?) *erasa*
 X 20 preterea Σ || qui*****| *rusura 4 aut 5 litt. capax* Ψ
 21 assistunt *codices* 22 intenderet (e *tertia ex i m. 1 uel 2*) Σ ||
 nunquam X nunquam Ψ 23 quanquam Σ

inconuenientiam miserae falsitatis ruminans saepius crebra
 expositione non tam me probasse quam alium uidear pro-
 4 didisse. concedo enim, ut, qualecumque dictum illud est,
 dixerim: quomodo Latinum expers Latinitatis Graecus audiuit?
 aut, si audiuit sacrilegum uerbum, cur non statim coarguit 5
 blasphemantem uel, ut lenius ageret, quasi incautum filium
 pius pater de cohibenda licentia periculosi sermonis admonuit?
 5 sed e contrario post plurimam magni temporis obliuionem ipse
 per se accusationem intulit, ipse testimonium perhibuit, ipse
 iudicium promulgauit, omnium scelerum officia in suae per- 10
 sonae auctoritatem suscipiens, praesertim euangelica lectione
 diligenter instructus, Dominum nostrum Iesum nisi testimonio
 6 principis non fuisse damnatum. ex alio mihi latere fratres
 mei adsistebant, ex alio falsi fratres. deinde in consessu eo-
 p. 594 1dem ex una mecum parte consederant Auitus et Vitalis 15
 presbyteri, ex alia nescio quis ignotus interpret et deinde
 probati et saeculo et Deo uiri Passerio presbyter et Domnus
 7 exduce: qui ambo ut pro experientia ac fide sua adesse inter-
 pretes dignarentur, ipso conueniente episcopo Iohanne a corona
 8 uestra conrogati deductique conuenerant. medius quoque uobis 20
 ipse fuit, quem in illa tunc circumstantia non minus audisse

1 inconuenientiam] ΦX incontinentiam $\Sigma T \Psi v$ || ruminans] *scripsi*
 rumiuare *codices et v* 2 expositioē \bar{n} (\bar{e} \bar{n} *in ras. m. 1*) Ψ
 3 qualecumque T 4 expres (*supra x erasum* $\dot{\sim}$ *ut uid.*) Φ expres
*in exps** corr. X* || grecus *codices* 5 sacrilegiū *ante ras. Σ*
 6 uelut *in* uel *ut corr. m. 1* Φ uelut X || lenius] $\Sigma X \Psi^2 b$ leuius $T \Phi$
 $\Psi^1 v$ 8 *e om. $T \Phi X \Psi^1 v$* || magni] huius (*s. s. 1 magni m. 1 aut*
2) Ψ 9 intulit (*t s. s. m. 1*) X 10 sua $\Sigma T \Phi X$ 11 aucto-
 ritatem] b auctoritate *codices et v* || euangelica Φ 12 diligenter
om. v (non b) || $d\bar{n}m$ (*supra m parua ras.*) Ψ || ihesum T 13 damna-
 tū* (*fort. crasa e*) non fuisse Ψ || dampnatum $\Sigma T \Phi X$ || *ex*] et *cfsh*
 14 assistebant *codices* || falsi fratres] fratres falsi Ψ || consensu *in*
consessu corr. Φ consensu Ψ 15 a uitus (*t in c ut uid. corr., mox*
omnia expuncta, denique a cum seqq. coniuncta et t a m. 2 restituta)
 Ψ 16 presbri Φ prbi Σ prbi $X \Psi$ 17 p̄bati (*sic*) Ψ || dei
 $\Sigma \Phi X \Psi$ || passerio] $\Sigma T^1 \Phi X$ passerius $\Psi T^2 v$ || prb̄ & do|minus *m. 1 in*
ras. et in marg. ∴ Σ || p̄bit̄ Φ || Domnus] *scripsi* Dominus v
 18 interpres Φ^a 19 dignaretur T^a

quam uidisse mirandum est, quomodo sermo dimissus tantos aduersarios collegas auditoresque praeterierit et inscias aures gnari auditoris intrauerit.

Sed ego calore ueritatis impulsus satis urgeor: excedo pro-
 5 fessionis modum. concedendum est magis, ut interpret errasse
 dicendo quam episcopus audiendo finxisse uideatur et nunc
 ad uicem mercedis quam haereticis praestitit exigendae falsos
 in adiutorium sui testes quaerere; quippe cum mirari iam 2
 nemo debeat conquiri et existere falsos testes in Hierusalem
 10 a sacerdotibus atque senioribus: hoc sanguis Stephani cla-
 mabat, hoc dominicae crucis nexilla significant, hoc etiam
 nunc excitata per eos manifestat *iniuria*. sed haec utrum
 ab episcopo temere credita an malitiose ficta an iguare
 subandita uideantur, Christo iudici discutienda commendo.
 15 absit a me unquam, ut ego pauper, peccator, ignotus 3
 episcopum et praecipue Hierosolymae audeam ad episcopos
 prouocare. mea mihi apud eminentissimam Trinitatem omni-
 potentiae Dei et apud uniuersos seruos eius catholicos sim-
 plicitas et probatio sat est. testem inuoco Deum super animam 4
 20 meam, beatissimi sacerdotes, scientibus haec eadem uobis
 mecumque testantibus, nullam me in illo conuentu uestro ore
 meo protulisse blasphemiam neque huiuscemodi uerba quae
 mihi ab episcopo Iohanne sunt obiecta dixisse, hoc est, etiam

1 tantos] $\Sigma\Psi^{r}gb$ tantus $\Gamma\Phi X\Psi^{r}cfsk$ 2 pr&erierint (n de-
 letum) Σ 3 intrauit $\Sigma\Gamma\Phi X$ 4 impulsus $\Sigma\Gamma\Phi\Psi$ || urgeor
 $\Sigma\Psi$ 5 errasset $\Phi^b X$ errassem Γ^a 7 ad~~u~~uicē (fort. eras. in)
 Ψ || hereticis *codices* || prestitit Σ 9 conquiri] *c in mg.* conqueri
 $\Sigma\Gamma\Phi X v$ τ (*i. e. et ut uid.*) 9 queri *in ras. m. 2* Ψ || 7 esistere (7 e
in ras.) X existere (*omisso et*) Ψ || iherl'm X ierl'm Ψ 10 cla-
 mabat] $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ clamat *v* 11 ad uersum dñicq—12 excitata *nota r*
in marg. adscr. X 12 manifestat iniuria] Σ^2 persecutio manifestat
 Ψv manifestat $\Sigma\Gamma\Phi X$ || utrum haec Σ 13 ignorare Σ 14 iu-
 dici* (*erasa i*) Φ 15 unquam $X\Psi$ quam Φ^a || (paup peccator
 igno)|tus *inclusa in ras. paullo minore m. 1* Ψ 16 hierosolimae
 $\Sigma\Gamma$ iherosolimę X ierosolime Ψ 17 michi X 20 scientibus]
 $\Sigma\Phi X$ scribentibus (*sic sc̄bentib; Ψ*) $\Gamma\Psi v$ || uobis haec eadem *v*

cum adiutorio Dei non posse esse hominem sine peccato.
 5 satisfactum etiam contentioni opinionis, ignarae nobis, ideo
uolo, ne forte a uobis quidem non auditum, a me tamen
 dictum putantes testimonio laboretis ambiguo; uulgo autem
 rumorique propterea, ne, dum episcopum mentiri posse non 5
 crederet, alia innocentem credulitate peccaret. et inde quis
 p. 595 ignoret auctores uel in accusatione Susannae uel in lapidatione
 Nabuthae?

9 Et, ne forte quis nesciat, in Hierosolymam numquam ad
 effundendum sanguinem Christianum uel argenti suffragia uel 10
 flagella militum defuisse, nunc, quoniam ab hoc qualicumque
 uerbo esse me liberum reor, liberum fide uestra, liberum
 conscientia mea, ipsius uerbi ambiguitate discussa conabor
 exquirere, hi qui ita nos respondisse adserunt, qualiter ipsi
 interrogasse uideantur. forsitan per modum interrogationis 15
 ipsorum arcanum dogmatis denudabitur, ut reciprocis feriendo
 uulneribus emissorem suum remissa certius tela castigent.
 2 ait enim a nobis esse responsum: 'nec cum Dei adiutorio
 potest homo esse sine peccato'. hoc si quisquam hominum ita
 dicendum putet, ut sub infirmitate hominis Deum non posse 20

AUCTORES 7 Susannae *Daniel 13* 8 Nabuthae *Reg. 3, 21*

1 dei adiutorio *v* || esse hominem] hominem esse Ψ 2 &*iam
 (hae rasurae, itemque alia in marg. unius litterae capax, uidentur
 spectare ad uocabulum diuidendum) Φ || nobis] uobis Ψ a nobis *v* ||
 id'o uolo ne forte a *in ras. m. 2* Ψ || *ideo (interpunctionis fort.
 rasura) Φ 3 uolo] Ψv om. $\Sigma T \Phi X$ || dictum tamen Σ 4 ad
 uersum testimonio — 5 ne dum uel ad sequentem episc. — peccare
 in marg. adscr. q (i. e. quaerit ut uid.) in Φ 6 crederetalia (a *fin.*
erasa) Σ || credulitate] *v* credulitatem Φ crudelitatem $\Sigma^a X \Psi$ cru-
 delitate $\Sigma^{pr} T$; ante uers. |posse — crudelitate pec| in margine :- Σ ||
 peccaret] *scripsi* peccare *codices* aestimaret peccare *v* 8 nabute
 (v s. s. m. 1) *X* nabuthae* (eras. ut uid. i) Ψ 9 hierosolimā (~
eras.) $\Sigma \Phi$ hierosolimam T iherosolimā (a fort. ex u corr.) *X* iero-
 solimā Ψ || niquā *X* nunquam Ψ 11 qualicumque $T X \Psi$ 13 mea
 conscientia Ψ || discussa (c ex f ut uid. corr.) *X* || fide ūra conabor *sed*
 fide ūra *lin. subducta deleta X* 14 asserunt $\Sigma T \Phi X \Psi$ || ipsi] asserunt
 ipsi *sed asserunt linea subducta del. X* 16 ipsorum] eorum Ψ ||
 archanum $\Sigma T \Phi X \Psi$ || feriendis Ψ 18 esse om. T 20 ut] et $T \Psi$

confirmet et omnipotentiae Dei aliquid impossibile suspicetur
 in omni creatura caelestium et terrestrium et infernorum,
 hunc non tantum sententia mea dixerim blasphemum anathema
 detestandum, sed etiam uel in exemplum Nadab et Abiu
 5 diuino igne damnandum uel iuxta perditionem Dathan atque
 Abiron hiatu terrae receptum uiuum ad inferna mergendum.
 utrique siquidem praesumptione cordis Dei potentiae derogarunt 3
 uel illi, dum ignem alienum, quasi hoc indigeret Deus, offerunt,
 uel isti, dum resistentes Moysi in terram repromissionis in-
 10 troduci se posse diffidunt. Deus omnia potest et quae uult 4
 semper potest, quam potens in faciendo de nihilo tam facilis
 in perficiendo de facto. ipsi enim sibi subest, cum ue-
 lit, posse. hoc indulta secundum spiritum gratia confitetur,
 hoc secundum litteram lex conscripta testatur, hoc in uniuersis lex
 15 naturalis intellegit, hoc ordinatissimus mundi motus ostendit. quis 5
 enim gentilium hoc audeat dicere, cui in prospectu
 semper sunt caeli terraeque ac maris elementa distincta?
 quis Iudaeorum hoc suspicari queat, ad quem traditae per Moysen 6
 legis scientia quantulacumque peruenerit, cum scriptum et
 20 agnoscat et credat, nuda discissis Erythraei maris fluctibus

AVCTORES 4 *Leuit. 10* 5 *Deut. 11, 6* 12 *Sap. 12, 18*
 20 *Exod. 14*

1 impossibile $\Phi\Psi$ 3 anathema] ac anathemate Σ 4 in
 exemplum] *v* in exemplo $\Sigma\mathcal{T}\Phi X^b\Psi$ exemplo X^a || nadab (*d ex b ut*
uid. statim corr.) X 5 dampnandum $\Sigma\Phi X$ || dathan] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi g$
 datan *cfsh* || atque] $\Sigma\mathcal{T}\Phi\Psi$ et *Xcfsh* 6 abiron] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi g$
 abyron *cfsh* || hyatu Ψ 8 offerunt (*unt in ras. m. 1*) Ψ
 9 mosi $\mathcal{T}^1\Phi X^1$ 11 nichilo $X\Psi$ 12 sibi *om.* $\frac{1}{2}\Psi v$ 13 gratiã
 Σ^{ar} 14 in s. s. in \mathcal{T} 15 intelligit Ψ 18 suspicari (*i*
fn. in e corr., deinde i restituta) Ψ || queat Σ || mosen $\mathcal{T}X^1\Phi$
 19 quantula cunq. X quantulacumque (*erasa a; sic!*) Ψ 20 nuda
pone lin. m. 2 add. in X || discissis erythraei] *scripsi* discesserit rei
 Σ^1 discissis eritrei *in marg. (in rasura alius correcturae ad quam*
spectat quod in textu tertia s erasa est) Σ^2 discisserit rei *corr. in*
 discissis eritrei *m. 1* Φ discisserit rei \mathcal{T} discissi^a eritrei (*s s. s. non*
ex corr.) X discissis rubri (*is rubri in ras. m. 2*) Ψv

profunda patuisse et tutum iter in pelago pediti praeuisse
 7 terreno, diuisumque Iordanem resupinis in fontem refluxisse
 p. 596 gurgi^ltibus, uel mortalem in corpore Heliam euectum flammei
 currus igne nec laesum, uel praeparatis onustum escis Abacuc,
 ut ieiuno inter esurientes feras iusto prandium ministraret, 5
 ut uulgata narrat editio, in momento diei a Iudaea in Baby-
 8 loniam translatum fuisse protinus ac relatam? quis hoc Chri-
 stianus in cor suum uel in atomo cogitationis admittat, qui
 sciat Lazarum quadriduanum mortuum fetentibus membris ac
 liquida iam intra semet pelle fluitantibus Domini deuoto pro- 10
 siluisse seruitio; qui legerit caecum a natiuitate eundemque
 iam aetatem habentem uel factis subito uel reffectis uiguisse
 9 luminibus; qui probauerit uentos fluctus ac tempestates si-
 mulque inuicem elementa rixantia dominicae increpationis
 audito mansuetasse praecepto; qui credat Petrum, carnali 15
 sarcina grauem et ter Dominum continuo negaturum, super
 tumidos fluctus pendulis incessisse uestigiis?
 10 Itaque uniuersos homines arbitror, uel qui excellenti fide
 et sapientia praediti sunt uel qui se aliter habent, hoc, quod
 Deus omnia potest, uenerari credere confiteri. ideo enim 20
 generaliter ab uniuersa creatura dicitur omnipotens, quia
 omnia potest. et hoc est Deus solus qui ait: haec apud
 homines impossibilia sunt. atque alibi docet dicens:
 2 sine me nihil potestis facere. potest ergo omnia in

AVCTORES 2 *Iosue* 3 3 *Reg.* 4, 2 4 *Dan.* 14, 32 sqq.
 6 uulgata editio 9 *Ioh.* 11 11 *Ioh.* 9 13 *Matth.* 8
 15 Petrum—16 negaturum *Matth.* 26, 69 sqq. 16 super sqq. *Matth.*
 14, 29 sq. 22 *Luc.* 18, 27 24 *Iohan.* 15, 5

3 corpore *m.* 2 (*fuit ante ras. corp^lale*) *X* 4 *p̄patis X* (*in quo*
p̄ etiam pro par et por est) || *abbacuc Σ* (*cf. cod. Amiat.*) *abacuch*
Ψ 5 ieiunio (*sed i tertia del. m. 1 aut 2 Σ*) *Σcf²s* || ministrare
ΥΦX 6 editio *Φ* || iudea *codices* || babiloniam *Ψ* 8 athomo
ΣΥΦXΨ || qui] quia *ΦX* 9 quadriduanum *codices* || membris *X*
 13 tempestatibus *Ψ^a* 14 dominice (*c s. s. m. 1*) *X* 17 fluctus
 tumidos *Ψ* || *incessisse (*i prior in rasura duarum lin.*) *Ψ* 19 quod]
sic qd̄ et saepe X qd̄ (*sic*) *Φ* 22 haec quae *Σ²* (*sec. Lucam*)
 23 impossibilia *ΥXΨ* || sunt] sunt deo possibilia esse *Σ²* (*sec. Lucam*)
 24 uerba -ne| me nichil — p. 617, 4 egena in spatio quattuor uersuum re-
 licto postea a *m. 1 add. sunt in Ψ*; *cf. ad p. 618, 14* || nichil *Ψ*

homine, qui utique potest omnia. porro autem quid superbit terra et cinis, ut dicat 'homo potest', cum Deus possit? clamat apostolus: gratia eius sum quod sum, et gratia eius egena in me non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum. quid, incaute praesumptor, aspicias, quia dixerit 'mecum'? 3 attende, quia praemiserit 'non ego'. quapropter inter haec duo uerba 'non ego' et 'mecum' gratia Dei media est, cuius est uere et uelle et perficere pro bona uoluntate et tamen uoluntate hominis. unde et ille confisus est, ut diceret 'mecum', qui dixerat 'non ego.' in uoluntate ergo hominis gratia diuinae 4 uirtutis operatur, quae et hoc ipsum uelle donauit. ita conscientia hominis profitetur ut dicat 'non ego'; gratia Dei largitur, ut 'mecum'. 'clamat apostolus: 'gratia Dei sum quod 5 sum'. meminerat enim Domini praedicantis: nemo uenit ad 15 me, nisi quem Pater attraxerit; et rursum alibi: ego autem uobiscum sum omnibus diebus usque in consummationem saeculi. et alio loco de Spiritu Sancto sic ait: expedit uobis, ut ego eam: nam si non 20 abiero, non ueniet consolator ille ad uos; si autem iero, mittam eum ad uos.

Infelix, o homo, secundum ueritatem sententiae Dei! Pater 11 te attrahit, Filius tecum et Spiritus consolator, et in hac tanta diuinae maiestatis circumstantia audes dicere: 'gratia

AVCTORES 3 Cor. 1, 15, 10 15 Ioh. 6, 44 16 Matth.
28, 20 19 Ioh. 16, 7

3 quod] id quod Σ (ex interpr. Vulg.) 4 in me egena Ψ ||
habundantius $\Upsilon\Phi X\Psi$ 6 presumptor Σ 7 inter] $\Sigma\Upsilon\Phi X\Psi$
in v 9 uoluntate (corr. m. 1) Φ 11 qui] $\Sigma\Upsilon\Phi X\Psi$ quia v
12 uelle] uelle & in uelle ei corr. m. 1 Σ || [I ta (ta in ras. m. 1;
I ut in rubricae principio disiuncta et in margine scripta est) Ψ
16 attraxerit in ras. m. 1 Ψ adtraxerit Σ 17 in] $\Sigma\Phi X$ ad
 $\Upsilon\Psi v$ 18 saeculi] sch Φ mundi Ψ || alio] in alio Ψv || scō sic (scō s
in ras. m. 1; ic ex corr. add. esse possunt) Ψ 19 sic] sicut
 $\Upsilon\Phi X$ 22 ó ΦX ó Υ 23 tecum] tecum est v || consolator
spiritus Ψ || consolatur v

quidem Dei adiuuante sed mea possibilitate sum
 2 quod sum! adseris enim nunc post hanc sociam antiquo errori
 emendationem: potest homo sine peccato esse cum Dei
 adiutorio; quamquam in libro tuo, quem Testimoniorum
 titulatione signasti, haec ipsa sententia hoc modo scripta sit, 5
 posse hominem sine peccato esse et facile Dei man-
 3 data custodire, si uelit. nulla ibi gratia Dei, nullum
 adiutorium nominatum est, quamlibet crebro dicas de gratia
 Dei: non ideo negaui, quia non dixi, sed ideo di-
 xisse accipiendus sum, quia non negaui. quasi uero 10
 et Susanna ideo de adulterio confessa credenda sit, quia
 arguentibus aliis non negauit, aut testimonium falsorum
 4 testium Dominus Iesus, quia tacuit, adprobauerit. quodsi apud
 uos non negasse dixisse est et tacuisse clamasse est, frustra
 Daud postulat: pone, Domine, custodiam ori meo et 15
 ostium circumstantiae labiis meis: frustra et ego me
 non dixisse, in quo arguor, testibus et testificatione confirmo,
 5 si alter audire potuit, quod meus sermo non dixit. sed con-
 cedo, ut quod nequaquam dixeris pro dicto accipiendum putes.
 quid agimus ex eo, quod inuenientes ex sensu diuersitatem 20
 sermonis, iuncturis discordibus non cohaerent, quod ipsa quoque
 pagina discrepantia inter se uerba non recipit? scribis enim,
 posse hominem sine peccato esse et facile Dei man-

AUCTORES 4 Pelagii Testimoniorum liber 14 Psalm. 190, 3

1 me^a* (inter e et a statim a detracta, pone a una littera supraque
 erasa) Φ || possibilitate (ssibilit in ras. m. 1) Σ possibilitatē Φ^{ar}
 2 asseris codices 4 adiutorio (o finalis in rasura m. 1 ut uid.)
 Φ || quamquam Σ || testimonio₄ (io₄ i. e. iorum in ras. paullo minore
 m. 1) X 5 scripta] conscripta v 11 adulterio (d statim ex l aut b
 corr.) X 13 testium] testi****ū (eras. moni) Φ || ih̄s ΣT || quia] Σv
 in qua $T\Phi X\Psi$ || adprobauit codices et edd. 14 non negasse] Ψv om.
 $\Sigma T\Phi X$ (ad hunc uersum 13 quodsi—14 frus in mg. nota i adscr. est in
 Φ) || uerba 14 est et tacuisse—16 labiis meis characteribus paullo mi-
 noribus a m. 1 in spatio duorum uersuum relicto postea addita sunt
 in Ψ 17 testificationem a. ras. $\Sigma\Phi\Psi$ 18 aliter Σ^{ar} ||
 dixit* | † sed Φ 19 nequam Σ^t 21 iuncturis T || coherent Φ
 22 inter] in v 22 enim non posse (sed non erasum) Σ

data custodire, si uelit; et, quemadmodum beatissimus pater Hieronymus de hac eadem sententia in epistula, quam ad Ctesiphontem scripsit, exposuit, nouissime quasi e grauissimo somno ^{p. 598} expergescens adicis: non sine ad'iutorio Dei. in hoc enim 6
 5 repugnat tibi ipsa ueritas et reclamatur. quid per fastidiosum tumorem nausiantemque uerecundiam non necessarium tibi in ore tuo adiutorium Dei detines, qui facilia tibi arbitraris cuncta? summis labiis me honoras, cor autem tuum longe 7
 est a me. non est opus duobus in operatione, quod uni facile 10
 est, frustra que se gratia diuinitatis interserit, ubi fatetur se homo, quod facile possit, si uelit. tu uolenti facilia esse mandata dixisti, at ego etiam illud adsero, quod et difficilia dicas compleri. tamen quoquo modo per hominem posse promittas, 8
 Dominum exprobras inuidiae, qui adiuncto adiutorio suo 15
 temptet adscribere, quod solus per uoluntatem homo potuisset implere. aut tolle homini si uelit et gratiae adscribe quod possit aut, quia homini tribuis posse cum uelit, remoue simulatam gratiae palpatam nec cohaerentem participationem et nudam ex abundantia cordis profiteri blasphemiam. 20

AVCTORES 1 sqq. Hieronymi ad Ctesiphontem Epistula cap. 8: 'post grauissimum somnum . . conaris adiungere' 8 labiis — 9 a me sec. Isai. 29, 13

1 si uelit ante 618, 23 facile dei traiecta in Ψ || si] se Φ^r 2 hieronimus $\Sigma T \Phi X$ ieronimus Ψ || epla $\Sigma X \Psi$ || ad ctesiphontem] adthesifontem Σ a thesi fontem T athesifontem Φ a. thesi fontem (d m. 2) X ad thesiphontem T 3 scripsit] X scripsit Φ scribit $\Sigma T \Psi v$ || e] ex v 4 expergiscens $\Sigma \Psi$ 6 nausianteq: in ras. m. 1 Σ || in ore tuo] in ras. m. 1 Ψ 7 cuncta arbitraris v 9 operatione] v cooperatione $\Sigma T \Phi X$ coo patione (o p in ras. m. 1 et supra oo correctura erasa; fuisse a principio uidetur corpatione) Ψ 11 quod om. Φ^a || si] se Φ^r 12 assero $T \Phi X \Psi$ om. (in fine uersus) Σ 13 compleri $X \Psi$ compl&i Σ^1 || quoquo modo per] cū p se m. 2 in ras. circ. octo litt. (q̄ modo p ?) capaci Ψ || quoquo] v quo $\Sigma T \Phi X$ || posse X^2 14 exprobas Σ 15 ascribere Σ ascribere Ψ 16 homines Φ^r || se Φ^r || adscribere Σ ascribere** (duarum fere litt. ras.) Ψ 18 palpatam] $\Sigma T \Phi$ palpatam sed ta in ras., ex r* e an r e ? X palpatamque Ψv || coherentem Φ 19 habundantia $T \Phi X$

12 Sed mearum ista partium non sunt latius indagare, prae-
 sertim unde beatissimi patres Augustinus et Hieronymus
 plenissimam conuictae haereseos probationem occidentalibus
 prouinciis tradiderunt. ad propositam supra redeam quaesti-
 onem, ad quam non fiducia suscitatus ingenii sed iniuria 5
 2 motus accessi. dicis, posse in hoc saeculo esse hominem sine
 peccato cum Dei adiutorio. tu dicis 'potest homo', ego dico
 'potest Deus'. tres in camino pueros aestuans introrsum flamma
 non laesit. quis eorum quod contra naturam factum est
 potuit: utrumne ipsi an quartus in medio eorum similis filio 10
 3 Dei? leprosus exclamat: Domine, si uis, potes me
 mundare, possibilitate uoluntatem manifestans, uoluntatem
 possibilitate confirmans. ipse est enim solus, cui, cum uelit,
 posse subsistit. accesserunt ad eum caeci, ut inluminarentur
 orantes; quibus ait Iesus: creditis, quod possim hoc 15
 facere? Dominus Christus summo praemio fidei dignum
 iudicat, si quis haec filium Dei posse crediderit; et Britannicus
 noster mox, ut uoluerit, se posse confidit! fideli paralytico
 4 Dominus dicit: constans esto, fili: dimissa sunt tibi
 peccata tua; et nunc nouus magister ministerque mensarum 20
 p. 599 1 remissionem peccatorum de sua magis ausus est possibilitate
 praesumere, nec de Domino expectat audire! scribae non intel-
 ligentes ueritatem murmurant et dicunt: quis potest

AVCTORES 8 *Dan.* 3 11 *Matth.* 8, 2 15 *Matth.* 9, 28
 19 *Matth.* 9, 2 23 *Marc.* 2, 7

1 indagari $\Phi^r X$ 2 hieronimus (i *pr. s. s. m. 1 in X*) $\Sigma \mathcal{T} \Phi X$
 ieronimus Ψ 3 plenissimum Φ^1 || conuictae X^{ar} || haereseos
codices 4 prouinciis $\Sigma \mathcal{T}$ || questionem Φ 5 ingenii* (*eras. s*)
 Φ 6 sclo $\Phi X \Psi$ saeculo \mathcal{T} 9 laesit Φ 11 si uis] suus
 X 12 possibilitatē uoluntate (*ultima e ex ē radendo mutata; prius*
~ utrum ex corr. additum sit necne dignosci nequit) Σ || possi-
 bilitate (p *in ras.*, o *ex corr.*) Ψ || uoluntatē (~ *in ras.*, ut ē *in e corr.*
mox ipsum restitutum esse uideatur) Σ 13 possibilitate (*e radendo*
ex ē facta) Σ 14 ceci Φ || illuminarentur $\Sigma \Psi$ 15 qd (q *m. 1*
ex p) Σ || possum v 16 premio Σ 17 brittanicus $\Sigma \mathcal{T} \Phi X$
 brittanicus Ψ 18 paralytico $\Sigma \mathcal{T} \Phi \Psi$ paralytico X 20 mensarū
 Φ^a 22 intelligentes Ψ 23 ueritatem] v ueritatem uerum
 $\Sigma \mathcal{T} \Phi X \Psi$

dimittere peccata nisi solus Deus?; et hic abolita esse iudicat, quae Deum nesciat dimisisse!

Ecce inflatus spiritu carnis tuae, tamquam super nihil sit, **13** libero superbus arbitrio gloriaris et dicis 'peccator sum quia uolo; pecco dum uolo; cum autem rursus uoluerō, possum esse sine peccato'. quod dicis 'pecco cum uolo' uerum est, quia et quod opere non feceris, cogitatione fecisti; rursus 'cum uolo, non pecco' durum quidem ac difficile, nec semper omni subest, sed tamen aliquando fieri posse non dubium est; **10** at uero posse esse sine peccato qui aliquando peccauerit, in- **2** possibile est absque sola gratia baptismi, ubi ex persona Domini dicitur: remissa sunt tibi peccata tua. quod suadeor credere, quia permittor audire: 'possum ergo esse sine peccato, in hac dumtaxat corruptione, qua uiuimus, non **15** suscipio, non praesumo, non audeo'. si enim Dauid orat ad **3** Deum tibi soli peccaui et malum coram te feci et secundum Apocalypsim Iohannis iudicandi sunt mortui ex his, quae coram Deo peccauerunt, ex his, quae scripta sunt in libris, recipientes secundum opera sua: cur meum circa me **20** praesumo iudicium, si me scio etiam de ipso iudicandum? aut, si libri illi sacri numquam nisi in iudicio aperiendi, **4**

AVCTORES 9 cf. 9 § 4 et 12 § 3 16 Psalm. 50, 6
17 Ioh. Apocal. 20, 12

1 ab*o*lita (fuit abpollita) Φ 2 nesciant Σ¹ΦXΨ nesciunt Σ² ||
demisisse (-sse Σ) Σ¹Γ¹ΦX¹ 3 spiritus ΣΦX || tanquam XΨ ||
nichil XΨ 4 superbus] sup Σ 8 ad uersum durum—9 fieri pos
adscr. † in marg. Φ || semper] ΣΓΦX sēp ad in ras. m. 2 Ψ per v
9 omni] Σ^{pr} omnia Σ^{ar}ΓΦXΨv || sed in ras. m. 2 Ψ || dubium est]
dubii est Σ dubi esse sic (in archetypo dubieē fuisse uid.) Γ dubie
est ΦX 10 impossibile est] Γ²Ψ (imp- Ψ), v om. ΣΓ¹ΦX 13 posse
Σ 14 qua] quia Σ^{ar} || uerba [Non suscipio — 19 recipientes] sed m
in spatio paullo angustiore relicto postea addita uidentur m. 1 in Ψ
15 audeo] ΣΓXΨ audio Φv 16 deum] ΣΦX dominum ΓΨv
17 apocalipsin X²Ψ apocalipsim Γ apocalipsi ΣΦX¹ 18 pec-
cauerunt] Ψv peccant Σ peccamus ΓΦX || sunt om. Ψ 21 nun-
quam Ψ non quā X || ap]piendi (sic) Ψ

pariter uitae nostrae bona malaque suscipiunt, examen iudicii
 in pondere praebituri: quomodo sine examine in hac uita et
 ante mortem abolutos esse cognoscimus, quos non solum post
 mortem uerum etiam post resurrectionem legimus proferendos?
 5 ego in potestate habui peccare, liberari a peccato in potestate
 non habeo. precari meum est, absolui non meum. ubi uero
 peccato me dedi, seruus factus sum accusatoris, réus iudicis.
 possum propter adsiduarum precum praemissa suffragia de bono
 iudice spem ferre, innocentem sine timore conscientiam ante
 6 promulgationem sententiae uindicare non possum. dicit enim
 p. 600 apostolus: nolite ante tem¹pus quid iudicare, donec
 ueniat Dominus, qui et inluminabat occulta tene-
 brarum et manifestabit consilia cordium: et tunc
 laus erit unicuique a Deo. alioquin si in potestate
 est hominis, ut liberum se ipse faciat a peccato suo, aut non
 15 est iudex Christus aut frustra est.

14 Sed dicis 'ego dixi hominem sine peccato secundum hunc
 sensum: peccator cum ingemuerit, tunc saluus erit, hoc est,
 tunc ad salutem incipiet pertinere'. tamen sine peccato statim
 non erit. Dominus enim cum intrasset domum Zachaei cre-
 20 dentis, ait: hodie salus domui huic facta est. numquid,
 si unus credidit, statim uniuersa domus familia sine peccato
 fuit, cui tunc utique maiore domus credente initium salutis
 2 intrauit? nam et Dauid cum peccasset ingemuit et, quamuis
 meruisset audire dimissum sibi esse delictum, multo tamen
 25

AVCTORES 11 *Cor. 1, 4, 5* 21 *Luc. 19, 9*

1 iudici ΦX 4 resurrectionem (resur s. s.) Φ 6 $\text{p}^{\text{c}}\text{ari}$ Φ
 8 assiduarum $\Upsilon\Phi X\Psi$ || $\text{p}^{\text{c}}\text{u}$ Φ || premissa Σ^1 9 iudicem Φ^{ar} ||
 ferre] $\Upsilon^{\text{b}}\Psi$ fore $\Sigma^1\Upsilon^{\text{b}}\Phi^{\text{a}}X$ foret Φ^{b} habere s. s. Σ^2 10 promul-
 gationem (g in ras.; fuisse uid. t) Ψ || uindicare $\Upsilon^2\Psi$ || possū (u
 m. 2 in ras.) Σ 12 illuminabit $\Sigma\Psi$ 15 hominis est v || faci-
 20 domo $\Upsilon^1\Phi^1$ o fin. m. ut uid. 2 in v, sic, Φ) || zachei
codices 21 domui] domuo ante ras. X || nunquid Ψ 22 cre-
 didit (it in ras. m. 2) Ψ || familia] $\Sigma^{\text{pr}}\Phi^{\text{pr}}X\Psi^{\text{pr}}$ familias $\Upsilon\Sigma^{\text{ar}}$ ($\Phi^{\text{ar}}\Psi^{\text{ar}}$
 ut uid.) v 23 maiore] Ψ et in mg. c maior $\Sigma\Upsilon\Phi X v$ || cre-
 dente] Ψ , coni. g credenti $\Sigma\Upsilon\Phi^{\text{b}}X v$ credentem Φ^{a} 25 sibi] tibi
 $\Phi^{\text{a}}X^{\text{a}}$

postea id ipsum exilio et plurimo expiauit obprobrio, ut ma-
nifeste et poena in praesenti reddita et remissio in futurum
repromissa uideatur, et per hoc Deus multum misericordiae
ingemescenti donauerit peccatori, ut peccatum, quod morte
5 dignum erat, temporaria castigatione purgaret. Ananiae de 3
Paulo dicitur, querellam de persecutione eius cum timore
facienti: ego monstrabo illi, quanta patietur propter
nomen meum, ut, cum Paulus ibi solueretur, ubi ligasset
persequendo Christum, mox patiendo pro Christo tribulatus
10 usque ad mortem in resurrectione glorificatus existeret. ita
fit, quia misericordia et ueritas praeuunt semper
faciem Dei, ut, si in tempore ab ingemescente uoluntarium
sacrificium, ut ueritas in misericordia fiat, contribulati spiritus
et contriti cordis offertur, in fine misericordia iudicio prae-
15 feratur.

Dominus Christus uenturus in gloria Dei Patris et 15
creditur et speratur iudicare uiuos et mortuos, a cuius
adspectu, ut Scriptura testatur, fugiet caelum et terra;
et existunt homines, qui nec propter ignorantiam, ut non dicam
20 propter conscientiam, iudicio superuenturo subiectos esse se
iudicent et aduentum Domini inlustrationemque fulgoris eius
elementis ardentibus et mundo pereunte trepident! quos ex 2
illis fore timeo, de quibus praemonet Dominus: multi enim

AUCTORES 7 Act. 9, 16 11 Psalm. 88, 15 16 Matth.
16, 27 17 Timoth. 2, 4, 1 || a cuius sqq. Apoc. 20, 11 21 ad-
uentum — 22 trepident sec. Pet. 2, 3, 10 23 Matth. 7, 22 et 23

1 opprobrio Ψ 2 pena $\Sigma^a\Phi$ 3 repromissa] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$ red-
denda Ψv || multae Σ || misericordie Φ 4 ingemescenti Ψ
5 ananie Ψ annaniae ΣX annanie Φ 6 querellam $X^{pr}\Psi$ quae-
rellam \mathcal{T} quaerelā Σ 11 *pone uersum* |ricordia - 12 ut si in tē|
in mg. ∴ Σ 12 ingemescente $\Sigma\mathcal{T}\Psi$ 13 sacrificiū ut (*huc fort.*
pertinet nota pone praeced. u. scripta ∴) Σ || ut (*puncta m 2* \mathcal{T} ||
fiat*contribulati Σ || contribulatis spū et contritis corde \mathcal{T}^2 || spūs (s
fin. corr. ex i) Ψ 14 misericordiae \mathcal{T} || praef rantur $\mathcal{T}\Phi X$
16 christus] iesus (*sic ih'c*) Ψ 17 iudicare] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ iudicaturus
v 18 aspectu $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ || terrā Φ^{ar} 2 et] nec *hg* || ill- \mathcal{T} ||
-quae $\Sigma\Phi^{ar}X^{ar}$ 22 ardoribus X || ex *om.* X^a 23 timeo d qui-
qus *bis scripta* X^{ar}

p. 601 dicent 'in illa die — homines scilicet de illa carnali arrogantia, qua homines seducebant, et non tam coram Deo quam adhuc apud semet ipsos iusti — Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus et in nomine tuo uirtutes magnas fecimus? et tunc ego iurabo illis, 5 et dicam: non noui uos, discedite a me, operarii 3 iniquitatis. dicitur per prophetam Dauid in persona Christi: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam. hoc est reuera 10 4 dicere: qui potest esse et est sine peccato. nam et ipse de se Dominus ait: uenit princeps mundi huius et nihil in me inuenit suum. quid enim est diaboli? haud dubium, quin peccatum. ab initio enim diabolus mendax est, et contra Dominus meus est, qui loquitur ueritatem in 15 5 corde suo et non egit dolum in lingua sua. angelus magnus et fortis Scriptura testante clamat in caelo: quis dignus est aperire librum et soluere signa eius? nec quisquam poterat, neque in caelo, neque in terra, neque sub terra aperire librum, neque per- 20 6 spicere eum, flet multum Iohannes et luget, quod ex uersitate rationalium creaturarum nemo dignus repertus esset, qui aperiret librum, ut uideret eum. flentem Iohannem unus e senioribus consolatur et dicit: noli flere, Iohannes. ecce uicit leo ex tribu Iuda, radix Dauid, aperire li- 25

AUCTORES 8 *Psalm. 14, 1 et 2* 12 *Ioh. 14, 30* 14 *Ioh. Ep. 1, 3, 8 et Ioh. Eu. 8, 44* 15 *Psalm. 14, 3* 17 *Apoc. 5, 2 et 3* 24 *Apoc. 5, 5*

1 carnalia Σ 2 qua] quia Σ || non om. Φ^a || quam om. Φ^a
 7 proph&am Φ^{ar} 9 tuo sancto v 12 uenit] uenit enim (sub enim puncta erasa) Ψ || nichil XΨ 13 ante hunc uersum niet — haut punctum positum Ψ || inue|niet Ψ || diaboli] ΣΦX diabolus TΨ v || haut X^aΨ 14 quin (n in ras. 1 aut 2 litt.) Φ 15 quloquitur sic T 17 celo Φ 18 est dignus v 19 caelū Σ celo (o ex ū corr.) Φ 21 multā Φ^a 23 aperir& (& ex e corr.) X || ut] aut ΦX || iohannē** (er. 1 aut 2 litt.) Φ 24 e] ex Ψ || consolabatur Σ || dicit] ait Ψ

brum et soluere signa eius. quis, rogo, iste liber est, quem de manu uiuentis in saecula nullus fuit accipere, nisi qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam? parum est quia sine macula, parum quia agnus, nisi et occisus, 7 nisi puritatem uitae passionis testimonio coronasset, habens septem cornua et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei: nec dubium, quin spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et uirtutis, spiritus scientiae et pietatis, spiritus timoris Domini. quis ergo iste est liber? ut credo, iudicii. Pater enim non iudicat quemquam, sed omne iudicium Filio dedit.

Pro dolor! cogor dicere, quod horruī cogitasse. ecce nunc 16 et Pelagius, qui ausus est profiteri se esse sine macula atque peccato, consequenter arbitratur ¹dignum se accipiend^o. p. 602 15 librum atque iudicium, proximumque est, ut dicat sibi 'ego potestatem habeo ponendi animam meam et iterum sumendi eam' et praeparet se in throno Christi futurum esse consortem. miser homo, qui non potius intellegit praeparare se Antichristi 2 aduentum praecursorem, qui cum fuerit reuelatus, extollit se super omne quod dicitur aut quod colitur 20 Deus, iuxta hunc qui se iam comparat in coequationem unici filii Dei. agnus Dei, filius Dei, ut accipiat librum de manu 3 Patris. praefert stigmata passionis, non iudicans perpetrata

AVCTORES 3 *Psalm. 14, 2* 5 *Apoc. 5, 6* 7 *Isai. 11,*
2 et 3 10 *Ioh. 5, 22* 19 *Thess. 2, 2, 3 et 4*

2 sc̄la Φ || nullus fuit] $\mathcal{R}\Phi X^a$ nullus potens fuit Σ nullus fuit
 X^b nullus fuit dignus Ψv 3 iustitia Σ 5 testimoniū \mathcal{R}^2
7 dei] domini $\mathcal{R}X$ 8 uirtutis] fortitudinis Ψ 11 ad uersum
dit — 13 pelagins in marg. ∴ adser. in \mathcal{R} 12 \acute{p} ΦX $\acute{p}h$ Ψ ||
orruī $\mathcal{R}\Phi X$ 13 profiteri $\mathcal{R}'\Phi X^1$ 14 accipiend^o] $\Sigma\Phi X$ accipi-
endum \mathcal{R} ad accipiendum Ψv 17 praeparat v 18 intellegit
 Ψ || antechristi $\Sigma\mathcal{R}\Phi$ 19 aduentum] $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi$ aduentui v || praecursorem] v praecussorem (sic) Φ praecursore $\Sigma\mathcal{R}X$ (prec- \mathcal{R}) se praecursore Ψ || extollat Σ 21 comparat $\Sigma\Phi X\Psi$ || coequationem $\Sigma^1\mathcal{R}\Phi$ coequatione in ras. 2—3 litteris ampliore; sub scriptura deleta puncta erasa sunt, item in marg. rasura est Ψ || unici** (eras. ci) X

nisi in morte atque in resurrectione uictoriam; et ἀναμάρτητος
 meus uenire sibi posse perfectionem uitae immaculatae mandu-
 4 canti bibenti dormientique confirmat! Dominum nostrum Iesum
 post quadraginta dierum ieiunium ter diabolus temptans terque
 superatus reliquit et non reliquit in perpetuum sed ad tem- 5
 pus acrior usque ad mortem crucis apostolo praeuaricante
 rediturus; et ἀπαθής noster uictis sane, ut sibi uidetur, cum
 auctore temptationibus non posse se ultra temptari pertur-
 5 barique confidit! agnus ille perfectus, ille, qui non solum
 peccata non habet sed etiam tollit peccata mundi et qui 10
 habet septem cornua et oculos septem, non ita uentilare sufficiat
 temptatorem quin redeat; et noster hic mutilus, leuis in fronte,
 δίοφθαλμος, non necessarium sibi aestimat munimen in capite,
 6 qui possibilitatem praesumit in carne! miser, qui secundum
 Euangelium magis forte si caecus esset, peccatum non haberet! 15
 sed forsitan, quia septem oculi septem spiritus sunt, abundare

AVCTORES 3 Dominum—5 superatus reliquit *Matth. 4, 1—11*
 5 *Luc. 4, 13* 10 qui—11 oculos septem *Apocal. 5, 6* 15 si—
 haberet *Ioh. 9, 41*

1 surrectione *fsh* || anamartetus Φ¹ ana|martetus Ψ anamartatetus
 ΣΥΦ²X (ta s. s. m. ut uid. 2 in Φ) 2 meus] sic: m̄f Σ || imma-
 clate (aclate in ras. 4—5 litterarum) Ψ 3 post confirmat duarum
 triumue litterarum capax rasura in Σ confirmat** (ur ut uid. erasae;
 supra interrogandi nota addita a corr.) Ψ || nostrum] meum ΦX
 4 xltā Σ XL ΤΦX 5 reliquid ΤΨ || ante uersum |ad tempus—quasi
 occi| (u. infra) in mg. ∴ Σ || ad] at ΦX¹ || inter tempus et acrior inserta
 sunt haec: quem de manu uiuentis agnus quasi occisus accepit liber in
 ΣΦXΤ (non Ψ); est glossa ad § 3 (cf. 15 § 6 uiuentis) quae ex margine
 inrepsit 6 preuaricante Φ 7 apathes Φ^a apatethes ΣΥΦ^bX (te s. s.
 m. ut uid. 1 in Φ) apatetes Ψ || uictis sane] v (uictis om. s) uictissime
 ΣΥ uitissime (t in ct corr. et sime del. m. 1) Φ uictis X inuictissi-
 mus Ψ 9 solū***] (er. 7 uel 3 litt.) Ψ 10 peccatum v || ñ h̄t
 s; etiā (i. e. non habet sed etiam) in ras. m. 1 Ψ || ante uersum etiā—
 11 sufficiat in marg. ∴ Σ || peccatum v || et qui habet — oculus septem]
 addidi et qui habet cornua septem in capite non ita add. v, om. co-
 dices 12 temptatorem quin redeat et add. v, om. codices 13 dyoptal-
 mus Σ dyoptalmus ΤΦX dioptalmus (bt in ras. m. 1) Ψ μονόφθαλμος
 v 14 carne* (eras. m) Φ 15 cētus Φ^a 16 forsitam X ||
 quia septem oculi] septē oculis qui in ras. m. 1 (idem antea in marg. ut
 corrigetur notatum) Ψ

se his omnibus iactat et quasi interiorem hominem suum congestis septiformis gratiae uigere uirtutibus, praesertim qui sibi totidem dogmatum suorum titulis gloriatur. unde fieri 7 potest, ut iudicio suo se arbitretur spiritu sapientiae refertum, 5 praecipue cum dicat facilia Dei esse mandata; spiritu intellectus sufficientem maxime, quo praenoscat et praedicat peccatores omnes simul cum impiis in aeternum ignem esse damnandos; spiritu consilii diuitem, quo moneat malum nec 8 cogitandum; spiritu uirtutis potentem, quo adfirmet posse 10 esse hominem sine peccato; spiritu scientiae inflatum, 'quo p. 603 sperat, nisi qui scientiam legis habuerit, sine peccato esse non posse; spiritu pietatis exuberantem, quo doceat inimicum 9 uelut amicum diligendum oblitus, quia ipse dixerit, inimico omnimodis non credendum; spiritu timoris Dei coonestatum, 15 quo post multam crapulam nouissime expergefactus adiungit, posse hominem sine peccato esse non sine adiutorio Dei, et 10 per hos praesumptionum, ut arbitror, gradus non reformidat ascendere usque in id elatus, ut dicat, quia in similitudinem Christi perfecta sui potentia plenus in toto super eum de- 20 scenderit Spiritus Sanctus et manserit; cum tamen hoc illi 11 soli a Patre Deo datum sit, cui etiam dedit nomen, quod est super omne nomen, qui solus sine peccato est et ingreditur sine macula, apud quem manet ipsum sancti-

AVCTORES 15 *cf. ad 11 § 5* 21 *Philipp. 2, 9* 23 *Exod. 37, 29*

3 titulis *in ras. m. 1 (ultima litt. erat. s)* Ψ 6 quo] Σ qui
 TΦXΨv || praedicet ΣΦX predicet T 7 omnes peccatores XΨv ||
 inpiis X || ignem eternum Ψ 8 dampnandos ΣTΦ || diuitem]
 diuiditem T || quo moneat] quā moneat (*altera o ex a ut uid. rad. corr.*)
 Φ quo maneat ΣTX qui moneat Ψv 11 *sperat Φ 13 ob-
 latus Σ^t 14 coonestatum (co on- ΦX) TΦX 15 quo] ΣΦX
 qui TΨv || multū X || expgefacto (gefacto *in ras. m. 1 et antea -gefacto*
in marg. ut sic corrigeretur notatum ut saepe) Ψ 17 gra*¹*gradus (er.*
r) X 19 descender& Φ^a 20 mansit TΦX 21 cui] cū Σ
 22 qui solus sine peccato est *in spatio uacuo add. m. 2 in Ψ*
 23 sanctificationis] Φ *in mg. ead. ut uid. m. sc̄ificaōis (ōis in ras. m.*
1 aut 2) X sanctificatis ΣTΦ^t sanctitatis (*in ras. Ψ) Ψv*

ficationis unguentum. nos autem in odorem unguentorum eius currimus et interim super nos aurae uitalis adflatu dulcia uitae spiramina Domino praecedente captamus.

- 17 Sed dicis: 'cur tanta me laccessis iniuria, cur tam arrogantis uerbi inuidia grauas? egone me seruus comparare audeam Domino meo, egone terra et cinis conferam Verbo Dei? egone morti obnoxius dici debeam uictori mortis aequalis?'
 2 bene quidem, o condemnata nequitia, dans testimonium Deo humiliaris in uerbis, sed aliter sensus tuus clamat in paginis. dicis hominem posse esse sine peccato; iterum ac saepius
 3 repeto. homo, qui hoc potest, Christus est: aut praesume nomen aut depone fiduciam. Deus illud uni tantum donauit et hoc non nisi primogenito in multis fratribus. sic catholica
 4 fide traditur, sic tenemus. sane Dominus noster admonuit infideles: ego ueni in nomine Patris mei, et non me
 5 recepistis. ueniet alius in nomine suo, forsitan ipsum recipietis. aut nobiscum illum, cui credimus peccatores, unum sine peccato eundemque unigenitum sequere
 6 aut, si tu es ille alius, confitere. ipse est dominus Iesus, qui morte deuicta et diabolo triumphato ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus; de cuius plenitudine nos omnes accepimus; sicut apostolus docet: unicuique autem nostrum data
 p. 604 est gratia secundum mensuram 'donationis Christi.
 6 et ad Romanos idem magister gentium scribit: dico enim

AVCTORES 1 in — 2 currimus *Cantic. 1, 3* 13 prim. — fratribus *Rom. 8, 29* 15 *Ioh. 5, 43* 20 *Ephes. 4, 8* 22 de cuius *sqq. Ioh. 1, 16* 23 *Ephes. 4, 7* 25 *Rom. 12, 3*

1 odore *XΨhg* 2 eius] tuorum *Ψ* || afflatu] *Φv* afflatus *ΣΤ*
XΨ 4 *ad uers.* [cessis — 5 grauas] *in marg.* † *Ψ* || arrogantis] *ΣΤΦΧ* arrgantib; (*sic*) *Ψ* arrogantibus *v* 5 uerbi] *ΣΦΧ* uerbis
ΤΨv || comparare *XΨ* 6 *E*góne* (*eras. r*) *Ψ* || conferam] *oferā* me
in ras. idemque praemisso † *antea in marg. not.* *Ψ* 7 debeo *Σ*
 8 condemnata *ΣΤΦΧ* 9 paganis *fshg* 10 dicis] dicis enim
Σ || sepius *ΣΤΦΧΨ* scpiui *X** 12 una *Τ'* 14 ammonuit
ΤΦΧ 16 forsitam *X* 20 deuicta (*i in ras.*) *Ψ* 22 de cuius]
 Decus *Τ* || cuius] *ΣΧ* eius *ΦΨv*

per gratiam, quae data est mihi, omnibus qui sunt
inter uos: non plus sapere quam oportet sapere,
sed sapere ad sobrietatem, et unicuique, sicut
Deus diuisit mensuram fidei. deinde ad Corinthios 7
5 praedicat: diuisiones uero gratiarum sunt, idem
autem spiritus; et diuisiones operationum sunt,
idem autem Dominus; et diuisiones ministrationum
sunt, idem uero Deus qui operatur omnia in om-
nibus, et post enumerationes plurimas gratiarum atque uir-
10 tutum subicit: haec autem omnia operatur unus atque
idem spiritus, diuidens singulis prout uult. deinde 8
per comparationem membrorum in corpore hominis manifestat
corpus unitatis Ecclesiae ex disparibus operum modis in unam
perfectionis conuenire concordiam, probans nullum penitus
15 esse membrorum, quod non egeat alterius ope atque conpage,
ipso domino capite constituto, in quo sunt omnes sensus
ac thesauri sapientiae ac scientiae absconditi.
unde et nobis dedit sensum, per quem sciremus, 9
quod est Verbum in Christo Iesu, in quo est omnis pleni-
20 tudo diuinitatis corporaliter; in quem iuxta testi-
monium Iohannis descendens Spiritus Sanctus et permanens
in ipso, esse Dominum declarauit. itaque si et nemo habet, nisi 10
qui a te petit, et nemo nisi secundum diuisionem mensuramque
accipit et, qui acceptum habet, ad ipsum custodiendum alieno
25 eget auxilio: qua, rogo, amentia sibi de plenitudine promittit,
qui in singularitate non sufficit? de Domino euangelista 11

AUCTORES 5 *Cor. 1, 12, 4—6* 10 *Cor. 1, 12, 11* 16 *Co-*
loss. 2, 3 18 *Ioh. Ep. 1, 5, 20* 19 *Coloss. 2, 9* 21 *descen-*
dens — 22 ipso Ioh. 1, 32 23 *qui a te petit Matth. 5, 42*

4 [fidei — 5 *ᾤδι in ras. m. 1 Σ || chorinthios ΦX* 7 *mini-*
strationum] operationum Φ^a 8 *haec idem uero deus — 9 enumerationes*
plurimas om. TΨv 12 *comparationem ΣXΨ* 13 *ex om. hg*
14 *nullam Σ* 15 *membrorum X || opere TΣ operum ΦX || com-*
page XΨ 16 *quo sunt] ΣΦX quo TΨv* 17 *et scientiae sunt*
absconditi v 22 *in ipso] Ψv in ipsum ΣTΦX^a ipsum (addita interp.*
ante ipsum) X^b; fort. corr. in ipso ipsum || si et] ΣTΦX et si Ψ
si v 23 *qui] quia v* 24 *accipit fshg || alienum Φ^a*

- testatur: erat autem lux uera, quae inluminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. dicit uero Dominus apostolis suis: uos estis lux huius mundi. ibi in solo Domino lux tota, quia uera: hic in cunctis apostolis
 12 lux quidem, sed de luce quae tota est. et cum hoc in apo- 5
 stolis ita est, in quorum electione uniuersum Ecclesiae corpus adsumptum est, quid nos — nos, inquam, et singuli — quid post eos uideri possumus, nisi secundum apostolum Petrum homines ignari credentes tantum per fidem euangelico propheticoque sermoni, tamquam lucernae lucenti in cali-
 13 goso loco? quasi inlustrati etiam ipsi persuademur, ut praeparatae in operibus bonis sint lucernae ardentes in manibus nostris, quae multimodis temptationibus fatigatae
 p. 605 et defectu 'semper proprio et uerbere periclitantur alieno. unde et Dominus in Euangelio ait: et si ipsa lux, quae 15
 in nobis est, tenebrae sunt: ipsae tenebrae quantae erunt?
- 18 Sed concedo, ut hoc, quantumcumque lumen est, in-
 deficienti usque in finem uigore permaneat, id est donum illud, quod sortitus est specialis gratiae, non amittat — alio- 20
 quin plenitudo lucis adsistit in toto, caligo non remanet: caliginem autem dico insipientiae de peccati sordibus accidentem — quid si competens ratio est, ut quantum de luce

AUCTORES 1 *Ioh.* 1, 9 3 *Matth.* 5, 14 9 credentes — 11
 loco *Petr.* 2, 1, 19 12 *Luc.* 12, 35 15 *Matth.* 6, 23

1 illuminat $\Sigma\Psi$ 4 tota in ras. Ψ 6 electionem $\Sigma\Phi X$
 7 quid post] qui post X^a 10 tanquam Ψ || lucerne Φ || caligoso] $\Sigma\Gamma\Phi X$ caliginoso Ψv 11 quasi] $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ qua *cfs g* quum *h* ||
 illustrati Ψ 12 preparatae Φ || post bonis *trium litt. spat. relictum* in Φ || lucerne Φ' 13 ur̄is (*i. e. uestris*) X || fatigare $\Gamma\Phi^1$
 14 defecto $\Gamma\Phi^1$ || semper] p X || pereclitantur Σ^1 16 tenebre Φ || sunt ipsae tenebrae *om.* $\Sigma\Gamma\Phi X$ || quante Φ 17 erunt] Ψv sunt $\Sigma\Gamma\Phi X$
 18 est *om.* Σ 19 id̄ corr. in id̄^e. m. 1 Φ Jdē (*quod tam idem quam id est significare potest*) Σ || donum] domum sic Γ
 20 alioquin] aliquando Ψ Alioquin si Σ 21 assistit Ψ 23 competens Ψ

defuerit tantum de caligine supersit? porro autem difficillimum 2
 est, ut offendiculum caligo non habeat. necesse est homini,
 in quantitate luminis et in reliquiis caliginis constituto, uo-
 lenti bonum et non effugienti malum, et subsistere adiutorium
 5 et non deesse peccatum. quod si cuiquam obscure dictum 3
 uidetur, accipiat exemplum conuersationis humanae. duo singuli
 habent dona diuersa, unus ut sit humilis in silentio, alter ut
 sit suadibilis in docendo. ille, cui silentium cordi est, si forte
 poscatur rationem de fide reddere, putasne nullam in disserendo
 10 patietur offensam? aut si is, cui doctrina in docendo commissa
 est, si de arrogantia castigetur, putasne nullam adsumit in
 humilitate fallaciam? aut facile arbitraris, ut simplex scur- 4
 rilitate careat, laetus uerbo, sollicitus iracundia, patiens ne-
 glegentia, mitis pigritia, doctus iactantia, submissus inuidia;
 15 extra illam, quae est omnium bonorum operum caligo gene-
 ralis, uanae gloriae concupiscentiam. quodsi hoc pie sancteque 5
 intellegitur, unusquisque nostrum adsumat comparationem, ut
 magis semet ipsum. in melioris praelatione condemnet quam
 in minoris despectione iustificet. ita demum inuicem membra
 20 sociabit, praecipue si, una caritate ueluti pelle ossa circum-
 dante neruisque iunctis indigentia, sui conscius homo hanc
 ipsam quam habet gratiam donum intellegat esse non debitum
 et magis ex eo unde accepit glorietur in Domino quam unde

3 reliquis $\Sigma\Phi^a\Psi^a$ 5 cuiquam (cui *in ras.* 4 *circ. litt.*) Ψ
 9 haec in disserendo — 11 castigetur putasne nullam *om. v* || disserendo
 $\Sigma T\Phi$ 10 si is] $\Sigma X\Psi$ si his Φ si his T 11 adsumit (*t eras.*
et in marg. ..) Ψ 12 humilitatē (*~ erasum*) ΦX || fallaciam Σ ||
uerba facile — 13 $\text{Let}\theta$ *om. sed in marg. inf. add. m. 1 X* || **arbitraris
 Φ || ut *in ras.* Ψ || scurilitate Ψ 13 laetus Σ laetus hoc *sed hoc*
expunctum Φ || negligentia Ψ 14 submissus (*sub in ras.; in marg.*
sum praescriptum) Ψ submissus $T\Phi X$ sumus Σ 15 genera] Σ^1
 16 sanctaeque Φ 17 intelligitur Ψ || assumat Ψ || comparationem
 $\Sigma\Psi$ 18 condempnet $\Sigma T\Phi X$ 19 despectione] ΣX despectionē
(*~ eras.*) Φ despectione $T\Psi$ despectione *v* || membra X 20 so-
ciabit Φ || praecipue Σ praecipuae (*a altera erasa*) Φ || caritas $\Sigma T\Phi X$ ||
circumdante X 21 conscius] conscius sui *sed sui erasum* Φ
22 intelligat Ψ || debitum] $\Sigma\Phi X\Psi$ debitum T meritum v

6 non acceperit irascatur. nos enim cum essemus naturaliter
 filii irae propter delictum nostrum, facti sumus filii mi-
 sericordiae propter clementiam Domini, nihil digni nisi damna-
 tione. non ingeramus Domino de non accepto querellam
 sed de accepto gratiam repensemus gloriam solo illi creatori 5
 p. 606 Deum pro pitiatorem in sanguine suo, ut in nomine
 eius omne genu curuetur caelestium et terrestrium
 et infernorum, quem in illa praedicta potestate iudicantem
 7 omnis caro uideat et cui omnis lingua fateatur. unde et 10
 apostolus ait: ideo contendimus siue absentes siue
 praesentes placere illi. omnes enim nos mani-
 festari oportet ante tribunal Christi, ut referat
 unusquisque propria corporis prout gessit siue
 bonum siue malum; et alibi: omnes enim stabimus 15
 8 ante tribunal Dei. Paulus apostolus dixit etiam se sta-
 turum ante tribunal Dei et propria corporis prout gessit cum
 ceteris redditurum; contra autem Pelagius confidenter audet
 dicere: 'ita consummo uniuersam in carne perfectionem, ut de
 9 iudicis bonitate nihil sperem'. iusti in illa die iudicis operum 20
 suorum glorias audientes, adhuc tamen uelut ignorantes,
 interrogabunt: Domine, quando te uidimus et haec

AVCTORES 1 nos — 3 Domini *Ephes. 2, 3 et 4* 6 *Rom. 3, 25*
 (cf. *Oros. infra 25 § 4*) 7 ut in nomine *sqq. Philipp. 2, 10*
 11 *Cor. 2, 5, 9 et 10* 15 *Rom. 14, 10* 22 *Matth. 25, 37*

1 enim] autem Ψ 2 ire Φ || sumus filii] sumus $\Upsilon\Phi\Psi h$
 3 nichil $X\Psi$ || dampnatione $\Upsilon\Phi X$ 4 ingeramus (*litterae nge in*
ras. m. 1) X ignoramus $\Sigma\Upsilon\Phi^1$ || domino de] dño·de (o *in ras. et de*
s. s. m. 2) Φ domine $\Sigma\Upsilon$ || quaerellam Υ querelam $\Sigma X^r\Psi$ 5 glo-
 riam] $\Sigma\Upsilon\Phi X$ gloriamque Ψv || solo] $\Sigma\Upsilon\Phi X$ soli Ψv ; cf. *toto Hist.*
3, 1 § 6; 3, 20 § 11; 6, 5 § 11 6 christo] christo tribuamus v
 7 propitiatorem (iti *in ras.*) Ψ 8 eius *in ras.* Ψ || genu* (*eras.*
s) Φ || curuetur] flectatur Ψ || caelestium et] celestium Ψ 9 iu-
 dicantem] Ψv iudicē (ē *ex a ut uid. corr.*) Φ iudicet $\Sigma\Upsilon X$
 10 cui omnis] cui om̄is (*alterum i ex corr. add. m. ut uid. 1*) Φ
 12 presentes Φ || illi] ei $\Phi h g$ 14 corporis] xp̄i Σ^1 17 ad uer-
 sum dei et — 18 ceteris *red in marg. 1* Ψ 19 pfectiōē .ut (ē .1 *in*
ras. m. 1) X || ut (t *in ras. unius litt.*) Φ 20 nichil $X\Psi$

fecimus tibi? et hic noster scientissimus legis agnoscit quo die, qua hora, quo momento ultimam sedem, ultra quam non sit alia plenissimae sanctitatis, intrabit!

Aut forsitan reclamatur et loquitur: 'recte mihi haec amentiae, **19**
5 ut non dicam superbiae, ingererentur obprobria, si dicerem sine adiutorio hominem posse esse sine peccato; nunc autem adiutorium *Dei, cui nihil difficile*, adsero. an tu fortassis Dei adiutorium negas?' concedo paulisper calumniae tuae, ut, dum quod **2**
10 in te convincere uolo in me uidear detegere, inueniamur simul et ego in mei defensione purgator et tu in tua confusione manifestior. mea semper haec est fidelis atque indubitata **3**
sententia, Deum adiutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratiae suae dona largitur, uerum etiam uniuersis in hoc mundo
15 gentibus propter longanimitatem sui aeternamque clementiam subministrare, non — ut tu adseris cum discipulo tuo Caes- **4**
lestio, cui iam apud Africanam synodum occulta illa impiorum dogmatum natura contusa est — in solo naturali bono et in libero arbitrio generaliter uniuersis unam gratiam contributam,
20 sed speciatim cotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomos et cunctis et singulis ministrare. dicit enim Scriptura: qui facit solem 'suum oriri super bonos et malos. p. 607
at tu forte respondes: 'ordinem suum composita bene natura **5**
custodit ac per hoc Deus elementariis semel cursibus con-

AVCTORES 22 *Matth. 5, 45*

1 legēs (sic) Φ 4 aut] at Σ || amentia h 5 opprobria Ψ || do-
cerem (*supra o scr. λ i ab ead. m. quae corrigenda in margine notare solet*) Ψ 6 adiutorio] adiutorio Dei v || adiutorium] quum adiutorium
adiucio v 7 Dei cui addidi (*Genes. 18, 14*), om. add. et edd. || nichil
Ψ || assero ΣΥΦ²XΨ || tú* (*eras. i*) Φ || adiutorium] auxilium Ψ
8 calumni&uae Σ 12 deus (sic dñs) Σ 13 ē (. *fortuitum esse*
potest) Φ || special'r (r e corr.; *in marg. λ et mox -l'r notatum*) Ψ ||
fidem (*supra f infraque emendatio erasa*) Ψ || *gratie (q̄ fort. aut q̄
eras.) Ψ 16 sumministrat ΣΥΦX || asseris ΣΥΦ²Ψ || caelestio]
ΥΦ caelestio ΣXΨ 17 cui] cū Σ¹ || africanam Ψ || sinodum
ΥΦX 21 atomos ΣΥΦXΨ ἀτομας (sic) cfhg atomas s || &
singulis] singulis Σ¹ 22 orire Υ¹ 23 composita XΨ

stitutis facit inde, quia fecit'. quid ergo de illa sententiae parte, quae sequitur, opinaris? dat pluuiam super iustos et iniustos. utique qui dat, cum uult dat et ubi uult dat, uel dispensando dispositam constitutionem uel effundendo
 6 propriam largitatem. ac ne secundum amentiam impietatis 5
 tuae etiam hoc euacuare mediteris, audi prophetam super hac ueritate testantem: qui aduocat aquas maris et effundit eas super faciem terrae, Dominus nomen est illi. quid uero dicam de spe uera generis humani, quia
 7 omnis qui arat, in spe arat. sperare autem non est 10
 7 possibilitatis propriae sed largitatis alienae. cum autem quis seminauerit iactamque sementem in sinu terrae cultor absconderit, non habet ultra quod faciat nisi ut oculos tendat ad caelum, oret non terram cui commisit sed Deum cui credidit, ut labores eius uel matutino uel serotino imbre fecundet. et, 15
 ut spiritali testimonio etiam ad communes usus perfruar, neque qui plantat neque qui rigat quicquam sunt
 8 sed qui incrementum dat Deus. quantum ergo de Dei adiutorio gaudeam, per *id* metire, quod ministrari per singula etiam gentibus probo: ut manifestum nobis esset, quem usque 20
 in finem cauere et quem sine cessatione inuocare debeamus.
 20 Diabolus interrogatur a Domino: unde ades? at ille respondit: circumiens terram et peragrans quae sub caelo sunt adsum. rogo te: sollicitudo ista diaboli bonae uoluntatis an malae est? fatearis necesse est: omnino 25
 malae. hoc enim et sequens expostulatio eius ostendit.
 2 manifestatio ista diaboli tempore Iob facta est, scilicet tem-

AVCTORES 2 *Matth.* 5, 45 7 *Amos* 5, 8 10 *Cor.* 1, 9,
 10 17 *Cor.* 1, 3, 7 22 *Iob* 1, 7

1 quia] $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ que Ψ quae v || fecit] $\Sigma\mathcal{T}$ facit $\Phi X\Psi v$
 6 euacuere Φ^1 9 quia] qua Σ 10 est] sit *ex* est (?) *corr.* Ψ
 11 quis] qui \mathcal{T} 12 terre Φ 13 ultra] aliud ultra ΦX || quod]
 quid Ψ 15 laboris $\Sigma\mathcal{R}\Phi^1$ || ymbre Ψ 16 spāli X || etiam
 testimonio Ψ || *omnes (*in marg. quoque ras.*) Ψ 19 adiutorium
 (um *in o corr. m. 1 aut 2*) Φ || per *id* metire] v permetire $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi$ ||
 per singula] singula hg 23 respondens $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ 24 assum Ψ ||
 " " " " " "
 diaboli ista Ψ 25 bone Φ || male Φ 26 mala $\mathcal{R}\Phi X$

pore Moysi. certe tunc nulla Iudaea, nulla Hierusalem, nulla per Orbem Ecclesia erat. adhuc uniuersa gentilitas Dei notitiam non habebat et iam tamen diabolus circumiens terram omnia quae sub caelo sunt peragrabat atque ad seducendum et disperdendum humanum genus incessabili malitiae suae sollicitudine ferebatur. itaque cum uideas hominibus ignaris tantam diaboli in disperdendum incubuisse nequitiam, nullamne credis Dei in custodiendo gratiam praefuisse? aut forte frustra dictum putas: Domini est terra et plenitudo eius, orbis terrarum et uniuersi qui habitant in eo. at uero, ut adesse adiutorium Dei et per singula et per singulos manifestius probes, en ipse diabolus dum testatur de uniuersitate, de uno interrogatur: animaduertisti, inquit Deus, in puerum meum Iob, quia non est quisquam similis illi super terram? nouit speciatim unumquemque Dominus, nouit et diabolus; ille potestate naturae, iste labore nequitiae; iste ut temptet, ille ut probet. Iob contradicente aduersario a creatore laudatur. uult Dominus opus iudicare hominis, quod ipse operatur in eo, at uero de adiutorio etiam diabolus confitetur. dicit enim: nonne tu circumsaepsisti quae sunt extra domum et intra domum eius? expetente inimico famulum suum Deus spoliat per temptationem, non nudat, aufert substantiam et dat gratiam: ecce, inquit, omnia quaecumque habet do in manu tua, sed ipsum

AVCTORES 9 *Psalm. 23, 1* 13 *Iob 1, 8* 20 *Iob 1, 10*
23 *Iob 1, 12*

1 iherl'm X ierl'm Ψ 3 tamen (*supra a et in marg. ras.*) Ψ ||
circuiens Ψ 5 disperdendum] ΣΦX disperdendum TΨv 7 in
disp. incub. neq.] incubuisse nequitiam in disperdendum v || disperden-
dum] disperdendum *ut uid. ante corr.* Ψ || nullamne] Σ² nullam in
Σ¹TΦ^a nullam Φ^bX nullam hinc v 11 eo] ea *fsg h* || et per sin-
gula *om. h* 12 probes] probem Σ 13 animaduertisti] *ti finales*
in duarum litt. ras. Φ, i *fin. ex e corr.* X || inquit Φ 18 uult]
uult enim Σ || iudicare *fort. in ras.* Ψ 19 ad TΦX^{er} at (*t in*
ras.) Ψ 20 circumsaepisti (-ep- Ψ) ΣTΦ^aX^aΨ 22 inimica T
23 & dat grām in ras. Ψ || inquit TΦ

noli tangere. parum est hoc. inuidus furit, mortem conatur inducere, sed e contrario dispensatione Dei mouetur, gratia non aufertur; expetita praedoni praeda permittitur et rursus praedae suae custos adhibetur. dicitur enim ad eum: ecce trado eum tibi, tantum animam ipsius custodi. 5
7 nemo ex hoc aestimet diabolium ad seducendam in corpore tantummodo animam laborare nisi etiam ab ipso corpore uel-
lendam, si non saucium infirmumque hominem miserentis Dei tutela muniret et obuia cunctis insidiarum eius conatibus
semper occurreret. 10

21 Habes, ut arbitror, etiam in gentibus sufficientem cooperantis gratiae probationem: accipe manifestam quoque significantiam de illo praecipuo dono, quod Ecclesiae et corpori suo
2 peculiare largitur. Paulus apostolus ad Corinthios scribit: gratias ago Deo meo semper pro uobis in gratia 15
Dei, quae data est uobis in Christo Iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni uerbo et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in uobis: ita ut nihil uobis desit in
ulla gratia. et iterum: iustificati igitur ex fide 20
pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum
p. 609 Iesum Christum: per quem accessum habemus fi¹dei
3 in gratia ista, per quam stamus et gloriamur. unde

AUCTORES 4 *Iob* 2, 6 15 *Cor.* 1, 1, 4—7 20 *Rom.* 5,
1 et 2

1 hoc *om. v* || conatur *ante lin. add. in X* 2 e] i *in e corr. m.*
1 aut 2 Φ || mouetur] amouetur Σ 3 permittitur] X^b *coni. h* prae-
mittitur $\Sigma\Phi X^a\Psi^a$ premittitur \mathcal{T} promittitur Ψ^b praemittitur *cfsh*
promittitur *h coni., g* || et ante 4 eum *exhibet h (typogr. errore)*
5 ipsius] $\Sigma\Phi X$ eius $\mathcal{T}\Psi v$ 6 seducendā (*dā in ras.*) Ψ seducendum
 \mathcal{T} 7 ab] ob Σ 12 significationem Σ 13 praecipue *v*
14 ad cor. scr.] scribit ad corinthios \mathcal{T} 19 uobis nihil (*nichil* Ψ)
 $\mathcal{T}\Psi$ || nichil X || in ulla] in nulla Σ^{ar} 21 habeamus *in ras. m. 1*
 Σ || ad deum *om. X* || haec per dominum nostrum ih̄m xp̄m . p quem
accessum habemus *omissa in marg. add. m. ut uid. 1 X* 22 quem;
quem et Ψv || fidei] fidei Dei *h*

et Petrus apostolus admonet dicens: recipientes finem fidei uestrae, salutem animarum. de qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae, qui de futura in nos gratia Dei prophetauerunt. ex quo 5 euentissime declaratum est, nemini hominum Dei deesse adiutorium, praesertim cum et seductor insistat et insit infirmitas.

Confusa euacuataque calumnia est caeci arguentis, qui ait: 4 'forte tu Dei adiutorium negas?' sed, quoniam de Iob fecimus 10 mentionem et superiori testimonio recensum est Domino dicente homo sine crimine, uerax Dei cultor, abstinens se ab omni malo — solet enim a uobis saepissime dicitari 5 ad probandum hominem sine peccato posse esse, quia fuerit, hoc est, quia et Iob testimonio Dei homo sine crimine est 15 dictus et uerax et Zacharias sine querella in euangelio probatus ostenditur —: dixit Dominus de Iob homo sine crimine, numquid dixit 'sine peccato'? peccatum enim cogitatio concipit, crimen uero non nisi actus ostendit. esse etiam sine querella eorum cognitioni iudicioque adscribitur, quibus in 20 promptu est, in facie quidem mansuetudinem aspicere sed cordis bella nescire. unde et Paulus confidenter iubet dicens 7 oportet enim episcopum sine crimine esse; et alibi generale dat testimonium Corinthiis atque adserit: ita ut non indigeatis in ulla gratia, expectantes reue- 25 lationem Domini nostri Iesu Christi: qui et con-

AUCTORES 1 *Pet.* 1, 1, 9 et 10 11 *Iob* 1, 8 15 *Luc.* 1, 6
22 *Tit.* 1, 7 23 *Cor.* 1, 1, 7 et 8

1 finem] $\Phi^2\Psi v$ fidem $\Sigma\mathcal{T}\Phi^1X$ 5 euentissimo $\mathcal{T}\Phi X^a$ || deesse dei v 8 est calumnia v || ceci $\Sigma\Phi$ 10 et] dicamus quod et Ψv || ad uersum -nem et — dicente in marg. m. ut uid. 1 adser. est *NOTA* (*monogr.*) ad testimonium fort. spectans X || recensum] $\Sigma\mathcal{T}X$ recensũ** Φ^2 recensitũ Φ^1 ut uid., v 12 uobis (*supra* u *infraque* ras., *emendationis* ut uid.; in marg. ras.) Ψ 14 dei om. Ψ 15 et zacharias] zacharias Σ || querela $\Sigma X^{pr}\Psi^{pr}$ queræla Ψ^{pr} || euuangelio \mathcal{T} 16 ostendetur Ψ 17 nunquid Ψ 19 querela $\Sigma X^{pr}\Psi$ || ascribitur $X\Psi$ 20 promptum $\mathcal{T}X^{sr}$ 21 cordas \mathcal{T}^1 23 asserit Ψ 24 in ulla] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$ ulla Ψv

8 firmabit uos usque in finem sine crimine. ecce Paulus
 quos testimonio suo usque in finem confirmat esse sine crimine,
 mox eosdem in eadem epistula corripit scribens: iam quidem
 omnino delictum est in uobis, quod iudicia habeatis
 inter uos. sub uno titulo iisdemque personis ecce sine 5
 crimine, ecce delictum: unde declarat, non statim sine
 9 delicto adseri quem uideas sine crimine nominari. dixit enim
 et Dominus Iesus: uenit Iohannes non manducans
 neque bibens. et iterum scriptum est: esca illius erat
 locusta et mel siluestre. numquid ex alterutro aut 10
 Iohannes non manducasse aut Dominus fefellisse credendus
 p. 610 est? sed e contrario in utroque ueritas est, quia et Iohannes
 in substantiam carnis escae aliquid sumpserit et rursus uere
 dixerit Dominus in Iohannem, nec cum ceteris nec id man-
 ducasse quod ceteros, probans se Scripturasque sanctas occul- 15
 10 tata saepe scientia Dei hominum manifestare sententias. quam-
 obrem obsequenter accipitur, quotiescumque Scriptura com-
 memorat et iustum et sine querella, pro captu temporis
 et secundum iudicia hominum dici, non secundum illud ultimum
 iudicium Dei, cui uniuersorum conscientia subicitur et lingua 20
 omnium confitatur.

22 Denique liquido intellege, quia iustificatio Iob passionumque
 eius in carnem permissio prouido consilio Dei confusionem
 diaboli arrogantis operata est, ut, dum homo de honore crea-

AVCTORES 3 Cor. 1, 6, 7 8 Luc. 7, 33 9 Matth. 3, 4
 20 Is. 45, 23; Rom. 14, 11; Philipp. 2, 11

3 ep^{la} ΣΦΧΨ 4 iudicia T 5 hisdemque Σ^{ar}TΦΧΨ
 6 crimine (*supra e ras.*) Ψ || delictum (*supra t ras.*) Ψ 7 asseri
 ΣTΦ²XΨ (a ex si corr. uid. Ψ) 10 siluestre (re ex corr.) Φ ||
 nunquid Ψ || aut] at X^a 15 scribturasque T scripturas** (q. i. e.
 que *eras. uid.*) X scripturas Σ¹ 18 querela ΣX^bΨ || captu] caput
 Σ¹ 19 secundum iudicia hominum dici non] secundum hominum
 (hominem c) dici non Ψc, om. T fshg || illud om. Σ 21 con-
 fiteatur] TΦX^{ar} confitetur ΣX^{ar}Ψv 22 intellige Ψ 23 prac-
 missio Σ pmissio in ras. 5 aut 6 litt. Ψ

toris ipso Domino probante laudatur, infidelitatis notam
 declinans angelus puniretur. rursus autem ne famulo suo 2
 grauiorem plagam faceret, dum sanaret, et per curam carnis
 animae uulnus infligeret, hoc est, ne beatus Iob tanta tem-
 5 ptatione superata duplicatisque omnibus et restitutis in su-
 perbiā elatus in iudicium incideret diaboli, admonetur ab
 occultis suis, ut etsi a foris de iustitia laudaretur, intus tamen
 ei se sciret subditum esse debere, a quo custodiretur.
 dicit enim ad eum Dominus: quis est hic qui celat me 3
 10 consilium, continens sermones in corde, et me
 putat latere? accinge tamquam uir lumbos tuos.
 interrogabo, tu autem responde mihi. ubi eras,
 cum fundarem terram? indica mihi, si nosti sci-
 entiam. et post multam docendo correptionem uel corripiendo 4
 15 doctrinam respondens Iob Domino dixit: quid ego
 iudicor commonitus et increpitus a Domino, audiens
 talia cum nihil sim?

Talis et Zacharias, homo sine querella, dignus honore 5
 hominum, dignus testimonio Scripturarum, quem aliqua iam,
 20 ut arbitror, ex hoc inflatio titillabat, incipiebatque plus credere
 famae quam conscientiae, per corripientem angelum nota in-
 fidelitatis arguitur et temporario silentio castigatur. unde et 6

AUCTORES 9 Iob 38, 2—4 sec. LXX 15 Iob 39, 34 sec. LXX

1 notā (~ eras.) X 4 anime Σ¹Φ || affligeret Ψ 5 et re-
 stitutus] restitutis Φ^a 6 in iudicium] et iudicium fsh 7 occultis
 X || a*foris (eras. uid. f) Ψ 8 debere a quo custodiretur] v
 debere***** (dignoscuntur reliquiae his litteris similes C*bu*) Φ debere
 ΣΤΧΨ 9 hic om. ΣΤ || celat (fort. , ex corr. add.) Σ 10 consi-
 lio ΣΤΦΧ 11 latere Φ² || accingere ΤΦΧ || tanquam Ψ
 13 sci-entiam (littera unius lineae erasa; i an l?) Ψ 14 multa
 X || docendo] ΣΤΦΧ docendi Ψv || corripiendo] ΣΤΦΧ corripienti
 Ψv 15 ego] ΣΦΧg ergo ΤΨcfsh 16 increpitus] ΣΤΦΧ^a
 increpatus X^bΨv || increpatus a Domino] LXX: ἐλέγχων κύριον, sed
 ἐλεγχόμενος ὑπὸ κυρίου codex Alexandrinus; 'quemadmodum hic
 Orosius ita quoque legit S. Augustinus, ut adnotat Nobilius' g
 17 nichil X 18 querela codices 19 dignus testimonio] testi-
 monio Ψ 21 fame Ψ famam ΣΤΦΧ || conscientie Ψ conscientieā
 (sed e eras.) Φ conscientiam ΣΤΧ

Paulus dicit: itaque qui se existimat stare, uideat ne cadat. et quasi forma hominum de se ipse pronuntiat dicens: castigo corpus meum et in seruitutem redigo: p. 611 ne forte, cum aliis praedicauerim, ipse re' probus efficiar. ita sine crimine dici quemquam et sine que- 5 rella non est perfectionis testimonium sed conuersationis exemplum.

23 De immaculato autem ubicumque Scriptura pronuntiat; sicut Dauid ait beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini, sana doctrina traditum reor, quia uere beati 10 sint qui sunt immaculati in uia, hoc est perfecta fide in ueritate gradientes, non declinantes haeretica prauitate neque in 2 dexteram neque in sinistram. uia Christus est, qui per Spiritum Sanctum ducit ad Patrem. igitur qui siue macula atque lepra nec conuolatus ab his, quorum sermo serpit 15 ut cancer, uenerandae gloriae Trinitatis audit credit intellegit, beatus in fide immaculatusque consistit. ex quo etiam dicitur ad Abraham: ambula coram me et esto sine macula. necessario enim Abraham — qui credidit Deo et reputatum est ei ad iustitiam; ut sit in eo quo 20 credidit, uidit et gauisus est — perfectus ac sine macula commonetur, multarum gentium pater constitutus in fide et fidelium sinus, in requie ut simus omnes, qui spe- 4 ramus in Deo cum fidei Abraham. beati immaculati iu

AVCTORES 1 Cor. 1, 10, 12 3 Cor. 1, 9, 27 9 Psalm. 118, 1 13 Ioh. 14, 16 15 Tim. 2, 2, 17 18 Gen. 17, 1 19 Rom. 4, 3 et 22 21 Ioh. 8, 56 22 Gen. 17, 5 et Rom. 4, 18 24 Psalm. 118, 1

1 estimat $\Sigma^2\Phi X$ estimat Σ^1 2 pronuntiat Σ 5 efficiar in ras. Ψ || dici*****| (i in ras. m. 2; fuisse dicere quē uidetur) Σ || querela $\Sigma\Phi^r X\Psi$ 8 immaculato Ψ 9 dauid] sic dñ \mathcal{P} || immaculati Ψ 10 uere***|| Beati (eras. ut uid. bea; Bea m. 2 ante uersum) Σ 11 immaculati Ψ 12 heretica codices || in] ad Ψ || in] ad Ψ 14 dicit $\Sigma^1\mathcal{P}\Phi^a$ 15 lepra (ē ex e m. 2) Σ || conuolatus Ψ^a 16 intelligit Ψ 17 immaculatusque Ψ 18 dicit Σ || ad om. $\mathcal{P}\Phi X$ || abraahm (sic) X 19 abraam X^a 20 reputatus \mathcal{P} || ei] illi Ψ || quo] $\mathcal{P}\Phi X$ quē Σ quod Ψv 21 perfectus] perfectus esse v

uia, scriptum est; per fidem enim ambulamus non per speciem. at uero si uis de immaculato qualem David orans quaerit audire, uanam possibilitatis tuae depone fiduciam, et prostratus in precibus cum propheta oratione coniungere, flens pariter ac dicens: delicta quis intellegit? ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce seruo tuo. si enim mihi non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. infelix ego homo delicta, quae nondum intellego, quando uitabo? Petrus diligit Christum nec umquam a dilectione declinat, testimonio dilectionis Domini nunc petra fundamenti Ecclesiae constituitur, nunc satanae uocabulo deprauatur. unum atque idem semper operanti nunc dicitur non reuelauit hoc tibi caro et sanguis, sed pater meus, qui est in caelis, nunc rursus ingeritur non sapis quae Dei sunt, sed quae sunt hominum. apostolus diligendo electus est diligendo confusus, habens pro nimio amore peccatum. siquidem adnuntianti de passione sua Domino amoris inpatientia dixerat: 'propitius tibi esto, Domine; non erit istud tibi.

O miseriam miserorum! si Petrus in aliquo Christum amando peccauit, delicta quis intellegit? clamat propheta et clamat in Spiritu Sancto, clamat ille, de quo dixerat Dominus manus mea auxiliabitur ei et brachium meum con-

AVCTORES 1 per fidem *sqq. Cor. 2, 5, 7* 5 *Psalm. 18, 13 et 14* 11 petra — constituitur *Matth. 16, 18* || satanae *Matth. 16, 23* 13 *Matth. 16, 17* 15 *Matth. 16, 23* 18 *Matth. 16, 22* 21 *Psalm. 18, 13* 23 *Psalm. 88, 22 et 23*

2 quis ante ras. Φ || immaculato Ψ || ****qualem (*eras. ille*) Φ qualem (*a ex o aut e corr.*) Ψ 4 precibus $\Sigma\Phi$ || propheta* (*ante ras. uid. fuisse prophetæ*) Φ || orationem X 5 intelligit Ψ (*sic i ubique*) || occultis X 6 par||ce (*par in ras. m. 1*) X 8 immaculatus Ψ 10 unquam Ψ || a] ad ante ras. Φ || dilectione] dilectionē Φ^1 11 nunc petra] nec petra Υ || satane $\Upsilon\Phi$ sathane Ψ 13 non] nunc $\Sigma^1\Upsilon$ || reuelabit $\Upsilon\Phi X^1$ 15 quae sunt *om.* Ψ 17 annuntianti $\Sigma\Phi X\Psi$ annuntianti Υ 18 dñō (*o ex v̄ ut uid. corr.*) Ψ || impatientia Ψ || tibi esto] esto tibi Υ 19 illud *hg* 20 miseriam] *hg* miseria *codices, cfs* 23 brachium *codices*

fortabit eum et nihil proficiet inimicus in eo, et
 quid clamet adtende: ab occultis meis munda me, Do-
 2 mine. David ille electus secundum cor, ille, quem pro-
 misit Deus facturum omnes uoluntates suas, ille, quem
 unxit in regem, ille, quem prophetici spiritus sanctificatione 5
 donauit, stupens in obreptione peccaminum clamat ad Dominum
 et ut ab occultis suis mundetur implorat et dicitur ei a Domino
 in alio loco: non aedificabis domum nomini meo, eo
 quod sis uir bellator et sanguinem fuderis, quasi
 uero sordium abolitione cunctarum ita emundare eum nequi-10
 3 uerit, ut dignum digno operi praepararet. David usque ad
 mortem non emundatur, sed praelato in templi constructione sibi
 filio se ipse condemnat; et Goliath cum armigero suo calumni-
 atur mihi, cur Dominus non faciat in eo, quod numquam
 4 fecit in saeculo! dicit et Ecclesiastes: nihil sub sole nouum, 15
 nec ualet quisquam dicere: ecce hoc recens est;
 iam enim praecessit in saeculis quae fuerunt ante
 nos; et nouorum dogmatum instructor adfirmat: potest fieri,
 quod numquam factum est! non requiras utrum fuerit, quod
 5 posse non ambigas. aedificari domum uoluit Deus nomini suo et 20
 hoc, ut non nisi innocens et bene immaculatus extrueret. duo ad

AVCTORES 2 *Psalm. 18, 13* 3 *Reg. 1, 13, 14 et Act. 13,*
 22 4 *Act. 13, 22* 8 *Paralip. 1, 28, 3* 13 Goliath cum
 armigero suo *cf. 2 § 5* 15 *Ecclesiastes 1, 10*

1 nichil $X\Psi$ || inimicus* Φ || eum $\Sigma\mathcal{R}\Phi^bX$ 2 clamat $\mathcal{R}\Phi X$ ||
 attende] $\Sigma\Psi$ || occultis X ocl'n (*sic! altera i ex s corr.*) Ψ
 4 quem] *sic q̇ X (itemque u. seq.)* 5 unxit \mathcal{R} || ille quē pph'ici
 sp̄c sc̄ificatione *in ras. angustiore* Ψ || quem] que \mathcal{R} || profetici ΦX
 6 donauit \mathcal{R} 7 et ut] ei ut *in rasura m. 2* Φ ut *fshg* || occultis
 X 8 edificabis (*c ex l corr.*) Ψ || nomine Σ^a 10 eum *om.*
 $\Sigma\mathcal{R}X$ 11 praeparet Φ^a 12 sed] si \mathcal{R} || constructione v
 13 condempnat $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ || goliath] $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi$ || calūpnatur X 14 fa-
 tiat \mathcal{R} || n̄q̇ X nunquam Ψ 15 sc̄lo $\Phi X\Psi$ || dicit et] dicit $\Phi^a h$ ||
 nichil $X\Psi$ 17 iam *in ras.* Ψ || sc̄is $\Sigma\Phi X\Psi$ 18 instuctor
 (*u in i radendo mut. X*) ΦX || affirmat Ψ 19 n̄q̇ X nunquam
 Ψ 20 posse] posse esse v || ambigis Ψv || domum] Σ , *om.* $\mathcal{R}\Phi X\Psi v$ ||
 deus] deus templum Ψv 21 immaculatus Ψ || extrueret $\mathcal{R}\Phi X\Psi$

hoc reges cunctis uiribus eliguntur, uterque ad adiutorium;
 de custodia utrique promittitur. ad Dauid siquidem dicit
 Deus: ueritas mea et misericordia mea cum eo. de
 Salomone uero testatur: ipsum elegi mihi in filium, et ego
 5 ero ei in patrem. ex his duobus templum Domini unus prae- 6
 parat, alter aedificat; praeparat senex, perficit puer.
 dignum est enim, ut sanctum Domini templum sanctus aedifi-
 cet. praeparat, ut dixi, senex, sed quasi postquam peccare
 cessauit; perficit puer, sed paene cum adhuc peccare non
 10 coepit. ille ante peccauit, hic postea. ille multo peccato aedi-
 ficare non meruit, iste multum peccando quod aedificauerat
 dereliquit. et inter haec mi¹rabiliter sibi ordinatio sancta 7
 disposuit, ut inter duas aetates, quod perpetuum in homine ^{p. 613}
 esse non poterat, pro captu temporis inueniret. uterque ali-
 15 quando non peccauit, tamen uterque sine peccato esse non
 potuit: ut sit Deus uerax, omnis autem homo men-
 dax, sicut scriptum est; uani filii hominum, men-
 daces filii hominum in stateris.

Habentes utique gratiam et adiutorium Dei, tamen sine 25
 20 peccato esse nec obtinere Dauid nec Salomon ualuit custodire;
 et Iouiniani filius, ut omnipotens Deus pro ipso discipulisque
 eius tantum rerum ordinem mutet, sperat! quod si factum
 forte non fuerit, Deum impossibilitatis accuset? 'potest, inquit, 2
 homo esse sine peccato, tamen cum Dei adiutorio'. quid

AVCTORES 3 *Psalm. 88, 25* 4 *Paral. 1, 28, 6* 16 *Rom.*
 3, 4 (scriptum est: *Psalm. 115, 11*) 17 uani *sqq. Psalm. 61, 10*

1 cunctis] iunctis Σ^2 || utr*^sque (eras. i aut o) Φ^1 || ad om. Φ^1
 2 utrique (tri in ras. m. 2, ///s m. 1) Φ 4 elige Φ^1 5 ei] eū
 Σ illi Ψ || pparat*** (uid. fuisse pparauit) Ψ 6 perficit puer]
 puer perficit T 7 sanctum] secundum ΣT || sanctus] sc̄d ex ses
 corr. m. 1 X 8 preparat Φ 9 sed] sed tamen v || poene Φ
 10 cepit TX Ψ || hic s. lin. add. m. 1 aut 2 X 11 multo (o in a
 corr. X) ΣTX || peccato Σ 12 dereliquit T 14 temporis] te-
 poris T 17 uane $\Sigma T \Phi X^1$ 20 cē (prius e corr., ex c ut uid.)
 Φ || optinere Ψ 22 ordine sed cum ras. supra e X || ante sperat
 rasura 5 litt., in qua uid. fuisse Vt*que, tertia litt. aut e aut o (non
 i) fuit Φ 23 impossibilitatis Ψ || inquit TX

faciam? tolerabo interim pannum nouum uestimento ueteri
 conligatum, donec emendationis miserae falsitatem peior scissura
 patefaciat. concedo enim, ut contra duces ueritatis loquentis
 cum dixerit 'potest homo si uelit', dixisse uideatur 'potest
 3 homo cum adiutorio Dei'. nunc demum mihi ueluti ad exor- 5
 dium propositionis sermo reuocandus est et paulisper iniuriae
 dolore seposito cum reuerentia disputandi ad celsitudinem
 4 capitis recurrendum. caput enim nostrum est Christus Iesus,
 quem, sicut apostolus ait, proposuit Deus propitiati-
 onem per fidem in sanguine ipsius ad osten- 10
 sionem iustitiae, propter remissionem praecedentium delictorum,
 in sustentationem Dei et ostensionem iustitiae eius in hoc tempore,
 ut sit ipse iustus et iustificans eum, qui ex fide est Iesu.
 5 itaque propitiator per fidem in sanguine suo positus ad 15
 ostensionem formamque iustitiae ipse est mediator Dei et
 hominum, homo Christus Iesus. de quo Iohannes usque
 ad ipsam paene inaccessibilem lucem introductus exclamat:
 in principio erat Verbum et Verbum erat apud
 Deum et Deus erat Verbum. hoc erat in principio 20
 6 apud Deum, omnia per ipsum facta sunt. ac post
 paululum exposita diuini operis ueritate subiungit: et Verbum
 caro factum est et habitauit in nobis; et uidimus
 gloriam eius, gloriam tamquam unici nati a Patre,

AVCTORES 9 Rom. 3, 25 et 26 16 Tim. 1, 2, 5 19 Ioh.
 1, 1—3 22 Ioh. 1, 14

1 interim (teri m. 1 in ras.) Σ 3 patefaciat (patef in ras. m. 1;
 prima fuisse s aut f uidetur) Σ || enim (e ex 1 corr. et supra emen-
 datio erasa) Ψ 7 se***posito (e ex 1 corr. et 2 aut 3 lin. erasae;
 uid. fuisse supposito) Ψ 8 capud T 9 proposuit d. propitiati-
 onem] posuit deus propitiatorem 18 § 6, cf. infra § 5 10 osten-
 sionem | iustitiae eius (omissis 11 propter remissionem — 12 et osten-
 sionem iustitiae) Σ 12 substentationem ΦΨ subtentationem T
 18 inuteroductus Φ¹ 21 ac] at Ψ 22 ueritate* (eras. m) X
 23 habitabit Σ¹TΦX¹ 24 gloriam eius gloriam] scripsi, gloriam eius
 Σ honorem eius gloriam TΦXΨv || tanquam X

plenum gratiae et ueritatis. qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui tamquam agnus coram tondente sic non aperiens os suum, cum flagellatus crucifixus et mortuus est, qui aculeum p. 614
 5 mortis edomuit, qui a mortuis resurrexit, qui captiuam ducens captiuitatem ascendit in caelos. hic est uni-7
 genitus in patre, primogenitus in multis fratribus; in quo est omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. hic ergo Dominus Christus, hic, inquam, filius Dei, in uirtute
 10 Patris et gloria quae in principio condidit et redemit in medio, etiam in nouissimo iudicabit.

Itaque post conditionem uniuersae, quae secundum uolun-26
 tatem eius extitit, creationis compositis modum rebus inposuit, ut quod rationale factum fuerat ratione subsisteret, et quod
 15 libero donarat arbitrio, ne in licentiam perditionis excurreret, praecepti lege restrinxit: ut cum creatura creatorem et domini 2
 donum agnosceret et praecepti stabilitatem, in subiectione lapsus libertatem prospiciens ad hoc tantum ipsa libertate uti uellet, ut per eam seruitium quo regeretur eligeret digno
 20 habitus iudicio, ut ex prudenti seruitute defensionem, ex libera uoluntate mereretur mercedem, confirmante apostolo, qui ait: si enim uolens hoc ago, mercedem habeo. *fiant* duo 3
 luminaria magna' omnipotens Deus dixit et facta sunt, praecepitque, ut diuidant diem ac noctem et sint in signa et

AVCTORES 1 qui—2 eius *Petr.* 1, 2, 22 2 tamquam—4 suum
Isai. 53, 7 5 *Ephes.* 4, 8 7 *Rom.* 8, 29 || in quo *sqq.* *Coloss.*
 2, 9 22 *Cor.* 1, 9, 17 || *fiant*—p. 646, 1 annos *Gen.* 1, 14 et 16

1 gratiae] $\Sigma T \Phi X$ gratia Ψ gloria v || ueritatis] Σ ueritate $T \Phi$
 $X \Psi v$ 2 tanquam X 3 sic] se Σ || aperuit Ψ 4 cum]
 qui Σ^2 || aculeum X 7 in patre] a patre Ψ 12 conditionem]
 $\Sigma T X \Psi$ condicionem Φ 13 extitit Ψ || compositis Ψ compositionis
 shg || imposuit Ψ 14 fuerat (a *ex i corr.*) Ψ 16 retrinxit
 Σ^a || creatura *om.* Σ || **creatorem (*erasum* &) Φ 17 subiectionē
 Σ 18 **libertatem (*eras.* in) Φ || libertate ipsa Ψ 19 regene-
 retur $T \Phi X$ 20 ut ex (ut s. s. *m. ut uid.* 2) Φ || ex libera] ita ex
 libera v 21 mereretur mercedem] Σ mercedem $T \Phi X \Psi v$ 22 *fiant*
 duo] *scripsi* duo *codices et edd.* 23 magna luminaria $T \Psi$ || deus
om. Σ || precepitque Φ 24 signa] signem T

tempora et dies et annos. numquid haec semel decreta distinctio non usque in praesentem permanet diem? et tamen haec ipsa, quae sic ordinato motu feruntur, creatori mutare cum uelit, potentia inerat, si ratio non teneret: quoniam in omnibus potentiae Dei ratio coniuncta est. si enim esset apud 5 creatorem mutatio operum, qualiter a creatura expectari posset 4 obseruatio mandatorum? iussum a Deo est, ut germinet terra herbam, faenum lignumque fructiferum. hoc etiam nunc annuis uicibus incessabili parturitione custodit; et tamen iratus saepissime Deus terrae fructus negata imbrum 10 ubertate diminuit et quod auferre in totum potuit maluit castigare, ut et correptionem plaga ostenderet et ordinem 5 natura seruaret. fecit Deus hominem de limo terrae et uitalis spiritus insufflatione uiuentem posuit in paradiso deliciarum, libero insuper donauit arbitrio *uinxit*que man- 15 dato medio immortalitatis et mortis; quamuis adserant tui, p. 615 qui abundantiora de pectore tuo uenena suxerunt, mortalem eum fuisse factum nihilque eidem damni ex transgressione contigisse praecepti. at uero praeuaricante homine terra maledicitur, laboribus ac doloribus homo ipse coonustatur, ut in 20 sudore faciei panem adquirat iubetur, nota mortis circumscribitur, donec in terram, de qua sumptus est, reuertatur;

AVCTORES 7 *Gen. 1, 11* 13 fecit — 15 deliciarum *Gen. 2, 7*
 et 8 19 — 22 *Gen. 3, 17 — 19*

1 nunquid Ψ 2 presentem Σ || diem permanet Ψ 8 fenum
codices 10 deus saepissime Ψ || saepissime Φ || negata] *v* negat
 $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ || ymbrium Ψ 12 correptionem] $\Sigma\Phi X$ correctionem
 $\Gamma\Psi v$ 13 naturae Γ 14 uitale Γ^i || paradyso $\Sigma\Gamma$ 15 de-
 liciorum Φ^a || uinxitque] *scripsi* circumque $\Sigma\Gamma\Phi X^i$ circūq: *in* cinctūq:
corr. Ψ in mg. r. (i. e. require) et supra hoc † circūsc: (i. e. uel circum-
 scri[p. . . , cf. *lin. 21*]) *m. ut uid. 2 X* circumdatumque *v*; cf. § 1 *extr.* ||
 mandato (o *in ras. 2 aut 3 litt.*) Ψ 16 immortalitatis Ψ || quamuis
 asserant (3 *aut 4 litt. spatio relicto*) Ψ 17 habundantiora $\Gamma\Phi X\Psi$ ||
 tuo] suo ΓX 18 eum (e *ex c factum uid.*) Φ || nichilque $X\Psi$ nihil
 Φ^a || dampni $\Gamma\Phi X$ || transgressione Γ 20 ipse *om.* Ψ || ut] et ut
 Σ 21 faciei (f *ex t corr.*) Ψ

eicitur Adam de paradiso, generat filios trahentes secum seminibus infidelis originale peccatum; peccat humanum genus; Deum quoque paenituit quod hominem fecisset in terra.

O Domine, sustine paulisper stultitiam meam, donec, qui **27**
 5 sibi sapiens et prudens uidetur, erubescat et sentiat imprudentiam! peccante uno homine, ex quo in uniuersam successionem dira contagia transierunt regnumque in uniuersos mortis inualuit, paenitet te, irasceris, doles et, usquequo Verbum caro factum passione, cruce ac morte opus habeat, commoueris. forte satius fuerat unum deleri ilico peccatorem et **2**
 10 mox alium secunda plasmatione substitui, quo ab omni sorde libera et immaculata propago descenderet. an haec te, omnipotens Deus, quia non fecisse agnoscimus, non potuisse credimus? o Petre, super quam petram Christus suam fundauit **3**
 15 ecclesiam, et o Paule, qui fundamentum posuisti, praeter quod aliud nemo potest ponere, quod est Christus, beati apostoli, columnae et firmamenta ueritatis, uos saltem huic, qui consiliarius Deo est et mediator, sacris respondete sermonibus! ait Petrus: benedictus Deus et pater domini nostri **4**

AVCTORES 1 eicitur — paradiso *Gen. 3, 23 sq.* 3 Deum — terra
Gen. 6, 6 14 Petre *sqq. Matth. 16, 18* 15 Paule — 16 Christus
Cor. 1, 3, 11 19 *Pet. 1, 1, 3-5*

1 paradyso $\Sigma\mathcal{R}\Phi$ 3 deus (d̄s \mathcal{T}) $\mathcal{R}\Phi X^1\mathcal{P}$ || penituit $\Sigma^1\Phi$
 poenituit Σ^2 || fecisset (iss *in ras.*) \mathcal{P} || terram ΦX 5 sibi *om.*
v || sentiat (t *fin. in ras., in qua fort. fuit m*) \mathcal{P} || imprudentiā* (t
aut e erasa uid.) Φ imprudentiā \mathcal{P} inpudentiam $\Sigma\mathcal{T}X$ 8 penitet
 $\Sigma^1\Phi$ poenitet Σ^2 || dolet X^a 9 passionem \mathcal{T} passiōē $\Sigma^a\mathcal{R}\Phi X^t$
r̄ i. e. require et i passiōē crucis > mortis sustneat (sic) m. 1 aut 2 in
margin. X || ac] a $\mathcal{R}\Phi X^t$ || morte (o *in ras.*) \mathcal{P} 10 sati⁹ fuerat *in*
ras. \mathcal{P} || deleri Φ^2 || et] ut *hg* 11 alium] Φ^a alius $\Sigma\mathcal{T}\Phi^b X\mathcal{P}v$ ||
post plasmatione ponc uersum esset add. m. ut uid. 2 X || substitui
scripsi substitutus $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ substitueretur $\mathcal{P}v$ 12 immaculata \mathcal{P} || an
hec te in ras. minore \mathcal{P} || an] $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ ad c at *fshg* || deus omni-
 potens c 14 super] supra *v* || quem X^a 15 praeter *om.* $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ ||
 quod] quo* (*eras. d*) X 16 quod] *scripsi* praeter (*preter* $\Sigma^1\mathcal{R}X$) quod
 $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ qui $\mathcal{P}v$ || christus] christus iesus $\mathcal{P}v$ 17 colonne Σ^1 ||
 firmamenta (*firm in ras.*) \mathcal{P} 18 deo *om.* Φ || est et mediator] ē
 exmediator X^1 ēē mediator Φ^1 || resplendet \mathcal{P}

Iesu Christi, qui per magnam misericordiam suam
 regenerauit nos in spem uitae per resurrectionem
 a mortuis domini nostri Iesu Christi, in here-
 ditatem incorruptibilem et incontaminabilem, con-
 seruata in caelis uobis, qui in uirtute Dei custo-
 dimini per fidem in salutem paratam reuelari in
 5 tempore nouissimo. deinde Paulus, uas electionis, profert
 thesauros salutes et ait: benedictus Deus et pater
 domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in
 omni benedictione spiritali in caelestibus in Chri-
 10 sto, sicut elegit nos in ipso ante mundi consti-
 tutionem, ut essemus sancti et immaculati in con-
 spectu eius in caritate, qua praedestinauit nos in
 adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum,
 secundum propositum uoluntatis suae, in laudem 15
 gloriae suae, in qua gratificauit nos in dilecto,
 in quo habemus redemptionem per sanguinem
 p. 616 eius, remis'sionem peccatorum, secundum diuitias
 gratiae eius, quae superabundauit in nobis in omni
 sapientia et prudentia: ut notum faceret nobis 20
 sacramentum uoluntatis suae secundum bonum
 placitum eius quod disposuit in eo dispensatione
 plenitudinis temporum, restaurare omnia in Chri-
 28 sto, quae in caelis et quae in terra sunt. dicit

AVCTORES 8 *Ephes. 1, 3—10*

1 qui per magnam — 3 Christi] per quem uocati estis *v* 3 here-
 ditatem (, fort. *m. 2*) Σ hereditatemque Ψ 5 uobis] *scripsi*
uos codices et edd. 7 paulus** (u? an o? et t erasae) Φ 9 iesu
om. Ψ 10 spiritali *hg* 11 in ipso *om.* Σ 12 immaculati
 Ψ 13 qua (a *ex corr.*) Φ qua (*supra a eras. ~ ut uid.*) Σ ; qui
corr. g || predestinauit Φ 14 adobtionem Φ || per| (*er m. 2 in*
ras.; sic!) Σ 16 gloriae] gloriae gratiae *corr. g* || dilecto filio suo
v 19 superhabundauit $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ 20 nobis faceret Ψv 22 qđ
 (*đ in ras. m. 1*) *X* || dispensatione] $\Sigma\Gamma\Phi X$ in dispensatione Ψ in
 dispensationem *v* 23 instaurare Ψ (*cum Vulg.*) 24 sunt ante
 et quae traiecerunt $\Gamma\Psi v$

Petrus in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo; testatur et Paulus, quod proposuit in eo in dispensationem plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo; et nunc nobis nescio quis quasi rana e
 5 caeno emergit et personat: 'quid mihi est expectare tempus, expectare iudicium. Deus si potest, semper potest: si semper potest, personarum acceptor non est'! potest ergo et modo 2 potest et in te uere personarum acceptor probandus, si, quod in omnibus potest et utique acturus in tempore suo est, in
 10 te solo ante tempus faceret, quod neque in Moyse fecit, cui unum tantummodo in hac uita peccatum exprobrauit et tamen ante mortem remisit, quem ob hanc culpam mori iussit, ne terram repromissionis intraret. audiat ergo Salomonem super 3 ordinatione temporum et Dei constitutione testantem: omnia
 15 tempus habent et suis spatiis transeunt uniuersa sub caelo. tempus nascendi et tempus moriendi. tempus plantandi et tempus euellendi quod plantatum est. tempus occidendi et tempus sanandi. deinde alio loco dicit: uidi sub sole in loco iudicii im- 4
 20 pietatem et in loco iustitiae iniquitatem et dixi in corde meo: iustum et impium iudicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit. quamobrem, o homo 5 uacue, si quam fiduciam habes, patienter expecta ordinem Dei, quem dignatus est et ipse Dominus expectare qui fecit: factus sub lege, qui fecerat legem. audi ipsum tibi dicentem: non est uestrum scire tempora, quae Pater posuit

AUCTORES 14 *Ecclesiastes 3, 1—3* 19 *Ecclesiastes 3, 16 et*
 17 24 *Gal. 4, 4* 26 *Act. 1, 7*

1 petrus] petro Σ¹ 3 dispensatione Σ 4 in x̄ (i. e. christo)
 in ras. Ψ || nobis om. Ψ || e] et ante ras. Φ 5 caeno] TΦ
 ceno ΣXΨ 8 te] Ψv me ΣTΦX || probandus (b ex corr.) Φ
 13 repromissionis T || intrauit (cum interrogandi signo) Σ || audi**
 (eras. at) Σ 14 ordinationem TΦX || constitutionem TΦX
 17 et] sic > Φ om. ΣTX || euellandi ΦX¹ 18 et] sic > Φ om.
 ΣTXΨ (·XΨ) 19 alio] in alio Ψ 22 omni Ψ (item codex
 Amiat.) 24 quam ΣTΦX¹ 25 audi (di in ras.) Ψ 26 tempora]
 tempora uel momenta Ψ (cum Vulg.)

6 in sua potestate. aut si uis apertius accipere testimonium,
 quia cum utique possit Deus tamen pro ipsa sui ordinatione
 non faciat, dicit ad Petrum: an putas non posse me modo
 rogare Patrem meum, et exhibebit mihi plus quam
 p. 617 duodecim legiones angelorum? sed quomodo con- 5
 7 plebuntur Scrip^turae, quia sic oportet fieri? uides
 ergo, quia operator temporis temperat uirtutes et ratio dispo-
 sitionis miscet potentiae patientiam. deinde ait Dominus:
 reconde gladium in theca. fieri enim non potest,
 ut calicem quem dedit mihi Pater non bibam illum. 10
 8 et tamen Deus nihil non potest, nec est quicquam quod non
 faciat nisi forte quod nolit, non oporteat, non proponat. lo-
 quitur Paulus ad Thessalonicenses, significans de aduentu
 Antichristi: non retinetis, quod cum adhuc essem
 apud uos, haec dicebam uobis? et nunc quid de- 15
 9 tineat scitis, ut reueletur in suo tempore. tanta uis
 est decreti Dei et tam irreuolubilis status constitutorum in
 suis quibusque causis temporum, ut propter electos suos dies
 saeculi adbreuiari dixerit Dominus non auferri; ut faceret
 temporum statutorum pro maiestate plenitudinem, pro pietate 20
 breuitatem, simulque et compendium misericordia caperet et
 10 numerum mundus impleret. et tu uis iam — ecce ego cum
 dolore misericordiae loquor — tu inquam uis, o homo similis

AVCTORES 3 *Matth.* 26, 53 et 54 9 *Ioh.* 18, 11 14 *Thess.*
 2, 2, 5 et 6 18 propter — 19 adbreuiari *Matth.* 24, 22

3 an] aut $\Sigma\Phi X\Psi$ 5 duodecim] $\Sigma\Psi$ XII \mathcal{T} -x- milia (*lincola*
sub milia subducta) Φ ·xv· (*i. e. ut uid. XII quamquam u non II scr.*
est; quinarium enim numerum sic v notare solet) X || *legiones (*una*
lin. uel litt. erasa; le ex n aut u corr.; fuisse potest fu) Ψ || com-
 plebuntur $\Sigma\Phi X\Psi$ 7 operator (*erator m. 2 in ras. ex a et quattuor*
ut uid. litteris) Φ || uirtutes] posse uirtutes *sed posse linea subducta*
del. Φ 9 gladium] gladium tuum Ψ || teca Σ 11 nichil $X\Psi$
 13 tessalonicenses \mathcal{T} 14 antichristi \mathcal{T} 17 irreuolubilis Ψ
 18 quibusque] quibus $\mathcal{T}\Phi X^1$ 19 scilicet $X\Psi$ seculi \mathcal{T} || ut] et ut Σ
 20 pro pietate] pprietate *ante ras.* X 21 compendium $\Sigma\mathcal{T}X\Psi$
 22 impleret $\Sigma\Phi X\Psi$

mei, ut tibi homines in hoc praesenti tempore, quod nusquam
 antea dictum in sacris uoluminibus inuenitur, quemquam sine
 peccato esse respondeant et, si in hoc forte consenserint, de
 die momentoque subscribant, nouam calumniae machinam in- 11
 5 struens, ut, quod non fieri dicimus, non posse fieri dixisse
 uideamur, et in quo praecipue operantem in dispositione quam
 statuit omnipotentiam praedicamus, ne inpatienter infamare
 inpotentiam iudicemur? uanum, quaeso te, furorem abice,
 quoniam hoc ipsum ad peccatum proficit, de quo abstergendo
 10 possibilitatem temporis, non clementiam iudicis uideris cogi-
 tasse.

Hactenus de potentia Dei, quam praedicamus et colimus, 12
 et de praefinitione temporum, quae profundissimo ipsius sunt
 statuta consilio, dixisse sufficiat; de qua, etsi plura quae sunt
 15 sanctorum scripta non essent, daemonum saltem responsio sola
 sufficeret, qui propria damnati conscientia uociferantur ad
 Dominum. quid tibi et nobis, fili Dei? quid uenisti
 ante tempus perdere nos? quos cum intellegas de con- 13
 stitutione iudicii confitentes, cape certissimum ipsius contra
 20 te exemplum. si illos in oppressione miseri hominis compre-
 hensos ultimo tunc iudicio intellegis esse damnatos: accipe p. 618
 et te ipsum hic inperturbabili emundatione purgandum; sin

AVCTORES 17 *Matth. 8, 29*

1 presenti Σ || nusquam] ΦX numquam Σ nunquam $\Upsilon \Psi v$
 4 calumnie Φ^b calumne Φ^a 6 praecipue Φ || dispositione] $\Sigma \Phi X$
 dispositionē (o prior et e in ras.; ~ potest ex corr. add. esse) Ψ
 dispositionem Υv 7 ne om. $\Phi^1 X$ 8 impotentiam Ψ per in-
 potentiam X^2 10 possibilitatis $\Sigma^1 \Upsilon \Phi X^1$ possibilitati et pone hunc
 uersum nota x Ψ || iudicis uideris] X^2 iudicis $\Sigma \Upsilon \Phi X^1 \Psi v$
 12 actenus $\Upsilon \Phi X^1$ 15 demonum $\Upsilon \Phi X \Psi$ || saltem] $\Upsilon \Phi X \Psi$ saltem
 Σ 16 dampnati $\Sigma \Phi X$ 18 intelligas Ψ 19 iudici Σ^1 ||
 confitentes] Σ *Cotelerius* (*Mon. eccl. III p. 526*) *g* confidentes $\Upsilon \Phi X \Psi v$
 20 obpressione Φ || miseri] $\Sigma^{pr} \Phi^{pr} X$ *Cotelerius g* miserit $\Upsilon \Phi^{pr} \Psi$ et ut
uid. $\Sigma^{or} v$ || hominis] $\Sigma^2 \Phi^{pr} X$ *Cotel. g* homines $\Sigma^1 \Upsilon \Phi^{or} \Psi v$ || comprehensos
 ΥX conphensos Σ cōphensos Ψ 21 dampnatos $\Sigma \Upsilon \Phi X$
 22 emendatione *h*

autem, ut legitur, patientia Dei adhuc illis liberum indulget arbitrium: adhuc et te crede temptandum.

29 Nunc ad aliam strictim transeo quaestionem, quam tu aduersus omnes catholicos uibrare saepius diceris. nam etiam in epistula tua illa lucubratissima haec ipsa uel intellegere uix 5 potuimus. ita ista, inquam, ad Demetriadem puellam, ut audio, sacram et sanctam homo uerecundissimus scribere non erubuisti, docens, ut credo, reuerentiam castitatis sub strophā Ioseph et luxuriantis dominae suae, ubi dixisti, contempta frequenter domina propiores adulescenti tendit in- 10 sidias, secretum ac sine testibus manu impudens adprehendit, inopportunam historiam obscenissimo sermone 2 contexens; quamquam hoc quod neque apte neque decore dicitur, tibi imputare non debeamus, cui neque natales dederunt, ut honestioribus studiis erudireris, neque naturaliter prouenit, 15 ut saperes, sed illis dictatoribus tuis, qui miserum sensum miserrimo sermone conscribunt et te legendum cachinnis quasi 3 titulum confusionis exponunt. inter haec ergo huiusmodi sensum in eadem epistula indigestis sermonibus eructasti, quod plerique nostrorum dicerent, Deum malam hominis condidisse 20 naturam. quod etiam ille Phineus tuus pedetemptim nobis

AVCTORES 9 *Pelagius Epist. ad Demetriadem c. 5 (Augustini opp. ed. Ben. t. II app. pag. 7 C)* 19 *Pelagius l. l. c. 3 pag. 6 C*

3 questionem *codices* || \ddot{q} (*i. e. quam*) tu *corr. ex citū ut uid.* Ψ
 4 sepius Σ^1 || *ad uersum* in ep̄la — 5 *intelle adscr. m. 1 in marg. R. (referendum ad epistulam) in X* 5 ep̄la Σ || tua] sua $\Sigma\Gamma\Phi X$ || ipsa ul' (psa ul' *in ras. paullo angustiore*) Ψ ipsa ut $\Sigma^a\Gamma X$ ipsa Σ^b Φv || intellegerem $\Sigma^a\Gamma X$ intellegeres (*sed es rasura mutatum in ē*) Φ
 6 isti $\Gamma\Phi$ 7 uerecondissimus Γ 8 doces Γ || strophā] trophia X^1 || et *om. v* 9 domine $\Gamma X\Psi$ || contemta Ψ 10 propiores Ψ^b propioris Φ^a proprii oris $\Sigma\Gamma\Phi^b X\Psi^a$ || adulescenti ΦX adulescenti* (*s ut uid. eras.*) Ψ || insidias tendit *Pelagius in ed. supra l.*
 11 secretum] in secreto *Pel.* || ac] & (*supra & rasura*) Ψ || impudens Ψ 12 adprehendit $\Sigma\Phi X$ apprehendit Ψ || inoportunam $\Sigma\Phi X\Psi$ Inoportuna Γ || obscenissimo] *codices* 14 imputare Ψ imputari $\Sigma\Phi X$ imputari Γ 17 te *in tibi m. ut uid. 2 corr. X* || legentem Ψ 19 ep̄la Σ 20 hominis] ΦX hominibus $\Sigma\Gamma^2\Psi v$, *om. \Gamma^1*
 21 phinees Ψv finees $\Sigma\Gamma\Phi X$; *in marg. ioh̄ tangit hierusa*] ep̄m Σ^2

temptauit intendere: unde breuiter primum profiteor, deinde respondeo. ante tribunal Christi in dextera inter agnos Dei 4 non sit dignus adsistere nec mereatur uidere Dominum in regione uiuorum nec in gloria resurrectionis uita Iesu 5 manifestetur in mortali corpore eius, qui dicit Deum aliquam malam uel hominis uel cuiusque rei condidisse naturam, uel qui liberum in aliquo tollit arbitrium, cum scriptum legerit: omnia quaecumque fecit Deus, bona ualde. et de libero hominis arbitrio scriptum est: Deus 5
 10 creauit hominem inexterminabilem et reliquit eum in manu consilii sui. caece et maligne — aliter enim tibi loqui nequeo, sensum dominicae auctoritatis, sensum propriae fragilitatis, sensum communis intellegentiae non habenti —, nos naturam hominis infirmam dicimus esse, non malam. nam
 15 si mala esset, bonum omnino non caperet; nunc uero cum genuino affectu concupiscat bo'num et adhaereat bono malum- p. 619 que omnino fugiat, ubi in ea malam dicendum est esse substantiam? Dominus clamat: spiritus quidem promptus, 6 caro autem infirma. clamat Abraham: ego autem terra 20 et cinis. clamat Iob: homo putredo et filius hominis uermis. clamat Esaias: o miser ego, quoniam conpunctus sum, quia, cum sim homo et in munda labia habeam, in medio quoque populi in munda labia

AVCTORES 4 *Cor.* 2, 4, 11 8 *Gen.* 1, 31 9 *Sap.* 2, 23
 10 et reliquit *sqq.* *Ecclesiasticus* 15, 14 18 *Matth.* 26, 41
 19 *Gen.* 18, 27 20 *Iob* 25, 6 21 *Isai.* 6, 5

3 assistere Ψ || uidere dominum] dominum] uidere Σ 5 mortali] mortale \mathcal{T}^1 6 cuiusquam X^2 7 arbitrio Φ^a 8 quaecumque X 10 reliquit $\mathcal{T}\Phi$ 11 caece] Caece (aec *in rasura m.* 1) Σ 13 communes \mathcal{T}^1 14 no'is (n *eradi coepta est*) X 15 cum] com \mathcal{T} 16 adhaereat $\Sigma^1\mathcal{T}\Phi X\Psi$
 17 malam] $\Sigma^2\Phi X$ malū Σ^1 mala Ψv || dicendum] $\Sigma^1\mathcal{T}\Phi X$ dicenda Ψv || substantiam] $\Sigma^1\mathcal{T}\Phi X$ substantia Ψv 18 promptus ΦX promptus est v 21 isaias $\Sigma^2\Psi$ || ego] ego homo Ψ || compunctus $\Sigma\Psi$ 22 in munda Ψ 23 *haec* habeam in medio quoque populi in munda labia *om.* $\Sigma\Phi^1$

7 habentis habitem. clamat Hieremias: anima in angustiis, et spiritus anxius clamat ad te: uide Domine et miserere. clamat Abacuc: custodiui me et expauit uenter meus a uoce orationum et intra me turbata est habitudo mea. clamat Dauid: exaudi me 5 in tua iustitia et non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo 8 omnis uiuens. clamant omnes apostoli infirmitatis timore turbati: Domine, libera nos, perimus. clamat Iohannes: si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et ueritas in nobis non est. clamat 9 Iacobus: in multis enim offendimus omnes. clamat Paulus: infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. et ut generaliter uniuersorum clamet 15 infirmitas, clamat Spiritus Sanctus in sanctis: omnis caro faenum et gloria hominis sicut flos faeni. faenum aruit, flos decidit; uerbum autem Domini manet in aeternum.

30 Contra has tam splendidae perspicuasque diuinorum nubes 20 testimoniorum audiat laborans in gemitu suo mundus uniuersus Pelagium reclamantem atque humili ueritati non solum uer-

AUCTORES 1 Hieremias] *Baruch* 3, 1 et 2 3 *Hab.* 3, 16 (cf. LXX) 5 *Psal.* 142, 1 et 2 9 *Matth.* 8, 25 10 *Ioh. cp.* 1, 1, 8 12 *Iacob.* 3, 2 13 *Rom.* 7, 24 et 25 16 *Isai.* 40, 6 et 8

1 habitem] $\Sigma\Gamma\Phi X$ habito Ψv (cum *Vulg.*) || ieremias Ψ 2 uide| audi *Vulg.* 3 abacuc Σ abacuch Ψ || custodiui me] *codices* custodiui v 4 oratione T^1 || et *om.* Ψv 6 iuditium T^1 iudicio Φ^a iuditio T^1 8 infirmitatis (it s. s. m. 1 aut 2) X 12 multis (s ex 1 corr.) Ψ || omnes *om.* $T\Phi X\Psi$ (non Σ) 13 liberabit] $\Phi X\Psi v$ liberauit $\Sigma\Gamma$ 15 uniuersorum (sic) X || clamet] clamet $T\Phi X^1$ 17 faenum] ΦX fenum $\Sigma\Psi$ foenum T || feni Ψ foeni T || fenum Ψ foenum T 19 eternum Φ 20 nubes (nu ex im ut uid. corr.) Ψ 21 testimoniorum (o posterior ex ù corr. m. 1) Σ 22 pelagius X^1 || ueritate $\Sigma^1 T$ || non solum uerborum] uniuersorum X^1

borum impudentia sed etiam scriptorum cauteribus resistantem. ait enim in epistula, quam supra nominauimus: uerum e 2 contrario remisso ac fastidioso animo superbiorum ac nequam seruorum more in os Domini reclamamus, et dicimus 'durum est, arduum est, non possumus; homines sumus, fragili carne circumdamur' et — o caecam insaniam! — et — o profanam temeritatem! — duplicis ignorantiae accusamus scientiae Domini, ut 'uideatur nescire quod fecit, nescire quod p. 620 iussit et quasi oblitus fragilitatis humanae, cuius auctor ipse est, inposuerit homini, quod ferre non possit. quid, rogo, hac praesumptione feralius? 3 quid hac increpatione peruersius? exprobras Ecclesiae catholicae, cuius nos uiscera sumus, quod quasi dicere desperando 15 uideatur, quod Deus auctor hominis inposuerit homini quod ferre non possit: cuius tamen fidelissima est et ore et humilitate professio, Deum et primo omnia possibilis praecipisse et nemine tamen possibilis complente — propter quod subditus fit omnis mundus Deo — postea pondus praeepti substituta

AVCTORES 2 *Pelagius Epist. ad Demetriadem c. 16 p. 11 E*

1 impudentia Ψ || scriptorum *om.* $\Upsilon\Psi v$ || cauteriis ΣX^2
 2 epla Σ 3 fastidioso ac remisso *Pelagius* || remisso (s *alt. ex i corr. et o in ras.*) Ψ remissio $\Sigma \Upsilon \Phi X^{ar}$ || superbiorum ac nequam seruorum more in os] *Pelagius ed. Ben.* (ac *male om. Vallarsi in Hier. opp. 11, 2 p. 14*) 4 ac neque (neq: Σ) morei nos $\Sigma \Phi X^1$ ac neq. more inos Υ *in marg. R.* (i. e. require) *m. 1 et 1* ac neq. (i. e. nequam) monitis *m. 2 X* ac nequam] ore nos (*m in ras. m. 2, equa redintegratae m. 2, sub q et u puncta duo erasa*) Ψ ac nequam ore nos v || domino Ψv 6 fragili* (*erasa ut uid. s*) X || circumdamur X circumdamus Υ || et *utrumque om. Pel.* 7 cecam Υ || infamiam Ψ || profanā (*of in ras. m. 1*) Σ 8 duplici ignorantia *Pel.* || scientiae dominum] deum scientiae *Pel.* 9 qd fecit. nescire qd *in ras. m. 1* Σ 10 et *om. Pel.* 11 inposuerit Ψ || quod] mandata quae *Pel.* 12 possit (*sit in ras. m. 1*) Σ 14 desperando Φ^1 15 inposuerit X^1 et *m. ut uid. 2* Ψ posuerit $\Sigma \Upsilon \Phi X^1 \Psi^1$ 16 ē & *in ras. angustiore* Ψ 17 et *om.* Σ || primo] Ψv primum $\Sigma \Upsilon \Phi X$ 18 neminem $\Sigma \Upsilon \Phi X$ || complentem ΦX 19 fit] $\Upsilon \Phi X \Psi^{ar}$ sit $\Sigma \Psi^{ar} v$ || praeepti (*i ex a corr.*) Ψ || substituta (*tu s. s.*) Φ

5 gratiae indulgentia subleuasse. uerumtamen tu, serue nequam
 et maligne, qui quod tibi dominus tuus remisit, *a* conseruis tuis
 conaris exigere: tuum primum sensum discutio et meum postea
 6 si uidetur explano. tu qui non posse ferri onus legis dixisse
 quosdam arguis, ergo tu *te* ipsum ferre posse confidis? o miser, 5
 qui secundum quod scriptum est dicis in corde tuo: diues
 sum et ditatus sum et nullius rei egeo, et nescis quia
 tu es miser et miserabilis et pauper et caecus et
 7 nudus. numquid ad te locutus est Christus 'amen dico
 tibi, non tibi reuelauit caro et sanguis, sed pater 10
 meus qui est in caelis'? numquid tibi dixit 'tu uoca-
 beris Cephas'? numquid tibi spondit 'super hanc
 8 petram fundabo ecclesiam meam'? adtende enim quid
 Petrus apostolus Spiritu Sancto docente commoneat, qui ait:
 et nunc ergo uos quid temptatis Deum, inponere 15
 iugum collo discentium, quod neque patres nostri
 neque nos ipsi potuimus portare? sed gratia do-
 mini nostri Iesu Christi credimus nos posse saluos
 9 fieri, sicut et illi. Petrus apostolus dicit, quia ille uere
 Deum temptet, qui nunc homini onus legis moliatur inponere; 20
 contra autem tu obicis et minaris, quod ille criminetur in-
 iustitiae Deum, qui per confessionem propriae infirmitatis ad

AUCTORES 1 serue — 3 exigere *Matth. 18, 32 et 33* 3 sq. *cf.*
 32 § 1 6 *Apoc. 3, 17* 9 *Matth. 16, 17* 11 *Ioh. 1, 42*
 12 *Matth. 16, 18* 15 *Act. 15, 10 et 11*

1 ueruntamen *XΨ* 2 maligne (e *in ras. m. 2, ex ae ut uid.*)
 Σ malignae Φ || a *om. ΣΓΦΧΨν* 3 primum sensum] sensum
 primum *T* 4 ferre *ΣΓΦΧν* 5 tu te] *scripsi tu (s. s. t te) Ψ*
 tu *ΣΓΦΧν* || posse] te posse Σ || |se confidis — 6 dicis *in ras. Ψ*
 6 dicis (c *m. 1 ex r ut uid. corr.*) *X* 7 ditatus sum] *ΣΦΧ* ditatus
ΓΨν || rei (i *radendo ex n corr.*) *X* || egeo] indigeo *Ψ* 8 es miser]
 miser es *Ψ* || cecus Σ 9 nunquid *Ψ* || ad te *s. lin. add. in X*
 10 reuelabit *T* 11 nunquid *Ψ* 12 cephas *ΣΧ* coephas *ΓΦ* ||
 nunquid *ΣΨ* 13 adtende (t *ante n erasa*) Φ attende *ΣΨ*
 15 deum] dominum Σ || imponere *Ψ* 16 quod neque nos ipsi neque
 patres nostri *Ψν* || nostri] uestri *ΣΓΦΧ* 18 Iesu Christi *om. Σ* ||
 nos (s *ex n corr. X* 20 imponere *Ψ* 21 obicis *Ψ*

gratiam spiritus a littera occidente confugiat. Samuhel Helias 10
 Heliseus Esaias Hieremias Danihel Zacharias, omnes sancti
 uel iudices uel reges uel prophetae patres sine dubio nostri
 sunt et neminem patrum Petrus adfirmat sed neque semet p. 621
 5 ipsos, hoc est apostolos, cum essent Iudaei, onus legis ferre
 potuisse, sed fide Christi secundum spem gratiae fuisse
 saluatos.

An forte secundum te omnes isti sancti patres Dei ad-31
 iutorium non habebant? ecce Petrus increpat illos, qui graue
 10 iugum collo discentium inponere conabantur; tu e contrario
 in scandalum Petri increpas eos, qui ad fidelem Dei miseri-
 cordiam confugiunt et se per semet ipsos onus legis ferre
 diffidunt. sed tibi specialis inde portandi oneris fortasse fiducia 2
 est, quod balneis epulisque nutritus latos humeros gestas
 15 robustamque ceruicem, praeferens etiam in fronte pinguedinem,
 sicut scriptum est: tetendit enim aduersum Deum
 manum suam et contra omnipotentem roboratus
 est. cucurrit aduersum eum erecto collo et pingui
 ceruice armatus est. operuit faciem eius crassitudo,
 20 et de lateribus eius aruina dependet. at illi tales esse 3
 non possunt, quibus semper in corde loquitur Christus: con-
 tendite per angustam uiam introire: lata est enim,
 quae ducit ad mortem. et Paulus apostolus monet:

AUCTORES 16 *Iob 15, 25 — 27* 21 *Luc. 13, 24; Matth.*
 7, 13

1 littera Φ || samuhel] $\mathcal{R}\Phi X$ samuel $\Sigma\Psi$ 2 heliseus] $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi$ ||
 isaias $\Sigma^2\Psi$ hesaias X || ieremias Ψ || danihel] $\mathcal{R}\Phi X$ daniel $\Sigma\Psi$
 3 uel iudices uel reges] uel reges uel iudices Ψ 4 affirmat Ψ
 5 ipso^s Φ ipso^{s*} (\bar{n} aut \bar{u} aut fort. si erasum) X 10 inponere]
 $\Sigma\Phi X$ imponere Ψ ponere $\mathcal{R}v$ || conabant² (on ex ur m. 1) Σ
 11 fidem statim in fidelem corr. Ψ fidēlem (le in ras. m. 1; fuisse d
 uid.; ~ tamen non erasum) Σ 13 difidunt X || portā^z|di (i. e. ~
 in ^z corr. ut uid.) Σ 15 in ex m radendo corr. Ψ 16 ad-
 uersus Ψ 18 aduersus $X\Psi$ 19 ceruice s. lin. add. m. ut uid.
 2 in X 20 tales (e ex i corr.) Ψ 21 in corde om. Σ
 22 angustia Σ

curam carnis ne feceritis in concupiscentiis. est
 in me ueritas Christi, quia multum doleo pro uobis.
 iuxta sententiam enim beati patris mei Augustini non est
 4 sani fiducia sed insani. de uno praecepto eodemque primo te,
 si dignaris, interrogo. in lege Dominus per Moysen iubet, 5
 quod et in euangeliis Christus adfirmat: diliges Dominum
 Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua
 et ex totis uiribus tuis; et secundum simile huic:
 5 diliges proximum tuum tamquam te ipsum. rogo te,
 responde non mihi sed Deo, non uoce sed conscientia, si ita 10
 ex toto corde Deum diligis, ut nullam umquam in eo cogi-
 tationem, quae absque timore et dilectione Dei intellegi possit,
 admittas; si ita in tota anima sequeris, ut suscepta semel
 cruce in nullam penitus oblectationem habita ad tempus iu-
 cunditate succedas; si ita in totis uisceribus tuis calore cari-
 15 tatis ardes, ut nulla penitus per argumenta necessitatis infirma
 6 concupiscentiis aut desideriiis adquiescas; deinde, cum scriptum
 p. 622 sit: 'omne quod non sit ex fide peccatum sit et siue
 nobilium locorum episcopos uideris siue potentes saeculi uiros
 siue diuites sub religione uideas, utrum omnino nihil uel 20

AVCTORES 1 curam — concup. Rom. 13, 14 || est in me — 2 uobis
 Cor. 2, 11, 10 et Rom. 9, 1 et 2 3 Augustinus 6 Deut. 6, 5
 et Lewit. 19, 18; Matth. 22, 37 et 39 18 Rom. 14, 23

1 ne feceritis in ras. uel certe in spatio relicto ex corr. scr. Ψ
 3 est] es Σ 5 mosen \mathcal{T} 6 et in] v et codices || affirmat Ψ
 8 simile] simile est Σ 9 tanquam $X\Psi$ 11 nullā (llā in rasura)
 Φ || unquam Ψ 13 toto $\Sigma\mathcal{T}$ || animo Σ 14 penitus Φ ||
 oblectationem \mathcal{T} || habita] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi cfs$ habitae hg || iucunditate] Φ
 iucunditate $\Sigma\mathcal{T}X\Psi$ iucunditatis (ioc- cfs) v 15 totis (i corr., ex
 u ut uid.) Φ 16 ardesus (sed us erasum) Φ || nulla] $\mathcal{T}\Psi v$ in nulla
 $\Sigma\Phi X$; fort. corr. in nullo || paenitus Φ || hi duo uersus argumenta —
 18 omnes in ras. paullo angustiore Ψ || argumenta] Ψ (r ex u corr.)
 augmenta $\Sigma\mathcal{T}X v$ augmente (te in ta corr. m. 2) Φ || infirma] fort.
 corr. infirmatus 17 aut] $\Sigma\Psi v$ ut \mathcal{T} et ΦX || cum scriptum] con-
 scriptum X^2 18 omnes $\Sigma^1\mathcal{T}\Phi X^1\Psi$ || sit] siue (an si. .t ?) X^1 fit
 X^2 || peccatum om. $\Sigma^1\mathcal{T}\Phi X^1\Psi$ 19 episcopos] $e\pi s$ ΣX $e\pi s$ in ras.
 Ψ || seue \mathcal{T}^1 || potens Φ^1 || sch $\Phi X\Psi$ 20 nichil $X\Psi$

adulationi uel timori uel spei acceptione personarum captus indulgeas nec quicquam in quo te cor tuum reprehendat et conscientia remordeat, uel si nulla uerba temporis potius quam ueritati adcommodata respondeas. illud etiam consulo: utrum 7
 5 aequae omnes Christianos sicut te ipsum diligis? nos enim sub uno capite, quod est Christus, et sub una Ecclesia, quae est Christus, omnes fratres sumus et unum corpus in Christo. utrum ergo sicut te ipsum diligas omnes, qui misericordiam Dei sperant, quos tamen noueris, confitere; non enim te de
 10 ignotis consulo, quos ex eo te diligere arbitraris, quod quia non noueris non odisti. sed quid ego haec a confessione tua 8 exigo, cum conuersationem tuam uulgus agnoscat? tu perfectus sine infirmitate, tu omnem legis sarcinam ferre possibilis, tu, inquam, homo inflate sed uacue, audi, si dignaris, Dominum
 15 Saluatorem te, si tamen hoc poteris, ad sancta reuocantem: amen dico uobis, quisquis non receperit regnum Dei uelut infans, non intrabit in illud. infans nihil in se habet, nisi quod diligit blandientem et quod panem suum non in sudore suo sed in precibus sperans alimoniam
 20 uitae simplici petitione consequitur, quam fiduciali opere non meretur: qua tu comparatione commonitus conuertere ad infantiam, ut reuertaris ad uitam.

Et quoniam superius dixeram de possibilitate oneris sustinendi tuum primum sensum discutio et meum postea, si
 25 uideatur, explano: mea sententia est, quia et in hoc quoque 2

AUCTORES 16 *Marc. 10, 15* 24 tuum — 25 explano *cap. 30 § 5*

1 captos $\Sigma^1 \Gamma \Phi^1$ 2 reprehendat $\Sigma \Phi$ 4 accommodata Ψ
 5 diligis] $\Sigma \Gamma \Phi X$ diligas Ψv 7 \overline{xpc} *corr. m. 1 aut 2 in corp*
 $xpi X$ 8 diligas omnes] omnes diligas Ψ 9 \bar{n} noueris \bar{n} in
ras. Ψ 11 egotehaec (te *deletum m. 1 aut 2*) Σ 12 conuersionem
 Ψ 14 \acute{i} nflate \acute{h} omo Ψ 17 ante uersum illud — 18 diligit in
 marg. haec ; nota adscr. in Ψ || in illud] $\Sigma \Phi X^b$ illud $\Gamma X^a \Psi v$ ||
 nichil $X \Psi$ 18 $\bar{n}isq̄$ (*i. e. ni sibi qui*) *corr. in $\bar{n}isq̄$ (sic) m. 1 aut 2*
 X 19 suo s; \bar{i} in *ras. Ψ || \bar{p} cibus $\Sigma \Phi$* 20 qua] *supra q ras. et*
ua in ras. Ψ 21 comparatione Ψ 23 *sq̄q. correxi inter-*
punctionem 24 discutio (*ante ras. discursio*) X 25 uidetur *cap.*
 30 § 5 || $\bar{q}q$; peccam⁹ in *ras. angustiore Ψ*

peccamus, qui, cum infirmi sumus, de infirmitate conquerimur
 p. 631 ^{extr.} 1 sicut apostolus ait 'numquid dicit figmentum ei qui se
 3 finxit, quid me finxisti sic?' infirmitatis enim querella
 propriae uirtutis ambitio est, quoniam occulte adiutorium Dei
 fastidit, qui peculiarem fortitudinem quaerit. et hic diabolus 5
 p. 632 est, qui dicit 'uiribus faciam'. ego autem secundum a' postolu-
 lum gloriabor semper in infirmitatibus meis, ut
 semper dicat cor meum Deo: in uelamento alarum tu-
 arum exultabo, adhaesit anima mea post te; me
 4 suscepit dextera tua. unde et scriptum est: postu- 10
 lationes uestrae innotescant coram Deo, et pax
 Dei, quae exsuperat omnem mentem, custodiat
 corda et corpora uestra in Christo Iesu. habeo itaque
 infirmitatem et gaudeo in cognitione infirmitatis meae. cum
 enim infirmor, tunc potens sum, potentem inuocando 15
 Deum, qui me exaudit infirmum, qui nobis fidelissime repro-
 misit: ego autem uobiscum sum omnibus diebus
 5 usque ad consummationem saeculi. peculiare opus
 infirmitatis est in omni loco semper orare, ut omnipotens Deus,

AUCTORES 2 Rom. 9, 20 7 Cor. 2, 12, 9 8 Psalm. 62, 8
 et 9 10 Philipp. 4, 6 et 7 14 Cor. 2, 12, 10 17 Matth. 28, 20

1 conquerimus $\mathcal{T}\Phi X^1$; post conquerimur codices omnes inserta ex-
 hibent excerpta ex Augustini De natura et gratia contra Pelagium libro
 cap. 13—21 (hanc esse intentionem—uitiari anima tua) et cap. 3—13
 (medico indiget—didicimus) ad uerbum fere transcripta, sed ut Orosiani
 opusculi tenori quadamtenus accommodarentur hoc modo transposita. Rem
 detexit A. Schottus in Bibl. PP. Col. uol. 15 (1622) p. 144; cf. Vossius De
 Hist. Lat. 2, 14 et Hist. Pelag. 1, 17. Nos in fine subieciimus sicut Schot-
 tus 1622 et g, expressa secundum nostros Orosii codices; editores cfs
 (1615) h Migne in ipsis Orosianis reliquerunt 2 nunquid Ψ
 numqui X^a || dicet hg || finementum \mathcal{T} 3 finxit \mathcal{T} || finxisti]
 $\Sigma\Phi X$ fecisti $\mathcal{T}\Psi v$ (cum Vulg.) || enim] $\Sigma\Phi X$ ei $\mathcal{T}\Psi v$ || querela Σ
 quærella Φ querellam (prior l erasa, m linea subducta deleta) X 4 ad
 uersum ambicio—5 fastidit in marg. $\overset{\circ}{n}$ (i. e. nota) X || ambicio Φ
 6 dicitur \mathcal{T} || uiribus meis (meis s. s. m. 2) Σ 9 post te] poste X
 10 dixtera Ψ^a 11 coram deo] apud deum Ψ 12 quae] qui $\mathcal{T}\Psi^a$ ||
 exsuperat] Σ exuperat Ψ superat $\mathcal{T}\Phi X v$ 14 gaudio Σ^1 17 sū
 omnib; in ras. Ψ 18 sch $\Phi X \Psi$ 19 in] & $\Sigma \mathcal{T}\Phi X$ || semper] &
 semper (& s. s. m. 2) Σ

qui se spondit non deserere, etiam iuuare non cesset. ecce enim Scriptura clamat infirmis: quaerite Dominum et confirmamini; quaerite faciem eius semper. cui respondit pia et uera confessio: ecce sicut oculi seruatorum in manibus Dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nobis. magna et certa est de perfectione fiducia, cum omnipotens facit quod optat infirmus, rursusque magna et certa est de confirmatione securitas, cum omnipotens seruat nec perdit infirmos; sicut scriptum est: ei autem, qui potest omnia abundantius facere quam petimus et intellegimus, secundum uirtutem quam operatur in nobis: ipsi gloria in Christo Iesu. quamobrem admonet apostolus: quae sursum sunt sapite, non quae super terram; mortui enim estis et uita uestra abscondita est cum Christo in Deo. cum Christus apparuerit uita uestra, tunc et uos cum illo apparebitis in gloria. uitae fructus est sanctitas, sanctitas uero est esse sine peccato. si ergo incorruptionis gloria abscondita est ab omnibus hominibus in hoc tempore, tu quomodo in hoc eodem tempore ipsa incorruptione posse te superindui gloriaris? sicut enim corruptionis principium fuit homini declinare in peccatum, ita incorruptionis initium erit non habere peccatum. quis ergo illud ante iudicium Dei abscondit aut de sinu Christi abstulit

AUCTORES 2 *Psalm. 104, 4* 4 *Psalm. 122, 2* 10 *Ephes. 3, 20 et 21* 14 *Coloss. 3, 2—4*

1 se *om. v* 3 conformamini Σ confirmamini (*a ex u corr.*)
 Ψ 4 respondet *hg* || uera et pia *v* || et *om. X^a* 7 nobis]
 $\Sigma T \Phi X$ nostri Ψv (*cum Vulg.*) 10 perdat Φ^a || infirmus Φ^a
 11 habundantius T ha|bundanti⁹ (*ha in fine u. ex corr. add., reliqua in ras.*) Ψ 12 intellegimus (*sic*) Ψ || quam] Σ qua $T \Phi X \Psi v$; quae in quam *corr. codex Amiat.* 14 ammonet $T \Phi X$ 17 cum illo apparebitis] apparebitis cum ipso *v* (*ex Vulg.*) 20 quomodo in] quomodo *v* 22 declinare] declarare Σ^1 23 incorruptionis (*io in ras. m. 2*) Φ

p. 633 et tibi tradidit? an forte quia non mereretur ¹eam in futuro
 9 de manu Domini intellegis? haec praesummus instruit Paulus
 et dicit: cum autem mortale hoc induerit immor-
 talitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est, Ab-
 sorta est mors in uictoria. ubi est, mors, uictoria ⁵
 tua? ubi est, mors, stimulus tuus? stimulus
 10 autem mortis peccatum est. per quod ostendit apostolus,
 nullo modo eatenus quemquam insultare posse morti atque
 peccato, donec mortalitatem immortalitas et corruptionem in-
 corruptio consequatur, et ubi infirmitate deleta uirtus perfecta ¹⁰
 succedit, ubi non erit masculus et femina sed erunt omnes
 11 similes angelis Dei. porro autem si quis iam in tantum
 cumulum sanctitatis excrescit, ut uiuens in hac carne uel
 masculum se esse uel feminam nesciat, si iam plenissima sui
 puritate percepta nec habens uestimenta sordidata similis est ¹⁵
 angelis Dei et si iam illa quae promissa est sanctis in speciem
 solis claritate circumdatur, digne hanc perfectionem non uoce
 12 sed habitu profitetur. uerumtamen praesumptio ista perditio
 est; quin potius huiusmodi homini expedit, ut non suum cor
 sed Paulum, magistrum gentium, audiat et sequatur simulque ²⁰
 oret cum eo, cui oranti respondeat Dominus: sufficit tibi
 gratia mea; uirtus autem in infirmitate perficitur.

33 [48 M.] Itaque, quod solum et in quo solo liberum arbitrium profi-
 cicit, praebeat se unusquisque nostrum Deo terram uoluntariam:

AVCTORES 3 Cor. 1, 15, 54—56

21 Cor. 2, 12, 9

1 mereretur] meretur *v* || *ad uersum eam* — 2 praesummus *in marg.*
 r X 2 p̄sum̄s Σ 3 immortalitatem Ψ 4 absorpta] ΣΤΦ
 XΨ absorpta *v* 5 in uictoria] ΣΤΦXΨ in uictoriam *v* 6 sti-
 mulus] uictoria stimulus (*sed uictoria del. m. 1 aut 2*) X 9 immor-
 talitas Ψ || corruptio Ψ || incorruptionem Ψ 12 dei *om.* Ψ
 13 excrescit] Ψ excrescit excessit ΤΦX (*sed excrescit linea subducta*
m. 1 aut 2 deletum in X) excessit Σ 15 nec *in ras. paullo bre-*
uiore Ψ || sordidata] ΣΤΦXΨ sordida *v* 16 est] sunt Ψ
 17 perfeccionem Τ 18 ueruntamen XΨ 19 homini *om.* Ψ ||
 suum (*sed u prior m. 2 in rasura, in qua fort. et fuit*) Φ 23 in quo
 solum Ψ || proficit** (*1 aut 2 litt. eras.*) Φ 24 prebeat Φ

Dei enim agricultura sumus; Dei aedificatio sumus.
mittat in agrum suum semen uerbum, credat in corde, ipse
plantet, ipse riget, ipse fecundet, ipse tribuat incrementum,
qui est uerus agricola. quod solum tamen in nobis potest²
⁵ uoluntaria deuotio, ad continendam in se radicem seminis et
nutriendos uberes partus fideliter subministret semperque
orationibus suis agricolam suum, ne inimicus zizania super-
seminare possit, exsuscitet. haec sit eius in opere Dei co-
operatio, cum spe non dubia et caritate sincera. ait enim³
¹⁰ Dominus Iesus: ego sum uitis, uos estis palmites:
quodcumque habet, de uite habet. non enim, inquit apo-
stolus, tu radicem portas, sed radix te. quid se ergo
ex'tollit in fructibus, qui uidentur in eo, cum totum pertineat^{p. 634}
ad uitam non solum ut possit, uerum etiam ut sit? alioquin
¹⁵ excidetur et in ignem mittetur. non enim palmes
sed uitis potest, et quod uitis potest palmes ostendit. sufficit⁴
ergo unicuique ut habeat; at uero unde et ubi habeat, et
humiliter agnoscat et patienter expectet, ne, dum non habet
et habere se credit, id ipsum quod habet auferatur
²⁰ ab eo. primum hominem peccantem de paradiso eiecit Deus,
deinde primum in cruce credentem in paradysum Christus in-
duxit. merito ergo quamdiu in paradiso non sum et in terra⁵
peregrinationis Adae maneo, sine peccato me esse non credo.
si autem in paradysum gratia Dei transductus fuero, ibi
²⁵ perfectione mea et morte superata peccatoque deleta aeternam
in conspectu Dei potentiae eius gloriam praedicabo.

AVCTORES 1 Cor. 1, 3, 9 7 inimicus—superseminare sec. Matth.
13, 25 10 Ioh. 15, 5 11 Rom. 11, 18 15 Matth. 3, 10
18 Matth. 13, 12; 25, 29

1 enim] autem v 2 credat] crescat (sc in ras. breuiore; in marg.
sc praescriptum) Ψ 3 faecundet Φ 6 nutriendos ΦX^a ||
partus (artus a m. 2 in rasura) Φ paruis Xⁱ || sumministret TΦX
8 sit** (litt. 1 uel 2 erasae esse possunt) Ψ 11 inquit T 14 sit
(s in ras. m. 1 aut 2, ex f ut uid.) Σ 15 igne TΦ ignē (~ ex
corr. add. uid.) X 18 expectet] Σ²Ψ expectat Σⁱ expetat TΦXv
20 primo Ψ^a || paradyso ΣTΦ 21 primum post in cruce exhibit
T, post credentem Ψv || paradysum ΣTΦ 22 paradyso TΦX
23 peregrinationis (r alt. s. s. m. ut uid. 2) X || maneat Φ^a 24 para-
dysum TΦX 25 perfectio Ψ 26 patientiae Σ

6 Haec ego, ut potui, beatissimi sacerdotes, causa fidei et
 simplicitatis exposui. non mihi succenseant qui laeserunt, si
 in aliquo per comparationes nominum titulantur. de quaesti-
 onibus uero aequanimiter ferant magisque, si timorem Dei
 7 habent, gaudeant responsum fuisse quod uerum est. ego teste 5
 Iesu Christo odisse me fateor haeresim, non haeticum, sed,
 sicut iustum est, interim propter haeresim haeticum uito,
 quia et probaui et corripui. detestetur et damnet, ore pariter
 ac manu et cunctis fraternitatis uinculo haerebit, quia
 scriptum est: inuicem onera uestra portate, et sic 10
 implebitis legem Christi.

AUCTORES 10 Gal. 6, 2

1 ego] $\Sigma\Phi X$ ergo $\mathcal{P}\Psi v$ 2 michi X || succenseant (*ccens in ras.*
breuiore) Ψ || leserunt Φ || si in] sibi (*bi del. m. 1 aut 2* Σ) $\Sigma\mathcal{P}\Phi X$
 3 comparationes $\Sigma\Psi$ || titulantur] *'forte titillantur' Costerius male* ||
 questionibus *codices* 5 habeant X 6 heresim *codices* || hereti-
 cum *codices* 7 heresim *codices* || hereticum *codices* 8 probaui]
 $\Sigma\mathcal{P}\Phi X\Psi$ prohibui v || dampnet Σ 9 uinculis Ψ 11 im-
 plebitis] $\Sigma\Phi X$ adimplebitis $\mathcal{P}\Psi v$ (*cum Vulg.*)

EXPLICIT LIBER OROSII PRESBITERI Σ Explicit Liber Orosii Pres-
 biteri \mathcal{P} EXPLICIT LIBER OROSII PRAESBITERI Φ Finit liber apologeti-
 cus id ē excusatorius orosii prb'ri Ψ , *nihil subscriptum in X*

EXCERPTA EX

AVGVSTINI DE NATVRA ET GRATIA CONTRA PELAGIVM LIBRO

cap. 13—21 et 3—13

(*cf. supra ad Apol. 32 § 2).*

p. 622

13. hanc esse intentionem legis arguentis, ut, quia per illam per- [32 Oros. ed. Migne] peram fiunt, confugiatur ad gratiam Domini miserantis, uelut paedagogo concludente in fidem, quae postea reuelata est; ubi et remittantur quae male fiunt et eadem gratia iuuante non fiunt. 5 proficientium est enim uia, quamuis bene proficientes dicantur perfecti ¹uiatores: illa est autem summa perfectio, cui nihil addatur, p. 623 cum id, quo tenditur, coeperit possideri.

14. Iam uero illud quod eis dicitur ‘ipse tu sine peccato es?’ re [33 M.] uera non pertinet ad eam rem, de qua uertitur quaestio. sed quod

1 arguentis] arguentes Σ^1 || quia per illam] $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ propter illa quae a (*i. e. Augustinus editus a Benedictinis, Paris. 1690 tom. 10*) v || ppera Σ 2 confugiatur (a ex u et ti ex n corr.) Ψ || uelud $\Gamma\Phi X$ 3 pedagogo codices || in fidem] in eandem fidem v; in eadem fide a in eam fidem *Galat. 3, 23* 4 male fiunt] male fiant Σ^1 || non fiunt] $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ non fiant v 5 proficientium] $\Sigma\Gamma\Phi\Psi cg$ Profitientium X proficiscentium *fsh* || proficientes] $\Sigma\Gamma\Phi\Psi cg$ profitientes X proficiscentes *fsh* 6 profecti Σ || summa perfectio] ΦX sup̄ma perfectio Σ perfectio summa $\Gamma\Psi v$ || nichil $X\Psi$ 7 cooperit Σ^1 8 eis] ei g (*cum a*) || es re uera] es seuera Φ es si uera $\Sigma\Gamma$ ***pseuera (*ras. 2 aut 3 litt.; p m. 2 in ras.; ad hunc uers. ipse — 9 de qua adscr. in marg. nota i [i. e. require.] X es si uere (pone i parua ras. e fin. ex a corr.)*) Ψ 9 questio codices

dicit, negligentiae suae potius inputari, quod non est sine peccato, bene quidem dicit, sed dignetur inde et orare Dominum, ne illi haec iniqua negligentia dominetur. quem rogabat quidam, quando dicebat: itinera mea dirige secundum uerbum tuum, et ne dominetur mihi omnis iniquitas: ne dum suae diligenti- 5 gentiae quasi propriis uiribus fidit, neque hic ad ueram iustitiam neque illic, ubi sine dubio perfecta desideranda est et speranda, perueniat.

[34 M.] 15. Et illud, quod a quibusdam eis dicitur, nusquam esse scriptum his omnino uerbis, posse esse hominem sine peccato, facile refellit: 10 'quia non ibi est quaestio, quibus uerbis dicatur quaecumque sententia'. non tamen fortasse sine causa, cum aliquotiens in Scripturis inueniatur, homines dictos esse sine querella, nemo inuenitur qui dictus sit sine peccato, nisi unus solus, de quo aperte dictum est: eum qui non nouerat peccatum; et eo 15 loco, ubi de sacerdotibus sanctis agebatur, etenim expertus est omnia, secundum similitudinem sine peccato: in illa scilicet carne, quae habebat similitudinem carnis peccati, quamuis non esset caro peccati; quam tamen similitudinem non haberet nisi cetera omnis hominis esset caro peccati. iam illud quo- 20 modo accipiendum sit omnis qui natus est ex Deo non peccat, et non potest peccare, quia semen eius in ipso manet, cum ipse apostolus Iohannes, quasi non sit natus ex Deo aut eis loqueretur, qui nondum essent nati ex Deo, aperte posuerit: si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus et 25

AVCTORES 4 *Psalm.* 118, 133 13 *Luc.* 1, 6 15 *Cor.* 2,
5, 21 16 *Hebr.* 4, 15 21 *Ioh. Ep.* 1, 3, 9 24 *Ioh. Ep.* 1, 1, 8

1 negligentie Ψ (*sic i ubique*) || imputari $X\Psi$ 2 et orare] exorare $\Sigma^3\Psi$ 3 haec iniqua] haec inquam $T\Phi X\Psi$ inquam haec Σ || quem] quam *cfsh* || quidē Σ^1 5 diligentiae] intelligentie Ψ
9 quod *om.* T^1 quod eis *cfsh* quod ei (*cum a*) *g* || eis dicitur] dicitur Σv 10 refellit] *v* repellit $\Sigma T\Phi X\Psi$ 11 ibi] tibi *h* || questio $\Sigma\Phi$ || quaecumque] $\Sigma T\Phi X\Psi$ (*quec- T\Psi*) *g* quaeque *cfsh*
12 aliquotiens] $\Sigma T\Phi X\Psi$ 13 querela $\Sigma X^b\Psi$ || nemo] non *v*
14 qui] quid T quod (*sic: qđ*) Σ 17 secundum Φ || sine peccato-
In *in ras. m.* 1 X 18 quae] quod T || habebat X^a || similitudine $T\Phi X^1$
19 caro Φ^2 || haec quam tamen—20 caro peccati *om.* Ψv

ueritas in nobis non est: in libris, quos ad Marcellinum de hac re scripsi, sicut potui explicare curavi. et illud quod dictum est non potest peccare pro eo quod dictum est ac si diceretur 'non debet peccare', non improbanda mihi uidetur huius assertio. 5 quis enim insanus dicat debere peccari, cum ideo sit peccatum, quia non debet fieri?

16. Sane quod apostolus Iacobus ait, linguam autem 'nullus [35 M.] hominum domare potest, non mihi uidetur *ita* intellegendum^{p. 624} ut exponere uoluit, 'quasi per exprobrationem dictum', tamquam 10 diceretur: 'ergone linguam nullus hominum domare potest?' tamquam obiurgans eis dicens: 'domare feras potestis, linguam non potestis?' quasi facilius sit linguam domare, quam feras. non puto quod iste sit sensus hoc loco. si enim id sentiri uellet de facilitate domandae linguae, cetera sequerentur in bestiarum comparatione. 15 nunc uero sequitur: inquietum malum, plena ueneno mortifero, utique nocentiore quam bestiarum atque serpentum; nam illud carnem interficit, hoc uero animam. os enim quod mentitur, occidit animam. non ergo quasi id esset facilius quam mansuefactio bestiarum sanctus Iacobus illam sententiam pronuntiauit aut ea uoce uoluit pronuntiarum; sed potius ostendens, 20 quantum sit in homine linguae malum, ut a nullo homine domari possit, cum ab hominibus domentur et bestiae. neque hoc ideo

AUCTORES 1 *Augustinus ad Marcellinum de peccat. meritis et remiss.* 2, 8 (tom. 10 p. 44 Ben.) 7 et 15 *Iacob.* 3, 8; 17 *Sap.* 1, §11

1 marcellinum] $\Sigma \mathcal{R} \Phi X \Psi g$ marcellium *cfsh* 3 pro eo dictum esse ac si *a* || eo [quod] $\Sigma \mathcal{R} \Phi X \Psi$ eo *v* 4 improbanda Ψ 8 hominum domare] domare hominum Σ || haec non mihi uidetur — 10 domare potest *om.* Σ || uidetur *ita*] *v* uidetur $\mathcal{R} \Phi X \Psi$ 9 ut exponere uoluit] *g* (*ex a*) exponere uoluit $\mathcal{R} \Phi X$ *om.* Ψv || tanquam $X \Psi$ 10 tanquam $X \Psi$ 11 eis] $\mathcal{R} \Phi X$ eis et Σ eos et Ψ et *v* || feras* (*s in rasura m. 1*) Σ 13 hoc] $\Sigma \mathcal{R} \Phi X g$ in hoc Ψ *cfsh* 14 cetera] *sic c&* Σ (*et passim*) || comp- $\Sigma X \Psi$ || haec [paratione — 19 besti] *in ras. paullo breuiore* Ψ 16 serpentium $\Sigma \Psi$ 18 esse $\Sigma \Phi X$ 19 iacob; (*i. e. iacobus*) Ψ iacob; (; *interpunctio est*) X iacob Φ 21 aut (*sed a erasa*) Σ || domare \mathcal{R}^1

dixit, ut huius in nos mali dominationem per negligentiam permanere patiamur, sed ut ad domandam linguam diuinæ gratiæ poscamus auxilium. non enim ait 'linguam nullus domare potest,' sed nullus hominum, ut, cum domatur, Dei misericordia, Dei adiutorio, Dei gratia fieri fateamur. conetur ergo anima domare linguam et, dum conatur, poscat auxilium; et oret lingua, ut dometur lingua donante illo, qui dixit ad suos: non enim uos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris uestri, qui loquitur in uobis. itaque praecepto facere commonemur, quod conantes et nostris uiribus non ualentes adiutorium diuinum precemur.

[36 M.] 17. Proinde et ipse cum exaggerasset linguae malum, inter haec dicens non oportet, fratres mei, haec ita fieri, continuo monuit, consummatis his quae hinc dicebat, quo adiutorio ista non fierent, quae dixit fieri non oportere. quis sapiens, inquit, et disciplinatus inter uos? ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. quodsi zelum amarum habetis et contentiones in cordibus uestris, nolite gloriari et mendaces esse aduersum ueritatem. non est ista sapientia de sursum descendens, sed terrena animalis diabolica. ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus prauum. quae autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica modesta suadibilis, plena misericordia et fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. haec est sapientia, quae

AVCTORES 7 Matth. 10, 20 13 Iac. 3, 10 15 Iac. 3, 13—17

1 dixi ΣΥΦΧΨ || permanere] in nos permanere ΣΥ ***** permanere (rasura 4 aut 5 litterarum) Φ 3 ait] a te Ψ 5 fieri gr̃a fateat̃ (gr̃a fateat̃ in ras. paullo breuiore) Ψ 6 lng̃m (u significat a) in ras. m. 1 X || et dum conatur poscat auxilium et oret lingua] v, om. ΣΥΦΧΨ 9 quo ΣΥ 11 praecemur ΣΦ 12 execrasset ΤΦ execrasset ΣΧΨ 13 haec ita] v ita ΣΥΦΧΨ 15 dixi ΣΥΦΧ 16 ostendit Φ^a 24 quidem (i et em in ras.) Ψ 25 misericordiae Σ^v || ad uersum -tibus—26 sapientia in marg. adscr. r. m. 1 X 26 non del. m. 1 aut 2 Σ || simulatione] ΣΥΦΧΨg; in mg. cfsh aemulatione cfsh

linguam domat, de sursum descendens, non ab humano corde pro-
siliens. an et istam quisque abrogare audet gratiae Dei, et *eam*
superbissima uanitate ponet in hominis potestate? cur ergo oratur
ut accipiatur, si ab homine est ut habeatur? an et huic orationi
5 contradicitur, ne fiat iniuria libero arbitrio? quodsi sibi sufficit
possibilitate naturae ad implenda omnia praecepta iustitiae, con-
tradicator ergo et idem ipsi apostolo Iacobo admonenti et dicenti:
si quis autem uestrum indiget sapientia, postulet a
Deo, qui dat omnibus affluenter et non inproperat,
10 et dabitur ei. postulet autem in fide nihil haesitans.
haec est fides ad quam praecepta compellunt: ut lex imperet, fides
impetret. in multis offendimus omnes. non enim et hoc
iste apostolus alio modo pronuntiauit, sicut illud quod ait ‘lin-
guam nullus hominum domare potest’.

15 18. Nec illud quisquam istis pro impossibilitate non peccandi simi- [37 M.]
liter obiecerit, quod dictum est: sapientia carnis inimica
est Deo. legi enim Dei non est subjecta, nec enim
potest. qui autem in carne sunt, Deo placere non
possunt. sapientiam quippe carnis dixit, non sapientiam de
20 sursum descendentem: et in carne esse non eos, qui nondum de

AVCTORES 8 Iac. 1, 5 et 6 12 Iac. 3, 2 16 Rom. 8,
7 et 8

2 quisquam *a* || *eam*] *g* (*cum a*) tam $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi v$ 3 superbissima]
 $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi g$ superba *cfsh* || quur ΦX Qur \mathcal{R} 4 abbeatur X^a
5 arbitrio, quod sibi — 6 iustitiae? *g* (*ex a*) 6 implenda X
7 et idem ipsi] $\Sigma\Phi X$ et eidem Ψv et idem \mathcal{R} eidem ipsi *a*; *fort.*
corr. itidem ipsi || admonenti (*i postea additum uid.*) Φ 8 indi-
get* (*t ex corr.*) Ψ || postulat \mathcal{R} 9 affluenter *in ras.* Ψ || im-
properat Ψ 10 nichil $X\Psi$ || hesitans $\Sigma^1\Phi$ esitans X 11 est
om. $\Sigma\mathcal{R}\Phi X$ || compellunt $\Sigma\Psi$ || imperet] impleret (*supra ret scr.* atur
m. 2) Σ imperet et *g* (*ex a*) 12 inpetret ΦX || *post impetret g*
ex a addidit haec: per linguam enim, quam nullus hominum domare
potest, sed sapientia de sursum descendens, *non exhibent* $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi cfsh$
13 pronuntiauit \mathcal{R} || sicut] quam Ψ || illud] Σ et (*ex a*) *g* et illud
 $\mathcal{R}\Phi X\Psi cfsh$ 15 impossibilitate Ψ || non] $\tilde{N}ec$ (*a m. 1 aut 2 nec*
in non corr.) Σ 16 quod] quo $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi$ 17 deo *om.* $\Sigma\mathcal{R}\Phi X^1$
20 esse] *m. 2 in ras. duarum litt.* (*ex ?*) Σ

corpore exierunt, sed eos, qui secundum carnem uiuunt, significatos esse manifestum est. non autem ibi est quaestio, quae uersatur. illud est, quod expecto ab isto audire, si possim, eos, qui secundum spiritum uiuunt et ob hoc etiam hic adhuc uiuentes iam quodam modo in carne non sunt, utrum gratia Dei uiuant secundum spiritum, an sibi sufficiant, iam data cum crearentur possibilitate naturae in sua propria uoluntate: cum plenitudo legis non sit nisi caritas, et caritas Dei diffusa sit in cordibus nostris, non per nos ipsos sed per Spiritum Sanctum qui datus est nobis. 10

19. Tractat etiam iste de peccatis ignorantiae et dicit, 'hominem praeuigilare debere ne ignoret, ideoque esse culpandam ignorantiam, p. 626 quia id homo nescit negligentia sua quod adhibita diligentia scire debuisset'; dum tamen omnia potius disputet, quam ut oret et dicat: da mihi intellectum, et discam mandata tua. 15 aliud enim est eum non curasse scire, quae negligentiae peccata etiam per sacrificia quaedam legis uidebantur expiari; aliud intellegere uelle nec posse et facere contra legem non intellegendo quae fieri uelit. unde admonemur petere a Deo sapientiam, qui dat omnibus affluenter, utique his omnibus, qui sic petunt 20 et tantum petunt, quomodo et quantum res tanta petenda est.

AVCTORES 7 Rom. 13, 10 8 caritas Dei sqq. Rom. 5, 5
15 Psalm. 118, 73 19 Iac. 1, 5

1 secundum Φ || significatos \tilde{e} (s alt. s. s., fort. ex corr., \tilde{e} in ras. breuiore) Ψ 2 questio codices 3 si possim eos] g (ex a) si posse eos $\Sigma\Gamma\Phi X^1$ (et in marg. r X^1) deleuit m. 1 aut 2 X, si c fsh 5 quodammodo] quomodo Σ || uiuunt Ψ 9 nostris] uestris (sic uris) Σ || non] \tilde{N} factum ex Nos Φ || nos ipsos] $\Sigma\Phi X a$ nosmet ipsos $\Gamma\Psi v$ 11 etiam om. Ψ 12 ignores $\Sigma^1\Gamma\Phi X^a$ || culpam $\Sigma\Gamma\Phi X\Psi$ 13 id homo nescit] in homine scit $\Sigma^1\Phi$ in homine sit $\Sigma^2\Gamma\Psi$ homo nescit (sed atramento paullo obscuriore et fortasse in rasura) X || adibita Ψ 14 et om. c fsh 15 et] $\Sigma\Gamma\Phi\Psi$ ut Xv 16 est eum] $\Sigma\Gamma\Phi X$ \tilde{e} eū in ras. minore Ψ est v 17 uidebatur (2 m. 1 nec ut uid. ex corr.) Σ || intelligere X 19 quae] quid g (ex a) 20 dat omnibus] dat Σ

20. Diuinitus tamen expianda esse peccata commissa et pro eis [38 M.]
 Dominum exorandum fatetur, propter ueniam scilicet promerendam:
 quia id, quod factum est, facere infectum *multum* ab isto laudata
 potentia illa, natura et uoluntas hominis, etiam ipso fatente non
 5 potest: quare hac necessitate restat ut oret ignosci. ut autem
 adiuuetur ne peccet, nusquam dixit, non hic legit. mirum de hac
 re omnino silentium, cum oratio Dominica utrumque petendum
 esse commoneat: et ut dimittantur nobis debita nostra et ut non
 inducamur in temptationem, illud ut praeterita expientur, hoc ut
 10 futura uitentur. quod licet non fiat, nisi uoluntas adsit, tamen ut
 fiat, uoluntas sola non sufficit. ideo pro hac re nec superflua nec
 inpudens Domino immolatur oratio. nam quid stultius quam orare,
 ut facias quod in potestate habeas?

21. Iam nunc uidete, quod ad rem maxime pertinet, quomodo hu- [39 M.]
 15 manam naturam, tamquam omnino sine uitio ullo sit, conetur
 ostendere et contra apertissimas Scripturas Dei delectetur sapi-
 entia uerbi, qua euacuatur crux Christi. sed plane illa non
 enacuabitur, ista potius sapientia subuertetur. nam cum *hoc*
 ostenderimus, aderit fortasse misericordia Dei, ut et ipsum haec
 20 dixisse paeniteat. primo, inquit, de eo disputandum est,
 quod peccato debilitata dicitur et inmutata natura.

AUCTORES 7 oratio Dominica *Matth. 6, 12 et 13; Luc. 11, 4*
 8 et—9 temptationem *Matth. 6, 12 et 13* 16 sapientia — 17 Christi
Cor. 1, 1, 17

3 infectum $\Sigma T \Phi X^1$ || multum *om.* $\Sigma T \Phi X \Psi$ 4 ante uersum
 |potentia—hominis. etiã| *in margine* : Σ || natura] $\Sigma T \Phi X \Psi$ naturae
 v 6 ne] nec T || ad nusquam *in marg.* λ nusquam dixit se legisse
m. 1 aut 2 X || legit] $\Sigma T \Phi X \Psi$ legi v 7 scilicet T silendum
 (s *ex f radendo factum*) Ψ silentio Φ^a || cū (c *in ras. m. 2; fuisse*
uid. C) X Sed Ψ 9 inducamur] $\Sigma T \Phi X \Psi$ inferamur *in mg. cfsh*,
recepit g (ex a) || preterita Σ 10 assit Ψ 12 impudens $\Sigma \Psi$ ||
 inmolatur X 14 ad *om.* Φ^1 15 tanquam $X \Psi$ || conatur
codices cfsh 16 delectetur] $\Sigma T \Phi X \Psi$ luctetur v a || sapientia
 (a *ex e corr.*) Ψ sapientiae T 17 euacuetur *g (ex a)* 18 eua-
 cuabitur (bit *in ras.*) Ψ || hoc *om.* $\Sigma T \Phi X \Psi$ 19 ut et] Σ et
 ut $T \Phi X \Psi$ 20 peniteat (e *prius in œ mut. m. ut uid. 2*) Σ || in-
 quid T 21 quod] quo $\Sigma T \Phi X \Psi$ || peccato] $\Sigma T \Phi X \Psi$ per peccatum
 v || inmutata Ψ

unde ante omnia quaerendum puto, inquit, quid sit peccatum: substantia aliqua, an omni substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur. deinde adiungit: credo ita est. et si ita est, inquit, quomodo potuit humanam debilitare uel mutare naturam, quod substantia caret? uidete quaeso, quomodo nesciens nitatur euertere medicinalium eloquiorum saluberrimas uoces: ego dixi: Domine, miserere mei, sana animam meam, quoniam peccaui tibi. quid sanatur, si nihil est uulneratum, nihil sauciatum, nihil debilitatum atque uitiatum? porro si est quod sanetur, unde uitiatum est? audis confitentem; quid desideras disputantem? sana, inquit, animam meam. ab illo quaere, unde uitiatum sit, quod sanari rogat; et audi quod sequitur: quoniam peccaui tibi. hunc iste interroget, ab isto quaerat, quod quaerendum putat, et dicat 'o tu qui clamas sana animam meam, quoniam peccaui tibi, quid est peccatum?' substantia aliqua an omni substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed tantum perperam facti actus exprimitur? respondit ille: 'ita est ut dicis. non est peccatum aliqua substantia, sed tantum hoc nomine perperam facti actus exprimitur.' et contra iste: quid ergo clamas: 'sana animam meam, quoniam peccaui tibi'? quomodo potuit uititari anima tua?

AVCTORES 9 *Psalm. 40, 5*

1 quaerendo \mathcal{T}^1 || inquit \mathcal{T} 2 peccatum] peccatum an Ψ
 3 existentia Ψ 4 perpera $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ 5 si *om.* Ψ 9 animā
 (*ā in ras. ut uid.*) Ψ 10 quoniam] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ quia *v a* || nichil
 $X\Psi$ 11 nichil $X\Psi$ || sauciatū* (*ū ex ur corr.*) Ψ^1 || nichil $X\Psi$ ||
 uiciatū *in ras.* Ψ 13 *ad uersum* meam—14 sanaris *in marg.* $\dot{r} X$
 14 quod] quo Σ || sanaris·Rogat $\mathcal{T}\Phi X^1$ sanaris·Roga Σ sanatur·Rog-
 gat X^2 16 discat $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$ 17 tibi *om.* *cfsh* 18 an omni
in ras. Ψ || existentia $\mathcal{T}\Psi$ 19 tantū* (*fort. eras.* *s*) Ψ || perpera
 $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$ 20 Respondit ille (Respondit il *in ras. m. 1* $\overset{?}{O} \dots \overset{?}{f} \dots$)
 Σ 21 nomina Φ^1 nomene X^a || perpera $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$ 22 ergo *om.*
 Ψ 23 peccaui* (*eras. t*) Ψ || *pro his* quomodo potuit uititari anima
 tua? *Augustinus habet:* quomodo potuit uititare animam tuam quod sub-
 stantia caret? || uiciari Σ

3. Medico indiget, quia sana non est. omnia quidem bona, quae
habet in conformatione, uitam sensus mentem, a summo Deo habet
creatore et artifice suo; uitium uero, quod ista naturalia bona
contenebrat et infirmat, ut inluminatio et curatione opus habeat,
5 non ab inculpabili artifice contractum est, sed ex originali peccato,
quod commissum est libero arbitrio. ac per hoc natura poenalis
ad uindictam iustissimam pertinet. si enim iam sumus in Christo
noua creatura, tamen eramus natura filii irae sicut et
ceteri. Deus autem qui diues est in misericordia
10 propter multam dilectionem, qua dilexit nos, et cum
essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo,
cuius gratia sumus salui facti.

4. Haec igitur gratia Christi, sine qua nec infantes nec aetate [40 M.]
grandes salui fieri possunt, non meritis redditur, sed gratis datur,
15 propter quod et gratia nominatur: iustificati, inquit, gratis
per sanguinem ipsius. unde hi qui non per illam liberantur,
sive quia audire nondum potuerunt *sive quia oboedire no-*
luerunt sive etiam cum per aetatem audire non possent, lau-
acrum regenerationis quod accipere possent, per quod salui fierent,
20 non accoperunt, iuste utique damnantur: quia sine peccato non p. 628
sunt, uel quod originaliter traxerunt uel quod malis moribus

AVCTORES 7 Cor. 2, 5, 17 8 Ephes. 2, 3—5 15 Rom.
3, 24

2 conformatione] *scripsi*, confirmatione Σ confirmationem $T\Phi X\Psi$
formatione $v a$ || uitam] $\Sigma\Phi X^1\Psi$ uita $Tv a$ uite (*sic uitam^{te}*) X^2 ||
sensus mentem] $\Sigma T\Phi X\Psi$ sensu mente *cfsh* sensibus mente g (*ex a*)
3 uero] \hat{u} (*o in ras. ut uid., fort. fuerat i*) Ψ || quod (*uod in ras.*) Ψ
4 illuminatione $\Sigma\Psi$ || habeant Ψ 5 originali (*li corr., fortasse ex*
ri) Ψ originale Φ^1 6 paenalis $\Sigma^1 X$ penalis Ψ 7 si] *etsi*
coni. a 10 nos et] $T\Phi X$, g (*ex a*) nos $\Sigma\Psi cfsh$ 11 essemur
 Φ^1 13 igitur] *autem g (ex a)* || etate Σ 14 gratias T
15 inquit T 16 *hii (apices fort. al. m.)* Ψ || illa T 17 quia
audire] qui audire $\Sigma T\Phi X\Psi$ || *sive quia oboedire noluerunt om.* $\Sigma T\Phi$
 $X\Psi$ 18 etatem Σ || *possent (sic, non deleto ~)* Σ || lauachrum
 Ψ 20 dampnantur ΣT 21 sunt] *sic s.* Φ

addiderunt. omnes enim peccauerunt, siue in Adam siue in se ipsis et egent gloria Dei.

[41 M.] 5. Vniuersa igitur massa poenas debet; et si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non iniuste procul dubio redderetur. qui ergo inde per gratiam liberantur, non uasa meritorum ⁵ suorum, sed uasa misericordiae nominantur. cuius misericordiae, nisi illius 'qui Christum Iesum misit in hunc mundum peccatores saluos facere, quos praesciuit et praedestinavit et uocauit et iustificauit et glorificauit'? quis igitur usque adeo dementissime insaniat, ut non agat ineffa- ¹⁰ biles gratias misericordiae quos uoluit liberantis, qui recte nullo modo posset culpae iustitiam uniuersos omnino damnantis.

6. Hoc si secundum Scripturas sapiamus, non cogimur contra Christianam gratiam disputare et ea dicere quibus demonstrare conemur, naturam humanam neque in paruulis medico indigere, ¹⁵ quia sana est, et in maioribus sibi ipsam ad iustitiam si uelit posse sufficere. acute quippe uidentur haec dici, sed in sapientia Verbi, qua euacuatur crux Christi. non est ista sapientia de sursum descendens. nolo quod sequitur dicere, ne amicis nostris, quorum fortissima et acerrima ingenia non in peruersum ²⁰ sed in directum currere uolumus, facere existimemur iniuriam.

AUCTORES 1 Rom. 3, 23 7 Tim. 1, 1, 15 8 quos sqq.
Rom. 8, 29 et 30 17 sapientia—18 Christi Cor. 1, 1, 17 18 non
est sqq. Iac. 3, 15

2 gloriam T gloriã (uid. fuisse gloriã) Φ gla (s. s. l gfa) X
3 paenas Σ¹ penas XΨ 4 dampnationis ΣTX || subplicium
T 10 dementissime (de in rasura m. 2) Φ 11 liberantis] mise-
rantis X^a || nullo (o in rasura) Ψ 12 possent cfhs || uniuersis
X || dampnantis ΣTX^a damnantes Φ¹ dampnatis X^b 14 grām
dispu||tare (grām dispu in rasura m. 1) X 16 ad uersum si uelit
— 17 dixi in marg. r X 17 acute quippe] g (ex a) ac utique
ipsi TΦX acuteque ipsi Ψ Hoc dicere] utique ipsi (Hoc dicere in
duarum litt. rasura m. 2) Σ acute ipsi cfsh || dici] a dixi ΣTΦ
dixi (s. s. l dicere) X dicere Ψv 18 euacuatur (cua s. s.) X ||
est om. X¹ 20 acerrima] celerrima g (ex a)

7. Quanto igitur zelo accensus est libri huius quem misistis con- [42 M.]
 ditor aduersus eos qui peccatis suis patrociniū de natura humanae
 infirmitatis perquirunt, tanto et multo ardentiore zelo nos oportet
 accendi, ne euacuetur crux Christi. euacuatur autem, si aliquo
 5 modo praeter illius sacramentum ad iustitiam uitamque aeternam
 perueniri posse dicatur: quod in libro isto agitur, nolo dicere ab
 sciente, ne illum, qui eum *scripsit*, ne Christianum quidem ha-
 bendum iudicem, sed, quod magis credo, a nesciente, magnis sane
 uiribus, sed eas sanas uolo, non quales phrenetici habere con-
 10 suerunt.

8. Nam prius distinguit, aliud esse quaerere, an possit aliquid
 esse, quod ad solam possibilitatem pertinet, aliud, utrumne sit.
 hanc distinctionem ueram esse nemo ambigit: con¹sequens enim p. 629
 est, ut, quod est, esse potuerit, non est autem consequens, ut,
 15 quod esse potest, etiam sit. quia enim Dominus Lazarum
 suscitauit, sine dubio potuit; quia uero Iudam non suscitauit,
 numquid dicendum est: non potuit? potuit ergo, sed noluit; nam
 si uoluisset, etiam hoc eadem potestate fecisset, quia et Filius,
 quos uult uiuificat. sed hac distinctione uera atque mani-
 20 festa quo tendat et quid efficere conetur, aduertite. nos, inquit,
 de sola possibilitate tractamus; de qua nisi quid
 certum constiterit, transgredi ad aliud grauissimum
 esse atque extra ordinem dicimus. hoc uersat multis
 modis et sermone diuturno, ne quis eum aliud quam de non

AVCTORES 18 *Ioh. 5, 21*

1 zelo] $\Sigma T \Phi X \Psi a$ maiore zelo *v* 4 ne* (erasa c) *X* 5 preter
 Σ pret̄ (i. e. preter) *minor. litteris in ras.* Ψ propter *T* 6 per-
 uenire $\Sigma T \Phi X$ 7 sciente* (eras. m) *X* || ne illum *om.* Ψ || *inter*
 illum et qui *in marg. insertum laudare uidear X* || scripsit *om.* ΣT
 $\Phi X \Psi$ } *ēdidit in marg. (post qui eū supra uersum nota .: posita, sed deinde*
erasa est) Σ^2 8 quod] $\Sigma \Phi X$, *g (ex a)* quidem $T \Psi c f s h$ || *a om.*
 Σ 9 frenetici $\Sigma T \Phi X$ || consueuerunt *c f s h* 12 utrum nescit
 $T \Phi^2 X$ 13 esse] est *ēē (sed est del. m. 1 ut uid.)* Σ 17 \bar{n} quid
(i. e. nunquid) *X* nunquid Ψ 21 de sola *om.* *X* || quid] quod *T*
 23 diximus Ψ ducimus *c f s h in marg., recepit (cum a)* *g* 24 et] ex
 $\Sigma T \Phi X$

peccandi possibilitate quaerere existimet. unde inter multa, quibus id agit, etiam hoc dicit: idem iterum repeto: ego dico posse esse hominem sine peccato. tu quid dicis? non posse esse hominem sine peccato? neque ego dico, inquit, hominem esse sine peccato neque tu dicis non esse hominem sine peccato: de posse et non posse, non de esse et non esse contendimus. deinde nonnulla eorum, quae aduersus eos de Scripturis proferri solent, ad istam quaestionem non pertinere, in qua quaeritur, possitne an non possit homo esse sine peccato, ita commemorat: nam 'nullus', inquit, 'mundus est a sorde' et 'non est homo, qui non peccet', et 'non est iustus in terra' et 'non est, qui faciat bonum', et cetera his similia, inquit, ad non esse, non ad non posse proficiunt. huiusmodi enim exemplis ostenditur, quales homines quidam tempore aliquo fuerint, non quod aliud esse non potuerint: unde et iure inueniuntur esse culpabiles. nam si idcirco tales fuerunt, quia aliud esse non potuerunt, culpa carent.

[13 M.] 9. Videte quid dixerit. ego autem dico, paruulum natum in eo loco, ubi ei non potuit per Christi baptismum subueniri morte praeuentione, idcirco talem fuisse, id est sine lauacro regenerationis exisse, quia esse aliud non potuit. absoluat ergo eum et aperiat ei contra sententiam Domini regnum caelorum. sed non eum

AUCTORES 10 nullus—11 sorde *Iob 14, 4 sec. LXX* 11 non est
—12 peccet *Reg. 3, 8, 46* 12 non est iustus in terra *Ecclesiastes*
7, 21 || non—13 bonum *Psalms. 13, 1* 24 *Iohannes eu. 3, 5*

1 peccadi *T* 2 etiam (i in ras. m. ut uid. 2, ex c?) *X* || idem
om. Σ 3 quid (d s. s.) *X* 4 haec neque ego—6 peccato *om. Ψv*
5 inquit *T* 8 eos] *Ψv* nos *ΣTΦX* || istam] *Σ²Φ²Ψv* esaiam *Σ¹T*
ΦX¹ 9 queritur *Σ* || an non] an *Σ²* 10 ita] *a* iam *codices et v*
13 haec similia—14 huius modi in rasura brevior *Ψ* || non esse] non
esse non ad non esse *TΦ²* 16 potuerunt *T¹XΨ* 17 idcirco *Ψ*
20 uidete quid] uide et quid *ΣTΦXΨ* uide et quid (ut sit pro ecquid)
X 21 ei non] enim *T* ei *Σ* || christi *om. cfsk* || praeuentione] *XΨ*
praeuentione *TΦ* praeuentum *Σv, a* 22 Idcirco (c alt. s. s.) *X* idcirco *Ψ*

absoluit apostolus, qui ait: per unum hominem peccatum intravit in mundum et per peccatum mors et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt. recte ergo ea damnatione, quae per uniuersam massam currit, p. 630
 5 non admittitur in regnum caelorum, quamuis Christianus non solum non fuerit sed nec esse potuerit.

10. Sed non damnatur, inquam, quia, in Adam pec- [44 M.]
 casse omnes, non propter peccatum nascendi origine adtractum sed propter imitationem dictum est. si ergo
 10 ideo dicitur Adam auctor hominum, qui subsecuti sunt, peccatorum, quia primus peccator in omnibus fuit: cur non potius Abel, quam Christus, ponitur caput hominum iustorum, quia primus in omnibus iustus fuit? sed de infante non loquor. iuuenis uel senex in ea regione defunctus est, ubi non potuit Christi nomen audiri; potuit
 15 fieri iustus per naturam et liberum arbitrium, an non potuit? si potuisse dicunt, ecce quod est crucem Christi euacuare, sine illa quemquam per naturalem legem et uoluntatis arbitrium iustificari posse contendere. dicamus et hic: ergo *Christus* gratis mortuus est. hoc enim omnes possent, etiam si mortuus ille
 20 non esset, et, si iniusti essent, quia uellent, essent, non quia iusti esse non possent. si autem sine Christi gratia iustificari omnino non potuit, etiam istum si audet absoluat secundum uerba

AVCTORES 1 *Rom. 5, 12* 16 crucem — euacuare *Corinth. 1, 17* 18 *Galat. 2, 21*

1 absoluit (i ex a corr.) Ψ 3 pertransit $\mathcal{P}\Psi$ transiit Σ
 4 dampnatione $\Sigma\mathcal{T}$ 6 s; * (post s; *rasura et ipsum in rasura*) Ψ
 7 dampnatur $\Sigma\mathcal{T}$ 9 attractum $\Sigma\Psi$ || **imi*tationem Ψ 10 ho-
 minum] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ omnium $v a$ 11 peccator in omnibus] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X$
 in omnibus peccator Ψ in hominibus peccator v peccator in hominibus
 a || fuit] suis Σ || cur] Quur ΦX || quā (*cum rasura supra q1*) Σ
 12 hominū *in ras. breuiore* Ψ || omnibus] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ hominibus $v a$
 13 iustus fuit] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi^a$ fuit iustus v 14 audiri] $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ audire
 $v a$ 15 fieri iustus per naturam] iustus per naturam fieri Σ || iustos
 Φ^a 16 *christi* *crucem* X || sine] $\mathcal{T}\Phi X a$ si sine $\Sigma\Psi c f s h$,
 scilicet sine *coni. h* || illam \mathcal{T} 17 quamquam $\Sigma^a \mathcal{T}\Phi^a$ || uoluntate
 \mathcal{T}^a 18 *christus om.* $\Sigma\mathcal{T}\Phi X\Psi$ 20 iniusti] g (*ex a*) iusti $\Sigma\mathcal{T}\Phi$
 $X\Psi v$ 22 etiam *om.* Ψ || iustum $\Phi X s h$

sua, quia, si idcirco talis fuit, quod aliud esse non potuit, culpa caret.

[45 M.] 11. Sed obicit sibi quasi ab alio dictum et ait: potest quidem esse, sed per Dei gratiam, inquires. deinde uelut respondendo subiungit: ago humanitati tuae gratias, quod 5 assertionem meam, quam dudum obpugnabas, non modo non obpugnare aut confiteri solum contentus non es, uerum etiam non refugis conprobare. nam dicere 'potest quidem, sed per illum aut per illud' quid aliud est, quam non solum consentire quod 10 posset esse, uerum etiam quomodo uel qualiter posset, ostendere? nullus itaque magis alicuius rei possibilitatem adprobat, quam qui eius etiam qualitatem fatetur; quia nec absque re esse qualitas potest. his dictis iterum sibi obicit: sed tu, inquires, hoc in loco Dei 15 gratiam, quandoquidem eam non commemoras, uideris abnuere. deinde respondet: egone abnuo, qui rem confitendo confitear necesse est *et* per quod effici res potest; an tu, qui rem negando et quicquid illud est per quod res efficitur procul dubio negas? oblitus est, 20 iam se illi respondere, qui rem *non* negat, cuius obiectionem p. 631 paulo ante proposuerat dicentis: 'potest quidem esse, *sed* per Dei gratiam'. quomodo ergo illam, pro qua iste multum laborat,

1 quia] qua Φ^1 || si *om.* $\Psi c f s h$ || iccirco² Ψ || alius $\Psi c f s h$; *cf.* p. 676, 18 2 caret] $\Sigma T \Phi X \Psi$ caruit *va* 3 ab alio] Ψv
 ad aliud $\Sigma T \Phi X$ || et] est Et T esse et Ψ 4 inquires *om.* Ψ
 $c f s h$ || uelud T 6 oppugnabas Ψ 7 oppugnare Ψ || aut] $\Sigma T \Phi X \Psi$
 aut non $c f s h$ || contemptus X 8 comprobare Ψ
 9 sed *om.* Σ^1 se $T \Phi^a$ || per illud] per illū Σ illud g (*ex a*)
 11 possit g (*ex a*) || possit g (*ex a*) 12 alicuius] g (*ex a*) alius $\Psi c f s h$
 aliud $\Sigma T \Phi X$ 13 approbat Ψ probat g (*ex a*) || qui *om.* $\Sigma T \Phi^a$
 14 esse qualitas] $\Sigma T \Phi X a$ qualitas esse Ψv || his] hic $\Sigma^1 T$
 15 obiecit Ψ 17 respondit $\Sigma T \Phi X \Psi$ || egone] egome $\Sigma^1 T$
 18 confitear] Σ^2 confiteor $T \Phi X \Psi$ confiteor confiteor Σ^1 ||
 est et] g (*ex a*) est $\Sigma T \Phi X$ esse Ψ || res effici g (*ex a*) 19 negango
sic T 21 respondere illi T || non *om.* $\Sigma T \Phi X \Psi$ 22 sed *om.* $\Sigma T \Phi X \Psi$
 23 gratiam dei g (*ex a*)

possibilitatem negat, qui ei iam dicit 'potest esse per Dei gratiam?' ueruntamen quia isto dimisso, qui rem iam confitetur, agit adhuc aduersus eos, qui negant esse possibile hominem esse sine peccato, quid ad nos? contra quos uult agat, dum tamen hoc confiteatur, quod impietate sceleratissima negatur, sine gratia Dei hominem sine peccato esse non posse. dicit ergo: siue per gratiam siue per adiutorium siue per misericordiam, et quicquid illud est per quod esse homo absque peccato potest, confitetur, quisquis rem ipsam fatetur.

10 12. Fateor dilectioni uestrae, cum ista legerem, laetitia repente [46 M.] perfusus sum, quod Dei gratiam non negaret, per quam solam homo iustificari potest: hoc enim in disputationibus talium maxime detestor et horreo. sed pergens legere cetera, primo ex datis similitudinibus coepi habere suspectum. ait enim: nunc si di-
 15 xero, 'homo disputare potest, auis uolare, lepus currere', et non etiam per quae haec effici possunt commemorauero, id est linguam alas pedes: num ego officiorum qualitates negaui, qui officia ipsa confessus sum? uidetur certe, haec eum commemorasse, quae
 20 natura ualent: creata sunt enim haec membra huiusmodi naturis, lingua alae pedes. non tale aliquid posuit, quale de gratia intellegi uolumus, sine qua homo non iustificatur: ubi de sanandis, non de instituendis naturis agitur. hinc iam ego sollicitus coepi legere cetera et me non falso conperi suspicatum.

1 ei iam] g ($ex a$) etiam $\Sigma\mathcal{R}\Phi X\Psi c f s h$ || esse] \tilde{e} in rasura m. 1
 uel 2 ex $**\tilde{e}$ Σ || per] sed per $v a$ 2 Veruntamen $X\Psi$ 3 ne-
 gat. Σ || homine \mathcal{R} 6 \tilde{e} * ($erasa t?$) Ψ 10 letitia Φ ||
 repetente $\Sigma\Phi X$ 13 detestor ($e altera ex o facta$) Φ 14 coepi
 $\mathcal{R}\Phi X^*$ cepi $X^*\Psi$ || abere X^* || nunc] nam g ($ex a$) 16 possunt]
 $\Sigma\Psi$, g ($ex a$) possent $\mathcal{R}\Phi X$ possint $c f s h$ 17 id est] sic I d \tilde{e}
 X I d \tilde{e} Φ || num] nunc $\mathcal{R}\Psi$ 18 qui] quia Σ 19 sum om.
 Σ 21 pedis \mathcal{R} 22 sanandis] $v a$ ornandis Σ ordinandis
 $\mathcal{R}\Phi X\Psi$ 23 ego] ergo g ($ex a$) || cepi $X\Psi$ || legere] $\Sigma g a$ legere
 et $\mathcal{R}\Phi X\Psi c f s h$ 24 comperi $\Sigma\Psi$

13. ¹Quo priusquam ueniam, uidete quid dixerit. cum tractaret quaestionem de differentia peccatorum et obiceret sibi, quod quaedam saepe inruant, non posse cuncta uitari, negauit debere argui ne leui quidem correptione, si uitari omnino non possunt, scripturas utique non aduertens Noui Testamenti, ubi didicimus

1 priusquam] potius quam $\Sigma T \Phi X$ 2 questionem Φ || quod quaedam saepe inruant] *pro his Augustinus habet: quod quidam dicunt, leuia quaedam peccata ipsa multitudine, quod saepe inruant; recepit g*
 3 irruant $\Sigma \Psi$ || non] non *in nec corr. m. ut uid. 2 X* || negauit X
 4 leui (i *in ras. m. 2 ex a aut ã*) Σ || correptione X 6 didicimus]
 $\Sigma T \Phi X$ *cfsh* dicimus Ψ, g (*ex a*) discimus *coni. a*

I.
INDEX AVCTORVM
AB OROSIO LAVDATORVM.

Asterisci singuli significant auctores laudatos ex Liuio, bini laudatos ex Chronicis. Littera A notatus est liber apologeticus.

<p>Abacuc A 29 § 7
apostolus A 10 § 2 et 4; 17 § 5;
32 § 3; 33 § 3 apostoli omnes
A 29 § 8
Dauid A 11 § 3; 23 § 1; 29 § 7 Da-
uid propheta A 15 § 3
ecclesiastes A 24 § 3
editio uulgata A 9 § 7
Esaias A 29 § 6
euangelista A 17 § 11
euangelium A 16 § 6; 17 § 13 euan-
gelia VII 3 § 10; 4 § 15 A 31
§ 4
Hieremias A 29 § 7</p>	<p>Iacobus A 29 § 8
Iohannes A 13 § 3; 17 § 9; 25 § 5
Moyses I 8 § 6; 10 § 7 VII 27 § 1
Paulus A 17 § 6.7; 21 § 7 sq.; 22
§ 6; 27 § 5; 28 § 1.8; 29 § 9;
31 § 3; 32 § 10.12 Paulus
apostolus A 18 § 7 sq.; 21 § 2
Petrus A 28 § 1; 30 § 8 Petrus
apostolus A 21 § 3
propheta A 19 § 6 prophetae VII 2
§ 3; 3 § 8; 6 § 12
Salomon A 2 § 4; 28 § 3
scriptura A 2 § 5; 15 § 1.5; 19 § 4;
32 § 5</p>
<p>Antias <i>uide</i> Valerius
Augustinus VI 1 § 12 A 3 § 5;
4 § 5; 31 § 3.5
<i>Claudianus</i>. poeta quidem eximius sed
paganus peruiacissimus VII 35
§ 21 (<i>fort. ex Augustino lau-</i>
<i>datus</i>)
Claudius (<i>Quadrigarius</i>) *III 20 § 6
*V 4 § 5; 20 § 6 Claudius
historicus *V 3 § 3</p>	<p>Cornelius Tacitus I 5 § 1 VII 3
§ 7; 10 § 4; 19 § 5; 27 § 1 Cor-
nelius I 10 § 1.3.5 VII 9 § 7;
34 § 5
Eutropius VII 11 § 1; 19 § 4
Fabius historicus *III 13 § 6
Galba -V 23 § 9
Hieronymus A 4 § 6; 11 § 5
Homerus poeta I 17 § 2
Iosephus VII 6 § 15 (!) **VII 9 § 7</p>
-

- Iustinus I 8 § 5; 10 § 6 Pompeius
sive Iustinus I 10 § 2 Pompeius
historicus eiusque breuiator Iu-
stinus I 8 § 1 Pompeius Tro-
gus et Iustinus IIII 6 § 1. 6
Pompeius Trogus VII 27 § 1
Pompeius I 10 § 1 VII 34 § 5
Liuius III 21 § 6 VI 15 § 3 VII
2 § 11
Lucanus. poeta optimus VI 1 § 29
Palaephatus **I 12 § 7; 13 § 4
Pelagius A 3 § 5; 11 § 2; 29 § 1.3;
30 § 2
Phanocles poeta **I 12 § 4
Plato **I 9 § 3
- Polybius *IIII 20 § 6 Polybius Achi-
uus *V 3 § 3
Pompeius Trogus *uide* Iustinus
Sallustius VI 6 § 6
Suetonius Tranquillus VI 7 § 2 (!)
VII 3 § 5; 6 § 10 Suetonius
VI 21 § 25 VII 6 § 15; 9 § 3.7
Tacitus *uide* Cornelius
Valerius et Antias (*sic*) *V 3 § 3
Valerius *IIII 20 § 6 Antias
*V 16 § 3
Virgilius IIII pr. § 1 poeta prae-
cipuus II 5 § 10 poeta VI 15
§ 13

E re esse visum est commemorare etiam haec quae sequuntur:

- alii .. alii ferant V 19 § 2
aliqui I 2 § 45 aliqui adserunt V
7 § 10
nullus auctor ostendit VII 20 § 3
auctores aliqui I 2 § 29 ipsorum
paganorum auctores VI 15 § 13
fabulae ferunt (poetarum commenta..
legenda pueris) VI 17 § 7sq.
in fabulis celebrari solita I 12
§ 6
fasti I 8 § 9
Graecorum libri aliquanti (*ex Afric.*)
VII 4 § 15
historiae I 8 § 9 historiae ferunt
VII 42 § 13 historiarum monu-
menta VII 2 § 6 historiae anti-
quae II 2 § 4 historiae Romanae
II 2 § 4
historici gentiles I 3 § 6 historici
eorum (paganorum) III 16 § 13
historicorum mendacia V 3 § 4
historicorum discordantium uari-
etas V 3 § 4
historiographi I 1 § 5
- conscientia eorum, qui interfuere VII
36 § 12
libri I 1 § 7
ludi litterarii disciplina I 18 § 1
maiores nostri I 2 § 1.83 sicut a
maioribus nostris compertum ha-
bemus VII 30 § 3
memoria recens VII 40 § 1
nuntiis discimus VII 43 § 15
plerique VI 1 § 30 sicut a plerisque
traditur VII 38 § 1
poeta *cf.* Claudianus, Lucanus, Vir-
gilius
populi Romani uox (*Orosii tempore*)
I 6 § 3 sq. VII 40 § 1
quidam contestantur V 15 § 25; qui-
dam ferunt (*ex Hier.*) VII 12 § 8;
ut quidam ferunt VII 36 § 2
scriptores III pr. § 1 IIII 5 § 10 V
15 § 2 scriptores ueracissimi I 3
§ 3 scriptores ueteres IIII 1 § 12
studiosi ad scribendum uiri (Graeci
et Latini) qui res gestas propa-
gauerunt I 1 § 1

- ut aiunt VII 28 § 2; 36 § 6
referentem audiui VII 43 § 4
definiunt IIII 13 § 6
ut dicunt IIII 4 § 1 u. d. (*aequales
Orosio*) V 22 § 11
dicuntur VI 16 § 1
ipsi fatentur (obtrectatores temporum
Christianorum) VI 15 § 16 VII
40 § 1
ferunt I 4 § 3 V 21 § 1 VI 1 § 19;
17 § 2 VII 1 § 10; 15 § 6;
32 § 11; 35 § 10; 37 § 4; 39
§ 7 fertur IIII 20 § 21 VII 16
§ 4 (*i. e. ab Hier.*) VII 37
§ 16; 43 § 8
iactitant (*aequales Orosio*) VI 1 § 11
inquiunt (*aequales Orosio*) V 22 § 5
VII 1 § 2.7
inuenimus I 2 § 91
memoratum sit II 9 § 2 memorent
VI 15 § 32
- narratur VI 2 § 15 VII 9 § 7 nar-
retur V 11 § 5 narrantur VI
6 § 3
opinio est III 7 § 7 ut alia tradit
opinio VII 36 § 3
multi prodidere II 6 § 7 memoriae
proditum est VI 14 § 5
ut putant VII 31 § 1 ut putatur
I 5 § 11
refertur V 24 § 2 VII 4 § 15; 7 § 2;
9 § 13 obscure refertur VII 2
§ 13 referuntur IIII 1 § 11 VI
2 § 5.20 16 § 1; 19 § 12 VII
6 § 14; 25 § 7 secundum eos
qui parcissime referunt VII 37
§ 13
scripsisse neminem memini VII 19
§ 4
traditur VII 7 § 3 memoriae tra-
ditum est IIII 23 § 3 memoriae
traditum non est IIII 1 § 12

II.

INDEX SCRIPTORVM

QVIBVS OROSIVS VSVS EST.

* addidi ubi Orosiana ab auctoris laudati uerbis longius recedunt.
cf. addidi ubi similia atque apud Orosium commemorantur.

Testamentum uetus.		
Genesis	1, 11	A 26 § 4
	1, 14.16	A 26 § 3
	1, 31	A 29 § 4
	2, 7.8	A 26 § 5
	3, 17—19	A 26 § 5
	3, 23 sq.	A 26 § 5
	4, 10	VII 22 § 5 lin. 6 sq.
	6—8	I 3 § 1—§ 3
	6, 6	A 26 § 5
	7, 1	A 5 § 2
	10, 9 sq.	cf. II 6 § 7
	14, 2	cf. I 5 § 6
	14, 3	I 5 § 10
	14, 8	cf. I 5 § 6
	17, 1	A 23 § 3
	17, 5	A 23 § 3
	18, 27	A 29 § 6
	19	*I 5 § 6—§ 10
	19, 24	I 5 § 9
	41—47	*I 8 § 6—9.11.12
Exodus	1—14	I 10 § 7—§ 16
	1, 11.13	*I 8 § 13
	2, 11	*I 8 § 13
	14	A 9 § 6
	37, 29	A 16 § 11
Leuiticus	10	A 9 § 2
	19, 18	A 31 § 4
Deuteron.	6, 5	A 31 § 4
	11, 6	A 9 § 2
	32, 2	A 4 § 6
Iosua	3	A 9 § 7
	Iudic. 6, 37	A 4 § 6
	I Reg. 13, 14	A 24 § 2
	17, 3	A 2 § 5.6
	17, 4—7	A 2 § 5
	III Reg. 2	A 9 § 7
	I Paralip. 28, 3	A 24 § 2
	28, 6	A 24 § 5
	Esd. 1, 1—6	*VII 2 § 3
	Tobias 6, 1	I pr. § 7
	11, 9	I pr. § 7
	Iob 1, 7	A 20 § 1
	1, 8	A 20 § 4
	1, 8	A 21 § 4
	1, 10	A 20 § 5
	1, 12	A 20 § 6
	2, 6	A 20 § 6
	9, 5	cf. III 15 § 6
	15, 25—27	A 31 § 2
	25, 6	A 29 § 6
	33, 9	A 7 § 1
	38, 2—4 (<i>sec. LXX</i>)	A 22 § 3
	39, 34 (<i>sec. LXX</i>)	A 22 § 4
	40, 20 (<i>sec. LXX</i>)	A 4 § 6
	Psal. 14, 1	A 15 § 3
	14, 2	A 15 § 3.6
	14, 3	A 15 § 4
	18, 13	A 23 § 4; 24 § 1
	18, 14	A 23 § 4
	23, 1	V 2 § 7
	23, 1	A 20 § 3
	26, 12	VII 22 § 2
	50, 6	A 13 § 3

Psalm. 61, 10.....	A 24 § 7	Matth. 7, 13.....	A 31 § 3
62, 8.9.....	A 32 § 3	7, 22.23.....	A 15 § 2
88, 15.....	A 14 § 3	8.....	A 9 § 9
88, 22.23.....	A 24 § 1	8, 2.....	A 12 § 3
88, 25.....	A 24 § 5	8, 25.....	A 29 § 8
104, 4.....	A 32 § 5	8, 29.....	A 28 § 12
118, 1.....	A 23 § 1	9, 2.....	A 12 § 4
118, 1.....	A 23 § 4	9, 28.....	A 12 § 3
122, 2.....	A 32 § 5	10, 23.....	VII 41 § 4
142, 1.2.....	A 29 § 7	13, 12.....	A 33 § 4
190, 3.....	A 11 § 4	13, 25.....	A 33 § 2
Ecclesiastes 1, 10.....	A 24 § 4	14, 29 sq.....	A 9 § 9
3, 1—3.....	A 28 § 3	15, 27.....	I pr. § 6
3, 16.17.....	A 28 § 4	16, 17.....	A 23 § 5
7, 30. I 3 § 1 (rectum fecerat)		16, 17.....	A 30 § 7
Cantic. 1, 3.....	A 16 § 11	16, 18.....	A 23 § 5
Sapient. 2, 23.....	A 29 § 5	16, 18.....	A 27 § 3
10, 6.....	I 5 § 1	16, 18.....	A 30 § 7
10, 7.8.....	cf. I 5 § 8	16, 22.....	A 23 § 6
12, 18.....	A 9 § 4	16, 23.....	A 23 § 5 <i>bis</i>
Ecclesiasticus 15, 14.....	A 29 § 5	16, 27.....	A 15 § 1
34, 28.....	A 2 § 4	18, 32.33.....	A 30 § 5
Isaias 6, 5.....	A 29 § 6	22, 37.39.....	A 31 § 4
11, 2.3.....	A 15 § 7	24, 6—9.....	VII 3 § 11
29, 13.....	*A 11 § 7	24, 21.....	I pr. § 15
40, 6.....	A 29 § 9	24, 22.....	A 28 § 9
40, 8.....	A 29 § 9	25, 29.....	A 33 § 4
45, 23.....	A 21 § 10	25, 37.....	A 18 § 9
53, 7.....	A 25 § 6	26, 41.....	A 29 § 6
65, 5.....	*A 7 § 1	26, 53.54.....	A 28 § 6
Ierem. proph. 5, 3.....	VII 22 § 1	26, 69 sqq.....	A 9 § 9
5, 3.....	VII 26 § 10	27, 45.....	VII 4 § 13 sq.
17, 5.....	VII 42 § 8	28, 20.....	A 10 § 5
25, 11.....	VII 2 § 3	28, 20.....	A 32 § 4
51, 28.....	I 2 § 19	Marc. 2, 7.....	A 12 § 4
Baruch ('Hieremias') 3, 1.2..	A 29 § 7	7, 28.....	I pr. § 6
Dan. 3.....	A 12 § 2	10, 15.....	A 31 § 8
9, 26.....	VII 3 § 8	13.....	I pr. § 15
14, 32 sqq.....	A 9 § 7	Luc. 1, 6.....	A 5 § 2
Amos 5, 8.....	A 19 § 6	1, 6.....	A 21 § 5
Abacuc 3, 16 (<i>sec. LXX</i>)...	A 29 § 7	2, 1.....	VI 22 § 6
Zachar. 14, 1 sqq.....	VII 3 § 8	2, 14.....	VI 22 § 5
I Maccab. 6, 56.....	I 2 § 19	7, 33.....	A 21 § 9
14, 1.2.....	I 2 § 19	12, 35.....	A 17 § 13
Testamentum nouum.		13, 24.....	A 31 § 3
Matth. 2.....	VII 3 § 2	18, 27.....	A 10 § 1
3, 4.....	A 21 § 6	19, 9.....	A 14 § 1
3, 10.....	A 33 § 3	Ioh. 1, 1—3.....	A 25 § 5
4, 1—11.....	*A 16 § 4	1, 9.....	A 17 § 11
5, 14.....	A 17 § 11	1, 14.....	A 25 § 6
5, 42.....	A 17 § 10	1, 16.....	A 17 § 5
5, 45.....	A 19 § 4	1, 32.....	A 17 § 9
5, 45.....	A 19 § 5	1, 42.....	A 30 § 7
6, 23.....	A 17 § 13	5, 22.....	A 15 § 7
		5, 43.....	A 17 § 4

Ioh.	6, 44.....	A 10 § 5	I Cor.	10, 12	A 22 § 6
	8, 44.....	A 15 § 4		12, 4—6.....	A 17 § 7
	8, 56.....	A 23 § 3		12, 11.....	A 17 § 7
	9.....	A 9 § 8		15, 10.....	A 10 § 2
	9, 41.....	* A 16 § 6		15, 54—56.....	A 32 § 9
	11.....	A 9 § 8	II Cor.	4, 11	A 29 § 4
	14, 16.....	A 23 § 2		5, 7.....	A 23 § 4
	14, 30.....	A 15 § 4		5, 9.10.....	A 18 § 7
	15, 5.....	A 10 § 1		11, 10.....	A 31 § 3
	15, 5.....	A 33 § 3		12, 9.....	A 32 § 3
	16, 7.....	A 10 § 5		12, 9.....	A 32 § 12
	18, 11.....	A 28 § 7		12, 10.....	A 32 § 4
	20, 17.....	A 7 § 1	Gal.	4, 4.....	A 28 § 5
Act.	1, 7.....	A 28 § 5		6, 2.....	A 33 § 7
	9, 16.....	A 14 § 3	Ephes.	1, 3—10	A 27 § 5
	11, 27.....	cf. ad VII 6 § 12		2, 3.4.....	A 18 § 6
	13, 22.....	A 24 § 2		3, 20.21.....	A 32 § 6
Rom.	1, 27.....	I 5 § 8 masculi— turpitudinem		4, 7.....	A 17 § 5
	3, 4.....	A 24 § 7		4, 8.....	A 17 § 5
	3, 25.....	A 18 § 6		4, 8.....	A 25 § 6
	3, 25.26.....	A 25 § 4	Philipp.	2, 6.7.....	VI 17 § 10
	4, 3.....	A 23 § 3		2, 9.....	A 16 § 11
	4, 18.....	A 23 § 3		2, 10.....	A 18 § 6
	4, 22.....	A 23 § 3		2, 11.....	A 21 § 10
	5, 1.2.....	A 21 § 2		3, 18.....	III 6 § 37
	7, 24.25.....	A 29 § 9		3, 19.....	I pr. § 9
	8, 29.....	A 17 § 3		4, 6.7.....	A 32 § 4
	8, 29.....	A 25 § 7	Coloss.	2, 3.....	A 17 § 8
	9, 1.2.....	A 31 § 3		2, 9.....	A 17 § 9
	9, 20.....	A 32 § 2		2, 9.....	A 25 § 7
	11, 33.....	VII 41 § 10		3, 2—4.....	A 32 § 7
	11, 18.....	A 33 § 3	II Thess.	2, 3.4.....	A 16 § 2
	12, 3.....	A 17 § 6		2, 5.6.....	A 28 § 8
	13, 1....	II 1 § 3 (potest. a Deo sunt)	I Timoth.	2, 5.....	A 25 § 5
	13, 7.....	I 8 § 12	II Timoth.	2, 17.....	A 23 § 2
	13, 14.....	A 31 § 3		4, 1.....	A 15 § 1
	14, 10.....	A 18 § 7	Tit.	1, 7.....	A 21 § 7
	14, 11.....	A 21 § 10	Iacob.	3, 2.....	A 29 § 9
	14, 23.....	A 31 § 6	I Petr.	1, 3—5.....	A 27 § 4
I Cor.	1, 4—7.....	A 21 § 2		1, 9.10.....	A 21 § 3
	1, 7.8.....	A 21 § 7		2, 22.....	A 25 § 6
	1, 27.....	VI 1 § 5	II Petr.	1, 19.....	A 17 § 12
	3, 7.....	A 19 § 7		3, 10.....	A 15 § 1
	3, 9.....	A 33 § 1	I Ioh.	1, 8.....	A 29 § 8
	3, 11.....	A 27 § 3		3, 8.....	A 15 § 4
	4, 5.....	A 13 § 6		5, 20.....	A 17 § 9
	6, 7.....	A 21 § 8	Apoc.	3, 17.....	A 30 § 6
	9, 10.....	A 19 § 6		5, 2.3.....	A 15 § 5
	9, 17.....	A 26 § 2		5, 5.....	A 15 § 6
	9, 27.....	A 22 § 6		5, 6.....	A 15 § 7
	10, 4.....	VII 3 § 1		5, 6.....	A 16 § 5
	10, 6.....	VII 27 § 2		20, 11.....	A 15 § 1
				20, 12.....	A 13 § 3
				21, 23.....	VII 3 § 1

Cicero [de imp. Pompei 21 § 62 (cf. *Phil.* 11, 8 § 18) ex *Liuiopotius sumpsit Orosius*
 V 23 § 8]
 pro Murena 20 § 42 . . . I 8 § 8
 in Pis. 19 § 43 . . . III 10 § 1
 pro Marcello 4 § 11 . . . II 6 § 13
 Philipp. 1, 1 § 1. cf. II 17 § 15
 Tuscul. 5, 21 § 62 . . . I 8 § 14
 de diuin. 1, 35 § 78
 cf. III 15 § 6
 Caesar B. G. 1, 1—5 . . . VI 7 § 3.4
 1, 12.23—29 . . . VI 7 § 5
 1, 31.38.39.44 . . . VI 7 § 6
 1, 51 . . . VI 7 § 7
 1, 52 . . . VI 7 § 8.9
 1, 53 . . . VI 7 § 7.10
 2, 1.4.15 . . . VI 7 § 11—14
 2, 19.25.26.28 . . . VI 7 § 16
 3, 1—6 . . . VI 8 § 1—5
 3, 7—10.*12.13—16
 VI 8 § 6—17
 3, 17.19 . . . VI 8 § 18
 3, 20.21.23—26 . . . VI 8 § 19—22
 4, 1 . . . VI 8 § 23; 9 § 1
 4, 5 . . . VI 8 § 17
 4, *6.*8.*14.15 . . . VI 8 § 23
 4, 16—18 . . . VI 9 § 1
 4, 19 . . . VI 9 § 1
 4, 21 . . . VI 9 § 2
 4, 22.23 . . . VI 9 § 2
 4, 24—29 . . . VI 9 § 2
 4, 35 . . . VI 9 § 2 (?)
 4, 36.38 . . . VI 9 § 3
 5, 1.2 . . . VI 9 § 3
 5, 23.24.26—37 . . . VI 10 § 1
 5, 38.39 . . . VI 10 § 2
 5, 40.42 . . . VI 10 § 3
 5, 43 . . . VI 10 § 4.5
 5, 45.47 . . . VI 10 § 6
 5, 48—51 . . . VI 10 § 7.8
 5, 49 . . . VI 10 § 9
 5, 52 princ. . . . VI 10 § 9
 5, 55—58 . . . VI 10 § 10—12
 6, 1 . . . VI 10 § 13
 6, 2.3 . . . VI 10 § 14
 6, 5.6 . . . VI 10 § 15
 6, 7.8 . . . VI 10 § 16
 6, 29.30 . . . VI 10 § 17.18
 6, 34.35 . . . VI 10 § 19.20
 6, 44 . . . VI 10 § 21
 7, 1—3 . . . VI 11 § 1
 7, 4 . . . VI 11 § 1
 7, 7 . . . VI 11 § 2
 7, 9 . . . VI 11 § 2

Caesar B. G. 7, 11 . . . VI 11 § 3
 7, 12 . . . VI 11 § 2
 7, 13 . . . VI 11 § 3.4.*9
 7, 14.15 . . . VI 11 § 1
 7, 16 . . . VI 11 § 2
 7, 16—28 . . . VI 11 § 3.4
 7, 37—43 . . . VI 11 § 5
 7, 44—51 . . . VI 11 § 6
 7, 63 . . . VI 11 § 7
 7, 65 . . . VI 11 § 9
 7, 71 . . . VI 11 § 7
 7, 75 . . . VI 11 § 7
 7, 76 . . . VI 11 § 8
 7, 79—88 . . . VI 11 § 9
 7, 89 . . . VI 11 § 10.11
 Hirtius B. G.
 8, 6.7.11.12 . . . VI 11 § 12
 8, 17—20 . . . VI 11 § 13.14
 8, 24.25 . . . VI 11 § 15
 8, 26—29 . . . VI 11 § 16—18
 8, 31 . . . VI 11 § 19
 8, 32 . . . VI 11 § 20
 8, 33 . . . VI 11 § 21
 8, 34—36 . . . VI 11 § 22
 8, 40.41 . . . VI 11 § 21
 8, 39.40 . . . VI 11 § 23
 8, 41 . . . VI 11 § 24—26
 8, 42 . . . VI 11 § 26
 8, 42 . . . VI 11 § 27
 8, 43 . . . VI 11 § 27.28
 8, 44 . . . cf. VI 11 § 22
 8, 44 . . . VI 11 § 29
 8, 50 sqq. . . . VI 12 § 1
 Sallustius Catil. 1 . . . VI 1 § 1
 3, 2 . . . I 1 § 6
 Sallustius Jug. 10 § 6 . . . II 17 § 17
 35 § 10 . . . V 15 § 5 (?)
 Vergil. Georg. 1, 468 . . . VII 4 § 14
 2, 193 . . . VI 15 § 16
 2, 310 sq. . . . *III 1 § 10
 3, 404 . . . I pr. § 3
 3, 481 . . . VII 27 § 10
 3, 482 . . . V 21 § 6
 4, 50 . . . *II 19 § 10
 Vergilius Aen. 1, 1 sq. . . . I 18 § 1
 1, 150 . . . fort. VI 21 § 17
 1, 160 . . . cf. III 22 § 6
 1, 203 . . . III pr. § 1
 1, 294—296 . . . VII 5 § 3
 1, 540 sq. . . . V 2 § 2
 2, 97 . . . VII 40 § 7
 2, 169 sq. . . . III 1 § 15
 2, 351 sq. . . . VI 1 § 11
 2, 351 sq. . . . VI 1 § 23
 2, 353 sq. . . . V 7 § 16 (?)

- Vergilius Aen. 2, 361 sq. . *II 18 § 4
 2, 361 sq. III 11 § 4
 2, 368 sq. II 5 § 10
 2, 755 *II 19 § 11
 3, 6 II 4 § 2
 3, 367 II 4 § 8
 3, 452 VI 15 § 13
 6, 96 VII 35 § 16
 6, 276 II 4 § 8
 6, 365 (ex Eutropio allat.)
 VII 23 § 5
 7, 222 sq. *III 1 § 10
 7, 318 cf. II 4 § 2
 7, 738 III 15 § 2
 8, 243—246 cf. III 5 § 1
 8, 641 III 23 § 67
 8, 642 II 6 § 10
 8, 727 III 20 § 8
 9, 68 V 16 § 9
 11, 812 III 9 § 4
 11, 823 fort. VI 1 § 4
- Liuius 1, 5 *II 4 § 3
 1, 7 § 2 *II 4 § 3
 1, 8 *II 4 § 3
 1, 9 § 6 *II 4 § 5
 1, 9 § 13 *II 4 § 5
 1, 10 *II 4 § 3
 1, 10 *II 4 § 6
 1, 11 *II 4 § 3
 1, 15 *II 4 § 7
 1, 19 § 3 cf. VI 20 § 1
 1, 32.33 *II 4 § 11
 1, 42 *II 4 § 11
 2, 6 II 5 § 2
 2, 9.12.*13—*15 II 5 § 3
 2, 16 II 5 § 4
 2, 18 § 3.4 II 5 § 4
 2, 23—33 (inpr. 30.32). II 5 § 5
 2, 34 § 2.6 II 5 § 6
 2, 43 § 11 sqq. II 5 § 7
 2, 44—47 II 5 § 7
 2, 48.50 II 5 § 8.9
 3, 2 § 1 II 12 § 4
 3, 5 § 14 II 12 § 2
 3, 6 II 12 § 2
 3, 6 § 1.2.5.8 II 12 § 3
 3, 7 § 6.7 II 12 § 3
 3, 15 § 5 II 12 § 5
 3, 18 § 8 II 12 § 6
 3, 25—28 II 12 § 7
 3, 31 § 8 II 13 § 1
 3, 32 § 1.2 II 13 § 1
 3, 33 II 13 § 2
 3, 35—38 II 13 § 3—5
 3, 44.48 II 13 § 6
- Liuius 3, 49 § 1 II 13 § 7
 3, 50 § 5 II 13 § 6
 3, 50 § 11—13 II 13 § 7
 3, 54 § 6 II 13 § 7
 4, 21 § 5 II 13 § 8
 4, 30 § 7 sqq. II 13 § 9
 4, 31—34 II 13 § 10
 5, 1.2.7.8.13.19—22
 II 19 § 1.2
 5, 32.33 II 19 § 3.4
 5, 33.35—39 II 19 § 5.6
 5, 40—44.48 II 19 § 7—9
 5, 49 sqq. II 19 § 11
 7, 1.2 *III 4 § 1.3
 7, 2 *III 4 § 5
 7, 6 *III 5 § 1—3
 7, 25 sq. III 6 § 4.5
 7, 27 III 7 § 1.2
 7, 28 III 7 § 4
 8, 3 III 9 § 1
 8, 3 III 11 § 1
 8, 3 § 7 III 11 § 2
 8, *6.7 III 9 § 1.2
 8, 9 III 9 § 3
 8, 12 III 9 § 4
 8, 15 III 9 § 5
 8, 17 III 11 § 1
 8, 18 III 10
 8, 24 III 11 § 1
 8, 24 extr. III 11 § 2
 8, 30 III 15 § 2
 9, 1 § 1 III 15 § 2
 9, 1—6 III 15 § 2.3.5—7
 9, 2 § 6 III 15 § 2
 9, 12—15 III 15 § 8.9
 9, 16 § 2.9.11.12.19
 III 15 § 10
 9, 40 § 2 III 22 § 2
 10, *21.24 III 21 § 1.2
 10, 27—30 III 21 § 3—6
 10, 30.31 *III 21 § 8
 10, 33 III 22 § 1 (?)
 10, 35 III 22 § 1
 10, 38 III 22 § 2
 10, 39—42 III 22 § 3.4
 10, 47 extr. III 22 § 5
 11 III 22 § 5—11
 12 III 22 § 12—14
 12 III 1 § 1—5
 13 III 1 § 6
 13 III 1 § 7 (?)
 13 III 1 § 8—12
 13 III 1 § 14—22
 14 III 1 § 23
 14 III 2 § 1—8

Liuius 14 IIII 3 § 1-2
 15 IIII 4 § 1-7
 15 IIII 3 § 3-5
 (15 uel) 16 IIII 5 § 1-2
 16 IIII 5 § 3-5
 16 IIII 5 § 6.7
 16 IIII 5 § 9
 16 IIII 7 § 1-3
 16 uel 17 IIII 7 § 4-8
 17 IIII 7 § 9
 17 IIII 7 § 10-12
 17 IIII 8 § 1-6
 17 et ut uid. 18. IIII 8 § 7.8
 18 IIII 8 § 9-15
 18 IIII 8 § 16
 18 IIII 9 § 1-4
 18 IIII 9 § 5-9
 18 IIII 9 § 10-12
 18 IIII 9 § 13-15
 18 IIII 10 § 1
 19 IIII 10 § 3-8
 19 ut uid. IIII 10 § 2
 19 IIII 11 § 1-3
 19 IIII 11 § 5-9
 20 IIII 11 § 10
 20 IIII 12 § 1-4
 20 IIII 13 § 1-12
 20 IIII 13 § 13 ?
 20 IIII 13 § 14-16
 20 IIII 13 § 18
 21, 1 § 4. IIII 14 § 3
 21, 4 § 9. IIII 14 § 3
 21, 5. 7-11. IIII 14 § 1
 21, 6 § 3. IIII 14 § 3
 21, 9 § 3.4. IIII 14 § 2
 21, 15 § 3. IIII 14 § 1
 21, 24 § 1. IIII 14 § 3
 21, 28 IIII 14 § 3
 21, 30 § 5. IIII 14 § 3
 21, 32-34. IIII 14 § 4
 21, 35 § 4. IIII 14 § 3
 21, 37 § 6. IIII 14 § 4
 21, 38 § 1.2. IIII 14 § 4.5
 21, 39. IIII 14 § 6
 21, 46. IIII 14 § 6
 21, 51-57. IIII 14 § 7
 21, 56 § 6. IIII 14 § 8
 21, 58. IIII 14 § 8
 21, 60. IIII 14 § 9
 22, 1. IIII 15 § 1
 22, 2-3 princ. IIII 15 § 2.3
 22, 3-4 princ. IIII 15 § 4
 22, 4-7 princ. IIII 15 § 5
 22, 5 § 8. IIII 15 § 6
 22, 7 § 1. IIII 15 § 6

Liuius 22, 9 sqq. *IIII 15 § 7
 22, 41 sqq. (praesertim 61
 extr.) V 5 § 7-9
 22, 49 § 14. IIII 16 § 3
 22, 50 § 1. IIII 15 § 7
 22, 53 IIII 16 § 6
 22, 57. IIII 16 § 7.8
 22, 61. IIII 16 § 10
 23, 1-10. IIII 16 § 10
 23, 11 § 11. IIII 16 § 10
 23, 14. IIII 16 § 9
 23, 24 § 6. IIII 16 § 11
 23, 26-29 IIII 16 § 13
 23, 30 § 18. IIII 16 § 12
 23, 30 § 19. IIII 16 § 12
 23, 31 § 15. IIII 16 § 12
 23, 44-46. IIII 16 § 12
 24, 33.34. *IIII 17 § 1
 24, 49 § 7.8. IIII 16 § 14
 25, 16 IIII 16 § 15
 25, 19. IIII 16 § 16
 25, 21. IIII 16 § 17
 25, 23-31. *IIII 17 § 1
 26, 4. IIII 18 § 11
 26, 7-10. IIII 17 § 2.3
 26, 10 § 3. IIII 17 § 4
 26, 11 § 1-4. IIII 17 § 4-7
 26, 14-16. IIII 17 § 12
 26, 18. IIII 17 § 13
 26, 18. IIII 18 § 1
 26, 35.36. IIII 17 § 14
 27, 1 § 12.13. IIII 18 § 3
 27, 5 § 12. IIII 18 § 9
 27, 12-14. IIII 18 § 4
 27, 18.19. IIII 18 § 7
 27, 19 § 2. IIII 18 § 7
 27, 27. IIII 18 § 8
 27, 33 § 6.10. IIII 18 § 8
 27, 36.38.39. IIII 18 § 9
 27, 39 § 7.9. IIII 18 § 15
 27, 47 § 9. IIII 18 § 13
 27, 48 § 10. IIII 18 § 10
 27, 49. IIII 18 § 9.12
 27, 49 § 5. IIII 18 § 13
 27, 49 § 6.7. IIII 18 § 14
 27, 51 § 11-13. IIII 18 § 15
 28, (30-37).38. IIII 18 § 17
 28, 46 extr. IIII 18 § 16
 29, 24-27.34. IIII 18 § 17
 29, 36. IIII 18 § 18
 30, 3-6. IIII 18 § 19
 30, 7.8. IIII 18 § 20
 30, 9.12.13.16. IIII 18 § 21
 30, 19.20.25 extr. IIII 19 § 1
 30, 29.30. IIII 19 § 2

Liuius 30, 31 extr. 32—35

- IIII 19 § 2—4
 30, 40.43 (44 extr.) . IIII 19 § 5
 30, 44 § 2 IIII 20 § 1
 30, 45 IIII 19 § 6
 31, 10.21 IIII 20 § 4
 32, 8 IIII 20 § 1
 32, 28 IIII 20 § 5
 33, 4.*7 sqq. 10. IIII 20 § 5.6
 33, 25 IIII 20 § 10
 33, 36.37 IIII 20 § 11
 33, (42—) 44 IIII 20 § 12
 34, 43.46.47 IIII 20 § 15
 33, 47.49 IIII 20 § 13
 34, 50.52 IIII 20 § 3
 34, 54 IIII 20 § 19
 34, 54 § 2 IIII 20 § 16
 35, 1 IIII 20 § 16
 35, 3.11 IIII 20 § 17
 35, 7 § 8 IIII 20 § 16
 35, 13 § 6 IIII 20 § 18
 35, 14 IIII 20 § 18
 35, 17 § 2 IIII 20 § 18
 35, 22 § 5—8 IIII 20 § 19
 36, 1 IIII 20 § 20
 36, 14—19 IIII 20 § 20.21
 36, 21 § 1 IIII 20 § 20
 36, 38 IIII 20 § 21
 36 extr. IIII 20 § 22 ?
 37, 1 IIII 20 § 22 ?
 37, 23.24.34—37.39—45
 IIII 20 § 22
 37, 46 IIII 20 § 23
 37, 57 IIII 20 § 24
 38, 12 sqq. 18.20—23
 IIII 20 § 25
 38, 52.54.56 IIII 20 § 29
 39, 20 IIII 20 § 26
 39, 47.48 IIII 20 § 27
 39, 49.50 IIII 20 § 29
 39, 51 IIII 20 § 29
 39, 52 IIII 20 § 29
 39, 56 § 6 IIII 20 § 30
 40, 5—16.24 IIII 20 § 28
 40, 30.31, praecipue 32
 IIII 20 § 31
 40, 47—50, praecipue 49.50
 IIII 20 § 32.33
 41 principio deperdito
 IIII 20 § 33
 41, 18 parte deperdita; 19 § 4
 et § 5; 19 parte dep.
 IIII 20 § 34.35
 42, 29 IIII 20 § 36
 42, 58—60 IIII 20 § 37

- Liuius 43, 18.19 princ. . IIII 20 § 38
 44, 9 § 6 cf. VI 7 § 8
 45, 6 IIII 20 § 39
 45, 40 § 6 et parte dep.
 IIII 20 § 39
 (46 aut) 47 IIII 20 § 39.40
 48 IIII 21 § 1—3
 48 IIII 21 § 4
 48 IIII 21 § 10
 49 IIII 22 § 1—3
 49 IIII 22 § 4—6
 49 IIII 22 § 7
 49 IIII 23 § 9 ?
 50 IIII 22 § 8
 50 IIII 22 § 9
 51 IIII 23 § 1—4
 51 IIII 23 § 6.7
 52 V 3 § 1—3.5—7
 52 V 4 § 1—6
 52 V 4 § 16.17
 53 V 4 § 7—9
 53 aut 54 V 4 § 12
 54 V 4 § 13
 54 V 4 § 14
 54 fort. V 4 § 21
 55 V 4 § 18
 55 V 4 § 19—21
 56 V 4 § 21
 56 fort. V 5 § 1—6
 56 V 5 § 12.13
 56 fort. V 5 § 14.15
 56 ut uid. V 6 § 1.2
 56 V 6 § 3.4
 56 V 7
 57 V 7
 58 V 8 § 3.4
 58 V 9
 59 V 7
 59 V 8 § 1.2
 59 V 9
 59 V 10 § 1—5
 59 V 10 § 6—8
 59 V 10 § 9.10
 59 aut 60 V 10 § 11
 60 V 11 § 1—5
 60 V 12
 60 V 13 § 1
 61 V 12
 61 V 13 § 2.3
 61 V 14 § 1—4
 62 V 15 § 3
 62 V 14 § 5.6
 63 ut uid. V 15 § 20.21
 63 V 15 § 22
 63 V 23 § 18 ?

Liuius 64 V 15 § 1
 64 V 15 § 4—6
 65 V 15 § 7
 65 V 15 § 23.24
 66 V 15 § 8—18
 66 ut uid. V 15 § 25
 67 V 15 § 19
 67 V 16 § 1—7
 67 ut uid. V 16 § 8
 68 V 16 § 9—24
 69 V 17 § 1—11
 70 V 17 § 12.13
 70 V 18 § 2—6
 71 V 18 § 7
 72 V 18 § 8
 72 ut uid. V 18 § 9
 72 ut uid. V 18 § 10
 73 V 18 § 11—15
 73 ut uid. V 18 § 16
 74 V 18 § 17—21
 75 V 18 § 22—24
 76 V 18 § 25—27
 76 V 18 § 30
 77 V 19 § 2—8
 79 .. V 19 § 8—13 (§ 14—16?)
 79 V 19 § 17
 79 aut 80. V 19 § 18
 80 V 19 § 19
 80 V 19 § 23
 81 VI 2 § 4
 81 VI 2 § 5
 82 ut uid. VI 2 § 7
 82 VI 2 § 8
 82 et 83 VI 2 § 9—11
 83 V 19 § 24
 84 et 85. V 20 § 1
 85 V 20 § 2
 86 V 20 § 3.4
 87 ut uid. V 20 § 5
 87 V 20 § 6
 87 ut uid. V 20 § 7
 88 V 20 § 7.8
 88 V 20 § 9
 88 V 21 § 1—10
 89 V 21 § 11—14
 89 aut 90. V 22 § 1.(3?)
 89 aut 90. V 22 § 4
 89 sq. fort. V 24 § 16
 90 V 22 § 16.17
 90 V 23 § 1.2
 90 V 23 § 4
 90 aut 91 V 23 § 5—9
 91 V 23 § 10
 91 V 23 § 18?
 91 V 23 § 17

Liuius 91 V 23 § 19
 92 aut 91 V 23 § 11
 92 V 23 § 11
 92 V 23 § 20
 93 V 23 § 21.22
 93 VI 2 § 12.13
 94 VI 2 § 14—18
 95 V 24 § 1—3
 95 VI 2 § 19—24
 96 V 23 § 13—15
 96 V 24 § 4.5
 97 ut uid. VI 3 § 1—3
 97 VI 3 § 4
 97 V 24 § 6—8
 97 fort. V 24 § 19
 98 VI 3 § 5—7
 99 VI 4 § 1.2
 100 VI 4
 101 VI 4
 102 VI 5 § 1.7
 102 VI 6
 103 VI 6
 103 ut uid. VI 7 § 1
 105 VI 13 § 1
 106 fort. VI 13 § 1
 106 VI 13 § 2—4
 108 VI 13 § 5
 108 ut uid. VI 14 § 5
 108 VII 2 § 11?
 109 VI 15 § 1—4
 109 aut 110 ... VI 15 § 5.6
 110 VI 15 § 6—9
 111 VI 15 § 10.11
 111 VI 15 § 18—27
 112 VI 15 § 28—31
 112 VI 15 § 33.34
 112 VI 16 § 1.2
 113 VI 16 § 3
 114 VI 16 § 3—5
 115 VI 16 § 6—9
 116 VI 17 § 1—3
 117 VI 18 § 1
 117 VI 20 § 5
 118 et 119. VI 18 § 3—6
 119 et 120. VI 18 § 6—12
 121 VI 18 § 13
 122 VI 18 § 13?
 123 et 124. VI 18 § 14—16
 123 VI 18 § 19?
 125 (et 126?) . VI 18 § 17.18
 127 et 128 ... VI 18 § 19—22
 128 VI 18 § 23
 128 VI 18 § 24
 129 VI 18 § 26.27
 129 VI 18 § 29—32

Florus 1, 22 § 1..... II 4 § 15
 2, 6 § 10..... III 14 § 6
 2, 6 § 19..... III 16 § 4
 2, 6 § 23—25. III 16 § 7.8
 2, 6 § 31.32. III 16 § 18—21
 2, 6 § 37..... III 18 § 1
 2, 6 § 45... III 17 § 8—11?
 2, 6 § 53..... III 18 § 15
 2, 15 § 10..... III 22 § 4
 2, 15 § 17.18 .. III 23 § 4
 2, 18 § 2..... fort. V 7 § 3
 2, 18 § 5....cf. V 5 § 14.15
 2, 18 § 3—7..cf. V 5 § 1—6
 3, 4 § 2.3.....cf. V 23 § 18
 3, 10 § 13.....cf. VI 7 § 8
 4, 12 § 2... fort. VI 21 § 13
 4, 12 § 3..... VI 21 § 14
 4, 12 § 4—22...VI 21 § 14
 4, 12 § 5.....VI 21 § 17
 4, 12 § 22—25..VI 21 § 15.16
 4, 12 § 31.....VI 21 § 26
 4, 12 § 40.....VI 21 § 18
 4, 12 § 46—48..VI 21 § 1—3
 4, 12 § 49—51..VI 21 § 4—8
 4, 12 § 54—58 .VI 21 § 9.10
 4, 12 § 61.63....VI 21 § 29

Iustinus 1, 1..... cf. I 4 § 2
 1, 1 § 4.7.8..... I 4 § 1
 1, 1 § 7..... cf. I 1 § 5
 1, 1 § 9..... I 4 § 3
 1, 1 § 10...I 4 § 3 (interfecit
 — ipse.. interit)
 1, 1 § 10..... I 4 § 4
 1, 2 § 1—3.8—10.. I 4 § 4.5
 1, 2 § 7..... II 3 § 1
 1, 2 § 10.....cf. I 4 § 7
 1, 3..... I 19 § 1
 1, 3 § 2—6..... cf. II 2 § 2
 1, 5 § 6..... I 19 § 7
 1, 6 § 8..... I 19 § 7
 1, 6 § 8—10..... I 19 § 8
 1, 6 § 12—17 .. I 19 § 9.10
 1, 7 § 2..... I 19 § 11
 1, 7 § 3—5.7 II 6 § 12
 1, 7 § 19..... cf. II 4 § 2
 1, 8..... II 7
 1, 9..... *II 8 § 2.3
 1, 10..... *II 8 § 1
 2, 2..... cf. I 4 § 2
 2, 3 § 8—16..... I 14
 2, 4 § 1—4..... I 15 § 1.2
 2, 4 § 7—12.... I 15 § 2—4
 2, 4 § 14—25... I 15 § 5—9

Iustinus 2, 4 § 31..... I 15 § 10
 2, 5 § 8—13.... II 8 § 4—7
 2, 6 § 7—11..... I 9 § 1.2
 2, 9 § 8—12... II 8 § 8—10
 2, 9 § 13..... II 8 § 12
 2, 9 § 20..... II 8 § 11
 2, 10 § 1..... II 8 § 13
 2, 10 § 12.13.18—20.22
 II 9 § 1.2
 2, 10 § 21..... II 9 § 3
 2, 10 § 22.24... *II 10 § 10
 2, 11 § 2..... II 9 § 3
 2, 11 § 2—6.11.18 II 9 § 4—10
 2, 11 § 19..... II 10 § 1
 2, 12 § 1..... II 10 § 1
 2, 12 § 2..... II 10 § 2
 2, 12 § 3—7.... *II 10 § 2
 2, 12 § 8¹)..... II 10 § 1
 2, 12 § 22—27.. II 10 § 3—5
 2, 13 § 1—5.8—10
 II 10 § 6—10
 2, 13 § 10..... II 9 § 2
 2, 13 § 11.12... II 10 § 11
 2, 14 § 1—9.... II 11 § 1—5
 3, 1 § 1.2..... II 11 § 7
 3, 4 § 1—5.... I 21 § 3—5
 3, 5..... I 21 § 6—8
 3, 6..... I 21 § 9
 3, 6 § 5—9.... I 21 § 10.11
 3, 6 § 10—15.. I 21 § 13—15
 3, 7 § 12—15... I 21 § 16?
 4, 2 § 2.3.5..... II 14 § 1
 4, 2 § 6..... cf. II 14 § 4
 4, 3 § 1—3.... II 14 § 4—6
 4, 3 § 4—7.... II 14 § 7—9
 4, 4..... II 14 § 10—17
 4, 5..... II 14 § 18—22
 5, 1 § 1—5.7.9.. II 15 § 1—5
 5, 1 § 11..... II 15 § 6
 5, 2 § 2.4.5—11.14
 II 15 § 6—8
 5, 3 § 1—5 II 16 § 1
 5, 3 § 6.8.9.... II 16 § 2.3
 5, 4 § 1—7 (§ 8?).. II 16 § 4—7
 5, 5 § 1—5... II 16 § 8—11
 5, 6 § 1—7... II 16 § 12—14
 5, 6 § 10..... II 16 § 16
 5, 8 § 1.*3... II 16 § 17.18
 5, 8 § 3—7.9—14. II 17 § 1—6
 5, 9 § 1—7.9—15
 II 17 § 7—11
 5, 10 § 1—4.7—11
 II 17 § 12—14

1) naualis proelii.

Iustinus 5, 11 § 1—3.5.8.9

- II 18 § 1.2
 6, 1 § 1.2..... III 1 § 5.6
 6, 1 § 4—7.9..... III 1 § 7
 6, 2 § 1.2.4—7.9.10.12.16
 § 17..... III 1 § 8—11
 6, 3 § 1.4—6.8—10
 III 1 § 12—15
 6, 4 § 1—9.11—13
 III 1 § 16—20
 6, 5 § 1—4.6—10
 III 1 § 21—24
 6, 6 § 1..... III 1 § 1
 6, 6 § 1—4..... III 1 § 25
 6, 6 § 4..... cf. III 1 § 4
 6, 6 § 5..... III 1 § 1
 6, 6 § 6—10... III 2 § 2—4
 6, 7 § 1.4.7.9—12
 III 2 § 5—7
 6, 8 § 2.11—13... III 2 § 8
 6, 9 § 3 sq..... *III 2 § 12
 7, 4 § 3.5..... III 12 § 1
 7, 4 § 7..... III 12 § 3
 7, 5 § 3—6..... III 12 § 2.3
 7, 5 § 8—10..... III 12 § 3
 7, 6 § 3.4.6.7. III 12 § 4.5
 7, 6 § 8—12.14.16
 III 12 § 6—9
 8, 1 § 1—4.7.8.11—14
 III 12 § 10
 8, 2 § 1.3.4.8. III 12 § 14.15
 8, 3 § 1—4.6.10—15
 III 12 § 16—22
 8, 4 § 1.3.4.6.11.12
 III 12 § 23—27
 8, 5 § 1.4.5.7—11
 III 12 § 28—31
 8, 6 § 1..... III 12 § 32
 8, 6 § 2..... *III 12 § 33
 8, 6 § 4—7..... III 14 § 4
 8, 6 § 5..... III 11 § 2?
 9, 1 § 1—3..... III 13 § 1.2
 9, 1 § 5—9..... III 13 § 3.4
 9, 2 § 1—4.10.14—16
 III 13 § 5—7
 9, 3 § 1—6.8—11
 III 13 § 8—11
 9, 4 § 1.7—8.. III 14 § 1.2
 9, 4 § 6..... III 14 § 10
 9, 5 § 4—8..... III 14 § 3.4
 9, 6 § 1..... III 14 § 4
 9, 6 § 2—4..... III 14 § 7
 9, 8 § 11..... III 16 § 1
 9, 8 § 1..... III 14 § 10
 11, 2 § 7..... III 16 § 1

- Iustinus 11, 2 § 10.... III 16 § 1
 11, 3 § 5..... III 16 § 2
 11, 4 § 7..... III 16 § 2
 11, 5 § 1..... III 16 § 3
 11, 6 § 2.3..... III 16 § 3
 11, 6 § 10—12... III 16 § 4
 11, 7 § 3.15..... III 16 § 5
 11, 8 § 1—4..... III 16 § 5
 11, 9 § 1.2... III 16 § 6.7
 11, 9 § 9—12.. III 16 § 8.9
 11, 10 § 4.6.7.10.12.14
 III 16 § 11
 11, 11 § 1—6. III 16 § 12.13
 11, 11 § 13.... III 16 § 14
 11, 12 § 1—5... III 16 § 10
 11, 12 § 5..... III 17 § 1
 11, 14 § 1—3.. III 17 § 2.3
 11, 14 § 6—8.10. III 17 § 4.5
 11, 15 § 1.4.5.15. III 17 § 6.7
 12, 1 § 4.6—11. III 18 § 1.2
 12, 2 § 1.12—15. III 18 § 3
 12, 2 § 16.17... III 18 § 4
 12, 3 § 4.5..... III 18 § 5
 12, 4 § 12..... *III 18 § 6
 12, 5 § 1..... III 18 § 8
 12, 5 § 9.12.... III 18 § 7
 12, 6 § 2.3.14. III 18 § 8.9
 12, 6 § 17.18... III 18 § 11
 12, 7 § 1—3... III 18 § 11
 12, 7 § 4.6.9.12.13
 III 19 § 1.2
 12, 8 § 1.3—5.7—9
 III 19 § 3.4
 12, 8 § 10—§ 17. III 19 § 5
 12, 9 § 1—6.8—12
 III 19 § 6—10
 12, 10 § 1—4... III 19 § 11
 12, 10 § 5—7... III 20 § 1
 12, 13 § 1.2... III 20 § 2.3
 12, 13 § 6..... III 20 § 4
 12, 14—16..... III 20 § 4
 13, 4 § 10.12—23
 III 23 § 7—13
 13, 5 § 2—6.8.*9.10.12.14
 III 23 § 14—16
 13, 6 § 1.2..... III 23 § 17
 13, 6 § 8.10.11.16
 III 23 § 18.19
 13, 6 § 18—20.. III 23 § 20
 13, 8 § 1.3—9
 III 23 § 20—22
 13, 8 § *1.*2.10. III 23 § 23
 14, 2 § 1.2.4—6
 III 23 § 24.25
 14, 2 § 7..... III 23 § 26

Iustinus 14, 3 § 2.3.11. III 23 § 26.27
 14, 4 praecipue § 1.16.20
 III 23 § 28
 14, 5 § 1—5.... III 23 § 29
 14, 5 § 1.9.10... III 23 § 30
 14, 6 § 1.2.... III 23 § 31
 14, 6 § 5—11.13 . III 23 § 32
 15, 1 § 1.3.4.6
 III 23 § 33—35
 15, 2 § 1—3 . III 23 § 36—38
 15, 2 § 6..... III 23 § 39
 15, 2 § 10—17
 III 23 § 40—42
 15, 4 § 1.10—14.21—25
 III 23 § 43—49
 16, 1 § 1.5.8.19
 III 23 § 50—52
 16, 2 § 1—4. III 23 § 53—56
 17, 1 § 1.2.... III 23 § 57
 17, 1 § 4..... III 23 § 56
 17, 1 § 6—10.12
 III 23 § 58—61
 17, 2 § 1.2.4. III 23 § 62—64
 18, 5..... III 6 § 1
 18, 6 § 9—12.. III 6 § 1—3
 18, 7 § 1—7.9.10.15—18
 III 6 § 6—9
 19, 2 § 7—11. III 6 § 10—13
 19, 3 § 1—3.11.12
 III 6 § 14.15
 21, 4 § 1—4.6—8
 III 6 § 15—20
 21, 6 § 1.2.5—7
 III 6 § 21.22
 21, 6 § 1..... III 15 § 10
 22, 4 § 1—3. III 6 § 23.24
 22, 5 § 2..... III 6 § 24
 22, 6 § 4—9. III 6 § 25—27
 22, 6 § 10... III 6 § 28.29
 22, 7 § 1—8. III 6 § 28—32
 23, 2 § 12.13... III 6 § 33
 23, 3 § 1—4.... III 6 § 33
 36, 2 § 6—12.... I 8 § 2—5
 36, 2 § 12.13.... I 10 § 2
 Iustinus (?) cf. I 16 § 2
 Pompei Trogi arg. 7 et 8.. III 12 § 9?
 Sex. Iulius Africanus *vide infra*
 Eus.—Hieron.

Eutrop. 1, 1 cf. II 4 § 1
 1, 8..... II 4 § 13
 1, 8.9..... II 5 § 1
 2, 1..... III 1 § 1?
 2, 1.2..... III 3 § 4.5
 2, 5..... III 6 § 1—3
 2, 6..... III 6 § 4.5

Eutrop. 3, 7..... III 14 § 1?
 3, 9..... III 14 § 6
 3, 9..... III 14 § 7
 3, 9.... *vide ad* III 15 § 5
 3, 9.... *vide ad* III 15 § 7
 3, 10..... III 16 § 1—3
 3, 11..... III 16 § 5
 3, 11..... III 16 § 13
 3, 13..... III 16 § 20
 3, 14..... III 17 § 2
 3, 14..... cf. III 17 § 4
 3, 14..... III 17 § 12
 3, 14..... III 18 § 2
 3, 14..... III 18 § 3
 3, 15..... III 18 § 1
 3, 15..... III 18 § 7
 3, 16..... III 18 § 5
 3, 16..... III 18 § 6
 3, 16..... III 18 § 7
 3, 18..... III 18 § 13
 3, 20..... III 18 § 17
 3, 20..... III 18 § 21
 3, 23..... III 19 § 3
 4, 1.2..... III 20 § 1.2
 4, 6..... III 20 § 36
 4, 6.7..... III 20 § 39
 4, 8..... III 20 § 39
 4, 10..... III 23 § 1?
 4, 12..... III 23 § 6
 4, 21..... V 12 § 1
 4, 22..... V 12 § 1
 5, 1.2..... V 16 § 13
 5, 3..... V 18 § 1
 5, 4..... V 19 § 1
 5, 5..... VI 2 § 1.2
 5, 6..... VI 2 § 4
 5, 6..... VI 2 § 5.6
 5, 6..... VI 2 § 7
 5, 7..... V 20 § 1
 5, 7..... V 20 § 2
 5, 8..... V 20 § 9
 5, 9..... V 22 § 2
 5, 9..... V 22 § 4
 6, 1..... V 23 § 1—3
 6, 2..... *fort.* V 23 § 17
 6, 2..... V 23 § 20
 6, 3..... V 23 § 21.22
 6, 3..... V 23 § 22
 6, 4..... V 23 § 23
 6, 12.... cf. VI 1 § 28
 6, 12..... cf. VI 5 § 11
 6, 15..... VI 6 § 1
 6, 17..... VI 7 § 1
 6, 18..... VI 12 § 8?
 6, 19..... VI 12 § 1?

- Eutrop. 6, 19..... VI 12 § 8 ?
- 6, 19..... fort. VI 14 § 5
- 6, 19..... VI 15 § 1
- 7, 1..... VI 18 § 1
- 7, 5..... VI 18 § 23
- 7, 9..... VI 21 § 23.24
- 7, 11..... cf. VII 4 § 1
- 7, 12..... cf. VII 5 § 1
- 7, 13..... VII 6 § 1
- 7, 13..... VII 6 § 10
- 7, 14..... VII 7 § 1
- 7, 14..... VII 7 § 3
- 7, 14..... VII 7 § 8
- 7, 14..... VII 7 § 9
- 7, 14..... VII 7 § 12
- 7, 15..... VII 7 § 13
- 7, 17..... VII 8 § 6
- 7, 18..... VII 8 § 8.9
- 8, 19..... VII 17 § 7
- 8, 19..... VII 17 § 8
- 7, 20..... cf. VII 9 § 12
- 7, 21..... VII 9 § 13 ut uid.
- 7, 22..... VII 9 § 15
- 7, 23..... VII 10 § 1
- 7, 23..... VII 10 § 2
- 7, 23..... VII 10 § 7
- 8, 1..... VII 11 § 1
- 8, 2..... VII 12 § 1
- 8, 2. VII 12 § 2 (apud—subegit)
- 8, 3. VII 12 § 2 (regiones sqq.)
- 8, 9.10..... VII 15 § 1—3
- 8, 11..... VII 15 § 4
- 8, 12 sq..... VII 15 § 5 sq.
- 8, 13..... VII 15 § 8
- 8, 13..... VII 17 § 6
- 8, 15..... VII 16 § 1
- 8, 15..... VII 16 § 2
- 8, 15..... VII 16 § 4
- 8, 16 sq..... VII 16 § 5 sq.
- 8, 18..... VII 17 § 1 sq.
- 8, 18..... VII 17 § 3
- 8, 20..... VII 18 § 1
- 8, 21..... VII 18 § 3
- 8, 22..... VII 18 § 5
- 8, 23..... VII 18 § 6
- 8, 23..... VII 18 § 7 sq.
- 9, 1..... VII 19 § 1
- 9, 2..... VII 19 § 3
- 9, 2..... VII 19 § 4
- 9, 2..... VII 19 § 5
- 9, 3..... VII 20 § 4
- 9, 4..... VII 21 § 1
- 9, 4..... VII 21 § 3
- 9, 5..... VII 21 § 4
- 9, 5..... VII 21 § 6
- Eutrop. 9, 5..... VII 21 § 5
- 9, 7..... fort. VII 22 § 1
- 9, 7..... fort. VII 22 § 7
- 9, 8..... VII 22 § 7
- 9, 8..... VII 22 § 10
- 9, 8..... VII 22 § 13
- 9, 9..... VII 22 § 10 sq.
- 9, 10..... VII 22 § 12
- 9, 11..... VII 22 § 13
- 9, 11..... VII 23 § 1
- 9, 12..... VII 23 § 2
- 9, 13..... VII 23 § 3—5
- 9, 15..... VII 23 § 5
- 9, 15..... VII 23 § 6
- 9, 16..... VII 24 § 1
- 9, 17..... VII 24 § 2.3
- 9, 18..... VII 24 § 4
- 9, 20..... VII 25 § 1 sq.
- 9, 21..... VII 25 § 3
- 9, 22..... VII 25 § 4—6
- 9, 23..... VII 25 § 7 sq.
- 9, 24..... VII 25 § 9
- 9, 25..... VII 25 § 4 ut uid.
- 9, 25..... VII 25 § 10—12
- 9, 27..... VII 25 § 14
- 10, 1..... VII 25 § 15
- 10, 1..... VII 25 § 16
- 10, 2..... VII 25 § 16
- 10, 2..... VII 28 § 5—8
- 10, 3..... VII 28 § 8—10
- 10, 4..... VII 28 § 11
- 10, 4..... VII 28 § 14
- 10, 4..... VII 28 § 16
- 10, 4..... VII 28 § 17
- 10, 5..... VII 28 § 19
- 10, 5..... VII 28 § 26 ut uid.
- 10, 6..... VII 28 § 19 sq.
- 10, 6..... VII 28 § 26
- 10, 8..... fort. VII 26 § 1
- 10, 8..... VII 28 § 27
- 10, 8..... VII 28 § 31
- 10, 8..... VII 29 § 6
- 10, 9..... VII 29 § 1
- 10, 9..... VII 29 § 5
- 10, 9..... VII 29 § 7
- 10, 10..... VII 29 § 6
- 10, 10..... VII 29 § 8.9
- 10, 11..... VII 29 § 10.11
- 10, 12..... VII 29 § 12 sq.
- 10, 13..... VII 29 § 14
- 10, 14..... VII 29 § 15
- 10, 15..... VII 29 § 16 sq.
- 10, 15..... cf. VII 29 § 18
- 10, 16..... VII 30 § 1
- 10, 16..... VII 30 § 6

Eutrop. 10, 17.....	VII 31 § 1 3	Eus.—Hier. 1266 (c. Fux.)	cf. II 4 § 3
10, 18.....	VII 31 § 3	1268	cf. II 4 § 2
10, 18.....	cf. VII 32 § 1	1273	cf. I 21 § 3
Chronica Eusebiana Hieronymi ¹⁾		1449 ¹ (non Hier.)	cf. I 20 § 1
uol. I p. 55.....	cf. VII 2 § 13	1457	cf. I 20 § 1
uol. I p. 87.....	cf. I 3 § 4	1457	cf. II 2 § 9
uol. I p. 90.....	cf. I 1 § 5	1495	cf. II 8 § 1
uol. I App. p. 49		1505	cf. II 4 § 13
	cf. VII 2 § 13	1531	cf. II 8 § 13
uol. II p. 8.....	I 1 § 5	1564 (Armen.)	cf. II 13 § 2
uol. II p. 11.....	cf. I 4 § 1	1565	cf. II 13 § 2
uol. II p. 11.....	cf. II 3 § 1	1566	cf. II 13 § 1
a. Abr. 1 ^a	cf. VII 2 § 13	1587	II 18 § 7
11	cf. I 4 § 4	1591	uide ad II 18 § 6
230	cf. I 7 § 1	1592 ^b	II 18 § 7
260° (c. Fux.).....	cf. I 7 § 3	1597	cf. II 14 § 4
280 (c. Fux.).....	cf. I 7 § 2	1617 ^f	cf. II 17 § 16
498	cf. I 9 § 3	1618	cf. II 17 § 16
543 ^{oo} (c. Fux.).....	cf. I 11 § 1	1626	cf. III 1 § 1
657	I 12 § 4	1637	uide ad III 3 § 1
660	I 12 § 4	1655	cf. II 17 § 16
690	cf. I 12 § 7	1655	cf. III 16 § 1
696	cf. I 12 § 6	1661	cf. III 7 § 5
696 ^e	cf. I 12 § 7	1681	cf. III 23 § 6
700	cf. I 12 § 7	1684	cf. III 16 § 2
710	cf. I 12 § 8	1693	cf. III 23 § 1
711	cf. I 12 § 7	1752 ^b	cf. III 5 § 9
711	cf. I 12 § 8	1793	III 13 § 13 [?]
734	cf. I 12 § 8	1850	cf. VII 2 § 9
749	cf. I 12 § 8	1871	cf. VII 2 § 9
756	cf. I 12 § 8	1976 ¹	VI 18 § 34
758	cf. I 12 § 9	2003	cf. VI 21 § 28
776 (c. Fux.).....	cf. I 13 § 4	2015	cf. VII 2 § 14
782	cf. I 12 § 10	2016	I 1 § 6
783	cf. I 12 § 9	2022	VII 3 § 6
787	cf. I 13 § 1 2	2030	cf. VII 4 § 1
826 ^f	cf. I 17	2033 ^p	cf. VII 4 § 3
835	cf. I 17	2044 ^e	I 1 § 5
835	cf. II 4 § 1	2047	cf. VII 4 § 13
839	cf. I 18 § 1	2047 ⁱ (Eus.).....	VII 4 § 15
931	cf. I 21 § 1	2048 ^k	VII 4 § 16
940	cf. I 21 § 2	2050 ^b	VII 4 § 6
948	cf. I 18 § 2	2051 ^e	VII 4 § 5 sq.
1009	cf. I 18 § 2	2051 ^e	VII 4 § 7
1142	cf. I 20 § 5	2052 ^f	VII 4 § 8 [?]
1197	cf. I 19 § 1	2053	cf. VII 5 § 1
1197	cf. I 12 § 2	2056 ^{bcd}	VII 5 § 9
1198	cf. II 2 § 6	2058	cf. VII 6 § 2
1198 ^a	cf. II 2 § 2 3	2061	cf. VII 6 § 9
1204	cf. VII 2 § 9	2061 ^k	VII 6 § 12
1241	II 4 § 1	2061 ¹	VII 6 § 10
1264	II 4 § 1	2064 ^o	VII 6 § 13

¹⁾ ed. Schoene.

- Eus.—Hier. 2064^r . . . VII 6 § 14
 2065^v . . . VII 6 § 17
 2071 . . . cf. VII 7 § 1
 2082^d . . . VII 7 § 1
 2083^e . . . VII 7 § 8
 2084^c . . . VII 9 § 3
 2084^{lm} . . . VII 7 § 10
 2084ⁿ . . . VII 9 § 3
 2084^p . . . VII 9 § 3
 2084^r . . . VII 7 § 13
 2084^s . . . VII 8 § 3 ut uid.
 2085—2088 p. 157^w
 fort. VII 8 § 6
 2085^a . . . VII 8 § 3 ut uid.
 2085^a . . . VII 9 § 3
 2086 . . . VII 9 § 6
 2086 . . . VII 9 § 7?
 2090 . . . VII 9 § 10
 2093^k . . . VII 9 § 11
 2093^l . . . VII 9 § 11
 2094 . . . cf. VII 9 § 12
 2095 . . . VII 9 § 13
 2095^o . . . VII 9 § 14
 2096^s . . . VII 9 § 14
 2097^a . . . VII 10 § 1
 2099^f . . . VII 10 § 2
 2102ⁱ . . . VII 10 § 2
 2105^p . . . VII 10 § 2
 2107^r . . . VII 10 § 2
 2107^r . . . VII 10 § 5
 2109^w . . . VII 10 § 2
 2110^x . . . fort. VII 10 § 5
 2112^c . . . VII 10 § 6
 2113 . . . VII 11 § 1
 2113^e . . . VII 11 § 2
 2113ⁱ . . . VII 11 § 2
 2113^k . . . VII 12 § 1
 2114 . . . VII 12 § 1
 2120 . . . VII 12 § 4
 2121 . . . VII 12 § 5
 2123^t . . . VII 12 § 3
 2124 . . . VII 12 § 3
 2127^d . . . VII 12 § 5
 2127^o . . . VII 12 § 5
 2130^h . . . VII 12 § 5
 2130^{lk} . . . VII 12 § 7
 2132^{lm} . . . VII 12 § 7
 2133ⁿ . . . VII 13 § 1
 2136^t . . . VII 13 § 3?
 2136^x . . . VII 13 § 3
 2137^b . . . VII 12 § 6
 2142 . . . VII 13 § 2
 2144^h . . . VII 13 § 3
 2148^a . . . VII 13 § 4
 2149^b . . . VII 13 § 4
- Eus.—Hier. 2150 . . . VII 13 § 4.5
 2151 . . . VII 13 § 5?
 2152 . . . VII 13 § 5
 2154 . . . VII 14 § 1
 2155 . . . VII 14 § 1
 2156 . . . VII 14 § 2
 2157 . . . VII 14 § 2
 2176^c . . . VII 14 § 2
 2177 . . . VII 15 § 1—3
 2183 . . . VII 15 § 4
 2184^q . . . VII 15 § 5
 2189 . . . VII 15 § 7
 2189 . . . VII 15 § 8.9.11
 2193ⁿ . . . VII 15 § 12
 2194 . . . VII 15 § 12
 2195^t . . . VII 15 § 12
 2196 . . . VII 16 § 1
 2204 . . . VII 16 § 3
 2207 . . . VII 16 § 2
 2208^e . . . VII 16 § 3
 2208^h . . . VII 16 § 4
 2209ⁱ . . . VII 16 § 5
 2209^m . . . VII 16 § 5 sq.
 2210 . . . VII 17 § 1
 2213 . . . VII 17 § 3
 2218 . . . VII 17 § 4
 2227 . . . VII 18 § 1
 2233 . . . VII 18 § 2
 2234 . . . VII 18 § 3
 2235 . . . VII 18 § 4
 2238 . . . VII 18 § 5
 2239 . . . VII 18 § 6
 2251 . . . VII 18 § 8
 2252 . . . VII 19 § 1
 2252 . . . VII 19 § 2
 2253 . . . VII 19 § 1
 2253 . . . VII 19 § 2
 2254 . . . VII 19 § 2
 2255 . . . VII 19 § 3
 2256 . . . VII 19 § 3
 2261 . . . VII 20 § 1 sq.
 2262^f . . . VII 20 § 2
 2268ⁿ . . . VII 20 § 4
 2268ⁿ . . . VII 21 § 1
 2268ⁿ . . . VII 21 § 2
 2269 . . . VII 21 § 4
 2269 . . . VII 21 § 5
 2270^b . . . VII 21 § 6
 2270^c . . . VII 21 § 6
 2271 . . . VII 22 § 1
 2274 . . . VII 22 § 3
 2274 . . . VII 22 § 4
 2276 . . . VII 22 § 5
 2277^l . . . VII 22 § 7
 2278 . . . VII 22 § 7

Eus.—Hier. 2279	VII 22 § 7	Eus.—Hier. 2382 ^b	VII 32 § 4
2280	VII 22 § 7	2382 ^d	VII 32 § 6
2282 ^r	VII 22 § 12	2383 ^c	VII 32 § 8
2286 ^x	VII 23 § 1	2383 ^e	VII 32 § 8
2287 ^y	VII 23 § 1	2385 ^m	VII 32 § 9
2288	VII 23 § 3	2389 ^b	VII 32 § 10
2292	VII 23 § 6	2389 ^c	VII 32 § 11
2293	VII 24 § 1	2391 ⁱ	VII 32 § 14
2294	VII 24 § 2	2391 ^k	VII 32 § 1
2299 ^a	VII 24 § 3	2391 ^k	VII 32 § 14 sq.
2300	VII 24 § 4	2391 ^k	VII 33 § 1
2301 ^b	VII 24 § 4	2391 ^l	VII 33 § 2 sq.
2302	VII 25 § 1	2391 ^m	VII 33 § 1
2316 ^a	fort. VII 25 § 6	2391 ⁿ	cf. VII 33 § 6 sq.
2317 ^u	VII 25 § 9	2393 ^a	VII 33 § 8
2320 ^c	VII 25 § 14	2393 st	VII 33 § 9—11
2320 ^d et col. 3	VII 25 § 13	2394	VII 33 § 1
2321 ^e	VII 25 § 14	2394	VII 33 § 12
2322	VII 26 § 1	2395	VII 33 § 13—15
2322 ^h	VII 25 § 16	2395 fin.	I 1 § 5
2323	VII 26 § 1	Aliena ab Hieronymo chronographica praeter ea, quae supra significata sunt, exhibet haec:	
2327 ^q	VII 28 § 17	I 4 § 7 (cf. Africanus ed. Routh	
2328	VII 28 § 16	p. 160, 3 sq.) I 5 § 6 (cf. Afr.	
2329 col. 3	VII 28 § 15	p. 151, 15) I 7 § 3 (cf. Afr. p.	
2333	VII 28 § 22	158, 17 sq.; p. 159, 1. 12 sq.;	
2337 ^d	VII 28 § 18	p. 161, 7) VII 4 § 13 (cf. Afr.	
2338	VII 28 § 23—25	p. 188, 5; p. 190, 9) VII 4	
2341	VII 28 § 26	§ 13 sq. (cf. Afr. p. 183, 9—11;	
2347 ^k	VII 28 § 28	p. 184, 7 sq.) VII 4 § 15 (cf.	
2348	VII 28 § 29	Afr. p. 183, 13—184, 3) I 7	
2350 ^p	VII 28 § 30	§ 2 (cf. Syncellus p. 282, 3 ed.	
2351 ^r	VII 28 § 30	Bonn.) I 7 § 3 (cf. Sync. p. 126,	
2353 ^s	VII 28 § 31	18) III 3 § 1 (cf. Sync. p. 490,	
2354	VII 29 § 1	17) III 7 § 6 (cf. Sync. p. 486,	
2355	VII 30 § 3 sq.	10—13) VII 2 § 13 (cf. Sync.	
2357 ^h	VII 29 § 5	p 181, 4)	
2363	VII 29 § 6	Hieron. epist. 123,	16 sq.
2366 ^d	VII 29 § 8	cf. VII 38 § 1—4	
2367 ^l	VII 29 § 14	ep. 133.... A 11 § 5; 16 § 9	
2369 ^m	VII 29 § 13	quaest. hebr. uol. 3, 318 Vall.	
2370 ^a	VII 29 § 14	ed. Veron.... cf. I 16 § 2	
2378	VII 30 § 1	in Ioel 2.... cf. V 11 § 6	
2378	VII 30 § 2	in ep. ad Gal. 2	
2379 ^b	VII 30 § 3	cf. III 20 § 25	
2379 ^k	VII 30 § 4	Claudianus in III cons. Honorii 93—	
2379 ^k	VII 30 § 6	95.... cf. VII 35 § 18	
2380	VII 31 § 1	in III cons. Honorii 96—98	
2380	VII 31 § 3	(ex Augustino ut uid. lau-	
2380 ^l	VII 31 § 1	datus).... VII 35 § 21	
2380 ^l	VII 31 § 2	Rufinus hist. eccles.	
2380 ⁿ	VII 32 § 1	2, 2.... VII 4 § 5—7	
2380 ⁿ	VII 32 § 2	2, 5.6.... VII 5 § 6.7	
2380 ⁿ	VII 32 § 4	2, 7.... VII 5 § 8	
2381	VII 32 § 1		
2382 ^a	VII 32 § 5		

Rufius hist. eccles.

- 2, 8..... VII 6 § 12
 2, 12..... VII 6 § 12
 2, 24.25.... fort. VII 7 § 10
 2, 26 princ. . fort. VII 9 § 2
 3, 32..... VII 12 § 3
 4, 6 extr. . cf. VII 13 § 5 extr.
 5, 5..... VII 15 § 9
 6, 1..... VII 17 § 4
 6, 16..... VII 18 § 7
 6, 20..... VII 19 § 2
 6, 29..... fort. VII 21 § 2
 8 fort. VII 25 § 13
 8, 18.19.... VII 28 § 12 sq.
 9, 5 extr. . VII 28 § 13 ut uid.
 10, 32..... VII 30 § 2
 10, 36..... VII 30 § 4
 11, 1..... VII 31 § 1
 11, 2..... VII 32 § 2 sq.
 11, 3—4 princ. VII 33 § 2 sq.
 11, 4 extr. . VII 33 § 4
 11, 5..... VII 33 § 4
 11, 12..... VII 32 § 14
 11, 12 uel 13... VII 32 § 15
 11, 13..... VII 33 § 12
 11, 31..... fort. VII 35 § 10
 11, 32... cf. VII 35 § 14 sq.
 11, 33... cf. VII 35 § 14.15.18
 11, 34..... cf. VII 35 § 23

- Augustinus ciu. Dei 1, 1.. II 19 § 13 ?
 1, 1.7..... VII 39
 1, 7..... II 19 § 13 ?
 1, 31—33.... III 21 § 4—9
 1, 32..... III 4 § 5
 1, 33..... III 23 § 10
 2, 18..... II 5 § 5
 2, 18..... III 23 § 9
 2, 22..... VI 1 § 10 sqq.
 3, 6..... cf. II 4 § 2
 3, 7..... cf. VI 5 § 8 sqq.
 3, 7..... cf. VI 2 § 9.11
 3, 7..... VI 1 § 10 sqq.
 3, 9.17... cf. III 12 § 5—13
 3, 17 p. 109, 4¹). II 12 § 5.6
 3, 17 p. 109, 9 . cf. II 13 § 1
 3, 17 p. 109, 32—34. III 4 § 5
 3, 17 p. 109, 23.. II 19 § 1 ?
 3, 17 p. 109, 35..... III 10 ?

Augustinus ciu. Dei

- 3, 17 p. 109, 38. cf. III 15 § 2
 3, 17 p. 110, 1... III 15 § 7
 3, 17 p. 110, 6... III 22 § 5
 3, 17 p. 110, 11—15
 III 22 § 12—14
 3, 17 p. 110, 24—26. III 1 § 3
 3, 17 p. 110, 29... III 1 § 7
 3, 17 p. 110, 38—111, 5
 III 2 § 1.2
 3, 17 p. 111, 15.. III 22 § 3
 3, 17 p. 111, 10—17
 III 5 § 6.7
 3, 18 princ.... III 11 § 4 ?
 3, 19..... cf. III 16 § 7.8
 3, 19..... cf. III 16 § 9
 3, 19 extr.... cf. III 17 § 14
 3, 20 princ.... III 14 § 1 ?
 3, 21..... cf. III 20 § 29
 3, 21..... III 23 § 9
 3, 21..... cf. V 4 § 20
 3, 22..... VI 2 § 3
 3, 23..... cf. V 1 § 1
 3, 23..... cf. V 2
 3, 25.28.33 VI 1
 3, 29. II 19 § 13 ?
 3, 29 sqq.... cf. V 24 § 20
 3, 31..... II 19 § 13 (?)
 4, 2..... fort. V 6 § 2
 4, 6..... cf. I 4 § 2
 4, 9..... cf. VI 1 § 10
 4, 33..... cf. II 1
 5, 23..... VII 37 § 4 sqq.
 5, 23..... VII 39
 5, 25..... VII 28 § 27 ut uid.
 5, 26..... cf. VII 35 § 2.5
 5, 26..... VII 35 § 11—21
 8, 1..... cf. VI 1 § 3
 Augustinus confess. 8 § 10
 cf. VII 30 § 3
 Augustinus de excidio urbis Romae
 7 cf. III 3 § 2
 Augustinus epist. 157, 3 § 22
 A 3 § 4
 Augustinus serm. 8 § 5 (V 43 Ben.)
 cf. I 10 § 11
 [Augustinus] serm. 20 (V app. 41 Ben.)
 cf. I 10 § 12

¹) A. Dombart. 1863.

III.

INDEX SCRIPTORVM

QVI OROSIO VSI SVNT.

<p>anonymus de promiss. et praedict.
 Dei 2, 33 (opp. Prosperi ed.
 Paris. II 161).... II 1 § 4.5</p> <p>Prosper a. 379..... cf. VII 34 § 1</p> <p>400..... VII 37 § 8.9</p> <p>407..... VII 40 § 4</p> <p>411..... VII 40 § 7 ut uid.</p> <p>411..... VII 42 § 3.4</p> <p>Prosperi auctarium I p. 723 Roncall.
 VII 43 § 19</p> <p>Prosperi interpolator I p. 635 Ronc.
 fort. VII 34 § 5.9</p> <p>anonymus Valesianus</p> <p>§ 5..... cf. VII 25 § 16</p> <p>§ 6..... fort. VII 28 § 5—8</p> <p>§ 8..... cf. VII 28 § 11</p> <p>§ 20..... VII 28 § 18</p> <p>§ 29..... VII 28 § 20.21</p> <p>§ 33..... VII 28 § 1.2</p> <p>§ 34 sq..... VII 28 § 28—30</p> <p>§ 35..... VII 28 § 30 ut uid.</p> <p>§ 35..... VII 28 § 31</p> <p>§ 35..... VII 29 § 1 ut uid.</p> <p>descriptio orbis tripertiti (geogr. min.
 ed. Riese p. 90)..... I 2</p> <p>Cassiodor. uar. 12, 20. VII 39 § 3—6</p> <p>Marcellinus Comes</p> <p>a. 379..... VII 34 § 1—3</p> <p>a. 379..... VII 34 § 5</p> <p>a. 380..... VII 34 § 5</p> <p>a. 381..... VII 34 § 6</p> <p>a. 381..... cf. VII 34 § 6.7</p> <p>a. 382..... VII 34 § 7</p> <p>a. 383..... VII 34 § 9</p> <p>a. 384..... fort. VII 34 § 8</p> | <p>Marcellinus Comes</p> <p>a. 386..... VII 34 § 9</p> <p>a. 387..... VII 35 § 2.4</p> <p>a. 388..... VII 34 § 10</p> <p>a. 388..... cf. VII 35 § 4</p> <p>a. 388..... VII 35 § 5</p> <p>a. 391..... VII 35 § 10</p> <p>a. 392..... VII 35 § 11</p> <p>a. 394..... VII 35 § 11</p> <p>a. 394..... VII 35 § 19</p> <p>a. 395..... cf. VII 35 § 23</p> <p>a. 398..... VII 36 § 2.3</p> <p>a. 398..... VII 36 § 4</p> <p>a. 398..... VII 36 § 5</p> <p>a. 398..... VII 36 § 6</p> <p>a. 398..... VII 36 § 7</p> <p>a. 406..... VII 37 § 4.5</p> <p>a. 406..... VII 37 § 12—15</p> <p>a. 406..... VII 37 § 16</p> <p>a. 408..... VII 38 § 1</p> <p>a. 408..... VII 38 § 3</p> <p>a. 408..... VII 38 § 5</p> <p>a. 410..... VII 39 § 1</p> <p>a. 410..... VII 39 § 15</p> <p>a. 410..... VII 40 § 2</p> <p>a. 411..... VII 40 § 4</p> <p>a. 411..... VII 40 § 7</p> <p>a. 411... VII 42 § 3.4 ut uid.</p> <p>a. 412..... fort. VII 42 § 6</p> <p>a. 412..... VII 42 § 9</p> <p>a. 413... VII 42 § 10.13.14</p> <p>a. 414..... cf. VII 43 § 10</p> <p>a. 414..... cf. VII 43 § 12</p> <p>mythographus primus Maii Class.
 auct. 3 p. 77.... III 10 § 1</p> |
|--|--|

- Jordan. Get. 1 p. 3, 1 Closs . I 2 § 1
 1 p. 5 not lin. 1 . . . I 2 § 16
 1 p. 7, 5 (Meuania). cf. I 2 § 82
 1 p. 7, 6 sq. I 2 § 78
 5 p. 33, 3. I 15 sq.
 8 p. 41, 13 clarissima. I 15 § 10
 9 p. 41, 20. I 16 § 2
 15 p. 67, 3—7 cf. VII 18 extr.;
 19 § 1.2
 24 p. 93, 5. VII 33 § 10
 25 p. 99, 17—100, 4
 cf. VII 33 § 19
 26 p. 104, 4—6. cf. VII 33 § 19
 28 p. 107, 12—14. cf. VII 34 § 7
 30 p. 114, 8. cf. VII 43 § 12
 31 extr. cf. VII 43 § 9
 32 p. 119, 13—15
 cf. VII 43 § 12 sq.
 32 p. 119, 15—17. VII 40 § 4.7
 32 p. 119, 19—22
 cf. VII 42 § 3.4.6
 33 p. 123, 6 sq. . . . cf. I 2 § 83
 33 p. 124, 1—3. VII 43 § 11.12
 ordan. de regn. succ.¹⁾
 p. 227 II 19 § 5 ut uid.
 235 C¹ VI 22 § 1
 235 D¹ fort. VI 22 § 5
 235 D¹ fort. VI 22 § 6
 235 A² VII 6 § 9 sq.
 235 C² cf. VII 7 § 10
 235 D² VII 10 § 2 ut uid.
 236 C² VII 19 § 1
 237 A¹ VII 23 § 1
 237 A¹ VII 23 § 4
 237 C² VII 30 § 6
 237 E² VII 32 § 10 sq.
 238 D¹ VII 35 § 4
 238 E¹ fort. VII 35 § 12
 238 E¹—A² VII 36 § 1
 238 D² cf. ad VII 40 § 4
 238 D² cf. ad VII 40 § 7
 238 D² cf. ad VII 42 § 3
 Gregor. Turon. 1 prol. . . VII 43 § 19
 1, 6. II 6 § 8—11
 1, 10. I 10 § 17
 1, 24. VII 7 § 10
 1, 37. cf. ad VII 33 § 15
 1, 38. VII 34 § 2
 1, 38. VII 34 § 5.6
 1, 38. VII 34 § 9.10 ut uid.
 1, 38. VII 35 § 1—4 ut uid.
 2, 9. VII 40 § 3
 Gregor. Turon. 5 prol. . V 8 § 1 ut uid.
 Isidor. chron.²⁾
 p. 440, 3—7. VII 7 § 1—3.9
 11.12 (certe § 2.9
 sororis mentio)
 p. 440, 18 sq. VII 7 § 10
 p. 443, 7—9. VII 13 § 5
 Isidor. hist. Goth. 2 I 16 § 2
 2 I 17 § 2
 4 VII 23 § 1
 5 VII 28 § 29
 6 VII 32 § 9
 7 et 9 cf. VII 33 § 19
 9 VII 33 § 13—15
 11 VII 34 § 6 ut uid.
 11 cf. VII 34 § 7
 13 VII 37 § 3
 14 VII 37 § 4.5
 14 VII 37 § 13—15
 15 VII 39 § 1
 16 et 17 VII 39 § 3—10
 18 VII 39 § 15
 18 VII 40 § 2
 18 VII 43 § 12 ut uid.
 20 VII 43 § 9
 21 VII 43 § 10
 21 VII 43 § 12
 22 VII 43 § 11.12
 71 VII 40 § 3
 71 VII 40 § 5—8
 71 et 72 VII 40 § 9.10
 ed. prior. VII 41 § 7
 Isidor. orig. 5, 37 § 1. . . . II 4 § 1
 8, 10 § 1. cf. I pr. § 9
 9, 2, 99. VII 32 § 11 sq.
 9, 3, 43. III 18 § 10—12
 12, 4 § 45. III 8 § 12
 12, 4 § 46. III 8 § 14
 12, 5 § 19. cf. III 8 § 12
 12, 5 § 19. III 8 § 13
 13, 22 § 2. I 3 § 3
 13, 22 § 2. I 3 § 4
 13, 22 § 3. I 7 § 3
 13, 22 § 4. I 9 § 1.2
 13, 22 § 4. I 9 § 1
 14, 3 § 1 I 2 § 3
 14, 3 § 1 fort. I 2 § 4.5
 14, 3 § 5. I 2 § 15.16
 14, 3 § 8. I 2 § 17—19
 14, 3 § 13. I 2 § 20.21
 14, 3 § 15. I 2 § 21
 14, 3 § 16. I 2 § 23.24

¹⁾ ed. Muratori rer. Ital. scr. I 222 sqq.

²⁾ ed. Roncalli chron. II.

Isidor. orig. 14, 3 § 17... I 2 § 24	Isidor. orig. 15, 1, 42... VII 28 § 27
14, 3 § 24... I 5 § 2.4.5.6.9.10	15, 1 § 44..... I 9 § 1
14, 3 § 27..... cf. I 2 § 27	15, 1 § 47..... I 21 § 12
14, 3 § 31..... I 2 § 47	18, 1 § 1..... I 4 § 1
14, 3 § 34..... I 2 § 48.49	18, 1 § 5..... VI 4 § 1
14, 3 § 37..... I 2 § 25	20, 3 § 18..... V 7 § 13.14
14, 3 § 38..... I 2 § 26	Fredegar II p. 462 ed. Bouquet
14, 4 § 2..... I 2 § 7	VII 32 § 11 sq. ut uid.
14, 4 § 2..... I 2 § 52	geogr. Rauennas p. 50, 16 . I 2 § 15
14, 4 § 3..... I 2 § 53	p. 420, 8—12 I 2 § 16
14, 4 § 5..... I 2 § 54.55	Aldhelmus ad Acirc. p. 291 ed. Giles
14, 4 § 6..... I 2 § 56	I 13 § 2
14, 4 § 8..... I 2 § 59	p. 298..... VII 10 § 7
14, 4 § 13..... I 2 § 57	annales Laureshamenses (Monumenta
14, 4 § 14..... I 2 § 58	Germ. SS. I 20)... I 1 § 5.6
14, 4 § 16..... I 2 § 60	Beda chron. ²⁾ 3431 II 8 § 2
14, 4 § 18..... I 2 § 61	3488 II 9 § 1.2
14, 4 § 25. fort. I 2 § 63—66	3488 *II 10
14, 4 § 27..... I 2 § 67	3588 . II 19 § 13 (sex mensibus)
14, 4 § 28..... I 2 § 69	3952 VI 22 § 1
14, 4 § 30..... I 2 § 73.74	3952 VI 22 § 5
14, 5 § 3..... I 2 § 8	4007 VII 6 § 9 sq.
14, 5 § 3..... I 2 § 9	4007 VII 6 § 15.17
14, 5 § 3..... I 2 § 11	4021 VII 7 § 10
14, 5 § 4..... I 2 § 87	4090 VII 13 § 2
14, 5 § 4..... I 2 § 89	4090 VII 13 § 4 sq.
14, 5 § 6..... I 2 § 90	4112 VII 14 § 2
14, 5 § 8..... I 2 § 92	4131 VII 15 § 2.5
14, 5 § 9..... I 2 § 92	4131 VII 16 § 1 sq.
14, 5 § 10.11..... I 2 § 93	4144 VII 16 § 6
14, 5 § 12..... I 2 § 94	4145 VII 17 § 4
14, 5 § 21... fort. I 2 § 91	4145 VII 17 § 7.8
14, 5 § 21... fort. VI 21 § 2	4170 VII 18 § 3
14, 6 § 2..... I 2 § 75.76	4175 VII 18 § 6.7
14, 6 § 5..... I 2 § 78	4191 VII 19 § 2
14, 6 § 5..... VII 6 § 10	4204 VII 20 § 2
14, 6 § 6..... I 2 § 80.81	4222 VII 22 § 5
14, 6 § 7..... I 2 § 7	4224 VII 23 § 1
14, 6 § 14..... I 2 § 105	4229 VII 23 § 6
14, 6 § 20..... I 2 § 98	4236 VII 24 § 2
14, 6 § 22..... I 2 § 98	4238 VII 25 § 13
14, 6 § 23..... I 2 § 98	4238 VII 25 § 14
14, 6 § 24..... I 2 § 98	4238 VII 25 § 16
14, 6 § 25..... I 2 § 98	4259 VII 28 § 1
14, 6 § 33..... II 14 § 1	4259 VII 28 § 19
14, 6 § 38..... I 2 § 66	4259 VII 28 § 28
14, 6 § 42..... I 2 § 101	4332 VII 32 § 15
14, 6 § 42..... I 2 § 103	4332 VII 33 § 1
14, 6 § 44... fort. I 2 § 104	4332 VII 33 § 10
14, 7 § 4..... fort. I 2 § 99	4332 VII 33 § 11
15, 1 § 4.... fort II 6 § 7.9	4337 VII 34 § 2
15, 1 § 42 ¹⁾ ... III 13 § 1.2	4337 VII 34 § 5

¹⁾ ex Isidoro potius quam ex Orosio Beda de temp. rat. a. 4259.

²⁾ de temporum ratione cap. 66.

- Beda chron. 4337.... VII 34 § 9.10
 4348 VII 34 § 10
 4348 VII 35 § 1
 4376 VII 40 § 1
- Beda hist. eccl.
 1, 1 I 2 § 75 ut uid.
 1, 1 I 2 § 76
 1, 1 I 2 § 77.78
 1, 1 p. 34, 13.14..cf. I 2 § 81
 1, 2 VI 7 § 1
 1, 2 VI 9 § 2—9
 1, 2 extr..... VI 10 § 1
 1, 3 VII 6 § 1
 1, 3 VII 6 § 9 sq.
 1, 3 VII 6 § 12
 1, 4 VII 15 § 1
 1, 5 VII 17 § 1 sq.
 1, 5 VII 17 § 5—8
 1, 6 VII 25 § 1—3
 1, 6 VII 25 § 6
 1, 6 VII 25 § 13
 1, 8 VII 25 § 15
 1, 8 VII 25 § 16
 1, 9 VII 34 § 1.2
 1, 9 VII 34 § 9.10
 1, 9 VII 35 § 4
 1, 11 med..... VII 40 § 1
 1, 11 VII 40 § 3
 1, 11 VII 40 § 4
 1, 11 VII 40 § 7
 1, 11 VII 42 § 1—3
 1, 11 VII 42 § 4
- Seuerus chron.¹⁾ p. 435 ... II 3 § 3
 436 sub fin. II 6 § 12
 442 VII 9 § 8
 442 VII 10 § 7
 447 VII 29 § 5.15
 448 VII 29 § 17
 448 VII 31 § 3
 448 VII 33 § 6
 448 VII 34 § 10
 448 VII 35 § 10
 449 VII 37 § 15 ut uid.
 449 fort. VII 38 § 1
 449 VII 40 § 3
 450 VII 43 § 13
 452 I 4 § 1.4
 452 I 5 § 1.2
 452 I 8 § 1
 452 I 8 § 10.11
 452 I 14 § 1—4
- Seuerus chron. p. 452 I 15 § 3
 452 I 17 § 1
 452 I 19 § 1
 452 I 20 § 1.3
 453 sq. I 15 § 1
 453 II 5 § 1
 453 II 6 § 1.2
 453 II 6 § 8—10
 453 II 6 § 11
 453 II 7 § 1.5
 453 III 7 § 2.5.6
 453 III 12 § 1.3.8.9
 453 III 16 § 3.4
 453 III 16 § 6.9.10
 453 III 17 § 3.6—8
 453 III 6 § 1
 453 III 22 § 4—6
 453 III 23 § 1.5.6
 453 V 12 § 1
 453 VII 3 § 1
 453 VII 6 § 1 sq.
 453 VII 9 § 1.6
 453 VII 13 § 5
 453 VII 14 § 1
 453 VII 20 § 1.2
 454 I 15 § 2—6.8—10
- Paulus historia Romana
 p. 2, 11²⁾ [p. 6, 20³⁾].. II 4 § 1
 4, 25 [8, 4]..... II 4 § 1
 7, 18 [12, 1]..... III 13 § 2
 15, 10—12 [20, 3].. II 12 § 8
 18, 11 [24 not. lin. 1]
 II 19 § 9
 19, 25— not. lin. 6 [26, 1]
 III 4 § 1.3
 20, 9 sqq. [26, 1].. III 5 § 1—3
 21, 26 sqq. [28, 1].. III 7 § 4.5
 23 not. lin. 5—9 [28, 9]
 III 11 § 1
 23 not. lin. 6 [28, 10 sq.]
 III 11 § 2
 23, 10 sq. [28, 13].. III 8 § 1
 24 not. l. 3— text. l. 8 [30, 1]
 III 15 § 2.3
 24, 9— not. 9 [30, 1]
 III 15 § 3—8
 24 not. l. 9 (qui)— 25 not. 4
 [30, 16] III 15 § 10
 34 not. 4—9 [36, 2].. III 3 § 1.2
 36 not. lin. 5—6 [36, 7]
 III 5 § 1

¹⁾ in Florezii España sagrada ed. 2 (Matritii 1756) tom. IIII p. 428—454.

²⁾ Historia Miscella ed. Eyssenhardt, Berolini 1869.

³⁾ ed. Droysen in Monum. Germ. Auct. antiquiss. tom. II, Berolini 1879.

Paulus hist. Rom.

- 38, 15 [38 not. 6] . . . III 7 § 1
 41 not. lin. 9 [40, 1]
 III 8 § 10
 41 not. lin. 9—text. lin. 26
 [40, 2] III 8 § 14.15
 45, 20 sq. [44, 1] . . . III 10 § 1
 46, 11 sq. [44, 3] . . . III 10 § 4
 47, 21—24 [46, 1] . . . III 11 § 2
 49 not. 6—9 [48, 1]
 III 13 § 11
 49 not. 9—12 [48, 4]
 III 13 § 12
 53, 1 [50, 1] III 13 § 16
 53, 13—15 [50, 3] . . . III 14 § 3
 54, 24 [52, 1] III 14 § 6
 54, 25; 55, 2 [52, 2]
 III 14 § 6
 55, 3.4 [52, 3] . . . III 14 § 7
 55, 5 [52, 5] III 14 § 7
 55, 5—11 [52, 5] . . . III 14 § 7.8
 55, 12—20 [52, 9] . . . III 15 § 1
 57, 25—58, 3 [54, 5]
 III 16 § 3.4
 59, 22—25 [54, 15]
 III 16 § 12
 60, 6—10 [55, 1]
 III 16 § 16.17
 60, 11—16 [55, 5]
 III 18 § 3.4
 61, 33—62, 2 [56, 1]
 III 17 § 2
 63 not. 9—64 not. lin. 3
 [58, 1] III 16 § 6.7
 64, 18—20 [om.]¹⁾ . . . III 18 § 7
 65 not. lin. 11—66, 13
 [60, 2] III 18 § 14
 66, 16—18 [60, 5] . . . III 18 § 15
 68, 8 [62, 1] III 19 § 1
 71, 3—10 [64, 1] . . . III 20 § 3.4
 71, 10—14 [65, 5] . . . III 20 § 11
 73, 1—4 [66, 1] . . . III 20 § 15
 73, 4—6 [66, 3] . . . III 20 § 17
 74, 9—13 [66, 6] . . . III 20 § 24
 74, 22 sq. [66, 9] . . . III 20 § 26
 75, 10 sq. [68, 1] . . . III 20 § 29
 75, 14 sq. [68, 2] . . . III 20 § 30
 79, 1—11 [70, 1]
 III 21 § 1—3
 80, 9—16 [72, 1—7]
 III 22 § 2.3
 80, 16 sq. [72, 8] . . . III 22 § 4

Paulus hist. Rom.

- 80, 17—20 [72, 9] . . . III 22 § 7
 80, 19 [72, 11] . . . III 22 § 1
 81 not. lin. 4—82, 28 [72, 13]
 III 23 § 2—7
 82, 14—22 [73, 10]
 III 22 § 4—6
 86, 8 sq. [74, 3] V 7 § 8
 86 not. lin. 9—11 [76, 1]
 V 4 § 2.3
 87 not. lin. 4—6 [76, 5]
 V 6 § 1.2
 87 not. lin. 11 [76, 8] . . V 7 § 3
 90 not. lin. 5—91 not. lin. 2
 [76, 11] V 7 § 6—8
 91 not. lin. 2—92, 11 [76, 16]
 V 7 § 12—18
 92, 14—17 [77, 5] . . . V 8 § 1
 93 not. lin. 4—7 [78, 1]
 V 9 § 4.6.7
 94, 28— not. lin. 6 [78, 6]
 V 10 § 3
 95 not. lin. 5—97 not. lin. 5
 [79, 1] V 11 § 2—4
 98 not. lin. 8.9 [80, 1]
 V 14 § 1
 98 not. lin. 9—12 [80, 2]
 V 14 § 2—4
 102 not. lin. 8 [om.]
 V 15 § 18
 104, 25—105 not. lin. 3
 [82, 4] V 15 § 20.21
 108, 25—109, 16 [84, 1]
 V 16 § 17—19.21
 112 not. lin. 8—text. lin. 12
 [86, 1] V 18 § 3—5
 112 not. lin. 13—113, 4
 [86, 7] V 18 § 9
 113, 5 sq. [86, 10] . . * V 19 § 1
 122, 8— not. lin. 3 [90, 1]
 V 20 § 9
 122, 15— not. lin. 5 [91, 1]
 V 21 § 1
 122, 22— not. lin. 7 [91, 2]
 V 21 § 2.3
 123, 9—12 [91, 4] . . . V 21 § 7
 124, 26—125, 9 [92, 1]
 V 22 § 16.17
 131, 12—16 [97, 1]
 V 24 § 1.2
 131, 19—not. lin. 8 [97, 5]
 V 24 § 3

¹⁾ Droysen ap. Landulfum p. 248, 28 exhibet omissa apud Paulum; sed exstant in codd. Pauli, certe in Bamb. et Mon.

Paulus hist. Rom.

- 135 not. lin. 7—137, 3
[100, 1].....VI 5 § 3—6
- 138 not. lin. 2—text. lin. 10
[101, 3]¹⁾.....VI 6 § 2.3
- 138, 12—17 [101, 6].VI 6 § 4
- 139 not. lin. 7 sq. [102, 1—4]
VI 7 § 5.6
- 139 not. lin. 8—10 [102, 4—6]
VI 7 § 7
- 139 not. l. 10 [102, 6].V I 7 § 7
- 139 not. lin. 10—11 [102, 6.7]
VI 7 § 10
- 140, 28—141, 4 [102, 7—11]
VI 7 § 11—13
- 141 not. lin. 1—text. lin. 15
[102, 11—18].VI 7 § 13—16
- 143, 12—15 [102, 18—20]
VI 8 § 18.19
- 143 not. lin. 4—7 [102, 20—
103, 4].....VI 8 § 22.23
- 143 not. 7—144, 5 [103, 4—6]
VI 9 § 1
- 153, 10—12 [104, 1].VI 15 § 1
- 156 not. lin. 9—157, 2 [106, 1]
VI 15 § 26
- 157 not. lin. 4—158, 14
[108, 1].....VI 15 § 34
- 158, 14—23 [108, 5]
VI 16 § 1.2
- 159, 19 sq. [110 not. lin. 5]
VI 16 § 6
- 162 not. lin. 6 [114 not. lin. 3]
VI 18 § 3
- 170 not. lin. 9 sq.—171 not.
lin. 4 [119, 1].VI 20 § 1.2
- 171 not. lin. 5 sq. [119, 3]
VI 18 § 34
- 171 not. lin. 7, text. 21.22,
not. 8 [119, 5].VI 20 § 5
- 171 not. lin. 8—10 [119, 7.8]
VI 22 § 5
- 234, 21 [160] menses IIII
VII 24 § 2?
- 275 [185, 3].....VII 32 § 1
- 276 [185, 9—13].VII 32 § 2.3
- 276, 16—18 [185, 13 sq.]
VII 32 § 8
- 277, 13—15 [185, 15]
VII 32 § 8
- 277 not. lin. 6—8 [185, 18]
VII 32 § 5

Paulus hist. Rom.

- 277 not. lin. 8—10 [186, 1 sq.]
VII 32 § 6
- 277 not. lin. 10—12 [186, 2—4]
VII 32 § 9
- 280, 12—25 [186, 5—8]
VII 32 § 10.11.13
- 280, 26—281, 9 [186, 10 sq.
12 sq.].....VII 32 § 14
- 282, 1—3 [186, 23 sq.]
VII 33 § 1
- 282, 3—not. lin. 2 [186, 24—
26].....VII 32 § 15
- 282 not. lin. 10—283, 6
[187, 1].....VII 33 § 1
- 283, 7—not. lin. 1 [187, 2 sq.]
VII 33 § 2
- 283, 13 sq. [187, 4 sq.]
VII 33 § 4
- 283, 15—17 [187, 6 sq.]
VII 33 § 5
- 283, 19—28 [187, 7—12]
VII 33 § 6.7
- 284 [187, 13 sq.] VII 33 § 10
- 285 [187, 14—19]
VII 33 § 10—12
287. 21—27 [187, 20]
VII 33 § 13—15
- 288 [187, 25—27]²⁾
VII 33 § 19
- 288, 23—not. lin. 9 [187, 31—
33].....VII 34 § 1
288. 25—289, 4 [187, 33]
VII 33 § 8
289. 18—not. lin. 14 [188, 12]
VII 34 § 2
- 289, 23—291, 6 [188, 17—23]
VII 34 § 5.6
- 291, 16—18 [189, 2—4]
VII 34 § 7
- 291, 19—24 [189, 4—6]
VII 34 § 8
291. 24—292, 18 [189, 7—10]
VII 34 § 9
- 292, 23—293, 8 [189, 14]
VII 34 § 10
- 293, 19—294, 18 [189, 26—
190, 9]....VII 35 § 1—5
- 294, 18—20, not. lin. 5 [190,
9—11].....VII 35 § 10
- 294 not. lin. 5—7 [190, 11 sq.]
VII 35 § 10

¹⁾ ultima tertio mense expugnauit om. Dr.

²⁾ sicque — effecta est ex Iordane Get. 25 inserta sunt.

Paulus hist. Rom.

300. 31—301, 4 [190, 12—17]
VII 35 § 10.11
- 301 not. lin. 2.3 [190, 17 sq.]
VII 35 § 12
- 301, 22—302, 11 [190, 18—22]
VII 35 § 13—15
- 302 not. lin. 3—303, 25 [190,
23—33] . VII 35 § 16—19. 21
- 307, 1—4 [192, 11] . VII 36 § 1
- 307, 4—7 [192, 13] . VII 37 § 1
- 307 not. lin. 2—4 [192, 14]
VII 36 § 1
- 308, 26—309, 4 [192, 18—23]
VII 36 § 4.5
308. 24—26 [192, 17 sq.]
VII 36 § 2.3
- 309 not. lin. 1—4 [192, 23—25]
VII 36 § 7
- 309, 15 sq. [192, 25 sq.]
VII 36 § 8
- 309, not. lin. 4 sq. [192, 26 sq.]
VII 36 § 6
- 309, not. lin. 5 sq. [192, 27]
VII 36 § 5
- 309, 21 sq. [192, 28]
VII 36 § 10
- 309, 22—24 [192, 28 sq.]
VII 36 § 11
- 309, 25—29 [192, 29—31]
VII 36 § 13
- 309, 29—310, 2 [192, 31 sq.]
VII 36 § 13
- 310 not. lin. 1—310, 29
[193, 1—6]... VII 37 § 1.2
- 310, 26 [193, 4] . VII 38 § 1
- 310, 30—311, 12 [193, 8—16]
VII 37 § 4—7
- 311, 12 sq. [193, 16 sq.]
* VII 37 § 12
- 311, 13—23 [193, 17—23]
VII 37 § 12—16
- 312, 6—13 [193, 26—194, 6]
VII 37 § 2
- 312, 18—22 [194, 8]
VII 39 § 1
- 312, 25—27]194, 11]
VII 40 § 1
- 312, 27— not. lin. 9 [194, 12]
VII 39 § 15
- 313, 17—19 [195, 4—6]
VII 40 § 2

Paulus hist. Rom.

- 313, 19 sq. [195, 6] . VII 40 § 2
- 313, 20—22; 22—27 [195, 6 sq.;
8—11] VII 43 § 7—10
- 313, 28—314, 1 [195, 12]
VII 38 § 1
- 314, 1 [195, 14] . VII 40 § 3
- 314, 1—4 [195, 14 sq.]
VII 38 § 3
- 314, 4—12 [195, 15—20]
VII 38 § 4—6
- 314, 15—20 [195, 22—31]
VII 40 § 4—10
- 315, 2 sq. [195, 31 sq.]
VII 41 § 7
- 315, 11—14 [196, 2 sq.]
VII 42 § 1.3 ut uid.
- 315, 14—21 [196, 3—8]
VII 42 § 3—6
- 315, 21—316, 17 [196, 9—16]
VII 42 § 8—16
- 316, 20—28 [196, 18]
VII 43 § 13.14
- Dicuil 2, 4.6. I 2 § 21.23 ?
- 3, 1. cf. I 2 § 94
- 6, 17. cf. I 10 § 17
- 8, 17. I 2 § 101
- 8, 17. I 2 § 103
- Lucani commenta Bernensia ¹⁾
- 2, 46. IIII 14 § 6.7
- 2, 46. IIII 16 § 1—5
- 3, 154. VI 15 § 5
- 3, 158. IIII 20 § 39.40
- 3, 453. VI 15 § 6.7
- 4, 433. VI 15 § 8.9
- 5, 68. VI 15 § 11
- 6, 1. VI 15 § 18.19
- 6, 285. VI 15 § 19—22
- 7, 460. VI 15 § 23
- 7, 521. VI 15 § 24.26.27
- 8, 33. VI 15 § 27.28
- 8, 560. VI 15 § 28
- 10 pr. VI 15 § 29.31
- 10 pr. VI 15 § 33.34
- 10 pr. VI 16 § 1.2
- 10, 153. II 12 § 7.8
- 10, 475. VI 16 § 3—6
- 10, 475 extr. VI 16 § 3
- Horatianum scholium codicis Franeg.
uide ad IIII 10 § 1
- excerpta codicis Paris. 8818 (Roth ad
Sueton. p. xxxiii). . VII 7 § 3

¹⁾ ed. Vsener 1869.

III.

INDEX NOMINVM ET RERVVM.

- Abacuc A 9 § 7; 29 § 7
 Abenna *vide* Auena
 Abiron A 9 § 2
 abortus extorti IIII 2 § 2
 Abraham I 1 § 5.6 VII 2 § 13.14.15
 A 5 § 2; 23 § 3 sq.; 29 § 6
 Abydus II 10 § 8
 Abyla *vide* Auena
 accusatores VII 22 § 6
Acesines. Agesines amnis III 19 § 6
 Achaei V 3 § 2.3
 Achaia I 2 § 57.58; 7 § 3 III 3 § 1;
 16 § 2 IIII 2 § 7 V 3 § 3.5
 VI 2 § 4 VII 9 § 10
 Achillas VI 15 § 30.33
 Achilles (*tyr.*) VII 25 § 4.8
 Achius V 3 § 3
 Achiui IIII 20 § 29
 M. (*sic*) Acilius Glabrio consul [563]
 IIII 20 § 20
 Acilius *cf.* Aquillius
 Acrocerauni montes (inter Armeniam
 et Iberiam) I 2 § 41
 Acrocerauniae (*sic*) montes (in an-
 gustiis Hadriatici sinus) I 2 § 57
 Actiacum bellum VI 18 § 2
 Actium VI 19 § 5.8.9
 actores scriptoresque I 1 § 6
 actuariae naues VI 9 § 2
 aculei unci IIII 2 § 5
 acumen elicere (robigne discussa)
 IIII 23 § 11
 Adam I 1 § 5 A 26 § 5; 33 § 5
 Adama I 5 § 6
 Adaspil (*sic*) III 18 § 7
 Adherbal V 15 § 3
 Adiabeni VII 6 § 12; 17 § 3
 Admedera *vide* Ammedera
 admonitiones I 6 § 5
 adoptiuus V 15 § 3
 Adrestae III 19 § 4
 Adri *vide* Mandri
 Aduatuci VI 7 § 14; 10 § 1.2
 adyta VI 1 § 11.23
 Aeacida rex Molossorum III 23 § 30
 Aebutius II 12 § 3
 Aedui VI 11 § 5
Aegates. Aegades insulae IIII 10
 § 6
 Aegaecum mare I 2 § 56.57.98
 aegri VI 4 § 7
 Aegyptii I 8 § 5.10.13; 10 § 1.2
 § 5.6.8 VII 27 § 1.3.15.16 Ae-
 gyptiorum sacerdotes I 8 § 7
 sacra I 10 § 6 uasa pretiosa VII
 27 § 14
 Aegyptus I 2 § 3.8.23.27.30.87.89;
 8 § 1.3.5.9.11; 10 § 2.3.5.13
 § 14.16; 11 § 2; 14 § 1.3; 21
 § 10 II 8 § 2 III 1 § 8.25; 7
 § 6.8; 16 § 12.14; 17 § 1.9;
 23 § 7.19.20.39 IIII 20 § 36
 V 1 § 16; 21 § 11 VI 15 § 28;
 16 § 2; 19 § 6.15 VII 3 § 5;
 6 § 12; 12 § 7; 17 § 2; 25
 § 4.8; 27 § 11 superior I 2
 § 27.34 inferior I 2 § 34 Aegypti
 cornua VI 19 § 13 plana I 2
 § 29 solitudines et harenae VII
 33 § 2 prouincia VII 3 § 4 Ae-
 gyptos (*nomin.*) III 2 § 11
 Aegyptus Danai frater I 11 § 1

- Aelia (uocata Hierosolyma) VII 13 § 5
 Aelianus VII 25 § 2
 P. Aelius Paetus cos. [553] IIII 19 § 5
 Aemilianus (tyrannus) VII 21 § 6
 Aemilianus *cf.* Laelianus
 Aemilius tertium dictator [328] II 13 § 10
 L. Aemilius Catulus (*immo* Papus) consul [529] IIII 13 § 5
 (*M. Aemilius*) Lepidus consul [579] IIII 20 § 34
 M. Aemilius Lepidus consul [617] V 4 § 19 Lepidus proconsule V 5 § 13.14
 (*M. Aemilius*) Lepidus [cos. 676] V 22 § 16; 24 § 16 Scipionis pater V 22 § 17
 (*M. Aemilius*) Lepidus triumuir VI 18 § 8.10.11.20.28.30.31.32; 20 § 6
 M. Aemilius consul [628] V 10 § 11
 M. Aemilius (*immo* Aurelius) consularis [cos. 646] V 16 § 2
 Aemilius consul [473] IIII 1 § 4
 Aemilius Paulus consul [499] IIII 9 § 5
 L. Aemilius Paulus consul [538] IIII 16 § 1 Aemilius Paulus consul [538] IIII 16 § 3 Paulus Varronis collega [538] V 5 § 7.8
 L. Aemilius Paulus consul [586] IIII 20 § 39 L. Aemilius proconsule [564] IIII 20 § 23
 L. (*Aemilius*) Paulus frater Lepidi [cos. 704], proscriptus VI 18 § 11
 Aemilia uirgo Vestalis V 15 § 22
 Aeneas I 18 § 1 IIII pr. § 1
 acneus taurus I 20 § 3 a. trabes II 19 § 15
 Aequi II 12 § 7.8 III 3 § 4
 aer corruptus III 10 § 2 VII 27 § 10
 aeris corruptio V 11 § 3 aeris calidi anhelitus V 10 § 11 coacto aere grandio profusa VII 27 § 10
 aerarium IIII 16 § 8.19; 17 § 13 V 18 § 26.27 VI 15 § 5 VII 2 § 11
aerarius. aeraria fabrica IIII 20 § 40
 aeris inopia IIII 22 § 4 aes Corinthium V 3 § 7
 Aesculapii lapis III 22 § 5 templum IIII 23 § 4 VI 2 § 11
 Aesernia V 18 § 14.16
 aestatis umor incongruus III 4 § 2
 aestuaria VI 8 § 10
 aestus I 10 § 19
 aeternitas beata IIII 6 § 42 aeternitatem promereri VII 1 § 3
aeternus. aeterna uita VII 41 § 9
 Aethiopia I 4 § 5; 9 § 3
 Aethiopicus oceanus I 2 § 89.90.92
 Aethiopia deserta I 2 § 9.30
 Aethiops I 10 § 19 Aethiopes I 2 § 92.93
 Aetna ('Aethna') II 18 § 6 V 6 § 2; 10 § 11; 13 § 3 tunc crebris eruptionibus aestuabat, nunc .. fumat II 14 § 3
 Afellas *uide* Ophellas
 Afer VII 17 § 1 Afri IIII 6 § 19.28; 18 § 2.7; 22 § 8 V 15 § 15
 L. Afranius dux Pompeianus VI 15 § 6 Afranius V 23 § 14 VI 15 § 6; 16 § 5
 Africa I 2 § 1.3.8.10.83.84.86.87 § 90.94.95 III 15 § 10; 20 § 2; 23 § 7 IIII 6 § 21.24.26.29; 8 § 6.7.9; 9 § 4.5.10.14; 10 § 7; 18 § 17.18; 19 § 1; 20 § 13; 22 § 1.2 V 2 § 2; 3 § 3; 11 § 1.2.4; 12 § 1; 15 § 3.6; 19 § 8; 20 § 3; 21 § 13; 23 § 2; 24 § 16 VI 1 § 6; 15 § 7 § 9; 16 § 3.4; 17 § 4; 18 § 28; 21 § 18 VII 2 § 6; 25 § 4.8.15; 29 § 8; 33 § 5.7; 36 § 2.3.11; 42 § 5.10.16.17; 43 § 11 A 3 § 3.4; 4 § 1
 Africana annona VII 42 § 12 militia VII 36 § 4 synodus A 19 § 4
 Africanum regnum II 1 § 4.6 VII 2 § 4 Africanum litus IIII 19 § 1 pelagus V 11 § 2
 Africanus *uide* Cornelius
 Africum mare I 2 § 100
 Africus (uentus) I 2 § 49.55.56.58 § 60.61.72.80.81.94.102.104 V 24 § 11
 Agamemnon archipirata V 18 § 10
 Agathocles Lysimachi filius III 23 § 56
 Agathocles (Siciliae rex) IIII 1 § 23; 6 § 23.24.28.29.30.31.32.33
 Agenor III 23 § 12
ager. agri sine cultore VII 15 § 5
 Agesilaus III 1 § 9.11.12.20.22
 Agesines *uide* Acesines
 agger VI 11 § 25.27.28
 Agis ('Hagis') III 18 § 1.2

- agmenta V 15 § 16 (amm.) VI 11 § 3
 agon II 4 § 1
 Agrigentini I 20 § 1 IIII 7 § 6
 Agrigentum IIII 7 § 4; 18 § 2
 M. Agrippa cos. II [726] VI 21 § 1
 Agrippa VI 18 § 25.26.29; 19
 § 6; 21 § 1.28
 Agrippina Galliae urbs VII 12 § 2
 Agrippina VII 24 § 3
 aheneus *vide* aeneus
 Alamanni VII 22 § 7; 25 § 7; 29
 § 15; 33 § 8
 Alani VII 34 § 5; 37 § 3; 38 § 3;
 40 § 3; 43 § 14
 Alania I 2 § 53
 Alaricus II 3 § 3 VII 37 § 2.17;
 38 § 2; 39 § 1.6; 40 § 1.2; 42
 § 7; 43 § 2.12
 Alba (*Fucentia*) IIII 20 § 39
 Albani (ad mare Caspium) I 2 § 36
 § 39 VI 4 § 8
 Albani II 4 § 9 Albani montes III
 6 § 4 A. parentes (Romuli) VI
 1 § 14
Albani. Albanorum ciuitas (*Alba*
Pompeia) V 22 § 17
 Albania I 2 § 50
 Albinus *vide* Clodius et Postumius
 Alcetas frater Perdiccae III 23 § 23
 § 33
 Alcibiades II 15 § 1.6; 16 § 2.3.6
 § 7.9.10; 17 § 6
ales. alites dirae II 10 § 11
 Alesia VI 11 § 7
 Alexander Philippi frater III 12 § 2.3
 Alexander Olympiadis frater, Epiri
 rex III 11 § 1.2; 14 § 4; 18
 § 1.3 Philippi gener III 14 § 7
 Alexander (Philippi filius) *uel* Ale-
 xander Magnus I 4 § 5; 16 § 2
 III 7 § 5; 11 § 1.2; 12 § 1;
 13 § 4; 14 § 7; 15 § 1.10; 16
 § 1.4.6.8.11.13; 17 § 1.5; 18
 § 1.3.5.10; 19 § 2.3.6.7; 20
 § 4.8.10.11.13; 23 § 1.6.11.14
 § 25.30.32.33.38.45.60.61
 IIII 1 § 13; 6 § 21.22 V 22 § 3
 VI 21 § 19 VII 34 § 5; 42 § 13
 Alexander M. arae ac termini I
 2 § 5 arae VII 2 § 5 castra I
 2 § 9
 Alexander Cassandri fil. III 23 § 51
 Alexander, Diodoti filius V 4 § 17
 Alexander (Seuerus) VII 19 § 2 Au-
 relius Alexander VII 18 § 6
 Alexander urbis (Alexandrinae) epi-
 scopus VII 28 § 24
 Alexandria (Aegypti) I 2 § § III 16
 § 14 VI 15 § 29; 16 § 2; 19
 § 4.19 VII 5 § 6; 9 § 3; 12
 § 7; 25 § 8; 28 § 24; *cf.* Ale-
 xandrina urbs
 Alexandria super Tanaim constituta
 III 18 § 7
 Alexandrina urbs VII 28 § 23 Ale-
 xandrini V 10 § 6.7 VI 16 § 1.2
 Algidus II 12 § 7
 Allectus Carausii socius VII 25 § 6
 Allia ('Halia') II 19 § 6 III 3
 § 5
 Allobroges Galli V 13 § 2
 Alpes I 2 § 61 IIII 14 § 3; 18 § 9
 V 14 § 5; 16 § 7.14 VI 15 § 6
 VII 8 § 6; 22 § 7; 35 § 3.4.14
 Alpium arcta latera atque ineui-
 tabiles transitus VII 35 § 13 A.
 Cottiae I 2 § 66 A. Poeninae I
 2 § 60.63
 Alpes Pyrenaei VII 40 § 8
 Amandus VII 25 § 2
 Amazon III 18 § 5 Amazones I 2
 § 50; 15 § 3; 21 § 2
 Ambiani VI 7 § 14; 11 § 12
 Ambiorix VI 10 § 1.2.17; 11 § 15
 Ambira rex (*cf.* A. v. Gutschmid,
 Jahrh. f. Philol. Suppl. 2 p. 225)
 III 19 § 11
 Ambuariti VI 8 § 8
 Ambrones V 16 § 1.9.13
 Ambrosius VII 36 § 7 A 1 § 4
 amens pauore IIII 17 § 3
 amentia hebetatus V 5 § 15
 amentum *vide* argentum
 amiculum V 9 § 2
 amicus populi R. VI 2 § 1 ciuitas
 amica p. R. IIII 14 § 1 amici
 VI 4 § 6 a. regii (Mithrid.) VI
 5 § 2.3
 Amisus VI 2 § 24
 Amiternum (*immo* Linternum) IIII 20
 § 29
 Ammedera VII 36 § 6
 amnestia II 17 § 15 VII 6 § 5
 amomum I 2 § 42
 Amosis I 8 § 10
 Amphictyon I 9 § 1
 Amphipolitana arx III 23 § 32
 amphitheatrum VII 4 § 11; 16 § 2;
 30 § 5
 Amulius II 2 § 3 VI 1 § 14

- Amyntas III 12 § 1; 14 § 4; 18 § 8;
 23 § 13
ἀναμάσθητος A 16 § 3
 Ananias A 14 § 3
 anathema A 6 § 3; 9 § 2
 anchorae IIII 7 § 8; 10 § 6 VI 9 § 4
 ancilla III 10 § 2 V 6 § 1
 ancistrum A 4 § 6
 Ancus *uide* Marcius
 Andicaui VI 8 § 7
 Andragathius comes Maximi VII 35
 § 3.5
 Andro *uide* Antander
 Androcottus III 23 § 45.46
 androgynus V 4 § 8
 angeli VI 22 § 5 angeli Dei A 32
 § 10 sq.
 angustiae III 14 § 7 IIII 8 § 1.2
 animae VII 39 § 11
 animalia omnium generum ad siluas
 fugerunt V 18 § 9
 Anio III 6 § 1 IIII 17 § 2
 annales I pr. § 10
 annona Africana VII 42 § 12
 annorum numeri pares VII 2 § 7
 Antander. Andro (*casu nomin.*) IIII
 6 § 28
 antemnae VI 8 § 14
 Antias *uide* Valerius
 Antichristus I pr. § 15 A 16 § 2;
 28 § 8 A. rex VII 27 § 16
 Antigonus Philippi filius III 23 § 8
 § 18.23.24.26.27.28.34.35.40
 § 41.43.47
 Antigonus (*Aristobuli fil.*) VI 18 § 24
 Antiochia VI 13 § 5; 19 § 1 VII 12
 § 5; 33 § 12
 Antiochus (*Seleuci pater*) III 23
 § 10
 Antiochus (*Magnus*) IIII 20 § 12.13
 § 18.19.20.22
 Antiochus (*Sidetes*) V 10 § 8
 Antiochus (a Cassio uictus et inter-
 fectus) VI 13 § 5
 Antiochus (*Commagenae rex*) VI 18
 § 23
 Antiope I 15 § 8
 Antipater Cassandri pater III 18 § 2;
 23 § 10.15.16.21.24
 Antipater Cassandri filius III 23 § 50
 § 56
 antistes fani III 16 § 13
 P. Antistius a Damasippo praetore,
 incorentore Mario consule, occisus
 V 20 § 4
 Antistius Augusti legatus ultiores
 Gallaeciae partes perdomuit VI
 21 § 6
 Antium IIII 15 § 1 V 19 § 19
 Antonianum praesidium VI 19 § 6
 Antoniana praesidia VI 19 § 14
 Antoniani duces VI 19 § 2
 Antoninus Pius VII 14 § 1 sq.
 Antoninus.] *M. Aurelius*: Aurelius
 VII 14 § 1 M. Antoninus Verus
 VII 15 § 1 M. Antoninus VII
 15 § 4.6; 27 § 7 Antoninus VII
 15 § 11.12
 Antoninus.] *L. Verus*: Aurelius Com-
 modus VII 15 § 1 Annius An-
 toninus Verus VII 15 § 2 An-
 toninus VII 15 § 2
 Antoninus.] *Commodus*: L. Antoninus
 Commodus VII 16 § 1 Commodus
 VII 15 § 12; 16 § 4
 Antoninus *cf.* Caracalla, Elagabalus
 C. Antonius consul [691] VI 6 § 1
 Antonius VI 1 § 29
 (C.) Antonius (*Marci frater*) VI 15
 § 8.9
 L. Antonius (*Marci frater*) VI 18 § 2
 M. Antonius VI 15 § 2; 18 § 2 An-
 tonius VI 15 § 4; 18 § 3.4.5.8
 § 10.11.14.15.18.20.23; 19 § 1
 § 3.6.7.8.9.11.13.15.16.17.20
 VII 6 § 5 M. Antoni filia (*pri-
 uigna: Clodia*) VI 18 § 8 uxor
 Fulvia VI 18 § 17 filius maior
 VI 19 § 20
 Antyrus *uide* Idantyrus
 anulus Pompei VI 15 § 29 anuli IIII
 16 § 5; 17 § 14 V 15 § 21
 Apamia VI 2 § 23
ἀπαθής A 16 § 4
 Aper, Numeriani socer VII 24 § 4;
 25 § 1
 Apis I 8 § 10
 Apollinis templum (Tolosae) V 15 § 25
 Apollo Pythius VI 15 § 14 § 16
 Apollonia III 23 § 36 VI 20 § 5
 Apollonienses III 13 § 5
 apoplexia VII 15 § 3
 apoplexis VII 32 § 14
 apostolus A 17 § 5; 32 § 3.10; 33
 § 3 (Paulus) VII 39 § 6 A 23
 § 6 (Petrus) apostoli VII 13 § 2
 A 17 § 11 sq.; 27 § 3; 30 § 10
 apostoli omnes A 29 § 8 sancti
 a. VII 39 § 1 *cf.* Iohannes, Pau-
 lus, Petrus

- Appenninus IIII pr. § 8; 14 § 8
 appetitus uoracitatis incredibilis VII
 8 § 7
 Appius *uide* Claudius
 L. Apuleius Saturninus V 17 § 3
 Saturninus V 17 § 3.4.5.6.7.8
 § 9.10
 L. (*immo* Sex.) Apuleius consul [725]
 VI 20 § 1
 Apulia I 2 § 57 IIII 1 § 19; 16 § 1
 V 15 § 20
 aqua frigida IIII 12 § 8 aquae ge-
 lidae dulcedo VI 12 § 4 aquam
 ferro uindicandam V 16 § 10
 aquae in sanguinem uersae I 10
 § 10 aquarum clades (Romae)
 IIII 11 § 6
 aquandi necessitas IIII 8 § 10
 aquila (leg.) VII 9 § 2 aquilae ornari
 non potuerunt VII 6 § 7
 Aquileia VII 19 § 2; 35 § 3.4
 C. Aquilius Florus cos. [495] IIII 7
 § 11
 M. *Aquillius*. M. Acilius cos. [625]
 V 10 § 9
 aquilo I 2 § 14.25.48.58.59.66.99
 § 104 V 24 § 14 VII 23 § 5
 Aquitani VI 8 § 21.22
 Aquitania VI 8 § 19
 Aquitanicus sinus I 2 § 68 VI 21
 § 4 Aquitanica prouincia I 2
 § 64.67.70 Aquitanica I 2 § 66
 VII 22 § 12
 ara luxuriae IIII 21 § 7 arae Ale-
 xandri Magni I 2 § 5 VII 2 § 5
 arae Philaenorum I 2 § 88.90
 arae (a Philippo subuersae) III
 14 § 6
 Arabes VI 6 § 1 VII 17 § 3
 Arabia I 5 § 1.6 III 23 § 7 A. Eu-
 daemon I 2 § 21
 Arabicus sinus I 2 § 21.23.34
 Arachosia I 2 § 17
 Arachosii ('Arachossi') III 23 § 13
Aracilium uel Aracelium. Racilium
 (*sic*) VI 21 § 5
 aratrum VII 41 § 7
 Araxes II 7 § 1 Araxes et Euphrates
 ab uno monte exoriuntur VI 4
 § 7 Araxim VI 19 § 1
Arbaces. Arbatus, quem alii Arbacen
 uocant II 2 § 2
 Arbatus I 19 § 1 II 2 § 2.6.9; 3
 § 2.4
 Arbis I 2 § 18
 Arbitio comes VII 35 § 16
 arbitrium liberum A 13 § 1; 26 § 1
 § 5; 28 § 13; 29 § 4 sq.; 33
 § 1
 Arbogastes comes VII 35 § 10 Arbo-
 gastes VII 35 § 11.12.13.19
 arborea I 10 § 12 IIII 4 § 4 V 11
 § 2 arborea caesae IIII 7 § 8
 in arboribus fruges (*i. e.* fru-
 menta) enatae V 6 § 2 arbor
 nauis IIII 19 § 1
 arca (*Noae*) I 3 § 3 arca uenenorum
 VII 5 § 10
 Arcades III 2 § 2.11
 Arcadia V 3 § 3'
 Arcadius III 3 § 2 VII 34 § 9; 36
 § 1; 40 § 2
 arcanum II 3 § 5 a. iudicium (Dei)
 V 4 § 10 arcanum quod pau-
 corum fidelium est VII 1 § 1
 arcana statuta II 3 § 4
 Archelais VII 18 § 3
 Archelaus (*Arcesilaus*). Alexandro
 mortuo Mesopotamiam adeptus
 III 23 § 13
 Archelaus dux Mithritatis VI 2 § 4
 § 5.6.7.9.12
 Archidamus III 2 § 3
 Archimedes IIII 17 § 1
 archipirata V 18 § 10 VI 3 § 2.5
 Archon III 23 § 13
 arcus caelestis VI 20 § 5
 Ardalion flumen VII 36 § 6
 Ardea II 4 § 12
 Arduenna silua VI 10 § 17.19
 Arei III 23 § 13
 Arelas ciuitas I 2 § 65 Arelate VII
 42 § 3; 43 § 1
 Aremoricae gentes VI 11 § 19
 Aremulus I 20 § 5.6
 Argentaria VII 33 § 8
 argentea catena VI 19 § 3
 argentum III 13 § 7 IIII 18 § 1 V
 3 § 7; 7 § 18; 16 § 6 VI 19 § 3
 VII 39 § 3 argentum purum IIII
 11 § 2 a. signatum IIII 17 § 14
 argenti singulae librae IIII 17
 § 14 argenti metalla III 12 § 21
 IIII 22 § 4 argenti pondo cx milia
 V 15 § 25 argenti p. prope \bar{x} VI
 15 § 5 argenti suffragia A 9 § 1
 Argiui I 7 § 1; 8 § 10; 11 § 1
 Argos I 11 § 1 II 17 § 8 III 23 § 15
 IIII 2 § 7
 Argyraspides III 23 § 25

- Ariani ('Arr.') VII 29 § 4
 Arianum ('Arr.') dogma VII 28 § 25;
 32 § 6; 33 § 19
 Ariarathes (II.) a Perdicca uictus
 III 23 § 17 (*sic* Ariaratus)
 Ariarathes (V.) bello Macedonico in
 auxilio Romanorum fuit IIII
 20 § 36
 Ariarathes (VI.) Aristonicum adiuit
 V 10 § 2
 Aricia V 19 § 19
 Ariminum IIII 13 § 12 VI 15 § 3.6
 Ariobarzanes mous I 2 § 41
 Ariobarzanes (a Mithridate regno ex-
 pulsus) VI 2 § 1
 Ariouistus VI 7 § 6.7
 Aristides (Hadrianum instruxit) VII
 13 § 2
 Aristobulus VI 6 § 2.4
 Aristonicus Attali frater V 10 § 1.4.5
 Aristoteles III 18 § 11
 Arius ('Arrius') VII 28 § 23; 29 § 3
 arma deargentata III 22 § 2
 armamenta VI 8 § 14
 armaria librorum VI 15 § 32
 armaturae leues VI 15 § 23
 Armenes (*Armenas*). Armenen Na-
 uidis filium IIII 20 § 2
 Armenia I 2 § 23.25.37.40.40 (*py-
 lae*) V 10 § 2 VI 2 § 1; 3 § 7;
 4 § 3 (A. minor) § 6.9; 19 § 3
 VII 7 § 12; 15 § 2
 Armenii (*sic*) III 23 § 13
 armenta I 10 § 12
 armiger A 2 § 5; 24 § 3
 Arpi IIII 15 § 1
 Arretini V 18 § 4
 Arretium IIII 13 § 8
 Arridaeus III 23 § 29.30
 Arruns (Tarq.) Superbi filius II 5 § 2
ars. artium peritissimi VI 5 § 7
 Arsaces V 4 § 16
 Artabanes *uide* Artauasdes
 Artabanus Xerxen occidit II 11 § 7
 Artaces (Artoces) rex Hiberiae VI
 4 § 8
 Artauasdes ('Artabanes') Armeniae
 rex (ab Antonio captus) VI 19
 § 3
 Artaxerxes (*Mnemon*) Darii filius II
 18 § 1.2 III 1 § 1.6.7.25
Artaxerxes. Ochus qui et Artaxerxes
 III 7 § 6
 Artemidora (Artemisia) II 10 § 3
artifex. artifices V 3 § 5
 artificia V 3 § 5
 Artoces *uide* Artaces
 Arubas rex Molossorum III 12 § 8
 Arudes in exercitu Ariouisti VI 7 § 7
 Aruerni V 14 § 1 VI 11 § 5
 Aruns *uide* Arruns
 Arusini campi IIII 2 § 3
 arx IIII 22 § 6 (Byrsa) V 7 § 11
 (Numant.) VI 5 § 2 (Phanagorii)
 arces Romanae VII 37 § 6
 Arybas *uide* Arubas
 Arzuges I 2 § 90
 Asander *uide* Cassander
 Asclepiodotus praef. VII 25 § 6
 Asculum V 18 § 8.18.26
 Asia I 2 § 1.2.13.25.26 (A. regio
 uel Asia minor) § 35.51 (fines)
 § 98; 4 § 1; 11 § 4; 14 § 4;
 15 § 5; 16 § 1; 18 § 2; 21 § 2
 § 15 II 2 § 1; 6 § 1; 8 § 7;
 11 § 4.5; 15 § 5; 16 § 6.8.14;
 18 § 3 III 1 § 5.11.20; 2 § 11;
 14 § 3; 17 § 4.9; 23 § 3.19
 § 43 (A. maior) § 53 IIII 20 § 12
 § 36 V 3 § 5; 8 § 4; 10 § 1.4;
 19 § 3 VI 1 § 6; 2 § 2.6.8.10;
 14 § 3; 15 § 27; 17 § 4; 19
 § 6.21 VII 4 § 18; 12 § 5; 13
 § 2; 15 § 4; 22 § 7; 25 § 15
 Asina *uide* Cornelius
 Assyria I 2 § 17 III 20 § 8 VII 15
 § 3
 Assyrius III 20 § 9 Assyrii I 1
 § 1; 4 § 1; 8 § 10; 12 § 2; 19
 § 1.4 II 2 § 1.2; 6 § 2; 8 § 4
 VII 2 § 1
 astra fugisse I 12 § 10
 Aatrixis mons I 2 § 93
 Astura flumen VI 21 § 9
 Astures I 2 § 73 VI 21 § 1.2.9
 Astyages I 19 § 5.6.7.8.10
 asylum patefactum IIII 16 § 9
 Atalante ciuitas (*sic*) in insulam de-
 solata II 18 § 7
 Aternus *uide* Teanum
 Athanaricus VII 32 § 9; 34 § 6.7
 Athaulfus VII 40 § 2; 43 § 2.4.5
 Atheas (Scytharum rex) III 13 § 5
 Athenae I 2 § 58; 9 § 1 II 14 § 10;
 16 § 7; 17 § 4 III 1 § 23 VI
 2 § 4; 18 § 13
 Atheniensis V 16 § 24 VII 13 § 2
 Athenienses I 12 § 8; 13 § 1.2;
 21 § 1.9.10.11.13.15 II 8 § 7.8;
 10 § 1; 11 § 2; 13 § 1; 14 § 7

- § 8.9.12.15.16.18; 15 § 1.2.5;
 16 § 1.4.10.13.17; 17 § 5.10
 § 12.15.16.17; 18 § 7 III 1 § 5
 § 7.16.21.22; 2 § 11; 12 § 4
 § 8.13.15.23.25; 13 § 9.10; 16
 § 2; 23 § 15.16 Atheniensium
 metalla V 9 § 5 Atheniensium
 urbs capta (ab Sulla) VI 2 § 5
 portus Piraeus VI 2 § 5 sub ex-
 tremâ senectute Augusti seditio
 VI 22 § 2 amnestia VII 6 § 5
 C. Atilius Bubulcus (*immo* Bulbus)
 consul [519] IIII 12 § 2
 Atilius consul [497] IIII 8 § 5 Atilius
 Regulus necatus IIII 10 § 1
 Regulus IIII 8 § 10.16; 9 § 1
 § 3.5.9
 Atilius Regulus alter, cos. II [504]
 IIII 10 § 2
 C. Atilius Regulus consul [529] IIII
 13 § 5 Atilius consul occisus
 [529] IIII 13 § 8
 Atius *vide* Attius
 Atlanticus ('Athl.') oceanus I 2 § 94
 Atlas ('Athlans') I 2 § 11.29.72.94
 atomi A 19 § 4 in atomo cogitationis
 A 9 § 8
 Atrebatas VI 7 § 14; 11 § 12 VII
 32 § 8
 Atreus I 12 § 8
 Atropatus (*sic*) III 23 § 8
 Attalus dux Philippi III 14 § 4 ab
 Alexandro extinctus III 18 § 8
 Attalus (I) Eumenis pater IIII 20
 § 22
 Attalus (III *Philometor*) Eumenis
 filius V 8 § 4; 10 § 1
 Attalus (tyrannus) II 3 § 4 VII 42
 § 6.9.10
 Attica I 2 § 58 Atticae leges II 13
 § 2
 Attica (*immo* Bergida) VI 21 § 5
 Attici fines II 17 § 9
 (P.) Attius Varus VI 16 § 6.8 Varus
 VI 15 § 7
 Auasitarum (*i. q.* Oasit.) superiorum
 fines I 2 § 9
 auctionari V 18 § 28
 auctor VII 20 § 3 a. temporum I 3
 § 4 auctores I 2 § 29 VII 10
 § 4
 auditores IIII 5 § 11
 Auenae *uel* Auennae promunturium
 (*Abenna, Abyla*) I 2 § 94
 Auentinus mons II 13 § 7 V 12 § 9
 augures V 18 § 27 a. pullarii III 22
 § 3
 Augustinus A 4 § 1.2.3; 12 § 1
 Aurelius Augustinus A 1 § 4
 Aug. episcopus A 4 § 1.5 A. pater
 A 3 § 2 paternitas tua I pr. § 8
 beatissime pater Augustine I pr.
 § 1 VII 43 § 19 A. beatus pater
 meus A 31 § 3 reuerentia tua
 I pr. § 11 III 4 § 6 reuerentia
 sanctitatis tuae VI 1 § 12 epi-
 stula (*ad Hilarium*) A 3 § 5 re-
 sponsio (*De natura et gratia*) A
 4 § 5 perficiendo aduersum ..
 paganos undecimo libro insisteus
 I pr. § 11 discipuli (*Timasius et*
Iacobus) A 3 § 5 praecepta tua
 I pr. § 1 praeceptum tuum III
 pr. § 1
 Augustodunum VII 29 § 8
 Augustus (*Octavianus*). Caesar Aug-
 gustus *uel* Aug. Caesar I 1 § 6
 III 8 § 3.5 IIII 12 § 9 VI 1
 § 9; 17 § 10; 20 § 1 (cos. V);
 21 § 1 (cos. VI) § 27; 22 § 1
 Caesar I 1 § 14 III 8 § 7 V 1
 § 12 VI 15 § 13; 18 § 3.5.6.8
 § 10.14.15.17.18.20.21.22.25
 § 27.29.30.32.33; 19 § 2.3.4
 § 6.7.8.10.11.14—21; 20 § 1
 § 4.6.7.8 (cos. V).9; 21 § 1.3
 § 11.12.18.19.21.22.23.29; 22
 § 5.6.7.9 VII 2 § 16; 3 § 4.6
 § 9; 32 § 12 Augustus VI 18
 § 1; 22 § 2 VII 3 § 5.7; 4 § 3;
 5 § 1; 6 § 1; 7 § 1.7; 9 § 13;
 10 § 1; 11 § 1; 12 § 1; 13 § 1;
 14 § 1; 16 § 1.5; 17 § 1; 18
 § 1.3.4.6; 19 § 1.3; 20 § 1;
 21 § 1.4; 22 § 1; 30 § 1; 34
 § 1 Octavianus VI 18 § 1 VII
 6 § 5 (Augustus) fortissimus et
 clementissimus VI 1 § 6 Augusti
 nepotes VI 22 § 5
 Augustus (*principatum significans*)
 VI 20 § 2.8 VII 22 § 1; 25
 § 5.8.15.16; 28 § 5.6 (ex A.
 priuatus) § 9 (ex A. tyrannus);
 29 § 16 (Augusti fastigium); 32
 § 2; 34 § 9 (Augusto dignus)
 § 10; 35 § 11.17; 36 § 1
 Augusti VII 28 § 14 Augusti duo
 VII 35 § 2
 Augusta Hadriani uxor appellatur
 VII 13 § 3

- Auieniatae (*sic*) III 23 § 36
 auis praeteruolans III 8 § 4 auium
 pestilentia V 11 § 3
 Auitus presbyter A 6 § 1; 7 § 6
 aula orientalis VII 37 § 1
 Aulerci VI 8 § 18; 11 § 12
 Aulon Cilicius I 2 § 96
 aura corrumpens expirata de Calabris
 saltibus III 4 § 2
 auraria loca in Thessalia III 12 § 21
 Aurelianus VII 23 § 3; 27 § 12
 Q. Aurelius *uide* Lollius
 Aurelius *cf.* Aemilius, Alexander, An-
 toninus, Augustinus, Caracalla,
 Cotta, Elagabalus
 aureus. aurea lorica VI 16 § 2 au-
 reus color V 18 § 6
 aureus. aureis singulis uendere VII
 37 § 16
 aurigae VII 7 § 1
 auris. puer auribus quattuor V 6 § 1
 aurum III 13 § 7; 16 § 1 IIII 18
 § 1 V 3 § 7; 7 § 18; 16 § 6
 VI 19 § 3 VII 39 § 3 a. Parthicum
 VI 13 § 2 auri metalla IIII 22
 § 4 aurum signatum IIII 17
 § 14 auri unciae singulae IIII
 17 § 14 semuncia IIII 20 § 14
 librae mille II 19 § 9 pondo
 centum milia V 15 § 25 p. IIII
 CXXV VI 13 § 5
 auspices uani III 22 § 4
 auspicia contempta IIII 13 § 14
 auster I 2 § 76
 Autololum gentes I 2 § 94
 Autrigones VI 21 § 3
 autumnu diuitis indigesta inlecebra
 III 4 § 2
 axis I 2 § 3
 azymorum dies VII 6 § 14
- Babylon II 2 § 3.5.9; 3 § 2; 6 § 11
 § 13.14 Babylonis muri II 6
 § 8 sqq. Babylonem VII 12 § 2
 Babylonam (*sic*) II 2 § 1.2.6;
 3 § 1; 6 § 2.7.12; 8 § 4 III
 20 § 1.4.8; 23 § 44 V 4 § 16
 VI 21 § 20 VII 2 § 1.3 Baby-
 lona (*abl.*) V 10 § 8
 Babylonia I 2 § 21; 2 § 7.8; 3 § 6;
 6 § 5 VII 2 § 7.12 A 9 § 7
 Babylonii II 3 § 5; 6 § 12 III 23
 § 13
- Babylonium regnum II 1 § 4.5.6
 VI 22 § 7 VII 2 § 4 sq.
 Bacaudae VII 25 § 2
 Baccia *uide* Buccia
 Bactriana ulterior III 23 § 11
 Bactriani I 2 § 42; 4 § 3 III 23
 § 13.44
 baculum VII 36 § 7
 Baculus *uide* Pacuius
 L. Baebius IIII 20 § 24 Baebius IIII
 20 § 26
 Baetica V 23 § 10
 Bagaudae *uide* Bacaudae
 Bagrada flumen IIII 8 § 10
 Balbinus VII 19 § 3
 Baleares I 2 § 66.102.103.104 V 13 § 1
 Balearicum mare I 2 § 70
 Baleus I 8 § 10
 ballistae IIII 8 § 11
 balneis nutritus A 31 § 2
 baptismus A 13 § 2
 baptizare VII 33 § 7 baptizatus VII
 32 § 6
 barbam non promittere V 17 § 12
 barbaria III 14 § 3
 barbaricum I 2 § 54
 barbaricus. in barbarici soli sinu VII
 28 § 29
 barbaries Scythica I 4 § 2 b. effre-
 nata VII 43 § 6
 barbarus V 10 § 3 b. prouocans IIII
 21 § 2 barbari I 2 § 31 III 23
 § 67 VI 9 § 7; 21 § 10 VII 24
 § 2; 41 § 7 sq., *alibi*; in medio
 barbarorum sinu VII 21 § 3
 barbari ignoti III 20 § 6 b. Scy-
 thiae V 4 § 12 barbarae gentes
 I 11 § 4 V 1 § 14 barbarae in-
 manitate VII 15 § 8
Barcino. Barcinonam VII 43 § 8
 Barcilonam I 2 § 104
 basilicae VII 39 § 1 basilica Petri
 apostoli VII 39 § 6
 Basilus VI 15 § 8; 18 § 7
 Bassianus *uide* Caracalla
 Basternae IIII 20 § 34 VII 25 § 12
 Bataui I 2 § 76
 Bedriacum VII 8 § 6
 Belgarum gens VI 7 § 11
 Belgica Gallia I 2 § 52.60.65
 Belgida *uide* Segeda
 Bellouagui VI 7 § 12; 11 § 12
 belli portae VI 21 § 11
 bella I 1 § 11.12.17 VII 43 § 17
 bellorum miseriae III pr. § 1

- belua IIII 1 § 6.10; 2 § 5; 9 § 15;
 18 § 12
 Belus I 1 § 1 VII 2 § 13
 Bergida *vide* Attica
 Bessorum gens VI 3 § 4
 bestiarum pestilentia V 11 § 3 bestiis
 arte saenioribus obicere VII 30 § 5
 Bestia *vide* Calpurnius
 Bethleem VII 43 § 4 A 3 § 2
 bibliotheca *vide* bybl.
 L. (*sic*) Bibulus consul [695] VI 7
 § 1 Bibulus VI 6 § 17; 15 § 10
 Bithynia IIII 20 § 29 V 10 § 2 VI
 2 § 1.2 VII 28 § 25
 Bithynicus *vide* Pompeius
 Bituitus rex Aruernorum V 14 § 1.4
 bitumen II 6 § 9
 Biturigo (*sic*) ciuitas incensa VII
 11 § 1
 Blaesus *vide* Sempronius
 blasphemare IIII 21 § 6 VII 3 § 3;
 5 § 1; 37 § 11 A 4 § 1
 blasphemia III 8 § 8 blasphemiae
 VII 6 § 11; 37 § 7; 38 § 7
 blasphemus VII 39 § 18
 boarium *vide* forum
 Bocchoris I 10 § 3
 Bocchus V 15 § 9.17.18; 21 § 14
 Boeotia II 11 § 2.4.5
 Boeotii I 21 § 13 III 1 § 21; 2 § 11;
 12 § 25 V 3 § 2
 Bogudes Bocchi filius V 21 § 14
 Boi IIII 20 § 4 VI 7 § 5 Boiorum
 gens IIII 20 § 11.21
 Boiorix V 16 § 20
 Bomilcar *vide* Hamilcar
 Bononiensis ager V 6 § 2
 Bonosus VII 24 § 3
 bonum. bona summa IIII 6 § 41
 bona temporum nostrorum V 2
 § 7 bonis male uti I 5 § 8.11
 boreas I 2 § 57.58.61.76.80.100.102
 Boreum promunturium I 2 § 47
 Boreum flumen I 2 § 47
 boreus Scythia VI 21 § 12
 bos. boum xx milia IIII 9 § 9
 Bosporani VI 21 § 28
 Bosporus VI 5 § 1
 brachium IIII 1 § 20; 11 § 9
 Brennus II 19 § 5
 breuitas IIII 20 § 40
 Brigantia I 2 § 71.81
 Brigitio (*Brigetio*) VII 32 § 14
 Britanni V 22 § 7 VI 9 § 5; 10 § 1
 Britannorum rex VII 5 § 5
 Britannia I 2 § 63.71.75.76.80.81
 VI 8 § 8; 9 § 2.4 VII 5 § 5;
 6 § 9 sq.; 25 § 6.16; 34 § 9
 Britanniae VII 17 § 7; 25 § 3
 § 4; 28 § 1; 40 § 4
 Britannicus oceanus I 2 § 63 Bri-
 tannicus noster (*Pelagius*) A 12
 § 3 Britannica clades VII 7 § 11
 Brundisium I 2 § 57 VI 18 § 18;
 19 § 6.14.21
 Bruttii I 2 § 100 III 18 § 3; 22
 § 12 IIII 18 § 15 VI 6 § 7
 Brutus primus consul II 5 § 1
 Brutus Gallaeos oppressit V 5 § 12
 D. Brutus uir consularis [*consul* 677]
 V 12 § 7
 D. Brutus VI 18 § 3.5.7 Brutus VI
 8 § 12; 18 § 3, *cf.* Bruti duo
 (M.) Brutus (*eius qui Caesarem inter-*
fecit pater) apud Regium inter-
 fectus V 22 § 17 Brutus (in Gal-
 lia ciuile excitans bellum) V 24
 § 16
 (M.) Brutus (*qui Caesarem interfecit*)
 VI 17 § 1; 18 § 2.13.16
 Bruti duo (*i. e. D. et M.*) Caesare
 occiso in Capitolium secesserunt
 VI 17 § 2
 Bulbus (*immo* Bulbus) *vide* Atilius
 Buccia (*al. Baccia*) oppidum V 4 § 12
 Bucephale ciuitas III 19 § 4
 Bulbus *vide* Atilius
 bullae IIII 17 § 14
 Bulla V 21 § 14
 burgi VII 32 § 12
 Burgundiones VII 32 § 11; 33 § 3;
 41 § 8
 Busiris I 11 § 2 V 1 § 16
 busta VII 7 § 5
 Buteo *vide* Fabius
 bybliothea VI 15 § 32 VII 16 § 3
 Byrsa IIII 22 § 6
 Byzacium I 2 § 90.91.92
 Byzantium I 2 § 56 III 13 § 1.2.6
 VI 2 § 24 VII 9 § 10
 cadauer IIII 4 § 2 cadauera II 9
 § 10 IIII 8 § 3 V 4 § 9
 Cadmus I 12 § 7
 (L.) Caecilius (*Metellus Denter*) prae-
 tor ab Etruscis Gallisque op-
 pressus III 22 § 13
 L. Caecilius Metellus cos. [503] IIII
 9 § 14 Metellus cos. [503] IIII

- 9 § 14 Metellus IIII 9 § 15;
11 § 9
- (L.) Caecilius Metellus (post cladem Cannensem auctor relinquendae Italiae) IIII 16 § 6
- Q. Caecilius Metellus (*Macedonicus*) cos. [611] V 4 § 7 Metellus praetor V 3 § 2.3.5; *idem uidetur*: Q. Metellus (Sinnessae seruus oppressit) V 9 § 4¹)
- L. Caecilius Metellus cos. [612] V 4 § 8
- L. (*immo* Q.) Caecilius Metellus (*Balearicus*) cos. [631] V 12 § 1 Metellus V 13 § 1
- Q. (*Caecilius*) Metellus Numidicus V 17 § 3 Metellus Numidicus V 17 § 4.11 Metellus cos. [645] V 15 § 7 Metellus V 17 § 4
- Q. (*Caec.*) Metellus (*Pius*) V 20 § 5 Metellus V 20 § 7; 23 § 3.5.10
- (L. *Caec.*) Metellus Siciliae praetor Pyrganionem uincit VI 3 § 5
- (Q. *Caec.*) Metellus (*Creticus*) Cretam in potestatem redigit VI 4 § 2
- (Q. *Caecilius Met. Pius*) Scipio apud Thapsum pugnat VI 16 § 3 se iugulat VI 16 § 4
- caecus A 9 § 8 caeci A 12 § 3
- caedes bellorum V 1 § 6 c. undique saeuientes VI 1 § 24 c. actae VI 18 § 12
- Caelestius A 1 § 6; 3 § 3.4; 4 § 5; 19 § 4
- caelia (potio Numantinorum) V 7 § 13
- Caelius *uide* Coelius
- caelum ardere uisum est II 12 § 2 IIII 13 § 12 caelum scindi uisum IIII 15 § 1 caeli temperies I 2 § 81 caeli inclementia I 2 § 86 caeli regiones IIII 13 § 12 caeli fragor V 18 § 3
- Caemani (*sic*) VI 7 § 14
- Caenapum (*Genabum*) VI 11 § 3
- Caeninenses II 4 § 7
- Caepio *uide* Seruilius
- caerimoniae II 8 § 2 III 4 § 4 caerimoniae sublatae VI 15 § 12 caerimoniae cura VII 1 § 11
- Caerosi (*sic*) VI 7 § 14
- Caesar *uide* Augustus, Claudius, Iulius
- Caesarea urbs Mauret. VII 33 § 5
- Caesariani milites VI 15 § 33; 18 § 15
- Caesariensis *uide* Mauretania
- Caesonius cum Sex. Pompeio congressus VI 16 § 9
- Caesorix V 16 § 20
- Calabri saltus III 4 § 2
- Calagurris V 23 § 14
- Calama V 15 § 6
- calamitas IIII 12 § 11 calamitas omnium temporum III 20 § 5 calamitates III 14 § 8
- Calatinus consul [496] IIII 8 § 1
- Caleartus *uide* Chaleartzus
- Calenus ager IIII 4 § 4
- Caleti VI 7 § 14; 11 § 12
- Caligardamana I 2 § 13
- Gaius Caligula VII 5 § 1 sqq.; 7 § 1 Gaius VII 5 § 8 Caligula VII 4 § 3; 6 § 3
- Callinicus ('Gallinicus') VII 25 § 9
- Callisthenes philosophus III 18 § 11
- Calocaerus VII 28 § 30
- calones V 10 § 8; 16 § 3.10
- calor ueris III 4 § 2
- Calpes promunturium I 2 § 94
- Calpurnius fornix V 9 § 2
- L. Calpurnius Bestia cos. [643] V 15 § 1 Calpurnius cos. [643] V 15 § 4
- Calpurnius Flamma IIII 8 § 2 Calpurnius IIII 8 § 3
- Q. Calpurnius Piso cos. [619] V 6 § 1
- Piso cos. [621] V 9 § 6
- L. Piso uir consularis, Cassii consulis [647] legatus V 15 § 24
- Piso Vindelicos subegit VI 21 § 22
- Piso adulescens adoptatus a Galba VII 8 § 1 interfectus VII 8 § 1.6
- Calypso insula I 2 § 89
- Cambyses Cyri filius II 8 § 2
- Camerina (*Camarina*) Siciliae urbs IIII 8 § 1
- Camillus dictator II 19 § 3 III 3 § 4
- Camillus *cf.* Furius
- Campania IIII 1 § 8; 16 § 10; 17 § 2.12 V 19 § 3
- Campanum litus V 20 § 2 Campani III 8 § 1 IIII 13 § 7 Campanorum principes IIII 17 § 12
- caminus V 3 § 6

¹) cf. Buecher, Die Aufstaende der unfreien Arbeiter. 1874 p. 123.

- Camponius *vide* Lamponius
 Campus Sceleratus III 9 § 5 campi
 Inarimi ambusto solo squalidi
 VI 2 § 17
 canes V 14 § 1 canum natura I pr.
 § 3—7 V 18 § 9
 P. Canidius VI 19 § 20
 C. Caninius legatus (Caesaris) VI 11
 § 16 Caninius VI 11 § 17.18
 § 20.22
 Cannae Apuliae uicus IIII 16 § 1
 Cannae V 5 § 7
 Cannensis pugna IIII 15 § 7 Can-
 nensis uicus IIII 18 § 13
 Cantabri I 2 § 73 V 7 § 2 VI 8
 § 22; 21 § 1.2.5
 Cantabria VI 21 § 3
 Cantabricus oceanus I 2 § 81 Can-
 tabricum bellum VI 20 § 9; 21
 § 21 Cantabrica uictoria VI 21
 § 11
 Caparronia uirgo Vestalis IIII 5 § 9
 Capena. apud Capenas (*sic*) IIII 15
 § 1
 capillum non promittere V 17 § 12
 Capitolinus mons II 19 § 8
 Capitolium II 12 § 5 V 12 § 5; 17
 § 3.7.8; 18 § 27 (loca publica
 in circuitu Capitolii); 19 § 5 VI
 17 § 2 VII 8 § 7 (incensum);
 16 § 3; 20 § 3; 23 § 1 Capitolii
 oblata ciuium capita V 19 § 23
 Cappadoces III 23 § 17
 Cappadocia I 2 § 23.25.26; 15 § 1
 (C. Pontica) III 12 § 18; 17
 § 9; 23 § 10 IIII 20 § 36 V 10
 § 2 VI 2 § 1; 4 § 9 VII 15
 § 2; 29 § 17
 Capraria insula VII 36 § 5
 Capsa ab Hercule Phoenice condita
 V 15 § 8
 captiuitates III 14 § 10
 captiuorum xxvii IIII 8 § 9
 Capuae senatus IIII 17 § 12 ludus
 Cn. Lentuli Capuae V 24 § 1 Ca-
 pua oppugnatur VI 15 § 10
caput. capita rasa ob detersam ser-
 uitutem IIII 20 § 3 caputem
 humanorum ossibus tamquam
 poculis utebantur Scordisci V 23
 § 18
Caracalla. Aurelius Antoninus Bas-
 sianus idemque Caracalla VII 18
 § 1 Bassianus VII 17 § 8
 Caralitani I 2 § 101
 Caranus VII 2 § 9
 Carausius VII 25 § 3.4.6
 C. Carbo a Damasippo praetore occisus
 V 20 § 4
 Cn. Carbo V 19 § 9; 20 § 5.7; 21
 § 11; 24 § 16 consularis V 21
 § 3
 carcer V 1 § 9; 10 § 5; 15 § 19; 19
 § 7
 cardo regum inlustrium II 2 § 8 car-
 dines mundi II 1 § 5 VI 12 § 8
 Caria III 23 § 9 IIII 13 § 13
 Carinus VII 24 § 4; 25 § 1
 Carisius dux (Augusti) VI 21 § 10
 caritas A 31 § 5 caritas ueluti pellis
 ossa circumdans A 18 § 5
 Carmelus mons VII 9 § 2
 carminum scriptores VI 4 § 6
 carnifices V 20 § 4
 Carnuntium (*sic*) VII 15 § 6
 Carnutes VI 11 § 19
caro. carnis hominum pasci II 14
 § 1
 Carpathium mare I 2 § 97.98
 Carpathos I 2 § 98
 carpentarii III 21 § 6
 Carpi VII 25 § 12
 Carrae I 2 § 41.42 VI 13 § 3.4 VII
 18 § 2; 25 § 9
 Carrinas Sullae dux V 20 § 5 Car-
 rinas V 20 § 9 Carrinas praetor
 V 21 § 10
 carrucae VII 7 § 3
 Carthaginiensis I pr. § 12 C. ager
 V 12 § 2 Carthaginiense bellum
 II 16 § 6 IIII 8 § 10 C. litus
 V 11 § 4 C. regnum II 1 § 5
 VII 2 § 9 Carthaginienses III
 7 § 1.3; 16 § 11; 20 § 2 IIII
 3 § 1.2; 5 § 2; 6 § 2.6.10.16
 § 21.24.31.32.33; 7 § 5.11; 8
 § 4.6.16; 9 § 1.3.5.6.14.15;
 10 § 1.8; 11 § 1 § 4; 12 § 2.3;
 13 § 1; 16 § 20; 18 § 9; 19 § 1
 § 3.5.6; 21 § 8; 22 § 2.3.7;
 23 § 2.9
 Carthago I 2 § 73 III 7 § 1 IIII
 6 § 11.22.27; 8 § 8; 16 § 5;
 18 § 20; 19 § 2.4; 22 § 78; 23
 § 4.6.8.9 V 1 § 5; 8 § 2; 12
 § 2 VII 33 § 7; 42 § 14.17 A 3
 § 4 Carthago Magna I 2 § 92
 C. condita IIII 6 § 1 Carthaginis
 situs IIII 22 § 4 C. aemula
 urbs IIII 23 § 9 cos magna

- splendoris et acuminis (Romani) IIII 23 § 10 Carthaginem delendam censuit senatus IIII 22 § 1 Carthago deleta IIII 23 § 1—6 V 3 § 1 Carthaginis regnum VII 2 § 6 Carthago restitui iussa V 12 § 1 Carthago (*Orosii aetate*) situ parua moenibus destituta V 1 § 5
- Carthago Noua IIII 18 § 1
- Carthalo sacerdos Herculis IIII 6 § 8
- Carthalo Hannibalis dux IIII 18 § 5
- Carus VII 24 § 4; 25 § 1
- casa caprilis V 21 § 7 casa uillulae VII 33 § 15
- Caspiae portae I 2 § 40
- Caspium mare I 2 § 36.47.48.49.50 III 7 § 6
- Caspium mons I 2 § 50
- Cassander (Asander *ut uid.*) III 23 § 9
- Cassander filius Antipatri III 23 § 10 29.31.32.35.36.37.41.42 49.50
- Cassiopa I 2 § 58
- C. Cassius Longinus consul [583] IIII 20 § 36
- C. Cassius proconsul [682] V 24 § 4
- Cassius consul [681] V 24 § 1
- C. Cassius VI 17 § 2 Cassius VI 13 § 5 Cassius (cum Bruto Caesaris interficiendi auctor) VI 17 § 1; 18 § 2.13.15.16
- L. Cassius consul [647] V 15 § 23
- Cassius V 15 § 24
- P. (*immo Q.*) Cassius tr. pl. VI 15 § 2
- Cassius Parmensis ('Palmensis') occisus, ultima uiolati patris Caesaris uictima VI 19 § 20
- Cassouellaunus VI 9 § 6.9
- castellum III 2 § 2; 23 § 24 IIII 6 § 18 VI 4 § 6; 11 § 6; 15 § 19; 18 § 23 castella III 1 § 10 IIII 6 § 25 V 4 § 12
- Castor Mithridatis praefectus VI 5 § 2
- locus quem Castores uocant VII 8 § 6
- castra VII 32 § 12 *alibi* castra per noctem de specula montis aspectans III 23 § 2
- Catabathmon montes I 2 § 88 loca quae accolae Catabathmon uocant I 2 § 9
- catena uictoris V 7 § 18 argentea VI 19 § 3 pons catenis conexus V 14 § 2
- Cathippi oppidum I 2 § 42.43
- catholica fides VII 28 § 23; 29 § 18; 32 § 13 A 17 § 3 catholica ecclesia VII 33 § 4; 42 § 16 A 1 § 4; 5 § 3; 30 § 3 catholici VII 29 § 4 A 29 § 1
- Catilina VI 3 § 1; 6 § 5.7
- Catina V 13 § 3
- Catinenses II 14 § 7.9 V 13 § 3
- Cato *uide* Porcius
- Cattheni (*sic*) III 19 § 4
- Catti VI 21 § 15
- catuli leonis III 23 § 6
- Catulus *uide* Aemilius, Lutatius
- Caucasus I 2 § 14.15.18.20.36.37 § 45.47.48 III 23 § 12 IIII 18 § 7 Caucasi caput et portae I 2 § 49 Caucasi portae I 2 § 39
- Caudinae furculae III 15 § 2 *bis* V 7 § 1
- cauea amphitheatri VII 4 § 11
- cauernae nauium VI 8 § 12
- cauteris scriptorum A 30 § 1
- Cecrops I 9 § 1
- Cedrosi ('Chedrosi') III 23 § 13
- Celtiberi I 2 § 74 IIII 16 § 14; 20 § 16; 21 § 1 V 7 § 2
- Celtiberia V 23 § 11
- Celticus princeps V 8 § 1
- Cenomanni IIII 20 § 4
- ensor V 17 § 3 censores IIII 21 § 4
- L. Censorinus consul [605] IIII 22 § 1 Censorinus IIII 22 § 7
- Censorinus *cf.* Claudius, Fabius
- census I 8 § 12 IIII 5 § 7 V 22 § 3
- census (actus eo anno, quo Christus, natus est) VI 22 § 6 VII 2 § 16; 3 § 4 Romani census professio VI 22 § 8 censum abs-tergere VII 7 § 9
- Centauri I 13 § 4
- Centenius Paenula centurio IIII 16 § 16
- centuriones V 18 § 26 VI 15 § 21 § 27
- Cephalenia I 2 § 58
- cera superlita tabellae IIII 6 § 22
- ceræ (tabulatorum nauium) V 10 § 11
- Cerdo magister Marcionis VII 14 § 2
- Cerealia sacra VI 5 § 1
- ceruices seruo praebeuit V 21 § 9
- ceryces VII 7 § 1
- Cesena *uide* Sena
- Chalcedonam (*sic*) VI 2 § 13
- Chaldaea I 2 § 21

Chaldaei I 19 § 2 II 2 § 6.7.8
 Chalearzus lacus I 2 § 9
 Chananaea I pr. § 6
 Chariades II 14 § 8
 chartae VI 15 § 34
 Charyathii I 7 § 1
 Cherronesus III 13 § 4
 Cherusci VI 21 § 16
 Chorasmi III 18 § 11
 Christianus V 2 § 3.6 VII 28 § 1;
 30 § 3; 32 § 2; 35 § 20; 37
 § 9.11.17; 39 § 3; 41 § 9 A 9
 § 8 Chr. imperator II 3 § 4
 Chr. imp. primus VII 20 § 2
 princeps III 13 § 2 sanguis
 Christianus A 9 § 1 Christiana
 (Mammaea) VII 18 § 7 familia
 VII 19 § 2 fides III 23 § 66
 VI 1 § 24 VII 1 § 1 Chr. fidei
 regula VII 33 § 19 Chr. mili-
 tiae tuba VII 39 § 12 Chr.
 religio, quae cognatam per omnes
 populos fidem iungit I 16 § 4
 Chr. religio II 3 § 7 V 22 § 6
 VII 8 § 2; 13 § 2; 14 § 2; 30
 § 2 religio uera I pr. § 14 r.
 propalata I 10 § 18 religionis
 unitas V 1 § 15 religio I 20
 § 6 II 3 § 8 V 2 § 6, *cf.* religio;
 Christianum nomen I 8 § 14 VII
 21 § 5 Chr. nomen abradere
 VI 1 § 21 temporis Christiani
 germina VII 5 § 3 Christiani
 temporis obtrectatores III 4 § 4
 Christiani II 3 § 7 III 17 § 10;
 21 § 9 VI 20 § 7 VII 4 § 7;
 6 § 12.16; 8 § 2.5; 10 § 5; 13
 § 2.4.5; 17 § 5; 26 § 4; 27
 § 16; 28 § 13.18; 29 § 18; 32
 § 9.13; 33 § 1; 37 § 10; 39
 § 7.10; 41 § 9 A 31 § 7 tenera
 Christianorum germina VII 6
 § 8 Christiani Romae esse coe-
 perunt VII 6 § 2 Christianos
 exterminandos ex Vrbe VII 4 § 6
 Christianorum ecclesia VII 27
 § 3 Christiani fideles VII 3 § 3
 Christianorum fides VI 15 § 12
 Christiani fratres VII 32 § 13
 Chr. homines VII 14 § 2 Chr.
 imperatores VII 28 § 2; 29 § 2
 Chr. imp. templa claudi iusserunt
 VI 1 § 23 Chr. reges VII
 33 § 16 Christiani milites VII
 15 § 11 Christianorum perse-

cutiones VI 22 § 11; 26 § 9 VII
 27 § 3 sqq. patientes in perse-
 cutionibus VII 3 § 2 persecutio
 Neroniana VII 7 § 10 p. secunda
 (Domitiani) VII 10 § 1.5 tertia
 (Traiani) VII 12 § 3.4 quarta
 (M. Antonini) VII 15 § 4 quinta
 (Seueri) VII 17 § 4 sexta (Ma-
 ximini) VII 19 § 1 sq. septima
 (Decii) VII 21 § 2; 22 § 2 octava
 (Valeriani) VII 22 § 3 nona
 (Aureliani) VII 23 § 6 decima
 (Diocletiani et Maximiani Her-
 culii) VII 25 § 13; 26 § 2 sqq.;
 28 § 12 Iulianus palam perse-
 cuturus ecclesias VII 30 § 4
 persecutio Maximini (Dazae) VII
 28 § 17 Licinii VII 28 § 18.21
 Constantii VII 29 § 4 Valentis
 VII 33 § 3 Christianorum san-
 guis VII 30 § 4 Christiana tem-
 pora germinantia VI 22 § 10
 Chr. tempora I 6 § 2; 20 § 6
 II 3 § 5 III 8 § 3 IIII 6 § 35;
 23 § 10 V 11 § 6 VII 5 § 4;
 8 § 4; 26 § 2; 33 § 16; 35 § 6;
 43 § 16.19
 Christus in lingua, in qua et ex qua
 natus est, unctus interpretatur
 VI 20 § 6 Christus IIII 7 § 10
 VI 20 § 7 VII 7 § 10; 12 § 3;
 20 § 3; 21 § 2; 27 § 3; 28 § 1;
 39 § 4 A 1 § 2; 8 § 2; 13 § 6;
 14 § 3; 15 § 1; 16 § 10; 17 § 3;
 23 § 2.5; 27 § 3; 30 § 7.10;
 31 § 3.4; 33 § 4 *alibi* Dominus
 noster Iesus Christus III 8 § 7
 VI 22 § 8 Dominus Iesus Chri-
 stus VII 3 § 10; 6 § 2 Iesus
 Christus A 18 § 6; 33 § 7 Chri-
 stus Iesus A 17 § 9; 25 § 4
 Dominus Christus I pr. § 15 VI
 17 § 10; 22 § 9 VII 35 § 14
 A 12 § 3; 25 § 7 D. n. Iesus
 A 7 § 5 Dominus Iesus A 33
 § 3 Iesus A 12 § 3; 16 § 4;
 17 § 5; 21 § 9 Dominus III 8
 § 8 VI 20 § 7 *alibi* Christi au-
 xilium VII 15 § 10 gratia prae-
 sens VII 43 § 19 gratia C. uen-
 turi VI 20 § 4 ad opem C. VII 34
 § 5 sinus A 32 § 8 tutela VII
 36 § 3 Christo retribuente VII
 32 § 3 adiuuante VII 43 § 19
 Christus Christianorum caput

saluator bonorum, malorum punitor, iudex omnium VII 3 § 2 saluator mundi VII 1 § 11 Dominus saluator A 31 § 8 D. I. C. redemptor mundi VII 3 § 4 C. filius Dei III 8 § 8 VI 1 § 7 uerus Deus III 17 § 9.11 C. cum in forma Dei esset VI 17 § 10 ut C. deus haberetur VII 4 § 6 qui mundum et fecisset et regeret VI 20 § 5 dominus totius generis humani VI 22 § 5 rex VII 4 § 10 D. n. I. Christo duce et iudice VII 27 § 15 iudex omnium C. VII 8 § 5 index saeculorum I 6 § 1 C. petra, ignis ardens VII 3 § 1 tribunal Christi A 29 § 4 thronus A 16 § 1 potentia VII 33 § 8 C. promissus ex Abrahae semine VII 2 § 13 sq. Christi uenturi gratia Caesaris (Aug.) imperium praeparatum VI 20 § 4 uirginis partu editus Christus VII 3 § 2 tempore, quo nasci Christus uoluit et adnuntiari gentibus VI 1 § 19 nasci inter homines atque agnoscere ut homo uoluit VI 1 § 16 qui cunctos homines fecit, inueniri hominem adscribique inter homines uoluit VI 22 § 7 Deus homo uideri et esse dignatus est VI 22 § 6 C. serui formam adsumpsit VI 17 § 10 humiliter obrepit, inquit, et latenter intrauit VI 1 § 17 natus a. u. c. DCCLII VI 22 § 5 VII 3 § 1 natus Augusti anno XLII VII 2 § 14 Christus natus VIII kalendas Ianuarias VII 2 § 15 VIII id. Ian. Epiphania h. e. apparitionem Dominici sacramenti obseruamus VI 20 § 3 Romano censui adscriptus, ut natus est VI 22 § 6 Domini Iesu Christi aduentus VII 2 § 10 Christi natiuitas I 1 § 6.14 V 1 § 12 VI 15 § 13; 20 § 6 VII 2 § 15; 9 § 9 Christi discipuli VI 1 § 8 Christus a Pilato damnatus VII 5 § 8 Dominus Iesus Christus se tradidit passioni VII 4 § 13 passio Christi VII 3 § 2 passio VII 4 § 13.16; 5 § 6; 9 § 2.9 D. I. Christi sanguis VII

3 § 8 Dominicae crucis uexilla A 8 § 2 stigmata passionis A 16 § 3 Christi passio et resurrectio VII 4 § 5 C. resurrexit a mortuis VII 4 § 5 impulsore Christo tumultuantes Iudaei VII 6 § 15 sq. Christi nominis inuocatio VII 15 § 9.11 Christi nomen I 8 § 14 VII 32 § 3 Christus creditur I pr. § 9 fides Christi VII 6 § 12; 30 § 2; 36 § 5 confessio VII 12 § 3; 32 § 9 sacramentum VII 33 § 7 Dominici sacramenti apparitio VI 20 § 3 sub uno capite, quod est Christus, et sub una Ecclesia, quae est Christus, omnes fratres sumus et unum corpus in Christo A 31 § 7 Christi Ecclesia VII 10 § 1; 26 § 9 Christi ecclesiae VII 38 § 6; 41 § 8 Christi corpus nos sumus VII 42 § 16 Christi uasa (fideles) VII 39 § 10 inimici Christi VII 27 § 16 Christi nomen probris ingrauat Romae Radagaiso Italiam inuadente VII 37 § 7

Chrysorhoas I 2 § 46

Chuni I 2 § 45

Cibalae VII 28 § 19

cibus abnegatus V 14 § 6 cibi nefandi VI 19 § 1

Cicero *uide* Tullius

Cilicia I 2 § 25 III 16 § 12; 17 § 9; 23 § 7 V 23 § 21.22 VII 9 § 10; 29 § 17

Cilicius Aulon I 2 § 96 Cilicius sinus I 2 § 25

Cimbri V 16 § 1.7.9.14 VI 14 § 2

Cimbricum bellum V 17 § 1; 24 § 11

Cimbricae nubes V 24 § 12

Cimmericum mare I 2 § 25.36.49

Cimmerii I 21 § 2

cinis pendulus VI 2 § 17 cineris

regio I 5 § 10 cineres extremi

II 19 § 13 cineres calidi V 13 § 3

Cincinnatus *uide* Quintius

cingula (equorum) V 15 § 21

Cinna consul [667] V 19 § 8.9.10

§ 19 consul III [immo II, 668]

V 19 § 23 quarto consul [670]

V 19 § 24 Cinnae potentia V

20 § 1 Cinnae gener Domitius

V 24 § 16

Cinnanum excidium V 24 § 14

- circenses I 6 § 5
 Circessus VII 19 § 5
 circius I 2 § 55.57.60.61.63.66.68
 § 71.79.81.103 V 24 § 11
 circulus orbem solis ambiit VI 20 § 5
 circus I 6 § 4
 Cirta III 18 § 21 urbs antiquissima,
 Masinissae regia V 15 § 10
 Cisalpinus *vide* Gallia
 citharistae VII 7 § 1
 ciuile bellum II 8 § 1 (apud Persas)
 V 10 § 9; 19 § 1 (primum) § 9;
 22 § 2.3 (Sullanum) § 12.18; 24
 § 15 VI 1 § 29 (primum); 6 § 5
 (Catilin.); 14 § 4 (Pompei atque
 Caesaris) § 5; 15 § 3; 16 § 8;
 17 § 5 VII 6 § 6; 8 § 2.6; 16
 § 6; 17 § 5; 21 § 1.6; 28 § 17;
 29 § 17 sq.; 35 § 2.19 ciuile,
 immo etiam plus quam ciuile
 bellum II 18 § 1 ciuilia bella
 V 1 § 1; 19 § 13.14.16 (annis
 xl continuata); 22 § 5.6.8.16;
 24 § 9.16 (ciuilia bella uel quo
 alio dicenda sunt nomine) 24 extr.
 VI 12 § 8; 17 § 9; 18 § 1.2
 (b. c. quinque gessit Octavianus)
 VII 6 § 7.8; 8 § 2; 22 § 9; 24
 § 3; 27 § 8; 35 § 6.9
 ciuis Romanus VII 3 § 4 ciues Ro-
 mani Asculi iugulati V 18 § 8
 ciuium Rom. familiae Cartha-
 ginem deductae V 12 § 1
 ciuitas (Roma) V 24 § 5 VI 14 § 5
 ciuitas Galliae V 14 § 1 ciuitas
 Dei I pr. § 9 ciuitas I 2 § 71
 § 76.81.90.92.99 VI 19 § 16
 ciuitates Gallorum VI 11 § 1
 ciuitates refertae pueris et seni-
 bus III 2 § 14 ciuitates I 2
 § 92, *alibi*
 clades I pr. § 13; 1 § 11; 19 § 3
 II 5 § 6 III 11 § 2 VI 17 § 4
 VII 1 § 11; 7 § 11; 10 § 4
 Claudicus V 16 § 20
 classis Romana III 1 § 1 a Ro-
 manis fabricata III 7 § 7 ne
 amplius quam sexaginta nauium
 classis haberetur III 9 § 12
 classis Heracliani VII 42 § 12
 claua V 9 § 2
Claudianus. poeta eximius sed paga-
 nus peruicacissimus VII 35 § 21
- Appius Claudius (*Caudex*) cos. [490]
 III 7 § 1
 Appius Claudius Censorinus VI 15
 § 11
 Appius Claudius (*Crassus Inrig. Sab.*)
 decemuir II 13 § 3.6
 Claudius Marcellus cos. [423] III 10 § 1
 Claudius (Marcellus) cos. [532] III
 13 § 15 Claudius Marcellus ex-
 praetore procos. designatus [539]
 III 16 § 12 Syracusas cepit
 III 17 § 1 cos. [544] § 14 cos.
 [immo procos. 545] 18 § 4 cos.
 [546] § 6 Marcellus cos. [546] § 8
 (M. *Claudius*) Marcellus consul [558]
 III 20 § 11
 M. Claudius Marcellus cos. [571] III
 20 § 27
 (M. et C. Claudii *ut uid.*)¹⁾ Marcelli
 pater et filius (eorum motus con-
 pressus) VI 6 § 7
 (C. *Claudius*) Marcellus cos. [705]
 VI 15 § 1
 Claudius Nero cos. [547] III 18 § 9
 Claudius (*Pulcher*) cos. [505] III 10
 § 3
 Appius Claudius (*Pulcher*) cos. [611]
 V 4 § 7
 Appius Claudius (*Pulcher*) cos. [675]
 V 22 § 1 Claudius V 23 § 17.19
 Claudius (*Quadrigrarius*) III 20 § 6
 V 3 § 3; 4 § 5; 20 § 6
 Claudius Vnimammus V 4 § 3
 Claudii domus (ex qua extractus Glau-
 dia trucidatus est) V 17 § 9
 Claudius Drusus priuignus Caesaris
 VI 21 § 12 Drusus VI 21 § 15
 Ti. Claudius VII 6 § 1 sqq. Claudius
 Caesar VII 5 § 10
 Claudius (*Gothicus*) VII 23 § 1 sq.
 Cleochares spado VI 3 § 2
 Cleopatra Philippi filia III 14 § 4
 Cleopatra VI 16 § 2 (ei regnum Ae-
 gypti Caesar dedit) VI 19 § 4
 § 11.13.17.18
 Cleophylis (*immo* Cleophris) reginae
 III 19 § 1
 Clepsina *vide* Genucius
 clerici VII 19 § 2; 27 § 9; 32 § 13
 Climax mons I 2 § 27
 Clipea (Clupea) III 8 § 7; 9 § 5.7
 clipeus aureus VII 23 § 1
 Clitus III 18 § 8

¹⁾ Drumann II p. 407 n. 34.

- clius Publicius V 12 § 7
 Clodius praetor (eius castra gladiatores expugnarunt) V 24 § 1
 Clodius Albinus VII 17 § 6 Albinus VII 17 § 6
 Cloelia II 5 § 3
 L. Cluentius *vide* Iuuentius
 Clupea *vide* Clipea
 Clusium. urbem Clusini II 19 § 5
 Clusini oppidi II 19 § 5
 Coas *uel* Eoas (*acc.*) I 2 § 46
 Cochebas Indaeorum dux VII 13 § 4
 Cochem VII 24 § 4
 Codrus I 18 § 2
 coela Euboeae (sinus Euboicus) VI 15 § 11
 coele *vide* Syria VI 6 § 1
 C. Coelius Calvus. Caelius tr. pl. [647] V 15 § 24
 M. Coelius Rufus. Caelius Rauennam ad Caesarem profectus est VI 15 § 2 a Caesare desciiuit VI 15 § 10
 Cofides (*corrupt.* ex Sopithis *uel* Sopithes) III 19 § 5
 cognitio V 17 § 12
 cognomentum IIII 19 § 6
 cohortes VII 36 § 10 cohortes quinque quas Caesar habebat VI 15 § 3 cohortes v praetoriae VI 19 § 8
 Colchi I 2 § 36.39 VI 4 § 9
 Collina porta IIII 17 § 4 V 20 § 9
 Collis (Romae) V 17 § 7
 colonia Ostiensis V 19 § 17 coloniae VII 12 § 6
 Colophonii VI 2 § 8
 Colossae VII 7 § 13
 colossus ingens Rhodi ruit IIII 13 § 13
 coluber Epidaurius III 22 § 5
 columna inexpugnabilis VII 26 § 3
 colus I 19 § 1
 Comata *vide* Gallia
 comes II 3 § 3 VII 33 § 6; 35 § 3 (Maximi) § 5.6.10.16; 36 § 2; 38 § 1; 42 § 1.3.4.9.10 (Africae) § 14.15.17; 43 § 1 comites barbari VII 42 § 2
 comicus IIII 19 § 6
 comitia V 9 § 1
 Commageua I 2 § 24 Commagene VII 9 § 10
 commanipulares II 9 § 4
 commeatus nauium VI 4 § 1 VII 43 § 1 frumentum atque alii
 commeatus V 15 § 7 commeatus inpedire VI 18 § 19
 commercia peregrina VII 43 § 1
 Commodus *vide* Antoninus
 communia omnia omnibus V 2 § 7
 conchae I 3 § 4
 conclusio temporum VII 3 § 10
 concordia II 17 § 17 V 8 § 1 VI 15 § 25 concordiae uires III 23 § 54
 concubitus promiscui I 21 § 5
 concupiscentia gloriae A 18 § 4 concupiscentiae A 31 § 5
 conditio Urbis II 2 § 5 mundi VII 43 § 16 creationis A 26 § 1
 Condurses (*sic*) VI 7 § 14
 confessores A 1 § 4
 conflictationes saeculi III pr. § 1
 confugia salutis II 19 § 13
 confusio I pr. § 13 VII 35 § 8 A 29 § 2
 coniugia I 4 § 8 IIII 5 § 5
 coniux. coniuges Gallorum V 14 § 5
 Conon II 16 § 11.16 III 1 § 7.10 § 13.14.22.23
 conpedibus aureis uinctus III 17 § 6
 conscientia V 2 § 6 VII 1 § 6
 Consentia V 24 § 2
 consessus presbyterorum Hierosol. [*a.* 415] A 4 § 1
 Constans (Constantini M. filius) VII 29 § 1.5.6
 Constans (Constantini tyranni filius) VII 40 § 7; 42 § 4
 Constantinopolis a Constantino instituta III 13 § 2 VII 28 § 27 Constantinopolis I 2 § 6.56 III 3 § 2 VII 34 § 6.7.8; 42 § 14
 Constantinus (*Magnus*) III 13 § 2 VII 25 § 16; 26 § 1; 28 § 1.2 § 5.9.14.15.16.18.19.22.26.28; 29 § 1 Constantini sex fratres VII 25 § 5 soror VII 29 § 11 filii VII 28 § 22
 Constantinus (Const. *Magni* filius) VII 28 § 22; 29 § 1.5
 Constantius tyrannus VII 40 § 4.7; 42 § 3.4
 Constantius Caesar (Constantini *Magni* pater) VII 25 § 5.7 C. Augustus VII 25 § 15.16 Constantius VII 26 § 1; 28 § 1
 Constantius (Constantini M. filius) VII 29 § 1.3.10.12.14.16 sq.
 Constantius comes VII 42 § 1.3.9 § 15.16; 43 § 1

- constitutiones (Marci Aurelii) VII 15 § 12
- consules creati II 4 § 15 consulum potestas decemuiris tradita II 13 § 2 consul creatus omnium trium tribuum consensu V 7 § 1 consulum religione ablegata II 13 § 5 consules III 1 § 19; 8 § 6; 11 § 4; 18 § 14 VI 1 § 6 consules ambo V 24 § 19; *consules*:
- 262 a. u. c. T. Gesonius (*sic*) et P. Varr. Minucius II 5 § 6
- 274 M. Fabius et Cn. Manlius II 5 § 7
- 291 Aebutius et Seruilius II 12 § 3
- 294 Valerius II 12 § 6
- 296 Minucius II 12 § 7
- 364 Fabius II 19 § 6 [*trib. mil.*]
- 389 L. Genucius et Q. Seruilius III 4 § 1
- 414 Manlius Torquatus et Decius Mus III 9 § 1
- 423 Claudius Marcellus et Valerius Flaccus III 10 § 1
- 433 Veturius et Postumius III 15 § 3
- 434 Papirius III 15 § 8
- 459 Fabius Maximus v Decius Mus III 21 § 1
- 461 Papirius III 22 § 3
- 462 Fabius Gurgus III 22 § 6
- 464 Curius III 22 § 11
- 471 Dolabella et Domitius III 22 § 12
- 473 Aemilius III 1 § 4
- 474 Laeinius III 1 § 8
- 478 Fabius Gurgus n C. Genucius Clepsina III 2 § 2
- 479 Curius III 2 § 3
- 484 Genucius III 3 § 5
- 486 Sempronius III 4 § 5
- 490 Appius Claudius Q. Fabius (*sic*) III 7 § 1
- 494 Cn. Cornelius Asina C. Duilius III 7 § 7
- 495 C. Aquilius Florus L. Cornelius Scipio III 7 § 11
- 496 Calatinus III 8 § 1
- 497 Atilius III 8 § 5 *cf.* Regulus III 8 § 10
- 498 Manlius III 8 § 9
- 499 Aemilius Paulus et Fulvius Nobilior III 9 § 5
- 501 a. u. c. Seruilius Caepio et Sempronius Blaesus III 9 § 10 Varr.
- 502 Cotta III 9 § 13
- 503 L. Caecilius Metellus C. Furius Placidus (*sic*) III 9 § 14
- 503 Metellus III 9 § 15
- 504 Atilius Regulus n Manlius Vulso (*sic*) n III 10 § 2
- 505 C. (*sic*) Iunius collega Claudii III 10 § 3
- 512 Lutatius III 11 § 1
- 513 Q. Lutatius Catulus (*sic*) A. Manlius III 11 § 6
- 516 T. (*sic*) Sempronius Gracchus C. (*sic*) Valerius Falco (*sic*) III 11 § 10
- 516 Valerius III 12 § 1
- 519 T. Manlius Torquatus C. Atilius Bubuleus (*sic*) III 12 § 2
- 525 Fulvius Postumiusque III 13 § 2
- 529 L. Aemilius Catulus (*sic*) C. Atilius Regulus III 13 § 5
- 529 Atilius III 13 § 8
- 530 Manlius Torquatus et Fulvius Flaccus III 13 § 11
- 531 Flaminius III 13 § 14
- 532 Claudius III 13 § 15
- 533 Cornelius Minuciusque III 13 § 16
- 536 P. Cornelius Scipio et P. (*sic*) Sempronius Longus III 14 § 3.
- 536 Scipio III 14 § 6.9
- 536 Sempronius III 14 § 7
- 537 Flaminius III 15 § 2.4
- 538 L. Aemilius Paulus et P. (*sic*) Terentius Varro III 16 § 1
- 538 Varro III 16 § 3
- 539 Sempronius Gracchus Q. Fabius Maximus III 16 § 12
- 540 *cf.* Claudius Marcellus III 17 § 1
- 543 Cn. Fulvius P. Sulpicius III 17 § 2
- 544 Claudius Marcellus et Valerius Laeinius III 17 § 14

- 544^{a. u. c.}
Varr. Laeinus IIII 18 § 2
- 545 Fabius Maximus IIII 18 § 5
- 546 Claudius Marcellus IIII
18 § 6
- 546 Marcellus et Crispinus IIII
18 § 8
- 547 Claudius Nero et M. Linius
Salinator IIII 18 § 9
- 549 Scipio cum Licinio Crasso
IIII 18 § 17
- 550 Sempronius IIII 18 § 18
- 553 C. (*sic*) Cornelius Lentulus
P. Aelius Paetus IIII
19 § 5
- 556 Quintius Flaminius IIII
20 § 1
- 558 Marcellus IIII 20 § 11
- 558 Furius IIII 20 § 11
- 559 L. Valerius Flaccus M. Por-
cius Cato IIII 20 § 12
- 560 P. Scipio Africanus II T.
(*sic*) Sempronius Longus
IIII 20 § 15
- 563 P. Cornelius Scipio M. (*sic*)
Acilius Glabrio IIII 20
§ 20
- 563 Scipio IIII 20 § 21
- 563 Glabrio IIII 20 § 20
- 565 Fulvius [*immo* Manlius]
IIII 20 § 25
- 568 Marcius IIII 20 § 26
- 571 M. Claudius Marcellus Q.
Fabius Labeo IIII 20
§ 27
- 579 Lepidus et Mucius IIII 20
§ 34
- 583 P. Licinius Crassus C. Cas-
sius Longinus IIII 20
§ 36
- 583 Crassus IIII 20 § 37
- 586 L. Aemilius Paulus IIII
20 § 39
- 603 L. Licinius Lucullus A. Po-
stumus Albinus IIII
21 § 1
- 605 L. Censorinus et M. (*sic*)
Manlius IIII 22 § 1
- 607 P. Scipio IIII 23 § 1
- 608 Cn. Cornelius Lentulus L.
Mummius IIII 23 § 1
V 3 § 1
- 608 Mummius V 3 § 5
- 611 Appius Claudius Q. Cae-
cilius Metellus V 4 § 7
- 612^{a. u. c.}
Varr. L. Caecilius Metellus Q.
Fabius Maximus Serui-
lianus V 4 § 8
- 612 Fabius V 4 § 12
- 613 Pompeius V 4 § 13
- 617 M. Aemilius Lepidus C. Ho-
stilius Mancinus V 4
§ 19
- 617 Mancinus V 4 § 20
- 619 Seruius Fulvius Flaccus
Q. Calpurnius Piso V
6 § 1
- 620 Scipio Africanus V 7 § 1
- 620 Fulvius V 9 § 6
- 621 Piso V 9 § 6
- 622 Rutilius (*sic*) V 9 § 7
- 623 P. Licinius Crassus V 10
§ 1
- 624 Perpenna V 10 § 4.5
- 625 C. Sempronius Tuditanus
et M. Acilius (*sic*) V
10 § 9
- 628 M. Aemilius L. Orestes V
10 § 11
- 629 M. Plautius Hypsaeus M.
Fulvius Flaccus V 11 § 1
- 631 L. (*sic*) Caecilius Metellus
et Q. Titius (*sic*) Fla-
mininus V 12 § 1
- 633 Opimius V 12 § (7).10
- 633 Fabius V 14 § 1
- 636 Q. Marcius V 14 § 5
- 643 P. Scipio Nasica et L. Cal-
purnius Bestia V 15 § 1
- 643 Calpurnius V 15 § 4
- 644 Postumius V 15 § 6
- 645 Metellus V 15 § 7
- 647 C. Marius V 15 § 8
- 647 Marius V 15 § 14
- 647 L. Cassius V 15 § 23
- 647 Cassius V 15 § 24
- 649 C. Manlius (*sic*) V 16 § 1
- 652 Marius IIII V 16 § 9
- 653 Marius v V 16 § 14; 17
§ 1.3
- 654 Marius VI V 17 § 1.4.6
§ 11 (alter consul § 7)
- 663 Sex. Iulius Caesar et L.
Marcius Philippus V 18
§ 1
- 664 Rutilius V 18 § 11
- 664 *cf.* Iulius Caesar V 18 § 11
- 665 Cn. Pompeius L. Porcius
Cato V 18 § 18
- 665 Porcius Cato V 18 § 24

- 666 a. u. c. Sulla V 19 § 3 (cf. 18 § 23!)
Varr. VI 2 § 5
- 667 Cinna V 19 § 8.19
- 667 Octavius V 19 § 10.18
- 668 Marii consulatus septimus
V 19 § 23
- 668 Flaccus VI 2 § 9
- 669 Cinna III V 19 § 23
- 670 Cinna III V 19 § 24
- 671 Norbanus V 20 § 2
- 672 Marius V 20 § 4
- 675 P. Seruilus et Appius Clau-
dius V 22 § 1
- 681 Lucullus et Cassius V 24
§ 1
- 682 Gellius et Lentulus V 24
§ 4
- 691 M. Tullius Cicero et C.
Antonius VI 6 § 1
- 691 Cicero et Antonius VI 1
§ 29
- 695 C. Caesar et L. (*sic*) Bibu-
lus VI 7 § 1
- 699 Crassus collega Pompei VI
13 § 1, cf. 14 § 4
- 705 Marcellus VI 15 § 1
- 705 Lentulus VI 15 § 2
- 708 Caesar VI 16 § 3, cf. 15 § 1
- 711 Hirtius et Pansa VI 18 § 3
cf. § 5.6
- 724 Caesar imp. VI, cos. III
cum M. Licinio Crasso
VI 19 § 14
- 725 imp. Caesar Augustus v et
L. (*immo* Sex.) Apuleius
VI 20 § 1, cf. § 8
- 726 imp. Augustus Caesar VI
et M. Agrippa II VI 21
§ 1
- 410 a. p. Tertullus umbratilis consul
Chr. VII 42 § 8
- 413 Heraclianus VII 42 § 10;
cf. exconsule, proconsule
consularis Fabius II 5 § 7 D. Brutus
V 12 § 7 L. Piso V 15 § 24
M. Aemilius (*immo* Aurelius) V
16 § 2 Postumius Albinus V 18
§ 22 Lentulus VI 15 § 28 con-
sulares V 19 § 19; 21 § 3; 22
§ 4 VI 13 § 3
- consulatus V 17 § 1; 19 § 23 VI 1
§ 29; 2 § 5; 13 § 1; 15 § 1
VII 42 § 10
- contio*. pro contione narrare VI 6
§ 4
- contritio VII 27 § 11
- contumaces VI 1 § 26 VII 41 § 6
- contus VI 8 § 13 VII 33 § 14
- conuenticula VII 12 § 3
- conuentus I 2 § 91 episcoporum Ni-
caeae VII 28 § 25 Hierosolymis
[a. 415] A 3 § 2 sqq.; 4 § 1; 8
§ 4
- cor captum obliquat inuidia IIII 6
§ 36
- corbis (metentium) IIII 15 § 1
- Coreyra VI 15 § 10; 19 § 7
- Corfinium VI 15 § 4
- Corinthii A 17 § 7; 21 § 2.7
- Corinthius sinus I 2 § 58 aes C. V
3 § 7 uasa C. V 3 § 7
- Corinthus I 2 § 58 III 23 § 15 V 3
§ 1 (*euersa*) § 5
- corium serpentis Romam deuectum
IIII 8 § 15 c. elephantis V 15 § 17
- Cornelius Gallus VI 19 § 15
- C. (*sic*) Cornelius Lentulus cos. [553]
IIII 19 § 5
- Cn. Cornelius Lentulus cos. [608]
IIII 23 § 1 V 3 § 1
- Cn. Lentuli ludus (gladiat.) Capuae
V 24 § 1
- (Cn. Cornelius) Lentulus (*Clodianus*)
cos. [682] V 24 § 4
- (L. Cornelius) Lentulus (*Crus*) cos.
[705] VI 15 § 2 uir consularis
apud Pelusium interfectus VI 15
§ 28
- Cn. Cornelius (*Scipio*) Asina cos. [494]
IIII 7 § 7 Cornelius Asina cos.
[494] IIII 7 § 9
- L. Cornelius Scipio cos. [495] IIII
7 § 11 Scipio cos. [495] IIII 7
§ 11
- (P.) Cornelius (*Scipio Asina*) consul
[533] IIII 13 § 16
- P. Cornelius Scipio consul [536] IIII
14 § 3 Scipio consul [536] IIII
14 § 6.9
- (Cn. Cornelius) Scipio (*Caluus*) frater
consulis [536] IIII 14 § 9
- [P. et Cn. Corneli] Scipiones in Hispan-
nia Hasdrubalem oppresserunt
IIII 16 § 13 Scipiones ambo
interfecti iu Hispania IIII 17
§ 12.13
- (P. Cornelius) Scipio, qui post Afri-
canus cognominatus est, patrem
a morte liberauit IIII 14 § 6
Cornelius Scipio tribunus militum

- qui post Africanus IIII 16 § 6
 Scipio admodum adulescens IIII
 17 § 13 Scipio annos natus xxiiii
 imperium in Hispaniam precon-
 sulare sortitus IIII 18 § 1 in
 Hispania Hasdrubalem uicit IIII
 18 § 7 consul creatus [549] IIII
 18 § 17 in Africa adgressus hi-
 berna Pocnorum IIII 18 § 18
 Syphacem et Hasdrubalem uicit
 IIII 18 § 20 Syphacem uinctum
 perducendum Laelio tradidit IIII
 18 § 21 Scipionis cum Hanni-
 bale conloquium [ante pugnam
 Zamensem] IIII 19 § 2 per
 Scipionem pax Carthaginensibus
 concessa est IIII 19 § 5 Scipio
 iam tunc cognomento Africanus
 triumphans Urbem ingressus est
 IIII 19 § 6 P. Scipio Africanus
 cos. II [560] IIII 20 § 15 Scipio
 Africanus ad Antiochum missus
 etiam cum Hannibale conloquium
 habuit IIII 20 § 18 Scipio Afri-
 canus IIII 20 § 22 Africani filius
 ab Antiocho captus sed remissus
 IIII 20 § 22 Scipio Africanus
 apud Amiternum (*sic*) morbo
 periit IIII 20 § 29 maior Afri-
 canus IIII 22 § 1 V 12 § 9
- P. (*Cornelius*) Scipio, qui postea Afri-
 canus erit, ultro sese militaturum
 in Hispaniam obtulit IIII 21 § 1
 Scipio trib. mil. [605] IIII 22
 § 1 Scipio IIII 22 § 7.8 P.
 Scipio, superioris anni [607] consul
 Carthaginem delet IIII 23
 § 1 sqq. Polybius cum Scipione
 in Africa fuit V 3 § 3 Scipio
 Africanus consul [620] creatus
 V 7 § 1 Scipio Africanus V 7
 § 4 Scipio V 7 § 7.8.15; 8 § 1
 P. Scipio Africanus V 10 § 9
 Africanus V 10 § 9
- (*L. Cornelius*) Scipio consularis [*con-
 sul* 671] proscriptus V 21 § 3
- (*Cornelius*) Scipio (*Aemilianus*) Lepidi
 filius ciuile bellum excitans V
 24 § 16 occisus V 22 § 17
- P. Cornelius Scipio (*Nasica*) cos. [563]
 IIII 20 § 20 Scipio cos. [563]
 IIII 20 § 21
- Scipio Nasica ne theatrum lapideum
 construeretur obstetit IIII 21 § 4
 Nasica IIII 21 § 9
- (*P. Corn.*) Nasica (*Serapio*) IIII 8
 § 4 V 9 § 1
- P. (*Cornelius*) Scipio Nasica cos. [643]
 V 15 § 1
- P. Cornelius Scipio Nasica *cf.* Caecilius
 Cornelius Tacitus VII 3 § 7; 10 § 4;
 19 § 5; 27 § 1 Cornelius I 10
 § 1.3.5 VII 9 § 7; 34 § 5
- Cornelius *cf.* Cinna, Dolabella, Sulla
 Cornelia Africani maioris filia, Grac-
 chorum mater V 12 § 9
- cornu cui praeerat III 9 § 3 cornu
 V 23 § 11 VI 15 § 23
- corona.* sub corona uendere III 12
 § 17; 16 § 2; IIII 7 § 6; 18
 § 7; 20 § 38 V 3 § 6 VI 8 § 17
 corona martyrii VII 32 § 9 san-
 ctos ad coronas Christi misit VII
 21 § 2
- coronati martyrio VII 15 § 4; 17 § 4
 corpus hominis IIII 12 § 12 corpora
 discernere ad sepulturam V 19
 § 12, *cf.* lues
- correptio V 4 § 10 VII 4 § 12; 27
 § 4.8.12; 39 § 18 correptiones
 VI 1 § 26 A 26 § 4
- Correus VI 11 § 12.14
- Corsica I 2 § 101.102.103
- Corsi IIII 7 § 11
- cortices amarae V 11 § 2
- Coruinus IIII 6 § 5
- coruus III 6 § 5
- Corycus V 23 § 22
- cos magna splendoris IIII 23 § 10
 contumelia quasi cote ad uirtutem
 usus VII 25 § 10
- Cosconius proconsule V 23 § 23
- Cossura insula V 21 § 11; 24 § 16
- Cossus dux Caesaris (Aug.) VI 21
 § 18
- costae serpentis IIII 8 § 12.13 costa-
 rum pedes (serpentis) IIII 8
 § 14
- Cotta [*C. Aurelius C.*] consul [502]
 IIII 9 § 13
- Cotta [*M. Aurelius C.*] a Valerio Cae-
 saris duce Sardinia ciectus VI
 15 § 7
- Cotta [*L. Aurunculeius C.*] legatus
 ab Ambiorige interfectus VI 10
 § 1.7
- Cottiae Alpes I 2 § 66
- Cotys IIII 20 § 36
- crapula A 16 § 9
- Crassiana caedes VI 21 § 29

- Crassus *vide* Licinius
 crates squamarum IIII 8 § 11
 creator I 3 § 2 III 8 § 8; 23 § 67
 VI 1 § 25 VII 1 § 3
 creatura I 1 § 2; 8 § 8 II 1 § 2
 VI 1 § 25 VII 1 § 1 A 9 § 2;
 26 § 2.3
credere, nisi crediderimus, non intellegemus VI 1 § 5 credendi fides VI 1 § 18 credentes VI 20 § 3 VII 3 § 3 § 10; 41 § 8
 Cremera II 19 § 6 *cf.* II 5 § 9
 Cremona IIII 20 § 4
 Creta I 2 § 97 VI 4 § 2
 Cretenses I 13 § 1
 Creticum mare I 2 § 58.97
 cribrum VII 39 § 13
 Crispinus consul [546] IIII 18 § 8
 Crispus (Constantini M. filius) VII 28 § 22.26
 Critolaus dux V 3 § 3
 Crius V 22 § 8; 24 § 1.2.4
 Croesus II 6 § 12
 cruciatus (*plur.*) II 14 § 1 IIII 12 § 10 VII 26 § 4; 27 § 16
 cruor e fontibus scaturiens IIII 5 § 1
 cruor pecudum IIII 21 § 6 cruor e panibus fluxit V 18 § 4 cruor ciuillis V 18 § 23
 crura fracta IIII 6 § 19
 crusta glacialis IIII 20 § 35
crux, in crucem suspendere IIII 6 § 8
 in c. agere VI 18 § 33 cruci suffixus IIII 6 § 20 crucis signum VII 35 § 15 cruce suscepta A 31 § 5 in cruce credere A 33 § 4 cruces VI 1 § 21.24 VII 21 § 2; *cf.* Christus
 Ctesiphon VII 12 § 2; 22 § 12; 24 § 4; 30 § 6
Ctesiphon, Hieronymi ad Ct. epistula A 4 § 6; 11 § 5
 cubiculum II 17 § 7 IIII pr. § 7.8
 cubiculum nouum VII 31 § 3
 cubitorum L II 6 § 8 cubitorum XL IIII 22 § 5
 in culleum insutus V 16 § 23
 culmen regium VI 1 § 22 culmina II 19 § 7 culmina culmea VI 10 § 4
 culmeus VI 10 § 4
 cultor VII 15 § 5 cultores I 8 § 9
 VI 1 § 20 VII 12 § 6
 cultus (deorum) VI 1 § 10 c. idolorum VI 1 § 24 insulae et cultu et memoria magis celebres I 2 § 105 cultus Christianus VI 1 § 21
 Cumanus, procurator Iudaeae VII 6 § 14
 cunei hostium VI 10 § 4 cunei Gothorum VII 37 § 3
 cuniculi II 19 § 2 VI 11 § 28
 cupae VI 11 § 26
 cupiditas VI 13 § 1 cupiditatis fax I 1 § 15 cupiditas Romanorum IIII 9 § 12 cupiditatum exercitia I 4 § 6
 curia IIII 16 § 19 V 17 § 9; 20 § 4
 VI 15 § 2; 17 § 1; 23 § 1
 Curio *vide* Scribonius
 Curius consul [464] III 22 § 11 [479] IIII 2 § 3
 currus (triumphantis) IIII 19 § 6; 20 § 2.3.39 V 1 § 2.9; 15 § 19 curruum tractus in mari Rubro I 10 § 17 currus in diuersa raptantes II 4 § 10
 M. Curtius III 5 § 3
 custodia IIII 20 § 39 V 19 § 8
 cutis IIII 12 § 12
 Cyclades I 2 § 98
 Cyclopes II 14 § 1
 Cydnus III 16 § 5
 Cyme (*Aeolis* [*ubi male uulgo* Syme]) VII 12 § 5
 Cyprianus A 1 § 4
 Cyprius rex [Cyrus rex *Orosius*] II 16 § 16
 Cyprus I 2 § 25.96 (Cypros) III 1 § 7 VI 15 § 28 VII 9 § 11; 12 § 8; 28 § 30
 Cyrenae IIII 6 § 29 VI 19 § 15 Cyrene VII 12 § 7
 Cyrenaica I 2 § 87
 Cyrenenses III 23 § 20
 Cyrus Astyagis nepos I 19 § 6
 Cyrus I 19 § 8.10.11 II 2 § 8 § 9; 6 § 1.2.12.14; 7 § 1.2.3 § 6; 8 § 1.2 IIII 6 § 9 Babylon a Cyro capta VII 2 § 2 § 12
 Cyrus Ioniae Lydiaeque praepositus II 16 § 9 Cyrus cum Artaxerxe fratre de regno ambigit II 18 § 1.2
 Cyrus rex *vide* Cyprius
 Cythera I 2 § 98
 Cyziceni VI 2 § 14
 Cyzicus VI 2 § 19 VII 17 § 2

- Dacia I 2 § 53 VII 22 § 7
Dacus. Dacorum commotio sub extrema senectute Augusti VI 22 § 2
 Daedali montes III 19 § 1
 daemones IIII 6 § 4; 13 § 12; 21 § 6 A 28 § 12 daemones coarguere VI 1 § 7
 Dagusa *vide* Dascusa
 Dahae I 2 § 43 III 18 § 11
 Dalmat. *vide* Delmat.
 Damasippus praetor V 20 § 4
 Danaus I 11 § 1
Daniel. Danihel A 30 § 10
 Danuuius quem et Histrum uocant I 2 § 52 D. qui et Hister IIII 20 § 34 Danuuius I 2 § 54.55 § 60 VI 21 § 14 VII 12 § 2; 22 § 7; 23 § 4; 33 § 10
 Dara I 2 § 31
 Dardania I 2 § 57.59 V 23 § 20
 Dardanii I 12 § 4
 Dardanus I 12 § 6
 Darius (*Hystaspis*) II 8 § 1.4.8.12; 9 § 1
 Darius (*Nothus*) II 15 § 4; 16 § 9 (frater [*immo* pater] Cyri); 17 § 4; 18 § 1 IIII 6 § 15
 Darius (*Codomannus*) III 16 § 4.5 § 6.8.9.10.11; 17 § 1.3.6; 18 § 5
 Dascusa ('Dagusa') I 2 § 23
 Dastracum montem VI 4 § 3
 Dauid A 3 § 1.2; 11 § 3; 14 § 2; 23 § 1.4; 24 § 2.5; 25 § 1; 29 § 7 D. propheta A 15 § 3 genus D. VII 10 § 6 semen D. VII 10 § 6
 debitor IIII 16 § 19
debitum. debita superiora populi Rom. donanda censuit (Augustus) VI 20 § 6
 decemuiri II 13 § 2.3 IIII 13 § 3 V 18 § 27
 Decentius VII 29 § 13
 Deciana pars III 21 § 5
 Decius Mus cos. IIII [414] III 9 § 1
 Decius Mus cos. IIII [459] III 21 § 1 Decius consul [459] III 21 § 4 Decius III 21 § 5
 Decius (Aug.) VII 20 § 4; 21 § 1—3 § 5; 22 § 2; 27 § 10
 defossa uia IIII 2 § 8
 Delotarus VI 2 § 18
 delatores VII 22 § 6
Delmatae. Dalmatae VI 21 § 14
 Delmatia V 23 § 1.23 Dalmatia I 2 § 55.56.57.59 VII 6 § 6
 Delmaticum bellum V 24 § 17
Delmatius. Dalmatius Caesar VII 28 § 30; 29 § 1
 Delos V 9 § 5
 Delphicus uanissimus spiritus IIII 1 § 7
 Demaratus II 9 § 1
 Demetrius, Antigonifilius (*Poliorcetes*) III 23 § 35.39.40.49.51.52.53 § 54.55
 Demetrius, Philippi (III.) filius, Persei frater IIII 20 § 2.27 sq.
Demetrius. eius praefectus a Mithridate uictus V 4 § 16 ipse uictus et captus V 4 § 17
Demochares. Democham (*sic*) VI 18 § 26
 Demosthenes (Atheniensium dux) II 14 § 16.19.21.22
 Demosthenes orator III 16 § 1; 23 § 15
 dentes serpentis VI 17 § 7 dentibus nudatis V 18 § 20 dentes insanientium II 2 § 11
Dercyllidas. Hircylides (*sic*) III 1 § 6
desertus. Africa plus deserti habet (quam Europa) I 2 § 86 loca deserta I 2 § 48 deserta I 10 § 5 VII 30 § 6
 desperatio IIII 22 § 3
 Deucalion I 9 § 2
 deuersoria VII 7 § 5
 deuotio A 33 § 2
 Deus I 3 § 1; 6 § 6; 8 § 13; 10 § 8.13.15 II 1 § 3; 3 § 10 III 20 § 12 VI 1 § 7 VII 22 § 5; 27 § 3; 35 § 21; 37 § 12.16 A 8 § 2 *alibi* Pater IIII 6 § 39 § 40 VI 1 § 17 VII 9 § 8 Dominus VII 2 § 3 A 4 § 1 *al.* unus et uerus Deus VI 1 § 1.5
 Deus unus VII 33 § 17 ex uno et per unum Deum constare omnia VII 1 § 6 Deus unus arbiter saeculorum VII 2 § 8 quosdam in Deo gradus credere et in Deo deos quaerere (*cum Ario*) VII 29 § 3 Deum personarum acceptorem non esse VII 33 § 18
 Deus uerus I 8 § 8 IIII 17 § 8; 21 § 6 VI 1 § 4.7; 5 § 8 VII 29 § 2 Deus uerus *cf.* Christus.
 Deus uerus et solus qui potest

omnia VII 43 § 18 Deus omnipotens de cuius misericordia et in cuius fiducia haec loquor V 11 § 6 Deus omnipotens IIII 5 § 8 V 11 § 6, *cf.* omnipotentia, uni Deo leges subiectae sunt V 2 § 5 Deus creator et iudex I 3 § 2 Deus iudex VII 37 § 17; 41 § 10 Deus hominem fecit II 1 § 1 Dei creatura et dispensatio sumus II 1 § 2 Deus dispensator humani generis VII 37 § 11 Deus mutans regna et disponens tempora, peccata quoque puniens VI 1 § 5 Deus disposuit tempora II 3 § 5 auctor temporum I 3 § 4 Deus praedestinauerat annum VI 22 § 6 Deus agricola uerus A 33 § 1 Deus blandiens, admonens et redimens IIII 6 § 39 Deus conseruator humilium et punitor malorum III 3 § 3 Deus correptionibus arguit VI 1 § 26 adiuuante Domino VI 22 § 10 Dei adiutorium A 6 § 2; 7 § 2; 31 § 1; 32 § 3 *al.* arbitrium IIII 5 § 8 VII 9 § 5 bonitas VII 1 § 3 D. secretorum cognitor VII 22 § 6 D. clemens et patiens VII 27 § 12 Dei clementia II 3 § 5 VI 1 § 27 VII 36 § 5; 41 § 4 Dei ecclesia *uide* ecclesia, Deus exoratus III 3 § 2 flagella Patris IIII 6 § 39 Dei gratia VII 1 § 4; 5 § 11; 6 § 6; 9 § 2 A 10 § 3; 30 § 4 *al.* Dei gubernatio VII 1 § 4 diuina indignatio VII 33 § 15 Dei indignatio VII 39 § 2 Deus inimicus IIII 6 § 37 D. iratus I 5 § 9 IIII 6 § 6 D. iratus atque auersus II 18 § 5 Dei ira I 8 § 7; 9 § 4; 10 § 18 VII 22 § 3.9; 28 § 13; 34 § 5; 37 § 17; 41 § 6 Dei irâ ultio transacta I 10 § 18 irae temperamentum VII 5 § 11 Dei iudicium VII 3 § 8; 22 § 5; 37 § 2; 43 § 9.11 A 32 § 8 iudicium diuinum I 20 § 5 II 11 § 5 VII 36 § 13; 39 § 11; 40 § 2 Dei arcanum iudicium V 4 § 10 iudicium Dei ineffabile IIII 17 § 11 VII 35 § 3; 37 § 8 Dei iudicio iusto VII 33 § 19 Dei

iudicia VII 32 § 2; 41 § 3; 43 § 19 iudicia Dei ineffabilia VII 41 § 10 Dei iudiciorum ineffabilem arcanum II 3 § 5 Dei iudicia profundissima II 2 § 4 iudicium ultimum *uide* iudicium, Dei mandatum A 26 § 5 Dei mandata A 26 § 3 Deus miserens VII 5 § 11 Deus misericors VII 30 § 6 Dei misericordia I 8 § 7; 17 § 3 V 11 § 6 VII 22 § 9; 34 § 5; 37 § 17; 41 § 8 diuina misericordia VII 37 § 11 diuina miseratio IIII 17 § 8 misericordiae I 5 § 11 Dei ordinatione VI 22 § 5 a Deo ordinatus VII 43 § 10 Dei patientia II 3 § 8 A 28 § 7.13 Dei permissu VII 22 § 6; 27 § 16 poenas iustumque iudicium Dei temperare VI 1 § 27 Dei potentia I 10 § 19 VII 27 § 14; 35 § 12 A 26 § 3; 28 § 7.12 potentia Dei qua et dispensantur et iudicantur uniuersa VII 35 § 8 potentia et clementia VII 8 § 4 potentia et patientia VII 1 § 1 sqq. Dei praeceptum A 26 § 1 Deo procurante VII 35 § 5 Deus propitius et miserans II 18 § 5 Dei prouidentia VII 6 § 11; 15 § 7; 32 § 13; 39 § 2 p. diuina I 1 § 9 VII 3 § 10 prouisio diuina VII 11 § 1 a Deo responsa I 8 § 4 Deum saeuisse II 19 § 14 Dei sapientia VI 1 § 18 diuina secreta VII 26 § 3 diuina tutela IIII 17 § 9 Christus cum in forma Dei esset VI 17 § 10 Deus homo esse noluit VII 4 § 12 Dei euangelium VII 41 § 6 Dei populus I 10 § 8 VII 27 § 1.14 Deo militans VII 36 § 13 Dei milites VII 33 § 3 Dei seruus I pr. § 12; 8 § 8 Dei serui sancti VII 36 § 5 Deo sacra uirgo VII 39 § 3 sqq. Deus colitur I pr. § 9 Deo hymnum concinunt VII 39 § 9 Deum credere VI 1 § 2 Deo ipsi credas VI 1 § 5 unus Deus ab omnibus et diligitur et timetur V 2 § 5 Deo gloriam adquisiuit I 8 § 12 Dei ueri intellegentia VI 1 § 4 Deum nescire in totum

- nemo potest VI 1 § 2 ad Dei ueri notitiam non nisi auditu per fidem uenitur VI 5 § 8 Dei scientiam quasi arcem prospicit VI 1 § 1 de Deo sperans VII 35 § 22 posuit in Deo spem suam VII 35 § 2 Dei timor I 10 § 18 VII 37 § 9; 39 § 6 A 33 § 6 qui Deum non metuit VII 41 § 3 impietas in Deum VII 7 § 10
- deus.* unum deum auctorem omnium reppererunt philosophi VI 1 § 3 sub uno deo magno plures ministros uenerari VI 1 § 3 deum sese coli iussit Domitianus VII 10 § 2 dii I 11 § 2 III 11 § 9 V 4 § 11 VI 1 § 10.15 VII 30 § 4; 37 § 10 dii uel daemones III 21 § 6 daemones, quos aliqui deos putauissent VI 1 § 7 dii falsi VI 5 § 8 si estis, dii VI 5 § 9 dii patrii VI 5 § 5.8 dii hospitis mei V 2 § 4 multos deos timore finxerunt VI 1 § 2 tam multos deos pagani putant quam multa sunt VII 1 § 6 deos plures sequi VI 1 § 3 qui deos colunt VI 5 § 10 diis seruire V 16 § 13 dii pro nihilo contempti VI 1 § 16 dii auersi III 6 § 6 deorum fauor VI 1 § 11.13 dii irati III 14 § 6 III 5 § 8 quasi iratis diis III 12 § 17 dii isti. . propitii. . auersi VI 1 § 19 dii magni VII 1 § 9 dii muti et surdi III 16 § 13 deorum potentia et patientia VII 1 § 7 sqq. deorum praesidium VII 37 § 6 diis sanguinem propinare I 11 § 2 VII 37 § 5 deum imagines mentiuntur II 19 § 15 in Deo deos quaerere (*cum Ario*) VII 29 § 3
- Diablintes (*sic*) VI 8 § 8
 diabolus III 6 § 39 VII 29 § 2 A 15 § 4; 16 § 4; 17 § 5; 20 § 1—5.7; 22 § 2: 32 § 3
 diadema VI 3 § 7 VII 40 § 6
 Diadumenus Macrini filius VII 18 § 3
 Diaeus dux Achaeorum V 3 § 3
 Diana Taurica V 1 § 16
 Dianium (in Auentino) V 12 § 6
 dictator creatus II 5 § 4 *dictatores:*
 M. Valerius II 5 § 5 Quintius
- Cinnatus II 12 § 7 Aemilius II 13 § 10 Camillus II 19 § 3 T. Quintius III 6 § 2 C. Sulpicius III 6 § 2 Fabius Maximus III 15 § 7 D. Iunius III 16 § 7 Iunius § 9 Sulla V 21 § 12 C. Iulius Caesar VI 16 § 3
 Didymus VII 40 § 5
 dies nostri I 1 § 14 III 3 § 2 dies nouissimi I pr. § 15
 P. Digitius praetor III 20 § 16 dilectus III 1 § 19; 6 § 4 *alibi*
 diluuium (*Noae*) I 3 § 3 d. in Achaia I 7 § 3 d. Amphictyonis temporibus I 9 § 1
 Diocles I 19 § 5
 Diocletianus VII 25 § 1.5.8.9.11 § 13.14; 28 § 12
 Diodotus cum Alexandro filio regnum Demetrii usurpauit V 4 § 17
 Diogenes Archelai filius VI 2 § 6
 Diopolita I 8 § 10
 Dionysius Siciliae tyrannus II 17 § 4 dirae III 13 § 4
 discessio plebis II 5 § 5
 disciplina ludi litterarii I 18 § 1
 discipuli (Christi) VI 1 § 8 VII 3 § 10; 4 § 5
 discordia II 17 § 17 III 6 § 2 V 8 § 1 discordiae III 8 § 5 V 17 § 2 nutriuntur otio discordiae II 16 § 1 d. ciuiles VI 2 § 10
 diuinationis heres VI 15 § 14
 diuinus *uide* Deus
 Diurpaneus VII 10 § 4
 doctores VII 19 § 2 A 5 § 3
 dogma (Arianum) VII 28 § 23.25; 32 § 6; 33 § 19 dogmata A 5 § 3 *alibi* d. noua A 24 § 4 d. noua A 24 § 4 d. pessima A 1 § 3
 Dolabella consul [471] III 22 § 12
 Cn. Dolabella, Saturnini frater, interfectus V 17 § 10
 Dolabella partium Caesaris in Illyrico uictus VI 15 § 8 Trebonium Smyrnae interfecit VI 18 § 6 ab senatu hostis pronuntiatus VI 18 § 6 se interfecit VI 18 § 13
 domesticus VII 42 § 11
 dominicus *uide* Christus
dominus. domini adpellationem declinavit Augustus VI 22 § 4.5 dominum sese ac deum uocari scribi colique iussit Domitianus

- VII 10 § 2 qui sine domino inuenirentur VI 20 § 7 serui, quorum domini non exstabant VI 18 § 33 dominis restituti serui VI 20 § 6; *cf.* Christus, Deus
- Domitianus VII 10 § 1.4.7; 11 § 1 VII 27 § 5
- Domitius consul [471] III 22 § 12
- Cn. Domitius proconsule [63.2] Allobrogas uicit V 13 § 2
- L. Domitius occisus a Damasippo [67.2] V 20 § 4
- Domitius, Cinnae gener, dux Marianus in Africa bellum ciuile excitans V 24 § 16 occisus 21 § 13
- Domitius ab Hirtuleio Sertorii duce oppressus V 23 § 3
- Domitius apud Corfinium cum tribus legionibus, quas Caesar ad suas partes traduxit VI 15 § 4
- Domuacus dux VI 11 § 19
- Domnus exduce A 6 § 1; 7 § 6
- domus aurea Neronis VII 12 § 4
domus quatergeminae habitationis minaci proceritate mirabiles II 6 § 10 domus magnae V 4 § 8 domus Heluetiorum VI 7 § 4
- dona miserunt Romani oraculo Pythico VI 15 § 15
- Dorus (*Dromichaetes*) rex Thracum III 23 § 52
- Drangae (*uel* Drancae) III 18 § 7
Dranchi III 23 § 13
- Draptcs VI 11 § 20
- Drepani portus III 10 § 3 Drepanam (*sic*) ciuitatem III 10 § 5
- Dromichaetes *uide* Dorus
- Drusus adoptiuus filius Caesaris (Augusti) VII 32 § 12 Germanici pater, Caligulae auus VII 4 § 3
- Drusus Tibcrii filius VII 4 § 9
- Drusus *cf.* Claudius, Liuius
- C. Duilius consul [494] III 7 § 7
Duilius consul [494] III 7 § 8 § 10
- Dumnacus *uide* Domnacus
- duplex natura uirili puer V 6 § 1
- Durius V 7 § 10
- dux (imp.) VII 9 § 1 duces VII 42 § 15; *cf.* exduce
- Dyrachium VI 15 § 4.18
- Ebora III 3 § 1
- Eboracum VII 17 § 8
- ebrietas V 7 § 14
- Eburones VI 10 § 1.10.17 Eborones VI 7 § 14
- Eburouices VI 8 § 18
- Ebusos insula I 2 § 104
- Ecbatanum (*sic*) V 4 § 9 Ecbatana (*abl.*) V 10 § 8
- ecclesia VI 1 § 27; 20 § 7 VII 8 § 5; 20 § 3; 34 § 3 A 1 § 6 *alibi* ecclesia Dei VII 9 § 5; 17 § 5 Deum in corpore suo, quod est e. A 19 § 3 e. Christi VII 10 § 1; 26 § 9; 29 § 2 ecclesiae corpus A 17 § 12 ecclesiae uiscera A 30 § 3 e. una VII 33 § 17 ecclesiae unitas A 17 § 8 ecclesiarum membra VII 29 § 18 ecclesiam temerare VII 36 § 13 ecclesiae VII 21 § 5; 22 § 5; 25 § 13; 26 § 4; 23 § 15; 29 § 4; 30 § 4; 33 § 17; 38 § 6 ecclesiae Christi VII 41 § 8 e. Christianuorum VII 27 § 14 ecclesiarum primates VII 27 § 9 ecclesiarum lacerationes VII 33 § 9 ecclesiarum euersio VII 38 § 6; *cf.* catholicus
- ecclesiastes A 24 § 3
- ecclesiastica domus VII 39 § 3 e. claritas I pr. § 11
- Edessa VII 18 § 2
- edictum VI 2 § 2 (Mithridatis); 22 § 5 (Augusti) VII 4 § 6 (senatus) § 7 (Tiberii); 11 § 2; 12 § 3; 22 § 4; 30 § 3 edicta VII 10 § 1; 21 § 2.5; 27 § 3; 28 § 12.13
- editio uulgata A 9 § 7
- Eduses (Euduses *cod. H*) VI 7 § 7
- eiuratio regii nominis II 4 § 13
- Elaea* (*Aeolis*). Elea VII 12 § 5
- Elagabalus*.] Marcus Aurelius Antoninus VII 18 § 4
- elementa prima litterarum VII 29 § 9 e. caeli terraeque ac maris A 9 § 5
- elephantii III pr. § 8; 1 § 6.9.21; 2 § 4; 7 § 5.6; 8 § 16; 9 § 14; 14 § 8; 15 § 3; 18 § 10.12; 19 § 3 V 13 § 2 VI 16 § 3 eorum corii natura V 15 § 17
- Eleusis*. Eleusinae (*sic*) I 7 § 3 Eleusinam (*sic*) II 17 § 13
- Elias*. Helias A 9 § 7; 30 § 10
- Elis II 4 § 1
- Elisabeth A 5 § 2
- Elisaeus*. Heliseus A 30 § 10

- Elissa (Dido)*. Helissa IIII 6 § 1
 emporium I 2 § 28 e. Asiae atque
 Europae (Corinthus) V 3 § 5
 emptor V 15 § 5 emptores VII 37
 § 16
 encaeniorum dies primus A 7 § 1
Enniana.] *Ann.* 313 *Vahl.* IIII 15
 § 7 (*ex Livio*); *Medeac* 213 *Ribb.*
 I 12 § 10 (*non ex ipso Ennio*)
 Eoas (*accus.*) *uide* Coas
 eous oceanus I 2 § 13.15 e. Indus
 VI 21 § 20
 Epaminondas IIII 1 § 16; 2 § 5.7.8;
 12 § 2
 Ephesii VI 2 § 8
 Ephesus I 15 § 5 IIII 20 § 13.20
 VI 2 § 2 VII 11 § 2
 Epidaurius coluber IIII 22 § 5
 Epiphania (VIII id. Ian.) VI 20 § 3
 Epirota IIII 11 § 2 Epirotae IIII 11
 § 1 IIII 2 § 3
 Epirus IIII 14 § 4; 18 § 1; 23 § 30
 § 55 IIII 1 § 6.15; 6 § 33 VI
 15 § 22; 19 § 6
 episcopus VII 32 § 6; 36 § 7; 39
 § 2 episcopi VII 27 § 9; 30
 § 5; 33 § 12.19 A 31 § 6
 epistula Marci Antonini VII 15 § 7
 epistulae IIII 23 § 41
 epulae infames I 19 § 7 epulae
 magnificae V 18 § 21
 equester ordo IIII 16 § 8 V 19 § 5
 VII 5 § 10; 7 § 9
 equites Thessali IIII 12 § 6 equites
 Romani VI 15 § 21.23; 18 § 12
 VII 6 § 18
 equi regii II 6 § 3 equae nobiles
 IIII 13 § 7
 eruptiones ignium I pr. § 10 erupti-
 ones Aetnae II 14 § 3
 Erycina ciuitas IIII, 10 § 8
 Erythraeum mare A 9 § 6
 Esaias A 29 § 6; 30 § 10
 escae infames V 23 § 15
 Eteocles I 12 § 9
 Etruria IIII 21 § 3 IIII 14 § 8; 20
 § 11 VI 6 § 5
 Etrusci II 5 § 3.7 IIII 21 § 1.3.6;
 22 § 12.13 IIII 5 § 3 V 18
 § 17
- Euagoras*. Euacoras II 16 § 17
 euangelica lectio A 7 § 5
 euangelista (Iohannes) A 17 § 11
 euangelium VII 41 § 4.6 A 17 § 13
 euangelia I pr. § 6 IIII 23 § 67
 VII 3 § 10; 4 § 15 A 31 § 4
 Euboea I 2 § 57 Euboeae coela (*i. c.*
 Euboicus sinus) VI 15 § 11
 Euboicus sinus VI 15 § 11 Euboica
 talenta IIII 11 § 2
 Eucherius VII 38 § 1.6
 Eudaemon *uide* Arabia
 Eudoxius episcopus VII 32 § 6
 Euergetae IIII 18 § 7
 Eugenius tyrannus VII 35 § 11.13.19
 Eumachus VI 2 § 13
 Eumenes (Alexandri dux) IIII 23 § 10
 § 20.21.22.23.24.25.27
 Eumenes Attali (I) filius in auxilio
 Scipionis Africani contra Anti-
 ochum IIII 20 § 22 Eumenes
 in auxilio Romanorum contra
 Perseum IIII 20 § 36 Attali
 (III) pater V 8 § 4
 Euphrates I 2 § 20.23.38 II 6 § 2
 § 5 VI 3 § 6; 13 § 2 VII 12
 § 2; 19 § 5 Euphrates et Ara-
 xes ab uno monte exoriuntur VI
 4 § 7
 euronotus I 2 § 99
 Europa I 2 § 1.3.4.7.10.51.82.85
 86; 15 § 5; 16 § 1 II 18 § 3
 IIII 23 § 3.54 IIII 20 § 12 V
 3 § 5 VI 1 § 6; 17 § 4
 eurus I 2 § 13.55.57.58 61.63.68
 Eurydice Philippi mater IIII 12 § 3
 Eurydice Arridae uxore IIII 23 § 29
 § 30
 Eurylochus ab Alexandro M. inter-
 ductus IIII 18 § 8
 Eurylochus *cf.* Eurymedon
 Eurymedon Atheniensium dux II 14
 § 16 *et (ubi Eurylochus cum*
Iustino Orosius) II 14 § 21
 Eutropius VII 11 § 1 VII 19 § 4
 Euxinus pontus I 2 § 5.26.56; 4 § 2
 exconsule V 23 § 21
 exduce A 6 § 1; 7 § 6
 Exipodram¹⁾ filium suum interfecit
 Mithridates VI 5 § 3

¹⁾ idem nomen est *Ξιφόδρης* (*Pherecyd. ap. Clem. Alex. 5 p. 567^a*);
cf. uelut ξξσιτοράνης et ξαιτοράνης. Ac fieri potest, ut Appiani (Mithr. 107)
illud Ξιφάρης corruptum sit ex hoc Ξιφόδρης.

- expiatio V 4 § 8.10
 expraetore proconsule designatus IIII
 16 § 12
 exsecutores VII 22 § 6
 exsequiae mortuorum III 21 § 8 ex-
 sequiae matronae V 24 § 3
 exta cessant VI 15 § 12
 exules III 23 § 14 VII 11 § 2
- faber. fabri* uilissimi VII 1 § 9
 Fabii cccvi II 5 § 9 Fabii II 19 § 6
 Fabiorum familia II 5 § 8
 Fabius 'consul' [364] *ad Aliam ui-*
ctus II 1
 Q. Fabius [*immo* M. Fuluius] IIII 7
 § 1
 Fabius Butco Fabii Censorii filius
 IIII 13 § 18
 Fabius Censorius IIII 13 § 18
 Fabius Hadrianus V 20 § 3
 Fabius (*Hadrianus*) legatus (Caesaris)
 VI 11 § 17.18.19
 Q. Fabius Labeo consul [571] IIII
 20 § 27
 (Q.) Fabius (*Maximus Rullianus*) ma-
 gister equitum [429] III 15 § 2
 Fabius Maximus cos. v [459]
 III 21 § 1 Fabius Maximus
 Fabii Gurgitis pater III 22 § 7
 Fabius III 21 § 4
 Fabius (*Maximus*) Gurges consul
 [462] III 22 § 6 Fabius Gurges
 consul [478] IIII 2 § 2 Fabii
 Maximi (*Rulliani*) filius III 22
 § 7
 Fabius Maximus (*Verrucossus*) dic-
 tator [537] IIII 15 § 7 Q. Fa-
 bius Maximus consul [539] IIII
 16 § 12 Fabius Maximus consul
 [545] IIII 18 § 5
 Q. Fabius Maximus Seruilianus con-
 sul [612] V 4 § 8 Fabius consul
 [612] V 4 § 12
 (Q.) Fabius (*Maximus*) consul [633]
 V 14 § 1
 Q. Fabius Maximus filium suum
 interfecit [*inter* 649 et 652]¹
 V 16 § 8
 Fabius (*Pictor*) historicus IIII 13
 § 6
- (Q.) Fabius (*Vibulanus*) consularis
 [cos. 272] II 5 § 7
 M. Fabius (*Vibulanus*) consul [274]
 II 5 § 7 bis
 Fabia uirgo Vestalis VI 3 § 1
 fabrica aeraria IIII 20 § 40
 Fabricius legatus uulneratus (*in*
pugna contra Pyrrhum com-
missa) IIII 1 § 21
 fabula Phaetontis I 10 § 19 f. mali
 praeteriti II 19 § 4 fabulae tuae
 scaena VII 26 § 3 fabulae I 12
 § 3 VI 17 § 7 in fabulis cele-
 brari I 12 § 6 fabularum ob-
 lectamenta II 18 § 5 in dulces
 f. cedunt III 14 § 8
 factio V 12 § 9; 17 § 4 factiones
 III 23 § 48 V 17 § 11
 Faesulani montes VII 37 § 13
 Falco *uide* Valerius
 Falisci III 3 § 4 IIII 11 § 10; 15
 § 1
 Falto *uide* Valerius
 falx. falces acutissimae VI 8 § 13
 fames I pr. § 10; 8 § 1.10 II 5 § 6;
 13 § 1; 16 § 17; 19 § 8 IIII
 21 § 7 V 1 § 6; 22 § 17 VI 2
 § 19; 18 § 19; 19 § 1.7; 21 § 5
 VII 3 § 6; 6 § 12.17
 familia magna VI 1 § 26 familiae
 lanistarum VII 3 § 6
 fani antistes III 16 § 13
 Fannius Mithridati se adiunxit VI
 2 § 12.16
 Fanocles *uide* Phanocles
 Farnabazus *uide* Pharnab.
 fasces V 4 § 4 fasces XII II 13
 § 4
 fasti I pr. § 10
 fauces IIII 22 § 5
 fauillae calidae II 18 § 6 f. calidae
 late uolitantes V 6 § 2
 fauonius I 2 § 57
 Faustus *uide* Sulla
 fax. faces ad inflammandum Urbem
 V 19 § 4
 febris me exsanguem reddidit ac
 frigidam fecit VI 12 § 7 febres
 III 8 § 4 IIII pr. § 5 V 23
 § 1 febres ardentissimae IIII
 pr. § 4; 12 § 8 VI 12 § 2

¹, Eburnum (*de quo Quintilian. Decl. 3, 17*) esse putat Haackh in *Realencycl. VI 2 p. 2916; sed cf. Val. Max. 6, 1 § 5*

- felicitas VI 18 § 14 felicitas Romae
 VII 6 § 11
 femina A 32 § 10 sq.
 femore transfixo IIII 10 § 5
 feris sese obiecit VII 16 § 2
 feritas (Germanorum) VI 21 § 17
 fermentum V 7 § 14
 ferri inopia IIII 22 § 4 ferrum
 Sericum VI 13 § 2
 fidelis VII 1 § 5 fideles VI 1 § 27
 VII 1 § 1
 Fidenae II 13 § 10
 Fidenas bellum II 4 § 10 Fidenates
 II 13 § 10 VII 4 § 11
 fides, iustitia, fortitudo et misericordia
 V 5 § 1 fides (Christiana) IIII 17
 § 11 VI 5 § 8; 20 § 3.9 VII
 29 § 2; 32 § 7; 34 § 3; 36 § 3;
 37 § 17; 41 § 9 fides subuenit,
 ubi ratiocinatio deficit VI 1 § 4
 fidei constantia VII 15 § 9 sanctae
 fidei professio VII 6 § 8
 fides recta VII 33 § 4 f. una
 VII 33 § 17 f. sanctissima VII
 37 § 11 ad fidem cogere VII
 35 § 8 cf. catholicus, Christianus,
 Christus, professio
 fiducia non est sani A 31 § 3
 filius (Christus) VII 9 § 8 filiorum,
 quos primos quique genuerant,
 interfectio VII 27 § 13
 Fimbria V 20 § 1 VI 2 § 9 (Marianorum
 scelerum satelles) § 11
 (Ilium deleuit) § 12
 firmum in os coniectantes VII 8 § 8
 Firmus *uide* Furnius
 Firmus VII 33 § 5.6
 fiscalium negotiorum calumniosa monu-
 menta VII 15 § 12
 fiscus IIII 18 § 5
 fistulae quibus aqua deducebatur V
 17 § 7
 Flaccus *uide* Fulvius, Valerius
 flagella militum A 9 § 1
 flagitia I pr. § 10 II 18 § 3
 flamines V 18 § 27
 Flaminius consul [531] IIII 13 § 14
 Flaminius consul [537] IIII 15
 § 2.4
 Flaminius praetor [561] IIII 20 § 19
 Flaminius *uide* Quintius
 flamma pendens caelitus III 3 § 2
 f. eructata IIII 4 § 4 f. terrae
 hiata prorupit V 18 § 5
 Flamma *uide* Calpurnius
 Flauiani VII 8 § 7
 Florianus VII 24 § 1; 27 § 12
 Florus *uide* Aquilius
 flumen sanguine effluxit IIII 13 § 12
 flumina retrorsum cogere IIII
 15 § 6
 foci III 23 § 2
 foedus ietum cum Carthaginiensibus
 III 7 § 1.2 f. turpissimum cum
 Numantinis factum V 4 § 20
 f. infanie cum Numantinis a
 Pompeio pactum V 4 § 21 f.
 ruptum IIII 5 § 2 foedera pu-
 denda V 7 § 3 foedus igno-
 miniosissimum (cum Iugurtha)
 V 15 § 6 foedus turpissimum
 (cum Tigurinis) V 15 § 24 f. a
 Mithridate cum Sertorio pactum
 VI 2 § 12 f. cum Parthis pac-
 tum VI 21 § 29
 fomes ignis IIII 12 § 8 mali V 9 § 5
 fons VI 11 § 21.24—28 fons olei
 VI 18 § 34; 20 § 6.7
 Formiae IIII 4 § 3
 formicae *uide* Iuppiter
 fornax VI 2 § 17
 fornix Calpurnius V 9 § 2
 fortitudo V 5 § 1, cf. fides
 Fortunatae insulae I 2 § 11
 forum Vrbs II 4 § 4; 19 § 15 IIII
 3 § 5; 4 § 2; 11 § 9 V 17 § 7;
 19 § 4.24; 21 § 4 VI 15 § 2;
 17 § 3 VII 6 § 17; 8 § 8; 15
 § 12 f. boarium IIII 13 § 3
 f. holitorium V 17 § 10 forum
 (Carthagine) IIII 6 § 32
 fossa V 7 § 8 VI 2 § 14; 10 § 3;
 15 § 18; 21 § 7
 fossores II 6 § 5
 fragmen. fragmina panis VII 6 § 17
 fragmenta crustae glacialis IIII 20
 § 35, cf. subsellium
 Franci VII 25 § 3; 32 § 10; 35 § 12;
 40 § 3
 Fratafernes *uide* Phr.
 frater. fratrum una domus III 8 § 6
 fratres Christiani VII 32 § 13
 fratres A 5 § 1; 7 § 6
 fraternitas uniuersa A 7 § 6
 Fraucus Marsorum imperator V 18
 § 18
 frena (equorum) V 15 § 21
 fretum Gaditanum I 2 § 10.74.94
 VII 43 § 11 fretum Hadriaticum
 I 2 § 100 fretum paruus I 2 § 101

- frigus IIII pr. § 7.8 frigiditas IIII 14 § 8
 I 2 § 86 acerbitas IIII 14 § 8
 uiolentia IIII 15 § 3
 Foroneus *uide* Phoroneus
 fructuum sterilitate castigatur terra
 II 1 § 1 fructus terrae diminiuit
 Deus A 26 § 4
 frumenti modii III 1 § 8 frumenti
 massa VII 39 § 13 frumenti
 stipendium V 18 § 27
 frutices VII 33 § 9
 frux madefacta V 7 § 14 fruges IIII
 4 § 4 fruges (*i. c.* frumenta) in
 arboribus enatae V 6 § 2 fru-
 gum spes V 11 § 2
 Frygii *uide* Phr.
 Fucinus lacus V 18 § 24
 Fufetius. Mettus Fufetius II 4 § 10
 Fufidius *uide* Fursidius
 fugitiui V 1 § 1; 9 § 6.7; 19 § 19
 § 24; 24 § 6.7.9.18.19 VI 18
 § 20
 fuligo VI 2 § 17
 fulmen I 20 § 5 IIII 4 § 1.3
 VII 12 § 5; ~~15 § 3~~; 23 § 6;
 24 § 4; 27 § 12 fulminis ictu
 exinanita puella V 15 § 21 ful-
 mine adflatus V 19 § 18 ful-
 mina I pr. § 10 II 19 § 15 IIII
 1 § 17 (dira) VII 39 § 18 ful-
 minium iactus I 5 § 2 fulminum
 ictus VII 15 § 9
 (Cn.) Fuluius (*Centumalus*) cos. [525]
 IIII 13 § 2
 Cn. Fuluius (*Centumalus*) cos. [543]
 IIII 17 § 2 Cn. Fuluius procos.
 ab Hannibale interfectus IIII 18
 § 3
 M. Fuluius [Q. Fabius *Orosius*]
 (*Flaccus*) cos. [490] IIII 7 § 1
 Cn. Fuluius (*Flaccus*) praetor ab
 Hannibale uictus IIII 16 § 17
 (Q.) Fuluius Flaccus cos. [530] IIII
 13 § 11 Fuluius procos. IIII 17
 § 4 Q. Fuluius procos. Capuam
 cepit IIII 17 § 12 Q. Fuluius
 Flaccus praetor IIII 20 § 31
 Ser. Fuluius Flaccus cos. [619] V 6 § 1
 (C.) Fuluius (*Flaccus*) cos. [620] V
 9 § 6
 M. Fuluius Flaccus cos. [629] V 11
 § 1 Fuluius Flaccus V 12 § 5
 Flaccus V 12 § 6.7; *idem cum*
filio: Flacci duo V 12 § 8; *alter*
filius:
 (*Fuluius*) Flaccus adulescens V 12 § 9
 (Ser.) Fuluius Nobilior cos. [499] IIII
 9 § 5
 M. Fuluius (*Nobilior*) praetor Celti-
 beros uicit IIII 20 § 16 Fuluius
 praetor IIII 20 § 19 Fuluius
 cos. [565] IIII 20 § 25
 L. Fuluius *uide* Furius
 Fulua Antonii uxor VI 18 § 17
 fumi caligo III 23 § 4
 fundae VI 10 § 4
 Fundanus *uide* Minicius
 funes V 16 § 18; 18 § 13
funus. funera II 18 § 3 funerum
 ministri V 4 § 8
 furculae Caudinae III 15 § 2 *bis* V
 7 § 1
 C. Furius Placidus (*immo* Pacilus)
 cos. [503] IIII 9 § 14
 L. Furius [Fuluius *Orosius*] praetor
 IIII 20 § 4 Furius cos. [558]
 IIII 20 § 11
 Furius tr. pl. [654] V 17 § 10.11
 Furius Camillus Scribonianus VII
 6 § 6 sq. Scribonianus VII 8 § 2
 Furnius dux Antonianus Sex. Pom-
 peium uicit VI 19 § 2; *eius*
filius:
Furnius. Firminus (*sic*) legatus Gal-
 laecos perdomuit VI 21 § 6
 furor indomitus IIII 9 § 10
 L. Fursidius (*Fufidius*) primipilaris,
 quo auctore Sulla primus tabulam
 proscriptionis induxit V 21 § 3
 furtum IIII 13 § 18
 Fuscus dux Domitiani VII 10 § 4
 futura fastidio praesentium meliora
 creduntur IIII pr. § 2
 Gabii II 4 § 12
 Gabiniani milites VI 15 § 33
 C. (A.) Gabinius legatus iuterfectus
 (bello Marsico) V 18 § 25
 Gabinius a Pompeio cum exercitu ad
 Hierosolimam missus VI 6 § 2
 Gades insulae I 2 § 7.72
 Gaditanum fretum I 2 § 10.74.94
 x m. passuum VII 43 § 11
 Gaesati IIII 13 § 5.15
 Gaetuli I 2 § 90 VI 21 § 18
 Gaius nepos (Augusti) VII 3 § 4
 Gaius *cf.* Caligula
 Galatia IIII 20 § 25 VII 12 § 5
 31 § 3

Galaules [*fort. sunt* Autolalae] I 2 § 94
 Galba *vide* Sulpicius
 galea V 19 § 12
 Galerius *vide* Maximianus
 Gallacia I 2 § 71.81 V 7 § 2 VI 21 § 2.6
Gallaecus. Gallaeci V 5 § 12
 Gallia I 2 § 60.62 V 15 § 23; 24 § 16 VI 8 § 1; 9 § 2.3; 10 § 1 § 10.18.19; 11 § 1.7.15.19; 12 § 2.8; 14 § 3; 15 § 1; 18 § 7; 21 § 12; VII 5 § 5; 8 § 6; 12 § 2; 15 § 4; 17 § 5.6; 22 § 10; 23 § 5; 25 § 2.7.15; 28 § 9; 29 § 8; 34 § 9; 35 § 10; 42 § 3; 43 § 1 Gallia Belgica I 2 § 52.60.63.66 G. Cisalpina IIII 13 § 5 V 22 § 17 VI 7 § 1 G. Comata VI 7 § 1 Gallia Lugdunensis I 2 § 64 Gallia Transalpina VI 7 § 1 Galliae ciuitas V 14 § 1 Galliae proconsule V 23 § 4 Galliae I 2 § 66.75.76 IIII 18 § 9 VI 7 § 3.6.11; 8 § 6 VII 22 § 7; 24 § 2; 25 § 2.15.16; 28 § 5; 29 § 13.14.15; 32 § 12; 33 § 8; 38 § 3.4; 40 § 3.4.9; 42 § 6 Galliae totae VI 8 § 23
 Gallicani milites VII 42 § 5
 Gallicum mare I 2 § 62.65.66.104 bellum Gallicum IIII 12 § 7
 Gallienus VII 22 § 1.5.13; 41 § 2
 Gallograecia IIII 20 § 25 VI 2 § 18
Gallograecus. Gallograeci IIII 20 § 25
 Gallus III 6 § 5 Gallus et Galla defossi IIII 13 § 3 Gallus miles VI 5 § 6 Galli Senones II 19 § 5 III 22 § 12 Gallorum inruptio II 19 § 3 VII 39 § 17 Galli II 19 § 7.9.10.13 III 1 § 1; 6 § 1.2.4; 20 § 2; 21 § 1 § 4.5.6; 22 § 13.15 IIII 9 § 1; 12 § 1 (Cisalpini); 13 § 5 § 10; 13 § 11 (Insabres) § 14; 14 § 3 (Gallorum gentes) § 4 (montani); 16 § 12; 18 § 9; 20 § 15 V 4 § 7 (Salassi); 13 § 2 (Allobroges); 14 § 3.5 (Gallorum gens); 15 § 25; 16 § 1 (Galli Germani) § 11.15.21; 22 § 7 (populi); 24 § 1 (gladiat.) § 6 VI 7 § 3; 8 § 4.16; 10 § 8.12 § 13.20; 11 § 1.4.9.11.12.13; 12 § 1; 21 § 20 VII 22 § 11;

V.

32 § 13; 35 § 10.12 gens ad omnia consilia mobilis VI 8 § 17
 Gallus *cf.* Cornelius
 Gallus Hostilianus VII 21 § 4 Gallus VII 21 § 6; 27 § 10
 Gallus (Constantii patris filius) Caesar VII 29 § 14 sq.
 Gandaridas (*acc.*) I 2 § 45
 Gangaridas expugnauere Macedones III 19 § 4
 Ganges I 2 § 13.43.44
 Gangines I 2 § 93
 Ganymedes I 12 § 4
 Garamantes I 2 § 90 Garamantum gentes I 2 § 88
 Gaulalae *vide* Galaules
 gaza regia VI 19 § 13 Persica VII 25 § 11
 Gedrosi *vide* Cedrosi
 T. Geganius ('Gesonius') cos. [262] II 5 § 6
 L. Geganius ('Giganius') V 17 § 10
 Gellius consul [682] V 24 § 4
 gelu nocturnum IIII pr. § 7 gelu concrepare IIII 20 § 35
 Gemoniae scalae VII 8 § 8
 Genabum *vide* Caenapum
 gens Gallorum V 14 § 5 VI 8 § 17 g. Germaniae VI 21 § 12 g. Gothorum VII 38 § 2 gentes solutae et barbarae V 1 § 14 innumeri diuersarum gentium populi V 1 § 8 gentium caedes I 4 § 4 gentibus adnuntiari uoluit Christus VI 1 § 19 gentes IIII 6 § 40 VI 1 § 21.24; 21 § 13; 22 § 1 A 19 § 3.8; 21 § 1 Gallorum g. IIII 14 § 3 Germanorum g. VII 35 § 4 Gothorum g. VII 28 § 29 *cf.* Garamantes, Libyoaeg., Libyoaeth. Scythicus gentiles I pr. § 9 IIII 17 § 10 VII 33 § 16.18 A 9 § 5 gentilium sacrificia VII 5 § 7 historici g. I 3 § 6 licentia gentilis VII 36 § 3 gentilitas caeca I 16 § 4 g. uniuersa A 20 § 2
 Gentius rex IIII 20 § 36
 L. Genucius cos. [389] III 4 § 1
 C. Genucius Clepsina cos. [478] IIII 2 § 2 Genucius consul [484] IIII 3 § 5
 Germania I 2 § 53.60.63 V 9 § 1 VI 7 § 7; 9 § 1; 21 § 12.14.15 VII 5 § 5; 8 § 3; 12 § 2; 15

47

- § 8; 19 § 1 Germania interior VII 32 § 12
Germanicae legiones VII 8 § 6
Germanicus Drusi filius, Caligulae pater, de Germanis triumphavit VII 4 § 3 Tiberii filius adoptivus VII 4 § 9 Germanici filios interfecit Tiberius VII 4 § 9
Germanus. Germani V 16 § 1 (Galli Germani); 24 § 6 VI 7 § 3.6.8 § 10.14; 8 § 23; 10 § 16; 11 § 9; 21 § 26 VII 4 § 3; 10 § 3; 16 § 2; 22 § 7; 29 § 15; 41 § 2 e Germanis \bar{x} L captivorum Tiberius abduxit VI 21 § 24 Germani posteriores VII 22 § 7 Germanorum gentes VII 35 § 4
germinis vis V 7 § 14
Gerontius comes (Constantis) VII 42 § 4
Gesonas oppressit Alexander III 19 § 6
Gesonius *vide* Geganius
gesta III 14 § 9 IIII pr. § 2 gesta veterum V 2 § 8 gestorum ordo occultus VI 20 § 8 gestorum monumenta I 10 § 17
Geta, Seueri filius VII 17 § 8
Getae qui et nunc Gothi I 16 § 2
Giganius *vide* Geganius
gigas II 6 § 7
Gildo comes VII 36 § 2.4.10 sq.
Glabrio *vide* Acilinus
glacialis crusta IIII 20 § 35
glacies crassa IIII 20 § 34
gladiatores Capuae a ludo Cn. Lentuli diffugerunt V 24 § 1 gladiatorum lanistae V 24 § 3 gladiatores VI 17 § 4 fugitivi gladiatores VII 5 § 4 gladiatorum manus VII 29 § 11
gladiatorium bellum V 24 § 18
gladiatorium munus V 24 § 3 VII 4 § 11 gladiatoria arma VII 16 § 2
gladius brevis V 12 § 6 gladio instante VI 12 § 4 nullus gladium de vagina extulit VII 35 § 7 'gladius' libellus VII 5 § 10 g. ceruicibus impendens I 8 § 14
glandes IIII 20 § 25
C. Glaucia cum Saturnino trucidatus V 17 § 9 Glaucia praetor V 17 § 4 Glaucia V 17 § 3
globus ignis V 18 § 3 globus coloris aurei caelo deuoluitur V 18 § 6
globi ignei V 10 § 11
Goliath A 2 § 5.7; 3 § 1; 24 § 3
Gomorra I 5 § 6
Gomorraci I 6 § 6
Gordianus VII 19 § 3.4.5
Gordie, quae nunc Sardis uocatur III 16 § 5
Gothia I 2 § 53 VII 43 § 5
Gothon (Carthag.) IIII 23 § 1
Gothus. Gothi I 6 § 4 (Gothorum enses); 16 § 2 *cf.* 17 § 3, II 3 § 3; 19 § 13 III 20 § 9 (Gotthi); 22 § 15 (Gotthi) V 1 § 13 VI 12 § 7 VII 2 § 7; 22 § 7; 23 § 1.4; 28 § 29 (Gothorum gentes); 32 § 9; 33 § 10.13.19; 34 § 5.6.7; 35 § 19; 37 § 2.3.4 § 8.12.16; 38 § 2 (Gothorum gens); 39 § 3; 42 § 9; 43 § 1 § 2.3.5.6 (barbaries effrenata) § 9.10.11.12.15
Gracchani V 12 § 5
Gracchus *vide* Sempronius
gradus qui sunt super Calpurnium fornitem V 9 § 2
Graecia I 11 § 4; 13 § 2; 15 § 7; 18 § 2; 21 § 3.17 II 4 § 1; 9 § 1; 11 § 1.3.7.8; 14 § 13 § 17; 15 § 3.5; 17 § 2.8 III 1 § 1.4.16.25; 2 § 11; 12 § 10 § 12 (Graeciae concilium commune) § 15.16.24.28.33 (Graeciae corpus); 13 § 1.9.11; 14 § 3.4; 18 § 1.2; 23 § 14.15 § 29.53 IIII 1 § 6; 2 § 7; 9 § 4; 20 § 3.25 V 18 § 30; 20 § 1 VI 2 § 4; 15 § 4.11; 18 § 13.18; 19 § 2.5.21; VII 7 § 1; 12 § 5; 22 § 7; 28 § 19
Graecus. Graeca mulier defossa IIII 13 § 3 lingua (Graeca) VI 20 § 6 Graece apoplexis uocatur VII 32 § 14 Graeci I 1 § 1; 12 § 3; 17 § 1; 18 § 2 II 11 § 3.5 III 1 § 2.5; 2 § 1.3; 16 § 1 IIII 9 § 1 VI 2 § 17 VII 15 § 3 Graeci monarchiam uocant VI 20 § 2 Graecorum libri VII 4 § 15
grando I 10 § 12 III 7 § 4 (saxea) IIII 17 § 5 V 18 § 5 (lapidum) VII 27 § 10 grandines I pr. § 10

- Granius Serenus legatus Hadriani VII 13 § 2
 gratia *vide* Deus, Christus
 Gratiauus VII 32 § 8.15; 33 § 8; 34 § 1.10; 35 § 1
 Gratianus tyrannus VII 40 § 4
 Gratidius Marii legatus V 19 § 4
 gregarii milites V 22 § 15
 gubernatio *vide* Deus
 Gurges *vide* Fabius
 guttur serpentis IIII 8 § 12
 Gylippus II 14 § 13.15.22
 Gyndes fluuius II 6 § 2.4
 habitator VII 12 § 6
 Hadrianus *cf.* Fabius
 Hadrianus imp. VII 12 § 6; 13 § 1 sqq.
 Hadriaticus sinus I 2 § 57.59.61
 Hadriaticum mare I 2 § 90.97 § 100 Hadriaticum fretum I 2 § 100
 Hadrumetus I 2 § 92 Hadrumetum (*acc.*) IIII 19 § 3
 haeresiarehes VII 14 § 2
 haeresis VII 32 § 6 A 33 § 7 h. Pelagiana A 1 § 4 *et saepius*
 haereticus A 1 § 4 haeretici VII 33 § 18 *et saepius*
 Hagis *vide* Agis
 Halestris *vide* Thalestris
 Halia *vide* Allia
 Halicarnasus ('Halycarnasus') II 10 § 3
 halitus serpentis pestifer IIII 8 § 11
 Hamilcar cognomento Rhodanus IIII 6 § 21
 Hamilcar (*immo* Bomilcar) IIII 6 § 32
 Hamilcar uictus a Regulo apud Siciliam IIII 8 § 6 et in Africa IIII 8 § 16
 Hamilcar in Numidiam Mauretani- amque missus IIII 9 § 9
 Hamilcar (*maior*) Hannibalis pater IIII 10 § 2
 Hamilcar (*Barcas*), Hannibalis pater IIII 14 § 3 ab Hispanis occisus IIII 13 § 1
 Hamilcar Hannonis pater IIII 18 § 17
 Hamilcar quo duce Galli Cremonam Placentiamque uastauerunt IIII 20 § 4
 Hammon *vide* Iuppiter
 Hannibal senior IIII 7 § 6.7; 8 § 4
 Hannibal IIII 7 § 5.9.10 (a Du- lio uictus) § 11
 Hannibal Hamilcaris (*maioris*) filius IIII 10 § 2
 Hannibal (*Hamilcaris Barcae filius*) IIII pr. § 8; 12 § 7; 14 § 1.6 § 7; 15 § 2.3.5.7; 16 § 1.2.4 § 5.10.12.16.17.20; 17 § 2.7 § 8; 18 § 1.3.4.5.6.8.9.15.16 § 18; 19 § 1.3; 20 § 3.13.18 § 22.29 V 5 § 7; 16 § 14 Han- nibal circa portas fremens V 24 § 5
 Hanno dominationem inuasurus ne- catur IIII 6 § 16.17
 Hanno ab Agathocle interfectus IIII 6 § 25
 Hanno imperator Agrigenti expugna- tionem paulisper distulit IIII 7 § 5 cum Hamilcare classi prae- fectus IIII 8 § 6
 Hanno in locum Hannibalis senioris subrogatus IIII 7 § 11
 Hannones duo apud Clipeam uicti IIII 9 § 7
 Hanno apud Aegates insulas uictus IIII 10 § 6.7; *fort. idem atque ille* IIII 7 § 5; 8 § 6
 Hanno minimus homo inter legatos [*a. 519*] IIII 12 § 3
 Hanno Agrigenti a Laeuino captus [*544*] IIII 18 § 2
 Hanno Hamilcaris filius a Scipione interfectus [*549*] IIII 18 § 17
 Hanno *cf.* Mago
 harenae iacentes I 2 § 93 harenae VI 9 § 5 VII 30 § 6
 Harpagus ('Harpalus') I 19 § 7.8
 Harudes *vide* Arudes
 haruspices V 4 § 8 artifices circum- uentionum V 4 § 11 aucupa- tores euentuum et structores fallaciarum V 4 § 19
 Hasdrubales duo cum Regulo bellum gesserunt IIII 8 § 16
 Hasdrubal (*Hannonis fil.*) apud Panor- mum uictus IIII 9 § 14.15
 Hasdrubal alter in Sardinia IIII 16 § 20
 Hasdrubal, Hannibalis frater, in Hispania IIII 16 § 20 H. in Hispania a Scipionibus oppressus IIII 16 § 13 a fratre Hasdru- balis (*immo* Hasdrubale) Scipi- ones in Hispania interfecti IIII 17 § 12 Hasdrubal a Scipione in Hispania uictus IIII 18 § 7

- Hasdrubal Hannibalis frater ab Hispaniis ad Italiam uenit IIII 18 § 9 Hasdrubal apud Metaurum uictus IIII 18 § 12—15
 Hasdrubal (*Gisconis f.*) et Syphax a Scipione uicti IIII 18 § 20 H. cum Manilio cos. congressus IIII 22 § 7 Scipioni se dedit IIII 23 § 4 Hasdrubalis uxor IIII 23 § 4
 Hasdrubal Masinissae nepos IIII 22 § 8
 Hasdrubales duo duces creati (*Gisconis f. et Masinissae nepos*) IIII 22 § 3
hasta. sub hasta uendere V 18 § 26
 hastatus primus IIII 1 § 10
 hastilia V 15 § 16 VI 8 § 13
 Hebraei I 10 § 16 VII 27 § 14.15
 Helena (*Menelai*) I 17 § 1
 Helena Adiabenorum regina VII 6 § 12
 Helena Constantii concubina, Constantini mater VII 25 § 16
 Helena oppidum VII 29 § 7
 Helias *uide* Elias
 Helice III 3 § 1
 Helissa *uide* Elissa
 Heliogabali templum VII 18 § 5
 Hellespontus I 2 § 26.105
 Heluetii VI 7 § 3.5
 L. Heluius eques Romanus V 15 § 20
 Heluius *cf.* Pertinax
 Henna V 9 § 7
 Heraclea 'Campaniae' urbs IIII 1 § 8
 Heraclianus, Africae comes, consulatum adsecutus est [413 p. Chr.] VII 42 § 10
 Heraclitus praetor V 9 § 5
 herbae IIII pr. § 7 V 11 § 2
 Hercules I 15 § 7.8.9 III 19 § 2.6
 Herculis columnae I 2 § 7 Herculis sacerdos IIII 6 § 8 Hercules Phoenix V 15 § 8
 Hercules (Alexandri M. filius) III 23 § 31.34.38
 Herculus *uide* Maximianus
 Hercynio III 1 § 8
 Herdonius ('Herbonius') II 12 § 5
 Herennius Pontii pater III 15 § 3
 Herodes (*Magnus*) VI 18 § 24
 Herodes (*Antipas*) paruulos occidit VII 3 § 2
 Hesperius oceanus I 2 § 94
 Hesperius mons I 2 § 94
 Hiarbas ('Hiertas') V 21 § 14
hiare. praeruptu hiantia inferna patuerunt III 5 § 1
 hiatus locorum III 3 § 1 hiatus terrae IIII 4 § 4 V 18 § 5
 Hiberia I 2 § 40 VI 4 § 8
 Hibericum pelagus I 2 § 104
 hiberna II 19 § 1 IIII 18 § 18; 20 § 37
 Hibernia I 2 § 75.80
 Hiberus V 4 § 2
 Hicpsal V 15 § 3
 Hierapolis VII 7 § 13
 Hieremias A 29 § 7; 30 § 10
 Hiero IIII 7 § 1
 Hieronymus beatissimus presbyter VII 43 § 4 Hieronymus A 1 § 4; 3 § 2; 4 § 6; 11 § 5; 12 § 1 Hieronymi ad Ctesiphontem epistula A 4 § 6 Hieronymi dialogus (contra Pelagianos) A 4 § 6
 Hierusalem VII 2 § 3 A 2 § 6; 3 § 2; 8 § 2; 20 § 2 Hierosolyma (-ae) VI 6 § 2; 13 § 1 VII 3 § 5; 6 § 12; 13 § 5 A 8 § 3; 9 § 1 Hierosolyma (-orum) VI 13 § 1; 18 § 24 VII 3 § 8; 5 § 7.8; 6 § 14; 9 § 3.6; 30 § 5
 Hiertas *uide* Hiarbas
 Hilarius A 1 § 4
 Himera II 14 § 4
Himilco. Himelcho rex (!) Carthaginiensium IIII 6 § 10
 Hippolyte I 15 § 8.9
 Hippos regius (*sic*) I 2 § 92
 Hircyllides *uide* Dercyllidas
 Hirtius consul [711] VI 18 § 3.4.5
 Hirtuleius V 23 § 3.4.10 Hirtulei fratres V 23 § 12
 Hispania I 2 § 7.66.69.75.80.104 IIII 14 § 1.9; 16 § 13.20; 17 § 12.13; 18 § 1.7.17; 20 § 24; 21 § 1.2.10 V 1 § 6; 4 § 1; 7 § 4; 8 § 1; 19 § 9; 23 § 1.4 § 16; 24 § 16 VI 2 § 12; 14 § 3; 16 § 4; 21 § 1.20.21 VII 2 § 6; 7 § 13; 8 § 3; 22 § 7 § 8; [25 § 15]; 29 § 7; 42 § 5; 43 § 1.8 H. citerior I 2 § 73 IIII 20 § 10.16.31.33 V 5 § 13; 7 § 2 VI 8 § 21; 21 § 19 H. ulterior I 2 § 74 IIII 20 § 23 § 32 V 5 § 12 VI 15 § 7 Hi-

- spania utraque IIII 20 § 19 Hispaniae I 2 § 68 IIII 18 § 9 V 23 § 2 VI 15 § 6; 16 § 6; 21 § 1 VII 8 § 1; 38 § 3; 40 § 5.7.9; 41 § 2; 42 § 9; 43 § 13.15
- Hispaniense Sertorianum bellum V 24 § 18
- Hispanus III 20 § 8.9 V 5 § 15 VII 12 § 1 H. uir VII 34 § 2 Hispani III 20 § 2 IIII 9 § 1; 13 § 1; 18 § 7.9 V 5 § 14.16 VI 21 § 20
- Hister II 8 § 6 Danuius quem et Histrum uocant I 2 § 52 Danuius qui et Hister IIII 20 § 34
- historia II 6 § 1 III 2 § 9 VI 6 § 6; 7 § 2 VII 10 § 4 A 29 § 1 historiae I pr. § 10 II 3 § 10 VII 42 § 13 historiae antiquae, h. Romanae II 2 § 4 historiarum fides III 7 § 3 historiarum monumenta VII 2 § 6
- historicus V 3 § 3 historici paganorum III 16 § 13 historici discordantes V 3 § 4
- historiographi I 1 § 5
- Histri subacti IIII 13 § 16
- Histria I 2 § 55.59.60
- Histriani III 13 § 5
- histriones V 10 § 8
- holitorium forum V 17 § 10
- Homerius poeta I 17 § 2
- homicidia I 4 § 7 IIII 6 § 3
- homo primus I 1 § 11 A 33 § 4 homo quem rectum. . fecerat Deus I 3 § 1 hominis primi praeuariatio I 3 § 5 hominis uiui sepultura III 5 § 2 quis finis homiui magis esset optandus III 14 § 5 genus hominum reparatum a Deucalione I 9 § 2 gens hominum VI 21 § 7 homines immolare IIII 6 § 3; 21 § 8 armati homines (ex dentibus serpentis ab Medea satis emergerunt) VI 17 § 7 homines et peccare et puniri propter peccata VI 22 § 11
- Honoriaci VII 40 § 7.9
- Honorius VII 35 § 9; 42 § 16 Honorius Aug. VII 36 § 1 Honorius imp. VII 37 § 11; 38 § 5; 40 § 2; 42 § 1.9.15; 43 § 3.12.14
- hora tertia VI 20 § 5
- Horodes *uide* Orodes
- horreum VII 39 § 14 horrea quadrostructa lapide (Romae) VII 7 § 5
- Hortensius VI 15 § 8
- hospes IIII 16 § 15 V 2 § 4 hospites VI 2 § 3 hospitalitas I 11 § 2 II 17 § 8
- hostiae IIII 6 § 5 VII 20 § 3
- Hostilianus *uide* Gallus
- Hostilius*. Tullus Hostilius II 4 § 9 Hostilius Tullus IIII 12 § 9
- C. Hostilius Mancinus consul [617] V 4 § 19 Mancinus consul [617] V 4 § 20 Mancinus V 4 § 21; 5 § 4.5.6.10.11.14
- hostis generis humani VII 16 § 4 hostis publicus VII 17 § 8
- humanum genus I 3 § 1.3.5 humani generis reparatio II 6 § 11
- humilitatis doctrina salubris VI 17 § 10 humilitatis institutio VI 17 § 10, *cf. Ind. V*
- Hunorum gens VII 33 § 10; 34 § 5; 37 § 3.12; 41 § 8; *cf. Chuni*
- Hydaspes (flumen) I 2 § 18 III 23 § 11 V 4 § 16 VII 15 § 3
- hymnus VII 39 § 9 hymni VII 36 § 8; 39 § 13
- Hypsaeus *uide* Plautius
- Hyrcaui I 2 § 42.47; 19 § 10 III 18 § 5 Hyrcanios III 23 § 13
- Hyrcauia III 7 § 6
- Hyrcanus Aristobuli frater VI 6 § 2.4
- Iacobus (apostolus) A 29 § 8
- iacula IIII 8 § 11
- ianua*. per ianuam egressus. . per pseudothyrum inducitur VII 29 § 3
- Ianuarius*. VIII idus Ianuarias Augustus triumpho Urbem ingressus est VI 20 § 1 VIII idus Ianuarias Epiphania obseruamus VI 20 § 3
- Ianus Geminus IIII 12 § 4 VII 2 § 16; 9 § 9 belli portae VII 3 § 4 Iani portae patentes post mortem Numac usque ad Augustum nisi quod inter bella Puuica per unum annum [519] clausae fuerunt III 8 § 2.4 Iaii Gemini porta clausa [*a. 519*]

- III 12 § 4 sqq.; Iani portae primum post cc annos clausae a Caes. Aug. [a. 725] VI 20 § 1.8; Iani portas aperuit Caesar Aug. [a. 726] VI 21 § 1; Ianus post Cantabricam uictoriam secundo per Caesar Aug., quarto post u. c. clausus [a. 729] VI 21 § 11; Iani portae clausae, tertio ab Aug., facta cum Parthis pace anno imperii Aug. XLII, quo natus est Christus I 1 § 6 VI 22 § 1.3 VII 2 § 16; ex eo Iani portae per XII fere annos clausae VI 22 § 2 VII 3 § 4; Iani portae sub extrema senectute Augusti apertae VI 22 § 2 sene Augusto Ianus patefactus VII 3 § 7, cf. § 9; Ianum clausit sexto post u. c. Titus triumphans cum Vespasiano VII 3 § 8; 9 § 9; Iani portas aperuit Gordianus VII 19 § 4
 Iber. *uide* Hiber.
 Icarium mare I 2 § 98
Idantyrus (*Idanthyrus*). Antyrus II 8 § 4
 idola I 8 § 7 VII 12 § 3; 28 § 1; 35 § 22 idola . . minus coluntur I pr. § 9 idolorum cultus VI 1 § 24 VII 30 § 2; 35 § 12 i. c. instaurandus VII 37 § 10 idolorum perditio VII 27 § 13 idolorum expers urbs VII 28 § 27 idolis immolare VII 32 § 2
 idololatra VII 37 § 10.15
 idololatria VII 22 § 3; 27 § 14; 29 § 2.3; 37 § 17
 ieiunia VII 36 § 5
 Ieremias *uide* Hieremias
 Iesus *uide* Christus
 ignei globi V 10 § 11
 ignis caelestis I 5 § 1.4 ignis e caelo missus II 19 § 15 ignium clades (Romae) III 11 § 6.8 ignis (Romae) VI 14 § 5 ignis aeternus (Vestae) III 11 § 9 ut ignis in stipula eadem celeritate qua exarsit euanuit V 22 § 18 ignis iudicii VII 27 § 15, cf. 33 § 19; stagnum ignis aeterni VII 27 § 16
 Ilerda V 23 § 4
 Iliadam (*sic*) decantare VII 7 § 6
 Ilienses VI 2 § 11
 Ilium Fimbria deleuit, Sulla reformauit VI 2 § 11
 Illyricus (*provincia*) VI 7 § 1 Illyricum (*acc.*) III 20 § 38 V 23 § 23 VI 19 § 3 VII 23 § 1; 25 § 10.15; 29 § 16; 31 § 3 in Illyrico VI 15 § 8 VII 25 § 16; 29 § 9
 Illyrii III 12 § 5; 16 § 2; 23 § 7 III 13 § 2; 20 § 5.36 VI 21 § 14
 Illyrius a Macedonibus hostis pronuntiatu III 23 § 23
 imago uocis offensae II 19 § 10 imagines uanae II 19 § 15
 Imaus I 2 § 14.46.47
 imber grandine mixtus III 17 § 5 imbres III 5 § 1 (*diri*); 17 § 10 imbrium suffragium V 15 § 15
 immolare homines III 6 § 3; 21 § 8
 immolator V 1 § 16
imperator. Valerius consul [294] et imp. II 12 § 6 imperator (Hasdrubal) III 18 § 20 imperator Marius appellatus V 17 § 6 imperator (Samnitium) V 18 § 10 imperator ab exercitu appellatus V 18 § 15 imperator Marsorum V 18 § 18 imperatores Italici V 18 § 25 imperator (Augustus) VI 20 § 1, *al.*
 imperatoria insignia II 13 § 4
 imperium Romanum V 16 § 1; 17 § 1 amplissimum pulcherrimumque VI 1 § 10 de abrogando imperio VII 6 § 3, *al.*
 impietas III 6 § 6 VII 22 § 1 impietates I 20 § 5
 impius I pr. § 16 VII 30 § 6 impii I 10 § 15 impiissimus V 1 § 16 impie I 4 § 7
 Inarimi colles campique VI 2 § 16
 incendium II 15 § 3 i. quasi e camino in unum apicem coartatum V 3 § 6 incendium (Romae) II 19 § 3 III 11 § 8 VI 14 § 4 VII 2 § 11; 7 § 4 (Neron.); 9 § 14; 16 § 3 inc. Carthaginis et Corinthi V 3 § 1 incendia V 24 § 15 i. bellorum I 4 § 6 VII 8 § 4
 inceste I 4 § 7

- incestum I 11 § 3 III 9 § 5 IIII 2 § 8; 5 § 9 V 15 § 22 VI 3 § 1 incesta V 10 § 7
- incolae V 13 § 1
- incredibilem liber Palaephati I 13 § 4
- increduli VI 1 § 26 VII 3 § 10
- India I 2 § 15; 9 § 4 III 19 § 1.2; 20 § 8; 23 § 11.45 V 4 § 16
- Indicus oceanus I 2 § 13.15
- indulgentia generalis VII 11 § 2
- Indus III 20 § 9 eous Indus VI 21 § 20 Indi I 4 § 5 III 19 § 3; 23 § 12 Indorum legati VI 21 § 19
- Indus (flumen) I 2 § 15.17 III 20 § 1 23 § 11 V 4 § 16
- indutiae III 2 § 5
- Indutiomarus VI 10 § 10.11
- infans A 31 § 9 infantes ludentes in gelu IIII pr. § 9
- infirmitates aetuae III 4 § 2
- infulae III 16 § 11 IIII 6 § 8
- Ingenuus*. Genuus (*sic*) VII 22 § 10
- inluuius aquarum I 9 § 1
- inmol. *uide* immol.
- Innocentius beatus Romanae urbis episcopus VII 39 § 2 Innocentius papa Romanus A 6 § 5
- inopia (Romae) V 18 § 28
- inp. *uide* imp.
- insigne imperii II 13 § 3 i. libertatis IIII 19 § 6 insignia II 13 § 5 i. dignitatis V 18 § 17 i. imperatoria II 13 § 4 i. Romana V 4 § 4
- instrumenta ruralia VI 10 § 3
- Insubres Galli IIII 13 § 11 Insubres IIII 13 § 15; 20 § 4
- insula emicuit VII 6 § 13 in insulam desolata Atalante II 18 § 7 insulae Orbis uniuersi I 2 § 95 § 106 insulae magnae V 2 § 3 insulae (Romae) VII 7 § 5
- intellegere*. nisi crediderimus, non intellegemus VI 1 § 5
- intemperantia II 1 § 1.5
- interpres A 6 § 4; 7 § 6; 8 § 1 interpres prae interpretans A 6 § 1
- intestinalis VI 15 § 16
- introitus IIII 12 § 23
- inuidia IIII 6 § 36
- inundationes I pr. § 10
- Iob A 20 § 2.5; 21 § 4—6; 22 § 1 § 2.4; 29 § 6
- Iohannes (baptista) A 21 § 9
- Iohannes apostolus VII 10 § 5; 11 § 2 Iohannes A 15 § 6; 17 § 9; 25 § 5 eius Apocalypsis A 13 § 3
- Iohannes episcopus (Hierosol.) A 6 § 1.5.6; 7 § 1.7; 8 § 4 Iohannes A 3 § 2.6; 4 § 1; 5 § 1
- Iones II 8 § 7; 10 § 1.2.4
- Ionia II 16 § 9
- Ionium mare I 2 § 58
- Iordans I 5 § 7.10 A 9 § 7
- Ioseph I 8 § 1.2.5.8.11.13; 10 § 8 A 29 § 1
- Iosephus VII 6 § 15; 9 § 3 (Iudaeorum dux) § 7 (Iudaeus)
- Iouianus VII 31 § 1; 32 § 3
- Iouinianus A 1 § 5; 25 § 1
- Iouinus (tyr.) VII 42 § 6
- Iphicrates III 1 § 21
- ira de caelo agitur IIII 2 § 1 ira caelestis IIII 5 § 7, *cf.* Deus
- Isaias *uide* Esaias
- Isara V 16 § 9
- Isauria I 2 § 25 VII 12 § 8
- Isauricus V 23 § 22
- Isaurus*. Isauri V 23 § 22
- Israhel A 2 § 6
- Israhelitae VII 27 § 3
- Issicus sinus I 2 § 96
- Ister *uide* Hister
- Isthmos I 2 § 58
- Italia I 2 § 61.100; 18 § 1 II 4 § 1; 13 § 8 III 7 § 3; 11 § 1; 15 § 10; 18 § 1.3; 20 § 2; 21 § 1 IIII 1 § 6; 2 § 7; 6 § 33; 7 § 2.7; 9 § 8.11.12.15; -10 § 1 § 4; 13 § 6; 16 § 6.10.13.19 § 20; 18 § 3.6.9.15; 19 § 1; 20 § 4.36 V 1 § 7; 16 § 7.9 § 14; 18 § 1; 22 § 4.5; 24 § 12 § 13.16.20 VI 1 § 14; 8 § 1; 10 § 21; 11 § 1; 12 § 1; 15 § 4; 18 § 19.27; 19 § 3 VII 5 § 4; 7 § 1; 15 § 5; 22 § 7; 25 § 15 § 16; 27 § 7; 29 § 8.16; 34 § 10; 35 § 5; 36 § 4; 37 § 4.9 § 12; 42 § 5
- Italica Baeticae urbs V 23 § 10
- Italicus dux V 18 § 23 bellum sociale Italicum V 22 § 2 Italicum bellum V 24 § 13 VI 14 § 3
- Italici generis IIII 19 § 1 Italici uiri V 18 § 10 Italici imperatores V 18 § 25 Italicae gentes IIII 9 § 15
- Ituraci VI 6 § 1

- Iuba VI 15 § 9; 16 § 3.4
 Iudacilius *vide* Vidacilius
 Iudaea VII 3 § 2; 6 § 15; 9 § 2
 A 9 § 7; 20 § 2
 Iudaeus VII 9 § 7; 13 § 5 Iudaei
 I 10 § 1.5 III 7 § 6 VI 6 § 2
 § 3.4; 18 § 24 VII 2 § 3; 3
 § 8; 4 § 13.16; 5 § 1.6.7; 6
 § 14.15.16; 9 § 2.3.4.7.8; 10
 § 6; 12 § 6; 13 § 4; 17 § 3;
 27 § 6; 33 § 18 A 9 § 6; 30
 § 10
index. iudices III 8 § 5; 14 § 2; V
 17 § 4.13 VI 1 § 21 VII 12 § 3;
 22 § 6; 40 § 5; 42 § 10 iudices
 (Iudaeorum) A 30 § 10
 iudicium ultimum A 21 § 10; 28
 § 13 iudicium I pr. § 15 A 15
 § 1, *cf.* Deus
 Iugarius *vide* uicus
 iugera IIII 4 § 4
 sub iugum mitti V 1 § 9
 Iugurtha V 15 § 1.2.3.9.17.18
 Iugurthinum bellum V 15 § 23; 24
 § 11
 Iulianus iuris peritus (Pertinacis suc-
 cessor) VII 16 § 5 sq.; 17 § 6
 Iulianus Caesar VII 29 § 15; 30 § 1
 Iulianus Augustus VII 30 § 1;
 32 § 2 Iulianus VII 28 § 2;
 29 § 17; 30 § 4; 32 § 3; 34
 § 8
 Iulianus Carthaginiensis I pr. § 12
 (C.) Iulius Caesar VI 18 § 1.5 VII
 6 § 5.9 C. Caesar cos. [695] VI
 7 § 1 C. Caesar auunculus Au-
 gusti VI 20 § 5 Caesar I 16
 § 2 V 18 § 1 VI 7 § 5.6.11.16
 8 § 1.6.9.17.23; 9 § 1.5.8.9;
 10 § 1.6.7.8.10.12.14.17; 11
 § 1.2.3.5.6.15.22.23.24.27.29
 12 § 1.8; 14 § 3.4; 15 § 1—5
 § 7.8.10.18 — 22.24.26.28.29
 30.33.34; 16 § 2.5.7.9; 17 § 1
 § 5.6.8; 18 § 6.32 Caesar me-
 tator imperii VII 2 § 14
 Caesar (*princeps qui est*) VII 5
 § 4.6 (Caligula); 6 § 11 (Claudi-
 nus), *cf.* Augustus. — Caesar
 (*successor futurus*) VII 17 § 6;
 21 § 3; 22 § 1; 25 § 1.2.5.7
 16; 28 § 7.22.30; 29 § 13—15;
 30 § 1; 40 § 7
 Caesarum familia euerrenda
 VII 6 § 3 consumpta VII 7 § 13
 L. Iulius Caesar [*cos.* 664] V 18 § 14
 Iulius Caesar V 18 § 11 Caesar
 V 18 § 17
 L. (*Iulius*) Caesar, M. Antonii auun-
 culus, proscriptus VI 18 § 11
 Sex. Iulius Caesar cos. [663] V 18 § 1
 Iulia Caracallae nouerca VII 18 § 2
 iumenta I 10 § 11 IIII 1 § 18; 14
 § 8 VII 27 § 8.10
 C. (*immo* L.) Iunius consul [505] IIII
 10 § 3
 D. (*immo* M.) Iunius dictator [538]
 IIII 16 § 7 Iunius dictator IIII
 16 § 9
 Iunius *cf.* Brutus,
 Iuppiter I 12 § 5 Iouis Tarentini
 templum IIII 1 § 14 Iouem
 aceros formicarum in populos
 hominum ludo uertere solitum
 VII 1 § 10 Iuppiter Hammon
 III 16 § 12 Hammon I 10 § 3
 III 16 § 14
 ius diuinum humanumque I 8 § 3
 iuris communio V 1 § 15 ius
 commune V 2 § 2 iuris mei
 sunt V 2 § 3 ius hospitis quod
 meum non sit V 2 § 4
 Iustinus Pompeii breuiator I 8 § 1
 Iustinus I 8 § 5; 10 § 2.6 IIII
 6 § 1.6
 Iustinius philosophus VII 14 § 2
 iustitia V 5 § 1
 iustorum sanguis VII 22 § 5
 Iuuentius praetor IIII 22 § 9
 Iuuentius (*immo* L. Cluentius) V 18
 § 23
 Labeo *vide* Fabius
 Laberius *vide* Labienus
 Labienus cum Saturnino occisus V
 17 § 9
 Labienus (Caesaris legatus) VI 10 § 10
 § 11.12.16 L. cum Caesare in Hi-
 spania bellum gessit VI 16 § 6
 T. Labienus apud Mundam cae-
 sus VI 16 § 8
 Labienus (*immo* Laberius) tribunus
 occisus in Britannia VI 9 § 5
 lac de caelo manare uisum IIII 5
 § 1, *cf.* lacte
 Lacedaemon. Lacedaemonem II 15
 § 2 Lacedaemonam I 21 § 12
 II 15 § 8 III 2 § 5 Lacedae-
 mona (*ablat.*) II 17 § 11 III 2
 § 5

- Lacedaemonius II 9 § 1 III 18 § 2
 Lacedaemonii I 21 § 3.7.8.9.10
 11.12.13 II 8 § 8; 11 § 9; 14
 § 7.13.15; 15 § 1.4.6.7; 16 § 5
 § 8.17; 17 § 3.8 III 1 § 5.8
 § 11.15.16.17.19.21.22.24; 2
 § 1.3.5.7.10.11.13; 12 § 12.13
 § 25; 13 § 9; 14 § 1; 18 § 2
 III 1 § 6; 9 § 2; 20 § 2
 lacerna VI 18 § 31
 Laches II 14 § 8
 lacrimae gaudiorum II 17 § 14 la-
 crimarum lacunae VII 35 § 15
 lacte bibere I 4 § 2
 lacunae III pr. § 7
 lacus I 2 § 30.32; 5 § 4, *cf.* Salinae
Laelianus tyrannus. Aemilianus (*sic*)
 VII 22 § 11
 Laelius Syphacem cepit III 18 § 21
 Laetorius C. Gracchi amicus V 12 § 7
 P. Laetorius [M. Plaetorius *Val. Max.*
 9, 2, 1] senator occisus iussu
 Sullae V 21 § 8
 Laeinus *vide* Valerius
 laicus A 5 § 1
 Lamachus II 14 § 11.14
Lamponius. Camponius (*sic*) Samni-
 tium dux V 20 § 9
 Lampeto I 15 § 4
 lana de nubibus defluxit VII 32 § 8
 lancea V 4 § 6
Lancia. Lancha (*sic*) VI 21 § 10
 lanificium (Cleopatrae) VI 19 § 21
 lanistae gladiatorum V 24 § 3 lani-
 starum familias VII 3 § 6
 Laomedon III 23 § 7
 lapis muralis III 23 § 6 V 3 § 6
 l. quintus a Carthagine III 6
 § 27 l. ab Vrbe quartus VII 7
 § 13 duodecimus VII 14 § 2
 lapis Aesculapi III 22 § 5 la-
 pides conchis et ostreis, scabri
 quos in montibus uisere solemus
 I 3 § 4 lapidibus terram uer-
 beravit grando saxea III 7 § 4
 lapidum grando V 18 § 5 la-
 pidibus coopertus III 8 § 4 la-
 pidibus occisus V 18 § 22
 Lapidum I 13 § 3.4
 laqueo suspensus VII 35 § 10 laquei
 collo inditi V 16 § 6 per colla tra-
 iecti V 16 § 19 laqueo pepen-
 derunt de temonibus V 16 § 18
 largitiones V 12 § 4
 Larissa III 12 § 5
 laser I 2 § 43
 later coctilis II 6 § 9
 laticlavia V 18 § 17
 Latinitatis expertus A 7 § 4
 Latinus haereticus, nos Latini A 6
 § 4 uia Latina III 17 § 2
 Latini I 1 § 1; 20 § 5.6 II 2
 § 3; 4 § 11 III 6 § 4 V 18 § 2
 Latobogii VI 7 § 5
 Latium II 4 § 12
 latro III 20 § 9 V 4 § 1 latrones
 III 3 § 5
 lauacra V 16 § 14
 Laudicia VII 7 § 13
 Lauron ciuitas V 23 § 6.7
 Lauronenses V 23 § 7
 Lazarus A 9 § 8
 lector III 4 § 6
 legationes III 13 § 9 VI 5 § 12
 legatus III 22 § 7 V 15 § 24; 18
 § 8 legatus Cassii V 15 § 24
 l. Dalmatiae VII 6 § 6 l. Syriae
 VII 9 § 2 legati V 21 § 10
 VII 9 § 3; 10 § 3 legati totius
 Orbis prouinciarum III 20 § 2
 legio quarta III 1 § 10 l. septima
 VI 8 § 7 l. octaua III 3 § 4
 l. duodecima VI 8 § 1 (*numeri*
sunt aetatis Augusto prioris);
 legiones decem conscriptae III 6
 § 4 legiones tres Mario datae
 V 19 § 9 legionibus xv gestum
 bellum Paunicum VI 21 § 25
 legiones XLIII sub imp. Caesaris
 (Octauiani) erant VI 18 § 33;
 20 § 6 legiones sub iugum mis-
 sae VII 7 § 12 legionum signa
 VII 8 § 2 legiones VII 9 § 3;
 15 § 6, *cf.* Germanicae
 Lemniadum flagitia I 12 § 8
 Lentulus *vide* Cornelius
 leo magnus III 23 § 6
 Leonida II 9 § 3.6; 11 § 9
 Leonnatus III 23 § 9.16
 Leosthenes III 23 § 16
 Lepidus *vide* Aemilius
 leprosus A 12 § 3
 Leptis III 19 § 1 VII 17 § 1 Le-
 ptis Magna I 2 § 90
 lepra III 12 § 12
 lex ab Oppio trib. pl. lata III 20
 § 14 lex, qua constitutum erat,
 ut quisque quinque milia hostium
 peremisset, triumphandi haberet
 potestatem V 4 § 7 lex a Grac-

- cho lata, uti pecunia, quae fuis-
set Attali, populo distribueretur
V 8 § 4 lex agraria V 12 § 4
lex Vatinia VI 7 § 1 ubique
lex et religio mea est V 2 § 1
legum tabulae XII II 13 § 5
leges abrogare V 12 § 5 leges
plurimas Augustus statuit VI
22 § 3 leges, quae uni Deo
subiectae sunt, ubique dominantur
V 2 § 5 suis uti legibus VI
21 § 1 leges V 1 § 14; 2 § 6
VI 1 § 21.24 lex (Domini) A
31 § 4 lex naturalis A 9 § 4
lex conscripta A 9 § 4 lex per
Moysen tradita A 9 § 6 legis
onus A 30 § 6.9.10; 31 § 1
legis sarcina A 31 § 8
- Lexouii VI 8 § 8 Lixouii VI 8 § 18
libellus (Orosii) I 21 § 21 VI 1 § 9;
22 § 9.10 VII 2 § 1; 27 § 1
libelli Caligulae, 'pugio' et 'gla-
dius' VII 5 § 10
- Liber pater I 9 § 4
liber (Orosii) II 19 § 16 III pr. § 1
23 § 68 V 24 extr. librorum
CCCC (Alexandriae) VI 15 § 31
librorum armaria VI 15 § 32
libri sacri A 13 § 4
- libertini III 5 § 4.5
libido II 8 § 5 III 21 § 5 libidines
I 3 § 1; 5 § 8; 21 § 17 II 3
§ 7
- Libitina VII 7 § 11
Libo Dolabellam, mox Basilum cum
aliis uicit VI 15 § 8 Antonium
ad Pompeium deduxit VI 15
§ 9
- librae auri mille II 19 § 9 librae
singulae argenti III 17 § 14
Liburnicus sinus I 2 § 59.62 Li-
burnicae insulae I 2 § 59
- Libya I 2 § 27.87 III 2 § 11; 23
§ 3 VI 19 § 15 VII 12 § 6
- Libyrum mare I 2 § 89.97
Libyoegyptiae gentes I 2 § 32
Libyoaethiopum gentes I 2 § 88
- Licinius Crassus cos. [549] III 18
§ 17
- P. Licinius Crassus cos. [583] III
20 § 36 Crassus cos. [583] III
20 § 37
- P. Licinius Crassus cos. [623] et
pont. max. V 10 § 1 Crassi mors
V 10 § 3.4
- (M. Licinius) Crassus aduersus fu-
gitios missus V 24 § 5 in con-
sulatu [699] collega Pompei con-
tra Parthos missus VI 13 § 1.3
interfectus VI 13 § 4; 18 § 23
signa quae abstulerunt Parthi
VI 21 § 29
- P. (Licinius) Crassus, Caesaris le-
gatus in Gallia VI 8 § 7.19
Crassus VI 8 § 9.22 cum Marco
patre occisus a Parthis VI 13
§ 3
- (M. et P. Licinii) Crassi interfecti
apud Parthos VI 12 § 8; cf.
Crassianus
- M. Licinius Crassus cos. [724] VI 19
§ 14
- L. Licinius Lucullus cos. [603] III
21 § 1
- L. (Licinius) Lucullus (bello Mithri-
datico) VI 2 § 10 Lucullus
(eodem bello) VI 2 § 13—15.20
§ 21.23; 3 § 2.3.6.7; 4 § 3; 13
§ 2; 14 § 3
- (M. Licinius) Lucullus a Quintio
obsessus V 20 § 8 consul [681]
V 24 § 1 M. Lucullus Bessorum
gentem in deditionem recepit VI
3 § 4
- Licinius Aug. VII 28 § 22 Licinius
VII 28 § 11.14.17.18.19 (Con-
stantini sororis uir)
- Licinius Caesar, Licinii et sororis
Constantini filius VII 28 § 22
§ 26
- Liger I 2 § 67 VI 8 § 10
Ligures III 20 § 17.24.26
Liguria V 24 § 16
Ligusticus sinus I 2 § 62.103
Lilybaeum I 2 § 99.100 III 9 § 14
§ 15; 10 § 2.3.7
- limbus I 2 § 1
- limes I 2 § 84; 10 § 15 limes lon-
gus Africae I 2 § 90 litem
itineris fecit V 23 § 22 limes
qui Germaniam a Gallia .. se-
cernit I 2 § 60 limes fluminis
Rheni I 2 § 63 habitacula per
litem constituta burgos uocant
VII 32 § 12 limites imp. Ro-
mani VII 27 § 7 limites Ro-
mani VI 21 § 18
- limitare V 12 § 2
- lingua exerta V 15 § 21 lingua (tex-
rae) III 22 § 6

- lintres V 14 § 2.3
 Lipara insula IIII 7 § 9 Lipara IIII
 8 § 5 V 10 § 11 Liparae VI
 18 § 26
 Liris IIII 1 § 8
 Liternum *vide* Amiternum
 litterarum studia V 17 § 13 litte-
 rarum monumenta abolita ab Au-
 gusto VI 20 § 6 litterae (Marci)
 Antonini VII 15 § 11 prima
 litterarum elementa VII 29 § 9
 primae litterae litterarumque syl-
 labae VII 29 § 10
 Liuius (*historicus*) III 21 § 6 VI 15
 § 3 VII 2 § 11
 Liuius Drusus tr. pl. V 18 § 2 Dru-
 sus V 18 § 7
 Liuius Salinator cos. [547] IIII 18 § 9
 lixae V 10 § 8; 16 § 3 VI 4 § 7
 Lixouii *vide* Lexouii
 Locri II 18 § 7
locus. loca publica in circuitu Capi-
 tolii uendita V 18 § 27 loca
 sancta VII 39 § 1
 Lollius [Q. Aurelius *Plut.*] V 21 § 4
 Longinus *vide* Cassiūs
 Longus *vide* Sempronius
 lorica aurea VI 16 § 2 loricae ui-
 rorum concisae V 16 § 6
 Loth VII 39 § 2
 Lucania III 11 § 1; 14 § 4; 18 § 1
 IIII 2 § 3 VII 28 § 5
 Lucanus hospes IIII 16 § 15 Lucana
 gens III 11 § 1 Lucani III 18
 § 3; 22 § 12 IIII 9 § 11 (L.
 montes) V 18 § 8.14
 Luceni (Hiberniae) I 2 § 81
 Luceria VI 15 § 1
 Lucius (Antonini Pii f.) VII 14 § 1
 (Q.) Lucretius (*Ofella*) C. Marium
 obsidet V 21 § 8
 (Q.) Lucretius cum VII cohortibus
 apud Sulmonem VI 15 § 4
 Lucretia adulterata II 4 § 12
 Lucullus *vide* Licinius
 lucustae I 10 § 12 V 11 § 2.6 VII
 27 § 11
 ludi litterarii disciplina I 18 § 1
 ludus (gladiat.) V 24 § 1 VII
 16 § 2 ludi II 4 § 1 III 2 § 12
 VI 22 § 4 ludi scaenici III 4
 § 5 ludi (saeculares Philippi)
 VII 20 § 2
 lues II 12 § 4 III 5 § 1 V 11 § 4
 VII 15 § 5; 27 § 7 fortissimo
 corpori fortior lues VI 12 § 3
 tamquam lues aliqua VII 37 § 7
 Lugdunensis I 2 § 66 L. prouincia
 I 2 § 63.68; *cf.* Gallia
 Lugdunum VI 21 § 22 VII 17 § 6;
 29 § 13
 Lugius V 16 § 20
 lugubribus induti II 14 § 10
 luna VI 4 § 4 sol pugnasse cum
 luna uisus est IIII 15 § 1 quarta
 decima luna VII 4 § 15 lunae
 duae ortae IIII 15 § 1 tres IIII
 13 § 12 Lunae aedes (in Auen-
 tino) V 12 § 8
 lupi IIII 4 § 2 V 12 § 2 lupi in
 grege ouium deprehensi A 1 § 2
 luporum ritu oberrare V 18 § 9
 Lusitania V 23 § 7.10
 Lusitanus V 4 § 1 Lusitani IIII 20
 § 23; 21 § 3.10 V 4 § 5.6.12;
 5 § 12 VI 16 § 9
 Lutatius cos. [512] IIII 11 § 1 Lu-
 tatius IIII 10 § 5.6.8
 Q. Lutatius Catulus cos. [*immo* Q.
Lut. Cerco cos. 513] IIII 11 § 6
 (*Lutatius*) Catulus [*procos.* 653] V
 16 § 14
 (*Lutatius*) Catulus [*cos.* 676] V 22
 § 16.18 VI 3 § 1; *idem ut uid.*
 Q. Catulus V 21 § 2
 Lutationum sepulchrum (trans Tibe-
 rim) V 21 § 7
lux. lucem claram nocte obfulsisse
 IIII 13 § 12
 luxuria I 5 § 8 V 1 § 13 VII 16 § 2
 Luxuriae ara IIII 21 § 7
 Lycia III 23 § 9 V 23 § 22 VII 9 § 10
 Lycterus VI 11 § 20
 Lydia II 6 § 12.14; 15 § 4.7; 16
 § 9 III 23 § 9
Lydius. Lydi II 6 § 12
 Lysander II 16 § 8.9; 17 § 3 III 1 § 17
 Lysias II 17 § 9
 Lysimachia ciuitas III 23 § 57
 Lysimachus III 23 § 10.35.42.49
 § 52.54.56 (eius filius) § 58.59
 § 62.64 (eius uxor)
 Macedones II 17 § 16 III 11 § 2;
 12 § 1.8; 13 § 10; 14 § 3.7;
 16 § 1.4.9; 17 § 2; 19 § 4.7;
 23 § 1.14.23.29.30.31 IIII 20
 § 1.5.6.36
 Macedonia I 2 § 55.56.57.58.59; II
 8 § 7 III 12 § 14.18; 13 § 7;

- 18 § 8; 23 § 3.19.23.37.49.53 § 55 IIII 1 § 6; 16 § 20; 18 § 2; 20 § 38; 21 § 1; 22 § 9 V 18 § 30; 23 § 1.17.19 VI 3 § 4; 18 § 14 VII 22 § 7; 23 § 1
- Macedonicus sinus* I 2 § 57 *M. pugna* III 23 § 62 *M. bellum* III 23 § 68 IIII 20 § 1.36 V 23 § 17; 24 § 17 *M. imperium* III 17 § 4 *M. reguum* II 1 § 4.5.6 III 23 § 43.47 VI 22 § 7 VII 2 § 4.5.9
- Machares, Mithridatis fil.* VI 5 § 3
- machina.* in *machina inligatus* IIII 10 § 1 *machinae* IIII 1 § 21; 17 § 1 (*Archimedis*) 22 § 7 VI 11 § 3.27 VII 7 § 5; 9 § 4
- Madri* *vide* *Mandri*
- Maecenatiana turris* VII 7 § 6
- Maecius, Tusculanus* III 9 § 2
- Maconia* VI 2 § 16
- Maecotis.* *Maecotidis paludes* I 2 § 52
- Maecotides paludes* I 2 § 5
- magica ars* I 4 § 3 *m. obligamentum* IIII 13 § 4 *m. artes* I 8 § 3
- magister equitum Fabius* [429 sq.] III 15 § 2
- Magius* VI 2 § 12
- Magnetiani* VII 29 § 11
- Magnetius* VII 29 § 7.8.10.12.13
- Magnum mare* I 2 § 84 *Magnum pelagus* I 2 § 105
- Magnus* *vide* *Alexander, Pompeius*
- Mago Hannibal* frater IIII 18 § 1
- Mago (immo Hanno)* IIII 14 § 9
- magus, magi* II 8 § 3.4
- maior domus* A 14 § 1 *maiores* IIII pr. § 10 V 2 § 8 VI 15 § 17.31 *maiores nostri* I 2 § 1.83 V 1 § 10; 19 § 22 *contra exempla maiorum* VI 17 § 1
- Malcus.* *Mazeus (sic)* *Carthaginiensium dux* IIII 6 § 7.8
- malleoli stuppa inuoluti* IIII 2 § 5
- Malleolus* *vide* *Publicius*
- Malli* *vide* *Mandri*
- Mallius* *vide* *Manlius*
- Malua flumen* I 2 § 94
- malum.* *mali uis inextricabilis* V 11 § 6 *mala* I 1 § 12; 12 § 7 II 12 § 1 III 7 § 1; 17 § 8 V 19 § 2.22 VI 1 § 27 *mala summa*
- III 6 § 41 *grauissima* VI 12 § 8 *sequacia Vextr., mala saeculi* I 12 § 1 *m. mundi* III 15 § 1 *m. Romanorum* V 10 § 9 *malorum acerbitas* V I § 14 *coaceruatio* VI 18 § 2 *feruor* III 8 § 2 *grando* III 7 § 3 *incrementa* VI 17 § 5 *incursus* VI 12 § 2 *materia* VI 17 § 6 *moles* III 12 § 1 IIII 9 § 8 V 23 § 19 *nubila* V 24 § 12 *malorum initium superbia* VI 17 § 9
- Mamercus* VI 2 § 16
- Mamertini* IIII 7 § 1
- Mamertium* V 9 § 6
- Mammaea.* *Mamea* VII 18 § 7; 19 § 2
- Mancinus* *vide* *Hostilius*
- mandatum* *vide* *Deus*
- Mandi* *vide* *Mandri*
- Mandri (uel Madri)* III 19 § 6
- Mandubragius* VI 9 § 8
- M. (immo M.) Manilius consul* [605] IIII 22 § 1 *Manlius (sic)* IIII 22 § 7.8
- Cn. Manlius cos.* [274] II 5 § 7 *Manlius cos.* [274] II 5 § 7
- C. Manlius [immo Cn. Mallius] cos.* [649] V 16 § 1
- Manlius procos.* *Galliae cum Hirtuleio pugnam conseruit* V 23 § 4
- Manlius Torquatus* III 6 § 2 *cos.* [414] III 9 § 1.2 *Manlius* III 9 § 4
- A. Manlius (Torquatus) consul* [513] IIII 11 § 6
- T. Manlius Torquatus cos.* [519] IIII 12 § 2 *Maulius Torquatus cos.* [530] IIII 13 § 11
- L. Manlius Torquatus.* *Torquatus* VI 15 § 19.20 *T. (sic) Torquatus* VI 16 § 5
- Manlius (Vulso) cos.* [498] IIII 8 § 9 *Manlius Vulso (sic) cos.* II [504] IIII 10 § 2
- Manlius* *cf.* *Manilius*
- manus (elephanti)* IIII 1 § 10 *truncata manu uitae relictus* VII 42 § 9 *manus fractae* IIII 6 § 19 *m. praecisae* V 4 § 12 *manus sustulit* VI 11 § 29
- Marathonii campi* II 8 § 8.11; 9 § 4

- Marcellinus castellum tuebatur quod evertit Pompeius VI 15 § 19¹⁾
 Marcellinus tribunus (*et notarius*) a Marino comite occisus VII 42 § 16
 Marcellus *vide* Claudius
 Marcion VII 14 § 2
 Ancus Marcius II 4 § 11
 Marcius (*Philippus*) consul [568] IIII 20 § 26
 L. Marcius Philippus consul [663] V 18 § 1
 Q. Marcius (*Rex*) cos. [636] V 14 § 5
 C. Marcius (*Rutilus*) cum Tuscis pugnat III 6 § 3
 Marcius *cf.* Censorinus
 Marcomannicum bellum VII 15 § 6
 Marcomanes in exercitu Ariouisti VI 7 § 7 Marcomanni VI 21 § 16 VII 15 § 8
 Marcomannicum bellum VII 15 § 6
 Mardi ('Mandi') III 18 § 5
 Mardonius II 10 § 6.8; 11 § 1.3—5
 mare nostrum I 2 § 6.23.26.27.54 § 73.74.92.94.95 m. nostrum quod Magnum dicimus I 2 § 3 mare hoc Magnum I 2 § 8 mare infimum VI 15 § 8 mare in omnem terram refusum I 3 § 3 maris commoti fluctus V 24 § 10 maria infecta (uenenis) VII 5 § 10
 Marianus exercitus V 15 § 9 M. dux V 21 § 13 Mariana fax V 24 § 15 Mariana militiae principes V 21 § 10 M. pars V 20 § 7; 22 § 16 M. excidium V 24 § 14 Mariani V 17 § 7 Mariani milites VI 2 § 20 Mariana copiae V 18 § 24 Mariana partes V 20 § 5; 23 § 2 Mariana scelera VI 2 § 9
 Marinus comes VII 42 § 14.17
 C. Marius cos. [647] V 15 § 8 Marius [648] cos. [*anni praecedentis*] V 15 § 14 cos. IIII [652] V 16 § 9 cos. v [653] V 16 § 14 Marii consulatus quintus V 17 § 1 cos. [653] V 17 § 3 consulatus sextus [654] V 17 § 1 cos. VI V 17 § 4 cos. [654] V 17 § 6 § 11 consulatum septimum adfectat V 19 § 3 consulatus scriptimus [668] V 19 § 23 C. Marius V 18 § 24 Marius V 15 § 8.18; 16 § 10.22; 17 § 7.8.9; 18 § 11.13.15; 19 § 4—7.9.10 17.19.24; 20 § 1
 Marius C. f. V 18 § 24 filius V 19 § 8 Marius cos. [672] V 20 § 4 C. Marius V 21 § 8 Marius adulescens V 20 § 6 Marius V 20 § 6; 21 § 3
 M. Marius (*Gratidianus*) V 21 § 7.8
 M. Marius²⁾ (Mithridatis dux) VI 2 § 12 Marius VI 2 § 13.20.21 § 22
 Marius (tyrannus) VII 22 § 11
 Marpesia I 15 § 4.5
 Marrucini V 18 § 8.25
 Marsi V 18 § 8.10.12.13.14.15.18 § 24
 martyres VII 25 § 13 A 1 § 4
 unatyrrium VII 15 § 4; 17 § 4; 32 § 9
 Mascezel VII 36 § 4.5.10.13
 masculus A 32 § 10 sq. masculi I 5 § 8
 Masinissa IIII 18 § 21; 20 § 36; 22 § 8 V 15 § 10
 Massagetae I 2 § 41
 Massilia V 15 § 25 VI 15 § 6.7 VII 28 § 10
 Massilienses IIII 20 § 24
mater. matrum ululatus IIII 6 § 13
 matronae captivae exsequiae V 24 § 3 matronae ccc damnatae Romae (propter ueneficia) III 10 § 1—3 matronae (Romanae) per propugnacula currebant IIII 17 § 3
 Mauretania IIII 9 § 9 VII 33 § 5.7
 M. Sitifensis I 2 § 92 M. Tingitana I 2 § 94 Mauretaniae Sitifensis et Caesariensis I 2 § 93
 Mauretanicum pelagus I 2 § 104
 Maurus eques V 15 § 12 Mauri V 15 § 9.17; 21 § 14 VII 33 § 5 § 6 Maurorum rex IIII 6 § 19
 Maxentius VII 28 § 5.7.14.16

¹⁾ Drumann II p. 406 n. 32.

²⁾ *item* Plut. Sertor. 24; Marius *idem* Lucull. 8.12, Memnon ap. Phot. p. 233, b, 1 Bekk.; M. Varius Appian. Mith. 68.76.77.

- Maximianus Galerius Caesar VII 25 § 5 Galerius Maximianus VII 25 § 9.15 Galerius Aug. VII 28 § 7 Galerius VII 25 § 15 sq.
 Maximianus, cognomento Herculi-
 us, Caesar factus VII 25 § 2 Ma-
 ximianus Herculi-
 us ex Caesare
 Augustus factus VII 25 § 5 Her-
 culius Maximianus VII 25 § 5;
 28 § 9.20 Maximianus Herculi-
 us VII 25 § 13; 28 § 6 Maximianus
 Augustus VII 25 § 8 Maximia-
 nus VII 25 § 3.14; 26 § 3.9; 28
 § 12 Herculi-
 us VII 28 § 5
 Maximiana (*Max. Herculi-
 i*) persecutio
 VII 26 § 10
 Maximinus Aug. VII 19 § 1.3 Ma-
 ximini persecutio in Christianos
 VII 19 § 1.2; 27 § 9
 Maximinus Caesar a Galerio lectus
 VII 25 § 16 Maximinus VII 28
 § 14.17
 Maximus *cf.* Fabius
 Maximus dux (Valentis) VII 33
 § 11
 (*Magnus*) Maximus imp. creatus, per
 tyrannidem emergens VII 34 § 9
 M. tyrannus VII 35 § 2 Ma-
 ximus VII 35 § 1.3.4.5.9.10
 § 12; tyrannus VII 35 § 6;
 (VII 35 § 4 *non videtur esse
 scribendum* Magnum Maximum;
*immo ludit in nomine Maximi
 sicut* 35 § 2.12)
 Maximus (tyrannus) in locum Con-
 stantii substitutus VII 42 § 4
 exutus purpura in Hispania exu-
 lat VII 42 § 5
 Mazeus *vide* Malcus
 Medea I 12 § 10 VI 17 § 7
 Media I 2 § 17.19 II 15 § 6 V 10
 § 8 Media maior *et* minor III
 23 § 8
 medicus VI 18 § 15 VII 28 § 12 sq.
 medici VI 4 § 6 VII 3 § 6
 Mediolanum IIII 13 § 15; 20 § 15
 VII 25 § 14; 35 § 23 Mediolani
 VII 22 § 13 Mediolani episcopus
 VII 36 § 7
 Medullius mos VI 21 § 7
 Medus II 2 § 2 Medi I 19 § 1.2.4
 § 9.10.11 II 2 § 2.3.6.7; 3 § 2
 VII 2 § 7
 Melaipe I 15 § 8.9
 Melita IIII 8 § 5
 Memarqali mons I 2 § 42
 membra minutatim desecta uel fracta
 V 21 § 7
 Memmius a Saturnino interfectus V
 17 § 5
 Memmius quaestor Pompei V 23 § 12
 Mena *vide* Pompeius
 Menander III 23 § 9
 Menapii VI 7 § 14; 8 § 8; 10 § 15
 Menapos (*sic*) I 2 § 76
 mendacia historicorum V 3 § 4 men-
 dacia haruspicum V 4 § 11
 Menecrates VI 18 § 21
 mensores V 12 § 2
 mercatores VI 7 § 13
 mercennarii IIII 13 § 5 m. barbari
 VII 41 § 4
 meridianus I 2 § 35 meridiana dif-
 fusio V 2 § 3 horae meridianae
 II 11 § 5
 meridies I 14 § 1
 Meroe insula I 2 § 28
 Mesopotamia I 2 § 20 III 23 § 13
 VI 3 § 7; 13 § 2 VII 12 § 7;
 22 § 7.12; 25 § 11; 29 § 6
 Mesopotamia superior VII 31 § 2
 Messana I 2 § 99 IIII 7 § 1 V 6 § 4
 VI 18 § 27.30
 Messena I 21 § 4
 Messenii I 21 § 3.5.6.9.10.11.13
 Messani (*sic*) IIII 20 § 29
 meta circumacta III 20 § 1
 metalli nouum genus (aes Corinthium)
 V 3 § 7 metalla argenti III 12
 § 21 auri argentine IIII 22
 § 4 Atheniensium V 9 § 5
 Metapontum V 24 § 2
 metator imperii (C. Iulius Caesar)
 VII 2 § 14
 Metaurum flumen IIII 18 § 13
 Metellus *cf.* Caecilius *et ad* V 5 § 14
 metentes VI 17 § 5
 Methona *vide* Mothona
 Metius *vide* Maecius
 Metrophanes VI 2 § 16
 P. Mettius Saturnini satelles V 17 § 5
 Mettus *vide* Fufetius
 Meuania insula I 2 § 82
 Micipsa V 11 § 4; 15 § 3
 miles. milites Celtiberi, quam primam
 externam manum Romani in
 castris habere coeperunt IIII 16
 § 14; milites Dei *vide* Deus
 Miletopolis VI 2 § 10
 militaris rei institutor II 4 § 9

- militia V 19 § 16 militia Romana II 19 § 6 m. inmatura inordinataque IIII 16 § 7 militiae genus (uelites) IIII 18 § 11 militia Africana VII 36 § 4 Christiana militia VII 39 § 12 militia infima VII 40 § 4 in militiam allecti VII 40 § 7 militia iulustris VII 43 § 4
 Milo exul VI 15 § 10
 Miltiades II 8 § 9
 mimus VI 22 § 4 VII 42 § 7
 Mineruae templum V 12 § 7
 Minicius (Minucius Oros.) Fuudanus procos. Asiae VII 13 § 2
minister. ministri IIII 6 § 17 m. funerum faciendorum V 4 § 8
 ministeria sacra VII 39 § 5
 Minius VI 21 § 7
 Minocynobelinus (*sic*) VII 5 § 5
 Minois leges VI 4 § 2
 Minotaurus I 13 § 2
 Minothea III 18 § 5
 Minturnae V 9 § 4; 19 § 7
 Minturnensium paludes V 19 § 7
 P. Minucius cos. [262] II 5 § 6
 Minucius cos. [296] II 12 § 7
 Minucius quartae legionis primus hastatus IIII 1 § 10
 Minucius cos. [533] IIII 13 § 16
 Minucius [cos. 561] IIII 20 § 17
 Minucius [Mucius *Plut. Ti. Gracch.* 13, Q. Mummius *App. b. c. 1, 13*] tr. pl., Octauui successor Ti. Graccho auctore V 8 § 3¹⁾
 Minucius tr. pl. C. Gracchi successor V 12 § 4.5
 Miucius *cf.* Minicius
 Minucia uirgo Vestalis III 9 § 5
 miraculum gratiae Dei VII 6 § 6 sq. miracula VII 36 § 12
 Misenum V 12 § 9
 miseria I 1 § 4; 16 § 1 III 20 § 13; 23 § 60 IIII 2 § 1; 5 § 5; 12 § 13; 16 § 9.18 V 19 § 20
 miseriae I 1 § 13; 2 § 106 II 12 § 1; 16 § 18; 17 § 15 III pr. § 1; 12 § 30; 15 § 1; 20 § 5.10 IIII pr. § 3; 6 § 41; 16 § 21; 12 § 10 V 1 § 1.5; 4 § 10
 miseriarum gurges (Alexander M.) III 7 § 5 miseriarum enor-
 mitas IIII 9 § 12 m. globi II 18 § 4 m. numerositates IIII 5 § 10 m. tenebrae iuges III 7 § 3 m. lenimentum IIII 12 § 8 m. remedia V 1 § 6
 misericordia V 5 § 1.4; *cf.* Deus
 Mithridates rex Parthorum sextus ab Arsace V 4 § 16
 Mithridates (*Euergetes*) V 10 § 2
 Mithridates (*Eupator*) V 19 § 3 VI 2 § 1.4.6.8.9.10.12.13.14.15 § 16.19.24; 3 § 6; 5 § 1.2.3 § 5.7.12; 6 § 1; 21 § 28; *eius filii* VI 5 § 2—5
 Mithridaticum bellum V 19 § 1.2 § 3; 24 § 14.17 VI 1 § 28; 2 § 5; 5 § 13
 Mitylenaeus III 23 § 7
 modium frumenti sescenta milia III 1 § 8 modii anulorum IIII 16 § 5
 Moesia I 2 § 55.57.59.60 VI 2 § 16 VII 25 § 10
Moesus. Moesi VI 21 § 14
 Mogontiacum VII 18 § 8; 22 § 11
 molare saxum IIII 8 § 11
 moles reip. Romanae. contremescunt II 6 § 14 moles bellicae VII 9 § 4
 Molossi III 12 § 8; 23 § 30
monachus. ex monacho Caesar factus VII 40 § 7 monachi VII 30 § 5; 33 § 1.2
 monarchia VI 20 § 2
 monilia V 15 § 21
 mons Sacer II 5 § 5 montes transferre IIII 15 § 6 montes usti VI 2 § 17
 monstra IIII 1 § 16 monstra Nili I 2 § 31
 monumentum in quod se Cleopatra condiderat VI 19 § 17 monumenta gestorum I 10 § 17 m. historiarum urbiumque VII 2 § 6 monumenta bustaque VII 7 § 5 monumenta litterarum abolita (ab Augusto) VI 20 § 6 monumenta calumniosa negotiorum fiscalium VII 15 § 12
 morbus II 16 § 17 morbi I pr. § 10; 9 § 3; 16 § 17 III 22 § 4 IIII 2 § 1; 18 § 16; 21 § 7 m. in-

1) fort. confusus cum sequenti ab Orosio uel librariis.

- teriores III 21 § 7 morborum
 declinatio V 4 § 11 morborum
 ignis II 12 § 2 morborum pestis
 VII 21 § 5
 Morinus III 20 § 8 Morini I 2 § 76
 VI 7 § 14; 8 § 8; 9 § 2
 mors I pr. § 14
 morsus serpentis III 8 § 11
 mortuorum uenditiones III 14 § 10
 mos. ultra morem maiorum VII 13
 § 3 mores V 1 § 14
 Mossylon emporium I 2 § 28
 Mothona urbs III 12 § 9 VI 19 § 6
 Moyses I 8 § 5.6; 10 § 2.4.5.6.7.8
 VII 27 § 1.3 A 9 § 2.6; 20
 § 2; 28 § 2; 31 § 4
 Mucius (*Scaeuola*) II 5 § 3
 (P.) Mucius (*Scaeuola*) consul [579]
 III 20 § 34
 Q. (*Mucius*) Scaeuola a Damasippo
 occisus V 20 § 4
mulier. lex. .ne qua mulier plus quam
 semenciam auri haberet *et q. s.*
 III 20 § 14 mulieres Gallorum
 V 16 § 13.21 Teutonum et
 Cimbrorum V 16 § 17 Germano-
 rum VI 21 § 17
 multa III 16 § 2 multa pecuniae
 III 12 § 12 III 13 § 18
 Muluius pons VII 16 § 6; 28 § 16
 L. Mummius cos. [608] III 23 § 1
 V 3 § 1 Mummius cos. [608]
 V 3 § 5
 Munda ciuitas VI 16 § 9 Munda
 flumen (*sic*) VI 16 § 7
 mundus III 15 § 1 VI 1 § 5.16.27;
 22 § 9 VII 1 § 1 m. uniuersus
 VI 1 § 21 m. peccante homine
 arguitur II 1 § 1 mundi origo
 I 1 § 2.7 fabrica I 3 § 1 par-
 tes I 16 § 1 VI 17 § 4 cardines
 II 1 § 5 VI 12 § 8 termini III
 23 § 61
 municeps VII 40 § 4
 munimen III 20 § 20
 munitio III 12 § 23 munitiones lo-
 corum VI 11 § 13
 munus gladiatorium edere V 24 § 3
 muralis lapis III 23 § 6 V 3 § 6,
cf. III 8 § 11
 Murgentium *uide ad* V 9 § 6
 Mursa VII 29 § 12
mus. mures III 23 § 36
 Mus *uide* Decius
 muscae caninae I 10 § 11 VII 27 § 7
 musculae VII 27 § 6
 Musolani VI 21 § 18
 Mutilus *uide* Papius
 Mutina VI 18 § 3
 Mutinense bellum VI 18 § 2
 Mycale II 11 § 4
 Mylae VI 18 § 26
 myoparo VI 2 § 24
 Myrina (*Aeolis*) VII 12 § 5
 Myrsa VII 22 § 10
 Myrtoum mare I 2 § 58
 mysterium VII 39 § 13 mysteria
 II 2 § 4 VI 22 § 6 VII 36 § 8,
cf. arcana statuta II 3 § 4;
 ordo gestorum occultus VI 20
 § 8
 Nabathaei I 2 § 24
 Nabis. Naus dux III 20 § 2
 Nabuthae lapidatio A 8 § 5
 Nadab A 9 § 2
 Namnetes VI 8 § 8
 Narbo. Narbonam (*sic*) VII 43 § 4
 Narbona (*abl.*) VII 43 § 1
 Narbonensis VII 24 § 4; 43 § 4
 Narbonensis prouincia I 2 § 63
 § 65.66.68 VI 11 § 2 Narbo-
 nenses I 2 § 62.70
nare. nandi peritus VI 2 § 14
 Narseus VII 25 § 4.9.10.11
 Nasica *uide* Cornelius
 Nathabres I 2 § 90
 natiuitas *uide* Christus
 natura uirili duplex puer V 6 § 1
 nauicula VI 7 § 7
 nauigium II 10 § 9
 naues longae I 15 § 7 VI 8 § 10
 nauium tabulata V 10 § 11 na-
 ues solido robore intextae VI 8
 § 12 naues decem pedum altitu-
 dine a mari aberant VI 19 § 9
 nauium commeatus VI 4 § 1;
cf. onerarius, praetorius, rostratus
 Naus *uide* Nabis
 nautica res III 9 § 12
 Nearchus III 23 § 9
 Nebrot gigas II 6 § 7
 Nebuchodonossor II 2 § 8
 nebula III 20 § 7 III 15 § 3 V 16
 § 14
 negotiatores VII 7 § 8
negotium. negotia fiscalia VII 15
 § 12
 Nemetes VI 7 § 7
 Neoptolemus III 23 § 20.21.22

- Nepotianus Constantini sororis filius VII 29 § 11
- Nero *cf.* Claudius
- Nero Caesar ab Aug. quintus VII 7 § 1 sqq. Nero VII 8 § 1; 9 § 3 *bis*; 10 § 5; 12 § 3.4; 15 § 4; 17 § 4; 19 § 1; 21 § 2; 22 § 3; 23 § 6; 26 § 9; 27 § 4; 39 § 16
- Nerua VII 11 § 1 sq; 12 § 1; 34 § 2
- Nernii VI 7 § 13; 10 § 2.10.14.18
- neruorum contractus III 16 § 5
- nerui machinarum VI 11 § 3
- Nicaea. Nicia (*sic*) Indiae ciuitas ab Alexandro condita III 19 § 4
- Nicaea Bithyniae urbs VII 28 § 25; 32 § 1
- Nicanor *uide* Stacator
- Nicias II 14 § 11.20.21.22
- Nicomedes (*Epiphanes*) Crassum aduersus Aristonicum adiuuit V 10 § 2
- Nicomedes (*Philopator*) VI 2 § 1.2
- Nicomedia VI 2 § 9 VII 25 § 14; 28 § 31
- Nicopolis (Armeniae) VI 4 § 7
- Niger *uide* Pescennius
- Nilus I 2 § 27.31
- Ninus I 1 § 1.5.6; 4 § 1 II 2 § 1 § 3.4.5; 3 § 1; 6 § 7 VII 2 § 13.14
- Nisibis VI 3 § 7 Nisibi (*sic*) oppidum VII 31 § 2
- nic.* in modum niuium distabescere V 16 § 11 niues Alpium V 16 § 14 niuibus clausus IIII pr. § 8 niuibus conclusus IIII 14 § 8 niuibus oppressi V 18 § 19
- Nobilior *uide* Fuluius
- nobiles viri IIII 16 § 3 nobiles V 18 § 12
- nobilitas V 8 § 3; 9 § 1; 19 § 5 VI 17 § 6
- nomen Augusti VI 20 § 2 nominis mei sunt V 2 § 3
- Norbanus consul [671] V 20 § 2 Norbanus V 20 § 7; 21 § 3
- Noricus I 2 § 60 Norici VI 21 § 14
- nos in ultimo temporum positi IIII 5 § 11
- nostrum mare *uide* mare; nostri IIII 21 § 5 nostris quidquid extra oblectamentum libidinis occurrit offensio est IIII 21 § 5
- nox tendi uisa III 7 § 4
- Nuhul I 2 § 31
- Numa *uide* Pompilius
- Numantia IIII 9 § 9 V 4 § 20; 7 § 1.2.10.17; 8 § 1.2
- Numantinus V 7 § 18 Numantina res V 8 § 1 Numantinum foedus V 8 § 3 Numantini V 4 § 13 § 20.21; 5 § 1.3; 7 § 6.12.15.17
- numen consultum VI 15 § 15
- Numerianus VII 24 § 4; 25 § 1
- numerus occisorum IIII 1 § 12; 20 § 7.9 VII 10 § 4 septenarius numerus quo iudicantur omnia VII 2 § 9 annorum numeri pares VII 2 § 7 sqq. numeri occursus VII 2 § 10
- Numida eques V 15 § 12 Numidae IIII 18 § 18; 20 § 17 V 15 § 1 § 3.16.17
- Numidia I 2 § 91.92.93.101 IIII 20 § 36; 22 § 8 V 11 § 4; 15 § 7; 21 § 14
- Numidicus sinus I 2 § 102
- Numidicus *cf.* Metellus
- Numitor II 2 § 3; 4 § 3
- A. Nunius [Nunnius *Per.*] competitor Saturnini V 17 § 3
- nuntius II 7 § 5 IIII 20 § 24 qui nuntium reportarent V 16 § 4 nuntii V 18 § 15
- nutrimenta delicata IIII pr. § 10
- Nysa III 19 § 1
- obligamentum magicum IIII 13 § 4
- oboedientia I pr. § 2.3 VII 43 § 20
- obscenitas VII 16 § 2; 18 § 5
- obsides regii traditi a Parthis VI 21 § 29 obsides VII 43 § 12
- Obsidius V 18 § 25
- obtentus siluarum VI 9 § 9
- obtrectatores temporis Christiani IIII 4 § 4 o. dierum uitae suae IIII 12 § 5 o. ueri Dei IIII 17 § 8 o. nostri VI 15 § 12 VII 35 § 20; 43 § 18; *cf.* VI 22 § 10
- occasus I 2 § 27
- occidens III 18 § 3 V 23 § 1 VI 21 § 20 occidentis imperium II 2 § 10 occidens ultimus III 20 § 3
- occisi *uide* numerus
- Oceanus I 2 § 2.7.24.30.34.48.68 (Aquitanicus sinus) § 69.74.75 § 76.78 (infinitus) § 79.84.93 § 105 III 19 § 1.6.11; 20 § 1 IIII 18 § 17 V 15 § 23 VI 8

- § 7.10.11; 21 § 2.4.6 VII 6
 § 10; 25 § 3; 32 § 10 Oceani
 maris forma nunc per VII dies
 attollitur nunc insequentibus to-
 tidem diebus subducitur VI 14
 § 1 Oceani circulus VI 22 § 1
 Oceani limbus I 2 § 1 Oceani
 sinus I 2 § 72 O. septentrio-
 nalis I 2 § 49.52 orientalis I 2
 § 46 meridianus I 2 § 9.88
 occidentalis I 2 § 7 O. uterque
 III 20 § 8, *cf.* Aethiopicus, At-
 lanticus, Britannicus, Cantabri-
 cus, Eous, Hesperius, Indicus,
 Sericus
 Ochus, qui et Artaxerxes III 7 § 6
Ocriculum. Oricolum II 4 § 12
 Octavianus *vide* Iulius
 Octavius tr. pl., cui Ti. Gracchus
 ademit imperium V 8 § 3
 Octavius cos. [667] V 19 § 10.18
 Octavius VI 15 § 8.9
 Octavia Caesaris (Octavianiani) soror
 VI 19 § 4
 Octodurus, Veragrorum uicus VI 8 § 2
 oculus uitiosus III 6 § 38 oculum
 amisit Hannibal III 15 § 3
 puer oculis quattuor V 6 § 1
 oculi effossi III 6 § 19 V 21
 § 7 oculi inbecilli VI 1 § 24
 Odenatus VII 22 § 12; 23 § 4
 odia I 12 § 8
 Oedipus I 12 § 9
 Oenomaus gladiator Gallus V 24 § 1
 occisus V 24 § 2
 Oenomaus *cf.* Onomarchus
 Offussa *vide* Oph.
 Ogygius I 7 § 3
 olei stilicidium III 12 § 8 olei
 fons VI 18 § 34; 20 § 6.7
 Olympias VI II 4 § 1 Olympias
 LXXIII II 8 § 13 Olympias
 xcvi II 13 § 2 Olympias ciii
 et cv (?) II 13 § 8
 Olympias (Alexandri M. mater) III
 11 § 2; 12 § 8; 14 § 4; 23 § 30
 § 31
Olympus (Thessaliae). pater optime
 Olympi III 1 § 15
 Olympus mons Asiae minoris [*i. e.*
Bithynius et Mysius] I 2 § 26
 Olympus mons Gallograeciae (*Bithy-
 nius*) III 20 § 25
 Olympus mons (*Mysius*) apud Prusam
 VI 2 § 23
 Olympus mons Lyciae V 23 § 22
 Olynthus II 11 § 1 III 12 § 20
 omnipotentia VII 1 § 10
 oneraria nauis II 9 § 2 III 9 § 11
 VI 2 § 21; 9 § 2; 15 § 27; 19 § 6
 Onomarchus (Oenomaus *Oros.*) Pho-
 censium dux III 12 § 13
onus. onera nauium III 9 § 8
 Opellius (Ophilus *codd.*) Macrinus
 VII 18 § 3
 operimenta III 15 § 5
Ophellas. Afellas Cyrenarum rex III
 6 § 29.31
Ophiussa. Offiussa I 7 § 2
 opifex aeris I 20 § 3
 Opimius cos. [633] V 12 § 10 Opi-
 mius V 12 § 7
 opitulatio V 18 § 26
 oppidum V 9 § 6 oppida I 2 § 104
 oppidani V 9 § 5 VI 11 § 26—28
 Oppius trib. pl. III 20 § 14
 optimates I 15 § 1 VI 7 § 4
 Opuntii VII 12 § 5
 oraculum Hammonis I 10 § 3; *cf.*
 Pythicum
 orationes (*i. q.* preces) III 3 § 2
 VII 36 § 5.8 A 33 § 2
 Orbis uniuersi creator III 8 § 8 ab
 Orbe condito I 1 § 14; 21 § 20
 VI 22 § 7 Orbis tripartitus I 2
 § 12 Orbis uniuersi prouincias
 et insulas percensui I 2 § 106
 Orbis igne torruit I 10 § 19
 Orbis totius legati III 20 § 2
 toto Orbe transmissio VI 21 § 19
 Orbis imperium I 1 § 14 VI 20
 § 2 Orbem totum scrutati sumus
 VI 1 § 21 orbis terrarum prae-
 sidia VI 19 § 14 Orbis (terra-
 rum) I 2 § 1 III 20 § 9; 23
 § 6, *passim*
 orbitae rotarum *vide* rota
 Orcades insulae I 2 § 78 VII 6 § 10
 ordo gestorum occultus VI 20 § 8
 L. Orestes cos. [628] V 10 § 11
 Oretani I 2 § 73.74
 Orgetorix VI 7 § 3
 oriens totus II 6 § 1; 15 § 5 III 1
 § 6; 7 § 5; 17 § 4; 20 § 11
 VI 3 § 7; 5 § 11 o. uniuersus
 VII 34 § 8 orientis latitudo V
 2 § 3 frons I 2 § 13 dextera
 pars I 2 § 47 oriens ultimus—
 I 2 § 36 III 19 § 1 summus
 III 20 § 3 orientis imperium

- II 2 § 10 III 2 § 13 reges VI
 15 § 18 prouinciae VI 13 § 5
 caput III 13 § 2 braccia II 6
 § 14 bella V 4 § 15 oriens
 I 2 § 2 II 6 § 14 III 15 § 10;
 18 § 1; 23 § 43 V 24 § 14 VI
 5 § 13; 6 § 4; 20 § 1; 21 § 20
 VII 19 § 4; 36 § 1 *passim*
 orientale imperium VII 36 § 2
 Origenes presbyter VII 13 § 7; 19
 § 2 Origenes A 1 § 5; 5 § 2
 Orithyia I 15 § 8.10
 Oritorum (*sic*) ciuitas VII 12 § 5
 Orodos. Horodes VI 4 § 8; 13 § 2.5
 os. ossa capitum humanorum V 23
 § 18
 Osages (*Osaces*) VI 13 § 5
 Oscobares mons I 2 § 43
 Osismi VI 8 § 8
 Ostiensis colonia V 19 § 17
 ostreae I 3 § 4
 Otho VII 8 § 1.3.6; 9 § 13
 otium . . post imperium Caesaris na-
 tiuitatemque Christi V 1 § 12
 Ottorogorrae fluminis ostia I 2 § 14
 Ottorogorrae fluminis fontes I 2
 § 44 Ottorogorrae fontes I 2 § 45
 Ottorogorram ciuitatem I 2 § 45
 ouans VI 18 § 34 ouans (Augustus)
 Urbem ingressus VI 20 § 6
 Q. Ouinius VI 19 § 20
 Oxyarches (*Oxyartes, Ecyarthes*) III
 23 § 12
 Oxydracae *uide* Subagrae

 pabulatores IIII 1 § 17
 pacatus totus terrarum orbis VI 21
 § 29
 Pachynum I 2 § 99.100
 Pacorus VI 18 § 23
 Pacuius [Baculus *Caesar*] primi-
 pilaris VI 8 § 5
 Padus IIII 13 § 11
 paelices ('pelices') VI 5 § 5
 Paeligni V 18 § 8 VI 6 § 7
 paeneinsula I 2 § 69
 Paenula *uide* Centenius
 Paetus *uide* Aelius
 paganus VII 35 § 21; 37 § 2.5.9
 § 10.11; 41 § 9 pagani I pr.
 § 9.11 VI 1 § 3 VII 33 § 17;
 37 § 10; 38 § 6; 39 § 10 pa-
 ganorum templa praecipua in
 ecclesias Christianorum cesserunt
 VII 27 § 14 paganorum poena
 VII 23 § 3 paganorum templa
 claudi statuit Constantinus VII
 23 § 28 paganorum in Vrbe con-
 cursus VII 37 § 6 pagani Ro-
 mani VII 37 § 11
 pagina paruissima II 18 § 4 paginae
 A 17 § 2
pagus. pagi Sueborum VI 9 § 1
Palaephatus. Palefatus I 12 § 8; 13
 § 4
 Palaepharsalus VI 15 § 27
 Palaestina I 2 § 24; 5 § 6 VI 13 § 1
 VII 3 § 5; 4 § 5; 13 § 4; 43 § 4
 Syria Palaestina I 2 § 27
 Palantia V 23 § 6
 Palantini (Palentini, Pallentini *codd.*)
 campi VII 40 § 8
 Palatium VII 6 § 17; 8 § 8; 10 § 7;
 16 § 3.5; 19 § 3; 28 § 18; 29
 § 10 palatium utrumque VII
 37 § 1
 ad paleas reuocare VII 27 § 1
 Palinuri promuntorium IIII 9 § 11
 Pallentinus *uide* Palantinus
 Palmensis *uide* Cassius
 palpebrae resectae IIII 10 § 1
 paludamentum VI 18 § 32
 palus VI 2 § 7 paludes I 14 § 3
 VI 9 § 9; 10 § 9.15; 11 § 12
 paludes Minturnensium V 19 § 7
 paludes Oceani VII 32 § 10; *cf.*
 Maeotis
 Pamphylia III 23 § 9 V 23 § 1.21
 Pamphylicum mare I 2 § 96 P. bel-
 lum V 24 § 17
 Pandion I 12 § 8
 panis fragmina VII 6 § 17 cum
 panes frangerentur, cruore mediis
 panibus fluxit V 18 § 4
 Pannonia I 2 § 55.60 VI 19 § 3;
 VII 15 § 12; 23 § 19 Pannoniae
 VII 22 § 7; 32 § 14
 Pannonii VI 21 § 14.23
 Panormus IIII 9 § 14
 Pansa consul [711] VI 18 § 3 Pansa
 VI 18 § 4
 Pantheum VII 12 § 5
 Paphlagonia III 23 § 10 Paphla-
 gonia V 10 § 2 VI 2 § 2
 Papirius cos. [434] III 15 § 8 Pa-
 pirius III 15 § 10
 Papirius cos. [461] III 22 § 3
 Papius Mutilus imperator V 18 § 10
 paradus deliciarum A 26 § 5 para-
 disus A 33 § 4 sq.

- Paraetonium*. Parethonium Aegypti cornu VI 19 § 13
Paraetonium. Parethonium ciuitas I 2 § 88 VI 19 § 15 Parethonium ciuitas I 2 § 8
 paralyticus A 12 § 3
 Parapameni *uide* Parpameni
 Parcohatras mons I 2 § 37.38
 paries craticius V 12 § 8 parietes calce inliti VII 31 § 3
 Parimae III 18 § 7
 parmae in caelo uisae IIII 15 § 1
 Parmenio III 14 § 4; 16 § 11; 18 § 8 IIII 6 § 22
 Parmensis *uide* Cassius
 Parnasus I 9 § 1.2
 Paropanisadae I 2 § 44; *ex hoc corrupta*:
 Parpameni III 18 § 7 *et* Parapameni III 23 § 12
 Parrhasii I 7 § 2
 parricida I 12 § 9 III 9 § 1.4 pius p. II 13 § 6 bis p. VI 21 § 17
 parricidium I 11 § 3 II 4 § 2; 18 § 1.2 IIII 13 § 17.18; 20 § 28 V 16 § 8.23; 19 § 13 parricidia I pr. § 10; 11 § 1; 12 § 8 V 10 § 7; 19 § 16
pars. Dolabella partium Caesaris VI 15 § 8 partium animositates V 19 § 15
 Parthau mons I 2 § 42
 Parthenius spado VII 11 § 1
 Parthia I 2 § 17.19 VI 4 § 9; 13 § 2
 Parthica pax III 8 § 5 uictoria VII 15 § 3 Parthicum regnum VI 4 § 9 Parthicum aurum VI 13 § 2 Parthicum iugum VII 7 § 12 Parthicum bellum VII 15 § 4; 19 § 4; 24 § 4 Parthica proelia VII 29 § 16
Parthus. Parthi I 1 § 6; 2 § 41 III 18 § 6; 23 § 13 V 4 § 16; 10 § 8; 12 § 8; 13 § 1.2.3.5; 14 § 4; 18 § 23; 21 § 29 VII 15 § 2; 17 § 3; 18 § 2; 19 § 5; 22 § 7; 24 § 4; 29 § 17; 30 § 4.5
 Parthyenae I 2 § 43
 partus uitalis IIII 2 § 2 partus immaturi *ibid.*
 pascha sanctum VII 37 § 2
 pasqua V 18 § 9
 Passerio presbyter A 6 § 1; 7 § 6
 passio *uide* Christus
 Passyadrae I 2 § 46
 pastor (Romulus) VI 1 § 5 pastoris boni esse tondere pecus *et q. s.* VII 4 § 4 pastores qui pecora sua nunc per aestiuos nunc per hibernos saltus circumducunt III 12 § 29
 pastoralis homo V 4 § 1
 pater patriae VII 13 § 3; 14 § 1, pater *cf.* Deus; patres (senatus R.) IIII 9 § 12 patres conscripti VII 42 § 8 patres (*eccles.*) A 5 § 1.3 patres (Hierosol.) VI 6 § 2 patres sancti A 30 § 10, *cf.* Augustinus
 paterfamilias I pr. § 3
 paternitas *uide* Augustinus
 patibulo suffigere IIII 6 § 32; 9 § 9 V 9 § 6 VII 4 § 13
 Patmus VII 10 § 5
 patria mihi ubique est V 2 § 1 utor temporarie omni terra quasi patria V 2 § 6 patria uera in terra penitus non est V 2 § 6
 patricios uiros uiginti sibi consilii causa legerat (Tiberius) VII 4 § 8
 patrimonia IIII 5 § 5
 Paulus *cf.* Aemilius
 Paulus apostolus VII 7 § 10 A 18 § 7sq.; 21 § 2; 31 § 3 Paulus A 14 § 3; 21 § 7sq.; 22 § 6; 27 § 5; 28 § 1.8; 29 § 9; 32 § 9 magister gentium A 17 § 6; 32 § 12 Petri *et* Pauli basilicae VII 39 § 1
 Pausanias, rex Spartanorum, Byzantium condidit III 13 § 2
 Pausanias dux Lacedaemoniorum III 1 § 17
 Pausanias Philippum occidit III 14 § 7 Pausanias ab Alexandro M. occisus III 18 § 8
 pax I 15 § 3 III 1 § 1.3; 8 § 4; 19 § 5; 20 § 9.18 IIII 12 § 8; 20 § 1 V 2 § 2; 22 § 14 VI 21 § 20 pacis signum VI 20 § 8
 pax generalis post Parthicam pacem III 8 § 5.8 pacis dies constitutus VI 21 § 13 pax praedestinata aduentui Christi VII 1 § 11 pax aeterna VI 21 § 21 una pace cunctae gentes compositae VI 22 § 1 pax famulata est aduentui Christi VI 22 § 5 pacem firmissimam ordinatione Dei Caesar (Aug.) composuit VI

- 22 § 5 una pax toto terrarum orbe anno quo natus est Christus VII 2 § 16 pax una cunctas gentes uelauit VII 3 § 10 pax totius Orbis VII 9 § 9
- peccamina A 24 § 2
- peccare I 3 § 2 VI 22 § 11
- peccator I 6 § 6 VI 20 § 7 VII 39 § 2; 43 § 19
- peccatum I 1 § 4.11 peccata I 1 § 12; 3 § 1; 5 § 5 peccata hominum I 5 § 3 peccata puniens Deus VI 1 § 5 peccati maximi paenitentia VII 33 § 12 peccatorum remissio VII 33 § 7
- pectus putrefactum VII 28 § 12 pectoris uincula V 15 § 21
- pecunia uel publica uel priuata II 14 § 18 pecuniae modus sufficiens V 18 § 27 pecuniarum abundantia VI 19 § 19
- pecus opima VI 15 § 16 pecudes uilissimi VII 37 § 16 pecudum ritu I 1 § 3 pecudum cruor III 21 § 6 pestilentia V 11 § 3 pestis VII 27 § 10
- pecus. pecorum ruina I 10 § 11 pecorum alendorum custodiendorum cura spatium includere V 7 § 11 pecora VII 27 § 8
- peiurium III 5 § 2 V 17 § 13
- Pelagius A 1 § 6; 3 § 3.6; 4 § 1 § 3.4; 6 § 5; 16 § 1; 18 § 8; 30 § 1 P. Britannicus noster A 12 § 3 Pelagio natales non dederunt ut honestioribus studiis erudiretur A 29 § 2 P. balneis epulisque nutritus *et q. s.* A 31 § 2 P. nouus magister ministerque mensarum A 12 § 4 discipuli eius A 25 § 1 tui (sectatores) A 26 § 5 Pelagii scripta A 4 § 5 Pelagii liber A 3 § 5 Pelagii Testimoniorum liber A 11 § 2 Pelagii sermo A 29 § 2 sq.; *cf.* Goliath
- pelagus I 2 § 69.96.104.105; 3 § 3; 14 § 1 II 10 § 9 VI 15 § 10 VII 32 § 5
- Pelassi (*corruptum ex* Pellaeus) III 23 § 13
- pellis ossa circumdans A 18 § 5 pelles II 19 § 1
- Peloponneses I 18 § 2; 21 § 1.10 Peloponnesium sinus VI 19 § 6
- Peloponnesii II 14 § 16
- Pelops I 12 § 3.5.6
- Pelorum I 2 § 99.100
- Pelusium VI 15 § 28; 19 § 13.14 penates II 14 § 6
- Peneus amnis VI 15 § 27
- Pentapolis I 2 § 87; 5 § 1
- Penthesilea I 15 § 10
- Penula *uide* Centenius
- percussor V 19 § 7 percussores VI 18 § 7
- Perdicca III 23 § 8.17.18.19.20.23 § 33
- peregrinatio iuuenum secreta III 2 § 14
- peregrinus V 2 § 4 peregrini VII 3 § 6
- perfectio A 32 § 11
- perfidia Romanorum III 21 § 10
- Pergamum (*acc.*) V 10 § 5 Pergamo VI 2 § 10
- Pericles I 21 § 15
- Perillus aeris opifex I 20 § 3
- Perpenna cos. [624] V 10 § 4.5
- Perpenna V 22 § 8; 23 § 12.13; 24 § 16
- Persae a Perseo uocitati I 11 § 4
- Persae I 19 § 4.6.8.9 II 6 § 1; 7 § 5; 8 § 4.8.11.12; 9 § 9; 10 § 1.4; 11 § 6; 15 § 4; 17 § 4; 18 § 1 III 1 § 1.6.14.24; 7 § 8; 12 § 15; 14 § 4; 16 § 1.3.4.8 § 9.10; 17 § 2.4; 20 § 13; 23 § 13 III 6 § 9 VI 18 § 23 VII 18 § 7; 22 § 4.12; 25 § 4.11; 28 § 31; 29 § 6; 31 § 1.2; 34 § 8; 42 § 13
- persecutio Chr. *uide* Christianus
- persecutor VII 12 § 3; 28 § 9; 32 § 3; 33 § 17; 34 § 3 p. publicus VII 28 § 6 persecutores VII 8 § 5; 28 § 4.15
- Persepolis III 17 § 5
- Perseus I 12 § 7 a Perseo Persae sunt uocitati I 11 § 4
- Perseus Philippi filius III 20 § 34 36 sqq., *cf.* § 28 Perses VII 2 § 9
- Persicus sinus I 2 § 18.21 P. exercitus II 11 § 4 III 1 § 22 P. classis III 16 § 11 P. expeditio III 14 § 3 P. gaza VII 25 § 11 P. aurum II 11 § 3 P. bellum I 21 § 13 III 16 § 3.14 P.

- bellum primum IIII 1 § 13 Per-
 sicum regnum III 17 § 5
 Persis III 2 § 11 Persida (*nomin.*)
 I 2 § 17
 Heluius Pertinax VII 16 § 5 Per-
 tinax VII 16 § 6; 17 § 6
Pertinax. Pertinacem se (Septimius)
 Seuerus appellari uoluit VII 17
 § 1
 Perusinum bellum VI 18 § 2
pes. pedum uincula V 15 § 21
 Pescennius Niger VII 17 § 2 Pe-
 scennius VII 17 § 6
 pestilens annus III 10 § 2
 pestilentia II 5 § 6; 12 § 2; 13 § 1
 III 4 § 1.5; 5 § 3; 21 § 8; 22
 § 5 IIII 2 § 2; 5 § 6; 6 § 3.4;
 18 § 16 V 4 § 8.10; 11 § 3;
 19 § 18 VI 2 § 19 VII 7 § 11;
 9 § 11; 15 § 5; 21 § 5; 22 § 1.2
 pestis II 10 § 11; 18 § 7; 19 § 8
 IIII 6 § 10 VII 27 § 10 pestes
 I 9 § 3 II 13 § 11
 petra *uide* Christus
 Petra VI 6 § 1
 M. Petreius VI 15 § 6 Petreius VI
 15 § 6 VI 16 § 4; *eius filius:*
 Petreius VI 16 § 5
 Petronius praef. praet. VII 11 § 1
 Petrus apostolus VII 6 § 2.8; 7
 § 10; 8 § 2; 39 § 5.10 A 21
 § 3; 30 § 8 sq. Petrus A 9 § 9;
 23 § 5; 24 § 1; 27 § 3.4; 28
 § 1.6; 30 § 10; 31 § 1 Petri
 et Pauli basilicae VII 39 § 1.5
 § 10
 Peucestes III 23 § 13
 Phaetontis fabula I 10 § 19
 phalanx (Germanorum) VI 7 § 8
 Phalaris I 20 § 1.4.6
 phalerae equorum V 16 § 6
 Phanagorium VI 5 § 2
Phanocles. Fanocles poeta I 12 § 4
 Pharao I 8 § 12
 Pharnaces, Mithridatis filius VI 5 § 4
 § 5; 16 § 3
Pharnabazus. Farnabazus IIII 1 § 6
 § 7
 Pharos *uide* Pharus
 Pharsalici campi VI 15 § 25, *cf.*
 Palaeopharsalus
 pharus altissima (Brigantiae) I 2 § 71
 Pharus VI 19 § 15 Pharos VI 15
 § 33
Phaselis. Phasidem euertit V 23 § 22
 Philaenorum arae I 2 § 88.90
 Philippense bellum VI 18 § 2
 Philippus (Amyntae filius, Alexandri
 M. pater) II 17 § 16 III 11 § 2;
 12 § 1.9.11.14.15.16.20.22.23
 § 25.26.27.28; 13 § 3.5.6.8.9;
 14 § 1; 15 § 1; 16 § 1; 18 § 9
 IIII 6 § 20; 16 § 20
 Philippus (Antigoni pater) III 23 § 8
 Philippus III 23 § 13
 Philippus Cassandri filius III 23 § 49
 Philippus (Demetrii filius, Persei et
 Demetrii pater) IIII 20 § 1.2.5
 § 27.34
 Philippus *cf.* Marcius
 Philippus (*Arabs*) VII 20 § 1 sqq.;
 28 § 1; *eius filius:*
 Philippus VII 20 § 1; *ambo:*
 Philippi (Augg. pater et fil.) VII 21
 § 1 sq.
 Philo Alexandro mortuo Illyrios ac-
 cipit III 23 § 7
 Philonis legatio a Caligula spreta
 VII 5 § 6.7
 Philomelus III 12 § 13
 Philomela I 11 § 3
Philopoemen. Philopoemenes IIII 20
 § 29
 philosophus III 12 § 2 philosophi
 VI 1 § 3; 4 § 6; 5 § 7
 Philotas occisus ab Alexandro III
 18 § 8
 Philotas Alexandro mortuo Ciliciam
 accipit III 23 § 7
 Phineus tuus (Iohannes episcopus) A
 29 § 3
 Phocenses III 12 § 12.13.14.25.26
 § 28
 Phocis V 3 § 2
 Phoenice I 2 § 96 VI 6 § 1
 Phoenicia I 2 § 24
Phoenix. Phoenicis prouinciae urbs
 III 7 § 8 Hercules Phoenix V
 15 § 8
 Phraates V 10 § 8
Phraortes. Fraortes I 19 § 4
Phrataphernes. Fratafernes III 23
 § 13
Phoroneus. Foroneus I 7 § 1
 Phrygia III 16 § 5 Phrygia maior
 III 23 § 8 Phrygia minor III
 23 § 9
Phrygii. Frygii I 12 § 4
Phyle. Fyle castellum II 17 § 9
 physae (uoragines) VI 2 § 17

- Picentes IIII 4 § 5 V 18 § 8.10.17 § 21
 Picenum IIII 13 § 12; 18 § 13
 Pictones VI 11 § 16.17
 pietas quae communis est etiam cum beluis V 19 § 15
 pignus VII 40 § 2
 Pilatus praeses Palaestinae prouinciae VII 4 § 5 Pilatus praeses VII 5 § 8
 pilum VI 18 § 4 pila V 15 § 12
 pinnae II 6 § 10
 Piraeus II 17 § 2 VI 2 § 5
 pirata VI 2 § 24 piratae VI 4 § 1
 piraticam exercere III 12 § 21 piraticam adgredi III 13 § 3
piraticus. piratica infestatio V 13 § 1
 Pisander (*immo* Pisandrus) III 1 § 12.14
 pisces exanimati V 10 § 11 pisces enecati uenenis VII 5 § 10
 Piso *uide* Calpurnius
 Pitana (*Aeolis*) VI 2 § 10 Pitane VII 12 § 5
 Python (*Python codd.*) Agenoris filius III 23 § 12.23
pius. pii I 10 § 15 pie I 8 § 8
 Pius *uide* Antoninus
 pix VI 11 § 26 pice obliti malleoli IIII 2 § 5
 Placentia IIII 20 § 4 VII 8 § 6
 Placidia VII 40 § 2; 43 § 2.7.12
 Placidus *uide* Furius
 Plaetorius *uide* Laetorius
 plaga correptionum A 26 § 4 plagae I 14 § 1 plagae Aegyptiorum decem I 10 § 1.9 VII 27 § 1 plagae Aegyptiorum et Romanorum inter se conlatae VII 27 § 3 sqq.
 plaga caeli VII 2 § 5 aquilonis I 2 § 48 septentrionis I 2 § 4 orientis I 2 § 2 plagae terraeque I 2 § 8
planta. plantis subremigans VI 2 § 14
 Plataeenses II 8 § 8
 Plato I 9 § 3
 plaustra Teutonum et Cimbrorum in modum castrorum circumstructa V 16 § 17 Germani inter plaustra sua concludebantur VI 21 § 17 plaustorum temones V 16 § 18
 C. Plautius praetor V 4 § 3
 M. Plautius Hypsaeus cos. [629] V 11 § 1
 plebs IIII 16 § 8 plebis discessio II 5 § 5 plebs manipulatum descripta V 17 § 7 plebes (*plur.*) VI 7 § 4 plebes prouinciarum VII 27 § 8
 Plinius Secundus VII 12 § 3
 Plotius V 18 § 17
 pluuia opportunis et necessariis temporibus non nisi per Christum ministratur IIII 17 § 9 pluuia repentina V 15 § 16 pluuiae uis VII 15 § 9 lana pluuiae mixta defluxit VII 32 § 8
 Plynos I 15 § 1
 pocula V 16 § 14 pocula larga V 18 § 21 humanorum capitum ossibus tanquam poculis utebantur Scordisci V 23 § 18
 poena VII 22 § 2; 27 § 13 poenas Dei temperare precibus VI 1 § 27
 Poeninae Alpes I 2 § 60.63
 Poenus dux IIII 20 § 4 Poeni IIII 6 § 25.32; 7 § 1.2.4.5.6; 8 § 1.2.6; 9 § 2.7.9.13.15; 10 § 3.6.8; 12 § 2; 14 § 1.9; 16 § 13; 18 § 1.7.13.15.17.18.19; 22 § 8
 poeta praecipuus (Vergilius) II 5 § 10 optimus (Lucanus) VI 1 § 29 eximius sed paganus (*Claudianus*) VII 35 § 21 poetarum commenta VI 17 § 8
 Pollentia VII 37 § 2
 Polybius IIII 20 § 6 Polybius Achius V 3 § 3
 Polymestor V 1 § 16
 Polynices I 12 § 9
 Polypercon III 23 § 22.30.33
 Pometia *uide* Suessa
 pompa III 15 § 5 pia pompa VII 39 § 8 pompae V 1 § 2 pompae triumphales III 21 § 8
 Pompaedius *uide* Popaedius
 Pompei obsessi ab exercitu Romano V 18 § 22
 Pompeianus (Strabonis) miles V 19 § 12 Pompeianus (Sexti) dux VI 18 § 21 Pompeiana (Magni patris) classis VI 15 § 28 Pompeiani (M. patris) VI 15 § 27 P. (Sexti) VI 18 § 22 Pompeiani (M. patris) duces VI 15 § 6

- (Q.) Pompeius consul [613] V 4 § 13
 Pompeius V 4 § 21
 Pompeius [*tr. pl.* 621] V 8 § 4
 Pompeius Bithynicus VI 15 § 28
 Cn. Pompeius (Magnus) V 1 § 16;
 20 § 5 VI 18 § 2 Pompeius
 Magnus VI 16 § 5 Pompeius V
 20 § 7; 21 § 11.13.14; 22 § 17;
 23 § 5.6.7.8.9.11.13.14 VI 4
 § 1.3.7; 5 § 13; 6 § 1.4 Cn.
 Pompeius VI 10 § 13 (procos.);
 13 § 1 (cos. 699) § 2; 14 § 3.4;
 15 § 1.4.9.11.18.19.20.22.23
 § 26.27.29.30.33; 16 § 8; *eius*
 soror, Memmii uxor V 23 § 12;
eius uxor (*Cornelia*) filiique VI
 15 § 28; *eius* nepotes filiaque
 Pompeia VI 16 § 5; *eius* filii
 (Cn. et Sex.) VI 16 § 6.7:
 Cn. (Sex. *Oros.*) Pompeius (Magnus)
 VI 16 § 9
 Sex. Pompeius (Magnus) VI 16 § 8
 (Cn. *Oros.*) Sex. Pompeius VI
 18 § 2.19 Pompeius VI 18 § 20
 § 25.26.27.29; 19 § 2; 20 § 6
 (*Pompeius*) Mena (Cn. Magni patris)
 libertus VI 18 § 25 Mena libertus
 Pompei VI 18 § 21; *alius liber-*
tus: Menecrates, *q. uide*
 (Q.) Pompeius (*Rufus tr. pl.* 654) V
 17 § 11
 Cn. Pompeius (*Strabo, Magni pater*)
 praetor V 18 § 10 cos. [665] § 18
 Cn. Pompeius V 18 § 17; 19
 § 10 Pompeius V 18 § 18.25
 § 26; 19 § 18, *idem fortasse*:
 Cn. Pompeius [*inter* 649 et 652]
 V 16 § 8
 Pompeius Trogius IIII 6 § 1.6 VII 27
 § 1 Pompeius historicus I 8 § 1
 Pompeius I 10 § 1.2 VII 34 § 5
 Pompeia *uide* Pompeius Magnus
 Numa Pompilius IIII 12 § 4 Numa
 III 8 § 2
pondus. ponderis enormitas IIII 20
 § 35
 pons publicius V 12 § 8 pons Rho-
 dani V 14 § 2.3 pons (Rheni)
 a Caesare factus VI 9 § 1 re-
 scissus VI 9 § 2
 Pontica Cappadocia I 15 § 1 Pontici
 maris regiones III 23 § 10
 pontifex VII 42 § 8 pontifex ma-
 ximus V 10 § 1 pontifices III
 4 § 5 V 18 § 27
 Pontius dux Samn. III 15 § 3; 22
 § 8.9
 pontus Euxinus *uide* Euxinus
 Pontus I 2 § 52 III 18 § 4 V 10
 § 2 VI 2 § 1; 4 § 9; 16 § 3
 VII 22 § 7; 24 § 1
 Popaedi (Poppaedi, Pompaedi)
 V 18 § 25
 Popilia [*al.* Oppia, Opimia, Pompilia]
 uirgo (Vestalis) II 8 § 13
 C. Popillius (Publius *Oros.*) Cassii
 consulis [647] legatus V 15 § 24
 M. Popillius Laenas. Mancinus con-
 sul [617] a Popilio (*sic*) apud
 Numantiam accepit exercitum V
 4 § 20
 populus *cf.* Deus; innumeri diuer-
 sarum gentium populi V 1 § 8
 populi V 22 § 7 VI 9 § 1; 21
 § 14 *alibi*
 M. Porcius Cato cos. [559] IIII 20
 § 12
 L. Porcius Cato cos. [665] V 18 § 18
 Porcius Cato cos. [665] V 18 § 24
 Porcius Cato 'praetor' [664] V
 18 § 17 Cato [*tr. pl.* 654] V
 17 § 11
 (M. *Porcius*) Cato (*Viticensis*) a Cu-
 rione Sicilia expulsus VI 15 § 7
 Cato sese occidit VI 16 § 4
 Porsenna II 5 § 3
 porta Collina IIII 2 § 8 V 20 § 9
 portae aereae II 6 § 10 p. Ca-
 spiae I 2 § 40 p. Caucasi I 2
 § 39
 portus VI 8 § 11 portus Carthaginis
 IIII 6 § 12 Drepani IIII 10
 § 3 Romae I 2 § 102.103 Ru-
 tupi I 2 § 76 portus (*metaph.*)
 V 1 § 11
 Porus III 19 § 3
 possessionum pretia VI 19 § 19
 possessor V 2 § 4
 (Sp.) Postumius (*Albinus*) cos. [433]
 III 15 § 3
 (L.) Postumius (*Albinus*) cos. [525]
 IIII 13 § 2 L. Postumius prae-
 tor [538] IIII 16 § 11
 L. Postumius (*Albinus*) in Hispania
 IIII 20 § 33
 A. Postumius Albinus cos. [603] IIII
 21 § 1
 (Sp.) Postumius (*Albinus*) cos. [644]
 V 15 § 7
 A. Postumius (*Albinus*) Postumii

- consulis [644] frater, apud Calamam uictus V 15 § 6 Postumius Albinus uir consularis [cos. 655], L. Sullae legatus, lapidibus occisus V 18 § 22
 Postumus tyrannus VII 22 § 10.11
 potestas tribunicia VI 20 § 7 potestates II 1 § 3 V 1 § 14 VI 20 § 2 potestates aerae IIII 5 § 8
 potio V 7 § 13.14
 praeceptores VII 3 § 6
 praeco III 2 § 3 V 12 § 5.6
 praedia VII 40 § 6
 praedones VII 25 § 3
 praefecti III 23 § 11 praefectus Pontii III 18 § 4 praefecti nauium IIII 1 § 1 praefecti V 18 § 26; 21 § 10 praefecti regis (Mithrid.) VI 2 § 17 praefecti (Orodis) VI 4 § 8 praefectus Mithridatis VI 5 § 2 praefectus VI 18 § 32 praefectus praetorio VII 11 § 1; 18 § 3; 25 § 6
 Praeneste V 21 § 8.10
 Praenestini III 3 § 5
 praenomen (Aelius) VII 13 § 5
 praesentia VI 1 § 20 VII 1 § 10
 praesens clades II 19 § 14 praesens concursatio Gothorum III 22 § 15 praesentium uexatio V 24 § 20 praesentia tempora II 19 § 12 praesentia III 14 § 9 IIII pr. § 2; 11 § 4
 praeses Palaestinae prouinciae (Pilatus) VII 4 § 5 praeses (Pilatus) VII 5 § 8 praesides VII 4 § 4
 Praesidas expugnauere Macedones III 19 § 4
 praesidatus officium VII 22 § 12
 praesidium VI 2 § 8; 19 § 15.16
 praesidia VI 19 § 14 VII 33 § 13 praesidia finium Romanorum VII 25 § 12 praesidia Romana VI 5 § 2 VII 9 § 2
 praeterita III 14 § 9 IIII pr. § 2 praeteritorum recordatio III 23 § 66 praeteritorum exempla IIII 5 § 11
 praetextatus admodum IIII 14 § 6
 praetor regius (Mithridatis) VI 2 § 16
 praetoriani milites VII 28 § 5
 praetorium *uide* praefectus praetorius uir VI 18 § 9 praetorii uiri VI 13 § 3 praetoria nauis VI 19 § 11; *cf.* cohors preces VI 1 § 27
 presbyter VII 18 § 7; 19 § 2; 28 § 23; 43 § 4 A 6 § 1; 7 § 6 presbyterorum consessus A 4 § 1
 presbyterium A 3 § 4
 pretio comparare IIII 9 § 1 pretio sollicitati IIII 16 § 14 pretio dato VI 16 § 4 pretia possessionum aliarumque rerum uenialium duplicia statuta sunt post captam Alexandriam VI 19 § 19 pretia in fisco rettulit IIII 18 § 5 pretia exigere VI 13 § 2
 primates (Gallorum) VI 8 § 18
 primipilaris V 21 § 3 VI 8 § 5
princeps. princeps Celticus V 8 § 1 princeps gentis Heluetiorum VI 7 § 3 princeps Treuerorum VI 10 § 10 principes ciuitatum III 14 § 1 principes (Asculi) V 18 § 26 urbium principes VI 2 § 8 principes Iudaeorum VI 6 § 4 VII 9 § 4 principes (Gallorum) VI 8 § 17
 principatus Caesaris VI 20 § 7
 Priscillianus A 1 § 5
 Priscus *uide* Tarquinius priuigna V 10 § 7
 Probus VII 24 § 2
 Procas II 2 § 3 4.5.9
 Procne I 11 § 3
 proconsul IIII 18 § 3 V 24 § 4 VI 10 § 13 VII 13 § 2 proconsule (*nomin.*) IIII 16 § 12.15; 17 § 4; 20 § 5.23 V 5 § 13; 13 § 2; 15 § 25; 16 § 1; 23 § 4 § 23 non pro consule sed pro consulibus V 23 § 8
 proconsulare imperium IIII 18 § 1
 Procopius tyrannus VII 32 § 4
 Proculus tyrannus VII 24 § 3
 procurator Iudaeae VII 6 § 14
 prodigium I 13 § 2 II 12 § 2 III 5 § 1 V 12 § 1; 15 § 20 prodigia I 8 § 3 IIII 4 § 1; 5 § 1; 13 § 12; 21 § 7 V 4 § 8.19; 18 § 9 VI 20 § 7 prodigia dira IIII 15 § 1 V 18 § 3
 profanus II 3 § 4
 professio fidei VII 6 § 8
 professor docendorum studiorum liberalium VII 30 § 3

- profluuium uentris VII 9 § 12; 12 § 8
 prolem sufficere IIII 1 § 3
 proletarii IIII 1 § 3
 promunturium I 2 § 81 promunturia I 2 § 94.99.103, *alibi*
 propagator Ecclesiae VII 34 § 3
 propheta A 19 § 6; 23 § 4; 24 § 1
 prophetae VI 20 § 7 VII 2 § 3; 3 § 8; 6 § 12; 10 § 6 A 30 § 10
 Propontis I 2 § 26.56
 propugnacula IIII 17 § 3
 proscribere V 21 § 5 VI 18 § 11 sq. quos Sulla proscripserat VI 2 § 21 Sex. Pompeius in proscriptorum numerum relatus VI 18 § 19 Tiberius proscripsit plurimos senatorum VII 4 § 8
 proscriptionis tabula (Sullae) V 21 § 3 proscriptio (Octauiani) VI 18 § 9 proscriptiones VII 25 § 8.13
 protectores Caligulae VII 5 § 9
 prouidentia *uide* Deus
 prouincia I 2 § 63—68.70.90.91; 7 § 3; 10 § 16 IIII 18 § 17 prouinciae I 2 § 86.106; 16 § 2 II 18 § 1 III 2 § 12; 20 § 2 V 4 § 1; 16 § 1 VII 9 § 10; 28 § 12 *alibi*, pr. occidentales A 12 § 1 prouinciae portio VI 21 § 2
 prouinciales VII 29 § 7
 prouisio *uide* Deus
 prunarum calor VII 31 § 3
 Prusa (sub Olympo) VI 2 § 23
 Prusias IIII 20 § 29
 psalmi VII 36 § 5
 Pseudophilippus IIII 22 § 9
 per pseudothyrum in Palatium refugiens VII 6 § 17 per ianuam egressus tamquam per pseudothyrum inducitur VII 29 § 3
 Psylli VI 19 § 18
 Ptolemaeus (*Lagi fil.*) IIII 23 § 7.20 § 23.35.36.39.41.47.49.54
 Ptolemaeus (*Ceraunus*) IIII 23 § 64 eius soror (*Arsinoe*) *ibid.*
 Ptolemaeus (*Philometor*) IIII 20 § 36
 Ptolemaeus (*Physcon*) V 10 § 6
 Ptolemaeus (*Dionysus*) adulescens Pompei interfecto V 1 § 16 VI 15 § 28 rex V 16 § 1.2
 Publicius clius V 12 § 7
 Publicius Malleolus V 16 § 23
 Publius *uide* Popillius
 puer quadripes *et q. s.* V 6 § 1 legenda pueris VI 17 § 8 pueri in camino tres A 12 § 2
 'pugio' libellus VII 5 § 10 strictis pugionibus VI 17 § 2
 pulices IIII pr. § 4.5
 pullarii augures IIII 22 § 3
 puluis V 15 § 11; 16 § 15
Punicum bellum primum narratur:
 IIII 7—11, *secundum* IIII 14—19, *tertium* IIII 22.23 bellum P. IIII 16 § 2 VI 21 § 25 b. P. (primum) IIII 8 § 1.3 IIII 9 § 3 bellum P. primum IIII 11 § 3; 12 § 7 bellum P. secundum IIII 12 § 7; 20 § 1; 23 § 1 bellum P. tertium IIII 22 § 1 IIII 23 § 7.8 bella Punica IIII 8 § 4; 23 § 68 IIII 6 § 1 Punica classis IIII 10 § 4 P. fraus IIII 7 § 9 Punicae naues IIII 10 § 7
 puniri homines propter peccata VI 22 § 11
 punitio I 1 § 11; 3 § 1 VII 27 § 9; 33 § 15 punitiois exemplum propositum multum ualet VI 11 § 30 punitioes I 1 § 12; 6 § 6
 Pupienus VII 19 § 2.3
 purpura I 19 § 1 VII 25 § 3.14; 28 § 20; 34 § 2; 38 § 5; 40 § 6; 42 § 5 purpurae IIII 6 § 8 VII 29 § 10
 purpuratus IIII 6 § 8 VII 25 § 9
 purpureae funes VII 7 § 3
 Pydna IIII 23 § 31
 pylae Armeniae I 2 § 40
 Pylaemenes Paphlagoniae rex Crassum aduersus Aristonicum adiuuit V 10 § 2
 Pylaemenes a Mithridate ex Paphlagonia pulsus VI 2 § 2
 pyra ardens I 19 § 1
 Pyrenaeus IIII 14 § 3; 18 § 1.17 VII 40 § 3.9 Pyrenaei Alpes VII 40 § 8 Pyrenaei montes IIII 14 § 3 Pyrenaei claustra VII 40 § 6 P. iugum VI 21 § 2 P. saltus I 2 § 73
 Pyrganio archipirata VI 3 § 5
 Pyrrhus rex Epiri IIII 23 § 54 IIII 6 § 33 Pyrrhus I 16 § 2 IIII 23 § 55.68 IIII pr. § 11; 1 § 5

- § 8.12.14.19.20.22.23; 2 § 3
§ 4.7; 3 § 1.4
- Pythicum oraculum VI 15 § 11.13
- Pythius *uide* Apollo
- Python serpens interfectus ab Apolline
VI 15 § 14
- Python *uide* Pithon
- Quadi VII 15 § 8; 22 § 7
- quadratum saxum IIII 22 § 5
- Quadratus, discipulus apostolorum,
Hadrianum instruxit VII 13 § 2
- quadrigae citae II 6 § 10
- quadrimanus puer V 6 § 1
- quadripes puer V 6 § 1
- quadro lapide structa VII 7 § 5 per
quadrum II 6 § 8
- quaestio cruentissima VII 10 § 6
- quaestio magna Romae acta V
15 § 25 in quaestione crudelis
V 12 § 10
- quaestores IIII 17 § 14 V 21 § 10
- querellae contra Christianos* VI 15
§ 12
- queruli nostri IIII pr. § 6
- Quinctilius et Quinctius *uide* Quint.
- Quinquegentiani VII 25 § 4.8
- Quintilius Varus VI 21 § 26.27
- Quintillus (*Claudi Gothici frater*)
VII 23 § 2
- Quintius Cincinnatus dictator [296]
II 12 § 7
- T. Quintius (*Cincinnatus*) Praene-
stinos uicit III 3 § 5
- Quintius Flaminius cos. [556] IIII
20 § 1 Flaminius procos. IIII
20 § 5
- T. Quintius (Q. Titius Oros.) Fla-
minius cos. [631] V 12 § 1
- T. Quintius (*Pennus Capit. Crisp.*)
dictator [393] III 6 § 2
- Quintius Lucullum obsedit (*Fiden-
tiae*) V 20 § 8
- Racilium *uide* Aracilium
- Radagaisus VII 37 § 4.12.13
- radii orientes I pr. § 11
- radix.* radices herbarum V 11 § 2
- Raetia I 2 § 60.62 VI 21 § 12 VII
22 § 1.7
- rana A 28 § 1 ranae I 10 § 10 III
23 § 36 VII 27 § 5
- raptus Helenae I 17 § 1
- raritas in spatiosis materia pauoris
II 19 § 11
- rates I 9 § 2
- ratio VI 1 § 2 ratione duce inlustrata
mens VI 1 § 1 nec ratio nec
locus postulat VI 20 § 4
- ratiocinatio VI 1 § 18 ubi r. deficit,
fides subuenit VI 1 § 4 ratio-
cinationes VI 1 § 25
- Rauenna VI 15 § 2 VII 22 § 7; 28
§ 8; 39 § 2
- Rauraci VI 7 § 5
- de recentibus conqueruntur IIII 6
§ 34
- rectores triginta Atheniensibus ordi-
nati II 17 § 2.5 rectores tre-
centi Thebanis praefecti III 14
§ 2
- redemptor *uide* Christus
- regia VI 15 § 29; 19 § 16
- Reginenses (*Bruttiorum*) IIII 3 § 4,
uidem:
- Regini II 14 § 4.6 IIII 3 § 5
- regio I 2 § 90 regiones caeli IIII
13 § 12
- Regium (*Lepidi*) V 22 § 17
- regius.* regium culmen VI 1 § 22
- regni unitas V 2 § 5 regna Ba-
bylonicum, Macedonicum, Afri-
canum, Romanum II 1 § 3 sqq.
VII 2 regna mutans Deus VI
1 § 5
- regulam tenens VI 2 § 14
- reguli Gallorum V 16 § 20
- Regulus *uide* Atilius
- religio I 11 § 2 II 8 § 8; 13 § 5
III 17 § 7 V 1 § 14 VII 29
§ 2 religio diuina atque hu-
mana III 23 § 65 religio electa
uel potius neglecta II 19 § 12
religio cognata (Jud. et Christ.)
VII 6 § 16 r. Aegypti II 8 § 2
religio nostra (*paganorum*) VII
26 § 3 religio mea V 2 § 1;
cf. Christianus
- religiosus V 4 § 11 VII 43 § 4
- remedia VI 5 § 6
- remiges III 1 § 14 VI 19 § 5
- Remi VI 11 § 12
- Remus II 4 § 1.3
- repromissiones dictae sunt Abrahae
VII 2 § 13
- repudium VI 19 § 4
- res gestae regum populorumque I 1 § 1
- respublica V 1 § 13 VII 36 § 1.3.5,
cf. Romanus
- rescripta VII 12 § 3

- retibus aureis piscari VII 7 § 3
reuerentia naturae V 19 § 15
rex magnus III 1 § 10 rex (Aegypti)
VI 16 § 1.2 rex Marius appellatus V 17 § 6 rex (Ariouistus)
VI 7 § 6 rex Vercingetorix praepoptatus VI 11 § 7 rex (*i. e. imp.*)
Carthag. III 6 § 10 rex (Tiberius) VII 4 § 7.10 rex (Commodus) VII 16 § 3 rex (Christus) VII 4 § 10 reges V 1 § 9 § 14 VI 1 § 21.24 plurimi terrarum reges VI 15 § 15 reges magni V 1 § 2; 10 § 2 reges Orientis VI 6 § 4; 15 § 18 r. multi (apud Pharsalum) VI 15 § 23 reges Gallorum V 16 § 20 reges Romanorum II 4 VI 1 § 6 VII 2 § 2 reges (*i. e. imp.*) Romani V 23 § 16 VII 28 § 27; 33 § 16; 15 § 6 reges uel iudices (Iudaeorum) A 30 § 10
Rhea Siluia II 2 § 3 Rhea VI 1 § 14
Rhenus I 2 § 52.63 VI 7 § 3.7; 8 § 23; 10 § 18; 21 § 14 VII 12 § 2; 29 § 15; 32 § 11; 38 § 4; 40 § 3
Rhipaei (Riphaei *codd.*) montes I 2 § 4.52 VII 2 § 5
Rhoasci I 2 § 5
Rhodanus I 2 § 66 V 14 § 2; 16 § 1 § 9 VI 7 § 5; 14 § 2 Rhodani flumen I 2 § 65
Rhodanus *cf.* Hamilcar
Rhodii VI 18 § 13
Rhodopaei montes V 23 § 17
Rhodos I 2 § 98 Rhodus I 7 § 2 III 16 § 12; 17 § 9 III 13 § 13 VII 9 § 10
Riphaei *uide* Rhipaei
ritus III 6 § 4 V 1 § 14; 4 § 11
robigo III 23 § 11 VI 22 § 2 robigo qua foris crassi, intus exesi sunt III 23 § 10 robigo fastus regii detrita VII 25 § 10
robur (carcer) V 12 § 9
rogatio de reditu Metelli Numidici V 17 § 11
rogus V 1 § 5
Roma I 2 § 102; 6 § 1.4 II 2 § 5 § 9; 3 § 3.6; 4 § 1; 5 § 1.4 § 10; 8 § 13; 12 § 1.2; 13 § 8; 19 § 3.5.6.9.13 III 1 § 1; 3 § 5; 4 § 1; 7 § 1; 11 § 1; 22 § 15 III 3 § 5.6; 4 § 1; 5 § 5 § 6; 6 § 1; 7 § 12; 8 § 9.15; 11 § 1.5.6; 12 § 6; 17 § 5.7 § 8.11; 18 § 1.17.18; 20 § 13 § 24.40; 23 § 9 V 1 § 3.13.16; 4 § 8; 6 § 1; 7 § 18; 8 § 1; 10 § 5; 15 § 5.20.24.25; 16 § 7.22; 18 § 15.28.29; 19 § 1 § 8; 22 § 3.4; 23 § 8; 24 § 14 VI 1 § 13; 2 § 11; 3 § 1; 6 § 4.6; 12 § 8; 14 § 2.4; 15 § 5; 16 § 3; 17 § 1.4.8; 18 § 1 § 17.19; 19 § 19; 20 § 7; 21 § 21 VII 1 § 8; 2 § 1.3.7.10; 5 § 4.5; 6 § 2.3.7.10.11.17; 7 § 4.7.10; 8 § 1.2.3.5.6.7; 9 § 3.11.14; 10 § 2; 10 § 2; 12 § 4.5; 14 § 2; 16 § 3; 17 § 6; 18 § 5; 20 § 2; 22 § 1; 23 § 5; 28 § 1.5.7.27; 29 § 11; 37 § 9.17; 39 § 1; 40 § 2; 42 § 12; 43 § 2; *cf.* urbs
Romania III 20 § 11 VII 43 § 5
Romanus VI 15 § 11 Romanus et Christianus V 2 § 3 census R. VI 22 § 6 ciuis R. (Christus) VI 22 § 8 populus Romanus I 6 § 3 III 20 § 27 V 8 § 4 status Romani mutatio VI 14 § 1 uigor R. III 23 § 9 amicitia Romana VI 16 § 1 conditio R. VII 2 § 1 fides et moderatio R. V 4 § 12 Romanae frontis pudor V 7 § 1 inquietudo R. III 18 § 1 inruptio R. VII 40 § 3 resp. Romana V 23 § 1 reip. R. moles II 6 § 14 seueritas R. III 3 § 3 uirtus R. I 16 § 4 II 19 § 2 uirtutis R. cura III 23 § 9 urbis Romanae episcopus VII 39 § 2 corpus R. VII 22 § 9 foedus R. I 16 § 2 imperium R. adsumpto pauperrimi status pastore fundauit Deus VI 1 § 5 imperium R. V 22 § 14 VI 14 § 3 VII 1 § 7 imperii Romani corpus V 22 § 7 nomen R. V 16 § 2 VI 1 § 14 VII 43 § 5 sq. regnum R. I 16 § 3 II 1 § 4—6 VII 2 § 4 sq. Romani I 12 § 3; 16 § 4; 17 § 3 II 3 § 5; 4 § 13 III 3 § 4; 20 § 11.13; 21 § 6 *et passim* Romanorum improbae laudis etiam de parri-
cidiis appetitus III 13 § 17

- Romani colendo deos emeruerunt fauorem deorum VI 1 § 13 Romani blasphemantes VII 5 § 1; 37 § 1 Romani (*uocat.*) V 5 § 1.11 ciues R. VI 1 § 8 per Asiam interfecti VI 2 § 2 imperatores Romani I 20 § 6 arces Romanae II 13 § 10 historiae R. II 2 § 4 prouinciae R. I 16 § 2 uictoriae R. V 1 § 1 uires R. II 4 § 12 Romana subicere III 15 § 1 iura R. III 8 § 5
- Romulus II 2 § 3.5; 4 § 1.2.3 V 16 § 24 VI 1 § 13, *cf.* VI 1 § 5
- Rostra V 19 § 23
- rostratae naues II 9 § 2 VI 2 § 24 VI 8 § 12; 19 § 6.8
- rotarum orbitae (in mari Rubro) I 10 § 17 (*similia refert Cosmas in Gallandii B. PP. 11 p. 461 A*)
- Roxane.* Roxa (*sic*) III 23 § 31
- Rubico VI 15 § 3
- Rubrum mare I 2 § 15.18.24.28.32 § 34; 4 § 2; 10 § 15 VI 19 § 13 VII 7 § 2; 27 § 15; *cf.* Erythraeus
- rudentes VI 8 § 13
- Rufinus VII 37 § 1
- rupes inuias igni ferroque rescindit III 14 § 4 rupes adustas dissoluere V 10 § 11
- Rupilius.* Rutilius (*sic*) consul [622] V 9 § 7
- ruralia instrumenta VI 10 § 3
- rus exercere V 7 § 11
- Rusiccada I 2 § 92
- rusticani VII 40 § 8 rusticani Syriae VII 22 § 12
- Rutilius (*Lupus*) consul [664] V 18 § 11
- P. Rutilius (*Nudus*)¹⁾ VI 2 § 13
- Rutilius (*Rufus*) condemnatus Zmyrnam commigravit V 17 § 12
- Rutilius *cf.* Rupilius
- Rutupi portus I 2 § 76
- Sabinus ager III 12 § 11 uir II 12 § 5 Sabini II 4 § 5; 5 § 4 III 22 § 11 VII 9 § 12 Sabini (*immo Samnites*) III 14 § 4 Sabinae raptae II 4 § 2
- Sabinus *cf.* Titurius
- Sabinus Vespasiani frater VII 8 § 7
- Sabinus Heracliani gener VII 42 § 11.14
- Sacraucaae I 2 § 43; *cf. etiam Lucianus Macrob. 15*
- sacerdotes I 8 § 7 VII 19 § 2 sacerdotes falsi I 8 § 8 sacerdotes (ecclesiae Hierosol.) A 1 § 1; 3 § 1; 7 § 3; 8 § 4; 33 § 6
- sacerdotium (Hierosol.) VI 6 § 4
- Sacra uia V 19 § 4
- sacra (paganorum) VII 1 § 11; 37 § 6 sq. s. praetermissa V 1 § 11 s. interdicta VI 1 § 23; 15 § 12
- sacrorum ritus V 1 § 14 sacra Aegyptiorum I 10 § 6 sacra Cerealia VI 5 § 1 s. crudelia Dianae Tauricae V 1 § 16
- sacramentum I pr. § 6 III 12 § 28 sacramentum militiae III 16 § 8 VII 6 § 7; 32 § 2 sacramentum (militiae) VII 4 § 17; 6 § 6; 34 § 9 s. iurationis II 5 § 7 III 23 § 66 s. Christi VII 33 § 7 s. Dominicum VI 20 § 3, *cf.* § 4, s. fidei VII 34 § 3 adhibita in s. euangelia III 23 § 67 sacramentis se obstringere I 21 § 4 sacramenta caelestia VII 36 § 8
- sacrificare idolis VII 12 § 3
- sacrificium III 21 § 6 sacrificia V 4 § 10 VII 37 § 10 sacrificia gentilium VII 5 § 7 s. sacrilega III 13 § 3
- sacrilegia III 6 § 4 V 4 § 11
- sacrilegus III 13 § 3 VII 32 § 2; 36 § 13
- Sacriportus V 20 § 6
- saeculares res VII 33 § 1
- saeculum.* sub fine saeculi I pr. § 15 saeculi conflictationes VII 43 § 19 saeculi mala I 12 § 1 saeculi uita VII 33 § 7 huic saeculo abstrahi VII 41 § 9 potentes saeculi uiri A 31 § 6 saecula I pr. § 10; 1 § 13 VI 1 § 16 s. magna III 12 § 9 saeculorum iudex I 6 § 1
- saetae pecudum VII 27 § 6

¹⁾ P. Rutilius Orosii *haud dubie idem est atque Νοῦδος apud Apianum Mithr. 71: Rutilius Nudus Pisonis cos. a. 696 socer memoratur ab Asconio p. 4, 20 ed. 1875; cf. Mommsenus Hist. Rom. l. V c. 2.*

- Safrim *vide* Saphrim
 sagitta I 4 § 3 III 19 § 10 sagittae
 III 20 § 25 VI 13 § 3; 19 § 1
 s. ueneno inlitae III 19 § 11
 sagittarum iactus II 8 § 9 sa-
 gittarum nubes VII 33 § 14
 sagittarii V 12 § 7
 sagulum VI 10 § 3
sagum. saga hoc est uestis maeroris
 V 18 § 15
 Saguntum III 14 § 1 VI 16 § 6
Salamis. Salaminam (*sic*) urbem
 Cypri VII 12 § 8
 Salassi Galli V 4 § 7
 Salinarum lacus I 2 § 90.92
 Salinator *vide* Liuius
 Sallustius Crispus VII 10 § 4 Sal-
 lustius VI 6 § 6; 15 § 8
 Salomon A 2 § 4; 2 $\frac{1}{2}$ § 5; 25 § 1;
 28 § 3
 Salonae V 23 § 23 VI 15 § 9
 saltus V 4 § 5 saltus aestiui et
 hiberni III 12 § 29 saltus Ca-
 labri III 4 § 2, *cf.* Pyrenaeus
 saluator *vide* Christus
 Salutis aedes III 4 § 1
 salus adnuntiata VI 1 § 8 salutis
 dona VI 1 § 8 in diebus salutis
 VII 5 § 4 salutis tuba VII 39
 § 9 salutis sinus VII 39 § 11
 salute (Christiana) securi V 22
 § 14
 Samarae promunturium I 2 § 14
 Samara pr. I 2 § 46
 Samaritae VII 17 § 3
 Samiramis I 4 § 4 II 2 § 1.5; 3
 § 1; 6 § 7
 Samnites III 8 § 1; 11 § 1; 15 § 2
 § 5.7.8.9; 21 § 1.4.5.6; 22
 § 1.2.6.10.12 V 18 § 5.8.10
 11.14.23 Samnitarum (*sic*) III
 22 § 8 Samnitium dux V 20
 § 9, *cf.* Sabini
 Samniticus III 15 § 10 Samniticum
 bellum III 8 § 1; 22 § 10
 Samnium III 15 § 7
 Samuhel A 30 § 10
 Samus VII 9 § 10
 sanctificatio A 24 § 2
 sanctitas A 32 § 7 sanctitatis cumu-
 lus A 32 § 11 sanctitatis tuae
 reuerentia VI 1 § 12
 sanctus Dei VII 3 § 6 sanctus
 Abraham VII 2 § 13 sanctus
 filius tuus I pr. § 12 sancta
 uictoria VII 35 § 9 sancti VI
 1 § 3 VII 15 § 4; 17 § 4; 21
 § 2; 22 § 3.5; 30 § 5; 33 § 3
 § 9.12; 36 § 13; 37 § 17 A 32
 § 11 sanctorum scripta A 23
 § 12 sanctorum locorum con-
 fugia II 19 § 14, *cf.* fides, sedes;
 sancte VII 14 § 1 A 18 § 5
 sandapila popularis VII 10 § 7
 sanguis e terra manare nisus III 5
 § 1 sanguine flumen effluxit
 III 13 § 12 sanguine scuta
 sudasse III 15 § 1 sanguis
 manuit VII 27 § 4 sanguis
 iustorum ad Deum clamans VII
 22 § 5 effusio sanguinis VII
 32 § 14 sanguinem hominum
 bibere I 4 § 2
 sanitas V 4 § 11
Saphrim. Safrim uicus I 2 § 43
 Sapores VII 22 § 4; 29 § 6; 31 § 1
 Saraceni I 2 § 24
 Sardanapallus I 12 § 2; 19 § 1 II
 2 § 2
 Sardes *vide* Sardis
 Sardinia I 2 § 66.92.101.103.104
 III 20 § 2 III 6 § 7; 11 § 2;
 12 § 2; 15 § 1; 16 § 20 VI 15
 § 7 VII 2 § 6
 Sardis III 16 § 5
 Sardum mare I 2 § 103 Sardi III
 7 § 11; 12 § 2; 16 § 20 VI 2
 § 8
 Sarmatae VI 21 § 14 VII 15 § 8;
 22 § 7; 25 § 12; 28 § 29; 32
 § 14
 Sarmaticus oceanus I 2 § 4
 sarmenta congesta V 20 § 3
 Sarnus (*immo* Arnus) redundans III
 15 § 2 Sarnus (*ex Vergilio*) III
 15 § 2
 Sarnus Gothorum dux VII 37 § 12
 satelles V 17 § 5 s. scelerum VI 2
 § 9 satellites II 17 § 5.10 III
 23 § 10 VII 27 § 5; 32 § 4 s.
 molitionum VII 38 § 6
 Satricum III 15 § 10
satum. sata VII 27 § 10
 Saturninus *cf.* Apuleius
 Saturninus (tyrannus) VII 24 § 3
 Saufeius cum Saturnino occisus V 17
 § 8.9
 Saul dux barbarus et paganus VII
 37 § 2
 Sauromatae VII 13 § 4

- Saxones VII 25 § 3; 32 § 10
 saxum mirae asperitatis et altitudinis
 III 19 § 2 saxum molare IIII 8 § 11 s. quadratum IIII 22 § 5 s. Tarpeium V 19 § 6 saxa in muros conuehere IIII 17 § 3 saxis reclines V 18 § 20 saxa fuligine obfuscata VI 2 § 17 saxa telaque VI 8 § 4 saxorum uolumina VI 11 § 25 saxa scissa VII 4 § 13
 scabies I 8 § 5; 10 § 2.11
 scaena fabulae tuae VII 26 § 3 scaena scelerum VII 38 § 5
 scaenicus *uide* ludus
 Scaeuola *uide* Mucius
 scalprum fabrile IIII 18 § 12
 scapha II 10 § 8 IIII 7 § 10 VI 15 § 34; 16 § 2
 sceleratus IIII 16 § 19 campus sceleratus (Romae) III 9 § 5
 Scena flumen (Hiberniae) I 2 § 81
 schola VII 29 § 10 in castris uelut in scholis exercuit V 7 § 4
 scindulae VI 11 § 26
 scintillae V 9 § 5
 sciniphes I 10 § 10 VII 27 § 6
 Scipio *uide* Caecilius, Cornelius
 Scolopetius I 15 § 1
 Scordisci cruentissimi V 23 § 18
 scorta V 10 § 8 scortorum greges I 19 § 1
 Scotti I 2 § 81.82
 scribae A 12 § 4
 Scribonianus *uide* Furius
 (C. Scribonius) Curio: *eius* in Macedonia successor Lucullus VI 3 § 4
 (C.) Scribonius (Curio) Dardanium superauit V 23 § 20 Curio Raennam ad Caesarem profectus est VI 15 § 2 Catonem Sicilia expulit VI 15 § 7 in Africam transgressus est VI 15 § 9
 Scribonius *cf.* Libo
 scriptor tragoediarum I 21 § 15
 scriptores III pr. § 1 actores scriptoresque I 1 § 6 scriptores ueteres IIII 1 § 12 scriptores proposuerunt sibi magis laudandi negotium IIII 5 § 10 scriptorum uarietas IIII 20 § 7 scriptorum lulentia V 15 § 2 scriptores rerum uel carminum VI 4 § 6
 scriptura (sancta) I 3 § 2 A 2 § 5; 15 § 1.5; 19 § 4; 21 § 9; 23 § 1; 32 § 5 scripturae sanctae
 I pr. § 15 I 2 § 19 A 21 § 9 scripturae A 22 § 5
 scutariorum tribunus VII 32 § 2
 scutum, scuta VII 35 § 18 sc. sanguine sudasse IIII 15 § 1 sc. supra capita contexta VI 7 § 8
 Scylaceus VI 18 § 22
 Scynus III 23 § 8
 Scythia I 10 § 19 VI 21 § 20 VII 37 § 5.9 Scythae I 2 § 45.47 14 § 1.2; 15 § 1; 19 § 2 II 7 § 1; 8 § 1.4; III 13 § 5.6; 18 § 4 VI 21 § 19
 Scythaeus (*sic*) III 23 § 13
 Scythia II 6 § 1; 7 § 2; 8 § 5 III 13 § 4; 18 § 1 V 4 § 12
 Scythicum mare I 2 § 47 Sc. barbaries I 4 § 2 Sc. gens III 13 § 7 Sc. iuopia III 13 § 7 Sc. bellum III 13 § 6 Scythicae gentes VII 34 § 5
 Sebastianus (tyrannus) VII 42 § 6
 Seboim I 5 § 6
 sebum VI 11 § 26
 secta VI 1 § 1.5
 secreta Caligulae VII 5 § 10
 Secundus *uide* Plinius
 securi percutere IIII 3 § 5 V 18 § 26 VI 6 § 4
 sedes mutare V 2 § 8 sacrae sedes VII 5 § 7 sedes sanctorum VII 39 § 11 sedes sanctae VII 39 § 7 sedes pauperes VII 22 § 7
 Sedicinus *uide* Sidicinus
 sedilia II 19 § 7
 seditio exercitus IIII 8 § 4 seditiones V 8 § 1.2; 10 § 10; 15 § 5 seditiones C. Gracchi V 12 § 4 seditiones (Saturnini) V 17 § 2 seditio in Hierosolymis exorta VII 6 § 14
 Seduni VI 8 § 1
 Segeda, Belgida (*sic*) Celtiberiae urbs V 23 § 11
 Segericus VII 43 § 9
 Segisama VI 21 § 3
 Segor I 5 § 6.7
 Selanus VII 4 § 6.8
 Seleucia Assyriae VII 12 § 2; 15 § 3
 Seleucia Isauriae VII 12 § 8
 Seleucus (*Nicator*) Antiochi filius III 23 § 10 Seleucus III 23 § 35 § 43.46.49.54.58.59.63
 Seleucus pirata VI 2 § 24 Seleucus archipirata VI 3 § 2

- Semiramis *uide* Sam.
 Sempronius Blaesus cos. [501] IIII 9 § 10
 T. (*immo* Ti.) Sempronius Gracchus cos. [516] IIII 11 § 10
 (Ti.) Sempronius Gracchus cos. [539] IIII 16 § 12 Sempronius Gracchus procos. [542] IIII 16 § 15
 Ti. Sempronius Gracchus in Hispania cv oppida ad deditionem coegit IIII 20 § 32 Gracchus praetor in Hispania cc oppida cepit IIII 20 § 33
 (Ti.) Gracchus tr. pl. V 8 § 3 Gracchus V 8 § 4; 9 § 1.2.3; 12 § 3.4
 C. Gracchus V 12 § 3.5 Gracchus V 12 § 5.6.7.8.9
Gracchi. Gracchorum seditioes V 8 § 1, eorum soror:
 Sempronia Africani uxor V 10 § 10
 P. (*immo* Ti.) Sempronius Longus cos. [536] IIII 14 § 3 Sempronius cos. [536] IIII 14 § 7
 T. (*immo* Ti.) Sempronius Longus cos. [560] IIII 20 § 15
 P. Sempronius (*Tuditanus*) cos. [550] IIII 18 § 18
 (C.) Sempronius Tuditanus in Hispania cit. interfectus IIII 20 § 10
 C. Sempronius Tuditanus cos. [625] V 10 § 9
 Sempronius (*Sophus*) cos. [486] IIII 4 § 5
 senuncia auri IIII 20 § 14
Sena. Cesena (*sic*) IIII 18 § 13
Sena flumen *uide* Scena
 senator p. R. VI 19 § 21 senatores II 19 § 7 V 20 § 1 VI 13 § 3; 15 § 23 VII 6 § 18; 7 § 8; 16 § 2 senatores (Carthag.) IIII 6 § 9.16
 senatorius ordo VII 5 § 10
 senatus indignatione motus, cur non sibi prius secundum morem delatum csset VII 4 § 6 ad senatum referre VII 4 § 5 senatus Aheniensium II 16 § 1 senatus Capuae IIII 17 § 12 senatus (Carthag.) IIII 19 § 4
 senes uix centum (Lacedaemonii) III 2 § 13
 Senones *cf.* Galli
 Senones (*Galliae Lugdun. ciuitas*) VII 29 § 13
 C. Sentius praetor V 18 § 30
 septentrio I 2 § 3 *et passim* septentrionem regno iungere I 14 § 1 septentrio ultimus I 4 § 2 septentrionis copiositas V 2 § 3 septentrionis gentes V 23 § 1
 Septimius *uide* Seuerus
 sepulchrum dirutum IIII 19 § 1 sepulchrum Lutatorum (trans Tiberim) V 21 § 7
 sepultura III 18 § 3 sepultura communi caruit VII 8 § 8; 33 § 15
 Sequani VI 7 § 6; 18 § 7
 Serenus *uide* Granius
 Seres III 23 § 11
 Sergius (*praen.*) *pro* Seruius IIII 21 § 3
 Sericus oceanus I 2 § 14.47 Sericum ferrum VI 13 § 2
 serpens mirae magnitudinis ad flumen Bagradam occisa IIII 8 § 10— § 15 serpentis dentes VI 17 § 7 serpentis morsu tacta VI 19 § 18 serpentes VII 33 § 2 serpentum uenena Psylli exsugere solent VI 19 § 18 serpentes (Pelagius et Caelestius) A 1 § 6; 2 § 2
 Sertorianum bellum V 24 § 18
 Sertorius V 19 § 9.10; 20 § 1; 21 § 3; 22 § 8; 23 § 2.3.6.7.9.11 § 12.13.15; 24 § 16.18 VI 2 § 12; 8 § 21
 Seruilius *uide* Fabius
 seruilis tumultus in metallis Atheniensium V 9 § 5 seruile bellum V 6 § 3; 9 § 4; 24 § 11 seruilia bella V 1 § 1; 24 § 9
 Seruilius cos. [291] II 12 § 3
 Q. Seruilius (*Ahala*) cos. [389] III 4 § 1
 Seruilius Caepio cos. [501] IIII 9 § 10
 Cn. Seruilius Caepio (*idem ut uid. qui cos. a. 613*) seruos oppressit¹⁾ V 9 § 4
 Q. *Seruilius Caepio*. Caepio procos. capta Tolosa aurum et argentum

¹⁾ *cf. supra ad* Q. Caecilius Metellus.

- e templo Apollinis sustulit V 15 § 25 Q. Caepio procos. aduersus Cimbros et Teutonas missus V 16 § 1
- Q. *Seruilius Caepio*. Caepio a Vestinis et Marsis trucidatus V 18 § 4
- P. *Seruilius (Vatia) cos.* [675] V 22 § 1 P. *Seruilius ex consule* V 23 § 21 *Isaurici nomen adsumpsit* V 23 § 22
- Seruilius cf. Glaucia*
seruitio addicere I 8 § 13 *seruitia concitare* III 6 § 17
seruitus detersa III 20 § 3
- C. *Seruius (Seruilius ut uid.) praetor, Asculi occisus* V 18 § 8
- Seruius cf. Tullius*
seruulus II 10 § 10 VII 40 § 6
seruus prodens V 19 § 6 *seruus nequam* A 30 § 2.5 *serui* I 21 § 7 V 9 § 4—8 VI 1 § 26; 18 § 7.33 *serui fugitiui* II 12 § 5 *serui coniurarunt* III 7 § 12 *serui sacramento militiae adacti* III 16 § 8 *serui apud Delon intumescens* V 9 § 5 *serui sollicitati ad arma* V 19 § 5 *seruorum manu regnum Africae adfectans* V 20 § 3 *seruorum manus* VI 15 § 10 *seruorum xxx dominis restituit Caesar Aug.* VI 20 § 6 *serui per Caesarem (Aug.) dominis restituti* VI 20 § 7 *seruorum copiae Vrbe trusae* VII 3 § 6 *serui rebelles* VII 5 § 4, *cf. Christus, Deus*
- sestertius. centies centena milia sestertium annua* VII 7 § 8
- Seuerus (Septimius Seuerus)* VII 16 § 6; 17 § 1.5.7 *Seuerus persecutor* VII 17 § 4; 27 § 8
- Seuerus (Fl. Val.) Caesar* VII 25 § 16 28 § 7 *Seuerus* VII 28 § 8.11
- Sextilia uirgo Vestalis* III 2 § 8
kalendis Sextilibus VI 19 § 16
- Sibi (aut Sibae)* III 19 § 6
- Sibylla* III 5 § 8 VI 15 § 13
- Sibyllini libri* III 22 § 5 III 5 § 7
- Sibyrtius. Sibyrti (dat.)* III 23 § 13
- siccitas* II 13 § 9 III 4 § 2 *siccitas (Orosii aetate)* III 17 § 10
- Sicilia* I 2 § 92.99.100 II 14 § 1 § 4.7.8.11.13.17.19; 15 § 1; 16 § 6; 17 § 4; 18 § 6 III 20 § 2 III 1 § 23; 2 § 3; 6 § 7.10.23.28.33; 7 § 1.4; 8 § 1.5.6.16; 9 § 13; 10 § 5.6; 11 § 2; 14 § 7; 17 § 1; 18 § 2; 20 § 30 V 6 § 2.3.5; 9 § 4.6; 21 § 11; 24 § 16 VI 3 § 5; 15 § 7.9; 18 § 19.27.32; 20 § 6 VII 2 § 6; 5 § 4; 43 § 12 A 3 § 5 S. nunc pace fruitur II 14 § 2.3
- Siciliensis* V 9 § 5
- Siculum* I 20 § 1 *Siculum mare* I 2 § 90 *bellum* VI 18 § 2 *Siculi* I 20 § 6 III 6 § 23; 9 § 13
- Sicyon. Sicyonam* III 23 § 15
- Sidicinus. Sedicinus ager* III 17 § 2 *Sedicini* III 8 § 1
- siderare. siderata* VI milia uirorum V 19 § 18
- Sidon. Sidonem* VII 25 § 14 *Sidonam* III 7 § 8
- signifer* VII 36 § 9
- signum. signa in caelo* VI 20 § 7 *signa Pyrrhi et Romanorum amissa* III 1 § 22 *signa Romana sub Mithridate sublata a Bosporanis recuperauit Agrippa* VI 21 § 28 *signa Romana Crasso interfecto ablata Parthi ad Caesarem remiserunt* VI 21 § 29 *signa conuelli non potuerunt* VII 6 § 7 *signa legionum* VII 8 § 2
- Silaces. Silacea (abl.)* VI 13 § 3
- Silari fluminis caput* V 24 § 6
- silua* I 12 § 1 *siluae* VI 9 § 7.9; 10 § 15.19; 21 § 6, *cf. Arduenna*
- Siluanus* VII 29 § 14.15
- Silua uide Rhea*
- simulacra* III 14 § 6 V 3 § 7 *simulacrorum modo rigere* II 19 § 7 *simulacrum imperii inane* VII 42 § 9
- Sinope* I 15 § 6 VI 2 § 24; 3 § 2
- Sinuessa* V 9 § 4
- Sion* A 1 § 6
- Sirmium* VII 23 § 1; 24 § 3; 34 § 2
- Sitifensis uide Mauretania*
- sitis* VII 15 § 8.11
- Smyrn. uide Zmyrn.*
- sociale bellum* II 14 § 16 V 10 § 9; 18 § 1.14.15; 19 § 1.3; 24 § 12

- bellum sociale Italicum V 22 § 2
socialia bella V 1 § 1; 22 § 6.8;
24 § 9
socii V 22 § 9.10 socii nauales con-
iurarunt IIII 7 § 12
Socrates ille clarissimus philoso-
phorum II 17 § 16
Sodoma I 5 § 6; 6 § 1.6 VII 39 § 2
Sogdiani III 23 § 13
sol V 16 § 15 solis ardor I 2 § 86
sol per deuia transuectus I 10 § 19
sol oriens III 8 § 8 sol pugnasse
cum luna uisus est IIII 15 § 1
solis orbis minui uisus est IIII
15 § 1 sol obiectus globo col-
loris aurei V 18 § 6 orbem
solis circulus ambiit VI 20 § 5
sol obscuratus VII 4 § 14
Solon V 16 § 24 Solonis leges II
13 § 1
somnia VI 18 § 15 somniorum
intellegentia I 8 § 3
Sontiates VI 8 § 19 oppidum Son-
tiatum VI 8 § 20
sonum uocis augere I 20 § 3
Sophocles scriptor tragoediarum I 21
§ 15
Sopithes *uide* Cofides
sors perplexa (oraculi Pythici) VI
15 § 11 sortes VII 9 § 2
Sothimus V 18 § 30
spado VI 3 § 2 VII 11 § 1
Sparta I 21 § 5.12 III 1 § 12.18
Spartacus V 22 § 8; 24 § 1.2.4.6.7
Spartanus exercitus II 16 § 4 Spar-
tanum regnum IIII 2 § 7 Spar-
tani I 12 § 7; 21 § 12.14.15
§ 16 II 9 § 3.6.7.9; 15 § 2;
16 § 3.5; 17 § 1.2 III 1 § 14.15
§ 22; 13 § 2; 18 § 1
spectaculum theatri IIII 1 § 1
spectatores VII 22 § 6
specula I 1 § 16 specula montis III
23 § 2
specus III 5 § 2 ab uno monte di-
uersis specubus exoriuntur flu-
mina duo VI 4 § 7 uates (Py-
thia) in specum descendere adacta
VI 15 § 11
spelunca VI 2 § 22
spicae cruentae IIII 15 § 1
spicula III 20 § 7 VII 35 § 17
spina serpentis IIII 8 § 11.14 spinae
rigor (uermis) IIII 8 § 13 spinae
curuatura (serpentis) IIII 8 § 13
spiritus sanctus A 2 § 6; 10 § 5;
16 § 10; 17 § 9; 23 § 2; 24
§ 1; 29 § 9 spiritus (sanctus)
consolator A 11 § 1
spiritus uanissimus Delphicus IIII 1
§ 7
spolia IIII 8 § 9
spongia V 15 § 17
squamae VI 7 § 9 squamarum cra-
tes IIII 8 § 11 squamae ser-
pentis IIII 8 § 12 squamarum
ungulae IIII 8 § 13
stabula V 18 § 9
Stacantor III 23 § 13
stadia II 6 § 9 III 16 § 5
stagnum ignis aeterni VII 27 § 16
Stagnum (mare) IIII 22 § 6
Statantor III 23 § 13
Statilius Taurus VI 18 § 21
statio regis VI 2 § 10
statua aurea VII 23 § 1 statuae
V 3 § 7 VII 5 § 7
status Romanus IIII 16 § 4
statuta arcana II 3 § 4
stellas diurnis horis fulsisse VII 4 § 15
Stephanus (*protomartyr*) A 8 § 2
sterilitas agrorum I 8 § 4 s. fructu-
um II 1 § 1
Sthenelas I 11 § 1
stilicidium clei IIII 12 § 8
Stilico comes VII 38 § 1 Stilico
VII 37 § 1; 38 § 5; 40 § 3
stipatores regis III 23 § 10
stipendium VII 41 § 5 stipendium
publicum V 18 § 26 stipendii
causa in Forum sollicitare V 19
§ 24 st. frumenti V 18 § 27
stipendia VII 35 § 4 stipendia
domesticae uoluptatis III 2 § 14
stipes informis V 17 § 5 stipites
terminorum indices V 12 § 2
stipis accipiendae I 8 § 12
stipula. ut ignis in stipula eadem
celeritate, qua exarsit, euanuit
V 22 § 18
stirpes arborum IIII 4 § 4
stiua II 12 § 8
Stoichades insulae I 2 § 66
strangulare V 16 § 18 VII 35 § 10;
36 § 11
strata. tabescentia in stratis (Romae)
cadauera V 4 § 9
Stratonice V 10 § 5
stratum. strata mollissima IIII pr.
§ 7 strata IIII pr. § 8.9

- straturae (equorum) V 15 § 21
 structurae II 19 § 15
 studia liberalia VII 30 § 3
 stuppa III 2 § 5
 stuprum V 15 § 22 VI 1 § 14 stupra
 I 4 § 7; 12 § 8; V 24 § 3
 Subagrae (sic) III 19 § 6
 sublicius pons V 12 § 8
 suboles I 14 § 4 primitiua suboles
 I 10 § 13
 subsellii fragmentum V 9 § 2 sub-
 sellia ludis poni prohibuerit III
 21 § 4 subselliorum fragmenta
 III 22 § 8 V 9 § 1 VI 17
 § 3
 subsolanus I 2 § 100
 Subentana (i. q. Tripolitana) pro-
 uincia I 2 § 90
 Subuentani I 2 § 100
 suci noxii VI 5 § 6
 Suebi I 2 § 53 III 20 § 9 VI 7 § 7;
 9 § 1; 21 § 16 VII 15 § 8; 38
 § 3; 40 § 3; 41 § 8; 43 § 14
 Suessa Pometiaque (sic) II 4 § 12
 Suessanus ager III 17 § 2
Suessiones. *Suessones* VI 7 § 12
 Suetonius Tranquillus VI 7 § 2 VII
 3 § 5; 6 § 10 Suetonius VI 21
 § 25 VII 6 § 15; 9 § 3.7
 Sugambri VI 9 § 1 Sygambri VI 21
 § 16
 Sulcamum *uide* Vscana
 Sulla legatus (ad Bocchum) V 15
 § 18 Sulla [*L. Caesaris* cos.
 664 legatus] V 18 § 16 L. Sulla
 V 18 § 22 Sulla consul [*immo*
legatus Catonis cos. 665] V 18
 § 23 Sulla consul [666] V 19
 § 3 Sullae consulatus VI 2 § 5
 Sulla primus tabulam proscripti-
 onis induxit V 21 § 3 Sulla
 dictator creatus [672] V 21 § 12
 Sulla priuatus [675] V 22 § 1
 Sulla mortuus V 22 § 16 Sulla
 V 19 § 4.5; 20 § 1.2.5.6.9;
 21 § 1.2.7.10; 23 § 2 VI 2 § 7
 § 9.11.12.21; *eius filius*:
 Faustus Sulla occisus Caesaris iussu
 VI 16 § 5
 Sullanus dux V 22 § 16 Sullana
 clades V 24 § 15 S. crudelitas
 V 22 § 18 S. dilaceratio VI 14
 § 3 S. pars V 20 § 2; 21 § 1
 VI 2 § 11 bellum ciuile Sullanum
 V 22 § 2 S. bellum V 24
 § 15 Sullanae cohortes V 19
 § 5
 Sulmo VI 15 § 4
 sulphur I 5 § 9
 Sulpicius [*Ser. Sulp. Galba?*] legatus
 Pompeii (in bello Marsico) V 18
 § 25
 P. Sulpicius (*Galba*) cos. [543] III
 17 § 2
 'Sergius' (*Sulpicius*) Galba praetor
 [603] III 21 § 3.10
 (*Ser. Sulpicius*) Galba a Caesare cum
 legione XII ad Veragros Sedu-
 nosque missus VI 8 § 1.4
 (*Sulpicius*) Galba (*historicus*) V 23
 § 9
 (*Ser. Sulpicius*) Galba imp. VII 7
 § 13; 8 § 1.3.6
 C. Sulpicius (*Peticus*) dict. [396] III
 6 § 2
 (P.) Sulpicius (*Rufus*) Marii collega
 [*immo tr. pl.*] V 19 § 6
 superbia malorum initium VI 17 § 9
 superbiae poena VI 17 § 10
 Superbus *uide* Tarquinius
 superstitio II 19 § 15 III 13 § 2
 VI 1 § 7.17.20
 supplicia I 10 § 14
 Surenas VI 13 § 3.4
 Susanna A 8 § 5; 11 § 3
 Susiana gens III 23 § 8
 suspendium III 5 § 9 V 14 § 6; 16
 § 13
 Sutrini III 3 § 4
 Sygambri *uide* Sugambri
 syllabae litterarum VII 29 § 10
 symboli II 10 § 2
 synagoga VII 27 § 3
 synodus Africana A 4 § 5; 19 § 4
 Syphax III 18 § 20.21
 Syracusae II 15 § 1 III 1 § 23; 6
 § 23.24; 17 § 1
 Syracusanus II 16 § 6; 17 § 9 III
 1 § 23; 7 § 1; 17 § 1 portus
 S. VI 3 § 5 ciuitas S. I 2 § 99
 Syracusanum mare II 14 § 21
 classis S. II 14 § 7 Syracusani
 II 14 § 7.9.10.13.16 III 7 § 2
 Syria I 2 § 3.24.25.26.96 III 16
 § 11; 17 § 9; 23 § 7 III 20
 § 12 VI 4 § 9; 13 § 5; 16 § 3;
 18 § 13.23.24; 19 § 6.14.21
 VII 3 § 4; 6 § 12; 7 § 12; 8
 § 3; 9 § 2.3; 15 § 2; 17 § 2.5
 § 6; 22 § 7.12; 23 § 4; 25 § 14

- Syria coele VI 6 § 1 Syria Palaestina I 2 § 27
 Syrium mare I 2 § 96
 Syrtes III 9 § 10 Syrtes maiores I 2 § 89.90 Syrtes minores I 2 § 90.92.100

 tabellae ceratae II 9 § 1 tabellae scriptae et post cera superlitae III 6 § 22
 taberna meritoria VI 18 § 34; 20 § 6.7
 tabes II 12 § 3 III 4 § 3
 tabulae legum XII II 13 § 5 tabulae confixae V 14 § 2 tabula proscriptionis V 21 § 3.5 VI 18 § 10 tabulae (proscriptionis) V 21 § 5 tabulae interficiendorum (*proscriptionis*) V 22 § 13
 tabulata nauium V 10 § 11
 Tacitus (Aug.) VII 24 § 1; 27 § 12 Tacitus *cf.* Cornelius
 Tagus III 21 § 10 V 4 § 2
 talenta argenti D III 1 § 7 talenta argenti III 7 § 3; 9 § 9 talenta Euboica III 11 § 2
 Tamesis VI 9 § 6
 Tanais I 2 § 4.49.52 III 18 § 7
 Tantalus I 12 § 3.4.5
 Taprobane I 2 § 13.16
 Tarentinus Iuppiter III 1 § 14 Tarentini III 1 § 1.4.5; 3 § 1; 5 § 2
 Tarentum III 1 § 2.6; 18 § 5
 Tarpeium saxum V 19 § 6
 Tarquinienses II 5 § 2
 Tarquiniorum regum dominatio II 2 § 9
 Tarquinius Priscus II 4 § 11
 Tarquinius Superbus II 4 § 12; 6 § 1 Superbus II 5 § 2
 Tarquinius (Arruns) II 5 § 3
 Tarraco. Tarraconem VI 21 § 19 Tarraconem nostram VII 22 § 8 Tarraconam I 2 § 104
 Tarsus III 16 § 5; 17 § 1 VII 24 § 1 Tharsus VII 28 § 17
 Titus Tadius II 4 § 6
 Taurica Diana V 1 § 16
 Tauromenitani I 2 § 100
 Tauromenium V 9 § 7 VI 18 § 27
 Taurus (mons) I 2 § 20.25.37.38.44 III 16 § 5; 17 § 9 V 23 § 22 VI 18 § 32
 Taurus *cf.* Statilius
 taurus aeneus I 20 § 3
 Taxiles III 23 § 11
 Teanum (*immo* Aternum *ut uid.*) flumen V 18 § 25
 Telchises I 7 § 1.2
 Telesinus V 21 § 8
 teli impetus V 15 § 12 tela focus flammata VI 10 § 4 telorum nimbus V 15 § 11
 temones subrecti V 16 § 18
 temperies I 2 § 81 III 4 § 2
 tempestas III 1 § 10 III 1 § 17; 17 § 6 tempestatum suffragium V 15 § 15, *cf.* Ind. V
 templum Iouis III 1 § 14 templum (Salomonis) A 24 § 3 sqq. templum Hierosol. VI 6 § 2; 13 § 1; 18 § 24 VII 9 § 4—6 templa III 14 § 6 t. claudi iusserunt impp. Christiani VI 1 § 23 templorum restituito VII 38 § 6
tempus. hoc tempore I 6 § 5 temporis praesentis status I 17 § 3 t. huius motus II 19 § 4 tempora V 1 § 3; 5 § 5; 18 § 29; 22 § 5; 24 § 9 VI 5 § 11; 12 § 7 t. Orbis II 12 § 1 t. haec III 2 § 12 V 22 § 5.10.12 t. nostra V 1 § 11; 5 § 16; 11 § 6 t. nostrorum bona V 2 § 7 t. futura, praesentia, praeterita II 11 § 10 t. praeterita praesentiaque V 1 § 13 t. praesentia VII 37 § 7 non tempora tunc fuisse tranquilliora III 16 § 21 tempora felicitatis loco adscribere V 5 § 14 in ultimo temporum positi III 5 § 12; *cf.* Christianus, Deus
 Tencteri VI 21 § 15
 tenebrae I 10 § 12 VII 27 § 12
 Tenedos I 2 § 98
 tentoria III 17 § 6
 P. (*immo* C.) Terentius Varro consul [538] III 16 § 1 Varro consul [538] III 16 § 1.3 Varro Pauli collega [538] V 5 § 7 Varro V 5 § 11
 M. (*Terentius*) Varro (*Reatinus*) dux Pompeianus in Hispania VI 15 § 6.7
 Terentius, qui postea comicus III 19 § 6
 Tereus I 11 § 3

- termini Alexandri Magni I 2 § 5
terminorum indices stipites V
12 § 2
- terra dissiilit III 5 § 1 terrae hi-
atus V 18 § 5 terra tremuit
III 3 § 2 IIII 4 § 5 terrae
motus I pr. § 10 II 13 § 8; 18
§ 6 III. 3 § 1.2; 19 § 2; 23
§ 57 IIII 13 § 13; 15 § 6 VI
5 § 1 VII 4 § 13.18; 7 § 13;
9 § 11; 12 § 5; 25 § 14; 27
§ 6; 29 § 5; 32 § 5 terrae
propriae VI 7 § 5 terrarum
sinus VI 8 § 10 terram uolun-
tariam unusquisque se praebeat
Deo A 33 § 1
- Tertullus consul umbratilis [*p. Chr.*
410] VII 42 § 8
- testarum fragmenta V 18 § 5 testae
feruentes VI 10 § 4
- testes falsi A 8 § 2; 11 § 3
- testudo scutorum IIII 8 § 11 VI 7
§ 9
- Tetricus VII 22 § 12; 23 § 5
- Teutobodus V 16 § 12
- Teutones V 16 § 1.9.14
- Teutonicum bellum V 17 § 1
- textrinum (Cleopatrae) VI 19 § 21
- Tezaga urbs IIII 22 § 8
- Thalestris*. Halestris III 18 § 5
- Thamyris II 7 § 1.4
- Thapsus VI 16 § 3
- theatrum III 2 § 12 IIII 21 § 9
theatri spectaculum IIII 1 § 1
theatrum lapideum IIII 21 § 4
theatra IIII 21 § 6.7 VII 7 § 1
- Thebae II 17 § 8
- Thebais*. Thebaidam (*sic*) VII 12 § 7
- Thebani I 12 § 7; 21 § 13 III 1
§ 16.17.18.20; 2 § 2.4.5.6.7
§ 8.11; 12 § 2.12.13.14; 14
§ 1; 16 § 2
- Themiscyrii campi I 2 § 25; 15 § 1
- Themistocles II 10 § 1.4
- Theodora Constantii uxor VII 25
§ 5
- Theodosia urbs I 2 § 5
- Theodosius comes Theodosii (*I.*) pater
VII 33 § 6 sq.
- Theodosius (*I.*) VII 33 § 6; 34 § 2
§ 5.7.8.9.10; 35 § 1.4.5.9
(filiusque Honorius) § 12.14.19
§ 23; 36 § 2.5 Th. imp. senior
VII 37 § 1 Th. princeps VII
40 § 2; uirum inlustris sub
- Theodosio [*I. ut uid.*] militiae
VII 43 § 4
- Theodosius (*II.*) Arcadii filius VII
36 § 1 *bis*
- Thera VII 6 § 13
- Theramenes II 17 § 7
- Therasia VII 6 § 13
- Thermodon amnis I 15 § 1
- Thermopylae II 9 § 3 III 12 § 15
§ 16.23.27 IIII 20 § 20 V 3
§ 2
- thesauri regii V 15 § 6.8 VI 15
§ 29; 19 § 3
- Theseus I 15 § 8.9
- Thessalia I 9 § 1 III 12 § 6.21; 16
§ 2 IIII 1 § 6 VI 15 § 22.29
- Thessalonice mater Antipatri III 23
§ 50
- Thessalonicensis A 28 § 8
- Thessalus*. Thessali I 13 § 3.4 III
12 § 6.7.8.14.25.26
- Theueste VII 36 § 6
- C. Thoranius VI 18 § 9
- Thracia I 2 § 55.56.57 III 12 § 21
§ 22; 23 § 10 V 1 § 16 VII 9
§ 10; 33 § 11.13; 34 § 2 Thra-
ciae VII 34 § 9
- Thraex V 10 § 3 Thrax (gladiator)
V 24 § 1 Thraces I 18 § 2
III 16 § 2; 23 § 52 IIII 20 § 5
§ 36 V 18 § 30; 21 § 14
- Thrasylbulus II 17 § 9.11.12
- Thyatiram (*sic*) VI 2 § 11
- Thyestes I 12 § 8
- Thyle insula I 2 § 79
- thymiama A 2 § 1
- Thyresus, Celticus princeps V 8
§ 1 *bis*
- tiara VI 3 § 7
- Tiberis IIII 11 § 6 V 9 § 3; 20 § 4;
21 § 7 VI 18 § 34 VII 8 § 8
- Tiberius priuignus Caesaris VI 21
§ 23 Tiberius Caesar VII 4
§ 1 sqq. Tiberius VII 32 § 12
- Tiberius *cf.* Claudius
- Ticinus IIII 14 § 6
- Tigranes VI 3 § 6.7; 4 § 8
- Tigranocerta VI 3 § 6
- Tigris I 2 § 17.20.40 sq. VI 3 § 6
VII 12 § 2; 24 § 4
- Tigurini V 15 § 23.24; 16 § 1.9
§ 13 VI 14 § 2
- Tingitana *uide* Mauretania
- Tiresus *uide* Thyresus
- tiro V 18 § 12

- Tissafernes praefectus Lydiae II 15 § 4.6.8; 16 § 9
 Tissafernes (Tisaf. *PR*) Artaxerxis praefectus III 1 § 6.7
 Titius dux Antonianus VI 19 § 2
 Titius *vide* Quintius
 titulus IIII 1 § 14 omnibus paene antiquorum titulis praeferenda victoria VII 15 § 10
 Titurius Sabinus Caesaris legatus VI 8 § 18 Sabinus VI 10 § 1.17
 Titus VII 3 § 8; 9 § 3.4.6.8.13—§ 15; 10 § 1; 19 § 4
 Tleptolemus III 23 § 13
 Tobias I pr. § 7
 toga V 18 § 15.17
 togatus V 12 § 6
 Tolenus fluuius V 18 § 13
 Tolosa V 15 § 25
 tormenta VI 1 § 22; 8 § 17 VII 7 § 8; 10 § 6; 22 § 3; 30 § 2
 Torquatus *vide* Manlius
 torrens VI 8 § 2 torrentis cursus IIII 11 § 7 torrentes V 6 § 2 torrentes ignei V 13 § 3 torrentes flammaram VII 9 § 14 t. sanguinis V 24 § 12
 trabeae V 4 § 4
 trabes aeneae II 19 § 15
 tragicus habitus VII 7 § 6
 tragoediae I 21 § 15
tragoedus. *tragoedi* VII 7 § 1
 Traianus VII 11 § 1; 12 § 1 sqq. 13 § 1; 27 § 6; 34 § 2
 Tralliani VI 2 § 8
 Tranquillus *vide* Suetonius
 Transalpinus *vide* Gallia
 transfugae IIII 23 § 4 VII 6 § 9
 Trasumennus lacus IIII 15 § 5.6.7; 18 § 13
Trebia. Treuia IIII 14 § 7
 Trebonius a Caesare cum tribus legionibus apud Massiliam relictus VI 15 § 6 Tr. unus ex interfecto-ribus Caesaris a Dolabella Zmyrnae interfectus VI 18 § 6
 Treueri VI 10 § 1.16.18 Treuerorum princeps VI 10 § 10
 Triballi III 13 § 8
 Triboci VI 7 § 7
 tribunalia (in Foro) VI 17 § 3
 tribunatus VII 32 § 3
 tribunicia potestas VI 18 § 34; 20 § 7
 tribunus VI 8 § 5 tribunus plebi (*etc*) IIII 20 § 14 V 8 § 3 bis; 9 § 1; 12 § 3.5; 15 § 24; 17 § 4.10.11; 18 § 2 tr. scutari-orum VII 32 § 2 tribunus [*et notarius*, p. *Chr.* 413] VII 42 § 16 tribuni militum III 22 § 14 tribuni plebis VI 15 § 2 *et passim* tribuni V 21 § 10 VII 33 § 3
tribus. tribuum omnium consensu consul creatus V 7 § 1
 tributaria sollicitudo VII 41 § 7
 tributariae ciuitates I 19 § 11 urbes IIII 6 § 29
 tributum V 1 § 10.11 tributum dimissum VII 4 § 18 tributa VII 4 § 4; 35 § 4 tributa donauit (M. Aurelius) VII 15 § 12
 tricennalia Constantini VII 28 § 30
 Trinitas A 8 § 3; 23 § 2
 Trinobantes VI 9 § 8
 Tripolitanus VII 81 § 1 Tripolitana prouincia I 2 § 90
 triremes VI 18 § 25; 19 § 8
 tritici sucus V 7 § 13
 triumphalis currus VII 9 § 8 triumphales pompae III 21 § 8
 triumphare III 9 § 4 IIII 19 § 6; 20 § 3 V 4 § 7 bis VI 20 § 8 VII 3 § 8; 10 § 4; 15 § 3; 23 § 5
 triumphus II 5 § 7 IIII 9 § 3; 11 § 5; 12 § 1; 20 § 39 V 4 § 7; 7 § 18; 15 § 19; 16 § 22 VI 19 § 18; 20 § 1 VII 9 § 8 triumphum V 1 § 2 tr. quattuor Caesaris VI 16 § 6 trecenti uiginti triumphum a conditione Urbis usque ad Vespasianum acti VII 9 § 8
 triumphum (Venuleius) V 21 § 8 triumphum (Lepidus Caesar Antonius-que) VI 18 § 20
 Trogodytae I 2 § 89.90
 Trogus *vide* Pompeius
 Troiae excidium I 17 § 1 euersio Troiae II 4 § 1 Troia profugus I 18 § 1
 Troianum bellum I 15 § 10 Troiani I 12 § 6
 tropaea V 4 § 4
Tros. Troi (*gen.*) I 12 § 4
 tuba VII 39 § 12 tuba salutis VII 39 § 9

- Tubero VI 15 § 7
 Tuditanus *vide* Sempronius
 Tulingi VI 7 § 5
 Seruius Tullius II 4 § 11
 M. Tullius Cicero cos. [691] VI 6
 § 1 Ciceronis consulatus VI 1
 § 29 Tullius Cicero proscriptus
 VI 18 § 11 Cicero VI 6 § 6
 VII 6 § 5; *eius frater*:
 (Q.) Cicero praetor VI 6 § 7 Cicero
 legatus (Caesaris) VI 10 § 2
 Tullus *vide* Hostilius
 tumultus IIII 21 § 10 t. seruilis V
 9 § 5 tumultus militaris VII
 18 § 3.5.8; 20 § 4; 23 § 3 t.
 bellorum IIII 18 § 16 VI 10 § 1
 tumulus IIII 8 § 2 V 7 § 10
 tunica seruilis IIII 6 § 14
 turbatio VII 27 § 12
 turbo IIII 1 § 18 t. uentorum VII
 35 § 17 sq. turbo atrocissimus
 Orientis (Alexander M.) III 7
 § 5 turbines VII 27 § 12
 turmae III 12 § 7
 Turmogi [Turmogidi *Plinius n. h.* 3
 § 26] VI 21 § 3
 turris VI 11 § 24.25.27 turris fer-
 rata VII 24 § 3 turres III 1
 § 10 V 7 § 9 VI 10 § 3; 11
 § 3
 Tuscia II 19 § 5 Tusciae duodecim
 populi II 4 § 11
 Tusculanus III 9 § 2
Tuscus. Tusci III 6 § 3 IIII 13
 § 12
 tutores VI 15 § 29
 tyrannis I 20 § 1 VII 6 § 8; 21 § 6;
 22 § 10; 24 § 3; 28 § 6; 34
 § 9; 40 § 5 sq.; 42 § 6 tyrann-
 nides I 20 § 6
 tyrannus I 11 § 2 II 14 § 5; 17 § 4
 VII 28 § 9; 32 § 4; 35 § 6.11;
 40 § 4 sq. tyrannum de se edi-
 tum nullum Hispania misit V
 23 § 16 tyranni II 13 § 5; 14
 § 1.4; 17 § 10.13 VII 9 § 1;
 22 § 9; 42 § 1.6; 43 § 17 tri-
 ginta t. II 17 § 5 tyranni Si-
 ciliae V 6 § 5 triumviri, ut
 non dicam tyranni VI 18 § 20
 tyranni rep. R. inuadentes Bri-
 tannis Gallisque creati populis
 V 22 § 7.10 tyrannorum cata-
 logus VII 42 § 4.15
 Tyrrhenicum mare I 2 § 102.103
- Tyrrhenus VI 15 § 16 Tyrrhenum
 mare I 2 § 7.61.74.100 T. pe-
 lagus I 2 § 69
Tyrtaeus. Tyrreus Atheniensis poeta
 I 21 § 7 Tyrreus poeta I 21
 § 8
 Tyrus III 16 § 11; 17 § 9 IIII 6
 § 21 VII 25 § 14
 Vaccae I 2 § 73.74 V 5 § 13; 7
 § 2 VI 21 § 3
 uadum VI 9 § 6 uadis transmea-
 bilis VI 9 § 6
 Vageses legatus ab Orode missus VI
 13 § 2
 Valens (Valentiniani [I.] frater) VII 32
 § 4.6.15; 33 § 1.9.10.11.12
 § 18.19; 34 § 1.8
 Valentinianus [I.] VII 32 § 1.8 (pater
 Gratiani) § 10.14; 33 § 1.6
 Valentinianus [II.] frater Gratiani
 VII 32 § 15; 34 § 1.10 Valen-
 tinianus Augustus VII 35 § 11
 V. iunior VII 35 § 10 Valen-
 tinianus VII 35 § 5
 Valentinus haeresiarches VII 14 § 2
 Valerianus [*sen.*] Augustus VII 22
 § 1 Valerianus VII 22 § 3.4
Valerius Antias. Valerius et Antias
 (*sic*) V 3 § 3 Valerius IIII 20
 § 6 Antias V 16 § 3
 M. Valerius, postea Coruinus dictus
 III 6 § 5
 P. Valerius Falto. C. Valerius Faleo
 (*sic*) cos. [516] IIII 11 § 10 Va-
 lerius cos. [516] IIII 12 § 1
 Valerius Flaccus cos. [423] III 10
 § 1
 L. Valerius Flaccus cos. [559] IIII
 20 § 12
 (L. Valerius) Flaccus cos. [668] VI
 2 § 9
 (P. Valerius) Laeuinus cos. [474] IIII
 1 § 8
 Valerius Laeuinus cos. [544] IIII 17
 § 14 Laeuinus cos. [544] IIII
 18 § 2
 M. (*immo* M.) Valerius (*Maximus*)
 dictator [260] II 5 § 5
 (Q.) Valerius (*Orca*), Caesaris dux,
 Cottam Sardinia eiecit VI 15
 § 7
 Valerius (*Poplicola*) cos. [294] II 12
 § 6
 Vallia VII 43 § 10.15

- uallum IIII 7 § 4 V 7 § 8; 16 § 9
VI 10 § 3.8 uallum a Seuero
in Britannia ductum VII 17 § 7
- Vandali VII 15 § 8; 38 § 3; 40 § 3;
41 § 8; 43 § 14 Vandalorum
gens inbellis auara perfida et
dolosa VII 38 § 1
- Vangiones VI 7 § 7
- uapor grauis V 6 § 2
- Vargunteius legatus in Parthis inter-
fectus VI 13 § 3
- Varro *uide* Terentius
- Varus *uide* Attius, Quintilius
- uasa Corinthia V 3 § 7 uasa ar-
gentea et aurea VII 27 § 2 uasa
Petri apostoli VII 39 § 4.6.8
§ 10.13
- uates magnus IIII 1 § 7 uates (Py-
thia) adacta descendere in specum
VI 15 § 11
- uaticinationis auctor VI 15 § 14
- uaticinia cessant VI 15 § 12
- Vatinia lex VII 7 § 1
- Vbii VI 9 § 1
- Vecilius *uide* Vetilius
- uectigal quintae partis ex omni fructu
(ab Aegyptiis exsolutum) I 8
§ 9 uectigal I 8 § 12 uecti-
galia remissa V 13 § 3
- uegetatio corporis VI 5 § 6
- uehiculum VII 25 § 9 uehiculo per
Urbem uti IIII 20 § 14 uehicula
V 15 § 20
- Veiens.* Veientes II 4 § 7.11; 5 § 2
§ 7.9; 19 § 3
- Veientanus II 5 § 8
- Veiorum obsidio II 19 § 1
- Velabri I 2 § 81
- uelites a uolitando uocant IIII 18
§ 10 uelites IIII 18 § 12
- Velocasses VI 7 § 14; 11 § 12
- uela VI 8 § 15
- uena.* uenae VI 5 § 6 uenae fontis
VI 11 § 28
- uenabulum III 18 § 9
- uenalia VI 7 § 13 rerum uenalium
pretia duplicia statuta sunt post
captam Alexandriam VI 19 § 19
- uenditiones mortuorum IIII 14 § 10
- uenenum III 19 § 11; 20 § 4 IIII
17 § 12; 20 § 28.29 V 18 § 21
VI 5 § 5.6; 21 § 8 uenena IIII
10 § 2 A 26 § 5 uenenorum
arca VII 5 § 10; *cf.* serpens
- Veneti VI 8 § 7
- uenter inexplebilis (Romae) V 18
§ 29; *cf.* profuuium
- Ventidius VI 18 § 23.24
- uentus V 16 § 15 uentorum turbo
VII 35 § 17 uenti mansuetati
a Christo A 9 § 9
- Venuleius triumuir V 21 § 8
- Venusia.* 'Venusium' (*acc.*) IIII 16 § 3
- uer.* ueris calor repentinus III 4 § 2
uere primo IIII 14 § 8; 15 § 2
- Veragri VI 8 § 1.2
- uerbera IIII 6 § 20
- Vercingetorix VI 11 § 1.7.10
- uerecunda corporum III 15 § 5
- Vergilius Maro.*, Virgilius IIII pr.
§ 1
- Verginius II 13 § 6
- Verginia II 13 § 6
- Verinianus VII 40 § 5
- ueritatis inimici IIII 6 § 37 ueri-
tatis auctoritas VI 1 § 2 uerit-
tas declarata VI 1 § 3 ueritatis
lux VI 1 § 23 ueritas propalata
VI 5 § 10 ueritatis agnitio VII
41 § 8
- uermis, cui spinae rigor non est IIII
8 § 13 uermium matres muscae
caninae VII 27 § 7 uermes
eructare VII 28 § 12
- Veromandi VI 7 § 14
- C. Verris praetura VI 3 § 5
- uersus VII 35 § 21
- uertex (turris) VI 11 § 25 uertices
cum crine abscisi V 16 § 17
uertices offensi uado II 6 § 3
- Verus *uide* Antoninus
- uesicae I 10 § 11 VII 27 § 9
- Vesozeas I 14 § 1.3
- Vespasianus VII 3 § 7.8; 8 § 3.7
§ 8.9; 9 § 1.3.7.8.12.13; 19
§ 4.5
- uespillones VII 10 § 7
- Vestae acdes IIII 11 § 9 VII 16 § 3
- uirgo Vestalis III 9 § 5 IIII 2 § 8;
5 § 9 V 15 § 22 VI 3 § 1 uirgo
(Vestalis) II 8 § 13 uirgines
Vestales V 15 § 22
- Vestiliani domus VII 16 § 4
- uestimentum uersicolor IIII 20 § 14
uestimenta V 15 § 21
- Vestini V 18 § 8.14.25
- uestis discissa V 16 § 6 uestis mae-
roris (saga) V 18 § 15 uestis
pulla VI 18 § 32 uestes dear-
gentatae III 22 § 2

- uestitus uarius VII 7 § 1
 Vesunius mons V 24 § 1 *Bebius (sic)*
 VII 9 § 14
 veterani VI 16 § 7
 ueteres IIII 6 § 34 V 2 § 8
 C. Vetilius (*Vecilus codd.*) praetor
 a Viriato uictus V 4 § 2
 Vetrano VII 29 § 9
 L. Vettius Marcellos prodidit VI 6
 § 7
 Veturius consul [433] III 15 § 3
 L. Veturius eques Romanus V 15
 § 22
 nexatio VII 27 § 6.9
 uexillum VII 36 § 9
 uia Latina IIII 17 § 2 Sacra uia
 V 19 § 4 uia Sacra VII 8 § 8
 uictimae trucidantur IIII 21 § 7
 homines ut uictimas inmolare
 IIII 6 § 3
 uictoriae traditae signum III 2 § 3
 Victor Maximi tyranni filius VII 35
 § 10
 Victorinus (tyrannus) VII 22 § 11
 uicus Iugarius VI 14 § 5 uici quat-
 tuordecim (Romae) VI 14 § 5 VII
 2 § 11 uicus Veragrorum (Octo-
 durus) VI 8 § 2 uici (Helueti-
 orum) VI 7 § 4
 Vidacilius V 18 § 21
 Vienna VII 35 § 10; 42 § 4
 uilla VII 9 § 12.15 u. publica VII
 28 § 31 uillae II 13 § 8; 18
 § 6 IIII 6 § 25.27 VII 15
 § 5
 uillula VII 33 § 15
 uincendi genus tutissimum VI 10
 § 21
 Vindalium oppidum V 13 § 2
 Vindelici subacti a Pisone VI 21
 § 22
 nindicta VI 17 § 6
 Vindius mons *uide* Vinnius
 uineae VI 11 § 24
 Vinnius (*Vindius*) mons VI 21 § 5
uinum. uini ferax is locus (Numantia)
 non est V 7 § 13 uina VI 7
 § 13
uir. potentes saeculi uiri A 31 § 6
 Virdomarus rex Gaesatorum IIII 13
 § 15
 uirga qua erat usus ad equum V 10
 § 3 nigris caedere IIII 3 § 5;
 6 § 19 V 18 § 26
 Virg. *uide* Verg.
- uirginitas perpetua I 15 § 6
uirgo. uirgines sacrae V 16 § 13
 uirgines spretae I 21 § 3; *cf.*
 Christus, Deus, Vestalis
 Viriatus V 4 § 1.3.4.12.14; 23 § 13
 § 15
 uirili natura duplex puer V 6 § 1
 uirtutes VI 1 § 1.7 VII 6 § 2
 uis repentina V 2 § 5
 uita aeterna VII 3 § 2.3
 uitalis partus IIII 2 § 2
 Vitalis presbyter A 7 § 6
 Vitelliani duces VII 8 § 6
 Vitellii iuuenes securi percussi a
 Bruto II 5 § 1
 Vitellius VII 8 § 3.6.7; 9 § 3.13
 uitiligo I 8 § 5; 10 § 2.11
uitium. uitia VI 1 § 1
 uitricus I 12 § 9
 uiua obruta III 9 § 5
 Vlbienses I 2 § 101
 ulcera manantia I 10 § 11 VII 27
 § 9
 Vldin, Hunorum dux VII 37 § 12
 Vlpianus VII 18 § 8
 ultio I 15 § 2 V 22 § 10.14 VI 17
 § 4 VII 3 § 6; 21 § 5; 22 § 5
 § 6.9; 26 § 9; 27 § 8.12; 37
 § 10 ultio caelestis VII 17 § 5
 ultiones (quae secutae sint per-
 secutiones Christianorum) VI 22
 § 11 VII 26 § 2
 ultores (Iulii Caesaris) VI 17 § 6
 Vmbri III 21 § 1.3.6 V 18 § 17
 Vmbria III 21 § 3
 umor aestatis incongruus III 4 § 2
 unciae auri IIII 17 § 14
 unco trahere V 20 § 4 VII 8 § 8
 unguentis frigidis et calidis lauari
 VII 7 § 3 unguenta A 2 § 1
 unguulae squamarum IIII 8 § 13
 Vnimammus *uide* Claudius
 Volagesus VII 15 § 2
 Volsci *uide* Vulsci
 uolumen I pr. § 10; 21 § 21 II 19
 § 16 III 23 § 11 V 24 extr.
 sacra uolumina A 28 § 10 uo-
 lumina saxorum VI 11 § 25 uo-
 lumina aetatum I 21 § 17
 uoluptas II 3 § 7 uoluptatum con-
 suetudo I 6 § 4 uoluptates
 interpellari I 21 § 17
 Volusenus tribunus VI 8 § 5
 Volusianus VII 21 § 4.6; 27 § 10
 uoracitas VII 8 § 7

- uorago III 5 § 2 uoragines V 24
 § 13 uoragines torridae VI 2 § 17
 urbs (Roma) I 1 § 14; 2 § 103; 21
 § 20 II 3 § 10; 4 § 3 *et passim*
 urbium prouinciarumque populi
 III 2 § 12 urbium monumenta
 (in Hispania) VII 2 § 6 magna-
 rum urbium ruinae VII 22 § 8
 Vscana. Sulcamum IIII 20 § 38
 Vsipetes VI 21 § 5
 uter. utrem sanguine oppletum II 7
 § 6 utribus suspensus VI 2 § 14
 uterus IIII 2 § 2 uteri I 19 § 9
 Vtica IIII 18 § 18; 22 § 1 V 11 § 4
 § 5; 19 § 8; 20 § 3; 21 § 13
 VI 16 § 4
 Vticense litus V 11 § 4
 Vulcani insula IIII 20 § 30
 uulgata *uide* editio
 Vulsci II 12 § 7 III 3 § 4
 Vulsinienses IIII 5 § 3
 Vulso *uide* Manlius
 uultu solo exterruit percussorem V
 19 § 7
 Vxama V 23 § 14
 Vxellodunum VI 11 § 20
 uxor. uirum in uxorem ducere VII
 7 § 2 uxores duae (Ariouisti)
 VI 7 § 7
 Vzarae montes I 2 § 92
 Xanthippus IIII 9 § 2.4
 Xerxes Darii filius II 9 § 1.2.4; 10
 § 1.3; 11 § 1.7.9 VII 42 § 13
 Xerxes a (Seuero) Alexandro uictus
 VII 18 § 7
 Xiphodres *uide ad* Ezipodra
 Zachaeus A 14 § 1
 Zacharias A 5 § 2; 21 § 5; 22 § 5;
 30 § 10
 Zenobia VII 23 § 4
 Zeugis I 2 § 91.92
 Zmyrna V 17 § 13 VI 18 § 6
 Zmyrnaei. Smyrnaei VI 2 § 8
 Zopyrion III 18 § 1.4
 Zoroaster I 4 § 3
-

V.

INDEX VOCABVLORVM NOTABILIVM.

- ab exercitu eorum VIII milia ceciderunt IIII 18 § 14
 abhinc III 22 § 6 V 19 § 2
 abicere coniugem V 10 § 6
 ablegare II 13 § 5
 abolitio II 17 § 15 VII 2 § 16
 abolitus III 8 § 5 VI 15 § 13.14 § 16; 20 § 6
 abominamenta II 5 § 6; 16 § 18; 19 § 15
 abominari II 8 § 2 IIII 19 § 1; 21 § 6 V 19 § 22
 abominatio dierum III 7 § 3
 abradere III 18 § 4 V 11 § 2.4; 18 § 28 VI 1 § 21; 15 § 7
 abripi uento V 11 § 2
 abrogata lex IIII 20 § 14
 abscondere uertices V 16 § 17
abscindere. abscissus II 18 § 7
absorbere. absortus A 32 § 9
 absque I 2 § 16.24.26 II 3 § 7; 16 § 4 III 8 § 4; 21 § 6 IIII 22 § 5 V 9 § 5; 16 § 21; 22 § 4; 24 § 13.17 VI 11 § 8; 15 § 23; 19 § 8 VII 1 § 1; 26 § 7; 27 § 6; 35 § 19
 in abstruso VI 11 § 28
 absumi I 2 § 32
 abundantia rerum I 5 § 8
 ac non potius V 22 § 14
 accenditur lues VI 12 § 3 accensus I 5 § 11
 acceptio personarum A 31 § 6
 acceptor personarum VII 33 § 18 A 28 § 2
 accersunt VI 8 § 21 accersientibus A 3 § 2
 accidens ex morbis mors VII 22 § 2
 accipere indulgentius I 8 § 7
 accire VI 11 § 9 accitus IIII 8 § 16; 9 § 2
 accolae I 2 § 9.31 VI 8 § 2
 accommodato ad tempus ingenio V 17 § 6
 accumulare II 14 § 22 IIII 1 § 16; 5 § 2; 20 § 7
 accusatores V 17 § 12
 acer uir V 17 § 5
 acerbitas malorum V 1 § 14 a. frigoris IIII 14 § 8 acerbitatum acerui III 12 § 1
acerbus. acerbissimum bellum III 23 § 23 acerbissima proelia III 1 § 9
 aceruatim VII 7 § 11
 acerui acerbitatum III 12 § 1
 acta Herculis superare III 19 § 2
 actio VII 33 § 1 cum quibus nobis a. est V 4 § 15
 actus (*opp.* iudicium) VI 1 § 1 actus (*opp.* cogitatio) A 21 § 6 actus auditusque III 2 § 14 actus (*plur.*) II 12 § 1; 18 § 4 IIII 6 § 21 VII 41 § 3
 acumen IIII 23 § 10
 acutae infirmitates III 4 § 2 acutissimus VI 8 § 13
 ad haec II 5 § 10 ad tempus III 16 § 12 VI 1 § 2; 5 § 11 VII 36 § 12; 37 § 17 ad exemplum III 23 § 60 ad unum gladii

- ictum caput desecare V 4 § 6
 ad unam iussionem cessare VI 1 § 24 ad strepitus trepidans VI 4 § 6 ad IIII milia V 9 § 4 ad CLVII milia VI 7 § 5 ad CCCXL milia VI 8 § 23 ad interneconem caedere VI 11 § 13 nec ad Gothos surgam VI 12 § 7 pugna ad Palaeopharsalum VI 15 § 27 magnum est ad nostrum dolorem VII 33 § 16 ad digitum ostentare A 1 § 2
 adbreuiare A 28 § 9
 adcommodare VII 42 § 11
 addicere seruitio I 8 § 13 Minotauro deuorandos addicere I 13 § 2 addicere conditioni II 17 § 3 addicta Aegyptus III 17 § 9
 adducere ad turpissimas pacis condiciones V 15 § 4
 adeo atrox II 5 § 7 adeo pauci IIII 1 § 13 adeo infelicitur V 4 § 20
 adfectatio VII 36 § 3
 adfectiones V 1 § 14
 adfectus mentis II 18 § 5 in proprios adfectus (cognatos) VII 28 § 26
 adficere foederibus pudendis V 7 § 3
 adfigere saxis II 10 § 2 adfigere titulum IIII 1 § 14
 adflatus fulmine V 19 § 18
 afflictare III 8 § 4
 adffigere I 17 § 2
 adfluenter VI 20 § 7
 adfluentia I 8 § 11
 adgrauatus III 21 § 7
 adgreditur regem suadens II 10 § 6 adgressi facere arma IIII 22 § 4
 adhortatio II 17 § 13
 adhuc V 23 § 18; 24 § 12
 adiacere V 11 § 4
 adicitur numero IIII 20 § 9
 adigere scalprum inter aures IIII 18 § 12 adactus IIII 9 § 12
 adiudicati hostes IIII 3 § 2 tibi adiudicanda VII 43 § 20
 adiumentum I pr. § 3
 adlegare (*an* adlegere?) seruos conuiuiis IIII 5 § 3
 adlegere III 16 § 11 VI 18 § 20 VII 42 § 11
 adloquium IIII 6 § 15
 admirabilis IIII 17 § 2 admirabilius III 16 § 3
admiscere. nec uoluntati potestatem admiscuit VII 32 § 6
 admittere scelus I 19 § 7
 admodum adulescens III 1 § 21 IIII 17 § 3 VI 18 § 1 a. praetextatus IIII 14 § 6
 admonemur interdum IIII pr. § 6
 admouere classem VI 21 § 4
 adniti V 16 § 23 VI 15 § 1
 adnuntiare I 8 § 7 adnuntiata pax III 1 § 3 salus VI 1 § 8
 adnuntiatio I 1 § 7
 adolescere I 5 § 8
 adoperiens sese IIII pr. § 8 adoperto capite V 21 § 4
 adoptiuus VII 4 § 9 (*add. ad Ind. IIII*)
 adparatus II 8 § 5
 adparet II 2 § 5
 adparitio I pr. § 15 VI 20 § 3
 adpellatio VI 22 § 4
 adpendere V 1 § 1 V 19 § 16
 adpetere bello VI 3 § 4 adpetentissimus VII 42 § 16
 adpetitus IIII 12 § 12; 13 § 17
 adplicare turres VI 11 § 3 nec acquiescit confiteri I 16 § 4 acquiescere paci II 4 § 8 III 1 § 25 acquiescere otio III 1 § 4 cui adquienimus V 1 § 10
 adquirere III 23 § 26
 adridente spe V 18 § 15
 adriperre bello VI 21 § 24
 adrogantissime VII 25 § 9; 35 § 22
 adscendere in IIII 19 § 1
 adscensus IIII 14 § 4
 adsciuit matrimonio I 15 § 9 adsciscere socios III 13 § 9 adsciscere coniugem V 10 § 7
 adscriptio VI 22 § 7
 adsecula deorum I 12 § 5
 adserere III 20 § 5
 adsertor Marianae partis V 22 § 16 adsertor dogmatis VII 32 § 6
 adsignare VI 1 § 10
 adsolet III 4 § 2 adsolent III 2 § 14 V 4 § 11
 adspectus I 5 § 11
 non adspicere III 23 § 61
 adspirare ad motus VI 11 § 15
 adstipulari II 15 § 3 VII 1 § 10
 adstruere II 9 § 3
 adsurgere IIII 23 § 8
 adtemptare V 7 § 5; 15 § 5; 23 § 19 § 20
 adtemptatio II 3 § 4

- adterere.* adtritus V 1 § 12; 24 § 8
 adtriti cineres VII 39 § 16
 adtestari I 8 § 6
 adtollere I 2 § 36
 adtonitus IIII 4 § 6; 19 § 2
 aduentare II 6 § 14 III 12 § 15
 aduersarius (diabolus) A 20 § 5
 ex aduerso VI 8 § 11 aduersa belli
 II 10 § 7
 aduersus (*prae*pos.) V 4 § 7 VI 18
 § 22, aduersum *passim*
 adulatio IIII 20 § 7 adulationes VI
 22 § 4
 adulescens *uide* admodum
 adulescentulus II 7 § 2
 adulter color IIII 12 § 12
 adulterata II 4 § 12
 adunare III 18 § 4; 23 § 47.54
 adustae rupes V 10 § 11
 aeger animo III 19 § 5
 aegre IIII 10 § 2 aegre . . ac mox
 VI 18 § 15 aegerrime IIII 10 § 5
 aemulatio III 23 § 58 IIII 6 § 34
 aemulatio ambitionis VI 17 § 9
 aequanimiter IIII 5 § 4 A 33 § 6
 aequare ad fontis locum VI 11 § 25
 aequae VI 18 § 7 aequae ut I pr. § 14
 aequiperare VII 39 § 16
 aequor (campus) V 16 § 9
 aerae potestates IIII 5 § 8
 aestuare ignibus II 5 § 10
 aestus Oceani I 2 § 7 aestus interni
 VI 12 § 2
aetas. tot aetatum uolumina I 21
 § 17 aetates saeculorum IIII
 12 § 9 aetates in maturae III
 2 § 13 aetates hominum infir-
 miores VI 11 § 26
aff. uide adf.
 agere caedem III 1 § 20 agere cae-
 des III 23 § 31 agere conflictus
 III 2 § 11 aemulatio et agitur
 et punitur VI 17 § 9 agebat
 fames II 16 § 17 agere aliquem
 supplicii I 10 § 9 agi pesti-
 lentia IIII 18 § 16 agi in or-
 bem I 2 § 67 agi circa se ipsum
 V 1 § 13 agere (*opp.* describere)
 VI 6 § 6 agere omnia nefarie
 in innocentes I 20 § 2 crudeliter
 in ciues agens III 23 § 45
 agere mira superbia in subiectos
 VI 21 § 26 quidquid sub exse-
 crabili agitur IIII 6 § 35
 agilitas VI 7 § 9
 agitare omnia libidinibus II 13 § 3
 agitare bellum V 12 § 7 do-
 minatum VI 18 § 17 expeditio-
 nem III 1 § 12
 agmina plangentia IIII 6 § 14
 agnitio Dei VII 6 § 11 ueritatis
 VII 41 § 8
 agricola *uide* Deus
 alibi . . alibi VII 35 § 11
 alimonia A 31 § 9
 alioquin IIII 20 § 7
 aliquamdiu IIII 8 § 15
 aliquando IIII pr. § 4 V 1 § 9; 22
 § 14; 24 § 19
 aliquantulus III 13 § 8 VII 37 § 17
 aliquantulum me mouerunt I 10
 § 1
aliquantus. aliquantae ciuitates I 15
 § 5 urbes III 13 § 9 aliquanta
 diximus V 3 § 4
 aliquis IIII pr. § 5
 aliter esse V 1 § 13
 all. *uide* adl.
 altercari VI 7 § 3
 alternans I 1 § 10 III 20 § 5 alter-
 nantia mala I 12 § 7
alternus. alterna mutatio VI 14 § 1
 alteruter I 1 § 12; 21 § 1 III pr.
 § 3; 1 § 9; 23 § 59 IIII 16
 § 21 VII 43 § 15
 altrinsecus I 5 § 6 II 4 § 9
 alueus I 2 § 33 II 6 § 3.4.6
 alumnae putredinis VII 27 § 7
 amaritudo IIII 12 § 13
amarus. amarissimus III 14 § 8
 ambages discordiarum V 17 § 2
 ambitio III 12 § 6 VI 17 § 9
 ambitus muri V 7 § 10
 ambusti IIII 18 § 19
 amendatus exilio VI 18 § 32
 amor scelerum III 10 § 1
 amplexi I 20 § 4 VI 21 § 3
 amplexatus VII 30 § 3
 amplus I 5 § 7 amplius tria milia
 V 15 § 7 ampliora cupientes
 III 1 § 5
 an forte V 1 § 6
 anceps status III 8 § 1
 angulosus I 2 § 103
 angulus I 6 § 3
 angustia III pr. § 2 angustiae I pr.
 § 15 angustiae longae I 2 § 48
 angustiae sinus I 2 § 57
angustus. per angustum inflexa I 2
 § 64 angustissimus III 23 § 61

- anhelans inopia III 13 § 3
 anhelitus V 10 § 11
 animantia I 2 § 86 animantum ge-
 nus III 2 § 2
 animati fiducia III 1 § 16
 animositates II 17 § 14 V 19 § 15
 animosus III 17 § 2
 ante (*adu.*) III 22 § 5 IIII 7 § 2;
 11 § 1; 20 § 30 V 1 § 8
 ante biennium inruptionis (= bien-
 nio ante inruptionem) VII 40
 § 3
 anteaetae conflictationes III pr. § 1
 antehac IIII 1 § 15
 anterior III 13 § 11
 antiquatus VI 15 § 14
 antiquitates V 1 § 16
 anxietas II 6 § 14 IIII pr. § 5
 anxius uigiliis IIII pr. § 4
 apertissime II 1 § 6
 apex V 3 § 6 VI 22 § 8 apex im-
 perii VI 20 § 2
 app. *uide* adp.
 apte IIII pr. § 1
 apud Spartam (= Spartae) III 1
 § 12, *item*: III 3 § 2 IIII 4
 § 3; 5 § 6; 6 § 24; 20 § 39
 V 10 § 5; 18 § 8; 20 § 3 VI
 3 § 1; 15 § 18 VII 3 § 5; 5
 § 6; 6 § 12; 12 § 2.8; 17 § 2
 § 6.8; 25 § 14; 39 § 2; 43 § 4;
 A 3 § 4 apud Siciliam II 14
 § 4 apud Graeciam III 13 § 11,
item: IIII 2 § 3; 4 § 4; 6 § 28
 VI 21 § 20 VII 8 § 1; 40 § 4
 § 7; 43 § 15 apud mentem VII
 41 § 1
arbitrari. ut arbitror VI 12 § 7
 arcessere II 14 § 15 arcessitus II
 17 § 11
 ardere malis I 1 § 15 ardens libi-
 dine I 4 § 7 ardentissimae
 febres IIII pr. § 4 VI 12 § 2
 ardor solis I 2 § 86
 arguere II 1 § 1
 argutior VI 12 § 6
 in arma coniurare VI 11 § 1
 arr. *uide* adr.
 artata obsidio II 12 § 7 artati fines
 VI 21 § 18
 articuli I 21 § 20
 artifex doli III 12 § 11 artifices
 circumuentionum V 4 § 11 arti-
 fex scientia VII 1 § 9 artificii
 neglegentia VII 25 § 3
 artissima obsidio V 18 § 16 artissi-
 mae angustiae VI 14 § 2
arx. uelut in arce spectaculi II 18
 § 5 quasi arx VI 1 § 1 arx
 potentiae summa VI 1 § 16 in
 arce montis editissima pendebat
 oppidum VI 11 § 21
 asc. *uide* adsc.
 asper situs I 2 § 17 asperrimum
 bellum V 5 § 12
 asperitas IIII 23 § 11
 ass. *uide* ads.
 astus I 8 § 7 II 7 § 2 III 21 § 6
 VI 15 § 29
 at V 24 § 9 at nero I 17 § 1 III
 8 § 5 IIII 14 § 9; 17 § 12; 23
 § 9 V 11 § 4 VI 3 § 4; 11 § 16;
 15 § 8
 atrocitas I 17 § 3 II 13 § 7 IIII 1
 § 14; 5 § 6
atrox. atrocissimus I 13 § 1 atro-
 ciss. bellum IIII 8 § 16
 att. *uide* adt.
 aucupatio nouarum rerum V 19 § 10
 aucupatores euentuum V 4 § 19
 audaciam cohercere VI 11 § 30
 audere pro patria II 17 § 9 audere
 super eo III 4 § 6
 auditu III 2 § 14 V 23 § 18 VI 5
 § 8 auditus trepidi II 19 § 10
 auellere obsides VI 12 § 4
 auertere cuncta in praedam V 24 § 1
 auersus I 2 § 4 VI 15 § 20
 auersa pars I 2 § 75 auersi di
 VI 1 § 19
 augmentum I 5 § 8 III 23 § 53 VII
 38 § 7
 augustissimus annus VII 20 § 2
 auditas II 3 § 7
avidus. auide III 1 § 2 audius
 VI 12 § 4
 aura uitalis A 16 § 11
 auspicari II 17 § 6
 austeritas V 7 § 14
ausum. auso potiri IIII 5 § 5 ausa
 infamia V 17 § 6
 aut V 1 § 4; 5 § 6 aut forsitan
 IIII 17 § 8
 auulsi obsides VI 12 § 4
 auunculus III 11 § 1
 auxiliator V 24 § 6 A 3 § 1
 in auxilio habere IIII 20 § 22
 bacchari VII 37 § 8; 40 § 4
 balatus V 18 § 9

- beatitudo V 1 § 4 VII 26 § 8
 beatus IIII 20 § 8 beatus Tobias
 I pr. § 7 beatus alueus VII 39
 § 11 beatissimus I pr. § 1 VII
 43 § 19 A 1 § 1; 2 § 1
 bellator I 4 § 5 II 8 § 6 bellator
 populus IIII 21 § 4
 bellicosissimus III 15 § 10 V 23 § 2
 bellicus I 9 § 4 V 5 § 10 bellica
 impensa IIII 11 § 2
bellum. cordis bella A 21 § 6
 beneficio noctis IIII 1 § 10 VI 13 § 4
 beniuolus V 2 § 2
 bestia (*Tiberius*) VII 4 § 7
 bis (*i. e. iterum*) consul IIII 10 § 2
 VI 21 § 1
 blandimenta IIII 6 § 30
 blandiores aurae V 16 § 14
 brachium VI 18 § 31; 19 § 18 VII 36
 § 9 brachia Orientis II 6 § 14
 breuiare I 12 § 1
 breuiator I 8 § 1
breuis. in breui I 8 § 13 VII 37 § 2
 breuiter V 23 § 3 VI 1 § 19
 breuissime I 2 § 51
 breuitas III pr. § 2.3
 brutus (*opp. rationabilis*) I pr. § 4
 buccis spumantibus VI 15 § 15

 cachinni A 29 § 2
 cacumen montis II 9 § 6
 caecus A 21 § 4; 29 § 5 caeca
 rabies III 17 § 2
 caedere II 14 § 22 III 22 § 10 IIII
 9 § 15; 10 § 7; 13 § 8.14; 14
 § 6; 15 § 5; 20 § 15.21.23; 22
 § 8 V 3 § 3; 4 § 2; 5 § 13;
 13 § 2; 14 § 4; 15 § 18; 16
 § 16; 17 § 8; 18 § 11.12.18;
 20 § 6; 24 § 7 VI 3 § 6; 4
 § 5; 6 § 3; 7 § 10; 8 § 5;
 15 § 27; 16 § 1
 caelitus III 3 § 2 VII 35 § 22
 caenum A 28 § 1
 calcare sacramentum III 12 § 28
 caligo V 15 § 11 c. fumi III 23
 § 4 c. nequitiae IIII 6 § 38
 calor ebrietatis V 7 § 14
 calumniosus VII 15 § 12
 caninae muscae I 10 § 11
 capacitas I 20 § 3
capere. captum cor IIII 6 § 36
 capessere I 14 § 3; 15 § 6 capessere
 victoriam II 16 § 4 capessenda
 subruendaque Roma IIII 17 § 8

 capillatus V 23 § 18
 caprili casa V 21 § 7
 captio IIII 16 § 13
 captiuitas III 1 § 1 IIII 9 § 5 ca-
 ptiuitates II 19 § 13, *cf. Ind. IIII*
 captus temporum IIII pr. § 5 c.
 temporis A 21 § 10; 24 § 7
 caput rei I 1 § 13 caput Orientis
 II 6 § 14 III 13 § 2 caput
 gentium (Roma) II 12 § 2 caput
 Persici regni III 17 § 5 caput
 Caucasi I 2 § 49 in capite Gal-
 laeciae V 7 § 2 caput fluminis
 V 24 § 6
 carnalis A 15 § 2
 castigare II 1 § 1 IIII 17 § 11
 casus communis esse VII 22 § 2
 catalogus tyrannorum VII 42 § 4.15
 catena sceleris VI 17 § 6
 catenatus V 1 § 9
 cateruatim IIII 10 § 2 IIII 6 § 11
 cauatus I 3 § 4
 cauernae ossium capitum humanorum
 V 23 § 18
 cauillatio IIII 5 § 8
 causa (*genetium praecedens*) A 33 § 6
 causae subtrahere aliquid utilitatis
 V 19 § 21
 causari II 6 § 14
 cautela II 10 § 3
 celebres insulae I 2 § 105
 celeriter IIII 20 § 26
 celsitudo A 25 § 3
 centesimus eques VI 16 § 8
 ceratae tabellae II 9 § 1
 cerebro impacta claua V 9 § 2 ce-
 rebro effosso V 23 § 18
 certatim VI 21 § 8
certus. mori certa VI 19 § 17
 ceruicem praebere V 12 § 8 ceruices
 iudere funibus V 16 § 18 cer-
 uix reip. VII 33 § 16
 cessatio VI 21 § 10
 inter cetera II 13 § 4 VII 3 § 10
 ciere pugnam IIII 10 § 5
 cineres VI 17 § 8 cineres bellorum
 rediuii V 22 § 16
 cingi mari I 2 § 58.100
 circa quemlibet censuerunt IIII 13
 § 18 circa eum fortiter agenti-
 bus V 4 § 14 parum sit culpae
 circa ignorantiam V 19 § 12
 circa uulnus manus hebetauit
 V 21 § 9 circa conspectum VI
 5 § 5

- circulus Oceani VI 22 § 1
 circumcinctus I 2 § 2
 circumcursantes V 15 § 11
 circumductus V 24 § 2
 circumerrare I 10 § 14
 circumferre IIII 8 § 13
 circumfusio I 2 § 69
circumfusus. circumfusi equites V 4 § 6 circumfusae montibus gentes V 23 § 17
 circumponere II 17 § 5
 circumsaepus I 2 § 1 V 14 § 5; 19 § 7; 23 § 19 VI 8 § 4; 21 § 7
 circumsonantes hostes III 1 § 22
 circumspectare fugam IIII 2 § 4
 circumspicere VI 8 § 12 circumspicere fugam II 10 § 4 cum Roma se circumspiceret aduersum Alexandrum Magnum V 22 § 3 circumspectis omnibus VI 11 § 23 circumspicior III 15 § 2
 circumstantia VII 38 § 4 A 7 § 8; 11 § 1 circumstantia malorum saeculi I 12 § 1 circumstantia mortis V 15 § 15
 circumstrepere IIII 1 § 2
 circumstructa plaustra V 16 § 17
 circumueniri II 6 § 9 circumuentus III 1 § 11; 2 § 13 IIII 8 § 14; 15 § 5
 circumuentiones V 4 § 11
 citato agmine VI 15 § 22
 cito agmine V 19 § 4 quadrigae citae II 6 § 10
 clandestinus II 19 § 2
 clarescere I pr. § 14
 claritas ecclesiastica I pr. § 11
 claudicare mallent regem quam regnum III 1 § 9
 claustrum VI 21 § 11 claustra Alpium VII 35 § 3 claustra Pyrenaei VII 40 § 6.8.9
 clementissimus I 6 § 5 VI 1 § 24
 coaceruare V 14 § 3; 19 § 2; 24 § 10
 coaceruatio VI 18 § 2
 coadunatim VII 27 § 6
 coaequatio A 16 § 2
 coalescere V 11 § 2
 coarguere V 16 § 10
 coartari I 2 § 70.84.94 VII 5 § 8
 coctilis later II 6 § 9
 coercere II 8 § 4
 cogere agmen in unum V 18 § 19 VI 7 § 8
 cogitare aliquid II 16 § 3
 cogitatio A 21 § 6 cogitationes VII 41 § 3
 cognatio uniuersa I 8 § 13
 cognitio I 2 § 51; 5 § 5 V 19 § 12
 cognitio inceste I 4 § 7 cognitus flagitiose III 23 § 29 cognita stupro V 10 § 6
 cohercere IIII 17 § 6
 coheredes III 12 § 19 V 15 § 3
 cohibere pedem V 5 § 15
 colitur Hibernia a Scottorum gentibus I 2 § 81 coli (*opp.* desertum esse) I 2 § 78
 collegium VI 17 § 9
 colligere magna paruis III 11 § 2
 columnae Ecclesiae A 1 § 4 c. ueritatis A 27 § 3
 comitatus equitibus VI 3 § 7
 commemoratio V 15 § 2
 commendare VI 5 § 9 commendare uim rerum III pr. § 3 commendare numerum IIII 1 § 12
 commenta poetarum VI 17 § 8 commentis crudelior I 20 § 2
 commigrare V 17 § 13
 comminuere lapidem in puluerem IIII 23 § 6 Perpenna comminutus V 23 § 12 comminutus proelio VI 3 § 5 c. aliquem stipite V 17 § 5
 comminus II 8 § 9
commodum. commodo prospiciendi finis I 12 § 1 naues utriusque commodi VI 9 § 3
 commodus solo I 2 § 82
 commonere de custodia III 12 § 23
 commortuus II 5 § 2
 commotio I 18 § 2
 communio IIII 6 § 29 V 1 § 15; 2 § 6.8
communis. in commune consulere II 16 § 1 III 8 § 6 IIII 16 § 8
 comp. *uide* comp.
 conatus I pr. § 2 IIII 8 § 13
 concauum aes I 20 § 3
concedere. concessit uictoria ad Romanos IIII 1 § 19 concessit Syracusas IIII 1 § 23
 conceptio uiperina V 6 § 6
 concidere terram VI 10 § 3 concisus per fossas fluuius II 6 § 4 concidit seueritas Romana magnam uiscerum suorum partem IIII 3 § 3 concisa uiscera IIII 20 § 35
 concilium commune Graeciae III 12 § 12

- concinere VII 39 § 9
concupere. male concepta perniciēs
 VI 12 § 5
concire. concito procurso IIII 4 § 6
 concitare IIII 6 § 17.19
 conclamare I 6 § 4
 conclusio I pr. § 15
 concremare VI 14 § 4
 concrepans gelu IIII 20 § 35 con-
 crepantes VII 8 § 4
 concretus VI 14 § 5
 concubia nocte IIII 18 § 18
 concurrere VI 20 § 8
 concursatio III 22 § 15
 concursus I 12 § 9; 15 § 5 V 1 § 6;
 15 § 18 VI 5 § 11; 11 § 24
 VII 37 § 6
 concussio IIII 20 § 35
 concussus I 1 § 3 II 6 § 14
 condemnatio generationis I 3 § 5
condere. Gesonas Sibosque quos Her-
 cules condidit III 19 § 6
 condicere III 23 § 41
 condiscipulus III 18 § 11
 condolui III 20 § 5
 confectus squalore III 1 § 23
 conferre dolorem ad desperationem
 III 22 § 3
 confertissimus III 9 § 3; 17 § 5
 III 7 § 11 V 15 § 8 VI 9 § 9
 confessio III 2 § 4 VII 32 § 9
 confidenter V 2 § 2
 confinis I 5 § 1 III 23 § 7
 confinium I 5 § 6
 confirmatissimus VII 10 § 1
 conflagrare I 5 § 5 IIII 5 § 6
 conflictari II 15 § 1 VI 10 § 1
 conflictatio I 1 § 15 III 14 § 5 IIII
 12 § 10 VII 43 § 19
 confictus I 13 § 3; 21 § 7 III 1 § 17
 confoederatus II 4 § 2
 confundere fortia VI 1 § 5 confun-
 dere incredulos VII 3 § 12 con-
 fundi VII 37 § 11 confusus VII
 37 § 17 confusa dissensio VI 1 § 4
 confusio I pr. § 13 III 2 § 10 V 19
 § 14 VII 37 § 10; 43 § 19
 confutare I 8 § 7
 congeries V 11 § 3 congeries obscena
 ruinarum II 19 § 10
 congregare III 14 § 4
 congregatio VII 39 § 13
 congressio II 4 § 9; 8 § 7; 14 § 18
 III 1 § 6; 6 § 2 IIII 1 § 13;
 9 § 3 VI 15 § 26
- congressus (*subst.*) V 1 § 15
 concicere IIII 6 § 34 conici datur
 I 12 § 10
 coniectura I 3 § 4
 coniuco IIII pr. § 6 V 1 § 2
 conlatio IIII 16 § 19 V 1 § 12; 8 § 2
 conlaudare III 2 § 12
 conlidere ad saxa V 16 § 13 con-
 lidi ictu IIII 8 § 14
 conloquium pacis IIII 7 § 9 con-
 loquium familiare IIII 20 § 18
conlucescere. conluxit incendium V
 3 § 1 conluxerunt III 23 § 3
 conluuiēs II 16 § 14
 conm. *uide* comm.
 compacta VII 2 § 1 compacti lintres
 V 14 § 2
 conpages (scutorum) VI 7 § 9 con-
 pages corporis IIII 8 § 11
 conpendiosus II 4 § 9 conpendiosa
 breuitas III pr. § 2
 conpescere II 13 § 1
 competens I 20 § 3 VI 17 § 7 con-
 petentes portiunculae VI 7 § 2
 competenter A 2 § 5
 competitor V 17 § 3
 completus caedibus ignibusque V 3
 § 6 c. caedibus incendiisque VII
 33 § 5
 conplurimae I 15 § 8 conplurima
 iumenta IIII 1 § 18; 14 § 8
 compositae pace gentes VI 22 § 1
 compressio V 15 § 11
 conpunctiones VII 8 § 8
 conpungi VII 28 § 3
 conquiescere III 13 § 8
 conquisiuit nihil praeter uulnera III
 23 § 17
 conradere copias II 5 § 4 conradere
 Syriam VII 22 § 7
 conrodere V 12 § 2
 consalutatus VI 20 § 2
 consanguinei VII 29 § 18
 consanguinitas III 23 § 65 VII 7 § 2
 conscendere nauem III 19 § 11
 conscientia IIII 4 § 6 VII 42 § 17
 conscientia secreta VII 41 § 1
 conscientia uictus V 19 § 15
 consciscere sibi mortem IIII 17 § 12
 VI 18 § 16
 conscius facti IIII 9 § 4 nihil sibi
 conscius V 21 § 4 nihil mihi
 conscius A 7 § 2 conscii cines
 V 19 § 14 conscii coniurationis
 V 16 § 6

- consenescere III 2 § 12; 12 § 8
 conserere pontem II 10 § 8 conserta
 multitudo V 12 § 7
conserere. consitae montibus siluis-
 que VI 21 § 6
 considerare I 5 § 8 VI 21 § 17
 consideratio V 19 § 12 sine con-
 sideratione V 22 § 4
 consiliarius A 27 § 3
 consilio magno usus IIII 9 § 15
 consistere I 2 § 81
 consociare V 23 § 5
 consona uoce I 6 § 3
 consors imperii VII 34 § 9
 conspirare ut V 16 § 1 conspirare
c. infin. V 17 § 4
 conspiratio I 15 § 1
 conspiratores VII 6 § 5
constans. constantior V 16 § 13
 constantissime VII 9 § 3
 constantiam ex desperatione sumens
 VII 28 § 13
 consternatus II 11 § 6 V 15 § 20
 VI 11 § 27
constituere. constitutus I 2 § 105
 VII 25 § 16 constitutus apud
 Mediolanium VII 35 § 25
 constitutor praecepti VII 22 § 6
 constricta III pr. § 3
 constupescere I pr. § 14
 consulere in commune III 8 § 6
 consulere (*i. q.* interrogare) V
 16 § 13 VI 5 § 11; 15 § 12 A
 31 § 7 quod..consultur II 17
 § 17
 consultare IIII 19 § 4
 consultatio IIII 23 § 8 VI 8 § 4
 consultor VI 15 § 12
 consummare IIII 19 § 3 VI 18 § 24;
 19 § 11
 consummatio II 6 § 10
 contagio V 9 § 4
 contemplatio VI 21 § 20
 contemptibilis II 11 § 7
 contemptim V 4 § 6
 contemptu VI 15 § 14
 contentio II 13 § 11 V 8 § 2 con-
 tentiones III 12 § 11
conterere. contriti IIII 20 § 25
 conterrere VI 18 § 32
 contestari I 3 § 4; 6 § 4 II 6 § 4
 III pr. § 1; 23 § 67 V 10 § 9
 contestatio I pr. § 15 VI 20 § 9
 contexere III 2 § 9 VII 10 § 4 con-
 textiora I 21 § 21
 contiguus terrae II 18 § 7
 continens terra I 2 § 61 continen-
 tissimus II 3 § 7
 contingere I 1 § 7; 2 § 3.68.94
 continuare VII 36 § 5 continua-
 tissimus II 3 § 9
 continuatim IIII 5 § 10
 continuatio V 18 § 29
 continue V 1 § 11
 continuo I 2 § 29; 3 § 1 IIII 1 § 2
 § 5; 7 § 6; 9 § 12.14; 13 § 4;
 20 § 28 V 4 § 2; 18 § 9 VI
 6 § 2
 contra Cyprum spectat I 2 § 25,
item: I 2 § 57.89.100.101.104
 contractus neruorum III 16 § 5
 contradicere VI 15 § 1
 contradictiones VII 27 § 3
 contradictor pacis III 1 § 1 contra-
 dictor senatus VII 4 § 7
 contraria sibi promunturia I 2 § 94
 e contrario II 14 § 3 III pr.
 § 3; 3 § 2 A 7 § 5; 20 § 6;
 31 § 1
 contremescere II 6 § 14
 contribulatus A 14 § 3
 controuersia IIII 5 § 5 VII 35 § 4
 contrudere I 20 § 3
 contubernalis V 15 § 22
 contumacia III 12 § 31 VI 1 § 3
 VII 1 § 3
 contumax I 1 § 9; 10 § 9.15
 conualescere III 13 § 8.9
 conuallis I 5 § 10
 conuellere statuta V 12 § 5
 conuenienter VII 2 § 1
 conuenientia II 3 § 4 conuenientia
 temporum II 2 § 10 III 15
 § 1
 conuersatio A 31 § 8 conuersatio
 humana VII 33 § 2 conuer-
 sationes insanæ III 12 § 11
 conuertibilitas I 1 § 9
 conuexus IIII 8 § 13
 conuincere de VI 1 § 3
 cooperatio A 33 § 2
 coopertus IIII 8 § 4
 copiositas Septentrionis V 2 § 3
copiosus. copiosissimus VI 10 § 14
 copulare III 14 § 4 VI 17 § 6
 cor inhumanum III 20 § 5 cordis
 sui uirtus IIII 21 § 9 corda
 III 1 § 3.4
 coram A 3 § 6
 corona uestra A 3 § 4; 7 § 7

- corpus*. corpore toto perhorresco V 11 § 4 corpora distabuerunt in modum niuium V 16 § 11 corpus rei I 1 § 13 corpus Graeciae III 12 § 33 corpus imperii Romani V 22 § 7 corpus Romanum VII 22 § 9 corpus Christi VII 42 § 16 corpus unum sumus in Christo A 31 § 7
- corpusculum IIII 8 § 13
- corripere increpatione II 10 § 2 corripere VI 22 § 11
- corrumpere pecunia V 15 § 4 corruptus exercitus III 23 § 55 muliere corruptior I 19 § 1
- corruptio II 11 § 3
- corruptor IIII 5 § 9 V 15 § 22
- crassitudo I 10 § 12
- crassus*. foris crassi intus exesi IIII 23 § 10
- craticius paries V 12 § 8
- cratis inextricabilis III 2 § 9
- creberrimus I 2 § 24
- crebrescere V 1 § 1
- credere euangelio VII 41 § 6 creditur Christus I pr. § 9
- credibilis II 6 § 8 V 7 § 11
- credulitas III 10 § 2 credulitates IIII 17 § 11
- crinis V 16 § 17
- cruciare I 10 § 8
- crudelitas fecunda VI 1 § 22
- crudescit morbus II 10 § 11 pestilentia III 4 § 5 pugna IIII 10 § 7 omnia ad domandam impatientiam crudescencia VI 12 § 6
- crudus VII 34 § 8
- cruentare III 18 § 9; 23 § 58
- cruentus I 4 § 1 cruentum imperium V 4 § 16 cruenta IIII 6 § 9 cruentior I 13 § 1 cruentissimus I 11 § 2 V 23 § 7 VI 19 § 7
- cum *cum indic.* II 19 § 14 IIII 5 § 13 VI 11 § 3; 12 § 7 cum.. coepisse VII 2 § 2 cum..fuisse VII 2 § 2
- cumulare I 15 § 6
- cumulatius reddidi I pr. § 8
- cunctari IIII 15 § 7; 20 § 13
- cur (= quia *uel* quod) II 8 § 7 III 18 § 11 IIII 6 § 8 V 8 § 3 VI 8 § 18; 13 § 2; 15 § 6 VII 13 § 4
- cura*. studii curaeque maiorum monumentum VI 15 § 31 curae studiorum VI 15 § 32 cura studioque maiorum VII 16 § 3 curare II 1 § 6 curare prodigia V 4 § 19
- curator II 1 § 6 VII 2 § 4
- curiositas I 10 § 17
- cursitantes I 10 § 11
- cursus II 9 § 2
- curuatura spinae IIII 8 § 13
- damnatio aeterna I 5 § 11
- damnum naturale Oceani VI 14 § 1
- damna uictoris IIII 1 § 12
- damna pugnae VII 37 § 14
- dare*. sese in hostem dedit VII 33 § 8 colligi datur II 11 § 10 IIII 6 § 42 conici datur I 12 § 10 III 6 § 3 intellegi datur IIII 5 § 13 dato die ad pugnam et campo V 16 § 14 dato die VII 6 § 7
- de Roma rediens V 15 § 20 de ruina sua exemplum relinquere II 17 § 17 de eripiendis regnis concurrere III 23 § 59 nescire de fratre V 19 § 12 scire de ciue V 19 § 12 de quibus..perhorrescant V 19 § 22 de loci iniquitate causari VI 11 § 6 quid.. de mortua pecude sperari potest VI 15 § 16 de passionibus suis coepit VII 3 § 2 contemplari de.. VII 32 § 7 de Deo sperare VII 35 § 22 discere de.. VII 43 § 4 gloriam quaerere de.. VII 43 § 6
- deargentata arma ac uestes III 22 § 2 deargentata arma III 23 § 25
- debere factum praecepto I pr. § 8
- debitis obnoxii IIII 16 § 9
- decennis I 17 § 1
- decerpere VI 7 § 2 decerptus (deceptus *codd.*) VII 29 § 1
- decessor V 12 § 5
- decisio VI 21 § 13
- declarata ueritas VI 1 § 3
- declinare V 23 § 20
- declinatio morborum V 4 § 11
- decorare uoluntate conatuque I pr. § 2
- dedecorissimus III 23 § 28

- dediticius VI 8 § 9
 deducitur iugum Pyrenaei VI 21 § 2
 defectio II 10 § 4 III 13 § 5
 defectores III 3 § 5
 defectus (*subst.*) II 3 § 6 V 22 § 9
 defectus animalium II 1 § 1
 defectus interior VI 14 § 1 de-
 fectus (*opp.* pronectus) VI 14 § 2
 defensare III 7 § 11
 defensio III 16 § 6 V 1 § 12 VII
 39 § 7
 deferre (senatui) VII 4 § 6
 defetigare V 15 § 15
 deficere, deficit in custodia III 20
 § 39 defecturus III 2 § 2 de-
 fecta Gallia VI 12 § 2
 defigi I 2 § 62
 definire III 14 § 5 V 23 § 3
 defletus III 5 § 5
 deformis III 23 § 3
 dehinc I 1 § 14; 21 § 10 II 7 § 1;
 11 § 6; 14 § 22 III 11 § 9
 deiectae mentes VII 1 § 2
 dein III 12 § 21 III 6 § 25
 deinceps III 13 § 3 V 1 § 1
 deinde tunc VII 2 § 2 tum deinde
 VII 39 § 1 ac d. III 6 § 15
 delere Ciliciam V. 23 § 21 delere
 Italiam V 16 § 7
 delibare breuiter I 1 § 4
 deliberatio II 17 § 1
 delicati isti III pr. § 6 delicata
 nutrimenta III pr. § 10
 demonstratio VI 1 § 25
 demum III 2 § 7; 9 § 3; 11 § 4;
 12 § 5; 14 § 1.3.4 V 23 § 13
 VII 6 § 11; 9 § 9; 24 § 1; 31
 § 3; 36 § 8
 densare V 15 § 12
 denudare III 12 § 8
 denuntiare I 14 § 4 III 1 § 1 VII
 27 § 15 denuntiare bellum III
 1 § 6 VI 19 § 4 denuntiarum sibi
 V 10 § 9
 denuntiatio III 3 § 2
 depectus VII 43 § 14
 dependere tributa V 1 § 11
 deplorare VI 15 § 3
 depopulari V 18 § 30 V 23 § 7
 depopulatio III 5 § 7
 depraedationes III 12 § 19
 depraunatus I 3 § 1
 deprecari III 16 § 2
 depressi I 10 § 15
 depugnare in ludo VII 16 § 2
 depulsor I 21 § 19
 deputare I 16 § 1 deputare miseriis
 III 12 § 10 deputatus sorte
 III 21 § 1
 deriuatio III 6 § 35
 desaeuiens II 19 § 13
 descendere I 2 § 30 d. ab Oriente
 III 15 § 10 d. ex Asia maiore
 III 23 § 43
 descensus VI 8 § 4 descensu medio
 VI 11 § 21
 describere I 2 § 83 agente . . de-
 scribente VI 6 § 6
 descriptio per prouincias I 2 § 86
 desecare caput V 4 § 6 desectus
 V 21 § 7
 desiderabilis III pr. § 2
 desides I 15 § 8-II 10 § 2
 desidia III 21 § 4
 desolatio I 9 § 3 II 16 § 17 III 1
 § 23
 desolatus II 18 § 7
 despectio A 18 § 5
 despectui habere VI 8 § 3
 desperatio II 19 § 8 III 16 § 6.21
 V 1 § 5; 4 § 20; 15 § 14; 21
 § 8 VI 11 § 28 desperationis
 nouissima spes V 7 § 16, *cf.*
 Ind. IIII
desperatus, desperata salus I 10 § 15
 desperatior II 14 § 20 despera-
 tissimae res VII 36 § 5
despicere, despiciat oppidum tutum
 hostium discursus VI 11 § 21
 destituere praesidia V 3 § 5 desti-
 tutus V 2 § 5
 destitutio III 22 § 10
 destriectus gladius III 16 § 6
 desuper III 3 § 2 VI 7 § 9; 11 § 25
 detentus II 15 § 1
 detere II 19 § 1.9 detritus III 19
 § 5; 22 § 15 VII 34 § 6
detergere, detersa seruitus III 20
 § 3
 determinare I 1 § 16; 2 § 73
 detinere III 10 § 1 detinere sibi
 II 10 § 3
 detrectare pugnam III 17 § 4 de-
 trectatum iugum III 17 § 9
 detractare VI 11 § 14
 deuertere VI 13 § 1
 deexus mons VI 11 § 24
 deuians VII 28 § 23
 deuius I 10 § 19 per deuia V 23 § 5
 deuoluere V 18 § 6

- deuoratae ciuitates III 3 § 1
deuotio VII 27 § 1
deuouere VII 35 § 5 deuouere se I 21 § 4 deuouere fidem IIII 14 § 1 deuotissime VI 1 § 19
a dextris I 2 § 70 dexterior I 15 § 3
dicere. ut dixi II 6 § 2 V 12 § 9; 23 § 19 VI 1 § 18.24.29; 12 § 4 VII 27 § 15 A 6 § 1 ut diximus VI 1 § 5 ut ita dicam VII 29 § 18 ut non dicam V 22 § 12 ut non dicam.. sed V 21 § 1 ut non dixerim .. sed V 5 § 14 non dicam V 4 § 12 VI 10 § 13 non dicam..sed III 17 § 7 V 6 § 3; 24 § 9 non dico IIII 13 § 10 non dico..sed VI 17 § 4 sic dictus III 23 § 25 supra dicti montis VII 40 § 8 dictum abominatus IIII 19 § 1 dictu audituque horrida V 23 § 18 incredibile dictu IIII 21 § 7 mirum dictu II 9 § 8; 15 § 5
dicionem Romanam antiquis terminis statuit VII 23 § 4
dictatores tui (*i. e.* qui tibi dictant) A 29 § 2
die dato VII 6 § 7 die ad pugnam et campo dato V 16 § 14 eo die VI 20 § 8 eodem die VI 20 § 2 tertio die VI 19 § 8 VII 36 § 8 quarto die V 16 § 11 sub uno die III 16 § 5 dies eadem II 11 § 5 tertia dies V 15 § 14 die dicta V 15 § 24; 16 § 8; 17 § 4.12 VI 7 § 4 postera die V 15 § 13; 19 § 12 VI 2 § 22 tertia die VII 39 § 15 quinta die VII 6 § 7 alia die VI 11 § 10 ea die VI 18 § 15.23 eadem d. V 18 § 21 VII 4 § 14 illa die V 19 § 24 quadam die VI 8 § 2 d. statuta IIII 6 § 18 una die VII 7 § 8; 25 § 14 sub una die V 11 § 5 VI 2 § 2 isdem diebus I 13 § 3 VI 4 § 1 VII 5 § 6 quibus diebus III 7 § 5; 23 § 57 VI 21 § 22 his d. VI 18 § 34 in diebus Aremuli I 20 § 6 in d. Caesaris III 8 § 8 VI 20 § 6 in d. nostris III 3 § 2 in supra scriptis diebus III 3 § 4 in isdem diebus III 6 § 4
diffidentia II 7 § 4
diffidere. diffidens rebus V 15 § 9 diffisa III 23 § 31
diffugere IIII 13 § 9
diffundere V 24 § 15 diffusus I 5 § 7 VII 33 § 2
diffusio terrarum I 2 § 47 diffusio meridiana V 2 § 3
digitus. non magis uerbo paene quam digito manifestauimus VII 43 § 17 ad digitum ostentare A 1 § 2
digladius III 23 § 20
dignitatis insignia V 18 § 17
dignum est ut A 24 § 6
digredi II 12 § 1
dilabi in Hispanias V 23 § 2
dilacerare II 8 § 5 V 24 § 20 dilaceratae prouinciae et insulae III 23 § 18
dilaceratio III 12 § 28 VI 14 § 3 dilacerationes VII 37 § 3
dilaniare Orbem III 23 § 6
dilatare I 2 § 48; 10 § 15 III 12 § 8
dilatatio VI 14 § 4
diluere dolorem sanguine II 7 § 4
dimetiri I 2 § 95
dimittit Africam I 2 § 3 dimissi montes I 5 § 6
διόφθαλμος A 16 § 5
direptio III 16 § 5
dirigi I 2 § 99 directus I 2 § 52 in directum IIII 8 § 13
diruere urbes IIII 15 § 6
dirus. dira mortis facies V 15 § 14 diri imbres IIII 5 § 1 dirae alites II 10 § 11 dira fulmina IIII 1 § 17 dira prodigia IIII 4 § 1; 15 § 1
disceptare inter se V 16 § 2
discernere I 2 § 38 VI 15 § 16 discernere corpora ad sepulturam V 19 § 12 discretae aetates V 22 § 3
discerpere III 23 § 6
discessio plebis II 5 § 5 discessio (Gallorum) II 19 § 9
discindere rupes IIII 15 § 6 discissa pax VII 29 § 18
discingere. discinctus IIII 6 § 14
disciplina tolerabilis IIII 6 § 40
disciplina consulis V 15 § 7
disciplinatus I pr. § 3
discissio VII 42 § 16

- discordans Vrbs V 8 § 2 discordantes V 3 § 4
 discretio IIII 12 § 12 VII 39 § 11
 discrimen I pr. § 16 discrimen proelii II 12 § 6 discrimine pariv 16 § 11
 discurrere I 13 § 4 III 23 § 19 V 24 § 13
 discursus naualis III 1 § 12 d. imoderatus IIII 1 § 10 d. rabi-
 dus VI 15 § 15 discursus cruen-
 enti VII 40 § 10 d. effrenati
 VII 27 § 5 d. indiscreti III 2
 § 11
 discutere IIII 6 § 4 VI 1 § 2.3
 d. breuiter VI 1 § 19 d. robi-
 ginem IIII 23 § 11 d. monilia
 anulosque V 15 § 21
 dispellere V 5 § 5
 dispensatio I 8 § 12 II 1 § 2
 dispensator VII 37 § 11
 disperdere IIII 18 § 17 VI 2 § 15;
 9 § 2 VII 1 § 4 A 20 § 2 sq.
 disperditus V 16 § 6 VI 3 § 3
dispergere. dispersi sunt III 23 § 28
 dispersus rumor IIII 6 § 29
 disponere III 23 § 53 d. bellum
 III 23 § 26 d. tempora VI 1 § 5
 dispositio regia III 14 § 3
 dirumpere VI 8 § 14
 dissensio II 14 § 4 d. confusa VI
 1 § 4 dissensiones II 3 § 9
 V 15 § 5 VI 14 § 5
 disserere aliquid per ordinem I 19 § 2
 dissidere V 1 § 14
 dissimulare I 8 § 14; 12 § 9 V 24
 § 17
 dissimulatio III 12 § 31
 dissoluere supplicia I 20 § 5 dis-
 soluta aedes IIII 4 § 1 dissoluti
 campi IIII 15 § 2
 distabescere II 10 § 11 d. in modum
 niium V 16 § 11
 distinguere VI 8 § 2
 distributum VI 7 § 12
 ditare III 2 § 14
 diuersitas I 10 § 1 II 8 § 10 V 1
 § 14; 19 § 20 diuersitates II
 14 § 2
diuersus. d. pars III 23 § 33 e di-
 uerso I 21 § 9 II 18 § 2 IIII
 1 § 12 in diuersa VII 36 § 10
 diuersissimus IIII pr. § 2 V 4 § 2
 diuites sub religione A 31 § 6
 diuinitus I 10 § 17
 diuisiones I 2 § 12 diuisionum ra-
 tiones I 2 § 83
 diuturnitas I 17 § 3 V 19 § 20
diuturnus. maximum et diuturnum
 bellum VI 11 § 18 diuturnis-
 simum bellum V 24 § 17
 doctus A 18 § 4
 documentum V 19 § 16 documenta
 VII 1 § 1 d. uirtutis I 15 § 10
 pro dolor I 16 § 1 doloribus agi
 IIII 12 § 10
 dolose V 15 § 2
 dominari gentibus VII 2 § 1 domi-
 nantur leges V 2 § 5
 dominatio I 4 § 1; 21 § 6 II 2 § 9;
 17 § 10 III 1 § 5.11 V 21 § 12
 dominationem inuadere IIII 6
 § 16
 dominatus (*subst.*) II 2 § 10 III 12
 § 30 V 6 § 5 VI 17 § 9; 18
 § 17
 domini rerum V 1 § 7
 dona salutis VI 1 § 8
 dorsum terrae I 2 § 58 dorsa la-
 cunarum IIII pr. § 7
 dotare cruore II 4 § 2
 sine dubio I 1 § 12; 11 § 2 II 9
 § 9 III 6 § 1 VI 1 § 27 procul
 dubio V 4 § 11 VII 39 § 16
 ducere (*i. q.* putare) V 1 § 11; 23 § 15
 ducta per longum Gallia I 2
 § 64
 ductores III 1 § 14
 dudum IIII 3 § 4; 20 § 26 VII 37
 § 13; 41 § 4
 dulcedo VI 12 § 4
 dummodo I 21 § 14
 dumtaxat I 1 § 4 VII 1 § 10
 duplex animus II 4 § 10 duplicia
 illis uidentur quae uident IIII
 6 § 38 dupliciter contumaces
 VII 41 § 6
 duplicatus VII 2 § 12
 durus V 1 § 9 durae condiciones
 IIII 9 § 1 durissima supplicia
 I 10 § 9
 eatenus I 1 § 3 II 17 § 13 III 1
 § 3; 19 § 10 V 8 § 3 VI 1
 § 22.25
 ecce II 3 § 6; 18 § 4 IIII 5 § 10
 V 1 § 3 VII 35 § 6
 ecquid V 1 § 2
 edita mari insula IIII 20 § 30

- edomare insulas V 13 § 1 edomitus
 III 20 § 12
 effectus (*plur.*) IIII pr. § 2
 efferre arma foras I 4 § 1 efferre
 laudes III 14 § 8 elati mortui
 V 11 § 5
 efferuescere I 10 § 11 II 12 § 1 effer-
 buit mare V 10 § 11 e. bellum
 VII 28 § 18
efferus. efferi animi III 1 § 4
 effectus VII 9 § 5
 efficaciter I pr. § 1
 efflare III 17 § 6
 effluere IIII 13 § 15
 effossa lumina I 13 § 2
 effrenata audacia VII 33 § 1 e. lu-
 xuria VII 7 § 3 effrenatius VI
 18 § 10
 effusus I 2 § 38 VII 33 § 6 effusa
 tempestas III 1 § 10
 egenus opis I 1 § 9 egena stips
 IIII 16 § 19
 egerere foras V 6 § 5
 egestas II 4 § 8
 ei mihi IIII 12 § 8
 eia VII 26 § 2
elabi. elapsus IIII 21 § 3 VI 11
 § 19; 18 § 29; 21 § 10
 elanguescere VI 11 § 3
 electio I 16 § 3 IIII 12 § 12 V 1
 § 10 VII 33 § 4
 electissima III 14 § 6
 elementarius A 19 § 5
 elogium infame V 15 § 5
eloquium. cuius el. Occidens uelut
 ros in uellus expectat A 4 § 6
 elucet IIII 23 § 8
 eludere III 1 § 6
 emanare IIII 5 § 13
 emendatio VII 37 § 10 A 25 § 2
 emerere VI 1 § 11.13
 emergere fluuium I 2 § 28
 emicare II 4 § 12; 13 § 5 V 9 § 5;
 16 § 15
 emigrare III 23 § 36
 emissor A 9 § 1
 emollire V 16 § 14
 emolumentum III 13 § 1
 emundare A 24 § 2.3
 emundatio A 28 § 13
 emunire III 12 § 27
 en II 19 § 12 *ter*
 enatus V 6 § 2
 enecare I 15 § 3
 enimuero I 8 § 8
 eniti V 9 § 1
 enixe III 23 § 35
 enormitas miseriarum IIII 9 § 12
 e. ponderis IIII 20 § 35
 enuntiare cladem II 5 § 9
 enutrire VI 22 § 3 enutriri I 21
 § 18 VII 2 § 4
 equidem V 18 § 28; 19 § 2 VI 16
 § 8; 17 § 8 VII 24 § 3
 erga se I 6 § 4 numquam erga sta-
 tum suum iuris idonei V 6 § 5
 erga..uitia sectator VII 7 § 1
 ergo II 12 § 2 ergo (*postpos.*) III
 23 § 46
 errorum nebulae VII 29 § 2
 erubescere I pr. § 6 III 23 § 66
 IIII 21 § 9 V 4 § 10 VI 16 § 7
 erubescere *c. dat.* VI 1 § 24 VII
 33 § 1; 43 § 18
 eructare I 2 § 33 V 6 § 2 eructata
 flamma IIII 4 § 4
 eruditior I 21 § 21
 eruptio (hostium) VI 9 § 7 VII 32
 § 10 eruptiones II 19 § 1 VI
 11 § 9; 21 § 3
 esca II 10 § 11 V 14 § 1
 escendere murum III 19 § 7 sca-
 pham VI 15 § 34
 esse. erat uidere et gemere VI 15
 § 25
 esuriens VI 15 § 16
 euacuare VII 26 § 3 A 19 § 6; 21
 § 4
 euehere V 18 § 13
 euentus pendens I 21 § 11 euentus
 belli dubii IIII 20 § 20 euen-
 tum aucupatores V 4 § 19
 euerberare VII 35 § 18
 euerrenda Caesarum familia VII 6
 § 3
 euersio I 17 § 3 V 1 § 4; 3 § 1.5
 euertere I 16 § 1 euertere insulas
 IIII 8 § 5 Cretam VI 4 § 2
 evidens I 8 § 7 IIII 23 § 8 V 17
 § 13 euidenter IIII 16 § 21
 V 3 § 4 euidentiis II 14 § 2
 IIII pr. § 11 euidentiissime I 3
 § 3 VII 28 § 25 A 21 § 3
 euisceratus VI 14 § 3
 euocatus IIII 7 § 9; 22 § 2
 euoluere III pr. § 1 V 17 § 2 euol-
 uere longo textu VII 10 § 4
 ex Lacedaemoniis condita IIII 1 § 6
 ex omnibus non esset, qui IIII
 21 § 1

- exaequare II 5 § 1
 exaestuarē clades I pr. § 13 pestes
 I 9 § 3 ignes II 18 § 6 ex-
 aestuans flamma IIII 4 § 4
 exaggerare II 6 § 13 VI 18 § 11
 examen uirium I 15 § 7
 exanimis V 15 § 21 VI 19 § 18
 exarsit V 13 § 3 exarserunt III 22
 § 15 exarsere IIII 6 § 31
 exauctorare VI 18 § 33
 excandescere II 13 § 11
 excarnificatus VII 8 § 8
 excellentissimus VII 23 § 3
 excidere montes II 10 § 10 excisum
 caput V 12 § 9
 excidisse memoriae I 8 § 13
 excidium I 15 § 2 I 17 § 1 III 12
 § 21.30 V 24 § 14 VI 1 § 14
 excidia III 20 § 11; 23 § 5
 IIII 2 § 5 V 11 § 1
 excipi campis I 5 § 6
 excire I 18 § 1; 19 § 1 exitus I
 15 § 7 III 2 § 2
 excitare saeuitiam torpentem I 4
 § 2
 excitatio V 6 § 6
 exclamare V 5 § 1
 excludere I 2 § 38
 excoquere V 10 § 11
 excruciatuſ fame IIII 14 § 1
 excurrere in altum IIII 9 § 11 et
 quod excurrit VII 2 § 12
 excursus III 8 § 4 excursus improbi
 V 15 § 8
 excutere tela V 15 § 15
 exedere. exesus VI 14 § 3 foris
 crassi intus exesi IIII 23 § 10
 exempli terribilis notam inurere VI
 8 § 17 exemplum punitionis
 propositum VI 11 § 30 exemplo
 esse VI 17 § 10
 exercere populos caedibus gentium I
 4 § 4 e. uictoriam I 13 § 1
 III 14 § 1 Olympias agone
 exerceri solet II 4 § 1 exerceri
 bellis III 11 § 1 piraticam
 exercere III 12 § 21 haec cum
 exercuisset III 13 § 1 exercere
 supplicia IIII 3 § 5 e. rus V
 7 § 11 e. omnia genera libi-
 dinis V 19 § 17 exercitae sunt
 potentiae ducum VI 12 § 8
 exercere petulantiam VII 7 § 1
 exercitator I 21 § 21
 exercitia cupiditatum I 4 § 6 e. in-
 geniorum II 18 § 5 e. pacifica
 III 2 § 14
 exhalare IIII 15 § 3 V 4 § 9; 11
 § 3; 24 § 12
 exhaurire caedibus II 17 § 7 ex-
 hausta resp. Romana V 23 § 1
 exhaustae copiae II 16 § 12 ex-
 haustis Gallis VI 12 § 1
 exigit res I 1 § 7 exigere foedus
 V 15 § 6 pretia VI 13 § 2
 exim III 7 § 1.7; 10 § 1; 12 § 10;
 16 § 12; 19 § 6 IIII 7 § 3 V
 15 § 8 VII 6 § 2 exim I 19
 § 1
 exinanitus III 1 § 24 VII 26 § 4;
 35 § 6 exinaniti cladibus IIII
 9 § 1 exinaniti obsidionum fame
 V 1 § 6
 exinde III 16 § 8 IIII 14 § 3 VI 7
 § 10
 exitiabilis VII 28 § 2. 23. 25; 33
 § 19
 exitus I 6 § 6
 exolescere II 18 § 5
 exosculari III 2 § 8
 expauescere IIII 23 § 11
 expedire I 2 § 35 II 1 § 6 quia
 sic expedit IIII pr. § 6
 expeditio V 15 § 11
 expendere supplicia I 10 § 13 ex-
 pendere aetates III 2 § 13
 expensa deesset V 18 § 27
 experientia VI 15 § 16
 experimentum belli V 5 § 15 ex-
 perimenta maris II 14 § 15
experiri. experiendo VI 15 § 17 ex-
 perientissimus I 19 § 5 VII 33
 § 7
 expiare IIII 13 § 4
 expilare VI 3 § 2
 explicare I pr. § 10; 2 § 75; 21 § 21
 III 23 § 5 explicui II 18 § 4
 explicare numerum IIII 22 § 11
 explicare motum IIII 8 § 13
 explicare fando IIII 11 § 4 ex-
 plicui II 18 § 4 VII 43 § 19
 explicuit VI 7 § 2 explicitus
 III 3 § 3 V 2 § 8 de explicito
 moueri I pr. § 1 expliciti sunt
 I 2 § 51
 expositio I 8 § 7
 expostulatio A 20 § 1
 exprimere I 5 § 3
 exprobrare IIII 21 § 9 expr. Domi-
 num inuidiae A 11 § 8

- expugnare Vaccaeos V 5 § 13 expugnauit et cepit III 12 § 10; 15 § 10; 23 § 44 III 18 § 5; 20 § 33 V 23 § 23 VI 3 § 7 captam expugnatamque VI 2 § 23
- expugnatio III 7 § 5
- expulsio II 4 § 13
- exsanguis V 23 § 1 VI 12 § 2.7
- exsecrabilis I 11 § 2.3 II 3 § 9 III 6 § 35 V 4 § 12; 10 § 7
- exsecrari III 5 § 4
- exsecratio I 19 § 1 V 16 § 5 exsecrationes I 21 § 4
- exsecutor VII 28 § 17
- exserere.* exserta lingua V 15 § 21 exserere uim VII 32 § 7 e. persecutorem VII 28 § 21 exseritur ultio VII 21 § 5
- extimulatis V 16 § 18
- exsugere VI 19 § 18
- exsultantes VI 22 § 4.5
- exsuscitare A 33 § 2
- extabuit cadauer V 9 § 3
- extendi I 2 § 76
- externium VII 39 § 14
- externa bella V 24 § 9.17.20 externorum praesentium V 24 § 20
- extorquere V 1 § 13 e. uitas poenis I 20 § 6 e. uitam II 17 § 16
- extorta uox I 20 § 3
- extorere iugera in cinerem III 4 § 4 extorere tabulata nauium V 10 § 11
- extorris II 14 § 6 III 5 § 5
- extranei I pr. § 5 extranea bella III 21 § 7
- extremus.* in extremum periculi III 20 § 17 ad extremum V 17 § 1 extrema uitae efflare III 17 § 6 ad extrema internecionis III 16 § 2
- extrinsecus II 6 § 9
- exuere castris III 18 § 7
- exulare III 6 § 7 VII 42 § 5 exulans III 20 § 29
- exundare I 2 § 30 V 3 § 6 VII 35 § 12
- exundatio I 2 § 5
- exurere III 1 § 17 V 6 § 2 exustus I 5 § 5.9.11
- fabre componere I 20 § 3
- fabrica mundi I 3 § 1
- fabricare classem III 7 § 7
- fabricator scelerum I 11 § 1
- fabrile scalprum III 18 § 12
- facere.* nihil esse sibi factum I 6 § 4 nihil factum VII 40 § 1 facile factu VI 10 § 10 facto opus VI 15 § 3 facta felicia III 14 § 8
- facies miseranda III 12 § 30
- facilitas VII 35 § 12
- facinus III 3 § 5; 5 § 5 V 4 § 12; 10 § 10; 16 § 22
- factor I 20 § 4
- factum *uide* facere
- fallacia III 20 § 7 fallaciarnm structores V 4 § 19
- falso V 5 § 1
- fama uelox VI 1 § 8 famae gloria III 6 § 41
- fames obscena II 4 § 8 famis stimulo V 18 § 29
- famosus opibus II 6 § 12 famosi conflictus I 13 § 3 famosissimus III 17 § 5
- famulari VI 22 § 5
- fando explicare III 11 § 4
- fas non est III 4 § 6
- fastidiose III 23 § 26
- fastidire I pr. § 6 V 4 § 15
- fastigium consulare regiumque VI 18 § 17 f. Augusti VII 29 § 16 f. regale VII 37 § 1
- fastus II 13 § 5
- fateri VI 18 § 15
- fatigare.* fatigatus V I § 10 fatigati bellis V 5 § 14
- fatigatio III 1 § 4
- fauces freti Gaditani I 1 § 10 f. Oceani I 2 § 7 faucibus apprehensis strangulatae V 16 § 18
- fax cupiditatis I 1 § 15 fax Mariana V 24 § 15
- fecunditas I 5 § 7
- felicitas V 1 § 7 VI 16 § 1 VII 33 § 8; 35 § 20
- femineus furor III 23 § 4 V 16 § 21
- feralis I 10 § 12 A 30 § 3 feralia edicta VII 21 § 2
- feriae.* feriis priuatis contentus VII 29 § 10
- feriatus V 10 § 4 VI 17 § 4
- ferire.* feri faciem VI 15 § 26
- feritas VI 7 § 13
- ferocissimus VI 9 § 1
- feruefacere VI 12 § 7
- feruere V I § 14 (bella) VII 37 § 7

- feruor malorum III 8 § 2
 fessi malis IIII 10 § 1 fessis rebus
 II 14 § 13
 fetor A 1 § 6
 fetus IIII 2 § 2
 fidelissimus VI 20 § 4 fideliter I 3
 § 2; 6 § 2 VI 20 § 4 A 33 § 2
 fidelissime IIII 14 § 3
 fides indubitata VI 1 § 17 in fidem
 uenit VI 6 § 3 a societate uel
 fide p. R. deficere VI 13 § 5
 rerum fides VII 26 § 10 fides
 (i. q. spes certa) VII 36 § 7
 fiducia V 11 § 6 A 32 § 6
 fiducialis A 31 § 9 fiducialiter VII
 2 § 2; 35 § 15
figere. fixo genu III 19 § 10
 figura (*opp.* forma) VII 27 § 4
 filius I pr. § 12
 firmamenta Ecclesiae A 1 § 4 f. ueri-
 tatis A 27 § 3
 firmare uires III 11 § 1 pactionem
 III 15 § 8
 flagitatio I 14 § 4
 flagitiose I 4 § 7 flagitiosissimus VII
 5 § 1 flagitiosissime I 12 § 4
 flagrare I 5 § 4
 flammare VI 10 § 4
 flebilis fuga I 12 § 8 flebiles que-
 rellae IIII 6 § 13
flere. flens IIII 19 § 1
 florentissima ciuitas III 2 § 13 IIII
 14 § 1 florentissima urbs III
 12 § 20 IIII 13 § 15
 fluere bella I 19 § 3
 flumen sanctum VII 39 § 11
 fluxa Gallorum corpora V 16 § 11
 foeditas I 12 § 4 II 10 § 11
foedus. foedissimus III 23 § 28.59
 foedus foedissimum III 15 § 7
 fomes V 24 § 15 fomites bellorum
 III 12 § 11
 fontem intelligentiae VI 1 § 7
 forinsecus II 4 § 12; 13 § 11
 forma VI 14 § 1 VII 22 § 9; 27
 § 16; 28 § 27 forma (*opp.* figura)
 VII 27 § 4 forma praesens mi-
 seri uiuentis VI 11 § 30
 formidulosissimus III 23 § 57 V 24
 § 17 VI 21 § 25 VII 33 § 8;
 35 § 7
 formula II 6 § 13 oboedientiae for-
 mula I pr. § 3
 forsitan IIII 17 § 8; 23 § 11
 fortassis V 22 § 9
- fouea mortis I 10 § 15 foueae VII
 26 § 2
fouere. foti sunt II 17 § 8
 fragor IIII 4 § 5 f. caeli V 18 § 3
 fragores VII 25 § 4 f. bel-
 lorum V 23 § 1 malorum VII
 8 § 4
 fractus bello IIII 1 § 23 V 23 § 22
 f. bellis IIII 9 § 1 f. caede
 bellorum V 1 § 6 f. proeliis
 V 4 § 3 f. uiribus Romanis V
 15 § 8 fracti animi IIII 6 § 26
 f. Lacedaemonii II 16 § 5 fractae
 opes II 14 § 19 f. res II 14
 § 13 fractae uires IIII 7 § 3
 inminutis fractisque omnibus
 IIII 16 § 19
 fraternitas A 33 § 7
 fraudulentissimus III 12 § 23
 fremere V 17 § 6; 24 § 5
 fremitus hostium IIII 13 § 12
 frontis Romanae pudor V 7 § 1
 frons Orientis I 2 § 13 in
 fronte I 2 § 66
 fructus eruditionis IIII 6 § 40 f.
 misericordiarum I 5 § 11 f.
 oboedientiae VII 1 § 3 sine
 fructu VII 37 § 10
fulcire. fultus III 1 § 16; 12 § 13
 IIII 1 § 5
 fulminare V 24 § 11
 fundamina II 17 § 14
 fundare VI 1 § 5
fundere. fundunt montes fluuium
 I 2 § 4 fundere (hostem proelio)
 IIII 16 § 12; 20 § 31 V 20 § 9
 VI 4 § 8 per Thraciam sese
 fuderunt VII 33 § 11
 funditus IIII 15 § 5
 funestare IIII 13 § 3
 furiatorum insania VI 15 § 15
 furor V 19 § 12 furor expers consilii
 II 16 § 15 f. bellicus I 9 § 4
 f. femineus V 16 § 21
 furta bellorum IIII 2 § 1
 fuscare V 16 § 22
- generalis amor I pr. § 8; 18 § 2
 generale nomen I 2 § 91 gene-
 raliter I 2 § 24.50.90 V 1 § 15
 VI 22 § 11
 generatio I 3 § 5
 gentilicius VI 21 § 20
 genu fixo III 19 § 10
 genuinus VI 1 § 1

- genus Ioseph I 10 § 8 generis Italici
 IIII 19 § 1 genus sufficere III
 13 § 7
 gerere habitu filium I 4 § 4 gestae
 rei ordo VII 40 § 5
 germen II 2 § 5 germina Romani
 nominis VI 1 § 14 g. temporis
 Christiani VII 5 § 3 g. tenera
 Christianorum VII 6 § 8
 germinare I 2 § 86 VI 17 § 5 VII
 33 § 9 germinans Ecclesia VII
 9 § 5 germinantia tempora Chri-
 stiana VI 22 § 10
 gestare VII 42 § 10
 globi miseriarum II 18 § 4 globi
 bellorum III 23 § 3 in globos
 coactae V 11 § 2
 de gloria plurimum sperandum II
 9 § 7 gloria famae IIII 6 § 41
 gloriosus IIII 20 § 8 gloriosissimus
 III 12 § 33; 13 § 2
 gradatim IIII 8 § 13
 gradibus distinctis II 1 § 5
 grana uiua VII 39 § 13
 grando malorum III 7 § 3
 grauare I 8 § 14 VI 15 § 34
 grauis uir VII 43 § 4 grauis annis
 III 18 § 8 aeuo grauis VI 5
 § 8 naues armis graues VI 19
 § 6 odore graues IIII 1 § 9
 grauissime III 23 § 18
 gremium pandit V 2 § 2 in gremio
 conquiescere IIII 12 § 6
 gubernare I 1 § 9
 gurges miseriarum III 7 § 5 gur-
 gites IIII 20 § 35 V 16 § 6
 gustare otium V 1 § 12
 gutta felicitatis V 1 § 4
 guttatim IIII 5 § 1

 habenis laxatis gentes .. inuehantur
 VII 22 § 6
 habetur uix paucis nota I 2 § 79
 ut se habet I 6 § 5 ut sese
 habeat VI 12 § 2
 habitabilis I 2 § 16
 habitacula II 6 § 10 III 23 § 36
 habitatio I 7 § 2; 16 § 3 II 6 § 10
 habitator VII 15 § 5
 habitudinis qualitas V 7 § 4
 haesitare I 6 § 4
 haesitatio VII 7 § 9
 harenae I 2 § 29
 haurire Asiam III 1 § 5 h. cupidi-
 tatem IIII 6 § 16

 haustus aquae gelidae III 8 § 4
 hebescere IIII 4 § 5 hebescere de
 numero II 11 § 8
 hebetare V 16 § 15 21 § 9 hebetatus
 amentia V 5 § 15
 hebetatio IIII 23 § 10
 hereditas II 1 § 6; 2 § 10; 6 § 13
hic. et hoc VII 26 § 7 propter hoc,
 quod I 5 § 11 hoc altius .. quo
 minus III 12 § 31 his qui VI
 8 § 16 his quae II 16 § 4 his
 quos VI 2 § 21
 hiemare II 19 § 1
 hinnitus V 18 § 9
 hodieque VI 15 § 32 VII 32 § 12
 hodiernus dies III 7 § 7 V 3 § 7;
 23 § 16 VII 28 § 2
 honestare IIII 5 § 3
horrere. horret pudetque referre VII
 4 § 10 non horreat audire V 24
 § 9 horrendus IIII 4 § 5
 horresco III 10 § 1
 horridum bellum V 17 § 8 horrida
 bella IIII 20 § 19 horrida dictu
 audituque V 23 § 18
 horrisonus IIII 4 § 7
 horror II 19 § 11 V 19 § 21 horror
 est dicere II 16 § 18
 hospita largaque Ecclesia VI 20 § 7
 hostiliter III 12 § 20; 20 § 12 IIII
 1 § 1; 9 § 9 V 19 § 19
 humilis A 18 § 3 humiles III 3 § 3
 humiliter VI 1 § 17; 17 § 9.10
 VII 35 § 22

 iactantia VI 14 § 3
 iactitare VI 1 § 11
 iactus fulminum I 5 § 2 sagittarum
 I 15 § 3 intra iactum teli III
 16 § 7 IIII 4 § 5
 iamiamque VII 36 § 9
 ictus minutissimi VII 8 § 8
 ideoque II 16 § 11 ob hoc ideo..
 quod VI 15 § 12
 ieiuna feritas VII 5 § 3
 ignari rerum I 7 § 2 ignarus nobis
 (*i. e.* ignotus nobis) A 8 § 5
 igneus V 13 § 3
 ignis morborum II 12 § 3 ignibus
 aestuare II 5 § 10
 ignitus I 10 § 10
 ignominia III 23 § 28
 ignominiosus IIII 13 § 9 igno-
 miniosissimus V 15 § 6 igno-
 miniosissime VII 7 § 13; 10 § 7

- ignorantia VI 1 § 3 ignorantia felix I 19 § 7
 ignoratus I 21 § 19
 ilico IIII 6 § 25 IIII 11 § 1 ilico ut VI 16 § 1
 imago rerum III pr. § 3 imago cognoscendi III pr. § 3 imaginibus dirae tenebrae I 10 § 12
 imm. *vide* inm.
 imp. *vide* inp.
 in Olynthum III 12 § 20 in quid VII 1 § 8 in meliora proficere IIII 16 § 21 in facinus persuadere I 11 § 1 in filium adoptare VII 8 § 1 uirum in uxorem ducere VII 7 § 2 in regem unguere A 24 § 2 in Alexandria *et similia* VII 5 § 7 § 8; 6 § 14; 12 § 5.7 in illo tunc tempore III pr. § 4 in his temporibus V 22 § 5.10 VI 1 § 30 in quinquaginta annis I 4 § 5 in die IIII 17 § 10 in diebus VII 5 § 4; 15 § 4 in his diebus VII 42 § 16 in centum milibus (*i. q. circiter*) IIII 14 § 5
 inaccessus VI 8 § 10
 inaestimabilis IIII 20 § 35 VII 33 § 8
 inane permagnum VII 35 § 17
 inardescere VI 1 § 29
 inausum cunctis nomen VI 20 § 2
 inbecilli oculi VI 1 § 24
 inbecillitas II 6 § 14
 inbellis I 4 § 2 inbellis aetas III 2 § 6
 incallescere V 16 § 11
 incandescere I 10 § 19 II 12 § 2 III 8 § 2
 incanescere IIII pr. § 7
 incautus I 15 § 8 IIII 21 § 10 incaute I 10 § 5
 incentium malorum IIII 12 § 8
 inceptor V 19 § 9; 20 § 4 VI II § 19 VII 21 § 1; 28 § 17
 inceptum IIII 4 § 6 V 19 § 14.15
 inceptus miseris II 11 § 4
 incertus certi consilii VI 8 § 4 incerta pugnae VII 37 § 14 incertum (*parenthet.*) VI 18 § 17 VII 42 § 17 incertum unde IIII 11 § 8 VI 14 § 5 VII 2 § 11
 incessabilis I 4 § 7; 8 § 10 II 4 § 8; 13 § 11 III 2 § 13 IIII 12 § 13 V 2 § 8 VII 1 § 11 incessabiliter I 2 § 106 VI 20 § 7 VII 4 § 16; 25 § 13; 41 § 4
 incircumspecta caedes VI 18 § 10
 incircumspecta anxietas II 6 § 14
 incitamentum II 11 § 9 III 16 § 7 VII 9 § 5
 inclinauerunt me Romani VI 12 § 7
 inclinatus status III 1 § 15
 inclitus I 5 § 4 VI 3 § 7
 incommodus V 17 § 2
 inconcussus II 2 § 2
 incomparabiliter V 24 § 20
 inconstantia IIII 23 § 9
 inconsulte V 14 § 3
 inconuenientia A 7 § 3
 incorruptio A 32 § 7.8.10
 incorruptus IIII 6 § 5
 incredibilis II 6 § 6; 8 § 5; 9 § 3 III 10 § 1 IIII 17 § 2 V 16 § 22 VI 7 § 6; 8 § 18 satis incredibilis classis VII 42 § 12 incredibile dictu III 19 § 8 IIII 21 § 7 incredibiles morbi VII 21 § 5 incredibiliter IIII 6 § 26 VII 35 § 3
 incredulitas VII 39 § 14; 43 § 19
 incredulus IIII 17 § 11 VII 1 § 5
 incrementa I 2 § 29 III 7 § 7 i. maris VI 14 § 1 i. anni VII 2 § 15
 increpare tempora III 2 § 12
 increpatio II 10 § 2 III 4 § 6 V 7 § 6
 increpitare II 7 § 6 IIII 1 § 15
 incuruentus VI 2 § 20
 incubare I 10 § 1 III 1 § 10
 incumbere acie III 22 § 9
 incunctanter III 2 § 6 VII 34 § 5
 incuria pacis I 15 § 8
 incurrere I 3 § 6 V 1 § 16 incurrente nocte VII 36 § 7
 incursio V 15 § 9 VII 34 § 10
 incursus malorum VI 12 § 2 incursus repentini II 8 § 5
 incussus pauor IIII 17 § 13
 indago V 24 § 8
 indecorus VI 22 § 4
 indefensus III 2 § 5
 indefessus I 21 § 3
 indere ceruices funibus V 16 § 18
 indesinenter VI 16 § 8

- indices terminorum V 12 § 2
 indicta pugna II 17 § 14 caedes V 18 § 8
 indigentia A 18 § 5
 indigesta historia III 2 § 9 i. inlecebra III 4 § 2
 indignatio I 5 § 11 II 19 § 5 V 17 § 3
 indigne I 11 § 1 VI 17 § 6
 indiscretus III 2 § 11 VI 1 § 2
 indiscreta caedes VII 8 § 9 indiscrete VII 37 § 8
 indisposite V 16 § 15
 indolem suam bellis ciuilibus uouit VI 18 § 1
 indomitus IIII 9 § 12
 indubitatus VII 37 § 10 A 19 § 3
 indubitata fides VI 1 § 17 indubitatissime I 6 § 4 III 8 § 5; 23 § 67
 induere aliquem purpura VII 34 § 2; 38 § 5
 indulgentius I 8 § 7
 indurata bellis uirtus III 13 § 10
 industria equitum IIII 20 § 17
 indutiae II 12 § 2 iudutiis nullis cessat miseria IIII 2 § 1
 inedia VI 15 § 10
 ineffabilis I 10 § 19 II 1 § 5; 2 § 4; 3 § 5 IIII 6 § 34; 17 § 11 VII 35 § 3.17; 37 § 8; 39 § 11; 41 § 10
 ineuitabilis I 15 § 7 ineuitabiliter VI 5 § 11
 inexcusabiles VII 39 § 12
 inexercitatus III 1 § 19
 inexorabilis VI 5 § 5
 inexplibilis II 17 § 14 V 18 § 29 VI 13 § 1
 inexpugnabilis II 11 § 2 VII 26 § 3
 inxsaturabilis III 18 § 10 VII 37 § 9
 inextricabilis I 12 § 7 III 2 § 9 V 4 § 15; 9 § 8; 11 § 6; 17 § 2
 infamare I pr. § 9; 8 § 14 III 8 § 3
 infamia III 7 § 3; 15 § 2 V 4 § 3
 infamis II 5 § 8 V 4 § 7; 8 § 2; 15 § 5; 19 § 1; 22 § 13 inf. epulae I 19 § 7 escae V 23 § 15
 infamissimus V 18 § 9
 infanda dilaceratio III 12 § 28 infandum naufragium IIII 9 § 8
 infandi cibi I 11 § 3 infanda mala I 10 § 1
 infatigabilis IIII 12 § 11
 infecto pacis negotio IIII 19 § 2; 20 § 18
 infecundus I 2 § 47
 infelicitas V 1 § 4.7
infelix. infelicior V 9 § 8 infelicissimus I 19 § 7 V 1 § 5 infelicitate V 19 § 7 infelicissime IIII 15 § 5; 16 § 1
inferi. quasi ab inferis respirare IIII 16 § 7
 inferna patuerunt III 5 § 1
 infestare IIII 18 § 10 V 4 § 1 infestatissimus I pr. § 9 V 24 § 17
 infestatio II 13 § 11; 16 § 6 V 13 § 1
 infideles III 20 § 6 infidelissimus IIII 14 § 3
 infidus Antonio VI 19 § 20
 infirmitas I 3 § 2
 inflammare plebem V 19 § 5 inflammata nobilitas V 9 § 1
 inflammatio VII 16 § 3; 39 § 16
 inflatio A 22 § 5
 inflexus I 2 § 28.64
 informare II 17 § 15
 informis I 13 § 2
 ingenium ad tempus accommodare V 17 § 6 industria ingenia VI 15 § 31
 ingens animo VI 18 § 33
 ingerere se hostibus V 7 § 4 non ingerere neglegentibus VI 20 § 4
 ingrauare VII 37 § 7
 ingressus (*subst.*) II 9 § 2 III 7 § 3
 ingruere VI 13 § 3
 inhiare externis III 1 § 11 thesauris V 15 § 6 excidio VI 1 § 14
 praedae VI 11 § 6 rebus nouis VII 29 § 15 inhiare ad VII 41 § 9
 inhoneste II 4 § 5
 inhorrescere V 24 § 18
 inhumatus IIII 9 § 13 V 9 § 3
 iniquitas loci VI 11 § 6
 inire bellum VI 8 § 9
 iniuriarum stimuli III 12 § 31
 iniuriosissime IIII 14 § 2
 inlacrimare III 20 § 5
 inlecebra indigesta autumnii III 4 § 2 inlecebrae II 10 § 11
 inlidere scopulis IIII 9 § 11
 inligatus IIII 10 § 1

- inlucescere I pr. § 14
 includere VI 15 § 10
 inlustris militia VII 43 § 4
 immaculatus I 3 § 1
 inmanior V 10 § 10 inmanissimus
 VII 37 § 4
 inmanitas V 19 § 14 VII 15 § 8
 inmatura militia IIII 16 § 7
 in inmensum IIII 6 § 26 V 15 § 9
 VI 4 § 1
 inmiscere II 10 § 3
 inmitti I 2 § 74
 immobilitas V 18 § 29
 immobiliter IIII 14 § 8
 inmoderatio VII 37 § 10
 inmorari I 14 § 4; 19 § 5
 immortalis quaestus VII 43 § 14 in-
 mortale silentium II 17 § 14
 inmutator VII 43 § 6
 innotescere V 2 § 5; 4 § 10
 innumerus V 1 § 8; 16 § 21 VI 11
 § 18
 inoboedientes VII 39 § 12
 inoffensus I 10 § 15 VI 1 § 23 in-
 offensa serenitas II 11 § 8 in-
 offense VI 1 § 8
 inopima satietas III 5 § 3
 inopinantes VI Fl § 17
 inopinatus II 9 § 2 IIII pr. § 7
 inopinatum ferrum III 14 § 5
 inopinati proventus V 7 § 8 in-
 opinata pericula VI 2 § 18
 inopinus III 1 § 3
 inordinata militia IIII 16 § 7 in-
 ordinatius III 2 § 9
 inparatus IIII 15 § 2
 impatientius IIII pr. § 4
 inpedimenta cadauerum II 9 § 10
inpeditus. per inpedita II 19 § 10
 inpeditissimae siluae VI 10 § 15
 inpendere I 5 § 8; 12 § 5 III 1 § 13
 inp. se perditioni IIII 21 § 8
 inpendere curam III 1 § 13 IIII
 23 § 9
inpendere. inpendens trucidatio V 5
 § 5
 inpensae bellicae IIII 11 § 2
 inperitare I 19 § 4
 inperturbabilis A 28 § 13
 inpetere bello III 1 § 1 inpetentes
 equites V 15 § 11 inpetitus
 bello IIII 14 § 1
 inpingere V 10 § 3
 implere II 3 § 7 implere uerbis IIII
 5 § 6 implere facinus V 16 § 24
 implicare I 18 § 1 III 2 § 9
 inportunus V 1 § 6
 impossibilis A 9 § 2
 impossibilitas A 25 § 1
 impressio I 19 § 10 IIII 2 § 4
 improbitas IIII 16 § 18
improbus. improbissimus IIII 9 § 12
 inproperare I 19 § 7
 inprouide IIII 20 § 35
 inprouisus III 1 § 20 V 10 § 4 ex
 inprouiso I 15 § 7 III 12 § 7
 III 7 § 5
 inpuberem aetatem IIII 6 § 3
 inprudens specus III 5 § 2 inpu-
 dentius V 5 § 16 inpu-
 dentissime V 5 § 8
 inprudencia IIII 20 § 9 V 4 § 7 VII
 36 § 12
 inpune III 23 § 63
 inpunitas II 4 § 3 IIII 16 § 9
 inputare IIII 23 § 10
 inquam V 1 § 10 iniquus (*aequales*
 Orosio) VI 1 § 21 VII 26 § 2
 inquietare V 1 § 6 VII 3 § 3
 inquietudo I 21 § 19 IIII pr. § 4;
 18 § 16 V 1 § 12; 18 § 29
inquietus. inquieti magis quam stre-
 nui III 2 § 1 inquietissimus
 II 3 § 9; 17 § 1
 inquirere IIII 5 § 7 inquisitus IIII
 20 § 7
 inreuolubilis A 28 § 9
 inrigare I 5 § 10 IIII 5 § 1
 inrita (ratio) VI 1 § 10 in iritum
 VI 4 § 4
 inruere IIII 1 § 4
 inruptio III 23 § 17 V 7 § 9 VII
 40 § 1.2.3
 insania V 20 § 1 VI 15 § 15
 insanire II 2 § 11 V 22 § 16
 insatiabilis II 7 § 6 V 19 § 24; 20
 § 9 VI 2 § 7 insatiabiliter VI
 7 § 10; 12 § 5
 inscitia II 14 § 21
 inscius III 12 § 22
 insectatio VI 22 § 10
 insequi dicta factis I 14 § 3
 inseri I 2 § 70
 insessus tumulus IIII 8 § 2
 insidiator VI 12 § 6
insimulare. insimulatus II 5 § 1
 insimulatus prodicionis III 1 § 17
 furti IIII 13 § 18
 insimulatio II 15 § 1
 insinuare III 15 § 1

- insipienter II 3 § 5
 insolens VI 18 § 17 insolentissimus
 II 13 § 5 III 1 § 13 insolenter
 III 1 § 4 VI 17 § 9 VII 36
 § 9 insolentissime II 13 § 4
 insolentia VI 18 § 30
 inolescere VI 18 § 17 insolescentes
 V 9 § 8
 inspectioni VI 22 § 8
 insperatus I 15 § 7 V 18 § 13 in-
 sperata mors I 10 § 15 i. salus
 V 15 § 15 i. uictoria III 1 § 21
 de insperato III 23 § 21 ex
 insperato V 15 § 17
 inspirare II 5 § 5
 instabiles res III 9 § 4
 instanter I 19 § 9
 instantia persequentum V 19 § 7
 instare. institit clades V 11 § 5
 instimulare III 15 § 9 instimulari
 VI 17 § 3
 instinctus VII 27 § 1
 instituere. bene institutae gentes V
 1 § 5
 institutio VI 17 § 10 institutio
 uitae II 17 § 15
 institutor II 4 § 9
 instructor A 24 § 4
 instructus belli V 4 § 3 copiarum
 V 6 § 3
 instructissimus V 10 § 1 VI 8 § 11
 VII 33 § 13; 34 § 5
 instruere bellum III 23 § 41.51 in-
 struere calumniae machinam A
 28 § 11
 insuadibilis VII 37 § 8
 insuere in culleum V 16 § 23
 insufflatio A 26 § 5
 insultare II 12 § 1 III 9 § 2 VI 10
 § 11 VII 35 § 20 A 32 § 10
 insultatio VII 34 § 8
 insuper II 18 § 6 III 12 § 12 IIII
 1 § 21; 8 § 11; 16 § 20, *pas-
 sim* insuper etiam VI 4 § 3
 integerrimus V 17 § 12
 integritas V 15 § 7
 intellegentia A 29 § 5 int. ueri Dei
 VI 1 § 4 intellegentia (Dei) VI
 1 § 7.18.25
 intemperantia VII 29 § 6
 ntempestiua siccitas III 4 § 2
tempestus. intempesta nox III 2 § 5
 tendere A 29 § 3 intendere cir-
 cium I 2 § 71 ultionem IIII
 18 § 1 expugnationem VI 6 § 2
 int. animam ad VI 11 § 6 int.
 animo publicare VI 2 § 8 i.
 persequi VI 13 § 4 intentus alibi
 I 21 § 9 intenti ad signum
 belli III 16 § 7 intenti mori
 IIII 1 § 8 intentae animositates
 V 19 § 15 intente I 8 § 8
 intentius III 12 § 24 intentissime
 VI 1 § 19
 intentio III 1 § 3; 4 § 6; 13 § 4
 V 6 § 6 i. uoluntatis IIII 12
 § 12 i. rebellis, supplex V 1
 § 5 cessat intentio VII 1 § 8
 intercapedo II 6 § 10 IIII 2 § 1 V
 15 § 12
 intercedere ex inproiso IIII 7 § 5
 intercessum est V 17 § 11
 intercessu temporis V 15 § 22
 intercipere II 12 § 2 intercipere
 nauium commeatus VI 4 § 1
 interceptus I 20 § 5 intercepta
 spe I 21 § 5
 interdicere VII 43 § 6 interdicta
 sacra VI 15 § 12
 interdictum VI 5 § 10 interdictu
 [*corr.* interdicto] II 17 § 8
 interdiu IIII 15 § 1
 interdum IIII pr. § 6
 interfectio I 10 § 16
 interfectore I 12 § 9 V 1 § 16 VI
 15 § 33
 interficere uirtutem IIII 21 § 9
 interfluere II 6 § 5
 interfusus II 6 § 9 VI 8 § 10
 interiacens II 11 § 5
 interiectus (*subst.*) VII 39 § 7 inter-
 iectus saeculorum II 18 § 5
 interim IIII pr. § 3 VI 15 § 17
 interiora membrorum I 10 § 11
 interlitus sanguine I 4 § 5
 interluere I 2 § 8
 internecio I 8 § 13 III 12 § 14 IIII
 16 § 2; 20 § 24.26
 interni aestus VI 12 § 2
 interpellari uoluptates I 21 § 17
 interpellatus III 21 § 7
 interpretatur Christus unctus VI
 20 § 6
 interseri VII 27 § 6
 intertexere V 4 § 15 intertextus IIII
 10 § 6
 interueniunt anni II 2 § 5 inter-
 ueniens mora VI 18 § 27 i. nox
 V 15 § 12 interuenientes anni
 II 17 § 6 dies III 2 § 5

- interuentus (*subst.*) III 23 § 66 V 12
 § 7 interuentus noctis V 19
 § 11 fidelium VI 1 § 27
 intestinus II 5 § 5; 14 § 2 IIII 6
 § 2 V 17 § 1 VI 3 § 3
 intimare A 5 § 1
 intolerabilis I pr. § 16; 6 § 5; 10
 § 1 III 22 § 5 IIII 9 § 1 V 18
 § 22
 intolerandus III 23 § 36
 intolerantia sitis V 15 § 15
 intra LX dies quam . . erant IIII 7
 § 8 intra (intro *codd.*) castra
 VI 10 § 4
 intractabilis V 15 § 17
 intremescere V 19 § 15
 intrinsecus II 6 § 10
 introductus IIII 1 § 9
 introitus mortis III 2 § 8
 introrsum IIII 2 § 1 V 7 § 16
 intumescere V 9 § 5 VI 13 § 5; 21
 § 23
 intus exesi IIII 23 § 10
 inuadere metalla III 12 § 21 domi-
 nationem IIII 6 § 16 inuadeba-
 tur libertas VI 12 § 5
 inuhere VI 7 § 6
 inuentio I 20 § 4
 inuerecundus I 2 § 85
 inuicem II 18 § 3 III 1 § 9; 23 § 41
 VI 11 § 9
 inuictissimus exercitus III 12 § 7
 inuictissimi reges V 23 § 16
 inuidia III 8 § 8 V 22 § 9 (*addend.*
 ad Ind. IIII)
 inuigilare I pr. § 5
 inuiolatus V 16 § 13
 inuisus usque in id tempus IIII 1 § 6
 inundare VII 37 § 4
 inuocatio VII 15 § 9.11
 inuoluere I 17 § 2
 inurere I 3 § 2; 15 § 3 inurere ul-
 tionis exemplum V 22 § 10 inu-
 rere notam exempli VI 8 § 17
 inuulnerabilis IIII 8 § 14
 ioco VI 22 § 5
 ipse I 21 § 12
 is. in id perductus V 4 § 20 ad id
 temporis VI 22 § 9
 iste I 8 § 6; 17 § 3; 21 § 18 II 2
 § 10 III 2 § 12; 8 § 7; 15 § 1
 IIII pr. § 3.6.9; 21 § 6 VII 2
 § 2
 iubere, ut IIII 22 § 2 A 26 § 4 VI
 18 § 24
- iucundantes infantes IIII pr. § 9
 iucunditas IIII 12 § 13 VI 7 § 13
 iudicium (*opp. actus*) VI 1 § 1
 iugis I 8 § 1; 10 § 19 II 13 § 9 V
 23 § 14 iugiter III 4 § 3; 8
 § 6 VII 15 § 6; 35 § 18
 iugitas pacis I 21 § 19
 iugulare V 1 § 6; 15 § 18
 iugulum praebere VI 5 § 6; 16 § 4
 iugum captiuitatis II 10 § 9 iugum
 seruitutis III 17 § 4 IIII 5 § 4
 iugum (seruitutis) III 17 § 9
 detractum excussumque a ceruic-
 ibus iugum III 23 § 45 iugum
 (montis) I 2 § 36.37.42.47 VI
 21 § 2
 iurare in sua uerba IIII 16 § 6
 iurationis sacramentum II 5 § 7 III
 23 § 66
 ius uel fas III 12 21 iuris idonei V
 6 § 5
 iussio VI 1 § 24
 iustissime V 5 § 13
 iuxta praeceptum II 10 § 4
- labefactatus III 21 § 2 V 17 § 1
 labefactio (labefactatio *ς, uelut GTO*)
 VII 41 § 8
 labes rupti foederis IIII 5 § 2
labi. lapsi bello V 24 § 8 lapsus
 fuga V 4 § 2 VI 4 § 6 lapsi
 per fugam VI 11 § 4
 labiis summis A 11 § 7
 laborare iudicio I pr. § 2 testimonio
 VII 35 § 21
 laboriosissime VII 17 § 2
 lacerare II 3 § 8 laceratae naues
 VI 18 § 26
 lacerationes VII 33 § 9
 lacerare IIII 23 § 9
 lacrimabilis VII 33 § 13
 lacrimosus V 18 § 9
 lacte *uide Ind. IIII*
 laetus A 18 § 4
 lapideum theatrum IIII 21 § 4
 largissimus V 2 § 3
 lasciua IIII 21 § 4 VI 1 § 26
 lassus II 9 § 10 lassi uiribus III
 19 § 5
 latenter VI 1 § 17
 latitudo regni VI 17 § 4 latitudo
 Orientis V 2 § 3
 lassitudo VI 21 § 21
 latrocinia VI 18 § 19
latus. in lato I 2 § 77.96.97.102.103

latus. latera sinistra (exercitus) VI
 15 § 26
laudes uirorum fortium III 14 § 8
laxare VI 8 § 9
lectio III 4 § 6
lectissimus V 22 § 3 VI 7 § 12.16;
 13 § 3 VII 43 § 12
legitime III 9 § 4
lenimentum miseriarum IIII 12 § 8
lenocinium I 12 § 5
lentitudo III 6 § 1
lentus. lenta poena sed certa VII 28
 § 3
leuamentum malorum IIII 12 § 10
leuiter V 21 § 9
liber. liberum est I 16 § 3
liberaliter V 6 § 4 libertas licentiae
 I 1 § 9 libertatis insigne IIII
 19 § 6 libertatis dulcedo VI 12
 § 4 libertas inportuna VI 12
 § 5 humanum genus abusum
 bonitate creatoris, libertatem in-
 dulgentis, in contumaciam uer-
 tisse licentiam VII 1 § 3 liber-
 tatis audacia VII 33 § 1
libitum est I 4 § 8; 16 § 3
licenter VII 43 § 16
licentia I 1 § 9; 3 § 1; 21 § 5 II
 3 § 7 IIII 5 § 3 VI 8 § 9 VII
 1 § 3; 36 § 3 l. potiundi VI
 12 § 5 licentiae pueriles IIII
 pr. § 9
licite VI 20 § 2
liquefactae cerae V 10 § 11
liquidissimus III 8 § 7 liquido (adu.)
 A 22 § 1
localis I 1 § 17; 2 § 106
locus exigit, ut VI 1 § 12 nec ratio
 nec locus postulat VI 20 § 4
loca auraria III 12 § 21 loca
 I 2 § 9
longanimis A 19 § 3
longum operi I 17 § 2 per longum
 ductus I 2 § 64 per longum I
 2 § 76 in longo I 2 § 77.96.97
 102.103 longe positus I 2 § 102
 longe lateque IIII 10 § 4
loqui originem mundi I 1 § 7
lubrica pax V 24 § 13
lucidissima ratio VI 1 § 10 luci-
 dissime IIII 20 § 9
lucrum fuit VII 42 § 6 in lucro VII
 3 § 3 lucra uictoriae V 9 § 8
luculentia opima scriptorum V 15 § 2
luculentissimus I 17 § 2

ludere. ludi mendacis V 4 § 11
ludus. ludo et spectaculo hostium VI
 11 § 23 ludus imperii VII 42 § 7
luere iniurias VII 8 § 2
lumina Graeciae effossa I 13 § 2 lu-
 mina status Romani II 5 § 9
luto oblitus V 19 § 7
lux. ante lucem IIII 4 § 2 luce
 orta IIII 10 § 6 lux ueritatis
 VI 1 § 24
lymphaticus furor III 2 § 9

machina calumniae A 28 § 11
machinamentum IIII 6 § 17 VII 29
 § 2
macies III 4 § 3 VI 12 § 2
macula III 15 § 7 V 4 § 3
maculare gloriam IIII 1 § 12
madefacere I 9 § 4 IIII 11 § 7 V 7
 § 14
maeror V 18 § 15
magnum tempus (i. e. longum) A 7
 § 5 magnum bellum V 24 § 17
 VI 19 § 9 magnum proelium
 IIII 21 § 3 magna saecula (i. e.
 longa) IIII 12 § 9 magna paruus
 colligere III 11 § 2 in maius
 III 13 § 2 maximum bellum VI
 21 § 25 m. et diuturnum bellum
 VI 11 § 18 m. proelium VI 11
 § 22 maxime I 21 § 12 maxime
 cum III pr. § 3; 1 § 20; 12 § 25
 IIII 15 § 6 V 13 § 2; 19 § 2
 VII 1 § 10 maxime postquam
 V 15 § 8 maxime quia IIII 1
 § 12 V 2 § 7; 6 § 5 VI 10 § 13
malignitas IIII 21 § 6
malitia I 8 § 7 VII 22 § 1
mamma III 9 § 19
mammillae I 15 § 3
manantia ulcera I 10 § 11
mancipare militiae IIII 16 § 9
mane. alio mane V 10 § 9
manifestatio VI 20 § 3.8 A 1 § 3;
 20 § 2
manifestator A 1 § 1
manifestissime VI 18 § 14
manipulatim V 17 § 7
mansuetare A 9 § 9
mansuetissimus VII 4 § 7
manumittere V 19 § 6
massa frumenti VII 39 § 13
materia pauoris II 19 § 11
maturatus IIII 7 § 12; 18 § 9
maturitas animi III 1 § 21

- matutinus IIII pr. § 7
 meabilis II 6 § 6
 meatus I 2 § 33 meatus (*plur.*) aquarum VI 11 § 28
 mediator A 27 § 3
 meditata proditio II 4 § 10 meditari
 perditionem II 5 § 5 meditari
 ultionem III 23 § 14 meditari
 usurpare IIII 5 § 4 meditari
 ulcisci IIII 6 § 20 meditari
 eursionem V 3 § 5 meditari
 defectionem V 18 § 8 meditari
 necem VI 15 § 30 meditari litte-
 rarum syllabas VII 29 § 10 medi-
 tati eruptionem VII 32 § 10
 meditari transire VII 34 § 10
 meditatio II 14 § 10
 medium tempus I 21 § 13 medio
 tempore I 15 § 1 in medio I 2
 § 53 A 4 § 1; 25 § 7 in medio
 sui I 2 § 18.28 in medio uir-
 tutum VI 1 § 1 in medio Chri-
 stianorum VII 41 § 9 medio
 Oceani I 2 § 79 medio horum
 temporum I 18 § 2 medio (*i. e.*
 intercedente) sacramento iurati-
 onis III 23 § 66 mandatum me-
 dium immortalitatis et mortis A
 26 § 5 de medio probare VII
 1 § 1 media tempora I 1 § 11
 usque ad medullas euiscerata VI 14 § 3
 membratim IIII 4 § 2
 memorandum opus I 2 § 71
 memoria celebres I 2 § 104 memo-
 riae inustum est I 18 § 1
 mendacissimus IIII 1 § 7
 mens dura III 20 § 5
 secundum mensuram arcani iudicii V
 4 § 10 in mensura plenitudinis
 VII 22 § 9 mensurae spatiorum
 I 2 § 83
 mentiuntur deum imagines II 19 § 15
 mentiendi inpuentia IIII 20 § 9
 VII 36 § 11
 merere (*i. e.* adipisci) alqd III 9 § 4
 IIII 12 § 3; 20 § 27 V 5 § 8
 VI 21 § 29 VII 9 § 7; 36 § 5;
 42 § 15 mereri VII 37 § 11
 merito IIII 20 § 36
 meritoria taberna VI 18 § 34; 20 § 6.7
 meritum adnuntiantis VII 36 § 7
 meretricie I 4 § 7
 metae terrarum III 20 § 8
 metari castra II 7 § 2 V 24 § 6 VII
 36 § 6
 metiri A 19 § 8
 ministerium II 10 § 10
 minister ad parricidium IIII 20 § 28
 ministri parricidii V 16 § 8 mi-
 nistri (*Iouis ceteri di*) VI 1 § 3
 ministri persecutionis VII 28
 § 21
 ministrare pluuiam IIII 17 § 9
 minitari III 1 § 3
 minutatim V 21 § 7
 miraculum IIII 4 § 5 miraculo fuit
 corium serpentis IIII 8 § 15 cum
 miraculo omnium IIII 20 § 30
 miracula VII 39 § 14
 miscere bello I 14 § 1 miscere om-
 nia caedibus *et q. s.* V 24 § 3
 miscere pugnam VII 35 § 17
 misera emendatio A 25 § 2 misera
 tempora V 5 § 16 miserior IIII
 6 § 37 V 6 § 5
 miserabilis III 1 § 23 IIII 1 § 16;
 23 § 3 V 3 § 1; 22 § 17 VI 8
 § 5 miserabiliter III 23 § 50
 IIII 18 § 19; 20 § 37 VI 19
 § 16
 miseratio III 1 § 24 miseratio di-
 uina IIII 17 § 8
 misereri *alicui* VII 1 § 4
 misericorditer II 11 § 9 III 1 § 25;
 8 § 8 IIII 6 § 37 VII 37 § 16
 mitis A 18 § 4
 mittere persecutionem VII 12 § 4;
 19 § 2; 28 § 12
 moderatus IIII 1 § 10 moderatissi-
 mus VI 5 § 13
 ad modicum II 12 § 2
 modulamen VII 39 § 12
 modo (*id. fere q. nunc*) I 16 § 2 III
 20 § 10 VII 40 § 10
 modus I pr. § 16 modus pecuniae
 sufficiens V 18 § 27 in hunc
 modum VI 22 § 7 sine modo
 III 12 § 11
 moles aquarum I 10 § 16 m. belli
 III 2 § 6 m. copiarum IIII 19
 § 3 m. facinorum VII 7 § 10
 m. malorum III 12 § 1 IIII 9
 § 8 V 23 § 19 moles magnae
 V 24 § 10
 moleste accipiendum I 6 § 3
 moliri I 10 § 6 moliri Carthaginem
 delere IIII 23 § 1
 molitiones V 17 § 8 VI 14 § 5 VII
 36 § 4; 38 § 6; 43 § 18
 mollia (elephantorum) IIII 1 § 21

monstrum V 6 § 2
 montuosus I 2 § 17
 monumentum miserationis III 1 § 24
 monumentum studii curaeque VI
 15 § 31
 morari uerbis II 2 § 11
 morbus animorum III 4 § 5
 mordet conscientia *aliquem* VI 21 § 29
 morderi insectatione VI 22 § 10
 mordicus V 12 § 2
mori. mortui apud se A 1 § 5
mors. nec mortis uia simplex aut una
 condicio erat V 21 § 6 mortes
 II 5 § 6; 14 § 1 III 8 § 3 IIII
 6 § 4 V 4 § 10 VI 1 § 24 VII
 7 § 10; 26 § 4; 27 § 9
 morsus serpentis VI 19 § 18 morsus
 urens VII 27 § 6
 mortales II 6 § 6 IIII 17 § 6
 motus VI 6 § 7 motus leuis I 6
 § 4 motum explicare IIII 8 § 13
 motus horridi I 10 § 11 ad motu
 adspirare VI 11 § 15
 mouere III 16 § 6 parum de expli-
 cito moueri I pr. § 1
 mox ut I 19 § 6 II 4 § 6 V 24 § 6
 VI 8 § 11; 13 § 2; 15 § 3.28
 VII 22 § 3 mox atque V 21 § 1
 mugitus I 20 § 3 V 18 § 9
 muliebriter II 7 § 6
 muliercula amens (Pythia) VI 15 § 16
 multatus talentis IIII 7 § 3
 multimodus VII 1 § 1 A 17 § 13
 multimoda actio VII 33 § 1
 multitudo VI 7 § 5
 multum horridus IIII 20 § 19 per
 multa VI 11 § 28
 murmur I 20 § 3
 murmurare I 6 § 3 II 3 § 5
 mutabilis II 6 § 13
 mutabilitas II 17 § 17 III 2 § 14
 mutare bellis pacem, pace bella V
 1 § 5
 mutatio IIII 9 § 4 VI 14 § 1
 mysticus I pr. § 6

 natalis annus VII 20 § 2
 natio (Gallorum) VI 12 § 7 nationes
 VI 21 § 16
 natiuitas *uide* Christus (*Ind. IIII*)
 natura III 1 § 13 rerum natura II
 10 § 10 naturae finis VII 22 § 2
 naturalis mors III 23 § 63 naturale
 bonum VI 1 § 1 naturales filii
 V 15 § 3

naufragium. uelut e naufragio II 11
 § 3
 nauariare IIII pr. § 9 A 11 § 6
 nauticus IIII 19 § 1
 ne sic saltem V 24 § 10
 ne ego IIII 1 § 15
 nebulae belli socialis V 24 § 12
 nebulo mendacissimus IIII 1 § 7
 nec IIII 20 § 7 nec (*i. q.* ne—quidem)
 VI 12 § 6.7 VII 1 § 11 nec sic
 III 23 § 25 nec dicta III pr.
 § 2 nec exprimere III pr. § 2
 nec parua IIII pr. § 10 nec im-
 petrarent IIII 12 § 3 nec mo-
 ratis IIII 22 § 2 nec non V
 10 § 7
 necessario II 3 § 9
 necessitas A 31 § 5 necessitas ul-
 tima IIII 1 § 3
 nectere V 16 § 18
 nefarie I 20 § 2 III 18 § 8
 negligentior VI 10 § 11
 negotium pacis infectum IIII 20 § 18
 nepos ex sorore (*i. e.* sororis filius)
 VII 28 § 22
 nequam magis quam probus VII 42 § 4
 nequiter VII 8 § 7
 nequitia IIII 13 § 12 nequitiae ca-
 ligo IIII 6 § 38
 nescii fugere IIII 1 § 8
 ni I 14 § 3.4 II 12 § 7 III 22 § 2
 VI 13 § 5
 nidor parietum VII 31 § 3
 nihilum IIII 20 § 11 pro nihilo con-
 tempti VI 1 § 16
 nimbus telorum V 15 § 11
 nimius VII 35 § 11
 nisi forte I 2 § 33; 6 § 5 III 2 § 14
 IIII 1 § 13
 niti VI 21 § 10
 nodosior sollicitudo III pr. § 2
 nomen Christianum I 8 § 14 nomen
 Romanum II 5 § 5 magni no-
 minis factus II 16 § 7 parui
 nominis II 19 § 9 in nomine
 VII 4 § 5 sub nomine II 8 § 3
 nostri VII 41 § 8 queruli nostri
 IIII pr. § 6 a nostris hominibus
 nostris temporibus VI 15 § 32,
cf. Ind. IIII
 nota VI 19 § 20 nota mendaciorum
 V 3 § 4 nomina et notae ui-
 rorum VII 5 § 10
 notitia V 15 § 2; 19 § 21.22 VII
 26 § 7

- nouicius IIII 16 § 19
nouus. res nouae II 10 § 6 nouissimus II 1 § 6 IIII 23 § 4 V 15 § 18 VI 5 § 6 nouissima spes desperationis V 7 § 16 nouissime I 2 § 21.28; 4 § 3; 11 § 4 II 2 § 9; 19 § 2 III 23 § 19.46 IIII 6 § 33; 12 § 3 V 1 § 5; 5 § 8; 10 § 6; 24 § 7
 nouitates rerum prurire III 2 § 14
nox. nocte multa IIII 13 § 12
 noxa I 5 § 5
 nubes Cimbricae V 24 § 12 n. lucustarum I 10 § 12 n. sagittarum VII 33 § 14 n. testimoniorum A 30 § 1
 nubilum I 21 § 18 nubila malorum V 24 § 12
 nugacitas uerbosa IIII pr. § 10
 num quidnam V 22 § 5; 24 § 9
 numerositates IIII 5 § 10 V 19 § 20
 numerosus III 18 § 3 numerosior I 1 § 13
 numquid III 20 § 5 IIII pr. § 5; 12 § 10 V 19 § 15 A 26 § 3; 30 § 7
nunc. usque ad nunc I 8 § 9 II 5 § 8 IIII 20 § 30; 21 § 6 VII 2 § 5; 29 § 2; 34 § 4.8; 35 § 9; 43 § 16 nunc. nunc V 20 § 7
 nutrimenta libidinum I 5 § 11
 nutrix II 14 § 1

 o tempora II 11 § 8
 obducere noctem V 15 § 11
 obduratus VI 8 § 12 obduratus aduersus . . VII 41 § 9
 oberrare I 2 § 47.93 V 18 § 9; 23 § 5; 24 § 8
 obfulgere IIII 13 § 12
 obfuscatus VI 2 § 17
 obiectare II 18 § 2
 obiectus fluminis II 7 § 1 fluminum VI 21 § 14 portarum VI 2 § 11 linguae protentae IIII 22 § 6 criminis VII 13 § 2
obix. obice muri III 19 § 9 obices Alpium I 2 § 61
 oblectamentum IIII 21 § 5 o. corporis VI 1 § 1 oblectamenta fabularum II 18 § 5
 oblectatio A 31 § 5
 obliquare IIII 6 § 36

 oblitterare II 13 § 11
 obliuiosa malitia VII 22 § 1
 obliuisci praeterita I pr. § 9
 obluctari V 5 § 7
 obniti IIII 14 § 4
 obnixae IIII 1 § 20
 oborta tempestas IIII 1 § 17 oborti morbi III 22 § 4
 obrepere II 8 § 3 VI 1 § 17
 obreptio II 19 § 2
 obriguisse III 16 § 5 IIII pr. § 7; 14 § 8
 obrutus catenis V 15 § 18 obruta uiua III 9 § 5
 obscena congeries II 19 § 10 obscena fames II 4 § 8 obscenum prodigium V 15 § 20 obscenum in modum nuda V 15 § 21 obscena corporis I 19 § 9 obscena prodigia IIII 4 § 1 obscenissime VI 19 § 21
 obscuritas III pr. § 3
 obsequium VI 20 § 8
 obserare IIII 6 § 15 VI 22 § 2 VII 9 § 9
 obseruare Epiphania VI 20 § 3
 obseruatio fidelissima VI 20 § 4
 obessor V 7 § 9; 20 § 8
 obsidatus (*subst.*) III 15 § 6
 obsidio I 17 § 1.3 *passim*; obsidione oppugnari V 22 § 17 obsidionis fames VI 21 § 5
 obsordescere I 3 § 1
 obstinatus I 3 § 2 obstinatissime V 12 § 7 VII 4 § 6
 obstrepentes VII 35 § 8
 obstrui I 2 § 61 obstructus VI 10 § 19
 obtentu aggeris VI 11 § 28
 obtruncare II 7 § 3
 obuenire VI 2 § 5
 obuersari III 12 § 30
obuertere. obuersi sibi inuicem colles VI 11 § 9
 obuiare III 13 § 8 IIII 23 § 11
 obuium occurrere I 19 § 9 o. procedere III 1 § 19 o. habere IIII 6 § 25
obuius. obuium habere VI 13 § 2; 18 § 28
 occasione spem sumentes II 8 § 8
 occisio IIII 6 § 4 VI 15 § 25
 occasus I 2 § 3.24.26.47 et *passim*
 ocludere uulnus III 2 § 8
 occurrere I 2 § 81

occurus III 9 § 4 VI 3 § 3 occur-
 sus *cf.* numerus *Ind.* IIII
 oculi duo Graeciae II 17 § 2 sub
 oculis patriae IIII 6 § 8 oculis
 inimicorum uidere IIII 6 § 36
 oculis patentibus V 18 § 20 oculo-
 rum signari VI 21 § 29
 odiorum motus III 2 § 10
 odor taeter V 11 § 3
 offendere pontem dissolutum II 10
 § 8 offendere non incautum III
 2 § 5 offendere aciem dispositam
 V 16 § 15 offendere in occurso
 numeri VII 2 § 10 offendi pro..
 IIII 21 § 9
 offendiculum A 18 § 2 offendicula
 blasphemiarum VII 6 § 11
 offensio IIII 21 § 5
 offerre pericula sua I 17 § 3
 officina artificum (Corinthus) V 3 § 5
 offirmare animum V 5 § 15
 offuscatus VI 1 § 25
 omitto de.. V 1 § 9
 omnimodus III 21 § 7 A 16 § 9
 omnino A 20 § 1
 onerare III 21 § 8 onerare pudorem
 V 7 § 1 ut uerbis uerba non
 onerem V 22 § 15 onerare saxis
 VI 8 § 4 tristem uictoriam pesti-
 lentia oneravit III 21 § 8 pro
 auro onerari ferro VI 13 § 2
 operari I 5 § 8 III 1 § 24 operante
 ueritatis auctoritate VI 1 § 2
 operari uirtutes VI 1 § 7
 operarius IIII 6 § 4
 operator A 28 § 7
 opifex I 20 § 4
 opima praeda III 23 § 6 opima lucu-
 lentia V 15 § 2 opima pecus VI
 15 § 16
 opitulari V 19 § 10
 implere I 9 § 4 V 16 § 15
 oppositus VII 36 § 6
 opprimere I 4 § 3; 5 § 11 III 22
 § 9 V 15 § 6; 18 § 25; 24 § 4
 oppressus et interfectus VII 28
 § 10
 oppugnari obsidione V 22 § 17 ob-
 sessam oppugnatamque IIII 16 § 5
 ops. opis egenus I 1 § 9
 optatissimus III 2 § 1
 opulentia VI 13 § 1
 opulentissimus I 15 § 5 III 6 § 27;
 17 § 1 VI 15 § 15
 opus meum I pr. § 8

opusculum leue I pr. § 12 opuscula
 (*Orosii Historiae*) VII 43 § 20
 in orbem agi I 2 § 67 orbis bello-
 rum III 2 § 9
 orbitas I 19 § 1 II 5 § 8 orbitates
 I 10 § 13
 ordinatio II 1 § 3.5; 11 § 5; 13
 § 5 VI 1 § 6 ordinationes VII
 43 § 7
 ordinatus II 1 § 2
 orientalis I 2 § 26.46 VII 37 § 1
 originem substituere I 3 § 3
 ornatus mundi I 3 § 1
 oscitantes III 1 § 3
 ostendere I 6 § 1
 ostentare I 16 § 2.17 IIII 5 § 5 V
 19 § 20
 ostiatim V 1 § 6

pacificus III 2 § 14
 pacisci I 21 § 13 II 15 § 4 III 12
 § 8 pacta uoluntas III 1 § 3
 pacta pace III 23 § 46 pacta
 societate III 23 § 54
 pactio I 8 § 12 II 17 § 15 III 13
 § 5 VI 15 § 6 III 15 § 8 VII
 33 § 10
 contra pactum VI 18 § 20
 paleae VII 39 § 14
 pallor VI 12 § 12
 palpabilis I 10 § 2
 palpatus A 11 § 8
 palpitans II 9 § 10
 palustris uia IIII 15 § 2
 pandere I 1 § 13 pandere gremium
 V 2 § 2
pango. pepigit de pace VI 2 § 9
 pannus A 25 § 2
 parens Romae VI 1 § 13 parentes
 VI 1 § 14
 parilis I 19 § 2 IIII 8 § 12
 participatio V 15 § 22 A 11 § 8
 particulatum I 8 § 7
 partim.. partim IIII 9 § 13
 parturire V 24 § 14 VI 17 § 8
 parum aquae haustum IIII 12 § 8
 tam parum IIII 12 § 10 hoc
 parum est VII 35 § 6 parum
 hoc est, nisi VII 37 § 15
 parumper I 6 § 4
 paruulus I 11 § 3; 12 § 10; 19 § 7
 V 14 § 6 paruuli V 16 § 13.21
 paruus inde cum patre exierat IIII
 19 § 4 paruui pendere VI 15 § 14

- pasci carnibus hominum. . . cruciatibus
 mortibus II 14 § 1
 passim II 17 § 5 V 1 § 5; 22 § 4
 VI 2 § 7 VII 33 § 10
 patiens A 18 § 4
 patrare uictoriam II 19 § 3 VII 29
 § 6 p. pacem VII 43 § 15 p. se-
 curitatem V 23 § 16
 patruelis VII 29 § 15
 inter pauca memorandi operis I 2 § 71
 paucitas II 9 § 4 III 16 § 6 IIII 1
 § 13 V 14 § 1 VI 8 § 3
 pauefactus IIII 4 § 5
 pauitantes IIII 1 § 9
 paulisper III 15 § 1
 paululum I 7 § 2 III 6 § 2 VI 20
 § 8 VII 2 § 10
 pavor II 19 § 11 III 12 § 31
 pauperrimus VI 1 § 5
 pausillum otii IIII 12 § 13
 pedetemptim A 29 § 3
 pendebat oppidum in arce montis VI
 11 § 21 pendens euentus I 21
 § 11 penderet euentus anceps
 IIII 1 § 20
 pendere parui I 21 § 17 VI 15 § 14
 non aequè pendere II 19 § 4
 pendi III 23 § 65
 pendulus VI 2 § 17 penduli campi
 IIII 15 § 2
 penitus V 2 § 6 VI 22 § 7
 pensare I 19 § 3
 pensio V 1 § 12 pensionibus aequis
 IIII 11 § 2
 peragere I pr. § 3
 peragrarè VI 19 § 6
 perarmare V 19 § 5
 percellere V 24 § 7 percellere metu
 V 4 § 6
 percensere I 2 § 106 VI 17 § 4 per-
 censere praedam III 17 § 5
 percitus V 19 § 4 VII 7 § 1
 percommodus IIII pr. § 7
 percrebescere V 19 § 14
 percurrere V 17 § 2
 percussor VI 16 § 4 VII 33 § 7 per-
 cussores V 4 § 14; 21 § 1; 23
 § 15 VI 18 § 16
 perdetonare V 24 § 11
 perditio I pr. § 16; 21 § 5; 3 § 5;
 5 § 9 III 2 § 8; 3 § 2 IIII 21
 § 8 V 6 § 6 VII 30 § 4
 perdocere II 2 § 4
 perdomare I 4 § 2 II 8 § 7 III 23
 § 44 VI 21 § 6.15
 perducere *aliquem* IIII 18 § 21
 perduellio V 22 § 9
 perferre cladem IIII 20 § 26
 perficere rogationem V 17 § 11 ad
 perfectum VII 23 § 2 perfectior
 VII 34 § 3
 perfringere castellum III 2 § 2
 perfrugium commune V 2 § 8
 perhorrescere toto corpore V 11 § 4
 periculosissimus V 24 § 13
 pericula IIII pr. § 1
 perinde I 3 § 1 IIII 6 § 37
 permeabilis II 6 § 4
 permetiri tempus II 18 § 5 perme-
 tiens IIII 1 § 3
 permiscere II 18 § 3 V 15 § 5 per-
 miscere sese ipsis causis bellis-
 que II 18 § 5
 permixtum V 19 § 12
 permulgare V 17 § 12
 peropportune I 5 § 7
 perosus III 23 § 56
 perpensa ad plenum IIII 11 § 4
 perpeti II 6 § 4; 14 § 6
 perplexus V 19 § 2 VI 15 § 11
 persentire III 1 § 1; 19 § 9 IIII 1 § 16
 persistere V 2 § 8
persona. personarum acceptor VII 33
 § 18
 personare IIII 6 § 12
 perstringere I 6 § 5 V 15 § 2 VI 6
 § 6; 12 § 7 pertringere stili
 tenore VII 2 § 1
 persuadere ad iura foederum II 10
 § 2 persuademur, ut A 17
 § 13
 persuasio IIII 21 § 8 VII 37 § 10
 persuasus (*subst.*) III 17 § 3
 pertaesus IIII 9 § 12
 pertemptare ferro VI 18 § 32
 pertimescere V 2 § 4.5
 pertinacia V 5 § 13
 pertinaciter III 15 § 9 V 5 § 13 VI
 8 § 13; 11 § 24
 pertingere I 2 § 90 VI 10 § 18
 pertrahere III 23 § 27
 pertransire III 13 § 4
 perturbatio V 2 § 1; 16 § 15 per-
 turbatio scelerum VII 13 § 4
 peruadere IIII 16 § 4 peruadere con-
 sulatum septimum V 19 § 23
 peruagari I 2 § 92; 16 § 1 II 6 § 1
 III 1 § 12 IIII 8 § 5; 11 § 8
 VI 16 § 3 p. bello V 13 § 1
 p. stilo I 2 § 51

- peruehi VI 19 § 21
 peruicacia I 10 § 13 VII 33 § 16
 peruicax I 7 § 1 peruicassimus VII
 35 § 21
 peruidere I 10 § 17 VII 33 § 17
 peruigilem noctem VII 36 § 8
 peruolare V 10 § 4
 perurguere III 23 § 21
 pestifer IIII 8 § 11
 petitio I pr. § 12
 pignus V 5 § 3.6 pignora paruula
 I 12 § 10
 pilleatus IIII 19 § 6
 pinguedo A 31 § 2
 piscatoria scapha II 10 § 8
 placitum est II 19 § 11
 placitum II 14 § 17 placito explere
 V 18 § 2 secundum placitum
 suum VI 10 § 19 placito de-
 pecti VII 43 § 14
 plantare A 33 § 1
planus. in plano posita IIII 11 § 6
 plana Aegypti I 2 § 29 Italiae
 V 16 § 14 per plana I 5 § 7
 ad plana peruenit IIII 14 § 4
 plasmatio A 27 § 2
 plebi (*genet.*) uide *Indice IIII* tri-
 bunus
 plenitudo V 2 § 7 VII 22 § 9 A 17
 § 10 plenitudo lectionis III 4 § 6
plenus. ad plenum IIII 11 § 4 ple-
 nius I 3 § 6; 5 § 5 III 8 § 8
 plenius ueriusque I 8 § 6 ple-
 nissime VI 7 § 2
 pluit Deus super terram ignem I 5
 § 9
 plurimus exercitus IIII 18 § 20 uen-
 tus VI 10 § 4
 pluuius dies VI 11 § 3
 poenalis VI 1 § 24 poenaliter VII
 26 § 8
 polluere I 9 § 4
 ponderare II 19 § 12
 pompa hac miser lusus est VII 42 § 8
 pondo uide *Indice IIII* argentum
 et aurum
 ponere (*i. q.* omittere) III 1 § 3 po-
 situs (*i. q.* morans) apud Rauen-
 nam VII 39 § 2
 populare I 14 § 3
 populatio soli hostilis III 1 § 23
 porrigere IIII 5 § 7; 8 § 13 V 24
 § 14 porrigi I 2 § 80 porrecta
 occasio III 1 § 2
 portendere malum V 6 § 2
 portio I 2 § 85 portio exercitus V
 15 § 24 portio prouinciae VI
 21 § 2
 portiunculae VI 7 § 2
 possessio I 7 § 2
 possibilitas A 1 § 1; 19 § 6; 23
 § 4
possum. breuiter, ut potui A 3 § 4
 post (*adu.*) I 4 § 3 III 22 § 5 IIII
 12 § 3; 23 § 3 VI 2 § 2.24;
 8 § 20; 19 § 21 VII 8 § 8; 27
 § 2
 posthabitus VII 36 § 13
 postpositus II 16 § 1
 postremum I 21 § 11 ad postremum
 I 4 § 2; 20 § 5; 21 § 8 II 9
 § 10 IIII 1 § 6; 6 § 15
 potentiae VII 1 § 6 potentiae ducum
 VI 12 § 8
 potentissimus III 1 § 6 potentissimae
 urbes V 3 § 1
 potiri Asiae VI 1 § 6 Atheniensium
 III 1 § 5 potiundi licentia VI
 12 § 5
 potissimus VI 20 § 5 potissime IIII
 6 § 4 VI 22 § 8
 potus II 9 § 2 in potum dare III
 19 § 11
 praecauere III 20 § 6
 praecellere hominem VI 1 § 7
 praeceptum tuum III pr. § 1 VII 43
 § 19 praecepta tua I pr. § 1
 praecidere manus V 4 § 12
 praecipitare exercitum V 5 § 7 praeci-
 pitatus VI 11 § 25
 praecipitium IIII 23 § 4
 praecognitus III 2 § 6 VII 4 § 2
 praeconium acquitatis VII 18 § 6
 praecursor A 16 § 2
 praedestinare VI 22 § 6 praedesti-
 natus VI 20 § 8 VII 1 § 11
 praedicare I 17 § 1 VII 4 § 5
 praedoctis II 6 § 5
 praefinitio temporum A 28 § 12
 praefrigidus III 16 § 5
 praegratuus V 13 § 3
 praeiudicatus IIII 4 § 6 VII 39 § 14
 praeiudicium VII 37 § 10
 praelatio A 18 § 5
 praemium uictoris IIII 17 § 5
 praeoccupare V 14 § 6 praeoccupatus
 III 12 § 7.21
 praeoptare III 12 § 22; 17 § 2; 23
 § 38 V 18 § 10 VI 11 § 7 VII
 33 § 7; 43 § 3

- praeparare (canes) I pr. § 3
 praeparatio VI 20 § 8 praeparatio
 Dominica VII 39 § 14
 praeproperus V 5 § 7; 14 § 3
 praeripere VI 12 § 5; 18 § 19; 21 § 3
 praerodere V 11 § 2
 praeruptus uastus III 5 § 1
 praescius III 3 § 2 praescii di VI
 1 § 15.16
 praesens malum II 19 § 4 ad praesens
 I pr. § 10 praesentia II
 11 § 10 V 2 § 8 praesentia sordere
 adsolent III 2 § 14 pr. tempora
 I pr. § 9.13 praesentius
 periculum VII 15 § 8
 praesertim qui III 1 § 7 praesertim
 ex quo .. sunt III 7 § 1
 praestruere III 12 § 16 III 8 § 1
 V 7 § 3 VI 7 § 8; 9 § 6; 15 § 18
 praesumere I 16 § 3 II 13 § 4 III
 5 § 2; 21 § 8 V 5 § 7.11; 22 § 6
 VII 32 § 13; 35 § 22; 36 § 12;
 39 § 6 A 17 § 3
 praesummus A 32 § 9
 praesumptio III 6 § 6 V 6 § 5 VI
 12 § 5 VI 17 § 5; 37 § 17 A 16 § 10;
 30 § 3; 32 § 12
 praesumptor A 10 § 3
 praetendere VI 15 § 10 praetentus
 I 8 § 14 praetentus umbo V 5 § 5
 praetenta pax III 23 § 36
 praetenti obsides I 17 § 3
 praetergredi I 12 § 1
 praeteritum malum II 19 § 4 praeterita
 I pr. § 9 praeterita tempora
 I 3 § 4 praetitorum clades III pr. § 11,
 cf. Ind. IIII
 praeualere I pr. § 14 III 13 § 9
 VII 37 § 11
 praeualidus VI 8 § 12.19 VII 32 § 12
 praeuaricans homo A 26 § 5
 praeuaricatio I 3 § 5
 praeuenire III 7 § 12 V 9 § 5
 praeuentus III 12 § 10 III 6 § 18;
 18 § 9
 praeuideri III 6 § 40
 praestus V 13 § 3
 prandere II 11 § 9
 prauitas I pr. § 9
 premere III 12 § 31 nec in uerbo
 premo VII 26 § 9 pressus bello
 I 4 § 5
 pressura temporum I 16 § 1
 primarius uir V 17 § 3
 primitiua suboles I 10 § 13
 primo VI 18 § 4
 inter primores pugnam ciet III 10 § 5
 inter primores pugnare V 21 § 13
 primum (primo?) .. deinde VII 21 § 15
 princeps gentium III 3 § 2
 principalis I 3 § 5
 pristinus I 10 § 17 III 1 § 21 VI
 15 § 32; 21 § 29 VII 33 § 7
 priuatus VII 26 § 7; 28 § 20 priuatus
 factus VII 42 § 17
 pro dolor I 16 § 1 III 6 § 34 pro
 pudor V 22 § 5
 pro obliuione III 12 § 11 ad iudicium
 detentus pro quadam insimulatione
 II 15 § 1 offendi pro .. III 21 § 9
 laetari pro .. III 21 § 9 pro euadendis
 temporibus V 1 § 11
 probare (*ἐλέγχειν*) A 33 § 7
 probatio I pr. § 16 III 8 § 7
 procax III 18 § 5
 procedere II 13 § 4.5
 proceritas II 6 § 10 in procinctu
 esse VII 3 § 9
 procul dubio I 5 § 5 III pr. § 4; 17 § 11
 procumbere II 5 § 2 III 18 § 2
 procuratio V 4 § 8 p. obsidionis VII
 9 § 3
 procursum concito III 4 § 6
 proferre I 2 § 106; 3 § 6; 5 § 5
 professio VI 22 § 7 professio census
 VI 22 § 8 professione etsi non fide
 VII 39 § 10
 proficere II 14 § 7 VI 1 § 22 proficere
 in meliora III 16 § 21
 profectus *cf.* prouectus
profiteri. professus III 12 § 25
 profligare I 8 § 13; 13 § 1; 21 § 16
 II 11 § 6 III 13 § 4; 17 § 8
 III 1 § 1; 7 § 6; 11 § 4; 20 § 38;
 21 § 6 V 4 § 13; 6 § 3; 19 § 9
 profligatio VII 29 § 12
 profluere I 2 § 28
 profugae patria I 16 § 1
 profundum argumentum III 21 § 6
 profundissima Dei iudicia II 2 § 4
 prolabi I 2 § 30
 prolixitas III 12 § 13
 promouere de Ponto VI 4 § 9

- promptius V 2 § 8 promptius ostendam VII 3 § 3
 promulgare rogationem V 17 § 11
 propagare I 4 § 1 res gestas. uerbis propagare I 1 § 1 propagare imperium II 14 § 7
 propago VII 34 § 4
 propellere in deserta I 10 § 5
 propemodum I 2 § 58 III 1 § 22
 propensior ciuibus III 1 § 13
 propinare sanguinem diis I 11 § 2 VII 37 § 5
 proponere I 10 § 1 proposita contestatio II 17 § 14 proposito I 19 § 8
 propositio A 25 § 3
 propugnatores VI 8 § 4
 propulsare II 4 § 6; 10 § 7 V 23 § 1
 prorogare III 5 § 3
 prouere I 5 § 8
 prorumpere I 2 § 32
 prospectare I 2 § 76 V 4 § 6
 prosperitas VI 14 § 3
 ad prospectum Hispaniae I 2 § 75
 ad prospectum Britanniae VII 5 § 5 ad prospectum prudentiae VI 1 § 1
 prospicere IIII pr. § 7 V 15 § 11 prospicere finem I 12 § 1
 protector I 10 § 15
 protendere VI 1 § 28 protenta lingua (terrae) IIII 22 § 6
 proterere I 10 § 9. 12 V 4 § 14; 23 § 23 VII 40 § 3
 protestari III 7 § 3
 proturbare IIII 18 § 11
 prouehere II 16 § 8 III 23 § 29 VI 1 § 16 VII 9 § 10; 36 § 3 prouehi VI 1 § 6 VII 2 § 10; 28 § 27
 prouectus (*opp.* defectus) VI 14 § 2 in prouectu posita VI 22 § 10 prouectus (*opp.* pernicies) VII 25 § 3 (*u. l.* profectus)
 prouenire III 8 § 7 IIII 12 § 4 prouenit sorte III 23 § 7
 prouentus uarii I 19 § 2 VI 11 § 9 prouentus externi III 21 § 7 prouentus (*plur.*) bellorum IIII 13 § 9 prouentus diuersi IIII 20 § 40 prouentus inopinati V 7 § 8
 prouidentia I 1 § 3 VII 33 § 7 *cf.* *Ind.* IIII Deus
 prouidere facienda II 1 § 2 prouisus IIII 6 § 24
 prouisio I 8 § 8 V 5 § 6; 8 § 2 VI 11 § 22 VII 34 § 2
 prouocans hostis III 9 § 2 prouocans barbarus IIII 21 § 2
 prouocator Gallus III 6 § 5
 proximitas VI 4 § 4
 prudentes IIII 23 § 10
 prudentia VI 1 § 1
 prurire nouitates rerum III 2 § 14
 pubescere II 2 § 10
 publicare bona V 12 § 9; 17 § 10 VI 2 § 8
publicum. in publicum protrahere IIII pr. § 9 in publicum conferre IIII 17 § 14 publice (*opp.* occulto) VII 38 § 2; 40 § 6
 pudet IIII 16 § 18 pudenda penuria IIII 17 § 13 pudenda foedera V 7 § 3
 pugnatores IIII 9 § 6
 pullulare VI 17 § 9
 pulsari IIII 1 § 2 VI 15 § 34 pulsati bellis V 5 § 14 pulsatae portae VI 22 § 2
 in puluerem conminuere IIII 23 § 6
 punire I 6 § 6
 punitor III 3 § 3
 purgatio A 1 § 2
 purum argentum IIII 11 § 2
 pusillitas mea A 3 § 3
 pusillus VII 36 § 3
 putores V 4 § 9
 putredo VII 27 § 7
 putrefactus V 11 § 3 VII 28 § 12
 qua I 2 § 26. 61. 65. 66 VI 8 § 15
 quacumque iter habuit VI 13 § 2 si uitari quacumque potuisset IIII 12 § 13
 quadriduanus A 9 § 8 quadriduanae religionis otium II 8 § 8
 quadriduum IIII 14 § 4
 qualiscumque III 1 § 19 IIII 9 § 8; 20 § 7 V 2 § 1; 5 § 6
 qualitas V 7 § 4 VII 3 § 6; 39 § 4; 43 § 20 qualitates II 18 § 5 IIII 11 § 7
 qualiter I 2 § 106; 6 § 6; 12 § 10 VI 1 § 30 VII 26 § 10
quam. septimo die quam VI 16 § 6, *similiter:* VII 6 § 10; 8 § 6. 8; 16 § 5; 19 § 2
 quamlibet I 12 § 6 II 14 § 19 IIII 23 § 8

- quamquam I 6 § 3 II 18 § 5 III 23 § 31 IIII 23 § 11 V 1 § 1 VI 1 § 20 q. *cum coni.* I pr. § 1 quamquam... quamquam VII 41 § 7.8
- quamuis V 4 § 21; 11 § 6; 19 § 12; 23 § 13 VI 18 § 25 VII 28 § 21; 43 § 14
- quando III 6 § 3 IIII 11 § 5 VI 17 § 10 si quando III 20 § 6
- quandocumque VI 5 § 5
- quandoque III 7 § 7
- quantitas II 4 § 8 VII 3 § 6
- quantuluscumque IIII pr. § 3 A 18 § 1
- quantum in ipsis fuit V 4 § 19 in quantum I 1 § 12; 2 § 51.106 III 11 § 2 VII 3 § 3; 6 § 11 quanto aliter V 1 § 13 quanti (*i. q.* quam multi) I 17 § 2; 18 § 1 V 9 § 8 quanta (*i. q.* quam multa) IIII 13 § 8
- quapropter I 10 § 7
- quarto consul V 16 § 9; 19 § 24 quarto post Urbem cond. VI 21 § 11
- quartum consul VI 19 § 14
- quasi uero I 1 § 3
- quassata bellis oppida IIII 20 § 32 quassata muri pars IIII 22 § 7 quassationes II 13 § 8
- quaterere. quassa nauit VI 2 § 24
- quatergeminae II 6 § 10
- quia. credentes quia I 7 § 2, *similiter*: I 10 § 5 II 1 § 1 III 23 § 67 *bis* IIII 5 § 8; 20 § 9 V 7 § 11; 17 § 3 VI 17 § 6; 22 § 8 VII 2 § 13; 25 § 3; 26 § 10; 27 § 15; 32 § 9; 38 § 4 A 7 § 3; 10 § 3; 28 § 7; 30 § 9; 32 § 2 *alibi*; ex hoc... quia VI 10 § 3 quia *cum coni.* VI 10 § 13 non quia... sed ne III 1 § 25
- quicumque. quacumque ui V 17 § 4 quidem VI 18 § 32 et quidem VII 35 § 9
- quietissimus VI 22 § 2
- quilibet VI 1 § 1 quaelibet IIII 8 § 14
- quin. negare quin V 22 § 4
- quinquies consul (*pro* quintum) VI 20 § 1
- quintum consul VI 20 § 8
- quippe I 5 § 7; 21 § 21 II 7 § 5; 8 § 5 quippe (*sec. loco*) II 12 § 1 V 5 § 13 et *passim*; quippe cum I 2 § 86 II 14 § 6; 19 § 15 III pr. § 1; 1 § 23 VI 8 § 10 quippe cum... est IIII 1 § 3 quippe cum... reppererunt VI 1 § 3 quippe quod... solet II 16 § 12
- quisnam. num quidnam V 22 § 5
- quisquam II 19 § 4
- quisque (*i. q.* quiuis) VII 41 § 4 cito quisque correptus IIII 6 § 11 quaeque provincia II 5 § 10 V 1 § 14 quisque (*i. q.* quisquis) I 19 § 18 V 4 § 7
- quisquis VII 33 § 17 quidquid I 2 § 54 si quoquo modo VI 11 § 23 quoquo pacto VII 41 § 9 sq.
- quiuis. quiduis II 14 § 6
- quo... intrauit I 4 § 5 non quo... sed quo I 1 § 8 II 19 § 9
- quoad III 16 § 8
- quod. discere quod (*ὅτι*) VII 43 § 4
- quota portio V 19 § 20
- rabidus discursus VI 15 § 15
- radere. rasa capita IIII 20 § 3
- radicatus II 17 § 17
- radix miseriarum VII 33 § 9 radix succisa VI 6 § 7 sub radice Alpinum V 14 § 5 radices Caucasi I 2 § 48
- rapacitas VII 39 § 11
- rapinae V 23 § 3
- rapere. rapit sternitque II 16 § 6 raptis copiis VI 10 § 7
- raptim V 10 § 4
- rarus I 6 § 3
- rationalis (*opp.* brutus) I pr. § 4
- rationalis VI 1 § 1 A 26 § 1
- ratiunculae I 10 § 19
- rebellio VI 11 § 19
- rebellis V 1 § 5
- recalescere III 8 § 4 V 7 § 14
- recens. recentissimus VI 14 § 3
- recensere I 12 § 3 III 11 § 2 V 10 § 9 VII 1 § 11
- receptor VII 23 § 5
- recessus VI 8 § 10
- recidere III 1 § 15
- recidia semina VI 17 § 5
- recipere V 24 § 7
- reciprocatus anhelitus V 10 § 11
- reclamare VII 26 § 10
- reclinantur studia in hoc IIII 12 § 13 reclinatus VI 21 § 21
- reclines stirpibus V 18 § 20
- recognoscere II 1 § 3

- recolare II 3 § 9 III 3 § 3 recolare
 factum III 16 § 9
 reconciliatio II 5 § 5
 recordari uigilias III pr. § 4
 recordatio II 19 § 12 III pr. § 4;
 16 § 18 VI 11 § 30 III 13 § 3
 rectus I 3 § 1 rectum non uidere
 III 6 § 36
 recuperatio III 23 § 28
recurrere. recurrebat VI 11 § 2
 recursus I 12 § 8
 redemptio I 15 § 9
 non redhibiti transfugae VII 6 § 9
 rediuuus III 3 § 4 rediuuum bellum
 III 22 § 12 rediuui cineres V
 22 § 16
 reducere sanitatem V 4 § 11
 redundans Tiberis III 11 § 6
 redundatio III 11 § 7
 refert uim sui triplicem sententia
 III pr. § 2
 reformare Carthaginem V 12 § 2
 refrigerium V 15 § 16
 refugia montium I 9 § 1
 refundere opes aerario III 16 § 8
 refundere gloriam in. VI 21 § 19
 refundi VII 40 § 3 refusa clades
 VI 14 § 2 refusum mare I
 3 § 3
 regale fastigium (*i. e.* Augusti fast.)
 VII 37 § 1
 regia Masinissae V 15 § 10
 regio I 2 § 32 regio Asia I 2 § 26
 quam regionem teneret III 19
 § 1 a regione septentrionis V
 18 § 3 ignotis regionis locis VI
 19 § 1 regiones I 2 § 12
 regius status V 22 § 7
 regnare Scythis III 13 § 5
 regula Christianae fidei VII 33 § 19
 relatus (*subst.*) III 14 § 8; 20 § 5
 V 7 § 6 VII 36 § 12 relatus
 tenuissimus I 1 § 13 uix credibilis
 relatu II 6 § 8 relatu digna I 3 § 5
 relaxare II 13 § 11; 15 § 2
 reliquiae belli V 19 § 3 reliquiae
 miserabiles V 22 § 17
reliquus. reliqua belli II 11 § 1
 remeare III 9 § 8
 remedium I pr. § 14
 remordere A 31 § 6
 renuntio VII 7 § 2
 reparare pecuniam III 13 § 3
 reparatio II 6 § 11 III 1 § 24 Ro-
 mani status reparatio III 16
 § 10
 repentinus uenit V 3 § 5
 repertor I 4 § 3
 repetitis III 11 § 2
 repleta (urbs) caedibus ac sanguine
 III 12 § 20
 reposcere III 20 § 29
 reprimere VI 21 § 14; 22 § 4.10
 repressor VII 21 § 1
 repromissus VII 2 § 14
 reptare I 10 § 10
 reputare duritiae III 20 § 7 repu-
 tare in mensuram plenitudinis
 VII 22 § 9
 requies I 6 § 5 VI 6 § 3
 requiro de. V 1 8
reri. rebantur III 2 § 5
 rescindere rupes III 14 § 4 parie-
 tem V 12 § 8 pontem VI 9 § 2
 resectis palpebris III 10 § 1
 reseruare I 3 § 3 VI 20 § 4 reser-
 uare se II 9 § 6; 11 § 9
 residuus II 10 § 7; 16 § 11 III pr.
 § 1; 16 § 6; 19 § 4
 resolutus quiete III 2 § 1
 respectus (*subst.*) III 16 § 6
 respirare de seruitute III 1 § 21
 uictoria primum respirante V 18
 § 17 respirante pestilentia ab..
 VII 22 § 1
 respiratio VI 21 § 21
 respondens uocis imago II 19 § 10
 restitutio VII 35 § 2
 resuscitare VI 8 § 18
 retexere I 17 § 2
 retractare I 6 § 1
 retribuere VII 32 § 3
 per multa retro saecula V 3 § 5 per
 multa retro tempora VI 1 § 24
 reuere III 8 § 9
 reuera II 19 § 13 III 6 § 28 V 19
 § 4 VI 21 § 25
 reuerentia V 19 § 22; 21 § 12 re-
 uerentia tua I pr. § 11 III 4
 § 6 reuerentia sanctitatis tuae
 VI 1 § 12
 reuerentissimi dies VII 37 § 2
 reuocare III 18 § 14 VI 19 § 18
 reuocor III 23 § 1
 reuoluere III 23 § 1 reuolutus II 3
 § 10 III pr. § 11
 regie I 4 § 7
 rigare I 2 § 29 rigare agros san-
 guine V 1 § 6

- rigens costarum acies IIII 8 § 13
 rigentes undae I 10 § 15 rigentes
 simulacrorum modo senatores
 II 19 § 7
 rigidus V 16 § 14
 rigor frigoris I 2 § 86 rigor spinae
 IIII 8 § 13
 rimari V 15 § 12
 ritu pecudum I 1 § 3 ritu suo III
 20 § 12
 riuo largissimo fluere VI 18 § 34
 robustior II 4 § 15
 rogo. quis, rogo, duorum *et q. s.* IIII
 11 § 4, *item*: IIII 13 § 9 V 5
 § 5; 24 § 9 A 30 § 3 rogo te,
 si diligis A 31 § 5
 rogos Sullanae cladis .. ciuilis belli
 V 24 § 15
 ructare VI 15 § 15 VII 34 § 8
 rudimentum fidei VII 33 § 19
 ruere in bellum II 17 § 11 in cae-
 dem IIII 1 § 20
 ruina VI 14 § 4 r. Romanorum ui-
 rium IIII 9 § 3 r. ad Trasu-
 mennum facta IIII 15 § 7 r.
 Carthaginis V 3 § 1 ruinae in-
 formes II 19 § 10 r. populorum
 II 18 § 1 r. reipublicae IIII
 16 § 12
 ruminans A 7 § 3
 rumor II 11 § 5.6 IIII 6 § 29 ru-
 mores belli IIII 20 § 13
 in rure II 12 § 8
 rutilantia VI 10 § 4

sacer. sacrum praeceptum VII 42
 § 16
 saeuitia I 4 § 2
 saginare I 13 § 2
 saltem I 6 § 6 IIII 13 § 9 ne sic
 saltem V 24 § 10 saltim V 22
 § 15 VII 43 § 6
 saltus Pyrenaei I 2 § 73 saltus crebri
 I 12 § 1
 salutatio A 7 § 1
 sane V 3 § 7; 17 § 3 VII 4 § 18
 sanguinem sitiens I 4 § 7 sangui-
 nem sudare IIII 12 § 9 sangui-
 nis torrentes V 24 § 12
 sapere terrena I pr. § 9
 sapor V 7 § 14
 satisagere VI 18 § 8
 satisfactiones V 4 § 10 VI 5 § 12
 saxea grando III 7 § 4
 scaber I 3 § 4
 scandalum A 31 § 1
 scatescere I 19 § 2
 scaturiens IIII 5 § 1
 sceleratorum manus II 4 § 3
 scientia I 1 § 17 scientia Dei VI
 1 § 1
 scilicet II 8 § 5
scindere. scissus hiatus IIII 4 § 4
 sciscitatio VI 11 § 30
 scissura V 15 § 21 A 25 § 2
scribere. studiosi ad scribendum uiri
 I 1 § 1 in supra scriptis diebus
 IIII 3 § 4
 scrutatio I pr. § 14 VI 1 § 4
 scurrilitas A 18 § 4
 scuta uelut squamae reuulsa VI 7 § 9
 secernere I 2 § 60
 secludere I 2 § 54.62
 secreta VII 40 § 6
 sectator VII 7 § 1
 secundo VI 20 § 6; 21 § 11
 secundum omnes homines VII 41 § 1
secundus. secundo mari I 2 § 88
 secundo Oceano sub septentrione
 deducitur VI 21 § 2
secus. rectene an secus egerim I pr.
 § 1
 sed qui .. malleut III 1 § 9
 sedes belli VI 15 § 4
 seductor A 21 § 3 seductores V 1 § 26
 seges arida II 19 § 6
 segnis VI 18 § 25
 segnitia IIII pr. § 10
 segregatus V 4 § 6
semen. semina recidiua VI 17 § 5
 sementis II 2 § 5 A 19 § 7
 semesum cadauer IIII 4 § 2
 semianimis VI 19 § 17
 semicingit I 2 § 64
 semigelatus sanguis II 9 § 10
 seminare incendia V 9 § 5 seminata
 Roma II 2 § 9
 semineces IIII 1 § 18
 semiustilatus IIII 11 § 9
 senior IIII 7 § 5.6.7; 8 § 4
 sensus I 6 § 3 IIII pr. § 5 sensus
 proprius IIII pr. § 7 sensus
 communis intellegentiae A 29 § 5
 septemplex murus VI 2 § 5
 sepulchrum fuit populo III 23 § 57
 sequacia mala V 24 extr.
 serenitas II 11 § 8 III 8 § 8 IIII
 17 § 6 VII 9 § 1
 serenum deliciarum I 21 § 18 li-
 quido ac puro sereno VI 20 § 5

- serere rumores IIII 20 § 13
series temporum V 24 § 20
serio VI 22 § 5
sermo I 6 § 3
seruiliter V 1 § 9
sescenteni V 19 § 11
seueritas Romana IIII 3 § 3
sexies cos. VI 21 § 1
sexto V 17 § 4 VI 19 § 14 VII 9 § 9
sexus uterque VI 7 § 5
si III pr. § 3 mirandum, si I 8 § 14 mirum, si VI 1 § 26 ita demum. . si VI 8 § 7, cf. rogare
sic dictos III 23 § 25 quasi. . sic II 14 § 17 et sic IIII 9 § 15 sic quoque V 7 § 5
sicca I 10 § 16
siccare V 7 § 14 VI 11 § 28
sicut. pari ratione sicut III 12 § 15
signare VI 22 § 2.7 signatum aurum argentumque IIII 17 § 14 signari oculis VI 21 § 29
significantia A 21 § 1
signum I pr. § 3 VI 20 § 6 signum victoriae traditae III 2 § 3 in signum uastationis IIII 1 § 18 signum uirtutis IIII 12 § 11 signum belli V 12 § 5 signum pacis VI 20 § 8 pro signo nominis VII 5 § 10
silentium inmortale II 17 § 14 silentia II 19 § 11
similiter IIII 14 § 7 VI 15 § 7.8.24
simplex A 18 § 4
simul ut VI 18 § 1
singillatim III 23 § 41 VI 7 § 9; 22 § 7.11 VII 4 § 10
singularitas A 17 § 10
singulariter III 6 § 2; 19 § 3 IIII 21 § 2
a sinistris I 2 § 70
sinuosa latera IIII 18 § 13
sinus I 2 § 56 sinus Oceani I 2 § 72 sinus proprius V 2 § 2 sinus ciuitatis V 18 § 28 sinibus terrarum VI 8 § 10 sinus barbarici soli VII 28 § 29 sinu Italiae receptus VI 37 § 9 sinus salutis VII 39 § 11
siquidem (*postpos.*) II 11 § 1 III 23 § 43 V 4 § 16; 16 § 15; 19 § 22; 21 § 7 et *passim*
situs montuosus I 2 § 17 s. Italiae I 2 § 61 s. terrarum I 2 § 69
situ paruo V 7 § 10 situ minor I 2 § 86 s. parua V 1 § 5
siue — siue (*c. con.*) V 19 § 21
sociæ erroris emendatio A 11 § 2
sollicitatio II 11 § 2
extra solitum I pr. § 9 ultra solitum V 13 § 3 supra solitum VII 22 § 1 plus solito III 19 § 5
sollicitare arma IIII 3 § 1 sollicitare pretio IIII 16 § 14 sollicitatus IIII 20 § 34
sollicitudo I 6 § 5 III pr. § 2 VII 41 § 7
sollicitus I pr. § 5; 8 § 8 A 18 § 4 sollicitæ superstitione mentes VI 1 § 17 sollicite II 6 § 12
solum. soli temperies I 2 § 81 solo commoda I 2 § 82
solus. solo (*dat.*) A 18 § 6
solutio III 23 § 62
sonus pacis III 1 § 3
sopire bellum VI 20 § 1 VII 35 § 20; 43 § 17
sorbere III 5 § 3
sordere III 2 § 14
sorditatus A 32 § 11
sorte provenit III 23 § 7 cui Graecia sorte uenerat III 23 § 15 sorte deputatus IIII 21 § 1 sorte suprema IIII 23 § 1 sorte dubia VI 15 § 26
sortiri curam belli I 15 § 4 certamen II 5 § 8 bellum II 19 § 1 IIII 8 § 10; 20 § 1 V 23 § 17 sortitus imperium proconsulare IIII 18 § 1 sortitus Galliam VI 21 § 12 sortitus Illyricum V 23 § 23 sortiti prouincias III 23 § 1 sortitus prouinciam in Parthos VI 13 § 1 sortitus est filiam matrimonio VI 18 § 8
sparsi V 4 § 6 sparsum incendium VI 10 § 5
sparsim III 6 § 5 VII 33 § 14
spatiosus I 81 § 81 VI 10 § 19 spatiosa II 19 § 11
spatium I 2 § 96.102; 3 § 3 V 19 § 2 spatium terrarum I 2 § 81 spatio non parua I 2 § 82 spatia I 2 § 95 spatia magna I 2 § 48 spatiorum mensurae I 2 § 83 spatia temporum VI 14 § 3 spatia pugnae miscendae contigua VII 35 § 17

- specialis I pr. § 8 II 5 § 9 VII 40
 § 2 A 31 § 1 specialiter V 5
 § 15 VII 27 § 9
 spectatim V 19 § 2 A 20 § 5
 spectaculi arx II 18 § 5 spectaculum
 ingerere VI 17 § 4 spectaculum
 praebere IIII 6 § 32; 9 § 15;
 23 § 5 V 4 § 21 spectaculo
 turpi V 19 § 7 ludo et specta-
 culo hostium VI 11 § 23
 spectans ad orientem I 2 § 70 ab
 occasu Hibericum pelagus spec-
 tant I 2 § 104 qui spectandi
 fuerant spectaturi V 24 § 3 non
 spectandum paucis bellum V 24
 § 18
 spectator pugnae II 10 § 3 certa-
 minis II 15 § 7 cladis VI 2
 § 20
 specula I pr. § 11; 2 § 71 III 12 § 11
 speculari IIII 6 § 27; 19 § 1 spe-
 culati absentiam III 2 § 2
 sperare de Deo VII 35 § 22
 spernere I pr. § 7
 spes nouissima desperationis V 7 § 16
 spes frugum V 11 § 2
 spiramina A 16 § 11
 spiritalis A 19 § 7
 spiritus sapientiae, intellectus, con-
 silii, uirtutis, scientiae, pietatis,
 timoris Dei A 16 § 7—9
 spondere I 21 § 20
 sponsonem seruitutis profiteri VI 12
 § 4
 spontaneus VI 20 § 7
 sponte II 16 § 3 III 12 § 24
 spretae uirgines I 21 § 3
 spumantibus buccis VI 15 § 15
 sputa conicere I 6 § 1
 squalor desolationis III 1 § 23 squa-
 lores I 10 § 10
 statim ut III 13 § 9
 status II 17 § 15 IIII 23 § 9 A 28 § 9
 status temporis I 17 § 3 status
 uictoriae anceps I 21 § 11 status
 Romanus II 5 § 9 IIII 16 § 11
 status imperii Romani V 17 § 1
 status reip. V 16 § 6; 17 § 1
 status Lacedaemoniorum incli-
 natus III 1 § 15 statu ancipiti
 gestum bellum III 8 § 1 statum
 regium usurpare V 22 § 7 sta-
 tus pauperrimus VI 1 § 5 sta-
 tus instabiles II 6 § 13
 statuta dies IIII 6 § 18
 statuta Gracchi V 12 § 5
 stercora VII 39 § 14
 stigmata passionis A 16 § 3
 stilo peruagari I 2 § 51 stili tenore
 perstringere VII 2 § 1
 stimulus IIII 6 § 35 stimulus famis
 V 18 § 29 stimuli iniuriarum
 III 12 § 31
 stips egena IIII 16 § 19
 stirpibus reclines V 18 § 20
 stolidi I 14 § 2
 strages I 10 § 11; 21 § 2 III 15 § 8
 VI 8 § 5; 18 § 5 strages occi-
 sorum II 16 § 13 strages in-
 humatae IIII 9 § 13 strages
 gentium V 1 § 1 strages in-
 mensae populi III 12 § 13 stra-
 ges hominum horrendae VI 11
 § 15 strages magna III 18 § 2
 strages agere ex. VII 43 § 15
 strages dare IIII 21 § 2 strages
 egerebantur III 10 § 2 stragem
 facere IIII 11 § 8 strages fa-
 cere VI 11 § 17
 strangulare V 10 § 5; 15 § 19 *cf.*
ad IIII 22 § 6
 strenuus III 2 § 1 strenuissimus
 III 12 § 2; 15 § 10 VII 15 § 3
 strenue I 10 § 5 strenuissime
 VII 28 § 5
 strepunt clades VII 4 § 16
 stringere breuissime certamina II 4
 § 8 stringere breuiter V 17 § 3
 strophæ A 29 § 1
 structores fallaciarum V 4 § 19
 struere uiam V 4 § 10 malorum
 moles III 12 § 1 bellum IIII 20
 § 12 dolos VII 35 § 7
 strues corporum II 9 § 9
 studiosus I 16 § 17 studiose I 15
 § 3 VI 21 § 10
 studium IIII 5 § 13 studii curaeque
 maiorum monumentum VI 15 § 31
 studiorum curae VI 15 § 32 litte-
 rarum studia V 17 § 13 tran-
 quilla studia VII 42 § 11
 stupefactus III 1 § 3
 stupor III 2 § 7 IIII 4 § 5
 suadibilis VII 1 § 9 A 18 § 3
 suaueolens A 2 § 1
 sub eodem loco IIII 4 § 1 sub eadem
 die II 11 § 5 sub una die V
 11 § 5 VI 2 § 2 VII 7 § 8; 25
 § 14 sub nomine III 23 § 29
 VII 10 § 4 sub uno tempore

- VII 2 § 2 sub eodem tempore
 VI 21 § 26 sub.. temporibus
 VII 3 § 9 sub aduentu VII 8
 § 2 sub extrema senectute VI
 22 § 2 sub eodem uerbo respon-
 debitur VI 1 § 7 sub poena VII
 4 § 17 periclitari sub.. relatu
 VII 36 § 12 sperare sub.. VII
 38 § 4 sub testificatione VII 43
 § 4
subducere. subducitur Oceanus VI 14
 § 1 subductus scapha IIII 7 § 10
 subesse I 5 § 7
 subiacere I 2 § 25.104 subiacente
 praesentia VII 1 § 10
 subiecti campi III 6 § 4 subiectae
 Tauro prouinciae III 17 § 9
 subiectio mea I pr. § 8 subiectiones
 III 14 § 10
subigere. subacti cladibus V 5 § 14
 subire consilium IIII 16 § 19
 subiugatus VII 37 § 15
 subleuatus III 1 § 21
 sublimare VII 32 § 9
 in sublime V 18 § 6
 sublustris mox VI 4 § 6
 subm. *uide* summ.
 suboles I 10 § 8
 subremigare plantis VI 2 § 14
 subrigere II 9 § 5 subrecti temones
 V 16 § 18
 subrogatus IIII 7 § 11
 subsequus I 1 § 8
 subsicius IIII 6 § 36
 substantia A 29 § 5
 substituere originem I 3 § 3
 subter commota III 3 § 2
 subterfugere III 20 § 6 IIII 20 § 39
 subtexere V 15 § 11
 subtrahere memoriae I 8 § 7
 subuenire IIII 19 § 1
 subuersio IIII 11 § 5
 subuolare saltibus I 12 § 1
 succendere IIII 6 § 25 succensae
 domus III 23 § 17
 successio IIII 2 § 2
 successor V 8 § 3 successores Ale-
 xandri III 23 § 33
 successus IIII 9 § 8 successus se-
 cundi II 14 § 12
 succidere II 19 § 6 succidere radi-
 cem VI 6 § 7
 succiduus VII 34 § 4 succidui cunei
 VI 10 § 4 succidua incrementa
 VI 14 § 1
 succingere III pr. § 2
 succumbere II 6 § 14
 sucus V 7 § 13.14 sucus ubertatis
 IIII 4 § 4
 sudare sanguinem IIII 12 § 9
 sudas ardentis sparsi V 24 § 15 su-
 des acutissimae VI 9 § 6 sudibus
 praestructum V 7 § 9
 sufficere I 2 § 106 sufficere genus
 III 13 § 7 sufficere prolem IIII
 1 § 3 sufficiens V 18 § 27
 sufficientia IIII 6 § 24
 suffigere patibulo IIII 6 § 32 V 9
 § 6
 suffocare V 10 § 11 VII 6 § 14; 15
 § 3; 35 § 5
 suffragari III 11 § 1 V 4 § 19
 suffragator II 5 § 3 suffragatores V
 17 § 22
 suffragium imbrium V 15 § 15 cum
 suffragio magni fauoris VII 4 § 6
 suffragium gratiae VII 5 § 11
 in suffragium haberi V 4 § 10
 suffragia A 2 § 5
 sui I 2 § 3.18.28.86; 10 § 1 II 6
 § 10; 7 § 1 IIII pr. § 2; 13 § 8
 V 7 § 12; 18 § 21 VI 1 § 6;
 10 § 7; 11 § 28 VII 1 § 2 A 16
 § 10
 sulcus I 2 § 24
 sumere bellum I 14 § 2 spem II 5
 § 9
 summa belli IIII 1 § 5 imperii II
 16 § 1
 sommergere IIII 20 § 35
 summissus A 18 § 4 summissior V
 17 § 12
 summonere V 18 § 11
 summum IIII 13 § 18
 super mare I 2 § 8.36 super Euphra-
 ten V 19 § 5 super Hydaspem
 sitam VII 15 § 3 super Tigridem
 VII 23 § 4 super modum VII
 22 § 5 super hac re I pr. § 12
 super eo III 4 § 6 super uidu-
 itate I 21 § 4
 supercilium VII 42 § 11
 superducere IIII 20 § 35 VII 27 § 15
 superfusus I 5 § 10 II 13 § 11 III
 12 § 31 V 13 § 3
 superinduere A 32 § 7
 superlitus IIII 6 § 22
 supernatare V 10 § 11
supernus. supernae VII 1 § 6
 superpositae classi legiones VI 19 § 8

- supersedere IIII 15 § 3
 superstitiosissimus VI 5 § 7
 superstratus IIII 20 § 34 V 14 § 2
 supernacuus IIII 23 § 11
 superuenire III 1 § 20; 2 § 6 IIII
 10 § 2; 11 § 5; 17 § 10
 supinatus VII 35 § 18
 suppetias ferre VII 9 § 2
 supplementum exercitus IIII 16 § 9
 in supplementum militiae I 21
 § 5 in supplemento III 12 § 32
 supplex VI 18 § 32 supplex intentio
 V 1 § 5 suppliciter IIII 12 § 3
 supplicatio VI 21 § 29
 supplodere A 4 § 6
 suppositi iudices V 17 § 4
 supra uires II 19 § 15
 supra dictus VII 40 § 8 supra
 scriptus III 3 § 4; 14 § 4
 surgere I 4 § 2 surgere in bella II
 5 § 7
 suscitatus I 1 § 3 V 15 § 11
 suspectus prodicionis II 17 § 10
 suspendere I 10 § 15 III 15 § 1
 suspendere *aliquem* pacta pace III
 1 § 6 suspendere sese nouarum
 rerum aucupatione V 19 § 10
 suspendi expectatione I pr. § 3
 suspensus II 4 § 10; 12 § 2
 suspexit opere atque antiquitate (tem-
 plum) VII 9 § 5
 suspicio IIII 22 § 8; 23 § 9 suspi-
 ciones VI 1 § 4
 suspirare II 19 § 12 III 21 § 8 IIII
 12 § 6
 sustinere I 12 § 10; 21 § 17
- tabescere III 1 § 3.22; 2 § 12 tabe-
 scentia cadauera V 4 § 9
 tabidus V 11 § 3
 taedet I 12 § 6
 taeter odor V 11 § 3
 nihil tale metuens VI 18 § 9
 quo tandem uiro! V 5 § 8
 tangi de caelo IIII 4 § 1
 tantundem V 23 § 11
tantus. in tantum III 15 § 3 IIII
 23 § 8 VI 19 § 19 tanta (*i. q.*
 tam multa) IIII 13 § 8
 tantum (*i. q. dummodo*) VII 33 § 18
 tardare impetum IIII 15 § 7
 tardius ingenium IIII 23 § 8
 taxatio I 8 § 12
 temerare VII 16 § 13
- temere IIII 8 § 1 V 22 § 7 non
 temere V 10 § 9; 22 § 15 ne-
 que temere IIII 11 § 5
 temperatus VII 43 § 7
 tempestas bellorum I 21 § 15 tem-
 pestates malorum V 1 § 11 ea
 tempestate II 8 § 11 V 8 § 1;
 16 § 3
 tempestiua incrementa I 2 § 28
 temporalis pestis III 4 § 5
 temporarius ignis IIII 11 § 9 tem-
 poraria castigatio A 14 § 2 tem-
 porarie V 2 § 6
 temptamenta II 6 § 14
 temptatio IIII 5 § 8
 tempus unum V 3 § 1 paruo tem-
 pore VII 6 § 18 se ad meliora
 tempora reseruare II 9 § 6 ad
 tempus *cf. ad*
 tendere VI 18 § 32 tendere in Par-
 thiam VI 13 § 2 tendi in meri-
 diem I 2 § 38 tendi in eorum
 I 2 § 61 tendi nox uisa III 7 § 4
 tenebrae iuges miseriarum III 7 § 3
 tenere I 2 § 96.98.102.103 quam
 regionem teneret IIII 19 § 1
 teneritudo ramorum V 11 § 2
 tenor stili VII 2 § 1
 tenuari VI 11 § 28
 tenuissimus III 8 § 4 tenuiter IIII
 5 § 13 V 1 § 12
 tenus mari I 2 § 47
 terere I 1 § 6 II 19 § 8 teri uasta-
 tionibus VI 5 § 11
 tergemini II 4 § 9
 terminus I 2 § 7.67.95 termini I
 4 § 5 termini uitae III 23 § 61
 termini terrae extremi VI 14 § 3
 terrena sapere I pr. § 9
 terribilis III 6 § 1 terribiles mole
 IIII 1 § 9 terribiliter IIII 4
 § 4 terribilior V 15 § 11
 tertio I 21 § 9 III 16 § 10 VI 18
 § 10.25; 20 § 8; 22 § 1 ter-
 tium V 19 § 23
 testatior VI 11 § 29
 testificatio VII 43 § 4
 testimonium dicere I 10 § 7 in testi-
 monium IIII 16 § 5 nubes testi-
 moniorum A 30 § 1
 texere fabulam I 10 § 19
 textus uoluminis I pr. § 10 longo
 textu euoluere VII 10 § 4
 tinguere II 6 § 4
 tinnulo uolatu VII 27 § 6

- titillare A 22 § 5 titillatus IIII
 pr. § 4
 titubare V 24 § 13
 titolare A 33 § 6
 titulatio A 11 § 2
 titulus A 29 § 2 sub titulo liber-
 tatis IIII 16 § 8 tituli A 16 § 7
 tolerabilis IIII 6 § 40 tolerabilior
 V 1 § 13
 tolerare inopiam IIII 20 § 40 tole-
 rantia IIII 12 § 12
 tonuit bellum VI 16 § 8
 torpere I 4 § 2 III 2 § 1
 torpescere III 6 § 1 IIII 23 § 9
 torpor uirtutis VI 7 § 13
 torrere I 10 § 19 VI 12 § 2
 torridus VI 2 § 17
 totus dies VI 20 § 6 toto (*dat.*)
 III 1 § 6; 20 § 11 VI 5 § 11
 totum sperare de uiribus III 21
 § 2 in totum V 2 § 8 VI 1 § 2
 VII 1 § 4 toti (*i. q. omnes*) I 16
 § 2 totos mundi cardines VI 12
 § 8 totas Gallias VI 7 § 3; 8
 § 23 totis angulis VI 17 § 4 totis
 copiis II 6 § 4 totis inpensis
 VII 12 § 4 totis opibus III 22
 § 15 totis portis VI 10 § 8
 totis terris III 8 § 6 totis uiri-
 bus I 16 § 2; 21 § 1 II 19 § 5
 tractus I 2 § 21 tractus curruum
 I 10 § 17
 trahere in exercitu calones atque li-
 xas V 10 § 8 trahere bellum
 III 2 § 11 V 19 § 9 VI 1 § 28
 ad se trahere praedictum VII 9
 § 2
 trames VII 29 § 2
 tranquillare IIII 22 § 6 VII 35 § 23
 transcurrere III 7 § 8
 transcursus infirmitatum acutarum
 III 4 § 2
 transferre montes IIII 15 § 6
 transfixus IIII 1 § 20
 transfugiturus IIII 6 § 32
 transgressio A 26 § 5
 transgressor VII 7 § 1
transigere. transactus I pr. § 10 IIII
 pr. § 3
 transmarina bella IIII 16 § 20
 transmeabilis VI 9 § 6
 transmeare I 2 § 76 II 6 § 3 VI 2
 § 14 transmeatum flumen II 5
 § 3 VI 15 § 3
 transmigratio III 7 § 6
 transmittere Araxim VI 19 § 1
 transmittere flumen II 7 § 2
 totum Orbem VI 21 § 19 Rhe-
 num VI 8 § 23 stadia III 16
 § 5 silentio IIII 12 § 5
 transportare VII 36 § 12
 transuectus I 10 § 19 IIII 10 § 5
 VII 41 § 5
 transuerberare III 23 § 50 V 10 § 3;
 19 § 13 VI 19 § 17 VII 5 § 8
 transuersus I 2 § 2 in transuersum
 I 2 § 9
 tremefactus III 17 § 9; 21 § 2
 trepidare IIII 2 § 4
 trepidatio II 10 § 5
 trepidus furor IIII 1 § 21
 tribulationes I pr. § 16
 tribulatus A 14 § 3
 trifariam I 1 § 16
 trigonus I 2 § 69
 tripertitus Orbis I 2 § 12
 tripudia VII 26 § 2
 triquetrus I 2 § 1
 trucidare I 4 § 6 IIII 15 § 5 truci-
 datus fame V 7 § 12; 10 § 5
 trucidatio V 5 § 5
 truculentior VI 5 § 12 VII 6 § 5
 trudere V 18 § 29
 trux. ferox VI 21 § 8 truces forma
 IIII 1 § 9
 tueri regnum III 12 § 3
 tuitio I 16 § 3 III 21 § 3
 tum deinde VII 28 § 28
 tumores gentium VII 4 § 2
 tumultuosior V 15 § 11 tumultuo-
 sissimus III 23 § 2
 tunc deinde VII 9 § 10 deinde tunc
 VII 2 § 2
 turba popularis VII 27 § 9
 turbare III 20 § 12
 turbationes VII 25 § 4
 turpiter III 15 § 5 V 2 § 8
 turpitude I 5 § 8 II 3 § 7
 tutamen VI 20 § 6
 tutor II 1 § 6 VII 2 § 4
tutus. in tuto VII 3 § 3 tuto I 10
 § 16 tutissimus VI 10 § 21
 tyrannicus II 16 § 2 tyrannice VII
 29 § 14
 uacare III 12 § 24, *cf.* uocare
 uacuata prouincia I 10 § 16 uacuata
 oppida IIII 20 § 32
 uacuefactus I 16 § 2
 uacuum homo A 28 § 5; 31 § 8

- uadum II 6 § 3 uada II 6 § 6
 uaniloquus I pr. § 9
 uanitas VI 18 § 32
 uanus. uanissimus IIII 1 § 7
 uariatim IIII 12 § 12
 uarietas scriptorum IIII 20 § 7
 uas electionis (Paulus) A 27 § 5
 uasa Christi VII 39 § 10
 uastatio I 7 § 3; 21 § 2 III 13 § 1
 IIII 1 § 18; 11 § 8; 15 § 4
 V 1 § 5 VI 4 § 1 uastationes
 VI 5 § 11 VII 40 § 10; 41 § 2
 uastus clamor VI 11 § 27 uasta
 strages VI 18 § 4 uastissimus
 I 2 § 30 uastissima caedes VI
 10 § 8 uastissima bella V 24
 § 17
 ubertas I 5 § 8
 uectigalem Asiam fecere I 14 § 4
 uectigales urbes III 16 § 2
 uegetatio uitae humanae V 18 § 20
 uel IIII 12 § 10 uel maxime I 6
 § 1 II 8 § 4; 17 § 12 IIII 23
 § 8 V 22 § 5 VI 1 § 2 uel
 pauca IIII 6 § 1 uel parricidio
 IIII 13 § 18 uel...saltem V 5
 § 14
 uelle. uolens parui I pr. § 8
 uelociter VI 11 § 27
 uenalis urbs V 15 § 5
 uenderentur VII 37 § 16
 uenditare (al. uindicare) IIII 6
 § 22
 uenenatissimus A 1 § 5
 uenire sorte III 23 § 15
 uer. uere (al. uerno) ineunte VI 10
 § 14
 ueracissimus I 3 § 3
 uerber A 17 § 13
 uerberare lapidibus III 7 § 4 uer-
 berare terram V 18 § 5
 uerbosa nugacitas IIII pr. § 10
 uerbum. in sua uerba iurare IIII
 16 § 6 ut uerbis uerba non
 onerem V 22 § 15
 uere. uerius IIII 16 § 18 V 5 § 1
 uerecundia III 3 § 3
 uerecundissimae preces IIII 20 § 27
 uergere in meridiem I 2 § 84 uer-
 gentia in alterutrum mala I 1
 § 12
 ueritatis iudicio VI 15 § 17
 uernaculus I 9 § 4 IIII 6 § 2 V 6
 § 2 uernaculi milites V 22 § 3
 uernaculi sumptus VII 40 § 6
 uersicolor uestimentum IIII 20
 § 14
 uertere munimina II 17 § 2 uersa
 nice I 14 § 2 II 10 § 3 V 7 § 9
 VI 3 § 3
 uerumtamen II 18 § 5 IIII 23 § 8
 V 11 § 6 VI 1 § 19; 5 § 11
 e uestigio III 2 § 9 VI 15 § 20 VII
 17 § 5 e uestigiis VII 26 § 9
 uestigiis instructa serpens IIII
 8 § 13
 uetitum. contra uetita praesumptio
 VI 12 § 5
 uetus amicitia III 18 § 8
 uexatio V 24 § 20
 uia parilis I 19 § 2 uiam fecit spei
 V 15 § 14
 uibrante aere I 10 § 10 uibrando
 densatae VII 27 § 6
 uicem uertere VII 28 § 28, cf. uer-
 tere, ad uicem mercedis A 8 § 1
 nice cedentium II 10 § 2 uici-
 bus alternis IIII 17 § 10
 uicissim I 15 § 4 IIII 8 § 13
 uictima prima belli ciuilis V 19 § 4
 ultima uiolati patris Caesaris
 uictima VI 19 § 20 pacis uic-
 timae II 17 § 14
 uictor VI 20 § 1 uictor maris II
 10 § 8
 uidero an VII 1 § 5 uiderim an I
 11 § 2 uiderim utrum V 1 § 11
 uideant si recte...offenduntur I
 17 § 3 minus uidendo plus ui-
 dent IIII 6 § 38 si uidetur I
 20 § 6
 uiduata III 12 § 3
 uiduitas I 15 § 2; 21 § 4
 uigilare sanum IIII pr. § 5 uigi-
 lando necauerunt IIII 10 § 1
 uigiliae IIII pr. § 4 VI 15 § 10
 uigiliae laborum III 1. § 3
 uigor IIII 23 § 9 uigor imperii
 Romani VI 21 § 29 uigor in-
 tellegendi III pr. § 3
 uiluit uetustate III 20 § 8
 uincola pontis V 14 § 3 uinculis
 V 15 § 21
 uindicare II 2 § 6 IIII 5 § 5 VI 18
 § 28 uindicare sibi V 22 § 6
 uindicatum est de utroque VI 6
 § 7 aquam ferro uindicandam
 V 16 § 10, cf. uenditare
 uiolatores pacis IIII 12 § 2
 uiolentior IIII 17 § 6

- uiperinam conceptionem perditioni
suae aluit V 6 § 6
- uir (*i. q.* maritus) I 4 § 4.5 V 23
§ 12
- uirilis actas VII 36 § 3 dolor IIII
23 § 4 proles I 19 § 6, *cf.*
Ind. IIII
- uis rerum III pr. § 3 uis germinis
V 7 § 14
- uiscera regni II 11 § 8 in sua
uiscera armatur III 23 § 19
uiscerum suorum partem seue-
ritas Romana concidit IIII 3 § 3
uiscera Romana IIII 12 § 9
uiscera sumus Ecclesiae A 30 § 3
- uisere I 3 § 4 V 18 § 20
- uisus (*subst.*) I 10 § 17 IIII pr. § 7
uisus ad prospiciendum deerat
V 15 § 11
- de uita nihil sperandum II 9 § 7
cuiuslibet uitae VI 1 § 1 uita
saeculi VII 33 § 7
- uitalis spiritus A 26 § 5 uitalia
VI 5 § 6 VII 28 § 12 uitalia
adusta V 10 § 11 uitalium
meliora torrentes febres VI 12 § 2
- uitiatus IIII pr. § 10
- uitiosus oculus IIII 6 § 38
- uiua terra I 2 § 93 uiua uox VI 15
§ 15
- uixdum III 1 § 21
- ulcisci in uictores II 8 § 13
- ulcus inuidum IIII 6 § 35
- ulterior regio I 2 § 50 ulterior
Gallia IIII 13 § 5 in ulteriora
V 24 § 14
- ultima caedes V 23 § 15 in Occi-
dentis ultimo VI 21 § 20 in
ultimo VII 1 § 2 ultime V 1
§ 11; 7 § 13 VII 27 § 2
- ultra humanum morem III 23 § 56
ultra opinionem IIII 11 § 6
- ultroneus VI 8 § 3 VII 6 § 5
- ululatus (*plur.*) IIII 6 § 12.13 V
18 § 9
- umbo pacti foederis praetentus V 5 § 5
- umbra imperii VII 42 § 10 umbra
pacis IIII 12 § 8 longitudo
umbrarum VI 4 § 4
- umbratilis consul VII 42 § 8
- unanimiter IIII 6 § 25 A 4 § 1
- uncus.* aculei unci IIII 2 § 5
- undatim VI 21 § 13
- unde V 7 § 7 VI 1 § 12 A 12 § 1;
29 § 3 facinus et pocna, unde
et Solon decernere non ausus
fuerat V 16 § 24
- undecumque III 1 § 2 IIII 16 § 7
V 15 § 14
- ungere.* unctus *i. q.* Christus VI 20
§ 6 uncti VI 20 § 7
- unitas V 1 § 15 unitas regni V 2 § 5
- unus.* in unum II 17 § 14 IIII 6
§ 30; 20 § 4 VI 7 § 8; 10 § 14
- uocare (*u. l. uacare*) I 1 § 14
- uociferans IIII 6 § 15
- uocitare I 11 § 4 VII 2 § 5
- uolitare IIII 18 § 10
- uoluntarius II 15 § 2 IIII 21 § 10
uoluntaria mors VI 19 § 18
uoluntarie I pr. § 3
- uoluntate senatus populique IIII 19
§ 5
- uox uiua VI 15 § 15
- urere.* usti montes VI 2 § 17
- urguere se II 5 § 6 urguet inceptus
miseros extrema perditio II 11 § 4
- uspiam V 22 § 8
- usque adeo I 6 § 3 usque Oceanum
I 2 § 93 V 15 § 23 Pyrenaeum
usque VII 40 § 3
- usquequo VII 21 § 5
- usus communis IIII pr. § 7
- ut *cf.* dignus, iubere, persuadere
- ut audiuit II 14 § 13, *item:* IIII
1 § 9 VI 22 § 6 VII 36 § 11
- utcumque IIII pr. § 6 VII 43 § 16
- uterque.* utraque acies constitissent
IIII 4 § 5
- uteruis.* in utramuis partem I pr. § 1
- uti (*coni.*) I pr. § 9 V 8 § 4
- utiles bello IIII 1 § 1
- utilitatis aliquid subtrahere causae
V 19 § 21
- utinam IIII 12 § 11
- utique I 2 § 31 IIII 13 § 12; 21
§ 7 V 1 § 7; 9 § 8 VI 1 § 27
VII 37 § 6
- utpote I 12 § 5 III 1 § 5 IIII 1
§ 6 VII 26 § 3
- utrumne I pr. § 2
- uulgariter loqui VII 43 § 5
- uulnus IIII 6 § 36
- zelare *c. dat.* I pr. § 5
- zelus VII 29 § 2.4; 42 § 17 A 1 § 2

0 1164 0195574 9

LR
BR60 .06 v. 5

Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum.

DATE	ISSUED TO
	64044

64044

